

Danske Magazin,

indeholdende

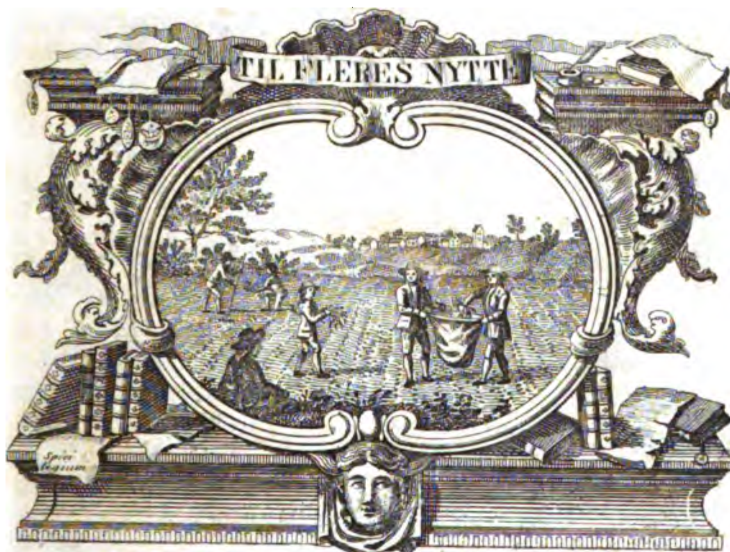
Bidrag til den Danske Histories og det Danske Sprogs Oplysning.

Fjerde Række.

Første Bind.

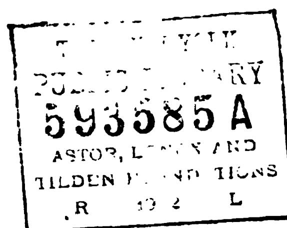
Udgivet af

Det Kongelige Danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog.

Kjøbenhavn 1864.

Trykt hos J. H. Schultz.

Selskabets Medlemmer.

Embedsmænd.

Forstander. Hr. Caspar Frederik Wegener, Dr. phil., Conferentsraad, Geheime-Archivarius, Kongelig Historiograph, Ordens-Historiograph, Storkors af Dannebrogen og Dannebrogsmand, Commandeur af Nordstjernen og af St. Olafs Ordenen.

Secretair. Hr. Christian Ulrik Adolf Plesner, første Archivsecretair og Registrator ved det Kongelige Geheime-Archiv.

Archivarius. Hr. Tyge Alexander Becker, Professor, extraordinair Medhjælper ved det Kongelige Geheime-Archiv.

Kasserer. Hr. Hans Georg Garde, Commandeur, Ridder af Dannebrogen og Dannebrogsmand, Ridder af Sværdordenen.

Overordentligt Medlem.

Hs. Excellence Hr. Adam Vilhelm Greve af Moltke til Grevskabet Bregentved, Geheime Conferentsraad, Over-Kammerherre, Ordenskantsler, Ridder af Elephanten, Storkors af Dannebrogen, Dannebrogsmand, Ridder af Seraphimerordenen, m. m.

Ordentlige Medlemmer.

(Efter deres Alder i Selskabet).

Hr. Erik Christian Werlauff, Dr. phil., Conferentsraad, Professor i Historie og Geographi ved Kjøbenhavns Universitet, Ordenssecretair, Storkors af Dannebrogen og Dannebrogsmand, Storkors af St. Olafs Ordenen, Commandeur af Nordstjernen og af den nederlandske Egekrone-Orden, Ridder af den røde Ørn og af Æreslegionen.

Hr. Christian Jürgensen Thomsen, Conferentsraad, Directeur for det Kongelige Mynt- og Medaille-Cabinet, det Kongelige Museum for de nordiske Oldsager, det Kongelige Kunstmuseum, det ethnographiske Museum og den Kongelige Malerisamling, Storkors af Dannebrogen og Dannebrogsmand, Commandeur af Æreslegionen, Ridder af Nordstjernen og af den røde Ørn.

Hr. Andreas Ludvig Jacob Michelsen, Dr. juris, Professor ved Universitetet i Jena.

Hr. Peter Wieselgren, Dr. theol., Provst, Sognepræst til Helsingborg.

Hr. Abraham Cronholm, Mag. philos., Professor, Ridder af Nordstjernen.

Hr. Ferdinand Wolff, Dr. phil., Custos ved det Keiserlige Bibliothek i Wien, Ridder af Dannebrogen.

Hr. Carl Christian Rafn, Dr. phil., Conferentsraad, Professor, Ridder af Dannebrogen og Dannebrogsmand, Commandeur af St. Anna-Ordenen i Diamanter, Stanislaus-Ordenen, Vasa-Ordenen og den østerrigske Frantz Josephs Orden, Ridder af Nordstjernen, den græske Frelsers-Orden, den røde Ørn og den nederlandske Løveorden.

Hr. Andreas Fryxell, Dr. theol., Professor, Provst, Sognepræst til Sunne i Værmeland, Commandeur af Nordstjernen.

Hr. Johan Martin Lappenberg, Dr. juris, Archivar ved det hamborgske Stads-Archiv.

Hr. Peder Willemoes Becker, Dr. phil., Provst, Sognepræst til Soderup og Eskildstrup, Ridder af Dannebrogen.

Hr. Caspar Frederik Wegener, Conferentsraad. **Selskabets Forstander.**

Hr. Caspar Peter Paludan Müller, Dr. phil., Professor, Rector ved Nykjøbing Cathedralskole, Ridder af Dannebrogen og af Nordstjernen.

Hr. Hans Georg Garde, Commandeur. **Selskabets Kasserer.**

Hr. Carl Georg Brunius, Mag. philos., Professor i det græske Sprog ved Lunds Universitet, Commandeur af Vasa-Ordenen, Ridder af Dannebrogen og Medlem af Nordstjerne-Ordenen.

Hr. Johan Ernst Rietz, Mag., Sognepræst til Tygelsjø og Klagstorp i Skaane, Ridder af Dannebrogen.

Hr. Tyge Alexander Becker, Professor. **Selskabets Archivar.**

Hs. Excellence Hr. Christian Thorning Engelstoft, Dr. theol., Minister for Kirke- og Underviisningsvæsenet, Biskop, Commandeur af Dannebrogen og Dannebrogsmand.

Hr. Carl Ferdinand Allen, Dr. phil., Professor i Historie ved Kjøbenhavns Universitet, Ridder af Dannebrogen.

Hr. Peder Goth Thorsen, Professor, Bibliothekar ved Universitets-Bibliotheket, Ridder af Dannebrogen og af St. Olafs Ordenen.

Hr. Ludvig Nicolaus Helveg, Dr. phil., residerende Capellan ved St. Knuds Kirke i Odense og Præst ved Graabrødre Hospital sammesteds.

Hr. Jacob Frederik Kinch, Overlærer ved Ribe Cathedralskole.

Hr. Frederik Eginhard Amadæus Schiern, Dr. phil., Professor i Historie ved Kjøbenhavns Universitet, Ridder af Dannebrogen og af den belgiske Leopoldsorden.

Hr. Jens Jacob Asmussen Worsaae, Professor, Directeur for de antiqvariske Mindesmærker i Kongeriget Danmark, Inspecteur ved de Danske Kongers chronologiske Samling paa Rosenborg Slot, Docent ved Kjøbenhavns Universitet, Ridder af Dannebrogen og Dannebrogsmand og Ridder af Nordstjernen.

Hr. Theodor August Jes Regenburg, Etatsraad, Departementschef, Commandeur af Dannebrogen.

Hr. Peter Frederik Adolf Hammerich, Dr. phil., Professor ved Kjøbenhavns Universitet, Ridder af Dannebrogen og af Nordstjernen.

Hr. Christian Frederik Herbst, Kammerraad, Secretair og Assistent ved det Kongelige Museum for de Nordiske Oldsager samt Archivar ved samme Museums Archiv.

Hr. Christian Ulrik Adolf Plesner. **Selskabets Secretair.**

Indhold.

Første Hefte.

Andet Hefte.

Tredie Hefte.

Fjerde Hefte.

Danske Magazin,

Fjerde Række.

Første Binds første Hefte.

I.

Tegnelser over alle Lande fra 1543.

205 1543. Drage Lauritzsen hoffgesinde skall haffue søbreff, at hand er affferdigett mett then jacht Lange grip, at segle hen wdj østersøen wnder Bleginge, at holle ko. m^{tts} strøme rene oc affwerge, om nogen modwilige wille ther lade seg befindes at giøre Niels Dacke oc hans anhengere, the wprørske bønder oc wndersøtte i Suerige, wndsettning eller tilføring mett falck, bøsser, krut, voben, verge, fetalie, eller anden deell etc. Cum clausulis consuetis.

Christoffer Galle skall haffue lige saadant søbreff poo en boyertt mett indehabendes krigsfalck etc. Actum feria 4ta pasce 1543.

Hans Skredder, Morthen Damløße et pasbord her aff oc ind wdj Tyskeland, huer en klipper.

Obne breff till all Laaland oc Langland om en almyndelig madskatt, at bespise orloffs skibene, wdj soo mode, at huerj xx bønder skulle giffue ij t^{r} saltet oxe kiød oc farekiød, x sider flesk, i f. smør, i t^{ne} erter och v t^{r} øll, oc skulle lensmendene wdj huert len samme skatt scriffue oc fremskicke hijd till orloffs skiffuene met clare register etc.

Henrick Kiello, borger till Gribs woldtt, Kundj Lange steffner bifogitt wdj Nestett ffor en vrettferdige dom, szom han syer, att møde vdj dag otte dag.

Oluff Seger mett en dreng ett pasbordtt ind wdj Norge till bergwerckitt oc skyes klepper. Pether Sterling en pasbordt, att haffue fforloff, paa en thidt lang att wannere hiem vdj Skottelandt oc sydhen thijl osß eghen.

Cleys

Cleys Dytmer, att maa paa thenne gang mett ett roboertt, som høre Andres Om thijl, løbe her fran oc thijl Dansken etc. 206

En pasbordt thijl Jacob Winß her fran oc thijl Halmeste oc thijl bage egen, en wogen eller skiøß klipper.

Jørgen Berneckw en pasbordt her fran oc jndt wbj landtte Pommer og hidt thijl bage egen, oc en myßiuy thijl Stegj borrigher om en roerbodt.

Oge Trubsen er født paa Jeppe Tordtzens y Hogeniße.

Item Jens Jenssenn i Suarbo schall haffue breff vbj synn liiffs tiibt och vbj synn søster bothers søens Oluff Jenssens liiffs tiibt paa thendt gaardt i for^{ne} Suarbo, som for^{ne} Jens Jenssen nu sielff iboer frii oc quitt for indbudtt, egtt och arbedt, dogh att the schulle aarligenn then ene effter then andenn, saa lenge the bode leffue etc.

Breff till Peder Hansen, toller i Helsingør, at hand skall tage sterck loffwen oc wissen mett breff oc segell aff alle the Rostocks skippere oc andre, som haffue øll, meell oc malt oc vele ther met segle till Bergen, at the ingen anderstedß ther met segle, end till Bergen eller berchuerckett, vnder liffs oc gods fortabelse, om andet befindes, oc ther met lade thennom poo then besteed hen segle. J lige mode skall hand oc handle mett skotter, som haffue øll, meell oc malt, oc vele ther met i Schotland etc. Datum feria 4ta post exaudj 1543.

Holgertt Rossenkrantzs citat her Matzs, sougnepreſt i Wordingborg fore fiire øxen, som hand sagde goedtt fore tiill for^{ne} Holger fore hans broder, att møde vtj morgen fiorthen dage paa Kiøpnehaffn slot. 207

Jens Jnguordtzen citat Jyrgen Degen wbj Suerboe fore nogett kornn, som hand togh paa hanns agger, att møde samme tiibtt.

Borge leye breff till Suen Galles ij heste till Kalingborg.

Breff till Stege, at the forlegge j^c knecte.

Breff till Stubeköping om j^c knecte.

Breff till borgemester oc raad i Nestued, at the ingen heste skulle[j] forde for knectene oc ey forlegge flere ther kommer, end theres ecte hußfrver, oc at kon. m^{tt} sender thennom borgeleye breff till Stege oc Stubbeköping till j^c aff the knecte, som

som nw ligger hoes thennom, at the antworde theres befalingsmand samme breff oc drager ther met hiem.

Eth obet breff, at ingen skall dele poo Børge Vlfftands gods, enthen kronens eller hans eget, før hand kommer tilbage fran then reyse till Gotland.

Daniell von Køgkeritz, Jørgenn Richolff, frue Magdalena Vnwirdinne och frue Anna van Køgkeritz finge pasbordt heer egennom riigett och indt vdj Suerige mett theris jomfruer och metthaffuendis piigere.

Kon. m[tt] breff till borgemestre i Aarhus, at the forsende hijd alle the ege plancker, som hans naade fick aff Jens Brade oc ligge ther tilstede.

Breff till Erich Banner, at myn herre fattes iiij bron brogede oc viij graa hingste till frøycken Lisebetz brud vogne, at hand ther fore ville giøre sitt beste oc flij hans naade saa mange ther aff, som mwligt er hoes seg selff eller andre for eth skelligt køff oc sende thennom hijd met thenne breffuiser. Lige saadant breff till her Magens Gøye oc Peder Ebbesen. Teslig[te] till Claus Gestede oc Axell Jwll.

208 Sammeledes eth breff till her Mogens Gøye oc Erich Banner, at myn herre tacker thennom for the haffue handlet mett hans nades lensmend om then skiffs fetalie, oc bethe thennom, at the wille fordre thennom hijd tilstede till skibene met allerførste etc.

Breff till Jacob Brockenhus oc Eijler Rønnow, at the anduorde Axell Vrne saa mange daler, som the haffue tilstede wpborett aff then xx penninge skatt oc tage hans quittants ther poo.

Breff till Jørgen Pedersen rentemester, at hand skicker Axell Vrne tiill Haderslеff eller oc till Henrick Schult till Kyll met aller første saa mange daler, som Axell Vrne hannom tilkende giffuer met hans scriwelse, aff then xx penning skatt eller andett, hwor han thennom bekomme kandt.

Søffren Sander paa Hornbecks fyskeleye. Christiern Jensen borgemester poo Schagen.

Aar etc. mdxliij, søndagen nest epter Vrbanij fick Mogens Godske eyedoms breff poo eth stenhus bag wdj sorttebrødre closter i Roskilde, som kalles koning Hanses mag, wdj sind lenge oc brede emellom begge gaule, som thet forfattett oc wp bygdt er, mett iord oc grund oc saa megett haffuerom aff then store sorttebrødre

sorttebrødre teglgards haffue wdj sind lenge oc brede fran steenhusett aff vester oc hen i øster, mett saa megett aff haffue mwren, som samme teglgards haffue er mett indmwrett etc.

Missiuer till Sore, Anduorskow, Ringstede, Ebleholt, Esrom, Heritzwod, Helnekircke closter, sameledes till Roskilde oc Lunde capiteller, at the skulle yde theres rest aff then swm, the wbloffuit haffue till Johannis nest kommendes vdj myntet rinsk guld for nogen synderlig orsage, som kon. m[t] magt poo ligger.

Sammeledes lige saadane breffue till alle capiteller oc herre clostre, som weed magt ere i Fyen oc i Nørre Jutlanth. 209

Item missiuer till herretsfogeden i Tybebergs herret, at hand forfølger Oluff Globs tienere for theres faldsmoell, for the side offuer hørige met then konings skatt oc graffuer penninge.

Item breff till Knwd Perssen oc her Knwd Rudt, at the beffalle theres herretsfogeder, at the fordele till theres faldsmoll alle the, som staa igen mett theres graffuerpenninge oc actherstade aff skatten, epter the registre, som thennom ther poo tilforn andwordett er, oc hueff graffuer penninge the wpkreffue strax fremskicke til Køpenhaffn.

Natleyer till Syllisborgh: Sanctj Hans dag tiill Lund j natt. Mandagen till Duitzcloster j nat. Tiisdagen till Raffuelund. Odennsdagen till Aahuss. Torsdagen till Syllisborgh.

Natteleye fran Bleginge: Første natt i Beckskow. Anden natt i Bææ. Tredie natt i Vandeberg. Fierde natt i Melkelang. Fempte natt i Herritzwad. Siden till Helsingborg.

Eth Missiua till abeden aff Emcloster, at hand will vnde kon. m[t] x[m] mwr- 210
steen, at fornøge her Peder Skram ridder, som hans naade hannom plictig er.

Item lige saadant breff om x[m] mwrsten till Hans Stygge poo Silkeborg, at fornøge her Peder Skram, nar hand eller hans fogett poo Vrup ther om tilsigendes vorder.

Frue Anne her Axel Ugerups citat menige borgere wdtij Elleholm fore thee droge ind paa hinnes gard wdj Elleholm oc toge bortt altt ther' wor, som hinner tilhørde, att møde till første almindelige herre dag.

Aar etc. mdxliij feria 5ta post Margrete fick Verner Parsberg, høffuitzmand poo

poo Sølitzborg, kon. mtts breff, at hans naade haffuer nogen aar ombraget hannom then aarlig affgifft, som hand pleyer at giffue aff Sølitzborg slott oc leen, for thenne tiids leylighed oc mangfoldig beswaring, mett gesterij oc i anden mode poo henger. Dog skall hand rette seg epter met aller snareste at bygge oc ferdig giøre thet store torn, met lofft oc i andre mode bygge, befeste oc forbedre slottett oc hueff hand ther poo aff rede penninge bekostendes vorder, thet skall Werner wpscriwe oc kon. mtt will thennom igen met hannom aff regne wdj hueff sagefald oc andett off ther aff lenit tilkommer.

211 Tiill fergestedernne. Vor synnerliige gunst tiilfornn. Wij bede etther oc begiere, attj ther wdj etthers leenn aldeliis ingen steede offuer tiill Tysklanndt, wdenn thee haffue wortt egiitt paßportt. Tiisliigte lade bestiille wdij alle haffne oc wdj kiøpstedernne offuer alle etthers leenn, att ther ingenn føriis tiill Tysklandt, wdenn thee haffue wortt egiitt paßbortt, før enndt y wiidere wor schriiffuelße ther om fangenndes worder. Fynndiis nogenn her emodt att føre nogenn tiill Tysklanndt, enttenn wore egnne wnnderßotte eller anndre, atty tha anholle thennom paa wiider beschiedt. Ther mett giøre y wor wylge oc forlade off ther wiffeliigenn tiill. Beffallynndes etther gudtt. Screffuett paa wortt slott Kiøpnnehaffnn sannctj Ibs affttenn aar etc. mdxliij. Wnnder wortt siignnett.

Tiill adellenn om then tiuffuinde penndinge. Vor gunst tiillfornn. Wiidtt, att nu siidenn wij erre kompne hiidtt tiill wor gordt vdj Roskyldt oc offuerseett hues dell som er ydtt och wdkomenn aff then tiuffuinde pennding, tha forfare wij, att thu icke haffuer ydt eller fuldgiordt same tiuffuinde penndinge epther som then aff menige adell oc ridderskaff beuilliiget oc sambtygtt erre. Thij bede wij teg oc begiere, att thu wiltt rette teg epther, strags mett thet aller første att yde,
212 framskiicke oc fuldgiørre same sum, epther som beuilliigett oc sambtygt ære, oc lader then anttuorde off elske Marquardt Tymandt oc Mogenns Godtzskee, wore mendt oc tiennere, som befalling haffue, same tyuffuinde pendinge att wpbøre, saa then wiffeliigen er wde inden wor frue dag affumptionis førstkomindes i thett aller senneste, tagendes therres quitantzs ther paa igienn. Ther mett giør thu off synnerliigenn tiill wiilge, anseenndes att wij emodt same tiidt erre storliigenn trengdt tiill pendinge tiill thenne wor oc riigens merckeliig wdgiifftt, som off bagliigenn paa henger. Beffallindes teg gudtt. Screffuit paa wor gordt wdj Roskyldt sanctj Ibs afftenn aar etc. mdxliij. Wnder wortt siignet.

En befaling thijl her Trudt Wulffstand oc Sty Pors, att the endeligen dømmer emellom Per Jonssen oc Dauidt vdj Duisløff om nogle kalle ßom the trette om.

Item

Item ett breff thijl Eyler Hardenberg, att han ladher alle the dielle opstoe, som han haffuer paa for^{ne} Per Jonssen forloffuer for samme falle, thijl saa lengj att her Trudt oc Sty Pors haffue dømpt ther paa. Relator her Anders Bille Ritter.

Nattleyer her fran och tiill Kyll. Mandagen post Petrj ad vinculam tiill 213
Køge, ther holder byen. Tysdagen fran Køge och tiill Soor, ther holder abbeden ther sammesteds, dog bestiller [abbeden aff Ringstedt mett] [1]) lensmanden aff Skiolbenes vogenskifft samme tysdag vnder middags tide vdj Ringstedt. Onsdagen fran Soor tiill Andtuordskoff. Torsdagen, fredag, løffuerdag offuer belt. Her Knudt Rudt skall vnderholle vdj Korsøør och bestille skuder. Scriffuelse till Skielskøør, Nyborg och Kyrtemynde, att the skicke theres skuder offuer och ind fore Korsøør, att were ther tiilstede onsdagen for scti. Laurits dag førstkomendes. Søndagen post Laurentij ligger ko. mt. stille paa Nyborg. Om mandagen tiill Odense, ther holder Eyler Rønnow. Om tysdagen till Rudgordt. Onsdagen post Laurentij till Medelfard, ther holder byen. Om fredagen tiill Kolding, ther holder byen. Om løffuerdagen till Haderslеue. Søndagen ther offuer. Mandagen for Bartolomej —. [2])

Saadant breff fick Stig Porss. Wij Christian mett gudz naade etc. Helsse eder alle wore och kronens bønder och tiennere, som bygge och boo [i] Halmstede herrit och Sønderroms leen wdij wor land Halland euindelig met gud och wor naade. Wiider, att wij nw haffue tiltrod och beffalet oss elsk^{e} Stiig Porss, wor mand, tiennere och beffalnings mand offuer Lunde sticht, att haffue eder alle poo wore wegne vdij forsuar, mett twenne wore fiiske leyer ther wdij Halmstede herrit liggendes, sammeledes alle kirker werger, prester, degne, mett alle kirke tiennere, preste tiennere och teriis gotz och eydom offuer alth Nørre och Søndre Halland, och ther aff att giøre oss arliigen gode rede och regenskaff. Thij bede wij eder alle och huer serlestis strengeligen biude, attj her epter sware for^{ne} Stig Porss, giffuendes hannom eders landgille, sagefald, gordfestning, hosbonde hold, gesterij och

[1]) Det Indklamrede er udstreget.

[2]) Foran denne Optegnelse om Natteleie findes i Registranten endnu følgende, som igjen er udstreget: Natleyer paa then reyse tiill Kyll. Mandagen epther Petrj ad vinculam fran Kiøpnehagen tiill Køge, ther holder byen j natt. Om tysdagen fran Køge och tiill Soor, ther j nat. Om onsdagen tiill Andtuordskoff. Om anden dag till Korsøør, om børren bleeser, ther holder her Knudt Rudt. Om fredagen offuer tiill Nyborg. Om søndagen tiill Odense, ther holder Eyler Rønow. Om mandagen ther epther till Assens, ther holder byen. Item tiill huer lensmand om v^{c} vogne och flere. Item vdj Ringsted skall bestilles vogn skifft. Item skall bestilles ferger offuer fran Nyborg, Kyrtemynde och fran Sielskøør att møde i Korsøør paa onsdagen post ad vinculam. Vdj lige made bestilles ferger offuer fran Aresund och till Assens.

och all anden sedvanlig tynge och tieneste, sammelebes wor tiende aff alle sogner och sedwanlig told och rettighed aff for[ne] fiskeleye, som y oss paa kronens wegne pligtig ere. Hand skall igen paa wore wegne holle eder alle wed log, skeell och rett och jngen aff eder vforrete emod log y noger mode. Thj lader thet jngelunde etc.

214 Wii Chriistiann etc. giør alle wiitterligt, att thenne breffuiisser N, borger wdj N, er nu schiickit wdi sinn rette regsse mett wort forløff att regsse mett sitt schiib, ladt mett asche, tiere, klapholt, wogennschudt oc inngenn anndenn ware tiill Enngelanndt oc siidenn tiilbage egienn tiill N, og inngenn anndenn stedts. Thii forbinde wii wore ommerall, schiibs høffuitsmenndt, captenner, krigsfolck, wbliigger wdi søenn oc alle anndre, som hannom paa samme regsse hennder for att komme, atti thennom paa folch, schiib oc godts att hinndre eller wdi noger maade forffanng att giøre, wnnder wort hylliiste oc naade. Giiffuit wdi wor (stad) Kyell leuerdagenn nest epter sannctj Søurenns dag aar etc. mdxliij.

Bartelt Lannge, borger wdj Hamborch, fiich saadannt ett breff, som forschriiffuit stannder, paa beck, tæere, aske, hør, hamb, jern, stoel, wogenskud, vox, clapholt oc trauen. Frannts Lillie, Jochim Jacopssenn fich oc ligesaadann ett. Skipper Hanns Fincke tiill Lybeck fick breff, som for[uit] staaer, att løbe tiil Engeland mett en holck paa ij[c] lester, ladtt mett beck, tiere, aske, vox, tallie, wognskudt. Skipper Hans Juen til Lybeck en holck paa j[c] lester, lige saa ladtt mett slig wore.
215 Skipper Henrick Strosborig til Lyck en kraueel paa ij[c] lester, lige saa lydendes. Skipper Jost Berndes til Lybeck en kreer paa ij[c] lester lige saa lydenndes.

Chriistiiann etc. Wor gunnst tiillffornn. Wiidt, att wii nu haffue wnnt oc tiilladit, att alle the schiib, som høre hiemme tiill Deuennter, Campenn oc Suollenn oc ere løbenn tiill wor kiøbstedt Bergenn paa wort passbordt, mue nu alle løbe tiill bage egienn tiill Deuennther, Campenn oc Suollenn. Thii bede wij tiig oc wiille, attu lader same schiib løbe teriis kaarss mett teriis jnndhaffuenndis godts oc saa mannge, som thu lader løbe, thennom schaltu huer giiffue thit egiit passbordt, paa thett the mue løbe frij for wore wbliigger wdj søenn. Oc haffue wii tiillschriiffuiit wore ammerall oss elscheliig her Mogenns Gyllennstiernn, riidder, wor manndt oc raadt, att schall lade samme schiib aff Deuennter, Campenn oc Suollenn, saa mannge som haffue thit passbort, frij passere. Her wiidt att rette tiig epter, oc ladt thett jnngennlunnde. Schriiffuiit wdj wor stadt Kyell sønndagenn nest epter sannctj Hanns dag decollationis aar etc. mdxliij.

Item en forschrifft tiill her Mogenns Gyldennstiernn, att the skybe, som for

for Bergenn lygge, som haffue hyemme wtj Kampenn, Dewenntenn oc Swolenn, mue wbehyndrett løbe tijdt tijlbage egenn, ther som the haffue Christophers Hwitfeldzs pasbordt. Datum wtj Kyll søndagenn nest epther stj. Hans dag 1543.

Item the Hamborger fynnge enn forschrifft thiill her Eske Bylle, att hanndt schulle tijlsyge tollenerenn wtj Helsyngør, att hues skybe som the haffue ladett mett salt oc wille løbe frann Hamborg oc østertt oc ther egenn att lade samme skybe løbe tijlbage egenn mett wox, hør, hamp, beck, tyere oc uogen skudt, schulle hanndt annamme theriis toldt nar the komme wtj ko. mts. strømme oc sydenn lade thennom løbe theres koff oc haffue goedt tijlsyun, att nar same skyb løbe tijlbage egenn aff øster søenn, att the jnngthett malt, meell, fetallie, krudt eller andre slig waare haffuer jnnde, som the mett kunde bestercke riigenns fynnder. Datum Kyll søenndagen nest epther sti. Hanss dag 1543.

Item Wellom Keller aff Kleffuen fiick breff att løbe mett siitt skiib, en meerskreer, fran Lybeck oc tiill Emdenn, laed mett beck, tiere, aske oc wogenskudtt oc ingen anden vare. Datum Kiell mandagen nest epther scti. Hans dag decollationis aar etc. mdxliij.

Item thee Hamborg(er) finge en forskrifft tiill her Mogens Gyldennstiern, att hand ingen hinder skulle giøre thennom paa theres skiib, som thee lade løbe ind wdj Engeland, huercken frem eller tiilbage. Datum vt supra aar mdxliij.

Aff Lybeck. Item thesse epther[ne] skiipper finge breff att løbe till Engelannd, 216
Skotlannd eller Franckeriige, huer mett en bøiert, ladet mett tiere, beck, aske, høer, wox, tallig oc huder. Frederiick Holck, Claus Mule, Claus Lyckens, Claus Børding, Hanns Slott, Hans Reyer.

Item Dyriick Ghyse aff Lybeck fiick forløb, att lade sitt skiib ladtt mett beck, tiere, aske, hør, hamb, vogenskud, clapholt, jern, stoel oc trauen.

Thesse epther[ne] landsknegkte ere fordielt vdj Nørjutlandt anno mdxliij dominica post Mathej. Ribe j[c]. Waarde xxx. Wedle xl. Ringkiøpinge x. Holstebro xx. Lemwiig xxx. Aarhus xx. Randers lxxx. Wiborg lxxx. Nykiøping i Morss xx. Aalborg lxxx. Høringe x. Schaffuen xx. Ebeltofft x.

Hartuig Blomme och hans brødre schulle haffue breff tiill Jørgen Pedersen 217
rentemester, huorledes att the haffue berett fore ko. mt., att the paa theres broders Henrick Blommes vegne haffue giordt rentemesteren Jyrgen Persen regenskaff paa hues dell som theres broder Henrick Blomme haffuer vpborit och igen vdtgiffuit paa

paa ko. mts. vegne, then stund hand hagde Hald leen och Wiborg stygts gots i vere och forsuar, saa the aff samme regenskaff bliffuer ko. mt. iij xxxviij [1]) daler plygtige, som for^{ne} Hartuig Blomme haffuer giffuit for^{ne} Jørgen Persen sit breff paa och settet hannom Claues Zeestede till loffue och vissening fore, saa forfarer ko. mt., att hans ko. mt. bliffuer samme Henrick Blomme saa mange pendinge skyldig aff eptherstandendes rentte. Thij viill ko. mt., att Jyrgen Persen antworder Hartuig Blomme samme hantscrifft egen och tesslig^{te} paa ko. mts. vegne vplader Claues Zeestede thet løffte, som hand fore samme Hartuig Blomme loffuit haffuer. Datum Rendesborg dominica post Mathej apostoli anno etc. xliij. Relatores Keye Rantzow et Henricus Schulte.

Borgemestere och raad vdj Riibæ en breff tiill riiper capittell, att kon. ma^{at} haffuer vntt och tiilladet thennom, att the mwe fange en pramgang op att aaen, emellom Riibe och Gram, tiill att føre theres ylding, themmer och andett neder mett, thennom och menige byens indbiggere till gaffn och beste, och therfore haffuer wntt och samptícht, att alle the aalegorde, som fyndes nogenstedts vdj aaen ther emellom, som samme pramgang kand haffue hynder aff, skulle affbrydes, att kon. ma^{at} therfore beder och begerer aff for^{ne} Riiper capittell, att hues aalgardt theres thienere haffue nogen steds ther vdj aaen, att the met thet første lade thennom affbriide, eptherthij samme pramgang er thennom saa well som byens jndbyggere tiill gaffn och gode.

Jtem et breff tiill Hans Stiige paa Sijlckeborg, att thend Cristen Blomandt, som hand haffuer siddendes paa Sylckeborig och kirckeneffnn haffuer sworen troldom offuer, att hand holder hannom vdj hegtt eller borgen, jndtill saa lenge the godemænd haffue giordt kon. mats. beffalinge fult, som nw sculle granske, forfare och dømme paa thend sag om hand er skyldug eller wskyldug.

218 1543. Jacob Wintze fick vdj Hadersleue borgleye tiill iij^{c} xx knegkte vdj Siellandt. Nestwedt ij^{c}. Stege j^{c}. Prestøø xx.

Jacob van Nørenbiergs lutiuant Andreas van Koberg fick borgeleye breffue tiill iiij^{c} knegkte vdj thesse epther^{ne} kiøpsteder. Datum Hadersleue fredagen post Dyonisij 1543, och ere for^{ne} Jacop van Norenbiergs knegkte affbetallit och staar thennom ingthet igen for paaske, tha skulle the haffue theres halff aars pendinge och klede. Alborg ij^{c}. Schaffuen xxxv. Høringe xxx. Seby xxx. Nykiøping i Morss xxxv—v. Hoffbro xv. Tystet xxv—x. Lemwig xxv [2]).

Claues Rantzouwes knegkte bleffue aff Assens forscriffuit vdj borgeleye och haffue

[1]) Skal vel være iij^{c} xxxviij. [2]) Først har der staaet xl.

haffue fleeste parten sorit paa aars pendinge. Riibe ij^{c}. Waarde j^{c}. Kol-dinge j^{c}.

Jahan Viiße fick vdj Haderßleue borgeleye vdj Wiborg tiill ij^{c} knegkte, och skall paa thet ny handles mett thennom.

Hans van Teckelenborgs knegkte finge borgeleye vdj Haderßleue vdj thesse epther^{ne} kiøpsteder och skall paa thet ny handles mett thennom och ere iiij^{c} stercke. Randers j^{c}xx. Aarhus xxxxx. Skiffue xx. Ebeltofft x. Holstebro xxxx. Ring-kiøping xx. Horsens xxxx. Weele xxxxx.

[Claus Rantzows fenlin knecte].[1]) 219

2 Ystedt ij^{c}. 2 Trelborg j^{c}. Falsterbo oc Skanør xx. 1 Semershaffn xxx. 2 Lwndt j^{c}. Aahus j^{c}. 1 Wææ lxxx. 2 Landskrone ij^{c}. 2 Malmøø ij^{c}. 1 Engel-holm j^{c}. 1 Halmstede j^{c}xx. 1 Falkenbierg xx. 1 Wardberg ij^{c}.

Thesße epther^{ne} Slestedt och Baltzer Suters aff ij fennycke the swenske knegkte finge borgeleye tiill Laalandt och Falster, ex Odenße onsdagen post Gallj 1543. Ragskow ij^{c}xxx. Stubbekiøpinge ij^{c}. Saxkiøpinge xx. Nystedt xl. Nykiøping ij^{c}. Marriboe xxx. 221[2])

Thesse epther^{ne} Detleff van Euentyrs och Manduffuels ij fennycke knegkte ligge vdj Fyn. Odenße ij^{c}xx. Swineborg ij^{c}xxx. Assens lx. Kyrtmynde j^{c}xx. Bogenße xl. Faborg xl. Melfard xxx.

Tiill Peder Ebbesen, Claues Szeestede, Axell Jwll och Christopher Stygge om kyrcke korn, vdtgaad ex Odenße onsdagen post Luce euangeliste dag aar etc. mdxliij.

Vor gunst tiilfornn. Wiidt, att epther som wij tiilforne haffue screffuitt teg tiill oc ther hoss ladt wdgaa wore obnne breffue tiill almuenn ther wdj Riiber stiigt om kiercke kornnett etc., thij bede wij teg enndtnu oc endeliigenn wille, att thu giør thynn yderste och største fliidt tiill, att lade strax wdfførdre oc forsamble alsamenn kiercke kornnett, oc thet att lade ydde oc føre tiill wore kiøpstedtt Wedle oc Kollynng, oc att thu lader altt bygett giøre wdj maltt oc saa att thet liigger ther tiilstede oc forsamblet inndt tiill paa foraariitt, att thet thaa kanndt forskiickes ther frann oc tiill Kiøpnnehaffnn tiill wore slott oc orloges skiibs behoff mett att wdffitallie. Samledes bede wij teg oc wille, att thu aldeliis inntiidt aff wore jnndtkompst, ther tiill slottiidt liigger, sielger eller affhennder, thett were seg enntthenn

1) Det Indklamrede er udstreget. 2) Blad 220 er ubeskrevet.

ennthenn kornn, smør eller andenn fiittallie, annseenndes, att wij thet fielffuer paa for aaritt haffue behoff hues afflades kanndt. Her wiidt att rette teg epther oc ladt thett jngennlunde. Beffallinndes teg gudt. Screffuitt etc.

222 Tiill Claues Szeestede och Arell Jwll om then byggning vdj Ribe och Alborg, datum ex Ottonie onsdagen post Luce euangeliste dag 1543.

Vor gunst tiilforn. Vidt, att ßom vij tilforne haffue screffuit teg tiill om then byggening ther paa slottet, ßom tu schulle forfølge och lade ferdig giøre, ßa bede vij teg end nu och aluorligen wille, att tu ingen flyt eller vmag sparer att lade agge jord och føre befestning ind paa samme slott och besynderligen nar thet er hordh winter, tu kand siden alle tid lade ieffne och legge samme wold och befestning. Vij sende teg och thes till behoff vore breffue till vore lendsmend ther vdj stygtene, att the schulle tilholle bynderne i theres leen, att the epther vore opne breffues lydelße schulle arbeyde till samme slots befestning, och ther ßom tu ellers haffuer nogre vore breffue till samme bygning behoff, tha maa tu indskicke vdj vort cancellerie epther samme breffue. Her vidt nu altingest att rette teg epther och tag her ingen forßommelße fore. Befalendes teg gud. Screffuit etc.

1543 søndagen nest epter omnium sanctorum er bewilgett aff kon. maiestadt och hans naades raadt en almyndelig landeskatt aff Nørre Jutland, Fyen oc Langland wdj saa mode, at huerj xx bønder oc landbo, ehuem the tiene eller tilhøre, skulle giffue xx daler eller tre ℔ danske for huer daler, oc huer aff kronens, closters, capitels eller stichtes gardseder en halff daler. Sammeledes huer peberswend, gardmand oc tieniste dreng, som korn sæd haffuer eller fisker, skall oc giffue j daler eller ther fore xxiiij ß, oc skall aldeles ingen gardseder eller vgedagsmend for gode mends arffuesæder were frij, vden the, som haffue verit frij vdj koning Hanses tiidt, oc skall samme skatt were ydt inden jwll nest kommendes, oc huer lensmand vppeber i sit leen.

223 Samme tiidt er oc beuilget en almyndelig madskatt aff Sieland, Laaland, Falster oc Møen till at bespise kon. maiestads og rigens orloffs skiff mett, wdj saa mode, at huerj xx bønder oc landbo skulle giffue: v tr twebach vell bagett. x tr gott øll vdj gode tr. xx sider flesk. xx geff. en leffwendes oxe. x leffwendes faar. en f. smør. v skpr gryn. Nota. vdj Laaland oc Falster skall huer læg giffue x skpr ertter. Item vdj Sieland, Laaland, Falster, Møen, Halland, Schone oc Bleginge skall huer møllere giffue epter sind effue vdj daler eller mynt oc huer gardmand, peberswend oc tieniste dreng, som kornsæd haffuer, eller bruger fiskerij, skall giffue j daler eller ther fore xxiiij ß.

Samme

Samme tiid bleff beuilget en almyndelig madskatt oc hielp till at bespise kon. m^{tts} orloffs skiff mett aff alt Schone, Boringholm, Halland, Bleginge, Vigen oc Bahus leen vdj saa mode, at huerj x bønder skulle giffue: en leffwendes oxe. v p^{d} smør. x faar. x sider flesk. x geff.

Thesße epther^{ne} schulle vpbøre skatten vdj Nørjutlandt och Fyn. 224

Claues Seestede skall lade skatten schriffue och vpbøre vdj alle thee leen och herreter offuer alt Riber stygt liggendes. Peder Ebbeßen vdj alt Aarhus stygt. Christopher Rosenkrants vdj alle the leen och herrether offuer alt Wiborg stygt och Mores. Axell Jwll vdj alt Alborg leen och offuer alt Wendelbo stygt. Myckell Brockenhuße offuer allt Nyborg leen [1]). Eyler Rønnow vdj alle the leen och herreter, som hand paa stygtens vegne i befaling haffuer.

Thesße epther^{ne} lenßmendt schulle och haffue scriffuelße, att huer i sit leen er for^{ne} befalingsmend behielpeligen her vdinnen.

Riber stygt.	Jesper Rantzow. Christopher Johansen. Niels Jwll. Frue Sitzle. Fru Elße.	
Aarhus stygt.	Hr. Mogens Gøye Erick Banner Hans Stygge Otte Gyldenstern.	bort
Wiborg stygt.	Wolo Munck. Christopher Rosenkrants till Skierne.	
Wendelbo stygt.	Gabriel Gyldenstern Hr. Mourits Olsen Iffuer Lunge Enwoldt Jensen.	bort
Fyns stygt.	Nyborgh och Langelandt. Jørgen Bragde Hans Johansen Frue Elße	Nesbyhoffuit. Hederstorp Frans Brochenhuße Anders Johansen.

Madskatt wp at bere och forskickes tiill Kiøpnehaffn jnden jwll. 225

Jwll	Køpenhaffns leen Faxeherret	Peder Godske.	bort
	Krogens leen	Jwer Krabbe.	bort

Coruits

[1]) „Nyborg leen" er skrevet oven over, istedetfor: „the leen och herrether, ßom hand paa stygtens vegne i befaling haffuer." J Randen er tilføiet: „Jørgen Bragde paa Langeland." „Her Hans Goeff i Sundzherret."

Coruits { Haraldsborg leen / Schioldenes leen / Hornsherret } Mogens Godske. bort
Holbecks leen Marquord Tijdemand. bort

Banner { Kalingborg leen Knwd Persen. bort
Korsøør leen her Knwd Rudt. bort

Jens { Wordingborg leen Holger Rosenkrants. bort
Stege leen Niels Scriwer toller poo Møen. bort

Falster. Alt Nykiøpings leen Hans Vrne.
Laalandt. Alt Aalborg [1]) leen och Raffnsborg leen Hans Vrne. } bort

Madskat att vpbøre vdj Schone, Halland og Bleginge.
Malmøøs leen Eyler Hardenbierg. bort
Helsingborg leen her Per Skram. bort
Gladsaxe leen Harløff Trolle. bort
Frosteherrit och Otenßeherrit / Halmstedtherrit och Torneherrit } Sty Porff. bort
Fersherrit Jacop Sparre. bort
Gersherret her Jacop Trolle. bort
Willandsherret Knudt Persen. bort
Bleginge och Lyster. Siølffuisborg leen Werner Parsberg.
Lyckaa leen Grers Wlffstandt.
Synderhalland och Nørhalland. Wordbiergs leen her Trude / Laugholms leen Byrge Wlffstandt } bort
Norge. Bahus leen och Wigen. bort
226 Borringholm.

Missiuer tiill leenßmendene och the, ßom skulle vpbøre madtskatt. Vor gunst tiilforn. Widt, att wij skicke nu tiill teg vor opne breffue om en madtskat och hielp, ßom vore elsk[e] Danmarcs riges radt oss nu beuilget haffue att mwe fange her offuer alt Sielandt, ßom tu ydermere aff samme vort breff haffuer att forfare alt leiglighеiden ther om. Thij bede vij teg och ville, att tu strags lader samme vor breff leße och forkynde for menige bynder och almue offuer alt thit leen, och siden strags scriffuer samme madskat och legger bynderen i leg sammel och opkreffuer och affstedt skicker then epther samme vor breffues lydelse tiill vort slot Kiøpnehaffn mett clare register och mandtall, att giøre vor rentemester off elsk[e] Jachim Beck gode rede och regenskaff ther fore. Her vidt alting[t] att rette teg epther och tag ther ingen forsømmelse fore. Befalendes teg gud. Screffuit etc.
Eth

[1]) Læs Aalholm.

Eth obett breff till alle køpsteder wdj Norge, som ligge weed søø siiden, om bodzmend oc gode styremend till kon. m^{tts} orloffs skiff, epter som the wdgiorde wdj thenne neste forledne vinther, oc skall Christoffer Galle drage till alle samme køpsteder oc bescriwe samme bodzmend.

Lige saadant breff till alle køpsteder vdj Schone, Halland, Bleginge och Liister om bodzmend, oc skall Josep Falster mett en skipper.

Lige saadant breff till alle køpsteder vdj Sieland, Lolandt, Falster oc Møenn om bodzmendt, oc Mickell Viborg mett en skipper skall thennom vdtage oc vpscriwe.

Lige saadant breff till alle køpsteder i Fyen oc Langland om bodzmend, oc skall Drage Lauritsen mett en skipper drage om oc lade samme bodzmend vd scriwe.

Lige saadant breff till alle køpsteder i Nørre Jutland om bodzmend oc styre- 227
mend, oc skall Karll Skotte met en skipper scriwe thennom.

Breff till Hans Vrne, at hand skall købe x lester ertter for tiende korn.

Breff till Holger Rosenkrands, at hand lader hugge ij^{m} leff wed, elle, birck oc andet, som ey olden skade er, poo Knwdskow oc ij^{m} leff wed Kallehawe, oc lader thennom sætte wed stranden, huor best lade sted er, saa the staa till rede vdj foraaret.

Breff till Aske van Verde om j^{m} leff ved at lade hugge poo Bogøø, oc ij^{m} leff hoes Grønswnd, hwor best lade stedt.

Breff till Mauritz Randzow, at hand lader hugge j^{m} leff weed poo Fiitt, oc sette weed stranden nw i vintther.

Breff till Peder Ebbesen, at hand skicker hijd till slottet then meste haffre oc blij, som hand kand affsted komme oc afflade.

Breff till Jwer Krabbe, at hand lader hugge j^{m} bøge pæle, huer 6 alne lange, oc thennom fremskicke hijd till slottett met skuder oc scriwer thet i regenscaff.

Ickelin Pynder it patzport att Tyskeland. Jochim Foß och Hans Sage. elder vdt och jnd. Relator Reyner van d. Wolde.

1543 onsdagen nest epter omnium sanctorum fich Eschild Giøye breff ad 228
gratiam

gratiam poo Heglinge oc Faltofte leen, oc skall hand giffue ther aff aarligen ij^{c} ℔ danske eller j^{c} daler till sti. Michels dag, at yde her poo Københaffn. Sammeledes skall hand giøre rede for sagefald, gardfestning oc oldengield, oc ther aff giffue myn herre halffdelen. Item skall hand tiene ther aff mett ij gerust heste eller ij karle till skiffs, nar tilsiges.

Breff till Peder Ebbesen, at skulle skicke thenne eptersc^{ne} fetalie hijd till Københaffn, at vdfetalie hans nades orloffs skiff mett, Mickelen poo vj moneder. Brød j^{c} xl lester. Øll iij^{c} ij lester. Flesk ij^{m} sider. Saltett oxe kiød xxvj lester. Smør 6 lester. Faare kiød ij^{m} kroppe. Aalborg sild xiij lester. Saltett torsk oc koller xij lester. Tør fisk xvj^{m} hwitling. Edicke iiij lester.

229 Breff till Claus Sestede, at hand er fortenckt at skicke hijd bethimeligen emod foraaret thenne eptersc^{ne} fetalie at vdfitalie Store Sampson mett. Brød j^{c} xl lester. Øll iij^{c} ij lester. Flesk ij^{m} sider. Saltet oxe kiød xxvj lester. Smør 6 lest. Faare kiød ij^{m} kroppe. Aalborg sild xiij lester. Tør fisk xvj^{m} hwitlinge. Eticke iiij lester.

1543 mondagen post omnium sanctorum fick Christoffer Trundsen borgeleye breff till Ebleholt poo seg oc sind husfrue, børn oc tienere, at abbeden skall slij hannom camer oc beqwem verelse oc vnderholding till øll, mad, fyring, sænge oc anden nøttorfft.

230 Breff till Christoffer Stygge poo Hald, at hand skall skicke thenne eptersc^{ne} fetalie emod foraaret hijd till Køpnehaffn at vdfetalie Lubske Amerall mett. Brød lxx lester. Øll ij^{c} lester. Flesk j^{m} sider. Saltet oxe kiød xv lester. Smør iiij lester. Faare kiød j^{m} kroppe. Sild xij lester. Tør fisk xij^{m} hwitling. Eticke ij lester. Saltet fisk xij lester.

Mickell Brockenhuff oc Eyler Rønnow skulle bode skicke hijd till Københagen thenne eptersc^{ne} fetalie till Bremer Sampson emod foraaret. Brød j^{c} lester. Øll ij^{c} lester. Flesk j^{m} sider. Smør iiij lester. Oxe kiød xvj lester. Faare kiød j^{m} kroppe. Sild xij lester. Saltet fisk xij lester. Tør fisk x^{m} hwitlinger. Eticke ij lester.

231 Teusk breff till Jacob van Campen aff Danzick, at hand will skicke hijd till Københaffns slott bethimeligen epter vinther ij^{c} skpd. cabell garn oc j^{c} roller baldauit oc canifatz till kon. m^{tts} orloffs skiff.

Breff till Peder Hansen poo Agershus, till Tord Rod oc till Christoffer Huitfeld, at huer aff thennom till reder eth orloffs skiff emod foraaret oc bemander thennom

thennom mett theres egne oc andre gode mend swene, som ere riget swene plictige at vdgiøre met kost oc fetalie, oc lade thennom møde tilsammen hoes Lindesnes. Sammeledes eth obet breff till gode mend, køpstedesmend oc menige almwe, at the ere vacht, om noget pookommer oc were theres lensmend hørige, lydige oc bistandige, met strand vacht oc i anden mode gøre fienderne mostand etc.

Eth beffalningsbreff till the iiij lagmend i Wiigen, Borresøsell, Opslog oc Tønsberg, at the steffne then sag fore tre søgne epter sti. Pouels dag nest kommendes, som er emellom her Gude Galle oc Engelbret Frises arffwinge, oc the døme thennom emellom och skele thennom endeligen at mett rette.

Forbudz breffue, som er vpgiiffuen wdj Juttlanndt oc Fyenn etc. Giøre 232
alle witterliigtt, att epther thij wore vnderßotte, kiøpstedzmenndt, bode her wdj wortt riige Danmarck oc tesliig[te] wdj førstendom haffue thennom hordeliigenn beclagett thendt store besuerryng, som thee haffue aff thette forbudt, som wij haffue ladiitt giøre paa alhanndе fytallie, thaa haffue wij epther wore wnderßottes begiere ladiitt wpgiiffue same forbudt, ßaa att wore vnnderßotte wdj wortt førstenndom mue indføre wdj wore lannde Fyenn oc Juttlanndt oc kiøbe oc ßelge epther gamble ßeduann, dog icke emodt kiøpstedernes preuelegier. Thiisliig[te] mue wore vnnderßotte wdj for[ne] wore lannde Juttlanndt oc Fyenn oc bruge therres kiøbmanndsskab oc førre therres waare oc indt wdj wortt førstendom, kiør, øxenn, kornn, fysk, flesk oc anndenn fytallie, ingtett vnndertagett, vdenn alenneste faltiidt kiødt. Dog wor oc kronens toldt her medt wforkrenckett wdj alle maade. Her maa huer wiide ßeg epther att rette. Giiffuitt paa wortt slott Kiøpnnehaffn torsdagenn nest epther alle helliigenn dag aar mdxliij.

Copie aff the schattebreffue, som wdtgiennge tiill Juttlanndt, Fyenn, om penninnge schatt.

Helsse ether alle, bynnder oc menninge almue, ehuem som helst y tienne eller tiill høre, som bygge oc boe wdj alt Neffbyhoffuits leenn, Rudtgaardts leenn oc Sallinngherriit, kierliigenn mett gudt oc wor naade. Wiider, att som thiitt oc offte alle oc huer serdeliis wdenn tuiiffuell hørt oc spurtt haffue thenn store bessuerinng oc wdtgiifft, som off oc riigiitt aff thenne feydiis første begiinndelsse oc nu tiill thenne dag mett enn merckeliig tall kriigsfolck tiill lanndt oc wanndt, bode inndenn riigiitt oc wdenn riigiit, att bessolde, bisliigiste mett wore orlougs schiibe att bespiisse oc wdrede, saa oc mett mannge anndre attschielliige store oc merckeliig wdttgiifft oc omkaastninng, som wii her tiill haffue ladiit fortere oc omkaaste mett wore ambessatter oc merckeliig senndingbudt, som wii haffue forschiickitt wdij Tyschelanndt, att bessøge muode mett key. mt. oc the burgunndiische, att lade hanndele

dele om friidt oc enniighedt, enndt dog wii emodt mannge wore attschielliige guode tiilbudt icke haffue kunndt bekomme nogenn goedt bestanndiig fredt, sammelediis mannge anndre store oc merckeliig beſſueringer, som oſſ oc riigiit dagligenn paa hennger oc enndt nu her epter paa hennge wiille; thii haffuer wor elscheliig menning Danmarcks rigiis raadt, som nu her huoſſ oſſ tiillstede, mett oſſ saadann attschielliige tynnge oc beſſuering granngiiffueligen oc aluorliigenn beſſinndiit, berodtſlagiitt oc offuerweytt, oc thiis tiill behouff beuiilgiit oc sambtycht oſſ enn alminndeliig hielp oc lanndtschatt att mue fannge oc lade wpbere aff bynnder oc
233 almue offuer alt wort riige Danmarck wdii saa maade, att huerij xx bynnder oc landtboe, ehuem som helst the tienne eller tiill høre, schulle giiffue oc komme oſſ tiill hielp mett xx daller eller iij marck dannsche for huer daller; item huer aff wor oc kronnenns, ſtiigtenns, cloſthers oc capiittels gordtſeder schall giiffue enn halff daler oc huer peberſſuenndt, gordtmanndt oc tienniiste drenng, som kornn sedt haffue eller bruger fiischerij, schall giiffue enn halff daler eller xxiiij schiellinng dannsche for huer halff daller oc huer møllere epter ſinn effnne. Oc schall aldeliis inngenn gordtſeder eller wgedaxmenndt, for adelenns egnne arffue ſedegorde boenndiis, som ſiidde for lanndtgiille, were frij for samme hielp oc schatt, wdenn the, som beuiiſſliigt er att haffue weriitt frij wdii hogbornne førstiis konning Hannſſiis, wor kiere faderbroders, tiidt, oc schall samme schatt oc hielp were wde inndenn xiiij dage neſt epter att thette wort breff bliiffuer leſt oc forkynndiitt for ether y thett allerſſienniiste, oc schall oſſ elscheliig Eyller Rønnou, wor manndt, tiennere oc embiitzmanndt wdj Neſſbyhoffuiits leenn, eller hanns fuldmegtuge lade samme schatt schriiffue oc liigge bynnderenn wdii leg sammenn, att thenn riige hielper thenn fattiige oc thett gaar liigligenn tiill wdenn wiildt, saa att thenn riige leggiis epter ſinn effnne oc thenn fattiige epter ſinn effnne, oc ſiidenn samme schatt paa wore wegnne wdtkreffue oc wpbere oc frambeliis mett clare regiisther oc manndtall anntuorde frann ſig samme schatt, huor wii hannom beſſallenndis worder, tiill hielp att betalle wor gieldt mett emodt thette tiill kommenndis wmmeſlag, oc tiill anndenn wor oc riigenns wdgiifft oc behouff, oc giiøre oſſ ther guode rede oc regennschaff fore. Thii bede wii ether alle oc huer ſerdeliis ſtrenngeliigenn biude, atti mett thett allerſſørste, nar for^ne wor lennſſmanndt lader ether tiillſſiige, wdgiiffue ether oc lader ether aff hannom for same schatt schriiffue oc legge ether wdii leg sammenn, oc ſiidenn tiill guode rede jnndenn for^ne tiidt oc termynn welwiilligenn wdgiiffue oc fornøge for^ne wor leennſſmanndt Eyler Rønnou eller hanns fuldtmegtuge samme schatt oc hielp, epter som forschriiffuiitt ſtaar, oc lader ether her wdinnenn wiilliig oc hørſſomliigenn ſinndis, som guode, troe oc wiilliige, hørſſomme wnnderſſaatte pliigtiig ere, wii wiille egienn were ether alle oc huer ſerdelis enn naadiig oc gunnſtiig herre oc konning, oc y alle maade wiide oc ramme

ramme alles gaffuenn, beste oc bestandt, som oss bør att giøre wore troe oc wiilliige wnnderssaatte. Thii lader thett inngennlunde. Giiffuiitt paa wort slott Kiiøpenn-haffnn, sønndagenn nest epter alle helliigen dag aar etc. mdxliij.

Copie aff the schatte breffue, som wdttgiennge tiill Siellanndtt, Schonne, Laalanndt, Falster, Møenn, Hallanndt oc Bleginnge om madtschatt.

Helsse ether alle, bynnder oc menninge almue, ehuem som helst y tienne eller tiill høre, som bygge oc boe wdi for[ne] lande [1]) kierliigenn mett gudt oc wor naade. Wiider, att epter thii wii endt nu icke ere kommenn tiill friidt eller tiill nogenn godt bestanndt mett thenne lannguariige feyde, som oss frann første att wii ere kommenn tiill riigenns regementte oc tiill thenne dag paa henngt haffuer, och endtnu heer effter paa henge will, agte mett thenn almegtiigste gudts hielp strax paa foraaritt att wdrede enn merckeliig schiibs flode, att lade løbe wdij søenn oc lade holle wore strømme renne, om nogle siørøffuere eller andre moduiillige schalche wiille fordriiste thennom tiill att løbe wdij søenn, att røue oc tage frann wore fattiige wnnderssaatte, riigenns inndbyggere, huor the thennom offuer komme kunnde, huiilckiitt oss wmueliigt er att kunnde fuldtkomme wdenn wore troe wnnder-ssaattiis merckeliig hielp oc trøst. Tha haffue wor elscheliig Danmarckiis riigiis 234
raadt, som nu her huoss oss forssamliitt er, mett oss aluorliigenn oc grangiiffue-ligen beraadtslagiitt oc offueruëytt saadanne bessuerinng oc thiis tiill behoff beuiilgiit oc sambtycht oss enn alminndelig hielp oc madtschatt att mue fannge oc wpbere aff mennige bynnder oc almue ther offuer alt Schaanne [2]), saa well som aff ann-dre wore lannde her wdj riigett, wdij saa maade, att huerij x bynnder oc lanndtboe schulle giffue oc komme oss tiill hielp mett enn leuenndis oxe, fem punndt smør, x faar, x siider flesch oc x giess. Item huer aff wor oc kronnens, stiigtenns, closthers oc capiittels gaardtsseder, som icke formaa eller haffuer fettalliig, schall giiffue enn halff daler, sammelediis huer peberssuenndt, gordtmanndt oc tienniiste drenng, som kornnsedt haffue oc pleye att bruge fiischerij, schall giiffue enn halff-daler eller oc xxiiij schiellinng dannsche for huer halff daler, oc huer møllere schall giiffue epter sinn effnne, oc schall aldeliis inngenn gordsseder eller wgedarmenndt, for adelenns egnne arffue sedegorde boenndiis, som siidde for landtgiille, were frij for samme hielp, wdenn the, som beuiissligt er att haffue weriitt frii wdij hog-bornne førstiis konninng Hannssiis, wor kiere fader broders, tiidt, oc schall samme madtschatt oc hielp were wde inndenn iuell [3]) nest kommendiis wdii thet allerssie-nniiste, oc schall oss elscheliig R, wor manndt, tiennere oc embiitsmanndt offuer alt R

[1]) Istedetfor „wdi forne lande" tilføies i Randen: paa alt vort landt Boringholm.

[2]) Istedetfor „Schaanne" tilføies „landit".

[3]) I Randen: kyndermøsse.

R leenn [1]), lade samme madtschatt schriiffue oc legge ether wdi leg samell, att thenn riige hielper thenn fattiige oc thett gaar liigligenn tiill wdenn wiildt, saa thenn riige leggis epter sinn effnne oc thenn fattiige epter sinn effnne, oc siidenn paa wore wegnne wdtkreffue oc wdføre samme madtschatt oc forschiicke thenn mett clare regiisther oc manndtall tiill wort slott Kiiøpennhaffnn tiill wor orlougs schiibs behouff oc giiøre oss ther gode rede oc regennschaff fore. Thii bede wii ether alle oc huer serdeliis strenngeligen biude, atti mett thett allerfførste, nar for[ne] wor leennffmanndt R ether tiillsiigenndiis worder, wdgiiffue etther oc lade ether aff hannom for samme madtschatt schriiffue oc legge wdii leg sammenn oc siidenn tiill guode rede innbenn for[ne] tiidt oc termyn welluiilliigenn wdgiiffue oc fornøge for[ne] wor leennffmanndt samme madtschatt oc hielp, epter som forschriiffuiitt staar, oc lade ether her wdtinnenn wiilliig oc hørssomliigenn finndis som guode, troe oc wiilliige, hørssamme wnnderssaatte pliictiig ere, wii wiille egienn were ether alle oc huer serdeliis enn naadiig oc gunnstiig herre oc konninng oc y alle maade wiide oc ramme alles ethers gaffuenn, beste oc bestanndt, som oss bør att giiøre wore troe oc willig wnnderssaatte. Thii lader thett inngennlunde. Giffuit paa wort slott Kiiøpennhaffnn sønndagenn nest epter alle helliigenn dag aar etc. mdxliij.

Om thenn tiuffuende penninnge. Helsse ether alle wore kiere, troe wnnderssaatte, riidder, riittermenndts menndt, fruer, iomffruer oc alle anndre, som frii frelsse kienndiis oc egiitt iordeguodts haffue, som bygge oc boe wdii altt wortt lanndt Nøriuttlanndtt, kierliigenn mett gudt oc wor naade. Wiider, att nu wii haffue offuerssiett oc forffariitt aff regiisterne huiis diell som er ytt oc wdtkommenn aff thenn tiuffuenndé penninge, som menninge adell oc riidderschaff offuer alt wortt riige Danmarck oss alle welluiilliigenn oc ennbrecteliigenn tiill wor oc riigenns behouff beuiilgiitt oc sambtychtt haffue, tha forffare wii, att mannge aff ether icke haffue ytt eller fuldtgiiordt samme tiuffuenndé penninge wedt teriis edtt,
235 epter som y thenndt sielff sambtycht oc inndtrømbt haffue. Thii bede wii enndt nu ether alle oc huer serdeliis begiere, atti wiille rette ether sielffuer her wdinnenn oc strax mett thett allerfførste, [inndenn fiortenn dage nest] [2]) epter att thette wor breff bliiffuer lest oc kunndtgiiordtt tiill Wiiborg lanndts tinng, att yde, framschiicke oc fuldgiiøre samme sum wiidt ethers eedt, epter som y tha sielff beuiilgiitt oc sambtycht haffue, oc lader thenn anntttuorde oss elscheliig Oluff Munnck, wor manndt, raadt oc embiitsmanndt paa wort slott Schiiffue, Chriistopher Rossennkrannts embiitsmandt paa vor gard Seby [3]), oc Jahann Brockennhus tiill Lierbech, wor menndt oc tiennere, som beffallinng haffue, samme tiuffuenndé penninge

[1]) I Randen rettes dette til: Sty Porss, vor man, tiener och embitsmandt pa vor gord vdj Lundt eller hans fuldmegtige. [2]) Det Indklamrede er udstreget.

[3]) Istedetfor „wor gard Seby" har der først staaet „wort slott Haldtt".

penninge att wpbere oc paa wore wegnne tiill thennom annamme, tagenndiis teriis quiittanntze ther paa tiill bage egienn, paa thett att wii ther aff kunnde wiide oc kienndé, huiilcke som off wiilliige ere oc huiilcke icke ere, oc lader ether alle oc huer serdelis her wdinnenn welluiilliigenn oc hørffommeliigenn finndis, annffeenndiis att wii nu ere storliigenn trenngde tiill pennin(ge) tiill thenne wor oc riigenns merckeliige oc store wdtgiifft, som off dagliigenn paa hennger. Thett wiille wii mett ether alle oc huer serdeliis giernne forschiille oc naadeliigenn bekiennde, oc schier off ther mett synnerliigenn tiill wiilge. Giiffuiitt paa wortt slott Kiiøpennhaffnn onnsdagenn nest epter alle helliigen dag aar etc. mdxliij.

Høuitzsmendene och andre befallingsmendt fore ko. mts. kriigsfolck, huadt theres besoldinger er.

Høuitzmanden x solde. Drengen j. Luthinanter v. Drengen j. Fenricken v. Drengen j. Veltwebelen iiij. Drengen j. Webel iij. Fører iij. Furerer iij. Schriffueren iiij. Pibern ij. Trommeslageren ij. Drauanten ij. Feltscherer ij. Profoß v. Drengen j. Stockerknechten ij. Och beregnes en enfoldig aars sold xxiiij marck danske och vj alne klede, halffparten att betalle om scti. Woldburg dag och anden halff parten om alle helligen dagh.

Obne breffue till aldt Norge om stranduagtt och vdtbudt. Helsse etther 236
alle, riddere, riddermenndts menndt och alle andre, som frij frelsse kendis, prelater, abbeder, prouester och alle andre, som forlenninge haffue, sammeledis alle kiøbstedts menndt, bønder och menige almue, som bygge och boo vdj altt wortt riige Norge Syndenn fieldts och Nordenn fieldts, kerligenn mett gudt och wor naade. Wiider, att wii for then leyglighedt, som segh nu begiffuer, haffue tillscreffuitt och strengeligenn vdj befalinge giffuitt wore fogetther och befalingsmenndt for wore slotte och befestninger ther offuer altt wortt riige Norge, att schulle ladde holde stranduagtt vdt mett strandtsiidernne och icke stede fiendernne landgangh, om nogett paakommer. Thii bede wii etther alle och huer serdelis strengeligenn byde, attj rette etther effter att sidde till rede, huer effter synn leyglighedt, mett etthers rystningh, harnnisk, wabbenn och werge, att were huer theris lensmenndt, vnder huilckenn the boenndis ere, paa wore wegne hørige, lydige, biistandige och følgagtige, att tillhielppe och giøre fiendernne modtstandt och affbreck, att affuerge etthers egenn federne riigis och alles etthers och etthers høstruers och børnns schade och forderff, enttenn wiidt strandbackenn eller anderstedts, huor for^ne wor lensmenndt etther paa wore wegne behoff haffue och om tillsiigenndes worder, om nogett paakommer, som erlige, troo och willige, hørsomme vndersotte bør och pligtige ere att giøre, ladendis thett jngennlunde. Giffuitt paa wortt slott Kiøbennhaffnn

bennhaffnn fredagenn nesth for sancti Martins dagh aar etc. mdxliij. Vnder wortt signett.

Till menige lensmenndt vdj Norge. Helsse etther alle, wore embitzmenndt fogetther, lensmenndt, scriuere, sameledes prelater, priier, abbetther och alle andre, som haffue wortt och Norges kronens leenn, som bygge och boendis ere vdi altt Oslo stigtt och Hammer stigtt kerligenn mett gudt och wor naade. Wiider, att wii nu haffue tillscreffuitt och alffuorligenn vdj befalinge giffuit oss elsck^e Peder Hanssenn, wor mandt, tiener och embitzmanndt paa wortt slott Aggerhus, att handt emodt foraarett schall paa wore wegne vdtrede och ladde mett etthers hielpp bespiise ett gott førdt skib till orlugh, att ladde løbe vdt i siøenn. Thii bede wii etther alle och huer serdelis strengeligenn byude, atti thess tilbehoff vdtgiøre och till hielppe skicke huer saa mange etthers suenne, som i oss och Norgis riige mett kosth och fitalie och andenn nottrofftt pligtige ere att vdtgiøre, nar for^ne wor lensmanndt Peder Hanssenn etther paa wore wegne ther om tillsiigenndis worder, och i alle maade rettendes etther effter att tillhielppe att giøre wore och riigens fiender affbreck och affuerge etthers egett federnne riigis schade och forderff, om nogett paa kommer, och lader etther troo och willige findis, effter som i oss och kronen pligtige ere, ladendis thett jngennlunde. Giffuitt paa wortt slott Kiøbennhaffn, fredagenn nesth for sancti Martins dagh aar etc. mdxliij. Vnder wortt signett.

Missiuer till the lensmendt, som befestinge haffuer vdj Norge. Vor gunsth tillfornn. Wii bede tegh och wille, att thu for then leyglighedt skyldt, som segh nu begiffuer, mett andre wore lensmenndt och clostere, som vdj thine leenn vdj altt Oslo stigtt och Hammers stigtt boendis ere, hielpp lader vdtrede,
237 bespiise oc bemannde ett skib till orlogh emodt foraarett, att ladde møde huos Lindesnis welbethimeliigen paa foraarett, att ladde ligge ther och tage ware om nogenn wille fordriiste segh till att giøre ther vnder landett landgangh. Wii sende tegh och nu thess til behoff wore obne breffue, att thu thennom bruger och lader forkynde ther offuer thine leenn. Wii haffue och tillschreffuitt wore lensmenndt, oss elsck^e Christoffer Huittfeldt och Tordt Rodt, att huer thennom vdj liige maade schulle vdtgiøre saadantt ett skib till orlogh, att ladhe løbe vnder for^ne Lindesfnis emodt samme tiidt, attj therfore bliiffue mett huer andre till enns, paa huilckenn tiidt samme skibbe schulle ther møde huer andre mett folck, kosth, fitalie, krudt, lodt och mett andenn kriigis tilbehøringe vdi then beste maade tillrystett, och att thu lader holle fliitige stranduagtt och haffuer goedt agtt paa thin sagh, bode mett slottett och wiidt strandtsiidenn, effter som thu wiidsth att magtt paa ligger. Heer wiidt altingesth att rette tegh effter, och ladt thett jngennlunde. Befalendis tegh

tegh gudt. Screffuitt paa wortt slott Kiøbennhaffnn, fredagenn for sancti Martins dagh aar etc. mdxliij. Vnder wortt signett.

Jtem breff till Michell Brockenhus, att handt ladde anttuorde the borgere vdi Assens then høybarck mett syn baadt och aldt skibs redtskaff och tilbehøringe, och schall tale mett borgernne, att the hielppe thennom same skib och baadt att vdtfaa. Relator Knudt Perssenn.

Tiill the iij schriffuere, som schulle vp tiill Norge. Vor gunst tiilfornn. 238
Widtt, att wij nu skicke tiill teg nogle wore breffue, lydendes paa vor embitzmandt paa vortt slott Aggershus och paa teg, om en siølff skatt, som almuen ther vdj Norge schulle vdtgiiffue och forne vor lendsmandt skall lade scriffue och vpbøre och siden epther handen mett syn egen wisse budt tiill landt neder skicke tiill oss, tiill then siste sum er vde, huilcken hand vdj lige made skall neder skicke mett teg och syn egen bud tiill landh. Thij bede vij teg och endeligen wille, att tu retter teg altingt epther och strags vfortøffuit och vden all lenger forhalning mett samme vore breffue giffuer teg sielff personligen vp till Norge till forne vor embitzmandt paa Aggershus, och bliffuer hoss hannom och aff hannom mett samme skatt lader teg fliteligen och vsparendes bruge i hues maade hand teg paa vor vegne behoff haffuer eller om tilsigendes vorder, thet were seg att fylge hannom vdt vdj leenene eblant bynderne och almuen, eller ellers i andre maade, huor tu kandt vide och ramme wort och rigens gagn och beste epther thyn yderste formue, tiill saa lenge att samme skatt er all vdtkomen, och siden mett vor embitzmands folck sielff fylger then siste sum neder till landt till Kiøpnehaffn, saa thet er vden fare. Ther findes och eblant samme breffue et opne breff, som lyder tiill prelater, canicker oc beneficiater i Vpslo och Hammers domkyrcke om en sum daler, som the schulle komme oss tilhielp mett och offuer antworde teg inden kyndermysse førstkommendes, att tu ther fore tager samme breff till teg och offuerantworder thennom thet och siden aff thennom vpkreffuer samme sum epther samme vort opne breffues lydelse, och skicker neder tiill landt mett then første sum aff skatten, som neder skicket bliffuer, och giffuer thennom thyn quitants paa samme sum tilbage igen. Tesligeste sende vij teg vort opne patzport och forbelse breff, att tu skalt haffue frij forbelse och vnderholling then stundt tu est paa samme reyse fram och tiilbage igen. Her wedstu nu altingest att rette teg epther och tag her ingen forsømmelse fore, thij wij wille for ingen deell haffue teg samme reyse vdj forbragh, thij tag her ingen forsømmelse fore. Befalendes teg gudt. Screffuit vt supra.

Thesse schulle were iij breffue. Then ene schriffuer skall till Aggershus. Then anden till Bergenhus. Then tride till Stenwigsholm.

Tiill

239 Tiill capittelnerne vdj Norge. Helße etther alle, prelater, cannicker, vicarier och beneficianter vdj alle Vpslaa domkyrcken och Hammersdomkyrcke besiddendes, k^{n} mett gudt och vor naade. Wiider, att wore $elsk^{e}$ rigens raadt haffue nu alvorligen och grandgiffueligen offuerueget, besindet och beradslaget thenne store och swore tynge och pendinges vdtgifft, ßom off fran første begyndelße, att wij ere komen tiill rigens regemente, och nu till thenne dag paahengdt haffuer och end nu dagligen paahenger mett thet møgle krigsfolck att besolde, ßom vij till landt och wand haffue vdj vor och rigens tienniste, och mett anden stor och daglig pendinges vdtgifft, och thes tiillbehoff haffue nu beuilget och sambtygt vff en almyndelig hielp och siølff skatt att fange aff alle vore vnderßote, saa vell aff geistlige som aff werdzlige offuer alt vort rige Danmark och Norge. Och ere i ther vdj for^{ne} Vpslo domkyrcke och Hammersdomkyrcke taxeret och vptegnet for it tusindt daler att giffue och komme off tiill hielp mett aff etthers rente och indkompst. Thij bede vij ether alle och huer serdelis strengeligen biude, atj vnder ether sielff indbyrdes forliges ther om att offuer legge huer syn rente och indkompst och siden ther epther taxere huer ether huor møget att huer skall giffue epther syn jndkompst och effne och siden ther epther tiilhobe samble samme sum daler och anttworde thennom thenne breffuißer, vore egen tienere och schriffuer, ßom vij for thes ene tydt vpskicket haffue, att schulle paa vor wegne vpbøre samme hielp bode aff ether och aff menige bynder och almoe ther offuer alle for^{ne} stygtene, ßaa then visseligen er vde inden kyndermysse førstkommendes vdj thet allersenneste, tagendes samme vor schriffueres quitantzs paa samme sum tilbage igen, och beuiße ether ther vdinnen ßom gode, tro och villige vndersote plygtige ere att giøre. Wij ville igen vere ether alle och huer ßerdeles en nadige och gunstige herre och konning och i alle maade vide och ramme alles ethers gagn och beste. Thij lader thet jngenlunde. Giffuit vt supra.

Item alle prelater, cannicker, vicarier och beneficianter vdj alle Bergen domkyrcke och Staffuanger domkyrcke besiddendes j^{m} daler.

Item alle prelater, cannicker, vicarier och beneficianter vdj Trundhems domkyrcke besiddendes j^{m} daler.

240 Tiill Norge om skatt. 1543. Helße etther alle, bynder och menige landboe, ehuem som helst i tienne eller tiilhører, ßom bygge och boe offuer alt Aggershus leen [1]), Tunsbierg leen, Brunlag leen, Skedesyssel, Nødesnes leen, sameledes alle andre smaa leen och skiffrede offuer alt Vpslaa och Hammerß stygt, jngen vndertagne, [Bergens leen och vdj alle andre smaa leen vdj alt Bergens stygt och Staffwanger stygt, Stenwigholms leen, sameledes vdj alle the andre forleninger vdj

[1]) „Baahus leen", som har staaet foran Agershus, er igjen udstreget.

vdj alt Trundelagh oc vtj alt Trundhiem biscopdom liggendes, jngen vnder-tagne], [1]) E^{n} mett gudt och vor naade. Wiider, att epther thij och ßom i alle och huer ßerdeles vden twiffuell well hørdt och spurdt haffue, att wij end nu icke ere kommen tiill fridt eller tiill nogen god bestandt mett thenne languorige feigde, ßom off fran første begyndelße, siden att wij ere kommen tiill rigens regemente, och tiill thenne dag paahengit haffuer och endnu her epther paahenge will mett thet møgle fremmede krigsfolck tiill land och wandt att besolde och betalle, ßom vij haffue her vdj vor och rigens tieniste, tiilhielp att beskerme och forsuare vore lande och riger och thes indbyggere mett emodt vore och rigens fiender och vwenner och tiill anden stor och swar daglig vdtgiffts behoff, huilcket vij icke lenger kunde vpholde vden vore tro vndersotes merckelig hielp, trøst och bistandt. Thaa haffue vore elsk^{e} menige rigernes raadt mett off saadan stor tynge och besueringer aluorligen och grandgiffueligen offuerweget, betengt och beradslagit och ther fore beuilget och sambtygt off en almyndelig landhielp och siølff skatt att mwe fange och lade vpbøre aff menige bynder och landtboe ther offuer alt vor rige Norge, saa well ßom aff alle andre lande her vdj vortt rige Danmarc, vdj saa maade, att huerrj thij bønder och landboe, ehuem ßom helst the tienne eller tiilhøre, skulle legges vdj legh sammell och giffue och komme off till hielp mett tyuge lodt siølff, att then rige hielper then fattige och thet gaar ligeligen tiill vden wild, ßa att then rige legges epther syn effne och then fattige epther syn effne, vndertagen the rige bynder, ßom haffue arff och eye vnder thennom, huilcke ßom skulle taxeres och settis huer for seg sielff och huer giffue effther syn effne och ßom huer haffuer rente och er formuendes tiill, och huer hußemandt, leddig karll och tieniste dreng, ßom bruge siøen eller nogen nering eller hantwerck, skall giffue it lodt siølff. Item huor ther findes nogen fyskeleye vdj nogen for^{ne} leen och begge stygt, ther skall huerrj thij bynder giffue tyuge woger fysk, then rige att hielpe then fattige, och huer vdtroorß karll och ledige karll, som bruge noget handtwerck eller nering en woge fysk, och skall samme landthielp och siølffskat were altingest vde inden kyndermøßße nestkommendes i thet aller senneste. Och schall off elsk^{e} Peder Hanßen, vor mandt, tienner och
embitzmandt paa vortt slott Aggershus eller hans fuldtmegtige, huilcke hand thet 241
befalendes worder, lade samme skatt schriffue offuer alle for^{ne} leen [offuer alt for^{ne} Vpslo stygt och Hammers stygt liggendes] [2]), och legge ether vdj leg sammen, att thet gar ligeligen tiill, tesligeste legge och sette huer aff the rige bønder, som haffue arff och eye vnder thennom, huor møget att huer epther syn effne fore seg sielff skall giffue och komme off till hielp mett, epther ßom forsc^{uit} staar, och siden paa vor vegne samme hielp och skatt vpbøre och indkreffue och frambelis mett clare register och mandtall nederskicke samme siølff och hielp tiill off mett vore egen

[1]) Det Indklamrede er tilføiet i Randen. [2]) Udstreget.

egen tienere och schriffuer, ßom vij fore thes ene tiill hannom vpskicket haffue, att schulle bliffue paa vort slott Aggershus och vedt handen tilstede och paa vore vegne att annamme samme skatt och føre then hidt neder tiill oss tiill vortt och rigens behoff och giøre oss ther gode rede och clart regenskaff fore. Thij bede vij etther alle och huer ßerdelis strengeligen byude, atj mett thet allerførste, nar forne wor embitzmandt poo Aggershus eller hans fuldmegtige fogeder eller lenßmend etther tiilsigendes vorder, vdtgiffue etther och lade etther fore samme skatt och hielp schriffue och legge vdj leg sammell, och siden till gode rede inden forne tidt och termyn weluilligen vdtgiffue och framføre samme siølff skatt och hielp, epther ßom forne Peder Hansen eller hans fuldtmegtige ether paa vor vegne befalendes vorder, och lade ether her vdinnen willige och hørsameligen findes ßom gode och tro vndersote plygtige ere, paa thet att forne vore tienere och schriffuer maa saa møget thes snarre och om forne tidt were ther mett her neder hoff oss, anseendes att vij her tiill haffue forskonet och offuer seet mett ether ther vdj riget ydermere end mett andre vore vndersote her vdj vor rige Danmarck, ßom dagligen sidde her vedt handen och dagligen besueres mett madtskatt, landsknegkte och anden besuering, och endnu gierne hagde forskonet ether paa thenne tidt, ther som oss jcke saadan stor tynge och pendinges vdtgifft dagligen paahengde. Wij ville igen were ether alle och huer ßerdelis en nadige och gunstige herre och konning och i alle maade vide och ramme alles ethers gagn och beste, som oss bør och plygtige ere att giøre vore tro och willige vndersote. Thj lader thet jngenlunde. Giffuit paa vort slot Haderßleff mandagen nest epther alle hellgen dag aar etc. mdxliij. Vnder vort signet

242 Wptegnelsße po the norske breff om landeskatt. 1544.

Først eth obett skatte breff, lydendes paa her Claus Billde, till alle bønder och menige almwe wdj alth Bahuss leen och Wigen, ehuem the thiene eller tilhøre, ingen vndertagne, samelebes alle hussmendt, løße karlle, som hanth werck, fiskerij eller anden neringh bruge, och thieniste karlle, thisliigeste alle sogneprester, diegne och kircker schulle komme kon. matt. och rigett till hielp vdj saa mode, ath huerrj x bønder schulle giffue xx lott sølff, thend riige hielpe thend fattiige, och huer huss-mand och løße karll, som fisker eller bruger nogett hantwerck, och tieniste drenge, som bruge nogen nering, schall giffue j lott sølff, och huer sogne prest, degen och kircke epther theris effne, och samme schatt till gode rede yde her Claus Billde inden kyndermøsse aller seniste.

Item etth obett breff, lydendes paa Peder Hansßenn aff Aggerjhus, till alle bønder och menige almwe offuer alt Aggerjhuss len, sammeledes Tunsberrig len,

len, Brunlag len, Sckede søßell, Rødeneff len och alle andre smaa len och skiffrede offuer alt Wpslaag och Hammers stigter, ingen vndertagne, ath huerrj x bønder giffue xx lott sølff, thend riige hielpe thend fattiige, och huer gordmandt och lediig karll, som bruge søen eller nogen næringh, j loth sølff, och huer sogne prest, sogne diegen och sogne kircke epter theris effne, och skall samme skatt were ytth Peder Hanßenn inden kyndermøßße. [1])

Item eth obett breff till alle cannicker, prelather och benefitianter, vdj Obslogh och Hammerff stigtt besiddendis, schulle giffue kon. matt. alle tilsammen, huer epther sin renthe och formwe, offuer alt j^{m} daller, och thenn antuorde Peder Hansen paa Aggershuff inden mitfaste ath seniste.

Item eth obett skatte breff, lûdendes paa Cristoffer Huithfeldt, høffuitzmand paa Bergenn, till bynder och menige almwe wdj Bergens len och alle andre smo len vdj allt Bergens och Stauangers stigtth, ehuem the thiene eller tilhøre, ingen vndertagne, ath huerrj x bønder schulle giffue xx lott sølff, thendt riige hielpe thend fattiige, och huer huffmandt, løff karll och tieniste drenge, som bruge søen eller noget hanttwerck och nering, j lott sølff, och huer sognepreſt, sogne diegenn och sogne kircke giffue huer epther sind effne.

Item findes nogen fiskeleye wdj for^{ne} leen och sticth, ther schall huerrj x bønder giiffue xx woger fisk, then riige hielper thend fattiige, och huer wdrorff karll och lediige karlle, som bruge noget hantwerck eller nering, j woge fisk, och yde samme skatt till Christoffer Huitfelld inden kyndermøßße.

Item eth obett breff till alle prelatther, cannicker och beneficiater wdj Bergens och Stawangers stigter, schulle giffue huer epther sind rentte och effne offuer alt taxerett fore j^{m} daller och thenn yde Christoffer Huitfelldt inden mitfaste wdj aller seniste.

Christiann mett guds naade Danmarcks, Norgis, Wenndis oc Gottis koning etc. Wor gunst tiilfornn. Wiidtt, att wij nu skicke tiill teg thenne breffuißer vor egen schriffuer och tienner mett nogle vore obne breffue tiill almuen om en ny hielp och skatt, ßom vore elsk^{e} rigens raadt off nu beuilget och sambtygt haffue, ßom tu skalt lade schriffue och vpbøre aff alle the leen, øør, syssell och skyffs rede ther offuer alt Aggershus leen, Wpslaa och Hammers stygtt, ßom samme vor opne breffue ther om wider formelde och indholde. Thij bede wij teg och wille, att thu strags vfortøffuit enthen sielffuer eller och vdtskicker thyne fuldtmegtige vdj samme leen, 243

[1]) J Randen noteres: mett prester och kyrcker skall staa mett.

leen, och lader samme wor opne breffue lese och forkynde for almuen och strags ther epther lader samme skatt schriffue oc legge och siden then vdtkreffue och vpbøre och giøre thyn yderste flyt tiill, att samme skatt inden kyndermysse maa vdtkomme eller och thet første mugeligt er, och saa epther handen wedt summe mett thyne egne wisse budt sender samme skatt neder tiill off tiill landt och jcke woffuer then gants sum tiilhobe och tiill lige att nederskicke, saa thet kandt were alting[t] vden fare, anseendes vij haffue wisse kundskaff, att the Burgundiske ere endelig tiill sinds, strags vdj foraarit att ville haffue skib vdj siøen, att lade giøre et angrib och indfaldt ther vdj vort rige Norge, huor the først kunde see theres fordell tiill, att tu ther fore haffuer flitig tiilsiwn mett alting[t], bode met slottet, strandwagt och tesligeste, att skinde teg thes førre och snarer att vdtkreffue och nederskicke samme skatt och hielp emodt foraarit, epther ßom tu wedst magt paa liggendes er, och skall for[ne] breffuißer vor schriffuer bliffue hoff teg, att lade seg ther tiill bruge, vdj hues maade tu hannom behoff haffuer, saa lenge att samme skatt er all vdtkomen, och siden følge then siste sum neder mett thit folck. Och thet vij nu haffue ßendt vor egen tiener och schriffuer tiill teg, thet haffue vij giordt i then mening, att nar thet bliffuer røgte eblant almuen, tha schulle the bliffue thes williger till och thes snarre vdtgiffue samme skatt, och ther aff see och formercke, att thet er wor aluorlig wilge och egen befallinger. Wij haffue och ther hoff metgiffuit samme wor schriffuer vortt opne breff tiill alle prelater, cannicker, vicarier och beneficiater aff alle domkyrcker vdj Vpslaa og Hammer besiddendes, om en hielp, ßom the vdj lige maade skulle vdtgiffue och inden kyndermysse fornøge hannom, att tu ther fore est hannom ther vdinnen hoff samme prelater och beneficiater behielpeligen att vdtfange samme skatt och nederskicke then mett then skatt aff almuen. Och haffue vij vdj samme vore opne skatte breffue tiill bynderen besynderligen the rige bynder, ßom haffue arff och eye vnder thennom, ladit i seer sette, ßom jcke skulle legges vdj legh, att tu thennom huer for seg i seer taxerer och legger huor møget att
244 huer for seg sielff skall giffue epther syn effne och som handt er riigh tiill, anseendes, att the sidde mett stor och swor eyendom vnder seg och huercken holle hest eller harnesk och ingthet her tiill haffue giordt eller giffuit off, end som andre bynder, ßom icke haffue saadan eyendom eller arffue gots, ther vdinnen videndes och rammendes vort gagn och beste som vij teg tiill tro, dog att thet skeer mett lempe, fore vprør skyldt. Wij sende och nu tiill teg vor opne breffue tiill alle fogeder och lenßmendt, ßom haffue leen ther vdj samme stygt, att the schulle tiilhielpe teg eller thyne fuldtmegtige, sielff att fylge i theres leen, att schriffue och vdtkreffue samme skatt och hielp aff almuen och flye teg eller thit folck frij vnderholding then stundt the schriffue och vpbøre samme skatt, paa thet att then saa møget thes snarre maa vdtkomme. Sameledes giffue vij teg tiilkende, att fore off er berett och

och tiilkende giffuit, huorledes att menige bynder och almue ther vdj Norge skulle thennom hordeligen beclage att were besuerit vdj thet, att vore lenßmendt ther vdj landit twinge thennom tiill, att sielge thennom alle thee maarskindh och anden wild werck, ßom the haffue att sielge, och ingen andre, och ther fore giffue thennom huadt the sielff wille och for halfft werdt, saa thet icke skall staa vore fattige vndersote frijt fore, att sielge saadan theres waare andre endt thennom, ßom skall were emodt Norges loug. Thij wille vij teg her mett aluorligen forbudit haffue, att tu tiiltencker, att nar tu haffuer kiøpt om aarit saa mange maardskindt, wlff-skindt eller biørnskindt, ßom vij teg om tiilschriffuendes worder, och tiill vort egit behoff, att tu siden lader bynderen staa frijt fore, siden att sielge saadan theres ware huem thennom løster, och icke twinge thennom her epther tiill att sielge teg samme ware, ßom her tiill skedt er, paa thet att almuen ther vdtoffuer jcke skulle bliffue fororsaget tiill vpror, thennom ydermere beclagendes theres nering och biering att were thennom betagit.

Item tiill Christopher Huidtfeldt skall saa møget mere schriffues, att huor fyskeleye i samme leen och stygt findes, ther skall hand vpbøre fisk, att lade føre tiill Bergen slott och siden fremdeles bode mett then fysk, ßom hand lader vptage aff skatten, och tesligeste then fysk, ßom hannom aff Trundhiems erchebiscopdom aff the, som ther vpbøre skatten, tiilskicket bliffuer, skall hand rette seg epther stadt-holderens paa Kiøpnehaffns slot schriffuelße och befalling.

Item i lige made tiill Tordt Rodt, att huor fyskeleye findes ved strandsiden vdj Stenwigsholms leen eller Trundelagen, ther skall hand vpbøre fisk, att lade forskicke till Bergenhus, ther att lade antworde then Christopher Huidtfeldt, hand skall fremdelis sende then neder till Kiøpnehaffn.

iij^c Riibe, ij^c Wardt: Otte v. Tin. ij^c Koldinghe x, l Horsßens, j^c We- 245
dell xxx: Chortt Penningh. ij^c Wiiborgh, xxx Skiiffue, l Ringkiøbingh, xx Ebbel-tofftt: Zittwidtzs.

Basse Cristoffersen, Jochim Beck en steffning offuer Oluff Glob, at hand 246
møder i Køpenhaffn, at sware Basse Cristoffersen och Jachim Beck om tiill tall the haffue till hannom for en skows loed vdj Tydebierg orde, kalles Rebers partt, oc nogre garde i Tydebierg, som hand haffuer ladet seg vdinden indføre emod theres rette atkomme oc lagehefft.

Item end en steffning offuer rigens cantzeller for then indførsell, hand haffuer giffuit Oluff Glob i Reberspartt i Tydeberg orde oc nogett gods i Tyde-bierg emod theres rette atkomme oc lagehefft.

Breff

247 Breff till her Knwd Rudt, at hand flyr Skelskøre borgere weed till kon. mtts. maltgerning oc brygning till skiffs behoff, ijc lesſ.

Lige saadant breff tiill bispen Offue Bille, at hand flyr weed tiill Restued aff Skowclosters skowe, ijc lesſ.

Lige saadant breff till Holger Rosenkrands, at hand flyr weed till Vordingborg oc Prestøø, jc lesſ huer stedt.

Lige saadant breff till her Anders Bille, at hand flyr weed till Stege, ijc lesſ.

Lige saadant breff till Mauritz Randzow. Sameledes till Gundj Lange, at the flij weed til Køge, ijc lesſ.

Lige saadant breff till Jwer Krabbe, at hand flijr wed till Helsingør, ijc lesſ.

Lige saadant breff till her Mauritz Olsen, at hand flijr wed till Roskilde aff kronens neste skow, ijc lesſ.

1544 oct. epiphanie domini fick abbeden aff Ringstede eth obet breff, at hand moo sætte byfoget wdj Ringstede by oc haffue wpseende mett hannom, at kon. mtts told oc anden rettighed, som faller ther i byen, oc thes friheð bode i marckt och ellers om alt aaret, oc giøre ther fore huert aar om jwlen rede oc regenscaff kon. mtts rentemestere wdj Køpenhaffn. Datum Rendesborg vts.

248 Stedernes bergfaers søbreff.

Giøre alle witterligt, att epthertj borrigermesthere oc raadt aff N haffue nu ladit giffue oss thijlkiende, huorledes att the ther aff theris bye agte nw att afferdige theße epthærne skippere N oc N met N theris skiibe, ladt mett gods oc kiøbmends ware, att lade løbe indt wdj wor konge riige Norge thijl Bergen eller andherstedz vdj wort riige Norge, tha haffue wij nw wnt oc thijllatt, att forne skipper mett samme N theris skiibe aff N mue wbehindertt løbe egennom waare strømme oc thijl Bergen oc jngen anderstedz, dog saa, att forne skipper skulle giffue wore hoffuitzmendt oc wdleger vdj søen nøafftige certification mett breff oc segel, att the ingen ware indhaffue, som wore fynder thijlhørrer oc tesſligte, att the icky eller anderstedz segle wille, oc skulle vore høffuitzmendt haffue thijlsiøn, att the icky eller andre ware jndhaffue, endt som tiene vdj forne wort riige Norge, som forschrefft stoer. Thij fforbiude wij alle, ehuo the helst ere eller were kunde, serledes waare fogitter, embitzmen, capitener, høffuitzmendt, waare wdligger vdj søen oc alle andre, forne thennom aff N her emodt paa forne skijb oc jndhaffuendes godz, epther som forschreffuit stoer, att hyndre eller wdj nogre made forfang att giøre, vndher wort hyllest oc naade. Datum Rensborg søndagen jubilate aar etc. **1544**.

Copie

Copie om bosmendt at aname etc.

Hilsse etther alle wore wndersotthe, borgemestere, raadtmendtt oc byfoggetther wtj alle the kiøbsteder, som ligge wtj altt Fyen oc paa Langelandtt, kierligen mett gudt oc wor naade. Wiider att wii nu strax agthe att lade berede oc ferdig giøre wore orloges skiibe, att lade løbe wtj siøen nu strax paa foraaritt och haffue wii thess tiill behoff forskickett oc afferdigitt oss elsk^e Drage Laurissen, wor hoffzinder, met en wor egne skipper att drage tiill alle kiøbstederne ther wtj for^ne len oc ther mett etther wdtlede oc paa registere optegne, huor mange duelige oc forfarne bodtzmendtt, styremendtt oc timmermendtt att the epther thett registers lydelsse, som wii hannom ther paa offuerantuordett oc mett giffuitt haffue, wdtgiøre oc fremskicke skulle, oc siden strax tiillskicke oss samme register. Thii bede wii etther alle oc huer serdelliis strengeligen biude, attj mett for^ne Drage Laurissen, huer wtj syn kiøbstedtt tiilhielpe, att wdtage oc paa register lade optegne oc tiilstede bliffue saa mange gode oc forfarne oc duelige bodtzmendtt oc styremendtt epther thet registers lydelsse, som for^ne Drage Laurissen ther paa hoss seg haffuer, oc fremskicke samme bodtzmendtt oc styremendtt, nar y wiidere wor renthemesters oss elsk^e Jochim Becks schriffuelse ther om fangendes worder, oc paa thet att wii wiille, att ther schall wdtgiøris gode, agthe oc forfarne oc duelige bodtzmendtt, tha wille wii oc, att huilcke borgere som for bodtzmendtt, styremendtt oc tymmermendtt 249 wdtgiortt bliffue, schulle were frii for ryttherholdtt, landtzknegkthe holdtt oc anden byes tynge, all then stundtt oc meden the ere paa samme wor oc riigens reysse tiill skiibs. Sammeledes wille wii, att ingenn skiib enthen jndttlendiske eller vdtlendiske, strags epther att thette wortt obne breff bliffuer lest oc forkyntt for etther, skulle wdtløbe eller segle før endtt for^ne botzmendtt tiill wore orlogs skib ere optegnede oc wdttagne, som for^uit star, wnder skiibs oc godtzes fortabelsse. Her wiider alting^t. etc.

En collatz paa ett cannickedøm.

Giøre alle wittherligtt, att wii nu aff wor synderlige gunst oc naade haffuer wntt oc forlentt oc nu mett thette wortt obne breff wnde oc forlenne thenne breffuisser Rasmus Anderssen ett canickedøm och prebende vtj Lunde domkircke, som waccerer oc lediigtt er epther Jørgen Christiernssenns dødtt oc samme canickedøm oc prebende mett all syn renthe oc retthighedtt haffue, nyde, bruge oc beholle wtj syn liffs tiidtt oc saa lenge handtt leffuer, dog saa att for^ne Rasmus Anderssen schall bliffue hoss scholen oc lere oc studere wtj bogelige konster oc wtj then hellige schrifftt, oc nar handtt icke lenger studerer eller lader seg bruge wtj nogen wniuersithett, tha schall handtt residere hoss for^ne Lunde domkircke oc giøre tiennīste oc tynge hoss kircken lige som andre canicker ther sammestedtz, epther wor ordinantzes

oc

oc capittels statuthers lydelsse, oc ther som forne Rasmus Andree her emodtt gørendiis worder, tha schall handtt haffue ther mett forbrutt samme prebende oc canickedøm. Thii forbiude wii alle etc.

Feria 3a post Mathei apostoli vdgick eth skølingsbreff offuer Jenss Pedersen oc Niels Pedersen, brødre, som bode wdj Egbij, for the forredeligen ihiell sloge en gamell mand Oluff Ibsen, boendes i Egbij, poo hans kirckeveg, som hand gick vergeløff oc viste seg ingen vaade aff thennom etc.

Breff till Tord Rod, at kon. mtt haffuer naadeligen ombragett almwen aff Jempteland then halffue gemene landeskatt, som the nw wore screffne fore, oc then anden halffdell, som er eth lodt sølff aff huer mand, skulle the redeligen mett thet første vdgiffue. Sammeledes, at Tord Rod skall offuersee theres suplication her indelwcth oc finde huad raad oc lempe hand kand epter theres beger etc.

250 [Steffning. Citat Michil Laurissen i Sallorp Willum Skotte i Malmøø, fore hand lod hannom besette mett konings ffoget och ther offuer sette vdi stocke och jernn poo en afftalen sag och mandød, som haffuer bøtt och betalit, som hand sigher och selff ytthermere beuisse kand etc.] [1]

Stij Porss it breff, at kon. mtt haffuer beffalit Stj Porss at affnamme vdj forsuar alle prestmend och theres gods och egendom vdj Blegynne, at huem som haffuer noger tiltall till prestmend, skall tiltale thennom fore theris herritzprouist eller Stij Porss.

Item at kon. mtts. lensmendt i Blegynne tilhielpe att prestherne finge theres thienne och anden rettighed aff bønderne, effther kon. mtt. recess och gammell seduonne.

Item att presther och kircker moo igen faa hues gods, jord, ager och eng som thennom fran tagit er emod dom och rett, och hues landgille och jordskyld tilbage stander, moo redelig tiill presterne och kirckeuerie vdtgiffuis och betalis mett første och the herefftther icke bruge forne jord och kyrckernes egendom emod forne Stij Porß och kyrckerueeries mynde och samtycke.

[Item ko. mtt. beffalning tiill landzdommere Jørgen Vrne eller Henrich Eling i Schone, Eyler Hardenbiere, her Axel Brade, Peder Skram, Hr. Truidt Vlstand, Jens Brade, Claus Vrne, atthe affnamme tiill thennom hues sager Stij Porses fuldmegtige haffuer vdj hans frauerelsse at vrette tiill langstyng och besønderlig

[1]) Det Indklamrede er overstreget.

sønderlig the sager emellom her Hans Skougardt och Stij Porss och dømme thennom rettferdelig emellom, giffuendes bescreffuit fran thennom, som the antsuare ville.

Kon. mtts. beffalling til landzdomere Jyrgenn Urne eller Henriick Elling, 251
her Axell Bragde, her Per Skram, Eyler Hardenbierg, Byrge Bulffstand, Claus Urne oc Tage Otzen, att ther er trette emellom Stye Porss oc her Hans Skuoffgard paa her Pers i Außs wegne, fore en skuoffsdell, som her Hans haffuer fran en for^{ne} her Pers gard. Tillig^{te} fore her Hans haffuer tagit for^{ne} her Peders heste oc vogen fran hans børn oc tynne oc reffuit klederne aff hoffuit oc liiff paa thennom pa theres rette hiem weg oc er begges theres rette tecthe dagh nu nest søgen tyng epther scti. Michels dag, att the ther fore vtj Stye Porß franuerelße dømme retferdeligen emellom for^{ne} her Hanns Skuoffgard oc Stie Porß fogett Michel Huid vden all ydermere skiødzsmoel eller forhalling] 1).

1544 fick Peder Godske breff at løse Ellinge garb och leen fran Grop for 252
j^{m} g^{ne} oc siden thet haffue, nyde oc i forlening beholle vden affgifft, dog at hand giør ther aff tilbørlig tieniste etc. Datum f^{a} 6ta ante Michaelis.

Eodem tempore fick Christoffer Trondsen følge breff till Ebleholts closter.

Eodem tempore fick Lage Brade forleningsbreff poo Fultoffte oc Heglinge leen wdj Schone, at haffue och beholle lige som Eschild Søye thet tilforn vdj forlening hafft haffuer.

Eodem tempore fick biscop Aue Bille forlenings breff poo Egebierg gods oc leen vdj Otzherret liggendes, at haffue, nyde oc beholle quitt oc frij ad gratiam, lige som Lage Brade thet tilforn haffde.

Eodem tempore fick Herloff Trolle følge breff till Krogens leen, at haffue poo regenscaff etc.

Eodem tempore fick Otte Brade forlenings breff poo Gladsaxe leen i Schone, saa hand thet skall annamme Martinj nest kommendes oc syden haffue, nyde oc beholle thet lige som Herloff Trolle thet tilforn hafft haffuer oc giøre ther aff tilbørlig tienist mett iiij gerust heste etc.

1544 f^{a} 6ta post Mauricj fick her abbet Anders aff Ebbeholt breff, lydendes, 253
at hand moo oc skall nyde vdj sind liffs tiid vnderholding selff anden mett en dreng oc

1) Udstreget.

oc foder oc mall poo ij clipper oc siitt cammer oc haffwe rom, som hand haffuer ther wdj Ebleholt. Sammeledes j^c leff wed oc huerj xiiij dage en goed t^ne øll indh vdj sitt cammer oc en f. smør oc en fierding oste huertt aar aff then, som closteret haffuer, vdj besolding etc.

Her Claus Bilde forleningsbreff paa Dragsmarck closter wdj Norge till kon. mtt. anderledes (etc.)

1544 f^a 6ta post Mauricj tiillsagde kon. m^tt mester Matts Hack then første canickedøme oc vicarij, som faller wdj Lunde domkirke, thet som hans naade friit er at forlene, huilket hans nade beffoll at indtegne.

254 Lendsmendene vdj Siellland och Smalandene.

iiij g. her Anders Biilde. vj g. her Oluff Rosenkrants. iiij g. her Knudt Rudt. vj g. Knudt Gyldenstern. iiij g. her Mogens Gyldenstern. iiij g. Byrge Trolle. ij sk. Erick Bøllie. ij sk. Niels Lunge. iiij g. Mogens Godske. vj g. her Mourits Olsen. iiij g. Marquardt Tymandt. iiij g. Gundj Lange. vj g. Holgert Rosenkrants. iiij g. Solte. iiij g. Mourits Rantzow. iiij g. Krogen. ij sk. Borreby. iij sk. Claues Daa. ij sk. Hans v Buckwolde. j sk. Claues Eggerdsen. j sk. Niels Marquardsen. j sk. Laurits Jensen. j sk. Chrestern Porss. j sk. Erick Matzen. j sk. Emicke Otzen. j sk. Røllick. j sk. Sclangerup mester Morten. vj g. Soor closter. iiij g. Andtuordskow. ij g. Ringstedtcloster. iij Esserom. ij sk. Ebelholt. ij sk. Clare och the byrck i Laalandt. j sk. frue Ellyne Mourits Skaffues. j sk. frue Inggerdt Erick Daas. vj g. Peder Oxe. ij g. Otte Ratelow. ij sk. Gerdt Vlffstandt. ij sk. Peder Falster. Summa summarum j^cxxiij.

255 Køpenhaffn iij^c eth fenlin. xx Køge j^c. xx Roskilde j^c. v Hebbinge x. v Prestøø xx. Vordingborg xx. xx Stege j^c eth fenlin. xx Stubekøping xx. v Saxkøping xx. x Nykøping xx. xx Naskow j^c. x Nystedt xx. xx Nestuedt j^c x Skelskør xxx. x Slagelse xxx. x Kalingborg xxx. v Holbeck xx. v Nykøping i Otzherret xx. Ringstede x. v Slangervp x. x Helsingør xx. Summarum j^m xx knecte.

Bosse heste. Roskilde capitell xij heste ij vogne. Sore iiij heste j vogen. Andworskow iiij heste j vogen. Ringstede iiij heste. Esrom iiij heste. Ebleholt ij heste. Lunde capitell. Helne kirke. Heritzwoedt.

257[1]) Kiøpstederne offuer altt rigett, madelig taxerett. Riibe xxv. Kolbinge x. Vedle

[1]) Blad 256 er ubeskrevet.

Vedle x. Varde x. Ringkiøpping v. Lemuig x. Holstebro xv. Høring v. Schaffuen xv. Sieby v. Aalborg xxv. Nykiøpping xv. Hoffbro v. Viborg xx. Skiffue v. Ebeltoffte v. Gryndu v. Randers xxv. Aarhuff x. Horsens x. Summa ij^c^xxxv.

Fyen oc Langelandtt: Odense xx. Suynborg xxv. Faaborg v. Assens x. Melfardtt v. Bogense x. Kyrtthemynde x. Rudtkiøppinge v. Summarum lxxxx.

Laalandtt oc Falster: Stupkiøppinge xv. Nykiøppinge i Falster x. Nagskow xv. Nystedtt x. Saxkiøppinge v. Summarum xxxxv.

Siellandtt oc Miøen: Kiøppenhaffn xxxxx. Kiøge xv. Heddinge v. 258
Prestøø v Stege xv. Woringborg v. Nestuedtt xx. Skielskiøer x. Sclagelße x. Ringstedtt v. Kallingborg x. Holbeck v. Nyckiøpping wtj Otzherrett v. Roskyldtt xv. Sclangerup v. Helsyngør x. Summarum ij^c^xxxx.

Schane, Bleginge, Lyster oc Hallandtt: Malmøø xxxxx Landtzkrone xxv. Helsyngborg v. Engelholm x. Laugholm v. Halmstedt xv. Falckenbierger bode v. Wortbierg x. Lundt xv. Falsterbo och Schanøør v. Trelborg x. Ystedtt xxv. Aahuff xv. Semershaffn v. Søllitzborg v. Rotneby xv. Ausker v. Lyckaa v. Wee er affbrentt. Summa summarum ij^c^xxv.

Summa summarum offuer alt viij^c^.

1544 fredagen nest fore Martinj fick Arild Griff aff Halland pantebreff 259
poo Askome leen, ligeruis som fru Ellene Claus Ogeßens thet tilforn i wære hagde, som er ix garde giffue alle xxiiј pd. smør iiij ß g^r^ oc herligheden aff ij kirckegarde till Askome kircke, oc giffue alle forsc^ne^ bønder till gesterij v ℔ iiij ß, oc haffuer for^ne^ Arild Griff lonth kon. m^tt^ poo samme gods iij^c^ daler, the ij^c^ haffuer kon. m^tt^ en tiid lang hafft aff hannom poo rente oc thet tredie hwndrit skall hand nw vdgiffue.

1544 f^a^ 4ta post Martinj fick Iwer Krabbe quittants poo hueff inuentarium som hand haffde annammet poo Krogen oc nw fran seg leffueret till Herløff Trolle, saa kon. m^tt^. lader hannom oc hans arffuinge ther fore quitt oc kraffsløff for all ydermere regenskaff eller tilltale ther om epter thenne dag i noger mode, dog skall for^ne^ Iwer Krabbe bliffue fremdeles wdj kon. m^tts^ tieneste, huor hans nøde hannom poo eth andet hwff bruge vill etc.

Sancte Elißabetzs dag Iyrgen Wenstermand breff paa en bundesønn, som 260
er føed i Laaland i Kalløebye i Wixnes birck, som kon. mtt. haffuer giiffuit hannom. 1544.

Her Mauritz Olssenn citat Iep Tordtssenn for nogenn woldt oc welde, som

som handt giorde hans folck paa Kaasebergh, att møde tredie jyule, huor ko. ma[t] tha er.

En forschrefft till Stij Poors, att handt tager then steffning till segh och lader lesenn for Jepp Tordtssenn oc vnderuiser hannom, att handt som andre ko. m[ats] godemendt retter segh effter hans nades breffue.

Helße etther her Mogens Giøyes arffuinge, fru Margrettes børn, off elsk[e] Cristoffer Giøye, Falch Gøye, paa etters egne, oc Otte Gyldenstiern oc Jost Høg, paa etters hustruers wegne, kierligen mett gudt och wor naade. Wiider, att off elsk[e] Eiskell Gøye, Byrrie Trolle, her Mogers Olsen, Herluff Trolle oc Per Oxe haffue berett faare off, att the haffue tiltall tiill etther, faare attj nogen tiidt siiden hagde beramit mett thennom ett møde her i wor stadt Kiøpnehaffn nu scte. Mortens dag forleyen om trette, etther wdj mellom wor, om etters skiffte oc arff epther then dombs lyelße, som etther tilforn emellom wdj wor kiøpstadt Otenße gaaen wor, oc beklagede attj hagde same møde affslagit oc icke møde wiilde. Thij bede wij etther och biude, attj mett etters beuisning rette etther epther, att møde ther om her i wor stadt Kiøpnehaffn nu tiuende dag jule først kommendes, oc tha giøre huer andre her fyllište oc ieffnit, ßaa frambt ther som i icke tha her møde att wij skulle stae thennom wiidere for fylling offuer etther epther teriis dombs lyelße. Ladendes tet inggelunde. Giffuit (etc.)

Niels Jensen ett mißiue tiill Stye Porff, att kon. mtt. haffuer giiffuitt hannom tiill synn wnderholling j pd rug oc j pd maltt, att Stye lader hannom thet fornøge.

Torleff Henrichssenn i Tunum i Brausett sogenn i Wiigenn vdj Norge ett protectorium till seg, synn hustrue oc børn etc.

Her Per Hallingsfar, cannick i Lund, citat Jep Falck for offuerwold, hand haffuer giortt hannom paa hans bondes korn, som hand tog paa hans agger, att mødhe till første almindelige herredagh.

361 Tiill her Per Skram, att hand tilhielper thenne breffuißer, ko. mats. tienere, att fførdre thet temmer, som ligger huggen vdj Herrißuad skoffue, nedt till Helsingborg, ther vill ko. mt. sielff lade thet hente.

Lige sligt it breff till abbeden aff Herrißuod, att hand lade closters tienere tiilhielpe, att age samme temmer nedt.

Et

Et obit breff till Symeherret, att alle kronens tienere, stygtens tienere, closter tienere, ca.nicke tienere, preste tienere och kyrcke tienere, jngen vndertagit, vden adelens egne arffue tienere, att the annamme huer ett leff høø paa kyrcke gord att age hidt.

Hieronimus Boldeck it fordelse breff till Haderslefl paa en vogen oc frij ferge.

Claus Clausen citatt — wdij Søderstrup for nogett jord, agger oc engh, som kallis Lille Sødestrup, att thee (møde) till første almindelige herredag.

Henrick Suendsen, borger i Bergen, en forscrifftt tiil laugmend, borgemestre oc raedmend i Bergen, att the steffne hannom oc hans vederpart i rette oc hielpe hannom saa møgitt. [1])

Clemet Perssen citat Lauris Schriffuer, borriger vdj Roskijl, for en gaardt, som han holler hannom for met vret, att møde nu paa søndagen.

Jdem citat Jacob Glambeck for att han holler hannom en gaardt vdj Nyborig for met vret, att møde paa søndagen.

Her Jens Pedherssen en forschrifft thijl Mogens Falster, att han ladher 262
honom beholle syn vndherholling, en dog att the søge oc arme folck ere vdt bødt etc. oc att for^ne Mogens Falster holler fattige oc søge folck vdj for^ne hospital vdj Lolandt. Brøgerup.

Jep Kanter, foget paa Gilleleye, skall haffue liffsbreff tiill seg och syn hustrue vdj begges theres liffstid poo twende kronens garde, kalles Bunderup vdj Siøborg leen liggendes, som hand nu sielff i boer, dog att the skulle giffue ther aff till Kiøpnehaffn saadan landgille, affgifft och tynge, som ther pleyger aff att gaa, oc vere lydige etc.

Mats Scriffuer, borgemester i Malmøø, en forscrift till Byrge Jensen paa Laugholm, att hand hielper hannom eller hans fuldtmegtige saa møget som rett er offuer Rasmus Lauritsens arffuinge i Laugholm.

Jesper Bager, borger vdj Skielskør, et protectorium. 263

Her Christiern Lønnborg, sognepreſt i Nysted, en forscrifftt till mester Jyrgen, superintendent.

Peder

[1]) J Randen er tilskrevet: Anders Jonsen.

Peder Nilssen i Foedtstedt i Hallindh en forschrefftt till landtzdommere i Hallandt Niels Jyull om then loug, som handt haffuer gangett oc er alligeuell hiidt indt sagdt for konning^{e} ma^{t}, att hand endnu tager then sag till segh igen och endeligenn dømer ther paa, att handt icke yddermere etc.

Item ett breff tiill Christoffer Stiige, att hand tager mester Niels Friis, cantor vdj Wiborig, och her Jens Nielssen ther sammestedts strax tiill seg och drager met thennom till Hald, ther samptlig att forsegle vdj kiister alle the breffue ther findes, som kon. ma^{at} tilhører, entthen paa Wendelbostigts, Viborig stiigts vegne, eller hues andre breffue ther findes, att the bliffue ther tilstede och wforrødcht eller nogre fanger thennom at see eller leße, andre end kon. ma^{at} selff eller huo kon. ma^{at} ther till betroendes worder, saa frempt hand icke selff vill stande k. ma^{at} ther fore tiill rette, om nogre aff samme breffue forrickes eller forkommes etc.

Vdj lige maade ith breff tiill mester Niels Friis, cantor vdj Viborig, och Jens Nelssen, att the strax giffue thennom tiill Hald mett Cristoffer Stiige och ther besegle samptlig alle the breffue, ther findes paa Hald, och giøre clare registere paa thennom, epther som k. maat. thennom tiillforn tilscriffuet och beffalet haffuer, saa frampt the jcke ville stande ko. maat. ther fore tiill rette, om ther nogle aff samme breffue bliffue forrødcht eller forkommit.

Eth obet breff till Sielands landsting, at epter som menige borgere haffue beclaget, at kon. m^{tts} lensmend, adell oc fogeder wpkøffue hueff korn oc øren som falder till køffs hoes kirker oc bønder i theres forleninger, thennom till stor skade och forkøff, emod kon. m^{tts} recesses lydelse, thj forbiwder kon. m^{t}. alle lensmendh
264 oc andre, her epter at gøre saadant forkøff køpstederne till forderffue, huor nogen ther wdoffuer bliffuer befwnden, tha skall hand haffue forbrut hans forlening.

Werner Pasbierg paa then ene och Skielby kyrcke paa then anden siide, for Suebecks agger oc engen weed enden for aggeren.

Claus Daae. Jyrgen Grubbe. Niels Fixen. Holgert Rossenkrantzs.

1544 fredagen epter Nicolaj episcopi fick Peder Rudt pante breff oc forlening for v^{c} daler poo Kelstrups gard oc leenn wdj Otzherritt liggendes, som hand nw selff vdj verde oc forlening haffuer, cum clausulis solitis, ad gratiam.

Breff till Stii Paars, att handt fornøger Helssingborg borgere korn for j^{c} daler, som kornett nu gielder.

Her

Her Per Sapmson, predicant och sognepreſt i Helsingør, protectorium in meliora forma.

Steffning offuer meſter Anders, som var sognepreſt i Helsingør.

Reynoltt Junge ett obit breff till fogeder, embitzmend oc alle andere, att the ere hannom behielpelig att hand etc. 265

Niels Pouelsen en forscrifft til borgemeſter oc rad vdj Kjøp., att (the steffner) theres metborger Oluff Tolder i rette for thennom oc hielper for^ne^ Niels Pouelsen saa møgit, som rett er, offuer hannom for en hør sag, som hand lagde hannom till oc beskattet hannom ther fore.

Item Benedicts van der Bersla et pasbord paa en vogen ind vdj Thyskelandh.

Breff, att alle kirckebønder och preſtebønder i Sønder och Nørrehallandt, som Joseph Falſter haffuer heer till dags hafft i forsuar, schulle heer effter suare Stij Paars till sagefaldt, gaardt feſtningh, geſterij och andenn rettighedt, dogh giffuendes theris rette landgildt till preſterne och kirckerne, som the aff arildts tiidt giordt och giffuitt haffue.

Følge breff till Joseph Falſter i samme sagh, att handt er samme kircke-bønder oc preſtebønder aldeles vbeuarett och anttuorder thennom fraa segh till Stij Paars.

Befalings breff till Stij Paars, att forfølge mett alle rette Peder Størlle, Jep Tordtſſen, Mattis Stenſſen mett flere her Holgerdts salig mett gudt riide-mendt, som indførde hannom i Jens Henrichsens gaardt och degnefeſte i Giødeløff.

Breff till capitell och wicarier i Lundt, att the yde theres fodermarsk haffre paa Lunde gaardt, som the pleye och plictige ere effter gamell sedwann vdt att giffue.

Befalingh till landtsdommere, att handt vpneffuer xv vvildige dannemendt, som schulle grandske och vdtlegge saa mange gaarde och boell, som her Holgerdt haffuer ladett bygdt oc forbedrett paa kronens almyndingh i Torneherritt, ſiiden handt førſth annammett Tornne herritt i befalinge aff koning Frederich.

Her Anders Jibſſenn, vicarius i Aarſz, citat Per Ebbeſſenn for handt fongett och beschattett for regenscab och teringe hannom vretteligenn, som handt meener, att møde i for^ne^ Aarhus, nar ko. ma^t^. thiidt førſth kommenndis worder.

Breff

Breff till borgemestere och raadt vdj Helsſingøer, att the helppe hannom saa møgett som rett er offuer Hans Hoffmandt ther samme stedts, for nogett guldt och pendinge, hand er hannom skyldigh [1]).

266 [Peder Jenssenn i Stubbdrup j Hartsogenn citat Seuerin Crestennssen i Høruppe i Erst sogenn for en boedt, att møde i Riibe mandagenn nesth effter nyaars dagh] [2]).

Oluff Cristennssenn i Wriidstedt i Fiendtzherrett citat Symon Mauritzssenn, Anders Sortt mett theris mettfølgere, sandmendt i Fiendtzeherritt, for the suore hannom herreuerck offuer mett vrett, att møde i Wiiborg nar ko. ma^t. førsth kommer thiidt.

267 Iffuer Lycke aff Wordegardt j natt, tisdag afften och onsdag myddag. [Her Jørgen Friis aff Vregløff closter thend ottende natt] [2]). Thend ottende nat holder Erick Krabbe aff Aastrup, onsdag afften och torsdag till myddag. Torsdag afften tager Axell Juell wid och holder tiill ij maltiider, om kon. ma^at thet haffue will.

Her Otte Krumppenn citat Seuerin Matssenn i Mamen, Oge ibidem och Seuerin Jenssen i Beringh mett theris mett følgere for att the rebtte Laango kirckeboell fraa Longo kircke och Welinge kircke, att møde her i Wiiborgh paa løffuerdagh førstkommendes.

268 Hartuig Skram en beffalling till thesse epther^ne godem(endt) Jens Thommesen, Jens Mogensen, Enuoldt Juell, Jens Spend, Eriick Grøn, Hans Lauretzen, att thee granske oc forffare om ett marckeskell, som er giortt emellom Ostrup oc Roeden oc emellom Ostrup oc Linditt oc sandemend i Hamrumherret giort haffue.

Twe Kallesen i Wynwm citat Mickell Swensen i Wollum och hans metfølgere, som met wore att witne om then mandød, som hans søn ihiell slog, och icke wille bestaa theres sandingen, att møde her vdj Ripe nu paa mandag først kommendes.

Eskj Smed wdij Riibe en forschrefftt tiill Weble borgemester oc raadtt, att ther er trette emellom hannom, Christiern theres mettborger och Frantzs Michelsen for nogen penninge, thee haffue wppeborit oc forkommett oc hanns dotter børnn tilkommer, att thee hielpe hanom saa møgit som rett er.

Breff tiill Christoffer Jehansen, att hannd holler en postklepper wdj Kolling, som

[1]) I Marg. er tilføiet: Mester Christen. [2]) Udstreget.

som alletid standder till reede att førre postbud frann Kolling tiill Porup eller fran Kollingh oc till Hardersløff.

Hans Stygge holler en post clipper, som førrer till Wiiborg eller oc fran Parup oc til Kollingh.

Seuerin Atzerssenn i Winttumlundt citat Seuerin Bertelssen vdj Lundum, for handt sloo hans frende ihiell vredeligenn oc icke haffuer bøtt ther fore, att møde i Wiiborgh nar ko. ma[t] tiidt kommer.

Anders Bunde i Spettrup citat Lauris Bertillssen, Nils Seuerinssen och Seuerin Ibssen i Rimmerslundt for nogenn iordt, the haffue rebtt thennom fraa paa Rimmerslundt marck, att møde i Wiiborg nar ko. mat. førsth tiidt kommenndes worder.

Marquordt Laugessen till Siørupp citat Peder Rødhoffuitt i Randers for en gaardt i Bellerup, som handt bruger mett vrett, som handt meenner, att møde i Wiiborgh nar ko. ma[t]. førsth tiidt kommendes worder.

Idem citat Iyrgenn Rudt, forstander vdj Mariagger closter, abedissenn och confessor ther sammestedts for en gaardt i for[ne] Biellerup, som the haffue giordt en contract om thennom emellem, och the icke haffue hollett samme contracth, att møde i Wiiborg nar ko. ma[t] tiidt kommer.

Jens Smidt i Brammingh citat Hans Eskelssen i Darrum for nogenn agger och engh, som handt haffuer fraa hans gaardt, som handt meenner mett vrett, att møde i Colingh nar ko. ma[t] tiidt kommer.

Crestenn Hanssenn i Lindeballe citat Cresten Anderssen i Lundt for nogett godts, som handt haffuer panttsett hannom och icke kandt frij hiemble hannom thet, att møde i Wiiborgh nar ko. ma[t] tiidt kommer.

Idem citat Martenn Olussen i Jellingh, herritzfogett i Tørillherrett, for nogenne breffue, handt holler hannom for, paa nogett godts, som handt haffuer panttett segh till, att møde i Wiiborgh samme tiidt.

Styge Krumppenn citat Eyler Lycke for 160 marck danske, att møde i Wiiborgh 6 dagh effter ko. ma[t]. kommer tiidt

Crestenn Paask i Holstebro citat hustrue Kerstine i Quidstrup, Nils Jepssenn ibidem och Jacob Nilssen i Hiermgaardt och Iyrgenn Munck i Quidstrup och theris

theris mettarffuinge for xij g^{ne} i guldt och nogen haffre, att møde i Wiiborgh odensdagenn effter purificationis.

269 Breff till bynder och menige almue, ehuosomhelsth the tiene eller tillhøre, som bygge oc boo vdj the vprøreske oc affaldenne herretther vdj Wendsyssell stigtt liggendes, att ko. ma^{t} er kommenn vdj forfaringe, huorledes att mange aff thennom endtnu igenn sidde och segh forharder then theris halssløssningh, som the førstegangh for taxerett och indschreffuitt waare, icke haffue vdtgiffuitt, endt dogh ko. h. haffuer ladett hans nades breffue till thennom ther om vdtgange, vnder fredløesmaall then att schulle vdtgiffue, huilckett dogh inttett hulppett haffuer, offuer huilckenn theres fordriistelsse ko. ma^{t} forundrer. Tha for attskellige besueringe och pendings vdtgifft, hans nades ko. ma^{t} och riigett paa henger, will eller kandt hans ko. ma^{t} icke lenger mett thennom ther om fordrage. Thij beder h. ko. ma^{t}. alle och huer serdelis strengeligen byuder, att the mett thett alderførste retter thennom effter, indenn xiiij dage nesth effter thette breff for thennom lesth worder, vdgiffue samme theres effterstandende halssløssnyngh, sølff och pendinge, oc tree marq gode pendinge for huer gyldenn att regne och xxiiij ß for huer lodt sølff, huem icke sølff kandt affstedt komme, och thett att fornøge och anttuorde N lensmandt ibidem, handt schall frambdeles giøre N gode rede och regenscap for. Att the lade thett ingennlunde, saa frampt att lensmandenn icke scall haffue fuldtmagtt mett thennom att handle, som mett andre fredeløes mendt.

Ett følge breff till alle lensmenndt, att konninglige ma^{t} sender oc forskicker thennom till hende samme h. k. ma^{ts} obne breff till bønder oc menige almue, att the mett thett alderførste lade leße och forkynde samme breff oc foruende aldt theres fliidt mett theres fogetther och suenne, att vdtførdere samme halsløsningh, tesliig^{te} segh vdj samme leenn att førhøre, huor nogenne vdj samme vprørske tiidt waare synderligh capitener och aff then menige mandt ther for vdtlagdt och siidenn for samme sagh woore rømbdt, och nu ere igenn kommen och dogh icke huos oss eller wore befalingsmenndt ther fore vptingdt, och offuer thennom att straffe effter theres forskyldingh, huor the icke wille vptinge.

Breff till prester och fogetther, som restandts skulle vpbere, att ko. ma^{t} giffuer thennom till kende, att h. ko. ma^{t} haffuer nu paa nye ladett hans n. breffue vdtgaa till bynder och menige almue, ehuem the tiene eller tillhøre, som igen sidde och icke haffue theres halsløsningh vdtgiffuitt, att the nu strags mett thett alderførste then vdtgiffue schulle, effter som samme breffue vduiser etc. Tha effter thij N haffuer vpborett hoffuitt summenn aff samme halssløssningh, ther for beder oc befaler

befaler ko. ma[t] N att handt retter segh effter samme restandts oc effterstadt att vdtfordre och vpbere och siiden giøre Peder Ebbessen och Axell Jyull ther rede oc regenschaff for paa ko. ma[ts] wegne etc., the sculle frambeles giøre rede oc regenscaff ther for.

Mats Tygesen skall haffue breff, vdj syn liff tid att skulle vere frij fore sandmendstoug, ransstog oc all anden tog att giøre, dog att hand i andre made aff vor lensmand paa Riberhuss skall lade seg bruge oss till beste.

Anne Persen i Gylbierg en forscrifft till Per Stub, att hindes husbonde døde nu nyligen och hand ther fore vill stede hinde aff hindes gord, att hand ingen vret gør hinde.

Per Christiernsen i Nebøll citat Eskj Jpsen i Søding for en engh, som hand haffuer fran hans, som hand iboer, att (møde) paa Lundenes paa fredag først kommendes.

Jahan Brochenhuss till Leerbeck citat Oluff Staffuerskouff for nogett gotzs, hannd haffuer foett frann Holgardtt, then tiid for[ne] Jahan Brochenhuss hagde samme gard i forlening, att møde i Wiiborg nar ko. mtt. kommer tid først.

Jdem steffner Jens Barfoed, herritzfoget i Vester(herret), Oluff Staffuerskou oc Niels Staffensen for en dom, som thee haffue dømpt emellom hannom oc Eski Nielsen i Lofftgardtt, som hand mener mett vrette, att møde i Wiiborg nar kon. mtt. kommer tid først. 270

Eske Mortensen vdj Terborg, herritzfoget i Skatzherrit, skall haffue breff, fore sit herritzfogedes embitzs skyldt ath skulle haffue samme gordt i Terborg, som hand nu vdj boer, quit vden all affgifft vdj syn liffs tid. Relator Claues Seestede.

Poll Grauerssenn i Warde citat Peder Maygaardt i Borck for ett falsth windisbyrdt, handt wandt hannom paa om nogenne pendinge, att møde i Ringkiøbinge nar ko. ma[t]. førsth tiidt kommer.

Johann Brockennhuss till Leerbeck citat Eske Nilssen i Løffttgaardt for en falsk laughefftdt, som hand giorde och bleff feldt ther for i Wiiborgh, att møde ibidem nar ko. ma[t]. tiidt først kommer.

Mats Rask i Hyllersløff och nogle flere bymendt ther sammesteds skulle haffue it ride breff tiill Jens Jwll tiill Hesselmett, Christen Fassy till Hennegardt,

Pallj

Pallj Bangh tiill Hennegordt, Jørgen Hansen paa Bryncke, Peder Harbbo tiill Rielsby, Niels Clausen tiill Holm, Otte Clausen tiill Nørholm och Peder Galskytte tiill Synderskow, Las Michelsen i Nørherrit och Peder Høst i Østerherrit, herritzfogder, att the haffue berett fore ko. mt. huorledes att sandtmendt vdj Westerherrit haffue giordt marckeskell emellom Hyllersløff marck och Waarde marck och emellom Aasenbro och Grydway, ßom the mene met vrett, att the ther fore steffne alle lodzeyere met theres breffue og beuisninger paa bode sider i rette fore thennom, och giffue thennom met thet aller første paa for[ne] marcke och ther grandske och forfare, om for[ne] marckeskell ere saa lougligen giordt, att the .... vedt magt att bliffue och giffue bescreuet fran thennom h(uad) the om samme marckeskel grandskendes eller forfare(ndes) ere.

Jahanne Lasskoenne i Lauestrup citat Frandts Jesperssenn i Søndre Borck for hindes dather, som handt troloffuitt och icke haffuer wildt holle samme løffte, att møde i Ringkiebingh nar ko. ma[t] førsth tiidt kommer.

Iffuer Nilssenn, borgemester i Ringkiøbingh, citat Crestenn Nilssenn borger i Lemuigh och hans moder Marine Grauersdather i Lilde Stennom vdj Wldborgherrett for en gaardt kallis Brendgaardt, liggendes i Hingherrett i Torstedt sogenn, som the haffue soldt, skiøtt og. affhendt till hannom oc dogh nu icke maa nyde samme gaardt, att møde i Holstebroo nar koning[e] mat. førsth thiidt kommer.

Nils Jenssen i Brodskoff citat Godske Bogenssen till Stensheedt for en dom, handt sich paa Mølltofftt aff riigens cantzler effter wrangh vnderuißningh oc vrett vindisbyrdt, att møde i Wiiborgh torsdagen nesth effter wor frue dagh kyndermis.

Idem citat Jens Marquordtssenn till Lendtsholm for en gammell laughefftdt, som gamell Goske Wogenssenn giorde paa thett godts oc eyendom, handt aldrigh i were sick. Att møde ibidem samme tiidt.

Samme Nils Jenssen, Will Thomissen till Huidstedt och Mogens Iyull till Kartofftt citantt Jens Marquordtssen for en dom handt sich aff riigens cantzler paa en gaardt i Brousth effter wrangh vnderuisningh, att møde ibidem samme tiidt.

Idem Nils Jenssen, Will Thomissen och Mogens Iyull citant Jens Morquordtssen etc. for nogenn arff och godts, hand kender segh wiidt i Brousth sogenn och deeler ther paa mett vrett, att møde ibidem samme tiidt.

Knudt Seuerinssen i Trebie citat Jens Schriffuer i Rindum for en gaardt, och

och sandemenndt i Hingherret for the suore hannom quitt for herreuerch om samme gaardt, att møde i Wiiborgh.

[Christoffer Hanssenn citat Jes Kordtssen, Mett Matzkone och theris mettfølgere for nogen gaardfredt, the giorde i Thomis Suenssens gaardt i Westerby, att møde mett the mendt, som er Matz Nilssen och hans mettfølgere, som haffue wundett mett thennom i then sagh.] [1])

Sliig en dom wdgiicgh y Warde. Giør alle witterliigtt, att aar epther gudtz byrdt mdxlv thend odennßdag nest epther sanctij Anthonij dag her wdij wor kiøbstedt Warde, neruerenndes oss elsk^e^ Jahann Friiß tiill Heslagger wor cantzeller, Eriick Banner Danmarcks riiges marsk och her Otte Krumpen riidder, embitzmand paa wortt slott Haldt, wor mendt oc raad, war skickett Peder Christiernnßen i Nebøll paa thenn enne, oc for oss wdij rette tiiltallede Eskij Ibßen wdij Søding, paa then anden ßiide, for en engh, som noger tiidt ßiiden forledenn er ßoldt fran then gardt, som handt wdij boeer oc tiill for^ne^ Eskij Ibßen, och berette for^ne^ Peder Chrestennßen, att begge theriis garde waar bynder garde oc for^ne^ Eskij Ibßen hagde samme eng frann hans gardt føør end theriis garde bleff fforbrott tiill oss oc kronen och beclagede, att ther mett waar hans gardt for ringett paa ßin eyendom, ßaa att handt ickij kunde holle thenn wiidt magtth. Ther tiill suarett for^ne^ Eskij Ibßen, att hand hagde samme eng i were och berette, att then tiidt begges theriis garde bleff ßatt och forhøgett paa landgielle, thaa bleffue landgiillen ßeett oc forhøgett epther thenn eyendom, ßom thaa paa ßamme tiidt laae tiill begges therris garde oc ßatte well y rette, om handt icke burde at beholle samme eng tiill ßin gardt epther then leylighett, som forschreffuit staar. Thaa epther tiiltalle, gienßuar oc ßagens leyliighett sagde wij ther ßaa paa for rette, att eptherthij att begges theriis garde er ßeett oc forhøffuett paa landgielle epther thenn eyendom, ßom thaa laae tiill theriis garde, thaa bør huer att nyde then eyendom tiill ßin garde, som ther tiilloe thenn tiidt the bleffue ßatt och forhøffuett paa landgielle. Giiffuitt aar dag oc stedt, som for^uit^ stor. 271

Anne Lauris konne vdj Molbere citat her Morthen Perssen vdj Hye oc Jens Chrestenssen vdj Nogaardt hans børns lauveri for Nogaardt, att møde vdj Hostebro onsdagen post conuersionem Paulj.

Else Jepsdatter vdj Borup citat Chresten Matzen vdj Borup for halffparthen aff then gaardt, som han vdj boer, som han haffwer taget hynne fran mett vrett, att møde fredagen post vor frw dag kyndermys.

Her

[1]) Udstreget.

Her Jyrgenn Friiſß till Kragsſtrup citat Nils Kragh i Kellingbergh paa her Creſtenn Krabbis børnns wegne vdj Hußeby, for Lungergaardt, Lungergaardts mølle och iiij gaarde vdj Reſßenn, ſom handt holler hannom for mett vrett, att møde vdj Wiiborgh fredagenn neſth effter purificationis.

Idem citatt Mas Mørck vdj Orſſ for en vrett ferdiige dom, ſom han haffuer dømpt emellom for^{ne} her Jørgen Friis oc her Chriſtern Krags arffwinge om Longergaardt oc Longergaards mølle oc fire gaarde vdj Reſen, att møde vdj Viborig eodem die.

Anders Nilſſen i Syndre Eſpe citat Jens Schriffuer i Rindum for en gaardt, ſom handt haffuer kiøfft aff ko. ma^{t}. och handt holler hannom breffuitt for paa ſamme gaardt, att møde i Holſtebro paa odensdagh førſthkommendes.

Niels Krag citat Niels Friiſſ til Waſchergaardt for en laugheffdt oc en herritztings dom oc ander at komme, ßom handt haffuer paa Aage mølle, att møde vtj Wyborg fredagen poſt wor frue dag kyndermøße.

272 Jøß Knudtßenn y Oſterhußbye citat Atzer Szme(d) ther ßame ſtedts oc Knudtt Lauritzßenn y Beckebye for nogen eng, ßom the wille haffue fra hannom, att møde y Wiborg onßdagen neſt epther purificationis Marie anno 1545.

Erich Grøenn till Wllſundt citat Jens Honeſſenn i Niees for nogenn vſandt ſadenn, ſom handt haffuer ſagdt hannom paa mett vrett, att møde i Wiiborgh nar ko. ma^{t}. førſth tiidt kommer.

Her Jens Jyull ſogne preſth i How ſogenn citat Creſtenn Krabbe i Feringe for en gaardt kalis Lørupp vdj Werum ſogenn, ſom handt haffuer forkummett hannom fraa hende och hagde ſatt hannom ſamme gaardt i pantt till fornn, att møde i Wiborgh odenſdagh effter purificationis.

Haffuer ko. ma^{t} vndt och tilladett, att her Hans Anderſſenn i Reßenn oc hans arffuinge ſchall haffue, nyde, bruge och beholle thette effterſchreffne hans bundegodts for ſliigh landgildt oc affgifft, ſom handt thett hagde førre feydenn begynttis, ſom er førſth Dalgaardt i Nauer ſogenn, eet boell kallis Stabell dall och ett boell i Alſtrup ibidem.

Matz Clemitſſenn i Hellum och hans arffuinge ſcall haffue breff paa hans egenn gaardt, ſom handt nu vdj boer, kallis Joſops gaardt, mett en iordt, ſom biſpenn aff Riibe tillfornn lodt bygge paa, mett øde och bygge, ſom handt nu vdj

were

were haffuer, for sliigh landgildt och affgifft, som affgick førre endt feygdenn begynnttis, tiill euindelig eyendom.

Nils Jyull till Astrupp citat Peder Michelssen i Engellundt for en laugheffdt, hand haffuer giordt paa Aggergaardt och bortt suorett nogett aff kronens iordt fraa kronens tiener Nils Anderssenn i Fabergh sogenn, att møde i Wiiborgh.

Lemuiigs borgere schulle haffue breff paa tree gaarde i Hellum sogenn.

Greers Thomissenn, fogett paa Thym, citat Jens Nilssen paa Eßker for nogenn pendinge oc haffre, handt haffuer scattett Jens Perssen i Biergaardt aff mett vrett, att møde i Wiiborgh paa tiisdagh førstkommendes.

Anders Tygessenn i Odedtzøø citat Mogens Munck till Wolstrupp for en gaardt, som handt feste hannom och icke will holle hannom thett, att møde i Wiiborgh nu paa tiisdagh førstkommendes.

Peder Ebbessen citat Jep Jenssen i Maedgaardt och hans hustrue for att the giffue hannom skyldt, att handt scall haffue beschattett thennom mett vrett, att møde vdj Wiiborg nu paa tiisdagh førsth kommendes.

Claus Sestede citat Nis Swenssen, borriger vdj Lemwig, for att han holler nogle pendinge hos seg, som Lemwigs borger vdtgaffwe, att holle kon. matt. mett, att møde vdj Viborig mandagen post Paulj conuersionis.

Seuerin Jenssenn i Westergaardt citat Mogens Røffuer ibidem for nogett bunde godts, handt haffuer weldeligh tagett fraa hannom, att møde heer i Wiiborgh nu paa tiisdagh førsth kommendes.

Seuerin Brun i Riisum citat Per Sommer ibidem for en gaardt, som handt haffuer kiøfftt hannom fraa hende, som handt meenner mett vrett, att møde i Wiiborgh nu paa tiisdagh førsth kommendes.

Jes Brun i Østerlybye citat Jes Martenssen ibidem for nogenn iordt handt bruger fraa hannom mett vrett, att møde heer i Wiiborgh nu paa torsdagh førstkommendes.

Jens Brun i Schougshoffuitt citat Knudt Matssen i Tougaardt, Jesper i Brydup och Nils Anderssen i Halsschough mett theres mettarffuinge for landgildt aff Nitterup[1]), som Knudt Huidt ibode, att møde y Wiiborgh nu paa torsdagh førstkommendes.

Peder

[1]) Kan ogsaa læses Intterup.

Peder Ebbessenn etc. citat Jepp Suder, Thomis Jenssen, Erich Jenssen, Jyrgenn Jepsenn i Dritzløff, for the ihell sloo Las Jyrgennssen ibidem oden aldt attuorsell och aldt redeligh aarsagh, att møde nu paa fredagh førsth kommendes.

Idem citat Erich Jenssen i Dritzløff for ij loffue, som handt gaff en handtgaff, saa handt waar hannom paa stigttens wegne och Jyrgenn Erichssen ibidem inttett pligtige for then samblingh, som handt mett vdj waar och fedede for[ne] Jyrgenn Erichssen och vdj fredt och felige dage, tesliig[te] i then borgenn, som the i waare, opbrødt hans ledt oc feedt ede hans gresß vpp, att møde samme tiidt.

273 Idem citat Seuerin Terckelssen i Dritzløff, Anders Jenssen och Rassmus.... ther sammestedts oc Hans Jenssen i Nøløff, att Peder Ebbessenn haffuer berett, huorledes att the wor huos, ther then forsamblingh bleff giordt, ther Jyrgenn Erichssen bleff feygdett och hans leedt bleff vpbrøtt och hans gresß bleff vpett, att møde samme dagh och stedt oc siige theres sandingen, huo som waar met och rett aarsagh, att samme vpløb bleff giordt, som the wille andsuare for gudt och were bekendt for ko. mat.

Mattis Screddere i Fløe citat Thomis Nilssenn i Laanum for en gaardt, handt haffuer kiøfftt hannom fraa i for[ne] Fløe, som handt meenner mett vrett, att møde nu paa odensdagh førsth kommendes.

Hartuigh Thomissenn till Palsgaardt citat sandmendt vdj Hornumherrett for ett nytt marckeskell, som thi haffue giortt emellom Klestrup marck och Semmeste marck, emodt hans laugheffdt oc hans andre gamble breffue, att møde heer i Wiiborgh paa torsdagh førsthkommendes.

Maagens Munck citat Jens Sabell i Nygaardtt for Nørgaardtz marck, som handtt bruger hannom for mett wrett, att møde her wtj Wiborg nu tiisdag først komendes.

Peder Ebbessenn citat Knudt Gyldennsternn, forstander till Ocloster, for ett cannickedom i Aarsß domkircke, kallis Agri prebendt, som handt haffuer tagett segh till oc woldgesth tiennerne oc tagett theris landtgildt oc ladett forhugge schouffuenne.

Idem citat Mogens Seurinssen i Agri, Seurin Jepssen ibidem oc Mogens Seuerin i Touerbi, for the haffue sagdt Knudt Gyldennsternn tienneste mett vrett, att møde i Aarsß, nar ko. ma[t]. tiidt kommer.

Anders

Anders Nielßen, herritzfogett wtj Rindtzherritt, citat Anders Jenßen i Linnom, herritzfogett (i) Liungherritt, for handtt er hans nederfellige mandtt oc sidder dom oc rett oc icke haffuer bøtt emodtt hannom paa bondens wegne, att møde her wtj Wiiborg nu paa taarsdag førſt kommendes.

Idem citatt Niels Brun i Kongesløff oc Las Nielßen i Reffsnes for nogen gieldtt, som the ere hannom skyldige oc for^ne^ Niels Brun bleff indtmanett for samme pendinge oc icke wilde holle samme maning, att møde samme dag oc stedtt.

Marttenn Seuerinssen i Aggri citat sandmendt i Molsßherrett, for att the swore hannom herreuerck offuer mett vrett, att møde i Aarsß nar ko. ma^t^. tiidt kommer.

Tøger Jenßen citat Chriistiern Huas tiill Kaas for nogen jordtt, som handtt haffuer tagett fran Limgaardtt mett wrette, att møde her wtj Wiiborg nu paa løuffuerdag førstkommendes.

Idem citatt Henrich Saell i Torppe, herritzfogett i Roding herritt for en wrett dom, som handtt haffuer dømpt emellom hannom oc Chriisten Huas tiill Kaas, att møde samme dag oc stedtt.

Pouell Chriistenßen i Rannom citat Søffrin Ipßen i Strett, for hand siger seg att haffue kiøpt en partt aff thett arffue godtzs, som Enuoldtt Laurißßen hagde wtj Strett, som hans høstrue oc børn nu wtj bor, som handtt mener mett wretthe, att møde her i Wiiborg nu paa onsdag først kommendes.

Jens Ibsen i Werrestrvp steffner Jens Tolstrup och hans metfylgere raffns-neffninger i Rintzherret for ran, som the haffue suoret hans hustrue offuer met vrette. Att møde paa fredagen.

Chriisten Perßen i Hem citat Erich Bonde ibidem for hans eyendom, som handtt haffuer tagett fran hannom emodtt kong. ma^ts^ breff mett wrett, att møde her i Wiiborg paa taarsdag føstkommendes.

Jens Pederßen, som tiener i Dalsgaardtt, citatt Chriisten Chriistenßen, herriitzfogett i Fiendtzherritt oc hans mettfølgere, som war mett att griibe hans fader mett wretthe, att møde her i Wiiborg nu paa onsdag førstkommendes.

Søuffrin Ipßen i Remerslundtt citatt Søuffrin Atzerßen i Lundtt, Søuffrin Willatzen i Dallerup, Anders Schriiffuer i Neffsager og Jes Laßen i Daugaardtt, for

for nogen jordtt, som the haffuer sagt hannom tiill oc icke wille holle hannom att møde i Kolling nar min herre tiidtt først komendes worder.

174 Nies Perßen i Nørbeck citat Anders Bonde i Hrum for nogen...., som hand bleff hannom skyldige epther hans fader oc icke will betalle samme gieldtt, oc ett breff handtt haffuer giffuitt hans fader oc icke haffuer fuldgiortt, att møde her i Wiiborg nu paa fredag førstkomendes.

Eth breff tiill Per Selgenssen y Lembrup, at effther thy ko. m. wille nw forsfare alle leylighet om kronens gorde oc goets, ßom fraa kronen er panthet eller y framffarende tiid ere ther fraa forlent, ßaa er hans n. ko. ho. komen wdj forsfaryng, huorledes han kendher seg nogen rettighet at haffue tiill nogen kronens eygendom, fyskery oc andit ther y Slethherrit liggendes, ther for bedher oc biudher ko. ma., at han nw met aller fürste, ko. ma. komer tiill Olborigh, giffuer seg tiid met alle hues breffue han haffuer paa samme kronens goedtz etc. Cum clausulis consuetis. Eth breff tiill Anders Wynther y Neesborigh wdj lige made at lyddhe.

Magens Mwnck oc jomffru Eddell y Bygwm citant Erick Skram tiill Theele oc Eneuald Krußе for nogen wlofflighen støffnyngh, thee haffue støffnit, oc tiill steemp Langßøø oc ßame wand ycke maa haffue syn retthe wdloff oc gang, ßom thet aff arild haffd haffuer oc ther met for ødhe legger oc fortrenger hele for^ne by Bygwm, at møde heer y byen thorsdag nw komendes vtj Wiborg.

Jep Matzen i Filtz steffner Erick Jensen i Sostrvp, Clement Olsen i Wolbierg och theres metfylger raffnneffning i Rintzherret for it vret toug, som the suore hannom offuer, att møde paa fredag.

Idem steffner Jens Nielsen oc Jep Nielsen i Torrup for noger pendinge, ßom the haffue twonghen hannom aff met wretthe.

Idem citat Per Michelsen i Villestrup for ett forligelßmaall, handt wor offuer emellom Jep Matzsen oc hans broder oc Jens Nielsen oc Jep Nielsen.

Tønnes Michelsen citat Knudt Gildenstiern til Estrup for gieeld, ßom hand Michell Claußens arffuinge skyldiig er, att møde paa torsdag.

Peder Degen i Assendrop steffner Jffuer Lunge for handt haffuer wdtuist hannom aff sin gaardt, att møde wtj Horßens, nar min herre furst kommer tidt.

Søuffrin

Jomfru Snecker i Tistedtt citat Michell Block for vj øxen oc en koo, som tu haffuer hannom fran tagett mett wrette, att møde wtj Aalborg nar ko. etc.

Nils Fasst i Hornum citat Crestenn Fasst ibidem for ett forliigelsse maall, som hannom waar giordt emellom oc icke haffuer holtt thett, att møde heer i Wiiborgh paa torsdagh førsth kommendes.

Matz Gram i Østerelbt citat Cresten Thomissen i Hiardemaall for hans broders børns pendinge och godts, som handt holler thennom for, att møde i Aalborgh nar ko. ma[t]. tiidt kommer.

Marine Crestensdather i Schaw citat Jens Lassenn i Foßingh herretzfogett till Hiermherritztingh, Anders Jepsen i Trabergh herritzfogett till Gindingherrett, Lauris Mattsenn i Gamelbye och Jens Matssen ibidem mett etthers mettfølgere, for ett breff, som the haffue dømptt falsth, som Jes Jepsenn i Maygaardt haffde vdtgiffuitt hans søenn Jep Jenssenn, att møde etc.

Gabriel Gyldensterne citat Corphis Bulffztandt for v lester korn, som for[ne] Gabriel Gyldensternis forelderne haffuer vdj pant sot prouist Niels, fordom prouist paa Tiørholum oc for[ne] Corphis nw holler hannom for emodt synne gamble pantebreffuis lydelße, att møde thisdagen post føndermys vdj Viborig.

Corphis Bulffztandt [1]) citat Gabriel Gyldensterne for opbørsel, kost oc tering for thet godz, som Mats Nielssen vdj Reffzstrup dømpte Gabryel Gyldensterne thijll, emod Corphis, adt møde vdj Viborig tijsdagen post kiøndermyß.

Lauris Libbertt i Wiiborgh citat Morttenn Heggellundt, borger ibidem, for ett capell, handt haffuer nedt brødt heer vdenn for byenn ibidem, e.. [2]) ko. mts. breff, mett vrett, att møde heer i Wiiborgh nu paa odensdag førstkommer. 275

Frandts Hanssenn i Jerne citat Law Perssenn ibidem for han sloo hans egenn broder ihiell och icke haffuer giffuitt boedt och bedringh for hannom igenn, att møde i Collingh nar ko. ma[t]. tiidt førstkommenndes worder.

Lodvigh Quisth i Asmildt citat Styge Krumppen, for att hand haffuer vdsatt hannom aff synn gaardt, som handt mener mett vrett, att møde odensdagh førstkommendes heer i Wiiborgh.

Villom Christenßen citat Eske Chriistenßen oc Tor Olßen i Schiffue for ett woldtt,

[1]) Læs Ulfeldt. [2]) emodt?

woldtt, som the suor Anders Nielßen i Rodtzbore quitt fore oc mener mett wrett, att møde her i Wiiborg nu paa løffuerdag.

[Offue Perßen citatt Manderup Holck for en skoff, som handt haffuer giørtt hannom oc hans mettarffuinge wrett pa, som kalles Hyruplyb oc Høbøls kerbierre, att møde i Aars nar ko. ma. tiidtt først kommendes worder.] [1])

Lauris Westenj citat Maltj Laurißßen oc Albrett Maltißen for en dom, som handtt fick tiill landtzting paa en gaardtt, som heeder Lille Tulstrup, att møde samme tiidtt oc stedtt.

Hans Stygge citat Tyge Lange oc hans metarffuinge for ett boell i Engom, som jomfrue Elße Claus daatter gaff tiill Snee kircke, som her Offue Winsentius forhuerffuitt landtztings dom paa samme boell mett wrett, att møde samme tiidtt oc stedtt.

Frue Kirstine Iffuer Skels effterleffuerske citat Nils Skeell till Nygaardt for nogenn arff effter hindes hosbondt, som handt holler hinder for, att møde i Collingh nar ko. ma^t. førsth thiidt kommer.

Anders Schriffuer i Neffsagger citat Cresten Matssen i Hornum oc hans høstrue oc hans datter, Nils Crestenssen, Jyrgenn Matssenn mett alle theris mettfølgere, for the sloo hannom oc droe oc toge schotte pantt fraa hannom mett vrett, att møde i Aarhus nar ko. ma^t. førsth tiidt kommer.

Karine Pers daatter citat Jens Laßen i Roding for tu haffuer lochett hinde, oc tu icke wiltt haffue hinde tiill egthe, oc icke wiltt heller tiilstede hinde, att lade seg giffue wedtt nogen anden, her wtj Wiiborg nu paa louffuerdag først komendes.

Chriisten Harbo citat borgemester oc raadtt her i Wiiborg for en dom, som the haffue foett mett wrang wnderuisning, epther wor beffalling, att møde her i Wiborg i morgen.

Josth Michelssenn i Hammershøff citat Crestenn Jenssen i Holm for ett forliigelsse maall, thennom er gaadt emellom och icke will holle thett, och for en landtz tinghs dom, som handt haffuer tagett emodt hannom siidenn forligelssenn war giordt thennom emellom, att møde i Wiiborgh nu paa fredagh førstkommendes.

Jyrgenn

[1]) Udstreget.

Jyrgenn Friis oc Knudt riidesmasuendt ett pasbordt, att følge the Brandennborgers ambasather egennom riigett och quitter thennom vdt aff herborgh.

Nils Griiss i Hiølundt citat Eskell Gøye, Albrett Gøye och Cristoffer Gøye mett etthers mettarffuinge for en søsterdeell i Affuensbergh gaardt och gods och altt thett godts, som Rasmus Clemitssenn etc.

Erich Bølle till Torbygaardt citat Knudt Jebssenn i Waamingh, Crestenn Frandtzenn ibidem mett theres mettfølgere for att the icke wille giffue beschreffuitt frann etther, huadt heller attj haffue rebtt Jyrgenn Jyull till Laage och hans mett arffuinge then iordt till i Olholm och Langscoumarck i thett tredie leedt eller i thett sette ledt, att møde i Wedell nar ko. ma^{t}. tiidt kommer.

Idem citat Jyrgenn Jyull till Laage for nogenn kosth och teringe, som hand haffuer giordt Anders Michelssenn i Langscow, i thett att handt haffuer brugtt hans iordt mett vrett, att møde till første allmyndeligh herre dagh mett hues breffue oc att komme som handt oc hans mettarffuinge haffuer paa then gaardts eye i Olholm bye.

Oluff Symensen vdij Holm skall haffue breff paa altt hans bonnde gotzs, 276
som hand hagde i were thenn thiid feygden begyndes, for slig landgielle, tynge oc tienniste, som ther aff giick then tiid. Thij hand haffuer beuist her fore off, att hand wor i feygden inde paa Skanderborg oc slagit sit ben sønder oc hold seg troligen oc well.

Erich Nilssen till Kollerup paa hans hustrues wegne mett alle mester Mogens Kaasis arffuinge citant Børnn Kaas och hans mett arffuinge for nogett iordgodts, liggendes vdj Wradtzherrett, som for^{ne} mester Mogens Kaas schulle haffue soldt hans fader oc siidenn fich en dom effter ko. ma^{ts} befalinge, att møde mett for^{ne} dom oc andre breffue heer i Wiiborgh nu paa torsdagh førstkommendes.

Seurin Josssenn i Haffuersløff citat frue Kirstine Loduigh Muncks effterleffuerske for deele, hun holler hannom i oc haffuer bescattett hannom mett vrett, att møde i Aalborgh odensdagenn nesth for fastelaffuens søndagh.

Peder Jellessenn i Haffuersløff citat Joenn Matssenn till Torstelundt for handt haffuer bescattet hannom mett vrett, och for Dyulstrup marck, att møde i Aalborgh odensdagen for fastelaffuenn.

Anders Roszenn i Kogstedt citat Thomis Trolssen i Afffere, Niels Michelssen i

i Spenttrup oc Per Nilssen i Kogestedt mett theres mettfølgere for ett falssmaall, som the ere fallenn till hannom for, oc icke vdtgiffue samme faldtzmaall. Tesliig^{te} for nogenn vrangh windisbyrdt paa Haldherritztingh, the wunde hannom paa, att møde i Aalborgh odensdagen for fastelaffuenn.

Jens Willatssen i Jeller citat Crestenn Jenssen i Kergaardt for ett par ørenn, handt scattett hannom och hans fader aff, att møde i Aarhus nar ko. ma^{t} tiidt kommer.

The (i) Lemwig skulle haffue saadan pryuilegier och friiheider epther som andre kiøpsteder her vdj Nørjutlandt haffue och thennom aff framfarne koninger i Danmarck vndtt och giffne ere. Tesligeste skulle the och theress eptherkomere nyde theres byes friiheider met byrcke rett och anden friihet, saa wyt som theres byes grunde och eyendom trint omkring theres by seg strecke.

Jep Jenßen i Balum citat Johan Brockenhuß for en mølle, som handtt haffuer stedtt hannom oc icke will holle hannom, att møde her i Wiiborg taarsdag først kommendes.

Jørgen Stigßen i Ellerup citatt abbett Peer i Emkloster for nogen øren, som handtt oc hans fogett beschattett hannom fran, att suare hannom i klosterett, nar kon. mayt. tiidtt først komendes worder.

Jens Marquordßen tiill Uennesholm citat Jens Nielßen tiill Eskekierdtt for noge skend ordtt, som hand hagde tiill hannom for ko. ma. att møde her wtj Wiiborg i morgen. [1])

Idem Jenns citat Jørigenn Skoffgaardt tiill Skougaardt for en mølle, som hand kiøbte aff Peder Juell, liggendes wiid Farrup, som Nis Jennssen haffde i forlening aff hanns fader Marquord Jennssen.

277 Item Hans Stiige tiill Holbeck gardt skall haffue kon. mt. opne breff, att h. k. ma^{at} ex specialj gratia haffuer vntt hannom och hans arffuinge tiill ewyndelig eyendom thesse epther^{ne} ix gorde och boell, liggendes vdj Westerherret, vdj Lunde och Henne sogen, som ere iij gorde, thend ene Gregers Pouelssen, thend anden Issuer Tomssen, thend tridue Peder Larissen vdj boer, skylder huer thennom xj ß danske, en gard vdj Lundesiig, skylder xij ß pendinge, tre gorde och boell vdj Aallesøø, thend ene Kaae Erichssen vdj boer, skylder viij ß, thend anden Hans Sewerinsen vdj boer, skylder viij ß, thend tridue Niels Sewerinssen vdj boer, skylder

[1]) Med en anden Haand tilføies her: at møde i Kolingh.

skylder jx ß, en gard vdj Kieldstedt, Twe Wilssen vdj boer, skylder ix ß, och en gard vdj Seding, Jep Sewerinssen vdj boer, skylder ix ß och skylde alle forne ix garde och boell ther tiill sammen en te smør tiill kronen, en æng kalles Stiigs æng. Huilcke forne garde och boell ther waare gammell Cristiern Stiiges aff Trøyborig rette arffgods, och for hans dotter, som thet arffwet epther hannom, tog en wfrij mandt, kom thet vnder kronen, som andet bunde goeds. Nw haffuer kon. maat wntt och sold forne Hans Stiige thet for eyendom tiill ewiig tiidt, at bliffue her epther vnder hannom och hans arffuinge for frij goeds, liigesom thet till forne waar. Relator Jørgen Persen.

Mesther Jacob Skoning, superintendent vdj Wiborig styckt, breff att korn tindt oc quegetindt, som kon. thijlhører aff Vonsogen vdj Saling, skal scholmestheren vdj Skiffwe haffue thijl hans vnderholing thijl euig thidt. Jdem skall haffwe breffue, att Asmil oc Taptrup sogne skal were anexeret thijl sognepresthere vdj grobrøder sogen, met alle theris rettighet, som sogne presteren thennom vdj vere hafft haffuer.

Seuerin Jenssenn i Berß citat Peder Schauffue i Hollingbeck, Cresten Suendssen i Trabergh och Jens Crestenssen ibidem, mett theris mettfølgere sandmendt vdj Gindingherrett for herreuerck, the haffue suorett hannom offuer mett vrett, att møde i Aarhuß, nar ko. mat. førsth tiidt kommenndes worder.

Jens Lassenn i Hammell citat Jens Segerssen i Faro for en gaardt i Hammell, som Anne Pallis iboer och holler hannom then for, att møde i Aarhuß mett vpholdelsse breff paa samme gaardt.

Jdem citat Berttell Jffuerssen i Ringh, Josth Anderssen i Alckengaardt och Frandts Pouelssen i Hammell for en gaardt, som the tillsagde hannom och icke kunde bestaa hannom then, menn kom ther mett vdj schade, att møde samme tiidt och stedt.

Lucas Krabbe till Wesløffs gaardt citat her Anders Karbo sogne presth till Øsløff for en gaardt, som hans foreldre haffue giffuitt fraa forne Wesløes gaardt och till prestebordt vdj forne Wesloes, att møde heer i Wiiborg paa løffuerdag førstkommendes.

Jens Mogensen en forscrifft till Claues Sestede at hand er begerendes en 278
stycke Øre prestegordz jordt tiill magelauff och will giøre presten fyllist vederlag,
att hand tager nogre riddermends mend till seg och forfarer legligheden ther om
och siden tillseer, att prestegorden sker fyllest vederlag igen.

Nils

Nils Mickelsen i Byrcke, Niels Jensen i Ørskoff, Hans Persen i Løring, Jens Matzen i Amtrofft, Mickell Clemendsen i Wolsgordt, Jens Persen i Skirck, Per Nielsen i Skibbell, Niels Pilgrisen i Trøllundt, sandtmend vdj Hamerumherret er nederfeldig giordt for ko. mt. for wold och herwerck, som the swore en quynde met naffn Kaye Jenskwne och hindes metfylger quit fore.

Iffuer Blick i Beegh citat Anders Pouelssenn i Lundt oc Nils Pouelssenn i Kilstrup for nogenn arff, the holle hannom for paa hans hustrues wegne effter hindis fader och moder, att møde i Randers nar ko. ma^{t}. tiidt kommer.

Christiern Stub steffner Morthen Heggelund for nogen delle, hand haffuer paa hannom, tislig^{te} for et veremoell, hand haffuer tagit fran hannom, att møde wdj morgen her vtj Wiiborg.

Jens Thomissenn till Holmgaardt och Nils Langh till Keergaardt citant Crestenn Spliidt till Myndstrup for en gaardt, kallis Østerhoffuit i Gyuskodt sogenn, jomfrue Heluigh och hindes lauguerge for thenne for^{ne} gaardt, att møde Randers.

Pouell Crestenssenn i Skabwadt schall haffue skiowlings breff offuer Cresten Crestenssen i Haugaard oc Per Crestenssen i Skammerliiß for Crestenn Perssen the ihiell sloge.

Niels Dudtt i Huam citat sandmendtt wtj Galthen herritt for the suore hannom heruerck offuer, att møde i Aalborg.

Idem citatt paa hans høstrues vegne Hans Michelßen foegett paa Taarup for iiij øren som handtt beschatthett hinde aff mett wretthe.

Lauris Westenj citatt Hans i Restrup for hans karll, som handtt haffuer tagett i tienneste emodtt hans ja oc mynde, oc holler hannom fore mett magt, som hand etc., att møde i Horsens.

Sewrin Jenssen i Wiiborgh tienendes citat Per Blaack i Derby for nogenne breffue, handt holler hannom for, som er ett panttebreff, ett skyufftebreff och ett skiødebreff paa en gaardt i Hoffbroo, som Nils Smidt i boer, att møde i Randers nar ko. ma^{t} tiidt kommer.

Eskj Christiernsen borgemester i Skiiffue, Per Nielsen i Skiffue, for hand will icke were hannom lydige paa kon. mtts. wegne vdj moode hannom tilsiger, at møde i Randers nar ko. mtt. kommer tid.

Idem

Idem citat Oluff Jensen i Wellom for en tilsagd, hand haffuer sagd hannom till paa byes wegne oc icke hollett, att møde i Randers, nar kon. mtt. kommer tid.

Jens Perßen i Fyelw citatt Morthen Rodtt tiill Warst for en eng, som handt haffuer wordett hannom aff oc mener mett wretthe, att møde her i Aalborg nu paa tarsdag forst kommendes.

Christiern Persen i Olborg citatt frue Anne y Fiergegardtt oc hindes fogett 279 for nogen gield, som thee hannom pligtuge ere, att møde vdi Olborg nu løffuerdag førstkommendes.

Thomeß Persen i Bistrup steffner Niels Dall oc Jens Spenger oc theres metfølgere, som hand haffuer ladit suere herrewergk offuer for hans korn, the haffue ladit eedtt wp, att mødhe Olborg nu paa torsdaghen.

Palli Andersen i Orum, som vor sandtman vdj Fintzherrit er bliffuen feldt for it toug som hand suor emod the andre hans metfylger sandtmendt och haffuer vptinget emodt Johan Brochenhuße. Relator Johan Brockenhuße.

Claues Rode i Allom citat Bertell Persen i Jowsß for handt haffuer fordelt hannom for reb, som bleff indførdt vdj Jerløff marck, att møde paa torsdagen her i Alborg.

Niels Suendßen i Birckom gaardtt citatt Niels Schriffuer, som er to(l)der paa Schaffuen for handtt haffuer sagtt hannom aff hans gaardtt, oc meener met wretthe, att møde her i Aalborg nu løffuerdag førstkommendes.

Arell Roßennkrandts till Langhtindt citat Peder Ebbeßenn for nogenn eyendom, handt haffuer fongett fraa hans gaardt Stensballe, att møde i Horssenns nar ko. ma^t. tiid kommer.

Idem citatt Jens Albretßen och Seuerin Fogh mett theres mettfølgere sandmenndt vdj Worherrett for nogenn eyenndom, the haffue suorett fraa samme hans gaardt Stensballe, att møde samme tiidt och stedt.

Michell Kiidt i Suenstrup citat Kerstenn Andersdather Skickell, og hindes laugwerge for nogett arffuegodts, the holle hannom for effter her Crestenn Krabes døedt, att møde i Randers.

Crestenn Fisker i Mølskow citat Michell Hoffmandt i Skyttrup for hans gaardt

gaardt och affuell, som hand skilde hannom wiidt, tesliigte for ett falsth breff, som handt førde i rette emodt hannom, att møde i Randers, nar ko. mat. tiidt kommer.

Mats Nilssenn i Waldstedt och Las Nilssenn i Borup citant Willatz Knudtssenn i Affsere for en boedt effter theris broder Peder Schriffuere, som handt ihiell sloo, att møde i Randers nar ko. mat. thiidt kommendes worder.

Her Seuerin Suenssenn i Wraa citat Lambrett Dirichssen, borger i Hiøringe, for ett hospitall och andett godts, som handt haffuer tagett efraa sancte Anne capell och fraa the fattige, att møde nu paa fredagh førsth kommendes.

Crestenn Schriffuer och Oluff Fønbo borgere i Aalborgh citant Erich Morttenssenn till Nørgaardt for nogenn geldt effter hans hustrues broder mester Anders Hack och icke kunde komme till theres betalinge, att møde i Aalborgh nu paa odensdagh førstkommendes.

Niels Perssen i Aalborgh citat Jens Tybo ibidem for en iordt, handt haffuer fraa hannom mett vrett, att møde nu paa odensdagh førsth kommendes heer i forne Aalborgh.

Kirstenn Knudtsdather i Wester Haßindt citat Berttell Jenssen i Kirsgaardt, Jahann Thomissen ibidem och hindes lauguerge for nogenn arff, the holle hinder for, att møde i Aalborgh nu paa odensdagh førsth kommenndes.

280 Anders Skiell till Henett citat Iffuer Krabbe till Østergaardt, for att hand haffuer steffnndt hannom for ko. mat. och icke satt nogenn wisse bestemmede tiidt, att møde paa fredagh førsth kommendes heer i Aalborgh.

Crestenn Perssenn i Aalborgh citat Lucas Krabbe till Weslesgaardt for nogenne pendinge, som thu warsth her Anders Crestenssen, som waar sougepresth till Østløes kircke, skyligh, och samme pendinge waare hinder giffuenn, att møde heer i Aalborgh nu paa torsdagh førstkommenndes.

Jens Klyningh i Aalborgh citat Peder Ebbessenn for nogenne øxenn, som handt togh fraa hans fader Seuerin Klyne, att møde emorgenn førstkommendes heer i Aalborgh.

Nils Anderssen i Sønder Salttum citat Oluff Krøer i Aalborgh mett hans mettfølgere sandmenndt heer i Aalborgh for vrett togh, the suore paa hans søenn Anders Nilssenn for Pouell Nilssens dødt, att møde heer i Aalborgh nu paa odensdagh førstkommendes.

Peder

Peder Ebbessenn citat Peder Polssen i Sogstedt och hans sønn for wrange windisbyrdt, the wunde emodt neffninge vdj Halleherrett, for the suore Anders Rosenn i Costedt gaardtfredt offuer, att møde i Randers nar ko. ma[t]. tiidt kommer.

Cristoffer Tesker i Aalborgh citat her Crestenn Friis ridder for nogenn pendinge, handt er hannom skyllígh och icke kandt komme till syn betalinge, att møde nu paa torsdagh heer i Aalborgh.

Peder Ebbessenn citat Anders Roßenn i Randers for handt sidder hannom offuerhørigh for paa ko. ma[ts]. wegne oc for handt sloo oc saarde.

Bertell Søffrensen i Hørup citat Nis Nielsen, Tommes Matzen i Østerhasing och Niels Persen i Føltwed, for the haffue slagit Tøger Jensen ehiell och ingen bøder eller wandel giordt samme bødes slegt och venner ther fore, att møde paa torsdagen.

Thomes Hansen i Horsens citat her Peder forstander i hospitalit i Aalborg, for hand vill feste hannom aff syn gordt, att møde paa onsdagen.

Jens Jenßen i Nørtiße citat Jep Jenßen i Lyby, for nogen klede, som handtt haffuer tagett hannom fran oc mener mett wretthe, att møde i Randers.

Jahanne Mogensdother, priirisse i Hundslundt closter, citat Dyunis fogett ibidem for en gaardt kallis Syndre Raffnnstrup, som handt haffuer satt en mandt vdj mett vrett, att møde heer i Aalborgh emorgenn førstkommenndes.

[Her Nils i Skiiffue citat Iffuer Lycke, embitzmandt paa Woergaardt, for att hand haffuer etc.] [1])

Jahann Laurtsdather i Aalborgh citat Jens Pederssenn i Ladenn for hindis dather Karine Joensdather, som handt haffuer woldtagett, att møde heer i Aalborgh nu paa torsdagh førstkommendes.

Nils Juull till Astrup citat Mogens Munck till Wolstrup for en dom, som gick emellom biscop Iffuer Munck och hannom om biscop Herttuiges arff, oc samme dom icke er fuldgiordt, att møde i Riibe nar ko. mat. tiidt førstkommendes worder.

Her Nils i Breker citat Iffuer Lycke, embitzmandt paa Woregaardt, for tuo prestegaard, then ene vdj Hallingh, then andenn vdj Helum liggendes, som handt holler hannom for, att møde emorgen heer i Aalborgh.

Lauritz

[1]) Udstreget.

Laurits Symynssen paa Hannis citat Martzs Lundt, borger i Nykiøbingh, for hans fader, som handt kom aff liiffue mett vrett, att møde i Randers nar ko. ma^{t}. førsth tiidt kommer.

Frue Karine citatt Christoffer Stygge for handt haffuer sett Tommes Suendßen indtt i hindes gaardt, att møde i dag.

Knudt Bille paa Haffue gaardt citat Hans Jyde [1]) i Routuedt for en gammell laughefft, som thu haffuer om nogenn engh, liggendes synbenn for Høgenn haffue kallis Waßengh, tesliig^{te} for en nye laugheffdt, som handt haffuer fongett paa samme engh mett vrett, att møde heer i Aalborgh nu paa loffuerdagh førstkommenndes.

281 [Anders Roßenn i Randers citat Per Munck i Kogestedt, Per Pouelssen ibidem och Knudt Borre i Drildt mett theres mettfølgere for etc.] [2])

Oluff Andersen i Oenskouff citatt Lauris Ferrekarl ibidem, for handt haffuer slaget oc hugget hannom oc hans hustrue, tislig^{te} for noger falske wyntnißbyurdt, handt haffuer taget offuer hannom, att møde wtj Randers.

Hiermensløff oc Alstrup sognemendt citant Seffren Nielsen, Hans Mørck oc Anders Mørck i Westrup oc theres metfylgere, for the haffue fordelt thennom til tynge mett wretthe, løffuerdag.

Michell Thomissenn i Flaffuennskaldt citat Anders Nilssenn i Kroogh for en piige Sitzell Matzdatter, hans søenn for^{ne} Anders Nilssenn belaa emodt hindes wilge, att møde i Randers.

Nis Hanssenn i Fielßøø citat her Jyrgenn Friis till Kragsstrup for nogenne pendinge, som handt gaff hannom paa en gaardt liggendes i Rindt och icke holtte hannom samme løffte, att møde emorgen heer i Aalborgh.

Seuerin Symynssenn i Kettrup citat Las Poelssenn i Hardtzløff for nogenn wrangh windesbyrdt, som handt haffuer tagett offuer hannom effter hans faders dødt om nogenn mandboedt, att møde heer i Aalborgh nu paa løffuerdagh førstkommenndes.

Nils Jyull till Astrup citat sandmenndt i Schodtborgherrett for the suore Anders Jenssen i Lundtsbye till synn fredt for hans broder Martenn Jenssen, handt ihiell sloo, att møde vdj Riibe nar ko. ma^{t}. tiidt kommer.

Idem

[1]) Ovenover tilføies: Ellersenn. [2]) Udstreget.

Idem citat herretzneffnndt vdj Skodtborgherrett, som suore Marttenn Pouelssen, Martten Jenssen, Nis Pouelssen och hans hustrue och Berttill Jenssen quitt for aarodt och gaardtfredt, att møde i Riibe.

Las Nilssenn citat Chrestenn Schriffuer, raadtmandt i Aalborgh, for ij gylденne i guldt, som handt er hannom skylligh, att møde emorgenn førstkommendes heer i Aalborgh.

Idem citat Peder Beske, raadtmandt i Aalborgh, och hans mettfølgere, som waare hans høriige och icke wille hielppe hannom saa møgett som rett waar effter hans beuisningh, att møde heer i Aalborgh nu emorgenn førstkommer.

Oluff Perssenn i Dall citat Seuerin Michelssenn och Mouritz Michelssen mett theris mettarffuinge for øgh och holdts kornn, som the holle hannom for mett vrett, att møde heer i Alborgh nu paa fredagh førsth kommenndes.

Knudt Anderssenn haffuer suorett ko. ma[t]. och scall were borgemester i Sæbye och schall haffue sitt borgemesters breff.

Nils Matssenn citat Nils Jenssen i Brodtschoff for nogenne swynn, som handt formener hannom att haffue paa Tiistedt schouff till oldenn, som handt meenner mett vrett, att møde i Aarhus nar ko. ma[t]. tiidt kommer.

Sandemend y Biergeherrett ere tilfuldtt att giøre marckeskiell emellom Woringswiig marck oc Brandstubs oc Brend oc andere osteder, som there lougliig tillkraffdtt. 282

1545 søndagen letare fick Peder Hansen, høffuitzmand poo Agershus, følge breff till Follo leen wdj Noriige, som pleyer at ligge till prouestiiet vdj Upslog, at thet her epter skall sware till Agershus poo kon. m[ts] vegne.

Item samme tiid fick Peder Hansen følge breff till Hedmarcken och Østerdall, som pleyer at ligge till Hamersgard oc Otte Andersen i vere oc forlening haffuer.

[Item fick Peder Hansen eth forlenings breff poo samme Hamers gard oc leen, som Otte Andersen nw i vere haffuer, vdj saa made, at hand skall beholle thet vdj x aar epter the breffs datum oc giffue ther aff huer aar j[c] ℔ danske oc bygge oc forbedre garden etc.] [1])

Anno

[1]) Udstreget.

Anno vts. 1545, mondagen epter letare fick Iwer Jensen følge breff till Schie leen oc Gimßø closters leen, som Anthonj Bruske her till vdj forlening haffde till berchuercket.

Item fick Iwer Jensen berch hopmand kon. maiestads breff poo Schie leen oc all Schiesysell, Gimsøø closters leen oc Frølands skeprede, at nyde oc i forlening beholle mett biscops rente oc all kon. rente oc rettigheð, vndertaget Lange Swnd, all then stwnd hand er berchhopman, met saadant skell oc vilkor, at hand skall thiene troligen oc mett flitt forfurdre kon. m^tts^ berchuerck oc berchfolk, hans naade till gaffn oc beste, och giffue ther aff huert aar bode for visse oc vwisse rente ij^c^ daler vdj daler oc nesk clede, støcket for iiij daler beregnet, aarligen till
283 poske at yde poo Køpenhaffn slott. Item skall hand poo kon. m^tts^ vegne wpbere all then told som falle kand aff indlenske oc vdlendske vdj Lange Sundh oc vnder all Schie sysell kon. m^tt^ till beste, oc giøre hans naade ther aff gode rede for hueff thold oc anden rettighed, som ther falle kand, oc thet alsammen fran seg leffre met clare register etc. Item skall hand holle bønderne ved log, skell oc rett, och ingen aff thennom vforrette, beskatte eller fran tage noget emod logen oc holle thennom till at giøre førsell met baade, heste oc sleder till berchuercket, sammeledes at hugge tømer till vor skiffs last oc vdj andre mode giøre oss tilbørlig tieniste, nar vij tilsigendes vorde eller wore skiff tiid kommer at lade etc.

Item eth maglags breff skall Peder Hansen haffue poo tredie partten aff ett laxefisket heder sogneball, som ligger vesten for Liste oc pleyer at skylle ij t^r^ lax till Staffuangers kircke, som hand skall haffue aff kon. m^tt^ for thet jern bierg oc jern hytte, som ligger vdj Agers herrit strax for Agershus, som Peder Hansen køpte aff mester Mortten Krabbis arffuinge oc selff bekost oc vpbygd haffuer etc.

Item fick Peder Hansen eth forlenings breff poo Hamers gard mett the leen ther tilligger, som er Hedemarcken oc Øster Dall, som Otte Andersen ther nw tilhaffuer, at haffue, nyde oc beholle quitt for nogen affgifft, all then stwnd hand tiener kon. m^tt^ for en embezmand poo Agershus oc tiener hans naade troligen oc vell etc.

284 Thette effterschreffne tymber schall her Claus Bille ladde hugge vdj Bahußß leenn till then bygnings behoff paa Riiberhußß, som er førsth: iij^c^xix bielcker aff egh och fiøer, huer xvij alne vdj lengenn, iij quortter vdj tycke och j alne vdj breden, dogh meste parttenn egge tymber. iij^c^ xl egge stender, huer viij alne vdj lengenn och mere endt en goedt halff alne vdj fierkantthenn. iij^c^ stender aff eegh, huer vij alne vdj lengenn och mere endt en goedt halff alne vdj fierkantthenn. vi^c^xl egge sparre,

sparre, huer xv alne langh. iij^c xix egge kroge baanndt. iij^c egge tymber till løeßholtt, huer aff ij alne lange. iij^c støcker egge tymber till baandt, huertt iij alne langh. vj^c xl støcker egge tymber till hanbielcker, huer aff xij alne. ij støcker egge leyder aff xl alne. ij støcker egge træer aff xl alne. ij støcker egge træer aff xvij alne till leyder. iiij støcker egge træer aff xvij alne. iiij støcker egge leyder aff xvj alne. ij murletter aff eegh huer xl alne. ij murletther aff xvj alne. ij murletther aff xviij alne. ij^c swer letther, huer aff xx alne, for vdenn indholtt och indbygningh.

Item ett breff tiill Peder Ebbessen, att handt met eth skiib strax skicker hiid tiill Kolding tiill kon. mats. behoff och vnderholding iiij^c sider flesk, en lest smør, x lester maltt och xij lester haffre och xx gode øxne. Datum Kolding feria 4ta pasce 1545.

Item et breff tiill Hans Stiige, att hand strax skicker met wogen frem v^c sider flesk, ½ lest smør, iiij^c faar kroppe till R.gholm, och att hand lader skicke fore Arhus vj lester malt och vj lester haffre och att hand dog haffuer tiilstede vdj forraad thend fitallie, Jørgen Perssen rentemester hannom tillforne tiilscreffuit haffuer om epther kon. mat. beffalinge att bestille tiill Kolding.

Item ett breff tiill Køpnehaffn tiill Peder Goske, att hand strax skicker thend ½ lest wilbrod tiill Koldinghus, som Peder Ebbessen skicket tiid fran Arhuus, sammeledes och ij t^r bergefiisk och ij t^r saltett lax, att thett matte fremkomme met thet allerførste mett wogen egennwm Fyen met en wisse bud, ther følger met, met kon. pasport om forbelße met wogen ther tiill.

Sligtt eth breff wdgiick tiill alle kiøbstederne wtj Fiunn oc Nørjutlandt, 285
datum Odenße quasimodogeniti anno mdxlv.

Christian etc. Vor gunst tiilforn. Wiider, att wij ere kommenn wtj forffaringe oc fott kundskaff, huorledes att ther wtj Lantte Mechelborrig oc andenstedtzs weedt grentzen ther hoes schall garde oc tiilhobbe løbe eth antall landtzknegtte, saa men icke wedt huad theres anslag ere, huorfor wij nu epther wore elsk^e raadtzs raadt, som nu her hoeß oss tiilstede, agtte att haffue god agttinge paa wore sag oc siidde wtj bedre forradt, end tiilsforn skeed er, om thet gielle oss paa, oc epther thij wij nw ether oc andre wore wndersotte kiøbstedtzmendt tiilbeste haffue forblottett oß mett thet fremede kriigsfolch, som wij pleyede att haffue i wor tieneste, thaa bede wij ether oc wille, attj wdgiøre ther aff ethers bye saa mange gode, duellige, werafftiige oc førre karll mett gode røer, helbarder, lange speetzs, knegtzs harnesche oc anden røstninng, epther then wptegnelße, mode oc scriffuelße,

scriffuelße, som wij ether tiilforn ther om tiilschreffuit haffue, att lade siide alting tiill rede oc giffue thennom affstedt paa huilcken tiidt oc stedt i wiider wor eller wore ther tiill fororbinerede oc fuldmegtiiges schriffuelße ther fangendes worder, att tiilhelpe att affuerge wore oc riigens och ethers egen skade oc forderffue, om nogett paa kommer, oc tiiltencke att wdgiøre saadanne folck, att, ther som the bliffue wdmunsterede, attj thaa sielff y theres stedt egen icke schulle forschriffuis wdt eller oc staa off tiill rette ther fore, her wiider alting[te] att rette ether epther oc lader thet ingenlunde. Datum vtt supra 1545. Wnder wortt siignett.

Her Morthen Nielsen, sogne(prest) i Rørupe sogen, skall haffue breff ad gratiam paa konningens partt aff tienden aff Rørupe sogen. Datum Odensse tisdagen post quasimodogenitj mdxlv.

Item ett obne breff tiill bønder vdj Giøringherret, att eptherthij kon. ma[at] tilfor[ne] haffuer tilscreffuit och beffalit Claues Sestede, att tiilsiige thennom, att the sculle rette thennom epther att feste theres gods, som andre bønder vdj the andre wprørisske herridde giord haffue, och the thet endnw ey giord haffue, meen sidde saa gott och fortrøcke thennom ther met, att the thet endnw giøre, saa frampt the samme gods nyde wele, och hues thee thet jcke strax giøre, tha skall for[ne] Claues Sestede beffaling och fuldmagt haffue, thennom at forfølge tiill herretzting och landsting met herwerck och wold epther logen.

Item Hans Bedehessing et obne breff till fogeder, embitzmend och alle andre, att ther er en karll rømpt fran hannom, mett naffn Claus Peytersen aff Flensborg, met nogre penninge, att thee hielpe hannom, ehuor hand kand samme karl bekomme, saa møgit som ret er, offuer hanom, att saa maa komme til syn betalling.

286 Item Mester Marttenn Hegelundtt, sognepresth i Aalborgh, haffuer ko. ma[t] nadeligenn vndt och giffuitt thett gammell och forfallenn hußs mett then keller thett paa stander, liggenndes wedt sancti Peders kirckegaardt vdj Aalborg, och hørde tillfornn till Hundtzlundt closter, att handt maa samme hußs och keller aff bryde oc afføre oc alt tymber och steenn, ther i findes, att haffue, nyde oc bruge till hans nøtte och behoff etc.

Item mester Matzs Huid en steffning offuer Erick Morthensen for en handschrefft, som lyder paa iij[m] marck dansche, som hans høstrue schulle haffue lontt mester Anders Hack, at møde vdtij Kolling torsdagen post exaudj.

Item her Matzs Dabierg, sognepræst i Skiiffue, en forscrifftt tiill her Otte Krumpen,

Krumpen, att hand haffuer paaseende, att hanom ingen tynge mett rytter hold eller landz knegkte hold bliffuer paa laugd emod vor ordinantzs lydelsse.

Item Albrit Giøye, Eskyld Giøye oc andre her Mogenß Giøyes arffuinge en beffalling tiill thesse gode mend, Peder Ebbesen, Oluff Munck, Erick Krabbe oc Hans Stygge, att thee hører then trette, som er emellom thennom oc Anne Jensdatter om ett falst breff oc andit, hues the haffue hinner til att talle.

Item Erick Persen i Mariboe stafestelsse paa fordom koning Christierns breff, som vor vdgiffuit, att Matzs Niels vegte børn Niels Matzen oc Karine Matzdatter skulle erffue theres fader for[ne] Matz Nielsen.

Item Christiern Christiernsen i Haffue et protectorium.

Item breff till Peder Godske, att handt haffuer goedt tillsynn mett ko. ma[ts] skib, att the icke forraskes i nogen maade, oc beseer alle the skib ther komme indt i haffnen, att ther icke er nogenn suigh mett thennom.

Item breff till Jochim Beck om watterkonstenn, att lade sette thett tornn hvar besth beleyglighedt er ther till och att giffue borgerne vdj Lollandt oc Falster for suar om knegtenne the holle, att ko. ma[t]. will skillie thennom wedt them mett thett første.

Breff till borgemester oc raadt i Bogennsße, att the hielpper Mattis Hanssen borger i Suinborgh saa møgett som rett er om j stycke iordt liggendes ther i byenn, och hollis hannom for aff Henrich Bardsker ibidem.

Item ett breff til her Otte Krumpen, att kon. matt. haffuer vntt the bynder, som ere fordeelt for theres indfestning vdj Fiendsherrett, att the maa haffue dag til iij dage pintze oc thaa att wdgiiffue theres indfestuing eller staa vdj theres fordellning, som the nu staae.

Item vdij Odensse tiisdagen post misericordia dominj fiick ett obit breff, att 287
nu sancte Wolborig dag skall hand haffue ther epther Kestrup gard oc gotz paa regenskaff, paa thet att garden kand bliiffue bygd oc forbedrett. Datum vt supra 1545.

Item Atzer Olssenn i Wetoffte och Nis Knudtzssen i Turuppe mett handß loffmenndt och windesmenndt schall haffue vpreysningh for en lough, som handt gaff och bleffue ther nedderfeldige fore och gaffuis samme lough emodt mester

Thonnis

Thonnis Bardtsker i Asßenns, och haffuer vptingett till sitt herscaff Hederstorp och emodt ko. ma[t].

Item Jyrgen Lauritsen i Wedtoffte wpreyssnings breff fore ett windisbyrd hand er bleffuen feld fore, som hand wond mett Atzer Olsen.

Peder Ebbessenn fick befalings breff till thesse efftersckreffne gode mennbtt her Peder Schram, Oluff Munck, Erich Schram, Jens Mogenssenn, Hans Styge, Jyrgenn Scowgaardt, Claus Albrettssenn och Henrich Windt, att schulle grandske och forfare om ther waar giordt rett marckeskell emellom Deßß marck oc Tinngstrup och emellom Deßß marck och Dritzløff eller oc ey, tesliig[te] grandske och forfare (hvor) mange gaarde och byggesteder ther findes paa Dritzløff marck, som kronens bønder tillhøre oc om the haffue theres fulde maall till samme theres gaarde och byggesteder, saa att eyere bør wedt magtt att were, som samme marck rebett haffuer effter lougenn.

Idem fich befalings breff samme tiidt till samme godemennbt, att the sculle gøre rett marckeskell emellom Hoffuitt marck och Dridtzløff, emellom Hoffuitt oc Kattruppe och emellom Hoffuidt och Testruppe, tesliig[te] att steffne Jep Sudder, Thomis Jenssen, Erich Jenssenn och theres mettarffuinge i rette for thennom mett hues attkomme breffue och beuisninge som the haffue paa then schough oc eyendom the bruge inde i for[ne] Hoffuitt marck, oc endeligenn døme, om the haffue sliige beuisningh, att the mue bruge nogett ther inde mett rette etc.

(Fortsættes.)

II.

Kong Hans's og Dronning Christines Regnskabsbøger.

(Efter Originalerne i Geheime-Archivet.)

Korte og meget mangelfulde Uddrag af disse for vor indre Historie vigtige Kilder, ere meddeelte i Molbechs Nordisk Tidsskrift for Historie, Literatur og Konst, 1ste Bind, S. 425 fg., 562 fg. („Nogle Bidrag til Skildringen af Sæder, Levemaade, Finantsvæsen og Hofholdning under Kong Hans og Dronning Christina").

Tiisdagen nest fore palmarum anno dominj mcdlxxxvij pa Nyborgh giorde jeg myn herre regenskab oc behold jeg tha hoff megh, som jegh ey regenskab fore giorde, lxxiij marck iij ß ij alb.

Item ij[c] xxiiij r. g. annammede jeg aff myn herre pa Nyborgh ther nest om fredagen. Item

Item j^c marck aff myn herre pa Købend. mandagen ther nest effter palmarum.

Item iiij^c marck aff Wolther oc Claues Lather, som the wore myn herre skyldug fore eth løffthe fore then holk, oc the then swm nw fult betalet haffue pa Købend. fierde dagh poske.

Item j^c marck aff Jeip Smed i Lywngby pa regenscab aff hues han hade vpboret aff byfagethiit oc tolden i Nestuedh vdi Købend. fredagen nest effther poske.

Item j^c post. g. aff myn herre vdi paradiiss pa Købend. othensdagen nest effther quasimodogeniti, gøre lxiij marck.

Summarum xj^c xxxiij marck iij ß ij album.

Vtgifft aff for^ne swmme.

Item ij marck Ebby Mwnckes bud, som wor hoss myn herre met breff aff hannom, myn herre gaff hannom till tæring, paa Nyborg tiisdagen nest fore palmesøndagh.

Item ij marck gaff jegh i bastuen, myn herre badede ther, i Nyborgh tiisdagen ther nest.

Item ij marck Niss Esbernssen myn herre gaff hannom till j arbørst torsdagen ther nest pa Nyborgh.

Item v marck Henric Jenssen till sin søn, han skulle wære myn herres styreman pa skibet till Gutland, same dag oc stet.

Item v marck Iwer Iuerssen, myn herres hoffsind, myn herre gaff hannom vdi sin løn samme dagh oc stet.

Item iiij marck Jeip Køge oc Mattis Fynne huer thennom j arbørst, myn herre gaff thennom samme dag og stet.

Item v marck Per Dunck til tæring, han redh myn herres ærende till Lubeck effther kokød oc salpether, same dag oc stet.

Item lvj marck gaff jeg æn købman, som Jørgen Marswin købte fisk aff till myn herres behoff, samme dag og stet.

Item j^c xliiij r. g. feck jeg her Per Dunck, han skulle fare til Lubeck oc købe myn herre kokød, pa Nyborg fredagen ther nest.

Item j marck feck oc for^ne her Per Dunck till for^ne Købend. same dag oc stet.

Item lxxx r. g. for^ne her Per Dunck, han skulle købe myn herre salpether fore, samme dagh oc stet.

Item ij marck Per Jeyere, myn herre gaff hannom ther pa Nyborgh, mandagen nest effther palmesøndagh.

Item ij marck i fruerstuen pa Korsør, ther myn herre ther affoer, mandagen nesth ther effther.

Item

Item ij marck Krumedikes swen till grime pendinge han gaff myn herre een hest, skertorsdagh pa Købend.

Item iiij marck iiij ß ij album myn herres smasinder till skoo oc offuer penninge gen poske lange fredag i Købend.

Item iiij ß stenkedegnen oc clokeren pa Købend. poske dag.

Item ij marck fatthige folk i gudz naffn pa Købend. same søndagh.

Item ij marck j karll, som løb i myn herres ærende till her Eggerd Krumedick met breff i myn herres ærende, fierde dagh poske.

Item iij^c marck rytthernę for een andell i een craueell, myn herre købte aff thennom, i Købend. femthe dagh poske.

Item j^c marck oc j marck Wolther Kniphoff, som myn herre wor hannom skyldugh oc her Per Diderickssen hade thaghet ware aff hannom fore pa myn herres wegne, i Købend. fredagen ther nest.

Item viij ß till embstøll till myn herre samme dag oc stet.

Item iiij ß till embstøll pa Købend. løuerdagen ther nest.

Item iiij ß clokeren oc stenkedegnen pa Købend. dominica quasimodogeniti.

Item vj ß ij alb. Hans Cammerdrengh till skoo oc offuerpenninge, han skulle hafft gen poske, same dag oc stet.

Item iiij ß offuerpenninge samme dag oc stedh.

Item iiij ß Geerd Magenssen, som han hade vtlagd fore myn herre till embstøll, samme dag oc stet.

Item x alb. till embstøll till myn herre mandagen ther nest pa Købend.

Item vj ß Otte Johanssen, som han skulle vtgiffue fore myn herres korde worde giord ferdigh, samme stet tiisdagen ther nest.

Item xx marck bundmageren for xxvj timber hermelin, han hade tilgiord till myn herres behoff, othensdagen ther nest.

Item xx marck her Lauris, han skulle ferdes i myn herres reyse till her Iwer til Gutland, torsdagen ther nest pa Købend.

Item lxxx marck rytthernę fore bysser, myn herre købte aff thennom, samme dag oc samme stet.

Item xx marck Brand Koleman i Nyborgh købte myn herre j hest aff hannom, pa Købend. same dag.

Item ij post. g. Jenss, myn herres nades smasind, han skulle haffue hoss seg till embstøll till myn herres behoff same dag oc stet.

Item xlij marck Eggerd Anderssen, han skulle købe myn herre øxen fore vdi Køghe, same dag oc stet.

Item ij marck Jacob Jeipssen, som han hade lenth myn herre lange fredagh at giffue fatthige folk i gudz naffn, fridagen ther nest pa Købend.

Item

Item iiij ß stenkedegnen og clokeren pa Købend. dominica misericordia.
Summarum xj^c xxxiij marck iiij ß j alb.

Anno etc. lxxxvij sanctorum Philippi eth Jacobi affthen pa Købend. i paradiiß anamede jeg aff myn herre xiij^c marck.

Item iij^c viij marck anamede jeg aff her Ericks swen Jwen Lunow, som her Eric hade vpboret i Jutland pa myn herres wegne, i Købend. mandagen nest Philippi.

Item iiij^c xxxiiij marck aff myn herres nade pa Købend. jn crastino Philippi.

Item xx lød. marck oc aff her Ericks for^ne bud, som han hade vpboret i Jutland till fridkøb samme dag oc stet.

Item iiij^c marck aff borgemester Juer aff Ribe, som the skulle giffue myn herre fore thet tall folk, the skulle haue vtgiord met myn herre till Gutland, mandagen nest effther Johannis ante portam latinam.

Item j^c xxxvj marck aff —, som aff Wetle borgemester oc rad oc menighed sende myn herre fore theres tall folk, the oc nw skulde haue vtgiord, same dag oc stet.

Item iiij^c xxviij marck aff Claues Ericssen pa regenskab aff hues wiisse affgifft han met igen stodh aff slotthet jnd till poske nest forleden, pa Købend. othensdagen nest effther dominicam jubilate.

Item ij^c r. g. aff myn herre pa Købend. samme dagh oc stet.

Item j^c xx marck aff borgemester vdi Othens pa regenskab aff the ij^c marck, the i Othens skulle giffue myn herre fore thet tall folk, the nw skulle haffue vtgiord, samme dag og stet.

Item j^c marck aff myn herre, som wor thet fempte hundreth marck aff the hele v^c marck, oc fore the iiij^c marck feck jeg hans nade ij^c r. g. igen fore oc fore thet ene j^c marck stander jeg till regenskabß fore, same dag oc stet.

Item ij^c marck aff her Strange Nielssen, som han hade vpboret i Jutland aff prieren aff Oclosther, som han tilforn hade loffuet at giffue myn herre, pa Købend. torsdagen nest dominicam jubilate.

Item lv marck aff her Knut Truetssens bud, som her Knut hade vpboret pa regenskab aff gengerd oc hielpen, pa Købend. fredagen nest effter dominicam jubilate.

Item ij^c marck aff borgemester Hans Jeipssen i Stubbekøping, the ther i byen gaffue myn herre fore theres tall folk, the nw skulle haue vtgiord, samme dag oc stet.

Summarum iiij^m xxxvj marck xij ß.

Sueneløn. Vtgiffth aff for^ne swmme.

Item x marck Hans Smed i sin løn pa Købend. ste. Walburgs dagh.

Item

Item x marck Per Glad i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Seuerin Pallissen i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Hans Stud i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Niss Marquardssen i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Jon Swenske i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Niss Offuessen i sin løn samme dag og stet.
Item x marck stamme Niss Jude samme dag og stet.
Item x marck Pauell Jude i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Jeip Nielsen i sin løn samme dag og stet.
Item x marck Niss Esbernssen samme dag oc stet.
Item x marck Jess Jude, som kom fran Palli Anderssen, samme dag oc stet.
Item x marck Mattis Fynne i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Jenss Pauelssen i sin løn samme dag og stet.
Item x marck Hans Jenssen i sin løn samme dag og stet.
Item x marck Mattis van Lanken samme dag oc stet.
Item x marck Hans Morthenssen i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Per Friis i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Per Tøsing i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Lass Symenssen i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Mattis Jeipssen i sin løn samme dag oc stet.
Item xx marck Erick Porss i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Erick Hanssen i sin løn samme dag og stet.
Item x marck Per Truetssen i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Per Harbo i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Claues myn herres skytte samme dag og stet.
Item xj marck vij ß Eric Stalmester, som han hade vtlagd till myn herres behoff oc giorde meg nw till regenskab fore, samme dag og stet.
Item x marck Per Bossen same dag oc stet.
Item x marck Oluff Morck samme dag oc stet.
Item x marck Mattis Rud i sin løn samme dag og stet.
Item x marck Mattis Darswen samme dag og stet.
Item xv marck Lass Kraffze i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Jeip Køghe i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Per Jenssen same dag oc stet.
Item x marck Per Anderssen i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Hans Perssen i sin løn samme dag oc stet.
Item iiij marck Skeffmwnd til tæring till Jwen Reuentlow i myn herres ærende samme stet mandagen nest effther Philippi.

Item

Item vij alb. Jenss Anderssen till j par skoo same dag oc stet.

Item x marck Hans Jeipssen same dag oc stet.

Item x marck Lauris Jenssen samme othensdag same dagh.

Item x marck Jeff Bertelssen same dagh oc stet.

Item x marck Per Jude i sin løn samme dag oc stet.

Item xx marck Geerd Magenssen samme othensdag same dagh.

Item xx marck Hans Griis same dag oc stet.

Item xx marck Hans Clauessen samme dag oc stet.

Item xj marck Eggerd Anderssen at betale fore øxen, han købte till myn herres behoff, same dag oc stet.

Item x marck vj ß Per Skomager fore skoo oc støffle, han hade giord till myn herre oc hans nades smasinde i thette forledne aar, in crastino Philippi et Jacobi pa Købend.

Item x marck Jeronimus Basunere i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck Hansken Basunere i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck Henric Basunere samme dag oc stet.

Item x marck Hans Lund samme dag oc stet.

Item x marck Nicles Basunere samme dag oc stet.

Item xx marck Jacob Jeipssen i sin løn samme dag oc stet.

Item iij marck v ß Mattis Darswen, han skulle giffue een skomagere fore sko, han hade giffuet bort effther myn herres befalning, same dag oc stet.

Item xx marck Ebby Magenssen i sin løn same dag oc stet.

Item x marck Hammer Cok i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck Thomas Kock i sin løn samme dag oc stet.

Item iiij marck Jørgen Kock samme dag oc stet.

Item vj marck Claues Panke (Pauke) i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck jeg selff same dag oc stet.

Item vj marck Jørgen Bardzskerrer samme dag oc stet.

Item vj marck Hans Smid i sin løn same dag oc stet.

Item xiij ß Jørgen Bardzskerrer, som han hade vtlagd fore hanske oc annet till myn herres behoff samme dag oc stet.

Item vj marck Jæep Skrædere i sin løn samme dag oc stet.

Item vj marck vj ß oc hannom, som han hade vtlagd till myn herres behoff fore confecht oc annet, som han giorde meg regenskab fore samme othensdag som wor inuencionis crucis affthen Haffnie.

Item xxx marck Rudbeck i sin løn paa Købend. inuencionis crucis dagh.

Item xxx marck Oluff Jeipssen samme dag oc stet.

Item x marck Jeff Rae i sin løn samme dag oc stet.

Item

Item x marck Henric Clauessen samme dag oc stet.

Item x marck Cristiern Johanssen samme dag oc stet.

Item xx marck Stij Perssen i sin løn same dag og stet.

Item xx marck Oluff Tordssen i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck Magens Jude i sin løn samme dag oc stet.

Item xj marck Kort Ladenbecke i sin løn same dag oc stet.

Item iij marck Fynne samme dag oc stet.

Item xx marck Pauell Jenssen i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck Cristiern Mwnc, som nw sagde thieniste, pa Købend. in crastino jnuencionis crucis.

Item x marck Niels Skræder i sin løn samme dag oc stet.

Item xx marck Morthen Sitzfitz i sin løn samme dag oc stet.

Item viij marck Per Rask i sin løn samme dag oc stet.

Item viij marck Hans Grim same dag oc stet.

Item xx marck Axell Detleffssen samme dag og stet.

Item x marck Niels Kock i sin løn samme dag oc stet.

Item vj marck Mattis Cammerwagndriffuer samme dagh oc stet.

Item xv marck Erhard Kock i sin løn samme dag oc stet.

Item j^c marck her Per Didericssen at haue till slotz behoff same dag oc stet.

Item j^c marck borgemesterne i Køge, thennom finge the pa regenskab i theres betalning, the brygde øll till myn herres behoff, samme dag oc stet.

Item vj marck Per Panke (Pauke) i sin løn løuerdagen nest effther crucis jnuencionem.

Item vj marck Claues Bardzskerrer i sin løn samme dag oc stet.

Item vj marck Marcus Bardzskerrer i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck Niels Jenssen i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck Gudmwnd Nielssen samme dag oc stet.

Item x marck Lass Pauelssen i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck Jess Jeipssen i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck Henric Kall i sin løn samme dag oc stet.

Item xx marck twenne her Juers Axelssen bud, som wore hoss myn herre met breff pa Købend., myn herre gaff thennom penninge till tæring samme dag oc stet.

Item j^c marck mesther Hans Puluermester i sin løn same dag oc stet.

Item x marck Regneke i sin løn samme dag oc stet.

Item xxx marck Jacob Anderssen i sin løn same dag oc stet.

Item j marck j stegerbreng till clæder at løse fran skræderen met, same dag oc stet.

Item

Item ij marck Atzer Brock, som han hade vtlagd fore loff oc lycke till yrthesecken, same dag oc stet.

Item xx marck Tønnius i sin løn samme dag oc stet.

Item xiij marck Brand Koleman i sin løn samme dag oc stet.

Item xx marck Lemmeke Bocuolt samme dag oc stet.

Item x marck Helmeke Tange samme dag oc stet.

Item x marck Per Fynbo samme dag oc stet.

Item viij marck Niels Jude puluermesters swen same dag oc stet.

Item xiiij marck iiij ß Hans Guldsmed fore arbeyd, myn herre wor hannom skyldug fore, i Købend. samme dag oc stet.

Item iij ß Mattis Dugeswen till sko samme dag oc stet.

Item iiij ß stenckedegnen oc klokeren pa Købend. søndagen sti. Johannis dag ante portam latinam.

Item vj marck Hans Panke (Pauke) i sin løn samme dag oc stet.

Item xx marck Jørgen Nagel i sin løn mandagen ther nest i Købend.

Item xxx marck her Tonnow i sin løn pa Købend. tiisdagen ther nest.

Item xl marck Erhard Kock till at fare till Roskilde oc købe øxen fore, samme dag oc stet.

Item ij marck Per Tøsing till j arbørst samme dag oc stet.

Item ij marck Niff Jenssen oc til eet arbørst samme dag og stet.

Item x marck Knut Benctssen i sin løn samme dag oc stet.

Item iiij marck Hans Stud oc Jeff Pauelssen huer thennom j arbørst samme dag oc stet.

Item iiij marck Lauris Jenssen oc Hans Smed huer thennom j arbørst i theres løn same dag oc stet.

Item xxvj marck iiij ß skipper Tønnius, at giffue skibmen till theres løn fore theres thieniste paa Griffwen jnd till nw søndagen nest forleden, som wor Johannis ante portam latinam dagh, pa Købend. samme tiisdagh.

Item xxxvj marck ryttherne fore safran, myn herre feck aff thennom, samme dag oc stet.

Item ij marck Claues Henningssen i sin løn samme dag oc stet.

Item ij marck Cristiern Johanssen til j arbørst samme dag oc stet.

Item ij marck Cristiern Mwnck till j arbørst same dag oc stet.

Item xxx marck her Jørgen Bartzperger samme dag oc stet.

Item xvj marck skipper Tibke till xij sin skibmen fore thienist, the hade thienth jnd till søndag nw forleden, pa Købend. tiisdagen nest effther Johannis ante portam latinam som wor samme søndagh.

Item x marck Hans Anderssen i sin løn same dag oc stet.

Item

Item x marck Niff Bossen i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck Micheld Bardzbeck i sin løn samme dag og stet.

Item j^c xl marck gaff jeg ij borgere, som hethe Oluff Biørnssen oc Claues Kywse, borgere i Landzkrone, pa regenskab fore øll t^er humble oc annet, som the haffue kosthet pa noghet øll, the haffue brygd myn herre till skibs; samme dag oc stet.

Item ij marck Hans Claueſſen i sin løn samme dag oc stet.

Item ij marck Laff Symenssen till j arbørst samme dag oc stet.

Item viij marck Hans Morthenssen, Per Friis, Mattis Jeipssen oc Niff Offuessen, huer thennom j arbørst, same dag oc stet.

Item x marck Henric Jenssen, som skall wære styreman pa crauelen met skytterne, samme dag oc stet.

Item ij marck Niels Jeipssen till j arbørst, samme dag oc stet.

Item lx marck Axell Detleffssen, at haue till skibs behoff oc skall gøre myn herres nade regenskab huar the bliffue, samme dag oc stet.

Item xliij marck embitzmen aff rytterne till aabod pa theres bytthe, her Per Dibericssen befoll meg thet, same dag oc stet.

Item ij^c r. g. myn herres scriffuere till at ferdes hæden till Mekelborg met, at henthe noghre soldenere til myn herres behoff, same dag oc stet.

Item x marck skipper Tidke i sin løn samme dag oc stet.

Item iiij marck Oluff Kylling, som skulle wære pennings styreman jnd till Gutland, samme dag oc stet.

Item x marck Mattis Seuerinssen i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck Per Holm i sin løn samme dag oc stet.

Item xxxviij marck gaff jeg thesse effthersoreffne skibmen pa Axels crauell theres manetz penninge, som the fran thenne dag forthiene skulle. Først Niels Bossen høuetzbodzman iiij marck, timberman iiij marck, Jenss Jeipssen, Seuerin Gass, Jenss Perssen, Henning Perssen, Niels Kock, Hans Jenssen, Jenss Olssen, Søffrin Jude, Jenss Amage, pøtker oc knecht, huer thesse for^ne iij marck, pa Købend. torsdagen effther Johannis ante portam latinam oc war han om søndagen nest tilforn.

Item vj^c marck feck jeg Pining, som han skulle giffue soldenere oc bodzmen pa barcken fore thenne maneth the hade wæret oc fore j maneth the æn skulle wære, oc schall Pining gøre myn herres nade regenskab huarledes han thennom vtgiffuer, fridagen ther nest pa Købend.

Item ij^c xlij marck for^ne Pining fore ix lest salth, xviij t^er j lesthen oc t^en till xx ß, myn herre købte aff hannom, samme dag oc stet.

Item j^c marck for^ne Pining, som myn herre lod annamme aff Hans Bogebindere oc borgemestere i Køghe fick thennom oc jeg nw betalede thennom Pining igen effter myn herres befalning samme dag oc stet.

Item

Item xliiij marck oc for[ne] Pining, som myn herres nade bleff Pothorst skylldug fore thet sølff, myn herre købte aff hannom, samme dag oc stet.

Item xx marck Otte Skinckell i sin løn samme dag oc stet.

Item xx marck Erich Hardenberg same dag oc stet.

Item x marck Eduard i sin løn løuerdagen nest ther effther Haffnie.

Item x marck skipper pa Bardzen war j sin løn samme dag oc stet.

Item xx marck Claues Loduigssen samme dag oc stet.

Item x marck Laff Jude i sin løn samme dag oc stet.

Item j[c] marck her Per Didericssen till sloz behoff samme dag oc stet.

Item xxx marck Jørgen Marckman i sin løn samme dag oc stet.

Item xxx marck Eyler Stygge i sin løn dominica cantate Haffnie.

Item x marck Henning Swaffuen i sin løn samme dag oc stet.

Item xx marck Crestiern Kaff i sin løn samme dag oc stet.

Item xxx marck her Johan van Bocuolt i sin løn samme dag oc stet.

Item xxxvj marck gaff jeg Henrick Gere aff Lubeck fore j helt harnesk, myn herre købte aff hannom, samestet mandagen ther nest.

Item iiij ß stenkedegnen oc clokeren pa Købend. nw i søndagen forleden.

Fore Købend. gaff skibmen pa Griffwen theres manezpenninge oc gick theres løn pa dominica jubilate, som war sti. Johannis dag ante portam latinam, effther som her effthersølgher, mandagen nest fore Erici.

Item x[c]iij marck vj ß thesse efftherscreffne skibmen pa Griffwen, Per Friis iiij marck, Geerd Friis høuizbodzman iiij, Laff Swort iiij, Hans Claeff iij marck vj ß, Per Anderssen iij marck, Jon Johanssen iij, Per Bole iij, Hans Hoppe iij, Niels Sten iij, Niels Marquordssen iij, Jørgen Keldssen iij, Casper Eyler iij, Bottheber iij, Mattis Radow iij, Roluff Busk iij, Symen Henricssen iij, Haluord Skerke iij, Tydke Arendssen iij, Jeip Morthenssen iij, Hans Pauelssen iij, Oluff Jeipssen iij ß, Oluff Wagn iij, Pauell Asmwndssen iij, Peter Loithe iij, Jachim Poleman iij, Jachim Bønnius iij, Anders Oelssen iij, Otte Jeipssen iij, pøtker oc knecht iij, ij skibdrenge ij marck, samme dag oc stet.

Pa Cristoffuer gaff jeg oc manez penninge, oc hade the nw thient i xiiij dage oc æn skulle i xiiij dage fore thesse maniz penninge, samme dag oc stet.

Item lxiiij marck Pether Krøgher høuezbodzman iiij marck, Henric Mønick, Werner van Grøningen, Werner Winther, Claues Windhell, Claues Lange, Claues Krimpen, Claues Hardo, Pether Franz, Jacob Hinze, Micheld Johanssen, Bartolomeus Hanssen, Hermen Slerop, Henric Nacthergale, Winicke van der Helle, Mattis Woldher, Irlendere, Marcus Brun, Hermen Adeborgh, Hans Sorgenicht, pøtker oc knecht, huer aff thesse for[ne] feck iij marck same dag oc stet.

Pa

Pa Hocken gaff jeg oc manetzpeninge oc gaar theres vppa lige som theres pa Cristoffuer, same dag oc stet.

Item j^c marck iiij ß skibmendene pa for^ne holch, Henric Soltman høuetzbodzman iiij marck, Claues Tinberman iiij, Dirich Hanssen iiij, Frantz iij, Hans Baleken iij, Frantz Hydenssen iij, Saling iij, Hans Schulte iij, Claues Florissen iij, Cornelius iij, Hermen Nielssen iij, Hans Friis iij marck iiij ß, Sibrand Johanssen iij, Friderich Meynerssen iij, Claues van Orthen iij, Johan Petherssen pøtker ij marck same dag oc stet.

Item viij marck gaff jeg styreman pa holchen pa regenskab i sin løn samme dag oc stet.

Pa Dauid gaff jeg skibmen manetz penninge oc bleffue afflønthe jnd till søndagen nest effther ascensionis dominj effther som her effther følgher.

Item lxxxiiij marck skibmen pa Dauid, Beneditz Wenth høuetzbodzman iiij, Michelb Timberman iiij, Klas Wilde iij, Henrick Krogher iij, Karsten Høuenerer iij, Henric Tomessen iij, Harck Jahanssen iij, Matthias Plate iij, Hans Benckelman iij, Hans Detlefffsen iij, Hans Falk iij, Yrlendere iij, Jørgen Pritze iij, Hans Skylt iij, Jacob Nywolt iij, Lammert Frølike iij, Claues Wichtman iij, Hans Bøghe iij, Hans Jerdens iij, Peter Sterkenbergh iij, Andreas Møller iij, Lauris Daniell iij, Pether Swesse iij, Tycke Witthe iij, Theus Kock iij, ij knechte iij i bagerssteth j knecht i stegersset ij marck, pøtker ij marck, samme dag oc stet.

Item v post. g. Knut Benctssen, som jeg feck hannom pa regenskab fore hues han hade meer vtlagd till at købe erther fore æn jeg i siisten hade fanghet hannom, same dag oc stet vj marck iiij ß.

Item 6 marck j alb. alle myn herres smasinder huer thennom ij par sko then tiid the skulle till skibs, samme dag oc stet.

Item x marck Hans Grothe skipper pa Cristoffuer i sin løn tiisdagen nest fore Erici.

Item x marck Karsten skipper pa Dauid i sin løn samme dag oc stet.

Item ij marck Per Griis, som han skulle siisten haue hafft till fadher peninge i Nyborgh oc han ey tha feck, samme dag oc stet.

Item ij marck Hans Cordes till fader peninge, som han oc tha skulle haue hafft, samme dag oc stet.

Item xiiij ß lille Hans Panke (Pauke) till at løse sine clæder fran skræderen met, samme dag oc stet.

Summarum iiij^m xxviij marck vj ß ij alb.

Anno etc. lxxxvij pa Købend. mandagen nest effther dominicam cantate annammede jeg aff her Atzer biscop af Ribes prest j^c marc, som borgemester rad oc menigheed i Worde sende oc gaffue myn herre fore thet tall folk, the nw skulle haue vtgiord met hans nade.

Item

Item ij^c xxxvj marck annammede jeg oc aff hannom, som borgemester rad oc menigheed sende myn herre met hannom fore theres tall folk, the nw skulle haffue vtgiord, samme dag oc stet.

Item xv r. g. aff Niels Eskildsssen han loffuede myn herre thennom i fiord oc fick thennom ey før nw, tiisdagen ther nest.

Item v^c marck aff her Hans Walkendorp, som han gaff myn herre at han matthe beholde Eskebergh gard i sin oc sin hussfrues tiid, pa Købend. othensdagen nest effther dominicam cantate.

Item xxx marck aff borgemester i Othens pa regenskab aff the penninge, the met igen stode oc the myn herre skulle haffue giffuen fore thet tall folk, the skulle haue vtgiord nw pa thenne tiid, same dag oc stet.

Item j^c marck aff Micheld Jenssen borger i Nykøping, som borgemestere rad oc menigheed ther sammestedz gaffue myn herre fore thet tall folk, the nw skulle haue vtgiord pa Købend. die Erici regis et martiris.

Item xj^c xx6 marck ij ß annammede jeg aff myntemesteren aff Malmøge, the vij^c xx6 marck ij ß han skulle betale myn herre fore sølff, han feck aff hans nade oc the iiij^c marck lenthe han myn herres nade paa Købend. same dagh.

Item xxix marck annammede jeg aff Eluff borgemester i Omslo pa regenskab aff affgiffthen aff thet len, han i wære haffuer i thette forledne aar oc the v marck aff for^ne vtfareleding wore vtfareledingen aff for^ne leen ifiord oc the xxiiij marck wore for^ne affgiffth, samme dag oc stet.

Item x^c vij marck lenthe jeg aff canzeleren pa myn herres wegne i Wiisby till myn herres behoff fredagen nest effther corporis Christi.

Item lxx r. g. xxiiij post. g. annammede jeg aff myn herre j Garne mandagen ther nest effther.

Item xl marck her Henrich Krumedic lente myn herre i skibet samme dag oc stet.

Item v^c r. g. annammede jeg aff myn herre, then ene dag iiij^c oc then annen dag j^c r. g. pa Købend.

Item ij^c marck aff her Per Didericssen pa Købend. sti. Canuti regis affthen.

Item iij^c r. g. aff myn herre pa Købend. othensdagen nest effther Canuti regis.

Item j^c marck aff myn herre i paradiiss pa Købend. stte. Margarete dagh.

Item iiij^c xlviij marck x ß aff myn herres nade i paradiiss løuerdagen ste. Magdalene affthen.

Item xl dauids g. oc aff myn herre samme dag oc stet, gøre lxx marck.

Item xxviij marck xj ß aff myn herres smasind Jenss i Roskilde tiisdagen Petri ad vinculam afften.

Item xx marck vj ß aff Jacob Darswen samme dag oc stet.

Item

Item xxxvj marck aff Axell Detlefffsen samme dag oc stet.

Item j^c marck aff Hans, myn gamble frues scriffuer, myn herre gaff henne guld igen, same dag oc stet.

Item lx marck aff mester Lauris, han feck meg pa Schandelborg tiisdagen nest fore Laurencij.

Item xl. r. g. aff myn herre pa Kallø mandagen nest fore assumpcionis Marie.

Summarum aff thenne for^ne jntæcht ær v^m ij^c marck v ß.

Vtgifft aff for^ne swmme.

Item xxx marck Temmo Grim i sin løn pa Købend. tiisdagen nest efffther dominicam cantate.

Item xx marck Niff Anderssen, myn frues hofffind, som nw gordes ferdug, samme dag oc stet, huilche penninge jeg sende hannom met Temmo Grim efffther myn herres befalning.

Item liiij marck feck Temmo Grim till at giffue myn frues folk Symen Cammerswen, Nicles, Tile, Mattis Cok, Engelbrecht Kock, staldmesteren, Anders Rutzen, Casper oc Jeff Smedh, huer thennom vj marck, samme dag oc stet.

Item xxxvij marck gaff jeg Jacob van Calcar fore yrther, Atzer Brock oc Kort Lodenbecke hade købt aff hannom till myn herres behoff, samme dag oc stet.

Item v marck Erich Hanssen at købe en Aausborger dugh fore till staldswen behoff, samme dag oc stet.

Item ij marck feck jegh oc Erich Hanssen till læret till staldswen behoff, samme dag oc stet.

Item x marck Micheld Anderssen i sin løn samme dag oc stet.

Item iij marck vij ß ij album Mattis Cammerdriffuer, som han skulle betale smedhen fore hoffslach oc fore annet, han hade vtlagde til cammerhestes oc cammerwaghens behoff, samme dag oc stet.

Item viij marck v ß ij album Erich Hanssen staldmester, som han hade vtlagd till myn herres behoff oc giorde megh regenskab fore pa Købend., same tiisdagh.

Item x marck Hans Beckman, skipper pa then gule craueell, same dag oc stet i sin løn.

Item x marck Claues Mekelenborgh, som nw sagde myn herre thieniste, myn herre gaff hannom i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck Diderich Owershesk solt fore j maneth, han hade thienth oc fore j maneth, han æn thiene skulle, oc sammeledes Henning Dugeringh, the bode huer thennom v marck, samme dag oc stet.

Pa

Pa Snecken gaff jeg manetz penninge fran thenne dag regnendes pa Købend. tiisdagen nest fore Erici, og war Erici om fredagen.

Item vj marck Oluff Stud i sin løn samme dag oc stet.

Item xiij marck skibmendene pa Snicken, Hans Nielssen iij marck, Niss Noor iij marck, Anders Pauelssen iij, Hans Ebbessen iij, Pøtke j marck, samme dag oc stet.

Pa then gule craueell gaff jeg skibmendene manetz penninge effther som her efftherfølgher, samme dag oc stet.

Item xlvj marck for^{ne} skibmen i theres løn, fførst Steffuen Blome iiij marck, Hans Kost iij, Hans German iij, Hans Junge, Jacop van Melsingh iij, Jacob Junge iij, Lauris Kaskin iij, Hans Prytze iij, Hermen Paskerborgh iij, Pether Brun iij, Andreus Kock iij, Claues Ditmers iij, Kersten Tewick iij, Lauris Daniell iij, pøtker oc knecht iij, same dag oc stet.

Item x marck Niss Esbernssen, som kom fran Erich Porss oc sagde nw myn herre thieniste, same stet othensdagen ther nest.

Item v marck v ß Jacob Cammerswen, som han hade vtlagd till myn herres behoff fore hanske, lose oc annet, effther som han giorde meg regenskab fore pa Købend. torsdagen ther nest.

Item vj marck fore vj pund confecht, som for^{ne} Jacob Cammerswen hade vtthaghet till myn herres behoff aff apotekeren, samme dag oc stet.

Item x marck skipper Wener Bøselman pa holchen i sin løn, samme dagh oc stet.

Item iiij marck tymberman oc stegeren pa holchen, huer thennom ij marck till at forbethre theres løn met, same dag oc stet.

Item x marck Bogebinders husfrue, myn herre haffuer bath ther i thette aar oc jeg engen penninge haffuer giffuen henne ther fore vdhen theß x marck, samme dag oc stet.

Item ij marck møerne oc drengen i huseth samme dag oc stet.

Item xxix marck gaff jeg Andreus Hønerkøpere fore yrther, Atzer Brock oc Kort Lobenbecke hadhe thaghet aff hannom till myn herres behoff, same dag oc stet.

Item xx marck Aue Perssen i sin løn samme dag oc stet.

Item xx marck her Adh Alffssen i sin løn, samme dag oc stet.

Item xviij ß ij album Jenss myn herres smasind, han hade vtlagd thennom till myn herres behoff fore embst øll, samme dag oc stet.

Item x marck Claues Meyer oc Mattis Vlff theres solth i thwo manethe oc nw løuerdagh nestkommendes haffue the thienth i xiiij dage oc skulle swo æn thiene i vj vgher fore thenne for^{ne} solt, same dag oc stet.

Item x marck Juer Juerssen i sin løn same dag oc stet.

Item ij marck for^{ne} Mattis Vlff oc Claues Meyer fore xiiij dage kosth, the finge till vdquidning, samme dag oc stet.

Item

Item x marck Jacob van der Heyde oc Jachim Stalknecht ij manetz solt oc nw mandag nw kommer haffuer Jachim thienth j manet oc schall j maneth, oc Jacob vdi iij vgher oc schall æn i v vgher, samme dag oc stet.

Item ij marck forne Jachim Staldknecht j manetz kost viij ß om vghen, samme dag oc stet.

Item ij marck forne Jacob van der Heyde fore the iij vghers kost viij ß om vghen, samme dag oc stet.

Item v marck Hans Speck sin solt i ij maneth, oc haffuer thient oc skall thiene lige som forne Jacob van der Heyde, samme dag oc stet.

Item xxj ß forne Hans Speck fore iij vghers kost vij ß om vghen samme dag oc stet.

Item v marck lille Claues Meklenborgh till ij manetz solt oc haffuer han tienth j maneth oc skall æn vdi een maneth thiene, same dag oc stet.

Item ij marck forne Claues fore j manetz kost viij ß om vghen samme dag oc stet.

Item xxx marck Anders Hack i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck Hans Kacke oc Claues van Enncke theres solt i ij maneth oc haue thienth i iij vgher oc skulle æn i v vgher, samme dag oc stet.

Item iij marck forne ij rytther theres vge kost i iij vgher, same dag oc stet.

Item v marck Jørgen Huithowet fore ij manetz solth oc hauer thient i iij vgher oc skall æn i v vgher, samme dag oc stet.

Item ij marck forne Jørgen till iij vghers kost samme dag oc stet.

Item iij marck Diderich Bug till sin solt, hauer han thient i viij dage oc skall æn thiene i iij vgher, samme dag oc stet.

Item viij ß forne Diderich till een vghe kost samme dag oc stet.

Item v marck Hans Looff sin solt, iij vgher hauer han thienth oc skall æn i v wgher, same dag oc stet.

Item ij marck forne rytter till vge kost i iij vgher, same dag oc stet.

Item v marck Kersten Reyners sin solt, iij vgher hade han thienth oc v vgher skall æn thiene, same dag oc stet.

Item ij marck forne rytter till iij vghers kost, same dag oc stet.

Item x marck Claues van der Heyde oc Bentt Sandher ij manetz solt, huer thennom oc skulle æn thiene v vgher, samme dag oc stet.

Item iij marck thesse forne theres vghe kost i iij vgher, samme dag oc stet.

Item ij marck Diderich Owereff iiij vghe kost viij ß om vghen, same dag oc stet.

Item ij marck Henning Dugeringh sin iiij vghe Kost, samme dag oc stet.

Item x marck Hans Oldewiick oc Kwntze, Hans haffuer thient i iij vgher oc Kuntze i een vghe oc skulle æn thiene theres fulle tall vd, samme dag oc stet.

Item

Item ij marck Hans Oldewiick till iij vghers kost, samme dag oc stet.

Item x marck Pauell Røle oc Johan Godhart theres solt i iij vgher oc skulle æn thiene i v vgher, same dag oc stet.

Item iij marck thesse ij for^{ne} rytter theres vge kost huer thennom i iij vgher, same dag oc stet.

Item x marck Hans Bertelssen oc Henrick Skedding i iij vgher oc ær plictugh i v vgher thienist, samme dag oc stet.

Item iij marck theres vge kost i iij vgher, samme dag oc stet.

Item ij marck Pether Fastenow, Kersten Glider oc Claues Holste huer thennom viij dages kost, solt hade the opboret aff Piningh same dag oc stet.

Item v marck Hans Skermernssen sin solt, hauer thient i xiiij bage oc skall æn i vj vgher samme dag oc stet.

Item j marck hans kostgeld i samme xiiij bage same dag oc stet.

Item ij post. g. Kuntze Stalknecht solt fore j maneth, som han æn forthiene skall fran i tiisdags nest forleden sti. Erici dagh pa Købend.

Item iiij ß till kost han oc i iiij bage samme dag oc stet.

Item xxviij marck fore j stykke rød leydeſt, jeg købte till myn herres behoff samme dagh oc stet oc købte jeg clæbet aff Hans Tegler then vnge.

Item xxxvj marck Pether i winkelderen, Jacob Anderssen hade thaghet aff hannom til myn herres behoff ij fad embst øll fadhet fore xviij marck oc Jacob befoell megh at betale pa myn herres wegne samme dag oc stet.

Item ix ß j alb. for^{ne} Pether fore embst øll i kanne tall, Jacob Anderssen hade ladhet henth aff hannom till myn herres behoff samme dag oc stet.

Item xviij ß Hammer Cok fore the yrthesecke, han hade ladhet gøre ferduge till myn herres behoff, samme dag oc stet.

Item vj marck then tweterskeu, myn herres clæber toer, fore thette halffue forlebne aars løn iiij marck oc ij marck, som henne igenstod aff sin løn nw ower eeth aar, samme dag oc stet.

Item v marck Pether Kiøle sin salt i ij maneth samme dag oc stet.

Item xxij marck iiij ß Hans Guldsmed fore gerning oc arbeid, han hade nw arbeydhet fore myn herre pa thenne tiid pa regenskab, same dag oc stet.

Item xlij marck v ß gaff jeg Arend Wagen fore prouesten aff Slesuighs tæring hiem till hans, then stund han nw haffuer wæret hoff myn herre her oc canzeleren befoell meg at qwitthe hannom vd pa myn herres wegne fredagen ther nest.

Item xx marck Boo feck myn herres smadrengh, the x marck myn herre gaff hannom till een hest oc x marck myn herre gaff hannom till tæringh, han redh myn herres ærende till her Steen, same dag oc stet.

Item xxv ß j alb. Rudder, som han sagde segh at haue vtlagd fore j te

tyß

tyz øll till myn herres behoff till Bagebinders, myn herre badede ther, samme dag oc stet.

Item x marck her Stens budh, som wor hoff myn herre i Købend., myn herre gaff hannom thennom till tæringh, samme dagh oc stet.

Item vj ß Eyler myn herres smasind till ij par sko till skibs, same dag oc stet.

Pa Dauid gaff jeg skibmen theres manetz løn effther som her effther følgher oc skulle nw i thenne tilkommende maneth thiene fore thesse penninge theres manetz løn oc gar theres manetz løn vppa søndagen nest effther Erici regis et martiris oc Erici dag wor om fridagen oc gaff jeg penningene vd løuerdagen nest effther Erici.

Item j^c xxvj marck thesse efftherscne skibmen pa Dauid, Benedikz Wenth iiij marck, Michelд Timberman iiij, Theus Kock iiij, Henrich Krøgher, Kersten Høuenere, Hinrick Temmessen, Mattis Plate, Hans Benckelman, Hans Detleff, Irlendere, Jørgen Prytze, Hans Skyld, Jacob Nywolt, Cammert Frølich, Claues Wichman, Andreus Møllere, Theus Kock, Hans German, Steffuen Blomen, Lauris Kaskim, Jacob Junge, Hans Junge, Hans Prytze, Poskebergh, Elers Wilde, Elers Ditmers, Kersten Theus, Hans Kast, Jacob van Melsinch, Hans Bøghe, Hans Falk, Hans Jerdens, Pether Sternebergh, Tidke Witthe, Lange Henning, Henning Agstade, Hans Stridhammer, Gizeke foghet, Jasper Peterssen, Lauris Daniell, Peter Brun, pøtker och knecht, same dag oc stet.

Item viij marck scriffueren pa Dauid i sin løn same dag oc stet.

Item ij her Eggerdz Krumediks bud, som wor nw hoff myn herre, myn herre gaff hannom then same dag oc stet.

Item pa Cristoffer gaff manetz penninge same dag oc stet, oc ære the lige met thennom pa Dauid.

Item lxiiij marck gaff jeg skibmendene pa Cristoffuer alle the samme som jeg gaff i siisten effther som fore stander screffuet, samme dag oc stet.

Item viij marck scriffueren pa Cristoffuer i sin løn same dag oc stet.

Pa Michelд Skottes craueell gaff jeg oc maneth geld effther som her efftherfølgher, samme dag oc stet.

Item lviij marck skibmendene pa Michelдz crauell høuetzbodzman iiij marck, timberman iiij, styreman iiij, Hermen Frese, Hans Schomacker, Hans Kilo, Arnke, Hans Brand, Eduerd, Kort Nielssen, Jenss, Jeppe, Sewerin, Pether Wrese, Henneke, Hans Greell, Lauris, pøtker oc knecht, samme dag oc stet.

Item viij marck Henrich Obell quartermester i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck Thomas Jungh met en swen sin solt i thenne tilkommendes maneth fran thenne dag regnendes, j manet hade han thient, same dag oc stet.

Pa

Pa Dugeren gaff jeg skibmendene penninge effther som efftherscr^{uit} stander, pa Købend. same dagh.

Item xxvij marck skibmendene ther pa Arend Ericssen iiij marck, Thomas Nielssen, Hans Jenssen, Per Skoning, Niels Anderssen, Per Nielssen, Niels Jenssen, Thomas Jude, huer thesse iij marck oc pøtker ij marck same dag oc stet.

Item viij marck skipper pa Dugeren i sin løn samme dag oc stet.

Item iiij marck styreman i sin løn samme dagh oc stet.

Item xxx marck byssemesterens vj swene fore ij maneþ solt, j maneth ær æn vforthient, Hans Witthe v marck, Pether Wisker, Geruin Houet, Røtmer Katthe, Evghuer Foluerssen oc Tytmer Eyler, huer thennom v marck, same dag oc stet.

Item ij marck Anders Baggi i sin løn samme dag oc stet.

Thesse efftherscr^{ne} rytthere finge solt fore ij maneth oc ær een manet æn vforthienth, pa Købend. søndagen nest effther Erici regnendes fran thenne dagh.

Item xl marck Claues van Qwerferth, Otte Welhuse, Lauris van der Wisk, Arend Brun, Johan Kock, Claues Møller, Gynther Skræder oc Henrich Westwall, huer thennom v marck, same dag oc stet.

Item ij post. g. Casper Brunth fore thenne tilkommende maneþ solt regnendes fran thenne dag, same dag oc stet.

Item j^c xxvij marck v ß j alb. gaff jeg Hans Cordes fore arbørst, han hade købt till myn herres behoff, same dag oc stet.

Item x marck staldmesteren, som han skulle haffue pa regenskab oc vtlegge till myn herres behoff, then stund myn herres nade ær vdhen rigs, samme dag oc stet.

Item x marck iiij ß Walther Kniphoff fore vj alen rødh leydesk, jeg thog vd aff hannom oc gaff thennom her Stens smasind, som nw wor hoss myn herre, samme dag oc stet.

Item iij marck iiij ß betalede jeg fore kost oc qwittede for^{nc} her Stens dreng aff herberge met, same dag oc stet.

Item ij marck canzeleren, som han vtlagde oc gaff j myn herres bud till tæringh i Købend., samme dag oc stet.

Item x marck Pether Styreman i sin løn, han hade ey vdhen een hand, samme dag oc stet.

Item v marck Henrick Becker fore ij maneþ solt, j maneth ær vforthient, samme dag oc stet.

Item v marck Pether Swesse solt fore ij maneth, een vforthient, same dag oc stet.

Item xxj ß for^{ne} Pether till iij vghers kost samme dag oc stet.

Item

Item x marck mesther Halsten til tæring i myn herres ærende till Norge, same dag oc stet.

Item j g. Claues Ericssen swen til grime penninge, han sende myn herre j hest, samme dag oc stet.

Item vj marck sende jeg myn herre at korte met i skibet wed Drakør tiisdagen i gangdagen.

Item x marck Magens Puck i sin løn samme dag oc stet.

Item xxviij marck sende jeg Walther fore j st. rød leydesk, Niels Owerlendere thog aff hannom til myn herres smasinders behoff, samme dag oc stet.

Item x marck Henrich Snycke i sin løn vigilia ascensionis domini pa Griffwen.

Item ij marck her Eggerdz Krumedik's bud, som wor hoss myn herre met breff, samme dag oc stet.

Item iiij marck sende jeg myn herre at korte met samme dag oc stet.

Item ij marck Rudbeck at giffue dugeswen oc kelderswen pa David i theres løn, samme dag oc stet.

Item xxx marck her Cristiern Vrne at haue pa regenskab till skibs behoff, fredagen ther nest i Øresund.

Item viij ß the xj^m jomfruers penninge pa myn herres wegne same dag oc stet.

Item iiij marck myn herre at korte met samme dag oc stet.

Item iiij ß sti. Nicolai penninge paa skibet samme dag oc stet.

Item iiij ß sti. Jørgens penninge pa skibet samme dag oc stet.

Item j^c lxxiiij r. g. feck jeg myn herre i skibet mandagen ther nest.

Item x marck myn herre at korte met i skibet tiisdagen ther nest.

Item xvj marck myn herre at korte met i skibet othensdagen ther nest.

Item xl marck sende jeg myn herre at doble met met Walkendorp torsdagen nest fore pintzdagh.

Item xx marck sende jeg myn herre at doble met met Hardenbergh i skibet fredagen ther nest.

Item gaff jeg skibmendene pa Griffwen penninge fore thenne tilkommendes manetz thieniste, som i morgen pintz dagh pagaar met thennom i skibet, pintz afften.

Item x^c iij marck for^ne skibmen pa Griffwen oc staa alle theres naffn tilforne, samme dag oc stet.

Item v marck her Larman oc Atzer Brock till at købe olie, fersk fisk oc annet till myn herres oc slots behoff i Wiisborgh tamper fredagh i pintzdage.

Item ij marck Atzer Brock, som han hade vdlagd till myn herres behoff pa Amage fore lamb, same dag oc stet.

Item

Item x marck Erich Roli myn herre gaff hannom i sin løn, han feck ey uw til foren, pa Wiisborgh tamper løuerdagh.

Item xiij marck fore j st^e^ rød clæde, som kom till thet pallatz i Wiisby, myn herre worde hyllet ther, samme dag oc stet.

Item ix marck fore j st^e^ grønt clæde, som kom till for^ne^ pallatz, same dag oc stet.

Item iiij marck her Larman at haffue till slotz behoff, samme stet mandagen nest effther trinitatis.

Item x marck v Iuers Reuentlow swene, myn herre gaff thennom tiisdagen ther nest.

Item xij marck betalede jeg fore then kost her Stens bud hade tæret i theres herbergh i Wiisby, jeg qwittede thennom ther vd, same dag oc stet.

Item x marck Bo till tæring, han redh met myn herres breff till Danmarck oc jnd i Jutland, same dag oc stet.

Item xviij ß mester Hans Byssemester till jern, han lod gøre till myn herres behoff i Wiisby, fredagen nest effther gudz legemme dagh.

Item xl marck Per Truetssen, myn herre betalede hannom fore een hest, myn herre købte aff hannom, samme dag oc stet.

Item lxxij marck een købman Henrich Syckendorp fore iiij lester tytz øll, Atzer Brock købte aff hannom till myn herres behoff, løuerdagen ther nest i Wiisby.

Item xxxvj marck Lauris Kerstenwitz fore ij lester tytz øll, t^en^ xxiiij ß, Atzer oc købte, samme dag oc stet.

Item iiij ß Fynne till eeth par skoo samme dag oc stet.

Item xxxvj marck Claues Samko fore ij lester tytz øll, her Tønnow købte aff hannom till myn herres behoff, samme dag oc stet.

Item xxx marck myn herre gaff Hans Claueſſen, Per Turetssen oc Mattis van Lancken, ther myn herre affoer, huer thennom x marck, same dag oc stet.

Item j post. g. gaff jeg een man, som hade myst noghet gotz i Garne mandagen therneſt.

Item j post. g. bødelen, som hengde ij karle i haffnen, same dag oc stet.

Item lxx r. g. xxiiij post. g. xxxvj marck sende jeg Atzer Brock effther myn herres befalning, at købe tytzøll, pritzing oc gotlandtz øll fore till myn herres behoff, samme dag oc stet.

Item ij marck ij tymbermen, som bøthe then læcke pa Griffwen i Garnehaffnen torsdagen ther nest.

Item iiij marck feck jeg Atzer Brock at giffue her Stens Stures bud, som førde myn herre noghre øxen oc lamb, her Sten gaff myn herre wedh Nørreslandz abdhe, mandagen nest effther Johannis baptiste dag mitzommer.

Item

Item ij marck her Stens bud, som baar myn herre ferst fisk, same dag oc stet.

Item j marck Henrich Bodhe till tæring han redh myn herres ærende till her Sten om her Iuers ærende tiisdagen ther nest.

Item x marck gaff jeg Erich Roli fore hans clæde, han skulle haue hafft i fiisken, samme dag oc stet.

Item viij ß sti. Nicolai penninge pa skibet emellem Øland oc Bordingholm løuerdagen nest fore wor frue dag visitacionis.

Item ij marck myn herre at korte met wed Bordingholm wor frue dag visitacionis.

Item iiij ß Erhard Cok, som han habe vtlagd till myn herres behoff i Købend., løuerdagen nest effther visitacionis Marie.

Item viij ß myn herres staldswen, han redh till myn gamble frue met breff, samme dag oc stet.

Item j marck Skeffmwnd till tæringh, han redh till Skane met breff, samme dag oc stet.

Item iiij^c xxxiij marck iij ß gaff jeg Pining, som han skulle løne sith folk aff met, hannom nw fulde i thenne reyse, oc sammeledes fore hues han habe vtlagd til skibs behoff, effther som then scrifft, han tha feck meg, vtuiser, pa Købend. mandagen sti. Canuti regis affthen.

Item iij^c r. g. vij r. g. her Hans van Aleuelde feck, han skulle løne sith folk aff met, oc sompt habe han vtlagd till skibs behoff effther then scriffts ludelsse, han meg feck, samme dag oc stet.

Item xx r. g. Otte Rantzow, myn herre gaff hannom till at løne the swene, som hannom fulde i thenne myn herres reyse, pa Købend. sti. Canuti regis dagh.

Item iiij r. g. her Hans van Aleuelde, som han skulle giffue sine quartermestere ower theres retthe solt, samme dag oc stet.

Item x^c marck thesse effterscr^{ne} rytters, huer thennom feck een manetz solth ij post. g., Mattis Ulff, Claues Meyer, Henning Dusingh, Diderich Owereff, Claues van Querfert, Otte Felhuse, Johan Cok, Gynter Skrædere, Arend Brun, Lauris van der Wisk, Claues Møller, Hans Bertelssen, lille Claues Mekelenborg, Claues Holste, Kuntze Stalknecht, Casper Brunt, Hans Godhorst, Pether Fustenow, Symen Knockenhouer, Hans Parlow, Henrich Wessæll, Pether Swesse, Henrich Backer, Jacob van der Heyde, Bernt Sander, Kersten Reyners, Hans Speck, Jachim Stalknecht, Pauell Røle, Claues van Emeke, Hans Kocke, Jørgen Hwithouer, Hans Oldenigh oc Diderich Gugh, i Købend. sti. Knutz konings dagh.

Item vij marck Hans Loff quartermester, som hannom stod tilbage aff hans soldh oc feck huer quartermester ij r. g. ower hans retthe solth, samme dag oc stet.

Item

Item v marck Hinrich Obell quartermester, som hannem stod tilbage aff sin solth, samme dag oc stet.

Item ij marck store Claues van Mekelenborgh, som wor quartermester oc hannom thet tilbage stodh aff sin solth, same dag oc stet.

Item ij post. g. Merthen Sitzfitz at giffue een rytther, som ey æn hade fanghet sin solth oc ey met war ther the andre finge, pa Købend. torsdagen nest effther Canuti regis.

Item x marck Niff Rae, myn herre gaff hannom till een hest, same dag oc stet.

Item ij marck Morthen Sitzfitz, som han hade vtlagd till myn herres behoff pa skibet i reysen, same dag oc stet.

Item xx r. g. Dowe Lytke, myn herre gaff hannom han foer till Husem, pa Købend. othensdagen nest effther Canuti regis.

Item xxxv marck gaff jeg Arend Wagn fore hues her Hans van Aleuelde hade tæret ther jeg quittede hannom ther vd effther myn herres befalning, samme dag oc stet.

Item vj marck Micheld Scriffuere till tæringh samme dag oc stet.

Item xix marck staldmesteren som han skulle betale eeth fadh embst øll met, myn herre lodh vddrycke paa Wendzleffs huff, samme dag oc stet.

Item x^c vij marck canzeleren, som han hade tilforen lenth meg pa myn herres wegne, same dag oc stet.

Item iij marck viij alb. feck jeg Anders Hack, som han ladhet henthe embst øll fore till Bagebinders, myn herre badethe ther, samme dag oc stet.

Item iij marck iiij ß fore ij t^er tyz øll, som ther oc worde vddrugne, samme dag oc stet.

Item j^c marck skibmendene pa Cristoffuer, som thennom stod tilbage aff theres løn, effterfom her Johan Oxe oc canzeleren regnede met thennom, pa Købend. løuerdagen ther nest.

Item j post. g. forbetrede jeg høuetzbodzman løn met effther her Johans befalning, samme dag oc stet.

Item iiij marck ij skibmen, som regnedes fore pøtker i samme skib, same dag oc stet.

Item iiij marck scriffueren pa skibet samme dag oc stet.

Item x^c marck skibmen pa Dauid, thennom stod tilbage aff theres løn effther theres for^ne befalning, samme dag oc stet.

Item j post. g. till forbæthring i hans løn samme dag oc stet.

Item iij marck pøtker oc knecht i theres løn samme dag oc stet.

Item

Item xliiij marck skibmendene stod tilbage pa Griffwen aff theres løn, samme dag oc stet, thennom stod xiiij dage thieneste tilbage.

Item xlvij marck gaff jeg skibmendene pa skytternes craueell, thennom stod v vghers thieniste tilbage, same dag oc stet.

Item ij marck Rubbeck, som han giffue then kelderswen wor pa skibet, same dag oc stet.

Item j marck Rudbeck, han skulle giffue bugeswen pa skibet, samme dag oc stet.

Item xvij ß myn herres smasinder till skoo, Benct Friis Walkendorp Jenss Jenss Anderssen Krabbe Jørgen Albrecht, løuerdagen nest effther Canuti regis Haffnie.

Item iiij ß steukedegnen oc clokeren pa Købend. søndagen ther nest.

Item xl marck her Henrich Krumedick, som han lenthe myn herre pa skibet, mandagen ther nest Haffnie.

Item xx marck Aue Perssen, myn herre gaff hannom till een hest, i Købend. samme dag oc stet.

Item xij marck ij ß Jacob Anderssen, som han hade vtlagd till myn herres behoff pa reysen i skibet, i Købend. tiisdagen nest fore Margrethe.

Item ij marck iiij ß Hans Johanssen, han hade vtlagd pa skibet til myn herres behoff, samme dag oc stet.

Item j[c] xlv marck the lifflendere theres solt fore theres thieniste, the nw thient haffue, i Købend. othensdagen nest fore Margrete.

Item iiij marck scriffueyen po Dauidh fore sin thieniste, same dag oc stet.

Item iiij marck styreman pa Dauid i sin løn samme dag oc stet.

Item vij marck styreman paa Dukeren, han hade ey penninge fanghet tilforn pa thenne reyse, samme dag oc stet.

Item xxx marck Oluff Seipssen i sin løn, myn herre gaff hannom, same dag oc stet.

Item xviij marck fore øll, som the lifflendere hade købt pa weyen, samme dag oc stet.

Item iiij[c] xxvj marck iiij ß gaff jeg junker Alff till at løne sine ryttere aff met fore ij maneþ thieniste, til lx personer huer vij marck vj ß, oc hade han ij quartermestere, the finge ij manþ bydhe, samme dag oc stet.

Item xxvij marck gaff jeg skibmen pa Duckeren, effthersom theres naffn stande tilforn screffne, samme dag oc stet.

Item ij marck skipperen i sin løn, viiij marck hade han fanghet tilforn pa regenskab, samme dag oc stet.

Item vij ß j alb. Jenss, myn herres smasind, som han hade vtlagd till myn herres behoff, same dag oc stet.

Item

Item j marck Bo myn herres dreng till tæring til myn vnge frue met breff, samme dag oc stet.

Item ij dauids g. Per Pankes (Paukes) dreng till tæringh till Dantzick, i Købend. ste. Marie Magdalene dagh.

Item iiij ß Jacob Darswen, som han vtlagde till myn herres behoff, same dag oc stet.

Item iiij ß stenkedegnen oc clokeren samme dag oc stet.

Item v dauids g. Oluff Werckmester i sin løn samme dag oc stet.

Item iiij marck canzeleren, han vtgaff pa myn herres wegne, same dag oc stet.

Item xiiij marck Hans Grothe pa regenskab i then betalning myn herre hannom plictug ær, oc stander hannom æn tilbage xvij marck, same dag oc stet.

Item ij dauids g. føgleren i sin løn samme dag oc stet.

Item x marck Morthen Sitzsitz i sin løn, myn herre gaff hannom, samme dag oc stet.

Item xij marck Pining, som han vtgaff till vraght fore the zoldenere komme till skibs, samme dag oc stet.

Item iiij marck Helmeke Tange fore tafft, han købte till myn herres behoff, samme dag oc stet.

Item 6 marck iiij ß betalede jegh fore haffre oc hø, myn herres heste oc myn herres thieneres heste hade taghet hiem till Oluffs Jeipssen i Roskilde, tiisdagen nest fore Petri ad vinculam.

Item x marck ij alb. betalede jeg i myn herres eyet herbergh fore juncker Alffs folk oc heste till mad, øll, hø oc haffre oc sammeledes fore hues myn herres eyet folk hade tæret ther i ij netter, samme dag oc stet.

Item xl marck sende jeg Jeff Henningssen effther myn herres befalning met lille Panke (Pauke) pa regenskab i hans løn, samme dag oc stet.

Item ij marck myn herres werdinne i herberghet samme dag oc stet.

Item vj marck myn herres capellan till hans nades altere i Roskilde, han kerde segh storlige fore hans løn, samme dag oc stet.

Item vij marck Thomas Skotthe hans zolt, som hannom igenstod, same dag oc stet.

Item viij alb. lille Hans Panke (Pauke) till i par sko same dag oc stet.

Item ij marck i fruerstuen pa Hinzegagell søndagen nest fore Laurencij.

Item iij ß Niels Walkendorp, som han hade købt Per Winge j par sko fore effther myn herres befalning, samme dag oc stet.

Item lx marck Oluff Brandi, her Ericks Otssen swen, fore een swadhet hest, myn herre købte aff hannom, pa Skandelborg sti. Laurencij affthen.

Item

Item j g. i fruerstuen pa Schandelborg ther myn herre affoer, samme dag oc stet.

Item j post. g. i stegherss samme dag oc stet.

Item j post. g. i kelderen samme dag oc stet.

Item j marck fadeburswen same dag oc stet.

Item viij ß i portene porteneren samme dag oc stet.

Item iiij alb. Atzer Brock at købe nødher fore till myn herre i Aarss sancti Laurencij affthen.

Item xx marck feck canzeleren, som han hade vtlagd pa myn herres wegne i swo made, først een skotthe vj marck till tæring til Skotland, ij marck myn herre at korte met, x marck Oluff Stud, the ix marck fore skibmen oc then ene marck fore segh selff, oc æn j r. g. feck oc Studh pa Nyborg i myn frawærelsse i Arss sti Laurencij dagh.

Item iiij ß Jørgen Marckman, som han vtlagde fore myn herre i Herløffue, same dag oc stet.

Item v alb. Jenss, myn herres smasind, som han hade købt nødher fore till myn herres behoff, Arusie in crastino Laurencij.

Item xij ß myn herres smasinder till sko Hans Tydesk Jenss Walkendorp Jenss Anderss Jørgen, i Aars Tiburcij dag.

Item iij marck gaff jeg fore j arbørst pa Schandelborg, myn herre feck, same dag oc stet.

Item vij ß j alb. Krabbe, Vrne oc Benct Friis till sko, samme dag oc stet.

Item xxviij ß fore j tᵉ tyß øll, som wor vdbrucken i bastuen i Aars, myn herre badede ther, ther myn herre ther wor, oc feck Eyler Stygges swen Boo penningene.

Item xxv r. g. canzeleren, som han skulle betale bort fore j skimblet hest, myn herre købte i Aars, pa Kallø mandagen nest fore assumpcionis Marie.

Item ij r. g. her Ericks Otssen staldswen, her Erich gaff myn herre ij heste, j Wiborgh løuerdagen nest effther assumpcionis Marie virginis.

Item xiij marck fore j stᵉ rødh clæde, som kom till thet vmhang pa landzthinghet i Wiborgh, ther myn herres søn wor ther samtyck, same dag oc stet.

Item iiij alb. till søm ther till samme dag oc stet.

Item iiij marck staldmesteren at giffue Oluff Frises staldswen oc Anders Christiernssens staldswen, huer thennom gaff myn herre j hest, i Wiborgh søndagen ther nest.

Item iiij marck staldmesteren at giffue Anders Tegematz oc Erich Timmessens staldswenne, huer thennom gaff myn herre een hest, samme dag oc stet.

Item xix marck vj ß Erich staldmester, som han hade vtlagd sisten han meg

siisten

siisten regenskab giorde, oc jnd till i siisten wij wore pa Rudgard, samme dag oc stet.

Item ij g. Erich staldmester at giffue prouesthens-aff Westerwigs oc her Erick Ericssen aff Auensbergs staldswenne, huer thennom gaff myn herre een hest, samme dag oc stet.

Item iiij marck for[ne] Erich at giffue till grime penninge fore ij heste, myn herre feck then dag han affoer, i Wiborg tiisdagen nest effther assumpcionis Marie.

Item ij marck biscoppens dreng i Aarss til grime penninge, biscoppen sende myn herre een hest, i Eragelund othensdagen ther nest.

Item ij marck her Niels Høgs dreng, her Niels gaff myn herre æn hest, i Snede torsdagen ther nest.

Item ij marck i fruerstwen pa Hinzegagell, ther myn herre ther affoer, løuerdagen nest effther Bartholomei apostoli.

Item 6 marck vj ß Jeip cammerswen, som han hade vtlagd till myn herres behoff fran thet myn herre wor i Wiisby oc swo till nw pa Nesbyhoffuet, mandagen nest effther Bartholomei.

Summarum v[m] ij[c] marck.

(Fortsættes.)

Danske Magazin,

Fjerde Række.

Første Binds andet Hefte.

III.

Tegnelser over alle Lande fra 1545 2c.

1545. Item torsdagen post misericordia dominj vdj Odenße fick frue Kistine Knud Otzens breff, att huilcke ther kiøbte eller pantet mett hindes søn Otte Knudsen aff hans møderne gotz, tha skulle thet ingen magt haffue oc theres vdlagde penninge att were forbrott.

Nils Jyull till Astrup citat Godtske Spenndt till Quistgaardt paa ko. mats. wegne for handt haffuer tagett segh till ko. matz. gaardt till Olandt gaardt, och for hues jnuentarium som waar till samme gaardt effther hans faders oc moders dødt, som haffde liiffs breff ther paa, att møde i Riibe nar ko. mat førsth thiidt kommenndes worder.

Item Hans Reeff aff Lybeck en forscrifft til frue Lene, her Hans Kraffes eptherleffuerske, om nogen gield, som hunn er hannom skyldug, att hun til tenker att betalle hannom, saa hand icke behoff haffuer att beclage seg ydermere ther om.

Breff til tolleren vtj Assens, att hand met sine register oc regenskaff giffuer seg til Jochim Beck oc tager mett seg hues penninge oc anden deel hand haffuer vp boret aff tollen.

288 Breff till her Otte Krumppenn, huorledes att mester Jens Michelssen, cannicke i Wiiborgh, haffuer beret for ko. mat, att handt fick hans nades breff paa en lesth kornn vdtaff tiienden i Wiiborgstigt oc icke haffuer fongett samme kornn, thii beder ko. mat, att handt lader hannom fonge same lesth kornn effter hans breffs lydelsse.

1545

1545 torsdagen epther misericordia dominj vdj Odenße Christoffer Galle følge breff paa Lyckoe slot oc len.

Idem fiick en missiue til Jochim Beck, att hand skulle bliiffue til ens mett hannom, huad hand aarligen schulle giiffue ther aff.

Marine Pouelss i Frøruppe schall haffue breff saa att konninglige ma^t haffuer vndt hinde hindes hosbonds Pouell Schriffuers forbrott godtzs mett hindes egett, som handt er vndrømbde fraa for falske breffue, som handt haffuer screffuitt, att hun thett mett hindes egett maa beholle. Datum Odennsse torsdagen post dominicam misericordia dominj 1545. Relator Jacob Brockenhusß. Dogh mett saa skell, att hun schall huerckenn hußе eller heele hannom effter thenne dagh førre endt handt forclarett segh for then sagh etc.

Breff till Jochim Beck, att handt annamer Clare closter i Roskildt till segh paa ko. m^ts. wegne oc setter en fogett ther i oc lade pløyge og saae ther till etc.

Befalingh till thesse effterscreffne godemenndt Anthonius Bryske, Jacob Brockennhusß, Eggertt Henrichssenn och Per Brock, att the thennom forsamble vdj Allerup till Hans Bundis och grandske och forfare hues anpartt som Per Bundes børnn kandt tillfalle i samme gaardt, husße, schouff och marck, som thennom er till fallenn effter theres fader Per Bunde, och hues som er forbedrett eller forargett, Eyler Rønnow beretter.

Item Greers Hansen, borger wdj Odensse, en forscrifft tiill landzdomer, att hand tager flere godemennd tiill seg oc dømmer emellom hannom oc Jyrgen Backe her vdj Odenße fore nogett gotzs, som hand wppeboret paa hans søster dotters wegne. Tislig^te emellom hannom oc hans degen her sammesteds for en dom, hand dømde emellom hannom oc for^ne Jyrgen Backe.

Item 1545 fredagen post misericordia dominj fiick Christoffer Galle, ommerall pa then lange griiff, bestilling oc søe breff till seg oc thesse epther^me høuizmendh.

Jacob van Meydeborg paa biørnen. Jyrgen Grøn paa Per Goskes jagtt. Oluff Tørrildsen paa falck van Arhus. Jacob Jude paa Per Ebbesens jakt.

Item til Jochim Beck, att hand lader talie thet nye skiib, som bygges paa bremmer holmen.

Item att hand skiicker kon. mtts. sangerne oc orgenist mett thet postiffue, som star vdj capellen paa slotet.

Item

Item att kiøbe goed rinsk vin, om hand kand bekomme then.

Fredagen post misericordia dominj Jens Jebsen en forschrefft till Jens Jyrgensen paa Egelycke, att hand tencker til att stille thenne Jens Jebsen tilfreds fore then skade, som hand komme for vdj Norge, saa frampt kon. mtt. icke skal hielpe hannom anderledes til rette.

289 Vdj lige moode til Jyrgen Bragde, att hand vnderuisser for[ne] Jens Jyrgensen, att hand stiller Jens Jepsen til freds.

Breff till kronenns bynder i Hadtzherrett, saa the schulle heer effter giøre indinge och arbedt till Aakier, som andre stigtens bynder giøre ther vdj herredbett mett indinge, høstgerningh, pløffue, harre oc age møgh och gerde att ferdige, och ther som nogenne sidde oc trøcke segh ther fore, tha schall lensmanden haffue magtt till, att sette andre arffuinge paa godtzett igenn.

Item breff till Jochim Beck, att hand flyer mester Hans Bøsseskytter paa Malmøehuff hues krud oc anden del som hand behøffuer til thet fyrwerck, hand skall giøre epther ko. mtts. scriff(uelse) tiill thend høgtid i Kolling etc. 1545.

Item Matz Andersen en forscrifft til landzdommerne vdj Jutland, att the steffne hans weder partt Per Persen vdj Hinsted i rette fore thennom fore en arffue, hand holler hoes seg, oc hielper thennom paa bode sider saa møgit som rett er.

Item Folmer Rossenkrantz, Maurits Brun och andre frue Jahannes til Windoms arffuinge en forscrifft till landzdommerne vtj Nørre Jutlannd, tagendes flere godemend till thennom oc dømme emellom thennom paa then ene oc Per Krusse, Jyrgen Buggj, Enuold Krusze oc Tygge Krusse paa den anden side, om trette, som thennom emellom er fore en søster deell vtj Skiernegard mølle oc Alued sogen, som her Henning Podebusk skulle haffue frit for[ne] frue Jehanne v lester korn fore vtj Morsß.

Pouell Bangh, borgemester i Assenns, fich breff, att handt schulle giffue segh till Kiøpnehaffnn till Jochim Beck oc giøre hannom rede oc regenschaff for hues toldt handt paa ko. ma[ts] wegne vpborett hagde. Datum Odensse post misericordia dominj 1544.

Item 1545 løffuerdagen post misericordia dominj Christiern Jensen i Suinborg citat Busk Skenck fore nogett gotzs vdj Brugeagger, som hand bruger, att møde nar kon. mtt. kommer først till Nyborg.

Item

Item breff, søndagen jubilate, tiill Jochim Beck oc Per Goske, att the skiicke til kon. mtt. the otte feldskytt, som wor fororbiner stadholdre haffue ladit tilskiicke, tilslyett mett gode bysseskytter, loed oc anden syn tilbehøring oc iiij t^ner^ krudtt.

Item breffue tiill Roskilde capitell, att the forskiicke saa mange heste till Kiøpnehaffn til kon. mtts. feldsskydtt, som the fore ere wptaxerett. Wdj liige moode till Lund, Sore, Anderskuoff, Esserom, Ringstedtt.

Item Reymert van der Wolde et pasbord tiill Kiøpnehaffnn. 290

Item ett breff til Jochim Beck, att kon. mtt haffuer affierdigett Reymert til hannom att skulle mustre kon. mtts lantzknegkte, att hand ther fore mett thet første mustrer oc affbetaller thennom aff.

Item att Jochim Beck tager an thee knegkte, som kommer aff Sueriige eller andersteeds, epther Reymers wnderuissning.

Item att Jochim Beck affierdiger Reymert mett thet første tilbage egen til kon. mtt.

Item at Jochim Beck lader binde well wdtij fielle then storre danske krønnicke oc iij andre smo bøger, som kon. mtt. hannom nu tilskiicker.

Item at Jochim lader farffue then astrag, som hand well weed, att hand er fierdig nar kon. mtt. ther om tilsiiger.

Att bogen og astragen komme til kon. mtt. met thet første.

Item en forscrifft till Christoffer Hansen, att lade forware then fange aff Randers, som kon. mtt. hannom nu tilskiicker.

Item Claus skall binde kon. mtts. bogh.

Item til Jochim Beck, att hand flyer Reymertt van der Wolde vnderholling till ij eller iij klipper.

Item en forscrifft till byefogeden wdj Assens, att hand skulle vdquitte aff herberge greffue aff Oldenborgs sendebud oc flye hannom fierge offuer fiergested.

Item Jochim Beck oc Per Godske finge scriffuelsse, att lade aldelis fierdiig giøre thet nye smo skiib (ɔ: skytt?) nu fiist bleff støfft.

Item 1545 torsdagen epther søndagen misericordia dominj Jens Jepsen i Hollenstedtt fiick breff, att motte were frij fore hans halsløssning epther thij hand friide Iffuer Krabbes hals i neste forgangne feyde. Relatores Eriick Banner oc her Eske Bilde.

Item

Item mandagen post jubilate Bernt Koffarbhe en forscrifft till Tord Roed, att hand skulle betalle hannom hues Christiern Matzen, som hand loed rette, wor hannom skyldug oc hand skielligen beuiße kunde, aff hans epttherladendes gotzs. Relator her Eske Bilde.

191 Eskell Gøye, Albrett Gøye och andre her Mogens Gøyes arffuinge citantt Nils Skeell till Nygaardt for Affuenndtzbergh gaardt och godtz, som handt haffuer indførdt segh vdj, att møde i Colingh odensdagenn nesth effter exaudj.

Claus Laurtssenn i Odennsße en forskrefftt till borgemester och raadt i Aßenns, att the hielppe hannom saa møgett som rett er om then gaardt, Nils Joenssen hans hustrues moder broder gaff hinder och Helle Jeppes nu vdj boer.

Item ett breff tiill Peder Ebbessen, att hand tiiltencker, att lade frann komme tiill Kolding ald thend fitalliæ, øxne och anden dell, som hand tiilforn epther kon. mats. beffalning er tilscreffwen om viid Jørgen Perssen, saa att thet wisseligen ere ther altsammen tiilstæde vden ald vndskyldning eller forsømmelße, søndagen vocem jocunditatis nest kommendes.

Vdj lige maade et breff tiill Hans Stiige. Vdj lige maade eth breff tiill her Otte Krumpen. Vdj lige maade tiill Axell Juell. Vdj lige maade tiill Claues Sestede, och hand skicker wogen fran Riipe och till Skodborig mett thett wyn och hamborger øll och andett, Jørgen Persen paa kon. mats. vegne kiøpt haffuer.

Item ett breff tiill Jesper Randzow paa Skodborig eller hans fogiid ibidem vdj hans frauerelße om saa mange vogen, behoff ere tiill wyn och hamborger øll och andet fran Skodborig och tiill Kolding.

Christiern Persen paa the fattiges wegne vtj Odenß en forscrifft till Eyler Rønnow, att kon. mtt. haffuer vnt the fattiige ett brefftiig folle, att hand lader themnom antuorde en.

Item klusitt her vden fore Odenße haffuer kon. mtt. wnt halffdelen att mue bruges oc nyttes till hospitalens byggenings behoff och anden halffdelen till Lyngbye kircke.

Item fick Erick Hogenskiel ett forschrifft thijl prier vdj Anworskov, att han skulle handele met hannom om en thijlborligen vndherholling.

Otte

Otte Brockenhuss sich breff till Peder Hansenn paa Aggershus, att ther som handt kunde ombere Sytzbergh och Schoen skibrede i Borgesøssell ther efraa slottett, att handt tha schulle komme offuer ens mett hannom om hues affgifft och tilbørlige tienneste handt schulle giøre ko. mat. och kronen ther aff.

Fru Anne her Jahan Vrnes citat Anders Emichssenn för nogenne breffue, panttebreffue och andre breffue, som handt haffuer paa thett godtzs, Gerdt Rytter bleff tilldømptt, att møde i Odensse tiisdagen post jubilate.

Leensmendenne paa kon. mats. regenskaff slotthe, som schulle klede wtj ko. mts. klednigh och farffue.

Eriich Banner aff Kaløø. Her Otthe Krumpen aff Haldt. Peder Ebbessen aff Aarsgaardt. Claus Seestede aff Riibberhus. Axell Jwll aff Olboriig. Hans Styge aff Schandelboriig. Eyller Rønno aff Nesbyhoffuit. Michell Brochenhus aff Nyborig. Jørgen Bragde aff Trameberig[1]). Knud Gyllenstiern aff Kallingborrig. Mogens Godske aff Roskieldgard. Peder Godske aff Kiøbnehaffn. Herloff Trolle aff Krogen. Jesper Friis aff Malmøø. Stye Porse aff Lundgaardt. Christoffer Johanssen aff Kolding. Otthe Bragde aff Gladsaxe. Per Hanssen aff Aggershus. Christoffer Huitfeldt. Tuordt Roedt. Christoffer Stygge. 292

Leensmendene paa affgiifft oc tienneste. Oluff Munck Tuiisclostær. Eriich Krabbe Aastrup. Niels Jwll Bøffling. Anders Johanssen Rudgaardt. Albrett Skiell Byrglom closter. Mauritz Rantzou Trøggewind. Byrge Jenssen Laugholm. Her Trud Gregerssen Wardbierrig. Her Per Skram Helsingborg. Her Eske Bylde tuende clostere. Her Anders Bylde Steege leen. Josep Falster. Hans Johanssen Jens Rottffeldt Hagenskow.

Thee leen i pantt oc paa tienneste. Her Axell Bragde. Wernner Pasbierrig. Her Mauritz Olssen. Her Olluff Rosenkrantzs. Her Knud Rudt. Iffuer Jwll. Iffuer Lycke. Albrett Gyøe. Eskyld Gøye. Frantz Brochenhus. Otte Gyllenstiernn. Gabriell Gyllenstiern.

Christian. Vor synnerlige gunst tiilfforn. Wij giiffue ether tiilkiende, att wij nu wtj thee helige treefoldighedtzs naffn agtte att lade døbe oc christenne wor wnge søn wdij wor kiøbffstedt Kolding paa søndagen exaudj, som er then søndag nest fore pingsedag først kommendes, thij bede wij og begiere, attj otthe dage tiilforn wille møde i for^ne^ Kolding oc ther mett oss elsk. N og N, som wij paa samme tiidt diidt forscreffuit haffue, tiilhielpe att smøcke oc om drage wor kon. sall oc andre kammer oc huse, bode paa slottett, raadhusett oc anderstedtzs wtj byen epther, som hog. førstinde wor kiere hustrv ether beffalendes worder.

Tagendes

[1]) Læs Tranekjær.

Tagendes mett ether flamske sengeklederne, tapertt oc andre sildke omhenge. Ther met giøre i osß synderligen tiill willj.

Frue Drude her Otte Krumpens. Frue Ingeboro Per Ebbeßens. Frue Sitzell Knud Gyllenstiernes. Frue Sitzelle Erich Krumbiiges. Frue Ellißabett Claus Szestedes.

Theße epther^{ne} schulle rende oc tornere. Her Christiern Friis. Jørgen Rudt. Jørgen Bragde.

Christian. Vor synnerlige gunst tiilforn. Wij giiffue ether tiilkiende, huorledis att wij nu wtj thee hellige trefoldiigehedtzs naffn agtte att lade døbe oc christene en ong søn wtj wor kiøbsted Kolding paa søndagen exaudj, som er then søndag for pinßdag førstkommendes. Thij bede wij ether oc begiere, attj then løffuerdag nest tiill foren mett ethers hustrue oc hindes jomffruer møde wtj for^{ne}
233 Kolding oc om anden dagen giøre ether gladt mett oß oc hog. førstinde oc flere wore elsk^{e}. raadt oc adell, som wij paa same tiidt oc stedt foruentendes oc tiill osß forsc^{uitt} haffue. Ther mett giør i off sønderligen tiill willie. xiij synderligen oc xij wor gunst oc thu.

Thee danske raadt och riidderskab, som skulle bedes oc forschriiffuis tiill myn frues naades kircke ganng.

Eiriick Banner och hans høstrue. Her Anders Bylde och hans hustrue. Knudt Pederßen och hans høstrue. Her Knudt Rudt och hans høstrue. Her Oluff Rossenkrantzs och hans høstrue. Her Otto Krompenn och hans høstrue. Her Mogens Gyldenstiern och hans høstrue. Peder Ebbesen och hans hostrue. Her Peder Skram och hans høstrue. Byrge Trolle och hans hostrue. Oluff Munck och hans høstrue. Erick Krabbe och hans høstrue. Mickell Brochenhuff och hans høstrue. Eyler Rønnow och hans høstrue. Jyrgenn Lycke och hans høstrue. Claus Sesteede och hans høstrue. Henrick Friisß och hans hostrue. Her Mauritzs Oluffzenn och hans høstrue. Hans Jahansen och hans høstrue. Anders Jahansen och hans høstrue. Otte Gyldenstierne oc hans høstrue. Her Chriistiernn Friesß oc hanns hostrue. Jyrgen Bragde och hanns høstrue. Herloff Trolle och hans høstrue.

Thee fruer som skulle drage sallenn y Kollinghe. Frue Drude her Otte Krumpens. Frue Sitzle Knud Pederßens. Frue Inggeborg Peder Ebbeßens. Frue Sitzele Erick Krummediges. Frue Elyßabetzs Claus Sestedes.

Her Anders Bilde skall were fadder. Thee fruer, som schulle were fadder: Frue Drude her Otte Krumpens. Frue Pernille Byrge Trolles. Her Jffuen Reffuenloffs høstrue.

Item

Item itt breff thijl Christofer Trunssen, att han strax giffuer seg thijl Kiøbenhaffuen oc giøre Dauidt ferdig, oc tage indt thet beste krigsfolck, oc sydhen strax løbe vden vnder lante Melchelborg thijl the andre skiibe, oc løbe emellom Lolandt, Falster oc Lante Milcheborg, tagendes vaare paa alle skuder oc skiibe, om ther ere nogen krigsfolck ther vdj, gørendes syn ydherste flijdt om kundskab. Item ett syøbreff thijll Christofer oc skal han vere omerall. 294

Item it breff thijl Pedher Goske oc Jacob Beck, att the strax giører Dauidt ferdig met got krigs folck, skøtte oc andre behøring, samblebes att the antworde Christopher paa Dauidt iiij kartouer met alle theris thijlbehøring hefft tøgh oc ther thijl viij eller x tønner krudt oc lig thennom ind vdj barlast, saa att the duger att bruge vdj market.

Item ett breff thijl Jacob Bech oc Pedher Goske, att the wisseligen framskicker the viij støcker felskott, saa att the ere vdj Kolling vdj morgen kommendes viij dage.

Item att the skyer gode boskøtter paa Dauidt for vden the, som ere forordent paa skibet, ij thijl huer kartou.

Samledes att Christopher giør syn ydherste flydt om kundskab oc sydhen dag oc natt vsparendes giffuer kon. matt. thennom thijlkiende.

Att Jochim Beck jndskiicker the fleste krigsfolck paa Daffuedenn, hand kand tolle, att mand kand bruge thennom till landz om behoff giordes.

Item thesse epther[ne] finge breffue att møde mett theres heste oc harnisch vdj Kolling mandagen epther cantate. Aff Nyborg vj heste. Nesbyhouit vj heste. Kestrupe sielff iiij heste. Rudgard sielff iiij heste. Hagenskuoff vj heste. Aff scti. Knuds closter vj heste. Hindzegaffuell sielff iiij heste. Aff Hønebørg ij heste. Aff Arhus biscop gard x heste. Aff Skanderborg vj heste. Emcloster xij heste. Riiberhus iiij heste. Skotborg iiij heste. Prouestiett vtj Kolling ij heste. Oeclöster sielff iiij heste. Jyrgen Lycke sielff vj heste. Otte Gyldenstierne sielff vj heste. Jyrgen Suab ij heste.

Item prouesten aff Odensse fick oc breff att vdgiøre till Kolling saa mange heste, som hand pligtiige er att giøre riiget til tieniste.

Tiill Jochim Beck, att kon. mtt. er anderledes bleffuen tilsinds, att Dauidt icke schall løbe wd, men aldelis skall ligge segell reede oc lade j kartorrue och andit skytt komme ther ind oc siiden alting[t] liigge til reede paa wiider besteed. 295

Oc

De lade bage oc haffue malt oc anden beell vtj goed forraadtt, att nar kon. mtt. tiilsiger, att thaa paa en hast kand vdfange j^c eller ij^c lester.

Item breff til Jochim Beck, att hand regner mett Hans Reesß huad konningen er hannom skyldug, och siiden stiiller hannom tilfreds ther fore hues ko. mtt. bliiffuer hanom skyldug. Relator Claus Dorknegkt.

Item breff till Riibe oc Odensse, att skiicke till Kolling iiij agte borgerske mett skiiffue, duege, theenfade, teentallerken, tenkander oc tenpotter, the fleeste the kunde affsted komme, saa the viisseligen ere ther fredagen nest fore søndagen exaudj.

Hans Rees ett pasbord paa en vogen til Kiøpnehaffn. Relator her Eske Bilde.

Axell Juell følge breff til Hannherrett, att bynder oc tiennere skulle her epther ligge till Aalborgh. Datum Odensse tisdagen post jubilate 1545. Relator Jyrgen Persen renttemester.

296 Hielp som kiøpstederne vdj riigett nu skulle komme kon. ma^{att} tiill hielp mett daller, for att the mue wære quitt paa thenne tiidtt for thett vdbodtz folck, som the nu skulle haffue vdgiordt, aar etc. mdxlv.

Sellannd och Smaalandene: Kiøpnehaffnn iɉ^m dallere. Kiøge v^c. Prestøø j^c. Steege iij^c. Woringborrig iɉ^c. Hedding ɉ^c. Nestwedtt v^c. Skelskøør iiɉ^c. Slaffuels ij^c. Riingstedtt j^c. Roskildtt iiɉ^c. Holbeck j^c. Kallingborrig iij^c. Nykiøping y Otzherritt lx. Slangerup ɉ^c. Hellsingøør iiij^c. Nykiøpping y Falsther j^c. Stubkiøping iij^c. Nagskou iiij^c. Nystedtt j^c. Saxkiøping xl. Rudkiøping ɉ^c. Mariboe ɉ^c.

Skone och Halland: Mallmøø iɉ^m Daller. Landtzkronne v^c. Trelborriig v^c. Ydstedtt vij^c. Wordbierriig iɉ^c. Halmstedtt iij^c. Engelholm iij^c. Hellsingborrig iɉ^c. Lundtt ij^c. Aahuss ij^c. Wee iɉ^c. Rødnebye iij^c. Siiliisborrig xl. Lyckoo xx. Auskeer ɉ^c. Semershaffn ɉ^c. Laugholm xxx. Boede Falckenbierrig ɉ^c. Kongesbach xx Falstherboe oc Skonøøre j^c daller.

Summarum xj^m iɉ^c x daller aff Selland, Skone, Hallend oc Smaalandene.

297 Fyenn: Odennse vj^c daller. Swineborriig iiij^c. Assnes iiɉ^c. Bogennse ij^c. Meddellfar j^c. Faborriig j^c. Nyborrig ɉ^c. Kierteminnde ij^c. Summarum iɉ^m iiij^c daller.

Juttlandtt: Riibe viij^c daller. Aalborriig vj^c. Randers vj^c. Aarhus

hus iiij^c. Horsenns iij^c. Wedell iij^c. Kolding ij^c. Warde iij^c. Wiiborriig iiij^c. Nykiøping iij^c. Holstebroff iij^c. Lemwiig ij^c. Thydsted ij^c. Schagenn iij^c. Sebye ij^c. Grindou ij^c. Ebbelltofftt j^c. Hørring ij^c. Hoffbroff j^c. Skiffue j^c. Ringkiøping ij^c. Mariagger xl. Horøøre xl. For^ne Mariagger och Horøøre giffue jngenn thiidtt skatt, nhar bønderne haffue giiffuitt, ther for mue the nu well hielpe. Summa vj^m j^c xxx daller.

Frue Mette, Jyrgenn Hanssis effterleffuerske till Egeløcke en befalingh till thesse effterschreffne godemenndt Peder Lauritssenn till Schougsboo, Jep Borre landzdommer paa Laugende, Claus Daa till Scougsgaardt, Jens Huaß till Fosslett, Jacob Perssen till Holm, Nils Jacobssen till Peergaardt, Hans Jacobssen till Katzebøll, Mattis Korttsen till Lyckesholm, att the grandske och forfare paa Aggeschow, om sandmenndt haffue giordt rett marckeskell emellom Brøneslett marck och Tressebøll marck oc emellom Brøneslett marck och Nebergaardtt.

Item ett breff thijl Pedher Ebitzen, att han met aller første skal framskicke thijl Flensborig thijl skibs thett miste haffre, flesk, smør oc ffetalie, som han kan aff stedt komme thijl kon. mats. folcks vndherholling. Item slickt ett breff thijl Hans Styge. Relator Jyrgen Persen renttemester.

Miciill Brochenhus skall antuorde Hans Scriffuer i Otenße j f. smør oc j p^b malt, ko. mt. haffuer giffuet hannom.

Claus Dresing en forscrifft til Kiøge borgere, att the hielpe hannom saa 298
møgit som loug oc rett er offuer Dyrick van Elthen.

1545 tisdagen post jubilate vtj Odensse breff till Olborg, att thee flyr mester Henrick Gerckens skiib til kongens korn fran Olborg oc till Kiøpnehaffn for en skielliig fragt, huilcken hand skall betalle.

Item breff til mester Henrick, att hand flyer altt, hues korn hand paa kon. mtts. wegne wppeborett haffuer, til Kiøpnehaffn.

Item ett obett breff tiill kronens tienere, clostere, att the age vd tiill Oolborg epther mester Henricks beffalling hues korn hand thennom beffallendes worder.

Item borgemester Pouel Bang vtj Assens, att hand aff tolden betaller Hans Friiß j^c vj daller fore otte ammer vin oc viij støffuecken. Relator Jyrgen Persen.

Item

Item Matzs Størsen, laugmand vtj Bergen, ett obiit breff, att kon. mtt. haffuer vnt hannom saa lenge hand er lougmand att mue fannge arligen j^{c} marck danske aff Bergen hus, att kon. mtts. embiitzmand, then som nu er eller her epther kommendes etc.

Item Jon Symensen skall haffue breff, att were lougmand vtj thesse epther^{ne} len, som er Liste len, Midsyøssel len, Nedenes len oc Raabyggelau len oc strecker thesse len thennom emellom Geyrenes oc Aen Sirœ.

Item borgermester, raadmend oc menige borgere breff, att mue segle til Ferøe oc ther bruge handell oc kiøbmand skaff, som andre giøre.

299 Sliigt etth breff wdhgiick tiill alle kiøpstederne om skatt offuer all Danmarck.

Vor gunst tiillfornn. Wiider, att epther som wy nu siist lode eder tiillscriiffue om nogett wdbudt folck, attj skulle siidde tiill rede mett att wdgiøre aff eders bye mett harnske og werge, naar y ther om jgienn tiilsiiges, saa haffue wii formerckt och thet nu mett wortt elsk^{e} Danmarcks raadt, her nu hoßz oßz tiilstede wor, offueruegett och besyndett, att thet er eder tiill enn stoer besuering, ßaadan folck att wdgiøre och kommer oß och riigett dog tiill enn føge hielp, och ther for er wy nu mett wortt elsk^{e} Danmarcks riiges raads raadt tiilsynds och offuer ens kommen vdj ßaa maade, att huer wor køpstad offuer altt riigett skall wdj thett stedtt hueer epther synn arffue komme oßz tiillhielp mett enn sum daller tiill hielp att bekomme och besolde andre fræmbde kriigsfolck mett, rutter och knegte, ßom wy nu agte strax att lade tage wdj wor och riigens tieneste, att bruge emod thet kriigsfolck, ßom nn forsamlet er vdj lanthe Mekelborg, paa thet att wij wiille haffue eder och andre vor wndersotte kiøpstedsmendtt forskannett, attj mue bliiffue hiemme hoßz eders hus och hiem och bruge eders nering, saa er y nu taxerett och satt for N^{m} eller N^{c} daller att wdgiiffue. Thij bede wij etther oc endeliigen wiille, atj rette etther effther strax mett thet første att wdgiiffue for^{ne} sum daller och thennom paa wore wegne att offuerandtuorde och fornøge oßz elsk^{e} Jørgenn Perssen, wor renttmester, saa attj wiisseliigen haffue thennom vdgiiffuitt jnden iij vgger her epther wdj thet allerseneste. Her wiider alting^{te} att rette eder. Thij lader thet jngenlunde. Beffallenndes etc. Datum Odenße tisdagen post dominicam jubilate anno mdxlv, wnder wortt siignett.

Sliige breffue vdgiick till alle fire stigtene i Nørrejutland till adelen oc riidderskabit om theres rustning att were til reede mett, oc ther hoes missiuer till Per

Per Ebbesen, her Otte Krumpen, Claus Sefteed oc Axell Juel, som her epther følger. Datum Odensse 1545.

Helße etther alle wore kiere wndersotte riidder, riiddermendtz mendt, fruer, jomffruer oc alle, som frij oc frelße kiendes, sambledes alle prelatter, abbetter, priere, prouester oc alle andre, som pleye och pligtiige ere att holle rustning offuer altt Wendelboe stiigtt k[en] mett gudt oc wor naade. Wiider, att som wij nogre tiidt siiden forleden haffue ladtt wore obne breff wdgaae tiill etther tiill Wyborrig landtzting, attj schulle siidde wtj goedt forraadt tiill rede mett etthers swenne, heste, harnische, glaffuend oc anden rustningh, eptther som huer for taxeredt er, att giiffue etther ther mett affstedt nor i wiider wore schriffuelße ther om fangendes worder. Thij wij etther alle oc huer seerdelis strenggeligen biude, attj retter etther epther, strax wffortøffuertt, huercken dag eller natt ther offuer wsparendes, nar oß elsk[e] Axell Jwll, wor mandt, tiener oc embitzmandt paa wortt slott N paa wore wegne etther tiilsiigendes worder, attj riiddere, riiddermentzmendt sielff personligen oc i andre forskiicke etthers swenne oc folck mett etthers rustning, 300
epther som i taxerett ere, affstedt tiill wor kiøbstedt Kollingh eller Riibe, saa i wißeligen ere enthen wtj Riibe eller Kolling, paa huilckett tiidt oc stedt epther som for[ne] wor leenßmandt paa wore wegne etther tiilsigendes worder. Ladendes thet ingenlunde, saa frompt att thersom i noger forsømelße her forre tagendes worder, attj icke wille stande oß oc riigitt ther fore tiill retthe. Datum vt supra.

En missiue tiill alle leenßmendt om samme rustning. Datum Odenße 1545.

Christian. Wor gunst tiilfforn. Wiidt, att wij nw skiicke tiill teg wortt obne breff tiill adell oc riidderskaff, thesslig[le] tiill prelatter, abbetter, prouester oc andre, som pligtuge ere att holle rustning wtj Wendelbo stiigtt, att thee schulle giiffue thennom tiill Koldingh eller Riibe mett theres heste oc harnische, paa huilcken tiidt oc stedt epther som thw thennom paa wore wegne tiilsiigendes worder, som thu ydermere haffuer att forffare wtj samme wortt obne breff. Thij bede wij teg oc wille, att thu mett thet aller førsthe lader forkynde oc leße samme wortt obne breff fore adelen oc riidderskaffett oc alle andre, som pligtiige ere att holle rustning her wtj Wendelboe stiigtt, oc giiffuer thennom tiilkiende, att thee retter thennom epther same wortt obne breffs lydellße oc att nar thu wiider eller oß elsk[e] Eriick Banners, wor mandt, raadt oc Danmarcks riiges marsk, schriffuelße fangendes worder, att tu schaltt tiilsige thennom paa huad enckett tiidt oc stedt thee schulle thennom forsamble, att the tha ere aldelis tiill rede dag oc natt wspartt att giiffue thennom affstedt, eptthersom thw thennom tiilsigendes worder. Her wiidt att rette teg epther etc. Datum vt supra vnder wort signett.

Breff

Breff tiill byffogden wtj Kiøghe, att eptherthij Niels Schriffuer haffuer tiilstoedt oc bekiendt, att haffue giortt falske breffue oc teslig[1] att were wtj handell, att giortt troldom, oc fore sin mißgierning forskyltt att affløßis, haffuer kon. ma. wntt oc tiilladitt, att hand maa rettes mett eth suerdt. Sambledes haffuer hans ko. ma[t]. wntt oc giiffuitt hans høstrue hues hans goetzs som ko. ma. tiilkommer. Datum Odenße odensdagen nest epther søndagen jubilate anno 1545, wnder wort signet.

Sliig en contracth bleff giørtt emellom her Offue Bylde oc Gundy Lange, som her epther følger. Giøre alle wiitterliigtt, att aar epther guds byrdt mdxlv mandagenn nest epther ßøndagenn jubilate her wdj scti. Hanns kloster wdj wor kiøpstedt Odenße wor stickett for oß wdj rette oß elsk[e]. her Eske Bylde tiill Suanholm, ridder, wor mandtt och raadt, paa hanns broders oß elsk[e] her Offue Byldes, wor mandt och raads wegne, paa thennd enne och oß elsk[e] Gundy Langge, wor mandtt och tienner, paa thend andenn siide, for nogett godtzs, ßom wy nogenn tiidt siidenn forledenn haffue soldt for[ne] Gundy Langge frann wortt kloster Skouffkloster, och berett for[ne] her Eske Bylde, huorledes att hanns broder for[ne] her Offue Bylde haffde lyffs breff paa Skouffkloster mett all syn rentte och rette tiilliiggelße før end for[ne] Gundy Langge haffuer fangett wortt skøde paa ßame godzs, och mentte ther for, att hanns broder burde att nyde ßame kloster mett all syn eyndom och jndkom epther hans breffs lyelße, ßom wij hannom ther paa giiffuitt haffuer. Tha blyffue the her for oss wdj dag paa boede siider wenliigen och well forliigt om ßame godtz wdj ßaa maade — — [1]).

---

266 a Theßße epther[ne] ko. mts. lendsmenden (er) tiillschreffuitt epther thenne eptherfølgende tenor, som staar indtegnet epther lendsmendens naffn.

Jutlandt och Fyen: Erick Banner. Peder Ebbeßen. Frue Else tiill Loydtwedt. Frue Citzell Krumbiges. Frue Anne her Pritbiørns. Gabriel Gyldenstern. Otte Gyldenstern. Albret Gøye. Hartuig Thomsen. Tyge Lunge. Christopher Rosenkrantzs tiill Skierne. Niels Skeell. Niels Jensen. Niels Jwll. Frue Karyne Keilds i Waarde. Anders Skeell. Her Knudt Rudt. Erick Bøllye. Myckell Brockenhuße. Eyler Rønnow. Jørgen Lycke. Henning Quitzow och hans metarffuinge, Jørgen Quitzows arffuinge. Claues Daa, Hans Johansen och

[1]) Hermed ender dette Bind (No. 1. b.) af Tegnelserne afbrudt. Efterstaaende Blade af Originalen fra 266 a til 266 b, som ved urigtig Sammenlægning af et af Originalens løse Hefter ikke ere blevne aftrykte paa deres rette Plads, tilføies her, ibet der henvises til det foregaaende Hefte af Danske Magazin S. 39, hvor de ville være at indsætte imellem Originalens Blad 266 og 267.

och theres metarffuinge, Laurits Skinckels arffuinge. Fru Eitzel Anders Jacopsens. Frue Anne Heyderstorps Frue Susanna Claues Ericssens. Frue Cristentze Tøn Tønsens. Her Hans Gaafß.

Item Eyler Hardenbierg och Anthønis Brysse skulle tiilscriffuis nar the komme tiilstede.

Vor gunst tiilforn. Wiidtt, att wii haffue forfarett, att mange wore lensmendtt her wtj riigett sidde mett wore oc kronens len oc naar the skulle giøre off oc riigett ther aff nogen tiennest eller andenn tynge, tha berobe the tønnom paa gamble paanthe breffue oc andre forlennings breffue, som the siige att haffue paa samme theres lenn, thii nødes wii tiill sielff att forfare sandingen, horledes theres forlenings breffue oc panthe breffue lyde oc indholle. Thii bede wii teg oc wille, att thu mett tynne panthe breffue oc andre forlennings breffue, som thu haffuer paa the wore oc kronens len, som thu wtj were haffuer, giffuer teg tiill off, saa thu eller tiidtt wisse budtt wißelige est hoß off mett samme breffue jnden wor froe dag kyndermøße først komendes, oc lader off see samme breffue, att wii kunde forfare hueß the jndeholle, oc ladtt thett jngenlunde, saa fremptt som thu lenger wiltt nyde samme wore oc kronnens len. Her wiidtt att retthe teg epther. Beffallindes teg gudtt. Schriiffuitt wtj Riibe aar etc. 1545.

Jett breff tiill Christern Pederff, kon. mats. tolder vdj Alborig, att hand met thett første lader wpsette thend salterboe, ther bleff nederbrott vdj Olborig emellom Dochedall och Eggenße, huor thend best ther stande kan. Thij kon. maat. achter att lade ther salte strax paa foraaret.

Nils Jyull till Astrup citat Erich Schram, Jens Mogenssen landsdommere vdi Nørrejyttlandt for en dom, som the haffue giffuitt mester Anders Scougaardt paa ij gaarde, then ene vdj Siøringh och then andenn i Hammershøff liggenndes, som i dømbde hannom herlighedenn efraa aff, att møde i Wiiborgh nar ko. ma^t^ førstkommer till Wiiborgh.

Frue Anne Melcker Globs efftterleffuerske citat Oluff Glob paa synn egne och Iffuer Friis paa synn hustrues wegne for nogenn indførssell, som the haffue ladett thennom indt føre vdj noget mester Anders Globs godts och icke wille vnde hinde andell vdj samme indførssell, som hun formeener segh att haffue arff vdj, att møde i Wiiborgh sette dag nesth effter att ko. ma^t^ er kommenn tiidt till byenn, mett theris indførssell breffue oc andre breffue oc beuisningh.

Her Otte Krumpen citat her Anders for en gordt kalles Taarup gordt, 266 b
som

som hand (met) wrang vnderuisening haffuer forhuerffuit seg till, att møde i Viborg.

Anders Grauerssenn i Droustrup citat Peder Stub, slotzfogett paa Skodtborgh, for nogenn øxenn och pendinge handt vpbar paa Moltthèrrits tingh, som hannom nu tilldømptt er igen och dogh holler hannom thennom for emodt ko. ma^ts dom etc., att møde nu paa odensdag heer j Riibe.

Jep Brun oc Jahan Bagge steffner Mandrup Holck, Suend Persen, Torkild Persen, Hans Rostrup, Jyrgen Rostrup, Jyrgen Stygge fore en indførdzel, thee giorde her Mogens Gøye i theres gotzs, som thee mene mett vrette, att møde vdj Aarshus, nar kon. matt. thiid førstkommendes worder.

Her Hans Andersen, sognepræst wdj Ermeløff, haffuer kon. mtt. vntt, att then gard wdij Emerløff, som Benett Morthensen iboer, skall alletiid bliffue her epther tiill sogne prestens residens met herligheden ther aff etc.

Claues Sestede, høuitzmandt paa Riberhuss, citat Jep Friiss, Niels Jensen och Gabriel Gyldenstern fore Felnegrøne och hindes tilliggelse, som the haffue fran kronen met vrette, att møde vdj Wiborg then tysdag nest epther vor frue kyndermysse dag.

Torbørnn Jenssen borger i Riibe citat Mattis Tygessenn tienendes Claus Siestedt for nogenne enge, liggendes wiidt Lyenn aa, som handt kiender segh wiidt, som handt meenner met vrett, att møde heer i Riibe nu paa torsdagh førstkommendes.

En forschrefftt till Mattis Grauerssenn, herritzfogett till Hingherritz tingh, saa att Thomis Pederssen, borger i Riibe, haffuer berett for ko. mat., att handt haffuer tilltall till Pouell Grauerssenn paa Holm for ett støcke harderuigsk och vij marcks pendinge, att handt hielpper hannom ther vdj saa møgett som rett er.

Johann Planck i Allerup citat Karll Seuerinssenn i Lilbarrum for nogett iordgodtz, handt solde hannom och icke kandt hiemble hannom thett, att møde i Wardt, nar ko. ma^t førsth tiidt kommer.

Knudt Nilssenn i Westerbeck citat Anders Nilssenn mett synn lougsmenndt vdj Horstrup for hans bother, som handt trooloffuitt och icke will holle then løfftt, att møde i Wardt nu paa odensdag førsth kommenndes.

Crestenn

Crestenn Blaamanndt paa Holm citat Hoglin Nilssen ther sammestedts mett alle synn windesbyrdt, som handt haffuer paa, att forne Crestenn Blaamanndt schulle nøgis mett the neffninge, som handt haffuer tagett paa hannom for nogenn trolboms sagh, att møde i Wiiborg nar koning. mat. førsth tiidt kommendes worder.

Mette Marquordts i Gammell Rouesth en forschrefftt till Eske Morttenssen, herritzfogett i Schatzherrett, att hand steffner hinder oc hindes genpartt Per Crestenssen ibidem i rette och giffue bescreffuitt, som hand will were bekendt for gudt oc ko. mat.

Nattleyger fran Riibe. Then tysdag, som er sanctorum Sebastianj et Fabianj dag, tha drager ko. mt. her fran Riibe och tiill Brøndom, ther holder Claues Seestede j natt. Om onsdagen ther nest epther tiill Waarde, ther holder byen j natt. Om torsdagen ther nest epther fran Waarde tiill Lunde, ther holder Claues Seestede j natt. Om fredagen ther fran och tiill Lundenes, ther holder Per Ebbessen j natt. Om løffuerdagen fran Lundenes tiill Ringkiøpinge, ther bliffuer ko. mt. vdj ij netter, første natt holder byen mett Lemwiig, then anden natt holder Claues Seestede. Then mandag nest epther sanctorum Fabianj et Sebastianj dag fran Ringkiøping tiill Holm tiill Oluff Symensens, ther holder Claues Seestede. Then tysdag nest epther sancti Pouell omwendelses dag fran Holm tiill Holstebro ther holder byen første natt, och Oluff Munck aff Twijscloster then anden natt. Om torsdagen nest epther sancti Pouels dag fran Holstebro tiill Skiffue, ther holder byen mett Iffuer Iwll aff Stubber closter j natt. Om fredagen fran Skiffue till Viborg, ther holder byen første natt. Then løffuerdag nest epther sancti Pouels dag holder Niels Lange i Viborg aff Duholm closter j natt tiill afften moltidt och om søndagen till middags moltidt. Then søndag nest epther sancti Pouels dag till afften moltidt och om mandagen ther nest epther till middags moltidt tha holder Nykiøping by. Then mandag, som er kyndermysse dag, ther holder forne Wiborg till afften moldtid och om tysdagen till middags moltidt, tesligte samme tysdag till afftens moldtid och om onsdagen till middags moldtidt tha holder prouesten aff Westeruig closter. Then onsdagen epther kyndermysse till afften moldtid och om torsdagen tiill middags moltid ther holder Christopher Rosenkrantzs aff Melsomherret och Synderlingherret. Then torsdagen nest epther kyndermysse till afften moltidt och om fredagen till middags moltid holder Oluff Munck aff Skiffue leen. Then fredagen epther kyndermysse om afften moltid tha holder Johan Brockenhuße aff sancti Hans closter och om løffuerdagen ther nest epther tiill middags moltid tha holder Jens Nielssen aff — closter. Om løffuerdag 266 c

afften

afften epther tyndermysse till afftens moltidt holder Hartuig Tomsen, om søndagen ther epther till middags moltid ther holder Jens Tomsen aff — closter.

266 b Natleyger fran Wiborg tiill Aalborgh. Fran Wiborg tiill Widskyldt closter ther holder abbeden. Fran Widskyldt tiill Aalborg ther holder Alborg by første natt. Ther nest Gabriel Gyldensterne aff Drum j natt. Tride natt her Mourits Olsen aff Hanne herret. Fierde natt Knudt Gyldensterne aff Dø closter. Fempte natt her Jørgen Friiss aff Wreløff closter. Siette natt holder Herman Skell och Coruits Wlffeldt aff theres forleninger om behoff giøres, Herman aff Irup och Coruitzs aff sit prouesty oc effther thij Gabriell hauer half renthen met Corfitz, skal hand holle halfft holdhet met Corfitz.

Kon. matts. natteleyer tiill Alborig. Mandag nest komendes, som nest epther Blasij, droge kon. ma[at] aff Viborig och tiill Gedsted vdj Ryndsherret, ther holder her Otte Krwmpen j natt. Tiisdagen ther fraa och tiill Widskijld closter, ther holder abbeden thend natt. Onsdagen nest epther ther fraa och tiill Nijbæ [Peder Riidemands] [1]) ther holder Axell Juell j natt aff leenett. Torsdagen nest epther ther fraa och tiill Alborig, ther holder Aalborig bye thend første natt. Item thend anden natt holder her Mowres Olssen, heller hans fogiid paa Aagord aff Hannherret fredag afften och løgerdag myddag. Item thend tridue natt Gabriell Gyldenstiern aff Drrom løgerdag afften och søndag myddag. Item thend ferde natt Christoffer Stiige aff Sebygardt søndag afften och mandag myddag. Item thend fempte natt Eskijld Gøyie aff Hundslundt mandag afften och tiisdag myddag.

Tegnelser over alle Lande No. 2.

j En befaling thijl theße epther[ne] riddermensmen, som ere her Jørgen Friis thijl Kragsstrup, Jens Tamissen thijl Holumgaardt, Jens Mogenssen thijl Syndinggaardt, Christern Stygj thijl Randrup, Mogens Justssen thijl Lundgaardt, Erick Styn thijl Tostrup oc Enuold Kruße thijl Vindinggaar, oc tesslig[te] thijl sandmendt vdj Rindzherit oc wdj Nørlingherit, att the aff beggi heritter forsambler thenom paa Haffris engy, lygendes emellom Haffriis oc Skals, att ther om granske oc forfare oc giøre ret skiel om herritzskiel oc marckeskiel.

Ett obne breff thijl bynderen offuer alt Hals len, att vdtgiffue oc fornøge her Otte Krumpen theris jndfestning etc. eller rømmer theris gaarde.

Item finge Nykiøbings i Morsß borgere stadtfestelsse paa theris priuilegier, datum Collinge fredagen effter vocem jocunditatis aar etc. 1545.

Item

[1]) Det Indklamrede er udstreget.

Item fich Jochim Beck breff, att ko. ma[t] haffuer ombdraffuitt mett Ragschow borgere mett the iiij[c] daler, som the nu schulle giffue aff theris bye till saa lenge att hans ko. ma[t] sielff indkommer vdj Siellandt igenn och tha sielff ydermere handle mett thennom ther om.

Item fich Peder Godtske breff, att hues fetalie som Effuertt Lamppe vdj synn beuaringe haffuer och ko. ma[t]. tillkommer, then schall handt lade hannom beholle huos segh till saa lenge att hans nade lader forfordre then aff hannom igenn.

Item priier aff Andnordtschouff fick breff, att handt schulle annamme her Lauris Pederssenn ther indt i closterett till segh och forschaffe hannom synn frii vnderholdinge ther, liige som the andre prestemendt, ther inde ere, dogh saa, att handt schall leße oc synnge oc giøre hues hannom bør att giøre liige som the andre prestemendt, ther inde ere, gi(øre).

Her Erestenn Friiß ffich følge breff till Beckemarck gaardt och altt thett godtzs ther tilligger, som Berttell Jyull tillfornn vdj were hagde, cum clausulis consuetis ett inhibitione solita. Datum Collinghuß fredagenn nesth effter søndagenn vocem jocunditatis aar etc. 1545.

Finge the aff Aalborgh breff, att konning[e] ma[t] haffuer vndt thennom dagh och stunde paa ij[c] daler till i framtiidenn, dogh mett saa skell, att the schulle strags vdtgiffue the iiij[c] dalere, oc hagde tillfornn fongett ko. ma[ts] schriffuelsse om samme sex hundrett daler, ex Collingh dominica exaudi 1545.

Liige sliigtt ett breff finge the aff Randers som the aff Aalborgh samme tiidt, och schulle och saa giffue sex hundrett daler.

Item ffinge the aff Kiøpnehaffnn breff, att ko. ma[t] wor till fredtzs mett thennom, att then sum daler, som the haffde fongett hans nades schriffuelsse om, motte bliiffue bestaaendes huos thennom till saa lenge att hans ko. ma[t]. sielff personnligenn kom ther till Kiøpnehaffnns slott, dogh att the lade begynde oc ferdige giøre oc wedt magtt holle theres byes wolde och befestningh. Datum Collinge søndagenn exaudi 1545.

Slig en dom gick emellom Jep Tordssen oc Engle Bendtssen. Giøre alle witterligtt, att aar epther gudtzs byrdt mdxlv fredagen nest epther søndagen vocem jocunditatis her paa wortt slott Colinghwß, neruerendes off elsk[e] Jahan Friiß wor cantzeller, Eriich Banner Danmarcks riiges marsch, her Anders Bylde riidder, Knud

Knud Gyllenstiernn tiill Thym, her Otte Krumppen riidder, Peder Ebbßen embitzmandt paa wortt slott Lundenes oc Anthonis Bryske riigens cantzeller, wore mendt oc raadt, waar skickett thenne breffuißer Engle Bendßen paa then enne oc hagde her fore oß wtj rette steffnidt oss elske Jep Tordtßen wor mandt oc tiener paa then anden siide for att handt schulle haffue woldtagitt hans datter, hagde tagett hans goetzs fran hannom oc jagett hannom fran huß oc hiem, oc mentte, att handt haffde giortt hannom ther wdynden stor wrett. Ther tiill swarede forne Jep Tordtßen oc berette, att hand aldriig hagde woldtagitt Engle Bendtßinz datter, och icke eller Engle Bendßen eller nogen thet beuiße kunde, men thet handt schulle haffue leygett hoes samme hans datter thet wille handt huercken siige, haffue sagtt ja eller ney oc mentte, om saa war, thaa war thet ingen halsløes gerning. Ydermierre berette forne Jep Tordßen oc bestoedt, att hand forne Engle Bendtßens goetzs annamett hagde oc sagde, att handt hagde nogel aarsagh ther tiill, thij att forne Jep Tordßen haffuer forsfuldt forne Engle Bendßen mett lougen oc giortt hannom freedløs, thij att hanss datter haffde ladittt seg beligge aff en karll, som waar hindes fødskend barnn, oc her fore oss wtj dag wore offuerbødiige, att wille liide oc wndgielle hues wij ther om wille dømme oc for rette aff siige, mett flere ordt oc talle, som thennom paa bode siider ther om emellom løb. Thaa epther thij att forne Engle Bendßen icke kunde giøre beuisligtt wtj nogre maade, att forne Jep Tordtßen hagde giortt hannom fredløes, thaa bør forne Jep Tordssen angerløes att were for then sag, men dogh haffuer forne Jep Tordßen nu fore wor bøen oc begiere skyldt giiffuit forne Enngle Bendtzßen syn fredt egen oc offuer giiffuitt hues tiiltalle hand haffuer tiill hannom tiill thenne dagh. Dog att handt icke schall begiere att boe paa fforne Jep Tordßens goetzs. Oc tesligte loffuitt oc tiilsagdtt, att hannd mett alderfførste, hand hiem tiill Skonne kommendes worder, wille giffue forne Engle Bendtßen thette epthernе goetzs egen, som er forst fiire kiør, tuo øxen, thj faar, thj giedder, tou swin oc en seng met hues kleder ther tiilhører. Datum vt supra 1545.

Mattis Claussenn, raadtmandt i Kiøpnehaffnn, ffich stadtfestelsse paa ett konningh Fredericks beßegeltt pergementz breff, lydendes paa en gaardt i Kiøpnehaffnn, som handt sielff i bder och ligger till sancte Anne altter i Roskilde domkircke, huilckenn gaardt hans hustrue Kerstine, skipper Seuerins och hindes børnn och arffuinge paa lyder, saa att hun, hindes børnn och arffuinge schulle haffue, nyde och beholle samme gaardt, dogh saa, att hun, hindes børnn och arffuinge schulle ther aff till gode rede aarligenn vdtgiffue then sidwonlige iordskyldt till samme sancte Annes alttere vicaries forstandere vdj Roskilde domkircke, som ther aarligenn pleyer aff att gaa, och holle gaardenn wedt synn fuldtmagtt. Cum clausulis

salis consuetis et inhibitione solita. Datum Collinghuss søndagenn exaudj aar etc. mdxlv.

The aff Horssens fingge breff att skulle skicke tiill Wedle thett meste kiøcken tøgh, the kunde aff stedtt komme ther aff byenn, keele, gruder, tinnefade, tinne tallerckenn, brade spiedt, trefade, och ther hoss thuo aff theres borrisker, som kunde ware paa samme køckenntugh och føre thennom thett tiill bage ygenn, och fingge the aff Wedle schriiffuelse, att the mett therres egne vogne skulle frambelis føre same køckenn tøgh tiill Kollinghuss, saa thett wiisseliigenn kom tiidt paa torsdag førstkommendes. Datum Kollinghuss tisdagenn epther exaudj aar etc. mdxlv.

Orum kircke werger finge breff til Per Ebbesen, att kon. mtt. haffuer vnt vdj thette aar Orum kircke till syn byggening konningens oc kirckens part aff tienden.

Sligtt eth breff wdgick tiill ridderskabett offuer all Danmarck, som her epther følger. Wy Christiann etc. Helse etther alle wore kere troe wndersotte, riidder, riiddermends mendt, fruer, iomfruer och alle, som frij och frelse kiendes, som biigge och boer offuer altt wortt landtt Nørre Jutlandt, k[en] mett gudtt och wor naade. Wiider, att wij er komne wdj forsfaring wd aff the register, som oss er andtuordett, paa huilcke aff etther som wdgiiffuett haffuer then tiuffuende penning oc huor møgett huer wd giiffuitt haffuer, tha formercke wij aff same register, att mangge aff etther icke endnu haffue fuldgiort eller frann seg antuordett same tiwffuende penning wedt synn eed, epther som y then oss beuilgitt oc samtigktt haffuer, 3
thij bede wij etther alle oc huer serdelis, att saa mange som egenn staer mett samme tiuffuende penning oc icke thennom mett syn eed frann seg antwordett haffuer, attj rette etther sielff ther wdinnenn oc thenn wdgiiffuer och offuerantuorde thennom, som wij samme tiuffuende penning beffallitt oc tiill forordinertt haffue att wpbere, epther som y wiide ther bleff oss beuilget oc sambtygtt, saa thenn mett thette allerførste wdkommendes worder. Ther er oss oc riigett storliigenn magtt paa liggendes, thij wy ere nu besueritt mett en stor pennings vdgiifft att skulle yndenn en kortt tiidtt wdgiiffue tiill wortt oc riigens store nøtte och behoff. Thij lader thet jnggenlunde. Datum Kollinghuss tisdagenn nest epther søndagen exaudj aar etc. mdxlv. Wnder wortt siignett.

Breff till menige manndt, som fiske paa Fanøø, Sønderho och Mannøø, att huer aff thennom schall vdtgiffue wor frue lodt till samme Fanøø, Sønderho och Mannøø kircker till theris bygningh och forbederingh, effter som altiidt haffuer werett vdtaff gammell tiidt.

Breff

Breff till almugenn, som fiske for Synderside Hoo och Dußbye, att the giffue theres prester theres madtfiske, som the altiidt tillfornn aff gammell tiidt fongett haffue for att the predicke thennom gudtƷs ordt fore.

Breff till Jyrgenn Michelssenn i Bøgballe, herretƷfogett i Nørherrett, att handt hielpper Thomis Eskessenn i Siøehale saa møgett som rett er offuer Nils Friis i Linderup, Per Jibssen i Knude och theris mettfølgere, for the sloge hannom om natter tiidt vdj mørck och molm.

Liige sliigtt ett breff till Gyde Erichssenn herritƷfogett i WradtƷherrett.

Ett obett breff, att ingenn schulle inddriiffue quegh eller vpskere helmptt paa klittenn vdenn the som haffue lodt och deell ther vdj.

Ett breff her MatƷs Buck schall haffue paa then prestegaardt, som laa till Ydinge kircke, som nu er affbrott, vdj synn liiffs tiidt, mett samme gaardtƷs rette tilliggelsse.

Ett obett breff till menige bønder vdj Lundenes leenn, saa att Peder Ebbessenn haffuer berett for ko. ma^t, huorledes att mange ther j lenett fordriiste segh till att graffue grøenn iordt bortt, enge och fortte, till att tecke lynngh tørff och theres huße mett, ydermere endt theres anpartt tillsiiger och kand tillfalle mett rette, huem som fordriister segh till att giøre ther emodt ydermere att graffue endt till skellighedt, som the kunde lucke theres kornn och hiøø mett, tha schulle the bethale schadenn igenn och ther till bøde iij marck for huertt lass, handt ther aff fører.

Seuerin Chrestenssenn i Kastrup schall haffue breff paa hans bondegodtƷs.

Nils Lange citat Crestenn Pederssenn, borgemester i Aalborgh, for handt haffuer beslagett hans kornn ther, och ther offuer bleffuitt forderffdt och thett for en vsiidwonligh toldt, handt wille haffue ther aff, att møde vdj Aalborgh nar ko. ma^t førsth thiidt kommendes worder.

[Nils Hardbo tienendes] [1]) Knudt Gyldensternn till Estrup oc Nils Jenssen till Brodscoff citant Jens Budessenn i Ribe mett the andre Ribinger mett theres tillhengere for [vpløb oc forsamblinge] [1]) fiske garnn, som the haffue vlougligenn vptagett vdj Lymfywrdt och thennom mett woldt och welde haffue tagett fraa ko. ma^ts vndersotte, att møde vdj Aalborgh nar ko. ma^t thiidt førsth kommendes worder.

Niels

[1]) Det Indklammede er udstreget.

Niels Krag en beffalling til thesse eptherne godemend Erick Skram, Jens Mogensen, Niels Lange, Iuer Iuell, Matzs Giordsen, Niels Iuell, Christoffer Munck, Iyrgen Prip, att ther er trette emellom Niels Krag oc Per Harboe for en gard i Ortum i Vesterherrett, som forne Per Hardboe kendes seg ydermere loed oc deell end then contracth vduisser, som ther paa giortt er.

En forschrefftt till landtsdommere i Nørre Iyttlandt, att thenne breffuisere 4
Seuerin Nilssenn i Sønder Aldum haffuer berett, huorledis att Jens Oluffsens børnn ibidem mett rette tillkom nogett bonde godtzs, som er en gaardt liggendes ibidem, som Anne Lassis nu iboer och samme gaardt bleff thennom fraakiøfftt mett vrett, som handt sielff ydermere berette kandt, att steffne then sagh i rette for thennom och endeligenn hielppe thennom saa møgett som rett er.

En forschrefftt till Christopher Huittfeldt, att Axell Poße i Hellekiißß haffuer ladett berette for ko. mat., att frue Ingerdt och hindis mawge forholle hannom nogett godtzs for ther i Norge, att handt ther for bestiller mett laugmendenne eller huer som giffue steffning vdt, att handt eller hans fuldmegtige maa fonge steffning offuer thennom och wederfaris saa møgett som rett er, att møde vdj Oslo still sancti Pouels dagh førstkommendes.

En forschrefftt till landtzdommere i Nør Iyttlandt, atth the hielpper thenne breffuiserske Apollonie Hanssdather i Wedell saa møgett som rett er offuer Seuerin Atzerssenn i Lundt, for att handt haffuer skildt hinder wedt hindes arffuegodtzs och giordt hinder arffueløeßß.

Jens Thomissen, landtzdommere i Nørre Iyttlandt, mett hans mettarffuinge citat jomfrue —, Palli Spliidtzs dother i Myndstrup och hindis laugwerge for en gaardt, kallis Østerhoffuidt i Gyuskodt sogenn, som hun holler hannom for mett en wrangh lagheffdt, att møde i Aalborgh nar ko. mat først thiidt kommendes worder.

En forschrefftt till landtzdommere vdj Nørre Iyttlandt, att Crestenn Jenssenn, borgemester paa Schaugenn, och Anders Mauritzsenn, borger ibidem, haffuer berett paa theres menige byes wegne, huorledes att sandmendt i Hornsherrett haffue giordt tough ther inde vdj theres frii birck emodt lougenn, att the steffne then sagh i rette for thennom och hielpper thennom paa begge siider saa møgett som lough och rett er.

Hans Skenckell till Gierschoff och Pouell Skenckell till Østrup citant Erich Banner for ij gaarde liggendes i Aggerup i Biergherrett i Fyenn, som the haffue fun-

fundett i theris faders skiffte breff och icke wiide huorledes att the ere kommen thennom efraa hende, att møde till første almyndelige herredage mett hues breffue och beuisninge som handt haffuer paa samme gaarde.

Befallinge till thesse efsterschreffne gode mendt Jens Mogenssen, landtz-dommer, Hans Stygge, Crestenn Stygge till Randrup, Mogens Josstssenn, Erich Grøen, Nils Friis, Jens Spendt och Hans Laurtssen till Kiergaardt, Harttuigh Schram till Deberelundt haffuer berett, att ther er trette emellom hannom och Oluff Munck for marckeskell, som handt haffuer ladett suorett emellom Oustrup och Raayen och emellom Oustrup och Lindett, att the grandske och forfare leyg-lighedenn ther om oc om samme marckeskell er saa retteligenn giorde, att the bør att bliiffue wedt magtt eller ey.

Jacob Mauritzenn schall haffue breff, att konninglige ma[t] er kommenn vdj forfaringe, huorledis att mange fordriiste thennom till att skyude dyer inde vdj Ferssherrett emodt ko. ma[ts] recessz, och ther som handt kandt offuer komme sliige, tha maa handt straffe thennom effter recesszenns lydelsse.

Etth obne breff tiill Niels Gryff i Slett och Niels Lauritzen y Wusth, herrets fogett wtj Hanherritt, att ko. ma. er kommen i forfaring huos theres re-gister om halsløszningh, hurledes thee huercken there findes eblantt adelen eller byn-derne att haffue huos hans no. ko. ho. beffalingsmendtt wptingtt fore theris for-sømelsze skyldt i then wprørske tiidt, som andre i thee wprørske herritth boendes giortt haffue, att the for saadanne forsømelsze skyldt schulle wptinge emodt Per Ebbesen eller Axell Jull, høuitzmand paa Aalborghusz, paa wore wegne, saa frompt att theri icke schall anderledes handles met. Datum Colinghusz sabato trinitatis anno 1545.

En miszive tiill borgemestere oc raadmendt wtj Aalborg, att the schulle wden all lengere forhaling nederbryde alle thee boer lengs wd weed aaen, saa langtt och brett som graffuerne schulle were om slottetth. Datum vt supra anno 1545.

Elsse Pallis en forscrifft till Claus Sesteede, att hand steffner her Iffuer i Samsø for seg vdj rette fore nogen hug, som hand haffuer hugget hinner oc (hielper) hinner saa møgit som ret er.

5 Marine Hiortes wdj Børum en forscrifftt till Hans Stygge, att ther som hand icke haffuer sted en anden mand hennes gaard, att hand thaa icke bortt steder thenn førre kon. mtt. sielff kommer tiid til Sylkeborg.

Item

Item Hans Stygge fick breff att flye Per Ebbesen. temmer aff kronens skouffue till Lundenes slotzs byggenings behoff, saa møgit temmer som hand kand affsteed komme. Relator Per Ebbesen.

Abbeden aff Emcloster fick breff att flye Per Ebbesen saa møgit temmer, som hand behoff haffuer till ett huss atthen bindinger lanngtt, som hand skall sette paa Lundenes. Relator Per Ebbesen.

Theße ere the goedemend, som skall dømme emellom Peder Ebenssen paa ko. ma. wegne oc Anne Niels Clemetzens eptherleffuerske.

Her Jørgen Friis tiill Kragsstrup, Mogens Munck tiill Wolstrup, her Otte Krumpen riidder, Olluff Munck høuitzmand paa Skiiffue, Eriick Krabbe tiill Bustrup, Danmarcks riiges raadt, Jens Thomesßen tiill Hollumgard, Eriick Skram tiill Telle, Jens Mogenssen tiill Syndinggaardt landtzsdommere, Mester Anders Schougaardt i Wyborg, mester Niels Friiß ther samestedtzs, Jørgen Schougaardt tiill Schougaardt, Christiern Stygge tiill Randrup, Clauß Albritsßen tiill Damßgaardt, Hans Stygge høuitzmandt paa Skandelborig, Niels Lange tiill Kiergaardt, Niels Skeell tiill Nyegaardtt, Niels Iwll tiill Astrup, Mogens Iustsßen tiill Lundegaardt, Albrett Skeell tiill Hamelmoeße, Anders Chrestiernsßen tiill Egsgaardt, Axell Nielßen tiill Palßgaardt, Per Kruße tiill Balle, Enuold Kruße tiill Winngegaardt, Jens Wollesßen landtztinghører, Niels Anderssen borgemester i Wiborig oc Morthen Heggelund raadmand ibidem.

Item ett breff till Jochim Beck, att hannd bestiiller hoes alle lensmend, som haffuer kon. mtts. slotte oc leen paa regenskaff, att thee giøre theres regenskaff clartt oc inden fire vgger eller vj i thett lengeste giøre reede oc regenskaff for altt, hues i haffue paa regenskaff, oc forscriffuer thennom til seg ther mett, oc paa huad tiid att thee skulle were hoes hannom att hand thett giiffuer her Anders Bilde, her Eske Bilde oc mester Jesper Brochmand til kiende, thaa haffuer kon. mtt. tilscreffuit thennom, oc thee mett hannom skulle siidde offuer samme lensmends 6
regenskaff, sammeledes att Jochim Beck giør thenn extracth paa alle kronens leenn paa all theres jndkomme, epther som hand sielff weed hoes hannom er forlad. Datum Kolling torsdagen nest epther søndagen trinitatis aar etc. mdxlv.

Her Eske Bilde, her Anders Bilde, mester Jesper. Breff til thesse forsc[ne], att the skulle met Jochim Beck siidde offuer regenskaff mett lensmendene nar Jochim thennom tilsiger.

Anders Emichssenn till Stensgaardt citat frue Anne her Johann Vrnes for ett

ett Hermann Wales breff, som handt haffuer fuldtgiordt och holler hannom thett for, tesliig^{te} for en gaardt i Schalckendrup, hun holler hannom for, sammeledes for en indførelsse, hun haffuer giordt indt i hans wedt Stensgaardt, att møde i Odennsse mett then steffningh, som hun steffnnde hannom siisth mett, och andre beuis., nar ko. ma^{t} første tiidt kommer.

Hans van Dressing fiick breff til Per Hansen, att kon. mtt. hagde giiffuit vdj thette aar hannom xx daller oc otte alne engelst, att Per Hansen thet skulle antuorde oc fornøge hannom. Datum Kolling fredagen post dominicam trinitatis aar etc. mdxlv. Dominus rex per se.

Sliig en contract gick emellom her Mouris Vlsen ridder oc Jep Tordssen. Wij Chriistian etc. Giøre alle wiitterliigtt, att aar epther guds byrd mdxlv fredagenn nest epther søndagenn exaudj paa wortt slott Kollinghus, neruerendes ossz elsk^{e} Johann Friis tiill Heslagger wor canceller, Erick Banner Danmarcks riiges marsk, her Anders Bylde tiill Søeholm, her Mogens Gyldennstiernn tiill Tommerup, riidder, Peder Ebbessen tiill Tirestrup oc Jyrgenn Lycke tiill Hverring, wor mendt oc raadtt, wor skiickett for ossz ossz elsk^{e} her Mauritzs Olufssen ridder, wor mandt, tienner oc embitzmandt paa wor slott Skioldenes, paa thenn ene oc ossz elsk^{e} Jep Tordsen, wor mandt oc tienner, paa then andenn siide, om trette, som thennom emellom wor for wold och offuerlast, som her Mauris hagde beclagett att for^{ne} Jep Tordsen skulle laditt giørtt hannom ind paa en hans fiiskebοder paa Abekoes fiiske leyr wdtj wortt land Skonne liiggendes, oc tilforen tuenne domme emodtt for^{ne} Jep Tordsen gangitt ere, och berette for^{ne} Jep Tordssen, att hans bud, som hagde weritt wdtj rette paa hans weyne, haffuer forsømmett hannom oc icke borett alle hans beuisning, som hand hagde same sag anrørendes, wdij rette, mett flere ordtt, som thennom paa boede siidder emellom løbe. Thaa paa thet att ingen ydermere trette, hadtt eller wuillie skulle wpuore emellom thennom eller beggis therris slegtt och wenner, haffue wij tiilsteedtt, att the err wdtj wor nerwerelsze
7 wenliig oc well forligthe, att thett her mett epther thenne dag skall were thennom en klar afftalenn sagh emellom ock icke upreppes aff nogenn aff thennom eller ander paa therres wegne epther thenne dag wdtj nogen maade, och thenn loug, som Jep Tordsen giortt haffuer, samelebes alle thee beuisning eller domme, som er gangene wdij samme sag, skulle were lige som thee icke gangne, giordtt eller tagne wore oc, ingenn aff thennom att komme tiil hinder, skade eller forffang epther thenne dag. Sammeledes haffue wij oc offuergiffuit hues rett oc rettighet som ossz paa kronens wegne kand were tiilffallenn wdtj same sag. Datum aar dag oc stedt som forschreffuitt staar. Wnder wortt siignet.

Jyr-

Jyrgenn Hanssenn till Brincke schall haffue liiffs breff paa en gaardt liggendes i Ballum Byrck i Mershuss, som Jens Pederssen paa boer, for sliigh skyldt, som ther pleyer aff att gaa.

Jyrgen Juell, hannom, hans høstrue Anne liiffsbreff paa en gardtt kallis Vndaffthen vdij Kallis lund herrett liggendes.

Borgemester, raadmend oc menige borger vdj Riibe breff, att epther thij att thee ere besuerit mett tuenne søetønner att holle altiid fierdug paa Riiber Dyb thaa skulle alle fremmit vdlendiske, som indløbe vdj samme dyb, giiffue ij skelling danske till told aff huer lest gotzs, som thee ther ind eller wd førrendes worder.

Anne Pederss i Gilbergh en forschrefftt till Jesper Randsow, att ther som hun icke haffuer for sett hindes gaardt och vdtgiffuitt hindes landgille till gode rede, att handt tha schall lade hinder bliiffue frambelis wedt same gaardt oc icke sette hinder ther vdt.

Marine Henrichs i Wggersløff ett skiøulings breff offuer Crestenn, theres terskekarll, som slogh hindes hosbonde her Henrich, sognepresth i for[ne] Wggersløff, och saa stall viij sølffskeder, ett sølffbeltte, en bradtze och en striidtzhammer fraa thennom.

Hans Nielsen i Liste et protectorium.

Item ett forscrifft till herretsfogederne vdij Skotborg, Matzs Mørck, att hand skiicke alle thee øxen, som hand haffuer wpborett fore hal(s)løffning. Vdj lige moode til Vandfolherrett.

Befalingsbreff till tesse effterschreffne gode menndt, som er: ffførsth Palli Bangh embitzmandt paa Hennegaardt, Jens Juull till Hezellmiedt, Henningh Jyrgenssen till Lydum, Harttuigh Schram till Deberelundt, Otte Claussen till Nørholm, Nils Claussen till Holm, Godske Spendt till Quistgaardt oc Jens Spendt till Ramegaardt. Mogens Kaass till Orndrup beretter, huorledes att sandemendt i Schadtzherrett haffue giordt marckeskell emellom Søndre Riiss marck och Raffnsbiergh marck, och emellom Sønder Riiss marck och Gulagger prestegaardt, tesliig[te] granske oc forfare om the tolff eyermendt haffue suoret rett om en tofftt, liggendes vdj Gulbager bye, eller ey, och om for[ne] marckeskell er saa retteligenn giorde, att the bør att bliiffue wedt magtt eller ey.

Item Hans Holck en forschrefft till the iij landzdomere, att hand haffuer 8 berett,

berett, huorledes att tolff eyere haffue rebett Vrløff marck, som hand mener met vrette, att the ther fore steffne samme eyere fore thennom wdj rette oc endeligenn domme, om the haffue rebett samme marck mett rette eller ey.

Thomes Symensen i Vrreløff et protectorium.

Greer Glotto barberer en forschrefft till borgemester och raadt i Wedell, att the ere hannom behielppeligh vdj hues maade the kunde, anseendes, att ko. ma^t haffuer forfordrett hannom thiidt henn och er goedt for sitt embede.

Caspar Fux en forscrifftt till tolneren wdj Assens, att kon. mtt. haffuer wntt hannom viij øxene toldtt frij.

Item Frantzs Brigßen en beffaling till thesse epther^ne godemend Mickel Brochenhwss, Hans Jehansen, Dirick Quitzov, Jens Rotfeld, Christoffer Gyldenstiernn, Gert Bryske, Claus Brochenhus, emellom hannom oc Niels Jepsen i Tallerup fore att skiellie tiltalle, som hand haffuer til hannom fore en kircke tiende, som hand haffuer slagit vnder segh.

Item ith breff tiill Peder Ebbesen, att hand strax lader jndskibe paa thend boyerte ald thend haffre, malt, smør och flesk, hand haffuer, som kon. ma^at tilkommer.
Item ther tiill mett xl øxne, at the komme hiid met thet aller jligeste.
Item vdj liige maade tiill Hans Stiige, at hand strax skicker vd tiill Arhus ald thend flesk, malt och haffre, hand kand afflade ther fran Sylckeborig och Skandelborig, som hiid skall tiill Kolding tiill kon. mats. behoff.
Item end xxx øxne at strax vdkreffues aff sagfald och gordfestning, och dryffues hiidt tiill Kolding aff Schandelborig och Sylckeborig len.

Søndagenn nesth effter Joannis baptiste dagh fick Jyrgenn Rudt, embitzmandt vdj Mariagger closter, schriiffuelsse om ett hundrett lester Mariaggers kalck, att schulle forskicke hiidt till Collinge till skibs 1545.

Søndagenn nesth effter sancti Joannis baptiste dagh fick greffuen aff Nasso breff till tollerenn heer i Collinge, saa handt motte vdtdriiffue vdj thette aar 1545 ij^c xx oxenne heer aff riigett.

Matzs Har i Nøbøll en forskrefftt til landzdommerne i Nørrejutland, att thee hielpe hannom i hans sag, som Niels Skiell haffuer steffnd hannom fore til landztingit, saa møgiitt som loug oc rett er.

Chrestenn

Chrestenn Seuerinssenn vdj Holstebro en forschrefftt till borgemestere och raadt vdj for[ne] Holstebro, huorledes att handt haffuer berett for ko. ma[t], att handt haffuer werett vdj lang tiidt vdj Suerige, och vdj middeller tiidt haffuer nogenne borgere ther i byen byttett och parttett hans arffuegodtzs, gaardt oc grundt, agger och besønderligen ett sl[e] engh, att the hielppe hannom saa møgett som lough och rett er.

Peder Michelssenn i Skibfar en forschrefftt till borgemester och raadt vdj Randers, att handt haffuer berett for ko. ma[t], att Seuerin Rasmussen ther i byenn haffuer vndtsagt hannom, att slaa hannom ihiell, for handt straffede hannom for syn vtugtt ther hand waar liiden, att the tage borgenn aff hannom, saa handt icke giør hannom nogenn schade, vdenn hues handt kandt giøre hannom mett lough oc rett.

Her Lauers i Lindrup en forscrifft tiill mester Gunder, att epther thij then eng, som ligger offuen for hans fiskegordt, som ko. mt. haffuer ladit besigthe, icke att wære hannom tiill skade etc., att hand ingenn hinder giør hannom paa samme fiskegordt oc lader hannom nyde thenne ko. mts. scriffuelße gott att etc.

Mogens Hanssenn i Store Wellinge en forschrefftt till landsdommere vdj Nørrejyttlandt, att the hielppe hannom saa møgett som rett er offuer Hans Brun i Horstrup och Gregers Jyrgenssen i Pedstedt om nogenn iordt, som the haffuer fraa hannom mett vrett.

Niels Pederssen i Sønderup en forschrefftt till landtsdommerne vdj Nørrejyttlandt, att the hielppe hannom saa møgett som rett er offuer Baltzer Maltteſſenn till Roebstrup for nogenn iordt, som handt will legge fraa hans gaardt.

Marine Nilskone i Børuppe en forschrefftt till Hans Styge, att hun haffuer berett for ko. ma[t], att hun haffuer bygdt oc forbedrett hindis gaardtt och vdtgiffuitt hindes landskyldt, att om saa er, att handt tha icke giør hinder nogenn vskell oc lader hinder bliiffue wedt gaarden.

Anders Rassmussenn i Stabrup en forschrefft till Peder Ebbessenn, att handt haffuer berett for ko. ma[t], att handt oc hans hustrue haffuer bygdt och forberett theris gaardt oc vdtgiffuitt theres landgilde, om saa findes, att handt tha icke lader thennom skee nogenn vrett, menn bliiffue wedt theres gaardt.

Om natzleye. Theße epther[ne] ere tiilschreffne att holle ko. ma. nar hans ko. mats. erenede faller her ind wtj Jutlandtt. Dat. Colinghuß ipso die Johannis baptiste anno etc. 1545.

Frue

Frue Elsbo Krummediiges aff Nøruongsherritt j natt. Otte Gyllenstiern aff Bygholm j natt. Oluff Munck aff sancte Hans closter i Horßens j natt. Tygge Lunge aff Roggzeherritt j natt. Eriick Banner aff Kalløø ij natter. Knud Gyllenstierne aff Oecloster j natt. Albrett Gøye aff Tordrup j natt. Abbett Peder aff Emcloster j natt. Michell Groppe aff Worecloster j natt Axell Jwll aff Eßembeck j natt. Herloff Trolle aff Ringcloster j natt. Mauritzs van Herling aff Østrup j natt. Jahan Høycken aff Alingcloster j natt.

Breff till Michell Brockennhuß, att som handt schriiffuer ko. ma[t] till, att ther er ingenn fogett paa Eskebergh, tha er ko. ma[t] well tillfredts, att handt setter Claus Marquordtssen till fogett, saa lenge hans ko. ma[t] kommer ther sielff indt vdj lanndett.

Erick Jensen i Dretzløff, Jep Suder ibidem och Tommes Jensen ibidem citant sandtmendt vdj Woreherrit fore it marckeskel, som the skulle haffue giordt emellom Dritzløff marck och Aatzløff marck, ßom the mene mett vrette, att møde i Odenße sancti Knudt konings dag etc.

The samme steffne Per Ebbesen [fore hans tienere vdj Aaß haffue dreffuit paa theres marcke, ßom the meene medt vrette, tesligeste] [1]) fore Bøgeskoff, ßom Per Ebbesen kendes seg vedt.

The same steffne Per Ebbesen fore en halffgordt vdj Hoffuit marck, ßom hand paa ko. mts. vegne kendes seg vedt, att møde same tidt.

The same steffne eyermendh, ßom ere Christen Olsen i Offuerby och hans mettfylgere fore Dritzloff marck, ßom the haffue rebit emodt lougen.

Erick Jensen i Eritzløff steffner Anders Stur i Birck, Per Hardbo i Vesterbyrck, Jens Harboe ibidem, Staffen Hollom i Monbiergh och theres mettfylgere, fore att the tilforne haffue verit steffndt till Viborg landsting ther att staa theres sandingen tiill, hues thennom vitterligt vor om en sag emellom Erick Jensen i for[ne] Eritzløff och Jørgen Ericsen, och the thet jcke giøre ville, att møde same tid, att staa theres sandingen tiill.

Erick Jensen i Eritzløff steffner Per Lassen i Gedue, Henric Knutzen ibidem, Per Eskildsen i Twingstrop och theres mettfylgere fore att the ere steffnd till Viborg landsting, att skulle sige theres sanding, huad vilckor hand vndte Jørgen Ericsen inden Vorherritzting, then tid hand haffde dele paa hannom, och om the saa hannom sette wissening eller borgen fore seg same tidt, och the sade offuerhørig och icke ville møde, att staa theres sandinge tiill, att møde same tiid.

Erick Jensen, Jep Suder och Tomes Jensen citant Eske Atzersen, herritzfoget i Voreherret, fore en vretferdig dom, som hand haffuer giffuit emodt, lydendes

[1]) Det Indklamrede er udstreget.

lydendes paa nogen borgen, som the skulle haffue sett och verit i mett Jørgen Ericsen.

The same mend steffne Knudt Oxen i Gedue, Symen Persen i Røballe, Søffren Faag i Bleylle och theres metfylgere, fore it falsk vintne, som the skulle haffue vontnet emod thennom, fore the skulle haffue set borgen, som the mene the haffue giordt met vrette.

Jørgen Ericsen i Eritzløff citat Erick Jensen i Eritzløff, Jep Suder, Tommes Jensen och Jørgen Ibsen ibidem fore the haffue feygdet hannom och hans søn i frj och felig dage och borgen, som the vore vdj paa alle sider.

Idem citat Erick Jensen fore en loug, som hand gaff hannom, saa hand jcke haffde sagdt for^{ne} Jørgen Ericsen andit end sandingen paa inden tinge.

Peder Ebbesen steffner Eric Jensen fore nogen eyendom, som hand haffuer brugt ind vdj Hoffuit skow och marck och siden giffuit hannom loff fore, saa hand vor hannom ingthet plygtig paa ko. mts. vegne, tesligeste fore en loug, som hand gaff, att hand jcke vore Per Ebbesen eller Jørgen Ericsen jngthet mere plygtige end noget greff och nogre pendinge, som hand siger att skulle haffue lagd vdt till 11
herretzting.

Idem Per Ebbesen steffner Jep Suder, Tomes Jensen och Erick Jensen fore the haffue weldet thennom ind i stygtens eyendom vdj Hoffuit marck och burt huggit stygtens skoff, och tesligeste brugt agger og eng och kiørdt och forderrit stygtens tieners agger och eng, tesligeste fore Grønskow, som the haffue veldiget thennom ind i Dritzløff skow och bort huggit ther en stor tall eg och bøg fore vden the trer, som vore affstuffuit och forderrit, sameledes fore the haffuer indgerdit stygtens felit och toffte jordt och ther till mett igen demnet Dritzløff aa och vpstøffuit wandit och forderrit och bortstøffuit stygtens enmercke enge. Item fore nogre falske breffue, som er en laug heffdt lydendes paa en egendom i Hoffuit marck och skow, och it andit falsk breff, som Eric Jensen epther hans husbondes befalning Dirick Quitzow skall føre tilstede, oc en dom, som the finge siiste gangh till landtzingett om en redning.

Rasmus Skøtte i Offuerskow steffner Tommes Jensen i Eritzløff fore att hand hug och saarit hannom fore Jørgen Ericssens sag, och ere ther fore forfuld epther logen och dog jcke haffuer stillet hannom till frids.

Ett befalings breff till Jyrgenn Schowgaardt, Claus Albretssen till Damsgaardt, Hans Styge och Henrich Windt, att the schulle grandske och forfare om ett mageskifftte emellom kronenn och Peder Ebbessenn, tesliig^{te} emellom kronenn och

och Axell Nilssenn, huadt godtzs kronenn schall haffue aff thennom vdj Collinge leenn och huadt the schulle haffue igenn aff kronenn, saa att thennom skeer skell paa alle siider.

Appolonie Søffrens steffner Las Wendelbo fore noget gotz, som hand haffuer vpborit aff hinde, att møde same tiid, att suare hinde ther till.

Iffuer Nilssen i Worck oc Jes Kortssen i Westerby, Jes Jonssen i Høllingh, Iffuer Seuerinssenn i Deste citant Crestenn Lassenn i Wollundt for en dom, hand haffuer fott emodt thennom effter wrangh vnderuisningh, for nogenne sølffskeer, som the siige och sielff etc. Att møde i Collingh nar ko. mat kommer hiidt igenn.

Anders Emichssenn till Stensgaardt citat frue Anne her Jahann Vrnes och hindis mettarffuinge for en arff, som hindis hosbundt vptogh effter her Claus Vrne, som waar canick vdj Aarhusß, att møde vdj Odensse sancti Knudts konges dagh.

Idem citat Jens Huidt i Søruppe oc herretzfogett i Gudumherrett for handt dømbde frue Anne her Johann Vrnes och hindes mett arffuinge quitt for en arff effter Claus Vrne, som waar cannicke vdj Aarhusß, att møde same tiidt oc stedt.

Idem en befalingh till tesse effterschreffne gode mendt, som er Peder Braack till Barløesß, Werner Berttelssenn i Bisboo, Gerdt Bryske till Dallundt, Albrett Moltteſſenn till Gelschouff, Eggertt Henrichssenn till Westergaardt, Jesper Daa till Enggaardt, Oluff Norby till Schouggaarde, Hans Norby till Lindeschouff, att ther er trette emellom hannom och frue Margrette Claus Vrnes effterleffuerske och frue Susanna, Claus Erichssens effterleffuerske, for att the haffue inddragett vdi hans scough offuer then grefftt, som the haffue sielff lade kasth emellom hannom och thennom, att the grandske och forfare, om the ther vdj haffue rett giortt eller ey, tesliigte att the haffue vpbrøtt nogenn iordt indt vdj forne Anders Emichsens maalle, att the granske oc forfare, om samme maall findes paa theris eller paa hans.

Jes Albritzen i Katterup en befalling till Per Ebbesen, Rasmus Skade, Suend Persen, Offue Persen, Jost Andersen, Knud Otzen i Gedued, Jep Nielsen Effueldrup, Jyrgen Ogesen i Oldrup oc Hans Mickelsen i Kaen.

12 Item Erick Banner en beffalling till th..... godemend Eriick Skram, Jens Moge......... Thommesen, Claus Iffuersen til Boller, Mickel Nielsen tiill

Kyøe,

Kyøe, Mogens Juell til Kartofftte, Jyrgen Splid til Orløffgard, Jens Thammesen til Hiermetsløff gard, Jens Marquorsen till Lendisholm, Lucas Krabbe til Vesløßgard, att thee granske oc forffarre om en trette, som er emellom Eriick Banner oc Niels Jensen fore fiiskerij, som forne Niels Jensen giør Erick Banners tienere hinder paa i Limfiorden emellom Hielmßøaae oc Niels Jensens alegardtt.

Sligh etth breff fick Lauritzs Kremer, borger wtj Olborigh.

Giøre alle witterligtt, att wij nw haffue tiiltroett och fuldmagtt giiffuitt och nw mett thette wortt obne breff tiiltroe oc fuldmagtt giiffue thenne breffuißer Lauritzs Kremmer, borger wtj Olborig, paa wore wegne att schulle haffue fligtiighe tiilsiun och wpßeen wydtt Hals paa alle thee skiibe, ther wdløber, om thee haffue tegen oc scrifftt aff wore tolnere wtj forne Olborig, oc altt theres goetzs, thee indehaffue, er fortollitt. Tesligte haffue fuldmagtt, att anholle samme skiibe tiill ßaa lenghe thee giøre beuißligtt for hannom, att hues goetzs thee inde haffue er altt fortolnett. Dog schall forne Lauritz Kremmer liigewell were pligtughe tiill att giøre byes tyunghe wtj Olborigh, epther som andre borgere ther sammestedtzs. Thij forbiude wij alle jndlendiske oc wdlendiske att wdtløbe weedtt Hals mett ethers skiib oc gotzs før end i haffue giortt beuißeligtt for forne Lauritzs Kremmer, att haffue fortollett aff ethers skiib oc goetzs wtj wor kiøbstedt Olborig, som i oss oc kronen pligtuge ere, wnder same etthers skiib oc goetzes fortabelse. Datum Collinghwß søndagen post visitationis Marie aar etc. mdlv [1]).

Hans Claussenn i Hølltoff citat Erich Remsner i Maribo om nogett arffue godtzs, som er thennom emellom effter hans hustrues fader, som handt sielff berette kandt, att møde till første almyndelige herredage.

Appolloni Nils Seuerinssens i Lille balle citat Las Windelbo borger i Odensse for en jochimdall, ij swyn, en høllei, nogett hiøø och kornn och j oxe, som handt haffuer anamett fraa hinder mett vrett, att møde heer Odenssee emorgenn førsth kommendes.

Lauris Møller i Kolsmølle en forschrefftt till Jens Rottfeldt paa Hagennschouff, att handt schall were hannom behielppeligh, att handt kandt faa vdj the neste omliggendes schouffue saa møgett tymber, bode till sageblocke och pele, som handt kandt giøre samme mølle ferdige mett, och were hannom behielppeligh, att handt kandt fonge thett hiem till møllett. Relator Eyler Rønno. 13

Thonis Nichelssenn, borger vdj Odensse, en forschrefftt till mester Anders Glob, att hand haffuer begerett ko. mats steffningh offuer hannom for nogenn geldt,

[1]) Aarstallet maa læses mdxlv. Dette Brev er her ogsaa indført i et noget kortere Uddrag.

geldt, som handt er hannom skylligh oc icke sich steffning for hans sygdom och strøbelighedt skyldt, att handt ther for will rette segh selff ther vdinbenn, att handt icke scall haffue behoff ydermere att beclage segh therom for ko. ma[t].

Jacob Dyerskytte i Trœll sich breff till her Peder i Pedstedt, att handt schulle fornøge hannom iiij pundt kornn aff ko. ma[ts] thiiende vdj Eldherrett, som Erich Bangh bodt effter cantzlers befalinge.

Thesse epther[ne] Danmarcks riges radt finge scriffuelse, vdtgiffuet aff Odenße then søndag post Canutj regis 1545, som her epther fylger.

Vor synderlige gunst tiilforn. Wiider att vij haffue att handle och beradslaa mett etther om noger vor och rigens erende och legglighet, som synderligen magt paa liggendes er. Thij bede vij etther och begere, atj sielff personligen møde oss vdj vor stadt Kiøpenhaffn, saa i visseligen ere ther hoss oss tilstede vdj dag xiiij dage, som er then søndag nest epther sancti Ibs dag førstkommendes i thet allerseneste, och tha mett flere vore elsk[e] rigens radt, som vj samme tid till oss forscreffuit haffue, dele mett oss ethers gode radt paa hues vor och rigens erende och legglighet, som vij ether tha same tidt tilkende giffuendes vorder. Ther mett giøre i oss till vilge och forlade oss ther visseligen till. Befalendes ether gudt. Screffuit vdj sancti Hans closter i Odense søndagen nest epther sancti Knudt konings dag aar etc. mdxlv. Vnder vort signet. Schone: her Axel Bragde, her Trude Vlffstandt, her Claues Biilde, her Per Skram. Fyen: Anthonis Bryske, Jørgen Lycke. Sielandt: her Oluff Rosenkrantzs, her Knudt Rudt, Erick Matzen, her Mogens Gyldenstern, Knudt Persen, Byrge Trolle, her Anders Biilde.

14 Anders Nielssen i Gundistrup citatt Claues Hanssen fore nogne breffue paa noger bundgoetzs, som hand holler hannom fore mett wrett, att møde i Odenß nu paa mandag først kommendes.

Mandagenn nesth effter sancti Knudt konings dagh sich Claus Siestede breff, att ko. ma[t] wille beholle till Collinghuss hospitalett ther vden for Collingh, att handt sculle mett thett alderførste vdtlegge the fattige saa møgett godtzs igenn, som thennom beleygligtt er, dogh slottett icke for møgett till schade.

Nils i Tallerup ett protectorium till segh, synn høstrue och børnn etc.

Frue Kierstine tiill Røekieldtth. Giøre alle witterligtt, att oss elsk[e] frv Kierstine, Knud Otthesens eptherleffuerske tiill Røekield, haffuer ladtt berett fore oss, huorledes att hindes søn mett naffn Otthe Knudssen haffuer bortt soldtt oc affhendtt hues goetz oc eyendom som hand haffdhe erffuitt hans fader, oc hwn befrygtther

frygtther seg, att hand schall wnderstaa seg tiill att sielgie eller bortt pantte aff hans møderne goetz, thij forbiude wij alle, ehow the helst ere eller were kunde, nogett att kiøbe eller pantte aff forne Otte Knudßens aff hans møderne goetzs eller hues goetzs oc eyendom som hans moder tiilhørder. Fordrister seg noger her emod tiill atth kiøbe eller pantte met forne Otte Knudssen aff hans møderne goetz oc eyendom, thaa schall thet ingen magtt haffue, oc ther mett haffue forbrott theres wblagdtt pendinge eller anden deell, hues the fore samme goetz wdgiiffuendes worder. Cum clausulis consuetis.

Doritthij Jenssis i Koldstrup en forschrefftt till her Knudt Rudt.

Item Erick Matzen oc Marquor Tiemand en quitzantze paa thij tusind marck danske, som the Henrick Holck paa kon. mtts. wegne antworditt haffue, anno etc. mdxxxsexto, huilcke penninge her Matz Ericksen och Marquor Tiemand vppeboret haffde aff kiøpstederne.

Willom Hansen, borger i Landskrone, en forscrifft tiill Sty Porss, att hand haffuer beret fore ko. mt., att hand haffuer en skolemester siddendes vdj forne Landskrone, som er befunden met att haffue leyget hoss hans hustrue, huilcken skolemester skall berobe seg paa syn tiilbørlige domere. Thij beder ko. mt. Sty Porss, att hand strags giffuer seg till Landskrone och ther met borgemester och rad foretager same sag och hielper Willom Hansen saa møget som rett er.

Peder Nielsen i Fusta steffner Niels Jwll, landsdomere i Synderhallandt, for hand haffuer weygret hannom loug och rett paa nogre trette emellom hannom och Swendt Olsen i Erløße, att møde nar ko. mt. først komer till Hamlstedt.

Peder Nielsen steffner Oluff Ogesen och Swendt Olsen fore nogen sag, som the haffue tillagdt hannom for en lar, att møde same tidt.

Erick Skram, Jens Mogensen, Jyrgen Skuoffgard, Claues Albritzen, 15
Christoffer Jehansen, Hans Stygge, Axel Nielsen, Henriick Wind, att Per Ebbesen haffuer berett, att Axel Nielsen och Nilß Axelsen aff Stensballe well holle Weredam oc Sauffdam fore theres eyendom oc enmercke oc icke vell steede presten i Were oc stiigtens tienere ther sammesteds att mue bruge fiiskerij i samme dam, dog thet findes i theres aldmynd oc fortte, tiisligte om thet hueff, ßom staar veed Sauffdam bygtt, om thet findes paa alles eyeres i Were, som presten oc stigtens tienere haffue loed oc deell i samme fortte oc almynd eller oc ey, att thee ther fore steffne begge parter fore thennom mett theres breffue oc gamble atkomme fore thennom vdj rette och

och siiden endeligen forsfarer, om for[ne] Axel Nielsen oc Nilß Axelsen haffue sleg breffue oc adkomme, att thee kunde frij samme damme fore frij oc seerenmercke.

Ett beffalling til for[ne] godemend, att the granske oc forsfarre thett marckeskæll, som sandemend i Vore herrett giortt haffue emellom Hallerup oc Stensballe, emellom Hallerup oc Blirup, om thet er saa retteligen giort, att thet bør att were weed magt, eller ey.

Item att Per Ebbesen haffuer tilkrafft sandemend vtj Bierreherrett, att giøre marckeskiell emellom Olsborgs marck oc Klackerunds marck, oc skuoffskiell emellom Mandrup Holcks oc stigtens skuoff paa Klackerund marck, att the samme dag ere ther offuer verendes oc haffue tilsiun.

Tiill thesse epther[ne] godemend, som Anthonis Brysske oc Jyrgen Daa haffue tillbetroed att skiellie thennom att ænthen til mynde eller rette om then trette, som thennom emellom er om ett vandløb, som løber fran Morud mølle oc till Tuerskuoffs mølle. Per Brock, Verner Bertelsen oc Pouel Skinckell, Jacob Brochenhus, Jesper Daae, Hans Norbye.

16 Item Tønes Bud en forscrifft til Frantzs Brochenhus, att hand flyer hannom frij vnderholling ther paa slottet, tiislig[te] frij hus til seg oc syn høstrue oc børn oc giffuer hannom en kanne øll huer affthen met seg aff slottet til seg oc syn høstru. 1545. Relator Claus Dorknegt.

Anders Ogesen, herrisfogett i Lystersherrett. Byrge Trolle ett obitt breff til herritzfogeden wdij Lystersherrett oc til the xij mendtt ther sammesteds, som haffue herritzs jndsegle, att Byrge Trolle haffuer berett, att ther er trette emellom Hogerød oc Grødebye, saa Grødbye mend vedle thennom ind vdj Hogerrøes marck, oc ther for haffuer Byrge Trolle hafftt gamble olding aff Viillantzs herrett oc Lystersherrett paa Listersherrets ting oc thet icke haffue kundtt foett beschreffuett oc besig(let) mett herrets indsegle huad samme gammel olding och dannemænd wonditt haffde, thij beder kon. mtt. (oc) aluorligen vil, att the giffue fran thennom bescreffuit oc beseglett hues for thennom wonditt bliffuer om samme trette.

Proeff Lauresen kon. mtts. breff paa thett vicarie, som her Hoffuertt nu siist i vere haffde, liiggendes wdij Mariekircke vdj Wpsloe till hellige kors alter.

Oluff Glob en steffning offuer Basse Christoffersen fore et stygke skuoff, kallis Rebberspantt, oc Steen Andersen tilhørde, att møde till almyndelige herre dag.

Item

Item ett obne breff tiill alle kon. mats. egen bønder oc thienere vdj Sønderiutland vdj Riiperstigt besiddendes, som ligge och thiene tiill Riiperhus, Trøyborig och Møgeltønder, att huer xx mend giffue xx daler, thend riige hielpe thend fattuge, och huer jndeste pebersvenne och leyedrenge j daler och rett vggedagsmend j daler, och skall Claues Sestede legge thennom vdj legg sammen och scriffue och wpbeere same skat.

Marquordt Tiidemandt oc flere lodtzeygere ett befalingsbreff till thesse effterscrne gode mend, som er Jacob Brockenhuss, Dirich Quitzow, Claus Brockenhuss, Claus Basse, Axell Nilssen till Aasloff och Henrich Glob, att the grandske och forfare om ett gerde, som Hans Norby haffuer ladett sette emellom Egenske och Lindschow.

Biørn Koes en steffning offuer Erick Nielsen oc Niels Lange for nogen breffue, som the holler hannom for, at møde til almindelige herredag [1]). 17

Theße efftherne riidermendtzmend fiick ko. mats schriffuelße, att thee strags wfortøffuitt schulle giiffue hiid tiill ko. ma., dat. Kiøpnehaffn tiisdagen post sctj. Laurentij dag anno mdxlv. Claues Doae. Syffuor Grobbe. Hans van Bucholtt. Niels Firxßen. Per Christiernssen. Oluff Glob. Jyrgen Grubbe. Eriich Byllier tiill Turbye. Eriich Matzen. Frue Lene Hans Kraesßes eptherleffuerske. Frue Eline Mauritzs Skawes. Frue Jngier Eriich D... [2]). Niels Marquordsßen tiill Brode. Niels Lunge aff Sielsøø. Seffren Stampe tiill Giedderup. Frue Kierstine Karl Bryskes. Hans Rudtt Wogenstrup. Frv Jngier her Hans Bildes. Frv Eline mester Christoffers. Maritzs Rantzow. Lauritz Jensßen tiill Ramløß. Oluff Skinckell tiil Slesslund. Christiern Perssen [3]) tiill Jomstrupe. Frv Elße Laxmandzs. Frv Berete Per Laxmandzs. Marquord Thiidemand. Her Knud Rud riidder.

Frue Elline her Henrich Gøyes en befallinge till thesse efftierschrne gode mendt 18
her Oluff Rosennkrandzs, Basse Christofferssen, landtzdommere, Albrett Gøye till Gundesløff, Hans Willomssen till Lille Nestedt, Erich Rosennkrandtzs och Peder Chrestenssen till Hielmsiøe, att the tage till thennom gamble oldinge, att ther er trette emellom hinder och Jep Torbørnssenn till Torckelstrup for ett marckeskell emellom Østerschouff och Algestrup, att the grandske och forfare aldt leyglighedenn ther, om ther er giordt saa rett marckeskell, att thett bør att bliiffue wedt magt eller ey.

Natt-

1) Herefter indføres den første Part af det Skattebrev, som fuldstændigt, med Overskrift „Sliigtt j breff wdgiick offuer altt Danmark om skatth", findes nedenfor paa Originalens Folio 20 og 21.

2) Læs Daas. 3) Læs Pors.

Nattleyer vdj Schaane 1545. Helssingborgh ij natther her Peder Schram. Landtzkrone j natt byen. Lundt ij natther Stii Paars. Malmiø viij natther, the første ij natther byenn, the andre vj natther Jesper Friis. Falsterbo ij natther Jesper Friis. Trelborgh j natt byenn. Nesbyholm j natt Jesper Friis. Ydstedt ij natther byenn. Gladsaxe j natt Otte Brade mett Sømmershaffns byes hielp. Raffwlundt j natt, ther scall Otte Brade lade giøre gengerdt aff bønderne effter gammell siidwaann. Ahusß iij natther, første natt byenn, andenn natt Knudt Gyldensternn aff Willindtzherrett, tredie natth frue Anne her Axell Vgerups aff Elholm leenn. Søllesborgh ij nather Werner Parsbergh, bliiffuer ko. ma[t] ther lenger, tha schall Werner Parsbergh lade bønderne føre gengerdt och ther aff holle hans naade. Emellom Søllesborgh och Rondnebye schall Werner Parsbergh bestille gengerdt och ther aff holle hans naade en natt fram och en natt tilbage igenn. Rondtnebye ij natther, første natt byenn, andenn natt schall Werner bestille gengerdt eller oc saa lenge ko. ma[t] will bliiffue ther. Lyckaa j natt. Beckeskowcloster j natt Jens Brade. Wee j natt her Jacob Trolle. Her Peder Schram: Gydinge herrett ij natther, første natt vdj Wandbierg, andenn natt i Melckelangh mett giengerdt. Ovensøe j natt aff gengerdt. Engellholm j natt byenn. Langholm j natt Byrge Jenssenn. Halmstedt. Bode Falckenbiergh j natt. Wardbiergh — her Trudt. Offuitzs closter, som Tage Ottssenn haffuer, att holle en natt vdj Wardbiergh. Herretzwadt closter ij natther.

Borgeleie breff paa knechte. Malmø viij roder. Landtzkrone iij roder. Lund ij roder. Helsingborg j rode. Trelborg ij roder. Ysted iiij roder. Helsingør ij rode. Roskylde ij rode. Køge ij roder.

19 Mester Matzs Huidt till Estuadtgaardt en befalingh till the tree landtzdommere vdi Nørre Jyttlandt, att ther er trette emellom hannom paa hans hustrues wegne och Erich Martenssen till Nørgaardt paa hans hustrues wegne om nogenn arff effter beges theris faders her Oluff Pederssens døedt, att the mett thett første steffne thendt sagh vdj rette for thennom och helppe thennom paa begge siider s(aa) møgett som lough och rett er.

Jesper Friis en befallingh till thesse effterschreffne gode mendt her Axell Bragde, her Peder Skram, Lauge Brade, Jens Brade och Werner Parsbergh, att ther er trette emellom hannom paa ko. ma[ts] wegne och Jep Tordtssen till Lyngbye for ett nytt marckeskell, som handt haffuer ladett giordt emellom Borrestedt scogh och marck och Effuerudt, tesliig[te] grandske och forfare om en lycke wiidt Bingstrup liggendes, om hun mett rette kommer ko. ma[t] till eller ey, att the grandske och forfare om thett gamble marckeskell icke er saa lougligh giordt eller ey.

Idem

Idem en beffalling til Knudt Henricksen, Jacob Mauritzsen, Jørgen Tyemandt, Mogens Clausen, om trette her Hans Skouggaard oc Jesper emellom er for Lylle Hammers marck, forne her Hans haffuer ydermere indtstenet endt ßom the xv mendt haffuer dømpt paa.

Anders Gøye till Kerstrup en befalinge till thesse effterschreffne gode mendt Mogens Falster landtzdommere — —.

Matz Grim i Ragskou en forscrifft til borgemester oc raad, att the hielpe hannom i hans sag saa møgit som rett —.

Cridentzie breff till adellenn wtj Nøer Juttlandtth.

Wii Chriistiann etc. Hielße etther alle worre kierre throo wndersotte ridere, riidermendtz mendtt, fruer oc alle andre, som friie och frelße kiendes, sameledes alle andre wore fogetther och embitzmend, som byge och boe wttj wortt landtt Nørjutlandtt, ken mett gud oc vor naade. Wii giiffue etther alle och huer serdielles tillkiende, huorledes att wii nu haffue till throedtt oc wttj beffalling giiffuitth off elske Erriick Banner, Danmarks riiges marsk, oc Pedder Ebesønn, embitzmand paa wortt slott Lundenesß, wor mendtt och raadtt, paa en beleilig tiid oc stedtt mett thett aller første att skulle forschriffue oc forsamelle etther oc ther paa wor wegne giiffue etther nogen wor oc rigens erinde oc leylighiedtt till kiendne, thii bede wii etther alle oc huer serdiellis, attj wttj ßame erinde, som forne Erick Banner oc Peder Ebbesønn etther wttj ßoo maade paa wor oc riigens wegne tillkiende gyffuendes wordher, wille fuldttkomelighen betroodtt haffue och paa ßame errinde giiffue thenom paa wor vegne ett gaaetth, endeliige oc till forlodiige andßuar oc ther vttinden lade etther welluilligen oc hørsoomligen fyndes, ligeruiff som wii ßelffue personligen wore ther tillstede, och ßelffue mundeliigen handliitt mett etther ther om, oc huis thii paa vor wegne etther alle eller oc huer for syn eghen personn for breff oc ßegell oc tilbørliige foruarring igen loffuendes oc tillßiigendes worde, thett wiille wii wttj thette wortt opne breff holle thenom alletingte skaddeløesß oc ther paa giørre etther huer for ßægh wttj ßeer mett wortt eghitt ßegell och breff tilbørlinge foruarning ther. Tiill ydermerre windisbørdtt oc beder foruarringh haffue wij ladtt trøcke wortt siigenette vden paa thette wortt opne breff. Datum Haffnie scti. Laurentij martiris dag aar etc. mdxlv.

Breff till alle fogeder, embitzmendtt oc alle andre, som nogitt paa ko. mts. 20
wegne wtj Nørjutland haffue wpborridtt oc skulle giørre regenscop fore etc.

Wii Christiann etc. Hielße etther alle wor fogeder, embitzmend oc alle andre wor wndersotte, gieystliig oc werdtzliige, som tiillfornne paa wore wegne oc epther wor

wor beffallingh haffue schreffuidtt och wpborritth skatt wttj wor landtt Nørjutlandtt bode aff kiøbsteder, bønder eller aff andre geystliige eller werdtzliige, kenn mett gud oc wor naade. Wiider, att wii haffue forefarritth, huorledes att mange aff etther skulle endnu ßiide tilbage ighenn oc icke haffue giordtt off eller nogre paa wore wegne gode rede eller reghenscop paa huis skatte oc anden diell som huer paa wor wegne wpborritt haffuer fran thett første att wii erre komen till riigens regementte och till thenne dagh, saa wii ther aff icke kunde wiide huad skiell eller følesthe off er skeed i same skatte, føre end wii fange clare regiisthre oc mandtaell ther paa aff alle thii, som ßamme schatt wpborritt haffue. Thii bede wii etther alle, geystelige och werdtzliige, wttj forne Nørjutland boendes, som tillforne paa wo(re) wegne haffue wpborett nogre skatte entthen aff geystliige eller werdzliige, kiøpstiidtzmendtt, bønder eller aff andre och icke haffue giordtt klartt regenscopp ther for eller fangett nøgafftiige quitantzie ther paa aff thennom, som wii thet befallet haffue ßame skatte frambiellis aff etther paa tilbørliige quitantzie att anamme, attj tha mett thett allerførste giøre wor rentemesther off elske Jørgen Pedersønn mett clarre regiisther oc mandtaell gode rede oc clartt regenscopp ther for, saa hand kand frambiellis giøre off ther gode rede och forclarinng paa, om wii ere bleffuen till agters i noger aff same skatte eller thet er oc alltiid wdkommendes. Ladendes thet jngenlunde. Dat. Haffnie vt supra.

Sliigtt j breff wdgiick offuer altt Danmark om skatth.

Wii Chriistiann, mett gudtz naade Danmarcks, Noriges, Wendes og Gottis konning etc. Hielße etther alle wor kierre wndersotte, bønder och almue, ihuem som heldst i tienne eller tillhørre, som bøge oc boe offuer altt Siellandtt oc Møenn euindeligen mett gudtt oc wor naade. Wiider, att wor elske Danmarks riiges raadtt, ßom her hoff off for ßambeltt ere, nu for thendtt storre gieldtt oc andenn merkeliige beßuerringh, ßom off oc riigett frann thenne neste forgangne feydes begyndelße oc nu till thenne dagh paa hengdtth haffuer, och endnu mett stor pendinges wdgiifftt bode emod thette neste till komendes wmbslagh oc ellers wttj andre maade mett wor oc riigens anden dageliige tynge paa hænger, saa oc paa thett att wii ßaa møgett thiiff bedre mue och kunde bethalle och friie off och riigetth aff ßamme gieldtt, huilckitt wii dog wdhen wor thro wndersottes hielp oc biistand icke bekome kunde, haffue beuilgidtt oc ßambtøcktt off enn almyndeliige landskatt oc hielp att mue fange och lade wpbørre aff meninge riigens indbøger, bønder och almue offuer altt wortt riige Danemark, wttj ßaa maade, att huerri xx mend bønder oc almue skulle giiffue och kome off till hielp mett xx jochomßdaller oc huer wgdagsmandtt, ßom bøger och boer for wor oc kronens slotte, closther oc gaarde, enthen thii erre forpantthiide eller ellers bortte forlentthe, skulle giiffue huer ½ daller eller

eller oc en rynske genn wttj guldtt for huer daller, thend riige att hielpe thendtt fattiige, alle gaabemendtt, hussemendtt, som icke ßiide for affuell, thesliigte alle piiberßuenne oc alle leye drenge, som haffue kuornn ßæædtt eller bruge fiisskeri for thenom selffue, skulle giiffue huer ½ jocomsdaller och skall ingen wærre friie fore ßame skatth och hielp, huerchenn møllere eller andre, wdenn alene thii vgdagsmendtth, som addelenn ßelffue aruéligenn till hørre oc bøge och boe for addelens egne arffue ßeedegaarde, ßom adelen ßelffue bruge affuell oc y thii ßame sogne, ßom adelens arffue ßædegaarde liige wttj, oc ingen anden regnis for thierris wgdagsmendtt, och skall ingenn mue friie nogre ßine tiennere wden thii wgdagsmendtt, som bøge och boo wttj ßame thett enne sogen, ßom thieris ßedegaarde wttj liiger, ßom forscuit staaer, och schall ßame skatt oc landhielp wiisseligenn wærre wde inden alle gudtz helligens dage førstkomendes y thett aller ßenneste, och skall oss elske Peder Oxe, wor mandtt, tienner och embiitzmandtt wttj Raffnsboriig 21
leenn, eller hans fuldttmecttiige skriiffue ßame skatth offuer alle Raffnsborriig leenn oc alle thii herrider, ßom till forne Raffnsborriig leenn liigendes er och hand nu ßelffue paa wor wegne wttj wærre oc beffallingh haffuer, och lege bøndernne wttj leg ßamell, att thendtt riige hielper thendtt fattiige oc thett gaar liigeligen till wdenn wyldtt, och ther effther ßame skatt oc hiielpp aff bønderne och almuenn offuer alle ßine lenn, epther som forscuit staaer, wdkræffue och wpbærre och ßiidenn frambiellis mett clarre regiisthre och mandtaell frann ßeg andtuorde. Thii bede wii etther alle och huer ßerdiellis strængeligenn biude, attj mett thett allerførste paa beleyliige tiidtt och stedtt, naar oc huor forne wor lenßmandtt, huer wttj ßine leenn, etther tillßiigendes worder, møder och aff hanom lade etther for ßamme skatt schriiffue och lege wttj leg ßamell, att thenn riige hielper thendtt fattiige och thett gaar liigeliighenn tiill wdenn wildtth, och ßiidenn rætte etther epther betymeligen och indenn forßagdt tiidtt att framførre och wdgiiffue ßame skatt och anduorde thendtt forne wor lenßmandtt, huer wttj ßine leenn, ßom handtt wttj boendes er, ßaa thend wiisseliigenn er wde och aldtt framkomenn indenn alle gudtz helliigens dag, ßom forscuit staaer, wnder thend penn oc straff, ßom wiidttbøer, oc lade etther ther wttindenn weluilligheun findes, ßom gode troe weluilliige och hørsome wndersotte bør att giørre. Wii wille igen wærre etther alle och huer ßerdiellis, fattiige och riige, enn naadige och gunstiige herre oc koninge oc igen wiide alles etthers gaffuenn oc bæste oc i alle maade skiicke oss emod etther, ßom en christen koninge bør att giørre emodtt ßine troo, welliige oc hørßome wnderßotte. Thii lader thet jngenlunde. Giiffuett paa wortt slott Kiøpnehaffuen scti. Peders dag aduincula aar etc. mdxlv. Wnder wortth siigenett.

Sliigh

Sliigh ett breff wdgiich offuer altt Norighe om skatth.

Wii Christiann etc. Hielße etther alle, bøndner och meninge landboo, ihuem som helst y thyene eller tillhørre, ßom bøge och boe offuer altth Agershus leenn, Tønsbierg leenn, Brunlag leenn, Skedeßyssell, Rødeneßleenn, sammeledes alle andre ßmaa leenn oc skiiffrede offuer altt Wpsloo stiigtt oc Hamer stigtt, ingen wndertagne, euindeligen mett Gudtt och wor naade. Wiider att wor elsk^{e} riigens raadtt haffue nu endrecteligen mett oss offueruegitth thend store giældtt och andenn merkeliige beßuerring, frann thene neste forgangene feydis begiøndelße och nu till thenne dagh paa hengdtt haffuer oc endnu dageligenn paa henger, saa och paa thett att wii ßaa møgetth thiis bedre mue och kunde betalle och friie oss och riigetth aff ßame giældtt, huilchiid wii wdenn wore trooe wndersottes hielp och biistandtt icke giørre kunde, och fore ßaadane wore giældtt och beßuerring skyldtth beuilgitt och ßamtøcktt oss enn almyndeliige landhielp och skatt att mue fange och lade wpberre aff menninge bønder och landboe ther offuer allt wor riige Norrige, ßaa well ßom aff alle andre lande her wttj wortt riigge Danemark, wttj ßoo maade, att huerry x bønder oc landboe, ihuem ßom heldst thii thienne eller tiillhørre, skulle leges wttj legh ßamell och giiffue och kome oss till hielp mett x lodtt ßølffue, att thend riige hielper thendtt fattiighe och thett gaar liigeliigenn till wdenn wildtth, saa thend riige leges epther ßynn effne och thend fattiige epther synn effne, wndertagenn thy riige bønder, ßom haffue arffue och eye wnder thenom ßelff, huilcke ßom skulle ßættes och schriffuis huer for ßeg ßelffue oc huer giiffue epther ßin effne och ßom huer haffuer ræntte och er formugendes till och huer hussemand, leydiig karll oc tienist drængh, som bruge siøenn eller handtuerk eller noger nerring, skulle giiffue ½ lodtt ßølff. Item huor ther findes noger fiiskeleye wttj noger for^{ne} lenn och begy stiigtt, ßom bønderne icke haffue anden nerringh endtt mett fiiskery, ther skulle huerri x bønder gyffue x woger fiisk, thend riige att hielpe thend fattiige, och huer wbrorss karll oc leddiige karll paa ßame fiiskerleye, ßom bruge nogenn handuerk eller nerring, ½ woge fiisk, och schall ßame hielp oc ßølff skatt werre alle-
22 ting^{te} wde inden helliige tre konninger dag førstkomendes y thett aller ßenneste, oc skall oss elsk^{e} Peder Hansøn, wor mand, tienner oc embitzmanndtt paa wortt slott Aggershus eller hans fuldmectiige, huilcke hand thet beffallindes worder, lade ßame skatt schriffue oc wpbørre offuer alle for^{ne} leenn wttj altt Wpsloo stiigtt oc Hamerstiigtth och lege bønderne wdy legh ßammell, att thett gaar liigeliigen till wtten wildtt. Tesliig^{te} leege oc wptegne huer aff the rige bøndner, som haffue arffue och eye wnder thennom, huor møgett att huer epther ßynn effne for ßeg ßelff skall gyffue oc kome oss till hielp metth epther ßom forsc^{uit} staaer, oc ßiiden frambiellis mett clarre regiisthere och mandtaell neder skiicke ßame skatt och hielpp till oss oc giørre oss ther gode rede oc regenschopp fore. Thy bede wii etther alle och huer ßer-

ßerdiellis strengeliighenn biude, attj metth thett aller første, nar for[ne] wor embitzmandtt paa Agershuss eller hans fuldmecttiige fogeder eller lenßmandtt etther tillsiigendes worder, wdgiiffue etther at lade etther for samme skatt skriiffue oc legge wttj leeg ßamell och ßiidenn till gode rede inden for[ne] tiidtt oc terminer weluilligen wdgiiffue oc framførre ßamme ßølffue skatth oc hielp, epther ßom for[ne] Peder Hanßenn eller hans fuldttmectiige etther paa wore wegne beffallindes oc tillßiigendes worder, oc lade etther her wdindenn weluilligen oc hørsomliigen findes, som gode thro wndersotte plictiig ere, paa thet att for[ne] wor embitzmand ßaa møgett thiis ßnarere och inden for[ne] tiidtt kand nedder skiicke ßamme skatt oc hielp. Wii wille igenn werre etther alle och huer ßerdiellis en naadiige oc gunstiige herre och konninge oc i alle maade wiidde och ramme alles etthers gaffuen och beste, ßom oss bør oc wii plictuge ere att giøre wore troo och williige wndersotte etc. Datum Haffnie torsdagen nest epther scti. Peders dag ad uincula aar etc. mdxlv. Wnder wortt singnett.

Christiann mett Guds naade Danmarcks, Norigis, Wendis och Gottis konningh etc. Wor gunst tillffornne. Wiidtt att wii nu skiicke till tægh wortth opne breff till bøndner oc menninge almue offuer alle thine lenn om en landskatt och hielpp, ßom wore elsk[e] Danmarks riiges raadt, ßom nu her hoss oss forßambeliidtt, oss till wortt oc riigens behoff beuylgetth och ßamtøcktt haffue, epther som thu ydermere haffuer att forfarre y ßame wortth opne breff, thii bede wii teg och wille, att tu straxtt mett thett første fore almugenn wttj thynne leenn lade lesße och forkiønde ßame wortt opne breff och ßiden lader ßame skatth skryffue oc lege bønderne wdtj leg ßammell, att thendtt riige hielper thendtt fattiige och thett gaar ligeligen till wdenn wildtth, oc epther thii wii forfarre aff thii andere skatthe, som tillforne wpborridtt ere, att mannge her till haffue friietth nogenn thierris thiennere och haffue regnidtt thennom for thierris wgdagsmendtth, ydermerre end ßom wore breffue haffue indtholdtt, tha wille wii teg her metth aluorliigenn beffallett haffue, att thu grandgyffueliigenn lader forkiøndne ßame wortth breff och haffuer goedtt sliittiige actinge paa, att ßame skatth oc hielp bliiffuer schreffuenn, lagdtt och wpborritth och ingen wgdagsmendtt frii holdenn eller forskonett y ßame skatth, wdenn thi wgdagsmendtt, ßom bøge och boo wttj ßame thett enne soghenn, ßom adelens eghen arffue ßeede gaarde lege wttj, epther ßamme wortt breffs lydelße. Och ther som noger her imodtt wille friie noger thieres tiennere, att thu tha wnderuysser thenom och ther som thii icke tha will lade thenom wnderuyße aff tegh eller rætthe ßeg ßelff ther wtindenn, att tu tha giiffuer oss thet schriffteligenn tillkiendne oc icke ßiier igiemen fingren mett noghen, saa fromptth att thu wiltt icke staa oss till rætte ther fore, paa thet att wii icke her epther skulle bliiffue forkorttet eller forsømett

sømett y ßame stfatt, epther som her till stkeedtt er. Och nar tu y ßoo maade
23 haffuer wpborritth och wdfaaedtt ßame hielp, att thu tha mett klare registre oc mandtaell offuer anduorder thend oss elsk^{e} Errich Crabbe, wor mand, raadtt och embitzmandtt paa wortt slotth Aastrup, ßom w(ii) thet nu wdtj wore elsk^{e} rigens raadtz neruerelße beffallett haffue, ßamme hielp till ßeg att anamme oc frambiellis giøre oss ther gode rede oc clartt regenscop for. Her wiidtt alting^{te} att rætte tegh epther, oc lad thett jngenlunde. Beffallindes teg Gudtth. Datum Haffnie sti. Petri ad uincula dag aar etc. mdxlv. Vnder wortt singenet.

Følgebreff till bønder oc menige almwe offuer all Findmarcken, at the her epter sware Christoffer Huitfeld till Bergenhus poo kon. m^{ts} vegne och yde hannom leding, landwore mett all konynglig oc kronens rente oc rettighet. Tesslig^{te} tiende prouester sager oc anden Trunhems stichts oc biscops rentte oc rettighedt. Actum Haffnie fredagen nest epter assumptionis Marie 1545.

Lige saadant eth breff till all Heligland, som er iiij fogedj Senen, Vestreaalen oc Lofoden, stictens oc kronens rente oc rettighet.

Nils Jesperssenn aff Wiiborgh breff om ett stykke jordt nordenn vp till graabrødre closter ther samme stedtz.

Sligtt ett breff wdgick lydendes om kloster jomfruers wnderholdningh.

Wij Christian etc. Giør alle vitterligtt, at som vij till forne haffue ladet vor obne beseglet ordinantz wdgaa, at alle jomfrueklostter skulle bliffue wed magtt holden oc ath the closteriomfruer, som i noghen closter ere, skulle were theris abedisse och priorisse hørighe och lydige och i alle maade skicke thennom bode wdij theris omgengelse och leffnet met huer andre inbyrdes tuctighe och hørsommelige och icke draghe wtaff closterne, att ferdis om kringh eller søge noghen laff eller gestebud eller haffue omgengelse mett løst seelskaff, som the kunde were møstenckt fore, som tilforn skedtt er, och ther emod skulle wore lensmendtt eller andre closterens forstandere, som noghen jomfru closter y were och forleningh haffue, bygge och holde samme closter wed god bygningh och wed magtt och besørge jomfrverne, som y samme closter ere, theres tilbørlighe wnderholdningh, hues thennom bør met rette; saa forfare wij dogh, att wor ordinantz y the maade aff begge partene, saa wel aff closteriomfruerne som aff theris forstandere, icke wed magtt holdis, thij haffue wij nu met wor elsk^{e} menighe Danmarcks riges raadt offuerweyet samme leylighed och giortt paa samme jomfru closter thenne effterschreffne skick wtij saa maade som her efftherfølgher, ath huer closteriomfru, som er sin abedisse eller priorisse hørighe oc lydighe oc will bliffue wtj siitt closter och skiicke segh effther
wor

wor ordinantz och beffalningh, som forschreffuit staar, then skulle samme closters
forstandere, som samme closter y were haffuer, giffue huertt aar till hendis wnder-
holdningh forst v t^{er} brødtt eller xxv sk^{er} meell, xiiij t^{er} øll eller ij p^{b} malt och x
sk^{er} humle, ij leffuendes suin, vj leffuendes lam, ij leffuendes feede faar, vj leffuendes
geess, x par hønß, j f^{e} smør, j f^{e} saltett siildtt, ij wol røgett siildtt, ½ t^{e} saltett fisk, 24
ij^{c} tørre huillingh, j^{c} fløndrer, j sk^{e} bohuede gryn, j sk^{e} byggryn, ½ sk^{e} hawre gryn,
j sk^{e} ærter, j f^{e} ædicke, iiij sk^{er} lønborgh saltt, x lass wedtt, ½ lest kwll, j woll ægh,
xij marck pendinge till sko och kleder och huerij too jomfruer en leffuendes oxe;
och ther imodtt skall samme closters forstandere, som mett samme closter forlentte
ære, haffue altt for^{ne} closters gotz, som priorissen och jomfruerne sielff her till wtj
were hafftt haffue, och ther aff bygge och forbedre closteriidtt och clostergaarden.
Bedendis och byudendis ther fore alle wore ffogeder, embitzmendt och alle andre,
som mett noghen jomfru closter forlentte ære eller y were haffue eller ther mett
her epther forlent bliffue eller her epther y were fanghendes wordher, ath y huertt
aar till gode reede giffue och fornøye hu(er) for^{ne} closteriomfrue for sin person
all for^{ne} fittalie och wnderholdningh epther som forschreffuit staar och sammeledes
haffue godtt tilsiun, att priorissen och closteriomfruerne holde thennom erlighe och
tilbørligh, bode epther wor ordinantze och wtj andre maade, som forschreffuit staar,
och lader thet inghenlunde, wnder wortt hyllest och naade. Datum Haffnie sancti
Petrj ad vincula dagh anno mdxlv.

Slictth ett breff wdgick till alle capitelle och herre closter offuer altt riigetth etc.

Christiann mett Gudtz naade Danmarcks, Norigis, Wendis och Gottis koningh etc. Wor gunst tillfforne. Wiider, att wii er endnu en merkeliige ßum pendingene bortt skyldiigh och agthe nu till thette nesthe komendes ombslagh att friie oss aff ßame giældtt, huor till wii en statligenn ßum pendingene behoff haffuer och thenom dogh wdenn wor thro wnderßottis hielp ycke bekome kunde. Thii haffue wii nu wttj wor $elsk^{e}$ Danmarks riiges raadtz, ßom her hoss oss nu forßamblitt er, ouerverelsse ladett taxere och wptegne alle capitelle oc herre closther offuer altt riigetth, huer att komme oss till hielp metth en ßum daller och ere i wptegnide for — daller att skulle wdgiiffue till tuende terminer, halff partten indenn sctii. Michels dagh først kommendes och ßiiste halff parthenn inden alle helliigens dage ther nest effther. Thii bede wii etther och wille, attj rette etther epther, att ffinde raad till ßame dallere oc fornøge thenom oss $elsk^{e}$ Jørgenn Pederßønn, wor rentemesther, paa ßame for^{ne} tuende terminer. Tagendes hans quitantzie ther paa igenn. Datum Haffnie ffredagen nest epther scti. Petri ad uincula dagh aar etc. mdxlv. Wnder wortt signett.

Soroe

Sorøe j^{m} daller. Anduordskow j^{m} daller. Essrom vj^{c} daller. Ringstedtth vj^{c} daller. Helnne kirke iij^{c} daller. Scti. Knudtz closter vj^{c} daller. Em kloster vj^{c} daller. Wiiskiildtt iiij^{c} daller. Westeruick j^{m} daller. Mariboe
25 j^{m} daller. Roskiildtt capitell j^{m} daller. Vicarier ther samestedz iij^{c} daller. Wiiborigh capitell vj^{c} daller. Riibe capitell vj^{c} daller. Canicker oc vicarier i Kiøpnehaffn ij^{c} daller. Lunde capitell vj^{c} daller. Aarhuss capitell v^{c} daller. Vicarier ther ßammestedz iij^{c} daller. Herridtzwadtt vj^{c} daller.

Sliigtt ett breff wdttgick till alle kiøpstederne offuer altt Nørjuttlandtt och Fyenn, ßom her effther ffølliger.

Chriistiann mett Gudtz naade Danmarks, Norigis, Wendis oc Gottis konningh etc. Vor gunst tillfforne. Wiider, atth ßom y nu ßiist haffuer foetth wor schriffuelsse om en ßum daller, ßom y skulle kome oss till hielp till wortth och riigens nytte och behoff och y endnu stor ighen metth nogher daller aff ßame ßum, thii er wii nu metth wor elsk^{e} Danmarks riiges raadtt, ßom her hoss oss forßamellidtt ere, bleffuen ßaa till iens, att wii nu till thette nestekommendes ombslag wille aldiellis bethale och wdkome oss aff thendtt giældtt, ßom wii ther skyldiige er, oc haffue nu ther for mett for^{ne} wortt elsk^{e} raadtth paa thett nye taxeritth etther for etc. daller, ßom y forw(den) thend ßum, ßom y tillfforne wdgiiffuett haffue, skulle kome oss till hielp metth, thii bede wii etther och wille, attj rætte ett(her) effther, att kome oss till hielp mett ßame ßum daller och thendt andworde oss elsk^{e} Jørgenn Pederßønn, wor rentemesther, nu inden alle helligens dage førstkomendes y thett allerßenneste. Her wiider att rette etther effther oc lader thet ingenlunde. Beffallindes etther etc. Datum Haffnie scti. Laurentij dagh aar etc. mdxlv. Vnder wortt siignett.

Regiistere. Riibbe vj^{c} daller. Aalburigh iiij^{c} daller. Randerss iiij^{c} daller. Aarhuss iij^{c} daller Horssens iij^{c} daller. Koldingh ij^{c} dallere. Wardde iij^{c} daller. Gryndow j^{c} dallere. Sckyffue j^{c} daller. Wiiborigh ij^{c} daller. Tiistiidt j^{c} daller. Sckagenn iij^{c} daller. Seeby iiij^{c} dallere, thii gaffue tillfforne jntthett. Hiørringh ij^{c} dallere. Ringkiøbingh ij^{c} daller. Holdstebroff iij^{c} daller. Lemwiigh ij^{c} daller. Mariager lxxx daller. Hoffbroff ij^{c} daller. Wedell ij^{c} daller. Ebbetofftt ij^{c} daller. Nykiøpingh ij^{c} daller. Allßamen fornøggitth.

26 Fyenn. Odensse iiij^{c} dallere. Suenborigh iij^{c} dallere. Assens ij^{c} dallere. Bogensse j^{c} dallere. Faaborigh lxxx daler. Medellffar j^{c} daller tillhobe. Kierttemynde ij^{c} dallere.

[Restantt aff ßiiste taxe tillffornne. Riibe iiij^{c} dallere. Dolboriigh ij^{c} dallere. Randerss j^{c} dallere. Aarhuss j^{c} daller. Horssens ij^{c} dallere. Wedell j^{c} dallere.

dallere. Koldingh j^{c} dallere. Warde ij^{c} daller. Gryndou lx dallere. Sckiiffue xxx daller. Wiiborigh j^{c} dallere. Tiistedtt j^{c} daller. Sckagenn ij daller. Seby iij^{c} dallere. Hiørringh lxx dallere. Ringkiøpingh, lj dallere.] 1)

Sliigtt ett breff wdgick offuer altth Wpsloff wdj dom kirckerne.

Wy Chriistiann etc. Hielsse etther oss elsk^{e} Peder Hanssønn, embitzmandtt paa wortt slott Aggershuss, her Gude Galle riidere, Erick Wgerupp och Jssuer Jenßønn, høffuitzmændtt faare wor bergeuerk wttj wortt riige Norge, k^{enn} mett Gud och wor naade. Wiider, att oss elskeliig canicker och capitell wdtj Opsloo haffue nu haffdtt theres fuldttmegtiige her neder huoss oss och mett hanom ladett giiffue oss tiillkiendne, att ßom wii tillfforne haffue wnditth och tillstedtt, att marekirckis rentthe och indkompsth skulle her epther leges till domkirckenn ther ßamestedtzs wnder etth commune, att thett icke well kandtt ßaa skee, att canekerne kunde ßøge ett bordtt effther ßom thii tillfforne giordtt haffue, saa ffromptt att wii wille att canekerne skulle skicke thennom effther wor ordinantzies liudelsse och giiffue thenom wdj egtheskopp, tha kunde thii och theres høstruer och børnn ycke well ßøge etth bordtt mett huer andre och ere ther for begerindes, att aldtt for^{ne} marekircke oc domkirckes ræntthe och indkomst metth alle prebender och alther rentthe ther ßamestedtz maatthe bliiffue skiiffttth iblantth tolff cannecker och thieris tolff vicarier, ßom skulle alletiidtt boo oc reßiidere huoss domkirckerne, ßaa att huer maatthe faae ßom her till haffue hollidtt commune och andre tynge, ßom icke nu skulle residere, skulle beholde thieris prebende och ræntte ßaa lengi ßom thy leffue, och effttherthii att wii nu for wore och riigens merkeliig leyliighiedtt skyldtt icke kunde ßelffue personeligenn wttj thette aar kome tiidtt yndtt wttj wortt riige Norge, att forfarre leyligbiedenn och giørre en skiick bode paa thii och alle andre erinde, religionen anrørendes, ßom wii agthett haffde, saa oc paa thet att thet ligeuell maa gaae erliige och tilbørliige tiill wttj for^{ne} domkirke wdi Wpslo och religionenn thiiff bedre maa wiidtt magtt holdes, tha bede wii etther och beffalle, attj mett thet allerfførste bliiffue till ens mett huer andre och paa en beleyliige tiidt mett thet aller første etther forßamelle wdj for^{ne} wor kiøpstid Opslo, ther att offuerßiie aldtt for^{ne} domkirckes rentthe och indttkomsth och ßiidenn ther om giørre for^{ne} cannecker och vicarier en 27
wenliig handell oc contractth emellom om alde for^{ne} rentte och tierris wnderholdingh, ßaa att thett kandtt gaae erliigtt och chriistelligtth till paa alle ßiidder, Gud almeg^{te} till loff och ærre och religionen till forbedringh. Dog huis i ther om giørendes worder, attj thett giørre paa wor beuylginge oc till komsth och giiffue thenom thett beschreffuetth, saa att nar Gud will wii en gangh kunde kome tiidtt ßelff personligenn tillstede eller och bleffue till ßindtz, thiis emellom att forskiicke tiidtt nogre

1) Det Indklamrede er udstreget.

nogre wore elsk^{e} raadtt och andre lerde mendtt, att lade giøre en guodtt ordeningh och policj paa alle errinde, tha wille oc skulle wii eller ßame wor raad haffue magtt till ßame etthers handell att forandre effther ßom wii tha kunde forfarre leylighieden tiill. Hermett skeer off till uillie. Datum Haffnie sancti Laurentij martiris dag aar etc. mdxlv. Vnder vortt singnet.

Tesse epther^{ne} bynder ere nederfeldig oc skulle haffue wpressning, oc bleffue the nederfeldug giortt for en neffn, som thee forde paa en mands egte quinne wbj Laaland.

Niels Boesen i Grødsogen. Matzs Hio i Torby. Oluff Munk i Nebøll. Jens Krog i Hoffby. Knud Ericksen ther samesteds. Morthen Hansen i Troelßby. Jens Olsen i Høgerbye. Jens Bøge i Torbye. Hans Matzen i Gloslund. Per Szuer ther sammesteds. Matzs Skytte ther sammesteds. Hans Eriicksen i Stroge by.

1545 sti. Bartholomei dag fick her Anders Bille følge breff till Kallehaue by, at sware hannom till theres gesterij, echt oc anden tieniste och gøre oc giffue till Vordingborg theres langille, smoo redsle och all anden wisse renthe och høst-arbeyde mett anden sedwanlig ladegardstieniste, som the pleye oc plictige ere at giøre till Vordingborg.

Item Vordbierg borger finge breff vdj aar att were frij fore theres aarlig byeskat oc tislig^{te} fore landzknegkte hold, fore then skade, the haffue fangitt aff illebrandtt. Datum Kiøpnehaffn post Bertholomej 1545. Relator her Eske Bilde ridder.

28 Eth obet breff till alle køpstedemend poo Boringholm, at the komme kon. m^{tt} till hielp met nogen pendinge aff huer køpstedt, epter som the ere fore taxeret oc Peder Dringelberg thennom ther om tilsigendes vorder, at the lade thennom velwillig findes som gode tro vndersatte, lige som alle andre køpstedemend offuer alt riget, oc samme pendinge andworde Peder Dringelberg.

Item eth obet breff till alle frimend poo Boringholm, at huer aff thennom kommer kon. m^{t} till hielp met en swm daler effter theres formwe, lige som then menige ridderscaff oc adell offuer alt riget nw giort haffue met den xx pendinge aff alt theres gods.

Sliige etth breff wdgiick tiill alle adellen wtj Nørjuttlandtth.

Helße etther alle wore kiere wndersotte, riiddere, riiddermendtzsmendtt, fruer, jomffruer oc alle, som frii oc frelße kiendes, prelatter, abbetter, prouester, priiere oc

oc alle, som pleye oc pligtuge ere att holle rystning, oc ßaa alle som forlenning
haffuer, som bygge oc boe wtj alt Nørjuttlandtt k^{n} met Gud oc wor naade. Wiider,
att som wij nu i siiste neste forledene dage haffue schreffuitt etther tiill, att oss wor
abuarett oc tiilkiende giffuitt, huorledes nogre schulle hiemmeligen wille wnderstaa
thennom, att practicere oc bruge nogre anslagh emod oss oc wore lande, riiger oc
førstendomme, saa giffue wij etther tiilkiende, att wij nu haffue foett wiße kund-
skaff, huorledes att ther skall were forsamblitt etth merckelige thall krigs folck wtj
stigtt van Bremen och giiffue thennom dag fran dagh enermiere elffuen, epther
som wore egen kundskaber oss nu tiilkiende giiffuitt haffuer, ßaa wij ther aff haffue
oss att befryckte, om same follck wille giøre nogett indsfaldtt paa wore førstendome
eller anderstedtzs, thij bede wij oc biude alle riiddere, riddermendtzmend, wore
fogetther, embitzmendtt, attj sielff perßonligen mett etthers suenne, heste, harne-
sche oc attj fruer oc jomffruer, prelatter, abbetther, prouester, priiere oc andre,
som pleye och pligtuge ere att holle rystning, forskiicker etthers suenne mett heste,
harnesche oc andere kriigs tiilbehøringe, epther som i ere fore wptegnett oc pligtuge
ere, att holle rystning oss oc rigett tiill tieneste, soo i wißeligen ere ther mett tiil- 29
stede wtj dag xiiij dage i Kolbinge, som er then fredag nest epther wore frue dagh
natiuitatis først kommendes i thet aller senneste, thij wij agtte sielff perßonligen
samme dag att were ther tiillstede oc thaa ydermiere handle mett etther oc giiffue
etther wore willie tiilkiende, oc attj wdgiøre saadanne dulige, wergaffttiige karlle,
som forffarne ere oc wed att omgaaes eblantt folck, met gode heste, hingertøgh oc
andere tiilbehøringe, som wstraffeligtt ere, oc rette etther epther mett samme etthers
rystningh paa nogen tiidtt att bliff(ue) hoes oss, om behoff giøres. Ladendes thet
jngenlunde. Datum Nyborig fredagen post Bertholomei dag aar etc. mdxlv.

Jlige mode wdgiicke breffue tiill adelen wtj Fyen oc Lange landtt, att the schulle forsamblis met theres rystning inden dag xiiij dag wtj Medelffardtt. Datum vtt supra.

Tiill beffallingsmendene offuer stiigtene wttj Jutland oc Fyenn, att meninge adelenn schulde forßamelis met theris røstinge i Kolding oc Medelfart.

Wor gunst tiillfforne. Wiidtt att wii nu haffue faaedtt wiisse kundschop mett en wor eghenn wiiße kundschaffenn, huorledes att ther schall lege en merkelige taell kriigs folch forßamellett wttj stiigtt van Bræmenn, ßom dag frann dagh schulle giiffue thenom y nermere Elffuenn, saa wii ther aff haffue oss att befrøcthe att ßame folch skulle wille giørre nogett angryb och indfaldtt paa oss och wor riige, lande eller fførstendome, huor thii først kunde ßiie theres fordiell tiill. Thii skiicke wii nu till tegh wortt opne breff till alle thennom, ßom friie frelsse kiender, prelater, abbeder, prouesther, priere oc alle, ßom forlening haffuer, och plictiig ere att

holde

holde rusteningh, att thii for ßaadan leylighiedtt skyldtt mett thieris rysteningh skulle møde y wor kiøpstiid Kollingh y dag xiiij daghe. Bedendes teg ther for och wiille, att thu straxtt wfortøffuedtt och wdenn alle forßømelße, epther thenne wore schriiffuelße teg till hende komendes worder, till alle herretstynger och anderstedtzs, huor behoff giørres offuer altt R stiigtt, lader leeße och forkynde ßame wortt breff, ßaa thend meninge adell och andre, ßom forleninger haffue, faa thett alle att wiide wttj tiide, att thii kunde møde paa thend forßagde dag, tiid och stedtt, ßom wore breff yendholder, oc rætther tegh epther mett then rysteningh, epther ßom thu est bleffuen wptegnidtt fore oc est plictiighe att holde oss oc riigett till thieneste, att møde ther ßame tiidtt, tagendes her ingen wndskyldinge eller forßømelße fore, anßiendes, att tiidenn er kortt oc huad magtt ther paa liigendes er, ßaa frompt att thu icke wiltt staae oss till rætte ther fore, om ther kom forßømelße paa for thin brøst schyldtt. Her wiid alting[te] att rætte tegh epther etc. Datum Nyborrigh ffredagen nest epther scti. Bertolomej apostoli dag aar etc. mdxlv. Wnder wortt siignet.

Slige breffue vdtgick aff Nyborg scti. Hans decollationis dag till alle toldner paa Falsterbode, Møen, Malmøø och Landskrone och till alle kiøpstederne och lendsmend vedt siøkanten.

Wor gunsth tillfforne. Wiid att wii forfarre, att mange boode yndlendeske oc wdlendiske kiøpmendtt kiøbe leeffuendes øxenn oc lade thennom slagte och ßalthe och ßiiden føre thenom aff riigett oc ther aff bliiffuer stor dyr tiidtt her y riigett, huilchett worre wnderßotte mange hoordeligenn haffue beklagedtt. Thii bede wij tegh och wiille, att thu haffuer godtt tillßiun, att paa inghen thy ffiiskeleyere, ßom thu haffuer y beffallingh, wdførris nogett ßalthet kiiødtt ydermere end ßom thy neppeste behøffue till skiibs behoff, och fordriisther ßeg noger her ymodtt att giøre epther ßame wortt forbudtt forkyntte ere, tha schall hand ther fore tilbørlige straffues. Her wiidtt att rette tegh epther, och ladtt thett jngenlunde. Beffalindes teg Gud. Datum Nyborrigh løuerdagen nest epther scti. Bertolomej dag aar etc. mdxlv. Wnder wortt siigenett.

Hans Brne i Falster att haffue tillsiwn. Peder Oxe vdj alt Laalandt. Holgert Rosenkrantzs offuer alt Woringborg leen. Her Knudt Rudt i hans leen. Knudt Persen. Marquardt Tymandt. Harloff Trolle. Per [b]Godske. Her Peder Skram i alle hans leen. Byrge Jensen. Her Trude Ulffstandt. Werner Parsbierg. Christopher Galle. Jørgen Bragde offuer alt Langelandt.

Byfoget i Nyborg. Swinborg. Faborg. Kyrtemynde. Assens. Midelfardt. Bogenße.

Koldinge By. Wedle. Horsens. Aarhus. Randers. Gryndw. Aalborg.

borg. Toldneren paa Schaffuen. Ribe by. Claues Seestede offuer alt Riber leen. Axell Jull offuer allt hans leen. Tystedt. Lemwig. Ringkiøping. Nykiøping i Morsß. Ebeltofft.

Jep Giødtssen i Weynn och Jyrgenn Nilssenn i Holste mett theres mett-følgere citant her Issuer Matssen, sognepresth i Gamsth, for en dom, som handt sich paa Wiiborg landts tingh effter wrangh vnderuisningh, att møde i Riibe mett samme dom oc andre beuisningh.

Jyrgenn Pederssenn, renttemester, fich breff løffuerdagen nesth effter Egidij, att skulle slye Berttrum van Anefeldt j^c ørenn, $iiij^m$ huittlingh, $iiij^m$ skullen oc j^c eller ij^c rocker till Sønderborgh slotzs behoff. Anno mdxlv.

1545 løffuerdagen post Egidij fiick ko. mtts. broder hertog Aloff breff, att mue fange toldfrij vdaff Nørrejutlannd paa thenne tidt ij^c øren

Sameledes margreff Albritt aff Brandenbrugk paa ij^cxx øren.

Tiislig^{te} hertug Otte aff Løneborg paa j^c ørenn.

1545 søndagenn nesth effter sanctj Egidij dagh fich Jyrgenn Pederssenn, renttemester, quittandtzs paa thette effterscr^{ne} guldt, som er første fem porttegalløser, lij rinske gyldenne, xxvij dubbeltt ducater, tuo roßennobbell, trebue enggellotter, fiire vngerske g^{ne}, en krone, sex stemppede g^{ne} och iij^cxiiij riidere g^{ne}. Datum Collinghußß etc.

Chriistiann mett Gudtz naade Danmarks, Norges, Wendes och Gottis koningh, hertugh wttj Slessuigh, Holdstenn, Stormarnn och Diitmerskenn, greffue wttj Oldenborriigh oc Delmenhorsth, stormegtigste fførste och herre, her Gøstaff, aff ßame naade Suerigis och Gottis koning, wor wenliigh, kierliig hielsßønn mett alt, hues gaaett ßom wttj wor magtt och formwe er, alletiidtt tillfforne. Kierre herre, suager och broder, giiffue wii etthers k. k^{em} tiill kiende, huorledes nu wdtj gaaer 31
nest forledenn er off en metth naffuenn Niels Schriiffuers breff och schriiffuelße tiill hænde kommene, wdgiiffuett aff Werøø thend 27 augusti, wdtj huilchenn ßame schriiffuelße hand naffuen giiffuer off nogenn aff wor wnderßotte, bynder wttj wortt landtt Bleginge boendes, ßom hand haffuer forffarrett och wdttspurdtt, att schulle haffue hussett och hiemett Matzs Kaersßønn och hans partty, ßom yhiell sloogh e. k^{bs}. tienner Jørgenn Jensßønn, och ther fore begierrindis, att ßame wor wnder-ßotte mue bliiffue straffede, ßom ßame hans schriiffuelße ther om wiider formelder och indttholder. Tha giiffue wii etthers kierlighiedtt ther paa k^{em} tillkiende, huor-lebis att wii nogen tiidtt ßiidenn forledenn haffde forschreffuetth och bestiillett wor

naett-

naettleyger och wor ßag ther epther, saa wii hagde agthett off ßelffue perßonligenn ind wttj wor landtt Sckonne och ßiidenn frambiellis indtt wttj Bleginge, och wille haffue ladett forschriiffue och tiillkiende giiffuett e. k^bs^ ffogeder och lenßmendtt ther wttj Smaaelandene och ther weedtt grendtzenn, att ther ßom thii hagde nogen aff wor wnderßootte entthenn wttj thii eller y ander maade nogett att beschylde, tha schulle thenom paa e. k^bs^ wegne ffee ßaa møgett ßom rett waer, ßom wii och schriiffteliige haffue giiffuett e. k. tillkiende, och y thett ßame finge wy tidinge om ett anthaell kriigs folck att werre forßamelletth wttj stiigtett aff Bræmenn, och bleffue ther hoff aduarretth, att ßame forßamelliide kriigs folch agtede att giørre ett angriiff indtt wttj wor ffyrstendome till landtt eller oc tiill ffiibs, om the thett bekomme kunde, saa wii for thendtt leyliighiedtt schyldtt bleffue for orßag(et) till, paa ßame tiidtt att offuer giiffue ßame reyßße ind wttj Skonne och paa en hast giiffue off hiid indtt vttj wor ffyrstendome Sleßuig och Holdstenn, att wii kunde haffue thiis bedre agtinghe paa wor ßagh, om ßame kriigs folch wiille wnderstaae thenom att giørre nogett angrib eller indttfaldtt her wttj ßame wor ffyrstendome, oc haffue oc affierdigett noger iagther och ßmaae ffkibbe wttj siøenn, om thii wille giiffue thenom till ßøøes, thii wii forffarre, att thii haffue att ffelliige herrer oc potentater wdty thierris hielp. Dogh mett thett aller ffyrste att wii kunde ßiie och formercke, att ßame anthaell kriigs folch er att ffylde, ßaa wii eller wor forσnantthe icke haffue off nogett att befrøctthe for thennom, tha er wii tiill ßindts, ftrags att wiille giiffue off indtt wttj riigetth tilbage ighen, och ßiidenn ende och fuldgiørre then regße, ßom wii tiillfforenne agthett hagde ind wttj Skonne, oc tha giffue thett e. k. eller e. k^bs^ ffogeder och lenßmendene wttj Smaaelandene tiill kiendne. Ther ßom e. k. eller e. k^bs^ fogeder och lenßmendtt tha haffuer nogenn aff wor wnderßotte ther wttj Bleginge nogett att beffkylde,. tha wiille wii kalle thenom y rætte for off och hielpe e. k^bs^ fogeder eller fuldttmectiige ßaa møget ßom loff och rett er offuer thenom. Wii haffue dogh nogßom tiillfforne ladett bestiille och endnu paa thet nye forschreffuitt till wor ffogder oc embitzmendtt wttj for^ne^ Bleginge boendes, att thii schulle nu straxtt tage sterck borgenn och wiiffeningh aff for^ne^ wor wnderßotte, att thii schulle bliiffue tillstedde och staae till rætte huoe ßom haffuer thenom nogett mett rætte att beffkylde. Oc wille e. k. her mett Gudtt aldmectig^te^ wttj ett løchßaliigtt oc langworriigtt regementte beffallett haffue. Schreffuett wttj Renderßborriigh then 12 dagh septembris aar etc. mdxlv. Wnder wortth siigenett.

Hertugh Ernste aff Løenborigh ffiick breff paa j^c^ oxenn, ßom hand fiich aff kon. matt. och j^c^ oxenn att maatte kiøbe for ßynn pendinge. Theßliig^te^ iiij oxenn, Kortt Pendinge schulle haffue, och en oxe Hans vann Staffue till Szelle, huilchen for^ne^

...renn hand maatte toldtt friie wdtførre aff riigetth igiemenn Riibe. Datum ...nersborg thorsdaghen nest epther vor ffrue dag natiuitatis aar etc. 1545.

1543. Knegttes besoldingh vdj aars pendinge heltt aar. 32

En høfftzmandt x sold xij alne engelsth. Høfftzmandts drengh j soldt vj alne engelsth. Høfftzmandtzs lutinant iiij soldt ix alne. Høfftzmandtzs schriiffuer iiij soldtt ix alne. Fenrich v soldt ix alne engelsth. Drengenn j soldt vj alne. Felttweffuell iiij soldt ix alne. Webell iij soldt ix alne. Webell iij soldt ix alne. Fører iij soldt ix alne. Forerer iij soldt ix alne. Piiber ij soldt vj alne. Tromslaar ij soldt vi alne. Draffwantt ij soldt vj alne. Felttskerer ij soldt vj alne. Stockerknegtt ij soldt vj alne. Piill van Grøningh prophos v soldt ix alne.

Nota. Ingenn aff forne, som vptegnes paa toldbodenn, schall haffue nogenn besoldingh vdj muster sedellenn paa theris dopnamen, aldt then stundt the beholle och haffue theris embede och befell.

Nota. Huer heltt aars soldt er viij dalere eller xxiiij marck danske.

Nota. Huer knegtt, bode the aff adell, dobbeltt soldner mett rystningh, halffue hager och gemene knegtte, fanger vj alne engelsth ett heltt aar.

Nota. En merckeligh aff adell vnderhollis paa iij solde och en partt paa ij soldt.

Nota En kriigsmandt mett en skøen rystningh vnderholdis paa ij soldt och en partt ij soldt, som icke aff fornemste ere.

Item en hageskiøtte vnderholles paa x dalere ett heltt aar och vj alne engelsth.

Item en gemene knegtt vnderhollis paa viij dalere och vj alne engelsth ett heltt aar.

Nota. Ther som knegttenne komme vdj maanidtzs pendinge, tha er huer soldt x marck danske och wille løbe till en stoer sum, ther for waar thett gott, om ther waar nogenn raadt, att kunde giøre nogenn andenn beskeedt, huor høgtt en maanidtz soldt skulle were vdj danske pendinge, nar maanidtzs pendinge angaar, att then bleffue nogett myndre endt x marck danske.

Lensmendenne offuer the iiij stigtt i Nørre Jyttlandt finge breff, att skulle forløffue almugenn, att mue beholle theris gedder till saa lenge ko. mat kom sielff indt vdj riigett igenn, dogh saa, att the icke schulle holle thennom vdj nogenn besønderlige jenmercke schouffue. Datum Hitzehow mandagenn post Dionisij 1545.

Till thesse effterschreffne adell och ridderschaff vdj Siellandt, Schaane och Smaalandenne fich Joachim Beck ko. mats breffue och foruaringe mett segh paa thenne

thenne efftersschreffne sum pendinge och daler, som the wille komme ko. ma^{t} till lons mett.

Schaane. *Førsth her Claues Bilde iij^{m} dalere. *Her Axell Bragde j^{m} dalere. *Her Peder Schram [j^{m} daler] j^{m} daler. [Restat v^{c}] *Her Hans Schowgaardt j^{m} dalere. Her Trudt Wlffstandt ij^{m} marck lub. [Restat j^{m}] Jacob Sparre iij^{c} daller [j^{m} marck lub.] *Werner Parsbergh j^{m} dalere. *Jens Bragde
33 j^{m} dalere. *Tage Ottssenn j^{m} dalere. *Byrge Jenssenn j^{m} dalere. Restatt [Jep Tordtssenn j^{m} dalere]. *Frue Anne her Axell Wgerups iiij^{c} dalere. *Jyrgenn Bragde iiij^{c} dalere. *Jesop Falster iij^{c} dalere. *Lauritzs Knob iij^{c} dalere. *Otte Bragde iij^{c} dalere. *Peder Størlle ij^{c} dalere. [*Her Jacob Trolle ij^{c} dalere]. [*Arildt Griiß ij^{c} dalere]. *Frue Helle her Holgerdts ij^{c} dalere. Frue Birgitte till Scharoltt ij^{c} dalere. *Stij Porss ij^{c} dalere. *Claus Claussenn ij^{c} dalere. *Mogens Krabbe ij^{c} dalere. *Mogens Claussenn ij^{c} dalere. *Knudt Sparre j^{c} dalere. *Jesper Friis j^{c} dalere. *Claus Wrne j^{c} dalere. *Frue Anne her Claus Podebuskes j^{c} dalere. *Jyrgenn Wrne till Boserup j^{c} dalere. *Frue Hille Per Marswins j^{c} dalere. *Keldt Bingh j^{c} dalere. *Frue Johanne Erich Bildis j^{c} dalere. [Jep Falck j^{c} dalere]. *Axell Claussenn j^{c} dalere. *Frue Citzele Knudt Gebdes j^{c} dalere. Jyrgenn Tiidemandt j^{c} dalere. Matzs Torbernssenn [j^{c} dalere] xx dallere. *Oluff Jenssenn xl dalere. *Knudt Knob xl dalere. *Axell Anderssenn xl dalere. *Otte Anderssenn xl dalere. Restat Felix Anderssenn [xl dalere] xx dallere. Restat Mogenns W xxx dalere. *Matz Stensen xl.

Siellandt och Smaalandenne. *Her Eske Bilde [ij^{m}] xij^{c} dalere. *Her Anders Bilde j^{m} [dalere] gylden. *Her Oluff Roßennkrandts j^{m} dalere. [Her Mogens Gyldennsternn j^{m} dalere]. *Knudt Gyldennsternn till Thym j^{m} dalere. *Byrge Trolle j^{m} dalere. [*Christopher Huittfeldt j^{m} dalere]. *Her Mauritzs Olssenn j^{m} dalere. *Eskell Gøye j^{m} dalere. *Albrett Gøye j^{m} dalere. *Herloff Trolle j^{m} dalere. *Peder Oxe oc hans metsyskende j^{m} dalere. *Her Knudt Rudt vii^{c} dalere. [Peder Suaube j^{m} dalere]. *Erich Bølle iiij^{c} dalere. *Marquordt Tiidemandt iij^{c} dalere. [*Claus Daa iij^{c} dalere]. *Mogens Godske j^{m} marck lub. *Jochim Beck j^{m} marck lub. [Hans v. Buckuoldt iiij^{c} marck lub.]. *Claus Wlffeldt till Ermlundt ij^{c} dalere. *Mogens Falster ij^{c} dalere. *Nils Lunge ij^{c} dalere. *Lauritzs Jenssenn ij^{c} dalere. *Frue Lene her Hans Krafffis ij^{c} dalere. [Frue Kirstine Karll Brysкis ij^{c} dalere]. *Peder Godtske ij^{c} marck lub. *Anders Gøye j^{c} dalere. *Frue Kistine Karl
34 Bryskes j^{c} daller. *Sywordt Grubbe j^{c} dalere. [*Erich Christopherssen j^{c} dalere]. *Nils Marquordtssenn j^{c} dalere. *Oluff Skinckell j dalere. [Mauritzs Randtzow ij^{c} marck lub.]. *Frue Elline Mauritz Schaffuis j^{c} dalere. *Frue Ingerdt Erich Daas j^{c} dalere. *Frue Elsse Abraham Erichssens j^{c} dalere. *Frue Birgitte

Per

Per Laxmandts j^{c} dalere. *Nils Fixenn j^{c} dalere. [Jyrgenn Grubbe j^{c} dalere]. [*Peder Chrestenssenn j^{c} dalere]. [Chrestenn Pors j^{c} dalere]. [*Seuerin Stamppe j^{c} dalere]. *Hans Rudt j^{c} dalere. *Las Jffuerssenn j^{c} dalere. [Frue Jngerdt her Hans Bildes j^{c} dalere]. [Matzs Stenssenn xl dalere]. [Erich Matzenn till Birckinge xxx dalere] [1]).

Dette breff och foruaringe finge adellenn och ridderschabett paa the lone pendinge, som the lontte och forstreckett ko. ma^{t} mett, 1545.

Wii Christiann etc. Giøre alle witterligtt och kendis mett thette wortt obne breff, oss aff rett witterligh gieldt skyligh att were oss elsk^{e} N ett tusindt gode møntede jochimsdaler, som handt oss nu till wortt och riigens behoff lontt och mett forstreckett haffuer, huilcke for^{ne} j^{m} dalere wii loffue och forplegtte oss, wore arffuinge och effterkommere, konninger vdj Danmarck, wedt wor koninglige gode troo och loffue att bethale och till gode rede fornøge for^{ne} N eller hans arffuinge indenn try neste sambfelde aar, beregnett fran the hellige trekonningers dagh nesth kommendes, vdenn aldt lenger forhalinge i noger maade. Jtem ther som saa skede, thett Gudt forbyude, att for^{ne} j^{m} dalere ey bleffue till gode rede betalde for^{ne} N eller hans arffuinge indenn for^{ne} tiidt, som forschreffuitt staar, tha bepligtte wij oss eller wore arffuinge och effterkommere konninger vdj Danmarck, att giøre hannom eller hans arffuinge nøgafftige foruaringe mett hettere och loffuere paa aarligh rentte ther aff saa lenge wii thennom ther effter behollendes worde, eller och giøre hannom ther fore nøgafftige foruaringe mett pantte breff paa wortt och kronens godtzs, saa att for^{ne} N och hans arffuinge schall ther mett bliiffue vskadeholdenn i alle maade. Giffuitt vdj wor kiøbstedt Hidtzehow sancti Galli dagh aar etc. mdxlv. Vnder wortt signett.

Dette for^{ne} breff och foruaringe finge thenne effterscreffne adell och ridderschaff, som heer forschreffuitt staar, paa the lone pendinge, som the komme koninglige ma^{tt} till laens mett, och fich Jochim Bech mett segh samme breffue och foruaringe till Siellandt, Schaane oc Fyen och Hartuigh Bilde till Jyttlandt.

Førsth Knudt Gyldensternn till Estrup j^{m} dalere. Peder Ebbessenn j^{m} dalere. Oluff Munck j^{m} dalere. Erich Banner ij^{m} marck lub. Her Otte Krumppenn j^{m} marck lub. Eyler Rønnow j^{m} marck lub. [Gabriell Gyldensternn j^{m} marck lub.]. [Jens Roettfeldt j^{m} marck lub.]. Hans Styge j^{m} marck lub. [Anthonius Bryske j^{m} marck lub.]. Jyrgenn Lycke j^{m} marck lub. [Otte Gyl- 35
densternn j^{m} marck lub.]. [Josth Høgh] j^{m} marck lub. [Jyrgenn Pederssenn

iij^{c}

[1]) Foran de i Ovenstaaende med * betegnede Navne er i Originalen af en anden Haand tilføiet „dt" ɔ: dedit. „Restat", som findes foran enkelte Navne, er ligeledes skrevet til med en anden Haand. De indklamrede Stykker ere i Originalen udstrøgne.

iij^{c} dalere]. Her Cresten Friis iij^{c} dalere. [Crestenn Hardbo iij^{c} dalere]. Christoffer Gøye j^{m} marck lub. [Erich Krabbe j^{m} marck lub.]. Niels Kieldssenn j^{m} marck lub. Michell Brockenhuss j^{m} marck lub. Frandts Brockenhuss j^{m} marck lub. Jffuer Friis j^{m} marck lub. Hans Jahanssenn iij^{c} marck lub. Nils Axelssenn ij^{c} dalere. Anders Chrestenssenn ij^{c} dalere. Christoffer Stygе ij^{c} dalere. Hartuigh Thomissenn ij^{c} dalere. Johan Brockenhuss ij^{c} dalere. Jffuer Lycke iiij^{c} marck lub. [Josth Huass ij^{c} dalere]. Falck Gøye ij^{c} marck lub. Christoffer Gyldenstern ij^{c} marck lub. Crestenn Steenn j^{c} dalere. [Jyrgenn Rostrup j^{c} dalere]. Las Munck j^{c} dalere. Dirich Quitzow j^{c} dalere. [Anders Emichssenn j^{c} dalere]. Frandts Dyre j^{c} dalere. Oluff Glob j^{c} dalere. Henningh Jyrgenssen j^{c} dalere. Ebbe Munck ij^{c} marck lub. [Gerdt Bryske ij^{c} marck lub.]. [Jens Marquordtssenn lx dalere]. Jffuer Juell til Stubbercloster j^{c} daller. Erich Nilssenn lx dalere. Otte Claussenn lx dalere. Nils Claussenn lx dalere. Christoffer Munck lx dalere. [Erich Marttenssenn xxx dalere]. [Lucas Krabbe xxx dalere]. Axell Bildt xxx dalere. Josth Anderssenn j^{c} marck lub. Nils Munck j^{c} marck lub. Henrich Friis j^{c} marck lub. Knudt Michelssenn j^{c} marck lub. Hans Skinckell j^{c} marck lub. Eyler Lycke j^{c} marck lub. Pouell Skinckell lx marck lub. Albrett Maltte ssenn lx marck lub. Peder Lycke j^{c} marck lub. Claus Basse j^{c} marck lub. Werner Berttelssenn j^{c} marck lub. Nils Henrichssenn j^{c} marck lub. Jens Baadt j^{c} marck lub. Henrich Glob j^{c} marck lub. Jesper Daa j^{c} marck lub. Nils Jyull j^{c} marck lub. Peder Kruße j^{c} marck lub. Nils Lunnaa j^{c} marck lub. Jens Jyull xx marck lub. Crestenn Spliidt xx marck lub. Palli Jyull xx marck lub. Godske Spendt xx marck lub. Nils Wintter xx marck lub. Frue Citzele Anders Jacobsens j^{c} marck lub.

Item thesse epther^{ne} breffue ere antuordit Per Ebbesen her vdj byen oc vdgiffne fierde julle dag paa Kollinghus 1545.

Item først Mogens Munck iij^{c} daller. Axell Juell v^{c} daller. Niels Lange v^{c} daller. Niels Jensen ij^{c} daller. Axell Nielsen j^{c} daller. Christopher Rosenkrandtzs till Skernn ij^{c} daler. Suend Persen xl daller. Torckild Persen xl daller. Mester Matzs Huid j^{c} daller. [Jep Friiss ij^{c} daller]. Jon Matzen j^{c} daller. Mandrvp Holck j^{c} daller. Mogens Koes j^{c} daler. Niels Friiss j^{c} daller. Eriick Skram j^{c} daller. Jens Thammesen j^{c} daller. [Enuold Jensen j^{c} daller]. [Anders Skiell lxx daller]. Enuold Krusse j daler. Christiern Stygge j^{c} daller. Thammes Thomesen j^{c}. Matzs Jonsen xxx daler. Jffuer Krabbe j^{c} daler. Claus Jffuersen j^{c} daler. Suend Matzen xx daller. Mogens Juell xx. Frue Citzel Erick Krumediges j^{c} daler. Fru Kistine til Nørlund j^{c} daler. [Mogens Jostsen xx daller]. [Otte Nielsen xx daler]. [Thomas Knudsen xx daler]. Jens

Jens Hansen xx daler. Mauris Jostsen xx daler. Niels Torlofssen xx daler. Niels Griss xij daler. Frue Anne Hans Rostrups j^{c} daler. Frue Bertte til Todbølle j^{c} daller. Jyrgen Splid xij daler. [Hans Eylersen xx daler]. Hans Lauretzen xx daler. Niels Krag xxx daler. [Frue Edel til Syndervang xxx daller]. Eriick Grøn xl daler. Niels Glambeck xx daler. Jens Juel til Heßelmed j^{c} daler. [Oluff Staffuerskoff j^{c} daler]. Christiern Fasßj j^{c} daler. Hertiig Skram xxx daler. Pallj Skram xx daler. Wogn Persen xx daler. Niels Skiel til Nyegard lx daler. Jyrgen Skuoffgard j^{c} daller. [Claus Albritzen j^{c} daller]. [Henrick Wind xx daler]. Per Harboe xx daler. [Per Christiernsen xxx daler]. Per Jffuersen xxx daller. [Frue Ermegard Jyrgen Po.[1]) j^{c} daller]. Lauris Westenj j^{c} daller. [Jyrgen Stygge xxx daller]. Erick Juel xl daller. [Las Luno x daller]. [Jffuer i Rask xx daller]. [Per Galskytt xx daller].[2])

Item fiick Symen Persen thesse forvarings breff oc ere fuld giort til Smolandene.

Gert Jensen iiij^{c} daller. Jyrgen Venstermand j^{c} gylden. Matzs Lauritzen xx dallere. Erick Mogenssen lx daller. Per Falster j^{c} daller. Hans Vrne j^{c} gylden. Jyrgen Vrne i Laaland j^{c} d(aler).

Item fiick Eriick Banner, Per Ebbesen, Erick Krabbe, Anthonis Brøske, Jochim Beck oc Jyrgen Persen breffue, att møde kon. mtt. vdj Kolling tredie dag julle førstkommendes mett alle thee penninge, som thee paa kon. mtts. wegne vppeboret haffue.

Vdj lige moode til her Anders Bilde oc Marquor Tiemand, att framskiicke thee lone penning, som thee vppeborret haffue vdj Sielland oc Smolandene, saa the bliiffue visseligen framkommene inden tredie dag julle.

Sameledes till Skonne till her Per Skram oc Jenß Bragde dat. Flensborg.

Item fiick Anthonis Brysse siiden thesse epther^{ne} breffue paa lone pen- 37
ning 1546.

Jacob Brochenhus j^{c} marck lub. Jyrgen Gyldenstiern j^{c} daller. Christoffer Pallisen j^{c} daller. Peder Brock j^{c} marck lub. Claus Brochenhus j^{c} marck lub. Peder Lauritzen lx daller. Jesper Gregersen xl marck lub. Frue Elße til Løgtuid ij^{c} daller. Frue Anne Norbyes lx daller. Frue Sitzelle Hennings xxiiij daller. Magdalene Michels j^{c} daller. Her Hans Goes xl marck lub. Pallj van Milen j^{c} daller. Jep Torbiørnssen j^{c} daller.

1545

[1]) ɔ: Podebusks. [2]) Det Indklamrede er udstreget.

1545 ßt. Martinj afften vdj Rendesborg fick Ebbe Knwdsen forlenings breff poo Lyckaa leen epter Christoffer Galle vdj saa maade, at hand skall tiene ther aff selff fierde huor behoff giøres, oc giffue ther aff till aarlig affgifft j^{c} daler oc halff sagefald oc alt vrag. Item skall hand beholle hoes seg same affgifft oc ther met giøre forraadt poo kalk oc steen oc met thet første, hannom mweligt er, bygge eth fast hwss aff grwnd, som kand holles for bønderne, om noget vpløff bleff.

38 Claus Jacobsen, borger til Amsterdam, fiick breff, att mue vdførre viij lester salthet kiød, dog at giffue ther aff til told saa møgitt som thet vore leffuendes øxne. Datum Arnsbøcke alle helgens dag 1545.

Item er Reymertt van der Woldes fennick 487 sterck, ther aff er forskiicket till Kiøpnehaffnn ij^{c}, thee andre ere forlegtt wdij thesse epther^{ne} kiøpsteder.

Riibe xl. Aalborg l. Aarhuss xv. Wiiborg xxx. Wedle xx. Horssens
39 x. Waarde xxv. Nykiøping i Morsse x. Holstebro xv. Gryndu v. Hoffbro v. Ebbeltofft v. Seby x. Skaffuen x. Skiiffue v. Ringkiøping v. Tydsted x. Swinborg xx. Foborg x. Assens x. Kertemynde xv. Boensse x. Rudkiøping paa Langeland v.

Wernner Pasbieriig fick breff saa att Knudtz Gyllenstiern tiill Tim haffuer nu fornøgett ko. ma. tolff jochimsdaller fore hans tienere, som boe wtj Hørbye wtj Liistersherritt, fore then kongs skatt, som the nu wtj thette aar schulle komme ko. ma. tiilhielp mett, fordi schulle for^{ne} Wernner Pasbierig icke ydermiere talle thennom nogett tiill fore same kongs skatt paa thenne tiidtt. Datum Sleßuig tißdagen post Martinj episcopi dag aar etc. mdxlv.

Her Wulff Pouisk fiick breff tiill tiennerne, som tienne till Trøyeborig slott, att the schulle tiill gode rede wdgiiffue hanom theres landgielld oc hand schall egen skiicke thennom loug oc rett oc icke wfforette nogen emod lougen. Datum Sleßuig wor frue afften presentationis aar etc. mdxlv.

Peder Suenske ffich breff, att ko. ma^{t} haffuer ombragett mett hannom hues sagfaldt och rettighedt som hans ko. ma^{t} haffde till hannom for att handt sloo Claus Hattemager, borger vdj Wiiborgh, effther thii att handt haffde tillforn stillett for^{ne} Claus Hattmager till fredts och borgemestere och raadt ther sammestedts paa byens wegne. Datum Flensborghuß torsdagenn nesth effter sancte Karine dagh aar etc. mdxlv.

Oluff

Oluff Pederssenn, toller i Riibe, ffich quittandtzs paa thette efterschreffne guldt, som er førsth j^c xx gellerske riidere, iiij henricus nobell, x dobbeltt ducater och iij kroner. Datum Collinghuß torsdagenn nest effter sancte Lucie dagh aar etc. mdxlv.

Nils Schriiffuer, toller paa Schauffuen, ffich quittandtzs paa thette effterschreffne godtzs, som er førsth ett heltt stocke leffuerfarffuitt dammask, en stoer sølff psaltter mett v forgyltte knappe paa och ett forgyltte kors. Item en korell psaltter mett x forgyltte knappe paa oc ett forgyltte padtzs och en sølff slagenn bagertt oc iiij lodt perler oc viij perler. Datum Collinghuß aar oc dagh vt supra.

Jacob Owissenn, byfogett i Hiøringe, ffich breff, att handt motte paa ny forfølge en tyuffsagh, som handt hagde mett Jens Staffenssen vdj Grøndrup for nogenne kleder, handt stall fraa hans drengh oc icke tillfornn haffde forfuldt samme sagh effter lougen. Datum Collinghuß løffuerdagenn nesth effter Lucie 1545.

Oluff Cristernssen i Wrested oc Matzs Søffrensen i Mønster steffne Jens Thamesen, Jens Mogensen, Erick Skram for en dom, som thee haffue dømpt oc wdgiiffuitt emellom thennom oc Christiern Anderßen i Mønstergardtt, och ther mett ere nederfeldige giordt, som the meenn mett vrett. 40

Idem steffner Christiern Andersen i Mønstergardtt for en dom, hand haffuer foett emod thennom till Wiiborg landztíng och ther mett feldt thennom, for thee suore Per Mogensen quit for thet wold, som hand giorde wdij en mands garde, som thee sige oc sielff ydermere berette kunde, att møde nar kon. mtt. kommer først til Wiiborg.

Item Lauris Persen i Faxsted citat Jep Hansen ther sammesteds, Niels Jensen ther sammestedtzs oc theres metfølgere, som suore hannom wold offuer. Haffuer tilltalle til for^ne mend for ett wold, som thee suor hannom offuer, for hand besadt hans gard lenger end hand hagde wdij syn hosbundes mynde, som hand siger oc sielff ydermere berette kand, att møde wdj Odensse nar ko. mtt. etc.

Item Hans Styggesen, borger vtj Ribe, en forscrifft till Otte Gyldenstiern, att hand rette seg sielff oc holler hans breff oc segell, som hand hannom giffuit haffuer paa fire lester rogh.

Lauris Oussenn i Schallerup en forschrefftt till her Otte Krumppenn, att handt haffuer berett, huorledes att hans fogett will driiffue hannom aff hans gaardt,

som

som handt iboer, att handt haffuer gott indsenn paa, att hannom icke skeer nogenn vrett ther vdindenn.

Trolds Pouelsen haffuer beret, huorledes att fire karle mett naffn Christiern Nielsen, Jacob Nielsen i Langdall, Pouel Nielsen oc Søffren Morthensen nogen tiid siden forleden haffuer slagett hans fader i hiel, Pouel Troelsen vdij Orstrup, oc haffuer thennom forfuld til herrits ting oc landzting oc ere foren frydløss oc dømpt erløff. Thij beder kon. mtt. alle fogeder, embitzmend, borgemestre, raadmend, byefogeder oc alle andre, som forne Troelß Nielsen mett thette breff besøgendes worder, att the hielpe hannom offuer forne karle saa møgit som rett er.

41 Niels Jude vdj Kong eelff i Norge en forscrifftt till borgemester oc raad vdj Skieldskøer, att hand haffuer beret, huorledes att thee haffue tagitt hans skude fran hannom fore ij tner kiød, som hand hagde inde till skiibs behoff. Thij beder kon. mtt. thennom, att ther som hand icke hagde mere kiød inde, end som the wille haffue til skiibs vnderholling, thaa skulle thee lade hannom følge syn skude oc ingen vrett giør hannom ther vdinnen.

Item Boel Søffrens vdj Spøtterup en forscrifft till herritzsfogett vdj Hattingherrett Jens Willatzßen, att hun haffuer berett, att hun haffuer et siølffbelte, som hinnes første hosbunde gaff hinne til festende fee, oc nu hinnes første hosbunde er død kreff(uer) hans arffuinge hinnes same belte oc ther wdj wille haffue theres loed oc dell. Thij vil kon. mtt., att hand haffuer indseende vdj ßamme sag oc hielper hinner saa møgit som loug oc rett er.

Item Swend Persen til Ørom [1]) citat Peder Ebbessenn, Jyrgen Schougaardt, Claus Albrettssenn, Jyrgenn Rostrup, Axell Nilssen till Palsgaardt for ett schouskell kallis Horups lyße oc Høbøls kier bierge, som the haffue werett paa emellom Manderup Holck och hannom [2]) effter ko. mats befalinge och icke wille giffue bescreffuitt fran thennom, hues the ther grandskede och forfore, att møde vdj Aarhusß nar ko. mat tiidt kommendes worder.

Matzs Bree i Bobell citat Anders Grauerssenn i Drostrup for handt hiembler hans Knudtssen i Føulingh nogenn agger och engh att bruge emodt ko. mats dom, som hand siiger etc., att møde paa tiisdagh førstkommendes heer paa Collinghusß.

Suend

[1]) Er skrevet oven over istedetfor det overstrøgne Hans Stygge paa Schandelborgh.
[2]) Hannom, istedetfor det overstrøgne Suend Pederssen i Ørum.

Suend Pederssen i Ørum cittat Manderup Holck till Barritzschouff for en schouff kallis Hørup lyes oc Høbøls kerre bierge, som hand haffuer giordt hannom och hans arffuinge vrett paa, att møde vdj Aarhusß nar ko. ma^{t}. tiidt først kommendes worder.

Søffren Munck citat Niels Skuldsen for nogen hus oc jord, som Per Thomesen i were haffuer wdij Handerup, att møde vdj Wiiborg nar kon. mtt. tid først kommendes worder.

Item Jyrgen Prip citat Oluff Glob for en gard, hand holt hans moder for emod her Jacob Andersen breffs lydelsse, att møde vtj Wiiborg nar kon. mtt. kommer tid først.

1546 anden ny aars dag fick Laurentz Grubbe till Alsløff følge breff till Sterffuede oc Rude, som pleijer at sware frue Jngerd Erich Daas, at haffue, nyde oc i forlening beholle quitt oc frij for tilbørlig tieniste. 42

Item fiick Christiern Blomand en forscrifftt till Claus Gested, att myn herre haffuer giiffuit hannom dag paa thet ene hundrit daller, som hand mett egen stor till scti. Michels dag førstkomendes, thett andiitt hundrit skall hand giiffue wd nar kon. mtt. ther om anderledes tilsiiger.

Jes Matssenn i Horstedt och Jes Jonssenn i Hollinge citant Crestenn Lassenn i Wollundt for en dom, som handt haffuer forhuerffdt mett wrangh vnderuisningh om en mandboedt effter Las Wollundt, att møde paa Collinghusß nar ko. ma^{t} kommer hiidt igenn till Collingh.

Anders Jensen i Lyndom, som vor herritzfoget i Nørlingherret, vor nederfeldig giordt, for att hand haffde funden sandmenden till att forklare nogre marckeskell, vprisening.

Nils Juull till Astrup citat Suendt Persenn i Fieltringh for nogenn vquems ordt, handt tiillagde [1]) Riiberhusß, att møde i Wiiborgh, nar ko. ma^{t} tiidt førstkommendes worder.

Anders Emichssenn till Stensgaardt citat frue Anne, her Johan Urnes effterleffuersche, och hindis mettarffuinge for en arff effter her Claus Urne, som waar cannick i Aarhusß, tesliig^{te} for en gaardt i Schalckenndrup, som hun holler hannom for, sammeledes for en vrett indførssell, som hun lodt segh indføre i hans godts, sildenn

[1]) Glemt hannom paa.

siidenn hindis yendinge waar hinder tilbodenn, att møde vdj Odenße nar ko. ma[t] tiidt førsth kommer.

Idem citat frue Margrete Claus Brnes effterleffuersche till Hindemadt och frue Susanna Claus Erichßens effterleffuersche for nogenn iordt, liggendes paa Mildinge marck, som the holle hannom for, tesliig[te] for ett breff, som the schulle haffue tagett emodt hannom, saa att ko. ma[ts] befallinge icke kunde gaa for segh, att møde vdj Odenße mett same breff och andre breffue och beuisning same tiidt.

Pouell Schriiffuer, borgemester i Assens, citat Per Olßenn och Oluff Olßenn vdj Aarup for ij broder deell, som the holle hannom for vdj then gaardt, thee vdj boo, att møde samme stedts och tiidt.

Hans Storm, borger vdj Stege, citat frue Citzelle Erich Krumbiges effterleffuersche for en gaardt vdj Assens, som hindis hosbonde solde off elsk[e] Oluff Norby till Schouffgaarde och scall were hans rette arff och eye, som handt meenn mett vrett, att møde samme stedts och tiidt.

Anthonius Bryske och hans mettarffuinge citant Erich Christofferßen till Windinge och Per Crestenßen till Hielmsiøee for Schaffteløff gaardt, som the holle thennom for, som the mene mett vrett, att møde maanidtz dagh effter steffningenn bliffuer lesth, ehuor koninglige ma[t] tha er.

43 Slegth ett breff wdgiick tiill Fyens landztiug om landzknegktthe oc andet løst folck, som her epther følger.

Giøre alle witthcrliigtt, att wii nu ere kommen wtj forfaringe, huorledes att mange landzknegkthe oc andre løst folck, baade danske oc tyske, skulle forsamble thennom oc wedtt helle raader eller halff raader løbe wdtt paa landzbyerne ther wtj wortt landtt Fyen oc indfalle først paa then enne bonde oc syden paa en anden oc ede oc dricke fran thennom hues the fore finde, och ther tiill mett giøre thennom stor fortredtt oc offuerlast. Thij wille wj nu, att huor som bønderne ther wtj wortt landtt Fyen her epther finde nogen landzknegkthe eller andett løst folck, enthen danske eller tydske, att løbe nogerstedz paa landzbyerne att giøre bønderne forfang eller ellers nøde thennom tiill att lee thennom huff, tha schulle bønderen mue forsamble oc ringe mett klocken oc siden paa gribe samme landzknegkthe eller andett løst folck, som the wtj saa maade finde paa landzbyerne att giøre bønderen eller nogen anden paa landet boendes nogett fortredtt eller offuerlast, epther som forschriiffuit staar, oc føre thennom siiden tiill wor lensmendt, wtj huiilckens len the paa griibiis, oc schulle wore lensmendt tha forfare, om the haffue giortt nogen wndersaatthe

saatthe bønder eller andre nogen woldtt eller tagett nogett fran thennom, oc ther epther lade saa tiilbørlig straff offuer thennom eller ellers i andre maade wnderuisse oc tiilholle thennom, epther som theres brøst tilfindes att haffue saadantt fordrag. Ladendes thet jngenlunde. Giiffuit paa Kollinghuss tiisdagen nest epther nyttaarsdag aar etc. 1546.

Konninglige ma^{ts} natteleygere paa thett jndtogh vdj Nørrejyttlandt frann 44
Collingh och tilbage igenn anno 1546.

Mandagenn nesth effter hellige tree konningers dagh frann Collingh och till Wedell ther holler Wedelbye j natt.

Tiisdagenn ther frann och till Horssenns ther holler Otte Gyldennsternn aff Bygholm j natt emellom tiisdagenn och oensdagh, for thett holdt, hand skulle haffue hollett i fyurdt.

Odensdagenn frann Horssenns och till Schandelborgh ther holler Hans Stygge j natt, ij eller iij eller lenger, effter konninglige ma^{ts} gnedigh wilie och behoff.

Ther frann och till Emecloster ther holler abbedenn j natt eller ij natther.

Frann Emcloster och till Silckeborgh, saa lenge ko. ma^{t} will och well befalder.

Wiborg.

Frann Silckeborgh och till Wiiborgh ther holler Wiiborgh bye then første natt, j natt, mett Johann Brockennhuss aff sancti Hans closter.

Thendt andenn natt Niels Lange aff hans forleninger, j natt.

Then tredie natt Oluff Munck aff Skiiffuehuss, j natt.

Then fiarde natt Oluff Munck och aff Tuißcloster j natt.

Then femptte natt Christopher Rosenkrantzs tiill Skierne aff syne ij herreter, j natt.

Then sette natt Nykiøbings by och Tiistedt bye bode j natt.

Harttuigh Thomissenn aff Lundt i Morss oc Jens Thomissen aff Gudomcloster bode j natt, som er then syuffuende natt.

Then ottende och then nyende natt proustenn aff Westeruigh, ij natther.

Then thiiende Jahann Høyckenn aff Alling closter for i fyurdt och thette aar oc Jens Nilssenn aff Ødtzleff closter bode j natt.

Then ellefftte Peder Ebbessenn aff Lundenes j natt.

Siidenn effter thesse elluffue natther tager her Otte Krumppenn wiidt att holle aff Haldt saa lenge ko. ma^{t} will.

Frann Wiiborgh och paa weyenn att Aalborgh till Testrup ther holler her Otte Krumppenn j natt aff Rindtzherrett.

Frann

Frann Testrup och till Wiidskilde closter j natt eller ij.

Frann Wiidskildt och till Sebercloster ther holler 'her' Crestenn Friis aff Sibbercloster och Dugaardt, j natth.

Aalborg.

Frann Sibbercloster och till Aalborgh ther holler Aalborg bye then første natt, j natt.

Then andenn natt holler Knudt Gyldennsternn aff Decloster, som handt stodt igenn mett i fyurdt, j natt.

Then tredie natt holler Gabriell Gyldennsternn aff Drum, j natt.

Siidenn tager Axell Juull wedt att holle aff Aalborgh leenn.

45 Tesse effterschreffne schulle haffue hollett vdj Aalborg, tha effter thij att ko. mat agttett sielff att indrage vdj Wendtzsøssell, schulle the ther holle hans ko. mat.

Drager ko. mat offuer frann Aalborgh och till Wendtzsøssell, tha holler Knudt Gyldennsternn h. ko. mat. vdj De closter j natt.

Frann De closter och till Børlum closter ther holler Albrett Scheyll ko. mat j natt eller ij natther.

Frann Børlum closter och till Seyllstrup ther holler Christopher Gøye j natt.

Frann Seyelstrup och till Hiøringh ther holler Hiøringh bye then første, j natt.

Then andenn natt vdj Hiøringe, ther holler Erich Krabbe aff Aastrup, j natt.

Will ko. mat paa thett togh till Schauffuenn, tha schall hans ko. mat. frann Hiøringh och till Jens Fusis, herretzfogdenns vdj Hornsherrett, ther scall Axell Juull holle aff herretthett j natt.

Frann Jens Fusis och till Schauffuenn ther holler Schauffuenn bye h. ko. mat j natt eller ij natther.

Frann Schauffuenn oc tilbage till Aalborgh igenn till Sebye, ther holler byenn then første, j natt.

Item Christopher Styge aff Sebye gaardt then andenn natt vdj Sebye, j natt.

Frann Sebye oc till Wordtgaardt ther holler Iffuer Lycke j natt eller ij natther.

Frann Worgaardt och till Hundtslundt closter ther holler Eschell Gøye j natt.

Frann Wordgaardt och till prestens i Hammer ther holler Axell Juull aff herretthett j natt.

Frann Hammer och till Aalborgh er ij miell.

Will och ko. mat icke sielff tage offuer till Wendtzsøssell, tha holde thesse neste forne hans ko. mat. vdj Aalborgh.

Item

Item hues natteleyere nu icke kandt tillstrecke vdj Aalborgh att holle ko. mat, om ko. mat ther lenger ligge will, tha holler Axell Jyull aff Aalborgh leenn.

Frann Aalborgh och till Roldt ther holler Erich Banner j natt.

Frann Roldt och till Mariagger ther holler Jyrgen Rudt j natt eller ij natther.

Randers.

Frann Mariagger och till Randers ther holler Randers bye then første, j natt.

Then andenn natt holler Albrett Gøye aff Tordup j natt for i fyurdt.

Then tredie natt holler och Albrett Gøye aff Tordup j natt for j aar.

Then fiarde natt holler Axell Jyull aff Eszenbeck closter for i fyurdt j natt.

Then femptte natt holler och Axell Jyull aff Eszennbeck closter for thette aar j natt. 46

Then sette natt holler Mauritz van Harlingh aff Østrup j natt for i fyurdt.

Then syuffuennde natt holler Mauritzs van Harlingh och aff Østrup for thette aar j natt.

Aarhus.

Frann Randers och till Kalløe ther holler Erich Banner ij natther for thette aar.

Frann Kalløe och till Aarhusz ther holler Aarhusz bye then første, j natt.

Then andenn natt holler Herløff Trolle aff Ringcloster for i fyurdt.

Then tredie natt holler och Herloff Trolle aff Ringcloster for thette aar.

Then fiarde natt holler Michell Gropp aff Wordecloster j natt for i fyurdt och i aar.

Then fempte och siette natt holler Erich Banner aff Kalløe ij natther for i fyurdt.

Then siffuende natt holle Ebbelltofftt och Grindue bode j natt.

Then ottende oc niende natt holler Iffuer Lunge aff Rogse herrett ij natther, then ene natt for i fyurdt, then andenn for i aar.

Siidenn tager Peder Ebbessenn wedt att holle ko. mat saa lenge hans ko. mat. bliiffuer ther lenger.

Frann Aarhusz och tilbage till Horszenns, ther holler Horssenns bye then første, j natt.

Thenn andenn natt holler Otte Gyldennsternn, j natt, aff Bygholm.

Then tredie natt holler Oluff Munck for thette aar, j natt, aff sancti Hans closter vdj Horszenns.

Frann

Frann Horsßenns och till Wedell ther holler frue Elsse Krumdiges ij natther, en natt for i fyurdt och then anden for i aar.

Fraa Wedell och till Collingh.

Iffuer Iull steffner Niels Skell for en bonde, hand haffuer giort fredtløss, att møde wdj Wiborg fierde dag.

Ienss Iull steffner Dauet vdj Lamling for en lauheff, hand haffuer giort vdj hans enemercke, at møde fierde dag vdj Wiborg, nar myn herre kommer tiid.

47 Anno mdxlvj. Hoffzinders togh frann Riibe och till Wiiborgh. Onsdagenn nesth effter the hellige tree koningers dagh. Skadtzherrett, første natt holler Claus Sieestede. Torsdagenn ther nesth effter till Warde j natt holler byenn. Fredagenn och lørdagenn ij natther vdj Westerherrett holler Claus Sieestede. Søndagenn ther nesth effter vdj Nøerherrett ther holler Claus Sieestede. Mandagenn vdj Østerherrett ther holler Claus Siestede. Tisdagenn post Anthonij dagh vdj Ringkiøbinge j natt holler Ringkiøbinge bye. Onsdagenn och torsdagenn ther nesth effter ij natther vdj Hinghherrett holler Claus Sieestede. Fredagenn post Anthonij j natt vdj Wlborgherrett holler Claus Sieestede. Løgerdagenn ther effter vdj Skodborgherrett och Wandfolckherrett holler Nils Iyull en natt aff Bøulingh. Søndagenn ther nesth vdj Lemnigh j natt holler byen. Mandagenn ther effter till Holstebro vdj ij natther, then første natt holler byenn. Thenn andenn natt som er tiisdagenn post holler Iffuer Iyull aff Stubber closter. Onsdagenn ther nesth effter till Skiiffue holler byenn. Om torsdagenn till Wiiborgh holler her Otte Krumpenn, om ko. mat icke tiidt kommer.

Iyrgenn Rostrup till Schougaardt citat Hans Styge, Suendt Persen och Offue Persen, huorledes att thennom skall were vittherligt om then handell, ßom vor emellom hannom och hans broder Hans Rostrup om hues gotz och kiøb, som Hans Rostrup giorde och kiøpte for begges theres pendinge, ther the sade vskiffte vdj felit tilhobe.

Idem steffner Hartuig Skram, Frantzs Dyre, Niels Skeell till Nygardt.

Idem steffner Laurits Besteny om samme sag.

[Idem steffner Erick Kaas till Bre—] [1]).

Item Oluff Hammer, Bertel Iuersen i Ring, Iost Andersen i Alkringgaardt, Christen Scriffuer i Ringcloster, att møde vdj Wiborg then mandag post purificationis.

Idem

[1]) Udstreget.

Idem steffner frue Anne Hans Rostrups eptherleuerske fore noget goz, som hindes husbonde Hans Rostrup haffuer kiøpt fore begges theres pendinge then stund the sade vdj felit tilhobe och hun nu paa syne børns vegne kender seg allene ved same goz, att møde i Viborg mett hues kiøbe breffue som hun haffuer paa alt for^{ne} kiøbe goz.

Anne Michelsdatter, borriigsker her i Wiborig, citatt her Niels Sogne prest i Rybe.

Nils Nilssenn i Huam citat Hans Michelssenn, fogett paa Tordup, for handt friiedt Jep Tøgerssenn i Hollindrup paa Tordup slott, som sloo Troels Henrichsen ihiell, att møde vdj Wiiborgh torsdagenn post purificationis. 48

Rasmus Rasmussenn i Grønbeck citatt Symynn Brun i Lemmingh, Jens Anderssenn ibidem mett theris mettarffuinge for nogen arff, som the holle hannom for, tesliig^{te} for ett sambfrenders breff, att møde vdj Aalborgh tredie dagenn effter ko. ma^{t} kommer till Aalborgh.

Idem citat Keldt Jenssen oc Nils Jenssenn, borgere i Aarsß, for ij^{c} marck danske, som the vppebar till boedt effter hans faderbroders døedt Nils Pederssen oc holler hannom thennom for mett vrett, att møde samme stedt och tiidt.

Jomfrue Eddell i Bigum citat Wogenn Pederssenn i Ringh och Keldt Sueningssenn i Roum och theres mettfølgere for att the suore Cresten Jenssen i Schalff quitt oc frii for rann for nogett hiøø, handt vlougligenn bortt førde, att møde heer i Wiiborgh nu paa odensdagh førsth kommendes.

Peder Ebbessenn citat her Nils, sogne presth vdj Riibe, for nogen løffte, som handt loffuitt for hannom och borgett hannom vdt aff stock och jernn, och icke haffuer holtt hannom schadesløeßß, att møde wdj Wiiborgh odensdagen post purificationis.

Jens Nilssenn i Tornum citat Jep Haßß i Lem sogenn for en dom, som handt haffuer fott till landtstingh lydendes om nogett godz, som Abraham Erichssen fich for^{ne} Jens Nilssens moder att gemme, att møde heer i Wiiborgh torsdagen post purificationis mett samme dom och andre breffue etc.

Peder Olluffsen i Hollingholtt och Crestenn Smidt i Faerstrup citant Peder Huidt och hans mettarffuinge for nogett bøndergodzs vdj Hamrumherrett, som Jep Huidt haffuer soldt thennom fraa hende, som the meenn mett vrett, att møde i Wiiborgh torsdagenn post purificationis.

Mester

Mester Spliidtt cannich her i Wiborig citatt Chresten Huas oc Joest Huas for att the giøre hanom hinder paa nogen eyendom, kallis Bauens march oc fordtt, mett andre eyendomme, som capittell her sammestedtz haffuer haffdtt wtj lang tiidtt etc., att møde her i Wiborig thorsdagen post wor frue dag purificationis.

Nils Lange till Keergaardt citat Josth Huaff till Koeſz och Crestenn Huaſz mett theres mettarffuinge for en gaardt i Morſz, theres fader Jenff Huaſz sich fraa Duholms closter och loffuitt closterett wederlegh ygen oc følleſth och ey hand thett giordt haffuer, att møde i Wiiborgh fredagen post purificationis.

Boelle Chrestendzsdatter wtj Nør Tyſzett citat Jesper Jepſſen ther sammestedtzs fore att hand haffuer loffuitt hinder egtteſkaff oc icke holtte hinner thet.

Jdem citat Per Michelſen i Elkier oc Matzs Jepſen i Nør Tiſze fore att the haffue loffuitt oc tiilſagdtt hinner, att the ſchulle holle hinner ſkadtzsløſth, att møde wtj Olborig ſiette dagen neſt epther ko. ma. førſt thiid kommendes worder.

Frue Margreete Jacob Anderſſens efftterleffuerſche citat Jacob Perſenn i Boderup for nogenn loedt och deell, som handt ſolde Peder Ebbeſſen vdj en gaardt i Kiøpnehaffnn som hun kiøffte aff Anne Mauritzſz i Belum och Crestenn Mauritſſenn ibidem hindes ſøenn, att møde i Alborgh tredie dagenn neſth effter ko. mat. tiidt kommer.

Lauris Seyerſſenn i Søringh citat Mattis Jenſſen i Skellerup, Anders Perſſenn i Woldbye, Thomis Nilſſen i Jernitt, Las Jenſſen i Ersholtt, Nils Laſſen i Dalbye oc Jes Laſſenn i Schanderup for wrange louge, the gaffue for gieldt, som the waare Jens Seyerſſen hans broder ſkyllig, att møde vdj Aarhuſz nar ko. ma^t. tiidt kommer.

Jdem citat Seuerin Schredder i Lyungbye for en lough, handt gaff, att handt icke waar i raadt eller daaedt mett att ſlaa Jens Seyerſſenn ihiell, att møde ſamme tiidt och ſtedt.

Peder Joſtſſenn i Kelſtrup och hans mettarffuinge citant Enuoldt Jenſſen till Wiſbiergh gaardt for ett ſtøcke ſchouff oc marck, kallis Nederkarls oc Farnſbiergh, som handt giør thennom forhinder paa, att møde i Aalborgh, nar ko. ma^t tiidt kommer.

49 Frue Citzelle, Erich Krombigis efftterleffuerſke citat Hans Pederſſenn i Howbye och hans mettfølgere redſmenndt vdj Eldboherrett for Trellemarck, som the vretteligenn

ligenn haffue rebett, som hun siiger, att møde heer i Wiiborgh nu paa torsdagh førstkommendes.

Peder Nilssenn i Hendrup oc hans mettarffuinge citat Axell Jyull for en gaardt vdj Hendrup, som thu schaltt haffue tagett indfestningh aff och bogh stedt en andenn manndt samme gaardt, att møde i Aalborgh anden dagenn effter ko. ma[t] kommer tiidt.

Her Otte Krumppenn citat Jepp Beri i Fieldsiøe for ett falsth breff, som thu haffuer fott paa nogett bunde godtz i for[ne] Fieldtzsøe aff Mogens i Skinderup hans hustrue moder Anne Jibsdather, att møde i Wiborgh nu paa torsdagh førstkommendes mett alle the windisbyrdt och andre breffue oc etc.

Jens Chrestenssenn i Breum citat sandemenndt i Nørreherrett, som er Jep Nilssenn i Grøningh, Crestenn Joststen i Gamstrup mett theres mett følgere, for att the suore hans broder Thomis Crestenssen fredeløes for Crestenn Matzens døedt, att møde i Wiiborgh paa løffuerdagh førsth kommenndis.

Abbett Anders i Wiidskildt closter citat Trols i Østergaardt, Crestenn Nilssen i Brøtrup och Anders Nilssen ibidem for skade, som the haffue giordt hannom paa closters iagt, harer och andett, att møde i Wiidskild, nar ko. mat. thiidt førsth kommer.

Eyller Lycke tiill Torp citatt Anne Niels Clemeszens eptherleffuerske oc hinnes rette lauge werie oc mett arffuinge for nogen breffue, som the haffuer aff Michell Due paa altt Michell Dues goetzs etc., att møde her i byen then odensdag post wor frue dag purificationis.

Matzs Seuerinssenn i Klinttrup citat Anne Jenssis i Farde oc Anders Bondes mettarffuinge for en halff gaardt i Farde, som hun i boer och holler hannom for, att møde vdj Aarhuff nar ko. ma[t] tiibt førsth kommer.

Knudt Perssen i Auerskoff citat sandemen aff Tørstingherrit, Wrasherit oc Hamerumherit oc Hisherit, for att the sort Kresten Olussen i Seting fran hans hals, att møde vdj Aars thet først kon. mat. komer thibt.

Jens Tomssen landzdomer, Iffuer Juell domprouest i Riibe oc Niels Lange tiill Kiergaardtt citant Folmer Rossenkrantzs tiill Langten, for att handtt sielff kreffde sandmendtt op emellom Langten oc Aalle mett flere marcke oc syden lodtt thet dømme magtthaløst oc end nu haffuer tagett kong. mait. befalling paa thet nye

nye paa samme marckeskiell oc giør thennom stor platz oc møde emodtt theres gamell laghesfue, att møde her i byen nu paa løssuerdag først komendes.

Fru Lisebeth, Ludwig Olsenß effterleffuerske citat Erick Mortensen til Nørregaard for eth breff, hand loffuede hinde paa nogne pendinge som hun haffuer lont hannum oc hun thet ey bekomme kand, att møde i Aarhuß tredie dag effter ko. mat. dit kommendes worder.

Lauritzs Westenj till Hagsted citatt Mogens Munck tiill Wolstrvp oc Jens Thomeßen landtzsdomere fore en dom, som the dømpe emellom hanom oc Albrett Maltissen till Gielschow paa en gaard, som thee dømtte hannom fran, kalles Lille Tulstrvpe, att møde i Aars nar kon. ma. komer først tiill Aars.

Idem citat Jens Bunde i Førting, Jep Atzerssen i Haurum, Lass Perssen i Roruppe, Jes Massen i Søby, Jens Terckelssen i Haurum oc Niels Bunde i Agtthe fore windisburdtt till, som the wontte met fore Lauritz Westenij, att møde wtj Aars samme tiidtt.

50 [Hans Synderschouff fogett citat Crestenn Pederssenn i Sermerck, [Nils Chrestenssenn i Bøstrup], lille Per Nilsenn i Haldt, mett etthers mettfølgere, meste parttenn vdj Odtzløff closter sogenn, for the icke wille holle hans hosbonde Jens Roettfeldts heste oc karlle till gesterij. Tesliig[te] haffuer handt besynderligenn tilltall til Nils Crestenssenn och Nils Mogenssenn for the ere hannom vlydige for paa for[ne] hans hosbondes wegne] [1]).

Thenne contract gick imellum Jenss Hasse vdj Resendal mett hans mettarffuinge och Jens Seyrssens hustru och børnn.

Giør alle witterligt, att aar effter Gudtz byrdt mdxlvj wor frue afftenn kyndermis her paa wortt retterting wdj wor kiøbstedt Wiborgh, neruerendes oss elsk[e] Jahann Fris wor cantzeler, Knudt Gyldensternn till Tym, her Otte Krumppenn ridder, Peder Ebbessenn, vor mendtt och raad, och Hans Thomissenn, wor mandt tienner och landtz dommere wdi Nørre Jydtlandt, wor skickit thesse breffuißere Jens Haße wdj Ressendall, Neels Lunde wdj Enneße och Rasmus Tomessenn wdi Klintrup paa theres hustruers Anne Gysßell och Birritte Nielßdotters vegne paa then enne, och haffde for oss vdj rette steffndt Laurits Seyersen vdj Sørrindt paa synn broder børns Jens Seyerßens børns wegne paa then anden siide, for en vrett skiøde, ßom for[ne] Jens Seyerßen skall haffue fott paa en gordt vdj Feyde, som kallis Bratzen gordt, som the mente mett wrette, och berette for[ne] Jens Hatze, Nis Lunde och Rasmus Tomessen paa theris hustruers wegne, huorledis att en

mett

[1]) Det indklamrede Stykke er i Registranten overstreget; Sagen gjentages strax efter paa Folio 51 i en noget kortere Form.

mett naffn Las Palsen haffuer skødt same theres hustruers fader same Bratzen gardt aff oc beclagede, att noger tidt ther epther haffuer for^{ne} Jens Seyrssen paa thet ny fott skøde paa same gaardt aff for^{ne} Las Palsßens søn Jes Lassen, epther som the hr for off mett atskillige breffue och beuissninger beuist haffuer. Ther tiill suarede Pouel Brod, borger wdi wor kiøbsted Aarhus, som wor møtt mett syn søster Anne Brudzdotter, for^{ne} Jens Seyerßens epther ladendes hustrue, paa hindis børns wegne, effter thi att theris fader broder, som wor theris rette werge, icke haffuer møtt, oc beretter huorledes att for^{ne} Jens Seyerssen haffuer fott skøde po same gaardt och siidenn samme gaardt wdj syn hefſd oc werre, epter som te och her for off beuist haffuer. Tha epther thj same sag fantes nogett tuiffuelafftige ere ther paa bode sidtt epther begge partis tilladelse vdj dagh her for off wdj wor egen neruerelße bleffuen saa wenligen oc wel forligte, ßom her epther fylger, att for^{ne} Jens Hatze, Niels Lunde och Rasmus Thomeßen schulle paa for^{ne} theris hustruers wegne till thennom och theris arffuinger nyde, bruge och beholle for^{ne} gaardt vdi Farde, som kallis Bratzenn gaard, met thet bygge stedt, huß, bygning och gaars rom, som Jens Huaſß nu paa boer, mett all anden for^{ne} Bratzen gaardt eyendom och rette tilligelße, och emodt skulle the igen wdt legge for^{ne} Jens Sier(sens) børnn oc arffuinger effter vor lenſſmendt vuildige mendts sigelße for ßamme byggested och gaarsrom, som bergis tiill for^{ne} Bratzenn gaardts eyendom, ett andett saa stortt stycke iords moll ther hoſſ byen till ett byggestedt aff for^{ne} Bratzen gaars eyendom wdj thet sted igen, oc ther till mett inden sti. Michels dagh først komendes giffue och fornøge for^{ne} Jens Seyerßens børn och arffuinger tre hundritt marck danske god mynte, som te nu haffue stillett for^{ne} Jens Seyerßens hustrue paa hendes wegne nøgafftiigh forloffuenn for, och siden her mett were thennom paa bode sider en klar oc død afftaligh sag emellom om for^{ne} Bratzen gaard till euig tiidt.

Anders Hyllebierig, borger wtj Randers, citatt fru Margrete tiill Steffrin- 51
gaard, her Jacob Andersßens eptherleffuerske, oc hennes mettarffuinge fore nogen giield, som thee ere hanom skyldiig oc icke kand komme tiill sin betalingh, att møde i Randers nar ko. ma. først thiid komendes worder.

Jørgen Rostrup tiill Schougaard cittatt frue Anne Jacopdotter, Hans Rostrups eptherleffuerske, oc hinnes rette laugwergie oc hennes børns wergie fore Alkestrop oc andett goetzs, som i holle hannom fore, for^{ne} Jyrgen Rostrup købtte for begges theres pendinge.

Hans Synderschouff citat Crestenn Pederssenn i Seermerck for handt icke wille holle hannom gesterij paa synn hosbondes Jens Roettfeldts wegne, att møde i Wiiborgh paa løffuerdagh førstkommendes.

Idem

Idem citat Nils Crestenssenn i Bøestrup och Jens Nilssenn ibidem for att the sidde hannom offuerhørige for paa hans hosbondes wegne mett egtt och arbedt, att møde same stedt och tiidt.

Peder Munck, borger paa Schauffuenn, citat Las Palssenn [och Jep Smidt borgere ibidem for] [1]) x daler, handt haffuer schattett hannom aff for nogenn skibs schade, hand fich paa sitt skib, som hand meenn mett vrett, att møde i Aalborgh nar ko. ma[t] tiidt kommer.

Idem citatt Jens Jahanssen, Jes Bosenn och Anders Haffuell mett etthers mett følgere for vrett windisbyrdt, som the haffue wundett hannom poo och ther mett kommett hannom i schade, att møde samme stedt och tiidt.

Klare Anderssdatther citat Crestiern Jyde, ßom thiente Anne Klemindz y Wiborig, for nogen witterlige gield, ßom er ij gulde rynge oc en sølske, ßom hun hannom lont haffuer och hende ycke nw bethale will etc., at møde her y morgenn her Wiborgh etc., cum clausulis met hueff breue etc.

Nies Anderssen i Kronens gaard citat Frantzs Iffuerssen i Stranbygaardtt, Jens Mørcke i Roem oc etthers mettfylger for attj tog borgen aff hanom oc i thet icke wille bestaa, att møde i Leemuigh nar ko. ma. først thiid kommendes worder.

Item Christiern Jensen, borger i Lemwig, kon. mtts. breff, att hans kon. mtt. haffuer ombragit met hannom hues hand vor fallen til kon. mtt. for alle wold, som hannom er offuer forett, som hagde giorde paa Las Willßens doer oc for en hest, hand tog oc reed, tillig[te] fore en feyel, hand brende.

Item Jon Matzen citat Per Riidemand fore en karll, som hand antuordtt hannom at skulle for wore wdij jern oc then loed wndkomme, att møde dag otte dage huor ko. mtt. thaa er.

Idem en steffning offuer Michel Persen i Stendstrup, Niels Søffrensen i Wulstrup, Dyrick Hansen ther sammesteds, Christiern Lauritsen ther sammesteds, Nels Persen ther sammesteds, fore ett vindne, thee haffue wonditt mett Per Riidemand, ssiden hand er dømpt nederfeldig fore kon. mtt. vdj Olborg, att møde i dag otte dage..

52 Henrick Saell, Christiern Sal i Haßingterp. Oluff Munck, Erick Krabbe, Anders Skiell, Folmer Rossenkrantzs, Mogens Jostsen til Lundegard, Goeske Spend til

[1]) Udstreget.

Oeland, Jens Mogensen til Sindinggard, att the forsambles och granske oc forffarre om bonde gotzs liggendes i Salling i Nørreherrett, som er vj garde oc ett boell, som thennom er fraa kommett mett vrett, at the granske oc forffarre leylighedhen om thet er retteligen thenom frankomett eller ey, oc giiffue thet bescreffuit fran thennom.

Jens Clementzsen i Wester Grønning citat sanmend i Nørreherrett for the suore hanom heruercke offuer fore skyld, som hand ytte paa Skiffuehuff oc till Hald, att møde huar ko. ma. ere i dag otte dage.

Niels Ond i Huam citat sandemendtt i Galtenherritt fore att the suore hanom heruerck offuer, som hand meendtt mett wret, att møde i Randers nar ko. ma. først thiid komendes worder.

Per Trogelssen i Gulbeck, Jon i Suenstrup oc theres mettfylger citat Jon Matzen tiill Torstelund for fyrgetyffue marcks faldtt, hand aff thennom wille beskatte emod en landtzingsdom, fore then felling the kom i for ko. ma., att møde i dag otte dage huor ko. ma. tha er.

Nies Tybo citatt Keldt Krabe tiill Rebell for sctj. Nilaus mølle tiill Wester Wandz kiercke liiger, som handt for holder hannom oc hans mett brøder kirckewerge ther samme steedts mett wrett, att møde paa torsdag huor wij tha ere.

Niels Brun citatt Matts i Støffning mett hans windesbyrdt, som bleff paa scriffuen paa landzting for falske winde, att møde paa torsdag huor wij tha erre.

Chresten Wogensen i Høm och hans metfylgere kyrcke neffnd i Hønborgherret steffner Christen Jepsen och thyn hustrue ther samesteds fore noger troldom, som same thyn hustrue skall vere tiillagd, och hun er fore quit sworen mett vrette, att møde nu paa onsdag førstkommendes.

Hans Michelssen, fogett paa Tordrupe, citat Las Nielssen i Wdbyoffuere oc hans søskende oc mettarffuinge, fore theres fader Nis Lassen giorde sandtog oc ware fordeeltt, tesligte for hand brugett ij ploffue oc tuene laer ij offuen tiil thin gaard, hand i bode i xx aar oc jche giorde ther retzell ther aff, som thet seg burde epther lougen, tiill kronens slott forne Tordrup, och ther tiill for hand wpkreffuitt samffrender, att schulle siige hanom och hans metarffuinge theres anpartt imellom i forne gaard, oc jcke haffde kiøbtt thet egen aff ko. ma., att møde i Aars nar ko. ma. etc.

Idem

Idem citat her Olluff Liibertt i Huidbieriggaard for 1 marck danske pendinge.

Nis Nielsen i Huam citat sandemenden i Saltthenherritt for en gaard i Giennerup, som er hans høstrus arffue oc eye oc suore heruerch offuer, att møde i Aars nar ko. ma. først tiid komendes worder.

53 Anders Jenssen oc hans medtarffuinge steffner her Matz Dabiere y Schiiffue for hand haffuer taget stedtzmoll aff the mendtt, ther huerchen ere arffuinge till guodtzett eller stedett eller festett fraa rette arffuinge, att møder wtj Wiiboriig fredag nest epther køndermis [1]).

Anderss Jenssen citat Niels Mychelssen, slotzfoget paa Orum, for xl marc, hand wpbar aff Anders Jenssen then tiid hand war slotzfogett paa Skiiffue, oc ey hand haffuer holtt hannom quit eller friie for same pendingene, som hand loffuet hannom, oc saa paa fredag epther køndermis.

Jørgen Prip citat Per Seed i Syndergaard, Pouell Morthenssen i Aagaardtt, Olluff Nielssen i Gunderstrup, Trogers i Elstrup, Nis Chrestensen i Eydrup oc etthers metfylgere, for attj schulle were witterligtt om Trogelstrop gordtt mett miere hans moders faders Anders Breedtzs goetzs, attj møde her nu paa fredag først kommendes oc thaa staa etthers sandingen tiill, hues thennom i Sudtz sandingen ther om witterligt er.

Jes Jenssen i Oppelstrup citat Jens Knuedtzen i Warst, Jens Rampisen i Fielro, Suend Berthelsen i Flamstedtt oc Per Perssen i Oppelstrup fore nogen breffue, som thee haffue, lydendes paa nogen børn pendinge, som the holle hannom for, som hand meen mett wrett, att the møde mett same breff oc hues andre beuißninger, att møde i Olborig nar ko. ma. først thiidtt komendes worder.

Frue Kijstine Tamesdater i Skaregardt citat biscop Styge Krompen for nogen eyndom, hand bruger y Skaregardt mere end hand haffuer rett till, ath møde vtj Wiborge nu paa torsdag først komendes met hans at komme.

Mester Thommes Riiber, cannick i Aarhus, citat Anne Lasses i Horßens mett hindes lagwerge fore en abbelgaard i Ho(r)sens liggendes, som hun holder hannom for, att møde i Aarhus.

Laurіß Monsen i Grønfeld och hanß metfølgere citant her Knudt Gyldenstern til Estrup for gesteri, hand haffuer opboreth aff thennom met vreth, att møde i Aarhuß nar kon. mat. bith komendes worder.

Jens

[1]) I Marg.: Haffgord.

Jens Seuerinssenn i Lyndum schall haffue liiffs breff paa halffdelenn aff en broo, kallis Hornn waße, att holle ferdigh, saa att huer mandt kunde komme vffuer vdenn schade och haffue ther for fornøgett ko. ma^ts^ lensmandt xij øxen.

Axell Rosennkrandts till Langtindt citat Christoffer Rosennkrandtzs till Skiernn for ett vrett marckeskell, som handt schall haffue ladett suere emellom Mammen bymarck och schouff och Høerker marck och schouff, tesliig^le^ for ett winde, som lyder paa samme schouffskell, som sandemendt vdj Melsom herrett suore effter [1]), sameledes for ett sandemandtzs breff, som her Nils Erichssenn haffuer ladett suerie schouffskell emellom Treedholtt schouff och Dalsgaardt schouff och almyndinge schouff oc for^ne^ Dalsgaardt schouff, och for en steen, som thu schaltt haffue ladett sette huos Broholm och ther mett affstøckett hans eyendom, att møde vdj Wiiborgh nu paa odensdag førsth kommenndes.

Idem citat sandmenndt vdj Melsomherrett for ett vrett marckeskell, som the 54
schulle haffue suorett emellom Mammenn schoff och Høerker schouff, att møde samme stedt och tiidt.

Jens Smidt i Hornum citat Keldt Claussenn i Wolstrup for att handt belaa hans søster, att møde vdj Aalborgh sancte Scholastice jomfrues dagh førstkommendes.

Lucas Symbler vdaff Oslo citat Eyler Lycke for nogett quegh, kiøer, faar, geder, kobber, blye, mett andett boschaff och registere och breffue, som hand schall haffue tagett effter mester Mortten, som waar prouesth vdj Oslo, och hørde hans fader till, som hand siiger, att møde i Aalborgh paa odensdagh otte dage førstkommendes.

Ko. ma. tog fran Wiiborig och tiill Aalborrig och tiilbage egen fran Alborig och tiill Aarhuff.

Torsdagen nest epther Scholastice jomfrues dag drager ko. ma. aff Wiiborigh oc tiill Wiidskildcloster ther holder abbeden ko. ma. sielff oc hans nades metthaffuendes folch, ij netter. Løffuerdagen ther fran oc tiil Nybe ther holder Axell Iwll aff Olborig leen, j natt. Søndagen fran Nybe oc tiill Olborigh ther holder Aalborig bye then første natt, j natt. Then anden oc tridie natt holder Knud Gyllenstiern aff Øcloster, som ere mandagen tiill affthens moltiidtt, tiisdagen tiill middags oc affthens moltiidtt oc paa odensdagen tiill mittdags moltiidtt, ij natter. Then fierde natt holler Gabriell Gyllenstierne aff Ørum ottensdagen nest epther Valentinj tiill afftens moltiidtt och paa torsdag tiill middags moltiidtt, j

[1]) o: offuer?

j natt. Then femptte natt holler Schagen oc Hørringh by, j natt, paa torsdagen nest epther Valentinj tiill affthens moltiid oc paa fredagen tiill middags moltiidtt. Then siette natt holder Eriich Krabbe aff Aastruppe oc Iffuer Lycke aff Woergaardtt, bode j natt, paa fredagen tiill affthens moltiidtt oc paa løffuerdagen tiill middags moltiidtt. Then siuffuende natt holler Christoffer Stygge aff Seby gaardtt oc Seby bye, bode j natt, paa løffuerdagen tiill afftens moltiidtt oc paa søndagen tiill middags moltiidtt. Then ottende natt holler Eskildtt Gye aff Hundtzslund closter oc Christoffer Giye aff Segelstrvp, bode j natt, søndagen for cathedra Petrj tiill afftens moltiidtt och mandagen tiill middags moltiidtt. Siiden tager Axell Iwll wiid att holle aff leenitt, om ko. ma. will lenger ther ligge. Mandagen, som er cathedra Petri dag, fran Olborig oc tiill Roldtt, ther holder Eriich Banner j natt. Tiisdagen ther fran oc tiill Hoffbro ther holder Iyrgen Rudtt aff Mariagger oc Hoffbroby samplige ij natter, som ere tiisdagen tiill afftens moltiidtt, odensdagen tiill middags moltiidtt oc afftens moltiidtt oc torsdagen tiill middags moltiidtt. Torsdagen fran Hoffbro oc tiill Randers ther holder byen, j natt, then første, torsdagen tiill afftens moltiidtt oc fredagen tiill middags moltiidtt. Then anden natt wtj Randers, ther holler Iffuer Lunge aff Roffzøøherritt for ysiur fredagen epther catedra Petrj tiill afftens moltiidtt oc leffuerdagen tiill middags moltiidtt. Fran Randers oc tiill Kalløø ther holler Eriich Baner ij natter, leffuerdagen tiill afftens moltiidtt, søndagen tiill middags oc afftens moltiidtt oc mandagen tiill middags moltiidtt. Fran Kaløø oc tiill Aarhuff mandagen nest epther sctj. Mathei apostoli dag ther holder Aarhuff bye then første, j natt, mandagen tiill afftens oc tiisdag tiill middags moltiid. Then anden natt oc tridie wtj Aarhuff, ther holder Albrett Giøy aff Tordrup ij natter, then enne for ysiur oc then anden for i aar, tiisdagen tiill afftens moltiidtt, odensdagen tiill morgen oc afftens moltiidtt oc torsdagen till middags moltiidtt. Then fierde oc then femptte natt wtj Aarhuff, ther holder A. Iwll aff Eßembeck ij netter, torsdagen for fastelaffuens søndag, fredagen tiill morgen oc afftens moltiidtt oc leffuerdagen tiill middags moltiidtt, som er for isiur oc i aar. Then siette oc siuffuende natt wtj Aarhuß, ther holler Harløff Trolle aff Ringkloster ij netter, then ene for isiur then anden for i aar. Leffuerdagen tiill afftens moltiidtt, fastelaffuens søndag tiill middags oc afftens moltiidtt oc mandagen till middags moltiidtt.

Mogens Munck citat Frans Nielssen, Michel Pouelssen oc Tøger Nielssen i Hornum for ath the bøger olgaarde i Kletrup søø i hans forstrog, att møde i Viborig sanct Scholastice dag.

Iensß Marquordtzen till Lengsholm citat Iens Thomessen wttj Hiermesløff gaard for noghen eyndom, som riidemend haffuer dømpt till Hiermesløffby oc gaard,

gaard, som er riiff, gierde, tage kiere oc enge, som han mener at bruge etc. att møde wtj Olborig torsdagenn nest epther Scholastice dag.

Jens Marquordssen till Lengsholm citat Godsch Wogenssen till Stienhied oc Niels Brun till Kongsleffgard for nogne breffue, som ere en rigens dom paa pærchmønt paa Møltoffts skoff, jtem en landztings dom paa same sag, jtem nogen tingsuinder oc stochneffn paa same sag, jtem tuende forlenings breffue paa en gaard wtj Tranders, huilche breffue hand haffuer thenom anduordet i troe oc loffue oc thy holler hanom thennom for met wrette etc. at møde y Olbrug torsdag nest epther Scolastice dag.

Jens Perssen i Estoby citat mester Mattis Huidt for att thu haffuer taget ij sogne fran hanom, som han vare sogne degen att, att møde vdj Olborg onsdagen nest kommendes otte dage.

Borgemester och radtmend och menige borgere i Schiffue skulle beholle till 56
egendom thet stycke jordt, som kalles Brorupkier, liggendes i Brorup marck, for frij eyendom oc the nu haffue trette mett Knudt Søffrensen om.

Jth beffallings breff til nogre godemendt, som er Hans Styge, Erich Nelsen, Biørn Kaas, Per Krusse, at the forfare om noget goz, som Mogens Jostsen ville haffue till skiffte aff ko. mt., som er en gard Holmstoll och en vdj Skanderup, thet viille hand giffue koe. mtt. egen for thette epter[ne] goz vdj Fyendzherret, som er iiij gorde vdj Sparker, att the for fare om koe. mat. kandt ske skell oc fyllest. Her Otte Krumpen schall vere met.

Niels Matzen i Skobeling steffner Erick Banner fore en gard vdj Salling liggendes vdj Øster Grøning, som hand giører hannom hinder, att møde vdj Aarhus.

Biørn Kaas citat Erich Nielssen till Kowrup, Niels Lange till Kiergaard oc thieres medarffuinge for noghen breffue, som the holler hannom for met wrett.

Item Folmer Rossenkrantzs, Christoffer Rosßenkrantz en beffalling till thesse epther[ne] godemend, som er her Otte Krumpen, Per Ebbesen, Oluff Munck, Eriick Krabbe, Jens Mogensen, Erick Skram, Albriit Skiell, Jens Spend, att thee riide oc giøre rett markeskiell emellom Langting oc Ole, emellom Langting oc Haßelholtt, oc emellom Rost, Olle oc Haßelholtt, epther thij thee —.

Niels

Niels Matzsen tiill Skobbeling citatt bischop Stygge Krumpen for en skiøde breff, som hand siger seg att haffue paa Filshaffue mett miere goetzs ther om kringh liiggendes, tesligte for nogen breffue, som hand annammet paa same gaardtt aff hans modermoder, att møde mett same skiøde breff oc alle andre breffue oc beuißninger, som hand haffuer i then sag, wtj Aarhuss nar ko. ma. tiid først komendes worder.

[Keild Dyrskøtte citat Per Krabbe i Baarsgaardt, Las i Bruball] — [1]).

37 Ad memorandum. Att ther som her kommer nogenn att wille kiøbe eller i andenn maade begere Skerm gaardt och Skerm godtz, tha will ko. mat. icke affhende thett, thii att hans ko. mat. haffuer loffuitt thet henn.

Item Oluff Munck en befallingh till thesse effthersckreffne gode mendt Peder Ebbessenn, Claus Siestede, Jens Thomissenn, Jens Mogenssenn, Nils Iyull till Astrup, Peder Iffuerssen i Stabye, Nils Glambeck i Suensholm, Nils Friis till Waskergaardt, Jens Spendt i Ramegaardt, Christoffer Maltteßen i Brunbiergh, Erich Grøenn i Wlsundt, Jacob Wogenssen i Stenumgaardt, Oluff Symynssen herretzfogett vdj Wlborgherret och Matzs Mørck herretzfogett i Skodborghherrett, att ther er trette emellom Oluff Munck och Knudt Gyllensternn till Estrup och Grers Holgerdssen for nogenn iordt och eyendom, liggenndes emellom Wosborgh och Skerm, att the grandske och forfare huem samme jordt och eyendom tillhøer mett rette.

Oluff Munck ett breff, att ko. mat haffuer vndt hannom herligheden aff en gaardt kallis Skordup, liggendes till Klinttrup kircke, vdj synn liiffs tiidt, och schall giffue synn reuersall igenn, saa handt icke haffuer same herlighedt vdaff andre endt ko. mat och schall skye prestenn till same kircke aarligh landtgildt ther aff. Relator Jochim Beck.

Marin Chrestensdather i Schaw citat Nils Anderssen i Lundby for en gaardt kallis Maygaardt, som handt haffuer kiøfftt hindes hosbonde efraa offuer then forliigelsse, som thennom tillfornn waar gaaenn emellom om same gaardt, att møde vdj Aarhuß nar ko. mat thiidt kommer.

Idem citat Jens Matssenn i Gammellby, Lauris Matssenn ibidem, her Knudt Olufssenn i Merup sogenn och Jens Thomissenn i Ausum, att the schulle bestaa theris sandingenn, hues thennom witterlight er om thett forliigelsse maall emellom Jep Jenssen i Schaw oc Nils Anderssenn i Lundby wor om Maygaardt.
Idem

[1]) Udstrøget.

Idem citat Jens Lassenn i Fosingh, herretzfogett i Hiermherrett, for nogett kornn, som handt haffuer tagett fraa hinder och hindes hosbonde mett pendinge och andett godtz, som handt togh fraa thennom, att møde same tiidt och stedt.

Idem citatt Crestenn i Horshøw, Mattis Martthenssen i Muncktofftt, Oluff Marquordssen i Thoragger, Niels Ronssenn j Gymssehoo oc Per Mauritzenn i Olbye for etth forliigelsse mooll, som the giorde emellom Jep Jenssenn i Schaw och Nils Anderssen och thett icke bleff holtt, att møde samme tiibt och stedt.

Per Perssen i Tolstruppe citat sandemend wtj Slettherritt for the suore hanom fredløss, som hand meen mett wrett, som hand eller hans fuldmegtige etther sielff ydermiere berette kandtt, att møde i Olborg tridie dagen nest epther ko. ma. først thiid kommendes worder.

Idem citat Christiern Lauritsen i Tolstruppe for att thu hug hanom wden alld skyld oc brøde oc ther offuer er bleffuen wondsør, att møde same tiidtt.

Crestenn Lauertssenn i Tolstrup citat Crestenn Pederssenn, herretzfogett vdj Sletteherrett, for nogett hans hiøø och engh, som the haffue tagett frann hannom vdenn dom och rett, som handt siiger, att møde i Aalborgh paa torsdagh førsth kommendes.

Las Lauertssenn i Kornum citat Michell Nilssenn i Kye for en halff gaardt, som handt sagde hannom till oc opborett hans pendinge ther paa och icke haffuer holtt hannom samme løffte, att møde samme stedt och tiidt.

Anders Crestennssenn i Hylleste citat Peder Keldssenn i Biørnstrup for ett aarfeygde och louffs breff, som hand loffuitt hannom effter Crestenn Chrestenssens døedt och fich hannom ett wrangtt breff i thett stedt igenn, att møde i Aalborgh paa torsdagh førstkommendes.

Idem citat Las Nilssenn, Crestenn Maurtssenn i Møllgaardt, Matzs Mauritzsenn i Nøerholm och Crestenn Pugh j Klettgaardt for ett løffte, som the loffuit hannom fore nogenn mandboedt effther Crestenn Crestenssens døedt och icke er bleffuenn holtt hannom, att møde samme stedt och tiidt.

Michell Nelsen tiill Kiøye citat Per Terckelsen for att handtt haffuer emod en contragtt oc vor dom fordristet seg tiill oc giortt hannom hinder paa hans frij eyendom for Lundbecks gardtzsrom, att møde i Olborig paa torsdag førstkommendes.

Anders

58 a Anders Nilssenn herretzfogett i Rindtzherrett, citat Crestenn Jenssen i Sparker, herretzfogett i Fiendtsherrett, for handt icke hagde bestyrett wogenn wedt Loenn schouff till att framføre ko. ma[ts] folck och fadbordt, effther som hannom befallett waar, att møde i Aalborgh paa odensdagh førstkommendes.

Jyrgenn Pederssenn, renttemester, citat prouesth Suendt vdj Westeruigh closter for nogett regenschaff aff sagfaldt, som handt staar igenn mett, att møde i Aarhuss nar ko. mat. thiidt førstkommenndes.

Iffuer Lycke citat Nils Jenssenn i Huilshøgh och Anders Lassenn i Brøndersløff for nogenn kircke iordt, som the haffue tagett thennom till oc bruger, att møde nu paa mandagh førsthkommendes heer i Aalborgh.

[Jyrgenn Bangh i Katrup citat Matzs] ¹). Jyrgenn Nilssenn i Kattrup citat Jyrgenn Schriiffuere i Kattrup och Matzs Perssenn, borger i Tiistedt, for nogenn arff paa hans hustrues wegne effter Las Karlssenn i Røgell, som the holle hannom for, att møde heer i Aalborgh paa mandag nest kommer.

Godske Lauritzsen i Ontued citat Per Hansen i Kuornum och Hans Anderssen i Gierrnndruph for arffue, som hannom tiilffalder paa hans høstrues wegne epther hennes fader Jesper Steffenssen, som the holle hannom for, att møde her i Aalborig nu paa mandag først kommendes.

Per Jensen i Østerlemerupe citat Michell Andersen i Mielleruppe fore ett forligelsmoll, som gicke emellom Jens Andersens sønner i Tuordtzsmarck, att møde mett same forligelsse breff nu paa mandag først kommendes.

Thames Persen i Pannum citat Karll Skott for en gaardtt, som hand stede hannom oc wpbar hans pendinge ther paa oc icke kunde hiiemele hannom then, att møde i morgen nu førstkommendes.

Anders Jenssen i Gudnys citat Terckel Jenssen i Snøckbec for att han haffuer drøffuet syn søster fran seg, som er hans ecktige hostrue, oc taget en quinne thiil seg oc leffuer vdj hor met, att møde vdj Aarshuss mandagen nest epther fastelaffuens søndag.

Pouell Andersen, sogne degen wtj Wolstruppe sogen, citat Godske Wogenssen tiill Stienshiedtt for nogen jord, som hand tog hannom fran i hans felligh mett wold oc magtt oc førd syn giøyeth paa, som hand meen met vrett, att møde ther i Aalborig nu paa mandag først kommendes.

[Torloff

¹) Udstreget.

[Tørloff Bilde i Haßinggaardtt citat Niels Maurißen tiill Kuortruppe for nogett arffue goetzs, som hannom tiilfalder paa syn høstrues wegne oc holler hannom fore, som hand meen mett wrett. Tesligte for boe, boependinge.

Befaling thiil Erich Skram, Jens Hanssen thiil Stensbeck, Moris Jostssen thiil Segeberg] [1]).

Niels Schreder i Ribe citat Lauff Schreder borger her i byen for att hand haffuer besatt hannom her sammestedtzs for hand bruger hans embitt ther i byen, att møde paa mandag førstkommendes.

Axell Juell paa kronens tieners wegne i Sønderuppe citat Baltzer Malteßen tiill Rebbestroppe for en eyendom, som hand giør thennom hinder paa, att møde her paa mandag først kommendes.

Chresten Persen borgemester her i Aalborigh citat Eriich Morthensen tiill Nørgaardtt for nogen gield, som hans høstrue fro Elsobe er hannom skyldiige oc icke kand kome till sin betalinng, att møde ther i byen nu i morgen. 58 b

Anne Chrestensdather i Sels citat Jens Knudtssenn ibidem for handt haffuer festh hinder vdaff hindes gaardt, som hun iboer, att møde heer vdj Alborgh paa mandagh førstkommendes.

Her Jsaac i Vnderste prestegaardtt en forschrefftt till Christopher Styge, att handt jngenn forhinder schall giøre hannom paa then landgildt, som gaar aff Karps prestegaardt.

Knudt Bilde till Haugaardt en befalingh till thesse efftherscrne gode mendt, som er førsth Hans Ellerssen till Rowtuedt, Knudt Persenn till Dunstedt, Thomis Knudtssenn till Lønstrup, Otte Nilssen till Willerup, Torleff Bilde till Haßingh gaardt, Palli Friis till Lundergaardt, [Loduigh i Biørnker och Peder Nilssenn i Borup] [1]), att ther er trette emellom hannom paa synn hustrues vegne och Anders Griiß i Raalsgaardt, Nils Griis i Slette, Christopher Griis ibidem och Marthen Bagge i Hiermyndtzløffgaardt om nogett arffuegodtz, som the haffue vdlagdt hans hustrue och icke er skeedt føllesth, att the grandske och forfare leyglighedenn ther om och hues hinder icke er skeedt føllesth, attj tha legge och liige thennom emellom och vdlegge hannom hues hannom bør effter lougenn, endeligenn skilliendes thennom att, entthen till mynde eller rett.

Torleff

[1]) Det Indklamrede er udstreget.

Torleff Bille till Hassinggaardt en befallingh till thesse efftherscr[ne] gode mendt Erich Steenn i Tostrup, Knudt Bilde till Haffuegaardt, Pouell Wogenssenn till Støttrup, Berttell Anderssenn i Westerriiss, Anders Pouelssen till Lund, Jens Frebergh till Freberg, att ther er trette emellom hannom paa hans hustrues wegne och Nils Maurtssen till Korttrup oc hans mettarffuinge om arff efftther hindes fader och moder, som handt holler hannom for, att the grandske och forfare leyglighedenn ther om oc legge oc ligne thennom same arff emellom.

Matzs Jyude i Mamen citat her Lauritzs Suendsen, prest i Brensted sogen fore ett breff, hand schreff for hannom oc same breff wor falst schreffuen oc kom i skade ther fore, att mød paa mandag først komendes.

Idem citat Las Persen i Kuornum fore en rossennobbell, en jocimshdaler oc ett suerd, som thu est hannom skyldiige etc. att møde same tid.

Abbett Anders aff Wiidskildt citat Crestenn Maurtssenn och Las Nilssen i Møllgaardt for en halff t[e]. smør, the vdj langtiidt haffue staadt igenn mett aff theres landgildt, att møde heer i Aalborgh emorgen førstkommenndes.

Idem citat Jens Marquordsen tiill Lendisholm fore xvj daler, som hand er hannom skylduge, att møde i Aars nar ko. ma. før(st) thiid kommendes worder.

Crestenn Roedt, sogne presth i Hornum, citat Christopher Lunge for tindenn, som handt haffuer befalett iij hans tienere, boendes i Vrsløff, Kobbersholtt och Trædholtt, att schulle giffue samme thiiende till en anden presth och icke till hannom, som er theres rette sognepresth, att møde i Aalborgh emorgenn.

Jes Perssenn i Fiellrow citat Martthen Roedt till Warstgaardt for en dom, som handt haffuer forhuerffdt paa en engh vdj Warstkier effter wrangh vnderuisningh, att møde heer i Aalborg emorgen mett ett sandmandtz breff, lydendes emellom Warstker och Fiellrudtkier och skifftebreff emellom Opgaardt och Thorholm.

Her Jens Chrestenssen, sognepresth i Jersløff sogenn, citat Iffuer Lycke till Bordgaardt for en gaardt i Wester Brøndersløff, som Seuerin Jenssenn iboer och holler hannom then for mett vrett, att møde i Aalborgh emorgenn.

Claus Iffuerssen en befallingh till thesse effthersc[ne] godemenndt Nils Lange, Albrett Skeell, Harttuigh Thomissen och Mogenns Juull, att the grandske och forfare, att ko. ma[t]. for føllesth igenn till magelaff for Haldtzholm gaardt, som for[ne] Claus Iffuerssen er begerendes aff for[ne] ko. ma[t].

Her

Her Crestenn Roedt, sognepresth i Hornum, citat Lauris Bardsker, borger i Aalborgh, for hand holler hannom synn iordskyldt for aff then gaardt, som handt iboer, att møde heer i Aalborgh nu emorgenn.

Idem citat Peder Offuersker, borger i Aalborgh, for en iordt, handt haffuer 59
tagett hannom fraa, som handt nu boer paa, att møde same stedt och tiidt.

Seuerin Tollesenn i Panderup citat her Peder, forstander her vdi hospitalett i Aalborgh, for xxiiij marck pendinge, hand vpbar aff hannom for hans halsløssningh och icke holtte hannom frij ther for, att møde heer i Aalborgh emorgenn.

(Fortsættes.)

IV.

Kong Hans's og Dronning Christines Regnskabsbøger.

(Efter Originalerne i Geheime-Archivet.)

(Fortsættelse.)

Anno etc. lxxxvij annammede jeg aff Ericks Offsens foghet i Randers pa regenskab aff sagefaldhet ther sammestet xxxvj marck ij ß.

Item j^{c} r. g. aff biscop aff Ribes capellan pa regenskab fore thet skib, han købte aff myn herre i Wiborgh, fridagen nest effther assumpcionis Marie.

Item v^{c} marck aff her Symen, prouest i Burglom, pa regenskab aff tolden, han hade vpboret i Aleborgh i thenne forledne sommer, løuerdagen ther nest.

Item j^{c} r. g. aff Axell Feipssen pa regenskab aff then swm, han loffuede at giffue myn herre fore ij herret, at han motte fange thennom, sammestet søndagen ther nest.

Item xxviij marck aff borgemestere i Nykøbing paa regenskab aff thet faldzmall, the stande tilbage met, som ær iij^{c} øxen, same dag oc stet.

Item v marck aff Per Brockenhuses bud, som han sende myn herre aff thet faldzmall i Høneborgh leen oc nw quitanciam fick ther pa ower alt faldzmalet, pa Nyborgh otensdagen nest fore natiuitatis Marie.

Item ij^{c} marck aff Arild Kane, thet ene j^{c} marck affgiffthen aff Rwmmedall i thette forledne aar oc j^{c} marck pa regenskab aff vtfareledingen, som han ther i Rwmmedall vpboret haffue pa.

Item ij^{c} marck aff tolderen Casper i Malmø, som han feck meg pa regenskab aff tolden i Malmø, mandagen nest effther Mauricij.

Item

Item xl g. aff her Axell Lagessen pa Tord Perssens wegne i Randers aff thet faldzmall, han skulle giffue myn herre, i Købend. othensdagen ther nest.

Item iij^{m} marck aff myn herres nade i paradiiff paa Købend. torsdagen nest fore sti. Michaelis dagh.

Summarum iiij^{m} iij^{c} xlviij marck ij ß.

Vtgifft aff for^{ne} swmme.

Item iiij^{c} marck Per Nielssen aff Thim, myn herre han indløsde Ringkøping oc Holstebro ther fore, i Wiborgh mandagen nest effter assumpcionis.

Item xx marck Jørgen Marswin at købe haffre fore till myn herres behoff, i Nyborgh othensdagen nest fore Egidij.

Item ij marck Skeffmwnd, han red met myn herres breff till Pauell Zestede, i Nyborgh torsdagen ther nest.

Item v marck staldmesteren at betale eeth fad jern, som kom till myn herres hingstes behoff, i Nyborg fridagen ther nest.

Item iiij ß Micheld Dasman, som han hade vtlagd fore myn herre i Købend. till embst øll, samme dag oc stet.

Item xxxvj r. g. viij ß gaff jeg Juen Reuentlow fore xxix arbørst, han bestillede till myn herre oc sende hannom oc myn herre wor hannom penninge skyldug, i Othens søndagen nest effther Egidij.

Item xiiij marck Laff Kraffze fore i hest, myn herre hade fanghet aff hannom, samme dag oc stet.

Item x r. g. hertugen Johans aff Lowenborgs sin scriffuere, myn herre gaff hannom, samme dag oc stet.

Item xij ß fore ij bith, staldmesteren købte till myn herres behoff, i Othens samme dagh.

Item v marck j ß betalede jegh fore hues the aff Mekelenborg hade tæret i Othens theres herbergh, the wore hoss myn herre, mandagen thernest.

Item viij marck j ß staldmesteren, som hand hade vtlagd sidhen siisten, han meg regenskab giorde paa Rudgard oc jnd till nw i Nyborgh tiisdagenn ther nest.

Item iij marck Eyler Bruske, som han sagde segh athaffue vtlagd i Ars i bastuen til myn herres behoff, samme dag oc stet.

Item viij ß Jenss smadrengen han skulle vtgiffue fore een myøende lencke, samme dag oc stet.

Item viij marck ij alb. juncker Alff atbetale fore haffre till sine heste, han hade thaghet then stund han her nw wæret hauer oc ey feck haffre her pa slotthet othensdagen ther nest pa Nyborgh.

Item

Item xl marck Ebby Anderssen feck fore ij lesther malt, myn herre hadhe købt aff hannom pa Nyborg, othensdagen nest fore wor frue dagh natiuitatis Marie.

Item ij marck myn herre at korte met, pa Nyborg torsdagen ther nest.

Item ij marck then karll, som løb hoff myn vnge herres cammerwagen, til hoser oc sko samme dag oc stet.

Item ij marck æn fergheman, som førde myn herre ower fran Nyborg till Korsør, wor frue natiuitatis affthen

Item j g. feck jeg myn vnge herre at offre i Korsøør wor frue natiuitatis Marie dagh i Korsør.

Item j g. i fruerstuen pa Korsør ther myn herre affoer, same dag oc stet.

Item ij marck Anders, myn herres heste læge, myn herre gaff hannom i Soer, tisdagen ther nest.

Till Roskilde kom myn herre torsdagen exaltacionis ste. crucis affthen oc giorde jeg ther swodan vtquidning, som her effthersølgher.

Item xxvij marck v ß j alb. betalede jeg i myn herres herberg fore mad, øll, haffre oc høø, som ther thaghet oc tæret word till myn herres behoff samme nath ower, for[ne] helge korss dagh.

Item xxvj ß betalede jeg fore embst øll, som ther tæret word, samme dag oc stet.

Item x ß ij alb. viij wagnheste till vdquidning fore hø, strøelsß oc haffre samme nath vtouer, same dag oc stet.

Item ij marck werdinnen i samme herbergh samme dag oc stet.

Item j marck møerne samme dag oc stet.

Item ij marck her Oluff Oxes swen til grime penninge, han gaff myn herre æn hest i Lund, sti. Lamberti dag.

Item lxxx marck myn herre lente her Tønnow i Lund, tamperothensdag i Lundh.

Item lx marck Jørgen Marckman feck fore j hest, myn herre købte aff hannom, samme dag oc stet.

Item lx marck gaff jeg skipper Werneke pa regenskab aff then fracht oc skibmenne løn, hannom tilbage stod fore then holch, han fulde myn herre met till Gutland, i Malmø same dag oc stet.

Item xxvj ß myn herres smasinder til sko, same dag oc stet.

Item viij alb. Bencht Friis till j par skoo, han skulle haue i siisten samme dag oc stet.

Item vij ß Hans Panke (Pauke), som han hade vtlagd till myn herres behoff, samme dag oc stet.

Item

Item ij r. g. gaff jeg fore ij krengler till sadellgiordhe ringe, som jeg købte till myn herres behoff i Malmø, mandagen nest effther Mauricij.

Item viij marck gaff jeg fore j huith møllensk lagen till myn herres behoff same dag oc stet.

Item iij^c marck her Benct Bilde feck fore sin andeell i thet pant i Kullen, i Købend. sti. Michaelis affthen.

Item xx marck Henrich Tolbere at købe haffre fore til sloz behoff, i Købend. fridagen sti. Michelds affthen.

Item xxvij ß betalede jeg fore sardug oc læret till Per Wing, samme dag oc stet.

Item ij^c xx marck v ß j alb. gaff jeg Pinnows bud Henning Bardenwerpere pa regenskab i then bestalning, myn herre hannom nw skyldug ær, oc ær myn herre hannom æn nw skyldug ij^c marck, pa Købend. sti. Michelds dagh.

Item iij^m iij^c xv marck j alb. her erchebiscop aff Lund, som han feck pa fru Barbares wegne fore sin andell i thet pant i Kulden, samme dag oc stet.

Item ij marck Eyler, myn herres smasind, han hade fanghet myn herre til myn herre, søndagen ther nest.

Item vj marck Eyler till tæringh, han redh met myn herres breff til Jutland, samme dag oc stet.

Item iiij ß stenkedegnen oc klokeren pa Købend., samme dagh.

Item xij marck fore i st^e clæde, myn herre gaff her Lauris till hielp till j hest, same dag oc stet.

Item vj ß Mattis Darswen, han hade vtlagd till myn herres behoff, same dag oc stet.

Item xxx marck her Lauris till tæring jnd i Swerige samme dag oc stet.

Item x marck Per Griiff till tæring met thet breff pa myn herres søn, i Købend. tiisdagen nest effter Michaelis.

Item iiij marck tweterskeu i sin løn samme dag oc stet.

Item xv marck Erhard Kock, myn herre gaff hannom i sin løn, same dag oc stet.

Item xxviij ß Mattis Cammerdriffuer, som han wor skyldug smedhen fore hoffslach samme dag oc stet.

Item viij marck v ß fore thet røde clæde oc fore skiorther till Per Wingi, same dag oc stet.

Item xv ß lille Hans Panke (Pauke), som han hade vtlagd fore band till winfad, samme dag oc stet.

Item j g. Henning Oelssens staldswen, Henning Oelssen gaff myn herre æn hest, i Korsør ste. Birgitte dagh.

Item

Item j g. i fruerstuen pa Korsør, ther myn herre ther affoer, mandagen ther nest.

Item iiij ß myn vnge herres mø till skoo samme dag oc stet.

Item x marck Jørgen Marswin till at købe fisk fore til myn herres behoff, i Nyborg sti. Dionisij dagh.

Item ix ß Jenss myn herres smasind till eeth skioldlæder samme dag oc stet.

Item iiij ß Ebby Magenssen, som han sagde segh at haffue vt lagd til myn herres behoff pa een taffle, same dag oc stet.

Item ij marck myn herres smasinder till sko samme dag oc stet.

Item xl marck Lass Kraffze till een hest, myn herre gaff hannom, i Nyborgh torsdagen nest effter Dionisij.

Item xxx marck Atzer Broc, han feck i sin løn, han nw haffue skulle, samme dag oc stet.

Item vj marck Hans Panke (Pauke) i sin løn samme dag oc stet.

Summarum iiij^{m} iij^{c} xlviij marck iiij ß.

Anno etc. lxxxvij pa Købend. torsdagen nest fore sti. Michaelis dagh anamede jeg aff mester Birge, myn gamble frues canzeler, j^{m} marck.

Item j^{c} marck aff her Johan Oxe pa regenskab aff affgiffthen aff Kulden, sti. Micheldz affthen pa Købend.

Item ij^{c} viij marck aff Oluff Friis, som han stod igen met aff thesse forledne aars affgifft aff Kallø oc han nw skyldug war, i Nyborg torsdagen nest effther Dionisij.

Item vij marck oc aff hannom, som han stod igen met aff then landehielp, han siisten vpbar, same dag oc stet.

Item iij^{c} xx marck aff Jørgen Barbzskerrer, som han hade anammet aff her Per Didericssen i Soer, same dag oc stet.

Item xxx marck aff Jess Ostretssen, han gaff myn herre fore j breff, han feck samme dag oc stet.

Item j^{c} r. g. aff her Niels Høgh, som han skulle haffue giffuet myn herre aff Riber sloth i thette forledhne aar, i Koldinge løuerdagen nest effther Luce.

Item j^{c} r. g. aff myn herre pa Flensborgh sti. Seuerinj dagh.

Item j^{c} xx marck aff myn herre samme dag og stet.

Summarum ij^{m} lxxxv marck.

Vtgifft aff for^{ne} swmme.

Item j^{c} marck junker Alff, canzeleren befoell meg at fange hannom, pa Købend. tiisdagen nest effther Michaelis.

Item

Item xxx marck Jacob Anderssen i sin løn samme dag oc stet.
Item xxx marck Rudbeck i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Erich Rosi i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Niels Owerlender samme dag oc stet.
Item x marck Per Truetssen i sin løn paa Nyborgh torsdagen nest effther Dionisij.
Item x marck Per Bossen i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Hans Stud i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Niss Esbernssen i sin løn same dag oc stet.
Item x marck Cristiern Mwnck samme dag oc stet.
Item x marck Claues Henningssen samme dag oc stet.
Item x marck Ketell i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Niss Offuessen i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Lauris Jenssen i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Niss Bertelssen i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Las Judhe samme dag oc stet.
Item x marck Niss Judhe same dag oc stet.
Item xv marck Lass Kraffze i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Niss Bossen samme dag oc stet.
Item x marck Per Jenssen samme dag oc stet.
Item x marck Per Friis samme dag oc stet.
Item x marck Hans Jeipssen samme dag oc stet.
Item x marck Hans Smid same dag oc stet.
Item x marck Jeip Nielssen samme dag oc stet.
Item x marck Micheld Bardzbeck samme dag oc stet.
Item x marck Per Glad i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Oluff Morck i sin løn samme dag oc stet.
Item xx marck Erich Porss i sin løn samme dag oc stet.
Item xx marck Hans Clauessen samme dag oc stet.
Item xx marck Ebby Magenssen samme dag oc stet.
Item xx marck Aue Perssen i sin løn samme dag oc stet.
Item xx marck Otte Skinckell i sin løn same dag oc stet.
Item x marck Hans Anderssen i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck lange Mattis Darswen samme dag oc stet.
Item x marck Per Judhe samme dag oc stet.
Item x marck Niels Jenssen i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Per Tøsing i sin løn same dag oc stet.
Item xx marck Otte Porss i sin løn, som nw sagde thieniste, samme dag oc stet.

Item

Item x marck Hinrich Kall i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Seuerin Pallissen samme dag oc stet.
Item x marck Thomas Koc samme dag oc stet.
Item xx marck Hans Griiff i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Hamer Cok i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Niels Kock i sin løn samme dag oc stet.
Item v marck Fynne i sin løn samme dag oc stet.
Item viij marck Per Rask i sin løn samme dag oc stet.
Item viij marck Hans Grim i sin løn samme dag oc stet.
Item iiij marck Jørgen Kock samme dag oc stet.
Item x marck Cristiern Jahansen samme dag oc stet.
Item vj marck Jacob Darswen i sin løn samme dag oc stet.
Item iij ß Mattis Dugeswen samme dag oc stet.
Item vj marck Per Panke (Pauke) same dag oc stet.
Item vj marck Claues Panke (Pauke) samme dag oc stet.
Item vj marck Jeip Skrædere samme dag oc stet.
Item vj marck Claus Bardzskerrer samme dag oc stet.
Item xxx marck Jørgen Marckman samme dag oc stet.
Item x marck Hans Perssen i sin løn samme dag oc stet.
Item xx marck Jørgen Nagell pa Nyborg fredagen ther nest.
Item x marck Lass Scriffuer i sin løn same dag oc stet.
Item x marck Helmeke Tange i sin løn same dag oc stet.
Item vj marck Kort Ladenbecke samme dag oc stet.
Item x marck Per Harbo same dag oc stet.
Item xx marck Michelb Anderssen, sompt fore j hans hest oc sompt fore Gudz skyld, same dag oc stet.
Item vj marck Jørgen Bardzskerrer i sin løn same dag oc stet.
Item xx marck Iuer Ericssen i sin løn samme dag oc stet.
Item x marck Hans Basunere then skøne samme dag oc stet.
Item xx marck Niss Anderssen i sin løn samme dag oc stet.
Item iij marck i bastuen, myn herre badethe ther, samme dag oc stet.
Item ij marck Ketell till j arbørst løuerdagen ther nest same stet.
Item x marck Erich Hanssen i sin løn samme dag oc stet.
Item iiij ß Bo, som han hade vtlagd pa een taffle fore myn herre, same dag.
Item xx marck Erich Hardenberg i sin løn same dag oc stet.
Item xx marck Jacob Jeipssen i sin løn samme dag oc stet.
Item xx marck Axell Tetlefffsen same dag oc stet.

Løuer=

Løuerdagen nest fore Calixti giorde jeg vdquidning i Nyborg till iiij netther met haffre oc hø, vj ß fore haffre oc vj ß fore hø.

Item xxv marck j ß thesse efftherscr[ne] heste till hø oc haffre, Jørgen Marckman xiiij, Cristiern Johansſen ij, Laſſ Kraffze ij, Per Truetſſen ij, Niels Jenſſen j, Oluff Mørck j, Hans Stud j, Cristiern Mwnc j, Hans Jeipſſen j, Niſſ Esbernſſen j, Niſſ Boſſen j, Per Jenſſen j, Per Glad j, Per Friis j, Henrich Kall j, Per Jude j, Jeſſ Rae j, Lauris Jenſſen j, Jeſſ Bertelſſen j, Laſſ Jude j, Jeip Nielſſen j, Ket. j, Mic. Bardzbec ij, Hans Perſſen j, Per Boſſen j, Niſſ Offueſſen j, Jacob Anderſſen ix, Axel iij, Erich Porſſ iij, Otte Porſſ iij, Hans Smid j, Jeſſ Jude j, Hans Griſſ iiij, Juer Juerſſen iij, Claues Henningſſen ij, Hardenberg vij, Atzer Broc vj, Niſſ Anderſſen iij, Ebby Magenſſen iiij, Hans Basuner ij, Hans Cordes ij, jeg iij, Detleff ij, canzeleren viij, mester Lauris j, Bo j, her Per j, capelbegnen j, same dag oc stet.

Item x marck Gudmwnd i sin løn i Othens søndagen sti. Calixti dag.

Item xx r. g. lenthe myn herre Atzer Brock, samme dag oc stet.

Item l r. g. feck jeg junker Alff, myn herre gaff hannom at købe heste fore, samme dag oc stet.

Item lxxij marck gaff jeg thesse efftherscr[ne] skytter, huer thennom ij marck, till j arbørst, Jeſſ Bertelſſen, Oluff Mørck, Per Glad, Mattis Seuerinſſen, Niſſ Esbernſſen, Erich Roli, Claues, Laſſ Symenſſen j, Søffrin Palliſen, Laſſ Kraffze met sin swen, Hans Stud, Cristiern Mwnck, Gudmwnd Nielſſen, Per Boſſen, Hans Perſſen, Jenſſ Perſſen, Hans Anderſſen, Per Tøſing, Hans Smid, Jeſſ Jude, Lauris Jenſſen, Per Harbo, Niels Jenſſen, Per Friis, Niſſ Offueſſen, Hans Jeipſſen, Per Truetſſen, Cristiern Johanſſen, Mic. Bardzbec, Niſſ Boſſen, Laſſ Jude, Per Jenſſen, Henric Kall, Jeip Nielſſen oc Per Jude, i Othens mandagen nest effther Calixti.

Item j g. priers swen i Dalum, prieren gaff myn herre j hest, samme dag oc stet.

Item j g. i fruerstuen pa Rudgard tiisdagen sti. Galli dag.

Item j g. i fruerstuen pa Hinzegagel othensdagen ther nest.

Item x marck Mattis Seuerinſſen i sin løn sti. Luce dag i Koldinge.

Item xl marck Per Harbo, myn herre gaff hannom till j hest, same dag oc stet.

Item xl r. g. her Erich Ageſſens bud fore j hest, myn herre købte aff her Erich i Koldinge, løuerdagen ther nest.

Item xxij r. g. viij ß betalede jeg fore hues hertug Mag. hade tæret i Koldinge i hans oc hans folks herberg ßthen stund han ther lagh, samme dag oc stet.

Item

Item j g. i fruerstuen, ther myn herre ther affoer, same dag oc stet.

Item iij r. g. Per Fynbo pa regenskab, han sagde fore myn herre, han wilde købe segh een hest, same dag oc stet.

Item vj marck cammerdriffueren i sin løn samme dag oc stet.

Item xl r. g. feck jeg myn herre han doblede met hertug Mag. pa Hadersleue om affthenen same løuerdagh.

Item xx r. g. Hinrich van Aleuelde, han hade lenth myn herre at doble met, samme affthen samme stet.

Item xiiij marck junker Alff, som han skulle haffue hafft fiisten i Nyborg till wdquidning, samme dag oc stet.

Item v steder marck iiij steder ß til vdqvidning til theffe effthersc^ne^ heste j nath i Hæritzleff, Jacob Anderssen vij, Hans Claueffen iij, Otte Porss canzeleren xij, jeg ij, Erich Roli j, Per Glad j, Oluff Mørck j, Søwrin Pallißen j, Hans Morthenssen iij, Claues Brne j, Hans Cord. iij, Axell iij, Hans Grüff iiij, Jeff Jepssen j, Henrich Kall j, Jeip Køge j, Hans Anderssen j, Nic. Bardzbeck ij, Jacop Jeipssen iiij, Ebby Magenssen iiij, Per Friis j, Hans Perssen j, Gudmwnd j, Niss Jenssen j, Per Harbo j, Marckman xv, Atzer Brock v, Lass Kraffze ij, Hans Stub j, Jeff Bertelssen j, Lass Skrædere j, Lass Jude j, Jørgen Rag. v, Eyler Bruske viij, Per Jenssen j, Per Tøsing j, Lass Symenssen j, Claues Henningssen j, Ketell j, Cristiern Kases swen j, her Per j, capeldegnen j, Hans Stub j, Jeff Jude j, Per Jude j, Otte Skinckel iij, Erich Porss iij, Hammer ij, Thomes j, Jørgen j, Niels j, Grim j, Hans Johanssen vij, Hardenberch vij, Cristiern Jahanssen ij, Rudbeck vij, Niss Esbernssen j oc Jeip Nielssen j, søndagen the xj^m^ jomfruer dagh, gøre vij d. marck viij ß.

Item iij steder marck feck jeg Jacob Anderssen athetale iiij t^er^ øll met, som swennene drucket hade, samme dag oc stet, gøre iij marck v ß j alb.

Item xij steder ß fore j t^e^ øll i cantzelerens herberg same dag oc stet, gør j d. marck.

Item j steder marck betalede jeg i her Ericks Otssens herbergh fore hø oc strøelsse till xxij heste, same dag oc stet, gøre j d. marck v ß j alb.

Item xij steder ß fore j t. danst øll i same herbergh samme dag oc stet, gør j d. marck.

Item ix steder ß fore jld oc lywss i same herberg samme dag oc stet.

Item xx steder ß ij alb. betalede jeg i biscop Glob fore hø oc strøelsse till xxviij heste samme dag oc stet, gøre xxvij ß j alb.

Item xxiiij steder ß fore j t^e^ tytz øll j samme herberg samme dag oc stet, gøre ij d. marck.

Item

Item viij steder marck v ß steder penninge betalede jeg i hertug Magenſſes herbergh fore hues ther tæret wor, ſamme dag oc ſtet, gøre xj marck iiij alb.

Item xij ß steder penninge j junker Alffs herberg fore hø oc strøelſſe til xvj heſte, ſamme dag oc ſtet, gør j d. marck.

Item xx steder ß betalede jeg i ſamme herberg fore j tᵉ cakebille, ſamme dag oc ſtet, gøre xxvj ß ij alb.

Item xx steder ß betalede jeg i biſcop aff Fywns herbergh fore hø oc strøelſß til xxxij heſte, ſamme dag oc ſtet, gøre xxvj ß ij alb.

Item xij steder ß betalede jeg fore j tᵉ øll i ſamme herberg, ſamme dag oc ſtet, gør j d. marck.

Item iij steder ß drengen till ſporladher oc till ringe till myn herres behoff, ſamme dag oc ſtet, gør iiij d. ß.

Item j g. i fruerſtuen pa Haderſleue, ther myn herre affoer, ſame dag oc ſtet.

Item x r. g. myn herre at doble met met hertug Mag. i Tolſtede, ſame ſøndagen om affthenen.

Item j r. g. huſfruen i Tolſtede, ther myn herre affoer, mandagen ther neſt.

Item x steder marck iiij ß betalede jeg fore hø vdquidning i Flensborg fore ij nater, fore theſſe efftherſcrⁿᵉ heſte, Laſſ Kraffze, Laſſ Symenſſen j, Claus Henningſſen j, Eyler Bruſke viij, Søurin Palliſſen j, Oluff Mørc j, Erich Rali j, Per Glad j, Per Boſſen j, Hans Anderſſen j, Jeip Køge j, Regneke j, Hans Jeipſſen j, Per Friis j, Per Harbo j, Mattis Fynne j, Jeſſ Bertelſſen j, Lauris Jenſſen j, Hans Stud j, Per Tøſing j, Per Jenſſen j, Marckman xiiij, Hardenberg vj, Jacob Jeipſſen iiij, Gudmwnd j, Niels Jeipſſen j, Niels Eſbernſſen j, Criſtiern Mwnc j, Mattis Seurenſſen j, Hans Griiſſ iiij, Niels Laguigſſen v, Hans Claueſſen iij, cammerheſtene iiij, Axell iij, Laſſ Jude j, Niſſ Offueſſen j, Bo j, Skeffmwnd j, Nic. Bardzbec j, Mattis Darſwen iij, her Per j, capelbegnen j, Ket. j, Hans Johanſſen vj, Hans Smid j, Jørgen Mag. v, Jeſſ Jude j, Atzer Brock vj, Erich Porſſ iij, Otte Porſſ iij, Otte Skinckel iij, Hamer Cok ij, Thomas j, Jørgen j, Hans Grim j, Niels j, canzeleren xiij, jeg j, Hans Cord. iij, Michels j, Detleuus ij, Brne j, Hans Morthenſſen iij oc Criſtiern Johanſſen ij, gøre xiiij danſke marck, i Flensborg othenſdag ther neſt.

Item xxvij steder ß gaff jeg till hø oc strøelſſe i her Ericks herberg till xxij heſte, ſamme dag oc ſtet, gør ij marck iiij ß.

Item xx steder ß i ſamme herberg fore j tᵉ tyẞ øll, ſamme othenſdag i Flenſborgh.

Item xxx steder ß fore hø i biſcop aff Fywns herberg till xxx heſte, ſame dag oc ſtet, gør iij d. marck.

Item iij steder marck fore ij tᵉʳ tyẞ øll i ſamme herbergh, ſamme dag oc ſtet, gøre iij marck v ß j alb.

Item

Item xxviij steder ß fore hø oc strøelsß i biscop Globs herberg till xxviij heste, samme dag oc stet.

Item xx steder ß i samme herberg fore ij t[er] danst øll, samme dag oc stet, gøre ij marck viij alb.

Item vij steder marck betalede jeg vdi junker Alffs herberg fore alt thet ther tæret word, han kom før æn myn herre kom, at lade gøre seg clæder, canzeleren befoell meg thet, samme dag oc stet, gøre i marck viij alb.

Item xvij steder marck betalede jeg i hertugens herberg aff Mekelenborg fore alt thet, ther wor tæret, samme dag oc stet.

Item j[c] r. g. feck jeg Detleuo Scriffuere at følge hertug Magens met oc qwitte hannom vd met, same dag oc stet.

Item x marck margreffuens bud, som myn herre gaff hannom, han wor effther hunde, samme dag oc stet.

Item viij danske marck Jacob Darswen, myn herre gaff hannom till tæring, han redh myn herres ærinde till Rostoc, samme dag oc stet.

Item xxx d. marck Jeip Køge, Mattis Fynne oc Per Anderssen, huer thennom x marck i theres løn, same dag oc stet.

Item vj d. marck thesse iij huer thennom j arbørst, same dag oc stet pa Gottorp,

Item iiij r. g. her Geerdz bud, myn herre gaff hannom til tæring pa Gottorp, fridagen fore Symonis et Jude.

Item v r. g. Jeff Jeipssen, myn herres skytte, i sin løn, same dag oc stet.

Item j r. g. till arbørst feck han oc, same dag oc stet.

Item j r. g. Cristiern Johanssen til j arbørst, samme dag oc stet.

Item xl marck myn herre vnte meg til een hest, huarledes thet star til hans nade oc talede hans nade ther om till Othens, same dag oc stet.

Item x marck Regneke i sin løn, samme dag oc stet.

Item xxv marck x ß j alb. Erich Staldmestere, som han hade vtlagd till myn herres behoff sidhen han mig siisten regenschab giorde pa Nyborg oc swo jnd till thenne dag, pa Gottorp mandagen nest effther Symonis et Jude.

Item viij r. g. Jeippe oc Jørgen cammerswene till at købe wax garn oc stacker fore til myn herres behoff, samme dag oc stet.

Item xv danske marck Thomes Kock feck, myn herre gaff hannom till j hest, pa Gottorp samme dagh.

Item xx marck Niels Lodvigssen i sin løn, samme dag oc stet.

Item ix steder marck junker Alff til vdquidning i sith herbergh, ther myn herre foer aff Gottorp, tiisdagen nest effther Symonis et Jude, gøre xij d. marck.

Item x steder marck viij alb. gaff jeg her Erich Ottssen till vdquidning i sith herberg, samme dag oc stet.

Item

Item ij marck Erich Hanssen till j arbørst, samme dag oc stet.

Item ij marck Mattis cammerdriffuer till ij par stoffle til seg oc sin dreng, samme dag oc stet.

Item j marck Jørgen Bardzskerrer, som han hade vtlagd til myn herres behoff same dag oc stet.

Summarum ij^{m} lxxxij marck j ß ij ₰.
Summarum aff all jntacht i thenne bogh er xvj^{m} viij^{c} iij marck vj ß ij alb.
Summarum aff affgiffthen xvj^{m} vij^{c} xlij marck ij ₰.
Bliffuer jeg skyldug xj marck viij ß.

Efterstaaende findes paa en i dette første Hefte af Regnskabsbøgerne indlagt Seddel, skrevet med en samtidig Haand, altsaa fra Aaret 1487.

Jegh wille saa gerne bede edder nadige herre, addij wille vorlegge megh enn xxx marck, ath jegh konde kobbe ler met och wad jegh mere tør wed tijll eder nades arbeidh. Der er mange aff the fozbrend sadell, der wpskall gøres igenn och stalmester haffuer bestellet ny saddell och der er giort iiij ny komter till mynn frues nade och haffuer eders nadis stalsuenn talet om ij komter. Jegh wille well betale eder, wille eder nade nw hiellpe megh. Jegh haffuer lent och borget aff gotffolck, dem wille jegh gerne betalle, och wille jegh gerne fare vdij Tyslandh, worœ de eders nades willie, och høre om jegh konde faa enn godh suendh, denn der konde gøre alle hande arbeid, och beder jegh eder gerne, nadige herre, addij wille se paa mynn armodh och wille lade megh nyde, det mynn fattige hosbond hauer werret eders tienere, adij wille gijue megh v alne j klede till enn kobe, det der got worre, for Gudz skyld, jegh beder eder nade adij wille giffue megh it affsked.

Paa en anden løs Seddel:

Hec exposui ex parte domini regis. Primo iij florenos scoto pro itinere. Item ij marck pro kartis. Item x marck optinuit Oleff Sted, pro nautis nouem marcis et vnam pro se ipso. Item adhuc postea Sted j r. g. die ad vincula sancti Petri.

V.

Ærkebiskop Birgers Protest imod Skaane Landsthings Flytning fra Lund til Landskrone. 1514.

(Original paa Papir med paatrykt Segl. Geheime-Archivet).

Wii Birgher, meth Gudz nade erchebiscop i Lundh, Sueriges første och pawens legatt, giøre vitherliigt oc bekenne obenbarliighe for alle, at som Skoninges landztingh ær nw flødt fra Lundh och lagdt wti Landzkrone, haffue wii alldrigh giffuet raadh, wiliæ. eller samtøcke thill och alldrig vele. Sigher oss thet noghen paa, tha skeer thet oss met vliighe och vræth, thii samtøckthe wii thet, tha giorde wii emoedh Gud, sanct Laurentius och wort eghet skiæll, thii wii vidhet mellom Gudh och oss, att thet ær huercken wor kiære nadighe herre, kronen, kircken ellir hans nades radh, riiddherscab, kiøpstædhe mendh, bøndher ellir menigheð i Skonæ nøtteliigdt ellir gaffnliigt ellir radheliigdt i nogre made foræ manghe sagher skyld, som wæll bewiises kwnne. Inghen kand meth rætthe skylde wor kiære nadighe herre ther foræ, icke giøre wii helder, mæn the hans nadhe thet radht oc vppakommet haffue, motthe wæll haffdt thet forbragh, Gudh forladhe thennom thet. Oss hobbess thill Gudh, sanct Laurentius oc sanct Knwdt koningh, som Skoninges landzthingh haffde i Lund i sin thiidt och manghe koningher effther hannwm haffthaffue, thet maa ænd snarth fløtthes thill Lundh ighen, landhet och thetz indbygghere thill gaffn, nøtthe och bestandt. Komme forthij nogle delemaall paa then helli kircke, paa oss, paa wort hedherliige Lunde capittell, paa closthernе, hospitalen, wort clerckerij, paa noghre ware och theris wndersotthe ellir thiæneræ, goedz ellir æiedelæ, rørendes ellir vrørendes, och ther foræ at skulle komme thill landzthingh och sware ther thill, tha scall Gudh thet widhe och hwer dandemandh, ath wii tha thet aff thrængsell och nødzmaall giørendes woerdhe och icke met vilge ellir aff noghet samtøcke acthe at wele søghe thill landzthingh thill Landzkronæ. Thetthe mæle wii foræ och prostere obenbare foræ alle, ath vii her wdj alldelis acthe at wele bliffue wforsømedh och bedhe wii alle thennom, swadant thingh i Landzkronæ nw løwerdagh nest kommendes besøghendes woerdhe, ath the drage thill mindes thenne wor protestatz och formæcellæ och giffwe oss thet bescreffuit, om behoeff giøres. Datum Lundis anno domini mdquartodecimo feria quinta intra octauas epiphanie eiusdem. Nostro sub sigillo.

Danske Magazin,

Fjerde Række.

Første Binds tredie Hefte.

VI.

Tegnelser over alle Lande fra 1545 &c.

Las Nilssenn i Trye en forschrefft till borgemester och raadt i Riibe, att handt haffuer berett for ko. mat., att hans søen Jens Windelbo bleff ihiellslagenn ther i byenn aff nogenne theres mettborgere, att the steffne then sagh for thennom och hielpper hannom ther vdindenn saa møgett som lough och rett er.

Anders Skeyll till Hegnitt och hans mettarffuinge en befallingh till thesse effterscr^ne gode menndt Iffuer Jyull till Rybergh, Michell Nilssenn till Kye, Nils Jyull till Astrup, Erich Nilssenn till Kollerup, Claus Iffuerssen till Bolle, Joenn Matssenn till Torstelundt, Mogens Kaasß till Orndrup och Nils Wintter till Nandrup, att ther er trette emellom thennom och mester Anders Schougaardt, ercki-degenn i Wiiborgh, for ett steenhusß ibidem, som handt och hans mettarffuinge arffuide effther hans broder Nils Skell, att the grandske och forfare, huem samme stenhusß tillhøer mett rette, et si non ommes &c.

Item ett breff till her Eske Bilde oc Jochim Beck, att thee giiffue huer aff thee herremend, som ere wnder thee franßoßeske knegkte och ere kompne skiibbroden ind wnder Norge, v alne floel til en trøye og foer ther till, klede oc foer till hoßer oc ther till met huer thennom x daller.

Item thee andre gemeene franßoßeske knegkte skulle huer haffue sarbug oc foer til trøye oc klede oc foer till hosßer oc ther til mett v daller.

Item ther som thee wiille aff landit til søes, tha skall the were thennom behielpelig, att the kunde komme til skiibs enthen wdj Skotland eller Frankerige, huort the viille, eller ther som the wiille offuer land, att her Eske giffuer thennom pasbord oc afferdiger thennom mett thet beste, thij att kon. mtt. well haffue thennom afferdiget mett thet beste fore konningen aff Franckerigs skyldt.

Per

Per Tueßen i Apptrup citat her Jens i Sael och Ebbe Lauritsen i Tulstrup for nogen kirckeskyld, som the holle hoes thennom oc icke viille vdgiiffue, som the pligtuge at giiffue til Saels kircke, att møde fredagen nest epther fastelaffuen.

Item Jacob Jensen i Cristrup ett opreßnings breff paa att forfølge sandemend til at giøre theris eed paa hans broders død Michel Jensen.

Knud Jensen i Obiering mølle citat Knud Mickelsen i Koning och hanß brødre for hanß bonde goß, som the haffue brugt vdj hanß vmyndiige aar, effther thi the icke wille holle then contracht, som giort er, att møde i Aarhuß onsdagen nest effter fastelawens søndag.

Item Giødig Christiernssen, borriger vdj Olborig, en forschrifft thiil landzdomeren, att the hielper hanom saa møget som rett er offuer Anders Jenssen i Olborig, Niels Perssen i Røgelhide oc Jens Perssen ibidem, for the holler hanom hans bunde godz for, han haffuer lodt anpart vdj.

Jenß Matsen i Jannett citat Laurißen Seirersen i Søring for att hand tager hans queg ing, som thet goer paa marcken, met vrett, att møde vdj Arhuß oensdagen nest effter fastelauens søndag.

Matz Jensen i Skellerop citat Niels Kold i Woldby, for att hand holler hannom nogett bonde goß for met vreth, att møde i Aarhuß torsdagen nest for fastelauens søndag.

Per Olufssen, borger vdj Aarhuß, citatt Pouel Brod ibidem for nogen pendinge, hand haffuer vdgiffuit før hannom vdj Dantske, och hand icke wil giffue hannom thennom igen, att møde i Aarhuß fredagen nest for fastelauens søndag. 60

Jochim Beck fick breff, att handt schulle ladhe indføre vdj Kiøpnehaffnn x eller xv lester kornn och tesliig[te] vdi the andre kiøbsteder vdj Siellandt, huor handt formercker att fattige folck haffue brøsth for kornn att fange till kiøbs, vdj somme kiøbsteder ij eller iij lester och vdj somme iiij eller v lester, som handt sieer leyglighedenn till, och selge samme kornn vdj pundt och skeppe tall, huem som nøttorfftige ere och effter som the holle huß till och theris nødt och trangh begiffuer segh, och samme kornn att selge thennom for ett liideligtt och skelligtt kiøb och giffue thennom dagh och stunder paa pendingenne, huer effter som handt formercker hans armodt er till. Datum Aarhuß tiisdagen post Mathie apostoli 1546.

Her Morthen Persen skall haffue breff paa thesse epther[ne] kircker i Holbierg

bierg herrett Holbierg kircke oc Granslöff kircke, att nyde oc beholle vdj hans liffs tiid. Relator Hans Stygge.

Las Gregersen citat Jens Orum i Agistrup for ett vretfierdigt skiøde breff, som hand haffuer paa Ellemoße gard, att møde mett samme skøde her i Aarhus paa løffuerdag førstkommendes.

Seffren Chrestensen, borger i Randers, citat Jffuer Lunge tiill Tirsbeck oc Christoffer Lunge tiill Odden for nogen gield, som etthers broder Anders Biørnssen war hannom skyldig oc ther for satte hanom en gaard i pantte oc i holle hanom bode syn penndinge oc pant fore, som hand siger oc etther sielff ydermiere berette kand, att møde her i morgen.

Idem citat her Chrestiern Friiss tiill Ougaardtt for j^c marck danske pendinge, som hand er hannom skyldig oc hand holder hanom samme pendinge fore, att møde same tiidt vt supra.

Idem citat mester Jyrgen Sambßing, cantor wtj Aarhuß domkiercke, for j^c marck danske pendinge, som hand lontte priiern wtj then helligaandtzcloster i Randers nu i siiste forleden feygde tiill the fattiges wnderholding, att møde samme tiid vt supra.

Per Szmed i Kastruppe citat sandemend i Haldherritt for ett ßaaere sag, som the suore hannom offuer, som hand meen mett wrett, att møde her paa odensdag nu først kommendes.

Idem Seffren Christensen, borger i Randers, citat sandemend i Steffringherritt for ett wrett marckeskiell, som the haffuer giortt emellom Moruppe marck oc Elsted marck, att møde her paa torsdag nu først kommendes.

Boel vom Sandtz, borgerske vdj Harsleff, citat Otte Gyldenstern for nogen gield, hand er hinde skyllig och wille icke betale hinde, att møde i Aarhuß fredagen nest forre fastelawens søndag.

Peder Munck tiill Kombrup citat Axell Jwll for ett byggested wtj Terrombruppe, som hand holder hannom for emod herritztingsdom oc landztings dom oc andre godemendtzs dom, som hand ther paa haffuer, att møde her wtj Aalborig fredagen post Anthonij dag aar etc. mdxlv paa thet siette.

61 Jyrgenn van Anefeldt till Stub paa hans hustrues vegne citat Jffuer Krabbe for ett boll i Lille Torup, som Jep Nilssenn iboer, som handt holler hannom

nom for, som handt meenn mett vrett, att møde heer i Aarß nu paa aske odensdagh først kommendes mett breffue och beuisningh.

Jens Anderssenn i Trudstrup citat sandemenndt i Galttennherrett for ett marckeskell, som the haffue suorett emellom Trudstrup marck och Ginderup marck, huilckett handt icke meenn att were rett giordt, att møde paa aske odensdagh førstkommendes heer vdj Aarhußß.

Niels Sørenssen i Røgen citat Jens Lassen y Lasby for en føster biell, hand haffuer y hans gaard, oc for tuende dom, som hand haffuer forhuerffuet till landtzting, som hand holler hannom for etc. Tesliig[te] for ett falsch breff, som thu haffuer emodt hannom etc.

Lass Jenssen i Ersshuolt citat Bertill Iffuerssen i Ring for hand beschattet hans fader iij daller och ij øren aff for en raffnestouff, som hand siiger.

Idem citat Frantzs Pouelsen i Hamell, herritzfogett wtj Giernherritt, theslig[te] Attzer Persen i Lenno, for the lagde hans fadher raensstaff for, som — met vrett, att mødhe paa torsdag førstkommendes.

Seffren Tyggesen i Mørcke citat Pouell Brødtt, borger her i Aars, for en loug, som hand gaff hannom, som hand meen met vrett, att møde paa odensdag nu først kommendes.

Idem citat Seffren Michelsen i Egenße for en hest, som hand røffuede oc tog fran hans drengh, att møde same tiidtt vt supra.

Frue Margrete, her Jacob Anderssenns ridders effterleffuerske, citat Peder Ebbessenn for ij[c] jochimsdalere, som handt haffuer opborett for en partt vdj then gaardt, som Anders Gregerssenn bode i vdj Kiøpnehaffnn och kiøffte aff Jacob Perssen i Boderup och dogh icke kandt komme till samme partt vdj samme gaardt, att møde emorgenn først kommendes heer vdj Aarhußß.

Iffuer Lunge Nilssens søen paa hans och hans brøders wegne citat Jens Roßenngaardt, canicke vdj Roskildt, for hans broder Jyrgen, som hand ihiell sloo och icke haffuer same sagh afftaldt, att møde till almyndeligh herredagh.

Idem citat Claus Roßenngaardt, canicke ibidem, for handt icke haffuer taldt paa hans broders Jyrgens dødt som en rett effter maals mandt, att møde samme tiidt.

Peder

Peder Olufffenn, borger i Aarhus, citat Michill Jenssenn, Knudt Saltten, borgemester ibidem, Nils Kiøndo, Peder Schriiffuer, Jens Linno, raadmendt ibidem, for en dom, the haffue affsagt hannom emodt, lydendes paa nogenne pendinge, som handt vdlagde till Dansken for Pouell Brodt borger ibidem, att møde paa odensdagen først kommendes.

Peder Perssen, borger i Riibe, en forschrefftt till borgemestere vdj Nyborgh, att handt haffuer berett for ko. ma^{t}, att Jens Løgsenn, borger ibidem, haffuer soldt hannom hans skib fraa hende vdenn hans ja och mynnde, att the steffne then sagh i rette for thennom och hielpper hannom ther vdj saa møgett som lough oc rett er.

Jdem en forschrefftt till borgemestere och raadt vdj Assenns, att hand haffuer berett for ko. ma^{t}., att Knudt Olssenn, borger ibidem, schall haffue beslagett hans skib for Nyborgh for nogenn geldt, førre endt dagenn waar vde, som handt haffde giffuitt hannom paa samme gieldt att betale och ther mett giordt hannom stoer schade, att the helppe hannom offuer hannom saa møgett som lough och rett er.

Peder Jenssen i Skordup gaardt citat Seuerin Jenssen i Høwwordom och Crestenn Lauritssenn ibidem for attj haffue forbodett sognepreſtenn vdj Todbiergh sogenn att wiide hannom och hans hustrue tillhobe, som hand nu haffuer, som handt meenn mett vrett, att møde nu paa odensdagh førstkommendes.

Seuerin Nilssenn, borger vdj Horssenns, citat Jyrgenn Olufssenn, borgemester ibidem, for nogenn pendinge, som handt haffuer beschattett hannom aff for hans broders gieldt, som handt meenn mett vrett, att møde i Horssenns nar ko. ma^{t}. thiidt først kommer.

62 Abbett Peder vdj Emcloster citat mester Jesper Brockman, erchibegenn, for ett bygge och huſs, som handt haffuer indførdt och satt paa closters iordt i Lystrupmarck, tesliig^{te} for att hans tiennere vdj Broo haffue føerdt seede vdj Trøstrup marck huos Aastrup, att møde heer i Aarhuſs emorgenn.

Erich Marttennssenn till Nøergaardt citat biscop Styge for ett tusind g^{ne}, som hand opbar aff hans hustrue for Birckelſs gaardt och schulle haffue hafftt thett ther for vdj pantte och loffuitt att wille flye hinder capittels indseegell ther paa och icke haffuer hollt hinder thett, att møde emorgenn førstkommendes.

[Jdem citat mester Mats Huidtt i Esteuadgaard for att hand haffuer tagett hans

hans høstrues søster tiill egtt wden hennes slegtt oc wenners sambtycke oc tiilla-delße, som er emodtt lougen, som hand mener met wrett, att møde tiill almyndelige herredage]. [1])

Mats Grauersen vdj Eystrup skall haffue breff, att hand haffuer berett for ko. mt., att hand haffuer vpbygdt en mølle paa Sandelmarck vdj Heysogen vdj Hingherrit paa syn egen bynder grund, och att samme mølle skall støffue noget ind paa kronens grund, thij haffuer ko. mt. vndt hannom att mwe nyde samme møllestøffning ind paa kronens grund, dog att hand skall igen vdtlegge kronen fyllest vederlag epther Claues Sestedes tygke.

Lauge Persen i Reffsagger, Matzs Chrestensen i Bierre citantt Seffren Jwlls [2]) arffuinge for en dom, som the forhuerffuett mett wrang wnderuißning, att møde i Horßens nar ko. ma. først kommendes.

[Niels Suendßen fick liiffs breff paa then gaardtt hand sielff iboer, som kallis Berchumggaardtt, mett saadan skiell oc wilkor, att hand schall bygge oc forbedre samme gaardtt oc were lenßmanden wtj Børlumcloster huld tro —]. [1])

Wijborrig borgere fick breff soom her epther fylger. Giøre alle witterligtt, att oss elsk^e borgemestre oc raadmend wtj wor kiøbstedtt Wiiborig haffuer berett oc beklagett for oss, huorledes att thee oc wore borgere og wndersotte her sammestedtzs forhindres wtj the wore kiøbsteder weed siøesiiderne her wtj wortt rige Danmarck, saa thee icke mue kiøbe eller handle ther mett wdlendisk oc fremede kiøbmend, thennom tiill stoor skade oc affbreck, thaa eptherthij att samme wor kiøbstedtt Wiiborg ligger langtt fran siøesiiden oc paa thet att wore wndersotte, menige borgere oc almue her samestedtzs nu thes bedre kome tiill theres nering oc bierringe, haffue wij aff wor synnerlige gunst oc naade wntt oc tilladett oc nu mett thette wortt obne breff wnde oc tiillade, att for^ne wore wndersotte, borgemestre, raadmendtt oc menighet wtj samme wor kiøbstedtt Wiiborig mue her epther wbehindrett handle oc kiøbe mett fremmede oc wdlendiske kiøbmendtt i alle wore (kiøb)steder offuer altt wortt riige Danmarck eller huor the ßaadan theris nering bekomme kandtt, tiill ßaa lenge wij anderledes ther om tiilsigendes worder. Thij forbiude wij etc. Datum Wiiborig torsdagen post Scholastice anno 1546.

Eth obne breff oc fwldmacth tiill lensmandhen och borgemesthre oc raad- 63
mend y Olborigh, at wdlegge och fyldest giøre alle them ther y byen aff hues jordth ko.

[1]) Det Indklamrede er udstreget. [2]) Jwlls er igjen udstreget, og i Randen tilskrevet: Dorethe Jyrgens oc hendes laugwerie.

k. ma. oc kronen tillkomer, emodh hues the møsthe oc affbrydes skall tiill slottets behoff, ßom enghen wedherlag haffuer foeth.

Ther er trette emellom Goske Bogensen paa then ene oc Morthen Suendsßen paa then anden for arff epther Wogen Morthenßen, att thesse epther[ne] godemend gransker oc forffarer al leyligheden ther om oc siiden vdlegge for[ne] Morthen Suendsen paa syn moders wegne en fosterdeell ßaa goed, som Godske Bogensen schall haffue for en broder deell. Claus Iffuersen til Boller, Matzs Jonsen til Horrbyelund, Mauris Jostsen til Egebierg [Bogen Persen til Hestrup] [1]), Niels Torlofffen till Tuenen, Jens Hansen til Stensbeck, Jens Marquorsen til Lensholm.

Item Hans Boldeuin en forscrifft til Jochim Beck, att hand annammer hannom i tieneste for en lanzknegkt oc flyer hannom vnderholling.

Item ett breff till Westeruig, att forskücke till Dolborghus iiij heste oc ij vogne thenne sommer offuer. Vdj lige moode till abbeden aff Wiskyld om ij heste oc en wogen. Relator Axel Juell.

Item att skulle scriffuis til Hans Stygge om ij t[ner] ferst well forwarit smør at forskiicke hiid mett thet aller første. Relator Per Ebbesen.

Item Hans Pryeff en forscrifft til Jochim Beck, att hand regner mett thenne breffuisser Hans Pryeff huad kon. mtt. er hannom vdj thette aar skyldug for hans besolding oc siiden ther for stiller hannom tilfreeds enthen mett malt, rug eller penninge. Datum Arhuff søndagen reminiscere aar etc. mdxlvj.

Niels Matzßen fick breff som her epther fylger, datum Aarhuff anno mdxlvj. Giøre alle witterligtt, att off elsk[e] Niels Matzßen, wor mandtt oc tiener, haffuer nu stillett off tiillfretzs oc wærett wtj wor mynde for hues tiiltalle, som wij hagde tiill hannom, for att handtt nu thet siiste wor elsk[e] adell oc rydderschaff, som frij oc frelße kiendes, epther wor schriffuelße war forsamblett mett theres heste oc harnesche wtj wor kiøbstedtt Kollingh, er wden forloff och louglige forffaldtt mett syn rystningh bleffuen siiddett hiemme oc icke fuldtt giortt samme reyße, end dogh att wij wtj egen person mett for[ne] wor elsk[e] adell oc riidderschaff aff Jutlandtt oc Fyen ware dragen emod Elffuen emod wore oc riigens fynder, thij lade wij for[ne] Niels Matzßen quit oc frij for altt ydermiere tiiltalle for for[ne] reyße aff off oc alle andre paa wore wegne i nogen mode. Datum vt supra.

Wedle borgere fick breff som her epther fylger. Giøre alle witterligtt, att wij

[1]) Udstreget.

wij aff wor synnerlige gunst och naade ßaa oc for then store skade, som wore wndersotte, borgere oc almue wtj wor kiøbsted Wedle fangett haffue aff ilde oc wode, haffue wntt oc tiilladett oc nu mett thette wortt obne breff wnde oc tiillade, att ßaa mange borgere wtj for^{ne} Wedle, som theres gaarde affbrende ere, aff same illebrand skade fongett haffue, schulle were frij oc quitt for skatt, rytterhold, landßknegtßs holdtt oc ald anden koninglige tynge oc besueringe wtj trye neste sambffelde aar, epther thette breffs datum regnendes, oc nar wij behøffue att paalegge for^{ne} Wedle bye met nogen skatt eller anden besueringe, thaa wille wij forminske thennom same tynge oc besueringe i thet sted egen. Thij forbiude wij alle wore fogetter, embißmend, renttemestere oc besynnerligen borgemestere, raadmend oc byfogetter wtj for^{ne} Wedle, for^{ne} borgere oc almue, som same skade ther samestedßs aff illebrand fongett oc liidett haffue, her emod, epther som forsc^{uit} staar, mett nogen skatte eller anden konninglige tynge att besuerie eller paa legge wtj for^{ne} iij aar, wnder wortt hyllest oc naade. Dattum Aarhuß fredagen post reminiscere aar etc. mdxl paa thet siette. Wnder wortt signet.

Theßße epther^{ne} lendsmendt ere tiilscreffne epther then eptherfylgende concept, ßom er først: Riiber leen. Koldinge leen. Bøffling leen. Skandelborg, Silckeborg leen. Aaboe, Aarhuffgards, Lundenes leen. Haldh leen. Aalborg leen. Nyborg, Hindzegauell leen, Rudgards leen. Nesbyhoffuit leen. Tranekier. Kiøpnehaffn leen. Krogens leen. Harrißborg leen. Kallingborg leen. Malmøs leen. Lundgards leen.

Wor gunst tiilforn. Wiidtt, att wij nu ere komen wtj forffaringe then suore oc dyre tiidtt, som findes her wtj riigett oc besynnerligen paa korn, huor wdaff ere befryctendes, att mange agger oc jorde wtj thette aar wille bliffue wßaaett oc bliffue møgett øde goeßs, met mindre ther findes meddell oc raadtt tiill, thij bede wij teg oc wille, att thu ther offuer alle thine leen haffue flyttiige tiilsiun, att wortt oc kronens goeßs bliffuer wed magtt hollen, oc tiilholler bønderne, att thee enthen lone eller kiøbe korn, om thee icke sielff haffue korn, oc huer sielff plyge oc ßaar sin egen jordtt oc agger, som ligger tiill theres gaardhe, oc huilcke som icke ere for.... oc icke sielff haffue korn, att the thaa kiøbe korn, oc huilcke som jngtthet haffue att kiøbe for, attj thaa faare oc loner thennom sæde korn oc tager korn for korn aff thenom egen wtj framtiiden, oc ther wdinden epther huer theres leylighet wiider oc rammer wortt gaffuen oc beste, saa att wore fattiige wndersotte, bønder oc tienere mue bliffue weedtt theres gaarde oc wij icke schulle fonge øde goeßs. Tesslig^{te} att ther som ther findes nogen bønder eller almue, som haffue korn att sielige, attj thaa wnderuißer oc tilholder thennom, att the føre same kuorn ind wtj kiøbstederne, ther att sielige thet borgerne eller oc

andre

65 andre theres naaboe bønder, som icke haffue sielff korn, oc jngen andre, paa thet att wor kiøbsteder mue oc fange tiilfføringe oc bliffue wndsett for theres pendinge, oc mue bliffue weedtt magtt oc jcke fororsages tiill att forlade kiøbstederne, saa kiøbstederne ther wdoffuer icke schulle bliffue øbhe. Sammeledes att epther thij wij nu, then stund wij haffue ombragett her wtj wortt land Nørjuttlandtt, haffue sielff seett oc forffarett then store oc suore wskiickelighet, som her wtj landet findes, saa well wtj kiøbstederne som paa landtzbyerne mett theße tryggeller oc fattiige folck, som løbe omkring, oc mange aff thennom ære karske oc førre oc løbe omkring paa landtzbyerne oc giøre bynder stor offuerlast, end dog wij tiilforne haffue ladett wore opne recess oc ordinantzs wdgaa, som wij mett wore menige elsk[e] Danmarcks riges raadtt bode om tryggeller oc anden pollicj att holdes her offuer altt riigett, oc samme wor recess wtj the maade dog icke holdes, huilcket oss icke libett forundrer; thij wille wij teg nu her mett aluorligen beffalett haffue, att thu lader ßaa bestille oc strengeligen beffale offuer alle thine leen, att jngen saadann trøggeller stedes att gaae anderledes end som wor recess wduißer, huilcken wor recess wij wille att thu teg aldeles epther rette schaltt. Sammeledes erre wij oc komen wtj forffaringe, huorledes att mange sognekiercker og prestegaarde paa landtzbyerne staa ßaa gott som forffalden, huilckett icke komer aff andett end atth en prest haffuer ij eller iij kiercker oc prestegaarde att forestaae, oc att same sogne ere ßaa smaa, att ther icke ligger wden viij eller x bynder tiill same sogenne, ßaa sognemendene icke formaae huercken att føde theres sogne prest, icke heller att holle theres sogne kiercke wed magtt oc bygning, oc dog ligeuell icke wille søge till neste wpliggendes sogne kiercke; thij bede wij teg oc wille, att thu endnu met wor superintendent, wtj huilckett stiigtt thine leen wtj liggendes ere, handler mett lemppe mett superintendenterne, attj kunde beuilge them, attj met tiiden kunde beuilge thenom tiill, att thee wille weluilligen forlade the ßmaa anexe kiercke oc søge tiill thet neste sogen, ther wp tiilligendes ere, eller oc huer sognemendtt wille tiiltencke, att bygge oc forbedre oc holle same theres sogne kiercke wed magtt, oc besørge theres sogne prest mett sin tiilbørlige wnderholding, tesllig[te] haffue tilsiun mett same superintendentt, att sogne presterne ther wtj thine leen holle theres preste gaarde wed magtt oc ther hoes forffarer, huad wnderholdinge huer sogne prest haffuer oc wptegne thet paa schrifftter oc giiffuer oss thet siiden tiilkiende, att wij ther aff kunde forffarre, huilken som haffuer brøst oc thaa ther epther kunde wtj andre maade lade forbedre theres aarligen wphold aff wor tiende eller lade besørge thenom wtj andre maade, oc bode wtj thee oc andre maade haffue flittiige tilsiun mett, att wore ordinantzer, som wij bode om religionen oc andre rigens pollicj haffue ladett wdgaae, offuer alle thine len fuldttgiøres oc aluorligen wed magt holdes, saa frompt att thu icke wille staa oss till rette ther fore etc. Datum Aarhuss leffuerdagen post reminiscere aar etc. mdxlvj.

Teßße

Tesße epther^ne lendzmend ere slettes tiilscreffuen om the tryggelere, sameledes thesse epther^ne kiøpstedsmend.

Skotborg leen. Hønneborg leen. Bygholm leen. Rogsiøherret. Melsomherret och Synderliøngherret. Nørwongsherret. Schiffue leen. Aastrup. Segelstrup. Taarup leen. Hagenskow leen. Korßøør. Wordingborg. Holbeck. Skioldenes. Helsingborg. Laugholm. Worbierg leen. Gladsaxe. Frosteherret och Othenßeherrit. Her Jacop Trolle. Jacop Mouritsen.

Ribe. Koldinge. Waarde. Ringkiøpinge. Holstebro. Lemwig. Wedle. Horsens. Aarhuß. Randers. Hoffbro. Gryndw. Ebeltofft. Wiborg. Schiffue. Nykiøpinge i Otzherret. Aalborg. Høringe. Tystedt. Schaffuen. Sæby. Odenße. 66
Assens. Suinborg. Kiøpnehagen. Helsingøør. Slagelse. Restuedt. Stege. Køge. Roskilde. Malmøø. Landskrone. Trelborg. Ydstedt. Lundh.

Slig etth breff wdgiick tiill alle superintendenter her offuer altt riiget Danmarck.

Vor synnerlige gunst tiilfforn. Wilder, att wij ere komen wtj forffaringe aff wor almyndelige hospitalens forstandere her wtj riigett, huorledes att ther tiitt oc offtte føres wandføre quinder tiill same hospitaler, som tiilfforn wtj theres ungedom oc welmagtt haffue leffuit wdj obenbarlige skiørleffnedtt oc førd ett wtilbyrligtt leffnedtt oc ther offuer bleffuen forderffuit aff pocker, franßoßer oc anden siugdom oc plage, thij bede wij etther oc begiere, attj wnderuißer oc wtj beffaling giiffue alle sognepreßter bode wtj kiøbstederne oc paa landett offuer altt stigttett, att thee ideligen oc alle tiidtt aff predickestolen forkynder for then menige almue, att nu ßaa besluttett er, att huor ßaadanne løße oc forderrede quinner, som aff saadan theres onde oc løsafftiige leffnedtt ere bleffuen forderffuitt enthen af pocker, frantzoßer eller anden saadane wrene oc spittelske syugdom, the schulle her epther thene dag icke bliffue stedtt eller annamett ind wtj nogen hospitall oc fonge theres wpholdinge, att huer ther fore wed att tage seg ware oc giiffue seg fran saadanne slymme oc løßafftiige leffned. Datum Aarhuß leffuerdag post reminiscere aar etc. mdxlvj.

Thesse epther^ne heste bleffue forsc^t fran Wiborg och tiill Aarhuß. xxiij ko. mt. egen heste. iiij staldmesterens heste. [ij Wit Kleestes heste]. iij Jesper Kraasis heste. [v Sach och Heckhuses heste] ere i Aarhuß. j hest Jørgen Smedt. ij Jørgen van der Hudes heste. [ij Bollewins heste].

Thesse komme tiill Alborg. v Frants Ratelow, Jacob Høyer. [iiij Niels Parsbierg] [1]). iiij onge Per Bilde. iiij Hans Biilde. iiij Frantzs Bildes. iiij Jørgen

[1]) De indklamrede Stykker ere udstregede.

Jorgen Bildes. iij Erick Ruds. ij Otte Ruds. v Christopher Lunges. iiij Bent Bildes heste. Knudt Nielsen j hest.

Wiborg. ij Eggert Dyres. v Geers Holgersen. iij Erick Lange. iij Jacop Brockenhußes. ij Lauge Brock. ij Biørn Kaaß. v Niels Krabbe, Morten Griiß. v Christopher Gøye. ij Per Stygge. ij Boldewins. j tystøll. j trummeter. Niels Parsberg iiij. Bollewin ij heste. Wit ij.

67 Knudt Persen, borgemester i Holstebro, haffuer tilsagen paa then bro ther i byen epther then gamble quindes dødt.

Matzs Grauersen i Eystrup en beffaling till theße epther[ne] godemendtt, som ere Chresten Faßy tiill Wennergaardt, Eriich Skram landtzdomere, Niels Kragh tiill Kiellingbierig, Niels Jwll tiill Aabierig, Palli Jwll tiill Wstrup, Knud Seffrenßen till Tridij, Chresten Munck i Skiøren, Nis Matzsen paa Holm, Niels Jffuerßen i Torstedtt, Chresten Nielsen i Løstbech, Nis Tangh i Lødbeck oc Niels Laurisen i Molbierigh, att the schulle grandske oc forsfarre, om the enge paa Sanden marck [ere ßaa rekteligen suoren mett laugheffd tiill Sanden] [1]) huorledes —.

Chresten Lauritzßen oc Pouel Grauerßen. Jens Jensen i Kiergaard ett forschrifftt till borgemester i Warde, att the (ere) hanom (behie)lpeligen att hand kand kome till sin betaling.

Niels Degen i Ryndum en forschrefftt tiill Claus Seestede att —.

Søffren Cristiernsen i Otting en forscrifft til the iij landtzdomere i Nørrejutland, att thee steffne hanom paa then ene oc hans weder partt Karine Las Bundes paa then anden, granskendes oc forsfarrendes, om hand bør mett rette att hiemle oc tilstaae for[ne] Las Bundes arffuinge then bunde gard, som hand sielff iboer, for ett friitt pantt, epther thij att for[ne] Las Bunde saa well haffuer forbrot sytt pantte gotzs till oss oc kronen, som hans eygett bonde gotz.

Wdij Rødding sogen kronens tienere haffue veret hoes kon. mtt. oc bedagett —.

Item Gødzøers tienere en forscrifft til Jyrgen Wenstermand, att hand haffuer jndseende, att thennom ingen vrett skeer.

Item en forscrefftt til her Axell Bragde, att the Lybeckere oc besynderligen borgemester her Claus Barderwiug haffue giffuit kon. mtt. tilkiennde —.

Odne

[1]) Det Indklamrede er udstreget.

Obne breffue, som kom tiill Skone, Sieslandt, Bleginge, Hallandt och Lyster om forbud paa korn.

Helße etther alle wore kiere troe wndersotte, riiddere, riiddermendtzmend, kiøbstedtzsmend, bynder oc menige almue, som bygge oc boe offuer alle forne wore lande, ken mett Gud oc wore naade. Wiider, att wij ere komne wtj forffaring, huorledes att ther wtj landene begiiffuer seg en store dyre tiidtt paa korn att bekomme oc fange tiill kiøbs, och er beffryggttendes, att mange wore fattiige wndersotte schall wbaff hungers nød død for slige jammer och stor armod, som ther beffindes eblantt almuen. Thaa epther thij wij formercke slige leylighet oc att mange wdlendiske kiøbmendtt oc andre haffue kiøbtt møgett korn oc thet indlagdtt oc tiilhobe førd ind wtj kiøbstederne oc thet wille wdskiibe aff riigett, sameledes schall oc adelen haffue korn liggendes wsold, haffue wij nu thet saa mett wortt elske Danmarcks riges raad, som nu her hoes off tilstede ere, beuilgett oc sambtyckt, att aldelis jngthet korn epther thenne dag schall wdfføres eller wdskibes, 68 enthen her wtj riigett eller anderstedtzs ther aff landene, jnden scti. Morthens dag først komendes, wden ßaa skeer, ther kommer nogen saltte skiibe mett grofftt saltt oc wille haffue korn for saltt, thaa maa wore wndersotte giiffue korn for saltt, dog schulle huer icke kiøbe miere saltt, oc giiffue korn egen ydermiere end som storligen behoff giøres. Thij bede wij etther alle oc huer serdelis strengeligen biude, attj rette etther epther aldelis jngthet korn att lade wdførre eller wdskibe ther aff landene jnden forne tiidtt oc mett slige vilkor som forscriitt staar. Fordrister seg nogen tiill her emod att giøre, thaa schulle wij lade straffe ther offuer wden ald naade. Thij lader thet jngenlunde. Datum Kolding odensdagen post cantate aar etc. mdxlvj. Wnder wortt signet.

Slige breffue komme till thesse epthersne kiøpsteder: Aalborg, Randers, Aarhus, Horßens, Wedle.

Wor gunst tiilfforn. Wiider, att wij ere kommen wtj forffaringe then store dyre tiidtt, som begiiffuer seg her wtj landett paa korn att bekome tiill kiøbs og ere beffryggttendes, att ther schall mange aff wore fatige wndersotte aff hunger forsueltte oc liide nødtt. Thaa fore saadanne leylighet skyldtt, som wij formercke, haffue wij thet nu saa beuilgett oc sambtyckt mett wore elske Danmarcks riges raadtt, som nu her hoes off tiilsteede er, att epther thenne dag schall aldelis inthet korn wdskibes eller wdfføres ther fran etthers by, entthen wtj wortt rige eller anderstedtzs ther aff landett inden scti. Morthens dag først kommendes, wden ßaa skeer, att ther kommer nogen saltte skibe ind for etthers bye mett grofftt saltt oc icke wille haffue for saltt andett end korn, thaa mue i giiffue korn for saltt. Dog schulle ingen kiøbe myere saltt oc giiffue korn egen ydermiere end som

i

i wiide storligen behoff giøres. Fordrister seg nogen tiill her emodtt att giøre eller oc i tiilsteede oc see egiennom fingere, att nogen wdskiiber korn fran etthers bye, thaa wille wij lade ther offuer straffe wden ald naade. Her wiider att rette etther epther oc lader thet jngenlunde. Datum Koling odensdagen post cantate aar etc. mdxlvj.

Knud Dirichsen i Westerby citat Søffren Jffuersen ibidem, Jffuer Søffrensen i Østedtt, for iiij skepper byglandd, som the holler hannom for, teslig[te] tiill teg Jffuer Søffrensen for en dom, som thu haffuer forhuerffuitt tiill Wiborig landtzting mett wrang wnderuißning, att møde her torsdagen post vocem jocunditatis.

Karine Thomeskone i Roustedtt citat Joen Jensen i Bølling, Olluff Brun ibidem oc Niels Jensen for ij otting jorde, som thee formeener hinde att bruge, som hun meener mett wrett, att møde same tiid.

Hans Rißin i Byested citat Søffren Andersen i Kringelum, Hans Jffuersen, Terckill Pouelsen ibidem for nogen fedrifftt, som thee giøre hannom hinder paa, att møde then fredag post vocem jocunditatis.

Hans Matzsen i Vilstrup citat sandmenndtt i Torrildherritt for ett marckeskiell, som the giorde emellom Kiølholtt marcke oc Vilstrupe oc Knabberup marck oc Vilstrup marck, som hand mener icke att were retteligen giortt, att møde paa mandag førstkommendes.

" Anthonius Bryske oc hans mettarffuinge citant Peder Crestenssenn till Hielmsiøe paa hans egenn oc hans sydskens wegne och Axell Claussenn paa hans hustrues, for hues anpartt som the haffue vdj Schafftteløff gaardt och godtz, som the forholle thennom for, att møde then mandagh nesth effter sancte Margrete dag heer paa Collinghuß.

En forschrefftt till borgemestere och raadt, att Thymme Hanssenn haffuer berett for ko. ma[t], att hand will giffte segh vdj Fyenn och bosette segh vdj Odennsse, och the guldsmede ther boendes wille formene hannom mett en nye straa, the haffue giordt, som scall were emodt ko. mats. receß, att arbede ther i byen. Thii beder ko. ma[t], att the tillsteder hannom att arbede ther till saa lenge ko. ma[t] sielff thiidt kommendes worder och tha høre sagenn i rette och skicke thett saa, att thett scall gaa liigeligenn till paa bode siider.

Frandtz Dyre till Damsgaardt citat Christoffer Stygge till Lønberup gardt for en guldkiedt, xx g[ne] och dalere, som hand holler hannom for, som handt meenn

meenn mett vrett, att møde heer i Collingh torsdagenn nesth effter søndagenn exaudj.

Rasmus Brunckßenn i Storup citat Peder Jenssenn i Skiolde for kircke-fredt, som handt haffuer latt Jyrgenn Henningssenn.

Tyge Persenn i Meyslingh och menige lodtzeygere i Jerloff en befalingh till tesse efterscr^ne gode menndt Henrich Windt till Røenshaffue, Mauritz Emichssen till Refssiøe, Johann Brockenhußß till Lerbeck, Suend Persenn i Drum, Jffuer Windt i Starup, Christoffer Hanssen till Drenderup og Peder Hardbo i Nilsbye, att ther er trette emellom thennom och Clemendt Seuerinssen i Ogiswiigh for ett skell emellom Ogisuigh enmercke och Jerloff marck, sammeledes for ett gerde, som the aff Ogesuig haffue satt westenn wedt for^ne Ogiswiigh, att the grandske och forfare, huor rett skell bør att were, tesliig^te om samme gerde bør att staa ther mett rette eller ey.

Item Hans Persen, Bertell Remsner, Anders Matzen, Peder Jffuersen, sandemend vdj Kolling, skulle haffue vpreßnings breff for thee haffue forett Gretrud Christoffers till att vere skyldug oc haffue forgiiffuit hindes egen hosbunde Christoffer Lauritzen.

Peder Clemedtzen, Søffren Skreder, Bertel Kremer, Jens Jonsen, Peder Hansen, Jens Pouelsen, Per Hansen Skreder, Jyrgen Symensen, Claus Stub, Henriick Griiff, Anders Lausen oc Nis Jensen, borgere vdj Kolling, skulle haffue wpressniug for thee haffue forett Syndit Søffrens ara offuer, for hun skulle haffue werritt wdj raad oc gierning met att forgiiffuit Christoffer Lauritzen.

Jes Suendsen i Worck citat Jon Jensen, herritzscriffuer i Jerløff herrett, for ett loug breff, som thu haffuer jndscreffuit hannom vdj, att skulle haffue werritt wdj mett Per Christiernsen, som hand mener met wrett, att møde paa torsdagh.

Item fiick her Eske Bilde breff, att handle met Christoffer Trundsen om 70
hans biorett oc then lade indløbe for Hadersløff, thy kon. mtt. haffuer gliffuitt hertug Hans samme boiertt. Datum Kolling tisdagen post vocem jocunditatis 1546. Eller then bdiertt, som Jacob van Meydeborig er høuitzmand paa, om then anden icke er saa snart at bekomme. Relator Jochim Beck.

Claus Vrne vdj Skone stigtt, Hans Vrne vdj Laaland oc Falster, mester Niels Friis vdj Wiiborg stigt, mester Henrick Gierckens vdj Vendelbo stigt, mester Thommes, cannick i Aarhus, vdj Aarhus stigt, Oluff Persen i Riibe vdj Riiberstigtt,

figtt, att thesse forne, som opberer thee bibler penninge, ij daller aff huer kircke, att thee strags vfortøffuit oc vden al forsømelsze indkreffue oc wpberre hues som end nu egen star hoes kirckerne aff same bibler pennige oc siiden strags forskicke thennom til her Jep Heye, cantor i Roskilde, anseendes att pappiret til samme bibler er kiøbtt oc ligger wdj Helsingør, oc samme daller, som ther skal for vdgiffues, icke ere framkommen. Datum Kollingh tiisdagen post vocem jocunditatis 1546.

Item fiick her cantor vdj Roskilde breff til mester Anders Globs arffuing Iffuer Friiss, att hand skall lade capitel i Roskilde følge alle thee bøger, som thee gro muncke wdj Roskilde haffue til troer hende indset vdj mester Anders Globs gard paa Røssengarden vdj Kiøpnehaffn, huilcke kon. mtt. haffuer vnt Roskilde capitel till att legge paa theres librj. Datum Kolling tisdagen post vocem jocunditatis aar 1546.

Breff till Hans Styge, att handt forskicker hiidt till Collinghusz xxx øxenn och iijc siider flesk, tiisdagen post vocem jocunditatis.

Item samme dag fiick Peyter Suob breff at giffue seg til ko. mtt. strags vfortøffuit.

Item Oluff Munck citat Jens Jude for nogen vrett berettning, som hand haffuer beret for kon. mtt., att møde tisdagen post exaudj.

71 Idem citat Thomes Symensen i Vrløff, Søffren Nielsen i Klackrund, Jens Matzen vtj Biszholt och Søffren Symensen i Drum, for hues breffue oc beuiffning som thee haffue emod Jens Jude for thet ara, som hannom wor offuer foren, at the møder met samme breffue oc beuiszning, tisligte mett thet breff, som the haffue paa hannom, att hand kon. mtt. mett fortallit haffuer, at møde tidbagen post exaudj.

Idem steffning offuer Jens Brungksen i Klackerund, Jyrgen Clemendsen i Astrup oc Lauris Christiernsen i Belle, [for the haffue paa Oluff Muncks vegne] [1]) oc Jens Lauritsen i Hossebye, for thennom skall were witterligt om thett aara, som Jens Jude er offuerforett, att møde oc stande theres sandhet till, huorledes ther om gangit er, att møde samme dagh.

Jes Pederssen i Smedtzhaffue en forschrefftt till landtzdommerne vdj Nørrejyttlandt, att handt haffuer berett for ko. mat, huorledes att then tiidt hans naade solde

[1]) Udstreget.

solde thett forbrotte bundegodtz, tha kiøffte handt och hans mettarffuinge samme theris forbrøtte bunde godtzs igenn aff ko. ma[t], vndertagendes Jep Thomissenn i Mungkesgaardt, huilckenn then tiidt icke wilde legge syne pendinge till mett att igenn kiøbe samme bunde godtzs och will nu dog liigeuell indtrenge segh vdj godtzett mett thennom, att the hielppe thennom saa møgett som lough och rett er.

Item forscrifft til søster Birgitte Bragdes dotter, abbedissen i Mariboe, att kon. mtt. agter oc haffuer beffallit Per Ebbesen, att lade bygge paa Aker, thij beder kon. mtt. hinner, att hun tilsteder Per Ebbesen, att lade thes til behob hugge nogett temmer wdj Mariboeclosters skuoffue, som ligger till Høgsgard.

Item Frantzs Brochenhuff breff om sex lester rug oc j lest hvede att indskicke wdj then boiert, som nu skall løbe tiid, oc siiden førrer samme korn hid til slotet. Datum Kolling vor herre hemmelfars dag 1546. Relator Jochim Beck.

Breff till Peder Hanssenn, toller i Helssingøer, att for[ne] Peder Hanssenn haffuer ladett giffue ko. ma[t] tillkende wedt her Peder Schram, huorledes att nogenne skotter haffue tagett paa the Hollender, tesliig[te] plønderett nogenne engelske paa ko. ma[ts] strøme, att handt therfor lader ariistere samme skottere skiib oc godtzs till rette, om handt forniymmer, att same skib komme ther ind vdj sundett, till saa lenge handt fonger ko. ma[ts] wilie ydermere ther om att wiide. 72

Hans Styge fick breff, att handt schulle forskicke frann Schandelborg och Silckeborgh iiij lester rugh till ko. ma[ts] behoff heer paa Collinghus, oc skulle her Otte Krumpenn sende hannom igen ij lester rugh till Silckeborgh i thett stedt hand sende the ij lester ther efraa etc. løffuerdagenn post ascensionis dominj.

Thenne breffuisskerske Johan Jeppis citat Per Mogensen, Claus Hugger borgemestere i Suinborg oc theres metfølgere for en gaardtt ibidem, som thu giør hinder hinder paa, att møde i Odenß nar kon. ma. først thiid komer.

Idem en forskrifftt tiill borgemester oc raadtt ther, att hand hielper hinne saa møgett som rett er.

Item Per Ebbesen ett obet breff att jndkreffue hues faldsmoell som bynder oc eyere mett thennom och theres mettfølgere wdj Skarregard, Heßelbierg, Siersløff oc Eyersløff ere fallen for til kon. mtt. oc kronen, for the mett raadraad til ginge oc nederbrøde Helle Wellatzes hus paa Feegekliitte.

Item Tønis Bud til Frantzs Brochenhus, att hand skall wnderholle hannom til maed oc øell ther paa Nyborg slot til saa lenge vij sielff komme ther tilsteed.

steed. Datum Kolling løffuerdagen nest epther vor herre himelfars dag 1546. Relator Claus Dorkneck.

Fick Claus Szestedtt breff at schicke tiill Sønderborg, datum Kolling løffuerdagen nest epther wor herres himelfarsdag aar etc. mdxlvj: ij^{c} smaa rocker. iij^{c} store rocker. iij^{m} huitling. iij^{m} schullen. ij^{c} kabellau.

Rasmus Brumcksen i Storup citat Jyrgen Henningßen i Storup oc thine sønner Raßmus Jyrgensen oc Jens Jyrgensen for att the ware kierckeneffuen offuer suorin oc ere nu løeß ladett fore same kiercke neffuen, som hand meen mett wrett, tesllig^{te} till teg Anders Schriffuer i Neffsagger for att thu gaff for^{ne} Jyrgen Henningsen [oc hans tuo sønner] [1]) løeff for same kierckeneffuen emodtt hans egett breff oc segell, att møde her paa fredag først kommendes.

Christoffer Stygge citat Simen Seffrensen, borger i Ribe, for nogen gield, som hand er hannom skyldige oc icke kand kome till syn bethaling, som hand thin handschrifftt ther paa haffuer, att møde her paa Kolinghuff anden pinßedagh først kommendes.

73 Breff till capyttell wtj Riibe om maglaug. Wiider, att som wij tiilforn haffue ladett giiffue off elsk^{e} mester Gundj Lange deken tiilkiende, att wij ware begerrendes tjill maglaff hues godzs som Riiber capittell tilhører her wtj Kolling len liggendes, thij bede wij etther oc begierre, atj nu strags schicke thuo etthers metbrødre met fuldttmagtt hiidt, att gøre samme maglaff tiill ende, findes att capittels godz er bedre endt thet godz, wij wiille egien giiffue, tha wiille wij giiffue ther fore saa møgett wdermere renthe, att capittell skall ske wtj alle maade fyllest. Her wij off till forlade etc. Datum Kollinghuff søndagen exaudj mdxlvj.

Item breff til kiøpstederne vdj Fyen, at thee tilsige the knegkte, ther ligger vtj theres bye, att the giiffue thennom till Odensse, ther skulle thee mostris oc betallis.

Til Odensse, at the anamme the knegkte, ther ligge vdj kiøpstederne ther i landit, oc vnderholler thennom emeden renttemesteren mostrer oc betaller thennom.

1546 søndagen exaudj poo Kolinge huff fick Hans Barneckow pante breff poo Høgstrups gard oc leen mett the krone tienere vdj Steffnsherret, som Hans van Bucholt ther till synderlig vdj pant fick for v^{c} golt gyllen oc ij^{c} xliiij daler xiij ß. lyb., som hand nw haffuer fornøget Hans van Bucholts brødre oc ther mett indløst fran thennom samme Høgstrups len oc krone tienere.

Be=

1) Udstreget.

Beffalling tiill Jesper Friiss oc Sty Porss. Hiilsse etther oss elsk[e] Jespar Friis, embitzmandt paa wortt slott Malmøhuss, oc Sty Porss, embitzmandtt paa wor gaardtt wtj Lundt, kierligen mett Gudt og wor naade. Wiider att wore wndersaatte wtj Wallebierg oc Høerup sogne i Ingelsk herritt i wortt landtt Skaane haffue nu weritt her hoss oss oc berett, huorledes att thennom schall for- 74
menis att hugge wtj Onslunde skouff, som the pleye att haffue theres jldebrandt wtaff, som the sige oc etther sielff ydermere berette kunde. Tij bede wij etther, beffalle oc nu mett thette wortt opne breff fuldmagtt giiffue, atj mett thet alderførste etther forsamble att wdriide paa for[ne] Onslunde skouff oc foruisse thennom ther, huor the kunde hugge theres illebrandt tiill nøttorfftt, æll oc birck, tiill saa lenge att wij sielff personligen tiidt indtt wtj landett komendes worde oc tha wille wij ydermere forfarre leyligheden ther om oc forhandle, att huer skall bruge sinn rettiighet. Thij lader thet ingenlunde. Giffuet paa wort slott Kollinghuss søndagen exaudj aar etc. mdxlvj.

Folmer Roszenkrantz citat sandmend i Gindinge herrit for ett wrett marckeskiell, som the haffue giortt emellom Langtind, Olle, Haszelholtt oc Roest.

Jens Rottfeld poo hans høstrues wegne citat Lauge Matzen, borgemester i Aszens, for nogen regenskaff, som hand stor egen mett, then tiid hand wor fogett paa Hagenschow, att møde i dag otte dage.

Issuer Krabbe citat sandmend i Holmindtzherritt for ett wrett marckeskiell, som thee haffuer giortt emellom Gauerslund oc Breding, att møde paa odensdag førstkommendes.

Issuer Krabbe citat Oluff Munck, embitzmandt paa Skiffuehuss, for en hest, som bruknett wtj Skiffue boo for hans forsømelsse skyldt, at møde i morgen.

Item Germind tor Børtzen, høuitzmand paa then lange griib. Jyrgen Grønn, høuitzmand paa thenn gulle boiertt, som kallis pries boiertt.

1546 tigsdagen epter exaudj fick Peder Godske følge breff till Valore oc Holme len oc Leyre oc Vbleyre gods, som her Oluff Nielssen i pant haffde, at sware till Køpenhaffn slott her epter poo regenscaff.

Reynoltt Jungh, mynttemester vdj Flensborgh, citat her Styge Krumppenn for nogenn gieldt, handt er hannom skylligh, att møde 2c.

Idem

Idem citat mester Henrich Gerichsenn, prouesth vdj Wendtzsøssell, for hannom schall witterligtt were om nogenne pendinge, som hand sielff vpbar paa forne her Styge Krumppens wegne, att møde samme stedt och tiidt.

Hans Perssenn i Gauerslundt citat Grers Iyrgennssen i Piedstedt for en ottinge jordt oc gaardt, som handt haffuer soldt hannom oc icke will hiemell hannom thet, att møde paa Collinghuss paa fredagh førstkommendes.

75 a Borgemester, raadtmendt oc menige borger citant frue Anne her Tyge Krabbis ridders eptherleffuerske for en hede, som hun formener thennom oc the haffue hafftt theres frij driff ther paa tiill teres fe aff arrildts tiidt, att møde her paa Kollinghuss om sex wgers tiidtt.

Per Magenssenn wtj Almindt citat Hans Lassen i Lille Balle for en gaar, som handt feste fran hans daatter oc nu siellff wtj boer, att møde paa fredag.

Laue Torkelssen i Wambrup citat Hans Løep i Wger oc hans mett arffuinge for en eng, liiggendes wttj Horup marck, som kalles Store Seymadt, som handt giør hannom hinder paa, att møde paa løffuerdag først komendes.

Hans Michelßen i Skouboll citat Gitzell Hanses oc alle Hans Willumßens arffuinge i Stramelße for en dom, som hun haffuer, som bischop Jens wdgiffuitt haffue, som lyder paa en jord kallis Lundtzjordtt, att møde i Odenße nar ko. ma. først thiitt komendes worder.

Knud Perßen borgemester wtj Holstedbrow.

Giøre alle witterligtt, att thenne breffuißer, Knud Perßen, borgemester wtj wor kiøbstedtt Holstedbrow, mue oc schulle haffue then brow wtj forne Holstedbrow liggendes wtj forlenning oc till same broes bygning aarligen wpbere hues korn och anden rettighet, som aarlige bør ther till att giiffues, tiill ßaa lenge wij anderledes ther om tilsigendes worder. Dog ßaa, att hand schall holle same broe alle tiidtt wellffierdige mett gode stercke fieller oc stolper, tesligte mett recke paa begge siider, saa then weyffarendes mand, som ther hender offuer att kome, icke for hans forßømelße skyld komer i nogen skade. Cum clausulis consuetis. Datum Kolinghus odensdagen nest epther søndagen exaudj aar etc. mdxl paa thett siette.

75 b Bekiender jeg Suend Mogenßin, prouest wtj Westeruig, mett thette mitt opne breff, att ieg nu haffuer loffuitt och tilsagd hogborne første her Christian, Danmarcks, Norges, Wendes oc Gottes koning etc. myn nadte (herre), att ieg eller

eller myne arffuinge will oc schall jnden fire sambffelde aar her nest epther indløße oc indffrij egen till Westeruig closter allt thet goetzs, ieg haffuer pantsett fran closterett siiden ieg fick same closter i beffaling, wden ald lenger forhaling eller noger wndskyldinge wtj noger maade, oc hollett ko. ma. oc closterett skadisløst i alle maade, dog wndertagett thet goedtzs, som Niels Friis i pantt haffuer for iiij^c daler paa nogen aar waffløst, och ther som Niels Friis ey will annamme syne pendinge oc andvorde goetzsett fran seg jnden fire aare, thaa schall ieg antuorde ko. ma. same iiij^c daler, att hans node same goetzs selff kand lade indløße. Tiill hues windesbyrdtt trøcker ieg mitt signet her neden for oc mett myn egen hand her wnderschreffuitt. Datum Koling odensdagen post søndagen exaudj aar etc. mdxlvj.

1546 onsdagen epter exaudj fick Lage Trudsen breff ad gratiam poo Vardberg slott oc leen oc skall tiene ther aff mett xij gerust heste mett glawen oc xij gerust heste mett skytter, oc skall hand holle poo slottet vdj slotts loffwen j^c gode karle, som hand kand forware slottett met, oc giffue kon. m^{tt} aff same slott oc leen ix lester smør, at yde poo Køpenhaffn slott paa sind omkost inden sti. Martinj dag huert aar, oc v^c ℔ danske penninge inden poske, oc skall hand giøre regenscaff for alt sagefald oc gordfestning oc ther aff beholle haldelen oc kon. m^{tt} then anden halffdell, oc hues vrag som ther faller vnder lenit, skall komme kon. m^{tt} alsammen tilbeste etc. Cum clausulis solitis. Samelledes holle kon. mtt. mett hans naades folck oc heste natleyr, nar hans ko. mtt. kommer tid til slotet oc borgeleyr epther gammell seduone. Relator Jochim Beck renttemester.

Ett siøbreff. Giøre alle witterligtt, att wij nu haffue afferdigett oss 76
elske. Gierinndtt (sic) Torbiørnssen, wor mandtt oc tiennere, mett ett wortt orloffs skiib, som kallis then lange grib, oc nogett wortt kriigs folck oc ther mett beffallitt hannom, att løbe wtj østersøenn oc nederlegge noger siørøffuere, som beskade kiesseyrlige 1) matts. wndersaatte oc andre søfarende mendt, som søge theres nering oc biering paa wore strømme, huor handtt samme siørøffuere bekomme kandt. Thij bede wij k^{en} alle wore kiere herrer, wenner, naboer oc foruanthe, konninger, hertuger, greffuer oc alle andre herrer, førster, potentater, skulter, borgemester, raadtmendtt oc alle andre, ehuadt som helst stadtt the wtj ere, som for wor skyldtt wille giøre oc lade, oc strengeligen biude alle wore fogetter, embitzmendtt, borgemester, raadtmendtt oc alle andre wore wndersatte, som for^{ne} Giermandtt Torbornssen mett samme skib, folck oc godzs hendes fore att komme, atj fordre oc fremme hannom tiill thett beste, oc ther som saa skiiede, att samme skiib aff storm eller

1) keiserlige.

eller aff wuedder trengdes indtt wtj noger etthers strømme eller haffne, atj tha wille wndsette hannom mett folck, fitallie, anker, touff eller ander dell, hues hannom behoff giørres, thett wille wij mett hogmelte wore kiere herrer, naboer, wenner oc fornante oc etther andre huer epther syn stadtt wtj lige oc større maade ken oc gierne forschylle oc bekiende oc aff wore egne wndersaatte thet saa aluorligenn hafftt haffue. Giffuit wtj Kolling tiisdagen nest epther søndagen exaudj aar etc. mdxlvj.

Hans Perssenn i Strammelsse citat Symynn Hanssenn vdj Schouballe, herrets foegitt paa (To)sinndt, for en wret dom handt haffuer dømpt emellom forne Hans Perssen oc Jens Jipssen i Giessinge paa en bunde gaardt i Gessingh effter wrangh vnderuisningh, att møde i Odennsse nar ko. mat først tiidt kommendes worder.

Jep Torbiørnsen till Torkelstrup i Falster schall haffue ko. ma. breff paa jc baller, som hand ko. ma. lontt haffuer.

Iffuer Krabbe en beffalling til thesse godemend Eriick Krabbe, Eriick Skram, Jens Mogensen, Niels Kieldsen, att thee granske oc forffarre Seeby gard och thet gotzs i Seby marck, som kon. mtt. haffuer vnt Iffuer Krabbe til mageskiiffte, oc tiisligte hues gotzs, som hand vell giiffue kronen egenn, om thett lignes och kronen thermet kand skee fyllest.

Breff til her Stygge Krumpen, att kon. mtt. haffuer vnt Iffuer Krabbe Seby gard oc thet gotzs vdj Seeby marck til mageskiiffte, oc hand ther for paa kronens vegne annammer fyllest vederlag ther emod aff Iffuer Krabbe, epther thee godemends sigelsse, som kon. mtt. haffuer giiffuit beffalling begge gotzes leylighed att forffarre, oc att hand sielff er ther offuer hoes samme godemend oc haffuer tilsiun, att kronen fanger fyllest.

77 Hans Perssenn i Stremmelsse citat Jens Jepssenn i Gessingh for en dom, som handt haffuer forhuerffdt paa Tozsindt landztingh effter vrangh vnderuisningh paa then gaardt vdj forne Gessingh, som handt nu sielff i boer, att møde i Odennsse nar ko. mat. førsth tiidkommer, mett samme dom och andre breffue och beuisningh.

Hans Stygge fick breff om xxx gode øxen att schulle forskicke hiid till Kolbingh. Datum Kolinghus torsdagen post exaudj ao. 1546.

Same tiidtt fick Claues Szeestede breff om v byzeskytter att schulle wnderholle

holle till øøll oc mad till wiider besked. Datum vt supra 1546. Relator Iffuer Krabbe, houitzmandtt poo Kolinghwss.

Tyre Anderssens i Harndrup citat Anders Smidt oc Rasmus Smidt for ett winde, som the toge paa hende wtj Bogensse, tisligte for en halff tne kedell oc v baller, som the finge fran hende oc menn mett etc., att møde i Odensse nar kong. matt. tiidt først kommendes vorder.

Breff til Hans Stygge, att hand tilsiiger saa mange bynder, som kand anamme iij lester rug wdtij Hylleingskuoff, at age ther fran oc till Nyekircke.

Item til Jyrgen Mickelsen i Bøgballe, att hand tilsiger saa mange bynder vdj Nørwongs herrett, at the anamme iij lester rug vdj Nykircke oc ager tiill Bresten.

Item Niels Juell th(il) Astrup skall haffue eth kon. mats obne breff till bønderne vdj Bøffling len, som icke haffue jgen kiøpt theres bunde gods, att the her epther sculle echte och arbede tiill Bøffling liigesom the andre thienere, ther tilligger, arbede och giøre.

Niels Jwll citat Hans Michelßen, fogett paa Torup, for en oxe, som hand tog fran en hans tienere Jens Suder i Løstrup, tesligte for nogett korn, som thu och haffuer tagett fran hans tienere, som thee haffuer saaet vtj theres jordtt, som hand meener met wrett, att møde her paa slottett nu stcte. Marie Magdalene dag først kommendes.

Idem citat Søffren Ibsen i Strette for att hand siider hannom offuerhørige fore och tager seg kronens jord tiill, att møde same tiidtt vt supra.

Niels Jwll en beffaling till theße epthernne godemend, som ere Jyrgen Schougaard till Schougaard, Anders Hanßen till Fobitzslett, Iffuer Krabbe, embitzmand paa Kolinghus, Niels Skiell till Nyegaard, Eriich Koeß til Benurn [1]), Pouell Abbildgaard webner, Jep Tulisen, herritzfogett wtj Ansherritt, Chresten Nielsen, herritzfogett paa Elle oc Per Mogensen i Almind, att ther er trette emellom fornne Niels Jwll poo then ene oc Søffren Mund paa then anden side om en laugheff, som hans fader haffuer giortt paa en gaardtt.

Karin Peders i Gaardtzløff citat Thomis Anderssenn ibidem, Anders Hanssenn ibidem och theres mettfølgere raffnnsneffningh vdj Holmynndtzherrett, for ett rann, som the suore hindes søenn Hanss Persenn offuer, som hun meen mett vrett, att møde nu paa mandagh førstkommendes heer paa Collinghus.

Matzs

[1]) Brendur.

78 Matzs Tygessenn, slotzfogett paa Colinghuss, citat Torbernn Perssenn i Slibstrup for att hand haffuer woldreffuitt hannom nogenne hans enge och marck emodt hans egett bepligtelsse breff, tesllig^{te} for handt feygder och hader Crestenn Perssenn och hans folck, som handt haffuer liidt samme enge och marck, att møde heer paa Collinghuss nu paa torsdagh førstkommendis.

1546 pintze afften fick Jwer Friss quittants poo mester Anders Globs regenscaff epter hans registers lydelse. Actum Kolinge epter Jachim Becks beffalling etc.

Samme dag fick Anthonj Bruske rigens cantzeller quittants poo alt thet regenscaff poo indtegt oc vdgifft, som hand haffuer hafft poo kon. m^{tts} berchuerck i Norige fran thet første at hand fick beffaling poo berchuerkit oc till then dag, hand bleff thet quitt.

Hartuig Thomesen beffallings breff til thesse godemend att granske oc forfarre, om sandemend vdj Bøllingherrett haffuer giortt rett marckeskiell emellom Delbierglunds marck oc Sandaggers marck oc emellom Letaggers marck oc Lillebecks marck. Eriick Skram, Jens Mogensen, Christiern Fassi, Jens Spend, Niels til Abierg, Niels Clausen til Holm.

Hans Waltherßin tiill Hannborrig schall haffue en forskrifftt tiill borgemester oc raad i Aalborigh.

Breff till Frandtz Rottloff, att hand giffuer segh hiidt till Collingh mett ko. ma^{ts} hoffzinder och heste, som ligge i Aalborgh, och drage then wey att Randers och Aarhuss, Horssenns oc Wedell.

Hartuig Skram oc hans metarffuinge citantt Jørgen Stygge till Heuringholm oc hans metarffuinge for en partt oc dell wtj for^{ne} Heuringholm, som the holle hannom fore, att møde her paa Kollinghuss sancte Marie Magdalene dag.

Breff till borgemestere och raadt vdj Landtzkrone, att Willom Hanssen, borger i Landtzkrone, haffuer berett for ko. ma^{t}, att ther schall were nogenne quinder ther i byenn, som schall haffue forruffett hannom hans hustrue aff, att the holle thennom tillstede till saa lenge ko. ma^{t} kommer tiidt sielff vdj egnenn.

Breff till her Eske Bilde, att handt tager loffuenn och wissenn aff Wincentius, som waar scholemester vdj Landtzkrone, huor handt hannom vpspørge kandt, for hans hustrue, som hand haffuer lockett och beleygett, och hues hand icke kandt fonge borgenn for hannom, att handt tha lader foruare hannom till saa lennge ko. ma^{t} kommer sielff thiidt till landett.

Willom

Willom Hanssenn, borger i Landtzkrone, citat Michell Huldt, for handt tillstedde lougsmenndt att giffue theres lough paa Vincentius wegne, som waar scholmester i Landtzkrone, for hans hustrue, hand hagde beleygett, att møde vdj Kiøpnehaffnn nar ko. komer tiidt.

Idem citat borgemestere och raadt oc byfogett i Landtzkrone, for att the funde lougs menndt till att giffue lough paa Wincentius wegne, som waar schole-mester j Landtzkrone, for hans hustrue, hand hagde beleygett, att møde samme tiidt och stedt.

1546 tredie dag pintze fick Peder Ebbesen, høffuitzmand poo Lundesnes, 79
pante breff poo alt thet posette langille, som er forhøget poo thet forbrut bønder gods i Lwndesnes leen oc icke er nw igen kiøfft, at haffue, nyde oc mett Lwndesnes leen oc pant for eth friit brugeligt pant beholle for j^{m} ℔ lub., som hand ther poo nw lont oc forstreckt haffuer, till saa lenge thet mett Lwndesnes leen bliffuer hannom eller hans arffuinge affløst for for^{ne} j^{m} ℔ lub. Cum clausulis solitis. Actum Kolinge vts.

Samme dag fick Eyler Rønnow følgebreff till Rudgards leen, at annamme till Nesbyhoffuits len, at haffue poo regenscaff etc.

Item her Axell Bragde fick en forscrifftt till Symen Tolner, att hand paa Falsterboe skall arrestere saa møgitt aff thee Stutiens gotzs, saa her Axell ther met kand komme till syn wprettning, som Bertell Hald hannom skyldug. Datum Kolling tredie pintze dag 1546.

[Marquordt Jepsenn, byfogett i Faaborgh, citat Peder Kremmer, borger i Synderborgh, for en oxe, som handt kiøffte vdtaff Mortthen Støuffle, borger i Faaborgh, och icke will følge sitt kiøb oc sitt merck, att møde vdj Odennsse nar ko. ma^{t} først tiid kommer] [1]).

Idem citat Mortthen Støuffuell, borger vdj Faaborgh, for handt haffuer førsth soldt en mandt en oxe och saa sold en andenn mandt then samme oxe, att møde samme stedt och tiidt.

Crestenn Vggell i Høyer ett obett breff till sandmenndt vdj Møgelltønder byrck, att nar the aff hannom bliiffue lougligenn till kreffdt att giøre theris tough om hans søenn, som bleff mørdt vdj for^{ne} byrcke, att the tha vdenn aldt skodtz-maall och vndskyllingh vdlegge hannom hans rette bane mandt och fuldt giøre lougenn, som the wille andsuare for Gud och were bekenndt for ko. ma^{t}.

1546

[1]) Det Indklamrede er udstreget.

1546 onsdagen nest epter pintze dag fick Erich Banner, Danmarcks riges marsk, pante breff poo all thet poo satte langille aff thet forbrut bonde gods, som icke end nw igen køfft er vdj Hingsteherret, at haffue, nyde och for eth friit brugeligt pant beholle for j^{m} daler till saa lenge same poo sette langille bliffuer hannom eller hans arffuinge affløste for for^{ne} j^{m} daler etc.

Item fiick Verner Pasbierg breff att skulle lade the Elholm mend bruge theres seglatzs och nerring oc biering til saa lenge kon. mtt. anderledes ther om tilsigendes worder. Dat. Kolling 1546. Relator Knud Gyldenstiern til Thyem.

80 Item fierde pintzedag i Kolling Niels Juell til Astrup en beffalling til Oluff Munck oc Erick Krabbe, att granske oc forffarre om for^{ne} Niels Juels gotzs vdj Sielle sogen oc bye i Salling kannd lignes wed kronens gard, som liigger till Stubbercloster, som kallis Vstrup gard i Grønning sogen, och siiden giffue thet kon. mtt. tilkiende. Relator Oluff Munck.

Item fiick her Eske breff, att hand skulle lade betage the iij fanger, som bleffue fangne paa then Meckelborg boiertt, wed naffn Hans Wulff, Hans van Freedburgk oc Casper Tzeydell, dog hand skulle tage loffuen oc vissen, att egen komme til juell førstkommendes 1546. Relator Anders Barbij.

Appollonij Jensdather i Wgellycke en forschrefftt till Claus Siestede, att hun haffuer berett for ko. ma^{t}, att hans fogett haffuer vdsagtt hinder aff hindis gaardt, som hun i boer, end dogh att hun haffuer giffuitt halff parttenn vdt aff indfestningen, att hand retter segh sielff ther vdindenn oc icke lader hinder skee nogenn vrett ther vdindenn.

Nis Perssenn i Høyenn, herretzfogett i Holmyndtzherrett, ett protectorium.

1546 torsdagen nest epter pintze dag vdgick kon. m^{tts} følge breff till bønder oc menige almwe i Schiesysell, som pleye at tiene till Bradzberg, som Jwer Jensen her till i beffaling hafft haffuer, at kon. m^{tt} haffuer nw tiltroed oc forordineret Peder Hansen, høffzman poo Agershus, at were øffuerste berchopman offuer alt berchuerket oc Hans Dringelberg at vere foget oc tilsiwns mand poo Bradsberg oc epter Peder hans vnderwisning furdre wort berchfalk mett wed, kwll oc anden nottorfft, hues the behoff haffue. Thij beder kon. ma^{t} oc beffaller alle bønder oc tienere, at the ere for^{ne} Peder Hansen oc vdj hans frawerelse Hans Dringelberg hørige oc lydige, giørendes oc giffwendes hannom theres aarlige leding oc landskyld oc all anden rettighet, som i off plictige ere oc i alle mode vere

vere hørsom at giøre berchwercket hielp oc forfordring met ved, kwll føring oc anden tieniste, epter som ether Peder Hansen eller Hans Dringelberg eder ther om tilsigendes vorder. Findes oc noger her emod vhørsom, tha vill kon m^t 81
haffue ther vdoffuer straffuet som ved bør etc.

Item Jens Splid fiick en forscrifft til Weble borgere, att tilsteede hannom ij lester korn vd frann theres bye. Datum Kolling fredagen epther pintze dag ar etc. 1546. Relator Oluff Munck.

Matz Jenssenn i Hostrup citat Eyler Rønnow for hand haffuer laugsøgtt hannom till herretztingh och landztingh och will sette hannom vdt aff synn gaardt, som handt meenn mett vrett, att møde vdj Odennsse nar ko. ma^t. først thiidkommer.

Idem citat Grers Hanssenn, som haffuer satt landztingh vdj Odensse och Hans Jenssenn, herretzfogett i Sallinge herrett, for att the haffue tillstedt Eyler Rønnow eller hans fuldmegtige att laugsøge Matz Jenssenn i Hostrup, for hand fløtte ind i then gaardt, handt iboer, att møde samme stedt och tiidt.

Thette $epther^{ne}$ skulle haffue, at the sculle forhøge theres pant vdj Noriutland nw met thet første.

Peder Ebbessen paa Lundenes j^m daler. Gabriell Gyldenstiern aff Verrum j^m daler. Oluff Mwnck aff Skiiffuehus j^m daler. Frwe Sitzell Krwmbiiges aff Hønborig vj^c daler. Jesper Randtzow paa Skodborrighus j^m daler. Oluff Mwnck paa Twiisscloster j^m daler. Niels Juell tiill Astrup aff Grindersleff closter j^m marc lübesk. Knud Gyldenstiern tiill Estrup aff Ohecloster j^m daler. Niels Lange aff Duholmscloster j^m daler. Her Jørgen Friis aff Wregeløff closter v^c daler. Mickel Groppe aff Orecloster j^m daler. Jehann Høycken aff Allingcloster 82
j^m daler. Axell Juell paa Essenbeck closter j^m daler. Christoffer Stiige aff Seby gardt j^m daler. Iffuer Lycke aff Wordegardt j^m daler. Jehan Brochenhuße aff s. Hans closter vdj Viborig v^c daler. Frwe Elze Krwmbiiges aff Nørwangsherret vj^c daler. Christoffer Roßenkrands aff Skierne aff Medelsomherret och Sønderliungherret j^m daler. Frwe Ermegardt aff Østerweling byrck v^c daler. Erick Banner paa Hedenstedherret och paa thet paasat bønderlandgilde j^m daller. Niels Juell tiill Astrup paa thet paasat landgilde vdj Bøffling len j^m daler. Axell Nielssen aff s. Hans closter vdj Horßens j^m daler och lentte pendinge theraff at efftergiues hannom aff hans regenscap. Jens Thomessen landsdommer vdj Noriutlandt $iiij^c$ daler paa Gudomcloster. Johann Brochenhuße till Lerbeck paa the iij gorde hand haffuer aff k. ma^{at} vdj forlening aff s. Hans closter vdj Horßens vill forstrecke ij^c r. g.

Niels

Niels Kieldsens affgifft, hand nw her epther skall giffue aff Bøgling met thend paset bønder landgilde: daler iij^{c}: Smør xx^{tr}. Kookiødt x^{tr}. Faarekiød j lest. Huilling xiiij^{m}. Flesk ij^{c} fider naar olden er. Thieneste ther aff iiij geruste heste och iiij karle tiill skiibs. Item halff sagfald och gordzfestning. Item ko. ma^{at} skall haffue alt wrag.

83 Ditleff van Anefeld skall (haffue) eth kon. mats. panthebreff, lidendes xvj^{m} ℔ lub. Therfore skall hand haffue Møgeltunder gardt och leenn mett ald thends rente och rettughed, sagfald och aldt andett vdj eth friitt brugeliig paantt, dog will k. ma^{at} forbeholde seg arligen ther aff lenett tiill Riiperhus the vj t^{r} smør, en lest haffre och xxx ℔ lub., som ther pleyer at affgange tilforen till bispens fadebwrdt. Cum clausulis consuetis, och skall hand giøre ther aff tilbørlig thieniste etc.

Fick Axell Nielsen pante breff poo sti. Hanses closter vdj Horssens for j^{m} daler, som hand nw ther poo haffuer lont, oc skall ther for haffue samme leen for eth friit brugligt pant till saa lenge thet bliffuer hannom eller hans arffuinge affløst for for^{ne} j^{m} daler, oc skall hand tiene kon. m^{t} aff same leen mett ij gerust heste eller ij karle till skiffs, nar behoff giøres, oc skall hand nyde oc beholle aff samme leen iij lester byg, ij lester rug, ij lester haffre, vj t^{r} smør, xxx skow swin, xxvj geeß, lij høns oc awlen som nw ligger till closteret, quitt oc frij till sind vnderholding, oc skall hand giøre regenscaff for alt sagefald, gordfestning oc oldengeld oc ther aff beholle halffdelen oc kon. m^{tt}. anden halffdell, oc hueff som same len ydermere rentter, skall Axell Nielsen vpbere poo regenscaff oc lade bygge closter mett, saa viidt som thet kand tillange. Datum Kolinge dominica trinitatis 1546.

Tesse epther^{ne} finge breff att forstrecke kon. mtt. mett daller paa theres len jnden scti. Jacobj apostoli dag 1546.

Her Anders Bille paa Stege j^{m} daller. Her Knud Ruud paa Korsøer j^{m} daller. Byrge Trolle paa scte. Agnetes closter j^{m} daller. Eriick Bøller paa Turebye j^{m} daller. Marquor Tiemand paa Holbeck j^{m} daller. Claus Dae paa Padeborg len oc Gysting j^{m} daller. Herløff Skaffue paa Freßgard len v^{c} daller. Per Oxe paa Birnes birck v^{c} daller. Her Axell Bragde paa Byrring closter oc Froste herrit j^{m} daller. Mester Torbiørn Bille paa Bosye closter j^{m} daller. Her Jacob Trolle paa Geersherret v^{c} daller. Otte Bragde paa Gladsaxe j^{m} daller. Tage Otzen paa Oscloster j^{m} daller. Gert Wulffstand paa Høgsted bye j^{m} daller. Lauge Bragde paa Heglinge oc Fyultoffte leen j^{m} daller. Jyrgen Brne til Bosserup paa Barckagger, Engelstbeck oc Skiellinge len v^{c} daller. Frue
84 Birgitte paa Skarolt paa hindes leen v^{c} daller. Her Per Skram paa Bodsted oc

oc Sandagger len v^{c} daller. Josep Falster paa Snedstrup len v^{c} daller. Tonne Tønneßens arffuinge paa Krøginge birck v^{c} daller. Mickell Brochenhuff paa Perstrup birck v^{c} daller. Lauris Jensen paa Ramløsse len v^{c} daller. 1)

Anders Nielsen, borger i Medelfar, vpressning for hand tilsagde Knud Perssen, borger ther sammesteds, nogen ord oc icke wore sande.

Jyrgen Kotte en beffalling till thesse epther^{ne} godemend, att ther er trette emellom hannom paa then ene oc Knud Andersen paa then anden sidde om en jord, som ligger til scti. Knuds closter, oc the bode haffue samme jord vdj leye aff for^{ne} closter oc bode giffue ther lige møgit landgielle aff, oc for^{ne} Jyrgen Kotte beclager seg, att hand icke haffuer saa møgitt att bruge aff samme jord, som for^{ne} Knud Andersen haffuer. Att thesse godemend Anthonis Bryske, Berner Bertelsen, Jyrgen Gyldenstierne, prier aff scti. Knuds closter, att thee granske oc forffarre, huilcken meest haffuer aff same jord att bruge oc siidenn ligner thennom samme jord emellom, saa huer fanger lige møgit at bruge, eptherthi att thee giøre ens møgen tynge ther aff.

Breff tiill Hans Stygge, att hand forskiicker hiid tiill Kolinghus xx gode 85
øxen. Relator Iffuer Krabbe, høuitzmand her sammesteds. Datum Koling mandagen post trinitatis ao. 1546.

Frue Anne Melcker Globs eptherleffuerske en beffalling til thesse godemend her Stygge Krumpen, Jens Mogensen, Kield Krabbe till Nebbell, Jyrgen Rostrup till Sølleschougaardt, Frantzs Dyrre, Jon Matzen till Torstelund, Christoffer Stygge emb. paa Sebygaardt, Folmer Rossenkrantzs till Langtind, Henriick Sael, Christiern Sael i Torp, Biørn Jensen i Weyby oc Oluff Brun i Nørlyngh, att granske, forffarre, om sandemend vdj Rødingherrett haffue giort rett marckeskiell emellom Kergardsholms marck oc Rittrup marck, oc emellom Kergardsholms marck oc Rønbiergh marck, om samme marckeskiell er saa retteligen giortt, att thet bør at vere weed magt eller ey.

Item annammett Jochim Beck Per Ebbesen panttebreff til seg paa thet nye paasette landgielle paa byndergotzs i Lundenes leen j^{m} marck lub.

1546 tigsdagen epter dominicam trinitatis fick Christoffer Stygge pantebreff poo Sæbygard i Vendzsysell, met Vestre Estrup oc alt thet gods, ther tilligger oc hand selff vdj verde oc forlening haffuer, teslig^{te} thet ny posette langille aff ix forbrutt bondegarde i Vndestede sogen, som tilforn pleye at sware han-

1) Herefter følger en tom Plads paa en halv Side med Overskrift: „Norge".

hannom till Sæbygard, met then gamle krone rente aff same ix garde, at haffue, nyde oc for eth friit brugeligt pant beholle till saa lenge for[ne] Sæby gard oc gods bliffuer hannom eller hans arffuinge affløst for xij[c] ℔ lub. steder pendinge, oc skall hand tiene aff same leen met iiij geruste heste [oc holle sedwanligt hold oc borgeleye] [1]).

86 Item ett mißiue thiil landzdomere, att the steffner Jacob Christenssen vdj Biørnstrup met ij laugheffder, som han haffuer paa Mas Graffuerssens eydom met wrett.

Item her Hans Jepsen et breff, att kon. mtt. haffuer vntt hanom, at mue beholle thet vicarie, som hand nu vdj vere haffuer, till saa lennge thet vicarie bliffuer ledigt oc løst, som er fororderet thil capellans wnderholling, dog nar hand fanger samme vicarie, thaa skall thet, som hand nu haffuer, frij løsse bliffue til at forsee en anden person mett egen. Datum Kolling scti. Hans baptiste dag 1546. Relator Anders Barbj.

Item en missiue till Christoffer Huitfeldt, at hand lader Peder Huitfeld beholle Nordfiord leen for hans tieneste, all then stwnd hand er slottsfoget ther poo Bergenhus. Relator Jachim Beck.

Item breff tiill Claueß Szeestede, att hand strags wfortøffuertt oc wden ald wndskyldinge schulle forstiicke hiid tiill Kolinghus thette epther[ne]: Rug iij lester. Maltt ij lester. Flesk ij[c] siider. Kuokiød x kroppe. Smør vj t[ner]. Haffre ij[c] t[ner]. Lamb j[c]. Iligemoode tiill Per Ebbesen: Rog iij lester. Maltt iiij lester. Haffre v[c] t[ner]. Smør j lest. Oxene j[c]. Lamb ij[c]. Flesk ij[c] siider. Ylige moode Hans Stygge aff Skanderborig oc Silckeborig: Rog ij lester. Maltt iiij lester. Haffre v[c] t[ner]. Oxene j[c]. Flesk iij[c] siider.

Item ett breff tiill mester Hennrich Gierckneſen, att hand lader skiibe ther fran Aalborrig oc hiid tiill Kolbinge alt then tind haffre, maltt oc rogh, som hand haffuer tilstede aff ko. ma. tinde korn.

87 Item Niels Kieldsen ett breff, att hand strags skiicker affstedtt hiid tiill Kolinghus hues epther standindes affgiifftt, smør, flesk, fisk oc kiød, teslig[te] oc thenne aars affgiifftt, fisk oc ßmør. Datum Koling Johannis baptiste afften anno etc. mdxlvj. Relator Jyrgen Persen renttemester.

Jacop Goffebryggers wnderholding: Sexten gylden myntte. En hoff-clenning

[1]) Det Indklamrede er udstreget.

clenning. viij t^ner rug. Thw pund maltt. Thw suin. iiij faar leffuende. En oxe. En halff t^ne smør. En t^ne sildtt. En halff t^ne grin. En halff t^ne groff saltt. xxx leff wedt. v lispundt rotskier. ij^c huitling. Andreas van Barby, Jochim Beck relatores.

Hans Johansen oc Claues Szeestede citant tolff jordeyere aff Nøruongs herritt, for att thee repthe Røgelunde marck, som thee meene met wrett, att møde her paa Kolingh mandagen post Marie Magdalene dag.

Crestenn Hardbo en forschrefftt till landtzdommere vdj Nørrejyttlandt, att hand haffuer berett for kongelige ma^t, att handt och Nils Lange haffue nogett godtzs tillhobe liggendes vdj Rindtzherrett i Huam sogenn, och will for^ne Crestenn Hardbo giffue hannom andett saa gott godtz igenn, som hans partt kandt løbe vdj samme godtzs, att the ther fore legge oc ligne thennom samme godtz emellom.

Idem en forschrefftt till Nils Lange, att hand rammer hans beste vdj thett skifftte mett thett godts, som the haffue tillhobe.

Matz Jenssenn i Retzenn ett breff till her Otte Krumppenn oc landtzdommere vdj Nørrejyttlanndt, att hand haffuer berett for ko. mat., att ther er kommenn en engh, kallis Puker, fraa hans gaardt, att the grandske och forsare, om samme engh er mett rette kommen ther fraa eller ey, och er samme engh komen ther fraa mett rette, att the tha forfare om samme gaardt tha kandt bliiffue wedt magtt for sliigh landgildt och tynnge ther aff att giøre, som ther nu aff gaar.

Till borgemester oc raadt i Aalborgh. Pouell Jenssenn, Nis Jenssen oc Hans Perssenn, borgere vdj Collingh, haffue berett for ko. ma^t., huorledes att the haffue kiøfftt en otte lester kornn, maltt, bygh och rugh, oc icke wille stede thennom thett vdt aff Aalborgh. Thii beder ko. ma^t, att the tillsteder thennom nu paa thenne tiidt att mue vdtfange samme kornn, effther thii att the icke wille føre thett anderstedtz endt hiidt till Collingh.

Jens Jenssenn, borger i Lemuigh, en forschrefftt till landtzdommere vdj Nørrejyttlandt, att handt haffuer berett for ko. ma^t, huorledes att ther er trette emellom hannom och hans mettarffuinge om nogett arffue godts epther Knudt Nilssen oc Inge Knudtzen, som the haffue skifftt thennom emellom emodt hans jaa oc mynnde, oc hannom icke skall were skeedt skell vdj samme skiifftte. Tesliig^te haffuer handt tilltall till Matzs Perssenn, borgemester i Lemwiigh, for ett breff, som handt icke wille beseegle, som dannemenndt oc dannequinder haffde bestoedt for hannom om samme arff. Sammeledes till byfogdenn for tuo vrett domme, handt haffuer dømptt om samme arffue godts, att the steffne hans weder partt

paa

paa alle siidder vdj rette for thennom och endeligenn skillie thennom att mett rette.

88 Her Jyrgen, sognepreſt tiill Semenbølle kiercke, citat Hans Szmedtt, borger i Rudkiøping, Hans Perſen i Semenbølle, Hans Ollßen (i) Biſcopstorp oc Hans Jacopſen i Kaſbølle, for ett windeſbyrdtt, ſom i nogen tiid ſiiden forleden haffuer wunnett paa hannom om en ſag, ſom tiilſfarn war afftalett, ſom hand men wrett, ſom hand ſiger oc etther ſielff ydermiere (etc.), att møde i Odenße nar ko. ma. førſt komendes worder.

Breffue ſom wdgick tiill alle the, ſom haffue pantt aff ko. ma., thet ſkulle the forhøge. -

Vor gunſt tiilfforn. Wiid, att wij ere nu mett wortt elſk^e^ h. r. r. tiill eens worden, ſaa att huilcke ſom haffue wor oc kronens leen wtj pantt, ſchulle thennom forhøge, att huilcke ſom thennom wtj forlening haffue, ſchulle forſtrecke oſſ ther pendinge paa. Thij bede wij teg, att thu wiltt rette teg epther, att lone oſſ j^m^ jochimſdaler paa thiitt leen, oc att wij kunde bekomme ſame pendinge inden ſctj. Jbs dag førſt kommendes, wij wille giøre teg foruaringe vtj ſamme thiitt leen. Thij wiid her epther teg att rette oc wij oſſ ther wißeligen tiill forlade. Beffalendes teg Gud. Skreffuitt i Kolbinge aar etc. mdxlvj.

Breffue tiill her Otte Krumpen, Peder Ebbeßen, Axell Jwll och Claues Szeeſtede, ſom her epther fylger. Vor gunſt tiilfforn. Wiider, att wij ere komen wtj forffaringe, huorledes [att ther ſchall nogett kriigs folck forſambles for El—] [1]).

89 Morthen Karlſen en forſcrifftt till her Eſke Bilde, att Mauris Rantzoeßes fogett Hans Perſen haffuer giortt hannom vrett, at her Eſke ſteffner paa bode ſiidder i rette oc dømer thennom emellom, om for^ne^ fogett haffuer giortt hannom vret eller ey.

Jtem Raſmus Clauſen ett protectorium.

Oc en forſcrifft til landzdomere i Fyen, att hand haffuer berett, at Jyrgen Bragde haffuer giortt hannom vrett, att han ſteffner hannom oc Jyrgen Bragde eller hans fuldmegtige i rette oc ſkiellie thennom at mett rette.

Jtem Jes Nielſen oc Hans Jenſen paa Borringholm i Cantedam et protectorium.

Jtem

[1]) Det Indklamrede er udſtreget.

Item att kon. mtt. lader ix aff hans kon. mtts. heste drage her frann paa onsdagh oc til Medelfar oc ther fortøffue j natt. Breff till Eyler Rønnow, att hand vnderholler thennom paa Rudgard j natt. Wdij Odensße wdij ij eller iij netter. Wdj Nyborg j natt, oc om att flye thennom fieriger. Wdj Korsøer j natt. Wdj Anderskuoff iij netter. Wdj Soer iij netter. Wdj Ringsteed j natt. Wdj Roskilde till kon. mtt. anderledes ther om tilsiiger.

Item breff til Jochim Beck, att kon. mtt. forskicker Erick Ruud mett noger hans naades heste oc folck til Roskilde, att ther som Mogens Goske icke weed raad til vnderholling til thennom, att hand finder raad och flyer hannom vnderholling til thennom.

Item thesse breffue haffuer Jyrgen Persen renttemester annammett till segh 90
vdj Kolling 1546.

Eriick Banners panttebreff paa Hinstedherrett oc paa thet forhøgde landgielle paa bynder gotzs i samme herrett j^{m} daller. Axell Nielsen panttebreff paa scti. Hans closter i Horßens j^{m} daller. Jens Thamesen landzdomer forhøget pantebreff paa Gundecloster [1]) iiij^{c} daller. Niels Kielsen panttebreff paa Bøglingh j^{m} daller. Jahan Brochenhuff panttebreff paa iij Horßens closters garde ij^{c} r. gylden. Christoffer Rossenkranzs til Lynderup panttebreff paa Seeby gard xij^{c} marck lubs.

Niels Jenssen i Rouedt citat Per Stub, fogett paa Schotborg, fore v daller, som handtt haffuer schattett hannom aff, som handt mener mett vrett, att møde her paa Kollinghuff nar kong. mat. først hiidt kommendes worder.

Matz Haar i Nebbell citat Nielss Skiell tiill Nygaardt for en delle, som handt haffuer kommet hannom paa, som handt men mett vrett, att møde samme tiidtt.

Breff tiill Mogens Godske. Vor gunst tilforen. Wiidt, att oss elske. Peter Suob tiill Giordsloff, wor mandt oc raadt, haffuer berett for oss, huorledes att ther schall were trette paa nogett aff thet godz, som ligger tiill for^{ne} Giordløff gaardt, thij bede wij teg oc wille, att thu offuerantuorder for^{ne} Peter Suob saa mange breffue, som lyde paa samme Giordsloffue gaardtt oc godz oc tager hans quitantz ther paa egienn, huor mange the breffue ere, som thu antuorder hannom oc huad the lyde etc. Datum søndagen nest epther wor frue dag natiuitatis aar etc. mdxlvj.

Item

[1]) Gudumkloster.

91 Item breff till Claus Sesteede, att hand nu till sett. Michels dag tiide fornøger mester Jahann Wandels hosfrue j lest byg till hinnes vnderholling.

Capitell wtj Aarhuss finge sliigt ett breff, som her epther følger.

Giøre alle wiitherliigtt, att epther thij att spirenn paa Aarhuß domkircke er møgett strøbelig, saa att thet er befrygtendes, att then skall sielff nedderfalle oc giøre stor skade, tha haffue wij beffallett capitell ther samestedz, then att nedertage oc hues timmer, blye oc anden dell, som findes ther paa, skulle the lade forware tiilhielp att lade bruge tiill en anden spiere, som skall igienn wpsettes, thij forbiude wij alle wor fogetter, embitzmendt oc alle andre forne capitell wtj Aarhuß her emodtt paa forne spiers temmer, blye eller anden dell, som findes ther paa, att hinder eller wtj noger maade forfang att giøre, wnder wort hyllist oc naade. Datum Kolling.

Jochim Beck fick breff ßom her epther følger.

Giøre alle wittherliigtt, att wij nu haffue beffallit off elske Jochim Beck, wor renthemester, att lade schriiffue off oc riigett en clar oc rett jordbog wedtt mandtall paa alle wore oc kronens, stigtens, closters oc capitels godzs, rentte oc indkompst, liibett oc møgett, jnthet wndertagett, att wij oc wore eptherkommere, konninger wtj Danmarck paa riigens wegne kunde wiide wiff beskeedt paa allt kronens oc stigtens gaarde, jorder, eyendom oc indkompst, som tiilbørliigtt er. Thij bede wij alle oc huer serdellis strengeligenn biude, som noger wore len eller godtz, gestelige eller werdzelige, wtj forlenning eller i werde haffue, atj offuerantuorde forne off elske Jochim Beeck eller hans schriiffuere rette jordbøger paa etthers lenn, nar handt them aff etther begerendes worder, wden aldt forhalling. Ladendes thet jngenlunde. Datum Kolling aar etc. mdxlvj.

Forbudz breff paa greff øxenn. Giøre alle wittherliigtt, att wij for the mangfoldiige klagemaall, som nu fore off werret haffuer, om then store dyre tiidtt, som begiiffuer seg her wtj rigett, tha haffue wij nu met wore elske Danmarcks riges raadt, som her hoff off tiilstede ere, beuilgett oc sambtygtt, att wtj thette aar skall aldellis ingenn greff øxen wddriiffues eller wdtskibes aff wortt riige Danmarck, thij forbiude wij alle indlendiske oc wdlendiske, nogen greff øxenn wtj
92 thette aar att wdtdriiffue eller wdskiibe aff riigett. Fordriister seg nogenn tiill her emodtt att giøre, som forschriiffuit staar, tha skall hand ther met haffue forbrott hues handt haffuer met att fare oc straffues ther fore, som then wor breffue oc budtt icke agthe wiille. Datum Kolling tiisdagen nest epther trinitatis søndag aar etc. mdxlvj.

Slig

Slig ett breff wdgick om broer att schulle holdes ferdige wtj Nørjutlandtt.

Giøre alle witterligtt, att oss er tiill widendes wordenn, huorledes att the broer her wtj wortt landt Nørjutlandtt icke skulle holdis ferdiige, som thennom bør att hollis, oc bønder oc almue liigeuell nødes oc trenges tiill, att wdgiiffue theres brookornn tiill thennom, som samme broer wtj forlenning haffue, thij bede wij ether alle oc huer serdellis biude, som samme broer wtj were oc forlenning haffue, atj rette etther epther, met thet alderførste ferdiige att giøre oc holle thennom wedtt magtt mett gode stercke pelle, fielle oc recker paa bode sider, saa huem som helst ther hender offuer att komme, mue offuer komme wdenn skade, att etthers brøst oc forsømmelße icke findes ther wtinden, saa fremptt atj icke ther mett wiille haffue forbrott hues forlennings breff i ther paa haffue oc stande tiill rette for hues skade ther aff kommer. Bedendes oc biudendes alle wore landzdommere her wtj landett, atj forkynde thette offuer altt wortt landtt Nørjutlandtt, saa att huer, som haffuer broer wtj forlenning, kunde fange thet att wiide oc mue thennom wiide ther epther att rette oc tage thennom ware for skaade. Datum Kollinghuss pindze dag aar etc. mdxlvj.

Borgeleye heste. Theße epther^{ne} hoffzinder bleffue forschriiffuit fran Haldt oc wtj borgeleye.

Wtj Westeruig closter: Gamell Peder Bylle iiij heste. Greers Holgerdß
iiij heste. Eggertt Dyre ij heste. Biørn Kaaße ij heste. Wdj Widskyldtt: Niels
Krabbe ij heste. Maarten Griiß ij heste. Wtj Emcloster: [Jespar Kraße iij
heste] [1]). Jacop Brockenhuss iiij heste. Wtj Ore closter: Erick Lange iij heste.
Wtj Alling closter [Jørgen van der Hude iij heste] [1]). Wtj Mariagger closter 93
Chriistoffer Gøye iiij heste. Wtj Essenbeck Niels Pasberg iiij heste. Paa Seeby
gaardtt Lauge Brock ij heste. Paa Østerup Peder Styggj iij heste. Paa Høn-
borg Chriistoffer Urne ij heste.

Er bleffuen igen paa Haldtt epther her Otte Krumpens regiisters lydelße:

Sach, Hecthussen v heste. Michell Zestede j hest. Wit Cleist ij heste. Jørgenn Smidt j hest. Boldeuin j hest.

Item ett breff tiill her Eske Bilde, att ko. mt. sender hannom ett breff tiill ko. mt. aff Suerriig, att hand thett frambskicker mett ett egit wisth budt, ßaa thett strax kommer ko. mt. aff Suerriig tiill handde etc.

Sambledes sender ko. mt. hannom och ett breff tiill hertugen aff Prydßenn, att hand oc bestyrrer thet hos tolderen wdj Helßingør, att thet wist framkommer strax med then førsthe flode tiill Prydßen.

Item

[1]) Udstreget.

Item ett breff tiill tolderen i Helsingør, att hand tilsiger the Hambborger skipper, att the icke løsfue lengger, men strax tilbaghe tiill Hambborghe egen [oc ingen andersteds] [1]), oc teslig^{te} att ko. mt. haffuer screffuit hertugen aff Pryßen till, att hand strax mett første skiff forskicker hertugen thet tilhende, nar hand thet fanggendiis worder.

Breff att sidde till rede mett rystningh, om nogett paakommer.

Helsse etther alle wore kere troo vndersotte, riddere, riddermenndts menndt, fruer, jomfruer, som frii och frelsse kendis, tesliig^{te} prelater, abbetther, priiere, prouester oc alle andre, som bygge oc boo vdj wortt lanndt N, som pleye och pligtige ere att holle rustningh, kerligen mett Gudt oc wor naade. Wiider, att wii ere kommenn vdj wisse forfaringe, huorledes att offuer altt Tydskelanndt schall vere en stoer forsamblingh mett rytter och landtsknegtte, och schall then ene første were emodt then andenn och manndt icke end nu wiidt till wisse, huem thett gielder paa, eller huadt theris anslagh er, tha for sliigh leyglighet skyldt och paa thett att wii wille sidde vdj goedt rustningh och haffue goedt agtinge paa wor sagh, om nogenn wilde giøre nogenn anslagh eller indfaldt paa wore riiger eller førstendomme, bede wii etther alle och huer serdelis bynde, attj alting^{te} rette etther effter, att sidde till rede mett etthers suenne, heste, harniske oc andenn etthers rustningh, effter som huer etther for taxerett er, saa attj ther mett kunde natt oc dagh giffue etther affstedt, nar i wiider wor schriiffuelsse ther om fongendes worder. Ladenndes thett jngennlunde, vnder then pligtt som wiidt bør. Datum Obennraa torsdagenn post visitationis Marie aar etc. 1546.

94 Berttill Seurinssen i Grundgaardt en befallingh till tesse effter^{ne} gode menndt Peder Ebbessenn, Hartuigh Thomissen till Palsgaardt, Hans Styge, Suend Perssen till Drum, Axell Nilssenn till Palsgaard oc Nils Rosennkrandts till Stensballe, att ther er trette emellom hannom och Manderop Holck for ett st^{e} schoffs lødt, liggenndis paa Grundmarck, tesliig^{te} for en engehaffue, liggendes wedt Torns hoffuitt, som hand haffuer lagdt vnder fee foedt, tesliig^{te} for en wey, som handt haffuer lagdt offuer hans frii fortte, att the grandske och forfare, om thett er giordt mett rette eller ey oc giffue bescreffuit frann thennom etc.

Peder Hanssenn paa Aggershuß en quittandts paa ij^{c} merdtskindt, xv loß och iij tillgiordt elgs huder. Ste. Marie Magdalene afften 1546.

Børge Trolle en befallingh till tesse effterschreffne godemendt, som er Gabriell Gyldennsternn, Keldt Krabbe till Nøbbell, Lucas Krabbe, Jens Marquordssen,

[1]) Det Indklamrede er udstreget.

ssen, Matzs Joenssenn till Horbylundt, Mauritz Jostssenn till Egebiergh, Jyrgenn Spliidt till Orloffgaardt, Torleff Bildt til Westerhasinge, att sandmendt vdj Wennebiergh herrett haffue giordt marcke skell emellom Wenstrup marck och Wellingshøuff marck, att the grandske oc forfare, om samme marckeskell er saa lougligenn giordt, att thett bør att bliiffue wedt magtt eller ey.

Idem till samme godemenndt, at riide oc forfare om sandemendt i Børlom herrit haffue giortt rett marckeskell emellom Kielstrup, Kragelundt, Dyrhede oc Grønhede, Fulesang oc Grønhede oc emellom Wgelholt oc Grønhede, emellom Borlom closters grundt oc Grønhede oc emellom Albech kerckeskoff oc Grønhede, eller ey, och giffue thet frann thennom bescreffuit.

Giør alle witterliigtt, att aar epther Gudtz byrd mdxl paa thett siette her paa wortt slott Kollinghuff wdj wor egen neruerrelsse, neruerendes off elsk^{e} Johan Fris till Heslagger, wor cantzeler, och Byrge Trolle, vor mendt och raadt, wor skickett for off y rette off elsk^{e} her Jyrgenn Fris till Kragstrop, wor mand och raad, och berette, att hand nogenn tidt sidenn forledenn hagde werrett her for off i rette paa then ene, oc mett off elsk^{e} Jyrgenn Lycke till Huerring, wor mand och raad, paa then anden side, om nogen jord trete och jndførdzell, som hand epther rigens rett hagde forfuld hanom mett, och tha same tid tilsagde for^{ne} Jyrgen Lycke hanom for off oc vortt elsk^{e} Danmarcks riges raad, som tha her hoes off forsamblett wore, att for^{ne} her Jyrgenn Friiff hengde nogenn aard oc talle paa fore en quitantze, som hand nogen aar siden forledenn skulle haffue giortt emod her Offue Lunge, then tiid the wore wdj trette om Stoluig gaard och godz paa Lockenes liggendes, och ther fore icke wiste, om for^{ne} her Jyrgen Friff wor then mandt, att hand burde att gaa wdj rette mett, och for^{ne} her Jyrgenn Fris bleff samme tid forlagdt att møde mett hans breffue och beuissningh, 95
som hand hagde i then sag, rett sette wgers dag, som er vdj dag, thaa berette for^{ne} her Jyrgen Fris for off, att then trette, som nogen aar siden forledenn haffuer werritt emellom hanom och her Offue Lunge, then er forliigt och giort en endeliig handel oc contracth paa epther hogborne førstis konning Frederiks, wor kiere herre faders och Danmarcks riges raadtz til ladelse och tisslig^{te} for then quitantze, som hand skulle haffue giortt emod her Offue Lunge, ther hagde hand giortt syn loug och wern for epther lougen, huilckett contractz breff, sameledes hans lougs breff, hand her for off i rette lagde, och ther for satte i retthe, om then sag burde att yppes eller hanom att foruidis i noger maade. Ther til suorett for^{ne} Jyrgenn Lycke och berette, att hand icke ydermere hagde tillsagt for^{ne} her Jyrgen Fris,

Fris, en hand icke wiste, om hand burde att suore hannom wdj nogen retter gang, epther thij att hand hagde hørtt slig ord och handel att haffue weritt emellom hanom och her Offue Lunge, mett flere ord och talle, som thenom ther om emellom løb. Ta epther sagens leylighed sagde vij ther saa paa for rette, att epther thij att ther er gangen en contracts och handel emellom her Offue Lunge och her Jyrgen Fris vdj hogmelte wor kiere here faders tid, och same sag tha er thenom emellom afftallen och for^{ne} her Jyrgen Fris haffuer giortt sin loug och wern ther fore logligen først met tolluff vuildige rider mentz mend och sidenn met sin køn mett andre xij ridermensmend, tha bør for^{ne} her Jyrgen Fris for same sag angerløff att werre och ey then sag att reppes eller for^{ne} her Jyrgenn Fris thett att forwides i noger maade, och eptherthij att for^{ne} Jørgenn Lycke icke anderledes hafuer tilsagt her Jyrgenn Fris, end att hand icke wiste om hand hagde hanlett seg emod her Offue Lunge saa hand burde att suore hannom wdj nogen rettergang, tha haffuer for^{ne} Jyrgen Lycke ther for icke i noger mode fortallet seg emod her Jyrgen Fris oc ey heller for^{ne} Jørgen Lycke for same ord och tolle att forniidis, thij hand icke haffuer tilsagt her Jørgen Fris nogen werlig sag, medenn skal were tennom om for^{ne} ord oc till sauff paa bode sider en klar euig afftalen sag emellom wdj alle maade. Giffuitt aar, dau oc sted som forschreffuitt staar.

96 Et breff till Axell Juell, att kon. ma^{at} er nw fororsaget tiill att lade endnw forhøge alle h. k. ma^{ats} forleninger och pantt høgre end the tilforn antegnett waar och som hand tiilforn feck k. ma^{s} scriiffuelße om j^{m} daler at forstrecke paa Essenbeck closter, saa at hand nw retter seg epther at forstrecke ther paa iij^{m} daler och thennom at lade lewere Jørgen Pederssen renttemester jnden s. Laurentij dag och thersom hand jcke vill, tha will kon. ma^{at} forpantte samme closter en anden.

Item ett breff tiill Jens Tamssen, landsdommer, att k. ma^{at} for thend store och merkelig pendinge vdgifft, h. k. ma^{at} paahenger, er fororsaget tiill at selge och affhende nogre closter gorde och andet gods her vdj landet, eblant huilke er och Gudomcloster, for^{ne} Jens Tamssen nw vdj pant och forlening haffuer, att kon. ma^{at} therfore wille vnde hannom samme closter och gods for en anden, at for^{ne} Jens Tamssen ther for giffuer seg met thet aller første tiill Peder Ebbessen och the andre k. ma^{at} ther till forordineret haffuer, at selge samme closter och gods och ther met thennom paa kon. ma^{ats} vegne at bliffue offuer ens om kiøbet, om hand er thiill synds, at wille thet kiøbe, will hand och thet jcke kiøbe, at hand tha strax giffuer thennom thet tiilkiende. Tha nødes kon. ma^{at} tiill at selge thet andre och at hand dog schicke strax fran seg en clar jordbog och regißter paa hues thienere ther

ther tiilliger, met rentte och jndkompst, thet myndste met meste, som hand vill forantworde.

Vdj liige maade eth breff tiill Niels Kieldssen om Gryndersleff closter.

Vdj liige maade eth breff Jffuer Juell om Stubber closter.

Vdj liige maade eth breff tiill Christoffer Gøye om Segelstrup gardt.

Vdj liige maade eth breff Erick Skram landsdommer om Holstebroff gordt.

Mdxlvj, søndagenn nest epther sancte Marie Magdalene dag, finge Her Otte Krumpen, Claus Seeste, Jffuer Krabbe, Hans Stygge, Axell Juell, som her epther følger. Datum Kolding ipso die Jacobj 1546. Relator Erick Banner marsk.

Wor gunst tillforenn. Wider att uj mett wortt elsk^e Danmarcks riges raad haffuer nu ladett offuer wege alle wore regenskaffs slottes och gordes leyghed och indkomst her wdj wortt land Niøreiuttland, huad paa huertt worre slott och gorde orligenn skall hollis tilstede och vdj forraad paa wore scriuelse och for- 97
deringh, ehuor wij ther heden haffue will, och huad ther igen behollis, skall till husholding paa wore slotte, som oss dog skall orligen giøris rede och regenskaff, saa bede wij teg och wille, att tu retther alting^te her epther, att holle thette till stede och wdj forraad ther paa wortt slott Riberhus orligen epther thenne jnlagde registers indholde, och ther aff aldeliis intett aff att selge, aff hende eller wdgiffue wdj noger maade, men thett att forskicke paa the steder, hor thu ther om fanger wor scriuelse och forderingh, heller worre rentemesters paa wore wegne, och hues ther offuer er aff landgielde eller andre wisse och wuisse, thesslig^te och aff ladegordtzs affuell, att thu ther aff vpholder slottett till teg och slodts flock och lade ther aff orligen giøre gode rede och regenskab. Och wille wij ey heller, att thu holler ther nogen wnøttige tering eller wdspisningh paa slottett wiider, end som ther behoff er, och att tu och huert aar giører forret paa N øxne att lade stolle oss till beste ther wdj ladegorden. Her weds stu alting^te att rette tig epther, thij ladt thet ingenlunde. Datum Kolling etc.

Breffue tiill alle kon. mats. lensmendt vdj Nøriutlandt.

Tiill Claues Sestede paa Riiperhus, at hand retter seg alting^te epther, at holde vdj forradt thette epther^ne, som thenne jnblagd register jndholder, huert aar paa kon. mats. fordering, huor kon. ma^at thet heden haffue viill, och ther jngtet aff at selge eller affhende aff wisse eller wwiisse och hues ther offuer er aff landgilde eller ander vwiisse, att hand ther aff wpholder slottet mett seg och slottens folck och giøre|ther aff tilbørlig och redelig regenskap, dog at hand ey holder ther

ther nogen vnøttiige thering eller vdspiisning paa slottet vlider, end som ther ringeste wpholdes skall och behoff er.

Vdj liige maade tiill Axell Juell paa Aalborghus. Vdj liige maade tiill her Otte Krumpen paa Haldt. Vdj liige maade tiill Hans Stiige paa Skandelborig och (Sil)keborig. Vdj liige maade tiill Iffwer Krabbe paa Koldinghus.

98 Item Jens Mogensen en forscrifft til frue Jehan i Viskum, Jahan Bagges eptherleffuerske, att hun strags rømmer then gard, hun iboer, thij kon. mtt. haffuer forlent hannom mett samme gard. Relator Iffuer Krabbe.

En forscrifftt til prouest Suend, att vnderholle Eggert Dyrre paa iiij store heste oc en stoel klipper.

En forscrifft til fogeden paa Østrup, att hand vnderholler Per Stygge mett v heste.

Byefogederne vdj Horssens, Vedle oc Medelfar, at the vdquitte ko. mtts heste oc scriffue thet i ko. mts. regenskaff.

Att forscriffue Erick Lange aff sytt borgeleye fran Ore closter.

Til Christoffer Gøye, att hand giffuer seg aff syt borgeleye met syne heste oc til ko. mtt., oc ther som hand vell haffue forløb att drage wdj syne egne erende, thaa er kon. mtt. tilfreds, dog at hand tager syne heste aff borgeleyr.

Item breff til Eyler Hardenbierg, att hand epther thet registers lydelsse, som Jesper Rantzo hannom til skiickendes worder, tømmer til ett huss paa bredtt oc saa langtt, epther samme registers lydelsse, til Flensborges byggening behoff. Vdj ligemoode epther thet registers lydelsse, som Bertram van Anefelde hanom tilskickendes worder.

Hermind vam Borken en forscrifft til Nils Kielsen, at kon. mtt. haffuer vnt thennom theres gotzs igen for en temelig biere løn.

Claus Lyckes, Carnelis Holckersen en forschrefft til Claus Sested, att theres skibbe ere forgoet vdj Riber len, at ingen giør thennom ther paa (hinder), meden lader thennom thet følge for en temelig bierre.

99 Claus Sested fick en forscrifft til Oluff Persen, tolner i Ribe, at kon. mtt. haffuer om dragit met then told, som hand haffuer sagd goed for till hannom for

for Baltzer Apenhem. Datum Kolling tisdagen post Magdalene dag 1546. Relator Anders Barbij.

Antuordit wdj Kolling sancti Olauj affthen Jyrgen Persen renttemester thesse epther^{ne} pantebreffue, ßom er først Peder Ebbesen forhøget Lundenes [j^{m} daller] v^{c} daller. Frue Sitzele paa Høneborg forhøget iiij^{c} daller. Axell Juel panthet Essenbeckcloster iiij^{m} daller. Michel Grop forhøget Orecloster j^{m} daller. Frue Elsse Krumediges panthet Nørwongsherret vj^{c} daller. [Frue Ermegard forhøgett Øster Velling birck v^{c} daller]. Jahan Høyken forhøget Alling closter j^{m} daller. Niels Lange forhøget Dueholms closter v^{c} daller. Knud Gyldenstiern forhøget Ovecloster j^{m} daller. Gabriel Gyldenstiern forhøget Orum v^{c} [daller] gyllen i guld. [Christoffer Rossenkrantzs forhøgett Melsomherret oc Sønderling herret j^{m} daller] [1]).

Jens Szmedtt, slotzsmed her for Kallungborig, fick breff som her epther fylger.

Giøre alle witterligtt, att eptherthij thenne breffuißer Jens Szmed haffuer nu sagdt oss tieniste for en smedt och schall arbeyde frj her for vortt slott Kallingborigh och beuisse seg willige och troligenn i sitt arbeyd wtj hues maade hannom paa wore wegne om tiill sigendes worder, thaa schall handt ther emodt for sitt arbeyde och tiennißte haffue aarligenn til sin wphold her aff slottett fri wnderholdning till madt och øøll till seg sielff och till tuo ßmede suenne och en drengh. Sammeledes paa hans egen personn tredue marck danske, tolff alne lebiske, ett hundritt stocker ossmundt, jtem och sex t^{ner} kuoll, theslig^{te} schall hand haffue till sin mester suendt tolff marck danske och till then anden hans suend thij marck danske. Thij bede wij och biude wore embitzmendt, then ßom nu er eller her epther paa wortt slott Kallenborg komendes worder, atj aarligen, saa lenge ßom for^{ne} Jens Smed er wdj wor tiennißte wtj smiden her for slotett, atj fornøge och fly hanom slig wnderholling till klede och føde epther som for^{ne} staar vtj alle maade, ladendes thet jngenlunde. Giffuit paa wortt slott Kallenborig løffuerdagenn nest epther sctj Peders dag aduincula aar etc. mdxlvj. Relator Knud Gyldenstiern, embitzmandt paa Kallenborg slott.

Breff till køpstederne vdj Noriige om skatt, som vdginge aff Kalingborg 100
sti. Laurentij dag 1546. h Bergen by xv^{c} daler. p Wpslog xij^{c} daler. c Trundhiem vj^{c} daler. b Marstrand v^{c} daler. p Tunsberg iiij^{c} daler. p Saltzborg iij^{c} daler. b Oddeuold iiij^{c} daler. b Kongelff iij^{c} daler. p Schien iij^{c} daler. h Staffanger iij^{c} daler. Summa v^{m} vij^{c} daler.

Att

[1]) De indklamrede Stykker ere udstregede.

Att scriffue Jyrgen Persen til, att fiørdre regenskaff aff Oluff Munck, Jahan Brochenhuff oc Christoffer.

Anders Stabbell forschrifft till Per Hanssenn paa Aggershus. Vor gunst tillfornn. Wid, att thenne breffuißer Anders Stabbel haffuer verrett en aff stigtens gaarde aff oss begerendes wdj forleningh, thaa haffue vij nu vntt hannom att mue fange en aff stygtens gaarde frij for jndfestningh och anden tiynge, dogh att handt skall giffue ther aff ledingh, rette landskyllenn, som ther pleyer aff att gaae, oc wiere teg eller ander wore fogetter och lenßmendt hørriger och lydige wdj hues maade hannom paa wore wegnne behoff haffue. Thij bede wij theg och wille, att thu wdlegger hannom en aff stigtens gaarde, som hand sielff kandt boe paa, och haffue sitt werrelße vdj och skriffue oss leyglighedenn till om samme gaard, som thu hannom vdleggendes worder, ßiden wille wij wider giffue hannom wor foruaringh ther paa. Her widtt att rette theg epther och lad thet jngenlunde. Beffallendes teg Gud. Screffuitt paa wortt slott Kallingborig odensdag nest epther sctj. Laurentij dag aar etc. mdxlvj, vnder vortt signett.

Tiill kiøpstederne i Norge om skatt och hielp.

Vor gunst tillfornn. Wider, att wij nu for then storre besuerring mett
101 pennings vdgifftt, som oss och riigett dagligenn paa henger, baade tiill att betalle wor och rigens gield mett, thesliig^{te} tiill andenn rigens store nytte och behoff erre for orsagett tiill, att wdførdre hielp aff alle vore kiøbstedtmendt wd offuer altt wortt riige Norge, och haffue wij taxerett och satt ether for xv^{c} daller, som y thes till behoff skulle kome oss tillhielp mett ther aff ethers bye. Thij bede wij ether och wille, attj alting^{te} rette ether epther och lade oss wdfange samme xv^{c} daller och thennom paa wore wegne offuer antuorde oss elsk^{e} Chrestoffer Huitfeld, wor mandt, tiener och embitzmandt paa wortt slott Bergenhuss jndenn sctj. Mortens dag først kommendes wdj thet allersenneste. Hand skall siidenn frambeliis forskicke thennom neder tiill oss. Attj nu lade etther her vdindenn welluilligen findes, ßom tro wndersotte bør att giøre, ansiendes att wij wdj langdt tiid haffue forskonett och seett egennom finger mett ether och ey saadann hielp eller tynge haffuer ether paa lagdt. Her wiider alting^{te} att rette ether epther oc lad thet jngenlunde. Beffallendes ether Gud. Schreffuitt paa vort slott Kallenborig scti. Laurencij dag aar etc. mdxlvj. Wnder wortt signett.

Frue Elsße Laxmandtzdather citat Peder Oxe och Eskell Gøye, for the giøre hinder forhinder paa then lodt och dell, som hun haffuer vdj Knapstrup siøe och andenn friihedt, som ligger till Knapstrup, att møde for ko. ma^{t}. i dagh otte dage, huor hans naade tha er.

Abbett

Abbett Nils en befallingh till tesse effterschreffne gode mendt her Peder Schram, Tage Ottssenn till Erichsholm oc Børge Ulffstandt aff Laugholm, att thee grandske och forfare, huadt schade som Oluff Smaasuendt, Lauge Turbtssenns fogett, haffuer ladett giøre mett affhugh paa munckeschouff vdj Hallandt och giffue thett beschreffuitt etc.

Jyrgen Wenstermandtt fick breff tiill byndeerne, som ligge oc tiene tiill Gedsøør gaardtt.

Hielße ether alle wore och kronens bynder och tienere, som lige och tienne tiill wor och kronens gaardt Gedsøer, mett Gudt och wor naade. Wider att for oss er berett, huorledes mange aff ether fordrister seg tiill, att side offuerhørige och icke wille lade etther findes williigen mett egtt, arbedt, jndebudt och andett arbeydt tiill forne Gedßøer, epther ßom tilbørligtt er. Thij bede wij ether alle och huer serdeliis strengeligenn biude, atj her epther retthe ether epther mett egtt, arbiedt och alt andett, nar ether ther om tilsiiges, att giøre och arbeyde tiill ander wore och kronens slotte och gaarde her wtj rigett, och lader thet jngenlunde. Wnder wortt hyldest och naade. Giffuitt paa wortt slott Kallingborg torsdagenn nest epther sancte Laurentij dag aar etc. mdxlvj. Wnder wortt signett.

Jens Bødicker oc hans søenn Knudt Jenssenn schulle haffue liiffs breff paa thett hußß, som handt nu sielff iboer, mett haffue rommett, ligendes nordenn for kongens slacterhußß ett hußß emellom.

Matz Perssen i Gielbsted citat Knud Michelsen tiill Skiennerupe, for att hand haffuer wduist hannom aff hans gaardtt, som hand mener met wrett, at møde nar ko. ma. komer først tiill Fyen, ehuor hans naade thaa er, etc.

Her Melchior, sognepreſt wtj Borre sogenn, fick breff, att mue lade bede om hielp offuer altt Kallingborg lenn, Korsør len oc Holbeck lenn tiill att lade wpbygge samme Borge sogne kircke mett. Datum Kallingborg 1546.

Fich Mogenns Godtske breff, att handt schulle fornøge Matzs Claussenn, raadmanndt i Kiøpnehaffnn, ij pundt rogh oc tuo pundt byghs, som ko. mat gaff hannom. Datum Callingborgh mandagenn post assumptionis Marie 1546.

Forbudtz breff offuer alt riigett om korn, øxen oc anden fittalie. 102

Giøre alle witterliigtt, att for wore wndersottes mangfoldighed klagemaall, som for oss werrett haffuer, om then store dyre tiidt, som begiiffuer seg her wtj rigett oc epther thij att wore wndersotte er aff oss begerendes, att wij wille giøre forbud

forbud paa kornn, øxenn och andenn fittallie, tha haffue wij aff wor synderligh gunst och naade met wort elsk^e Danmarcks riiges raad, som her hoess oss till stede ere, beuilgett oss oc samtygtt ett almyndeligtt forbud offuer altt wort riige Danmarck wdj saa maade, att intett kornn, øxenn eller andenn fittallie skal wdføres eller wdskibes her aff riigitt, førre end wij anderledes ther om tillsigendes worder, wden allenisste smør, syld, aael. Fordrister seg nogen till, wdlendiske eller jndlendiske, her emod att giøre epther ssom forschriffuet staar, tha skal hand ther mett haffue forbrott hues hand haffuer mett att fare oc straffues ther for som wore whørsom oc then wort breff oc bud icke acte will. Thij lader thet jngenlunde: Schreffuit paa wort slott Kallingborg løffuerdagen nest epther sctj. Laurentj martiris dag aar etc. mdxlvj, vnder vor signet.

Item vdj liige maade finge kiøbstedernne wiidt ssøesiidenn offuer altt riigett, att the schulle ingenn fitalie vdtføre eller vdskiibe frann theres byer, vdenn allenesste smør, sildt oc aaell. Datum vt supra.

Matz Clausen, raadmand i Kiøpnehaffn, fiick breff til Mogens Goske, att skulle fornøge hannom ij p^b rug og ij p^b byg, som kon. mtts gaff hannom. Datum Kallingborg mandagen nest epther vor frue dag assumptionis 1546. Relator Jahan Friiss.

Franciscus Spannertt fich breff tiill tollderen i Helssingør, att hand skal fornøghe hannom ett hundrit daller paa hans besolding. Datum Kallingborg tijsdagen epther asumptionis 1546. Canceller.

Dochter Peder Paladius fich same tiidt breff tiill same tolder, att skulle fornøg hannom ett hundrit daller, ko. mt. ex specialj gratia hannom giffuit haffuer. Canceller.

Idem fich breff tiill Mogens Godske, att epther thij docter Peder giffuer thennom madt oc dricke, som føre hannom theris landgilde, tha haffuer ko. mt. egen wnt hannom att mue wppebere hoøns oc ges aff thennom, som i saa maade yde hannom teres landgilde. Datum vt supra. Canceller.

Idem fich breff ad gratiam paa ko. mts. anpart aff tienden i Brønshøy. Datum vt supra. Canceller.

108 Jacop Wintz ett breff tiill borgemester i Kiøge, att the lade hannom sidde alting^te skatt oc tyngge frij emeden hand er i ko. mts. besolding. Datum Kallingborg tisdagen epther asumptionis 1546. Relator Jochim Bech.

Axell

Axell Jull ett breff tiill Jøren Persen, att ko. mt. er tilfreds mett Axell Jull om the penninge paa Eßembech closter att bestaa tiill ombslagit, dog saa om Jøren wedt raadt tiill then anden sum, som skall strax tiill Kyll, ther icke, tha skall hand stille Jøren strax tilfreds. Datum vt supra.

Swen Jensen i Bergesse poo Draxholm leen fick liffs breff for then tro tieniste, hand beuiste seg vdinden vdj then belegrinde poo Draxholm slott i feyden, oc for then skade oc forderffue, grewens folk giorde hannom, at the toge alt hans gods fran hannom, tha maa oc skall hand nyde skonsell poo eth pund korn oc all then smoo redsle oc arbeyde, som pleyer at gaa aff then gard, hand ibor i Bergesse. Dog skall hand thet andet langille yde bethimelig oc till gode rede oc vere hørig oc lydig oc age sedwanlige lang æcther etc. Relatores her Mogens Gyllenstiern och Jachim Beck.

Item Rasmus Perßen fick følgebreff tiill alle sogne folck, kircke werge oc sogne prester wtj Wendelboe stiigtt, att the skulle tiilgode yde oc fornøye hannom kronens kircke korn oc preste korn offuer alt for[ne] Wendelboe. Datum Abramstrup.

Idem fiick breff tiill alle kircke werge ther wtj stiigtitt, huorledes att mange fordriste thennom tiill att icke tiill gode rede oc retteliigen lade thennom schriffue oc tinde epther receßens lydelße, att the aldellis ingen tiende wppeberre aff nogen sognemand wden huer lader seg schriiffue epther receßen.

Idem fick breff tiill alle kong. mts. fogetther oc embitzmendtt wtj Wendelbostiig, att the ere hannom behiielpeligen huor handtt thennom tiilsigenndes worder, att wdtfange hues handtt paa kong. mts. wegne skall wppebere ther wtj stiigthet. Datum Abramstrup.

Gregers Badskier, borger i Helßingborig, citat Alheydtt mester Petters oc hindes laugwerige wtj Landzkrone for en loug, som hun gaff hannom for nogenn arffue, som hand meen met vrette, att møde i Lund nar ko. ma. først thiid komendes vorder.

Her Mogens Gyllenstiern citat Jyrgen Jenßen for ett bygestedtt, som hand haffuer bygdtt for Haubierig oc jndtaget hans eyendom mett vrett, att møde nar ko. ma. først kommer til Lund.

Hans Persen i Wrann citat Pouell Morthensen i Aauarp for nogett goetz, 104
som hand haffuer taget fran hanom, att møde i Lund mandag post Mathie apostoli dag.

Hospitalet

Hospitalet vdj Landzkrone breff ad gratiam paa Asmindrup oc Øre sogen, wdj Rønebierg herrett liggendes, att mue lade vppebere koningens part aff tienden offuer alt forne sogne. Datum Landzkrone onsdagen nest epther sancti Mathej apostoli dag 1546.

Stij Paars fich breff, att hand schulle fornøge Karine Rasmus Hennings-sens, borgersche vdj Landtzkrone, en halff lesth rogh, som ko. mat gaff hinder. Datum Landtzkrone torsdagenn nesth effter sancti Mathei apostoli dagh aar etc. mdxlvj.

Byrge Bulffstand, Axell Andersen, Claus Clausen, Arild Griiff, Søffrensen Jens til Østrup, att ther er trette emellom Josep Falster och Oluff Jensen for ett byggested, som hannd haffuer bygdt i Randersløff fee marck.

Eth breff till Holgerd Rosenkrands poo Vordingborg eller hans foget i hans frawerelse, at hand ingen falkefenger steder ther offuer fergestedet met falke, menn forwiser thennom ther met till Nyborg, at fortøffue off ther, ath tage ther videre besteed.

Item breff till Frands Brockenhus, at kon. mt haffuer beffallet thenne breff-wisere Hans Frandsoße, at fortøffue ther poo Nyborg oc tage vare, nar ther kommer falkefengere met falke oc tage off nogre falke aff thennom, epter som ko. mt. hannom beffallit haffuer, at Frands giffuer same Hans vnderholding ther paa slottet oc ver hannom behielpelig oc bistandiig, at faa same falke, som falke-fengerne kon. mt plictige ere.

105 1546 sti. Mickels afften vdj Lwnd fick her Mogens Gyllenstiern, ridder, kon. mtts maglaugs breff poo Fultetoffte hoffuit gardt met Fwlltøffte by oc mølle oc Ranneff by met all sind rette tilliggelse, ager, eng, skow, met fiskevan, fegang, voeth oc tiwrt, inthet vndertaget, som her Mogens Gyllenstierne oc hans arffwinge skulle haffue, nyde oc till ewig eyedom beholle till vederlag for thet swenske gods i Fyen, som hand ombor oc beløffuer seg lige meget aff rente oc eyendom.

Her Jacob Trolle och Byrge Trolle en befallingh till tesse effterscreffne gode menndt Knudt Gyldenstern, her Mogens Gyldensternn, her Mauris Olffenn paa Skioldenes, Werner Parsbergh, Oluff Jenssenn till Demitzstrup, Mogens W, Peder Oxe, Ebbe Knudtssen paa Lyckaa, Bentt Bilde till Bregentuedt, Jacob Brockennhuß, hoffzinder, Frandtz Bilde [Michell Halsß] [1]) och Jochim Beck, att grandske och forfare om Alløe er Neßbye forthaa iordt oc grundt oc ligger indenn Nesbyes

[1]) Udstreget.

Resbyes marckeskell, mett the odder, som kallis Skruffue Rabbe och Scaffsiøe, eller ey.

Item Hans Ress en forschriifftt tiill frue Lene, her Hans Kraffzis, om nogen pendinge, som hun er hannom schylliig, att handtt motthe fange syn bettalling.

Bentt Pouelssenn i Klagstrup, Oluff Suennigssen i Skee och theres mett arffuinge en befallingh till thesse gode menndt Oluff Jenssen til Demitztorp, Axell Anderssen till Scottorp, Oluff Staffenssen till Rogstorp, Pouell Jibssen till Oluffstorp, Knudt Jyde i Arløesß, Nils Jyull landtzdommer i Synder Hallandt, tagendes till thennom sex odell bønder, att ther er trette emellom thennom och the tolff odelbønder, som er Per Nilssen i Ornorp oc Nils j Timmeriltt mett theres mettfølgere, for en dom, som the haffue dømptt om en gaardt kallis Brønskouff, att the grandske och forfare, o(m) the haffue dømptt saa retteligenn, att thett bør att bliffue wedt magtt eller ey.

Kon. m[tts] hoffgesindt bleffue afferdigt aff Lwnd, at drage vdj fording vdj 106
Schone oc vdginge tesse epterscreffne breff om theres natteleye.

Breff till Jesper Friff, at hand skall holle ij[c] heste poo Lindholm, mondagen nest epter Michaelis. Tigsdagen epter Michaelis Trelborg. Onsdagen epter Franciscj Jesper Friff vdj Orsøs j natt. Torsdagen epter Franciscj, fredagen epter Franciscj Ystedt. Løgerdagen, som er Dionisij dag, vdj Semershaffn Otte Brade oc borgerne tilsammen j natt. Søndagen epter Dionisij Otte Brade aff Albo herret j natt i Rafflundt. Mondagen epter Dionisij vdj Aahus borgerne j natt. Tigsdagen epter Dionisij Børge Trolle j natt i Aahus. Onsdagen epter Dionisij frue Anne her Axell Vgerups aff Elleholms leen j natt i Aahus. Torsdagen epter Dionisij Knwd Persen aff Villentzherrit j natt vdj Aahus. Fredagen
epter Dionisij her Jacob Trolle aff Gersherret j natt vdj Wææ. Løgerdagen epter 107
Calixtj dag Wææ borgere vdj Wææ j natt. Søndagen epter Calixtj her Peder Skram vdj Wandberg i Gydingeherret j natt. Mondagen epter scti. Gallj dag her Peder Skram vdj Melckelang i Gødingeherret j natt. Tisdagen epter Gallj abbeden aff Heritzwadt j nat. Onsdagen epter Gallj her Peder Skram vdj en landsby heder Odsøø by vnder Hallandsaass j natt. Torsdagen, som er the xj[m] jomffruer dag, Børge Jensen vdj Lagholm j natt. Fredagen epter the xj[m] jomffruer dag vdj Halmstede j natt. Løgerdagen epter the xj[m] jomffruers dag Falckenberg by j natt. Søndagen epter the xj[m] jomfruer Warberg by j natt. Mondagen for Symonis
oc Jude, tigsdagen, onsdagen, torsdagen Lage Truedsen aff Wardberg slott. Fredagen 108

dagen epter Symonis et Jude vdj Vardberg Tage Otsen j natt. Løgerdagen epter Symonis et Jude Lage Truedsen j natte leye i Falkenberg, tilbage igen. Søndagen epter Symonis et Jude Stig Porss vdj Halmstede aff Halmstede herret j natt. Alle helgen dag vdj Lagholm Børge Jensen j natt, tilbage. Tigsdagen epter omnium sanctorum Engelholm by j natt. Onsdagen epter omnium sanctorum Helsingborg slott j natt. Torsdagen epter omnium sanctorum Helsinger by j natt. Fredagen epter omnium sanctorum Esrom closter j natt. Løgerdagen epter omnium sanctorum Ebleholt j natt. Søndagen epter omnium sanctorum Roschille Mogens Godske j natt. Mondagen for Martinj Ringstedt closter j natt,
109 Tigsdagen nest for Martinj Sore closter ij natter. Onsdagen for Martinj Andworskow j natt. Sanctj Martinj dag Korsøør slott j natt. Fredagen epter Martinj Nyborg j natt. Løgerdagen epter Martinj dag Ottensse Eyler Rønnow ij natter.

Item saa møgett schreff Michell Brochenhus ko. ma. tiill, att hand gaff aff Soltte leen, som her epther fylger: j^{c} mr. tiill jwll j lest smør oc ombroge hans ko. (mt.) ij t^{ner} saa handtt gaff iiij t^{ner} for sagffalett vj staløren om possen eller och xxiiij g^{en} oc vj burgeleyer oc giorde seg rystiige mett v heste, tesslig^{te} skiibreysser, nar behoff giordes, jtem xvj natter att holle hans ko. ma. Productum Lunnd leffuerdagen post Michaelis aar etc. mdxlvj.

N følle breff tiill Esholtt len, som her Mogens Gyldenstiern nu sist i forlening hagde, ad gratiam, quit oc frj, cum clausulis consuetis.

1546 torsdagen nest for Dionisij fick Jacob Finckefenger kon. m^{ts} breff till Mogens Godske, at hand skall lade hannom faa ij pd. rug oc ij pd. byg aff Syllerøds tiende oc at hand flyr hannom halmen aff same tiende till sitt qweg, thij hans foder er wpbrent.

110 1546 fredagen for Dionisij fick her Christoffer Anderssen ridder aff Suerige kon. m^{ts} breff till Tage Otsen, at hand skall lade for^{ne} her Christoffer Andersen følge tesse eptersc^{ne} garde, som Aahus closter haffuer faaet aff hans forelder for vederlagh, oc Aas closter haffuer dog behollet her till begge partte, epter som then dom, her Christoffer fick ther om i Halmstede, først iij garde vdj Gunulstrup, giffue iiij pd. smør oc iij t^{r} byg, item Lidegardt giffuer iiij pd. smør, item ij garde vdj Balg, giffue vj t^{r} byg, item vdj Torpeby ij garde, giffue vj pd. smør, item en øde tofft heder Pliterød.

Thesse epter^{ne} fick breff om hielpe suin att schulle forskicke tiill Kiøpnehaffn, ex Lund tisdagen post Michaelis anno etc. 1546: Peder Godske aff Kiøpnehaffuens leen. Mogens Godske aff hans leen kiercker oc preste tienere. Knud Gyllenstiern

Gyllenstiern aff Kallingborg leen. Soltte leen. Vardingborrig leen. Krogenns leen. Soer closter. Andvordskouffcloster. Ringstedcloster. Esseromcloster. Ebleolttcloster. Lauritz Jensen aff Ramlossegard. Claues Daae aff Padbierig leen oc Giørstinge. Skone: Jesper Friiss aff Malmøes leen. Stye Porss aff Lundegards leen aff alle kiercke tienere oc preste tienere. Herritzuadcloster. Helne kiercke. Josep Falster aff forlening.

Juttlandtt, att the skulle forstiicke flest tiill Kiøpnehaffnen. Peder Ebbesen aff Arhuss stiigtt aff alle kiercke tienere oc prestetienere. Her Otte Krumpen aff Halds leen. Axell Juell aff Aalborig leen oc Wendelbostiigtt. Hans Stygge aff Silckeborig oc Skandelborig leene.

Item ett breff tiill Malmøe, att the flyer Stye Porss saa mange skuder, att hand kand lade føre nogen kalk tiill Synderborigh mett.

Item ett breff tiill Jesper Friiss, att hand lader flye saa møgett kalck, som samme skuder kand lades met.

Per Oxe citat Claues Daae till Skouffgard for nogett goetzs, liggendes 111
wtj Lundforlund, som hand haffuer sold hannom oc thet icke holtt hannom, att møde i Odenss, nar ko. ma. først komer thiid.

Sliigtt ett breff vdtgick till Hallanndt Bleginge och Liister som heer nu effther følger.

Giøre alle witterligtt, att wii ere kommenn vdj forfaringe, huorledis mange vdtlendiske kiøbmenndt jndbrage vdj wore lande Hallandt, Bleginge och Liister, oc ther vppkiøbe øxenne, smør, sildt, aall, huder, skind och andenn fitalie och vdtføre aff riigett, wore vndersotte till hinder och forpranngh paa theris handell och kiøbmanndschaff, thii forbyude wii alle vdlendische, nogenn sliigh fitalie, effter som forschreffuitt staar, att kiøbe och then effther thenne dagh att vdføre aff for^ne^ Hallandt, Bleginge och Liister, vdenn alleneste wore egne vndersotte, riigenns indbyggere, førre end wii anderledis ther om tillsiigenndis worder. Findis nogenne vdtlendiske heer emodt att giøre, tha schulle wore fogetther och lensmenndt haffue fuldmagtt till att tage frann thennom hues the haffue mett att fare, och ther till straffes ther offuer, som the wore breffue och budt icke agtte wille. Giffuitt vdj Lund mandagenn nesth effter sancti Michels dagh aar etc. mdxlvj. Vnder wortt signett. Men thett till Bleginge oc Liister vdtgich nogen føge tiidt tillforn.

Sliigtt ett breff vdtgick till Nørjyttlanndt och Fyenn om rustningh.

Helsse etther wore kere vndersotte, riddere, riddermenndtzsmenndt, som frii och frelsse kendis, och alle andre, som pligtuge ere, att holle rustningh offuer altt

wortt

wortt landt Nørrejyttlanndt, k[en] mett Gud och wor naade. Wiider, att wij ere kommenn vdj forfaringe, huorledes att vdj Tydskelandt er mogett krigsfolck forsamblett och mandt icke wedt, om the mett tiidenn wille bliffue tillsindz att fortage thennom nogett emodt off, wore riiger eller landhe, thii bede wii etther alle och huer serdelis byude, attj mett etthers suenne, heste, harniske och andenn etthers rustningh sidde till rede, effter som huer er for vptegnett, att holle off och riigett till tienneste, om nogett hastigtt paa komme, fforbyudenndis nogenn aff etther, enthen sielffue personligenn eller och nogenn etthers suenne, heste oc harniske, att forsticke aff riigett, ffordriister segh nogenn till heer emodt att giøre, tha schulle the ther for straffes som wore vhørsomme och som the theris federne riiges argiste wiide wille. Thii lader thett jngennlunde.

Sliigt ett breff finge de till Lund, Malmø, Lanskrone, Ysted och Warbiergh, som her epther følger.

Wij Christiann etc. Giør alle witterligtt, att epthertj att kiøpstedtzmenndt offuer altt wortt land Skonne haffue hafftt epther wor skriffuelße och bieger en borgemester, en raadmandt oc en borger aff huer kiøpstedt her hoes off tillstede, paa thet att wij aff thenom ville forfare, huadt besuering thennom paa hengde, oc the tha off ßame teris besueringe haffue tilkende giffuitt, tha paa thet att wore kiere wndersotte meninge kiøpstedzmend saa møgitt thes bedre mue oc kunde bliffue wed magtt oc wed teres nering och biering, haffue wij mett wortt elsk[e] Danmarcks riiges raadt, ßom nu her hoes off tillstede ere, beuilgett oc sambtygtt, att theße eptherschreffne article saa hollis skall, som her epther følger. Førſt haffue wij beuilgett, att forbud om korn oc greføtne, som wij haffue ladett wdgaa, schall bliiffue standendes till pintzdag først komendes, siiden wille wij mett wort elsk[e] rigens raadt offuer veye, om thet er lenger nøttigtt att bliffue bestandes eller ey. Sameledes schal ingen aff riderskaffuitt, fogetter, prester eller bønder till forprang bruge nogen kiøpmanskaff ydermere end wor receff indeholler, som wij ther om haffue ladett vdtgaa vtj wor stad Kiøpnehaffn, men ther ßom the haffue behoff korn till theres egen hußholling eller see kornn till theres bønder, thaa maa thet were thennom friett att kiøbe, dog icke att sellige thet egen till forprang. Thesslig[te] wille wij, att saa hollis schall om bißekremere, att huor nogen wor lenßmendt eller andre thenom offuerkomer paa landtzbyer, tha schall thet huer were friet for, att tage fran tennom hues the haffue mett att fare oc thet beholle for priß. Wille wij oc, att jngen sylefiskeleye skulle hollis her wtj landett wden wdj Landtzkronne, Malmøø, Falsterboo, Skanør, Trelleborg, Ysted oc Symershaffn, men the andre sillefiskeleye skulle ingen mue besøge, huerken indlensdisk eller wdlensdisk kiøpmendt eller fiskere, wden adelens oc prelaters tienere oc bønderne, som bygge oc boe her vtj landett.

Oc

Oc epther thij wore kiøpsteder Aahus, Wee oc Rodneby icke liige paa strandbaker, 112
tha mue samme kiøpstedzmendt besøge fiskeleygene, som ander bønder, oc ther salte sieldt, dog skulle the eller noger ander paa same fiße leye jngen kiøpmanskaff bruge enten mett humble, jern, saltt eller ander wore, wden fiild, oc ther till the ebende wore, som the haffue behoff paa same fiskeley till teres nøtttorfft, then stund the ther liigendes ere. Icke heller skall nogen mue bliffue boendes paa same fiskeleye om winteren. Item skall oc ingen mue besøge nogen wloulige haffne emod kiøpstedzmendens preuileger, findes ther emod noger att giøre, tha mue kiøpstedzmendt bruge teris preuileger eller oc beclage thenom for wor lensmend, tha skulle te were forplictett till att hanthaffue thennom ther wdinden. Oc som wore wndersotte kiøpstedtzmendt wiider haffue giffuitt tillkiende, att fiskerne finde thenom besuerett, att giffue till oss oc kronen the fire ole silt aff huer aare, som her till skeett er, tha haffue wij nu wore wndersotte til beste oc bistand ombragett mett thenom, saa att huor te giffue iiij wolle sild till aare sild skulle i thet stedt giffue tre olle sildt oc were forskonet mett then fierde woll sild, paa thet att fiskerriitt mue bliffue wed mact oc wore wndersotte mote komme til teres nering, somer sildt att salte, oc the ix frjdage epther høst marckitt wille wij att holles schall epther kiøpstedzmendenis friheð oc preuileger oc icke wdlendiske kiøpmendt ther met noget att beuare thennom ydermere end teres preuileger ther om indholler. Oc paa thet att thes bedre skick mote holles her wtj wort land Skone, tha wille wij for ordenere noger vor raad, som skulle en tid om aaritt forsambles wtj wor kiøpsted Lund mett noger wore kiøpstedtzmend wtj Skone, Hallandtt, Blegind oc Lyster, oc ta øffuerweye, hues brøst som findes paa kiøpmanskaff oc anden bell. Giffuitt paa wor gaardt wdj Lundt sancte Michels dag aar etc. mdxlvj, wnder vort signett.

En contragtt, som gienge emellom Jochim Beck och Jyrgen Bilde oc hans syster.

Giøre alle witterligtt, att aar epther Gudtz byrdtt mdxlvj, odensdagen post dionisij her paa wor gaardtt i Lund, neruerendes off elsk^e^ Johan Friiss, her Axell Bragde, her Eske Bilde, her Claues Bilde, Knud Gyllenstiern, her Mogens Gyllenstiern, her Per Skram, riiddere, oc Byrge Trolle, vore mend oc raadtt, wore skickett oss elsk^e^ Jochim Bech tiill Førsløff, vor renttemester, paa then ene, oc oss elsk^e^ Jyrgen Bilde tiill Egede, vor mand oc tiener mett hans søstere, oss elsk^e^ jomffrue Ermegaard oc jomffrue Berretthe Bille paa then anden siide, om trette, som thennom emellom wor for xiiij gaarde, som for^ne^ Jochim Beck hagde kiøptt aff theres broder, oss elsk^e^ Torbiørn Bille, wor mand oc tiener, thaa bleffue thee epther begges theres tilladelse tiill myndelighet paa bode siider wenligen forentte oc tiill endelige ende forligtte wtj saa maade, att for^ne^ Jyrgen Bille oc for^ne^ hans søstere schulle tiill gode reede

wtj

wtj en sum giiffue oc fornøge forne Jachim Beck eller hans arffuinge inden tridie dag
juelle nest kommendes wtj wort closter Gaffuenøe xijc xxx gode møntthet daller,
som gienge oc gieffue ere wtj Lybeck oc Hamborig, oc ther hoes forne Torbiørn
Billes eller theres egett nøgafftige skiøde breff paa ij gaarde i Flackebierigsherritt
liggendes, som ere j gaardtt i Eggesløff, som Niels Suder ibor, giffuer tiill aarlige
landgille iij pd. byg, xvij ß pindinge lß, en gaardtt i Jenstrvp, som Hans Nielsen
iboer, giiffuer ij pd. korn oc ½ løde marc pindinge, huilcke gaarde Jochim Bech oc
hans arffuinge tiill eyendom beholle schall, oc nar forne Jyrgen Bilde haffue ant-
113 nordett oc fornøgett forne Jochim Bech forne sum daller oc skiøde breff, thaa schall
hand eller hans arffuinge strags fran seg antuorde alle thee skiøde breffue oc andre
breffue, som hand haffuer aff forne Torbiørn Bille, och tesligte ther hoes Jochim
Becks egett fylge breff paa forne xij gaarde, som forne Jyrgen Bille oc hans
søsterre thaa strags mue oc schulle annamme oc haffue for en frij eyendom. Och
ther som saa skeer, att forne Jochim Beck icke fonger forne sum daller oc Torbiørn
Billes eller forne Jyrgen Bildes oc hans søsters nøgafftige skiødebreff paa forne
ij gaarde jnden tredie juelle dag, som forscreffuitt staar, thaa schall forne Jochim
Beck eller hans arffuinge strags annamme forne xiiij gaarde och schall ingen aff
thennom beffatte seg nogett mett samme gaarde oc goetzs jnden forne tredie dag
juelle i nogen maade. Datum vt supra.

Tage Ottssenn en befallingh till tesse effterschreffne bønder Jens Tygessenn i Tollerup, Jens Thomissen i Wram, Erich Clemendssen ibidem, Per Anderssen i Østre Wram, Jep Marttenssen i Wllerup, Anders Suenssen i Trorødt, Nils Jeppessen i Rockerum, Chrestenn ibidem, Nils Olssenn i Snatrup, Peder Olssenn i Synndersløff, Suendt Olssenn ibidem och Crestenn i Eskestorp, att ther er trette emellom hannom och her Jacob Trolle om en almynn schouff och andenn marck, som ligger till Torrestorp, att the grandske och forfare, hues som forne Tages bonde mett rette tillkommer aff same skoff och marck och hues her Jacob Trollis bunde ther aff mett rette tillkommer; och giffue thett beschreffuitt frann thennom.

Theße epthernne fingge scriffuelße att skulle nu mett thet aller første inden alle helligen dag wdgiffue then thiuende pending, som icke endnu mett egen staar.

Fru Sidsill paa Tomerup. Her Hans Skoffgaardt. Her Truedt Wlstands arffuinge. Kiell Byngh. Jørrenn Wrne. Jep Torßenn. Mogens Claußen. Jacop Gedtt [1]). Mogens Krabbe. Axell Clausen Togerup. Fru Anne her Claus Paadebuskes. Claus Claußen. Her Claus Bilde. Fru Birritte tiill Scharolt. Josep Falster.

Teße

[1]) Jacop Gedtt er understreget og skal vel gaae ud.

Teße epther[ne] haffue intit wdgiffuit: Mester Torbern Bilde. Jacop Sparre. Jep Falchs hustru Ingeborg. Sty Pors. Jørgen Jensen. Fru Johanne till Hageløße. Jørgen Timandt. Fru Helle Per Marsuins. Jesper Friis. Miciill Hals.

Berent Bonbierg, borger i Trelleborg, et forscrifft till borgemester oc raadmend i Trelleborg, att the steffne hans vederpart, som giør hannom hinder paa en jord, oc hielpe hannom ther vdinnen saa møgit som ret.

Breff till alle capitteller, at alle prelatter, cannicker oc vicarier skulle giffue 114
kon. mt. then tredie partt aff theres rente vdj thette aar oc then vende vdj daler oc fornøge fran thennom inden jwll halffdelen oc anden halffdel inden poske.

Item breff till alle abbeder oc prier, at the skulle giffue kon. mt. tredie partten aff theres rentte vdj lige mode.

Item breff till the regenter offuer alle stictene, at huer sogne kirke skall komme kon. m[tt]. till hielp met halffdelen aff kirkens tiende i thette aar.

Item at huer sognepreſt skall giffue fierde partten aff hans rentte.

Henrich van Delmennhorsth, Andres Liifflender, Willom Holsth, Jacob Pomereningh, Mattis Sondergeltt, Knop van Groningen, Berntt van Hannower, Tonnes van Wnno schulle haffue breff till Holgerdt Roßennkrandtz och Erich Rosenkrandtzs, att the kunde komme offuer fergestederne.

Oluff Michelſſenn, borger i Roskilde, schall haffue ett byfogett breff, att were byfogett vdj Roskilde.

Breff till alle bønder oc tienere, som tiene till Malmøø hus, at huerj x skulle (komme) kon. m[tt] till hielp met en gengerd, at bespise slottet met, huerj x mend: j oxe. v lam. v geeſſ.

Lige saadant breff till Køpenhaffns leen. Lige saadant breff till Roskilde leen. Lige saadant till Krogens len.

Lund ca. Roskilde ca. Aarhuſſ ca. Riibe ca. Wiiborg ca. Kiøpnehaffnn 115
ca. Herritzwodtt. Helne kircke. Esserom. Soer. Anderskoff. Ringsteed. Sti. Knuds closter. Westerwiig. Widskyld. Emcloster. Per Ebbesen. Her Otte Krumpen. Claus Sesteede. Axell Juell. Stye Porſſ. Hans Wrne. Eyler Rønnow. Frantzs Brochenhuſſ. Mogenns Goske.

Ett breff tiill Per Godske, att handtt sticker then snarrers godz paa boierthen oc lader hannom sielff kome offuer landtt tiill Kolling.

Sameledes

Sameledes att handtt lader ko. mts. budmagere drage tiill Suinborg oc ther fortøffue myn herre, oc ther som ther icke er bødtt nogen aff budmagerens hus, att handtt tha schicker hiidtt tiill myn frues naade.

Item att handtt tiilsiiger apotecKeren, att handtt ferdigtt giør hues som handtt haffuer att giøre for myn herres naade.

Tiill capittell och clostere offuer altt riigett.

Vor gunst tiilffornn. Wiider, att wij for then store besuering, som off dagligen paa henger mett kriigsfolck att holle wden riigett wdj wor daglige tienest oc besolding, paa thett att wij wiille beskütte oc besterme wore wndersotte, menige riigens jndbygger, saa er vij for saadann besuering oc anden wor och riigens merckelig gieldtt oc penings wdgiifftt fororsagett tiill, att tage en hielp aff wor geistlige wndersotte offuer altt wortt riige Danmarck, thij bede wij etter oc wiille, attj komme off tiilhielp mett tridie partten aff all closters rentte, som etter wdj thette aar tiilkomer, oc then wende wdj daller oc guld oc siiden then halffdellen nu tiill julle dag førstkommendes oc anden halffdelen tiill poske therneft epther lade fornøge oc offuerantuorde paa vore wegne off elsk^e N, hand skall lade giøre off ther gode rede oc regenskaff for. Her wiider att rette etter epther oc lader thett jngenlunde. Beffallendes etc. Screffuet paa wor gardt wdj Lundt tiſtdagen neſt epther sanctj Gallj dag aar mdxlvj wnder etc.

116 Tiill Erick Banner, Per Ebbeßen oc Jørren Perßen.

Wor synderlige gunst tiilffornn. Wiider, att nogen tiidtt siiden forleden haffuer off elsk^e Per Ebbeßenn, wor mandtt, raadtt oc embitzmandt paa wortt slott Lundenes, tiilschreffuitt off, att the wor lensmendtt, som wij haffue tiilschreffuitt om nogen closter och anditt wortt oc kronens gods, som wij wiille selge oc affhende tiill thennom, att the haffue ther paa giiffuitt for suar, att wiide raadt tiill penninge att kiøbe samme gods och eyndom for, saa giiffue wij etter tiilkiende, att off elsk^e Jffuer Jull, wor mandt oc tienner, haffuer werett hoff off och tiilsagtt att wiille kiøbe vort closter Stubber closter. Thij bede wij etter endnu oc begier, attj mett off elsk^e Per Ebbeßenn, Jyrgenn Perßenn, wor renttemester, wiille paa wore wegne epther thenn beffalling oc affskeedtt, som wij siist hagde mett etter then tiidtt y vor hoff off, bliiffue till ens mett for^{ne} Jffuer Juell om samme kiøb oc att wiille giøre etters størſte flyett tiill boede mett hannom och ander, som bleffue wptegnett thett siiste y skielles fran off, att wdfiødre thee fleste daller oc guldt, som y wiide paa wore wegne att bekomme, saa att wij wiifſeligenn nu tiill then neste tiilkommendes omslage mue bekomme sliig en stattelig sume daller oc guldt, epther som forladt er. Ther mett skeer off synnerligen tiill wiillie oc

forlade

forlade oss ther wiißeligenn tiill. Beffallendes ɀc. Giffuitt paa wor gaardt wdj Lundt tißdagen neſt epther ſanctj Galli dag aar mdxlvj, wnder wortt ſiignett.

Tiill alle preſter och kirckeuerger offuer altt riigett.

Helße etter alle sognepreſter, ſameledis alle kirckewerger, ſom bugge och boe offuer altt Sellands ſtiigtt, euindeligenn mett Gudt oc wor naade. Wiider, att wij for then ſtoere beſuering, ſom oſſ dagliigenn paa henger mett kriigsfolck att holle vdenn riigett wdj wor daglige tienneſte oc beſoldinge, paa thett att wij wiille beſkytte och beſkerme wor wnderſotte, menige riigens jndbygger, ſaa ere wij for ſaadann beſueringh och anden wor oc riigens merckelig gield och penings wdgiifftt forarſagett tiill, att tage en hielp aff wor geyſtlige wnderſotte offuer altt wortt riige Danmarck, thij bede wij etter oc biude alle sognepreſter, attj huer ſerdelis komme oſſ tiil hielp mett fierde parten aff all etters rentte, ſom etter wdj thette aar tiill kommer. Sammelediis attj kirckewerger lade oſſ følge wdj thette aar halffdellenn kirckens partt aff tiendenn aff alle sognekircke, och haffue wij tiiltroett oc beffallitt oſſ elſk[e] Mogens Godſke, wor mandt, tienner och embitzmandt paa wor gaard wdj Roſkilde, att ſkulle paa wore wegne wppebere ſamme hielp oc tiende, attj ther for thenn frann etter fornøge oc offuer antuorde for[ne] Mogens Godſke, ſaa ſamme hielp oc tiende wiiſſeligen er ydt och vdgiiffuitt halffdellen nu tiill julle dag førſtkommendes och anden halffdelenn tiill poſke ther neſt epther i thett aller ſeneſte. Ladendes thett jngenlunde. Giiffuett paa wor gaardt wdj Lundt tiſtdagen neſt epther ſanctj Gallj dag aar etc. mxlvj, wnder wortt ſiignett.

Tiill regentterne. Wor gunſt tiilſſfornn. Wiider, att wij haffue ladltt 117
wore obne breffue oc miſſiuer vdgaa, jnholdendiis om en hielp, ſom wij wiille att wore geiſtlige wnderſotte offuer altt wortt riige Danmarck ſkulle komme oſſ tiilhielp mett wdj ſaa moode, att alle prelatter, cannicker, vicarier, abbeder, prier oc proueſter ſkulle komme oſſ tiilhielp mett tredie partenn aff all therres rentte, ſom thennom wdj thette aar tiilkomer, ſameledes halffparten aff all kirckens tiende oc theſlig[te] fierde partten aff alle ſogene preſters rentte, och ſamme hielp att wdgiiffue halffdelenn tiill jull neſt kommendes oc anden halffdelen tiill poſke ther neſt epther, ſom thu ydermere haffuer att forſfarre wdj ſamme wore breffue, ſom wij teg nu therom tiilſkiicke. Thij bede wij teg oc wiille, att thu alting[te] retter teg effther, ſtragis wforthøffuitt att lade forkynde ſamme breffue och ther epther att wpberre ſamme hielp wdj altt Riiberſtiigtt, epther ſom forſcreffuit ſtaar, och ſiidenn ther lade giøre goede rede oc regenſkaff for, och her wdindenn ramer oc wiider wortt gaffnn oc beſte, ſom wij teg tiiltroe. Her wij oſſ wiiſſeligen tiill forlade. Thij ladtt thett jngenlunde. Beffallendes ɀc. Giiffuett paa wor gaardtt wdj Lundt tiſtdagenn neſt epther ſanctj Gallj dag aar etc. mdxlvj, wnder wortt ſiignett. Item

Item her Hans Spandemager, predicantt wtj Lundt, ett breff paa Skrefflinge kongs tiiende att schulle ligge tiill predecke stollen her wtj Lunde domkircke.

Item iij mendtt ett breff tiill Claus Daae, att handtt lader thesse breffuisere a b c bliffue hos theres gaarde wedtt thet sandt landgill, som aff ollitz tiidtt aff gaaett haffuer. Item ett breff tiill Stubbekiøpping, att k. mt. haffuer ombragett thennom mett the ij^{c} daller, som i schulle giiffue ko. mt., tiill hans naade kommer tiill Sellandt. Item ett breff tiill Eyler Rønnow.

Stye Porße citat Gregers Wulffstand, hanß brødre oc mett arffuinge for ko. ma. tiende, the forholle hannom for aff Vare sogen, att møde paa tisdag.

Idem citat frue Anne, her Claues Podbudskes eptttherleffuerske, for hun forholler hannom ko. mats. tiende for aff Marcke sogenn, att møde samme dag.

Idem citat Jyrgen Myntter, borgemester i Malmøøe, for att hand forholder hannom ko. ma. tiende for aff Lødbekiøping oc Borgebye, att møde same tiidtt.

Idem citat frue Anne, Niels Bragdes eptttherleffuerske, for ko. ma. tiende, som hun forholler hannom for aff Walßøø sogen oc teslig^{te} for en prestegaard oc anden rettighet, som hun haffuer fran presten ther samesteds, att møde samme tiidtt.

Idem citat frue Helle, her Holgierds ridders eptttherleffuerske, for ko. ma. tiende aff hindes tienere tiill Suenstrup, som hun holle hannom for. Teslig^{te} aff Skaffuersøøe, Gennerup mett Tyffsstrup oc Tyrringe sogne oc for nogen gaarde oc boelle oc anden rettighet, som hun holler hannom for, som her Holger lod
118 bygge paa ko. ma. almyndning emod kong Frederichs forlenings breff, att møde same tiidtt.

Idem citat her Hans Schouffgaard for ko. ma. tiende aff Gamble Fliinginge, som hand holler hannom for.

Idem citat Tage Tott tiill Eriichshollum for ko. ma. tiende, hand holder hannom for aff Neß oc anden ko. ma. rettighet, att møde same tiidtt.

Idem citat frue Gierttrud tiill Ortofftt, her Jahan Biørnßens ridders eptttherleffuerske, for ko. ma. tiende, ßom hun holler hannom for aff Ortofftte oc Beggeruppe sogne, att hunn eller hindes fuldmyndige fogett ther samesteds att møde same tiidtt.

Idem

Idem citat Jens Bragde tiill Hammer for ko. ma. tiende, hand holler hannom for aff Arritzløff, Opmadinge, Vonge, Kibby oc Iffueø sogne, att møde same tiidtt.

Idem citat Lauge Bragde tiill Wiidskylde for ko. ma. tiende, som hand holler hannom for aff Wiidskylde sogen, att møde samme tiidtt.

Idem citat Michell Halß, embitzmand paa Nesbyhollums slott, for ko. ma. tiende, hand holler hannom for aff Giersløff sogen.

Idem citat her Mauritz Olsen, ridder, for ko. ma. tiende oc anden rettighet, som hand holler hannom for aff Lumckone, Bollerup oc Heruitzsstaedtt sogne.

Jeronemus Beriider ett pasbordtt her fran oc till Kallingborg mett ij heste, frij wnderholling oc frj ferge.

Item Anthonis Hanisch breff paa ett vicarij vdj Roskilde domkircke, som ligger til sancti Gertruds altere oc her Oluff Tuene nu vdj were haffuer.

Stij Paars ett obett breff, saa att ko. ma^{t}. haffuer giffuitt hannom beffallinge, att handt schall vpkreffue till tinge tolff mendt, som schulle grandske och forfare vdj huer mandtz gaardt, om the haffue rettferdeligenn thindett, och thersom ther er nogenn tuilffmaall paa, tha schulle the giffue thett tillkende vnder theres faldtzmaall, huor nogenn brysth saa findes.

Ett andett breff, att ther schall ingenn mue bygge eller indtage paa nogenne kongens almyndinge eller hede, som vdtlagde ere vdj Torne herrett, och schall haffue befalinge paa att talle thennom till, som aldrede haffue bygd therpaa.

Thomis Degenn i Bunckeslodt schall haffue breff paa att maa nyde sognett och degne gaardenn mett synn rentte oc rette tilligelsse, saa lenge hand kand giøre føllest for en degenn, och schall bygge och forbedre degenn gaardenn oc icke lade nogett bortt komme aff gaardtzens rettighedt.

Stii Paars en befalingh till tesse effterschreffne gode mendt Tage Thott, Jyrgenn Vrne, Claus Vrne oc Matzs Stensſen, haffuer berett, huorledes att ther er trette emellom Espernn Giordtzen och the Willebierghmendt om nogen iordt, eng och eyendom, kallis Toubulis enge, tesliig^{te} nogenne aggere, kallis Sandene, och pløgninger, liggendes søndenn wedt Helstrup, sameledes om ett engeskiffte, liggendes norden for Billebiergh agger, tagendes nogenne oldinge till thennom, att the grandske oc forfare, om for^{ne} Esbernn Giordtzenn eller och Willebergh mendt bør mett rette att haffue same iordt, enge och eyendom.

Tiill

119 Tiill Per Godske, att hand fornøger Hans van Stoffuen en røstmester tiill syn husholding ij øren, j t. smør.

Tiill Per Godske, att hand i lige maade fornøger gamble Hans Harnisknecht j ore, ij suin, j f. smør, j pd. rug, j pd. malt.

Per Olsen i Kaßebo, Hans Nielsen i Aaby, Suen Olsen samesteds, Stenckil Nielsen i Rostorp, Anders Nielsen i Erffre, alle ett protectorium.

Theße haffue tiltall Jep Torsen, for hand haffuer stockit oc blockit thennom mett wretthe. Ther tiill suorit Jep Torßenn, att hand hagde ther rett tiill oc well ydermere, end hand mett thennom handlit hagde, tha bleffue the saa ther om forentte tiill mindelighet, att the skulle mue bygge oc boe oc bliffue besiddendes i teres go.. paa for^ne^ Jep Torsens gordt indt tiill sancte Wolborghe dag før(st) komendes, oc siiden skulle the mue flytte huart thennom løste oc tha giffue hannom hues the hannom mett rette pligtig ere wden all wiidre tiltall aff for^ne^ Jep Torsen faare same sager i noger maade.

Item ett breff till abbeden aff Soer, att hannd lader kon. mtts. te(mme)rmendtt till hannom, att hand lader thennom hugge xxx tree.

Hans Pederssenn, borger i Bergenn, en forschrefftt till borgemester och raadt i Ydstedt, att the schulle hielppe hannom saa møgett som rett er om en arff, som hand paa en prestes wegne, mett naffn her Nils Torckelssenn, och haffuer hans fuldmagtes breff, att vpkreffue samme arff vdaff Hans Hiorttis arffuinge.

Stij Paars en befalling till tesse gode mendt Jesper Friis, Knudt Sparre till Klogerup, Michell Halff embitzmandt paa Nesbyholm oc Jacob Sparre, ath schulle forsambles then mandagh nest for sancte Katharine dagh oc the som møde schulle tage andre i theres stedt, som icke till stede ere, och siidenn endeligh skillie thennom att om then sag, som er emellom Stij Paars oc frue Hille her Holgerdtzs. Paa Frue Helles siide her Axell Bragde til Kroghollum, Jyrgen Vrne til Bußerup, Otte Bragde tiill Knudstorp oc Lauge Bragde til Widskylle.

Niels Jbsen, degnen till Kiøpinge, schall haffue breff paa en kiercke jordtt, liggendes i Grindelsted marck, som ligger till Kiøpinge kiercke, att bruge tiill syn degengaardtt, dog saa, att hand schall giøre sligge tynge oc tieneste ther aff, som ther bør aff att gaae. Datum Lundtt tisdagen post omnium sanctorum anno 1546.

Mogens Godske fich breff, att handt schulle fornøge the predicantter vdi Kiøpnehaffnn

Kiøpnehaffnn tree lester kornn, liige som the finge i thet neste forleden aar. Datum Lundt fredagen post omnium sanctorum aar etc. mdxlvj.

Item Rolandt ett pasbortt mett ko. mts. heste her fran Lundt oc tiill 120
Helßingør mett wogne oc ferger, saa manghe hand behoff haffuer, teslig. frij wnderholding.

Krøginge birck wdij Laaland forhøget mett v^c baller. Holger Tønnesen oc hans syskende, Tønne Tønnesens børn.

Michell Hals ett breff paa ko. ma^ts partt aff thiiendenn vdj Gersløff sogenn, som handt sielff her till oppeborett haffuer, att beholle till saa lenge att ko. ma^t anderledes ther om tillsiigendes worder.

Item ett breff til Skaffuen oc Sebye, att nar thee løbe till Nyløße oc giøre theres marckit, thaa skulle thee først jndløbe for Baahuff oc vdgiffue sedvonlig' told, som oc kongs kiøb, som aff gammell tid sedvonligt haffuer werritt.

Her Niels, predicant paa Kiøpnehaffn, fick breff paa ko. mts. part aff tienden aff Byrckerødt sogen i thette aar. Datum Abramstrup søndagen epther Martinj 1546.

Niels Terming i Skelskøer en beffalling till Basse Christoffersen, Claus Dae, Niels Marquorsen oc Hans Bellomsen, att thee steffne hannom oc her Niels Laurissen, sognepreſt, oc Bertel Laurissen ther sammesteds for noget gotzs, som thee kenne thennom weed, som hørde Anders Persen till.

Per Andersen et vpreyßning breff, for han bleff egen dreffuen for nogen vbequem ord, hand tilsagde Pouel Smed, oc icke kunde giøre beuißeligt.

Jyrgen Persen att flye Bartram van Anefelde ij lest smør oc j lest sild.

Oluff Offuerskerer wtj Kiøpnehaffnn ett breff tiill Per Godske om ij suin oc j f. smør.

Borgeleye breffue tiill the knecthe, som liigge wtj Kiøpnehaffn, nar the andre knecthe komme frann Fyenn, som schulle wtj Kiøpnehaffnn i theres stedt forsørge vagthen, som skulle were xiiij raader.

Malmøø j^c knecthe. Ystedtt ij raader. Trelborg ij raade. Semmersʒ 121
haffn ij raade. Aahus ij raade. Wee j raade. Engelholm ij raade. Lundtt

j raade. Summa xiiij raader. Oc schall liige saa mange wtj theres stedtt tiill Kiøpnehaffn fran Fyn oc Jutlandtt.

Borgeleye breffue tiill kong. m^{ts} hoffzinder. xxx heste aff kong. m^{ts} hoffzinder tiill Kallingborg slott. Stolmesters iiij heste tiill Soltte. ij heste tiill Turreby. vj heste tiill Wordingborg slott. The andre hoffzinder skall Mogens Godske forsørge.

Kong. m^{ts} egne heste oc hingste riiders borgeleye. x kong. m^{ts} egne heste tiill Sore. x tiill Andvorskow. vj tiill Ringstede closter. vj tiill Esseromm closter.

Peder Norby en forschrefftt till Werner Berttelssenn, landtzdommer, att ther er trette emellom hannom och Hans Bagger, borgemester i Nyborgh, for en gaardt ibidem, som laa till sancte Gerttrudt alter, som Peder Huskock i boede, att handt tager nogen flere gode mendt till segh, grand(sker) oc for(farer) och siidenn endeligenn skillie thennom att mett rette och giffue thett beschreffuitt frann thennom etc.

Claus Urne en forschrefftt till landtzdommere, Werner Berttelssen, om trette, som er emellom hannom och Jyrgenn Daa for en egh, som laa i Marsløff presteskiffte schouff, att handt steffner thennom paa bode siider mett theres vindisbyrdt for segh i rette oc siidenn skillie thennom att mett rette.

Matzs Korttssenn i Lyckisholm paa Langelandt en forschreff till Werner Berttelssenn, att ther er trette emellom hannom och Jens Huas till Foslette om nogett lobt oc dell vdj for^{ne} Lyckesholm, som hans broder børnn haffue soldt och skiøtt till for^{ne} Jens Huas mett vrett, att handt steffner then sagh for seg i rette och endeligenn dømer ther paa om samme skiøde bør wedt magtt att were eller ey.

Metthe Holßis liiffs breff paa Bonße hegnet paa Hinsholm liiggendes, som hun nu sielff paa boer.

Her Niels Perßen, sognepreſt wtj Nyborg, breff, att epther thj att handtt haffuer wndtt kong. m^{t} en haffue, som laa tiill preste gaarde tiilforn her wtj Nyborg, som heder Roßen haffuen, thaa haffuer kong. mt. igien wndtt hannom oc hans eptherkommere en anden haffue, som heder Birckehoffuit, tiill saa lenge att handtt eller hans eptherkomere fange theres egen igienn.

Riibe, Horßens, Wedlee, Suinborg, Foborg, Assens, Kirthemynde, Boenße, Rudkiøpping ere skiildtt wedt theres landzknecthe. Datum Nyborg sancte Elizabeth dag.

Eyler

Eyler Rønnov breff, att kon. mtt. haffuer vnt hannom oc hans arffuinge herliigheden aff Pußelycke paa Langeland, som Jens Stragesen iboer, dog att landgiellett skall ydes til Semyndbølle preste gard.

Jyrgenn Bragde en befalingh till tesse effterschreffne gode menndt Werner Berttelssenn, Eyler Rønnow, Eggertt Henrichssen, Anders Emichssen oc her Cresten Poelssen, priier i sancti Knudts closter, och Knudt Michelssenn till Skinderup, att ther er trette emellom hannom och Anders Druckenn, herretzfogett i Synderherrett paa Langelandt for en dom, handt dømbde emellom Rasmus Claussenn i Bransby och Per Nilsenn i Foslett for tuende xviij ß, som handt tildømbde for[ne] Rasmus Claussenn till att bøde for ij skude, som handt vretteligen hagde wundett Peder Nilssenn aff i Foslett, tesliig[te] for en long, som for[ne] Anders Drucken gaff, att hand icke dømbde for[ne] Rasmus Claussen i hecte, om thend bør wedt magtt att bliiffue eller ey, att the grandske och forfare, om same dom bør wedt magtt att were eller ey.

Per Oxe tiill Gisellfelde citat Claus Daae tiill Skonsgordt for noget, som handtt haffuer soldt hannom wtj Siellandtt liggendes oc handtt holler hannom fore, som handt mener mett wret, att møde rc.

Tonnis Michelßen citat frue Kirstine Knud Oxens eptherleffuerske for nogen gieldt, som hun er hannom skyllig, att møde her wtj Odenße nu paa fredag først kommendes.

Anne Gregersdotter en beffalling til Anthonis, Werner Suole, Jyrgen Gyldenstierne oc Eggert Henricksen, att for[ne] Anne haffuer berett, att hindes hos-bunde Hans Jensen er bleffuen hengt mett vrette, att thee ther fore steffne samme 123.
sag i rette for thennom oc forffarrer leyligheden ther om, om hand er hengt mett rette eller ey.

Frantzs Brixen en steffning offuer Anders Jehansen for nogen gield, som hans høstrue frue Margrette er hannom skyldug, att møde paa løffuerdag.

Item en steffning offuer Bild Nielsen for nogen penninge, thu est hannom skyldug oc icke vilt betalle hannom.

Jochim Beck fick breff, att tilsige Per Christiernsen, Hans Lauritzen oc Morthen Griff, att giffue thennom til kon. mtt.

Her Hans Gaas, sognepresk wtj Suinborg, citat borgemester oc raadt wtj Suinborg

Suinborg for en dom, som the haffue dømpt emellom Hans Persen, borger ther sammestet, om tuenne møller, oc handtt mener att were wrett, att møde nu paa løffuerdag.

Idem citat forne Hans Perßenn for en dom, som handtt haffuer fangett paa tuenne møller, som handtt mener att were wrett, att møde met same dom paa løffuerdag.

Rasmus Klerck och Jens Klerck i Nerbo citant Nils Perssen i Dauinde for en oxe, the kiøffte hannom aff och icke ville bestaa hannom kiøbett, att møde heer i Odennsse nu paa fredagh førstkommendes.

Anders Emickßen citat Frantz Brockenhus for en contragtt, som er gangen emellom frue Margrethe, frue Sußanna, Claus Baßij oc thin høstrue, oc thu forholler hannom sagen for, icke willt lade hinde komme tiill nogen ende, att møde paa løffuerdag først kommendes.

Henrich Nøsselman och Hans Knudtssenn, borgere till Lybeck, huer ett breff, att the mue vdtføre paa theres skib huer j te kiødt och j te torsk.

Jyrgenn Laurissenn, borgemester i Kyrttemynnde, och Hans Jonssen, borger ibidem, en forschrefft till Peder Godske for nogenne theres mettborgere, att handt giffuer thennom løesß att komme hiem till theres egett igen, dog saa, att handt tager nøgafftige loffuenn och wissenn for thennom att stande ko. mat till rette for att the haffue vdtfordt nogett kiøedt emodt ko. mats forbudt.

Marine Hettlandtz i Suinborig citat Anders Pederßen ther sammestedtz for ett windne, som tu haffuer giortt paa hinne oc tesligte tagett ett emod hinne, som hun meener mett wrett, att møde her i leffuerdag førstkommendes. Idem citat Anders Morthensen i Suinboriig, Lauritz Barger ibidem oc Olluff Nielßin i Stramelße paa Toßinng, for att thee formeentte hinne siitt egett huff oc hiem for oc giorde hinde wold oc welde, som hun meener mett wrette, att møde her same tid vt supra.

124 Jyrgen Skinckell tiill Lamhaffue paa syne egne oc syne mettarffuinge wegne citat Claues Brochenhus tiill Søndergaardtt for en gaard, liggendes i Syøgen, som Søffren Jensen ibor, som hand holder hannom for, som hand meen mett wrætte, att møde paa leffuerdag førstkommendes.

Frue Elßan her Tommes Nielßens riidders eptherleffuerske oc alle eyebønder wtj Querrenbrup citant Hans Jeipßen i Trunerup, Hans Jenßen sammestet, Lauris

Lauris Jenßenn i Høye oc theres metfølgere, rebs mendtt wtj Sundzherrit, for att the haffue rebtt Querndrup marck oc icke haffue rebtt then saa lougligen, som thet seg burde, at møde paa løffuerdag.

Kierstine Kyndues her wtj Odenße citat Anders Emichßen for nogen pendinge, som hand er hinne skylduge for arbeyde, som hindes hosbunde arbeyde for hannom, oc icke kand kome till syn betaling, att møde paa leffuerdag først komendes her i Odenße.

Seffren Knudsen, borger i Medellffar, citat Frantz Brochenhuff for nogen pendinge, som hand haffuer beskattet hannom aff, tesligte for ett breff, som hand motte giiffue teg, att møde met same breff oc hues andre beuißninger, som hand ther paa haffuer, her i Odenße paa leffuerdag først kommendes.

Niels Bager, borger i Odenße, citat Knud Michelsen tiil Skinnerup for nogen breffue, som hand siger seg att haffue paa Peregaard streede her sammesteds, att møde paa leffuerdag.

Anders Huidtt i Norup ett breff, att epther thij att handtt icke for hans allerdom kandtt lenger were herretsfogett, tha haffuer kong. mt. wndt oc tiilladett, att handtt wtj hans liffs tiidtt maa were quitt oc frij for sandmends toug, ranffsneffninge oc for egtt oc arbedtt.

Anders Iffuerssenn, borger i Odennsse, citat Lydicke Gerdtssenn, borger i Lybeck, for ett forliigelsse maall, thennom waar giordt emellom om en gaardt heer i Odennsse, som handt sielff iboer, och icke will holle samme forliigelsse maall, att møde emorgenn heer paa gaarden.

Hanns Morthensen liffs breff epther hans fader oc moder paa en gard kallis N oc skyller en tne smør oc N iboer.

En beffaling tiill teße eptherne godemendtt Per Norby tiill Wruppe, Eggertt Hinninchsen [1]) tiill Weløff, Axell Nielsen tiill Orsløff, Niels Henrich till Tøstrup, om nogen jord paa Tuede marck emellom frue Celßo oc jomffrue Anne Marsuinsdotter, att the schulle grandske oc forffarre, huem samme jord bør att haffue mett rette.

Jyrgen Mulle, borger her wtj Odenße, citat Hans Bang, borger i Bouenße, 125
for nogen jordt, som ligger her i byen, som hand gø 2c.

Her

[1]) ɔ: Henrikſen.

Her Rasmus Hansen vdj Suinborg et breff paa Skoffsmølle i Sundsherret, att nyde oc beholle vdj hans liffstiid oc saa lenge hand leffuer, epther thee breffues lydelße, hand ther paa haffuer, dog att nar hand er død oc affgangen, tha skall same mølle komme vbehindret til kronen. Datum Odenße epther Karine dag 1546.

Hans Skinckell tiill Gerskouff oc Pouell Skinckell tiill Østerup citant Knudtt Gyldenstern tiill Estrup for ij gaarde wtj Agerup wtj Berre herritt liiggend, som the haffue fundet indschreffne wtj theres faders skiiffthe breff oc thu haffuer ipantt sett oss elsk[e] Erick Baner, Danmarcks riges marsk, oc the icke wiide, huorledes att samme tuenne gaarde ere thennom fran kommen, at møde wtj Kolling tredie nyttaarss dag mett hues adkomme :c.

Hans Goess en beffalling til thesse epther[ne] gode mend, att thee granske oc forffarre om en mølle, som her Hans haffuer i Bagergade i Suinborg, huad heller hun staer Suinborg bye till skade eller ey.

Eyler Rønnow, Busk Skenck, Axell Fixen, Axell Nielsen, Henrick Glob, Hans Berrersen, Niels Henrick.

Prier aff sancte Knudt ett breff tiill Antønes Bryske oc Werne(r), att the mett prieren giffue thennom tiill Faaborg oc ther granske aulen, som laa tiill closteret, oc then sette for en aarliig landgilde oc giffuet bescreffuet fran thennom.

126 Idem en forskriff tiill for[ne], att the kalle borgmester Lauers Knudsen for thennom oc høre hans regenskaff paa same closters wegne for all wpbørsell oc hues hand haffuer brugt oc forkomitt aff closters oc haffue ther en jndßeen i, att hospitalit sker fyldeste.

Item att borgmester oc raadt antuorder prieren alle the taffler i Faaborg closter kercke, nar hand thennom om tilsigendes worder, oc egen anamme the taffler, ther staar i teres gamble sognekerke oc sette i then stedt.

Her Hans Jørensen, sognepreſt i Bouenße, haffuer ko. mt. wnt hans partt aff tienden i Skoffbye sogen, ligeruis som Erich Krumedige hannom then epther ko. mt. befalling wdlagt haffuer . . . . .

Jøren Jensen i Gelstet ett protectorium wgifft.

Borgerne aff Aßens ett protectorium, epther thij the thrues for Hans Oldelands dødt.

Claus

Claus Brochuß x aars breff paa Wixstrup gard vdj Sume herrett, eptherthij hand haffuer nu antuordit fran seg alle thee breffue, som hans broder hagde paa samme gard, oc nar the x aar ere forløbne, thaa skall samme gard vbehindrit egen komme til off oc kronen til Nyborg slot for frit krone gotzs.

Item Assens borgere et obit breff, at thee haffue beret, att ther fordrister seg mange aff Synder Jutland oc andre, oc kiøbe korn oc anden deell, thennom til forprang, oc thet vdførre och vdskiibe aff landit vdj vlogliige haffne, thj beder ko. mtt. fogeder, embitzmend, at the haffue jndseende, at slig icke skeer oc ther som borgerne sielff kand offuer komme nogne, thaa schulle thee haffue magt att tage 127 fran thennom hues thee haffue mett at farre.

Jacob Nielsen et breff til Mogens Falster, at hand haffuer tiltalle till Jep Torbiørnsen for noget gotzs vdj Falster, att hand tager gode mend oc skieller thennom at mett rette.

Jyrgen Skiold en forscrifft til Mogens Goske, at hand haffuer werrit skollemester i Slagelße oc icke foet syn løn, at hand hielper hannom ther vdinnen, at hand foer hues hand bør at haffue met rette.

Hans Brixen et forscrifft til borgemester oc raad vdj Malmøe.

Her Christoffer Mickelsen, sognepreſt vdj Wiby, skal haffue breff paa halff delen aff kongens tiende vdj for^{ne} sogen och teslig^{te} skal hand were fri for gesteri vdj x aar. Relator Jørgen Lycke.

Jep Mandt i Otenße en forskrifft tiill Werner Suole om en bonde gordt i Kynggs Høyrup.

Breff tiill Hans Johansen, att hand lader hugge wtj thee skouffue, ther legger tiill Hindtzgaffuell, v eller vj^{c} leß wed huor myndest ere tiill skade oc lader thet føre nedder tiill stranden.

Item breff tiill Medelffar, att thee lader theres store ferge løbe ind vnder Hindtzgaffuels skouffue, huor Hans Johansen thennom tilsiger, oc thage weed ther paa oc then føre hiid tiill Kolinghus.

Breff tiill Frantz Brochenhus, att hand forskiicker hiidtt tiill Kolinghus xx gode øxen Relator Jffuer Krabbe.

Sammeledes

Sammeledes breff tiill Hans Johansen, att ko. ma. er komen i forffaringe, att ther schall were paa nogen øøer ther tiill Hindtzgaffuell aske oc abele treer, att hand lader forskiicke hiid en boed fuld hiid aff samme tree. Relator Jffuer Krabbe.

Jens Michelsen, borger i Wedle, citat Frantz Dyrre Damsgaard for nogen wquems ord, som hand gaff hannom, som hand meener mett wrette, att møde tiill første almindelige herre dage. Jdem protectorium regis.

128 Morthen Olluffzen, herritzffogett i Tørrildherritt, citat Giertrued Chrestens oc hendes laugeweriie i Toutthoff, Per Chrestensen i Wandell, Jens Chrestensen i Tofftthøff, Søffren Nielsen i Giøddinge, Søffren Andersen i Skougaard, Anders Jwll i Hueßell, Lauritz Jensen, Berthelf Chrestensen i Tørringskouff, Olluff Ibsen i Biernløff for en fredløeß mand, som sloug hans søster søn ehiell, som the haffuer hußet oc hellet.

Jdem citat Chresten Jensen i Hueßell oc Anders Michelsen i Langskoff oc teres longsmendtt for tou louge, som the gaff, att the icke schulle haffue hußett eller hellett en fredløß mand, som slouff hans søstersøen ihiell, att møde i Koldinge tridie nyttaars dag førstkomendes.

Jdem citat Chresten Persen i Tørringskouff for hans søster søn, som hand ihiell slouff, att møde same tiid vt supra.

The borgere vdj Aarhuß, som bleff brendt for om sancti Mathis dags tiidt paa Broobiergh, ffinge breff, att the motte were quitt och frij for schatt, ytterholdt och andenn tynnge vdj fem sambfelde aar effther thette datums lydelsse. Cum inhibitione solita. Datum Collinghuß ipso die conceptionis Marie anno mdxlvj. Relator Peder Ebbessen.

Breff till Lundenes leenn och Bøglinge leenn att kronetiennere, bønder, closter tiennere, capittels tiennere och kercketiennere, att the strags framføre ko. mats thiiende haffre till Rindom kircke.

En missiue till her Otte Krumppen, att handt schall vnderholle iiij bodtz menndt paa Haldt.

Ett breff till Claus Siste, att handt schall vnderholle xx draffuantther paa Riiberhuß.

Ett breff till frue Sitzell paa Hønborgh, att hun tillsteder bønderne i Hønborgleen att hugge hwer x lasß wiidt i Hønborg skouffue och føre till Collinghuß.

En

Søffrin Brunckerßen en forschriifftt tiill herritz fogetthen wtj Bierreherritt, att handtt tager tiill seg xviij wuilliige siunsmendtt oc sandmendtt ther wtj herrithet oc forfare, om thet windisbyrdtt, som Lauris Gørsting, Lauris Hanssen i Wormsuig mett flere wundit haffue, om Hadstedtbeck schulle haffue siit begyndelße loff aff Langemoße wester op tiill Hastedt bierg oc Hastedtt torn oc løber wester op tiill Abellgaardz løcke oc neder wtj Barritzskoffs mølle, om thee haffue wundett saa rettheliige, att thet bør att were wedt magtt, oc giiffue thet beschriiffuet hues the grandskendes oc forfarendes wor, dog giiffuendes samme windesbyr som wundett haffue lougliig aduordsell.

Thesse epter^{ne} Danmarcks riges raad att giiffue thennom hiid till kon. mtt. nyaars affthen. Datum Kolling søndagen epther vor frue dag conceptionis 1546. Skonne: her Axel Bragde. Her Claus Bilde. Siellanb: her Anders Bilde. Knud Persen. Her Knud Ruud. Her Mogens Gyldenstierne. Byrge Trolle. Erick Bølle. Fyen: Anthonis Bryske. Jyrgen Lycke. Jutland: Eriick Banner. Per Ebbesen. Her Otte Krumpen. Oluff Munck. Erick Krabbe.

Her Eske Bilde bleff forscreffuit paa cantzelers gode behaffue. 129

Her Per Skram oc Tage Otzen bleffue tilscreffuitt, att the skulle lade thennom Skone vere beffallitt oc haffue goed agting oc tilsiun, om noget paakomme.

Item Jep Tordzen er forscreffuit att møde her nye aars affthen.

Mester Hans Tagssenn, superintendent vdj Riiberstigtt citat etc.

Breff till Peder Godtske, att handt forskicker hiidt till ko. mat. till Collinghusß en groenn persße och nogenne skruer, som ligge mellom hans nades kammer och drotningens kammer. Sameledes breff till docter Peder, att handt vpsluter, att mandt kandt indkomme till same persße och skruer, thii hand haffuer nøgellen ther till.

Till Riiberhuss, att huer bonde skall giffue iiij sk^{er} haffre for huer hests gesterij, dog att the ij sk^{r} haffre, som ther pleyer att følge met, att the oc vdgiiffuis, att huer førre samme haffre hiid. Vdj lige moode aff then fittalie, som er vdj forraad, først haffre ij lester, flesk ij^{c} siidder, tørre fore kroppe ij^{c}, huiteling xij^{m}, penning j^{m} mr. danske.

Skanderborg oc Silckeborg aff huer hest gesterij iiij sk^{r} haffre oc ther som ther pleyer att følge ij sk^{r} haffre mett aff huer hest, att thee oc ydes her paa slottet, fittalie

fittalie, som et forscreffuit vtj forraad, haffre vj lester, flesk j^{m} siidder, fare kiød j lest oc j^{c} tørre fare kroppe, penninge ij^{m} marck.

Hald vdj lige moode iiij sk^{r} haffre aff huer hest for gesterij oc ij^{m} mr. gesterj penninge, fittalie, som er screffuit om forraad, haffre xij lester, flesk v^{c} siidder, fare kiød j lest, kwkiød j lest, tørre fare kroppe j^{c}.

Aalborg hus ix^{c} mr. aff gesterij strags vfortøffuit att forskicke hiid, aff fittalie vdj forraad, haffre iiij lester, flesk iij^{c} sidder, fare kiød j lest, kokiød ij lest, penninge j^{m} mr. danske.

130 Aarhus gards fittalie vdj forraad, haffre xvj lester, flesk $iiij^{c}$ siidder, kokiød j lest, fare kiød j lest, tørre fare kroppe ij^{c}, penninge iij^{m} mr.

Affgifft aff Kalløe at then vfortøffuit forskickes hid til slottet.

Vdj lige moode til Albrit Skiel aff Børlom closter bode fittalie oc penninge.

Vdj lige moode til Jffuer Lycke aff Vargarde.

Vdj lige moode til Niels Kieldsen om iij^{c} sidder flesk oc hues anden fittalie, som hand met egen staar aff Vøgling leen.

Och ginge samme breffue vdt om for^{ne} fitalie, haffre och pendinge tiisdagenn nesth effter sancte Lucie virginis dag 1546.

Jtem Hans Jensen i Siøbye, som bleff nogen tid siden feld for ett falskt breff, som hand beselgde emodtt Per Jensen, at hans syskende oc haffuer wptinget paa ko. matts. vegne emod Hans Jehansen.

Chresten Wggell i Høffue citat Kierstine Brocksdotter i Wedle oc hindes laugeueritt for nogen pendinge, som Morthen Persen tog fran Anders Wggelle, som hand mørde, som hun holler hannom for, att møde tridie nyttaars dag her i Koldinge.

Matzs Claueßen i Hoerup citat Per Stub, slotzfogett paa Skodborig slott, for nogen honningk, som tu haffuer skattett hannom aff, som hand meener met wrett, att møde tridie nyttaars dag først kommendes.

Pouell Tyggesen i Starup citat Jyrgenn Schougaard tiill Skougaard for nogen breffue, som hand haffuer dieltt hannom aff, lydendes paa en gaard ther samestedz, oc $teslig^{te}$ for j g^{n}, som tu haffuer skattett hannom aff, oc for att tu haffuer forhøgett hans $landg^{ie}$, som hand meener met wrette, att møde fierde nyttaars dag først kommendes

131 Nis Henninckssen i Fouitzslett schall haffue ett skiuffuelingsbreff paa Nils Thammeßen, som foraad hans føen Hennich Nielßen oc Jep Hanßen sloe samme Hennick Nielssen ihiell.

Breff

Breff tiill Peder Ebbessen, att hand strax mett thet aller første tiltencker att wdfordere och lade wpbere thenne hielp och skatt aff capitell, abbeder, prouester, prester och kircker offuer alt Arhus stiigt vdj guld och daler och at samme hielp och skat vdj daler och guld er heer wisseligen tiilstede heer vdj Kolding jnden nyars afftthen nest kommendes vdj thet allersenniste, saa at ther aldeles jngen forsømelße tages, anseendes, at ther och aller størst macht paaliggendes er, att samme daler och guld kand komme heer betymeligen vth tiill omslaget.

Vdj lige maade eth breff till Axell aff Wendelbostiigt. Vdj ligemaade tiill her Otte Krwmpen aff Viborigstiigt. Vdj (lige) maade tiill Claues Szestede aff Riiperstiigt.

Item eth strengt breff tiill Oluff Mwnck, att hand retter seg alting[te] epther, att haffue ald thend swm guld och daler her tiillstede vdj Kolding nw nyars dag vdj thet aller senneste, som (han) skall giffue k. ma[at] for Twyes closter, saa frampt hand icke will stande kon. ma[at] ther for tiill rette och wprette h. k. ma[at] hues skade k. ma[at] ther aff fange kand paa thette wmslage, thij k. ma[at] vill aldeles viide thend skade hoes hannom, saa wijett som samme swm seg forstrecke kand tiill vmslage, thij k. ma[at] forlader och retter seg aldeles epther samme swm.

Vdj liige maade eth breff tiill Jffuer Juell om hans swm for Stubberclofter.

Item ett breff tiill Christoffer Roßenkrands paa Skierne, att hand retter seg alting[te] epther jnden nyars dag nest kommendes at lade leuerere her vdj Kolding thett j[m] daler, hand tiilforen haffuer fanget kon. mats. breff om, at sculle forhøge hans pant met, hand haffuer vdj Sønderliwngherret och Medelsomherret.

Item vdj liige maade eth breff tiill Jffuer Lycke paa Wordgard om thet j[m] daler, hand sculle forhøge syt pant met vdj for[ne] Wordgordt.

Item vdj liige maade eth breff tiill frwe Ermegard tiill Biisterop om the v[c] daler, hwn sculle forhøge syt pant, hwn haffuer paa Østerweling byrck.

Item vdj liige maade eth breff tiill her Jørgen Friis tiill Kragsstrup, att hand skall forstrecke kon. ma[at] mett v[c] daler paa Wregeløff closter, hand haffuer vdj forlening.

Item etth breff tiill Axell Juell om thend eptherstandende swm daler, som (er) ij[m] minus xxx daler, hand stander endnw tiilbage mett aff the iiij[m] daler, hand skall forstrecke kon. ma[at] paa Essenbeck closter, att hand vden ald forsømelße eller vndskylding retter seg epther, at leueere samme swm daler her vdj Kolding jnden nyaars dag nest kommendes vdj thet allersenneste, at the kunde komme betymeligen noch tiill wmslaget, anßeendes at ther ligger allerstørste macht paa. 132

Hans Storm, borger i Stege, citat frue Citzelle Eriich Krumbiges eptther-leffuerske for en gaard i Aßens, som hindes hosbunde Eriich Krumebige solde

Oluff

Olluff Norbye, som er Hans Storms arffue oc eye, att møde her i Koldinge tribie nyttaars dag først komendes mett hues breffue oc beuisninger, som hun ther paa haffue etc.

Michell Terckelbsen i Strelloff citat Olluff Staffuerskouff tiill Dummeruplund for nogen pendinge, som hand haffuer skattet hannom aff then tiidtt hand wor riibefoget i Riiber leen, mett wrette, att møde her i Koldinge hellige tre kongers affttеn.

Jyrgenn Krabbe, borger vdj Randers, citat Erich Westenij till Siøbygaardt for x øxenne, som handt haffuer tagett fraa hannom, att møde paa Collinghuſß hellighe trekoningers affthenn.

Idem citat Axell Nilſſenn till Palsgaardt for nogenn gieldt, handt er hannom skylligh, att møde ſamme tiidt och ſtedt.

Item torſdagen post Thome apostoli dag fiick Skaffuen, Seby oc Hørring huer breff om v landzknegkte at holle aff the knegkte, som loe wdj Randers. Relator Jyrgen Perſen.

Item Peder Chreſtenſſen vdj Vandel citat Chreſten Jenſſen i Tofftbyo, Anders Jenſſen ibidem, Anders Søtſſen ibidem oc Peder Nielſſen ther ſamme ſtedz, att møde her vdj Colling then thridie dag neſt epther nyaars dag oc beſtande theris ſandhet, huadt thennom vitterligt er om Matz Matzens dødt.

133 Endnw ſkall ther breffue vdſcriffues paa thet nye tiill alle lenſmend paa kon. mats. regenſcaps ſlotte och gorde vdj Norintlandt om fitalie, at forſkicke hiid till Koldinghus till kon. mats. wnderholding.

Først etff breff tiill Peder Ebbeſſen, att (hand) retter ſeg epther, ſtrax wfortøgeret at lade komme hiid till Koldinghus ald thend forraad, hand haffuer aff Arhus gardt, Ackier och Iſegords vdj rug, malt, haffre, ſmør, fleſk, kiødt och andet, epther thenne jndlagd zedels och regiſters jndhold, teſlig[te] och kon. mats. partt aff tyende haffre ther aff Arhus ſtiigt, at handt ald ſamme korn, haffre och anden fitallie vden ald forſømmelſe eller vndſkylding lader ſkiibe ther for Arhus och lade thet aldſammen komme hiid etc.

Vdj liige maade tiill Hans Stiige aff Skandelborig och Sylckeborig om alt thend fitalie, ther vdj forradt er, aff rug, malt och haffre, teſlig[te] och fleſk, kiødt och andet, ſameledes och ald thend geſterij haffre, at thet altſamen matte bliffue ſkiibet ther for Arhus och ſkickes hiid.

Vdj

Vdj liige maade tiill her Otte Krwmpen, at hand strax lader skiibe ther for Alborig ald kon. mats. tyende haffre aff Wiborig stiigt met thend anden fitallie, flesk och kiød, hand tiilforn haffuer fanget ko. mats. scriffuelße om at holde vdj forrad, at thet aldsammen wforthøgret matte komme hiid tiill Koldinghus, tesligte och alle gesterij pendinge, som wpboris vdj pendinge, at the skickes Jørgen Perssen, tesligte och at the, som holde heste tiill gesterij, at hand wpbeerer vj skr haffre aff thennom for huer hest och lade skibe same haffre for Alborig met thend anden fetalie och haffre.

Item vdj lige maade ett breff tiill Axell Juell, at hand strax lader skiibe ald thend haffre, hand haffuer aff forraad, thesligte och alt thend flesk och kiødt och andet, hand haffuer tiillforen fanget scriffuelße om, at thet bliffuer strax skiibet ther for Alborig och bliffuer skicket hiid tiill Koldinghus. Item at hand tager viij ß pendinge for huer hest gesterij, som pendinge plege att giffue, eller och iiij skr haffre for huer hest och lader skiibe thet haffre fran met thet andet.

Item vdj liige maade eth breff tiill Claues Sestede om ald hues fitallie aff forraad, som jcke alrede er skicket hiid, at hand thet strax skicker hiidt, tesligte och ald kon. mats. partt aff tyende haffre aff ald Hardsøßell, Wardsøßell och Nørwongsherret och Skodborrighus leen.

Item ett breff tiill Rasmes Perssen, kon. mats. stiigtsscriffuer vdj Wendelbostiigt, at hand strax lader forsamble alt kon. mats. tyende haffre ther aff Wendelbostiigt vdj Alborig och thet strax met thet aller første thet skiibe ther for Alborig och skicke thet hiid till Koldinghus till kon. mats. behoff. Item at hand lader al biiget giøres vdj malt och samme malt met alt rogen at lade ligge ther tiillstede paa viidere beskeed ther vdj Alborig och jngtet ther aff at selge eller affhende, at hand strax skicker Jørgen Perssen alle the pendinge, hand haffuer, som kon. maat tiilhører aff kirckers och presters gesterij.

Søffren Laßen, borger i Holstedttbrowo, citat Eiller Lycke tiill Torp for nogen gield, som hand er hannom skylduge oc icke kand komme tiill syn betalinge, tesligte paa syn faders wegne Las Wilsen, borger i Lemuiig, for nogen gield, som hand er hannom skyldiige oc for ett angker, som hand tog fran hannom.

Las Wilsen, borger i Lemuiig, citat her Jyrgen Friiff tiill Kragsstrup for 134
nogen gield, som hand er hannom skylduge, att møde i Wiborigh, nar ko. ma. først komer thiidtt.

Her Olluff Libbertt citat Anders Nielßens arffuinge i Holstebrow oc Ringkiøping for nogen gieldtt, som forne Anders Nielßen war hannom skyldige, att møde i Koldinge kyndermøße dag først kommendes.

Item

Item Erick Banner eyendoms breff paa et boel vdj Hensledherret vdj Hørby sogen oc kallis Skuoffgard oc Lodulg Persen iboer oc skyller ij grott til skyld.

Borgemester oc raadtt wtj Faaborg finge breff tiill forstanderen wtj hospitallett wtj Odenße, att the mu beholle then høye taffle och the ij smaa klocker oc thet seyerwerck wtj then helliigandz kircke wtj Faaborg.

Item breff til Alborg borgere, att the flye Rasmus Persen lofft rom ther vdj til kon. mtts. tiende korn oc behielpeligen att fange bygget giortt wdj maltt. Sammeledes att flye hannom ett skiib, som kand førre same korn fran Olborg oc hiid til Kolling.

Item ett breff til alle presterne wdj aaltt Wendelboe stigtt, att inden otte dage, epther ko. mtts. breff er forkyntt oc lest for thennom, att thee tha haffue vdgiffuitt theres gesterij, som thee pligtige ere oc met egen stae, til Rasmus Persen, som haffuer beffalling then att wppebere.

Item breff till Nykiøping i Morß, Tysted, om korn lofftt til kon. mtts. tiende korn, som wppeberes wdj Wendelboe stigt.

135 Item ett obett breff til alle kircke verger wdj Wendelboe stigt, att thee strags jnden otte dage, epther ko. mtts. breff er forkyntt oc lest for thennom, yde paa the steder kongens part oc tiende, huor Rasmus Persen thennom therom tilsigendes worder.

Hans Lauritz i Kiergaard citat Niels Maltisen, herritzschriffuer i Skatzheritt, for en loug, som hand hagde giffuit hannom for ett breff, att hand icke schulle haffue schreffuit, nu paa tisdag førstkommendes.

Mester Jens leßemester i Riibe en forschrifftt tiill Claues Szestede, att hand lader hannom fylge i thette aar ko. ma. partt aff tienden aff Jerne sogen.

Item ett breff til Eyler Rønnow, att myn herre haffuer vntt mester Michell, att hand maa beholle kronens part vdj thette aar oc siiden frambelis then att beholle for en stellig affgiifftt, att hand thær for lader hannom følge samme tiende vdj thette aar oc bliffuer til ens met hannom, huad hand skall giiffue ther aarligen til kronen.

Item capitel vdj Aarhus ett breff til mester Morthen Bußartt, att epther thij att the ere til sinds att nedertage domkirckens spyer, att hand ther for will

were

were ther hoes, nar the ville wpsette en anden spyer oc ther til were forstander oc tilhielpe, att thet maa gaa saa møgit thes bedre for seg.

Idem en forscrifftt til Hans Stygge, att hand flyer thennom til theres spyers byggening fem stølther temer oc iij tree oc ere thennom behielpeligen mett wogne til samme temmer, att the fange thet fran till Aarhus.

Borgemestere og raadmendtt wdi Aarhus fich breff, att eptherthij thee hagde loffuitt oc tilsagdtt, att wille ferdige giøre skiebbroen ther for byen oc then altiidtt holle well ferdiige, thaa wntte ko. ma. thennom wtj iij sambffelde aar, nest eptther thette datum regnendes, att mue wppebere aff huer stor lest goetzs, ther wdskiibbes eller jndskibes ther for byen, ij ß danske oc j ß aff huer smaelle lest goetzs, oc schall ingen were frij for samme toldtt wden thee, som bygge oc boe ther i byen. Datum Koling anden nyttaars dag ao. 1547. Johan Friiff subschripsitt.

Item abbeden aff Ringsted fiick breff, at ko. mtt. haffuer ombragit mett hanom tredie part aff closters rentte, som hand nu vdj thette neste forledne aar fick breff om at skulle komme riget tilhielp met. Datum Kolling tredie nyars dag 1547. 136

Erick Brne et breff, at jngen del paa hans gotzs then stund hand er vden riiget i ko. mtts. 2c.

Dyenes Baskert en steffning offuer baskerne, som bygge oc boe vdj Riibe, at hand haffuer tiltalle til thennom, for the giøre hannom hinder paa thett første bond emod kon. mtts. breffs lydelse. Datum 2c.

Hans Tygessen, borger wtj Riibe, citat Otthe Gyldenstiern for iiij lester rug, som handtt hannom affkiøp haffuer oc handt haffuer hans handschriifftt paa, oc handtt icke wiill fornøyge hannom samme rug, att møde nu paa mandag for 2c.

Jørgen Luchussen ett breff att schulle were byfogett wtj Boensee.

Item Otte [Claussen] [1]) oc hans metarffuinge citant Oluff Munck, [Hartuig Thamessen] [1]) oc Axel Nielssen for nogen lodt oc anpart, som the miene thennom att haffue vdj Palsgordt, adt møde vdj Colling vdj dag xiiij dage.

Item Niels Scriffuers arffuinge finge breff til Per Hansen paa Aggershus, att hand skulle fornøge thennom j^c daller, som ko. mtt. hagde giiffuit thennom. Datum Kolling mandagen epther nyaars dag.

Item .... en steffning frue Lizebet Lodvig Olufssen eptherleffuerske for j^m gyllen oc tye lester korn, som Erick Gyldenstiern vor hans høstrues moder skyldig.

Idem

[1]) De indklamrede Navne ere udstregede.

Idem citat Iffuer Lycke paa hans høstrues wegne for samme sag.

Idem citat Erick Morthensen paa hans høstrues vegne for samme sag.

137 Christian etc. Giøre alle witterligt, att thenne breffuiser Jørgen Luckassen, borger vdj wor kiøpsted Boense, haffuer nu weret for oss och suoret oss och wor kiere søn hertug Frederich och effterkommer konninger vdj Danmarck huldschafft och troe att were och i alle maade att wille wide och ramme wort och rigens gaffn, beste och bestand, tha haffue wi nu tiltroet och befallet hannom att were wor byfogit och tollere vdj wor kiøbsted Boense, att indkreffue och opberre wor told, siise, sagefald och ald anden koninglig rente och rettighed, som oss met rette ther vdj byen och paa byens frihed tilfalle kand, tesligte att hielpe huer mand, fattig och rig, indlendisk och vdlendisk, som hannom for dom hender for att komme, paa wore wegne loug och reth. Thi bede wi wore fogether, borgemester, raadmend och menige borger vdj forne wor kiøbsted Boenße, atj ere hannom paa wore wegne bistandige vdj dom och reth paa byeting och raadhus och tesligte behielpelige, att vdførdre forne wor rettighed vden alt wildtt, tesligte binde wi alle jndlendiske och vdlendiske, som forne wor kiøbsted Boense met theris handel och kiøbmanskafft besøgendes worder, atj rette ether effter paa wore wegne att giøre och giffue samme wor byfogit och tollere hues told, siise, sagefald och alt anden koninglig rente och rettighed, effter som i oss och kronen pligtig ere, hand skal igen skicke huer mand ther vdj byen, fattig och rig, jndlendiske och vdlendiske, loug och reth och ingen mand emod lougen och byens preuilegier vforrette vdj noger maade. Giffuit paa wort slot Kollinghus tisdagen nest effter nyeaars dag aar mdxlvij.

Laurs Mickelßen y Rouestrup citatt Jacup Kock, fogett tiill sanctj Hans closter i wor kiøpsted Odenße, for hans søster, hand lodt rette emodt lougenn, att møde y dag otte dage her i Kolinge.

Per Jull i Brandtbierg citatt sandtmendtt wtj Torrildherrett for ett toug, som the haffue giortt emellom Gamell Heßel wraa, Hiøom oc Kollerup, oc hand mener icke att were rett giortt, att møde her paa Kollinghus i dag fiorthen dage.

Titt de Herdo ett forscrifft till byefoget vdij Assens, att hand lader hannom vdfange hues kiød som hand haffuer arresteret for hannom, dog att hand vdgiffuer hans told.

Peyter Brummer aff Rostock en forscrifft til Per Goske, att hand lader hannom vbehindrit vdfange hues kiød som hand hagde ladit for hanom och andre the

the Rostocker kiøbmend arrestere oc icke heller giør thennom hinder paa skiibett eller 138
paa nogit anditt theres metthaffuendes gotzs.

Willatz Perßenn i Nørre herritt citatt Jost Huas, for handtt steffnitt hans broder Per Perßenn fra hans gaardt, att møde her paa Kollinghuss y dag fiorthendage.

Hans Laurisen i Kiergaardt cittat Eriich Skram, Jens Thommeßen oc Jens Mogensen, landtzdomere, for halffdelen i ij gaarde i Grimstruppe, som thee dømptte hannom fran, at møde i Riibe, nar ko. ma. først kommer till ....

Olluff Staffensen oc Per Krabbe, borgere i Riibe, citant Michell Michelsen i Longholtt for nogen øxen, som thu haffue loffuitt oc tilsagdtt thennom, som the schulle haffue till kiøbs oc haffuer giffuet teg paa same kiøb fiire daller oc icke kunde bekome same kiøp aff teg, att møde i Ribe nar ko. ma. først thiidtt komendes worder.

Niels Ebßenn i Skerbeck citat Jep Anderßen i Kongstedtt torp for en gaardtt, som Niels Ebßen ibor, som handtt giør hannom hinder paa, att møde paa mondag.

Marin Nielßes i Fierup citatt Erick Bølle for en eng, som handt haffuer ladett indføre wtj, wtj Fierup toff, att møde imorgen.

Item breff, att epther thij att Iffuer Ericksen haffuer beret, att thett gotzs, som loe till vor frue alter vdj Iemmerløff kircke, att thet vor komen fra hans forelдre oc nu haffuer beuilgett att landgiellet ther aff ma bliffue till kircken till euig tid oc herlighet hoes hannom oc hans arffuinge till euig tiid.
iiij garde i Iemmerløff, Per Nielsen, Henrick Mogensen, Anders Hoffmand, Hans Andersen, j vdj Seersløff, Benedict Mortensen.

[Lauris Nielßen i Langskouff citat Chriisten Nielßen i Krogsgaardtt for—] [1])

Albrett Skell, Claus Iffuerßen, Mogens Iuell, Maritz Iostßen, Hans 139
Eylerßen, Otthe Nielßen, Jens Marquorßen, Bogen Persen oc Jens Huas etc. her Nielß Laurissen haffuer (berett), at her Jørgen Friis haffuer ladet tagett oc heffdett fran her Nielßes gaardt —.

Item mester Anders Skoffgardt, erchibegen vdj Wiborig, skal paa hospitalens wegne vdj Wiborig haffue kon. mats. breff paa kronens rettighet vdj theße ij eptherne gorde

[1]) Udstreget.

gorde, som ere først then gordt vdj Westeriis vdj Rinsheret, som Jos Jenssen vdj boer oc giffuer aarligen thiil kronen ij pd. smør, iij kander hunning, vj skelling leding oc iij heste gestery. Then anden ligendes vdj Gestedt byø vdj for^{ne} herit, som Chresten Star nu vdj boer oc gaff aarligen thiil kronen ij pd. smør, iij kander hunning, ij skieling leding oc iij heste gestery.

Hans Reess, borger till Lybeck, ffick ko. ma^{ts} breff, att handt nu thenne gangh motte vdtføre aff riigett iij lester kornn. Datum Colinghuss fredagenn post trium regum aar etc. mdxlvij.

Item bleff forschreffuit fran Claus Gestede aff Riffue tiill Nyborg vj^{m} huidtling. Datum Kolding feria 3^{a} post epiphanie 1547.

Børrie Throlle. Item wiill ko. mt. scriffue epther Byrrie Throlle, tha skall mandt finde hannom paa Clausholm. Item Erich Bølle skall man finde paa Cluedt i Fyn.

Item ett breff tiill Per Godske, att ko. mt. haffuer wnt Christoffer Huitfeldt iij lester rug oc ij^{c} sier flesk; dog att Christoffer sielff skall lade hentte thennom ther. Relator her Eske.

Per Nielssen i Dyrueg oc Chriistenn Ipssen ij sandmendz breffue, att were sandmendtt wtj Nøre herrit.

Tesse efftersereffne Oluff Grerssenn i Gesten, Hans Nilssen i Andsth och Lauris Mortthenssenn i Wersth haffue vptingett till Johann Brockenhuss for xxvj dalere for ett ran ther suore Thomis Jenssen i Ferup offuer for ij øghe och bleffue ther for for ko. ma^{t} nederfeldigh giordt, och schulle haffue vpreysninghs breff.

Frue Inger, Lauris Matzens efterleffuerske, citat Peder Falster, hindes broder, for hindes møderne godtzs, bode jordtgodtzs oc løsseør, tesslig^{te} for hindes federne løseøer aff Sebygaardt, som handt holler hinder for, att møde heer i Collingh then søndagh nesth for fleske søndagh.

140 Ragskoff borger ett breff tiill Hans Wrne, att hand antuorder thennom ett messe rede tiill teres sogne kirckes behoff aff then kister i hellj gesthus samesteds oc thet andett foruender the fattiige tiill beste.

Herman Skiell citat Jørgen Holst, byeffogett her i Koldinge, for att hand haffuer forbodit her Olluff Persen, som boer i myn gaardt her same steds, att suare

suare for[ne] Herman oc haffuer beffald hannom att stide same gaard emod hans minde, att møde paa fredag først kommendes.

Peder Herloffsenn, lagmandt i Oslo, citat Erich Ugerup for nogett arffuegodtzs, som handt holler hannom for, att møde vdj Oslo sancti Hans baptiste dagh førstkommendes.

Frantz Matzen, borger i Rübe, citat Per Krutze tiill Ballo, nogett korn, som thu est goed for tiill hannom paa Ennold Jenßens.

Crestenn Matssenn i Creuitt citat Jens Rottfeldt for hans regennschaff, handt annamede fraa hannom och icke wille hørett. Tesliig[te] for j[c] daler, som handt haffuer trengdt hans slegtt och wenner till siige goedt for hannom for, føre endt handt motte komme vdt aff fengßell, att møde heer paa Collinghuß søndagenn for fastelauffuenn.

It breff paa thre gorde, som the nu sielff i wære haffue epther konning Hansis breff, dog ßaa, att the skulle giøre oc giffue ther aff hues ther aarligen pleger aff att gaa oc holle ko. mt. lensmandt oc folch en tiidt om aarit mett xx heste.

Niels Skell en befalling tiill theße epther[ne] Jens Jull, Henrich Windt, Jens Mogensen, landsdomere, Jørgen Skoffgordt.

Hertuig Skram citat Oluff Munck for en gaardt vdj Bøgballe, som handt holler hannom for met vret, att møde søndagen nest for fastelaffuen.

Per Thonneßen i Lerskouff oc hans søskende citat Bertell Tonnesen oc Niels Claueßen i Fieruppe for nogen jordtt oc eyendom, som the loutte thennom, som the giøre thennom hinder paa, oc tesllig[te] for ett løfftt, the thennom tilsagd haffuer oc thet icke holtt haffuer, att møde paa freedagh først kommendes.

Jesper Daae tiill Enggaardt citat Henning Quitzaw tiill Sandagger for att handt haffuer ladett hugge nogen skouff wtj Enggaars marck i modtt hans mynde, att møde søndagen nest for fastelagens søndag.

Christiern Thomßen i Byllund citat Pouell Lausen for att hand besiidder gaarden mett hannom oc hand icke haffuer wdgiiffuit syn indffestningh, att møde paa odensdag først kommendes.

Per Jeipsen i Fobislett en forschriifftt.

Niels

Niels Perßen i Werop en forskrifftt till herritzfogeden i Giørringherritt, Pouell Gramsen, att hand haffuer trette mett Niels Matzsen ther samestedtzs for j gaardtt ibidem, som hand haffuer panttett aff nogen vmyndige børn oc icke wille annamme syn wdlagd pendinge egen, att hielpe hannom ther vdinden saa møgett som rett er.

141 Themer, som skall tiill Rudgaardtt. Først tiill kielleren tryßindtztuge bielcker xij alne lang. Item wnder thet første lofftt xliiij stolpper, huer vj alne langh, endnu xxij bielcker, xiiij alne lang huer. Item tiill thet andett lofftt xliiij stolper, huer viij alne langh oc xxij bielcker, huer xv alne langh. Item xl tylter saudiellere.

Johann Brockennhußß citat her Jyrgenn Friiss for en gaardt, kallis Kogis boll i Fabergh sogenn, som handt haffuer tagett segh till oc siiger segh att haffue kiøfftt then aff ko. ma[t], att møde heer paa Collinghußß søndagenn for fastelauffuenn.

Her Claus Bilde en for[uit] tiill Jøren Wrne, att hand giffuer her Claus bescreffuit fran ßeg huor om then sag er emellom Per Tuesen oc hans wederpartt om en gordt i Katterup, oc siger Per Tuesen, att hand wor indsteffnt i Heslunde kircke tiill ett wenligt møde oc ingen rettergang oc siiden motte paa Boserup, huo ther gich ther om paa Boßerup, om hand gaff seg ther i nogen rettergang eller ey, eller om her Per Skram hagde nogen befallings breff att døme paa ßame sag eller ey.

Mester Torbern Bilde en forscrifft tiill the thre lansdomere i Skonne, att the steffne for thennom her Tygge Krabbis arffuinge, saa mange ther erre i landet, for nogen gielldt, som hand haffuer her Tygges breff paa oc hielppe hannom ther i hues rett er.

Her Claus Bilde ett offuit breff tiill skattebynder oc kronetiennere i alt Baghus lenn, att ko. mt. epther ßame her Claus Bildes wnderuisning agther att lade hugge ther nogit temmer oc lade thet føre paa strandbagken oc ladett thet skiiffue oc paa fororit løffue tiill Fyn oc ther faare ßame temmer betale etther mett korn, att nar oc epther som her Claus eller hans fuldmegtiig thennom ther om tilsiigendes worder, att the tha epther hans wnderuißning hugge saa møgett temmer, saa langt oc brett thennom ther om tilsiiges, oc føre thet sielff paa strandbacken.

Holger Rosenkrans ett obett breff tiill menige almoe, bynder oc tiennere, som boe wbj alt Tybiergs herret, att hand haffuer berett, huarledes nogen tiidt siiden

stiden skall ther i heredet wære hengtt en thuiff oc skall wære affskoren i beltestedett oc henfortt oc ko. mts. rett ther mett røffuit emodt logen, thij beder ko. mt. oc binder thennom alle, att the tiltencke att randßage ther epther oc wdlegge then, sliigtt giortt haffuer, att then maa ther bliffue ther straffit faare, saa frambt the icke alle wiille thet wndgilde oc paa thet then wskyldiighe motte bliffue ther faare orsaghe.

Hans Hiortt oc Frans van Strelle, befallingsmandt, ett pasbort att wmbdrage her i Jutlandt, legger fran leger, huar knectene ligge, oc betale thennom, att the fangge frij wnderholding oc wogne, saa manghe the behoff haffue. 142

Jidem Frans ett breff tiill Aars oc Randers, att ther er slagen nogre knecte oc the thet giortt haffuer erre rømbte, thij beder myn herre, att the haffue ther tilsiun i, att ther bliffuer straffit epther som wedt bør.

Rasmus Pederssenn i Hanrop i Nørre Jernløse sogenn en forschrefftt till frue Anne Jahan Wrnes effterleffuersche, saa handt haffuer berett for ko. ma[t], huorledes att biscop Lauge Wrne hagde tillsagdt hannom och hans hustrue Lucia aarlige aar att schulle fonge i theris liiffs tiibt tuo pund rugh och tuo pund bygh for en gaardt, som handt vplodt till her Jahann Wrne, liggenndes vdj Kiøpnehaffnn i sancti Clemendts sogenn, att hun fuldgiør hannom then løfftte, hues ther aff igenn staar, och siidenn frambelis effter hans breffs lydelsse, som hand ther paa haffuer.

Torgir Pederssenn i Quennestaldt en forschrefftt till Otte Stiigsenn, att handt ingenn forhinder giør hannom paa then efferstadt, som igenn stodt effther Stij Bagge, som waar xviij daler oc viij t[er] kornn.

Oluff Gylldensternn till Estuadgaardt citat mester Matzs, sognepresth i Holstebro, for handt haffuer lockett och bedragett hans fader søster Lene Oluffsdather och ther mett sidder, holler hindes godtz och opber ther frugtt oc landgilde aff, som hand meen ꝛc. att møde paa Collinghußs søndagenn for fastelaffuenn.

Idem citat Lene Oluffsdather for hun haffuer ladett segh locke och giffte segh selff vdenn hindes neste werges och arffuinges sambtycke till en presth mett naffn mester Matzs oc meenn for thii effter lougen, att hun haffuer forbrott sitt godtzs ther mett, adt møde same tiidt.

Seuerin Persenn i Windeløff citat Rasmus Schabh till Schoblingh for en gaardts eye, kallis Strongs byggestedt, liggendes i Kollerup marck, som handt holler

holler hannom for, teslic[le] for en laugheffdt, som hand haffuer giordt paa samme eyendom, att møde paa Collinghuss søndagenn for fastelaffuenn.

Breff tiill Anstth herret oc Maltherrit tiill alle channicke tiennere, closter tiennere, wicarrj tiennere, preste tiennere oc kircke tiennere, att huer thennom annammer sem les wedt, huar oc nar Jffuer Krabe eller hans budt thennom tilsigendes worder.

Item ett breff tiill Oluff Munch fran Øster gordt tiill Karup. Item her Otte fran Karup tiill Snee.

Theße epther[ne] landzknecthe bleffue schriiffne wtj borgeleye wor froe affthen kyndermøße 1547: Riibe xx. Horßens vj. Weylle vj. Warde vj. Nykiøping i Mors vij.

143 Erick Skram citat Hans Laurissen vdj Kiergordt for ij gorde vdj Grimstrup oc en lagheffdt, som han haffuer giordt paa for[ne] ij gorde, att mødhe vdj Colling søndagen for fastelaffuen.

Hans Styge fich breff kyndermisse dagh att schulle forskicke hildt till Collinghuß xl øxenne och iiij[c] ssider flesk. Item Claus Sieestede fich breff samme tiidt att schulle forskicke hiidt till Collinghuß iiij lester salttett fisk.

Byrger Trolle en befalingh till tesse efftersckreffne gode mendt Erich Banner, Erich Krabbe, Gabriell Gyllensternn, Albrett Skeell, Claus Jffuerssen till Bolle, Jffuer Lycke, embitzmandt paa Wordgaardt, Jens Marquordssen till Lengstholm, Jyrgenn Spliidt till Orloffgaardt, Jens Fussen, herretzfogett i Hornssherrett och Per Smidt, herretzfoget i Wennebergherrett.

Thaleck Symynns, borgerske i Hadersløff, en forschrefftt till Otte Gyldennsternn, att handt bethaler hinder hues handt er hinder skyllig och retter segh sielff ther vdindenn.

1547 løgerdagen epter kyndemøsse dag aff Kolingehus fick Peder Hansen aff Agershus oc Christofer Huitfeld aff Bergenhus scriwelse, at the skulle betinge oc købe vdj theres leen kon. mt. till beste alle the mordskind, ther falder, oc bruge ther till then rettighet, som kon. mt. haffuer aff Norges log om første kiøff, saa at huer aff for[ne] lensmend slij hans nade the fleste gode mord, thennom mweligt er vdj thette aar.

Jørren Jonsen aff Worbierg ett søbreff paa ett merskiff westfardt, dog hand inggen fetalie eller wore wdførre emodt ko. mts. forbudt.

Breff

Breff tiill Peder Hansen poo Agershus, at hand forskicker till Kopenhaffn slott the lvj skippund stange jern oc ij lester osmwnd oc the clodder, som hand bleff skyllig aff thette hans regenscaff, tessligte the xxx stocker grofft clede, som hand bleff skyllig aff forgange aars landehielp aff Agershus leen.

Item en messiff tiill Aßens, att ko. mt. sender tiidt vj bodsmendt wdj borgeleger paa en foge tiidt att skulle bliffue beliggendes.

Jens Brodt i Soersløff citat Frandts Dyre till Palstrup, for att handt haffuer vdt trengdt hannom aff synn gaardt Wannettlundt, endt dogh att hand haffuer giffuitt hannom stedtzmaall nogen føge tiidt tillforne.

Erick Chriistofferßens forloffuers breff.

Wij eptherne Anders Biilde tiill Siøholm, Eske Biilde tiill Suanholm, Claus Biilde tiill Liungsgaardtt, Knudtt Rudt tiill Wiidby riddere, Børge Trolle tiill Lillø oc Peder Suab tiill Giorsloff kiendiis oc giør alle wittherliigtt, att 144
eptherthij kong. mat. wor allernaadte herre haffuer nu naadeliigenn wntt, att erliige oc welbyrdige mandtt Erick Chriistofferßenn maa komme aff thenn fengßell, som handtt nu er behefftthet wtj paa Kiøpnehaffnn slott, tha haffue wij paa forne Erick Chriistofferßens wegne loffuitt oc tiilsagdtt oc nu mett thette wortt obne breff loffue oc tiilsiige hogmelthe kong. mat., att forne Erick Chriistofferßen nu strax epther som handtt drager aff Kiøpnehaffn slott schall indrage paa hans egenn gaardtt Bindiinge oc icke ther nogenstets aff sognenn, før endt att handt drager ther frann oc hiidtt for oss wtj retthe. Sameledes loffuer wij, att forne Erick Chriistofferßen nu paa søndag letare først komendes schall møde mett erliig oc welbyrdiig mandtt Anthonius Bryske tiill Langeßøø, riigens cantzeller, for forne kong. mat. her paa Kollinghus eller anderstedzs, huor kong. mat. tha er, wtj retthe oc tha att forhandle synn sag for hues kon. mat. eller forne Anthonius Bryske haffuer hannom tiill att talle enthen tiill mynde eller tiill retthe. Tiisliigte loffuer wij, att forne Erick Chriistofferßenn eller nogen paa hans wegne schall ey feydde eller feyde lade, wforretthe eller wforretthe lade forne Anthonius Bryske, hans slegtt oc wenner eller noger hans foruanthe wtj noger maade. Sameledes att forne Erick Chriistofferßenn schall wtj alle maade bewise seg trolliigen emodtt kong. mat. Oc ther som forne Erick Chriistofferßenn icke forhandler syn sag for kong. mat. enthen tiill mynde eller rett, som foruit staar, tha bepliigthe wij oss enthen frambellis att stande for hannom wtj løffthe oc borgenn eller oc att jndføre hannom indt paa Kiøpnehauffns slott, som handtt nu er. Thiiße forne artyckler alle oc huer serbellis bepliigther wij oss paa forne Erick Chriistofferßens wegne, att handtt fast oc wbrødeligenn schall holle oc ther som forne Erick Chriistofferßenn

alle

alle for^ne^ artyckler oc huer serdellis icke hollendes worder, tha schulle wij were faldenn tiill kong. mat. for fire thuſindtt daller huer for ſynn anpartt att bettalle w(d)en altt wndſkylling, wedtt wor gode tro oc loffue wnder ett jndlegger, oc schall for^ne^ Erick Chriiſtofferſenn dog ſielff were pliigtiig att ſuare ſine gierninger for hues hans forſømelſe tiill thenne dag eller om handtt emodtt theſe for^ne^ artyckler handlendes worder. Thiill hues windesbyrdtt, att theſe for^ne^ artiykler alle oc huer ſerdellis faſt oc wbrødeligenn holliis ſchulle, haffuer wij trøct wore ſygnetther neden paa thette wortt obne breff. Datum Kollinghus fredagen poſt purificationis Marie aar 1547.

145 Nils Anderſſenn till Lynngbye citat Henningh Quitzow till Sandagger for nogenn gieldt och for ett breff, ſom hans fader haffde giffuitt Anders Henrichſſen och thett icke fuldgiordt haffuer, att møde heer paa Collinghuſſ ſøndagenn for faſtelaffuenn. Idem citat Mauritzs Emichſſenn till Reffsſiøe for ſamme ſagh att møde ſamme tiidt och ſtedt.

1547 mondagen neſt epter ſøndemøſſe fick Juer Krabbe forlenings breff poo Borgeby leen, ſaa hand ſkall giffue ther aff till aarlig affgifft ij^c^ ℔ danſke, at yde poo Køpenhaffns ſlott huert aar inden ſt. Michels dag bethimeligen oc till gode rede, oc giøre ther aff riget tilbørlig tieniſte, ſaa [1]) lenge kon. mt. ther om anderledes tilſigendes vorder etc. Cum clauſulis ſolitis etc.

Item eth obet breff till menige almwe och indbyggere i Skelſkør, at kon. mt. er till vindes vordet, at ther ſkall vere nogen løſe oc vprørſke karle ebland thennom, ſom nw nyligen haffue giort eth vpſtød emod borgemeſter, rad oc byfogeden ther i byen oc forment thennom at ſtraffe misdere epter logen oc vor receſſ, oc ther offuer ſlaget theres meſtermand ihiell, poo huilken theres vlempe kon. mt. ſtorligen forvndrer. Thij beder oc ſtrengeligen biwder kon. mt. alle hans nades vnderſotte vdj Skelſkør, at the ere theres borgemeſter, raadt oc byfoget hørige, lydiige oc bijſtandiige at holle got regemente oc ſtraffe thet, ſom er emod logen oc vor receſſ oc i alle andre mode ſtille eder hørſome emod thennom poo vore vegne ſom gode vnderſotte, ſaa ther ey kommer videre clage poo eder, ſaa frampt at vij ey ther offuer ſkulle lade ſtraffe eder ved thet høgſte etc.

Item en miſſiua till borgemeſter, raadt oc byfoget ther ſammeſteds, at the ſkulle lade leeſe for^ne^ obne breff poo theres byeting oc tage borgen aff the, ſom vore høffuitzmend for thet vprøre at ſla bødelen ihiell.

Teſe

[1]) Udſtreget er: at holle kon. mt. en natt geſterij, nar hans nades veij faller ther till gorden.

Leße epther[ne] erende sich Per Hanßen suar paa førsk Kolding tisdagen 146
epther kyndermyße 1547.

Item skall handt betingge ko. mt. ther i ält sit len the fleste maarskyndt, handt i thette aar bekomme kandt, oe ther tiill bruge Norges log mett førsle kioff.

Item att forskicke strax paa fororit tiill Kiøpnehaffnn alt thet koffuer, ther er, teslig[te] alt thet stangge jern, hand haffuer, ij lester osmundt mett the clodder, som hand skyldiig bleff aff sit regnskaff, xxx stycker grofft clæde, som hand bleff ko. mt. skyldig aff forgangne aars hielp aff Agers hußes len.

Item om then bygning paa Obslo kircke oc paa skollen er ko. mt. tiill freds, ligeruis som Peder thet giort haffuer mett then kircke tiende.

Item om the article religionen anrørendis wiill ko. mt. lade bestaa, tiill ko. mt. komer i Skonne, oc tha wiill ko. mt. forscriffue superintendentten tiill seg mett Per Hansen oc tha giøre ther en endeliig skich paa etc.

Item som hand scriffuer om then klippe wdj kellerren, som ther paa slotthet affbrudt er, tha er thet ko. mt. behageligt, oc then gardt Per Hansen haffuer vnt berchmanden ther faare quit oc frij hans liffs tiidt, er ko. mt. ther om tiilfreds.

Item nar Per Hanßens skiff komer paa fororit tiill Kiøpnehaffn, tha haffuer renttemesteren befalling att slj hannom wp tilbage egen rug, malt oc flesk, saa møgit hand behøffuer.

Item Antønnes Almbech ßag anrørendes, att hand tager borgen aff hannom, oc ther hand icke kand stille borgen, att handt tha foruarer hannom, saa hand icke wndkommer mett sit regenskaff.

Item om the krauell spiiger oc jern bolte, hand fich her Eske Bildes scriffuelße om, thennom skall hand lade ferdiig giøre, ligeruis som hannom ther om tilscreffuit er, enten i Skeen eller anderstedś.

Item om then gaardt, Per Hansen haffuer wdlagt superintendentten for 147
then halm oc hø, hand aarligen skall haffue ther aff slotthet, er ko. mt. tilfreds, ligeruis som Per Hansen thett beskyrtt haffuer.

Iffuer Krabbe citat Crestenn Pouelssen i Engum och Jes Nilssenn i Gaffuerslundt for en gaardt i Gaffuerslundt, som waar suoren i faldt oc bruge samme gaardt, att møde paa Collinghuss paa tiisdagh førskommendes.

Breff till Stig Porss oc Jesper Friss poo Malmøø hus, at the icke skulle selge nogen aff the forraads øxen, som the poo kon. m[ts] vegne haffue stallit poo hans nades foder, men holle thennom frembelis poo vidert besteed.

Item breff till tolleren vdj Helsingøør, at hand skall forscriwe viij[c] gode vogenskud aff Dantzeck.

Claues

Claus Siestede en befallingh till tesse effterscreffne godemenndt Jens Thomissen, Jens Mogenssen, landzdommere, Crestenn Fassi, Gundj Lange, Jens Spendt, Harttuigh Schram, Christoffer Maltteſſenn och Nils Kragh, om sandemendt i Wlborgherrett haffue giordt rett marckeſkell emellom Madum och Kergaardt.

Ett breff tiill Jyrgen Michelßen i Bøgballo, herritzfogett i Nørwongsherritt, her Michell, prouest i same herriit, alt thet kierckekorn, som thee haffue ther i herrittett oc er giortt i maltt, att thee thet forskiicker, oc thesslig[te] kiercke rogen, att thee then wddieller emellom byndeꝛne, att the thet lader bage wtj brødtt, saa att ther bliffuer aff huerie v sk[r] rog en t[ne] brødtt. Relator Jffuer Krabbe.

Ett breff tiil Mogens Godske oc Stye Porß, att thee forsambler tindkornett ther offuer ſtiigtterne, som ko. ma. tiilkomer oc huer lader ther aff bage vell gott hart brød, j[c] lester brød i kaffringhe, oc thet beholle hoes thennom tiill widre beskeedtt.

Carstenn Carstennſſen aff Hußum en forſchreff till Oluff Perſſen, tolder i Riibe, att handt lader hannom vdfonge iiij lester honingh, hand haffuer ther liggendes, dog att hand icke kiøber nogenn mere honningh.

Breff till Eyler Rønnow, at hand strax met allerførste forskicker met en skude till Sønderborg iij lester meell oc iiij lester rug aff tiende kornet, som hand vdj beffalling haffuer, oc tager ther poo igen Bertrom van Anfelds quittants.

148 1547 løgerdagen epter Scholastice virginis aff Kolinge vdgick breff till tesse epterscreffne køpsteder om gode bodzmend till kon. m[ts] orloffs skiff i foraaret, om behoff giøris: Malmøo xx. Landskrone x. Helsingborg iiij. Engelholm iiij. Halmstede vj. Vardberg vj. Ysted x. Trelborg vj. Falsterbo oc Skanøer iiij. Køge vj. Helsingør vj. Stege vj. Stubbekøping iiij. Skelskøor iiij. Summa j[c].

Breff till Peder Godske poo Køpenhaffn, at hand forskicker ther fran slottet oc till Sønderborg ij t[r] got førne krut oc vj t[r] grofft, vell forwaret oc sammen slaget vdj gode stercke tønder eller halffue tønder, oc ther till xij packede tønder Jslands fisk, nar Bertrom van Anfelds budt ther epter kommer oc thet forbrendes vorder.

Jtem eth pasport poo thenne breffuiser Bertrom van Anfelds bud aff Sønderborg, som hand afferdet fran Sunderborg oc till Køpenhaffn epter for[ne] viij t[r] krudt oc xij t[r] fisk, at hand faar forbelse met saa mange vogne, som hannom behoff giøres, ther till frij ferger offuer fergeſtederne, saa hand ther met redeligen affſtedt kommer till Sønderborg met for[ne] gods.

Jacop

Jacop Winds ett forlenings breff ad gratiam paa en gordt wden Kiøghe, hwilcken gordt Leling gordt, som Jesper Skencken tilforn i forlening hagde, quit oc frij, dog saa att hand skall giøre ko. mt. oc riigit ther aff tilbørliig tieneste. 149

Peter Suobe ett breff, att ko. mt. haffuer wmbdragit mett hannom paa thenne tiidt for hues hand skall giffue aff degendomit i Roskyldt etc., aff synderlig gunst.

Aar etc. mdxlvij søndaghenn eptther Scholastice virginis dag eptther ko. mats. beffaling paa Kolinghus bleff forhandlett mett Bertrum van Aneveldtt, embitzmandtt paa Sønderborighus. Først schall Bertrum van Anevelde haffue paa hans egett liiff tiill besoldinge, saa lenge hand haffuer Sønderborig slott, ij^c g^en møntt oc schall hand holle viij gerustige heste oc ther tiill gode karlle oc paa huer aff thennom sedwandlige hoffcledening oc besoldinge, lige som ther holles paa Segebierig oc andre ko. ma. regenskaffs hus i førstendømmene, oc thet lade indschriffue i slotz register. Ther emod schall Bertrum van Aneuelde offuer giiffue oc forlade ald then fordeell, som hand tiilfforn haffuer hafftt aff huder, skind, tallige, ister, namast, hosbundhold, sageffaldtt, vrag oc ald anden wuiße fordell, oc thet aldsamen lade kome ko. mat. tiill gott regenskaff. Relator Jochim Beck, renttemester.

Mauris Holbeck, borger i Hamborgh, en forschrefftt till borgemester och raadt i Wedle om geldt aff Iffuer Findtzenn, Anders Findtzen, att the hielppe hannom huadt rett er. Idem en forschrefftt till borgemester oc raadt till Riibe om geldt, Peder Docter er hannom skyllig. Idem en forschrefftt till borgemester och raadt i Horssenns om geldt, Jep Iyull borger er hannom skylligh, att the hielppe hannom huadt rett.

1547 mondagen epter Scholastice virginis poo Kolinge fick Thomes Koppen aff Hamborg breff, at kon. m^tt haffuer till trod oc beffallet hannom stichtens gods poo Færøø, som hand nw selff i verde haffuer, oc skall hand giffue kon. m^t huert aar baade aff kronens oc for^ne stichtens gods vij^c ℔ lub. oc ther aff fornøge till scholen poo Færøø j^c ℔ oc till hospitalet oc the fattige ther samestedts j^c ℔ oc the v^c ℔ lub. fornøge kon. m^t huert aar inden posse, huor hans naade er vdj riget, oc tha føre tilstede nøgafftige quitants aff Færøø pa for^ne ij^c ℔, at the ere fornøget scholen oc hospitalet.

Hans Chrestensen i Rensgaard citat Bendict Persen och Jes Persen i Word for att the lode rette hans broder Per Chrestensen och lode sette hans hoffuit paa en stage, for att hand hug en finger aff for^ne Bendicht Persen, att møde nu paa torsdag. 150

Bastiann

Bastiann van Erfertt, borger i Aarhuß, en forschrefftt till her Otte Kromppenn, att handt haffuer ett indsindt, att hannom icke skeer nogen vskell, i thett att borgernne aff Wiiborgh haffue beslagett hannom och hans godtz, for handt er kommenn tidt till byenn och haffuer vdtslagett hans ware och kiøbmandskaff ther till snapstingh.

Breff till Frantz Brockenhus, at kon. mt. vill beholle skipper Meynert hoes then boyert ther ligger, at hand ther for giffuer hannom vnderholding eller borgeleye hoes sine bodzmend.

Breff till Jørgen Rudt, at hand flyr kon. mtts salter for Muleberg steg tiill iiij bonds garn, som hand skall vdsætte hans nade till beste poo Halnede.

Breffue till nogle kiøpsteder om øell nw strax at lade brøgge.

Først Riipe om x lester gott øell at lade brøgge, the sculle annamme maltet ther tiill aff Claues Sestede, homble och ter schall Jørgen Pederssen betale thennom.

Vdj liige maade eth breff tiill Arhus xx lester øell, Peder Ebbessen skall forskaffe thennwm maltet, homble och ter sculle the sælff finde raad for pendinge, som skall betales thennom.

Vdj liige maade eth breff tiill Horßens om x lester øell, Hans Stiige skall flij thennom malt till.

Vdj liige maade eth breff tiill Wedell om vj lester øell och iiij lester brødt, Peder Ebbessen skall flij thennwm ther till malt och rog aff kon. mats. tyende korn aff Biereherrett.

Vdj liige maade tiill Midelfar om vj lester øell och iiij lester brødt, Eyler Rønnow skall flij thennwm rog och malt ther tiill aff tyende korn.

Vdj liige maade tiill Aßens om iiij lester øll och ij lester brødt, Eler skall flij thennom malt och rog.

151 Item eth breff her om tiill Claues Sestede, at hand strax forskaffer borgerne vdj Riipe malt tiill x lester got øell.

Vdj liige maade eth breff tiill Peder Ebbessen, at handh flij thennwm vdj Arhus malt tiill xx lester øell och thennwm vdj Wedell malt tiill vj lester øell och rog tiill iiij lester brød och samme malt och rog tiill Wedell skall aff kon. mats. part aff tyende aff Bierreherret, och hand skicker hiid tiill Kolbinghus en lest kokiød, en lest faar kiødt, vj lester malt och iiij lester rog och en xx lewendes faar oc skicke hiid ther fede er och x eller xx kalffue emodt mytfast.

Vdj liige maade eth breff tiill Hans Stiige, at hand fliier thennom vdj Horßens malt ther fran Skandelborig tiill x lester øell och at hand skicker hiid tiill Kolbinghus en lest kukiød, en lest faarkiødt, xx fede lewendes faar emod mytfast

mytfast och hand strax sliier hild fram thet flesk, haffre och anden fitallie, hand tiillforn haffuer fanget ko. ma^{e} breff om, och en lest fersk smør aff thet aller ferskeste, ther er, æntten paa Sylckeborig eller Schandelborig.

Item ett breff tiill her Otte Krwmpen om xl gode fede øxne att skicke hiidt tiill Koldinghus och the ere ther visseligen jnden otte dage for mytfast.

Hans Timme, borger tiill Lybech, fuldmegtiig paa nogre kiøpmends wegne i Lybech, en for^{uit} tiill Knudt Gyldenstiern om en skip, forgich wnder Sambsø, oc hues gods, ther aff bleff reddet oc forhender er enten hos bynderne eller anderstedes, att hand lader hannom thet følghe for en temelig bergløn, saa hand ey behoff haffuer seg ydermere ther om etc.

Ingeborg Kals i Flensborg en for^{uit} tiill borgmester i Wedle, att hun haffuer tiltall tiill Morten Kremers hustrv samestebs for noghen pendinge, hindes husbonde tog fran hindes suendt, ther hand myrde then, att hielppe hinde theri hues rett er.

Idem haffuer tiilltall tiill Søffren Holst wdj Randers for nogit clede, hindes hosbunde haffuer borget hannom.

Idem en for^{uit}, att hun haffuer tiltall tiill Niels Blymester oc nogre flere theris mett borgere i Aars for nogett clede oc anden gieldt, som hun sielff berette kandt, att the hielpper hinde ther i rett.

Idem en for^{uit} tiill Aalborg, att hun haffuer tiilltall Marcus Klyne for 152
clæde, hindes mandt haffuer borget hannom, oc icke kand komme tiill syn betaling, att the oc hielpper hinde ther wdj hues rett er.

Albrett Giøye, Eskell Giøye oc teres mettarffuinge citant Niels Skell for en jndførsell, hand haffuer ladet seg indføre i Aunsbierg mett mere gods, i dag otte dage.

Idem citant Erich Skram, Jens Mogensen mett terlis mettfølgere ridemendt, som jndførde Niels Skell, for the haffue jndførdt hannom theri oc icke naffngiffuit huar for faldsmaall, kost, thæring oc skade gieldt, som thet seg burde, tesslig^{te} for the haffue jndført hannom i her Mogens Giøy gods oc sagde, thet wor jomfru Giertrudt Erichs datters gods, att møde i dag otte dage.

The Lybske ett breff till Christoffer Huittfeldt, att the haffue ladett giffue tiilkende for ko. ma^{t}, huorledis att theris kiøbmendt skeer forkortt paa theris segelladtz och kiøbmandtzs handell, att hand ther for haffuer ett indseendt wdj, att thennom icke skeer forkortt, meenn att thet gaar lügeliigenn till paa begge siider.

Hans

Hans Hugger, borgemester i Collingh, citat Jyrgenn Mickelssenn, herretzfogett i Nørwaanngsherrett, for ett breff, handt loffuitt hannom paa her Mogenns Søyes wegne, att her Mogenns Søye haffde oplatt Hans Hugger thett skylle breff, som hand hagde aff mester Jyrgenn Skodborgh, och hand icke haffuer fott thett, att møde i Collingh paa løffuerdagh førstkommendes.

Idem citatt paa hans hustrues wegne Albrett Søye oc Eskell Søye mett theres mettarffuinge for nogenn gieldt, som Axell Søye waar Nils Jyrgenssen skyllighb.

Jens Banngh i Skyum ett protectorium.

Ebbe Laurtzen till Tulstrup, Las Jenssen i Sall oc Per Tussen i Aptrup mett menige lodtzeyere i Sall sogenn, citant Lauris Bestenij till Hagstedt oc Erich Bestenij till Siøbygaardt, for en møllebam wedt Siøby mølle, som schulle huertt aar opbrydes om paasche tiidt oc stande vtilldømptt iij vgger effter sancti Hans bagh mittzommer, tesliig[te] for then mølle, som er bygdt wed Siøbygaardt, som bortt støffuer theres ennge aff Sall sogenn, sammeledes for tagskiørdt och fiskerij i Salsiøe, att møde paa Collinghuss torsdagen nesth effter midtfaste søndagh.

Herloff Trolle en befalingh till thesse effterschreffne gode menndt Oluff Munck, Hans Stygge, Christoffer Roßenkrandz till Skern, Gabriell Gyldennsternn, Albrett Søye till Clausholm, Holgerdt Roßenkrandtz, Michell Nilssen till Kye, Erich Nilssen till Kollerup, Jyrgenn Rostrup till Ristrup, Hans Holck till Baritschoff, Peder Nilssen i Miesingh, Michell Jenssen ibidem, Michell Nilssen ibidem och Michell Offuessen ibidem, att the grandske oc forfare om ett marckeskell emellom Dretzløff sogenn marck och Bstrup marck och emellom Testrup marck och Bstrup marck oc emellom Grumstrup marck och Bstrup marck oc emellom Brørup marck och Kattrup marck och emellom Brørup marck och Engistrup marck, som sandemendt aff Woreherrett giørtt haffue, er saa lougligenn giordt, att thett bør wed magtt att bliiffue eller ey.

Idem en befaling till samme for[ne] godemendt, att the grandske oc forfare, om samme for[ne] sandemendt haffuer giordt thett marck(eski)ell emellom Hoffde marck och Lunde marck, att thett bør wedt magtt att were eller ey.

153 Her Jyrgenn Knudtssenn, sognepreſt i Simyndbøll sogenn paa Langelandt en opreysningh for ett falsth breff, handt bleff nederfeldigh giortt for, som handt screff for Hans Smedt i Rudkiøbingh oc haffuer optingett emodt Eyler Rønnow.

Her Knudt Rudt en befalling tiill Erich Bølle, Siuordt Grubbe, Niels Firen, Niels Marquorsen, Claus Daar, Per Marquorsen, om en offuer breff oc gresgang emellom Boserup oc Skauterup, som Eskell Giøe giør thennom hinder paa.

Crestenn

Crestenn Jenssenn i Winnj i Norge ett protectorium.

Peder Ebbessenn en befallinge till tesse effterschreffne godemenndt Jens Thomissenn, Erich Schram, Jens Mogenssenn, Gabriell Gyldennsternn, Nils Lange till Kiergaardt, Nils Skeell till Nygardt, Albrett Skeell till Genderup och Frands Dyre, att the grandske och forfare om nogenn trette, som er emellom hannom och Eyler Lycke om nogenn siøer och fiskeuandt och garnn, handt haffuer tagett frann hans bønder i Norssogenn och anderstedts och slagett hans tiennere och hues andenn trette thennom emellom, och effter the att the paa begge siider haffue satt then sagh ind for thennom, att the tha skillie thennom att entthenn till mynde eller till rette.

Item ett breff tiill Claus Sestedt, att hand lader giøre ij^c par stagløs eller torrißell mett thet aller første, saa the erre her ingen midfaste tiilstede oc att handt etc.

Item ett breff till Per Godske om ij^c par stagelys.

Item ett breff tiill Eggerdt Dyre, att hand drager hiidt mett hoffzinderne oc theris heste.

Thesse breffue skall endnw vdgange strax om fitallie at skickes hiid till 154
Koldinghus tiill kon. mats. behoff her aff Noriutlandt.

Tiill Peder aff Arhus stiigt: Rog vj lester eller vj lester mell. Malt viij lester. Haffre xij lester. Flesk viij^c sider. Faarkiødt j lest eller iij^c thørre forkroppe. Oxne xx ther fede och gode ere. Saltet eller tør kukiød j lest. Smør fersk j lest. Lewendes fede faar xx. Fedegalte x. Wildbrad.

Tiill Hans Stiige aff Siilckeborig och Scandelborig: Malt vj lester. Rog iiij lester eller iiij lester mell. Haffre vj lester. Flesk vj^c sider. Faarkiød j lest eller ij^c tørre farkroppe. Fedegaltte xv och thennom strax at lade vpsette paa styeen at fedes met korn. Oxne xxx. Ferskt smør j lest. Tørregiedder och braßen ij eller iij t^r. Wildbrad.

Tiill her Otte Krwmpen aff Haldt: øxne xl, och at hand strax lader bestille, att ald kon. mats. tyende haffre och vj lester aff landgylde haffre strax met thet aller første bliffuer skiicket for Aalborig. Item att hand och bestiller och kiøber ij lester salttet heltth och lade ther och jndskiibe met samme haffre och lade thet strax wfortøgeret komme hiid tiill Koldinghus. Item end vj lester maltt aff slotens, at samme fitallie och korn er heer wiisseligen otte dage for mytfast nest komendes vdhen ald forsømelße.

Tiill kon. ma^ats lensmend, som haffue leen paa affgifft.

Tiill

Tiill Erick Banners fogiid paa Kalløø om hans affgifft:

Smør en lest thet ther got och ferskt er. Flesk j^{c} sider. Kukiød j lest. Faarkiødt j lest. Thette strax at forskicke tiill Arhus, Peder Ebbessen haffuer loffuet at ville frembeles forskicke thet hiid tiill Koldinghus.

155 Tiill Albrecht Skeell aff Børglom: Kukiødt j lest. Smør vj t^{er}. Flesk iiij^{c} gode sider. Malt xx lester. At hand thet strax lader skiibe ther for Alborig och skicke thet strax hiid tiill Koldinghus.

Tiill Iffuer Lycke aff Wordgarde vdj liige maade: smør iiij t^{er}. Flesk j^{c} sider.

Tiill Niels Kieldssen aff Bøffling: Flesk ij^{c} sider och alt hues anden fitalie hand stander igien mett.

Tiill abbeden aff Emcloster om ij eller iij t^{er} tøre giedder och braßen at skicke hiid tiill Koldinghus tiill k. mats. egen mwndt.

Ett breff tiill Rasmes Pederssen, kon. mats. stiigts scriiffuer vdj Vendelbostiigt, at hand strax forsambler ald kon. mats. tyende haffre och vj eller viij lester malt och thet at lade strax skiibe for Alborig och skicke thet hiid tiill Koldinghus, saa at thet wisseligen er her otthe (dage) for mytfast søndag.

Item ett breff tiill Cristen Pederssen, kon. mats. tolder vdj Alborig, at hand strax lader ther vdj Alborig eller Nybe eller paa the andere fiske leyer bestille och kiøbe ij lester syld aff thend syld, først fanges, och skicke samme syld hiid tiill Koldinghus jnden otte dage for mytfast.

Teße eptther^{ne} finge breffue att schulle were her wtj Koling then fredag nest for midffast søndag først komendes. Datum Koling ffastelaffuens søndag anno 1547. Her Axell Bragde, Anthønis Bryske, her Otte Krumpen, Jyrgen Lycke, Knud Gyllenstiern tiill Thim, Eyller Rynnow, her Knud Rud, Eriich Matzsen, Byrie Trolle, Tage Thott [1]).

Jens Bragde, Jacop Mauritzen, Byrge Jenßen, Mogens Krabbe, Otte Bragde, Claues Daa, Jyrgen Bragde, Frantz Brochenhus, Hans Johanßen, 156 Anders Johansen, Jesper Daa, Jens Nielsen, Michell Brochenhus, Jyrgen Gyllenstiern, Marquord Tiidemandtt, Claues Eggerttsen, Albrett Gøye, her Mauritz Olsen, Per Oxe, Herloff Trolle, Jyrgen Wenstermandtt, Otte Rottløff, Henrich Holck, Jesper Rantzow, Eskild Gøye, Franciscus Spanirtt, Gabriell Gyllenstiern, Otte Gyllenstiern, Knud Gyllenstiern till Estrop, her Chrestiern Friiff, Niels Lange, Christoffer Stygge, Niels Kieldsen, Albrett Skiell, Iffuer Lycke, Hartuig Thomesen, Jyrgen Rud, Axell Nielßen.

Theße epther^{ne} fruer fick breffue att schulle were her i Koling nu søndagen oculj, att schulle drage sallen oc herre kammere. Datum Koling fastelaffuens søndag anno 1547. Frue Ingeborig Per Ebbeßens. Frue Druede Her Otte Krummpens.

[1]) I Marg. ved dette Stykke er med samme Haand tilføiet: Raadtt.

Krummpens. Frue Citzsell Eriich Krumdiges. Frue Lytzabett Claues Gestedes. Frue Ermgaard her Jyrgen Podbuskes. Frue Rigborig Hans Johanssens. Frue Anne Frantz Brochenhusses. Frue Kierstine Gabriel Gyllenstierns.

Her Maritzs Olssenn citat her Otte Krumppenn for en dom, som handt haffuer fongett mett wrang vnderuisning aff riigens cantzeller paa j gaardt i Dystrup, Søuren Joenssenn i boer, att møde paa Collinghuss till midtfaste.

Iuer Krabbe en quittants,' at kon. mt. haffuer fordraget hannom the ijc ℳ danske, som hand vor plictig at giffue aff Borbij leen thette aar 1547, poo thet hand skall vpbygge then store lade ther po garden.

Niels Astrup i Ribe citat Pouel Persen, fogit paa Ressstrup, for en dom hand foruerffuit paa Wiborig landsting met wrang vnderwisning, att møde nar min herre kommer til Olborig.

Breff om aager peninge, som her epther følliger. Wij Christiann etc. Giørre alle wiitherliigt, att eptherthi att mange follige klagmaall for oss werritt haffuer om thet wchristelige aager, som mange wor wndersatte her wtj riigit schulle bruge och besuerie fatig folch metth, som nødes till wtj thieris storre tranng at lonne pening, kuornn eller andenn diell, tha schulle the giffue saa møgit till renthe och aager ther aff, ydermere end thett kand beløbe seg thett mand bortt lonner, tha paa thett att sliig wchristeliig handel, som skeer och bruges emod Guds retferdighet, mootthe nederleges oc icke her epther ydermere bruges, saa att fattige folch, som er trengd till sin neste att lonne pening, kuornn eller andenn diell, icke schulle mett aager 157
besueres, haffue wij nu mett wortt elske Danmarcks riiges raadtt, som her hoss oss tillstede er, giord ther sliig skiick oc forandring paa, att huilche som ere trengd till att lonne penninge, kuornn eller waare aff nogenn och thett icke kunde bekome woden renthe ther aff att giiffue, tha schall thend, som bortt lonner, icke mue tage mere till renthe aff huer march danske weerdtt end en skelling dansche om aaritt, och ther som nogen will ydermere kreffue oc kome ther m(et) wtj rette till herritzting, landz ting eller anderstedz, tha schall hannom icke mere till dømes aff huer marcks werdtt end som forscreffuit staar, huilchit huer maa wide at rette seg epter. Giffuit paa wort slot Kolling huss ffredag nest epter sanctj Valentini dag aar etc. mdxlvij, wnder wort siignet.

Oluff Erlandssenn en forschriifftt tiill Christoffer Galle, att handtt haffuer berett for myn herre, huorledes att ther schall liigge noger øde jorde wtj thitt lenn, som hede Kroppe, oc ther schall ingenn schyldtt gaa aff tiill kronen, att handtt ther fore fester hannom thennom for en skellig affgiifftt.

Per

Per Søffrinsen citat Jørgenn Holst, byfogett wtj Kolling, for en dom, som handtt haffuer wdgiffuit om noger boder her i Kolling emod hans skiøde breff, epther wrang wnderuisning, oc sandemendtt, Hans Klinckhammer, ther sammestet, for att the schulle haffue suorett mett samme dom, som byfogetthen wdgiiffuit haffuer, att møde paa tiisdag først komendes.

Knudt Gyldennsternn till Estrup en befallinge till thesse effter[ne] gode menndt Jens Mogensſen, Jens Spend till Ramegaardt, Peder Iffuerſſen till Padbergsgaardt, Palli Jyull till Wstrup, Jens Grøenn till Nøragger, Nils Jyull till Aabergh, Christoffer Maltteſſenn till Bronbergh og Nils Glambeck till Suensholm, att the grandske och forfare om nogenne enge, liggendes i Wosborgh marck, som frue Ermgaard her Jyrgen Podebuskis efterleffues och hindis mettarffuingis tiennere vdj Kiøttrup oc i Giørding bruge, som handt meenn mett vrett.

Item breff till prier aff Anderſkuoff, att hand lader hugge ko. mtt. wdj closters ſkuoffue nogett temmer epther hans vnderuißning, som ko. mtt. tid forſkiicker, oc lader samme temmer førre till Korsøer.

Item att scriffue till Per Goske, att Kolltermand weed doctor Claus haffuer ladtt giiffue ko. mtt. tilkiende, att thet temmer, som er komen aff Bleging, er gott till att see, meen nar mand ſkall thet tilhugge, er thett jnden wdj forfullett,
158 thij haffuer ko. mtt. nu tilscreffuitt prier aff Anderſkouff, att hand ſkall tilsteede, att ko. mtt. fanger temmer vdj closters ſkuoffue, att hannd ther for forſkiicker Koltermand tid oc lader hanom vdsøge samme temmer oc ſiiden lader samme temmer hentte mett ſkuder fran Korsøer, att bynderne ther met kand forſkones oc icke føres offuer lannditt. Sammeledes ther som mere temmer giøres behoff, att hand thaa lader thett hugge wdj Ambrumstrup ſkuoffue eller anderstedts vdj kronens ſkuoffue, huor thett er att bekomme. [1])

Sandemendt i Holmendtsherrett, Mogenns Hanſſenn och hans mettfølger ett opreysnings breff for ett tough, the nogenn tiidt ſiidenn forleden giorde emellom Gaffuerſſlundt marck oc Brening marck och att the giøre rett tough vdi tilbørlige tiidt nu som tillförnn nar the bliiffue tillkreffuitt.

Nils Clemmenttſſenn schall haffue breff att were borgemester heer i Collingh.

Ett breff tiill Claues Sestede, at hand lader antworde Jørgen Pederſſen alle the huder, ſkynd, kockenfett och yster, ther findes paa slottet, kon. ma[at] haffuer beffalet Jørgen Pederſſen, at ſkall thet strax lade ſkicke tiill Hollandt, ther at lade thet selge tiill hielp att betale hans k. ma[ats] hoffcledning for och tiill andett tiill kon. mats. behoff, thette aar nw kiøpes ſkall. Wdj

[1]) Herefter følger efterstaaende igjen udstregede Overskrift til et ikke indført Stykke: Som landtzknegttenne nu ligge i borgeleye. Søndagenn jnuocauit.

Vdj liige maade eth breff tiill Peder Ebbessen om alle huder, skynd, jster och kockenfett ther aff Arhus gordt och Nackier, att hand thet altsamen tiill Riibe tiill Jørgen Pederssen.

Vdj liigæ maade et breff tiill Hans Stiige aff Sylckeborg och Skandelborig.

Vdj liige maade eth breff tiill Otte Krwmpen om alle huder, skynd, yster och kockenfet aff Hald, thett och strax at skicke tiill Riipe.

Item ett breff tiill Axell Juell, att om ther er nogre skiibe for Alboriig, som ville segle westwert tiill Holland, att hand tha retter seg epther, att lade ther strax jndskibe alle the huder, skynd, yster och kockenfet, som ther paa slottet er, och thett paa en clare register antegner och mett en wisse kiøpmand lader thet leuerere vdj Amsterdamme Jørgen Pederßens bud, tha skall findes ther, som thet anamme skall.

Item ett breff till Eyler Rønnow att hand wisseligen lader Bartram van 159
Aleuelde bud fange thet rog tiill Sønderborig, som hand siisth feck k. ma^ats scriffuelße om.

Ett breff tiill Jachym Beck och Peder Goske, att the och lade Bertram van Aleuelde fange noget Jselands fisk tiill Sønderboriig.

Jffuer Krabbe citat Tyge Perßenn i Mießlingh for en gaards eye i Jerloff marck, som er suoren i faldt och bogh liigeuell bruger then, att møde paa Colling-hußß tiisdagen effter midtfaste søndagh.

Her Søffrin i Lerskoff ett breff till her Per Glambeck, att kong. mat. haffuer ombragett hannom then fierde partt, hues handtt icke wdgiiffuet haffuer.

Endnw forscreffuit om alle hande till Koldinghus om mitfaste tiill thette hoff. Datum Kolding dominica reminiscere.

Tiill Kiiøpnehaffn tiill Peder Goske och Jochim Beck: Bergefisk viij t^r skrwedt. Raff en t^r. Selspæk j t^r. Saltet lax iiij t^r. Oxe kroppe vj t^r tiill kiøckkenet som saltet er met lønborg salt och thørre. Synderaske j lest. Hirsgryn ij t^r. Kiedell x ther fyndes vdj kockenet. En tyn flaske j stor tiill ædicke. Siilldtt vj t^er skonsielldtt. End tiill Kiøpnehaffn slot tiill kon. mats. kielder. Rynske vyn xxx ammer. Prytzing x fade. Romanie iij ammer. Muscatell. Ryuall. [Tyskøll iij lester. Hamborgerøll] [1]) Beggere viij t^r.

Hoes Eyler Rønnow at forscriffue: Faar xxx fede faar. Høns ij^c høns. 160
Kalffue xx fede kalffue, v eller vj vgger gammell. Oxne xx, the ther gode er och fede. Griiße xxxx, vj vgger gammell. Ferske fisk, giedder och brraßen v eller vj t^er fulde leuendes och at fiskeren følger met. Eæg ij t^r. Fedegalte xx.

Hoes

[1]) Det Indklamrede er igjen udslettet.

Hoes Hans Jehanssen at kiøbe kon. tiill beste for pendinge: Høns ij^c. Kalffue xx, v vgger gamell. Griiße xx, vj vgger gammell. Æg j t^e.

Tiill Hans Stiige aff Scandelborig och Sylckeborig: Wildbradt xxx baer ferske. Haarer xxx eller xl. Ferske fiiſk viij eller x t^r. Faar endnw xl, the ther fede er. Æg iij t^r. Kalffue xx, v vgger gammell, the ther vell fød ere. Endnw xv fede galthe.

Tiill Peder Ebbessen: [Wildbrad xl baaer] [1]) xx baer. Faar [xl] [1]) xx. Fedegalte endnw x. Høns ij^c. Eeg ij t^r. Fede faar xx endnw. Harer xxx. End xx eller xxx ferske lax eller xl, at ſkicke k. ma^at fran Lundenes for pendinge, at the matte komme tiill Koldinghus mandagen neſt epther judica.

161 Hoes her Otte Krwmpen: Bere honer lx. Aggerhøns j^c.

Tiill Claues Seſtede: Høns ij^c. Aggerhøns j^c eller ij^c. Fede Faar xx. Fede ſwyn x. Egh j t^e.

Tiill Jørgen Michelſſen, herritzfogiid vdj Nørwongherret om j^c høns at kiøpe kon. ma^at for pendinge och j t^e ferſke æg, thet at ſkicke hiid tiill Kollinghus mondagen epther mytfaſte ſøndag.

Tiill Peder Stub om xx fede faar, j^c høns och j t^e æg at kiøpe kon. ma^at tiill for pendinge och ſkicke tiid hiid tiill Koldinghus och x kalffue, huer (v) vgger gamell, ther vell fede och fød ere, och ſkicke thet hiid tiill Koldinghus, naar hand fanger viiber ſcriffuelße, løgerdagen for judica.

Tiill Jeſper Randtzow om xxx fede faar at ſkicke hiid till Koldinghus mandagen epther mytfaſt ſøndag.

Tiill Jørgen Hanſen paa Briinck om j^c eller lxxx vnge friiſe lamb, høns j^c, eg j t^e, att kiøbe for pendinge oc andtworde thennom Jørgen Pederſen, hand ſkall giffue hannom pendinge igien ther for.

162 Thette epther^ne løckenntyg ſkall beſtiilliis tiill Kolldinnghus.

Aff Riiper bye: Kiedell, ij kiedell huer paa ij t^e. Enndtt ij kiedell huer paa ij t^r. Koppergryder xvj aff the ſtørſthe. Thynnfade lx. Thyn talercken j^c. Enndtt kiedell iij, huer paa j t^e. End kiedell ij, huer paa ½ t^e

Odennſe bye: Kiedell ij, huer paa ij t^e. Endtt ij kiedell, huer paa ij t^e. Enndtt iij kiedell, huer paa j t^e. Endtt ij kiedell, huer paa ½ t^e. Koppergryder xvj aff the ſtørſte. Thynnfade lx. Thyn tallercken j^c.

Niels Jenſſenn i Schalbergh citat Anthonis Bryſke for handt haffuer vdtſaght hannom och hans fader aff then gaardt, ſom the vdj boo, att møde heer paa Colinghuſß tiiſdagenn neſth effter midtfaſte ſøndagh.

Oluff Glob citat Baße Chriiſtofferſen tiill Søerup for Øſter Riis oc Hoffuit ſkouff,

[1]) Det Indklammede er udſtreget.

skouff, sameledes for en skoffs dell, som Sten Andersen tiillfaldtt, mett ij pd. kornn, oc for skyldtt oc opbørßell aff en søsterdell wtj Rebbersspartt oc en søster dell i Chriistoffer Jensens partt, som handtt holler hannom fore oc men mett rc. ett møde rc.

Martthenn Thomissenn, Claus Andersen och Hans Klinckehammer, sandemenndt heer i Collingh, sculle haffue breff for the suore noger [boder fran Per Søffrensen oc tiill] [1]) noger mendt, som Per Søffrensen hagde fuldt woldt offuer, som bode i hans boder, quit for same woldt.

Per Skreder, borger tiill Kyll, citat Jens Nielsen for nogen gield, som hans høstrue moder er hannom skyldiige, att møde i morgen otte dage her paa Kolinghus.

Theße epther^{ne} breff fick Axell Jull aff Colding mandagen epther oculj 1547. 163

Item ett breff tiill mester Morthen Bußertt, att hand paa Axell Juls førdriing giffuer ßeg tiill Aarborg [2]) tiill then bygning, oc ther forbiider paa otte dags tiidt oc wnderuißer temermendene oc andre bygningsfolcket ko. mts. willie om then bygning paa Aalborg hus.

Item ett breff tiill Per Hansen paa Agershus om ett skiff ladt saffdeller oc store letter oc ther eblant viij tylter wbuolde tycke saffdeller, som tienne tiill dørre, dog skall Axell Jull sielff skicke ther ett skiff epther.

Item ett breff tiill her Claus Bilde, att hand skicker ett skiff ladt ege temer tiill same bygnings behoff, epther som byggemesteren hannom tilscriffuendes worder, oc Axell forskicker ther sielff skiff epther.

Item ett breff tiill Eskell Giøye tiill Hunslund closter, att ko. mts. byggemester skall hugge noger ege temmer oc bøge tiill same bygnings behoff, att hand thet tiisteder oc lader syn fogett ther hos wære.

Item ett breff tiill proffuest Suendt, att hand paa Axell Juels førdring forskicker thuinde wogne mett gode heste oc theres tiillbehøring oc wnderholding tiill Aalborg oc holler thennom ther thenne helle sommer egemmen, ther att age oc arbede epther som Axell thennom tilsiigendes worder.

Item i lige maade tiill abeden aff Wedskøll om en wogen.

Item ett obett breff tiill alle krone tiennere, kircke tiennere, closter, cannicker, wicarrier oc preste tiennere offuer alt Wendsysell stiigt, att the giffue thennom tiill Alborg, nar Axell thennom therom tiillsigendes worder, oc retther thennom epther huer thennom ther att arbede paa theres egen kost oc thæring mett skulle oc spader wdj vj sambfelde dage oc lade thennom scriffue huilcke som arbedet haffue.

Wdj

[1]) De indklamrede Ord ere udstregede. [2]) Aalborg.

Wdj lige maade tiill alle the herreder i Hemersyssell, som ligge tiill Aalborg. Item Hinstedherret i lige maade.

164 Item thu søbreff epther nogit temer i Bleginde paa thuo holcke.

Item ett breff tiill Werner Persberg, att myn herre haffuer ther nogett temmer ligendes paa strandbacken, som hand nu sender sit skiff epther, att hand forskaffer saa mange bynder ther tiill, som same temmer skiffue kunde, tiill fogeden i hans frauerelße.

Item i ligemaade tiill Lycka oc tiill hans foget i hans frauerelße.

Item ett breff tiill Per Godske, att epther ßom ko. mt hannom tilforn tilscreffuit haffuer om thet themer i Bleginge, som skulde forarbedes tiill thet skiff, ko. mt. nu lader bygge, haffuer hand icke rett forstadt, ther faare haffuer ko. mt. nu berett Koltermandt all legligheden ther om, att hand skall brug ther tiill baade aff thet selandische temmer oc hallands temmer, huilcket ther tiill nyttiigt er, oc epther ßame Coltermands berettning om same themer oc skiff Per Godske skall haffue att rette seg epther. Teslige^{te} sender ko. mt. Per Godske ett breff tiill her Claus Bilde om j^{c} egge plancker, en hand brede, att ligge tiill rede.

Item ett breff tiill her Claus, att hand lader saffue oc forskaffe ko. mt. l tyllter egeplancker, en rom hand tycke, att ligge altingist rede tiill ko. mt. sender skiff ther epther.

Item tiill Per Hansen i ligemaade j^{c} plancker.

Item Cholttermandt en pasbortt paa iij wogne, att ko. mt. haffuer befallett hannom att ombdrage i Sielandt oc lade hugge noget themmer, att the ther mett skaffe hannom fordelße saa tiidt oc offte hand hender ther fram att kome, att the forskaffe hannom bynder oc fordelße tiill same themmer, saa mangge hand behoff haffue.

Item Jochim Skells budt ett pasbortt paa j^{c} lester kornn att føre aff riigit tiill Hambborg.

165 Tiße epther^{ne} erre forscreffne hos kiøpstederne i borgeleger fran Kolding oculj 1547. Riffue xl knecte. Worde xiij. Holstebro x. Wiiborg xx. Aalborg xiiij. Randers xx. Horßens vj. Tiill Synderborg bleff sametidt forscreffuit xvj.

Item her Anders Bilde en befalling tiill teße godemendt Erich Bøller, Siuordt Grubbe, Lauers Grubbe, Herluff Skaffue, mett herreds fogeden i Steffnsherret Oluff Saxen forfare, huor Laue Broch haffue thagett oc panttett her Anderßes bynders pant oc wogne, som hugge then torn i Strøby ege oc fang, oc forfare huarledes for^{ne} sag gaaen oc faren er, oc thet giffue fran thennom bescreffuit.

En

En fogellfenger, ko. ma[t] haffuer nu annammett, en forschrefftt till Peder Godtske, att handt schall flye hannom vnderholdingh ther paa slottett och scall till segh anname alle the fogle, som then gamble fogellfenger haffuer, och scall Per Godtske handle mett then gamble fogellfenger om handt haffuer nogett redtschaff, then andenn thienn, att hand tha flyer hannom thett.

Jørgen Lycke en forschrifftt tiill landsdomere wtj Jutlandtt, att Anders Nielsen i Østerskouff haffuer giiffuitt en loug for nogen gies, som handtt schall haffue tagett oc handtt mener, att handtt samme loug mett wrett giortt haffuer, att the steffne samme sag wtj retthe for thennom oc døme paa samme sag epther begge parters breffue oc beuisning, om samme loug er saa rettheligen.

Lauge Brock en forschriifft till landzdomere wtj Fyen, att handtt haffuer berett før k. mat., att sandmendtt wtj Oßom herrett oc Bierre herrett haffue suorett tuene Lauge Brocks tiiennere i Langekill oc Tornbierg woldtt offuer, for att the icke wiille giiffue Niels Bielkes fogett hosbonde holdtt.

Ingeborg Kalls i Flensborg citat Chriisten Perßen oc Pouell Persen, borgere wtj Weble, for att the icke wiille igien giiffue hinder the pendinge, som Morthen Kremer tog fran hindes suendtt Hans, som handtt mørde.

Her Otte Krumpen, embitzmandtt paa Haldtt oc Chriistoffer Roßenkrantzs 166
tiill — en beffalling tiill theße epther[ne] gode mendtt, som er Peder Ebbesen, Hans Støgge, Niels Lange, Albrett Skiell, Jonn Matzen, Enuold Kruße, Erick Sten oc Mogens Josten tiill Lunegaardt, att giiffue thennom paa Randerup oc Winkell marck oc ther grandske oc forfare, om sandmendtt i Melßom herritt haffue giortt saa rett marcke skiell emellom for[ne] marcke, att thett bør att were wed magtt eller ey, epther thii att ther haffuer tiilforn weret paa samme marck.

Item Chriistoffer Roßenkrantzs tiill Skierne en beffalling tiill her Otte Krumpen, embitzmandtt paa Haldtt, Hans Støgge, Jens Mogensen, Niels Lange, Jon Matzen, Enuoldtt Kruße, Erick Sten oc Mons Jostsen, att the grandske oc forfare, om sandmendtt wtj Melßom herritt haffue giortt rett skiell emellom Dalsgaardtt oc Broholm, att the thet giiffue fran thennom beschriiffuit.

Theße epther[ne] sandmendtt wtj Wester herrit schulle haffue oprenßnings breff, Peder Truelsen i Borre, Niels Clausen i Jannderup, Niels Skaaning Debell oc Michell Jepsen i Weyere, oc ere nederfeldig giortt for tho sandzmandz toff, som the giorde emellom Hyllersløff oc Obrouoldtt oc emellom Aßenbro oc Grydeuadtt, oc haffue the optingett till Claus Szestedt.

Eett

Ett breff att ingen schall sette sticker wtj alle thee fiiskeleye i altt Riiber leen.

Ett breff att alle wdlender og jndlender, som fiisker weed sønder siide, att thee icke wddrager fran fiiskeleyer før end thee giiffue medell goetz tiill sandetoldtt, liige som the giiffue wed wester siide.

Ett breff tiill Fanøø, Manøø oc Sønderhou, att thee fiskere, som er ther, wdlendiske oc jndlendiske, ehuem som helst thee thiene eller tiilhøre, att thee strags epther Claues Seestedes beffaling yder theres sandtoldtt nar hand thennom paa ko. ma. wegne tilsigendes worder.

Eett breff tiill almue i altt Riibershus leen, att jngen schall wddrage tiill ko. ma. wrag, nar thet wppe kommer, før end thee bliffuer tiilsagdtt aff Claues Seestede eller fogederne, som beffaling haffuer att tiilsige thennom, huilcken som bliffuer fundett ther hoes samme wrag, thaa schall hand straffes ther for som thet seg bør. Datum Koling leffuerdagen post letare anno 1547.

167 Item en misiff tiill fogeden Per Stub paa Skottborg, att hand strax forskaffer hidt ij^{c} les ling, saa the erre her paa mandag morgen.

Her Axell Bragde citat Jyrgen Buge for att hand haffuer ladett seg jndføre wtj nogett hans goetz i Sønderlyungherritt, som hand men met wrette, att møde leffuerdagen nest for palmesøndag først komendes her i Koling.

Idem citat Lauritz Skielling, herretzfogett i Sønderlyngsherret, for att hand haffuer wntt Buge jndførßell i Lunde gaard met wrette.

Idem citat Christoffer Nielsen tiill Skiern for nogen breffue, som lyder paa Lundegaard i Synderlyungherritt, som thu holler hannom for, att møde vt supra.

Bogenn Pedersen en forschriifftt tiill landzdomere wtj Norjutlandtt, att handtt haffuer ladett beretthe, att handtt haffuer tiiltall tiill Morthen Kodtt tiill Warst for en gaardtt wtj Korby, som Tomes Bentsen iboer, att the steffne thennom paa bode siider wtj retthe for thennom oc endeliigen dømme thennom emellom.

Berentt Fritzen wdj Hußom en forschriff tiill borgemester (i) Ribe, att the wiille flie hannom rett offuer Lauris Nichelsen, borger ther samestet, saa att handtt maa komme tiill sin bettalling hues handtt hannom skyllig.

Iffuer Krabbe en beffaling tiill theße epther^{ne} godemendtt Johan Brochenhus tiill Lierebeck, Jens Jwll tiill Alsted, Chresten Splid tiill Mindstrvp, Jyrgen Schougaard tiill Schougaard, Niels Skiell till Nygaard [1]), Jyrgen Jwll tiill Branttebierig

[1]) Istedetfor de to Sidstnævnte har først staaet: Jyrgen Juell tiill Loge, Otte Clausen tiill Nørhollum.

Branttebierig etc., Jyrgen Michelsen, herritzfogett i Noruongsherritt oc Jep Tullisen i Dallerup, att thee grandske oc forfare om marckeskiell, som sandemend i Torrildherritt haffuer giortt emellom Høgsholtt marck oc Jennom marck, emellom Høgsholtt marck oc Roballe gords marck, om same marckeskiell bør att were wedtt magtt eller ey.

Tyge Persen i Meisling, Jes Matzen i Horstedtt oc Jens Joensen i Høllinge huer ett sandementz breff att schulle were sandemend i Jerløffherritt.

Abbetthenn aff Wiiskyldt fiick ko. ma[ts]. schriiffuelße, att epther thij att handtt haffuer ladett giiffue ko. mat. tiilkiende, att ther er mange aff closters tiennere døde i thette aar aff then suare pestilentze, som ther werett haffuer, oc handtt ther for icke kandtt wdfange siit landgille tiill gode rede, tha haffuer kong. mt. werett tilfritz mett hues igien staar aff then tredie partt aff closters renthe, som handtt 168
aff thette aar schulle komme hans naade tiill hielp mett, tiill kong. mat. anderledes ther om tiilsigendes worder. Datum Kolling mandagenn nest epther søndagenn judica aar etc. mdxlvij.

Anders Jeipßen i Kielstrup oc Jesper Olßenn i Breden en forschriifftt tiill landzdomere wtj Fyn, att the haffue berett for kong. mt., att sandmendtt wtj Wißenbierg birck haffue suorrett thennom heruerck offuer, for att the ware wtj Marine Matzens gaardtt oc ther wdlagde nogen gieldtt, som the mene mett wretthe.

Her A. Bragde citat G. Gyllenstierne for wppebørßell, som thu holler hoes teg, som war wpboret aff frue Anne her Holgierds goedtz, sameledes for nogen rentte pendinge, att møde paa fredag.

Raßmus Jude haffuer berett, att hannom er tiilsfalden nogen arffue ther wtj byen eptther Anne Poeskiers, att borgemester og raad i Aarhus hielpe hannom saa møgett som rett er, saa att hand moo bekome hues hand haffuer rett tiill.

Willum Chrestensen i Graaholum haffuer berett huorledes att redsmend oc eyere wtj Hønborigherriit nogen tiid siiden redtte ett enmercke fran hans gaardtt.

Ett breff tiill Jochim Beck, att ther komer nogett krud fran Linhertt Gangelle tiill Lybecke, att hand bethaller fracktten.

Gøydich Cristiernsen, borger i Aalborig oc Clemen Persen i Stagsted en offuen misiff tiill landsdommerne, att the haffue thrette mett Nis Mortensen i Hesit faare en arffue, att the dømme thennom emellom, [tiltagendes tiill thennom flere

flere gode mendt] [1]) Mogens Jostsen, Euoll Krose, Per Kruse, Jon Madsen, Erich Sten, oc nar the haffue dømbt, att the tha tilneffne thuolff sambfrender, som same arffue thennom emellom delle oc skiffte skall.

Jens Bonde, byfogett i Nykiøbingh i Morsß, en forschrefftt till Erich Rudt.

160 [Jøren Wenstermandt en befalling tiill theße epther[ne] gobemendt Mogens Falster, Erich Mogensen, Anders Gøye, Jøren Wrne, Per Falster, Per Offuesen, tiltagendes tiill thennom siug jordegne bynder, som hand er tilfunden aff tingge, granske oc forfare ett marckeskell emellom Lundbye oc Stadager, att eptherthij thet tilforn er logligen forfuldt tiill tingge, att the granske oc forfare om ther er giortt rett marckeskell eller ey, oc ther som ther icke er giortt rett marckeskell, att the tha ride oc giøre ther rett marckeskell som the wille ansuare.

Henrich Skult ett breff tiill Morten Olßen, herretzfogit i .... herret, att sandbemend skulle gaa marckeskell wed Holms møllе, att hand giffue seg samme tiidt ther paa oc haffuer ther jndßeen i, saa ko. mt. sker ther ingen wrett] [1]).

Jep Torckelsen i Wilsle en forscrifft tiill alle thre lansdomere om thrette, som hannom oc Hans Olsen samesteds faare noger pendinge oc ett breff, att the steffne sagen i rette for thennom oc hielpper hannom rett.

Item en mißiue tiill Jochim Beck.

Thage Ottesen, Werner Pasbierg, Kield Bing till Szmidtzstrop, Michell Hals, Most Jensen, emellom Skiøffuelsløff (?) oc Amøstedtt (?). Børre Jensßen tiill Glimbingge.

Frue Line her Hans Kraußes eptthersleffuerske en beffaling tiill theße eptther[ne] godemend Per Oxe, Niels Wicensis, Jyrgen Wenstermandtt, Mogens Falster, Jep Torbensen, Per Falster, att thee grandske oc forfare om trette, som er emellom hinde oc [eyere wtj Ottersløff om nogen wenge oc] [2]) tuene stycker jord, som ligger jnden Ottersløff marck.

170 Thee godemend, som ko. mtt. haffuer til neffnd at vere offuer Per Ebbesen oc Niels Axelsen: her Otte Krumpen, Niels Lange, Albrit Skiell, Hans Stygge. Thesse tog Niels Axelsen: Axell Juell, Hartuig Thomesen. The gode mendtt, som Peder Ebbesen haffuer tiiltagett: Erick Skram, Jens Mogensen.

Byre

[1]) Det Indklamrede er udstreget.

[2]) Udstreget; tilføiet er i Randen og nedenunder: emellom [Affe van Bern] Erich Stygge fogett paa Aalholmm oc Anders Gøye.

Byrj Trolle ett breff tiill her Mogens Gyldenstjerne, Knudt Gyldenstjerne, her Mouritz Olsen, Per Oxe, att the mandagen epther hellj trefoldighets søndag giffue thennom paa Alsø oc granske om Allø mett sine order oc landiordt er Resbyes rette fortaa jordt oc grund eller ey, oc giffue thet fran thennom bescreffuit.

Item Claus Sestedt haffuer berett for ko. mt., att kronens oc Hening Quitzos tiennere, som boe wdj Westerherret, haffue theriis engge ligendes i Synderborg merst oc the tiennere, som boe i Synderborg [1]) sogen, drage ther offuer oc hen driffue theres engge mett teres fææ oc quig [oc icke drage att alfarne wege, som thet seg burde] [2]), tha forbiuder ko. mt. alle oc serdeliis thennom, som boe i Synderborg sogen, i saa maade att fordriffue theriis engge enten mett theriis quig eller andet. Findes nogen her emodt att giøre oc the eller theris quig fange nogen skade ther offuer, tha skall the thet haffue for hiembgieldt.

Christoffer Wrne en beffaling tiill tesze godemendtt Jahan Brochenhus tiill Lierbeck, Henning Jyrgensen tiill Lydum, Per Jwll till Branttebierig, Jyrgenn Juell till Løge etc., Morthen Ollsen, herritzfogett i Torrildherritt, Knud Eysen i Jellinge, Hans Persen i Jennom oc Søffren Chrestensen ibidem, att the grandske oc forsfare om nogen trette, som er emellom hannom oc Henrich Windtt om ett stycke jord, som hand haffuer tagett seg tiill, liggendes i Welling marck, oc giiffue beschreffuit. 171

Idem Michell Nielsen tiill Kyøe, Joen Matzen tiill Torstelunnde, Eyller Lycke tiill Torp, Niels Lange tiill Kiergaardtt, Gundj Lange, Jacop Brochenhus, Per Løcke oc Eriich Bille, att Christoffer Wrne agtter att lade wpkreffue sandemend aff Westerherritt att schulle giøre marckeskell emellom Offuer Brouolld marck oc Hyllersløff marck oc emellom Grydewad husted oc Hyllersløff marck, emellom Atzendrop mølle marck oc Wore marck oc emellom Offuer Broueltz marck oc Wore marck, att nar same sandemend ere wpkreffuit eptther lougen att skulle giøre marckeskiell emellom for^{ne} marcke, att the thaa ere ther hoes oc haffue grandgiiffueligen etc.

Ko. mtt. haffuer tiltroet thesse epther^{ne} gode mend, szom er her Otte Krumpen, Niels Lange, Albrit Skiell, Hans Stygge; Per Ebbesen haffuer tiltroett Erick Skram, Otthe Guldenstiern, Jens Mogensen, Niels Skiell, [Axel Juell] [2]) Christopher Rosenkrans til Lunderup, Hartuig Thomesen, Jens Juell til Alsted.

Første sagh er emellom Per Ebbesen paa ko. mtts. wegne paa then ene oc Nils Axelsen paa then anden sidde, for thesse epther^{ne} sager. Haffuer Niels Axelsens fader Axel Nielsen giort lauffheffd paa then fiortte synden Beyre kircke, som

[1]) o: Sønder Bork. [2]) Udstreget.

som er rett kircke fiortte, prestens oc stygtens tieneres, oc Veyre dam oc Sauffdam oc et huff, som (hand) haffuer tagit seg till, om hand haffuer slige atkomme ther paa, att hand kunde verie seg thet till.

Item haffuer Niels Axelsen ladit hugget vtj stigtens oc kirckens skuoff oc hiemelet andre ther till at lade hugge ꝛc.

Item haffuer Niels Axelsen bondit oc fanngit oc sett thennom i stock oc jern stigtens tienere wdj Weyere oc prestens.

172 Item haffuer hans fader Axel Nielssen oc Niels Axelsen støffuett Hallerup mølle dam høgere end hindes rettiighet emod gamble breff oc segel. Sammeledes bort huggit then skuoff oc eyendom vdj Hallerup oc tislig[te] et stycke skuoff kallis Holtte mere end hans loed oc anpart kande tolle. Formener Niels Axelsen Per Ebbesens tienere at fiiske vdj Hallerup mølle dam.

Item haffuer Niels Axelsen tagit ett gadehus ind vdj Hallerup, som vor bygt for ett hyrrehus oc er alle loedzeyeres jord hand bruger.

Item haffuer Niels Axelsens tienere giort noger vindesbyrd emod Per Ebbesen oc fogeden vdj Steenballes birck haffuer giffuit bescreffuit, som hand meen at vere giort emod recessen.

Item for nogne ord oc vindisbyrd, som Niels Axelsens suene oc hans tienere haffuer tilsagt Per Ebbisen for ko. mtt., som Per Ebbesen meen icke at skulle findes vdj sanhet.

For[ne] godemend skulle [vere neruerendes hoeff tilsteede mett sandemend] [1]) giøre rett marckeskiell emellom Veyre marck oc Stensballies marck oc emellom Veyre oc Blirup marck oc emellom Hallerup marck oc Tuingstrup marck.

Item etth breff tiill landtzdomeren i Lolland Mogens Falster om trette, som er emellom Rasmus Rim, herritzfogett i Mozeherritt, oc Rasmus i Krongerup, haffuer berett sagen, for en ørtt, som hand stedde mester Hans i Nystedtt for nogen legge løn, att hand kaller sagen for seg i rette oc endeligen thennom emellom om samme sag.

[Eriich Vrnne] [1]) Her Albrett Ibßens arffuinge citant her Eske Bilde for ser boell jorde i Krogsstrup o(l)dtt, att møde paa torsdagh.

Breff till Hans Willomsen, at hand forsender hijd till kon. mt. eller hans nades rentmester reth jordbog met mantall oc renthen poo Fawrholm gard oc leen strax met thenne breffuiser.

173 Niels Rossenkrantzs tiltalle til Per Ebbesen er førsk, att hand haffuer tagit noger rog seed fran hans tienere vtj Hallerup aff Raffuenbye oc Ruwe, førre sandemend

[1]) Udstreget.

sandemend giorde theres siiste togh paa samme Raffuenbye marck och om han haffuer da nøgachtig breff ther pa hand, ath han kan then Raffuenbj och Roe beholde.

Item for nogen eng, som Per Ebbesens tienere toff fran Nielß R. tienere wdj Tuinstrup marck.

Item haffuer Niels Roffenkrantzs tiltalle til Per Ebbesen for en grøfft, som han haffuer ladet kast tuert egennom eng oc kornn vdj Hallerup nørre marck, om samme grøfft forhinder hans tieneres kircke veye oc ting veye.

Item ath granske om kirckyn, stigten eller bunden haffuer slige athkoms breffue paa Holems skoff, att the haffuer ther nogen rett til ath hugge.

Item om for[ne] Niels Rosenkrantz tienere, som boer vdj berk, ere beelt meth retthe til herritzting, epterthj de giorde theres skotzmoll till theres biercketing.

Item for Per Ebbesen loed pløge oc sae hans tienere jord liggendes paa Halle, førre thet bleff hannom vdlagt eller aff sandemend til suoret.

At granske om Tolstrup mølle støffuer høgre end hindes rette støffning er.

Item ath granske om nogle gadehuff, Peder Ebbesen haffuer ladet bigge paa Hallervp gadhe och bruger almyndelig grande jord.

Breff till Axell Juell, att nar hand lader et skiib løbe till Norge, att hand thaa bestiller hoes boedzmendene, att ther thages mett thennom tilbage maßen tree till ko. mtts. behoff. 174

Breff til proueft Suend, att hannd forskiicker blye, steen oc temmer, som er paa then gamble kircke ther for closteret, til Alborgh.

Ett breff til Emcloster, att abbeden er thennom behielpeligen capitel aff Aarhuff mett nogen hans tienere att førre noget temmer til Aarhus.

Item breff till Weble, Horßens, Aarhus, Randers, Wiiborgh, att fange muremester och temmermend ther aff theres bye oc till Aalborgh.

Thesse epther[ne] godemend finge scriffuelße att møde wdj Wordbierg scti. Hans dag midsommer førstkomendes at hørre the sager emellom thee Suenske och Norske. Her Axell Bragde. Her Claus Bilde. Erjick Bøller. Tage Otzen. Claus Vrne. Sty Pors.

[Helli Willatzen eth skøllingsbreff offuer Peder Suensen oc Søffrin Tameßenn for att the mett theres selskaff haffue brott hans hus nedtt][1]).

Item

[1]) Udstreget.

Item same for^{ne} godemend fick siiden ko. ma. breff lydendes, att thee schulle giiffue thennom tiill Wardbierigh sl. Hans dag mittsommere oc ther att skiicke bode thee Suenske oc Danske long oc rett. Datum Odenße tisdagen nest eptther hellige treffoldigeheds-søndag aar etc. mdxlvij.

175 Breffue som strax epther kon. mats. egen beffalinge skall vdgaa tiill alle kon. mats. lensmendt paa regenscaps slotte och garde och the len, som och er paa affgiifft, huar kon. ma^{at} haffuer øeg och stoedt.

1. Først tiill Hans Stiige at hand beskicker tiill kon. mats. stoede ther for Scandelborig och for Twijlom retsyndiige gode friiße heste, ther skøne och albeles vforderffuet er, saa at the icke bliffue forsømmet, ehuad samme heste koste sculle, at the jo slaes ther tiill, ther duelig och vforderffwet ere, och ladhe thet indscriffue vdj k. ma^{ts} registere huad och huor møget same heste komme at stande, dog the heste, ther ronorske och en god moed haffue, met thennom, och hand skicker strax met thet første en clar register huor mange øg ther ere, huilke the duelige er och huor mange icke dueliig er och huor mange gamell oc huor mange vnge ere.

2. Vdj liige maade tiill her Otte Krwmpen for Hald och Spøtterop.

3. Vdj liige maade tiill Peder Ebbessen ther for Ackier.

4. Vdj liige maade tiill Knud Perssen paa Kallyndborig tiill the øg paa Weerøø och paa Hiortholm.

5. Vdj liige maade tiill Iffuer Krabbe for Kolding.

6. Vdj liige tiill Peder Goske till the øg paa Amag, Hiortholm, Abromrust [1]) och paa Heselsøen.

7. Vdj liige maade till Eyler Rønnow tiill the øg for Resbyhoffuet och Ebbeløø.

8. Vdj lige maade tiill Frans Brockenhuße tiill the søg paa Sprowe, Eskeberig, Romßoo och Fyens hoffuet.

9. Item eth breff tiill Erich Banner paa Kalløø, at hand lader besørge the øg paa Hielm gange, mett en god skøn friiße hest, ther duelig er och albeles wforderffuet, saa at samme kon. ma^{ats} øig och stoed icke bliffue thette aar forsømet.

10. Vdj liige maade tiill Knud Gyldenstiern tiill Estrup tiill thend stoed, ther ganger for Øhe closter.

11. Vdj liige maade tiill Albrecht Skell for Børglom.

12. Vdj liige maade thiill Christoffer Gøye for Segelstrop.

13. Vdj liige maade tiill Eskiild Gøye for Hundzlund.

176 Vdj liige maade tiill Iffuer Lycke for Vordegord.

Wobtzer en forschrefftt till Jens Jyde i Faxeherrett, att handt opneffner xij oldinge

1) Abramstrup.

oldinge ther till herretzting i Fareherrett, som skulle indsuerie ett kronens enmercke kallis Deellhoffuitt.

Breffue till alle lensmendt vdj Nøriutlandt.

1. Først eth breff tiill Peder Ebbessen, att hand strax och jligen lader wdfordre thend halff part geystlig schat aff capittell, vicarier, sogneprester och kircker vdj Arhus stiigt, the nw till poske sculle wdgiffue, och thend met thet aller første at lade yde heer vdj Kolding met clare registere och regenskap. Sameledes at hand strax lader ferdige giøre ald regenscapen ther aff Arhus stiigt, hand vdj beffaling haffuer, och hand och strax skicker Jørgen Pederssen clar registere och summarum paa alt, hues hand nw tiill Arhus gardt och Ackier vdj beffalinge haffuer, mett thet ther siden aff Skandelborig leen tiilkomen er, och aff Tannwm byrck, thet mynste met thet meste, jngtet vndertaget, met gesterij ther aff stiigtet. Item oc en clar register paa hues hand haffuer nw fremskicket aff thend forraad och huor ther jgen findes.

2. Vdj liige maade tiill Claues Sestede om for[ne] geistlig skat och en clar register, jordbog och summarum hues ther nw ligger tiill Riiperhus och summam hues aff forraad framskicket er och hues end nw ther aff tiilstede findes.

3. Vdj liige maade tiill her Otte Krwmpen paa Hald om thend geystlig (skat) ther 177
aff Viborig stigt och en clar register jordbog och summarum paa hues ther nw ligger tiill Hald met then paaseth landgilde, affthagen hues ther nw siist er lagd tiill Alborighus etc. Theslig[te] om foradet.

4. Vdj liige maade tiill Axell Juell paa Alborrighus om thend geystlig schat ther aff Vendelbostigt och en clar register och jordbog och summarum paa alt hues ther ligger tiill Alborighus met Hanherret, thet pasat landgilde och thet ther nw sist fran Hald bleff tillagdt aff Viborig stigts goeds. Teslig[te] om forradt.

5. Vdj liige maade tiill Hans Stiige aff Scandelborig och Sylckeborig, som forschreffuet staar 2c.

6. Item Peder Ebbessen skall haffue en følge breff tiill alle kon. mats. bønder och thienere vdj Tannom byrck boendes, som en tiit lang haffue nw thientt och swaret Jens Mogensen landzdomer, att thee her epther rette thennom at sware for[ne] Peder Ebbesen till Arhus gordt paa kon. mats. vegne.

Breff om forbuedt att wppegiiffuis.

Giøre alle witterligtt, att eptthertbij wij paa nogen tiidtt wore wndersotte tiill gaffuen oc beste haffue ladett giortt forbudtt paa korn oc anden fetalie att schulle wdførres eller wdskiibes aff wortt riige Danmarck, saa forffare wij (Gud thes loffue haffue) att korn och anden fietallie begiiffuer seg rigeligen her wtj riigett, thaa haffue wij nu mett wor elsk[e] Danmarcks riiges raadtzs beuilginge oc

oc sambtycke wppegiiffuitt same forbud, saa att huer mue wdførre oc wdskiibe korn oc anden fietallie wdaff rigett oc ther mett att bruge syn neringe og bieringe, dog wor oc kronens told ther mett wforkrenckett. Her mue huer wiide seg eptther att rette. Datum Kolinghus skier torsdag aar etc. mdxlvij.

Breff tiill Peder Godzske att handtt fornøyger doctor Peder iij øxen, j t^{ne} smør, x siider flesk, ½ t^{ne} salthet lax. Saa megen bergerfisk hand behoff haffuer.

178 Jens Nielsen, Tyge Skouffzen oc Søffren Andersen, borger her i Kolbinge, ett søe breff att the maa wdløbe mett theres skiib, lad met korn oc till Lybeck.

Effuertt Bodecker mett nogett berckfolck ett pasbortt att mu patzere op tiill myn herres berckwerck.

Fuoller oc søgh, som ko. ma. haffuer for Eskebierig wtj Nyborig lenn, er theße eptther^{ne}. Aar etc. mdxlvij.

Fuoller, som er iiij aar gamble oc vtj femptte aar, vij fuoller.
Fuoller, som er iij aar gamble oc wtj fierde, vij fuoller.
Fuoller, som er ij aar gamble oc wtj tridie, vij fuoller.
Fuoller, som er j aar gamble oc paa andet, v fuoller.
Fyell, som bliffuer nu aar gamle, xj fyeller.
Item viij stycker søg for Eskebierig
Item xvj stycker søg er paa Romßøø } wnge oc gamble.
Item xv stycke søg er paa Sprow
Item findes theße eptther^{ne} søg oc fuoller wtj Nesbyhoffuitt leen.
Item gamble oc wnge xviij stycker søg.
Item paa Effuelleøøe xv gamle søg.
Item wnge søg, vij søg.
Item ere ther affskield fran stoden v gamle søg.
Item och fyell, iiij fyell.
Findes for Aarhus lagdegaardtt theße eptther^{ene} føyll, som ko. ma. berider tog fran Aakier oc bliffuer aar gamble nu tiill woer.
Item marfyell, v f.
Item heste fyell, ij f.
Findes for Aakier theße eptther^{ne} søg oc tesllig^{te} the try søg, som kom fran Døstrup oc thiid, som genetteren gick mett.
Item gamble søg, x øg.
Item søg, som er tou aar gamle, ij øg.
Item søg, som kom fran Østrup, iij øg.

Item bleff theße for^{ne} registere om søg her wtj jndtegnett her paa Koldinghus søndagen quasimodogenitj anno 1547.

Jost Fredericksen tiill Amsterdam en forschriiff tiill Aarhus, att Matzs Suenningsen er hannom nogen gieldtt skyldig. 179

Vdj lige maade tiill Lemuig, att Berthell Nilßen,

Wtj lige maade tiill Holstebro, att Niels Winthersen er hannom geldtt skyllig.

Att ther er trette emellom Herløff Trolle paa then ene oc Per Ebbesen paa then anden om ij øde bygge, som Per Ebbesen kender siig weed, jndemoed Brøgere[1]), som kallis Torrisgard oc Korrisgard, oc om et markeskiell, som sandemend vdj Woreherrett haffue giort oc[2]) suoret nogen jord fran Brøderup marck oc till for^{ne} øde byggesteed. [Mandagen effter Philipi et Jacobi dag att møde][3]) Tiisdagenn effter søndagen cantate.

Her Otte Krumpen. Oluff Munck. [Niels Lange. Albritt Skiel][3]). Hans Stygge. Eriick Skram. [Jens Mogensen. Niels Skiell. Christoffer Stygge. Hartuig Thomesen. Jens Juell][3]). Michell Nilssen till Kye. Otte Rosenkrandtz till Boller. Jyrgenn Rostrup. Palli Jyull.

Item ett obett breff, att myn herre er komen i forffarring, huorledes att bynderne oc tienerne, som bygge oc boe vdj Ods oc Hierdrup, skulle bruge mett gerßell, pløgningh oc feegang offuer rett marckeskiell, som er emellom for^{ne} byer, 180 thij forbyuder ko. mtt. nogen aff for^{ne} byesmend noget ydermere offuer rett marcke skiell att bruge enthen mett gerßel eller pløgninge. Fordrister seg nogen till her emod at giøre, thaa skulle the ther mett forføliges epther lougen oc hues thee til thenne dag haffue gertt eller pløgit offuer ret marckeskiell oc thet kand thennom beuißes offuer, thaa skulle the ther fore oc vdj lige moode stande till rette epther lougen.

Jens Mogenssen, landsdomer vdj Nøriutlandt, skall haffue kon. mats. følge breff tiill thesse epther^{ne} kon. mats. och kronens (tienere), liggendes tiill sti. Hans closter vdj Viborg, som er Jens i Wiig, Peder Christenssen i Lillelund, Jes Grauerssen i Holding, Niels Grauerssen och Anders Ebssen, Tames Skemyngsen, Lille Cristiern ibidem, Erick Skauessen i Hørningby, Mats i Sønderagger, Crestenn Anderssenn ibidem, Thames vdj Westerlynd, Peder Nielssen vdj Tiøringby, Oluff och Jens i Sønderwoes, Symen Degen i Gellerop och them ther boer y Heselberig och vdj Hiølind och vdj gamell Arnboriig, Anders Jonssen i Alstrup, Swend Rowendssen

[1]) ɔ: Brøderup? [2]) I Randen tilføies: misericordia torsdagen. [3]) Det Indklamrede er udstreget.

Rowendssen i Werom, Jens Lassen i Trans, Jens Matssen i Dybe och Anders Jenssen och Mickell vdj Ryndom sogen, at the heer epther sculle thiene oc swaare for^{ne} Jens Mogenssen. 1)

Item eth kon. mats. breff till her Otthe Krwmpen, att hand strax lader anamme och jndtage sti. Hans closter vdj Wiborig mett thends affuell, agger och eng, theslig^{te} och alt closters gods, vndtagen thet gods, som kon. ma^{at} haffuer nw wnth och forlentt Jens Mogenssen, landsdomer, liggendes vdj Hammeromherret, Hieromherret, Hynngherritt och Wandfolcherret, och at han lader Jens Mogenssen brwge och beholde thet eng ther ligger vdj Vidskomgards march, som pleger at brwges tiill Haldt.

Item et breff tiill Jehan Brockenhuße tiill Lerbeck at hand strax lader offuerantworde her Otte Krwmpen sanctj Hans closter vdj Wiborig met syn rette och tilbørlig jnuentarium.

181 Item Jens Mogenssen skall haffue kon. ma^{at}. opne fuldmagts breff, at hans kon. ma^{at}. haffuer nw tiiltroedt och beffalet hannom, att hand skall heer epther waare paa h. k. ma^{ats}. faldzmaall och sagfaldt tiill landzting och andersteds her vdj Nøriutlandt och skall haffue fuldmagt at handle och vptinge for fredkiøp, teslig^{te} met alle lagfeld mend, som skall haffue wpreysningsbreffue, och samme kon. mats faldsmall, sagfald och rettughed at skall antegnes paa closter register, saa at k. ma^{at}. sker och fanger ther aff got och klart rede och regennskap for, bedendes och biudendes alle, som saa nw felde eller wndersagd er och fredløs er eller heer feldes och vndersiiges och fredløs bliffue heer epther, at the rete thennom at the handle och vptinge met for^{ne} Jens Mogenssen paa kon. ma^{ats} vegne ther om, saa frampt nogre aff thennom vele nyde theres fredt eller och fange nogre wpreigsning jgien aff theres felding och fredleßemaall.

Item ett obne breff tiill alle kon. mats. lensmend her vdj Nøriutlandt, at the er for^{ne} Jens Magenssen behielpelig och biistandiige hues hand thennwm paa kon. mats vegne tiilsigendes vdj for^{ne} hans beffalinge.

Item ett breff tiill huer lensmandt her vdj Nøriutlandt, at the heer epther jcke stede vdj nogre theres leen nogre fredleßemend eller feldmendt at handle eller forfølge nogen logmaall, diele eller vdj andre maade nogen witnisbyrdt tiill tynge, end dog the haffue bøtt och vdlagdt theres faldzmaall emod theres hojbund, jcke at skulle

1) Dette Brev er i Registrene over alle Lande dateret Kolling mandagen nest epther quasimodogenitj søndag aar etc. mdxlvij.

skulle diele eller søßell jnden tynge førend the haffue fanget kon. maatis vpreigßenings breff.

[Wy Christiann mett Gudtz naade Danmarcks, Norges, Wendes och Gottis koningh, hertug wthi Slesuig, Holstenn, Stormarnn och Dytmerskenn, greffue wthj Oldenborg och Delmenhorst, helße etther wore och kronens bøndher och tienere, ßom liigge och tiene tiill sancti Hans closther wthij wor kiøbsteedtt Wiiborgh och her epther følger] [1]).

Wy Chriistiann mett Gudtzs naade Danmarcks, Norges, Wendes och Gottis konningh, hertug wthi Slesuig, Holstenn, Stormarnn och Dytmerskenn, greffue wthi Oldenborg och Delmenhorst, giøre alle witherligtt, att wy haffue tiiltroett och befallett och nu mett thette wortt obne breff tiill troor, befale och fuldtmagtt giiffue off elske Jens Mogenßenn, wor mandtt, tiener och landtzdomer wthij wort landtt Nørre Juttlandtt paa wore wegne att schulle handle och optinge mett alle the wore wndersotte, bøndere och almue her wthi wortt landtt Nørre Jutlandtt, ßom ere fredløße och nederfeldige bleffuenn och her epther bleffue faldenn for theris faldtzsmoell tiill oß och kronenn, thet were seeg fredløße mendtt och lougfelde mendtt och for hues ander sager, ßom the bliiffue felde och sagdtt wthj faldtt fore, och siidenn mett thennom huer besynderlighen afftinge hues thee off for theris faldtzmoell, opreysning och fredkiøb giiffue skulle och altt thet paa clare registher lade opschriiffue och ther fore lade giøre wortt rentemesther her wthj Nørjutlandtt, then ßom nu er eller her epther kommendes worder, paa wore wegne gode clartt rede och regenskaff, bedendes och biudendes ther fore alle wore wndersotte, ßom bygge och boo offuer alt wortt landtt Nørjutlandtt och bliiffue felde, fredløes giortt och faldenn er tiill off och kronenn for altt etthers faldtzsmoell, atthi rette etther altingeste her epther paa wore (vegne) att optinge tiill forne 182
Jens Mogenßenn och ingenn andenn for ethers faldtzsmoell och opreysning, ladendes thet ingenlunde, ßaa framptt att nogenn aff etther wiill haffue synn fredtt och opreysningh egenn for etthers faldtzsmoell och fredløßemoell. Giiffuit paa wort slott Kollinghus mandagenn nest epther søndagen quasimodogenitj aar etc. mdxlvij, vnder wortt signet.

Wy Chriistiann mett Gudtzs naade Danmarcks, Norges, Wendes och Gotes konning, hertug wthi Slesuig, Holstenn, Stormarnn och Dytmerskenn, greffue wthi Oldenborg och Delmenhorst, heelße etther alle wore ffogitther och lensmendtt, ßom wore och kronens leenn och herrider wthi weere och forleninge haffuer offuer altt wor landtt Nørjutlandtt kenn mett Gudtt och wor naade. Wiider,

[1]) Det Indklamrede er udstreget.

Widder, att wy haffue tiiltroett och befallitt oss elsk^e Jens Mogenssen, wor mandtt, tienere och landtzdomere wthi Nørrejutlandtt, att skulle paa wore wegne oppebære altt hues faldtzsmoell ßom oss och kronenn tiilkommer her wthj Nørjutlandtt bode aff lougfeldige mendtt och fredløße mendtt och for hues ander sagher, ßom the ere fallenn fore tiill oss och kronenn, thij bede wy etther alle och huerg ferdelis biude, att naar for^ne Jens Moenssen etther mett thette wortt opne breff besøgendes worder, atthi tha wdenn all vndskylning och forsømelße ere hannom behielpelighenn och biistandige tiill tiinge och andenstedtz, att hann paa wore wegne moe bekomme hues faldtzmoell ßom oss mett retthe tiilkommer. Tisslig^e atthi alle och huerg wthi sytt leenn er hannom behielpeligenn och følgeagtiige paa wore wegne att hindre och paagriibe, om behoff er och handtt etther tiilsigendes worder och nogher wille forhindre eller fortrycke thennom och icke wille optinge, naar thee ere wordenn offueruunbenn och nederfeldig epther logenn. Ladendes thet ingenlunde. Giiffuit paa wort slott Kollinghus mandagenn nest epther søndagen quasimodogenitj aar etc. mdxlvij, vnder wortt signet.

Christiann etc. Wor gunst tiilffornn. Wiidtt, att wy ere kommenn vtj forfaring, huorledes mange wore wndersotte her wthi landiit fordriiste thennom tiill att søge ting och steffne, endbog the ere fredløße och nederfeldige mendtt, thij bede wij theg och endeligen wille, atte thu aldelis ingenn fredløße eller nederfeldige mendtt tiilsteder noghen deelle eller deellemoell att forfølge eller forfølge lade tiill tinge eller steffne eller mett nogher windesbyrdtt, førre end the haffue foett wore oprensnings breffue, ey anseendes att the haffuer wdlagdtt theris faldtzsmoell tiill theris hosbunder. Her wiidtt altingeste att rette tiig epther och ladtt thet ingenlunde, ßaa framptt att thu icke will stande oss tiill rette ther fore. Befallendes theg Gudtt. Schreffuit paa wortt slott Kollinghus mandagenn nest epter søndagen quasi modo genitj aar etc. mdxlvij, vnder wortt signet.

Theße effterschreffne fick breff ßom forschreffuit staar: Claus Gesteede, Per Ebbessen, Iffuer Krabbe, her Otte Krumpen, Axell Jull, Niels Keldtssen, Erick Banner, Christofer Nielssen, Iffuer Lunge, Frue Elße Krumbiges, Otte Gyldenstiern, Christofer Gøee, Erick Krabbe, Oluff Munck, Gabriell Gyldenstiernn, Jesper Randtzoo, ffru Citzell Krumbiges, ffru Ermgordtt her Jørgen Podebuskes, Hans Stygе, Albrett Gøee. Datum vt supra.

183 Her Niels Knudtzen, sognepreſt i Erreße, ett breff tiill Claus Gestedtt, att handtt schriiffuer k. ma. rc.

Søffren Persen i Østedtt en forscrifft till landtzdomeren i Fyen, att hand haffuer berett for ko. ma., att sandemend i Ottenße herritt haffuer suorett hans broder

broder mandøød offuer for en karll, som bleff ihiel slagen wed Frededeꝛiggaardtt, att hand steffner samme sandemend oc ꝛc.

Nils Fixenn till Sandbye citat Byrge Vlffstanndt till Glimminge, Gerdt Vlffstanndt till Bønnett, her Claus Bille, Knudt Gyllensternn och theris mett-arffuinge for en gaardt i Falster vdj Torp, som the haffue vdtlagde hannom i arff, och samme gaardt er hannom fraa wondenn, att møde paa Kiøpnehaffnns slott odensdagen nesth effter sancti Mauricij dagh førstkommendes.

Frantz Bylde skall haffue kon. mats. følge breff tiill alle the bønder och thienere ther ligger tiill Østrup gard, som Maweris van Herling sijst vdj vere och forlening hagde, at the heer epther sware for[ne] Frands Bylde paa kon. mats. vegne.

Item ett breff tiill Peder Ebbessen, at hand strax giffuer seg tiill Østrup met Frands Bylde och seer ther paa, at hannom giøres ther en tiilbørlig jnuentarium paa kon. mats. vegne aff Moweris van Herling, och ther som findes qweg och andet saadan, som Mauris tiilhører, forwden jnuentariumet, ther kon. m[aat] ther behoff er tiill gords behoff, at hand ther om ville handle met Moweris van Herling, att kon. ma[at] matte thet ther beholde for en redeliig werdt, at Peder ville bliffue met hannom ther om tiill æns naar jnuentariumet er fultgiordt, thet vill ko. ma[at] betale Maweris.

Item Claues Sestede skall haffue kon. ma[ats] obne breffue tiill alle bønder och thienere och alle thennom vdj Norwongsherret, vndtagen adelens arffue thienere, at the sculle arbede tiill Riiperhus sex samffelde, naar Claues Sestede eller hans fuldmeg[te] thennom tilsiiger.

[Item ett breff tiill Axell Juell, at hand strax paa kon. mats. vegne lader anamme Bregeløff closter vdj Wendsføßell, som her Jørgen Friis siist vdj were och forlening hagde, och at hand annammer ther en clar jnuentarium, ko. ma[at] skicker hannom her hoes følge breff tiill bønder och thienerne] [1]).

Item et følge breff tiill for[ne] Bregeløff closters bønder och thienere, at the heer epther sware Axell Juell och tiill Alborghus paa k. mats. vegne. 184

Peder Ebbeßenn fick ko. ma. breff, att hand strags wfortøffuitt schulle forskiicke hiidtt tiill Kolinghus thette eptther[ne] fietallie, som er: Haffre iiij lester, fleßk ij[c] siider, tørre foerkroppe j[c].

Item

[1]) Udstreget.

Item fick Hans Styge i liggemode breff att schulle forskiicke hiidtt thette eptther^{ne} fitalie: Haffre vj lester, oc ther som hand icke hagde sielff saa møgett haffre, att hand thaa forskiicker hiidtt saa møgett aff then haffre, som ligger i Aarß, teslig^{te} flesk iij^{c} siider, foerkropper j^{c}, ørene xij.

Item wtj ligge mode fick her Otte Krwmpen breff att skulle forskiicke hiid: ørene xij.

Item wtj lige mode fick Claues Seestede breff att schulle forskiicke hiidtt thee eptther^{ne}: haffre ij lester, flesk j^{c} siider, huilling iiij^{m}, schuller iiij^{m}, saltt fiisk j lest, rocker viij ßneeße.

Thette for^{ne} fietallie schall strags wfortøffuitt forskiickes hiidtt. Datum Kolinghus fredagen post ßøndagen misceri cordia dominj anno 1547. Relator Jorgenn Pederßenn renttemester.

Jochim Beck renthemester fick ko. ma^{ts} schriiffuelße som her epther følger.

Wor gunst tiilforenn. Wij bede teg oc wiille att thu strax wfortøffuit hørrer alle wore regenskaffs slottes oc gaardes regenskaff oc thet aldellis lader bliffue clartt giortt mett thet alderførste oc nu strags wdfordrer thenn hielp, som wij aff the gieſtliige personer wtj thette aar haffue skulle oc thenn aldelliis haffuer hoff teg tiill rede att anthuorde off sielff tiill hande nar wij førſt tiidtt kommendes worder. Sammeledes skicke wij her hoff ett regiister, som wij mett wor renthemester her wtj landett haffue ladett giortt, att thu oc wtj lige maade rettther teg epther att giøre off sliigtt ett regiister att haffue tiill rede att anthuorde off, nar wij komme ther tiilstede, att wij kunde wiide off ther epther att retthe. Oc eptherthij att
185 thette aar nu omsløffuit er, som off elsk^{e} Jørgenn Bragde skulle haffue wortt slott Tranekier, att thu mett thett alderførste bliffuer tiill ens mett hannom, att handtt samme len haffuer paa slig affgiifftt, epther som thu weſt tiil forne beſlutthet er. Datum Kolling løffuerdagen neſt epther søndagen miſericordia dominj 1547.

Item mandagen neſt epther søndagen jubilate hagde borgmester oc raadmend vtj Kallingborg theres fuldmegtuge hoes ko. mtt. oc begeret, att thet vicarie, som ligger til ſcte. Gertruds alter ther vdj theres bye, motte thet beholle thill theres ſogne presteſ vnderholling, thaa haffuer ko. mtt. loffuitt oc tilſagt, att ther som thet løſt bliffuer thaa vel hans ko. mtt. icke thet forlene, førre end thee thaa viidere tiltalle hans ko. mtt. 1547.

Frants Bylde skall haffue end eth følgebreff tiill alle bønder och kronens thienere vdj Onſyldherret, Støffringsherret, Nørhaldherret och alle ſtigtens thienere vdj Gelloffherret och vdj Thannom byrck, at the herepther ſware hannom paa kon. mats. vegne tiill kon. mats. gordt vdj Randers.

Eth

Eth breff tiill Jachym Beck, at hand strax forscriffuer och bestiller hoes alle kon. mats. lensmend och fogder paa alle slotte, gorde och leen vdj Sieland, Scone, Fyen, Halland, Bleggynd och alle the, som pleger at klede kon. mats. hoff-kledning, at the jngen klede kiøbe thette aar engelste tiill houetfarffue, thij at kon. maat haffuer thet nw ladet bestille fran Hamborig brwnt, som thet waar ifiordt, och at Jachym strax lader giøre en klar register paa huor møget och mange støcker huer kleder och haffue skall, och giøre ther en swmmarum paa offuer alt, huor mange støcker brwnt ængelst ald samme lensmends hoffkledning beløbe kand, huer thennom skall dog aff slottens regenskap betale samme klede saa dyrre som thet kommer kon. maat at staa vdj Hamborig, och thet at lade jndtegne vdj kon. mats. register och regenskap och Jochym strax sender samme register och summarum hiid offuer paa samme klede tiill Jørgen Pederssen.

Item Frands Bylde skall haffue eth beffalings breff tiill nogre godemendt och selff eyer bønder, som er Hans Stiige, Jørgen Rudt, Peder Krwße, Niels Mwnck, Hans Mickelssen fogiid (i) Tordup, Seweren Jenssen vdj Vdbynedre, Las Jensen i Skellerop och herritzfogden vdj Nørhaldherret, att the strax met Frands Bylde giffue thennom paa alle the skowge, som ligge tiill Østrup och tiill Essenbeck-closter, naar hand thennom paa kon. mats. vegne tiilsigendes worder, at the beßee, grandske och forfaare samme skowge, huorledes the ere hegneth, hwgget och metfaaret, om the ere huggen tiill vplicht eller jcke, och huorledes met thennom handlet er vdj nogre neste forgangen aar, x eller xij, och thet giffue bescreffuen fran thennom. 186

Vdj liige maade skall Niels Parsberrig haffue och eth beffalings breff tiill godemend och selff eyger bønder, som er Albret Skeell, Claues Jffuerssen, Mogens Juell, Hans Eylerssen i Rogtwedt, at the tage nogre selff eyger bønder tiill thennom ther hoes boendes, att besee the skowge tiill Wregeløff closter liggendes vdj Wendßoßell.

Jens Smidtt wtj Schalbierg enn forschrifftt tiill Frantz Brockenhus att handtt haffuer berett for kong. mt., huorlediis hans søn Hans Jensen haffuer kiøptt en gaardtt wtj Schalchendrop, som handtt haffuer breff oc segell paa, oc folckene, som sidde wtj gaarden, i [1]) rømme hannom gaarden, for att Frantz haffuer indseen saa hannom ingen wrett skier.

1547 torsdagenn nesth effter Philipi et Jacobi dagh fick Knudt Persenn schriiffuelsse aff Peder Suaubs befalinge, att schulle loess giffue the tuo greffuenn aff Schottlanndts tiennere, som ther waar fangenn paa Callingborgh, oc lade thennom passere huortt thennom løster.

[1]) ikke.

Las

Las Wilssenn, raadmandt i Lemuigh, en forschrefftt till Nils Jyull till Astrup, att er berett, huorledes att ther er trette emellom thennom om nogen opbørssell, som forne Las Wilssenn haffuer oppeborett aff nogett godtzs vdj Wandfeldt herrett och sagen er vpsott till herretztingh oc indt for ko. mat, att Nils Keldssen ther for lader samme sagh opstaa till hun haffuer werett for hans ko. mat.

Item Bernn i Fløndersgaardtt en misiue tiill borgemester oc raadt wtj Holstebro, huorledes att handtt haffuer berett, att en theres metborgere Lauris Sørinsen er hannom nogen gieldtt skyldiig, att the hielpe hannom saa megett som rett er.

Jens Sadellmager, borger i Randers, en forschrefftt till borgemester och raad, att the haffue indseenndt mett hannom, saa hannom icke skeer nogenn vskell om nogen iordt, hand schulle haffue igen i thett stedt hans huss bleff affbrodt vdenn for porttenn oc tesliigle ij halffue aggere, som handt haffuer brugtt i marcken ther vdenn for byenn.

187 Jochim Braadtheringh, borger till Giøstro, en forschrefftt till borgemester och raadt i Randers, att the stye thett saa, att handt fonger hues arff som hannom er till fallen ther i byenn paa hans hustrues moder moders wegne effter hindes søenn mester Cresten Huid, effter then doms lydelsse, som the haffue giffuitt hannom ther paa, vdenn saa er att mester Crestenn Huidts broder børnn kunde giørett beuiseligtt mett ko. mats. breff oc ßegell, att ko. mat haffuer giffuitt thennom same arff.

Jens Skreder protectorium regis.

Iffuer Krabbe en beffalling tiill theße epthern^e gode mendtt Henning Jørgensen, Jens Juell, Claus Albretsen, Otthe Clausen, Chriisten Splidt, Pallj Bang, att the grandske oc forfare, om ther er giortt saa rett marckeskiell emellom[1]) Lundtz marck oc Aalleg marck, att thet bør att were wedtt magtt eller ey.

Idem en anden beffalling tiill forne gode mendtt, att sandtt mendtt i Nørherrett haffue giortt wrett toug oc marckeskiell i Fursum bye.

Jep Jensen i Siølundt citat Ask van Wern for en karll mett naffn Jyrgen Jensen, som wor hans broder, som hand lod pine ihiell, som hand meen mett wrett, att møde i Køpnehaffnn nar ko. ma. først thiid komendes worder.

Breffue

[1]) I Randen: Østerherrit.

Breffue till alle lennsmenndenne vdj Norge huos siøesiidenn, att the haffue fliitigh tillsynn mett att the Schotter icke ligge ther och bytte och partte, saa framptt att the icke wille stande koninglige ma[t] ther for till rette.

Peder Ebbessenn en befallingh till tesse effterschreffne gode menndt her Otte Krumppenn, Erich Skram, Jens Mogenssen, Christoffer Jahanssen, Jyrgenn Schougaardt till Scougaardt, Claus Albrettssen, Hans Styge, Nils Lange och Nils Skeell, och haffuer berett, huorledes att Peder Biørnssen i Kattrup kender segh wedt nogenn eyendom och bygge stedt Thorris gaardt och Korris gaardt oc ett landboo sedhe, tesliig[te] att handt haffuer tilltall till hannom for tuende laug-heffdher, lyudendes paa then gaardt, for[ne] Per Børnssen nu vdj boer i Kattrup, och meenn att thett schall were wortt oc kronens godtz och icke bondegodtz, och paa ett byggestedt i Wedtslett, och meen att samme laugheffdt schulle were wiider giordt endt hans attkom er och handt sielff i were haffuer, sameledes for nogenne windisbyrd, som handt har tagett i same sag, att the grandske och forfare om handt haffuer sliige attkomme, att handt eller hans fader kandt winde segh eller suerie segh nogenne bygge stedt eller anden eyendom till offuer hans attkomme och om samme laugheffder bør att were wedt magtt eller ey eller och tilldømis nogenne bøgge steder, som handt icke haffuer attkom paa, och for nogenne windisbyrdt, som handt haffuer tagett ther paa om the findes att were rettferdiige eller ey, och endeliigen vden aldt wiider forhalinge døme ther paa.

Idem en befallingh till samme gode menndt, att the grandske och forfare om ett marckeskell, som siiges att sandemendt vdj Woreherrett schulle haffue giordt emellom Offuerbye, Miøballe och Indstrup marcke, om thett er saa lougligtt giordt att thett bør att were wedt magtt.

Matzs Har i Nebølle ett vpreßning for en loug, som hand gaff emod Iffuer Skiell oc ther for bleff nederfeldig giortt oc haffuer vptinget emod Iffuer Krabbe paa ko. mtts. vegne.

Thore Oluffs i Grimmelundt en forschrefftt till Byrge Vlffstandt paa Laugholm, att handt steffner Oluff Jenssen i Demestorp och her Eske Billis fogett Tøger Nilssenn mett hinder for segh i rette och hielppe hinder saa møgett som rett er for nogett godts, som the schulle haffue tagett frann hinder etc.

Claus Schultt en forschrefftt till borgemestere och raadt i Suinborgh, att the hielppe hannom saa møgett som rett er offuer Peder Mogenssen, borgemester ibidem, for then karll, som handt waar mett att vdtborge, som hagde slagett hans

hustrues

hustrues moder broder i hiell, att the steffne thennom bode for thennom och døme thennom emellom och skillie thennom att mett rette och giffue thett beschreffuitt.

188 Ko. mat[s]. natteleyger frann Collingh och gennom Fyenn, att drage frann Collingh odennsdagenn nest effter pindtzedagh 1547.

Førsth om odennsdagenn ko. mat och drottningen att drage fran Collingh och till Hønborgh och hans folck oc heste till Medelfar [1]).

Torsdagenn till Rudtgaardt oc ther omkringh ko. mts. folck och heste ther att vnderholdis ther en natt. Fredagenn till Odennsße. Løffuerdagenn till Nyborgh om vnderholding och ferger.

Anders Mattssenn i Nebøll och Rasmus Matssenn ibidem en oprevsningh for en lough, som the ginge mett Matzs Hordt ibidem emodt Iffuer Skeell och ther for bleffue nederfeldigh giordt och haffue vptingett till Iffuer Krabbe, embitzmanndt paa Collinghuß, paa ko. mat[s]. wegne.

Item Hans Suenssenn i Leerschouff, Seuerin Crestenssenn i Hørup och Knudt Crestennssenn ibidem en oprevsningh vdj liige maade och for samme sagh.

Item nu paa mandag skall ko. mts. heste oc wogne gaa tiill Melfar oc ther skall Hans Johansen holle halt holdt oc byen halt holdt j natt.

Item tiill Eyller Rønno eller hans fogit i hans frauerelße i scte. Hans closter i Otenße, att ko. mts. heste skulle kome i Rudgords len nu paa mandag att afften, att hand holler thennom ther en natt oc forskaffer thennom wogne tiill Otenße oc ther wnderholder thennom tiill ko. mts. tilkombst.

Tiill Franns Brochenhues [2]).

Henrich Vos, Claus Skult, borgere i Rostoch en for[nit] tiill thennom aff Skelskør, att ther er rc.

Matzs Nielsen vdj Veyrup et beffalling till Jyrgen Skuoffgard, Claus Albritzen, Niels Lange, Christoffer Munck, Per Galskyt, Per Harboe, att the granske oc forffarre emellom marckeskel beck och then steen, som xij eyer haffue satt, om samme eyer haffue giort saa rett skiel emellom for[ne] beck oc steen, at thet bør at vere weed magt.

189 Item et breff till Hartuig Tommessen at k. mat haffuer nw wnth och forlentt Erick Krabbe mett thett Wendelbostiigts gods vdj Morße och paa Hannes, att hand retter seg epther at lade hannom følge samme Hannes garb och gods.

Item

[1]) I Randen ved dette Stykke: Fru Sidsill. [2]) Herefter en aaben Plads.

Item Erick Krabbe eth følge breff tiill alle samme thienere at the her epther sware hannom och jngen anden.

Mester Hans Tagessen haffuer forhuerffuitt ko. ma[ts] breff till scholenn paa ett vicarij, liggendes vdj Riiber domkircke, kallis anuntiationis altere, som heer Seuerin Knudtssen i Rødinge nu siisth døde fraa, vnder Puggards forsuar och regennschaff, huem thett haffuer.

Her Oluff i Misborgh en forschrefftt till Nils Jyull till Astrup, att handt tilsteder hannom att holle en capellann till Nies sogenn och lader hannom følge hans anere prestegaardt ther till. Relator mester Hans Tagssen.

Marin Hiorttis citat Seuerin Pederssenn for handt icke will were huos hinder och forsørge hinder som en husbonde bør att giøre hans hustrue, att møde for superatendentt och Riiber capittell nu paa torsdagh førstkommenndis.

Gudmundt Schredere i Lynnge, Peder Bonde, Bentt Kagh, Nils Kagh, och Suendt Jenssen ibidem citant Nils Jyull, landtzdommer vdj Synderhallandt, for nogenn pendinge som handt haffuer dømptt thennom fraa mett vrett, att møde i Wardbiergh viij dage effter sancti Hans dag mittßommer førstkommenndis.

Nils Nilssenn i Westerby och Iffuer Nilssenn ibidem en oprepsningh for ett windne, som the wunde mett Jes Kortssen, som boede vdj Westerbye, om hans schouff, och bleffue ther for nederfeldigh giordt och haffue vptingett till Jahann Brockennhußß paa ko. ma[ts] wegne.

Matzs Haardt i Røbelle en oprepsningh for en fortthe, som handt waar mett att suerie till Pouell Tøuffuessens gaardt i Skarup och optingede emodt Erich Krabbe paa ko. ma[ts] wegne.

Karine Nissis i Bøgballe en forschrefftt till landtzdommerunne, att the hielppe hinder saa møgett som rett for Peder Knudtssenn, Oluff Muncks fogett, haffuer fongett hindes hosbonde och isønderslagett hindis kiister och andett huadt i hußett waar.

Dirich van Weße en for[uit] tiill Christoffer Galle, att hand haffuer anamet hans gods wden all rett, att hand antuorder hannom thet ßaa godt egen oc ther hand haffuer hannom nogit tiill att tale, att hand tha tall hannom tiill mett rette etc.

Anne Lauritzsdotter wtj Bouenße citat Hans Hansen smed weed Dalund for att handtt haffuer løffuitt hinde egtteskaff oc icke haffuer holtt hinde same egtteskaff, att møde i morgen først kommendes.

Jprgenn

Jyrgenn Kleynnsmedt, borger i Odennsse, citat Hans Banngh, borger i Boennsse, for ij jorde, then ene liggendes i Nergade, then andenn i Offuergade ibidem, som (hand) giør hannom forhinder paa, att møde heer i Odennsse nu emorgenn førstkommenndes.

Her Jep Jenssenn, vicarius vdj Odennsße, en forschrefftt till landtzdommer i Fyenn, att handt hielpper hannom saa møgett som rett er offuer Anders Regell, borger heer samestedts, for nogenn geldt, hand er hannom skyllígh for en gaardt, handt kiøfftte hannom aff, tesligte offuer Jep Knudtssenn, borger ibidem, for en gaardt heer i Odennsse, som handt holler hannom for.

Peder Laurtssenn till Torppegaardt en befallingh till tesse effterne godemenndt Werner Suale, Henrich Friis till Lunde, Eggertt Henrichssenn till Weylo, Peder Brock till Barløesß, Oluff Norby och Nils Henrichssenn till Tygstrup, att the grandske och forfare om nogenne enge, som ligge vdj Østermarck oc Westermarck, som Axell Nilssenn till Orsløff giør Peder Lauritssen forhinder paa, huem samme ennge bør mett rette att haffue.

190 Breffue till tesse effterne lensmenndt, att the icke skulle tillstede nogenne besſekremmere att omløbe vdj theres leenn mett kram emodt kiøbstedernis priiuilegier oc ko. mats recesß. Førsth Peder Ebbessenn. Otte Gyldennsternn. Jffuer [Lunge till Tirsbeck] 1) Krabbe. Aarhusß, Horssenns, Wedel och andre ther om kringh haffue berett.

Hans Jensen i Thuedt om en log, som Lauers Skredder samestedts giørde emodt hannom for en borgen etc. tiill lansdomere.

Mester Niels Paladius, leßemester oc predicant i Maribo, ett breff tiill jomfrue Margrette Jensdotter abbedißen, att hun forskaffer hannom then leßemesters wnderholdingh, som thet conuentsbreff, the ther paa sielff wdgiffuit haffue, wiider formelder oc hand ther paa haffuer.

Ko. mt. haffuer ex speciali gratia i thette aar wnt hans naabes partt aff tienden tiill skollen i Riffue tiill the perßoners wpholdt, som ere oc hollis i Pugegaardt. Henne.

Ko. mt. haffuer wnt mester Lauers Bertelsen, skollemester i Aarhus thet første prebende oc cannicke dom, som faller i Aars domkircke, dog saa att ther som ther icke nogen anden er ther forlent mett.

Knudt

1) Udstreget.

Knudt Claussenn i Boeusse sich breff till Eyler Rønnow, att ko. mat haffuer vndt hannom kronenns partt aff thiiendenn aff ett sogenn vdenn for for^ne Boenusse, huilckett Eyler Rønnow schulle sielff giffue hannom tillkennde.

(Fortsættes.)

VII.

Bidisse af et Brev angaaende et af Magister Peder Arnfast til danske Studerende skjænket Huus i Paris.

(Meddeelt af Professor Dr. Fr. Schiern.)

I Skandinavisk Museum for Aaret 1802 meddelte L. Engelstoft efter sin Tilbagekomst fra Frankrig Begyndelsen af en Afhandling Om Fremmedes Studeringer i Paris i det 12te og 13de Aarhundrede; at denne Afhandling aldrig blev fuldendt, maa navnlig med Hensyn til Nordens Historie ikke lidet beklages. Et Sidestykke til denne Undersøgelse blev for Sverrigs Vedkommende Joh. Henr. Schrøders Dissertation **De universitate Parisiensi a Suecis medio ævo frequentata (P. I—II. Upsaliæ. 1830. 4to)**, der senere er lagt til Grund for en i Norden lidet kjendt Afhandling af A. Geffroy, **Les Étudiants suédois à Paris, au quatorzième siècle,** som findes trykt i **Revue des sociétés savantes publiée sous les auspices du ministre de l'instruction publique et des cultes. Paris. Tome cinquième. Année 1858. p. 659—669.** Angaaende den hele Underviisningsmaade ved Pariseruniversitetet under Middelalderen kan af nyere eller først i den nyere Tid udgivne Skrifter henvises til Thurot, **De l'organisation de l'enseignement dans l'université de Paris au moyen âge. Paris. 1850,** og om Paris's daværende Udseende i Almindelighed og Livet navnlig i det latinske Quarteer til H. Geraud, **Paris sous Philippe le Bel, d'après des documens originaux. Paris. 1837,** A. Bonnardot, **Etudes sur Gilles Corrozet et sur deux anciens ouvrages relatifs à l'histoire de la ville de Paris. Paris. 1848,** Guillebert de Metz, **Description de la ville de Paris au XVe siècle. Publiée par M. le Roux de Lincy. Paris. 1855,** og A. Springer, Paris im dreizehnten Jahrhundert. Mit einem Plan. Leipzig. 1856. I hvor høi en Grad de nordiske Studerendes ældre Ophold ved Universitetet overhoved endnu egnede sig til at blive gjort til Gjenstand

stand for en omhyggelig monographisk Fremstilling, viser allerede den Samling af Notitser om dette Æmne, der leilighedsviis findes meddeelt hos N. M. Petersen (Den gammel-nordiske Geographi. Første Deel. Kjøbenhavn. 1834. S. 89. Bidrag til den danske Literaturs Historie. I. Middelaldren. Kjøbenhavn. 1853. S. 32—35, 78—82), og som dog ingenlunde er fuldstændig. Hvad A. Fabricius senere har skrevet: Om danske Studeringer i Paris i det 12te og 13de Aarhundrede og om Collegium Danicum (Nye kirkehistoriske Samlinger udgivne af Selskabet for Danmarks Kirkehistorie ved Holger Fr. Rørdam. Første Bind. Kjøbenhavn. 1857—59. S. 513—525) grundede sig kun, som Forfatteren selv udtrykker sig, paa flygtige Undersøgelser, som han fik Tid til at anstille under Slutningen af sit Ophold i Paris i November Maaned 1857, og den af M. Hammerich nylig paabegyndte Afhandling Om Nordens Universiteter i Fortid og Fremtid (Nordisk Universitets-Tidsskrift. Sjette Aargang. Kjøbenhavn. 1861. S. 7—35) har i denne Retning ikke heller bragt nyere Lys eller Sagen videre.

Det hidtil utrykte Bidrag til en saadan Fremstilling, som her meddeles, er taget af en gammel Dombog, der ikke findes nævnt blandt de af Kolderup-Rosenvinge benyttede (Udvalg af gamle danske Domme. Kjøbenhavn 1842—48. I, Fortale S. XXIII), nemlig af „En Dombog indeholdende 265 Domme, samlede af H. Søffringsøn 1596", der blandt det store kongelige Bibliotheks Haandskrifter udgjør Nr. 1134 in fol. af den gamle kongelige Samling. Da det omhandlede Brev angives at være udstedt i Aaret 1284 die Lunæ post exaltationem sanctæ crucis (ɔ: den 18de September), maa det beroe paa en Feilskrift eller anden incuria, naar efter Haandskriftet Vidisſen kunde synes at være dateret fra Aaret 1242. Jeg har derfor ikke heller betvivlet, at der bør læses „Aar efter Gudtz Biurd 1342 Mandagen nest efter St. Pedersdag ad vincula" (ɔ: den 5te August), hvad der allerede uden Betænkelighed er blevet gjort gjældende som en Selvfølge i Suhms Historie af Danmark, Xde Tome, S. 892.

Officials Breff till Parijs om iit Huus ther sammestedtz gifvitt thill fattige Studenters Underholdning af Danmarck.

Alle, som thette nerverrendis Bref see og læse vordendis helßer Officiall y Pariis met vor Herre.

Wider att vy Aar efter Gudtz Biurd 1342 Mandagen nest efter S. Pedersdag ad vincula hafve seett et Bref her underschrefuitt saa lydendis:

Officiall

Officiall y Pariis helßer alle thill hves Kundskaf thette nerverrendis Bref hennder at komme met vor Herre. Paa thett gode Mennisktis Menning maa fremmis och serdelis y the stycken, som the paa theris yderste erre Begierendis, skall vor flittighed althid derudi findis, efterdi wortt Embed thett udkrefver. Tha fordi Mester Peder Arenfast Docter y thend hellige Schrifft og **Cannich** y Roschilde y Danmarckis Rige, hves Siell Gud naade, gaf och skiøtte i sitt Testamente ett Huus y Pariis paa then Engelske Gade wdi Øster liggendis thill fattige Studenteres af Danmark nytte og Brug, thend skund de y Pariis studerer og legge Wind paa thennum, huilket huus **Procuratores** og forstanderne thill Studenterne af **Danmarck**, som aarligen udvellis, skulle raade og hafve skik ofver, efter for^ne^ Docters yderste Wilge og Begiering, som hans Testamente ther om vdviiser, och paa thett att for^ne^ gafve og Testamente, som giort er udi een christelig Mening, maa blifve wid ewig macht, och att fattige danske Studentere ey skulle besviges y nogen maade fran for^ne^ huusis renthe, af thend Befalling, som wy hafve paa wor Embetz Wegne, paaminde wy alle, som ofver samme Huus hafve at raade, skicke paa leye, lade vdi bo eller wed hvad som helst Nafn de kunde benefnis, att the icke ther udi nogen Svig bruge, saa at for^ne^ huußis Lege och renthe henvendis for^ne^ danske Studentere thill gafn och nytte, och skall samme leye delis og skiftis, uden all Svig iblantt thennum inden **XV** Dage efter the Terminer och tider, som sædvanligt er y Pariis at huusleye betalis skall. Och dersom nogen herimod widerligen giør eller bruger nogen Svig, skall hand wide sig for samme gierning att werre falden y Gudtz afgunst och wrede, hvilken wy met thette wortt bref kundt giøre ofver de Bedragere, som sig fordriste thill saadan christelig skik att forspilde. Men hues som kostis paa for^ne^ huus att holde wed lige met, maa annamis af samme huußis Leye, uden nogen will thett self welwilligen sig til werdskyld bekoste. Samme Dom skulle the och lide och vndgielde, som nogit opberre af for^ne^ renthe och ther mett strax bortfare och ikke achte snarligen igien att komme i theris **studium** at forfølge. Frembelis wille wy och befalle, at thend skik och Dom, att ringiste en gang om aaret, och særdelis, naar ny **Procuratores** skickis skulle, skall iblant for^ne^ danske Klercke obenbare forkyndis, paa thet att ingen, som ther hafver udi att sige, skall der mett orsage sig att han icke der af wiste.

Datum A.o Domini MCCLXXXIIII die lunæ post Exaltationem sanctæ crucis.

Thette **Transsumpt** och vdschrefft hafver wy ladett giort under Parijs Ritterdoms Indzegle, ingens rett her met forkrenckt. **Datum Anno et die prædictis.**

Danske Magazin,

Fjerde Række.

Første Binds fjerde Hefte.

VIII.

Tegnelser over alle Lande fra 1547 xc.

Eth søøbreff till skipper Peder Holste poo saltholken, at hand er affferdet at segle her vdfran Køpenhaffn oc tiill Gotland epter eth lad tømer, at føre ther fran oc till [Flensborg] 1) Sønderborg oc siden at løbe fran [Flensborg] 1) Sønderborg oc till Bleginge epter eth lad skiffs tømer, at føre ther fran oc hijd till Køpenhaffn.

Skipper Anders Høgh ett siøbreff mett en holck vdj liige maade.

Item ett breff till Tryherrett, att alle bynder, jngen vndertagit vden adelens egne arffue tienere, skulle hugge huer x lees ved i Borolt oc age til Riffue aa. Lige moode til Holboeherret att hugge x les ved i Griffskow oc age til Hullerne.

Suen Offuersker i Enggelholm en steffning offuer Gudmun Persen, borgmester i Engelholm, for hand kioptte hannom hans gordt aff oc nu icke wiill holle same kiøp, som hand men mett wrette, att møde ther faar raade(t) i Worbierg scte. Hans midßomers dag.

Ilige maade tiill radett, att the hielppe hannom hues ther om log oc rett er.

191 Amage mend skulle haffue breff paa Saltholmen mett eng oc anden eyendom at haffue oc beholle, dog at the skulle aarligen giiffue ther aff xl daller oc ij^{c} gode lees kalcksteen oc skulle thee ingen heste, queg eller anden vptage til grees gang ther paa landitt vden hues vor lenßmand her paa slothet paa ko. mtts. vegne tid vpskickendes vorder. 2)

Jens

1) Udstreget. 2) Jvfr. Registrene over alle Lande V. Fol. 160 og 162.

Jens Vlffstaundt citat Lauge Bragde for nogett gods, som hans fader hagde kiøfft och tessliig[te] for nogett gods, som ko. ma[t] haffuer giffuitt for[ne] hans fader, att møde i Wardbiergh mandagen nesth effter sancti Hans mittsommers dagh.

Trunde Benckestock ett forlenings breff paa Sundmøre leenn vdj Trundhiem stigtt bode paa kronens ledingh och landskyldt, tessliig[te] stigtens landskyldt sognekiøb thiiendt och sagerøer, att haffue och beholle ad gratiam och giffue ther aarligenn aff j[c] lxxx daler och tiene mett iiij gode werafftige karle till skibs mett fitalie, saa thitt som ko. ma[ts] embitzmandt paa Bergennhuss hannom tillsiigenndis worder.

Hans Berrildsen i Ocker sogen paa Borringhollum.

Symynn Pederssenn, tolder paa Falsterbo, fick breff att handt schulle forstrecke mester Hans Bøeskiøtter i Malmø mett xl daler paa hans besoldinge, dog saa att handt schulle giffue hannom aldt synn besoldinge vdj thette aar ther forudenn. Datum Kiøpnehaffnn aar etc. mdxlvij. Relator Doctor Cornelius.

Ett breff tiill menige —.
Køge. Nesteued —.

Anne Hermanss, docter Peders hustrue søster, schall haffue breff paa ko. ma[ts] och kronens partt aff thiiendenn vdj Hyuelsst sogenn vdj thette aar.

Her Jens Jonssenn och hans effterkommere, sognepresther vdj Korsøer, scall haffue breff att Thorneborgh sogenn schall nu heer effter som tillforn ligge till Korsøer sogenn och schulle giffue for[ne] her Jens Jonssen aldt then rettighedt, som thennom bør att giøre theris sogne presth, dog saa att handt schall holle thennom en capelann for, som schall were bosiddenndes vdj for[ne] Korsøer och schall giøre thennom then tilbørlige Guds tienneste, som hannom bør att giøre, och tessliig[te] giøre then tilbørlige tienneste vdj Korsøer, som handt bør vdj kirckenn och i scholenn, som ko. ma[t] nu thett will haffue beskickett.

Teße eptther[ne] rad fick breff att schulle were her hoes ko. ma. tisdagen nest eptther sanctj Knud konges dag. Datum Kiøpnehaffn mandagen nest eptther wor frue dag visitationis 1547. Her Axell Bragde, her Anders Bilde, her Claues Bilde, her Eske Bilde, her Knud Rud, her Mogens Gyllenstierne, riidderre. Knud Gyllenstiern, Erich Bøller, Byrge Trolle oc Tage Tott, her Peder Skram [1]).

Item

[1]) Sidstnævnte er tilføiet af en anden Haand.

192 Item thesse eptther^{ne} kiøbsteder fick breff att schulle skiicke theres fuldmegtiige hiidtt tiill ko. ma., same tiidtt att were her. Datum vt supra. Malmøø, Lantzkrone, Ysted, Trelleborig, Semmershaffnn, Aahus, Falsterbo oc Skannør oc Syllitzborigh.

Symynn Pederssenn, toller paa Falsterbo, citat her Jens Hemmingssen, sognepresth i Stillinge, for thett siiste aars regennschaff, som handt haffuer inde huos segh, ther handt waar toller i Malmiø, och icke will giøre thett klartt frann segh, att møde paa Kiøpnehaffns slott nu paa torsdagen først kommenndis.

Idem citat Lauritz Stiissenn, borger i Ringstedt, for xiiij aars jordskyldt, som handt igen staar mett aff then gaardt, hand har i Kiøge till kirckenn ibidem, att møde samme tiidt och stedt.

Syer Laurtssenn, borgemester i Køge, citat Erich Matssen till Berckinge for nogenn gieldt, hand er hannom skylligh och icke kandt komme till synn betaling, adt møde same tiidt oc stedt.

Sliigtt ett breff wdgich till alle kiøpsterderne i Fyenn om wrenlighiedtt som her epther følger.

Vor gunst tillffornn. Wiider, att wii haffue forfaritt thenn store wskiickelighet, som begiiffuer seg i etthers bye met wrenlighet i gadernne oc streder, saa ther inghen for wrenlighet kandtt fram kome, thesliig^{te} att ther oc mange haffue indtagiitt aff byes gadernne met gierder och husse, ßameledes thenn store fare, som seg oc begiffuer att mange wpbyge och haffue skorstenne wdi the husse, som met halm tactht ere, huor aff motte kome illebrandtt, thenn meninge mandtz skade. Thii bede wy etther och wille, attj alting^{te} rette etther epther och till siige etthers medborger, attj huer løffuerdag att affthen tilltemcke oc retthe thenom epther, att lade giøre gaderne oc strederne reynne huer for sine huss, och lader strax same wrenlighet, dynd oc skarnn wdføre aff byenn paa the platzer, som thet bør att lige, och jeffne gaderne oc broerne huor the ere wieffne och strax wdlege huis the aff gaderne eller strederne i saa maade indtagiitt och indgierdtt haffue. Findes nogen her emod att siide offuerhørige, tha mue i ther for tage thieris pant for wlydelße epther etthers priueleigiers lydelße. Szameledes attj och strax finde raad till att tecke the husse, som offne och skorstene wtj ere, met stientag inden strj. Michels dag førstkomendes, eller oc lade straxs same taghusse neder bryde, oc icke heller kaste aas eller andit døtt tingeste i gaderne eller strederne menn lade thett wdføre och begraffuit wden byen, wnder etthers faldzmaall. Datum paa Kiøpinghaffuenns slott ffredagenn nest epther sanctorum Petrus et Pauli apostolorum dag mdxlvij.

Anne

Anne Matzs Nielsen en forscrifft til borgemester oc raad wdj Trelleborg, 193
at hindes mand haffuer jeget henndes —

Breff til Jyrgen Persen att hand forlegger the knechte vdj kiøpstederne i Jutland, som Bregde Rantzuo skiicker til hannom.

Jens Anderssen i Faurumgaardt citat Oluff Jenssen i Fauerholm, Anders Raffnn i Egesper och Lauris Huasß i Hilleritzholm mett theris mettfølgere neffningsmendt vdj Tryherrett, for the haffue offuer suorett hans fader troldom mett vrett, att møde nu paa løffuerdagh førsthkommendes.

Ett breff tiill alle krone tienere, stigtens, closter, canicker, vicarrier, preste oc kircke tiennere offuer alt Slauelße herrit, att ko. mt. er komen i forfaring, att ther ligger nogit skiffs temer ther i Slauelße herrit oc Flackebiergs herret, att nar prier aff Anderskoff thennom tilsigendes worder, att the retther thennom epther (att møde) mett theris heste wogne oc anden tilbehøring oc thet annamme oc forit tiill Korsør, oc skall faare same egtt ingen wære frij wden adellens egne arffue tiennere.

Sliige breffue wdgiick tiill kiøbstederne wtj Skone som her eptherffylger.
Christian etc. Wor gunst tiilfforn. Wiider, att eptherthij wore wndersotte kiøbstedzmendtt her wtj wortt landtt Siellandt haffue beclagett thennom for oss, huorledes att thee befinnde thennom besueritt, att thee smoo fiiskeleye wtj wortt land Skonne (waare) afflagdtt nu sanctj Michels dags tiide, wij hagde forsamblett adelen oc kiøbstedzmendtt ther wtj landett, thaa paa thet att thet saa møgett thes bedre kunde were wor wndersotte tiill willie oc wenskaff oc thee kunde thennom nere oc bierre, haffue wij mett wor elsk^{te} Danmarcks riigens raadtt, som nu her hoes oss tiilstede erre, giortt ther slig skiick paa, att thee smoo fiiskeleye ther wtj Skonne schall bliffue weed magtt oc riigens jndbyggerre thennom were friiett fore att besøge, dog att ther schall aldelis ingen boe om wintteren, wden ther findes noger gaarde, som haffue affuell att bruge ther tiill. Sammeledes schall ther ingen kiøbmandtzhandell bruges wden mett saltt, tømmer og sild oc hues fietalie som mand behøffuer then stund fiiskeriiett paa staar. Theslig^{te} schall ther ingen embitzmendt tilstedes att boe wden aleneste bødicker, oc schall ther ingen fiiskeleye were weed Barßebeck lenger end fran sanctj Hans dag mittsommer oc tiill sanctj Bertholomei apostoli dag ther nest kommendes, huilckett aarligen saa holdes schall. Findes ther nogen att bruge oc besøge same fiiskeley wtj andre maade end som forsc^{uitt} staar, thaa schall thet werre huer friitt fore att tage frann thennom hues thee haffue mett attfare oc thet sielff halffdelen att beholle oc anden halff-
delen schall wor fogett eller tolder paa wore wegne vppeberre. Huilckett wij nu 194
icke

icke andett haffue wiste end giiffue etther thet tiilkiende, attj ther kunde wiide etther epther att rette. Beffalendes etther Gud. Datum Hafnie fredagen post Canutj regis anno 1547.

Børrie Throlle citat Jens Brade paa sine egne oc hans sydskens wegne for nogit herlighedt, som er øre fald oc greeß gang paa Alløø, som hand kender seg wed, som hand men mett wrette, att møde nu sctj. Bartolomej dag først komendes paa Kiøpnehaffn.

Biolle Biørnßes i Nesby schall haffue protectorium regis.

Thesse epther[ne] Danmarks raadtt finge breffue løffuerdagen nest epther scte. Knud koninges dagh att skulde giiffue seg till kon. mat. till Kiøpnehaffuenn, saa thii skulde ther tillstede paa scte. Bertolomei apostoli dag førstkommendes oc icke seyrmere. 1547. Her Axel Bragde, Tage Thotth, her Claus Biilde, her Mogens Gyllenstiern, her Per Skram, her Knud Rudtt, her Otte Krumpen, Byrgi Trolle, her Anders Bille, Eyller Røønow, Erick Bøller, Erick Banner, Per Ebbessen, Olluff Munck, Erick Krabbe, Anthonis Bryske, her Eski Bille, Jørghenn Locke, Knud Gyllenstiern.

Jesop Falster till Bellinge [1]) citat Mogenns Falster for nogett arff vdj for[ne] Bellinge gaardt och gieldt, att møde paa Kiøpnehaffnns slott mandagenn nest effter sancti Bertolomei dagh.

Jy(r)genn Falster citat Mogens Falster for nogett godtzs ligendes till Kircke bye och Alsløff, som handt giør hannom forhinder paa, och for en dom, som handt haffuer dømptt emodt hannom om nogenn iordt liggendes i Horebymarck, att møde samme tiidt och stedt.

Olluff Scriffuer, borgemester her i byen, citat Axell Roßenkrantz tiill Langtindtt for nogen gield, som thin søn Thønes lontte aff hannom oc icke kand komme tiill syn bethaling, att møde her paa Kiøpnehaffnn sanctj Bertholomei apostoli dag først kommendes.

Stii Paars citat Nils Tordßenn i Heslundt for en raadtsagh, som xv mendt haffue suorett hannom offuer for her Rasmus døedt, som bleff mørdt i Heslundt, att møde fredagen post Bertolomej.

Idem citat Nis Joenßenn oc Per Nilßen i Heslundt, for att the ere sigtett for her Rasmusses døedt ibidem, som bleff mørdt, och ey haffue wordt thennom ther for, att møde fredagenn post Bertolomej i Kiøp(nehaffn). Idem

[1]) Ovenover er skrevet: Jørgen Falster i Horeby.

Jdem citat Trudt i Tollerup och hans mettfølgere for hues faldtzmaall the ere fallen for, for the panttede, sloge och sønder hugge ko. ma[ts] vndersotte i Strøbelstrup almyndis høgge theres sleder och tymmer, att møde løffuerdagen post Bertolomej.

Jdem citat Wircki bymennd for ett huss, som the mett woldt och welde neder brøde aff kerckemurenn ibidem ad møde same tiid.

Jdem citat her Jyrgenn, sognepresth i Slosslundt, for nogenn agger och engh kallis Strengh och Heli engh, som hand holler hannom for mett vrett, att møde sancti Egidij dagh.

Jdem citat Otte Rottløuff for nogenn enng och eyendom, som handt paa Haldstedt closters wegne inde i Olingsiøe enmercke mett vrett, att møde samme tiidtt.

Stii Paars ett breff paa en gaardt i Malmiø, liggendes paa Wester gade paa then nørre siide emellom Klingennbergh och Anders Jenssens gaardt, som Oluff Jenssen slagter nu vdj boer, for nogenne gaarde, som handt fornøgede Per Hanssen byfogett som then tiidt waar, paa ko. ma[ts] wegne, som bleffue affbrodbenne wedt slottett, till hannom och hans arffuinge till euigh tiidt, och laa samme gaardt, som Stij schall haffue, till sancti Martins kircke i Lundt.

1547. Jtem ett obett breff till stigtenns tiennere, closter tiennere och 195
kircke tiennere vdj Wardbiergh leenn, att the schulle effter lensmandens befaling age iordt och steenn thill slottett iiij dage till then befestningh, som schall giøris ther for slottett effter then lenglighedt, som nogenne aff D. raadt haffue giffuit ko. ma[t] tillkende, dogh att the icke age førre endt effter høstett.

En missiue till Lauge Trudtssenn om samme erende och huor mange dage bønderne schulle age, som er iiij dage sambfelde effter høsten.

Bentt i Brøde citat her Peder Skram for en wlouglige forffylginge, som handtt haffuer ladett forffylle hannom mett oc trengtt hannom fran syn gaardtt oc goetzs oc ther offuer giortt —

Jyrgenn Jenssenn citat her Claus Bilde for nogett hans søsters hustrue Birritthes godtzs, som handt haffuer kiøfftt hinder aff mett vrett, att møde paa Kiøpnehaffnns slott fredagenn effter sanctj Bertolomei apostoli dagh førstkommendes.

Jdem

Idem citat Jyrgenn Bardtsker, borger i Helssingborgh, och hans hustrue Berritte for nogett godtzs, som hun haffuer soldt och affhendt hannom tillfornn vtilbodett, att møde samme tiidt och stedt.

Hollenderne paa Amage vdj Storre Maglene skulle bygge oc bliffue besidde vdj samme bye oc then beholle met al syn rette tilliggelse, dog the skulle aarligen giiffue ther aff iij[c] ℔ danske oc saa mange løg og røder, som behoff giøres til spisning her paa Kiøpnehaffnn slot, oc vere lensmanden her paa slotet hørige oc lydige oc jngthet sagefald dyølge vnder thennom, huilcket alt skal komme ko. mtts. tilbeste.

Bent Trøe i Hussebye citat Erick Smed for hand haffuer giort hannom fredløs.

Idem citat Jenes Ibiørnsen i Nørrebye, herritzsfogit i Lyster herret, for hans fred hand haffuer hugget aff hannom. For hand haffuer giffuet vloglig forfylling offuer Bent Trøye, ßo hand er bleffuen ther till herretsting vlofflig giort fredløs.

Albrett Giøye paa syn egen oc syne mettarffuinges vegne her Mogens Giøyes arffuinge citat Nils Skeell for en dom, som er gangen thennom emellom, handt sich paa Collinghuß lydendes paa Affuenndsbergh gaardt och godtzs och thu icke haffuer følleste giordt samme dom, att møde i Kiøpnehaffnn sancti Bertolomei dagh.

Birgitte Torckels borgerske i Malmiø —

Gert Vulffstand citat Claus Eggertsen for en [gard liggendes til hospitalet paa] [1]) wdj Spidelsbye, at møde tisdagen nest epther scti. Bertholomei.

Rasmus Schaaningh ett pasbordt heer aff och jndt vdj Suerige och saa tilbage igenn.

196 Hans Dominicus, borger i Ystedt, en forschrefftt till borgemester och raadt ibidem att the hielppe hannom rett offuer Hans Karlssen och Anders Morttenssen borgere ibidem for nogenne vskellige ordt, som the haffue paa sagt hannom.

Mester Anthonius Panthaleon —

Stij Paars citat Albrett Gøye for halff partt i Olstrup gaardt, grundt och tilliggelsse, tesliig[te] for en iordt kallis Tagis iordt och en wedermølle, som hans

[1]) Det Indklamrede er udstreget.

hans faderfader och forelbre haffue fraae hannom hafftt vdj lanng tiidt, och schall haffue forfuldt samme sager till landzting och indt for broefieell och icke haffuer mott wederfaris rett, att møde i Kiøpnehaffnn sancti Egidij dagh.

Idem citat Jens Jepssenn, herretzfogett i Flackebiergs herrett, for handt haffuer i synn egenn sagh ladett vpkreffue till herretzting xvj mennbt och suorett emodt andre xvj mendt, som op waare tagenn till Siellandtzfare landztingh, som hagde suorett Nils Smidt i Nyrup frii for tingfredt och feldt hans winde i then sagh, att møde samme tiidt och stedt.

Idem citat frue Anne Knudt Knobs effterleffuerske och hindis laugeuerge for nogenne vbequem ordt hans røgtte och lemppe anrørendes, som hun haffuer hafftt paa hannom till herretzting och landstingh, att møde i Kiøpnehaffnn Egidij dagh.

Bassi Christofferssen citat Oluff Glob till Tybberegaardt for kosth oc theringe, som handt hagde giordt paa Tybere orde, Ribbers partt, førre end hand wille skiffte mett hannom, tesliigte for en siøe kallis Brendesiøe, handt vdstach vdenn hans ja och mynde, sammeledes for xx bøge, som hand hug i Thybere orde then stund hand bøedt segh till lodt och lauge skiffte mett hannom, sammeledes for en oerbrefft paa forne Tybere orde, som handt giør hans tiener forhinder, tesliigte for nogenne treer, som hand hugh i Hegerup schouff, att møde i Kiøpnehaffn fredagenn nesth effter Bertolomej.

Hans Mogensen i Westermarckett sogen citat Rasmus Jensen ther sammestedts for halffpartten wtj en gaard, som hand besiider mett hannom, som hand men met wrett, att møde paa Kiøpnehaffnn løffuerdagen post Bertholomei dag.

Mattis Lauritssenn i Cappell Sæbye citat Oluff Degenn aff Gesløff for en dom, som handt haffuer dømptt hannom emodt then friihedt, som handt hagde kiøfftt segh frann staffnns, att møde i Kiøpnehaffn fredagenn post Bertolomei førstkommenndis.

Anne her Hansis i Glostrup en foruit till her Ib Heye.

Jens Bonde, byfogit (i) Nykiøping, ett breff tiill Erich Rudt, att hand tilbyer proffuest Suens arffuinge the heste, oc ther the icke wiille annamme thennom, att hand tha lader wurdere thennom oc sell thennom oc foruor pendingene ko. mt. tiill beste.

Wellom Skotte ett breff tiill borgmester oc raadt j Lanskronne, att hand hauer

hauer tiill thall tiill en gordt ther i byen, att the steffne sagen faare thennom i rette oc endeligen dømer thennom emellom oc giffuer hannom bescreffuit hues the ther om faare rett affsiigendes worder.

Martthenn Knap i Hollerup citat Oluff Jenssenn till Demmestrup for handt haffuer vdsatt hannom aff then gaardt, handt i boede vdj Griimmelundt, mett vrett, att møde i Kiøpnehaffn fredagenn nesth effter sancti Egidij dagh.

Olluff Bendtzßenn citat Knud Gyllenstierne, embitzmand paa Kallingborig, for en hest oc ett breff, som hand haffuer taget fran hannom, att møde paa mandag.

Anne her Hanßes en forscrifftt tiill Per Jonsen, herritzffogett i Smørumsherritt, att ther er trette emellom hinde oc kierckewerge wtj Glodsted sogen om nogen jordtt, som the haffuer tagett fran hinde, som hinde hosbunde hagde wtj lie aff kiercken, att hand kaller sagen for seg oc helpe hinde saa møgett som rett er.

197 Frantzs Jepsen, raadmand vdj Kiøpnehaffn, citat Anne Jacob Michelsens vdj Malmøe for en partt wdj en gard vdj Høgbroe strede, som houn haffuer sold hannom, att møde paa fredag.

Dyrick van Besseke, borger til Bergen, en forscrifft till Christoffer Galle, at han lader hannom følge hans gotzs, som hand haffuer tagit fran hannom, oc ther som han haffuer hannom noget til at talle, thaa skall hand talle hannom til mett rette.

Trud Sortzen vdj Seyerkiøping citat Per Poelsen i Tallerup for en gard vdj Rødeboe i Kulling, som hand holler hannom for, at møde paa onsdag otte daghe.

Ett obett breff till alle vndersotte vdj Wisbye, som haffue egett jordegodtzs paa landett och icke giffue theris fulde skatt ther aff, att the rette thennom effter att giøre følleste for samme theres bonde godtzs som andre bøndre giøre, eller och affhende thett till bønderne for ett skelligtt werdt, vnder same theres godtzes fortabelsse.

Frans Biilde en steffning offuer Muns Munch, Oluff Munch, Jffuer Jull, Erich Nielsen, Claus Jffuersen, Niels Lange, Hertug Tamesen, Jøren Friis, Niels Skell, Ennolbt Jensen, Erich Sten, Per Krutze, faar nogen jordt oc egendom, ßom the haffue dømbtt fran Thannom birch mett ett wrett marckeskell, ßom the skulle haffue giort off oc kronen tiill stor skade, att møde for ko. mt. her i

i Kiøpnehaffn then sandag nest fuar scte. Miciils dag, att funre tiill hues Frans Bilde thennom paa ko. mts. wegne haffuer i then sag tiill att tale, oc lide oc vndgielde hues ther om log oc rett er.

Item citat sandemendt for same sag vdj Lunghervet, att the oc eller theres fuldmyndiige møde same tidt.

Peder Huitfeld skall haffue breff poo prouesteiit vdj Wpslog mett all frihed, rente, herlighed oc rettighed, och Follo oc Mosedalls leen, lige som mester Mortten Krabbe oc andre prouester for hannom same prouestij oc leen hafft haffue, dog vndertaget kronens told oc lade steder vdj Folle oc Mosedall, som kon. mt. vill haffue seg frij behollet vnder Agershuss, oc skall forne Peder Huitfeld haffue, nyde oc vdj forlening beholle forne prouesterij, leen, gods, rente oc herlighed all then stwnd hand er rigens canzeller vdj Norige oc haffuer rigens jndsegle etc. Cum clausulis solitis. 198

Item eth lucht breff till Pedet Hansen, at hand vdlegger Peder Huitfeld fwlleste vederlag aff the prebender oc altere gods, som fallet er i Wpslog, for hues told, rettighet oc rente, som hand haffuer mist fran prouestilet, at thet bliffuer vbeskoret.

Her Axell Bragde, Knud Sparre, Stye Porß, Jacob Sparre, att thee Falsterboor oc Skanøer haffue berlaget at thennom giøres hinder paa theres marckeskiel oc tørre grøtt aff thee neste vmliggendes byer, som er Kempinge, Store Hammer, Lille Hammer och Rengh, att the grandske och forfare huor rett marckeskell er emellom forne Falsterboo, Schannøer och forne byer.

Niels Andersen for fiiskerij, som hand vniuersitet hindrer paa, som ligger til Kna(r)derup, møde paa mandag.

Her Mogens Gøyes arffuinge steffne Bent Matzen, borger vdj Nestued, for en gard ther vdj byen liggendes, onsdagen epther Egibij.

Mogens Falster citat Josep Falster, Jyrgen Falster, for ett breff paa en frij lod i Bellinge gaardtt oc for nogett aff hans arffue goetzs wtj Skone liggendes, som thee holler hannom for mett wrett, som er en broder lod i Gyllerup gaard, en brober deell wtj Hannestedtt mett nogett miere goedtz i Skone liggendes, oc tesligte for nogen gield oc wdlagd pendinge, som the ere hannom skyldiige, att møde i morgen.

Item

199 Item ett breff till Simen Persen, att ko. mt. hoffuer naadeligan vmbdragit mett fisserne paa alle the fiskeleger i Skonne vdj saa maade, att hans ko. mt. er tillfreds att the i thette aar icke skulle giffue were en thuo vaals sildt aff huer aarre i then stedt, som the plegde att giffue iiij wole sildt aff huer aare, att hand thet lader forkyndiige paa alle fiskelegerne och anseger ko. m[ts] toller thet paa thet att baade handt oc the alle kunde ther wiide att rette seg epther.

Ett breff til Jyrgen Urne, att hand stxer her Mogens Gyldenstiernes fogett Oluff Lock bescreffuit, at han häffuer verrit paa Skonne landzting oc eskit fyllest.

Ett breff til borgemester oc raad i Halmsteed, att the dømme emellom Per Bag.. i Foedstad oc byefogeden ther sammesteds for han haffuer slaget hannom paa alweye oc tagit hans raffter fran hannom.

Item ett breff till Per Bilde, att ther er thrette emellom Per Tuesen i Selbierg oc Jens Bensens søn i Katterup om en skatte gordt vdj Kattrup, som Per Thuesen haffuer dele paa mett wrette, som hand men; att Per Bilde thet saare lader herritzfogeden vdj Ludgudherrit vdmele xij mend, som skulle skille om same sag, huilcken same gordt bør att haffue mett rette, oc tesslig[te] granske hues windesbyrdt oc breffue som thennom ther om emellom er oc huilcke aff thennom som bør att wære wedt magtt eller etc.

Hans Huntter, borger i Helssingborgh, en forschrefftt till tolberenn i Helssingøer, att handt schall arestere en Hollender skipper wedt naffnn Cornelius Henrichssen, som boer till Serdam i Hollandt, till rettis.

Breff till borgemester raadt vdj Nystedt, at byfogeden oc tollerenn ther
sammesteds haffuer beclaget, at borgerne ther i byen ey vele vdgiffue then ny
tystøls sise oc then told, som er offuer alt riget bewiliget, som er xx ß aff huer
oxe oc tønde køed, som vdføres, oc xx ß aff huer hest eller øg, som the vdskibe
andensteds end vdfore theres egen by oc haffn, ther for beder kon. mt. at borge-
200 mester oc radt skulle haffue ther paa vpseende oc giøre theres byfoget oc tollere
bistande poo kon. m[tts] vegne at hand kand vederfares reth aff the som side
hannom offuerhørige mett saaban sise oc told, oc at the betale hues the ther aff
her till dags skyllige ere, saa frempt at hans naade ey ther offuer skall lade straffe
som ved bør.

Item lige saadant eth breff till tesse epterscreffne køpsteder: Naskow, Rudkøping, Skelskør, Swinborg, Halmstede, Lagholm.

Anders

Anders Ibssenn, borger i Saskiøbinge i Lollanndt, ett obett breff saa att handt er vskyldigh vdj en piiges døedt wedt naffnn Karine Oluffsdather, som waar hans broder dather och drognett vdj Saskiøbings aae, och haffuer thett saa beuist heer for ko. ma[t].

Per Degen i Glomßøøe schall haffue protectorium regis.

Atzer Møller vdj Helssingborgh citat Thonis Jyde, byfogett ibidem, for en lough, handt haffuer kommett hannom paa, och Per Karsß, som handt haffuer tagett i forsuar for handt hugh och hamrett hannom och hans hustrue i sitt egett hußß, att møde paa løffuerdagh førstk.

Her Niels Høg, sognepreſt wtj Tødsløff sogenn, Jens Høg, Tøger Høg, borger wtj Wiborigh, oc Peder Høgh schall haffue protectorium regis.

Item eth breff tiill Gabriell Gyldenstiern, att hand retter (seg) epther strax met thet første att giøre Jørgen Perssen renttemester rede och clart regenscap paa alt hues wrag ther er komen eller komer vnder Orrom leen vdj Tye.

Item breffue tiill thesse epther[ne] vdj Jutlandt, att the rette thennom epther 201 nw tiill thenne neste tilkomendes wmslag att forhøge theres pantt ehtersom kon. ma[at] och hans kon. mat[s] raad nw bewilliget och samptickket haffue, kon. ma[at] ville giøre thennom nøgachtig forwaring.

Harleff Trolle paa Ringclosters pant at forhøge ij[m] daller.

Niels Lange paa Dwholms closters pant v[c] daler.

Gabriell Gyldenstiern paa Orrom pant v[c] daler eller v[c] r. g.

Eskijld Gøye paa Hundslund closters pant v[c] daler.

Christoffer Gøye paa Segelstrup pant v[c] daler.

Iffuer Lycke paa Wordgards pant v[c] daler.

Niels Paarsberrig paa Wregeløff closter j[m] daler, hand haffuer jngen pant tiilforn.

Her Chrestiern Friis paa Sebberclosters pant v[c] daler.

Knud Gyldenstiern paa Dheclosters pant v[c] daler.

Mickell Groppe paa Oreclosters pant v[c] daler.

Jehan Høyckenn paa Allingclosters pant v[c] daler ther for at affquitte rentten aff hans affgiifft.

Axell Nielssen paa sti. Hans closters pant vdj Horßens v[c] daler.

Iffuer Lunge paa Wedell mølle, jngen pant tiilforn, ij[c] daler.

Hermen skall haffue v ars breff paa Irwp gard och gods vaffløst vden ald

ald affgifft, dog paa thieneste och giøre rede paa sagfald och gordzfestning halff parten at komme kon. ma^{at} tiill beste, dog saa at hand vdj myddeler skall bigge och forbedre gorden, och skall hand nw forstrecke k. ma^{at} [illegible]^{m} daler tiill thenne neste wmslag.

Iffuer Lunge paa Biørn Anderssens vegne paa Rogsøherrets pant at forhøghe v^{c} daller.

Niels Kieldsen paa Grynderslеff closters pant v^{c} daler.

Frwe Ermegardt tiill Bysterop paa Osterweling byrcks pant iij^{c} daler.

Summa xj^{m} daler.

m Thette epther^{ne} skall tilscriffues vdj Jutlandt om theres affgiffter och halff sagfald, gordsfestning och oldengield.

Hartwig Thomessen aff thet Wendelbostiigtes gods vdj Morsse och paa Hannes. Albrecht Skell aff Børglum closter. Iffuer Lycke aff Wordegardt. Hermen Skeell aff Irwp. Niels Kieldssen aff Bøffling.

At the fornøge Jørgen Pederssen om sti. Michaelis dag nest komendes same theres affgifftter aff daler, guld, pendinge och øxne och giøre rede och regenscap for sagefald, gordfestning och oldengieldt.

Item ett breff tiill Niels Skeell paa Nygardt, at hand strax retter seg epther at flij Jørgen Pederssen clar register och jordbog paa Amptofft gods och Strechals goeds, hand haffuer vdj pant.

Vdj lige maade tiill Anders Skeell tiill Hegnet paa Smerop gord och gods, hand vdj pant haffuer.

Vdj liige maade eth breff tiill Jørgen Spliidt tiill Orloffgord om jordbog paa Orloff gardt och goeds, hand vdj forlening och pant haffuer.

Vdj liige maade eth breff tiill Claues Daa tiill Raffnstrup om en clar register och jordbog at flij Jørgen Perssen met thet allerførste paa thet Rannes goeds vdj Noriutland, hand och hans metarffuinge vdj pant haffue.

Item ett breff tiill Otte Gyldenstiern paa Biugholm, at hand och strax sticker Jørgen Perssen en clar register paa ald gesterij pendinge eller heste, som ligger tiill Biugholm.

Vdj liige maade tiill Albrecht Gøye paa Tordrup eller hans fogiid ther samestеds vdj hans frauerelsse om en register clar paa ald gesterij pendinge eller heste tiill Tordrup.

Vdj liige maade tiill frwe Citzell Krwmbiges paa Hønborig eller hendes fogiid om gesterij register ther tiill Hønborrig.

Item ett obne kon. mats. breff tiill alle h. kon. mats. lensmend och fogder paa

paa alle h. k. mats. regenskaps slotte och garde vdj Nørjutland, att hans kon. ma^{at} haffuer beffalit Jørgen Perssen renttemester att lade selge och affhende nogre lester smør och nogle hundrede lester korn och lade giøre vdj daler, guld och pendinge tiill hans kon. ma^{etis} neste tilkomendes wmslags behoff, aff thet korn och smøn, som beholden och vdj forradt er ther vdj landet, att the rette thennom epther 203
at lade hannom paa kon. ma^{ts} vegne saadan smør och korn och lade yde och leweerere thet paa the steder paa fiøkantten, huor hand thennom tillsigendes worder.

Item etth streng breff tiill mester Henrik Gerckens, at hand retter seg epther strax met thet første at giøre Jørgen Pederssen renttemester clart och fuldkomelig regenskap paa alt hues (hand) sidder jgien met och fornøger hannom ald hues rest och restants hand er skyldig och sidder jgien met, och thet vden ald lengre forhalning vdj nogre maade, saa frempt kon. ma^{at} icke skall tencke ther andet tiill och lade straffe offuer hannom.

Item eth breff tiill Peder Ebbessen at hand strax forskicker hiid tiill Kiøpnehaffns slot ther fran Arhus gord och Ackier flesk j^{m} sider, malt x lester, haffre xx lester.

Item et breff tiill Claues Sestede om xx^{m} huilling och xx^{m} skuller strax at skicke tiill Kolding, at thet therfran strax kand forskickes hiid tiill Kiøpnehaffns slots behoff.

Thesse epther^{ne} breffue skall mester Hans Tawssen haffue.

Først eth kon. mats. vbne pergaments breff, at hans kon. ma^{at} haffuer naadeligen wnt och giiffuet then vicarie vdj Wedell, som mester Jens Warder nw siist fraadøde, till thet almyndelig hospitall vdj Riipe tiill arme fattige siwge menneskes wpholdt.

Item følge breff till alle thienere och bønder tiill for^{ne} vicarie, som thiene nw ther till och tiilforen swaret mester Jens, at the her epther sware till hospitalet vdj Riipe.

Item ett kon. ma^{ts} obne breff at hans kon. ma^{at} haffuer naadeligen wnt och giffuet thend cappell, ther stander viid Skyrnne, tiill hospitalit vdj Riipe, at forstanderne ther tiill mwe thend nedderbryde och selge steen och temmer att forwende tiill the fatige siwge menneskes gaffn, nytte och beste.

Item kon. ma^{t} haffuer nadeligen vnt hans k. ma^{ats} part aff tyenden aff Ryndom sogen tiill en scolemesters wphold vdj Ringkiøping.

Item

204 Item thend første prebende och cannickdom, ther vaccerer vdj Riper domkircke for sognepreſt tiill ſuorte brøder ſogn vdj Riipe.

Item Jørgen Pederſſen renttemeſter eth breff tiill borgemeſter och raad vdj Riipe, att the ſtrax ſlyer hannom rett offuer Frands Tybo, borger ther ſammeſteds, for hand jcke vill giøre hannom nøgachtige forwaring for the daler och pendinge, hand haffuer ſagd god for hannom, ſaa at Jørgen enten ſtrax giøres ſaadan nøgachtiige forwaring eller the ſlij hannom ſtrax jndførßell vdj Frandßes hws och gardt.

Item eth breff tiill almwe vdj Wedell, at the rette thennom epther at tyende theres ſognepreſt och tiill kircken.

Item ett breff till Claues Seſtede, att hand (lader) her Anders vdj Tym følge Madom preſtegaard och heer epther jngen hynder giør hannom ther paa.

Docter Peder Capiten, rector, paa menige wniuerſitetens wegne her i Kiøp. en befalling tiill Per Godſke, Herluff Throlle, Lauers Jenßen aff Ramløße, Oluff Skinckell, Criſtiern Pors, atte tiltagendes tiill thennom gamble oldingge giffue thennom paa ett ſiun paa nogit fiſkerj wdj en aff Knardrops ſøer, ßom Niels Anderſen ſkall giøre thennom hinder paa, oc ſteffne thennom paa begge parther mett theres beuiſning i rette oc forfare all legliigheden ther om oc giffuet fran thennom beſcreffuit.

Anne Dunckſk, borgerſke till Danſk, en forſchrefftt till frue Anne Melcker Globs effterleffuerſke, att hun fornøger hinder then gieldt, ſom Holgerdt Glob waar hinder ſkyllīgh for koſth och teringe till Danſkenn.

Item et breff till tolleren paa Møn, att hand lader Stege borgere vere frij for halff delen aere ſild, ſom thee giffue aff huer are, ſaa thee her epther vere frij oc icke giffue mere end ij are ſild aff huer are til then halffue t^ne^ ſild, ſom the pligtige ere at vdgiffue.

Hans Benndtſſenn i Øſter marcke ſogenn citat Laurtzs Pederſſenn, landtzdommer paa Bordingholm, for ett løffte, handt gjorde emellom hannom och Berntt Knob och icke will følleſte giøre ſamme løffte, att møde paa mandagh førſtkommenndes.

205 Forhøgelſſe paa ko. ma^ts^ leenn och pantt till hans naadis omſlagh 1547.
j^m^ daler Lauge Trudtſſenn paa Wardbiergh pantt.

j^m^

j^{m} daler Byrge Jenssenn paa Laugholm pantt.
v^{c} daler Knudt Pederssenn paa Willandtzherrett pantt.
v^{c} daler Gerdt Jenssenn paa Høgestedeby pantt.
v^{c} daler Jens Bragde paa Beckeschoff pantt.
v^{c} daler Byrge Trolle paa Gerssherrett pantt.
v^{c} daler Jyrgenn Kock i Malmiø paa Borby pantt.
v^{c} daler Peder Oxe paa Madebøll byrck.
v^{c} daler Hans Urne paa Krøginge byrck.
v^{c} daler Iffuer Krabbe paa Borgeby leenn.
j^{m} daler Otte Rottloff paa Haldstede closter.
j^{m} daler Wobtzer paa Trøggeueldt pantt.
j^{m} daler Jens Roettfeldt paa Hagennschoff pantt.

Per Smed i Sandlynng citat Peder Olsen, herritzfoget wtj Mierløßherritt, for en dom, som hand haffuer giffuett emod hannom mett wrett, som hand siger, och sielff etc. att møde paa mandag førstkommendes.

Niels Laurissen, borger i Ysted, en beffaling tiill theße $eptther^{ne}$ godemend, att hand haffuer berett huorledes att Hans Bagge, borger ibidem, holler hannom oc hans høstrue nogen arffue for emod lougen, att thee grandske oc forffare huem same arffue bør att nyde mett rette eptther lougen. Her Axell Bragde tiill Kroghollum, Her Mouritz Olsen tiill Bollerup, Jacop Mauritzsen til Suanhollum oc Jens Inguordsen tiill Bußegaardtt, att theße godemen mett thet aller første paa beleylige (tid) oc sted thennom forsamble oc thaa att grandske oc forffare eptther som $forsc^{nit}$ star oc giiffue thet beschreffuitt.

Her Hans Frantzoes en forscrifft tiill Mogens Goske, at hand lader fornøge hannom iij pd. korn. Relator Frantzs de Medina.

Niels Fitzen steffner Knud Persen for en gard i Torp i Falster, som hand 204
oc hans met arffuinge vdlagde hannom paa hans fader søsters vegne oc same gard er hannom fran vonden, at møde paa mandagh.

Her Olluff Raffuen her i Kiøpnehaffn en forscrifftt till borgemester, raadtt oc byeffogett i Ydsted, att hand haffuer berett for oss huorledes att hand lontte en vid naffn Jacop Fynboe, som bode her wtj Kiøpnehaffn —.

Marinne Claußdotther wtj Helsingborig citat Hans Andersen for att hand haffuer wdskutt hinde oc icke wille holle hinde for syn egtthe høstrue, som hannom burde att giøre, att møde i morgen først kommendes.

Engelholm

Engelholm borgere, saa mange som indfløtte vdj Landzkrone, schulle haffue ko. ma[ts] breff att were frii for aldt koninglige tyunge vdj iiij sambfelde aar.

Thette eptther[ne] themmer fick Peder Hansen schriffuelße om att schulle forschicke hiid ned tiill ett porttehuss her paa Kiøpnehaffnn. Datum Kiøpnehaffn fredagen post hellig korsdag exaltationis aar etc. mdxlvij.

Først xxiiij bielcker huer xviij alne lang. Item xxx sperrer huer xvij alne lang. Item x stycker tree huer xxx alne lang. Item j stycke xxx alne langh. Item xxx stycker huer x alne lang. Item xxij stycker huer vij alne lang. Item l stolper huer vij alne lang. Item ij stycker huer xvj alne lang. Item ij stycker huer xvij alne lang. Item iiij stycker huer xv alne langh.

Item tiill mølen. Item xx bielcker huer xvj alne lang oc j fod i kantten. Item ij stycke foedtree huer xx alne langh. Item j stycke xv alne lang j alne i kantt. Item iiij stucke thiill møllen huer xv alne lange. Item xiiij stycker huer ix alne langh. Item xxx sparrer huer xv alne lang. Item xxxxxx stuckholtt huer vj alne lang. Item j stycke fod tree xxj alne lang. Item noch j stycke xv alne lang. Item xl stycke huer xv alne lang. Item v stycker huer xv alne lang. Datum vt supra.

207 Mickell Hals skall haffue forleningsbreff poo vj garde vdj Søndre Byringe, giffuer huer aff thennom till langille iij ß g[t]. Item ij garde vdj Beden, giffuer huer aff thennom j skp[e] smør. Item en gard vdj Bircksager, giffuer ij ß g[t], oc en aalebreth vdj Mosbyvigh kalles Stens bretten oc pleyer at giffues ½ t[ne] aall aff.

Nils Andersen citat Klementt Persen i Stagestedt oc hans brødre oc suager Niels Morthensen i Heßel for en gaardtt i Aalborig mett nogett miere goetz, som thee holle hannom for, tesllig[te] for en contragtt som the giorde emellom hannom oc for[ne] Clementt Persen oc hans mettarffuinge, att møde til første almyndelige herre dage.

208 Om rystning ßom besluttett wor i Kiøpnehaffn nu wdj herre dagen søndagen nest epther hellj kors dag exaltationis 1547.

Tiill kiøpstederne offuer alltt riigett.

Vor gunst tiilforn. Wiider att wij haffue befallit oss elsk[e] her Axell Brade, her Claus Biilde, ridder, Thage Thott, wore mendtt oc raadtt, Byrrie Wlstandt, wor mandt oc tienner, att skulle paa wore wegne forscriffue tiill thennom thuo borgmestere oc thuo raadmendt aff huer kiøpstadtt offuer altt Skonne, Hallandtt, Bleginde og Lister oc giffue thennom nogre wore erende och werffue tiilkiende, som oss oc riigit magtt paaliggendes er. Thij bede wij etther och wiille, attj nu

scte

sete Karrine dag først kommendes forskicke tiill thennom tiill vor kiøpstad Kiøpnehaffn etters borgmester oc ij etters raadmendt oc hues the thennom paa wore wegne beffallendes oc tilsiigendes worder attj alting[te] rette etther ther epther oc attj mett same etters borgmester oc raadmendt forskicke the registere oc clare mantall, som i sisth bleffue mustrett epther, paa huor mange werafftige karlle som kunde wdgioris aff etthers bye emodt wore och riigens finder, om behoff giordes, att the ther kunde wiide att rette thennom epther. Befallendis etc.

Wdj ligge maade tiill kiøpstederne wdj Sielandtt, Møen, Falster, Laalandt.

Her Eske Bilde, her Mogens Gyldenstjerne, her Anders Biilde, Knudt Persen.

Tiill Fyen oc Langgelandt wdj liige maade tiill kiøpstederne.

Gyller Rønno, Frans Brochenhus, Antonnes Bryske, Dirich Quitzo.

Wdj Jutlandt Erich Banner, her Otte Krumpen, Per Ebbesen, Erich Krabbe.

Tiill alle lanstingene offuer alt Danmarck om røstning, som her epther følgher, tiill abellen oc thennom jordegods haffue.

Christian. Helse etther alle wore kiere thro wndersotte, riddere, riddersmendsmendt, fruer, jomfruer oc alle som frij och frelse kiendes, sambledes alle andre, som plege oc pligtiige erre att holle rystningh, som bygge oc boe offuer altt N kierligen mett Gudt oc wor naade. Wiider, att wij nu haffue tiltroett oc befallit N att skulle paa wore wegne giffue etther nogre wore oc riigens merckeliige erende oc werffue tiill kiende, thij bede wij etther alle oc huer serdeliis, att nar for[ne] wore forordnede N etter tilsiigendes worder, attj tha wiille etther forsamble paa then tiidt oc stedt, epther som the etther lade tilsiighe, oc tha wiille haffue thennom betroedt i same erende oc werffue ligeruis som wij sielff personligen wore etther tiill ords oc ther wdinnen lade etther weluilligen findes som gode thro wndersotte bør att giore. Datum rc.

Tiill lensmendene offuer alt Danmarck om røstningh. 209

Vor gunst tiilfornn. Wiidt att wij nu skicke tiill theg wore obne breffue tiill wore oc kronens bynder och tiennere wdj alle thinne lenn om mustringh, som the skulle holde nar thu thennom tilsiigendes worder, epther som thu legliigheden ther om ydermere haffuer att forfare wdj same wortt obne breff, thij bede wij thegh och wiille, att thu strax wffortoffuit lader samme wortt breff faare thennom forkyndiige oc siiden strax tiill tingge lader thennom beneffne en dag oc beleglig stedtt, som the kunde forsambles paa, oc ther lader thennom mustre, att huerrie ix bynder wdgiør then tiende bonde, oc haffuer ther jndseen wdj, saa the wdgiøre gode,

gode, dueliige, føre mendt mett gode woben oc werge, oc huilcke som the wdj saa maade wdgiørendes worder att thu paa clare register wedtt naffn wpscriffuer oc ßame register mett thet aller første forskicker off tiill hande. Sambledes skalt thu och lade mustre alle the kercke tiennere, som adellen icke haffue i forleningh. Her wiidt att rette theg epther etc.

Item obene breff tiill alle lanstingh offuer altt riigit tiill byndberne.

Chriistiann etc. Hielsse etther alle wore och kronens bønbner oc tiennere, som bøge och boe wtj altt N, euindeligen mett Gud och wor naade. Wiider, att eptherthij wij formerche, att thesse omligendes lande saawell i Tydtsklland som anderstedtzs siide wtj forraadtt mett thieris folch och røstningh och wij paa thenne tiid en ringe tall fræmide krigs folch haffue wtj wore besolling, tha haffue wii nu met wortt elsk^e Danmarcks riiges raadtt saadane leilighet offuer uegitt och ther om saa beslutthitt paa thet att wij wiille haffue wore lande och riiger forskonit met thett møgle fræmide kriigs folch, som her drager indtt wtj riigitt och omkring løffuer oc forderffuer wore wndersotte, och her epther wille ræthe off epther wtj lige maade her wtj riigitt saa uell som i andre landne att siide met wor egne wndersotthe wtj guod forraad met wore røstning, om nogher wille wnderstaae thenom att giøre noghenn indfall paa wore lande och riigher, och haffue wij for saadane leilighiedtz schyldtt ladtt wore obne breff wdgaae offuer altt wortt riige Danmarch, att wor lenßmend huer wtj sine lenn skulle mustre alle wore och kronens bønbner oc tiennere, som the wtj wære och forsuar haffuer, saa att huerie nye bønder skulle wdgiøre then tiendne, mett gode werie, woben och andenn synn tilbehøring, thij bede wij etther alle och huer serdiellis strengeligenn biude, attj alting^te retthe etther
210 epther, nar off elsk^e N etther tiillsiigendes worder, attj tha etther forsamelle mett wobenn och werrie och lade etther mustre och siidenn epther hans wnderuissning huerie ix bønder wdgiøre thenn tiendne bonde mett gode wobenn, werrie oc alle andenn bekostning, som hand skall paa holle, och skall abdellenn ßelffue mustere thieris bønder oc tiennere, som the wtj wære och forsuar haffue, och wille wij att huer skall seg alffuerligen her epther retthe, saa frompt att, om ther noghenn findes her wtj forsømelige, att wij icke tha skulle lade straffe ther offuer som offuer enn whørsom och thenom wor breffue oc bud icke agthe wiille. Giiffuit paa wortt slott Kiøpnehaffn søndag nest epther hellige kors dag exaltationis aar etc. mdxlvi(j). Wnder wortt siignett.

[Følgebreff till stictens gods vdj Nøre Walinderød oc Tørnedt, [oc Lwnderødh] som er aff Tølløsse leen, at the skulle sware Peder Godske]. [1])

[1]) Det Indklammede er udstreget; jvfr. næste Side paa fol. 211.

Item

Item ett breff tiill Nyborg om lansknecte, att the icke tilster noger skipper att føre noger offuer, wden thet er ko. mts. befalling, atte skulle føre thennom ther offuer, saa frambt etc.

Søndagen epther s. Francisci dag skall all adellen oc the, som jordegods haffue, møde her i Kiøp.

[Fyller Rønno fyllebreff tiill Lundenes oc Aacker ...] [1])

Item ett mißiue thiil alle fyre stycker, att forskriffue alle adellen vdj theris stickt att møde vdj Wiborig sanctorum Simonis et Judæ oc alle andre som jordegoeds haffue.

Skall Peder Godske haffue forlenings breff poo Renebecks holm gard oc 211 leen, som Axell Vrne sist i forlening oc i vere haffde, vden nogen affgifft, dog skall hand gøre ther aff tilbørlig tieniste. Cum clausulis solitis etc.

Item skall Axel Vrne haffue følgebreff till stictens byer Nørre Walindebrød, Tørned oc Lwnderødh, at haffue vden affgifft ad gratiam etc.

Skall Niels Parsberg haffue forlenings breff poo Vregløff closter, at haffue met all kon. rentte oc rettighet vden nogen affgifft, dog skall hand ther for tiene kon. mt. vdj garden mett iiij gerust heste oc selff staa seg for heste skade oc besolding oc selff clede seg oc sine swene met kon. m[ts] hoff cledning, och skall hand sameledes ride poo hans egen vmkost inden riget huor behoff gøres, som andre lensmen, dog skall hand haffue foder oc maal till hoffue, nar hand er met hans heste tilstede i garden.

Item ett mißyue thiil her Claus Jenssen tolneren paa Møen, att han antuorder Bertrum van Anefeldz skipper ij lester siell thiil Synderborgs slots behoff.

Jwer Friiß en steffning offuer Jørgen Vrne till Ingestoffte for nogne 212 vloglige skiøde, som hand haffuer faaet aff mester Anders Glob, at møde till første herredag.

Item en steffning offuer Oluff Glob at møde Jwer Friiß till første herredag for en indførsell, hand haffuer giort paa mester Anders Globs gods emod logen.

Item en steffning offuer Jørgen van Anfeld till Stubberhuff for eth vlogligt skøde, som hand haffuer faaet poo mester Anders Globs gods i Tøy, at møde Jwer Friß till første herredag.

Item

[1]) Udstreget.

Item en støffning offuer Olluff Richorsen oc hans loughøringe for en loug, som hand haffuer giiffuett her Christiern Friiss oc hans mettarffuinge mett vrett, att møde same tiidtt.

Claues Claußen tiill Hyfflebierig citat Eyller Rynnow for nogett godzs, liggendes wtj Fyen oc i Lauen, som hans moder hagde i pantt satt bischop Jacop Rynnow.

Hans Bugmand ..., Berntt Borritz, borger till Nedsted, er hannom geld skyldige.

En forscrifft till borgemester oc raadmend, att Thue Bager haffuer loffuitt till hannom for nogen pendinge.

Thage Thott ett breff tiill alle kronens, stiigtens, closter, channicke, vicarrier tienere, preste tienere oc kercke tienne i Ronnebiergsherrit oc Harragers herrit, att the arbede tiill Lanskrone.

Werner Parsbergh och Hans Holck citant Peder Ebbessen førsth for tuende gamble laugheffder, then ene lydendes paa Leerildett, then anden lydendes paa Kalma oc Kringma, tesliig[te] for hand har ladett ransuorett nogenne theres tienere for en engh, liggendes westenn for Oldbeck, att møde till første almynndelige herredage mett samme tuende laugheffder oc andre breffue.

Idem citant Seuerin Perssen i Raffnnholtt, herretzfogett i Ringherrett, mett the andre sandmendt ibidem for ett tough oc skell, som the haffue ind vdj Stadtzgaards enmercke, ad møde same tiidt oc sted.

Item Hans Holck citat Seuerin Pederssen i Raffnnholtt, herretzfogett i Ringherrett, oc herretzschriiffueren ibidem oc Rasmus vdj Skumstrup for en heffdt, the toge hannom fraa paa tingett, som waar giordt ind paa Stadtzsgaards grundt oc eyendom, att møde samme tiidt.

213 Item Werner Parsbergh och Hans Holck citant Morttenn Seuerinssen i Stowby och Michell Jenssen i Klafftrup mett the andre sandmendt i Biereherrett for ett skell, the haffue giordt ind vdj Klackerundt felle bonde marck.

Werner Parsbergh paa ko. ma[ts] wegne en befalingh till thesse effterscreffne gode menndt heer Axell Bragde, Jesper Friis, Stii Paars, Claus Vrne oc Jyrgenn Bragde, att ther er trette emellom hannom och Knudt Gyldennsternn till

Thym

Thym for Estrup marck oc ett marckeskell om Estrup marck, som hand haffuer kenndt seg wedt for en eyenndom, tesliig[te] for en lycke, som handt haffuer indtepte paa Kattekuldenn, sameledes for en aalegaardt liggendes wedt Sibbenn, som hand will affdriiffue, och om nogenne hans tienere vdj Hørby, som handt will holle frii for gengerdt oc skatt, att forsambles kyndersmisse dagh.

Sliigtt ett forbudz breff kom till almuen y Falster oc Lolland om kornn att wdføre.

Hielsse etther alle wore wndersotte, bøndner oc meninge almue ehuor som helst i tienne eller tillhørre, ßom bøge och boe offuer alle worre landhe Falster oc Lollandtt euindelighenn mett Gudtt och wor naade. Wiider att oss er tilluidendes vordit, huorledes att mange aff etther wdføre kornn till Liibch, Rostoch och the andere omligendes steeder aarlighenn strax paa foraaritt wtj marckederne och ther handle oc wandelle som andre borigher, wore wndersotte meninge kiøpstedzmend ther wtj wor lande Falsther och Lolland till store skade oc forprongh, oc haffue thet ther for nu mett wortt elsk[e] Danmarks riiges raad saa offueruegitt oc beslutthitt, att her epther saa holles skall, att inghen bøndner i for[ne] wore landne Lolland oc Falsther skulle her epther wdføre kornn till sternne eller anders wdenn riigitt før end sanctj Morthens dag forgaatt erre. Huilchitt saa aarligenn hollis schal till wij wiider ther om till siigendes worder, och ther som noghenn worder befundenn her emodtt att giøre att wdføre kornn till stedernne eller andenstedtzs wdenn riigitt inden forsagtt tiid, som forscreffuit staar, och hand bliffuer ther met befundenn, tha skall huis hand i saa maade haffuer mett att fare wære forbrott halff parthen till oss och anden halff parthen till then, hanom ther om till talle oc thet hanom offuer beuiße kand att haffue wdførd kuornn wden riigitt emod thette wortt forbudtt. Giiffuit paa wortt slott Kiøpnehaffn mandagen nest epther sctj. Mauritij dag aar etc. mdxlvij. Vnder wortt siignet.

Borgemester raadt oc menighedt vdj Halmstedt finge breff, att the motte vdtføre aff riigett x lester kiødt toldfrij vdj thette aar. Datum Haffnie tiisdagenn nesth effter sancti Mauricij dagh aar etc. mdxlvij. Relator her Eske Bilde, ridder, Danmarcks riiges hoffmester.

Niels Huidt i Helleriis en forscrifft tiill Gabriell Gyldenstjerne.

Jøren Lauersen, borgmesther i Kiertuminde, en forscrifft tiill Frans Brochenhus, att hand lader then sag wpstaa, som hand haffuer mett hannom, tiill ko. mts. tiilkombst. Relator her Anders Bilde.

Mogens

Mogens Godske skall strax giffue seg tiill ko. mt.

Hans Kraß ett pasbordt att Jyllandt.

214 1547 sti. Michels afften haffde Lauritz Persen aff Tiwelse i rette steffnidt her Lauritz, prest vdj Nestued, for en gard, som for^ne Lauritz Persens faderbroder haffde lagt till eth alter vdj sti. Peders kirke i Nestwedt, oc beclage(r) at tienisten icke nw holdis som fwndatzen therom vdwiser. Ther till swarede for^ne her Lauritz, at hand vor offuerbødig at giøre ther fore tilbørlig tieniste epter ordinantzen etc. Tha epter till tall oc genswar oc epter thij at fwndatzen lyder, at ther som messen ey holles, tha skulle arffwingene haffue magt at legge samme gord till en anden Guds tieneste, saa haffuer for^ne Lauritz Persen i dag for off bewilliget oc sambtyckt, at for^ne gard maa oc skall her epter bliffue till the fattige oc siwge mennisske, som ligge vdj Helligesthus i Nestwedt, tiill ewig tiidt, oc for^ne her Lauritz skall nw strax vere hannom quitt oc vbewaret epter thenne dag i alle mode.

Anders Laurtssenn i Skyurdklitt en forschrefftt till Gabriell Gyldennsternn, att hand haffuer indseenndt vdj, att Marine Grauersdather icke skeer vrett, att hans fogett Nils Michelssen will vddriiffue thennom aff theres gaardt och forfuldt thennom mett heruerck.

Idem citat Jens Crestenssen i Skyurdtklett for hans huß, agger och enngh, hanndt haffuer tagett fraa hannom, att møde i Aalborgh.

Borgeleye breff poo j^c knecte fran Køpenhaffnn.

Tiill Roskilde by xv. Tiill Køge xv. [Tiill Helsingør x.] [1]) Tiill Holbeck v. Tiill Ringstede v. Tiill Slangerop v. Tiill Heddinge v.

Borgeleye till bodzmendh. Helsingør x. Helsingborg vj. Halmstede x. Lagholm v. Nykøping i Odsherret v. Skelskør x. Prestøø v. Nestued x. Stege x.

215 Breff tiill abbeden aff Esrom, at hand skicke hijd till Køpenhaffn slot saa møgit høø oc anden dell, hand er vptegnet for, at giffue for borgeleye hold.

Item lige saadant breff tiill abbeden aff Ringste.

Lige saadant breff till abbeden aff Sor.

Lige saadant breff till prier aff Andworskow.

Lige saadant breff till Christoffer Trundsen, at hand till tencker at sende hijd høø, haffre oc fetalie, som abbeden i Ebleholt pleye at giffue for borgeleye hold.

Holger oc hans broder Jøren oc Otte citant Gabriell G. for ett werre maall

[1]) Udstreget.

maall oc wpborsell, som her Holger wppebar, ther handt wor teres werge, oc thennom ther for icke er skeedt fyldeste, att møde Chaterine.

Jens Huaſß oc Jyrgenn Huas citant Matzs Korttſſenn till Lyckesholm for Lyckesholm och then arff effter hans søster, som handt holler hannom (for), att møde sancte Karine dagh.

Item jdem citat Jyrgenn Gram, fogett paa Tranneker, for handt haffuer forhindrett hannom syn sagh for till herretzting oc landtzthingh om samme gaardt och arff, att møde samme tiidt och stedt.

Herttugh Hans ffick breff att handt motte lade vdtdriiffue aff Siellandt och ind i Lantthe holstenn j^c xxx øxenne toldfrii. Datum Haffnie tiisdagen post Micaelis aar etc. mdxlvij.

Thesse epther^ne breffue wdginge tiill Norrige. 216

Hielſſe etther alle wore kiere wndersotthe, bønder oc meninge almue ehuor som helst i tienne eller tillhøre, som bøge och boe wtj altt N lenn Nordhennfieldtzs i wortt riige Norige euindelighen met Gud. Kiere wenner wiider, att wij epther wore elsk^e Danmarks oc Noriiges riiges raadtz raadtt agte nu i thenne tillkomendes somer till sctj. Hans midtzommers dag førstkomendes att giiffue oss selffue personligenn ind i wortt riige Norige till wor kiøpstiid Osloo oc ther lade oss suerrie och hylle aff meninge Noriges riges indbøgere, adell, kiøpstidtzmend, bønder oc meninge almue epther Noriges riiges gamelle schiich och ther paa nogenn tiid att forbiide att hielpe huer mand fattiige oc riigh loug oc retth epther Noriiges loug, thij bede wij etther alle och huer serdiellis biude, attj retthe etther epther same tiidtt att forschiicke till oss till for^ne wor kiøpstad Oslo firre agthemend aff huer følche met fuldmagtt paa alles etthers wegne, som hieme siidde; att hylle oc suerrie oss och ther att forffare wor willie och huis wii thennom forhollendes och beffallendes wordher, attj ther alle kunde wide att retthe etther epther. Oc epther-thij att wij nu for wore wnderhollings brøst schyldtt i for^ne Vsloo haffuer tillschreffuit alle wore wndersotthe, bøndner oc menninghe almue Syndenfieldtz i saa maade, att hueri x bosiidendes bønder skulle kome oss till hielp mett j fied oxe, j f^ll smør, x sider flesch, x faar, x g^s, xx høns, j t^ne meell oc ij t^ner maltt, oc huer wdrors karll j lod ßølff till same wor wnderhollings behoff, oc i nu ther frann saa wiitt bestiddendes ere, attj sliig fetallie ey till for^ne Oslo wdenn etthers store skade oc forderffue framføre kunde, tha bede wij etther alle oc huer serdielles biude, attj epther riighenns gameelle sckiick retthe etther epther, huerj x bosiidendes bønder Nordhen fieldtz att kome oss till hielp met saa møgitt fiisch, smør, huder

oc

oc schind i thenn sted oc epther thenn giengiers werdtt, som huerj x bønder Søndenfieldtz wdgiiffue sliig giengier till wor wnderholling, och schall huer wdrors karll i lyge maade ther Nordenfieldtz, som icke bosiidendes er, giiffue oss j lod søll till same wor wnderhollings behoff, epther som oss (elskelige) N etther ther om paa wore wegne tillsiigendes wordher, oc same hielp framføre till wor kiøpstid Bern och then offueranduorde oss elsk^e Kristopher Huitfeld, wor mand, tienner oc embitzmandtt paa wortt slott Bergenhuss, saa then alting^te fremkomen er inden xiiij dage for sctj. Hans midtzomers dag førstkomendes i thet aller seniste, och ther wdinden lade etther findes goduilligenn, som gode tro wndersotthe plictige ere. Wij wille ighenn were etther alle oc huer serdiellis en naadige oc gunstige herre oc koning oc wide och ramme alles etthers gaffn oc beste, som en herre oc konning sine wndersotte plictiig er. Giiffuit paa wortt slott Kiøpnehaffuenn tiesdagen nest epther sctj. Mouritij dag aar etc. mdxlvij. Wnder wortt siigneth.

217 Hielsse etther alle wore kiere wndersotthe, bøndher och meninghe almue, ehuem som helst i tienne eller tillhøre, som bøge oc boe offuer altt N lenn Søndenn fieldtz i wortt riige Norrige euindelighenn mett Gudtt oc wor naade. Kierre wenner, wider, att wij epther wor elsk^e Danmarcks oc Noriges riges raadtz raadtt agthe nu i thenne tillkomendes sommer till sanctj Hans medtzomers dag førstkomendes att giiffue oss selff personlighenn ind wtj wortt rige Norge till wor kiøpstiidtt Oslooe och lade oss suerie och hylle aff meninge Norges riiges jndbøgere, addell, kiøpstedtzmendtt, bøndner och meninghe almue epther Noriges riges gamelle schiich och ther paa noghenn tiid att forbiide, att hielpe huer mand, fattiige och riig, loug oc rett epther Noriiges loug. Thij bede wij etther alle och wiille, attj retthe etther epther same tiid att forschiicke tiill oss tiill for^ne Osloo fire agtemend aff huer følche met fuldmacth paa alles etthers wegne, som hieme siidde, att hylle oc suerie oss som thieres rætthe herre oc koning och ther siiden att forfare wor willie oc huis wij thenom beffallindes oc forhollindes worder, attj ther alle kunde wiide att retthe etther epther. Och eptherthij wij forfarre att wij same tiid icke schulle kunde bekome wor wnderhollinge till oss och wortt medhaffuindes folch wden wore kiere wndersottes hielp, tha bede wij etther alle och huer serdiellis biude, attj epther riigens gamelle schiick retthe etther epther till wore wnderhollings behoff att kome oss till hielp met enn giengier wtj saa maade, att huerj x bønder, som bosiidendes ere, skulle gliffue oss en sied ore, j f^ell smør, x siider flesch, x faar, x geess, xx høns, j t^ne meell och ij t^ner maltt, och huer hussemand, som icke bosidendes er, j lod sølff, och same hielp oc giengier framføre till for^ne Oslo och thennom offueranduorde oss elsk^e Per Hanssen, wor mand, tienner och embitzmand paa wortt slott Aggershuss, saa then alting^te framkomenn er jnden xiiij dage for sanctj Hans midtzomers

zomers dag førstkomendes i thet aller sennesthe, och her wdinden ladde etther findes godeuilligen som gode tro wndersote plictige ere. Wij wille ighen were etther alle oc huer serdiellis en naadige oc gunstiige herre och koning och wide oc ramme alles etthers gaffn oc beste. Ladendes thet jngenlunde. Giiffuit paa wortt slott Kiøpnehaffuenn tiesdaghen nest epther sanctj Mouritij dag aar etc. mdxlvij wnder wortt siignet.

Thesse epther[ne] breffue wdgich offuer altt Norige till lensmendene Sønden fieldzs.

Christiann etc. Wor gunst tillffornn. Wiid att wii agte att giiffue off ind wtj wortt riige Norige till wore kiøpstiidtt Obslo, saa wij wisseligenn er ther tillstede nu sctj. Hans midzomers dag førstkomendes i thet aller senneste, ther att lade off hylle aff riighenns indbøger oc ther tha att hielpe huer mand loug oc retth 218
epther Noriges loug, thi bede wij teg och wille, att thu retther teg epther att tillsiie alle wor addell ther wtj thine lenn, tesliig[te] alle laugmendne och nogher aff loug retthes mendtt, sameledes iiij agte bønder aff huer følcke, och thu met thenom møder i for[ne] Obsloo, same tiid ther att hylle off och forfare vor wille. Sameledes sendne wij nu tiill teg wor obne breff till thine leenn om en giengier och hielp, epther som thu i same wor breff haffuer att førfare alle leilighiedenn, att thu ther for lader thennom forkyndne for almuenn oc lader lege thenom wtj leg samenn, saa att then riige hielper thenn fattiige, oc huer x bøndner kome off till hielp met huder, skynndt, smør och fiisch, ther saa møgitt werdtt er wtj thett stedtt, som huer x bønder Syndenfieldtz giffue off en oxe, j f[ell] smør, x siider flesch, x faar, x gees, xx høns, j t[ne] meell og ij t[r] maltt, och huer wdrorsch karll j lod sølff, och thenom lad framførre och offuer anduorde off elsk[e] Krestopher Huitfeldtt, embitzmand paa Bergenhuff, saa same hielp wisseligen ytt och fram komen er alsamen inden xiiij dage for sctj. Hans dag midtzomer førstkomendes i thet aller sennistе. Her wid att retthe teg epther. Schreffuit paa Kiøpenhaffn slott sanctj Michels dag aar etc. mdxlv(ij). Wnder wort siignet.

Syndenn fieldtzs. Wor gunst tillffornn. Wiidtt att wii agte nu y thenne tiillkomendes somer att giiffue off ind wtj wortt riige Norge till wor kiøpsted Oslo, ther att lade off hylle aff meninge Norges riiges indbøgher, och nu ther for skiicke till tegh wor obne breffue till meninghe almue, ehuo the tienne eller tillhørre eller thenom ther wtj Aggershus leenn i were oc forsuar haffuer, att the schulle kome off till hielp met en giengier till wor wnderhollings behoff, epther som thu haffuer i same wortt opne breff ther om att forfare alle leylighiedenn, thij bede wij teg och wiille, att thu lader same wore opne breffue forkiøndne for almuenn och siiden lader

laber same giengier wdmane och føre till forne Osloo och then ther laber aname paa wor tillkomst, och huis thu aff same giengier wppebere att thu thet laber salthe oc well foruare till wortt behoff, wndertagitt huis som faller ther hos Wpsloo att wij thet ferst kunde beholle epther som behoff giøres, och huilche bøndner som icke saa ner hos Oslo bye boendes er, att the kunde framføre leffuindes geeff oc høns, att thu tha forhandler thet saa, att the giiffuer off anden fitallie, som wii i then sted bruge kunde till same wor wnderhollings behoff, och tha altingte retther teg epther att haffue same giengier redde till wor tiill komst. Sameledes bede wij teg och wille, att thu laber till siige alle wor addell oc laugmend, att the met nogher lougrettes mendne och thesligte iiij agte mend aff huer følche retthe thenom epther att møde i Osloo sanctj Hans.

119 Breff om att arristere oc beslaae nogett etc.

Giør alle witterligtt att N raadmand eller borger wtj wor kiøbsted N haffuer ladett berrette for off, huorledes att en mett naffnn N er hannom en sum pendinge skyldiige oc nu ere rømmett aff landett oc soldtt altt hues hand hagde her wtj landett oc anttuordett syn broder Hans Friiff hues breffue oc handschriifftther, som hand haffuer aff Renoltt Bostelmandtt eller oc N borger wtj N oc andre wore wndersotte her i landett, paa thet att hand paa forne N wegne skulle jndkreffue hues hannom tiilstander oc forne N wille dog icke bethalle hannom eller andre wore wndersotte, som handtt er skyldiige, oc forne Jyrgen Kønning ther for haffuer mett wor tiillabelße arristerett hues gield som forne N er forne N skyldige, oc forne N finder seg besueritt att bethalle samme gieldtt mett myndre end hand kunde komme tiill syn handschriifftther egen. Thij bede wij oc biude alle wor fogetther, embitzmenndtt, borgemester, raadmendtt oc alle andre, som forne N eller forne N mett thette wortt obne breff besøgendes vorder, attj beslaar oc arrestere forne N eller hans broder N oc andre, paa forne N wegne mett handschriifftther, breffue oc segell hans gieldtt her wtj wortt riige Danmarck jndkreffuendes worder, tiill saa lenge att forne N kommer tiill syn bethaling eller oc forne N kommer tiill syn handschriifftther egen. Datum etc.

En mißiue thiill Stye Pors, att kon. matt. haffuer wnt mieninge borriger vdj Halmestedt Jlsbere kiercke tynde for en tylbørligen affgifft.

Theße epthersne lensmendt offuer alt Danmarck fingge breff om ko. mts. tholdt, fiße oc sagefaldt, att skulde haffue godt jndsen mett borgerne huer i sine len, att then icke forkortedes oc wndersloes ko. mt. faare etc.

Jutlandt: Per Ebbesen. Her Otte Krumppen. Axell Jull. Claus Sestedt.

stedt. Iffuer Krabbe. Oluff Munch. Otte Gyldenstierne. Erich Skram. Gabriell Gyldenstierne. Erich Banner. Frans Bilde.

Fynn: Frans Brockenhus. Eyller Rønno. Hans Johansen. Jens Nielssen.

Sielandt: Per Godske. Her Per Skram. Holger Rosenkrans. Her Knudt Rudt. Knudt Gyldenstierne. Herluff Throlle. Marchor Tideman.

Skonne: Jesper Friis. Sty Pors. Børre Throlle. Per Bilde. Børre Wlstandt. Otte Brade. Laue Wlstandt. Her Eske, Halmstedt. Werner Pers-berg. Ebbe Knudsen.

Smaalandenne: Per Oxe. Jøren Brade. Mesther Peder sognepræst i 220
Lunds kercke. Her Jens sognepreſt i graabrødre sogen.

Høstru Bentte i Børnum citat Laug Wulffstandtt oc hans sydskende oc mettarffuinge for en gaardtt paa Olmenes liggendes, som thee holler hinne for, att møde tiill første herredag som bliffuer berammett att stande her i Danmarck.

Ett breff tiill Jyrgen Pedersen, att hand strags wfortøffuitt lader wp-kreffue oc anamme byesskatthenne aff alle kiøbstederne i Juttland, tesligte alle thee pendinge, som tollerne haffue oc ko. ma. tiilkommer, oc siiden strags thet alsamen forskiicker hiid tiill ko. ma. Datum Hafnie Dionisij dag aar etc. 1547. Relator Johan Friis.

Henrich Perssenn i Renngh en forscrefftt till Peder Suenssen, herretzfogett i Hammers herrett, att handt hielpper hannom saa møgett som lough oc rett er, att handt maa fonge aff the enge saa møgett hannom tillkommer mett rette, som handt tretter om mett nogenne hans naaboe om, liggenndes paa Barmoße, kallis Bagenghaffue.

Bertolomeus mett tuende syne sønner mett en hesth, Peyter Henrichssenn, Michell van Westrem, Jacob Rytte, Waltter Hoffuerdtzs, Hans Frandtzows mett en hesth, Symon van Hæßell, Arntt Biermands, Willom van Hæsell, Dirich van Huwe, Hans Sæle, Fos Christians met lv falcke, xliiij tersllynn, xxvj høge ett pasbordt aff riigett oc ind i Tyskelandt 1547.

Sliige en mißiue wdgiick tiill alle theße eptthernne lenßmendtt som her eptther 221
fylger.

Christian etc. Wor gunst tiilfforn. Wij giiffue teg tiilkiende, att wij ere komen i forffaringe, huorledes att mange aff wore kiøbsteder her wtj riigett be-suerris oc skeer stor wrett i wor franuerelße oc mangesteds er stor wenighet oc tuedragtt

twedragtt eblantt borgemestere oc raadtt oc almuen, oc wor oc kronens rettighet ther offuer forsømmes, thij bede wij teg oc wille, att thu haffuer tiilsiun wtj wor kiøbsted N, saa att wore borgemesterre och raadtt eller borgerre icke wforrettes i noger moode, oc tesligte att wor oc kronens rettighet icke forsømmes, oc att therres aarlige byeskatt huer aar tiill gode reede forskiickes oc anttuordes wtj vort egett kammer, oc byeffogetthen giøre aarlige regenskaff wor hoffmester oc renttemester eller huem vij ther tiilskiickendes worder. Her wiidtt att rette teg eptther oc lad thet ingenlunde. Beffalendes teg Gudtt. Schreffuitt paa wortt slott Kiøpnehaffnn mandagen nest eptther sanctj Dionisij dag aar etc. mdxlvij. Wnder wortt signet.

Nør Juttlandtt: Eriich Banner haffuer Grindue oc Ebletofftt. Her Otte Krumpen haffuer Wiiborig. Peder Ebbesen haffuer Aarhus. Axell Juell haffuer
222 Aalborig, Sæby, Hørring, Skaffuen. Olluff Munck Skiiffue. Claues Sestede haffuer Riiffue, Warde oc Ringkiøping. Iffuer Krabbe Kolding oc Wedle. Eriich Skram Holstebbroe. Gabriell Gyllenstiern Tiistedtt. Frantz Bille Randers oc Hoffbroe. Niels Kieldsen Lemuig. Niels Lange Nyekiøbing i Morß.

Fyen: Gyller Rynnow Ottenße, Außens, Faaborig, Bouenße. Frantz Brochenhus Nyborrig, Suinborrig, Kiertteminde. Hans Johansen Medelffar.

Siellandtt: Her Anders Bille Stege. Knud Persen Kallingborig, Slauelße, Nykiøping i Otzherritt. Per Godske Kiøpnehaffnn, Kiøge, Heddinge. Marquord Tiidemandtt Holbeck. Herlløff Trolle Helßingøør, Slangerup, Søborg. Her Per Skram Roskilde. Her Knud Ruud Korßøør. Holgierd Roßenkrantz Wordingborig, Nestued, Prestøø. Iffuer Krabbe Skielskøør. Her Mauritz Olsen Ringstedtt.

Lolland oc Falster: Per Oxe Stubbekiøping, Saxkiøping, Naskou.

Lange landtt: Jyrgen Bragde Rudkiøpingh.

Skone: Jesper Friiff Malmøø, Falsterbo, Skannør, Trelleborig, Ydstedtt. Stye Porß Lundtt. Tage Tott Landtzkrone. Per Bille Hellßingborig. Otte Bragde Symmershaffnn. Byrrie Trolle Wee oc Aahus. Knud Persen Ellehollum. Lauge Wulffstand Wardbierig, Falckenbierig. Byrrie Wulffstand Laugholłum. Wernner Parsbierig Sølletzborig, Rodnebye. Ebbe Wulffeld Lyckow, Auster. Her Eske Bilde Halmestedtt.

Breff till alle kiøbstedernne heer i Siellanndt att the skulle annamme hues bygh som her Per Schram thennom paa ko. mats tillskickendes worder, att fordele thett eblantt wisse borgere och giørett vdj maltt, saa att ko. mat. kandt komme till sitt egett igenn, nar forne her Peder Schram paa esker.

Henrich

Henrich Foss aff Rodtstaack citat her Knudt Rudt for nogett godtzs, som 223
handt schall haffue huos segh, som hørde Claus Heynn till vdj Raadtstaack, som bleff kasth for boerdt i syenn, oc for en, som handt hagde siddendes for samme gerningh, att møde paa Kiøpnehaffnns slott sanctorum Simonis et Jude afftenn.

Idem citat Jyrgenn Gram, fogett paa Thrannker, for en mett naffnn Baltzer Rogh, som handt hagde fangenn for handt hagde kast en for borde, mett naffnn Claus Heynn, och haffuer ladett hannom vndkomme.

Item Jep Torbenßenn till Torkelstrup i Falsther citat Erick Matzen, embitzmandtt paa Birching, for j^{c} march dansche pendingene paa hans søster dotthers wegne.

Breff tiill Per Bille oc Tage Tott, att ko. ma. er kommen i forffaringe, huorledes att ther staaer nogen pantt i theres len, som bleff wptagett for then siiste kongs skatt, att ko. ma. ther for beder thennom, att the lader samme pantt wpbyde ther tiill tinge, oc ther som ingen will kiendes wed eller løße same theres pantt, att thee thaa lader thennom wardere til tinge oc sielgie thennom for hues thet er werdtt oc aname ther aff ßaa møgett ko. ma. for same affttherstaedtt bør atthaffue, oc skiicker ko. ma. thennom ther paa clare register, som her Per Skram hans ko. ma. anttuordett haffuer.

Item fich Per Hansen paa Agershus breff om thette epther^{ne} temmer tiill sallen her paa Kiøpnehaffn att skulle lade lae i Dram paa foraarit oc forskicke hiidt tiill Kiøpnehaffn. Datum Haffnie torsdagen epther Dionisij 1547.

Item paa thet nederste lofft lxxx bielcker, xv allne langge oc v korter paa kantten bredt.

Item paa thet offuerste lofft lx bielcker, xxx alne lange, v korther brede.

Item skall ther wære iiij karnapper oc skall tiill thennom lx bielcker, xx alne langge, j fodt bredt.

Item tiill spærit lxxx sparrer, xix alne langge. Luce euangeliste. [1])

Bertell Bertelsen, borger i Hadersløff, citat Claues Daa till Raffuenstrup for nogett pantt, som handtt holler hannom for, end dog att hand er offuerbødig att wille giffue hannom hans pendinge, att møde her paa Kiøpnehaffnn løffuerdagen post sanctj Luce euangeliste dag først komendes.

Jens Jude citat biscop Stygge Krummpen for en mandbod, hand haffuer 224
kiøbtt seg tiill for en karll, som for^{ne} Jens Jude ihiel sloe, aff then dødes slegtt oc wenner, att møde Karine dagh. Frue

1) Den sidste Datering er tilføiet nede i Randen af en anden samtidig Haand.

Frue Hille Mattis Lauritzsenns effterleffuerske citat Mattis Laurtßenn och hans mettarffuinge for nogenn arff paa Birgitte Daasdathers wegne paa hindes moders federne oc mødernne effter hindis moderfader och icke er skeedt fyllesth, att møde i Kiøpnehaffnn mett hues skifftte breffue oc andre breffue nu till almyndelige herredage.

Idem citat frue Ingerdt Lauris Mattßens effterleffuerske for samme sagh, Jyrgenn Raffuell till Westerbye, Henrich Lundt, jomfrue Karine Laurtsdather, jomfrue Anne Laurisdather, Erich Matzsenn, embitzmandt paa Birckinge.

Knudt Jenßen i Erløße i Synderhallandt skall wære ther lansdommer etc.

Per Brun en forscrifftt tiill Nørre Jutland, att handt haffuer mist ther nogit gods paa landett, att Erich Banner hielppe hannom saa møgett som rett er.

Item thesse eptherne mend, Hans Jensen i Sneesløff, Anders Røed i Vendsløff, Jens Skoning ther samesteds, Seuren Persen i Fulebiergh, Oluff Hansen ther sammesteds, Henning Jeibsen i Rieffuellerød, Niels Skøtte ther sammesteds, Matzs Jensen i Skuoffhussene, Lauris Knudsen i Offuermager, Per Møller i Jellingmølle, Henning Boeßen i Binstløff, Morthen Themmesen i Venstrup, Matzs Knudsen i Lundstorp, forne mend haffue vptingit emod her Per Skram paa ko. mtts. for then neffnd, the i wore emellom Jens Jepsen, herritzfoget i Flackebiergsherrett, oc Niels Smed om ett tingsvinde oc sognevinde, som the om sore oc ther for bleffue nederfeldiig giorde.

[Her Per Skram breff tiill krone tienere, closter tienere, kiercke tienere, cannicke tienere, preste tienere, vicarier tienere offuer altt Bieffuerskouffherritt oc Ramsøe herritt, att huilcke som icke haffuer huer førdtt v leß wedtt tiill tegellgaarden i Kiøge att thee thaa mett thet allerførste rette thennom eptther huer thennom att age thitt v leeß weedtt oc giøre ther for fyldeste eptther som ko. ma. beffaling ther om tilforne wdgangen erre] [1]).

Anders Guldßmed, borger her i Kiøpnehaffuen, fick breff tiill her Peder Skram, att ko. ma. haffde wntt oc giiffuitt hannom for syn armott skyld tiill syn wnderholdinge en lest korn, att her Per Skram therfor lader hannom fornøge en lest korn aff ko. ma. tiende korn. Datum Kiøpnehaffuen torsdagen nest eptther sanctj Gallj dag aar etc. mdxlvij. Relator Jo. F. [2])

225 Hans Boesen, borger i Riiffue, fick breff tiill Claues Seestede att hannd schulle

[1]) Det Indklamrede er udstreget. [2]) ɔ: Johan Friis.

schulle anttuorde hannom ½ lest korn aff ko. ma. tiende korn tiill syn husholding, som ko. ma. hannom giiffuitt haffuer. Datum Kiøpnehaffuen torsdagen nest eptther sanctj Gallj dag aar etc. mdxlvij. Relator Jo. F.

Jacob Henricksen, Anders Gertzen, Lucas Hoffuemands, Hans Krone ett pasbortt att thee maa frij drage aff landett mett theres falcke.

Peder Syuffuendssenn, borger i Kiøpnehaffnn, en forschrefftt till borgemestere och raadt i Riibe, att the hielppe hannom att handt maa komme till synn betalinge aff Peder Pederssenn, borger ibidem, for ett skib, som handt kiøfftte hannom aff.

Knudt Biørnnssenn fick breff att schulle were borgemester vdj Laugholm.

Mogenns W till Odersbiergh citat hustrue Gunildt, Mattis Kofoedt paa Bordingholm, mett theres mettarffuinge for nogett jordgodtzs, som the giøre thennom forhinder paa ibidem effter Oluff Tuessenns døedt ibidem, odensdagenn post Katarine att møde i Kiøpnehaffnn.

Wernner Pasbierig oc Hans Holck citant Per Ebbesen for ett stycke skouff oc marck, liggendes wtj Stadtzgaards enmercke, som handtt haffuer ladett tage thennom fran, tesligte for att hand haffuer ladett kraffuitt sandmendtt att zette steen, kull oc flintt inde i Klackerunde fellebunden marck, som thee men met vrett, att møde odensdagen nest eptther sancte Carine dag.

Idem citat Suend Persen tiill Drum, Axell Nielsen tiill Palsgaard oc Raßmus Skade oc Niels Matzen tiil Skobeling for en eng, liggendes westen wedtt Aalbeck, som thee haffuer wundett Per Ebesen tiill mett wrett, att møde vt supra.

Docter Christiern ett breff tiill her Per Skram, att ko. mt. haffuer wnt hannom hans parther aff tienden aff Ganløße sogen, dog wndertagett hues som ko. mt. ther aff tilforn haffuer wntt her Peder i Knardrup, att hand then lader hannom følghe.

Jacop Foullefanger fick breff tiill her Peder Skram, att hand schulle fornøge hannom en lest rug aff tienden, som ko. ma. haffue giiffuitt hannom tiill syn hußholdinge. Datum Haffnie søndagen post Gallj anno 1547. Relator Jo. F.

Apellonie, borgerske her i Kiøpnehaffnn, citat frue Ellinne mester Christoffers epttherleffuerske for nogen gield, som hun war hindes hosbunde Staffen Appotecker skyldig, att møde Karine dag.

Jyrgen

Jyrgen Bragde en forschrifft til landtzdommeren i Fyn, att hand haffuer tiltalle tiill Per Olsen i Magleby for ett hændmandtz toug, som handtt forsømpte oc bøtte syn boedtzlod emod her Otte Krumpen, tesligte for en loug hand gaff for ett suin; sameledes att hand oc haffuer tiiltalle tiill Hans Henricksen i Rudkiping for en loug, som hand gaff for nogen pendinge.

226 Jyrgen Gram haffuer tiltalle tiill Frans Søffrensen i Suinborig for nogen ordtt, som hand haffuer sagdtt paa en Christiern Hardeboe i Tryggeløff.

Peder Aagessenn i Arffuesløff citat Mattis Torbernssenn, for handt haffuer vdtsatt hannom aff Nessgaardt, som handt tillfornn paa boede, att møde mandagenn nesth effter Katharine.

Grete Waskerske schall haffue breff paa en boedt, liggendis vdj store fergestredett emellom Jyrgenn Møntters huss och Willom Apoteckers gaardt, quitt och frii vdj hindis liiffs tiidt.

Nels Jyde, raadtmanndt i Assenns, en forschrefftt till borgemester och raadt, att the hielppe hannom offuer Joenn Regelssenn, byfogett ibidem, saa møgett som rett er for nogenn løfftte, som handt haffuer loffuitt oc sagdt goedt for till hannom.

Item Per Hansen fiick breff att mue vppe i landit i hans leen tage baller, huder oc skind for madskatten oc weed søesiiden madskat epther ko. mtts breffues lydelsse oc the lade forware saa hand icke bliiffuer forderffuitt.

Michell Nilssenn i Trellerup citat Mogenns Godtske for j par stude oc nye jochimsdaler, handt bescattett hannom aff, att møde till første almynndelige herredage tredie dagenn effter sancte Karine dagh.

Seuerin Nilssen ibidem citat eundem for en studt, handt tog till selgegaffue, fraa hans hustrue vgiffuenn, oc ij stude, handt scattett hannom aff, att møde samme tiidt.

Peder Hanssenn i Hersløff citat eundem for v daler, handt scattett hannom aff, att møde samme tiidt.

Hans Knudtssen ibidem for en studt, iij jochimsdaler oc ½ pᵇ haffre, handt bescattett hannom aff, att møde samme tiidt.

Peder

Peder Hanssenn i Hem citat eundem for ett par ørenn, handt lodt schatte hannom aff, for handt schylte hannom for att handt vpsloe hans sønns kiiste, oc xx daler oc ij par ørenn oc ett pundt haffre, handt bescattett hannom aff, for handt icke schulle haffue tiiendett rett, att møde samme tiidt.

Nils Erlandssenn i Giøderup citat eundem for j pundt haffre, handt bescattett hannom aff, for handt icke sculle haffue thiiendett rett, att møde samme tiidt.

Nilaus Hanssenn i Atzerup citat eundem for en oxe, j p^b haffre oc ij daler, som handt bescattett hannom aff oc saa for thiiende, att møde samme tiidt.

Willom Anderssenn ibidem citat eundem for iiij daler, j studt oc iiij t^{er} haffre, handt bescattett hannom aff, att møde samme tiidt.

Hans Pederssenn i Giøderup citat eundem for x daler, j studt, j p^b haffre, handt bescattett hannom aff, att møde samme tiidt.

Jyrgenn Pederssenn i Hemmeløff citat eundem for vij daler oc ½ p^b haffre, handt bescattett hannom aff, att møde samme tiidt.

Anders Jenssenn i Tostrup citat eundem for xxxvj marck, handt beschattett hannom aff mett vrett, att møde same tiidt.

Mogenns Jenssenn i Kragehaffue citat eundem for iiij daler oc ij stude, handt mergtte hannom fraa mett vrett, att møde samme tiidt.

Her Mogenns Gyldennsternn citat Jacob Sparre for en schouff, kallis Hanbyrie schouff, som handt holler hannom for mett vrette, att møde mandagen post Katarine.

Nils Jenssen i Hersløff citat Mogenns Godtske for vj jochimsdaler, vij lott sølff oc j par ørenn, handt bescattett hannom aff, att møde mandagenn post Katharine.

Oluff Ibssenn i Drouby en forschrefftt till Peder Goske, att handt hielpper hannom rett offuer Rasmus Jenssen ibidem for nogen jordt, som handt giør hannom forhinder paa.

Jep Perssenn i Herringløeff citat Mogenns Godske for $½^c$ daler, vj stude 227
oc x tønder haffre, som handt beschattett hannom aff mett vrett, att møde mandagenn post Katharine.

Anders

Anders Jensen i Herringløße citat Mogens Godske for vj daller, j orte, x daller, j pd. haffre, som handtt haffuer beskattett hannom aff, som hand meen mett wrett, att møde loco et die vt supra.

Lauritz Bugge i Køge citat Mauritzs Hansen, Eitze Salmagers søn ibidem, for hans oc hans høstrues goez, som hand tog seg tiill.

Matis Olsen i Sengeløße, Jep Nielsen ibidem, Jep Bunde, Olluff Hansen, Anders Søffrensen, Olluff Ibsen, Per Boesen, Niels Mogensen, Jens Nielsen ibidem citant Mogens Godske for tou oc trysinds tiuge daller, ix stude, 6 pd. haffre, som hand thennom beskatthet aff, for att thee icke schulle tiendet ret, att møde vt supra.

Fru Helle Per Marßuinßs eptttherleffuerske citat abbett aff Soier for eth guldspandtt, som hun fick abbett Henrick atforuarre tiill troer hande, oc haffuer wdgiffuitt siitt breff oc ßegell oc bepligtther seg oc synne eptttherkomere abbetther ibidem att flye hinde thet egen, att møde paa mandag førstkommendes.

Mads Bagge tiill Aggershus.

Jyrgen Krabbe, borger i Randers, citat Axell Nielsen till Palßgaardt for nogen gield, hand er hannom skyllig, att møde paa mandag førstkommendes.

Her Jacop, vicarius i Roskilde, citat Erick Christoffersen tiill Winding for en gaard ibidem, hand giør hannom hinder paa, att møde imorgenn.

Jyrgen Kønning, Lambertt Dirickßen oc Christiern Michelsen, borger i Alborig, schall haffue breff paa en jordtt liggendes wden Skaffue portt wedt teres bye oc norden wp tiill thee gamble graffue, tiill wederlag for therres gaarde oc woning, som bleff ødelagd for slottens skyldtt, huilcken for^{ne} jord, som thee schulle haffue tiill wedderlag, laa tiill Wendelbo stiigtt. Sammeledes schall ther gaae
228 en frij streede fran then gade, som løffuer emellom Niels Jenßens tiill Brodskous boder oc Christiern Michelsens gard sønden wp tiill for^{ne} Christiernn Michelsens gaardtt oc Jyrgen Kønnings oc østen wd tiill aaen, som borgemestere oc raadtt ther sammesteds wnndtt oc tiillabtt haffuer.

Breffue till alle kiøbsterdernne heer i Siellanndt, att saa mange som the haffue tillfornn werett taxerett for att skulle vdt giøre mett wabenn och werge, om nogett paakom, att the sidde rede ther mett dagh och natt och giffue thennom affstedt, nar ko. mat. till siigenndis worder.

Item breff till huer lensmanndt, som haffue stigttenne vdj befallinge, att the

the handle huer mett sitt capittell, att the vdj lige maade sidde till rede bagh och natt mett heste och harniske nar tillsiiges, for vdenn the bøssehieste, som the pleye vdtt att giøre.

Erich Banner tiill her Otte Krumppen oc alle fire lansdomerne Christiernn Styge, Miciill Nielsen, att ther er thrette emellom en kronens gorde i Hinstet herret oc en bye kallis Huarre om rett marckeskell emellom same gordt og bye, huar thet bør att wære mett rette eller ey, oc huart ther icke er rett marckeskell, atte tha mett sandemen riide oc giøre rett marckeskell, steffnendes alle lodsegerne faare thennom mett alles theres breffue oc beuisninger, oc giffuit bescreffuit fran thennom.

Gabriell Gyldenstierne en befallingh tiill alle fire landsdomerne, att ther er thagedt ett møde emellom hannom oc Jøren Priip om nogen thrette, ther er emellom thennom om nogit gods, att the steffne begge parther faare thennom oc grandgiffueligen forfare then ßag aff første begyndelßes legligheden, tesllig^{te} the breffue the haffue paa begge parther, oc ther om skiellie thennom att enten tiill minde eller rette etc.

Fru Ermegordt, her Jørren Paadebuskes eptherleffuerske, skall haffue panttebreff paa Østeruellinge birch mett møllen oc thette epther^{ne} gods: May gordt, som Pouell paa boer, skylder j ørte korn, j ß g^{t}, en gordt i Thordrup, Michiill Kell iboer, skylder lige saa møgit, j gordt wdj Winckell, Søffren Persen iboer, skylder ij orte korn, j sk^{e} smør, j sk^{e} honning, høns, ges oc lam, mett alle theres tilligelße. [1])

Skall scriffues breffue til alle kiøpsteder om then vseduonlig fierge løn oc 229
wogenleye, som holles emod receßßen.

Skall borgemester oc raadt i Køpenhaffn haffue quittants paa theres aarlige byskatt, som the skulle vdgiffuit till Martinj nest forleden, som er eth^{c} lødige ℳ rette byskatth oc xx lødige aff Seritzløff, huilcke pendinge som bliffue affquittet met thennom for the iij^{c} ℳ, thennom restet for vandhmøllen epter salig konning Frederichs breff, som the fran seg leffuerit.

Byrrie Trolle en befalling tiill ßame godemendt, [2]) att the drage ther paa

[1]) J Randen tilføies ved dette Stykke: j^{c}x rinske g., j^{c}xlviij ℳ danske, iij^{c} daller, thet nu att forhøge j^{c} daller. Nota løsningen.

[2]) J Randen tilføies: Tage, Knud Sparre, Byrre W., Werner, Otte Brade, Jesper Friis, [her Axell, Knud Gyldenstierne][1]), Claus Wr(ne), Stie Pors.

[1]) Udstreget.

paa same dag att granske oc forfare om thett marckeskell emellom Hogenrødt oc Grøbbye er rett marckeskiell eller ey, tesligeste then skoff, the ombtrette, ligger mett rette tiill Hogenrødt eller Grobby, oc om Grøbby haffuer nogen lod eller dell i Hogenrøds march eller ey, oc giffuit fran thennom bescreffuit.

Peder Jørgensen, borgemester vdj Køpenhaffn, skall haffue eth breff poo en jord, som hand selff bygd haffuer, liggendes hoes vandmøllen her (i) Køpenhaffn oc pleyer at ligge till ste. Birgitte alter vdj vor frue kirke, som docther Cornelius nw i forlening haffuer, at haffue, nyde oc beholle till seg oc sine arffuinge epter then bewilning oc copies lydelse, som the ny iordbreffue lyde, som borgere poo garde oc jorder her i Køpenhaffn nw haffue skulle, oc giffue aff same jord till ewig jord skyld tre skelling grot till docther Cornelius eller hwem som for^ne ste. Birgitte alter epter hannom fangendes vorder, oc er same jord vdj sind brede vd mett gaden aff øster i vester xxxviij alne oc lengden poo then vestre ende aff sønder oc
230 nør xxx alne j quartter oc breden aff øster i vester emellom koningens jord, som gaase bryggeren vdj boer, xxxv alne, lengden poo then østre ende aff sønder i nør xxxj alne j quartter.

Her Claus Bilde breffue till Baahus oc Vigens len obne breffue om temmer til att tilhielpe att hugge. Ett beffalnings breff.

Her Gude Galle citatt Trundt Benckestock och Erich Mogenssenn for nogett arffue godtzs effter jomfrue Magdale Olssdather, att møde i Oslo sancti Hans mittsommers dagh.

232[1] Kon. Maiestads orloffs skiff 1547.

Hamborger galion lx bodsmend. Lubske amerall lx bodsmend. Dauit xl bodsmend. Amerall van der Slentz xl bodsmend. Gabriell xl bodsmend. Engelen xl bodsmend. Yglen xl bodsmend. Falk van Arhus xl bodsmend. Lange Griip xl bodsmend. Poppe goye bøyert xx bodsmend. Her Claus Billes jacht xx bodsmend. Peder Godskes jacht xx bodsmend. Norske jacht x bodsmend. Peder Ebbesens jacht x bodsmend.

Summarum iiij^c lxxx personer.

Nota. Skall orloffs skibene bemandes met lige saa meget krigsfolk som bodsmend.

Fetalie till skiffs behoff.

Fran Lwndegardt: øll j^c xl lester aff xx lester malt. Brød xxx lester. Flesk iiij^c sider. Oxekiød lx kroppe. Faarekiød j^c kroppe. Smør j lest. Gryn j lest. Edicke j lest. Fran

[1]) Blad 231 er ubeskrevet.

Fran Kallingborg slott: øll xxj lester aff iij lester malt. Brød x lester. Smør j lest. Oxe kiød xxx kroppe. Farekiød j^{c} kroppe. Flesk ij^{c} sider.

Fran Roskilde gard: øll $j^{c}xl$ lester aff xx lester malt. Brød xxx lester. 233
Flesk ij^{c} sider. Oxe kiød xxx kroppe. Faarekiød j^{c} kroppe. Gryn j lest.

Fran Aarhus gardt: øll lxx lester aff x lester malt. Brød xxv lester. Flesk j^{m} sider. Smør iij lester. Oxekiød j^{c} kroppe. Farekiød j^{m} kroppe. Gryn ij lester. Edicke j lest

Fran Silkeborg: øll xlij lester aff vj lester malt. Brød xxv lester. Smør ij lester. Flesk j^{m} sider. Oxekiød j^{c} kroppe. Faare kiød j^{m} kroppe. Edicke j lest.

Fran Skanderborg: øll xxj lester aff iij lester malt. Brød xij lester. Grin j lest.

Fran Hald: flesk v^{c} sider. Oxekiød j^{c} kroppe. Faare kiød j^{m}. kroppe. 234
Smør ij lester.

Fran Peder Oxe af Laaland: vj lester ertter.

Fran Olborg: xij lester sild.

Summarum paa for^{ne} øll oc fetalie: øll $iiij^{c}$ xxxiiij lester. Brø j^{c} xxxij lester. Flesk ij^{m} iij^{c} sider. Oxekiød $iiij^{c}$ xx kroppe. Faarekiød ij^{m} iij^{c} kroppe. Smør vij lester. Gryn v lester. Edicke iij lester. Ertter vj lester.

Nota. For^{ne} øll oc fetalie er nogh at spise $viij^{c}$ personer mett wdj iiij moneder till skiffs.

Nota. Skall her Peder Skram lade brygge øll vdj købstederne i Sieland 235
ved søø siden aff tiende maltet till skiffs behoff.

Helsingør xxj lester øll aff iij lester tiende malt, tagendes vij t^{r} øll aff huert p^{b} malt oc ther till vj skpr. hwmle. Køge xlij lester øll. Prestøø xj lester. Stege xxj lester. Vordingborg by xj lester. Restuedt xxj lester. Skelskør xj lester.

Och skall her Peder slij thennom hwmle oc penninge for tønderne.

Item brødet skall oc bages aff tiende rugen hoes bønder vdj harde twebagh.

Nota. Skall Stig Porss vdj lige mode lade brygge øll i Schone aff tiende kornedt vdj købstederne ved søsiden.

Malmøø lxx lester. Landskrone xlij lester. Helsingborg xxx lester.

Oc skall hand finde raad at stille borgerne till freds for hwmle oc tønder.

Nota. Skall brøgges vij gode tønder øll aff huert pd. malt, oc skall till huert pd. malt vj gode skpr. hwmle.

Oc skall huer borger, som brygger samme øll, sætte sit mercke poo sine tønder, at mand kand kendet om ther findes brøst enthen poo øllet eller tønderne.

Nota.

Nota. Brødet skall bages hoes bønderne vdj gode harde twebagh, at thy bwe at forwares.

236 Theße forne lensmendt i Sielandt oc Skonne finge breff att skulle frambskicke thenne fetalie, som fornit staar, tiill Kiøpnehaffn jndden pins dag.

237 Per Olluffzen i Maglebye paa Langelandt citat Jyrgen Brae for att handtt wille felde hans loug, som handtt gaff Gregers Knudsen ibidem for ett suin.

Jdem citat Geregers Knudtz i Magelebye for att hand lodtt schriffue ett suin oc icke war hans hiemell ther tiill.

Kon. mas hoffsinders heste jcxxx heste, som drage fran Kolding torsdagen nest epther hellige tre koningers dag 1548. Thend første natt till Wedell.

Nils Lannge till Kergaardt citat mester Hans Tagssenn, superatendentt, for en kaallgaardt, handt haffuer tagett frann hannom, liggendes i Riibe till the boder, handt a(r)ffuitt effter mester Gundj, som handt siiger segh att haffue kiøfftt till scolenn, att møde i Riibe anden dagenn nesth effter ko. mat thtidt kommer.

Jdem citat mester Jens Wiiborgh, erckidegenn i Riibe, for ett falsth winde, som waar wundenn om the boder i Puggaardt gade, tesliigte for hand haffuer vskelligenn bescattett mester Gundes tiennere, att møde same tiidt och stedt.

Jdem citat capittell i Riibe for the haffue iliigemaade beschattett samme tiennere, att møde samme tiidt och stedt.

Jffuer i Westerbye och hans brødre citant Thomis Suenssen och hans søenn Jyrgenn for att the haffue slagett och huggett thennom, att møde nu paa fredagh førstkommendes heer paa Collinghuss.

Jes Eyessen i Kelbekier citat Mortthen Eyessen, Knudt Eyessen och theres mett arffuinge for j te smør, Las Eyessenn togh i Jes Eyessenns gaardt, att møde samme tiidt och stedt.

Mester Hans Taugssenn ett breff paa ko. mats och kronenns partt aff thiiendenn aff Henne sogenn, som skall legges till scholenn i Riibe och høre samme sogenn till scholenn.

Thammeß Suendsen i Westerbye steffner Pouel Jffuer, ¦Staffen¦Michelsen for ett vretfierdig vindisbyrd, som the haffue vondit mett Eyler Nielsen, att¦ møde paa torsdag.

Jdem

Idem Iffuer Nielsen for hand haffuer huggett hannom.

[Iffuer Nielsen i Westerbye citat Per Nielsen i Hørsted oc hans mettbrødre, herritzneffuentt i Jerløff herritt, som wore neffuen offuer Jyrgen Thamesen ibidem, for att thee suore Jyrgen Thamesen oc hans brødre quitt for aaraa oc styemandtz toff] [1]).

Idem citat Hans Thomesen, Jens Hermandssen, for ett wiidne, som thee wantt mett Jyrgen Thommessen om ett aaraae mett vrett.

Idem citat Jes Olsen oc Søffren Olsen for att thee hoes wore, then tiidt Gregers Bryske attspurde Thommes Suendsen, om handtt skyltte hannom for syn saare oc skade.

Idem citat byemendenne i Westerbye, att thennom schall were witterligtt, om Jyrgen Nielsen nogen tiid wd eskede Thomeß Suendsen att wille slaaes mett hannom, att the besto theres sandingen, att møde paa torsdag førstkommendes.

Jyrgen Nielsen, Winther Nielsen citant Hans Hugger, borgemester her i Koling, for att hand haffuer stockett oc blockett thennom, som thee meen met wrett, att møde i morgen.

Breffue som wdgiick tiill alle lenßmenden offuer altt Danmarck wndertagen Skone.

Vor gunst tiilffornn. Wij bede teg oc wille, att thu mett thet allerførste retther teg eptther ther wtj altt thiitt leenn att tiilsige oc tiilholle bønderne oc tienere, ehou the tiene eller tiilhøre, eptther som wij thet mett wor elsk[e] raadtt oc meninge addell nu beuilgett haffue, att thu [2]) nu strags mett thet allerførste, huor wnde weye ere ther offuer altt thiitt leenn, rette thennom eptther, att giøre gode slette weye oc wpfylde graffuerne oc dønde putze mett jordtt oc steenn, tesligeste huor aaer ere i weyennne, att thee ther giøre gode stercke tree broer offuer oc ther hoes recker paa bode siidernne, oc rødder weyenne i skouffuenne, saa then weyffarendes mandtt well kandtt frem komme wden ald skade. Her wiidtt altingeste att rette tege eptther, tagendes ther ingen forsømmelße for. Thij lad thet jngenlunde. Beffalendes teg Gud. Schreffuit paa wortt slott Colinghus sanctj Anthonij dag aar etc. 1548.

Obne breffue, som wdgick tiill leenen om weye och broernne.

Wij Christian etc. helße etther alle bønder och menige almue, ehou som helst i tiene eller tiilhørre, som bygge oc boe offuer alt N leen, euindeligen mett Gudtt

[1]) Det Indklamrede er udstreget. [2]) thii.

Gudtt oc wor naade. Wiider, att wij nu haffue tiilscreffuitt off elsk^{e} N att skulle lade ferdige giøre alle broer oc weye oc egenfølle alle wnde dynpuße, som findes ther i leenitt, thij bede wij etther alle oc huer seerdelis biude, att nor for^{ne} N eller hans fuldmegtige etther ther om tilsigendes worder, attj thaa huer mett etthers heste oc wogne tiilhielpe att ferdige giøre samme broer oc dynpuße, saa frompt att huilcken som icke fulttgiøre samme egtt oc arbeydtt, att wor lenßmandtt icke
239 skall lade pantte hannom ther for, thij wor elsk^{e} Danmarcks riges raadtt oc menige adell thet saa beslutthett oc sambtycktt haffue. Sammeledes att huer giør gode broer oc weye egennom therres byer, som huer sielff iboer, wnder then pene, som forscreffuit staar. Datum Koling sanctj Anthonij dag aar etc. 1548.

Missiuer tiill alle kiøbstederne offuer altt Danmarck.

Wor gunst tiilffornn. Wiider, att wij ere kommen wtj forffaringe, huorledes att mange wore wndersotte wtj kiøbstedernne aff embitzmendenne sielge therres ware nu dyrere, endtt thee nogen tiidtt tiilffornn giortt haffue, end dog, Gud almegtigste thes loff haffue, att theße lande rigeligen nock ere begaffuen mett korn oc anden fetalie, thij bede wij etther oc wille, attj mett thet allerførste rette etther epther att giøre en skick oc pollicij ther i byen, saa huer, som ther nogett behøffuer, kandtt thet bekomme for ett skelligtt werdtt, oc tesligeste paa wogen leye, temmermends løn, murmendtz løn oc altt andett, som leyes, kiøbes och betales skall, kand gaa tiilbørligen oc skielligen tiill, oc lader thet sette paa schreffttther oc slaa paa raadhußett, saa att huer weed att rette seg ther eptther, oc setther ther en straff hoes, att huilcken som samme skickelße icke hollendes worder, att handtt bøde siitt faldtzmoll bode emod off, bonden oc byen. Ladendes thet jngenlunde. Beffalendes etther Gud. Datum Kolling trium regum anno 1548.

En jndlucktte seddell. Sammeledes attj oc tiiltencke att holle etthers bye reen oc huer løffuerdag lader alle stredernne oc gadernne feye oc giøre reenne, huer saa wiitt hans hus oc gaardtt recker, oc strags wføre same wrenlighet wden byen paa en bequeme platzs, oc tesligeste lader legge gode broer oc gader mett steen, bode jnden oc wden byen, saa wiitt som ethers byes eyendom recker. Findes oc nogen wuillige oc tager ther forsømelße for, attj thaa lader pantte thennom oc straffe ther offuer for wlydelße som wed bør. Ladendes thet jngenlunde. Thij ther som her eptther findes nogen brøst paa, thaa wille wij wiide then hoes borgermester oc raadtt oc jngen anden etc. Datum vt in literis 1548.

240 Ett breff tiill Peder Ebbessen, att hand strax lader skibe ther for Arhus thette epther^{ne} fitallie och skiicker thet hiid tiill Koldinghus tiill kon. mats. vnderholding och behoff:

Malt

Malt viij lester, haffre xij lester, flesk j^{m} sider ther gode er, smør ij lester ther ferskt och gott er, kukiødt j lest, farkiødt j lest eller $iiij^{c}$ farkroppe, tørre gees iij^{c}.

Item att hand lader annamme thend affgifft aff Kalløø och skicke thet nw hiid paa same skibe.

Item att hand strax lader driffe hiid xx øxne ther fede och gode er.

Item att hand strax skicker hiid mett en wogen en skippundt wux aff thend vux, ther sisten bleff beholden aff hans regenskap. Datum Kolding feria 3^{a} post conuersionis diuj Paulj 1548.

Ett breff til Erick Ruud, at hand forskicker til Frantzs Brochenhuff alle the forderffuit heste, som hand annammet epther prouest Suend.

Et breff til borgemester oc raad i Nyborg, at myn herre haffuer vnt thennom thet gamble Griff van Sund til theres skiib broe, dog at the aff vuildige mend lade then vurdere huad thet er verdt, paa thet at ther som ther komer nogen epther, at the thaa viste huad thet vor vertt.

Et breff til her Eske Bilde, att hand vduißer borgemester oc raad i Kiøpnehaffn en plaz vden Øster port, som the kunde giøre en brae benck til at brae theres 241 skiib paa, och ther som haffuen oc vor skiibe vden fare.

Et breff til Christoffer Huitfeld, at hand giør syn flyed til att lade fierdige erchebiscop garden Biergen, paa thet ko. mtt. kand then siden vnde riigens indbyggere, som the kunde haffue theres handel vdj, ther som then staer at fierdige giøre met en ringe omkostning.

Clays Kortzen, borger i Flensborg, schall haffue dom emod her Otte Krumpen paa the xx lester rug som —

Matzs Hord i Nybbell citat Matz Nelsen, Chresten Ponelsen, Hans Jensen, Per Hordtt, Per Nielsen ibidem, for att thee thennom skall were wittherligtt om en trette, som er emellom hannom oc Niels Skiell tiill Nyegaardtt, att thee møder oc star theres sandingen tiill i dag otte dage.

Idem citat Søffren Hansen i Hartt, Jep Persen i Hartte, Chresten Persen, Hans Knudtzen ibidem, Matz Friiß i Rodewode, Nis Hansen i Pobye, att thennom skall were wittherligtt om nogen windisbyrdtt, som er giffuitt emod hannom, att thee møde oc besto theres sandingen.

Scriffue till alle lensmend her vdj Nøriutland, att the strax skicke hiid till 245 kon. ma^{at} the forrads pendinge, the huer ere antegnet for att skulle artigen hollde vdj

vdj forrad paa kon. ma^{ts} fordring, epther som the tilforn haffue fanget kon. ma^{ts} scriffuelße om. Datum Kolding ipso die Scolastice 1548.

Tiill Claues Sestede paa Riperhus. Tiill Hans Stiige paa Sylckeborig. Jørgen Lycke paa Scanbelborig. Her Otte Krompen paa Haldt. Axell Juell paa Alborighus.

Breff tiill Aarhuss, att the brygge sex lester mael vdj øell, oc skall Hans Stygge flye thennom malt, t^{ner} oc homble.

At scriffue her Eske til om myn herres hund Taske, at hans huolpe bliffue forvarit. Item att forskicke myn herres kellersuend til Helsingøer, ner skib kommer met vin, at hand vdtager ko. mtt. nogen goed velsmaginde vin, refaell, musketelle, romenij oc anden goed vin, som han veed myn herre tiener.

Att scriffue till her Eske Bilde, at Sander Leyell haffuer vdtagit nogit til myn herres oc drotningens behoff, at hand vell lade regne met hannom och flyr hannom syn betaling enthen mett penninge eller oc met ware.

Sammeledes at her Eske Bilde vell icke lade forsømme at bestille the iiij skippund høer, som (han) tilforn haffuer foet breff om.

Breff til Claus Sested, at han forskicker hiid xij^{m} huitlind, viij^{m} skuller, x sneeße kabbelau, iij lester salt fisk oc x snees rocker.

243 Wij Chriistiann etc. giøre alle wiittherliigtt att wij haffue tiill troed oc beffalliitt off elsk^{e} Jenns Mogenßenn, wor mand, tienner oc landßdomer wtj wortt land Nøriutland, att skulle paa wor wegne wptinge mett alle wore och kronnens bøndner oc thiennere, som her epther bliiffue felde tiill Wiiboriig landßting for huis sager, som the bliiffue for fallenn tiill off och kronenn. Tesliig^{te} nar wii selff siide rettherting, att huilcke som och tha bliiffue felde skall hand i liige moode wptinge mett och siidenn huis the skulle wdgiiffue skall hand thett paa klare regiister forskiicke tiill wor lennsmendtt, wtj huis leenn the wdi boer, och same wore lensmendtt thett wdkreffue och wpbære paa wore wegne, saa att off kand skee skiell och følliiste. Thij bede wij oc biude alle wore fogder och embißmenndtt, som for^{ne} Jenns Mogensen tiillschriiffuer, attj paa wor wegne lade wpbære aff thenom huis hand etther ther om paa regiisther tiillskiickenndes worder, och ther som nogenn wtj etthers len siide och forthrøcke thenom och icke wille wptinge, attj tha tiill holle thenom, att the wptinge och wdgiiffue, saa att wor oc kronens rettiighet bliiffue ther mett wforsømptt. Datum Kollinghus mandag nest epther jnuocauit 1548, wnder wortt siignet.

Krestopher

Krestopher Huitfeld fiich breff som her epther følygher, Tomes Kiøping borger i Hamborig anrørindes.

Vor gunst tiillfforn. Wiidtt att som teg well forthenncker att wore wndersotthe aff Berghenn haffde thieres fuldmectige her neder hoss oss och thenom iblant andre thieriis erinde haffue ladiit giiffue oss tiill kiendne, att epther thieriis byes priueleigiers lydelße motthe the besøge Ferøe wtj wortt riige Norige och ther bruge thieriis kiøpmandtzskoffs handill, och beklagiid att thenom nu paa noghenn aar haffuer weriitt thenom giord hindere ther paa, och wij epther thenn beretting tiillade, att the maa besøge thieres kiøpmandtzschob paa Ferøe epther thieriis priueleigiers liudelße, saa haffuer Tomes Kiøping tiill Hamboriig, som haffuer forne Ferøe wdj forleninng, nu werit her hoss oss oc berett, huorledes att wdi thenne dyre tiid, som wdi forledenn aar begaff seg ther paa Ferøe, haffuer hand oc hans madskaff forstracktt wore wndersotte ther paa landiit met kuornn och fiitalie, saa att the ere thenom møgiitt schyllige, och thersom wor wndersotte aff Bergenn skulle bruge thieriis handiill och wpkiøbe huis waare ther faller paa Ferøøe, tha befrøgther the thenom att the icke skulle kome tiill thieres betalling och gieldtt, som thenom ther paa Ferøe tiillstaar, thij bede wij teg och wiille, att thu handler 244
met wore wndersotte wtj Berghenn, att the inghenn handiill met kiiøbmandskob bruge paa forne Ferøe før forne Tomes Kiøping och hans madskoff ere bethalde for huis wore wndersotte paa Ferøe er thenom skylliige. Och skiicke wij teg her hoss enn wdschriifftt aff thett breff, som wij haffue ladiitt giiffuit forne Tomis Kiøping paa forne Ferøe wdi neste forledenn feyde, thij hand loed seg finde willighenn oc trolighenn emod oss oc wore riige och landne, att thu ther kand wiide teg epther att retthe. Beffalindes teg Gud. Datum Kolling huss mandag nest epther søndag letare 1548, wnder wort signet.

Axell Juell finge breff om marholm, som her effther ffølygher.

Giøre alle wiitherliigtt, att wii nu ere komenn wdj forfarring, huorledes mange woris wndersotthe seg fordriiste att wpskiere och att afføre aff kliittenn oc forstrandtt marhalm och elemter, saa at sandtt haffuer thiis støre wpgong offuer landit, att møgiitt wortt och kronnens saa och adell oc godemendtz grund och guodtz ther om liigenndes for øde legis, emod wore breffue och bud, wij tillffornn ther om haffue ladiitt wdgange. Thij forbiude wij alle bønnder oc meninge almue, ehuoe som helst the tienne eller tiill høre, att skere eller skere lade, afføre eller aff att føre lade nogiitt sliig marhalm eller helmther, ther paa kliithenn standendes, saa fromptt att huo som helst seg fordriisther her emod att giøre eller wdi huilckenn mandtz gaard eller hus sliig straa findes, tha skall hand thermet haffue forbrott siitt stedtzmoell paa synn gaard till synn hosbund och fuld mactt att haffue thenom

att

att wdsetthe. Bliffuer och noghenn mand fundenn ther mett paa kliitthenn och hendner noghenn skade ther offuer att fange, tha schall hand haffue thet for hiemgield och straffes som for andiitt tiuffuind. Datum Kollinghus tiesdag post reminiscere aar etc. mdxlviij, wnder wortt signet.

Torsdagen post midfaste søndag drog Olluff Suenske her aff Koling oc jnd i Suerige mett ko. ma. breffue anno 1548.

245 Koning Gøstaff fiick breff som her epther ffølgher.

Vor wenliig och kierliig tiennisthe och huis mere kiertt och goott wii formue. Stormeg[te] fførste, brodher, suagher och nabo, giiffue wij etthers kierliighet kierlighenn tiill kienndne, att enn wor wndersotthe mett naffuenn Clemidtt Brosse, borgher wdi wor kiøpstiidtt Wordingboriig, haffuer berætt for oss, huorlediis att enn mett naffuenn Wiillom Stoell skall were hanns hustrue noghenn pendinge skylliige, och nu skall were boenndes wdj enn etthers k. kiøpsted Westheruig, epther som etthers k. ydermere leilighieden haffuer att forfare wdi thenne indlucthe supliicas, och for[ne] Clemid Brosse paa hans høstrus wegne icke kandtt kome till synn bethalling, bedindes etthers kierliighied ther for, att, epther thij for[ne] Wiillom Stoell er etthers kierliighiedtzs wndersotthe, att etthers k. tha wilde tiillstede och lade hielpe for[ne] Clemid Brosse saa møgid som rett er, att hand wdenn lenngher forhallinge motthe kome till huys peninge och wiittherlige gield som for[ne] Willom Stoell er hans høstrue met retthe schylliige. Thett wille wij wdi liige oc større maade giernne forschylle, som wii wor kiere naboe, suager och broder plictiige ere, oc wille e. k. her mett Gud almectigste wdj ett lockfalliigtt och langtt worrigtt regementt beffalliitt haffue. Datum Kollinghuff odensdag nest epther medfaste søndag aar etc. mdxlviij.

Stormectigste fførste her Gøstaff, Sueriges og Gottes koning, wor kiere naboe, suager oc broder.

Breff tiill mester Mortthen Burßertt, att handtt strags wfortøffuitt, eptther ko. ma. schriffuelße hannom tiilhande kommendes worder, forskiicker tiill ko. ma. tou billede snider, som kand wdskiere nogen billeder tiill nogen wogen, som ko. ma. agtther att lade giøre. Cum clausulis etc. Ex Koling odenßdagen post dominicam letare anno 1548 [1]).

[Odensdagenn nest effter søndagenn letare bleff her Eske Bilde tillscreffuitt att skulle forskicke till Collingh till ko. ma[t] ij[c] wogennskodt paa thett skiib, som then forgylte wogenn oc then nye røstwogenn indkom paa, och ther huos skicke nogett thørtt

[1]) I Margen: En mißiue tiill Siellannd oc en mißiue tiill Aarß for ett tiuffuell.

thørtt espe træ eller aske træ till billitter att skere vdt aff, tesliig[te] att skulle sticke Neyne Anders Smedt eller en anden goedt grofffsmedt mett ett helt smede redtschaff. Datum Collingh 1548.] [1])

— thenn forgylte wogennn thenn ny rystwogennn ij[c] wogennskudtt, som bleff forscreffuitt fran Kiøpnehaffnn, sammeledes nogett tyffuertt espi treer oc eske treer, som schall tiill wdskornnne billeder tiill same forgyltt wognne, oc schall thette alsammen forskiickes tiill Flensborig. Datum Kolingh torsdagenn nest eptther søndagenn letare aar etc. mdxlviij. De mandato proprio regie maiestatis. 246

Sognemendenn paa Boringhollem wtj sanctj Andree sogenn fiick breff som her epther følger.

Wor gunst tillffornn. Wiider att Hermann Botien, the Liibskes beffallings mand paa wortt land Boringhollum, haffuer nu tillschreffuit oss oc giiffuit alle leilighiedenn tiillkiendne om etthers giestri oc besuering, som i for oss haffue ladit beclage, oc sende wij ether hans breffue, som hand oss haffuer tillscreffuit, atj ther aff kunde forfare huad suar hand oss ther paa giiffuit haffuer. Thij bede wij oc wiille, attj lader offuersee oc forfarre for[ne] Hermann Boetins beretting, om hand om same giestrj oc besuering haffuer reteligheun laditt oss thenom forstaae oc tiill kiende giiffuit haffuer, attj tha alting[te] retthe etther ther epther, som i aff gamell tiid giortt oc giiffuit haffuer, dog ther som hand will ydermere besuerie etther mett giestri eller i andre maade, end i aff gamell tiid giortt och giiffuit haffuer, tha wiille wij hielpe etther ther wdindenn saa møgiitt som rett er, som wii wor wndersotthe pliictige ere. Datum Kollinghuff torsdag nest epther midfaste søndag 1548.

Ett breff tiill her Otte Krwmpen, att hand strax lader vdfordere och vpkreffue ald thend restans, igien stander aff thend geystlig schat aff capittell, vicarier, clostere och prester ther vdj Wiborig stigt och ther och strax att framskicke thett mett clare register och regenskap paa samme hielp och skat.

Vdj liige maade tiill Peder Ebbessen vdj Arhus stiigt.

Vdj liige maade tiill Axell Juell vdj Vendelbo stiigt.

Vdj liige maade tiill Claues Sestede vdj Riiper stigt.

Vdj liige maade tiill Hans Stiige paa Sylckeborig.

Jyrgenn vann Mynster fick breff tiill Axell Jwll oc Rasmus Persen, att ko. ma. haffuer soldtt hannom j[c] lxxij lester, regnendes xxiiij small tønner i huer lest, att the tha anttuorder hans bud same korn nar handtt skiicker siitt skiiff ther eptther, wtj rog, byg, maltt oc haffre oc huad hand begierendes er, thet som gott erre 247

[1]) Det Indklamrede er udstreget.

erre, oc tager aff hans bud wortt breff, som hand haffuer paa samme kornn, saa hans skiff icke løffuer forgieffues. Datum ex Koling fredagen nest epther søndagenn letare anno 1548.

Item ett breff till Axell Juell, att hand strax skicker offuer tiill kon. mats. bergewerck tiill Skyen vdj Norge ij^c t^{er} rog och ij^c t^{er} malt, och hyrer ther en skiib eller skude tiill for Alborig, ther thet ther heden met thet aller første framføre kand, samme korn skall leuereres Hans Dringenberig paa Brasberrig.

Thesse schall paa thett tog ind wtj Landtemyssenn.

Raadiitt: [Her Anders Biille vj heste. Her Axell Brade vj heste] [1]). Her Otte Krumpenn viij heste. Byrrie Trolle viij heste. Eyller Rønou vlij heste. Jørgenn Locke viij heste. Her Mogens Gyldenstierne viij heste. Olluff Munck viij heste. Tage Otzen viij. Brede Rantzou viij heste. Jørgenn van Derwiist [2]) iiij [viij] [1]) heste. Jesper Rantzou iiij heste. Hanss Pock iiij heste. Clamer iiij heste.

Gabriell Gyllennstiernn iiij heste. Niels Longe iiij heste. Iffuer Løchi iiij heste. Albertt Skiiell iiij heste. Chriistopher Styggi iiij heste. Eriick Rudtt iiij heste. Jørgenn Rud iiij heste. Her Chrestiernn Friis, Sebercloster, iiij heste. Kriistopher Giøye, vor gaard Segelstrvp, iiij heste. Otthe Gyllennstiernn iiij heste. Nielss Persbierig wtj Wregeløffcloster iiij heste. [Claues Daa iiij
248 heste] [1]). Krestopher Rossennkrantz aff Skiernne iiij heste. [Gregerss Trudßenn iiij heste] [1]). Hanss Johannßenn iiij heste. Her Mouritz Olluffsen iiij heste. Holger Rossennkrantz iiij heste. Peder Oxe iiij heste. Jørgenn Brade iiij heste. [Jørghenn Wennstermandtt iiij heste] [1]). Laffue Brade iiij heste. Jenns Brade iiij heste. [Otte Brade] [1]) Herløff Trolle iiij heste. Peder Biille her Eskesønn iiij heste.

Hoffsinder: Otte Rud iiij heste. Frantz Banner iiij heste. Hertuig Biille iiij heste. Jørghenn Bille iiij heste. Hans Biille iiij heste. Jacop Spare iiij heste. Otte Rossennkrantz iiij heste. Jesper Krasse iiij heste. Erick Wrnne iiij heste. Laffue Wrnne iiij heste. Jens Trudßenn iiij heste. Stienn Rosenspare iiij heste. Laffue Brok iiij heste. Chriistenn Munch iij heste. Axxell Banner iiij heste. Biørnn Koos ij heste. Effuertt Biilde ij heste. Jørghenn Walchendrup ij heste. Gabriell Skenncк ij heste. Hanns Kratzou iij heste. Jørgenn Bernekou. Falck Gøye iiij heste. Maltj Jensen iiij heste.

Suma ij^c oc xxxj heste, forudenn Jørgenn Bernekous heste.

Her

[1]) Det Indklamrede er udstreget. [2]) o: Jørgen van der Wist.

Her Claus Bilde fich ko. ma^{ts} breff att skulle skye Jyrgenn van Mønster 249
saa møgett bygnings tymber, som ett skib paa xx eller xxx lester kandt drage, nar samme skib kommer ther effter. Datum Collingh løffuerdagenn post dominicam letare anno mdxlviij. Relator Anders van Barbi.

Kundtze Bunttmager fick breff till Peder Godtske att skulle affbethale hannom xxvj daler, som ko. ma^{t} waar hannom skylligh, mett maltt, meell, fleff och andenn fitalie, hues handt wille haffue entten for altt eller huor møgett handt waar begerenndis vdj samme syn bethalinge. Datum Collingh torsdagenn post judica aar etc. mdxlviij. Relator docter Cornelius.

Ett breff tiill Peder Ebbessen att hand strax skicker hiid till Koldinghus met wogen iij lester haffre, att thet yligen och met thet allerførste strax matte framkomme. Datum Kolding feria 5ta post judica 1548.

Thetze bleffue tilscreffne att wppebere skatten.

Jutlandt: ij breffue, Kolding len, Iffuer Krabe. Skottborg len, Jesper Rantzo. iij Riffuer len, Claus Sestedt. Bøffling len, Niels Kieltzen. Skiffue len, Oluff Munch. Drum len, Gabriell Gyldenstjerne. iij Aalborg, Axell Jull. Segelstrvp, Christoffer Gøye. Aastrup len, Erich Krabbe. Kallø len, ij Henstet herret, Erich Banner. Halldt, her Otte Grumppen. Rogtzeherret, Greers Wlstandt. Lundenes, Aars gordt, Aakier [Per Ebesen] [1]). Silckeborg, Hans Styggj. Skandelborg len, Jøren Lycke. Bygholm len, Otte Gyldenstjerne. Nørreuongsherret, fru Eltze. Meltzomherret, Synderliwngherret, Christoffer Rosenkrands. [Lwnd vdj Mortze, Hartuig Tamssen] [1]). Hønborg len, fru Sidsell. Gerluffherret, Nørhaldherret, Albrett Gøye. Randers, Døstrup, Frans Bilde.

Falster, Laalandt, Per Oxe.

Fyenn: Hindsgauell, Hans Jahansen. Nesbyhouidt len, Rudgords len, 250
Sallingherret, Eyller Rønno, iij. Nyborg len, Frans Brockenhus. Hagenskoff, Jens Rottfeldt. Kiestrup, Jesper Daa fick mitziue om pebersuenne. Sundsherret, fru Eltze.

Langelandt: [Thranekier] [1]) Jøren Brade fick mitziue om peffuersuenne.

Sielandt: Korsør len, her Knud Rudt. Kallingborg, Knud Persen. Holbech, Marchor Timan. Roskylde gordt, her Per Skram. ij Kiøpnehaffn, Abremstrvp, Per Godske. Krogen, Herluff Throlle. Wordingborg len, Holger Rosenkrans. Thryggeuelle, Woisloff Wobitzer. Stege, her Anders Bilde. Skioldenes, her Mauris Oluffsen.

Skonne: Helsingborg, Per Bilde. Lauholm, Byrrie Wlstandt. Halmstedt-

[1]) Det Indklamrede er udstreget.

stedtherret, her Eske Bille. iij Malmø, Jesper Friis. Otensßeherret, Frosteherret, her Axell Brade. Wordbierg len, Lauge Truesen. Giersherret, Byrrie Throlle. Willandsherret, Knudt Persen. Fersherrett, Jacop Sparre. Gladsaxe, Otte Brade. Syllesborgh, Werner Parsberg. Lyckaa len, Ebbe Wlfeldt. Landtz-krone gaardtz leenn, Tage Thott iij. Torneherret, Stig Porss.

(Fortsættes).

IX.

Otte Breve om Arven efter Biskop Bo af Aarhus.

(Efter Originalerne i Geheimearchivet.)

Skjønt disse Breve angaae en Sag, som allerede er omtalt af Hvitfeldt og efter ham at Andre, og skjønt det ene af dem (Nr. 7) allerede er trykt efter Liber Aarhusiensis (Scr. Rer. Dan. VI 513—514), ville de dog, som vedrørende Dronning Philippas Historie, maaskee ikke være Magazinets Læsere uvelkomne, eftersom vore Historieskriveres Efterretninger om denne Dronning ere ligesaa sparsomme, som deres Roes er eenstemmig. Iøvrigt angives den her omtalte Bo Mogensson at være en Pors, men saavel hans eget Segl, hvilket utrykt haves andensteds, som hans Sødskendes, der hænge under disse Breve, vise os (alene med Undtagelse af Kirstines, i hvilket der blot er et Mandshoved, intet Skjold) i Skjoldet ikke noget af de Vaabenmærker, som førtes af Slægterne Pors, men et tilhøire vendt Dyrehoved (Ulve- eller Vildsvinehoved?), og Klevenfeldt er i sin haandskrevne Danske Herold tilbøielig til at henføre dem til Slægten Godov.

Ved samme Leilighed kunne vi maaskee ogsaa komme med en genealogisk Rettelse i den Børlumske Bisperække. Svend, som var Biskop i Børlum i Slutningen af det fjortende Aarhundrede, antages i Reglen for en Moltke, og Afbildningen af hans Segl i Danske Magazin I 257 synes at sætte dette udenfor al Tvivl, endskjøndt det Danske Navn Svend i den Nedersaxiske Slægt Moltke vel maatte være egnet til at vække Betænkeligheder. Men ved en Undersøgelse af selve Biskop Svends Segl viser det Hele sig at beroe paa en feilagtig Tegning af det første Skjold i Seglet. Dette er utydeligt i Seglaftrykket under Kong Olufs Haandfæstning, hvorefter Tegningen er taget, skjøndt det ogsaa der kan skjønnes ikke at indeholde Moltkernes Vaaben, men i andre Aftryk af samme Segl sees det tydeligt at være ganske ligt med det andet Skjold og viser os ligesom det blot tre Vinger; paa et Dobbeltsegl af Bisp Svend, som haves i Geheimearchivet, er Hovedseglet det Samme, og i Contrasigillet findes blot Biskop Svends Vaabenskjold, der fremviser en Ring eller Cirkel omgiven af de samme tre Vinger.

1.

1.

Jæk Jens Magnesson, canik j Lund oc j Arws, oc hustrw Lutza Magnesdoter, forde Jens Magnessons søster, oc woræ arfuingæ kænnes thet met thettæ wort opne breff, at wj haue skøt oc wplathet til euinneligh eyiæ wor nadige frwæ drotning Philippa, met Guth Danmarcs, Swergies, Noriges, Wendes oc Gotes oc hertughinnæ j Pomeren, al wor ærwæ ræt, som wi sculde ærwæ oc oss met rætæ til fallin ær eller maa æfter wor kære brother biscop Bo, hwes siæl Guth haue, e hwat thet helst ær, rørinde eller wrørende, ænkte wndenthaghet, hwes wj nw j wæræ hafue eller hwat wj her efter spøriæ kunnæ, thet scall forde wor nadige frwæ til gothe kommæ oc jcke oss, eller oc hwem hon thet wnnæ eller lathe wil. Hwes oc wor nadige frwæ siælff kan wdspøriæ eller wdspøriæ lathe noghet aff thet goz, som wor kære brother biscop Bo til hafde hørt, thet scal hennæ til høræ oc icke oss, oc ther til wele wj hennæ full hemmæl tilwære, som oss aff rætæ bør effter landzlagh, j swo dane mathe, at forde wor nadige frwæ scal anamæ sigh arff oc skyld oc giæld efter forde wor brother biscop Boo swo møghet som oss i alle mathe til kunnæ komæ met rætæ, oc kænnes wi oss jngen ytermer ræt j then forde arff at haue. In cuius rej testimonium sigilla nostra vna cum sigillis venerabilium jn Christo patrum dominorum Petrj Burglanensis et Laghonis Wibergensis Dei gracia ecclesiarum episcoporum necnon nobilium virorum dominorum Andree Jacobi Lunge, Johannis Nicholaj de Awenzbergh et Erici Nicholaj militum, presentibus sunt appensa. Datum Arusie anno dominj m°cd°xxiiij° feria sexta proxima ante dominicam septuagesime.

Original paa Pergament med Seglene 1, 2, 5 og 6 i rødt Vox.

2.

Alle men, the thettæ breff see eller høræ, helser jæch Jens Magnisson, canik j Lund oc j Arws, kerlighe met Gudh oc kungør alle men, thet alle the kæremaal, som vppa mik kærthe ware, swo oc the, som jæch vppo andre men kærthe nw i Arws, fore hwilke kæremall jæch mich j ræten gaff at gøre oc taghe for myn nadige frwe drotning Philippa, met Gudh Danmarckes, Sweriges, Norges, Wendes oc Gotes oc hertughinnæ j Pomeren, oc sithen for myn nadige herres konungs canceler til saghe, tha han kom vppo rætterthinghet nw j Arws, effter thy som the bogher wtwise, som ther vppa giorthe ære nw j Arws, for the alle kænnes jæk mich nitherfelligh wære oc engen haue affwort hwarken met ræt eller bewisninger, som mich aff rætæ burdhe, oc sætter jæch thesse saghe til Gudh oc myn frwæs nadhe, som nw ær j myn nadige herres stedh. In cuius rei testimonium sigillum meum vna cum sigillis venerabilium in Christo patris dominorum Johannis, Dei gracia episcopi Asloensis et Vlrici Stuke, ecclesie Arusiensis electi, necnon nobilium virorum dominorum Andree Jacobi Lunge, Heningi Gabel et Erici Nicolai, militum, presentibus

presentibus est appensum. Datum Calingborg dominica sexagesime anno dominj m°cd°xxiiij°.

Original paa Pergament; af Seglene findes 1, 2, 4 og 5 i rødt Vox.

3.

Jech Kirstinæ Magnesdotter oc mine arffuinge kennes thet met thette mit opne breff, at jech hauer skøt oc vpladet till ewinnalegh æye min natheghe frw drotning Philippa, met Gudhs nathe Danmarks, Sweriges, Norges, Wendes oc Gotes oc hertughinnæ i Pomeren, all min arwæ ræt, som jech scall ærwe oc mich met ræte till fallen ær eller maa effter min kære brodher biscop Bo, hwes siell Gudh haue, ehwat thet helst ær, rørende eller wrørende, enckte vndertaghet, hwes jæch nw i wære hauer, eller hwat jæch her effter spørie kan, thet scall for^{de} min nadige frw till gothe komme oc icke mich eller hwem hon thet vnne eller lade will, hwes oc min nadige frw sielff kan wtspørie eller wtspørie lade noghet aff thet gothz, som min kære brodher biscop Bo till hafde hørt, thet scall hennæ till høræ oc icke mich, oc ther till well jech hennæ full hemmel til wære, som mich aff ræte bør effter landhs logh i swo dane made, at for^{de} min nadige frw scall aname sich arff oc sculd oc giæld effter for^{de} min brodher biscop Bo swo meghet, som mich i alle made till kunne komme met ræte oc kennes jech mich engen ytermere ræt i then for^{de} arff at haue. In cuius rei testimonium sigillum meum vna cum sigillis virorum discretorum videlicet Hans Mattison et Akonis Raffn proconsulum Roskildensium necnon Jesse Mattisson et Andree Duwe consulum ibidem, datum Roskildis anno dominj millesimo quadringentesimo xxiiij° die cinerum, presentibus sunt appensa.

Original paa Pergament med de 5 Segl i grønt Vox.

4.

Alle men, thette breff se eller høre læsis, helsse wi Anders Orchelsson, byfoghet i Roskilde, Hans Mattisson, Aghe Rawn, borghemestere, Jon Smeth, Jesse Kremer, Mattes Pætherssoon, Anders Duwe, rathmen i then samme stædh, kiærleghe met Guth oc kungøre wi thet alle men, nerwærendes oc kommæscullendes, at effter wors herres føthelsse aar thusende firehundrethe tiwe aar pa thet fiærthe, aske othensdagh, tha wor skicKether fore oss oc for monge andre flere gothe mæn en hetherlich quinne Kirstinæ Magnesdotter pa wort bything, huilken som lagleghe skøtte oc wplodh till ewinnalegh æye en welboren man Jesse Pætherssoon, høuitzman pa Haraldzborgh, pa wor nadige frwes weghne drotning Philippa, met Guths nadhe Danmarkes, Szweriges, Norges, Wendes oc Gotes oc hertughinnæ i Pomeren, all sin arff oc ræt, som henne tell fallen wor eller matte effter sin kære brodher biscop Bo, hwes siell Guth haue, ehwat som thet helst wor, rørinde eller wrørinde, enckte wndentaghet, hwes hon tha i wære hafde eller hwat hon her effter spørie konne,

konne, thet scall wor nadige frw till gothe komme eller hwem hon thet vnne will, oc ther till tilbant for[ne] Kirstinæ Magnesdotter sich wor nadige frw full hemmell at wære till then for[ne] arff oc goths, som henne aff rætte bør effter landz logh j swo dane made, at wor nadige frw scall aname sich arff oc sculd oc gæld effter hennes brodhers biscop Bo swo meghet, som henne i alle made till kan komme met rætte, oc bekennes sich jngen ytermere ræt j then for[ne] arff at haue. Hwilket som wi sowe oc herthe at thesse stucke swo giorthes for oss pa forskreffne wort bything, witne oc beuise wi met thette wort opne breff, giwet oc screuit aar, dagh oc stæth, som forskreuet stander.

Original paa Pergament med alle 7 Segl.

5.

Wj Pether, met Guthz nathæ erchebiscop j Lund, Sueriges førstæ oc pauens legat, kungøre, at vnder wars herras føthelsæ aar m°cd°xxv° pa sancti Valentini afften i gra brødhras klosters stwæ j Lund war høwboren førstinnæ war nadhughe frwæ Philippa, met Guthz nathæ Danmarks, Sueriges, Norges, Wendes, Godes drotningh oc hærtughinnæ j Pommeren, skickæt fore oss pa then enæ sitha oc hetherligh father met Guth her Vlric, biscop vtj Aruß, pa then annen sithæ, om tiltalæ oc skyllinger, som for[de] wor nathik frwæ drotning Philippa haffthæ til for[ne] biscop Vlric, swosom tha fore oss kommæ. Tha wi effter radh oc samwiliæ hetherligh fathers met Guth her Naffnæ [1]), met Guthz nathe biscop i Othens, wælborne mæns swosom ære her Anders Jeppsson [2]), her Eric Krummedike, her Axil Petherßon [3]), her Eric Nielsson [4]), her Biørn Olsson [5]), her Otte van Knope, riddere, Ywen Foss, cantzeler til sagher, Axil Bragdhæ oc Vickæ van Vitzen, wæpnare, saghdhæ thøm j mælløm bodhæ for ræt oc skellighet, swosom hær æffter scriuat staar. Thet førstæ, swosom hun taleth hannom til aff arffs wegnæ æffter biscop Bo, at thet bør at skilliæs æffter kirkiæ logh hwat aff rætens wegnæ skal arff ware æffter en biscop, ther arffuinghe skal met rætæ følghe æller hwat hooff kirken skal bliuæ. Om then annen artichel, som for[de] wor nadige frwæ for[ne] biscop Vlric om tiltalethæ, swosom om the, som hennæ bør met ræte for at deythinghe, the ther skulde ware forwældæt oc forwrætædæ aff biscop Bo oc hans, som the kære, ther sagdhæ wi swo om, at ær ther nogher ther kærre sik wanholden pa jorth oc pa liggendæ grwnd, at han tale til man, pa bolæ boor, oc til jorth, ther som hun ligger, æffter landzlogh; then som j wære hauer, han wæriæ som hannom bør. Om andræ skyllinghe, swosom om rørendæ haffuæ, som man wæl wed hwat ær, kærrer ther nogher vppa, tha skal man høræ ther skællighæ men til pa bodhæ sithær at skiellæ ther om mellom thom, kunnæ the tha ey ther om worthe forlictæ, tha fare sik ther met ther akærendæ ær, som man bør at fare met en geestlich man æffter hans ræt. Item om thet reghenskapp, som war nadige frwæ

[1]) Gyrsting. [2]) Lunge. [3]) Thott. [4]) Gyldenstjerne. [5]) Bjørn.

kreuer aff biscop Vlric pa biscop Boes wegnæ, ther thottæ oss swo om, at thet ær bodhæ geestlich ræt oc wærdælich ræt, at hwo ther aff en annen hauer noghet søghedie, tha ær han skyllugh at gøre reghenskapp, swo at en man wet hwar hans bliuer, æller han bewiser oc, at han haffthe thet wden reghenskapp. Item om thet, wor nadige frwæ rørde j hennes tiltale om biscop Boes thiænre, ther thotte oss swo skælligh om ware, at wordher ther nogher pakærth aff the, ther i biscop Vlrics brøth ære, at han ther ouer hiælpper swo myghet som mynnæ æller ræt ær. Wil then, ther akærth wordher, ey pleyæ ræt, tha halde han hannom ey ther ouer oc tha føgher hin, ther akærendæ ær, sin ræt som hannom bør. Giuæt aar, dagh oc stadh som fore scriueth staar, vnder wort secret, met hetherligh fathers biscop Naffnæs oc ridderes oc swenes jngcighel, som hær til foren jnnen scriuen staa.

Original paa Pergament; af Seglene er 1 i grønt, 2—9 i ufarvet Vox, 10—11 mangle.
Udenpaa med gammel Haand: hvat rættes schall efter kirkeræt oc hvat effter landzlagh.

6.

J Gwthz nafn amen. Wj Pether, met Guthz natha erchebiskop i Lund, Sueriges første oc pawens legat, vnder wor herres føthilses aar thwsende firahwndrathe tywgha oc pa thet fæmptæ sancti Valentini dagh with then tindæ timme fore meddagh i grabrøthra closters stwe j Lund, sedendis pa doom ofuer saak, som ær mellem høyboren førstinna wor natheghe frwa Philippa, met Guthz natha Danmarks, Sueriges, Norges, Wendes oc Godes drotning oc hertwghinna j Pomeren pa then ena sithe, oc hetherlik father met Crist, her Vlric, biscop j Aruss, pa then annen sithe, om arff efter biscop Bo, for^{de} biscops Vlriks neste forfather, hwæs siel Guth hafue, Guth for øyen besynnerlige hafuende, aff wisa mentzs rath, tha nærwærende oc tilkallæthe then ræt at beside met oss, sosom ær werthic father hærra Naffne, biscop j Othens, her Pether Axelsson, prowest, her Jenes Pawelsson, ærchedyæken, hèr Hanness Willyemsson, cantor oc her Niels Ysacsson, canek j Lund, oc andre flere gothe mæn, finna oc sigha fore rætte som her efter star screwit: hwath gotz biscop Bo jnførthe til kirken, thet bør hans arwingæ, jtem hwath han fek eller sammen kom aff hans persones weyna oc ey aff kirkena gotz eller kirkenes weyna, sosom ær aff arff eller fæthernes eller møthernes rænte eller oc noger besynnerlik konst, han kwnne oc øfwathe at afla gotz met, sosom ær alkemia, lægedom, scriwerie, malewærk eller anner thølik behændighheet eller noger besynnerlig gafua, hannom gifuen war fore hans persones gwnst, thet bør hans arwingæ. Gifuet aar, dagh oc stath som forescrewit staar, vnder wort secret.

Original paa Pergament med Seglet i grønt Vox.
Udenpaa med gammel Haand: Hvat aruinghe mughe ærfue æffter en biscop.

7.

J Gutz naffn amen. Wj Pether, met Gutz nadhe erkebiscop j Lund, Sweriges førstæ oc pawens legat, vnder wor herres føthælses aar thusænde firæ

hundræthe

hundræthe tywæ pa thet femptæ then mandagh næst effter dominicam jnuocauit with then tindæ timmæ for meddagh j grabrøthræ closter j Lund sedendes pa doom ower sagh, som ær mellom høyboren førstinnæ wor nadughe froæ drotning Philippa, met Gutz nadhe Danmarks, Swegiges, Norges, Wændes oc Godes drotning oc hertughinnæ j Pomeren, pa then enæ sidhe, oc en hetherligh fadher met Krist, her Olric, biscop j Arws, pa then annen sidhe, om tiltale oc skylling effter biscop Bo, for^de biscop Olriks næste forfadher, hwes siæl Gudh haffue, Gudh for øghen besynderlighe haffuende, aff wise mænz radh tha nerwærende oc tilkalæthe then ræt atbeside met off, swosom ære hetherlighe mæn her Pether Axelsson, prowest, her Jens Pawelsson, ærkedyæken, her Hans Wilyemsson, cantor, oc her Niels Ysacsson, canik i Lund, oc andre flere gothe mæn sinnæ oc sighe for rætæ som her effter star screffuet. Til then førstæ artikel mellom wor nadige froæ oc biscop Olric om then stathfæstilse j Rom, ther biscop Bo biscop wordh etc., sighe wj swo for ræte, at om thet swo ær, som sighes, at en anner war vtwald oc vtsænd aff capitel oc biscop Bo foor vt pa syt eghet euentur oc nøt ther til hiælp hwor han kunnæ, tha kan han æy kirken schadhegiæld jnføre, thy at han wordh biscop vden capitels tilsighelse eller ombethelse. Item om then tax, som sighes at han betalde j Rom pa biscop Pethers weghne for Aruß kirke, sighæ wj swo, at om thet bewiselicht ær, hwath oc hurmyghet som biscop Bo aff then tax beredde før han heem kom oc fik biscopdømet j sinæ wære, thet mwæ hans arwinge jnkreffue, men hwath oc hurmyghet han betalde aff then tax sithen han heem kom oc haffthe biscopdømet j sinæ frii wære, thet bewiser ræten at ware giort aff kirkens godz. Item om hans beneficium oc andre kostelighe gæsteboth sinner man æy i kirkens ræt at nogher prelat bør syn kirke eller syn effterkommer met swodane koste at beswære. Item om thet at biscop Bo køpte Akier oc her Jens Magnusson oc Pether Magnusson lædhe hannom ther penninge til, hwilke om æy ære bethalethe sighæ wj swo, at ær ther loglighe bewisninge til at swo ær, tha nydæ thet arwinge. Item om boscapp, som sighes at køpt war for biscop Boes eghnæ penninge før han noghet fik aff kirkens, thet nydæ oc arwinge, om swo loghlighe bewises kan om thet with kirkens nyttæ bleueth ær. Item om the iiij^c lub. marc aff biscop Boes eghet, som sighes at Akier war jnløsd for, thet sighæ wj at arwinge nydæ hwath the loghlighe bewise kunnæ. Item om the slot oc land, som nw scriffues oc sighes at han aff kronen haffthe vppo syn persones weghne for syn serdelis thiænistæ, tha wide wj æy hwath wj skule om then artikel pa thennæ tiidh dømæ, før wor nadige froæ etc. lader off thet forklare, mæst forthy at ther scrifues oc saghdes til foren, at han the slot oc land at enæste pa reghenscapp haffthe. Item om thet godz, som sighes at biscop Bo til kirken jnløsde, tha sighæ wj swo for rætæ, at hannom burdhe effter kirkens oc hans eghen formughe swo atgøre, ær han noghet aff the penninge skyldugh, for hwilke gozeth løsd war, thet bewise then som penninge

penninge kræffuer oc sigher at biscop Bo hannom thennom skyldugh war, oc han, ther gotzeth j wære haffuer, ther effter betale. Item om sølffgerninger, som sighes at aff biscop Boes systers oc hennæs dotters sølff giort war, sighæ wj swo, at hwath loghlighe bewises kan at the aff sølff vtfinge oc til kirkens nyttæ kommet ær, for hwilket the æy wæthergiæld haffue jgen fonget, thet nydæ the eller arwinge. Item om nappe, sølffslaghen horn oc anner gaffue, som hanom giffnæ war, sighæ wj swo, at thet bør at offuerwæghes hwath hæller thet gaffs hannom for hans persones skuld eller hans wærdigheeth skuld, oc tha dømes ther om som then førmere insighlet ræt vtwiser. Item om the farende haffue oc rørende gotz, som biscop Bo haffthe pa then tiidh han døthæ, ther dømæ wj nw swo om som then førmere besighlet ræt vtwiser. Item aff thy at mange aff thesse for^de^ artikele stwdæ vppo bewisninge, ther bør bewisninge effter kirkens ræt swo atgaa, swosom ær met vstraffælighæ obnæ breff eller vstraffælige openbare instrvmente eller loghlighe laghehæffth eller met skellighe swarne withnæ, vwildughe oc vtprøffuæthe effter kirkens ræt oc vberøktæthe bondemæn. Giffuet aar, dagh oc stæth som for star scriffuet, vnder wort secret.

Original paa Pergament med Seglet i rødt Vox.

8.

Wi Philippa, met Gutz nathe Danmarcs, Sweriges, Norges, Wendes oc Godes drotning oc hertughinne j Pomeren, gøre witerlicht alle the thette breff see æller høre, at wj met thette samme breff full macht giue oc befale oc til wore fullmechtighe procuratores gøre oc schicke j then sagh, delæ oc schyldinge, som wj hafue til hetherligh father biscop Olric aff Aruß, her Henric Knwtsson, Eric Ericsson oc Ywæn Foss, canceller til saghe, vppa wore oc cronone weghne ther vm at tale, gøre oc lade oc hænde j wor stæth, ligerwiis som wj sielfuæ nær wore oc gøre mate, for hetherligh father biscop Naffne aff Odhens, til schicketh domar aff werdich herre oc fathir met Guth erchibiscop Pether aff Lund, then for^ne^ sagh framlethis at forhøre oc ranzake, oc giue wj thøm macht at take til sich en klerk hwem the wele, then ther thennom thycker at off oc thennom ther til nutte er. Item giue wj thennom oc swo dan macht, at for^de^ her Henric, Eric oc Ywæn alle thre til sammæn eller oc en aff thennom, om the andre two sloghe noket merkelicht hinder eller forfall til, ma thette forscrefne swa fulfølye oc gøre efter thy som her forescrefuet star, oc wele wj stadicht oc fast holde hwes the her j gøre wppa wore weghne. In cuius rej euidenciam secretum nostrum presentibus est appensum. Scriptum Schanie jn Lyby anno dominj m°cdxxquinto feria quinta ante dominicam oculj in xl^ma^.

Original paa Pergament med Seglet i rødt Vox.

X.

X.

Smaastykker.

1.

Brev om den Skik som skal holdes i St. Agnetes Kloster i Roskilde 12 Maj 1508.

Wij broder Mathias, lector prouincialis offuer alle swortthebrødre clostre aff predickebrødre orden wti Danmarck, Suerige oc Norge, Beritthe Dres dotter, priorissa, oc meninge couent wti sancte Agnetis closter wti Roskilde giøre vitherligt alle oc kennis met thette wort obne breff, off at haffue forhwervit oc annammet aff verduge fader met Gud her Jahan Jepsøn, biscop wti Roskilde, oc hans elske-lige capittell aff besynderlige gunst oc nadhe paa sancte Agnetis closters oc menighe conuentz ther sammestedz forbedring saadan friiheed, loff oc mackt, ath hwer prie-risse wti for^ne sancte Agnetis closter her wti Roskilde, then æne effter then andhen tiil ewig tiid, mwæ oc skulle, saa offthe som behoff giøres, vdwæle en person, legh eller lerdh, som ther kan wære best beqwembt till ath haffue for^ne sancte Agnetis closters gord oc godz wære oc forswar oc all same closters renthe ther vdaff op-bære, som er landgilde, sagefald, tiænisle oc alt annith, hwat thet helst er eller neffnis kand, som ther kand affkomme till for^ne closters oc meninge conuentz ther sammestedz nytthe oc behoff, dog saa at nar saadan en person skall tilskickis, at thet skeer met for^ne verduge faders oc hans effterkommers biscopers i Roskilde raad oc samticke, saa ath same person, som saa closters gordz oc godzes forstander er, skall pligtug wære ath gøre arlige aars en tiid eller mehre, om behoff gøres, pririssen oc nogre søstre paa conuentz wegne fwld regenskab wti for^ne verduge faders biscop Jahans oc hans effterkommers oc prouincialers, som nw er oc worde skall, eller theris visse budz, som the ther tilskickendes worde, nerwerelse, saa ath thet clarlige befindes wti sandheed, at samme renthe oc landgilde kommer till closters oc menige conuentz nytthe och behoff oc ey anderlunde, oc then, som pririsse er oc worde skall till ewig tiid, skall altid rette sigh aldelis effter met menige conuentt søster ath holde fwldkommelige then rette obseruancie regell met alle the constitucionibus, som the helge ordens fædre haffue sett oc skickitt oc andhensted, ther som rett obseruancia er wti same orden, hollis oc forfølgis, men will nogen søster wti same closter, som nw jndhe er eller her effter komendes worder, thet Gud forbiwde, dierffuis till seg emod then helge regill oc for^ne con-stituciones ath setthe, thaa skall hwn straffes met pryswn eller anderledes, som

ordens

ordens regell oc constituciones vdwiser. Item skall her oc ike mere nogen tiid en xxx søster indtages, xxiij som skulle gange till koor met prioriſſen at tiæne then almegtigste Gud oc sancte Awenff oc bede fore theris siæle, som closteret haffue stigtiid, oc for alle cristne siæle, vdhen closters renthe formoo flere at holde, oc tha skall thet altid wære met bispens wti Roskilde oc prouincialis raad oc samtycke, om ther skall flere jndtages, oc the andre sex søster skulle wære wti stegersset, wti kyelderen oc wti andre closters sitzle oc arbede, effter som behoff gøres. Item haffue wii oc samtickt oc menige conuent wti closter vedertagit at holde her effter streng lycke met dørre oc poorthe oc ey stæde at wære nogen jndgang dag eller natt nogen tiid om aarett, men aldelis at holde saadan lycke oc affwærilse fraa all werdzens falck, mandsfalck oc qwinfalck, som rett obseruancie, regell och constitutiones vdwisæ. Item skall prieriſſen, som nw er eller komme skall her effter, aldri haffue macht nogit godz, thet som nw friit er eller her effter friit bliffuer til samme closter aff thet som nw wti leye er, at affhende, maglegge eller wti noger mode till leye bort lade vdhen forne verduge faders biscop Jahans, prouincialis oc theris effterkommeres oc menige conuentz wti closter vilge oc samtycke, thesligeste ey heller mackt haffue hwn eller hennis fogit nogen bunde eller bundesøn at sæliæ eller bort giffue aff godzit vdhen biscopens wti Roskilde vilge oc samtycke. Item skeer thet saa, thet Gud forbiwde, at thesse forne artickle ey holdes, saa at merckelige stoor brøst ther findes oc prioriſſen oc conuentt, som nw ære oc komme skulle, worde æn tiid, andhen tiid oc thredie tiid oppo mynthe aff forne verduge fader biscop Jahan oc hans effterkommere biscoper wti Roskilde oc ey rodhe ther bood paa, thaa skall forne verduge fader oc hans effterkommere strax vdhen all rettgangh eller noger ydermere skwdzmooll for geslig eller verdzlig fwld macht haffue samme closters gord, godz oc all thæs tilliggelſſe jgen ath annamme oc thaa skicke thet effter theris egen vilge oc thaa sette till forman hwem tøm teckis, dog saa at saadan prouentthe skall vdgiffuis oc antwordes wtj closter, som her till dags skeed er aff the som haffue wærith forne closters forstander etc. At thesse forne artickle saa holdes skulle vbrødelige i alle mode till ewig tiid som forschreffuit stoor, thet beplictiige wii forne lector Mathias prouincialis paa wore oc wore effterkommeres prouincialium vegne oc Birritte Oxes dotter paa wore oc wore effter kommeres pririſſers oc menige conuentz vegne wti forne ste. Awense closter met wore jndzegle hengendes nedhen fore thette breff. Screffuit wti forne sancte Agnetis closter fredagen nest fore dominicam jubilate aar effter Gudz byrd twsindefemhwndrede paa thet ottendhe.

Original paa Pergament med de tre Segl. Udenpaa med gammel Haand:

Item breff, at ther maa vdveles en legmand at haffue sti. Agnetis closters gotzs.

2.

2.

To Kongebreve om illuminerede Evangeliebøger. 26 Januar og 8 Februar 1588.

Christoffer Walckendorff fich breff saa liubendis.

Vor synderlig gunst thillforn. Wij bede ether och naadigst begere, attj wille lade forfare hoes oss elskelige Lauris Benedict om the euangelij bøger, som wij hannom haffue befallit att schulle prenthe for oß, ere prenthit och ferdig, och ther som the ere ferdig giorde, j tha thennom thill ether wille annamme och oß thennom mett thet første thillschicke, och som wij hannom haffue befallitt nogle aff samme euangelij bøger att schulle lade jlluminere, tha bede wij ether och naadigst begere, attj ether therom wille erindre och bestille, och naar the ere jllumineret, j tha wille thennom lade jndbinde vdj røtt fløyell och lade beslaa met sølff och samme beslag forgylde och ther epther oß thennom mett the andre tillsende. Som wij och nogenn thiid sidenn forledenn haffue ether thillschreffuett om wore lifskibe Raphaell, Michaell och Gabriell att schulle strax epther fastelaffn schicke vdj Belltt, tha bede wij ether och begere, attj thennom wille lade vdruste och thillfly och siiden vdlegge paa reeden, saa the kunde ligge mett ald thingist well bereedt ter att forbide ald wiidere beskeedt fra oß, epther att the for anden wor forfald icke saa snart behøffuis vdj Belltt. Sammeledis bede wij ether och begere, attj och saa the andre tho wore lifskibe Gedeon och Josaphatt wille lade vdruste och wdj lige maade wdlegge, saa the thill ald leilighet kunde ligge well vdstafferit thill reede. Thermet etc. Actum Haderslefff 26 Januarij aar 1588.

Sjællandske Tegnelser.

Christoffer Walckendorff fich breff, the euangelij bøger, som ere vnder prentt, anrørendis, vt sequitur.

Frederich etc. Wor synderlig gunst thilforn. Wiider, att epthersom j oß thilsende the arck aff the euangelij bøger, Lauritz Benditz for oß schall prenthe, thend ene jlluminerit, thend anden willuminerit, och giffue thilkiendne, att Lauritz Benditz jnthet widere paa thennom haffuer begynt och giort, och nu begier att wiide, om the oß vdj thend form och maade befalder, ochsaa lader ehrindre, om wij wille haffue nogle bønner prenthit hoes huer euangelium, tha bede wij ether och naadigst begere, attj for[ne] Lauritz Benditz thilsiiger, att wij lader thend prent, form och maade paa samme euangelij bøger oß well befalde, och som hand lader ehrindre, om wij wille haffue nogle bønner hoes huer søndags euangelium prenthit, tha thilschicke wij ether her hoes en euangelium bog, oß elskelige mester Christoffer

stoffer Knopf, wor hoffpredicant, thilhører med nogle bøner hoes huer euangelium for och epther predicken att thrøcke, bedendis ether och naadigst begierendis, attj forne Lauritz Benditz will thilsiige och befalle, att hand wdj the euangelij bøger, hand for oß schall prenthe, samme bønner hoes huer epistell och euangelium prenther och att hand aff samme bøger prenther for oß N exemplar, wij lade hannum frijtt fore (huor) mange hand ellers for sig selff thill sin fordell att selge ther aff will prenthe, och wille j giøre ethers fliid, att the, som wij schulle haffue, mue met thet første bliffue ferdige, och wille thennum alle paa thett allersierligeste lade jlluminere, sommesteder, huor thet kand were thill siering, synderlig offuer Christi billidhes hoffuit lade guld jndmiske, och wille thennum alle enß vdj rett fløuell lade jndbinde och med sølff forgyldt lade beslae, epther som j haffue (forfaret) wij andre saadane wore bøger lader giøre. Actum Haderßleffhus viij februarij anno 88.

Sjellandske Tegnelser.

3.

Kongebrev om et Vildttyveri af Kraffernes Skytte. 4 Februar 1588.

Axell Gyldenstiern, Arrildt Huitfeldt och Niels Parßberg finge breff, the Kraffßer thieris diurskiøt anrørendis vt sequitur.

Wor synderlig gunst tillforn. Wiider, att wij komme vdj forfaringe huorledis att the Kraffßer, Eske och Christoffer, haffuer hafft thieris skøtte paa wor och kronens enemercke thill Ringstedt closter och første dag laditt schiude — stocker willtt, anden dagen ladit fange eller skiude thuo raadiur, huilchet stocker wildt och raadiur ere kommen thill theris gaard Assendrup, och thridie dag i lige maade paa wore enemerke ladet skiude — stocker willtt, huor wor jeger och diurwogter ere kommen thill maade, samme thieris diurskiøtte hoes wildit betreffit, och endog hand sig nogsom haffuer stillet thill moduerge, som hand haffuer werit mett werge ther thill well stafferit och hafft the lange bøsser hoes sig, saa hand och haffuer skøtt hesten vnder wor jeger, haffuer the dog hannom offuermechtiget och hannom mett diurit bekommitt och førtt thill Ringstedt closter, huor hand haffuer berett sig att were Eiller Kraffßis karll, met huad sandhet kand well huer att erachte, epther att Eiller Kraffße er en fredløß landflychtig mand och therfor icke sielff er, icke eller haffuer karle och thiennere her vdj riigit, meden theraf well er att befinde, att hand sønnernis modtuillige mißhandling wille henføre paa fadern, som therforuden er fridløße, och som j wiide huorledis saadant er oß thillsinde, att wij icke kunde eller wille liide, att nogen paa wor och kronens enemercke schulle jage eller skiude, epther att wij icke thet allerringiste oß mett adelens endeell och enmerck

enmerck befatte eller tillstede wore skøtter eller jeger thet att giøre, wij och icke mett liden skade haffue ladet oß koste, att wij wille haffue wortt och kronens for sig aff andre wbeuaritt, och i therforuden wiide saauell som mange flere wore guode mend och vndersotter, huad wij wid for[ne] Kraffßer giortt och beuiist haffuer thill att affhandle thet emellom the Brøder och theris fader, icke som thieris naadigste herre och konning, meden som the kunde haffue weritt wore egne kiødelig sønner, huor for wij anden tacke wilde haffue oß forwentit och theremod oß saadan spott och hoffwereig først aff Eske Kraffße sielff och nu wid thieris diurskiøtt, haffuer j och huer erlig well att achte, att saadant icke ringe meden mett største fortreedt maa gaa oß thillhiertte och att wij io nogsom for aarsagis en gang att wedergiøre slig spott och foracht, oß i saa maade beuiißis, som icke en aff addell eller en ringere standtz schulle liide, wille och oß forsehe, att alle wor kierre vndersotter aff adell, som oß mett thro och ehre meene, jcke schulle giffue oß theß wrett, att wij saadant oß lade forthrybe, meden mett oß haffuer offuer saadant modtuillig mißhandling mod oß en thilbørlig mißbehag. Thj bede wij ether samptlig, alffuorligenn befalle och hermett fuldmacht giffue, attj som wore forthroede raadt och guode mendt strax wforsømmeligen begiffuer ether thill for[ne] Kraffßer och thennom paa wore wegne slig thieris modtuillige handell forholde och att wij ere thilsindtz, thennom thett icke att schencke meden thilbørlig att wedergiøre, och eptherthj for[ne] Eske Kraffße er thillforen wor handfast mand, for hand haffuer skøtt paa wor och kronens, thett wij for gott folckes bøn skyld paa thend thiid naadigst haffue ladet bestaa mett thend vdtrøckelig forbeholdene wilkor, att naar lige modtuillige handling aff hannom bespurdis, tha thet mett andet schulle were oß beholden for, tha bede wij ether och wille, attj thage handen aff hannom, att hand jnddrager vdj ett herberg vdj Kiøpnehaffn, huor i for wisendis och thill huilchenn thiidt j paa wore wegne forleggendis worder, som wij wille schall were strax wforsømmet, och ther att holde enn adelig jndleger thill saa lenge wij haffue vdførtt mett hannom, huis wij hannom haffue mett rette att thillthalle. Tißligeste bede wij ether och wille, attj ochsaa thage handen aff for[ne] Christoffer Kraußе, att hand jngenstedtz schall vndvige, meden bliffue och møde tillstede och suare, liide och vndgielde huor hand steffndt och tillsagdt worder thill rettens endelig vddrag, wdj huiß wij hannom for for[ne] sag kunde haffue att thillthalle mett rette, och wille j were forthenckt ether her thill saa fast att giøre, att thersom nogen thennom enthen thend ene eller anden wille sig wegre saadan handtastning ether paa wore wegne att giøre, j tha theremod kunde forethage the middell, huid huilche the thill saadan plicht kunde holdis, saa att ether mett oß jcke wiidere spott schulle schie. Sammeledis epther att bemelthe diurskiøtte er paa thagen mett koste och ferske gierninger och hand sielff widgaar och bekiender samme sin gierning och

therfore

therfore er wfornøden att bruge lange rettergang mett hannom, tha bede wij ether och wille, attj begiffue ether thill Ringstedt closter och lade hannom hartt och mett alffuor pinlich forhøre, huorofftthe och huilche steder hand j saa maade haffuer weritt paa wor och kronens enemarcke att skiude eller jege, huad hand huer gang haffuer bekommitt, aff huem hand huer thiidt haffuer hafft befalling, huilche bønder thet haffue hent och affført och huortt heden thett er kommitt, huilche hans medthiennere eller andre vdj slig hans thiuffuerj haffuer weritt wdj raad, daad eller widschab, mett huiß andet mere som j sielff aff begaffuede forstandt beder wiide och thencke kunde slig compan och vdj saadan sag gierning bør att forhøris om, och thersom hand nogen vdlegger, attj tha strax paa wore wegne forordner, saa the bliffue enthen bestricht eller anholden thill rette och attj ald hans bekiendelße lader clarligen opthegne och ethers hand och segell oß thillsender, saa thend oß mett thet første maa tilkomme, och ther epther lader opsette enn galge midwegs emellom Beenløße och Ringstedt och siden schaffer, att hand ther schickis vdj sin thilbørlig straff och att offuer hannom paa galgen opslais en hiortt weyge och paa huer siide aff hannom paa galgene lader ansla en aff the lange bøsser, som hand haffuer hafft hoes sig, ther hand er greben, saa the kunde sehes offuer galgen paa huilchen siide mand kommer farendis. Thette i nu epther thend forplicht, i oß mett forwantt er, och epther thend forthroende, wij stille thill ether, wille lade ether alffuorligen lade were ether befallitt, saa vdj alle maade, epther som forschreffuit staar, att vdrette, och ther fore ingens ansehelße, wild eller forsømmelße thage, saa wij mue bliffue thilbørlig heffndt offuer thend forthreedt, foracht, spott, oß beuist er. Thermett giøre j som wij ether naadigst thillthroer oc wor alffuorlig willge och befallinge. Actum Haderslefſ thend 4 Februarij anno 88.

Sjellandske Tegnelser.

4.

To Breve om Gaver til St. Hans Kloster i Odense 1427 og 1462.

Thet skal allæ men viderlicht wære, ath jech Katherinæ Kistes dater och min søn Detleff Skinkel aff fri viliæ och berod how hawe wnt, giwet och aldels opladhet goꝫ tel et fekkeri i sti. Michels kirke j Othense tel ewinnelic eyæsculendæ, aff hwilkæ goꝫ jech Katherinæ giwer och oplather fem gardhe, sosom først too j Besænbergh soghen j Andæbølæ, j een aff thøm boor Pæther Matteſſen, och han giwer arlech halftrediæ libiſk march, och i then annæn boer Lillæ Jeppæ, och han gywer och soo møghet. Item i Gadzbølæ i thet sammæ soghen een gardh, Powel Stamppæ iboor, och han giwer arlech een half tynnæ smør. Item j Scovsby een gardh, hwilken ther giwes aff een libiſk march tel gift. Item i Rinkeby een gardh, hwilkin Twæ Ellinghe jboor, och han giwer tw pundh korn, een scæppæ smør, een skilling grot, too gæs och firæ høns. Item j then sammæ by een ødæ gardh

gardh och thet han kan ræntta. Item jech fornawnda Detleff giwer too gordhe i Hielstorp, i then enæ boor Jeppe Anderssen, och han giwer-arlech een øræ korn, een libisk march, een scæppæ smør, eet lamb, too gæs och firæ høns, och j then annæn boor Ræy, och han giwer och soe møghet. Item i Ottorp soghen i Driæsløff een gardh, han giwer too øræ korn, een libisk march, een scæppæ smør, eet lamb, too gæs och firæ høns. Item i Skiby soghen j Æskelund een ødhe gardh, han giwer et pundh korn met andræ bæthe. For hwilkæ allæ goz scal holdes een bawlech songen mæsse tel ewech tidh j for^{bæ} sti. Michels kirke for wore siæles sallicheb och for hær Bærnic Skinkel, min hosbunde, och hans forælder, ffor mynæ børn och min father Jens Kistæ, min mother frw Elizabeth, och for Jachim Biørnssen och hans hosfrw frw Margretæ, och then for^{bæ} bawlech mæsse scal holdes for hællie kors altare j forscresnæ hær Bærnics kappel, soo ath om søndaghen skal sunges aff the helliæ trefaldecheb, om mandaghen for allæ cristnæ siæle, om tisdagen aff sta. Dorothea, om othensdaghen aff wor frwæ, om thorsdaghen aff Gwz leghom, om fredaghen aff thet hælliæ kors och om løwerdaghen aff wor frwe. Item thet for^{be} fekkeri hawer jech for^{be} Katherinæ och min søn Detlef forledh och wnt hær Jeip Nielssen, forstander i sti. Johannis gardh j Othensse, met sodant skel, ath han scal lathæ the mæsser holdes, som før ær screwet, och nær for^{bæ} hær Jeip ær afgangen, tha scwle forstander och allæ brøthre j for^{be} sti. Johannis gardh hawe thet for^{be} fekkeri met allæ ræntta och goz emædhen the holde the forscrefne mæsser, och nær the jkkæ thøm holde, tha scwle wi och wore arwinge macht hawe ath forlæ thet fekkeri hwem wi wilæ soo længe ath the for^{be} sti. Hansses brøthre welæ the messer holde, som forscrewet star. Item sker thet och soo, ath ther fattes noghet i then forscrefne gift, som gozen plæye ath giwe, tha telbinde wi oss och wore arwinge ath wetherlegge the for^{be} brøthre aff andre woræ goz solænge the hawe fillest. Item telbinde wi oss och wore arwinghe ath fry och hemble the for^{be} brøthre the forscrefnæ goz for hwer mants teltale. In cujus rei testimonium sigilla nostra vna cum sigillis virorum discretorum, videlicet Ottonis Skinkel, Johannis Skinkel, domini Johannis Clementis et Nicholai Jenssen proconsulum Ottoniensium presentibus sunt appensa. Datum anno domini m° cd° xx° septimo jn die corporis Christi.

Original paa Pergament, tildeels med Seglene. Udenpaa med gammel Haand:

Item breff paa ij garde i Ondebol och ij i Gatzbøl.
Item j i Skowsby och ij i Hillstrøpp. Item en i Drisløff.
Item en i Skyffby sogen i Esskelwnd.
Thet forscreffne goz hører tyl hellikors alter.

Thyelleff Skynckell pa Gatzbøl, Annabøl, Skogby, Ryncкeby, j Helstorp j Dryslløff, æn øøæ garth i Esskelundh, Skiby soghen.

Fore alle the, som thette breff see eller høre, kungør oc kiendes iek Jeiip Mortensson, commendær vdi sancti Johannis gardh i Othens, at iek effter raadh, samthøcke oc fulbyrdh mijt capittels oc kiere brødhres her j samme stet haffuer anammet aff hetherligh oc welburdigh qwinne frwe Ælsebe, her Henningh Kabels dotter, fore hennes siæls salighet, hennes kiere hwsbonders her Claues van Bitzen, her Biørn Olessons oc Geridh Brysses, fore hennes kiere børns, fore hennes kiere søsters frwe Abæls, fore hennes swaffuers her Niels Laurenssons oc hans hwsfrwes, frwe Heylewiighes, fore hennes forældres siæle oc fore alle the, hwn wil haffue gott fore giort, fore Gudz thieneste at gøre ther aff til ewiigh thiid vdi wor kirke, schiødhe paa en hennes gard, som hwn nw selff jboer, sønden næst wor kirkegardh, vdi lengæ oc j breedhæ, meth bygningh, jord, grwnd, abældgardh, woet oc tiwrth, hwat ther vdi hælst næffnes kan, enghtæ vndertaghit, til ewineligh æye, vdi swodanne madhe, som her effterscreffuit stander. Først at wij welæ oc skulle holde en dagligh læsen messæ fore sancte Dorothee altære til ewiigh thiid aff thiiden, som then hæligh kirke holder om høgsthæ høghtiider oc alle helligens, hwer vdi siit stæt, effter thij som theres høgthiider kommer om aarit oc holdes, oc hwær dagh at suffragere pro defunctis, nar suffragium mwe holdes. Oc nar then hellig kirke icke haffuer annen sønderligh festum om søndaghen æn søndaghens høgthiid, tha skall messæn holdes de sancta trinitate oc suffrageres pro defunctis, om mandaghen pro defunctis, om thisdagen de sancto spiritu, om odensdagen de sancta Dorothea, om thorsdagen de corpore Christi, om fredagen humiliauit de quinque wlneribus oc om løffuerdagen de domina, oc vdi alle thesse for^be^ atskillielige messer skall suffrageres pro defunctis. Thette skulle wij holde vdi alle madhe, som forescreffuit staar, hwer dagh om vghen, vden noghre andre hellighe daghe falle ther ind, som førre ær rørt, tha skall jo oc suffrageres pro defunctis, om then helligh kirke thet swo tillather, oc nar Gud wil, at hwn døer, affganger oc begraffues, tha skal samme thiid holdes høgthiidelige vigilie oc messer meth alle brødhre oc vdswgne thesse vigiliis oc messer, tha skulle alle brøhre gange met gudeligh sangh oc lesningh pro defunctis, siwnge oc lese offuer hennes graff oc ther effter aspergere wiit wadn, oc thet skulle wij giøre vdi xxx daghe samfeldelige ther effter, om afftenen met vigiliis oc annen daghen met messer, oc hwer dagh j for^be^ xxx daghe at gaa til hennes graff effter ottesangh oc afftensangh met læsning oc sangh, som wij giøre effter wore eghne brødre. Nar oc hennes begraffuelsses dags amindelsse ther effter kommer hwert aar, tha wele wij oc skulle then dagh met vigiliis oc messer holde, som for screffuit staar, til ewiigh thiid, oc hwer dagh vdi viij samfelde daghe ther effter haffue henne vdi memoria j wore messer oc gudelige bøner met hennes for^be^ hwsbonder oc forscrefne flere personer hennes wener, som forscreffuit staar, oc at thenne thieneste schal swo fastelige oc stadelige holdes, tha skal then rentæ aff thet steenhws, som nw skal bygges langs vdh met gaden,

gaden, komme alle brødre, som prester ære j samme stæt, thy som then gudj thieneste holde fore for^be^ sancte Dorothee altære, til hielpe vdi swo madhe, at renther then bygningh xij marck, tha skulle presterne haffue them oc nøyes ther meth til theres deel, oc thet for^be^ stenhws oc renthæ skal kirkeprieren haffue vdi syne wære oc syn befallingh, wordnethe ther vdi oc aff at settæ oc met presterne at distribuere then renthæ, som ther aarlige affgaar, oc iek eller myne efterkommere, commender vdi closter, ther jmodh engen hynder atgøre. Wore thet oc swo, at for^be^ steenhwses leyæ oc orligh rentæ icke kunne ware xij marck fullæ, tha tilbinder iek mek oc myne efterkommere arlighe samfelde penninge til godhe reedhe at fange, antworde oc giffue kirkeprieren innen sancti Michaelis bagh swo møghit til for^be^ steenhwses renthe, at the xij marck fullæ bliffue, at han haffue selff oc distribuere meth presterne, som førre ær rørd. Oc kiendes iek for^be^ at iek oc myne efterkommere enghen macht skulle haffue at forlææ, vdj leyæ at lathe, selgæ, maghskiifte eller vdi nogher madhe at affhende for^be^ gardh j nogher menniskes werdhæ oc engen gæstegardh ther aff at holde, mæn all enestæ at brughe hannom selffue met wore eghne closters personer til wort eghet closters nyttæ. Schedhæ thet oc swo, at wij for^be^ gard ey weed tørffde at brwghe til wort eghet nyttæ oc wele æn tha nogher til leyæ eller læns lathe, tha skall thet ware andelige personer eller andre gudelige menniske, som ydelighe boo oc bliffue j garden oc søghe then hellighkirke oc bethæ fore henne, hennes hwsbonders oc forældræs sielæ, som fore screffuit staar, met theres gudelighe bøner. Wore thet oc swo, thet Gud forbiuthe, thet her noghet brøst j komme, swo at thesse article icke swo fulkommelighe hiøldes j alle madhe oc article, som forescreffuit staar, tha skulle hennes arffuinge eller hwo thette breff haffuer ful macht haffue vden all gienseyelsse eller hielperædhe vdi nogher madhe for^be^ gardh i alle synæ forscreffne rettæ wærelsse oc tilhørelsse igien taghe, haffue, brughæ oc beholde swo lenge til all forsømelsse, som finnes kan, worder gudelige oc wel forbæthret, och sidhen swodan kosteligh forwaringh ther fore atgiøre thet swodan brøst oc forsømmelsse icke skieer meer. Tiil større forwaringh oc ydermere stadfestelsse, at alle thesse forneffnde article skulle bliffue weeth theres fulle macht oc holdes vbrødelighe, henger iek myt intsegle her nethen fore thette breff mæth hetherlige oc welburdighe mentz intsegle, som ære her Eggerd Friille, her Pether Hoffuenskild, her Johan Biørnssen oc her Jwen Bryskes, riddere, til widnesbyrd hengde nethen fore thette breff. Datum Ottonie crastino purificacionis anno dominj millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo.

Original paa Pergament; Seglene No. 1, 2 og 3 findes endnu.

Register.

Agershus

Claus

Ebeltoft.

Essenbek

Baadsmænd

Gjøngeherred,

Hans

Himmersyssel,

Indebud,

Knapstrup,

Lisbet,

Munk,

Opreisningsbreve,

Penning,

Rømer,

Skjerne

(Sture)

Taarup

Tommerup

Vennersholm,

Vogn

Danske Magazin,

indeholdende

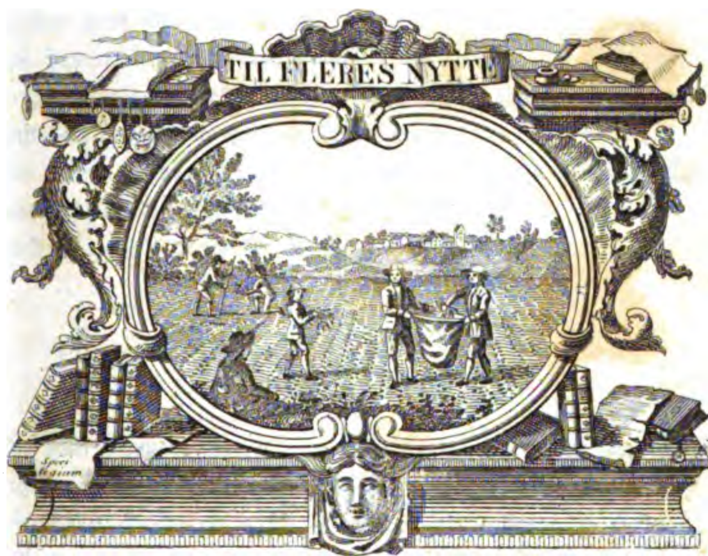
Bidrag til den Danske Histories og det Danske Sprogs Oplysning.

Fjerde Række.

Andet Bind.

Udgivet af

Det Kongelige Danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog.

Kjøbenhavn, 1873.

I Commission i den Gyldendalske Boghandel.

Trykt hos J. H. Schultz.

Indhold.

Første Hefte.

Andet Hefte.

Tredie Hefte.

Fjerde Hefte.

Selskabets Medlemmer.

Embedsmænd.

Forstander. Hr. Peder Goth Thorsen, Professor, Bibliothekar ved Universitets-Bibliotheket, Ridder af Danebrog, St. Olafs Orden og Nordstjernen.

Secretair. Hr. Christian Ulrik Adolf Plesner, første Archivsecretair og Registrator ved det Kongelige Geheime-Archiv.

Archivar. Hr. Christian Walther Bruun, Justitsraad, Bibliothekar ved det store Kongelige Bibliothek.

Kasserer. Hr. Christian Frederik Herbst, Justitsraad, Inspecteur, Archivar og Secretair ved det Kongelige Museum for de Nordiske Oldsager, samt Inspecteur ved Møntsamlingen, Ridder af Nordstjernen.

Ordentlige Medlemmer.

(Efter deres Alder i Selskabet.)

Hr. Andreas Ludvig Jacob Michelsen, Dr. juris, Geheime-Justitsraad, i Jena.

Hr. Per Wieselgren, Dr. theol., Domprovst i Gøteborg, Commandeur af Nordstjernen.

Hr. Abraham Cronholm, Dr. philos., Professor, Ridder af Nordstjernen, i Sverrig.

Hr. Anders Fryxell, Dr. theol., Professor, Provst, Sognepræst til Sunne i Værmland, En af de 18 i „Sv. Akademien", Commandeur af Nordstjernen.

Hr. Peter Willemoes Becker, Dr. phil., Provst, Sognepræst til Soderup og Eskildstrup i Sjælland, Ridder af Danebrog og af Vasa-Ordenen.

Hr. Caspar Frederik Wegener, Dr. phil., Geheimearchivar, kgl. Historiograph og Ordenshistoriograph, Conferentsraad, Storkors af Danebrog og Danebrogsmand, Storkors af den Russiske St. Anna Orden og af den Græske Frelserens Orden, Commandeur af St. Olafs Orden og af Nordstjernen.

Hr. Caspar Peter Paludan-Müller, Dr. phil., Professor Rostgardianus ved Kjøbenhavns Universitetet i Historie og nordiske Antikviteter, Ridder af Danebrog, Danebrogsmand, og Ridder af Nordstjernen.

Hr. Hans Georg Garde, Commandeur i Sø-Etaten, Ridder af Danebrog og Danebrogsmand, Ridder af Sværdordenen.

Hr. Christian Thorning Engelstoft, Dr. theol, Biskop, Commandeur af Danebrog og Danebrogsmand, i Odense.

Hr. Peder Goth Thorsen, Professor. **Selskabets Forstander.**

Hr. Ludvig Nicolaus Helveg, Dr. phil., residerende Capellan ved St. Knuds Kirke i Odense og Præst ved Graabrødre Hospital sammesteds.

Hr. Jacob Frederik Kinch, Overlærer ved Ribe Cathedralskole.

Hr. Frederik Eginhard Amadæus Schiern, Dr. phil., Professor i Historie ved Kjøbenhavns Universitet, Ridder af Danebrog, af Nordstjernen og af den belgiske Leopoldsorden.

Hr. Jens Jacob Asmussen Worsaae, Etatsraad, Directeur for de antikvariske Mindesmærker, de Danske Kongers chronologiske Samling, det ethnographiske og oldnordiske Museum, Commandeur af Danebrog og Danebrogsmand, Commandeur af Nordstjernen, af Isabella den Katholskes Orden, af den Italienske Krone Orden og af den Russiske St. Stanislaus Orden, Ridder af St. Anna Ordenen og af den Brasilianske Rosa Orden m. m.

Hr. Theodor August Jes Regenburg, Stiftamtmand i Aarhus Stift, Commandeur af Danebrog.

Hr. Peter Frederik Adolf Hammerich, Dr. phil., Professor i Theologi ved Kjøbenhavns Universitet, Ridder af Danebrog og Nordstjernen.

Hr. Christian Frederik Herbst, Justitsraad. **Selskabets Kasserer.**

Hr. Christian Ulrik Adolf Plesner. **Selskabets Secretair.**

Hr. Christian Walther Bruun, Justitsraad. **Selskabets Archivar.**

Hr. Michael Gundersen Birkeland, Norsk Rigsarchivar, i Christiania.

Hr. Holger Frederik Rørdam, Dr. phil., Sognepræst til Kornerup og Svogerslev i Sjælland.

Hr. Greve Dr. Paul E. D. Riant, i Paris.

Hr. Peter Edvard Holm, Dr. phil., Professor i Historie ved Kjøbenhavns Universitet.

Hr. Oluf A. Nielsen, Dr. phil., Archivar ved Kjøbenhavns Raadstues Archiv.

Danske Magazin,

Fjerde Række.

Andet Binds første Hefte.

I.

Erkebiskop Jens Brostrups Secret.

Det Kgl. Danske Selskab har vedtaget for Fremtiden at udstyre Danske Magazin med Afbildninger, i Lighed med hvad der var Tilfældet ved første og tildeels anden Række af dette Skrift, og det har besluttet at gjøre en Begyndelse med en Samling af Danske Bispesegl fra 1487. Her meddeles da for det Første Erkebispens Secret tillige med et Brev, som han har været med at udstede. Secretet, som, naar Erkebisperne udstedte et Diplom under deres store Dobbeltsegl, trykkedes paa Bagsiden af dette[1]) forestiller her under en Baldachin St. Laurentius med Risten og Johannes den Døber (beseirende Helvedsfyrsten?). Omskriften er secretv(m). iohannis. dei. gr(aci)a. archie-

[1]) Paa Forsiden trykkedes Sigillet, som forestillede en Erkebisp i Ornat siddende i sit Embedssæde. Af saadanne Segl haves der en Række i Langebeks Samling af Aftegninger af Danske Bispesegl, som bevares i Geheimearchivet; i trykte Værker kan man finde Prøver deraf i Thorkelins Diplomatarium Arnamagnæanum I tab VII, Hildebrands Svenska sigiller från medeltiden, 1 häfte ser. II, pl. I & IV.

p(iscop)i.

p(iscop)i. lvndensis; nedenunder er Erkebispens Familieskjold anbragt. St. Laurentius, Metropolitankirkens og Erkestiftets Patron, findes paa alle de Secreter af Lundske Erkebiskopper, som kjendes; paa de ældre forekommer han ene, paa Peder Lykkes sammen med vor Frue med Barnet, og paa Johan Laxmands og Tues ligesom her sammen med Johannes den Døber.

Wij Jens, met Gutz nathe erchebiscopp i Lund, Sueriges første ock pawens legate, Johan Oxe i Torsyø, Knut Truetsson i Ortoffte, Dauid Hack i Monstorpp, Erick Agesson paa Vardberg, Jens Owe i Kragholm, Axell Brade i Tostorpp, riiddere, Laxman i Agorpp, Olaff Stigsson i Bollarpp ock Gregers Jepsson i Tordorpp, wepnere, helse ether alle dannemen oc menege almwe, som bygge oc boo i Syndreasbohæret kerlige met Gud. Wether kære wener, som ether well fortencker, at høybaren forsthe koning Christiern, wor kære nadige herre, hwes siell Gud nathe, ether i siist aff Lund tilscreff oc forwndrede saare, hwij i thelige sambløp, opreesning oc forbwnd giort haffde modh hans nades vitskap wnder eet hengende hwo hemmæ saade etc., swo haffue wij oc æn nw fornwmmet effter wor kære nadige herres døth, ati wppa thet ny haffue bebundet oc beseglt ether sammen met the, som bygge oc boo i Biergehæret oc Nørreasbohæret, met ethert hæretz indcegle, huilket oss saare forwndrer ati soa giort haffue modh wor scriffne skoninge low etc. Woret sage, ati haffde waret offorrette aff nager woldz man, eller om i haffde hafft nager brist i nager made, tha burde ether atladet off thet forstondet, tha ville wij gernæ hulpet ether hwer i sin stad alt thet i haffue rett vdi effter wor for^ne^ skoninge low oc effter wor kære nadige herres befalning, som thet segh burt haffde. Thij bethe wij ether oc byde, ati engen opresning, sambling eller forbund gøre mod for^ne^ wor skoninge low her effter, men skader ether naget poa naghen, eller i haffue nager brist, eller om i wdi nager made oforrettes, swo at nager god man i Skone haffuer oforrett eller will offorrette ether, tha gører iiij dannemen vth aff hæredet till off till Lund oc labher off vnderstonde ether brist, tha wele wij poa wor kære nadige frues vegne, wor wnge herres oc alt Danmarcks riiges vegne beskerme ether for wrætt oc holle ether wid low oc rætt, som off aff Gud, ære oc rette bør at giøre i alle made, oc lader thet engelunde, soaframt i vele ey wethe ethers oc ethers børns skade oc forderff. In Christo valete. Datum in opido Malmogensi anno domini mcdlxxx primo jn octauis ascensionis domini nostri, sub signetis et sigillis presentibus dorsotenus impressis.

Original paa Papir med Levninger af de paatrykte Segl.

II.

II.

Nogle Inventarier fra Aarene 1486—1534.

1.

Fra Solte, 6 April 1486.

Jnuentaria castri Solthe, dimissa per Georgium Rudh et acceptata per nobilem virum Jachim Daa anno dominj mcdlxxx sexto, feria quinta post quasimodogeniti. Primo in capella eth messe redhe met kalk och dysk, en ampel, en messe bogh, en grael j pexis. Item i herræ kelleren xi tønner øøl, x tomme tønner, item ii træ kaner ok iii knabe stobe, en ok xx smo stobe. Item i fadh bwreth x hywendhe ok en lydhen hodhe dønne ok xii sænghydønner, en herræ bwgh, ii hanskedhe ok en andhen bwgh. Item po torneth ij stenbøsser ok en lodh bøsse, vi kammer, en ½ tønne polwer, en skepe mynne, jtem iiii pille mynne en viij tølther. Item iiii ok xx syer flesk, smo ok store, x foor syer, jtem vi styke kokødh, jtem c lysß, en ½ ferdingh smør, som wij odhe aff, en lysse staghe aff jern, jtem vi skeper oc v pund mell, jtem x pund bygh, jtem iii pund malt, jtem en wodh met ii gaaren, iiii ok xx gedher, item iii hammeler, som war eth aar gammelle, ok iii andhre hamme. Item iiii par gammelle støwlle. Item ii ploffue met jern. Item vi gammele søør ok xxx griffe mynner en ½ aar gamle, jtem v plowe stwdhe ok vi vnghe stwdhe i tridhy aar, jtem en vngher tyer, jtem xx gamle foor. Item viii ok xx bøther, en kærne, iii spanne, eth soldh, ix gesß, jtem xviii køer vnghe ok gamle ok quier, jtem iii wnghe nødh po aneth aar. Item in domo fabri eth stedh, en sperhaghe, en for hammer, en sleghy, ii tængher, ii nagælletor, ii brodhe, en handh hammer, en hoffwetangh, eth jllejern, ii bellye. Item i møllen eth par stenne, som haffuer leth i iiii aar, ok eth aneth par gamle stenne. Item i brøgersketh eth gylle kar, eth tape trw ok en panne po vi tønner. Item in qvoqvina en kedhel, eth bradhe jern, jtem ii kollegridher, jtem iii smo kollegridher, jtem en risth, iiii smo gridher, x gamle herræ fadh.

Original paa Papir med Levninger af det paatrykte Segl.

2.

Fra Nyborg Slot og Ladegaard, 26 Juli 1523.

Thette effther^ne^ er thett jnuentarium, ßom her Pedher Liicke lodt paa Nyburgs slott oc wdj Nyburgs ladegordtt, then tiidt handt anttworett her Oluff Roßenkrantz slotthet oc slotz loghen, then ßøndag nest effther sanctj Jachobj apostolj dag aar etc. mdxxiij.

Først

Først aff ffetallie rug oc miell xiiј lesther, iiј pundt, iij skiepper. Item viј lesther, iiij pundt oc maltt. Item iј kookrop, grønsaltt. Item xv røgett faare-kroppe. Item vij sidher flesk. Item three thremett vij skiepper hommelle. Item iiij tønner j otting smør. Item ij^m ij^c fløndher, ij wardher brocker, iij wardher kabulaw oc iij korther ix snes hwittling, som twcthemesthers swendt førdhe mett seg fraa Kiøbnehaffn; hwittlinghen stickett her Oluff selff hiidtt. Item lviij ydhe-kiør aff lennett, som gaa wdj koohaffwen, xiij øxen oc viij ydhe lamb.

Item wdj ladegordhen xliij kiør oc qwegher, ij tywre, xiiij kalffue, lviij faar, v lamb, lij giedder, x kiidt, lxxx swyn oc xxx wngnødhe, som er thiill fordх wdj lennett.

Item boskaff paa slottett: ffførst wdj fadeburdett oc paa fruerstwen two herredyner, two hoffuittdyner, iij par hollandх laghen, ett norrenbiergs sengekledhe, two andhre dyner, two hoffuittdyner, tw senckledher, ett par smaa laghen oc ett par groffue laghen. Item v silcke syett skiffwe duge, v hwide skiffue dughe, iiij silcke syett handtkledher, iij langhe hwidhe dughe. Item paa hertug hanses mag v dyner, tw nørrenbiergs sengekledher oc tw andhre senckledher. Item paa schriff-werstwen two dyner, en hoffuitt dyne, tw par laghen, iiij sengekledher, ett folde-bordt, en lang kiisthe oc en skiffwe. Item paa swenne herberghen, wdj kielleren, bryghers, baghers oc porthen xv dyner, ondhe och godhe, xj sengekledher oc vj laghen. Item paa alle stwerne oc mag paa slotthett xv skiffwer.

Item wdj stegersett en kargrydhe, xij kulgrydher, sthore oc smaa, v smaa beengrydher, een kiedell paa iј tønne, en kiedell paa ј tønne, en morther, vj then fadt, viij thenn thallercken, ett braspidt, ett brande iern mett three twngher, viij kobertecke, two kiedels kroghe oc en resth.

Item wdj baghersett en lidhen ny kober kiedell oc x secker. Item en gam-mell brygge pandhe paa xiiij tønner, ett nytt gilkar, ett rosthe kar, ett ebicke kar, ett støffwe kar oc xj secke wdj brygersett. Item wdj slagther hwsett en kiedell paa ij tønner oc en gammell grydhe paa iij spandher.

Item wdj iernhwsett en rudt naffwer, en iern stang, en klocke kneffuell, ett skorsteens iern, oc plogiern thiill iij ploghe, en boltt mett hues ther thiilhør.

Item wdj kielleren en smør wegtt, xliij fadt øll oc xiij lesther øll wdj tønner, xxj thomme fadt, oc meesthe parthen aff tønner hørde bøndher thiill paa en lest eller ij nerdt. Oc er thette for^ne øll wdj alle kiellerne.

Item skytte oc krwdt een halff slanghe oc tw falckenetther aff kober, two skerpentyner, hwer mett tw kammer, ix iern hagher, xvij thellie hagher, iij steen-bysser mett xij kammer. Item iiij tønner slange krudt, een tønne kiørne krudt, ј tønne swoffuell oc v tønner spiif piill.

Item ett segeruerch oc en klocke ther thiill.

Item

Item wbj ladegordt een kiedell paa j tønne, ij gamble grydher, iij dyner, iiij ßengekledher, en woghen mett two hesthe. Tiill wittnesbyrdt trycker iegh Pedher Liicke thiill Kiærbygordt, riitther, mytt signete nedhen paa thette wdskorne skrefft. Datum vt supra.

Original paa Papir med paatrykt Segl.

Udenpaa med gammel Haand: Wentarem poe Nyborgh och Effberg.

3.

Fra Vordingborg Slot, 1526.

Thette er thet effther skreffne goetz, ßom Gertrudt anammedt aff Jens Clausen paa her Henricks vegnæ paa Vordingborgs slott tisdag nest fore senthe .. oelff dag anno domini mdxxvj.

Item lx thenfadt. Item lxxxix then tallerckenn. Item x ten saltsyrckenn. Item ii bredhe mollwer oc i andenn handmwdlwe. Item v liwße stagher. Item xv longhe seylckæ siwtter dwghe. Item x blodeyckens langhe dwgæ. Item ii drefflebhe skyffue dugæ. Item xiij sylckesiwdhe handklædhe. Item v bloronde skyffwæ dwghe. Item iiii hwide skyffwæ dughe, i langher hwider dwg. Item i stocket sylckæ siwtther dwg. Item ii byleghenn. Item i blott weffuet hoeedt dynæ war. Item i lang blosiwtter dwgh. Item i lang dreffiede dwg. Item i lang hwidh wnder dwg. Item iii dreffiede skiffue dwghe. Item iii huidhe pwdes war. Item i grøn floffelske benkæ dynæ, wnder dragenn met grønt sylckæ. Item i gyldenæ styckæ tiill ett offuer slaw. Item i par brodnæ herræ laghen. Item ij leyer lagenn. Item iiij store pwdher. Item iii rødhe floffelskæ heste kapper, wnder dragen met gwldt. Item xix lange smolle flamskæ brætther. Item xxxi hyndes war, store oc smaa, met gwltt padell(?). Item iii store sengklagen siwdher met gwldt pall. Item ii store flamske hywndher. Item iii røde dammarske hywndher. Item iiij bencke dyner aff floffell. Item ii flamske tappeytth met treffla. Item i hymmell. Item i pwdhe met ett blott war. Item vij floffelske teckæ, wnder foredt met gwltt. Item i røtt dammarskæ teckenn, sticket met blott for. Item i sortt sayenns brett, sydt met gwltt oc grøntt sylckæ. Item i hwitt teckæ, sticket met bwmmæ wldt. Item i sparlagenn aff ßortt oc grøntt oc røtt fløffell. Item i brett aff grøntt oc brwntt floffell. Item i gammylt gyldenæ styckæ. Item xxiij store flamske teckenn oc ii dyner oc j dwnæ dynæ oc i gammell dwnæ dynæ. Item i blott teckæ. Item i floffelsk hynde met gyldennæ blommæ. Item i benckæ dynæ aff gyldennæ styckæ. Item vi par lagen aff groff leredt. Item ij bylegen. v blo skiffwædwghe. Item xviij handklæder. Item vj par lagen aff smott leredt. Item xij thennfadt. Item iii store tenkandher oc iiij smaa ten kandher. Item i langh bordt dwgher.

Samtidig Optegnelse paa Papir.

4.

Fra Nykjøbing Slot, 25 Mai 1526.

Thette effther[ne] inuentarium haffuer ieg Jørgen van der Wisk offuer antworit erlig oc velbyrdig mannd oc streng ridher her Magens Bille paa Nykiøbing slott torsdagen nest effther pintzdag mdxxvj.

Først aff grydher oc kelle, som j stegersit ære, xv helle grydher, store oc smaa, vij brwnne grydher, store oc smaa, ij smaa hand pandher, ij morther met theres stempple, ij rysther, xi stølppe aff kopper, store oc smaa, iij brad pander, j brande jern met v tremer, en vand pande vndher rendhen, i kell paa i½ tønne vand, i hell kell paa i spannd vand, i kell paa i½ spand, i kell paa i tønne vand, bøtt, oc i kell paa ½ tønne vand, iiij brwdne, som intith dwer, then største paa ij spandt vand. Item paa krud tornit ij kuld grydher, hell, store oc smaa, paa i spand vand, xxj grydher, smaa oc store, then største paa ind spand vand, iiij log løse kopper kandher, en stord kopper kande paa ind spand vannd, en lydell grybe, bøøt. Item i brygerssitt en panne paa xviij tønner, i gild kar, i ruste kar, ij swolle kar, i stoffwe kar, i hwmle kar, ij smaa vrthe kelle, huer paa ind spand vannd, vj ny secke oc en lidell ørse. Item bøsser oc verge liij hagebøsser aff jern, xlviij hagebøser aff kopper, ij ferdige skerpentiner met iiij kamer, ½ slange aff kopper, i falkenet aff iern, wferdig, ij dobelt skerpentiner, vj kamer til then ene oc ij til then andhen, ij ferdig skerpentiner, huer met i kamer, en stien bøsse met vj kamer, iij stienbøsser, vferdige, paa fadhershat i falkenet aff iern, vj skerpentanere, vferdige. Item i fadebwrit xxix gode dyner, som duæ ath ligge paa senge, x gamle dyner, som icke dwe føre the faa nyt vaar, xxvij hoffuit dyner, xix sengklæde, som duge ath legge paa senge, oc ix som intith dwe, iij gamle brether, syde aff gørn, v½ silke stycke sperlagen, gamilt, vj pudher met theres vaar, ind lang silke syd dwg oc ind dwg syd met blaa traad, ind andhen lang blaa syd gamell, ind drelle dwg til skiffuen, ind lang gamell drelle dug, iiij gamle hwide hand klæde, vj gamle skyffue duge, ind hwid dug, ind andhen gamell blaa syd dug, ij lær lagen, en dwn dynne, v gamle muluer, vij groffwe par lagen, v groffue dwge til burestuen, xiij tien tallerken, xvi tien fad, vij lyffue stage aff tien oc i brudhen, v tien kandher, iiij tien stoffue, xxxiij røde herre fad, lvj knabeffad. Item i spisse kælleren iii½ fad danst øll oc xx tønner øll i herre kælleren, vij mwmme fad danst øll oc iiij prysske fad danst øll, ther til 5 lest v tønner danst øll, 5 tønner most, ½ lest ædicke. I krutt tornit i tønne mød, i tønne tyst-øll, iij tønner krutt, grofft, i skeppe minus, i skypund bly, lit minus. Item aff byg oc malt xj lesther, aff rug oc mell 5 lest i½ pund viij skepper, ther til i½ lest byg mell oc ij tønner, aff huede vii½ pund mell oc huede, aff haffre ii½ lest ij pund ij tønner, aff smør iiij tønner i fierding, aff

kokød

koksd iij kokrop, aff ffaere kød iiij salt tønner oc iij ffaare krop røgit, aff flesk x^c xvj sijer, i tønne slææ silt, aff hwmle xxxiij skiepper, aff iern j^c xxxvj stycker staffiern, aff salt iiij tønner. Item i cappelenn iij forgylte kalke met dyske, iij hwide sølff patz, ind pix, iiij søll ampple, iij messe hagle met serke, hoffwit lym oc alther klæde aff grøtt damask, i libell søllskoll, ij kortyner aff grøtt silke, ij samler, i gamit messe rede, iij messe bøger, iij lær pudher, i lage paa bogestollen, iij trener, iij kalle posser, ij kalle duge, iij corporallie, i silke sid hand klæde. Item i smedhen ij smedie stæde, libell oc stor, en sper hage, ind for hamer, ij sije hamer, vj tæner, i klyffue iern, iij brodde, ind hand hamer, i fust hamer, ind søm hamer, ij nagell tur, ij bellie, en bug lencke oc en halff lencke. Item i mølle, iiij bille iern, ij voffn hesthe.

Fææ oc qwig i syndher ladegord: xxiiij kør, ix stykke vngfææ, aar gamilt, xij kalle, xxv faar, vj lam, lxij gedher, xx kiit, xxxviij gamle swin, viij griisse, v g., en kell paa iiij tønner vand, i fierding kell, j tønne kell gamell, iiij gamle grydher, en gamel tien kande, j lest øll tønner, ij gamle ølkar, iiij game dyner, i gamelt senge klæde, en kyne, xxx bytther oc spande, ij ballie, ij heste gamle.

Aff nørre ladegord ij gamle heste, xxij kør, iiij tyre, j stud, ij qwier, ix kalue, xvij far, ij lam, xxix gamlle swin, xx grisse, viij g., j tønne kell, ind gamell spandt kell, ij kuldgrydher, en kerne, xx bytther oc spande, en kell krog oc en røst.

Tesse scriffther ære ij, then ene wdskaaren aff then andhen. Til ydhermere bewisning bedher ieg ærllig oc velbyrdig mennd her Oluff Holgerdsen paa Bønit, her Jahan Oxse paa Rielstrop, Otte Clausen paa Bærit oc Cristoffer Ottsen ath trycke theres signet nedhen ffore for^ne vdskorne scrifft, scriffuet tamper fredag som forscreuet staar anno mdxxvj.

Original paa Papir med 4 paatrykte Segl.

5.

Fra Visborg Slot, 4 August 1530.

Wii effter^ne Michell Heysten, stedholdher paa Wiisborigh slott, paa erlige oc velbyrdugh mandz Melchior Randsoos, koningelige maiestatz marskalcks vegne, mesther Johan Høpper, then keysserlige stadz Lübecks rentmesther oc scriffuere giøre alle vitterlicth oc bekiendes met thette wort obne breff, ath aar effter Gudz byrdh tusinde femhundrede treetye aar, then torstdagh nest fore sancti Lauritsse dagh annoreth wij fraa oss oc indtill erlige oc velbyrduge mand oc strenge riddere her Hinrick Rosennkrantz, wor kiæreste nadige herris koning Fredericks embitzman paa Wiisborigh oc Gutlandh, thette efftir^ne inuentarium paa Wiisborigh slootl, som fførsth war two oc tywe mwmme fadh met gunnisth øll oc two lesther gunnisth øll.

øll. Item tye tønner bygh. Item fyretye oc two tønner haffre. Item halffanneth hundrethe oc iij tønner rogh, femsindztywe strogne tønner for hundrede mold met hæringh bonde. Item fem lesther meell, tolff tønner i lesthen løsdt mold met hæringh bonde oc stroghen. Item sextan skippund flesk. Item fiowrtan kokroppe, tøre oc saltte. Item treetye oc fem tørre kroppe. Item halffannen tønne smør. Item fem tønner salt torsk. Item fyretye oc fem tusinde spiid fiisk. Item two lesther gryn, mold met hæringh bonde oc strøghen. Item halfftredie tønne baysalt. Item en halff skippund humble. Item syttan tønner swouell. Item halffemte lest spiisepiill oc dalepiill. Item xxiiij gammell forderffd arbursther, som inthet dugher. Item fyre kober forme. Item fyre krwdh secke. Item femtye oc fyre fyrpiill. Item fyre fyrbolle. Item tolff dobbelth skierptyner. Item triisindztywe oc two enckelth skierptyner. Item treetye oc otte stenbøsser, bode till for^ne^ stenbøsser oc skierptyner er two hundrede oc sex kammer. Item elloffue gammell skiermmebrecker oc howidstøckeer aff iern, vndhe oc gode, met xij kammer. Item two falcknetther aff iern met trii kammer. Item en kober falckneth met two kammer. Item two vferdiigh falcknetther aff klocke malm. Item en falckneth ligghe brodhen vti smaa støcker. Item two iernslangher met two kammer. Item two halffslangher aff kober. Item treetye oc nye hagebøsser oc en dobbelth hagebøsse. Item tolff donnerbøsser. Item otte oc tywe hundrede lodh till for^ne^ skierptyner oc hagebøsser oc till halffslangher, bode store oc smaa, oc trættan hundrede tærningher till lodh, store oc smaa. Item fyre skippund oc trii lispund bly. Item kiøcken tingesth i stegerhwsith: en morter met en støder. Item siw kielle, smaa oc store, brodne oc hele. Item fiowrtan grydher, smaa oc store. Item two rysther oc en bradspiid oc en bradpande. Item two brandiern oc en iern skowell oc two iern forcke oc two kielle ringe oc en tønne met noghet traffn vti. Item i ffrverstwen er trii lywsestagher aff iern oc en lywsekrone aff messinge oc en mollinge oc en løffkaar oc sex gammell dugge. Item tywe gammell fadh oc fyrety oc trii tallercken. Item fem gammell benckdiøner oc en hiønde. Item fyre senge, vnde oc gode. Item i briggerhwsith er en ferdiigh briggepande paa sextan tønner oc en gammell brigge pande paa en halff lesth, met en ferdugt brygge redskaff. Item i smedien er two boltther till fangher oc en vindelenck oc en steed oc fyre belge oc two siide hammer oc en fuste hammer oc otte tengher oc trii nagell toff oc two aff bydder oc en kranhage. Item en sperhage oc en esye kosth oc en spige hammer oc two nye former oc trii dorslaagh oc en hielppe iern oc en langh iern bolth aff blyen. Item siw tomme mwmmefadh oc two tomme priitzfadh. Item halffemte tønne edicke oc halffannen tønne lywff. Item i ladegordhen er femtan oc tywe kiøør oc en tyr oc sex vnge nødh oc fyretye oc sex gammell ffaar oc syttan vnge lam oc femtan gammell geedher oc tye vnge kiidh oc treetye swiin. Item var sædh i ladegordhen siw oc tywe tønner bygh oc treetye tønner

rugh

rugh. Item sex smaa vogen hæsthe oc trii vogne. Item trii smaa kielle oc en grybe oc ey mere. Tyll ydermere vitnesbyrdh oc bedre forwaringh, ath saa i sandhet er, hengher vii wore indsegle nedhen paa thette worth obne inuentariums briiff met tesse effter^{ne}, som vy haffue tilbedhet ath besegle met oss, som er Symen Bynholth aff Lübeck oc Dominicus oc Atzer Nielsen, borgemestere i Wiisby, som offuer wore thaa thette inuentarium bleff giorth, som er giffuit oc screffuet aar, dagh oc stædh som forscreffuet staar etc.

Original paa Pergament; af Seglene findes endnu to.

6.

Fra Nykjøbing Slot den 2 Mai 1531.

Copia.

Jegh Knudt Gyldenstiern gør vittherligt oc kendes at haffue annamet aff erlighe velbyrdighe mand strenghe ridder her Holgerdt Roßenkrans thette effter^{ne} inuentarium paa Nykøbing slott tysdagen nest effter sanctorum Philippi et Jacobj apostolorum dag anno domini mdxxxj. Førsth aff maltt xix lester iij pund vj skepper, aff byg ij lester iij pund vj skepper, aff rug viij pund vij skepper, aff rug mell x pund vj skepper, aff bygmell ix pund v skepper, aff huedhe xvj pund iij skepper, aff haffre iij lester iij pund, aff erffter ix pund j skeppe, aff bøner iiij pund, aff heyre ij pund vj skepper, aff fetallien xvij tønner j ferding smør, viij^{c} sider flesk oc v sider flesk, xiiij tønner salttet kokødt, iiij røgede kokroppe, j^{c}xxxvij salttet oc røgede faarekroppe, xxxiiij røgede gaasekrop, iiij tønner vylbradt, vj^{m} j^{c} thør huitling, xiiij tønner sild, iiij tønner salttet kuller, iiij vorde thør kabellag, vij^{c} thør flyndher, en vorde rocker, ij smalle lester bae saltt, j tønne lønborger salt, x nøde tallighe, iij^{c} xlvj skepper humble, j fad jern. Item y fadeburitt xxx senge dyner vnde oc gode, xxij hoffuitdyner, xxvj senge kleder, iij puder, eth pudes vor, vij par hørgarns lagen, xiiij par blaagarns lagen, iij huide skyffue dugge, en smaa drellebugh, vj handkledher, en lang blaasiyd dug, iij smaa blaasyd vnderdughe, iij lange borgestoffue duge, iiij gamle borgestoffue dug, en gamle drætt sydh met giørn, ij par gamle sylcke sperlaghen, iiij thenkander, v then stoffwe, viij thenfadhe, vij then tallerken, ij then saltzserken, ij then lyuße stager, eth messings bordkrans, ij lyuse stager aff iern, iiij brand iern, ij brand tyffue, en yld skee, xx røde fade, xlvj knabe fadt gamle oc lxxxiiij nyw knabefadt, lxxx nyw trædt tallerken oc gamle, en stor kobber kandh, v tudhe kander, vj knabestoffue. Item vthi stegerßet xj hele gryder, viij brøtne grydher, ij handpander, en kele pa ij tønne vand, en ferdings kele, ij smaa kele, j tønne kedell, en kedell pa ij tønner vand, en vandpande, ij braed pander, ij morthere met theres stempeller, ij bradspyud, ij røsther, xij kobber stølper,

stølper, eth brandjern met vj tremmer, en trysoed, en kedell pa iij tønne vand, en iern skwffuell, eth ryff iern. Item vthi bryggerßet en pande pa xviij tønner vand, eth gylnekar, eth tappekar, eth støffuekar, eth sualekar, ij wrthe kele, en handquerne. Item vthj stoffuekonehusset en ferdings kele, en senopsquern. Item vthi kelleren xiiij fade øll, iij prisings fade met øll, vij lester øll, iij tønner mødt, en lest edick, ij iern boltther, ij iern stenger, ij iern hacke, en iern skuffuell, iij thome øll fade oc v lester thome øll tønner, en slots vogen met ij heste. Item bøsser oc verge pa slottet: en kobberslanghe iij quarter, ij falkenett aff iern, iiij dubbelt skerpentyner, vj smaa skerpentyner, iij steen bøsser, xxvij kammer, xlvj kobber telhager, lv iern telhager, eth skippund bly, v tønner bøsse krudt, iiij beslagene bøsse hiull. Item vthi kappellen iij forgyltte kalcke met iij forgyltte diske, iij sølff patze, en sølff pixis, iiij ampoller aff sølff, en sølff skale, iij messe rede hagelle oc serke aff grøntt dammask, vj alterlagen besatt met dammask, iij andere alterlagen, eth huitt handkledhe, iij terner, ij sylke kortyner, eth gammelt messe redhe, iij corporall, iij messebøger, iij ledderpuder, ij par semler, ix then lyuse stager.

Item aff closters goz y Nykøbing en brigge pande, en anden kobber pandhe, en kedel paa ij tønner vand, ij kedel huer pa ½ tønne vand, ij kedell huer paa en ferding, iij messings kedel, viij andere sma kele, ij foedkedel, ½ ferding kedell, en kobber hand pandhe, en morther, xj gryder store oc smaa, en røsth, ij kedels kroghe, iiij smaa then fadhe, vij then kandher, iij then potther, eth then kruesk, v then salsyrcken, ij smaa kedel, eth messings løffkar, ij messings bordkrans, xx messings molckuer, iij smaa stenttekele, eth toppet løffkar aff messing, en messings lyuse stage met ij piber, iiij messings lyuse stager, iiij kobber lyuse stager, ij tryfødder, eth seger verck met en klocke stoer oc en lidhen klocke, en maltquern, iiij borduge, viij røckelin, xiiij handkleder, ij par lagen, eth sengkledhe, v alter kledhe giort aff iij senghekledhe, iiij alter lagen, iiij alter kledhe besett met soorth dammask, eth alter kledhe besett met soorth sylke, vij alter klede vnde oc godhe, xvj corporall, iij messehageller aff forblømet sylcke, ij gamble dalmaticher, iij senghedyner, iij hoffdyner, iij sengekledher, iiij hønder, en benckedyne, ij stoer ølkar, ij smaa ølkar, eth lydhet skrynne met nogle afflats breff tilbesegelt.

Item vthi smydien for slottet ij smydie stedher, en lidel oc en stoer, en sperhage, iiij store hammer, iiij brodde, en fust hammer, en søm hammer, vj tengher, eth nagell tøg, eth stacke jern, ij belle, en buglencke oc en halff lencke.

Nørladegord xxj køer, xviij vnghe nødt, iiij kalle, ij thyre, xxiiij gamle faar, xvij lam, v heste, v horff, eth føll, xx suyn, vnge oc gamle, v geff, iij plog jern, en plogh, ij harffuer, ij tømer, en vogen, ij grydher, ½ tønne kedel, en spands messings kedel, en gammel ½ tønne kedel, ij gamle dyner, j hoffdyne, ij gamle sengkleder,

kleder, iij par blaagarns lagen, xxxij bøtther, iiij spand, vij ballier, en kerne, eth beyntroff, en kedelkrog.

Sønderladegordt xxviij køør, viij vnge nød, xij kalle, ij thyre, xxxij gamle faar, xiij lam, lxvj gebder, xij kyd, xxxvj vnge oc gamle suynd, ij heste, ij øgh, eth føl, en fole, eth vngt øg, eth fiordings føll, xiij geff, l melke bøtter, eth mell-soeld, en tudhe kand, iij gryder, en røst, j ferding kedel, en trespands kedel, en spands kedel, en øxe, iiij sengedyner, iij hoffdyner, iij gamle sengekleder, iij par blaagarns lagen, en gressleey, eth ølkar, en vogen, en tøme, en kerne.

Til vitnesbyrdt haffuer ieg for[ne] Knudt Gyldenstiern trickt mit signete nedhen thette breff. Datum vt supra.

Samtidig Copi paa Papir.

7.

Fra Swanholm 22 Mai og fra Lindholm 4 Juni 1534.

Thette effter[ne] register bleff screffuitt paa Swansholm then fredag for pingetz dag anno etc. mdxxxiiij, thaa forlodtt ieg Jdde Lange her effter meg aff then diell, som ieg wttj wærre haffde, fførst x bolster diøner. Item v bolster hoff-nitt diøner. Item iij doendiøner. Item xxxviij vadmels diøner, ij aff them mett lenett waar. Item xxviij vadmels hoffuitt diøner. Item v leer lagen. Item vj per hollends leritz lagen vnde oc guode. Item xxiiij per hørgarns lagen oc blar-garns lagen tiill gieste senge oc daglige senge. Item iij flamsch senckleder. Item i norenbergs senckklede. Item i stickett tepett. Item ij thønd tepett. Item viij skind-tegner. Item xxix groffue senckleder. Item iiij sticker silcke sparlagen, som var her for meg. Item dweleck sparlagen om en seng. Item sortte oc røde arasche sparlagen om en seng. Item ett sprangett offwerslag. Item iiij lange blaßiett dugger. Item iiij lange huide duger. Item vj lange blaarandett drette duger. Item en lang giørn ßiett dugh. Item ij lange blargarns duger, som er j kiel-lerenn. Item j silckeßiett skiudug. Item i smaa hollends leritz skiudug. Item i sprangett skiudug. Item ij blaßiett skiwdwger. Item iij huide skiuduger. Item i silckelye ßiett handklede. Item i drelle hand klede. Item i sprangett handklede. Item iij blaßiett handkleder. Item i blegeleritz handklede. Item iij blargarns handkleder. Item vj storre thæneffade, iiij ßmaa thæneffade. Item x thæne-tallerken. Item i smørffadt aff thæn. Item i pibe kande aff thæn. Item ij andre thæne kander. Item i liwze stage mett iiij piber. Item ii liusse stager, huer mett ij piber. Item iij bredemollinger. Item i skerbecken. Item i stor rødtt pibe kande. Item i stor rødtt schalle. Item i horn, som wii plegde at dricke aff om ifflen. Item i stor rødtt flasch. Item vij smaa molinger. Item ij

ij ffadtt pritsing j kielleren. Item ii tønner miødtt, ij tønner gamle tüstøll. Tør fysch: xii kabelauff. Item ij^c huidling. Item ij^c flunder. Item i libell morter j huelingen. Item ett ffyrffadtt etc.

Thette efftter^ne register bleff screffuitt paa Lindholm paa Guds legoms dag aer etc. mdxxxiiij, thaa lodt ieg Jdde Lange her effter meg aff then diell, som ieg wttj verre haffde, først ij bolster diøner. Item xlij vadmels diøner. Item i bolster hoffuitt diøn. Item xxxi vadmels hoffuitt diøner. Item ij per hollends lerets lagen mett iij hielle leritt vttj. Item ij per lagen mett iij leritt vttj, som ieg haffuer selffuer giørtt. Item iiij per hørgarns lagen. Item j per blargarns lagen. Item i stickett teppett. Item ij norenbergs senckleder. Item xxij per lagen tiill swene senge. Item ij per lagen j laidegardtt. Item iij leerlagen. Item xlij senckleder for vden thee, som er j laidegardtt. Item i rye. Item xi teppett. Item viij skindtegner. Item i gamle benckedøn. Item xii hiønder och j vogenhønde. Item i silckesiett skiffdug. Item ij lange blaßiett dugger. Item i hørgarns skiff dugh. Item j giørn siett skiff dug. Item ij storre scriffne mollinger oc i stor slett molingh. Item ij libell mollinger. Item ij borde renge. Item i mortter oc i ørtter soldtt. Item i liusse stage mett ij piber. Item i liusse krone mett vj piber, som er paa stugen. Item i ßmør ffadt aff thyn. Item ij thinekander. Item i glasløctte oc ij hegler. Item i heltt messe redskaff mett kalck oc disch. Item vj røge kiester och iiij ørcker. Item kleder, som er i lieehussett, som er først Lasse Gierboges, item j brandguldt engelst kiortell, item i trøye aff rødtt engelst, som er forrett vnder mett huitt sardwgh, item i brun engelst kiortell, som hør hans høstrw tiill, item en rødt dentersth oc i blaa denterst kiorttell. Item iij skindtegen oc ij hoffwitt diøner mett huitt voor. Item ij malne dretter oc i stor kober pande. Item j løffkar oc ij stager oc i vandhest tiill messeredskaff. Item ij tønner mell. Item iij rige kiester oc ij orcker. Item paa fischeloffft: item xv hundritt huidling, item xxi sneße flunder, item xlv kabelauff, item xx rocker, item j tønne sundtt oc magger, item l tøre giender, item ett hundritt oc xxvj aaell etc.

Begge Inventarier paa een udskaaren Skrift.

8.

Gods paa Vordingborg Slot, 14 September 1534.

Anno dominj mdxxxiiij hellig korssdagh exaltacionis tha wore tiisstede efterscreffne borgeræ wdij Wordingborgh Hans Claussen, borgemester, Michill Skomageræ, byffogith ibidem, Niels Holße, radmandt, oc Oluff Schredder, borgeræ wdij ßammestedt, nærwærendes tilstede hoss her Anders Bilde po Wordinghborg ßlotth, ther thet godz bleff op ßlageth, ßom kom ffra Steghe, ßom beßegelt war wdij kiisther.

Thette

Thette efftherscreffne ffandz wbij en gamell prydsk kiisthe, som ynthet bucthe:

Item et ffyer beckenn. Item et liibet steenkrwff met j tenluch. Item ij fføre taffer aff siælskindth. Item et liibet beckenn aff mesyngh. Item j stycke korck. Item ij fflamske hiøndes woore, gamle och ynthet bucthe. Item en gullandsk rye. Item j liidenn sten fflaske. Item iij mesyngs lysse staghe. Item een bordkrantz aff messyng. Item en liidenn rappyer fforwden sølff. Item et liibet stencke kar aff mesyng. Item en heste clede oc bagdellen aff eth sadelclede. Item ij hør brader. Item wed xx lyws. Item j stycke kober, som guldsmed pleyer att stempe oppa, stort som en hondt.

Thette effterscreffne wor wbj en rygge kiisthe beseyldt:

Item en leer hiølsthe met v piill wbij. Item viij tiilgiorde skind til hosser. Item et blaasydt handclede. Item et stycke aff et leer lagenn. Item en pude siilkesydt. Item en gro sardugs pude. Item en gamell huid bwg. Item vj par swenne lagenn. Item ij bloosiide bwge. Item en long huid bwgh. Item et hiøndes woor som ycke er halt wbsydt. Item en bordkrandz aff messyng. Item en posse met kobertøøgh, som kand wære ij pund. Item j hiøndes woor aff skindt. Item en hiorte hwd tiil giorth. Item vij allwnit skynd. Item viij allne huidt grofft clede, alnen po viij s. Item et huit wadmels tæppet po en seng. Item et gult oc grønt wadmels tæppeth. Item en dreett syd wbij enhørnyngh, som er ix alne lang. Item ij ny flamske hiøndes wor och j gamelth.

Thette effterscreffne war wbj en ørck beseyldt:

Item iij syde hiønder. Item en dwndyne. Item ij gamle flamske sengclede. Item et gamelt flamsk hiøndes wor. Item et gamelt leerlagenn. Item vij ny leerlagenn. Item et nyt flamsk sengclede.

Thette effterscreffne fandz wbj en ffrandzowsk kiiste:

Item en rød benckedyne ix alne lang. Item ij huide skyndhiønde. Item en brwn lwe sticket met guld och en smycket ffieder met perler. Item sorte och brandgulle araske sperlagenn til en sengh. Item en gamell sort sayens kiortill. Item iiij bwne skind til hosser. Item xviij somske skind. Item et hermelyns krawe foor. Item en silcke trøye, som hørde Christar Bilde tiill. Item iiij par puckell aff messyng. Item ij lister tiill en seng, er sticket met guld oc siilke. Item en eske met et stycke been wbj. Item en stoor guld wecht. Item en gamell fløyels trøye met et erme. Item ij alne huid sardugh. Item vij alne dreell til handclede. Item vij lange silke sprangede stycke. Item lxxx smo siilke sprangede stycke. Item iij alne sort sayenn. Item xj alne brandgult arask. Item xij alne leffuer ffrawe floyell. Item v quarter damask brandgult och grott. Item en liidenn leer posse met nagen breff war ffrw Pernelle tilscreffne. Item xx alne j quartir blegulth sindall. Item viij alne brwnt sindall. Item ij alne huit sindall.

Item ij alne huid sayenn. Item vij alne j quartir brwn sindal. Item ij alne grønt ßamlatth. Item v quartir røtt tafft. Item xiij alne røtt ßindall. Item j alne groo tafft. Item xix alne grønt ßindall. Item en guld hwe er halffweffet. Item viij alne leffuer ffarwe sayens ladt. Item noget sy siilke. Item j alne blatt ßetteny. Item j røtt ßamlatz erme. Item et breff met knappenalle. Item et gamelt brystdwgs lad aff guld. Item et røtt och huit hosßeband aff ßindall. Item ½ alne grønt ßettenj. Item nogen ßmo stycke damask. Item en boogh. Item et gamelt gult bremme aff ßettenj. Item ½ alne ßort ßettenj. Item en ledicke met nagen breff.

Item et gamelt skrin wor xiij stycke stall wdij.

Thette effterscreffne er wdij en eghe kiiste:

Item en bog beslagen met ßølff. Item en stor huid ffieder. Item iiij degher ßømske skindt, et skind mynde. Item en reffskindz kiortill. Item en krawe fforit met reffwe. Item en ßort kaabe. Item en bogh er liit screffuet wdj. Item ix alne holantz læreth. Item xxxviij alne grofft hollandz læret. Item xvj alne hollantz lærit ßmott. Item ix alne bolte læreth.

Thette effterscreffne er wdj en gamell prydsk kiiste:

Item v kabelaw. Item ij stii bøylle til frwer. Item en oxze hud til giort och nogen stycke huide leer. Item xxvij ℔ wox.

Thette effterscreffne er wdj en prysk wrage kiisthe:

Item en rye. Item ij skindtegenn. Item ij gamle syde hiønde. Item x alne grott porporions. Item vj store teenffadt. Item v½ alne ßort deffntyrsth. Item vj alne et quartir grot clede engelst. Item iiij½ alne ßort leyst. Item en huid læritz pude. Item en damask krawe. Item en ßort mytz. Item et skamsk agedyne wor. Item et sydt benckedyne wor, ßom er vij alne j quartir langt. Item xiij alne dynewor. Item en ßalter bogh. Item et dreels handclede. Item iij hollandz læretz lagen ii½ bredt. Item j par groffue lagen ii½ bredt. Item j dreels ßerwiitt.

Thette effterscreffne er wdj en rygge kiisthe:

Item en gamell løgte. Item en dwndynne. Item en tysk ewangeli bog. Item en rye. Item en mesße bog. Item vij skolle bøger.

Wdij en anden rygge kiiste:

Item en rød trækande. Item en walk. Item iij teenkander. Item ij ßiilde garnn ny. Item iij store tenffadt. Item v ßmo tenffadt. Item ij ßalßiirckenn. Item vj tentallerckenn. Item iiij½ deger alwnet skyndt. Item xxvij ßmo lamskyndt. Item iiij stycke wlff skindt. Item ij huide leer hiønde och j sydt.

Thette effterscreffne er wdj en rød mallen kiiste:

Item iiij ny mordt. Item et florins foor til en kiortill. Item ij mantill

bwge

bwge foor. Item et stycke wdstwngen bwghe. Item en mantil growerck. Item j mantil rottwerck. Item et erme mordskind aff en kiortill. Item ett erme rottwerck til en kiortill. Item j par barne hosser brandgule. Item et growercks kobe ffoer. Item ½ growercks kobe ffoor. Item ½ mantill bwghe. Item fierde parten aff en mantill bwge. Item et quartir pa en kiortill aff mordkeel, en kappe och nagen smaa stycker. Item ij mantill growerck. Item i½ mantil røtt werck. Item ij stycke lamskyndt. Item iiij mantill bwghe. Item nagen hermelyns bremme. Item vij rinske kalskyndt. Item en gamell dreels skiiffedugh. Item en tønne bergeffiisk. Item xix tønner wldt. Item iij tønner hwmle. Item iij tønner met recker. Item ij lester siildt. Item en tønne lammekødt. Item xj tønner tiære. Item en tønne met raa reeb. Item ½ lest myødt. Item ½ tønne salpeytter. Item iiij tønner kockenffett. Item xiij tønner bremer salt. Item i½ tønue baye salth. Item ½ lest ffriissesalt. Item en tønne bohuede. Item en brygge pande. Item ij siillegarnn oc ij wode garnn. Item en tønne smør, fattes j fierding wdj. Item ½ tønne, fattes en otting smør wdj. Item j fierding smør. Item en seck prysk hwmle. Item en tiwre hwd oc j oxzehud. Item en wox persse met skrwer. Item en gamell knapsadell. Item ij gamle twersadelle. Item en sadell att ffore clede seck oppo. Item et tompt breff skaff. Item xj kringler basttradt. Item v gamle wld skindt. Item en stoor clede seck aff leer. Item j fierding met noget honyngh. Item ij tønner mell. Item en lysse stage aff iernn met v piiber. Item v bagstolle oc j treeffod stoll. Item xxxij tønner malth. Item xxx tønner rw. Item en tønne piiltenne. Item ij tønner lynequiste til krwdt. Item ij sliibestenne en liiben och en stoor. Item iij ølkar oc et kortecke. Item vj^{c} och iij lecther. Item en kuldgryde po en spand wandt. Item too ffodegryder huer po en spand wand. Item en staabe gryde. Item en gamell brwden pande. Item ij smedie belle. Item ij smedie stedt. Item en fform wdj en essye. Item en bwuglencke. Item ij sydehamre. Item en ffor hamer. Item en naffle hamer. Item en handhamer. Item en ffusthamer. Item et kloweiernn. Item en bradtt. Item en naffweltow. Item iiij tengher. Item en kulbøste. Item et blokeiernn att hogge aff oppo. Item et nagelltow til heskosøm. Item en krog att bynde hesterompen oppo. Item en iernn giordt. Item ij skueiernn gamle. Item et gamelt kobertecke til gryder. Item en iernnskulle. Item en fflesk gaffell. Item iij horsse brende. Item ij stycke gamelt leer. Item xx gamle tallercken. Item xvij smo gamle knaffadt. Item vj andre gamle brede ffadt. Item j smørffadt. Item en gamel kiiste fforwden lag. Item en gamell madask. Item xv ny lynner. Item en steenwodt. Item nagle gamle reeb met slede. Item ij stenne til en handquernn. Item et kaggehiwll och et driiff. Item en stoor gamell woodt. Item iiij skeffwe hywll. Item iij knaffue stobe. Item iij hancke ballyer. Item gamle arme til

et

et bondgarn. Item et gamelt strygeladt met høfflindt. Item vij stycke gullandz stenne att legge gulff meth. Item en stor røst. Item et brande iernn. Item ij^c vj ℔ grydekober. Item en kedell po xxij ℔

Skrevet paa Papir med en samtidig Haand.

III.

Bidrag til Tyge Brahes Historie.

Meddelte af Holger Fr. Rørdam.

Blandt de Forhold, som forbitrede vor berømte Tyge Brahe Livet i de sidste Aar, han opholdt sig i Fædrelandet, var ogsaa den ubehagelige Sag, han havde med Dr. Gellius Sascerides, i Anledning af at denne ophævede sin Forlovelse med hans Datter Magdalene. Den tidligste Forfatter, der omtaler denne Begivenhed, nævner den endogsaa som den egentlige Grund til, at den store Astronom blev kjed af Opholdet i sit Fædreland og besluttede at opsøge sig et nyt Hjem blandt Fremmede[1]). Retsforhandlingerne, som i denne Anledning i Aaret 1596 førtes for Universitetets Domstol, ere allerede forlængst meddelte af Langebek, efter Konsistoriets (nu tabte) Acter, i Danske Magazin II, 285—307. Han beklager imidlertid i Indledningen, at han „ikke, saalænge han tattes de fleste af Dokumenterne, som fremlagdes i Konsistoriet, kan give fuldstændig Oplysning om, enten hvad Forbindelser der have været imellem Tyge Brahe og Dr. Gellius om dette Ægteskab, eller hvad de egentlige Aarsager have været til Giftermaalets Opslag". Ved Arkivundersøgelser er jeg truffen paa en Del af de savnede Dokumenter. Ved Hjælp af disse kan Forholdet nøjere oplyses, om end ikke i alle sine Enkeltheder; dog lader det manglende sig nogenlunde fuldstændiggjøre ved rimelig Formodning.

Gellius Sascerides var født d. 3 Marts 1562 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader, en indkaldt Hollænder, var Professor ved Universitetet i det hebraiske Sprog. Tretten Aar gammel blev han Student; i tre Aar studerede han ved Universitetet i sin Fødeby, derpaa begav han sig til Wittenberg, hvor han tilbragte en ligesaa lang Tid med Studiet af Medicinen, de mathematiske og astronomiske Videnskaber. Et Aarstid efter sin Hjemkomst kom Gellius over til Tyge Brahe paa Hven og i sex Aar gik han nu denne tilhaande ved hans astronomiske Observationer. I Aaret 1588 fik han kongeligt Stipendium til at rejse udenlands, og forlod derfor atter sit Fædreland forsynet med Tyge Brahes Anbefaling til Landgreven af Hessen, hvem han paa sin Lærers

[1]) J. L. Wolf, Encomion Regni Daniæ, 1654. S. 528.

Lærers Vegne havde at gjøre nogle Meddelelser[2]. Siden opholdt han sig i længere Tid i Basel, hvor han udvidede sine lægevidenskabelige Kundskaber, 1591 drog han tilligemed Tyge Brahes Søstersøn, den senere som Rigsadmiral bekjendte Albert Skeel, til Italien, hvor han besøgte Rom, Neapel, Bologna, Padua, berømt af sit Universitet, der besøgtes af mange Danske, og Venedig. Paa Tilbagerejsen kom han atter til Basel, hvor han 1593 tog den medicinske Doktorgrad, samme Aar vendte han tilbage til Danmark, velforsynet med indsamlede Kundskaber og med en Forfarenhed i sin Videnskab, der har givet hans Biograf Vinding Anledning til at prise „vastum illud et prodigiosum Viri ingenium, admirandam illam et stupendam industriam, accuratum illud et divinum judicium“[3].

Efter Hjemkomsten fornyede Dr. Gellius Sascerides sin Forbindelse med Tyge Brahe, og ikke længe efter blev han forlovet med dennes ældste Datter Magdalene. At der skulde have været egentlig Kjærlighed tilstede paa nogen af Siderne, synes temmelig tvivlsomt, naar man ser hen til den Udgang, Sagen fik. Rimeligvis har Dr. Gellius anset det for en ærefuld og maaske fordelagtig Forbindelse; Faderen havde intet imod den at indvende, han havde ved sit eget Exempel vist, hvorlidet han agtede Adelens almindelige Fordomme mod Ægteskab med en „ufri“, her kunde han mulig for bestandigt vinde en brugbar Medhjælper ved sine anstrængende og omfangsrige, astronomiske Jagttagelser; Datterens Ønske spurgtes der paa de Tider kun lidet om maaske hun i Begyndelsen heller ikke selv har været uvillig. Det gode Forhold varede dog ikke længe; Tyge Brahe var som bekjendt bydende og stolt, den vordende Svigersøn kunde neppe finde sig i at blive behandlet som de øvrige Studenter, der vare i den store Astronoms Hus og gik ham tilhaande. Da der i Aaret 1594 blev Tale om Brylluppet, vilde Tyge Brahe ikke indlade sig paa at gjøre dette med den sædvanlige Bekostning og Højtidelighed; derimod forlangte han, at Dr. Gellius ogsaa efter Ægteskabet endnu en rum Tid skulde blive hos ham paa Hven og være ham til Tjeneste; ligeledes synes han at have gjort Fordringer til Svigersønnen med Hensyn til den Maade, hvorpaa han senere skulde holde sin Kone i Klædedragt, som denne ikke kunde eller vilde indlade sig paa. Andre Stridspunkter ere formodentlig komne til: Dr. Gellius skal have begjæret en betydelig Sum Penge i Medgift, men Tyge skal have svaret, at han vilde ikke give ham baade Datter og Penge, vilde han ikke tage hende for hendes egen Skyld, fik han hende ikke. Nok er det, at der i Begyndelsen af Efteraaret 1594 opstod en Uenighed mellem Tyge Brahe og Dr. Gellius angaaende Ægteskabet, der førte til, at den sidste idetmindste tildels trak sig tilbage. Denne Gang synes det imidlertid at være lykkedes Tyges berømte Søster Sofie Brahe at stifte Forlig; hun tilskrev nemlig sin Broder, „at Dr. Gellius begjærede ikkun et lille filosofisk Bryllup, ligesom et Fæstensøl, og at han godvillig havde lovet siden efter Brylupet at blive paa Hven indtil Paasken næstkommende“[4]. Hertil svarede Tyge Brahe

[2] Gassendus, Tychonis Brahei Vita, 1655, p. 81.

[3] Vinding, Regia Academia Hauniensis, 1665, p. 209—11.

[4] Det er dette Brev, som omtales i D. Mag. II, 295 under I; det ovenanførte udaterede Uddrag deraf findes i Konsist. Kopibog i Kvart for Aarene 1590—1600.

Brahe fra Uranienborg den 28de Oktober 1594: „Jeg bekom ikke det Brev, du skrev i Kjøbenhavn, førend længe derefter, siden Dr. Gellius var kommen hid til Lands. Og var der god Besteden nok i, hvilken jeg lader mig nøje med, dersom han ikke finder paa nogen ny Ubestændighed og Besværing"[5]. Noget saadant maa imidlertid snart være sket: Dr. Gellius Sascerides synes idethele, om han end har besiddet Lærdom og videnskabelig Dygtighed, at have været en løs og vaklende Karakter, der snart vilde et og snart et andet. Mulig har Hensynet til Datteren holdt ham tilbage fra rent ud at erklære, at han paa Grund af Tvisten med Faderen ønskede at hæve Forbindelsen. Der er idetmindste Spor til, at Sagen er gaaet Magdalene Brahe nær til Hjærte. — Blandt de Spørgsmaal, som Tyge Brahe senere for Retten forelagde Dr. Niels Krag, og som besvaredes bekræftende af denne, var nemlig ogsaa følgende[6]:

Om hannom icke dragis thill minde, om ieg icke paa Gonsøgaard[7] expostulerit och beklagit mig y hans neruerellse offuer Mogens Berthilssen[8], hor hand hadde skreffuitt min daater it breff thill, och thet siden thiden waar forløben, som hun hadde adt beraabe sig paa, hor med hand ydermere kunde haffue bedrøffuet hinde, end som aff det andet thillforn war skeet, y det adt det lyde, lige som hun hadde ganget om med falskhed och skulle haffue skyld vdj huis skeet waar, och saa got som wilde true hinde det aff, saa at ieg derfor inted torde lade hinde faa samme breff, och hun ey heller det wilde haffue, der hun fornam, det lyde nogit om then anden (Gellius), eptherdj hun nogle faa dage thillforn hadde foit sit suar fra sig, lydendis blant andet, adt hun aldrig med sin willie wille mere thencke paa hannom. Och om Mogens icke da suarede, adt hand hadde schreffuit saadant vdj en god mehning: mand wende allehonde fore, then stund mand meente, adt sagen stod thill adt hielpe, mens det wor hannom kiert, at min daater icke hadde foit samme breff adt see, adt hand icke skulle bekumre hinde mere der med.

Heraf

[5] Det er Svaret, som omtales i D. Mag. II, 295 under II., her anført efter Konsist. Kopibog i Kvart for Aarene 1590—1600.

[6] Det er den saakaldte niende Artikel, som omtales i D. Mag. II, 302, her anført efter Konsist. Kopibog i Folio for Aarene 1538—1602, Fol. 213. I denne Kopibog indtager T. Brahes Spørgsmaal til Niels Krag og dennes Gjensvar 16 Foliosider; forholdsvis indeholde de dog ikke meget nyt, men bestaa tildels af trættende Gjentagelser. Jeg har i det følgende benyttet det deraf, som forekom mig at have nogen Interesse. Hvad der foraarsager mest Vanskelighed er Bestemmelsen af Tiden, i den Henseende har jeg forsøgt at oprede det indviklede og forvirrede, saagodt jeg formaaede.

[7] Det skrives Gonsøgaard eller Gaansøgaard, men skulde vel rettest skrives Gundsøgaard; Gaarden laa i Gundsømagle Sogn ved Roskilde (jfr. D. Mag. VI, 41), den hørte formentlig til det Præbende (Hellig tre Kongers Kapel), som T. Brahe havde i Roskilde Kapitel.

[8] Mogens Bertelsen var Forstander for Helliggejst Hospital i Kjøbenhavn, og som det synes en god Ven af Tyge Brahe.

Heraf er det allerede klart, hvorledes det kom til at gaa. „Handelen blev (paany) urigtig mellem velb. Tyge og Dr. Gellium“ under en Sammenkomst i Kjøbenhavn en af de første Dage af December 1594, og dette havde til Følge, at Tyge Brahe sendte „sin fortroede gode Ven“ Dr. Niels Krag og Mogens Bertelsen til Dr. Gellius Sascerides og forlangte hans klare Svar paa det Spørgsmaal, om han vilde have Pigen, og da vel ogsaa finde sig i de opstillede Betingelser, eller ikke. Svaret synes dog at have været holdt ganske ubestemt: Dr. Gellius vilde hverken svare rent ud ja eller nej. Dette, ligesom hvad der senere foregik, vil bedst kunne oplyses af nogle Spørgsmaal, Tyge Brahe siden (i Marts 1596) for Retten forelagde Dr. Niels Krag og dennes Broder, Dr. Anders Krag, og som disse besvarede bekræftende.

Spørgsmaal til Dr. Niels Krag.

1. Att hand wilde bestaa, om ieg icke strax om anden dagen thiligen, som handelen om afftenen thillforn wor bleffuen vklar, der ieg førde hans dør forby, da trinde ind adt thage then seddel igen, som de thu disticha eller latinske wers stod paa [9], huilcke ieg wilde haffue siunget paa discant om afftenen y brylupet, och der ieg da bleff lidet sidendis hoes hannom och hans høstrue Ellse och frostøcket med dennom, om ieg icke blant andet sagde, der det bleff omtalit, huis skeet war, at ieg icke begerrit nogen thid adt beskylle karlen offentlig eller lade thale paa huis skeede, saa frembt som ieg och mine motte nyde woris vskyld her vdj och werre forulempning foruden, mens befale wor Herre thet, med allehonde andet, som ieg da sagde, sagen thill formildellse, alligeuell adt det wor y den første fervore och hitzighed, som mig saadant it stycke vforuarendis war wederfarit, och enda icke en dag der epther aldelis forbi løben.

2. Om D. Gellius icke, strax epther min syster och ieg wor bortdragen fra Kiøbenhaffn, den dag nestepther adt handelen wor bleffuen vrichtig, war aff seg sellff kommen thill D. Niellsis och wilde ganget ind thill hannom y sit hus, och hand da møte hannom y dørren, som hand wilde gaa vd, och de ginge da paa gaden vden for dørren och taldis sammen. Om D. Gellius icke da foregaf af sig sellff, adt hand habde well werrit nu thillfreds, adt hand habde suarit, der D. Nielis om dagen thillforn med Mogens Berthillsen wor hos hannom vdj beskickellse wiis paa mine wegne, at han betackede mig for min daater, och adt ieg motte forsee hinde, hor mig befalt, med en anden. Och om hand icke der hos thillspurde och ombad hannom, adt D. Niells wilde paa hans wegne forkynde mig det. Och om hand icke saadant sagde vdj alluorlighed foruden skempt, och vdj edruligheb. . Och om D. Niells icke suarede, adt hand icke kunde saaledes thett

[9] Tyge Brahe var en god latinsk Poet og havde for Skik, naar noget bevægede ham, at give sit Hjærte Luft i latinske Vers. Jfr. D. Mag. II, 296.

thett nu giøre, vden det war hannom sagt, der hand war vdj beskickelse wiis hoes hannom. Och om hand icke waret hannom adt, horledis det wilde bekomme hannom, om hand sende mig saadanne bud. Och om den anden (Gellius) forbød hannom da nogit at thale der om [10].

Spørgsmaal til Dr. Anders Krag.

Om hannom icke witterligt er, adt der hand med sin broder Ao. 94, then 6. Decemb. [11], hadde werrit welb. Siguord Grubbis [12] gest vdi hederlig och høglerd mand M. Jons [13] hus, som thill it frøstøcke, førend forskreffne Siguord drog adt thill Skone samme dag; och da, der de bleffue nogit derepther hos forskreffne M. Jon sidendis, at D. Gellius Sasceribes war adt sig selff indkommen; och thett første hand hadde sat sig wed bordet, begynte adt thale om sit gifftermaall och bryllup. Och adt D. Anders (Crag), der hand sligt hørde, wille inthett werre der derhos, men holt sig thill en side, och wille thalle med M. Jons hustrue om noget andet, paa thet hand kunde vndslaa sig fra den andens thale, eptherdj hand thillfornn inthed hadde hafft der med adt giøre, ey heller adt mig eller andre nogit synderligt derom beuist. Om D. Gellius selffuer, och kand skee de andre med, icke da kallede paa hannom, sigendes, adt hand motte well høre paa deris ahntale. Og om D. Gellius icke da blant andet begynte aff sig selff adt expostulere och beklage sig offuer hans broder D. Nielß Crag, for hand icke wille sige mig det samme, D. Gellius hadde y de forgangne dage ombedit hannom paa gaden, som wor, adt hand begerde icke min daater nu meere, och at ieg motte giffue hinder en anden, huem ieg selff løstede, och adt hand betackede mig. Och om forskreffne D. Nielß icke der thill suarede, adt hand derfor icke wilde sige mig det, for D. Gellius icke hadde om dagen thillfornn, der hand y beskickellse wiis waar vdsent thill hannom medt Mogens Berthillsen, det samme sagt, epther som de tha hadde ahnloffuit at referere och sige mig alle ordene igen, som den anden suarede. Mens hand wille endnu heller, lige

[10] Konsist. Kopibog 1538—1602, Fol. 218. Jfr. D. Mag. II, 301—2.

[11] Denne Tidsangivelse er af Vigtighed, thi i et tildels ligelydende, men mindre udførlig fremsat, Spørgsmaal til Broderen Dr. Niels Krag (hvilket derfor ikke meddeles her) siges Frokosten hos Sigvard Grubbe at have fundet Sted „nogle faa Dage efter“ de Begivenheder, som omtales i de to foranførte Spørgsmaal til Dr. Niels Krag; vi have saaledes en Tidsbestemmelse for det hele.

[12] Sigvard Grubbe til Hofdal, siden i over 26 Aar (1602—28) Lensmand paa Malmøhus, er bekjendt som Forfatter af en i historisk Henseende vigtig Dagbog (i Uldallske Mnskr. Saml. paa Kongens Bibl. Nr. 449. 41).

[13] M. Jonas Jakobsen Venusin havde tidligere været gift med en Søster til Dr. Gellius Sasceribes. Paa denne Tid var han Sognepræst ved Helliggejstkirke, senere blev han kgl. Historiograf og Forstander paa Soer.

lige som thillforn der Gellius gaff sligt fore, raade hannom, adt hand drog offuer thill min syster Sophie, och flitteligen hos hinde ahnlangede, adt hun wille legge sig der vdi, adt sagen kunde bliffue fordragen igen; det war det beste raad, hand kunde paafinde, huilcke hand habde och y behoff. Och adt D. Niells der hos sagde, adt dersom D. Gellius sligt begerde, da wilde hand med sin høstrue følge hannom offuer thill min syster Sophie och siden thill mig, och giøre der vdj alt, huis thennom mueligt kunde werre, huilcket ochsaa M. Jon sambtøcket, och sagde sig vdj lige maade adt wille giøre; dog alt dette inthet hialp. Mens D. Gellius alligeuell fremfoer y sine ord och mening, lige som hand thillforn habde sagt. Och der M. Jon habde hørt hannom saadant nogle gange adt repetere, da habde hand grebit D. Gellium paa armen, och sagt saaledis: mand huort heden med slige ord? och pegte der hos paa hans bryst och bad, hand schulle gaa thill sin conscientz och betencke, huad hand habde loffuit Gud och pigen y sit hierte, och det med haand och mund kundgiort og bekrefftiget, och acte, om hand icke y saa maade giorde Gud och sin samwittighed imod. Mens adt dette och megit andit sligt vanseet, bleff D. Gellius stedze y sin mehning och forset, lige som thillforn er bemelt, begerrendis der hos, adt D. Niells wilde endnu lade mig saadant wiide paa hans wegne, och sigendis, adt hand wilde wel foie mine ord thill sig, mens icke igen referere hans ord och begiering thill mig, huilcket hannom siuntis vbilligt adt werre. Och vdj saa maade expostulerit med hannom med andre wiidløfftige ord, som y samme mening da indfalt.

Paaesker ieg derfor, adt D. Anders Crage wilde werre mig thette forschreffne, och huis hannom ydermere der om witterligt er, saa wiit hand kand dragis thill minde och med en god conscientz kand widne, offentlig bestendig. Och adt hand derforvden wilde ochsaa thillkende giffue och bestaa, om hand weed, adt D. Gellius sagde saadant af druckenskab och vdj skempt viis, eller och om hand ebrueligen och aluorligen sligt forregaf, och bleff der endeligen wed foruden nogen fortrydellse eller revocation eller och ombedellse, adt mand icke schulle sige mig sligt igen.

Item om D. Anders Crage er witterligt, adt der hand engaang y then første herredag vdj forgangen aar habde werrit hos min suoger welb. Christen Skiel, som nu er vdj Guds wold [14], thill gest eller och y andre maade leist hannem sellskab, och der da bleff korteligen berettit for forschreffne min suoger, horledis D. Gellius habde beteet sig mod mig och mit barn, anderledis end hannom thillforn wor forsagt, tha schulle hand strax haffue kallet paa min syster, som da icke thillstede waar, y saa maade: „daater liill, daater liill", som hand pleiede adt kalde

[14] Rigsraad Chr. Skeel til Fusings var gift med Margrete Brahe og døde 26 August 1595. Han var Fader til den foran omtalte Albert Skeel.

kalde hinde, „kom hiid och hør paa, her er anden snack for hender, og hør, huad D. Anders siger; jeg tenckte well, abt det sad icke saaledis sammen." — Och dog ieg well wed, abt D. Anders icke gerne siger eller widner, huad hand haffuer hørt offuer den gode mands bord, dog eptherdj thett er mit egit folck paa abt giøre, och min syster Margrete bliffuer well thillfreds der med, er ieg begerrendis, abt hand bestaar, om dette vdj sin mehning icke saaledis er thillgangen.

Item om D. Anders icke dragis thill minde, at der hand y forgangen aar wor min gest nogit for Michaelis her y min gaard [15], och M. Anders Fos bispen aff Bergen, och M. Jon med Peder Frantzen [16] waar der hoes, horledis ieg habde beklaget mig, abt D. Gellius icke habde holt affscheden, y det hand habde ahnloffuit, abt hand skulle werre mig och mine aldelis vbeuaret och icke forulempe os vdj nogen maade; mens icke alleniste hoes fremmede, mens ochsaa hoes min egen neste slect och byrd, ja och hoes min egen kødelige moder [17] det lod giørre, saa abt hand kunde sette ont emellom os, om saadant icke bleff affwerget, och sagde der hoes nogen kundskab och beuisning, ieg habde der paa, saa abt M. Jon sig sellff der offuer forundrede och meente, abt det kunde icke følge skell. Och om ieg icke der hoes strax lod lese D. Andreæ Cragii breff y M. Jons neruerellse, huilcket hand och sambtøckte saaledis abt werre thillgangen. Och siden der hoes sagde, at ieg aff saadant och andet, som mig wederfors, alligeuell abt ieg gerne wilde lade bliffue altingest vdj stillhed, høieligen foraarsagedis thill y sin thid abt thale paa sagen och lade got folck forstaa och kiende, huilcken aff os habde giort rett eller vrett. Horfore ieg ochsaa wed de samme dage lod M. Jon beskicke, paa det ieg kunde faa abt wiide, om hand wilde werre mig sandhed bestendig, huis hannom der om witterligt er, och vdj lige maade siden ochsaa Mogens Berthillsen, som ochsaa der aff wiste, paa thett ieg kunde haffue nogit at fundere mig paa och beuise handelen med, naar ieg actede der paa at thale, om behoff giordis. Om D. Anders icke der hoes er witterligt, at ieg, der maaltid waar giort, lod offentlig lese for M. Jon och de andre, som hoes wore, huad stycker ieg habde abt giffue fore och abt spørge D. Gellius om. Och om M. Jon icke da sagde, abt han trode icke, abt D. Gellius sagde selff ney for nogen aff de stycker; thi huis hand det giorde, da breff hand sig selff; och der som hand fornam, abt hand sligt wilde giøre, da wilde hand raade hannom, abt hand heller bestod sandingen [18].

Fortsatte

[15] Tyge Brahes Gaard i Kjøbenhavn laa i Farvergaden, der hvor Vartov nu ligger.

[16] Kgl. Herold, Fader til Prof. juris, Dr. Claus Plum.

[17] Tyge Brahes Moder, Fru Beate Bilde, døde først 18 Oktober 1605.

[18] Konsist. Kopibog 1538—1602, Fol. 203—5. Jfr. D. Mag. II, 300.

Fortsatte Spørgsmaal til Dr. Niels Krag.

3. Om D. Gellius hafde forbødit hannom abt sige noget sligt[19] for mig, førend hand drog med M. Jon og Mogens Berthillsen thill mig paa Gaansøgaard, och om hand talde nogit med hannom thillforn, før end hand drog bid, som hand skulle sige paa hans wegne, der kunde hielpe thill sagsens forbedring.

4. Om D. Niels bestoed, at, der welb. Tyge Brahe habde ladet lese breffuene for D. Gellius, horvdj ieg (T. Brahe) for hans egen forseellse skyld lod hannom opsige, och ieg nogle dage der epther habde bleffuit vdj Kiøbenhaffn, och blant andet fornummett, saaledis at werre thillgangen: ieg da bad D. Niells, at hand wilde schriffue mig noget thill der om vdj it breff, paa det ieg kunde sende min syster Sophie det, naar ieg waar hiemkommen, abt hun der vdaff kunde forfare, horledes D. Gellius wor thill sinds, och hor lidet det haffde fortrøt hannom, huis skeet wor, endog hun meente anderledis der om, der wy wore nyes kommen thill Hueen med hin anden. Och om docteren icke epther min flittige ahnlange schreff mig saadant it breff thill, dog ieg motte der hos ahnloffue hannom, abt ingen schulle faa det at see vden min syster Sophie, all den stund der wor nogen forhobning, abt handelen kunde bliffue fordragen. Och om hand icke siden, der det fiuntis, abt hun icke skulle komme thill bedre ende, beuilgede mig, abt ieg motte lade see det, huis breffuit formelte, huem ieg wilde, for det habde sig saa vdj sandhed, och hand fick well abt bestaa det, om behoff giordis, epther som den anden och selff wilde, abt saadant icke dølgtis, men mig paa hans wegne forkyndigis, ellers habde hand icke bedet D. Niells tho gange der om, mens snarer forbødit hannom abt omtale saadanne ord, huilcket hand dog icke giorde. Och er ieg begerrendis, at D. Niells wilde werre mig samme sit breff offentlig bestendig med alt, huis det indeholder.

5. Om D. Niells wed, at enten D. Gellius selff eller M. Jon eller och Mons Berthillsen habde nogit got fore abt giffue paa docterens (Gellius's) wegne, som sagen kunde bliffue forbedrit medt, der de wor hos mig paa Gonsøøgaardt. Och om D. Gellius icke thillforn wiste, abt D. Niells wilde drage bid thill mig.

6. Om welb. Tyge Brahe icke, der D. Niells i Mogensis paahør, førend de droge fra mig paa Gonsøgaard, thillspurde mig, horledis de skulle forholde dennom, om dennom møtte saadanne suar, abt D. Gellius bød got thill och wilde bliffue wed sine ord och løffte, som en erlig mand burde abt giøre, da saaledis suarede: dersom D. Gellius saadant frembar och sagde, førend breffuene begynte abt lesis, da motte de lade dennom alle bliffue vlest, och der som hand sligt forregaff,

[19] Nemlig det, at T. Brahe maatte „forsee sin Datter med en anden".

gaff, nor nogen aff thennom wor lest, da motte de lade dett bliffue der wed och inthet mere lese der aff, mens giffue thillkende, adt ieg kom selff snart thill Kiøbenhaffn, saa wilde ieg høre D. Gellii egne ord och giøre, huis mig siuntis billigt adt kunde werre.

7. Om D. Niells icke siden paa adtskillige thider gaff D. Gellio allehonde gode raad, horledis hand skulle forholde sig, eptherdi det wor saaledis forseet, adt intet werre fuldte der epther [20].

8. Om D. Gellius nogen thid haffuer ombedit D. Niells, at hand wilde giøre forbøn for hannom hos mig och hielpe sagen thill det beste, eptherdi hand wiste, adt ieg holt D. Niells for min fortrode gode wen [21].

Alle disse Spørgsmaal besvaredes, som tidligere er bemærket, bekræftende, me Undtagelse af det sidste. Den opmærksomme Læser vil allerede have forstaaet Sammenhængen: En Dagstid efterat Bestikkelsesmændene havde været hos Dr. Gellius Sascerides, fortrød han, at han ikke havde givet dem klar Besked, han gik derfor til Dr. Niels Krag for at faa ham til at være Overbringer af det Budskab til T. Brahe, at denne gjerne kunde give sin Datter til hvem han vilde. Uagtet Krag afslog, nu at overbringe dette Budskab, fortalte han dog under et Besøg hos T. Brahe paa Gonsøgaard, hvad Dr. Gellius havde sagt til ham. Dette bevirkede, at baade Tyge og hans Datter den 12te December 1594 fra Uranienborg, ved de to omtalte Bestikkelsesmænd, tilsendte Sascerides „en Opsigelse med sine Aarsager“[22], og det er at antage, at Jomfru Magdalene frivillig har foretaget dette Skridt, thi hun sluttede et samtidigt Brev med de Ord: „Er jeg glad ved, at Vorherre har ladet mig blive saa naadeligen og vel befriet og forløst“[23].

Sagen foranledigede, som man kan tænke, megen Omtale i forskjellige Kredse. mange

[20] N. Krag svarede hertil: „Saa bekender ieg well, adt D. Gellius icke haffuer raad nogen thid aff mig (werret) begerrendis; men dog haffuer adtskillige thider faldet aarsage ind, adt ieg haffuer sagt hannom, mine raad och betenckning, huilcket siuntis mig best vdj sagen adt werre, som wor, adt hand enten skulle drage thill frue Sophie, eller och, der hand det icke lod sig gaa thill hierte, wandre aff landet en thid lang, welb. Tyge Brahe och hans slect och wenner aff øiene, eller io ware sig nøie, adt hand eller ingen aff hans Tyge B. eller hans børn (y) nogen maade forulempit, men lade sine ord heller allene saa staa, adt hand tackede Tyge B. for alt got, och kunde throe, det wor icke (saa) for seet“.

[21] Af den ovennævnte Kopibog 1538—1602. Jfr. D. Mag. II, 302. T. Brahe gjorde endnu to Spørgsmaal, det 9de er alt tidligere meddelt, det 10de angik Dr. Gellius's Opførsel ved en Mesterkost (Magistergilde), hvorom der haves Oplysning i D. Mag. II, 302—03. Dette Spørgsmaal undslog Krag sig for at svare paa, fordi baade Dr. Gellius og M. Jon havde gjort Undskyldning for den førstes Opførsel. — Der synes mig forsaavidt ikke at være Spor til nogen tvetydig Opførsel af N. Krag i denne Sag, som Konferentsraad Wegener mener (Hist. Efterretn. om A. S. Vedel, 2 Udg. S. 200, Not. 3).

[22] Omtales i D. Mag. II, 296. Dateringen erfares af Konsist. Kopibog i Kvart (1590—1600).

[23] Det var Slutningen paa den saakaldte „fjerde Original“, som omtales i D. Mag. II, 296 (af anf. Kopibog).

mange dadlede Dr. Gellius for hans Fremgangsmaade. Denne søgte imidlertid at kaste Skylden over paa Tyge Brahe, idet han foregav, at det kun var for Spøg, „udi Skjæmt-Vis“ eller i Drukkenskab, han havde ytret de Ord til Dr. Niels Krag, som gave Anledning til Bruddet, eller ogsaa, at det ikke havde været hans Mening, at de skulde forebringes Tyge. Dette bevægede denne til, i Begyndelsen af Januar 1595, at udbede sig følgende Forklaring af N. Krag om, hvorledes det var gaaet til, nærmest til Underretning for sin Søster Fru Sofie Brahe, der altid havde søgt at holde igjen og forhindre et Brud, og for hvis gode og kjærlige Hjærte den Udgang, Sagen havde faaet, maatte være meget smertelig, da hun vistnok forudsaa, hvor store Bekymringer og Krænkelser disse Begivenheder vilde foraarsage hendes elskede Broder Tyge[24].

Dr. Niels Krags skriftlige Erklæring til Tyge Brahe.

S. Nobilissime D. Tycho. Epther som y begerrer adt forstaa, om then person haffuer noget siden thald med mig om den sag, ether well witterligt er, adt y kunde lade ethers syster thet wiide, och y der aff kunde haffue ether adt betencke, saa kand ieg ether icke wenligen forholde, adt hand intet synderligt haffuer tald medt mig andet end strax epther y wor affdragen, kom hand thill mig, som ieg willde gaa vd, och saa paa gaden blandt andet lod hand sig forliude, adt hand hadde well werrit nu thill sindtz, adt hand hadde suaret, ther ieg medt Mog. Berthillsen y beskickelsze wiiß wor hoß hannom, adt hand betacket ether for ethers daater, och adt y motte forsee hinde, hor ether befalet, medt en anden, och spurde, om ieg wilde paa hans wegne forkynde ether dett: huilcket hand y lige maade och spurde mig adt siden y min broders och M. Jons neruerellsze y M. Jons huß, om mig icke endnu siuntis det adt wille giøre. Da suaret ieg hannom, at det waar min hustrues raadt, hand skulle begiffue sig offuer thill e. och w. fru Sophie Brahe och bede och bruge hinde thill adt drage alting y laffue igen, thi mig siuntis, thett kunde icke anderledis skicke sig, end adt sagen bleff hiulpen. Mens huad det ahnlanger adt forkynde Tyge det, hand af mig begæret, wilde ieg icke lade mig nu saa bruge der thill, mens hand kunde det vdrette formedellst andre. Dog dersom hand hadde befalet mig och Mogens adt haffue saa suaredt, der wy waare hoß hannom, hadde wy foit adt sige det. Dette er thett synderligste, hand haffuer da tald om sagen. Thi der ieg drog thill ether thill Gonßør, thaled hand inthett med mig. Och beder ieg ether høgligen, y ingen lader see thenne mitt breff vden ethers syster, frue Sophie, som y haffuer loffuet mig medt haand och mund. Thi

[24] Om denne mærkelige Kvinde, hvis Liv var saa rigt paa Sorg og Savn, men ogsaa paa inderlig og trofast Kjærlighed, er der skrevet meget, intetsteds lærer man hende dog saaledes at kjende som af hendes egne Breve, hvori hun paa en rørende Maade beretter om sin Kummer og Nød. (Danske Magazin III).

Thi ieg will icke then werre, ther skulle hielpe thill onde y nogen sag, megit mindre y ecteskabs sager, dog haffuer ieg icke det wild forholde ether epther den loffue oß emellom erre, och eptherdj personen siunis abt haffue sagd thet, for y skulle wiide det, thi ellers hafde hand icke bedet mig tho gange der om, mens forbiudet mig abt omtale, hand habde hafft saadan ord, huilcket hand dog icke giorde. Och will nu icke lenger opholde ether, giører altid gierne, hues y kunde haffue ære och tienniste aff. Datum Kiøbenhaffn then 8 dag Januar. A° 95.

Niells Crage.

Eptherdj, D. Tycho, sagen medt then anden siunis nu abt icke skall komme thill bedre ende, da maa y nu lade wiide thette, her vdj staar, huem y wille, thi det haffuer sig saa y sandhed, och ieg faar well abt bestaa det, om behoff giøris, som then anden och wilde selff saadant skulle icke døllies, men eder paa hans wegne forkyndis.

Niells Crage
egen haand.

(Affkrift i Konsistoriets Kopibog, 1538—1602, Fol. 214—15.)

For yderligere at sikre sig imod, at Sascerides og hans Venner skulde vælte al Skylden over paa Tyge Brahe og hans Slægt, forlangte denne desuden paa samme Tid, sig og sine „til en sandfærdig og fornøden Undskyldning", en Kjendelse af Universitetet, saaledes som følgende Brev fra Tyge Brahe til Universitetets Rektor (Dr. Nicolaus Theophilus) og Professorer nærmere oplyser.

Dette erre mine suar till den vidisse, som magnificus dominus rector loedt mig y gaardt offuerantuorde, efftherdj ieg lod selff formedelst doctor Niells Krag och Mogens Berttellßen, som vaare vdtßende aff mig, tilbyde den, som sagen ahngaar, der de fem breffue vaare lest for hannem, att der som hand haffde nogett der imodt att sige, waar ieg erbødig att suare der thill y magnifici domini rectoris och nogle aff professorum deris neruerellße, entten privatim eller publice, och der som hand nogitt sliigt wille, schulle hand giernne bekomme en vdtskrifft aff alle breffuene paa min egen bekostning. Huilckedt bleff hannom thidre end engang ahnbødit, alligeuell at hand icke selff wille schriffue paa breffuene, att de waare leste for hannom, och hand da in continenti intedt sligt, som hannem godtuilligen waar offereret, wille begerre och annamme, mens lod dennum beholle samme breffue, saa at de mig om afftenen bleffue igien offuerantuordede. Siunis mig derforre, att ieg icke nu haffuer y behoff att giffue hannom nogen copier aff samme breffue, vden saa waar, at hand tilbødt siig att wille billigen replicere nogit der wdj, som macht paalaahe, och beuiße det anderledis, och aff sig selff, waar der hos begierrendis, at got folck maatte sige och kiende der paa; da er ieg till sindtz gerne at lade hannem faa dem alle vdtschreffne, och att

att hannem tilstedis att haffue tilbørliig tiid och respitt at betencke sig der paa, och føre der imodt, hues hannom selff lyster. Och vill ieg da gerne lade mig nøye, med hues magnificus dominus rector och professores her y vniuersitetett rettuißelliigenn kiende och affsiige derpaa, besynderliigen huad de fornemste puncther och hoffuidt sagen y sig selff ahngaar, som er, om karlen haffuer holdit sitt løffte, ordt och breffue och derhos andre got folckis ordt och breffue, paa hans wegne och med hans willie och widtschab vdtgiffne, saa erligen och oprechteligen, som bett sig burde, och om jeg, eller nogen paa mine wegne, haffuer giffuett hannem nogen skellig aarsage att handle der imodt. Dersom hand sligtt aff seg selff er begierrendis (huorudj ieg dog, om mueligt vaar, hannem gierne wille haffue forschaanit), schall hand (som sagt er) med det første bekomme sandferdiige copier aff alle de fem breffue, som bleffue leste for hannem, och hues andre hand paaesker. Ellers beßuer ieg mig nu paa ny hannem sligt at tilbyde eller lade wederfaris, paa det mine och min kierre baathers skriffuellßer icke schulle bliffue wrangeligen y min affuerelße vdtydett och mißbrugtt. Dog dersom magnificus dominus rector med sine assessoribus et collegis wille och kunde med rette kende, at mig bør sliigtt, hues copierne aff breffuene belanger hannem at lade faa, nu at effterlade, vahnßeett at de erre hannum tilforn forgebs tilbødne, och alligeuell at sagen icke bliffuer legitime conoscerit och vrdelit, och de ville giffue mig den deris sententz beschreffuen, da er jeg erbødig at wille rette mig dereffter, och giøre siden der vdj, hues billigt kand werre, och som handelen y sig selff wdtkreffuer. Hues det andett belanger, at ieg schulle icke lade leßße for got folck samme breffue, dett achter ieg, at ingen kand eller bør mig formene, eller anderledis billigen begerre, ey heller at komme wiidt de forulempninger, jeg haffuer ladett hannem adtuare att haffue y fordrag, och icke io at maa siige, hues hand kand bestaa med, mens at mig bør endelligen sligt at giøre, paa dett gott folck kunde komme y en rett grund om sagsens leyliighedt, som dennem tilforn waar vbewist. Helst effterdj hand och hans ahnhang haffuer nu en gantsche maanidt omkring her y byen och anderstedtz giffuett allehonde forre, till at smycke hans sag med, och att wende alt skylden paa mig och mine, anderledis end ieg formener, att dett y sandheedt schall befindis, saa att mange gott folck waare derudtoffuer kommen y wrang mening och mißforstandt, før de en part finge leyligheden der om rett at wide. Syntis derforre mig at werre aldelis fornøden, att ieg lodtt leßße samme skriffter for nogle fornemme gott folck, och berettede dennom derhos leyligheeden wdj all sandtheedt, icke for ieg achtede at lade hannem wederfaris derudtoffuer nogett onde, mens alleniste mig och mine till en sandtferdig och fornødenn vndtschyldtning. Huilcken min betenckning, med hues anden rettigheedt wdj denne sag nu eller hereffter, som fornøden kandt werre att tale paa, och mig giffues billig aarsage

aarsage till, ieg will aldelis haffue mig forbeholten. Actum Københaffn den 11 Januarii Anno 1595.

Tyghe Brahe
med egen hd.

Original i Konsistoriets Arkiv. (Brevet er uden Udskrift).

Der indlededes nu en Brevvexling i Anledning af Sagen, og Professorerne fik tilvejebragt en Art Forligskontrakt (udstedt under Rektors og fire Professorers Haand og Segl d. 16 Januar 1595[25]). Hermed lod Tyge Brahe sig foreløbig nøje og stillede Sagen i Bero et Aarstid. De mange Fjender, som den store Astronom havde, og da især Dr. Gellius selv, lode dog, som det synes, ikke Sagen hvile, men der udspredtes en Del Rygter om Oprindelsen til Uenigheden, som vare meget krænkende for T. Brahe[26]. Denne besluttede derfor at drive Sagen videre: han fik da i Begyndelsen af Aaret 1596 udvirket følgende kongelige Befaling til Domkapitlet i Lund, under hvilket Dr. Gellius Sascerides, der imidlertid var bleven skaansk Provindsialmedicus, i Ægteskabssager sorterede, om at dømme i Sagen[27]:

Capittelett vdi Lund fick breff D. Gellium och Thyge Brahes datter ahnrørendis, vt seqvitur.

Christianus 4.

Wor synderlig gunst thillforn. Wijder, effther som theer begiffuer sig nogen irring och vehnighedt emellom oss elskelige Thyge Brahe thill Knudtstrup, wor mand och thiener, paa thend ene, och oss elskelige hederlig mand Doctor Gellium paa thend anden sijde, baade om echtheskabs handell, vdi thett att for[ne] Doctor Gellius skall haffue sig indlatt medt for[ne] Thyge Brahes eldste datter medt hinde vdi echtheskab att wille begiffue, saa well som och anden handell och irring thennom emellom er, huilke sager for[ne] Thyge Brahe achther for hans thillbøerlig dommere att indsteffne, och medt retten emod hannom att vdføre: och effthersthi att samme echtheskabs handell bøer theer thill capittelett att ordelis, bede wij ether och wille, att naar samme sag for capittelett vdi rette kalldiss, i tha, saa wijdtt for[ne] echtheskab sag och handell er belangendis och for capittelett bøer att ordelis, grandgiffueligen forfarer theer vdinden aldt leylighedt, och siden kiender och dømmer theerpaa, huiss christeligt, billigt och rett er, giffuendiss thett clarligen vnder ethers signethe fra ether beskreffuen, som i wille andsuare och were bekiendt. Thermedt etc. Actum Colldinghuss 5 Februarij Anno 1596.

Hos

[25] Kontrakten omtales i D. Mag. II, 292.

[26] T. Brahe har selv gjort en Optegnelse om, „hvis allevegne baade iblandt Adelen og andre er udi lang Tid udspredt, hvormed jeg skulde have foraarsaget D. Gellium til at undslaa sig fra at ville have Bryllup, og gjøre hvis sket er" (trykt i D. Mag. II, 286—88).

[27] Meddelt efter Skaanske Tegnelser. Nr. II. Fol. 362—63.

Hos Kapitlet i Lund synes Tyge Brahe dog ikke at have faaet nogen Oprejsning for den lidte Tort, thi kort efter kom han atter til Universitetet med Sagen, og anmodede dette i følgende Skrivelse om at kjende i den, idet han tillige forklarede, hvad det var, han ønskede at opnaa gjennem den Bevisførelse, han nu agtede at anstille[28]:

Eptherdi dette, som ieg nu forrehaffuer, er saaledis fornøden at mue skee, will ieg haffue ether y gode herrer paa thet wenligste ombedit, att y wilde lade eder finde vbesuerret med en god willie och patientz adt høre och forfare, huis ieg haffuer her at forhandle och windisbyrd adt føre, och icke kedes der wed, om dett end skønt will bliffue nogit langt och wiitløfftigt, epther som och sagen y sig selff er och vdkreffuer. Jeg begerrer dog ingen synderlig rettergang eller domb her nu att haffue, alleniste att ieg maa bekomme retteligen ahntegnit, och siden clarligen beschreffuitt, huis her forhandlis, epther som behoff gioris. Och om somt der aff will siunis for langt allesamens schrifftligen adt forfatte, saa er ieg kun begerrendis, adt huis schrifftter och breffuer, ieg lader lese for eder, aff publico academiæ notario maa bliffue paathegnet, saaledis adt werre skeed, och vdi huis i giffuer mig siden beschreffuitt, dett formeller vdi en kaart sum, eller och begyndellßen och enden aff samme schrifftter och breffuer ahnrørt[29]. Och huis ieg ellers muntligen beretter och forregiffuer, maa ochsaa bliffue opschreffuit, naar ieg thett begerrer, och vdi behoff gioris; vdi lige maade huis min gienpart haffuer frem att legge och schrifftlig eller muntlig adt forregiffue, och adt saa tiit som consistorium er holden, thet da maa bliffue oplest for mig, huis samme thid er bleffuen ahntegnit. Thette er y gode herrer och wenner, huis ieg haffuer paa denne thid aff eder wenligen adt begerre, forseendis mig thill ether, att y mig thette icke vdslagendis worder. Jeg forschyller thet gierne med eder alle och en huer ferdelis vdigien, i huis maade mig nogen tid mueligt kand werre.

Skrivelsen

[28] Denne Skrivelse er indført i Kopibogen 1538—1602, Fol. 217—18. Det er paa en Maade Koncepten til den Udskrift, som senere blev given T. Brahe, vi her have, men som Følge deraf ikke hele hans Brev, da der 14 April 1596 blev samtykt i Konsistorium, „at Tyges Fortale (d. e. det her anførte Brevstykke) skal indføres, saavidt han compellerer Professores, og den Commemoratio beneficiorum skal udelades; men hans Conclusion maa slet blive ude". (D. Mag. II, 307).

[29] Derfor denne ufuldstændige Anførelse af Dokumenter, som alt kjendes fra D. Mag. II. I Konsist. Kopibøger er dog som oftest Brevenes Datering anført, hvilken undertiden kan være oplysende, ligeledes karakteristiske Slutninger, hvoraf jeg tidligere har anført nogle; et Brev fra Lage Urne (nævnt i D. Mag. II, 293 under 7) endte saaledes: „Adels Breve og skriftlige Vidnesbyrd under deres Haand og Segl staa altid for fulde, uden de bliver undersagt af Kgl. Maj. og Danmarks Riges Raad. Lund 2 Februar 1596". — Hollænderen Niclas de Brints Brev (D. Mag. II, 293) var dateret: Uranienborg 13 Februar 1596; han har vel altsaa været en af de Studerende, der opholdt sig hos T. Brahe og gik ham tilhaande ved hans astronomiske Jagttagelser.

Skrivelsen er ikke dateret, men den maa dog være fra Februar 1596, thi den 25de i denne Maaned begyndte Forhandlingerne i Konsistorium om Sagen og varede i omtrent et halvt Aar[30]. Det er ikke min Hensigt her, hvor jeg kun har villet meddele det ny, jeg har fundet vedkommende Tyge Brahes Forhold til Gellius Sasceribes, at følge disse Forhandlinger i deres trættende Vidtløftighed, enhver vil selv kunne gjøre Bekjendtskab med dem i 2det Bind af Danske Magazin; kun kan bemærkes, at Dr. Gellius først søgte ved egne Bønner og andres Forbønner at fri sig fra denne Undersøgelse, og siden, da det ikke hjalp, ved, som det synes uden nogen skjellig Aarsag, at udeblive fra Retten, saaledes som følgende Forklaring af tvende Beskikkelsesmænd nærmere oplyser[31].

Wy eptherschreffne Jørgen Iffuerßøn, Peder Nielßen, studenit vdj Kiøbenhaffn, kiendis vdj dette wort obne breff, adt haffue werrit vdsent vdj beskickelße wiiß aff e. och w. mand Tyge B. thill Knudstrup, y magnifici domini rectoris och menige professorum neruerellße, thill heberlig och høglerd mand D. Gellium Sasceridis, adt hand wilde møde in consistorio, som hand om dagen thillforn ahnloffuit, och billigt wor, ther adt paahøre, huis for^ne w. Tyge B. hadde hannom adt forregiffue; hor thill for^ne D. Gellius suaredt, adt hand wor saa megit siug, adt hand icke gad ganget vd, huilcket wy strax gaffue w. Tyge B. thill kiende, der hand endnu wor in consistorio. Bleffue wy andengang vdsent thill for^ne doctor, och gaffue hannom fore, at eptherdj hand sellff icke wilde møde paa for^ne sted, at hand da wilde vdsende thuende lougachtige dannemend in consistorio, ther adt giøre och suerge hans forfald epther lougen, adt hand wor saa megit schrøbelig och ilde thill paß, adt hand icke kunde møde, om hand end gierne wilde. Tha suarit hand saaledis, adt hand icke wilde sende nogen adt giøre hans forfald, men meente, hand stod sellff noch thill throendis, og wiste sellff best sin schrøbeligheð, dog wy kunde icke kiende hannom adt werre mere skrøbeligere y dag, end som hand wor vdj gaar. Første gang wy wore hoß hannom, wor der en dreng paa kammerit hoß hannom, och gick hand sellff os imod y dørren, och thog oß y haand. Anden gang wor Søffren Anderßen hans suoger oppe hoß hannom. Och wor docteren yført y alle sine kleder, och begge gange wy wore hoß hannom, gick hand frem og thillbage paa gulffuit. Att dette for^ne er saa thillgangit, bekender wy med woris egne hender her neden wnder schreffuit, och wilde yder mere bestaa, om behoff giøris. Actum Kiøbenhaffn 26 Feb. Ao. 96.

Tyge Brahe opnaaede forsaavidt sin Hensigt med Søgsmaalet, som han fik den Udskrift af Forhandlingerne, han havde ønsket sig; men det var i og for sig kun en ringe Trøst, den Krænkelse, han havde lidt, blev ikke mindre derved; ved hele den Maade,

[30] Samme Dag (25 Febr.) blev T. Brahes ovenanførte saakaldt „Indgang og Fortale“ læst (se D. Mag. II, 291).

[31] Meddelt efter en Afskrift i Konsistoriets Kopibog 1538—1602. Fol. 200—201.

Maade, hvorpaa han behandlede denne delikate Sag — en Maade, som kun kan forstaas, naar man kjender den Tids Sæder — bevirkede han egentlig kun, at Skandalen blev saameget desto større. Uagtet alle de, i Hovedsagen dog kun lidet bevisende, Beviisligheder, han førte, er det mere end sandsynligt, at hans Uvenner alligevel tillagde ham den egentlige Skyld for, at en Forbindelse blev brudt, der paa de Tider betragtedes som næsten ligesaa hellig som Ægteskabet selv[32]. Hele denne ubehagelige Sag efterlod en Bitterhed i Tyge Brahes Sjæl, og blev en medbestemmende Grund for ham til at forlade det Fædreland, han elskede saa højt, men som efter hans Mening kun saa slet lønnede ham, der havde gjort dets Navn saa berømt.

Hvad Sagens andre Hovedpersoner angaar, kan bemærkes, at Dr. Gellius Sascerides, som ovenfor er berørt, „da Adelen i Skaane underdanigst havde gjort Anfordring og været begjærendes, at dennem maatte beskikkes og forordnes en Medicus", den 24de Marts 1595 var bleven beskikket til Provindsialmedicus med Bolig i Lund; som Løn skulde der aarlig udbetales ham 100 Daler af Rentekammeret, saalænge til han kunde blive beneficeret med noget gejstligt Gods i Lunde Kapitel[33]. Faa Dage efter fik han Ventebrev paa et Præbende og Kannikedom sammesteds, naar Biskop M. Mogens Madsen døde[34]. Dette Brev ombyttedes dog, da Bispen levede endnu i mange Aar, den 28de April 1598 med et andet Brev paa et Kannikedom i Lunde Domkirke og tvende Vikarier sammesteds, som vare ledige efter afgangne Jørgen Michelsen[35]. Aaret efter ægtede Dr. Gellius den kjøbenhavnske Raadmand Hans Skyttes Datter Anne, og i Juli 1603 blev han Professor i Medicinen ved Kjøbenhavns Universitet, i hvilken Stilling han døde den 9de November 1612[36].

Magdalene Brahe forblev, saavidt man ved, ugift hele sit Liv; 1597 forlod hun med sin Fader og øvrige Familie Fædrelandet. Fra Bøhmen skrev hun endnu flere Breve, der forraade en kraftig og bestemt Karakter, til Personer i Danmark; det sidste, der er dateret: Prag 3die Paaskedag 1608, er til Faderens gamle Discipel og Ven Professor Christen Longbjerg; men med dette Brev standse alle Efterretninger om hende[37].

---

[32] Forlovelser hævedes ved Dom (se D. Mag. 3 Række. I, 172—76), hvorved, undertiden ibetminbste, den ene af Parterne forpligtedes til at forblive i ugift Stand, saalænge den anden Part levede (jfr. Ny kirkehist. Saml. I, 29—30).

[33] Skaanske Registre. Nr. 2, Fol. 191.

[34] Skaanske Registre. Nr. 2, Fol. 191—92.

[35] Skaanske Registre. Nr. 3, Fol. 66. Herefter bør Angivelserne hos Binding (Reg. Acad. Hann. p. 210) og Langebek (D. Mag. II, 285) altsaa rettes.

[36] Acta Consist. 27 Juni og 25 Juli 1603. Binding anf. Skr. S. 211. Da Sascerides var bleven kaldet til Professor, fik han Sag med Kapitlet i Lund, paa Grund af at han vilde beholde sit Kannonikat, hvilket nægtedes ham. Hans saakaldte „Apologia" og Kapitlets Svar findes i Gehejmearkivet (Gl. svenske Jordebøger).

[37] Magdalene Brahes Breve ere trykte i D. Mag. II, 358—60, 361—65 og 369—72, det sidste ogsaa i O. Bangs Samlinger, II, 548.

Tillæg.

Fortegnelse over Tyge Brahes Lærlinge og Medhjælpere.

Det er en bekjendt Sag, at Tyge Brahe havde mange Disciple og Medhjælpere ved sine astronomiske Jagttagelser. Navnene paa adskillige af disse ere bekjendte og opregnes paa forskjellige Steder[1]. Men nogen endog kun tilnærmelsesvis fuldstændig Fortegnelse over dem har man ikke hidtil kjendt. Meddeleren blev derfor behagelig overrasket ved i den store Samling Biographica i Ny kgl. Saml. 743 Fol., i det store kongl. Bibliothek, at finde et løst Blad, der, skjønt det mangler Overskrift og enhver nærmere Betegnelse, dog aabenbart indeholder en saadan Fortegnelse over den største Del af Tyge Brahes tidligere Disciple og Medhjælpere. Denne Optegnelse, der maa være forfattet 1588 eller 1589[2], bærer sikre Spor af at være original. Forfatterens Navn kjende vi ikke, men han var Lærling af Tyge Brahe og har opført sig selv som Nr. 29 paa Listen. Han har aabenbart lagt an paa at give en fuldstændig Fortegnelse, derfor sætter han Nummer, selv hvor han ikke i Øieblikket kan erindre de paagjældendes Navne.

---

1. **Petrus Jacobi[3].**
2. **N. Fionius.**
3. **N.**
4. **Gellius Sascerides Hafniensis.**
5. **Andreas Wiburgensis, agit nunc pastorum siue ecclesiasten Wiburgi in Gutlandia.**
6. **Jacobus Hegelius siue Hegelun, agit hypodidasculum in Selandia Soræ; bene scribit et est bonus musicus, ingenij mercurialis.**
7. **Seuerinus N., turbator, phantasta.**
8. **Elias Olaj Cymber[4].**
9. **M. Nicolaus Norwegianus[5], præco diuini verbi Hafnie, in arce regia.**

10.

[1] Wegener, Hist. Efterretn. om A. S. Vedel 2 Udg. S. 147; R. M. Petersen, Bidrag til den danske Literaturs Hist. III, 234 ff.

[2] Bemærkningen ved Nr. 13 paa Listen viser, at Fortegnelsen ikke er forfattet tidligere end 1588, men paa den anden Side kan Optegnelsen ikke være sket efter 1589, i hvilket Aar Christen Sørensen Longbjerg (Longomontanus) blev T. Brahes Discipel (Petersen a. Skr. III, 236), thi dennes Navn findes ikke paa Listen.

[3] Peder Jacobsen Flemløse var i 10 Aar Tyge Brahes Medhjælper, se R. M. Petersen, a. Skr. III, 234 f.

[4] Elias Olsen Morsing, se Gassendus, Tychonis Brahei Vita. Ed. 2da p. 56—58. Petersen a. Skr. III, 235. 240.

[5] M. Niels Lauridsen Arctander. Døde 1616 som Biskop i Viborg.

10. **Rudolphus Groningensis, in primis non erat studiosus, creatus procuratione Tychonis in studiosum Hafnie, vbi deposuit Bacchanten, fuit apud Tychonem per 3 annos.**

11. **Joannes Buck Cymber, natus non procul a Collingo, in pago Nabul**[6]**, fuit optimi ingenij, occisus iactu lapidis ab altero quodam studioso Hafnie.**

12. **Andreas Jacobi Lemwicensis Gutlandus siue Cymber, fortasse alicubi pastor in Gutlandia.**

13. **Otto Wislandus Islandus**[7]**, episcopus in Islandia, est mediocris grammaticus aliasque non ignarus.**

14. **Joannes Wardensis Cymber, sacellanus in quodam pago in Gutia.**

15—20. (Navnene anføres ikke, men der bemærkes om 12—20): **Hi 9 vno eodemque tempore accesserunt, menstruoque spacio vel vltra, petentes et obtinentes dimissionem, discesserunt.**

21. **Dauid Joannis Sascerides**[8]**, Gellij frater, fuit hic per semissem anni.**

22. **Jacobus N. Malmogiensis, egit in hac insula diaconum, et fuit studiosus, is primus literas obligationis dedit ad triennium, nunc est sacellanus Malmogiæ, vel eius loci in vicinia, degit tamen Malmogiæ, non fuit autem hic diutius quam sesquiannum.**

23. **Christiernus Joannis Ripensis**[9]**, accessit eodem tempore, quo antedictus Jacobus N. Malmogiensis discessit, nempe anno 1586 circa finem Aprilis, videlicet 27 Aprilis. Discedebat anno 90, 23 Aprilis**[10]**.**

24. **Petrus Richterus Haderslebiensis, fuit hic fere per semi annum.**

25. **Iuarus Hemmetensis Cymber**[11] **de pago Hemme in Cymbria, vbi pater eius pastorem agit, fuit hic per semestre, fuit poetici ingenij.**

26. **Sebastianus, regiæ mensæ alumnus, fuit Borussus, vertit librum danicum in idioma germanicum, non dedit operam mathesi, fuit hic per mensem vnum vel alterum.**

27. **Joannes Hamon Dekent, Anglus nobilis, fuit hic studiosus, fuit hic per quadrantem anni, et ingenij mercurialis, musicus, et alias mediocriter eruditus.**

28.

[6] D. e. Nebel.

[7] Odd Einarsen, blev Biskop i Skalholt 1588. Hans Ophold hos T. Brahe omtales hos Finn. Johanneus, Hist. eccl. Islandiæ. III, 333.

[8] Se Danske Magazin II, 294.

[9] Siden Professor ved Universitetet. Døde 1642 som Biskop i Aalborg.

[10] Bemærkningen om Bortgangen er tilføjet senere.

[11] Døde 1629 som Biskop i Ribe.

28. Joannes Joannis Wensaliensis Cymber, fuit hic per sesquianum, erat astrictus autem ad 3 annos.
29. Ego.
30. M. Nicolaus Collingensis.
31. Martinus Ingelli Coronensis.
32. Christiernus N. de Ebenthod [12] oppidio Cymbrie, huc missus a Falcone Göye [13], fuit proximus, qui post Christiernum Joannis Ripensem accessit, fuit..... [14].

IV.

Regnskabsbog over Indtægten af Landehjælpen 1524—1526.

Originalen, hvorefter dette Stykke er aftrykt, er en i Svineskind indheftet Foliant, hvori der hist og her findes endeel ubeskrevne Blade, medens de øvrige ere beskrevne med forskjellige Hænder, blandt Andre Claus Gjordsøns og Laurids Olmands, der ogsaa jevnlig optræde talende i første Person. De tre første Blade af Bogen mangle, og at de idetmindste tildels have været beskrevne, kan sees af nogle smaa halvt hensmuldrede Brudstykker deraf, som ligge foran i den; og idethele er den forreste Del af Bogen noget ilde medtagen af Ælde og Fugtighed. Dog giver den, selv i denne mangelfulde Tilstand, værdifulde Bidrag til den Danske Statistik fra denne Periode, navnlig den gejstlige, og kan vel betragtes som et passende Sidestykke til de Optegnelser af Claus Gjordsøn og det Register over Lenene, som ere meddelte i Nye Dske Mag. Bind VI.

Siellanndt.

Købennhaffnnslenn.

Mynn herres naade gaff Peder Billatzenn befaling........ Henrick Myntter borger i Købennhaffnn v^c marck dansk .... stycke engelsth vtaff thenn landhielp, handt scall....... Købennhaffns lenn, som schulle til j^c tusind gyldene.

Item en schall handt fornøge hannom iij^c march for j^c alne engelst, som offuerst fick til knegtenne. Datum Haffnie feria 3ª post Mathei anno etc. mdxxiiij.

Thesse two for screffne befalinger bleff icke fultgiordt, thii fick her Henrick Hansen befaling siden atbetale hannom aff then bagstadt etc.

[12] Sic! Skal være Ebeltoft.

[13] En Slægtning og Ven af Tyge Brahe og dertil en meget lærd Mand (Gassendus, T. Brahei Vita. Ed. 2da p. 58).

[14] Papiret er hensmuldret i Randen, saa at et Par Ord ere gaaede bort.

Her

Her Matis Ericksen .... quittantz paa xlv march, som handt haffuer opbort .... landthielpen for xxx gaarsedt for Toreby. Datum Kollinge sexta feria post Antonij anno etc. mdxxv.

Her Oluff Niellsenn ffick quittantz ij^c lb. march vti lb. mynt for iiij^c danske march oc j^c xxxiiij march for thenn landthielp aff hans tiennere paa Møen oc vtti Siellandt och aff hans gaarsede for Wallø, regnendes xl gaardsede for et fult leg, dog vndentagen xv eller xvj gardsede, som boe paa Walløssgaardtz rette gaardtziordt. Datum vt supra.

Her Oluff N(iel)sen ... quittantz paa xxxiij march aff landthielp for thii tie... Holmelenn och for tiennerne til Abramstrvplen... landthielp j^c xxxvij march. Datum vt supra.

Otte Thegennhuff ... quittantz paa xxviiij march aff lanndhielp for xviiij ... o-nens tiennere til Hagested. Datum vt supra.

Mester Jenns Tedtz fick quittanntz paa ij^m iiij^c march, som hannd haffuer (antuor)det frann seg paa regenscap aff landhielpenn i (Harrisborg), Holbecks och Abramstrups lenn. Datum Kolling ...... post Anthonij anno etc. mdxxv.

Her Henrick Hannssenn ffick quittantz paa iiiij^m j^c x march pendinge oc xxviiij lodt ...., som hand haffuer opboret aff landhielpen paa ... Wordingborglenn, Skioldenesslenn oc Korssørelenn. Datum Kollinge dominica post Anthonij anno mdxxv.

Per Billatzenn ffick quittantz paa iij^m march, hand haffuer opboret aff landet i the lenn, hand haffuer i befaling. Datum Kolling vt supra.

Vincentius Brockmanndt ffick quitantz paa ij^c xix marck vij ß d^e h. xxviiij march xiiiij ß vtj sosslinger. Datum vt supra.

Her (An)ders Bilde yte klar regíster fra s.. pa ... help vt aff Steufns herret oc fick quitantz pa vj^c lxxxxviiij march aff same lan ..... oc stodt entet igen. Datum Kolding mdxxv die Dorothee. Oc fick vtj same quitantz en quitantz pa xij kirker theres help vtj same herret oc for offuerskat aff Store Hiddinge etc.

Myn herres nade fick alle thesse penninge paa Gottorp, som h. n. skreff mig profesto purificationis.

Her Jochim Bek fick en quitantz pa xl march agterstade af Holbek len pa mester Jens Tetz vegne, mdxxvj quasimodogenitj vtj Kiøpenhafn. Her Lauris Olman fik pendingene.

Aarss stigth.

Her Moghenns Gøe fick breff til mester Johann Friis, at hannd schulle antuorde hannom tw tusindth march aff thenn lanndhielp i Aarsß biscopsdom. Datum Riipis die presentationis anno etc. mdxxiiij. Ad mandatum dominj regis proprium.

Mester

Mester Johann Friis feck quittantz paa iij^m iiij^c x march xj ß danske, ßom handt antuordet fran seg paa regenscap aff landthielpenn vtti Aarss stigt. Datum Kolling sancti Marcellj pape anno etc. mdxxv. Nicolaus Giørtze.

Eriick Stygge feck quittanße paa j^c xxxij march fore landhielpen, han haffuer vpboret aff lxxiij hans tienere vtj Skanderborg len oc Nørrewongs herret, oc fore fempten hans tienere wtj Røgsøøherrett. Datum Kollinge sancti Mathie apostoli affthen anno etc. mdxxv.

Mester Jahan Friis fick quitants pa ij^c iiij march ij ß aff landhelp. Datum Kolding mdxxv feria 2^a post reminiscere.

Morten Skinckel feck quitants pa vij^c march iiij r. g. vdj guldt aff landhelp vtj Bygholm leen oc l march ij album aff Tordrup len. Datum Kolding mdxxv feria 3^a post letare.

Erick Stygge pa Mattrup fick quitants pa xv march for x aff hans tienere vtj Salling vtj Tiset sogn, oc paa xv march for x aff hans tienere vtj Henberg-herret, som er iij vtj Heenesogn, en vtj Dalby sogn oc ij vtj Brøndum sogn oc iiij vdj Huidberg sogn. Datum Kolding tiisdagen epter Philippi et Jacobi mdxxv.

Item haffuer Erick Stygge xij eller xiiij tiennere wtii Wonss sogenn i Saling, the will inthet giffwe før en bønder oc menige mand giffuer.

Item haffwer Erick Stigge xx tiennere i Morss oc xij i Hanherrett, thennom sier hannd magister Morthen Krabbe haffuer opboren aff ther mett haffuer etc.

Item haffuer han xij tiennere wtii Hemersossell i her Peder Lyckes len, thennom haffwer wor kæreste nadigste herres scriffuer wpboret aff etc.

Pether Skram tiill Wrup fick qwittanß paa xxix march oc elleffue ß danske aff landhelpen aff nogre aff hans thener. Gyffuet Kollinghe søndag epther helighe korss dag inuentionis 1525.

Riiber Stigth.

Landthielpenn.

Her Lauris Olmanndt fick quittans paa ij^c xxvij march vij ß, som hanndt haffuer opboret aff landhielpen aff Kollinglenn. Datum Kolling quinta feria proxima post Anthonij anno etc. mdxxv. Relator Nicolaus Gortze.

Mogenns Munck ffick quittantz paa iij^c v march aff landhielp aff hans tiennere. Datum Kolling vigilia conuersionis anno etc. mdxxv.

Mester Christiernn Huid fick quittantz paa vij^c lxx march ßom (handt) antuordet frann seg paa regenscap af landthielp i Harsysel. Datum Kollinge die Paulj conuersionis anno etc. mdxxv.

Mester Mogenns Kaasß fick quittantz paa iiij^c xxxj march aff landhielpenn vti Barsysel. Datum Kollinge 3^a feria post Pauli conuersionis anno etc. mdxxv.

Mortenn

Mortenn Skinckel fick quittantz paa ij^c xx march aff landhelp i Enleherreth Datum Kollinge dominica post Paulj conuersionis anno etc. mdxxv.

Her Lauris Olmann ffick quittantz paa iij^c march aff landhielp i Kollinglenn. Datum Kollinge 3^a feria post Paulj conuersionis anno etc. mdxxv, oc sammetiidt antuordet handt xxiiij march meer en som forschreffuit staar, som hans quittantz inneholler.

Mester Mogens Kaeß fick quitants pa i½^c xxiiij march pa regenskap. Datum Kolding othensdagen for Valentinj mdxxv.

Morten Skinckel fick quitants pa i½^c march profesto Valentini ibidem.

Henrick Stamppe fick quitants at her Niels Glambeck ytthe paa hans vegne j^c lxviij march iiij ß ij album aff landhielpen wtij Westerherrett. Datum ibidem dominica proxima post Valentinj martiris anno etc. mdxxv.

Mester Christiern Huidt fick quitantsse paa viiij^c v½ march danske, som han haffde wpborett i Hardßiille. Datum Kollinge feria 2^a carnispriuij anno etc. mdxxv.

Mester Mogens Koeß fick quitanße paa v½^c xxij march iiij ß danske wdt aff landhielpen i Riiper stiigt. Datum paa Kollinge første søndag i faste aar etc. mdxxv.

Morten Skinckel fick quitants pa ½^c v½ march j album aff landhelp vtj Nørwongsherret. Datum Kolding mdxxv feria 3^a post letare.

Viiborg stigt.

Lanndhielpenn.

Lucas Krabbe ffick quittantz paa lxxviij march, ßom hand haffuer vpboret i landthielp aff hans egne tiennere, oc aff hanns systers frue Annes Matis Lyckes efftерleffuerskes tiennere vti Saling oc Fiensherret. Och paa xx march, ßom handt antuordet paa fru Karinntz her Niels Høgs ridders effthеrleffuerskes vegne for hennes gaardseder for Eskier, oc xx march for hennes tiennere i Vanfulherret, xxvij march vj ß for hennes tiennere i Ty. Och paa l march, ßom handt antuordet paa mester Morten Jenssens vegnne aff then landthielp i Wiborgh stigtth. Och sammeledis paa j^c xi½ mark ij ß j album, ßom hand antuordet fraa seg paa bisp Jørenn Friißes wegnne for landhielp aff hanns tiennere. Datum Kolling die purificationis anno etc. mdxxv.

Mester Morten Jensen sende met Jens Huaß aff then landhelp, han haffuer vpboret vtj Wiborg stifft, viij^c xlij march ½ ß pa regenskap, ther bleff Jens Huaß quiteret for vtj Kolding mdxxv die Blasij.

Jens Huaß fick quitants pa lvii½ march pa bispen aff Wiborgs vegne aff then landhelp bispens tiener vtj Salling vdgiffue skulle pa regenskap. Datum Kolding mdxxv feria 3^a post oculj.

Item fick mester Morten Jens Huaß vj^c march, som han seier, her for vthen.

Vendelbostygth.

Vendelbostygt. Landhielpen.

Mester Morthen Krabbe fick quitanße paa j^{m} iiij^{c} vj march xij ß paa regenskaff aff landhielpen, oc her Offue Vincents fick then quittanße. Datum paa Kollinge slott sti. Mathie apostoli affthen aar etc. mdxxv. Canceler annammet.

Her Offue Vincents paa mester Morthen Krabbes wegne fick quitanße paa j^{m} ij^{c} xlij march A oc xxiiij lodt sølff. Datum Kollinge sabbato post inuencionis sancte crucis anno etc. mdxxv. Mester Christiern Huidt annammet pendingene.

Mester Morthen Krabbe ffick quittans paa iij^{c} marck paa regenskab aff landthielpen aff Vendelbaa stijgt. Datum Otthonie ipso die sancti Dionisij anno etc. mdxxv. Relator Nicolaus Gorße canceller.

Quittanßer paa lanndthielpenn vtti Fynn stigtt.

Her Peder Lycke fick quittanß paa xiij^{c} xl viiij marck xj ß j album aff landthhielpenn aff Nyborg lenn, Hindßholmlenn oc Tosindth, ßom handth haffuer antuordet paa regennscab. Datum Kollinge quinta feria post trium regum anno etc. mdxxv. Nicolaus Giorße.

Mester Lauris Ollmann fick quittanß paa vj^{m} ij^{c} march paa reghennschap, ßom hand haffuer vpboret i Fynn och Lawindt, som hanndt i befallning haffuer. Datum Kolling sabbatto proxima post trium regum anno etc. mdxxv. Nicolaus Giørße.

Mester Axell Iwll ffick quittanns paa v^{c} marck, ßom hanndt antuordet frann seg paa mester Lauris Olmanndß vegnne aff landthielpenn i Fynn i Hinßegauel len. Datum Kolling quinta feria post Anthonij anno etc. mdxxv. Ther fick mester Axel myn quitants pa vt supra.

Laalandth och Falster.

Otthe Holgerssen feck quyttanze paa iiij^{m} iiij^{c} ij march iiij ß aff landhielp i Lalandh. Datum Kolbinge profesto Valentinj anno mdxxv, som for^{ne} Otthe fornøgde vor k. nadigste herre paa Gottrop, vntagne iiij^{c} x march, han gaff wor k. n. h. skøtter, som ligge vtj Nagskowf, oc xiij march j album, han lodt fornøge meg Nicolaus Gorße[1]).

Item Jørgen van der Wisk feck quyttanze paa ij^{m} xxx march xj ß. Datum Kolbinge profesto Valentinj anno etc. xxv. Thesse penninge fornøgde for^{ne} Otte Holgerssen vor kæreste nadigste herre paa Gottorp[2]).

Item haffue her Otte oc Iurgen offuer antuordet register pa mandtalet bode vtj Falster oc Lalandt.

Siellanndth.

[1]) I Margen: de restantia nihil mihi constat.
[2]) I Margen: de restantia nihil mihi constat, neque facta est mentio in registris.

Siellanndth.

Biscop Lage Vrne feck quittantz paa femhundret march paa regennscap aff ftigtens fierde part visse renntte til at betalle j^c tusind gyldene met i Kiil til omslagh. Datum Haffnie 2^a feria post Mathei anno etc. mdxxiiij. Relator her Henrick Krummedige. Creditur magister Magnus Kaaff recepisse¹).

Biscop Lage Vrnne ffick quittantz paa vj^c xvj march j ß j album j ₰ och lxxxvj lodt sølff, regnenndes huer lodt for xx ß, er summen vij^c xxxvj march j ß j album j ₰ aff hans biscops sedes fierde parth visse rentte och sammeledes aff hans kronens lens tredie part visse rentte. Datum Kolling sexta feria post Anthonij anno etc. mdxxv.

Item fierde parttenn aff bispens aff Siellandtz stickts wisse renntte rwg, byg och smør met the for ordth oc wilckor, ßom hans naade och bisper vti Dannemarch haffue vedtaget att giiffue wor k. naa. herre i thette aar, løber vti pendinge xj^c xxxj march, regnendes iij tønner kornn vti huert pundt oc huer tønne for xij ß oc huer tønne smør for x march, ther aff kom til Gulland v^c march.

Jochim Beck fick qwittans paa mester Jens Thetz wegne paa xix mℬ aff landhielpen. Datum Vestrvpe feria 6ta ante Dionisij etc. Relator Nicolaus Giortze.

Aarss stigt.

Biscop Offue Biilde fick quitants paa v^m j^c xxx march danske aff kirckernes pendinge, som han haffde wpborett i hans stygt. Datum paa Kollinge julle affthen, oc lodt han antworde clare register fran seg. Thet ene twsinde march annammett mester Anders Glob i Aarss at ßolde knechte met oc the andre annammede ieg Lauris Olmand.

Item lodt han samme tiidt antworde meg viiij^c xxv march vij ß j album oc fick ther quitanße paa wdt aff hans biscops sedes fierde partt vißße renthe, som han vnder sig hafde, aff smør, item oc byug, oc hans kronens lens tridie partes vißße renthe smør, item byg oc pendinge. Datum i Kollinge julle affthen aar etc. mdxxiiij. Her Lauris Olmand.

Thette effter^ne er register paa alle sognne kircker vtti **Aarss stigtth**, ßom verduge fader her Offue Bille biscop till Aarsß lod antuorde frann seg iwle affthen vtti Kollingh anno 1524 met hanns naabes capellann her Peder Pripp.

Bierghe herreth: Affens x march. Barid xx march. Klacrundt xvj march. Bierge xviij march. Gludt xviij march. Hiernnø x march. Neffager xx march. Rorup xx march. Skiolldæ xviij march. Vrløff xij march. Brigstedt x march. Seidt

¹) „Creditur magister Magnus Kaaff recepisse" er udstreget og „Relator her Henrick Krummedige" skrevet ovenover med en anden Haand.

Seidt[1]) x march. Vordt[2]) xij march. Stoffby xx march. Hornnum x march. Summa ij^c xxv marck.

Hattingherredth: Orwm[3]) x march. Kornning xx march. Daugaardth xv march. Dalby iij march. Engom xv march. Hatting xv march. Hedenstedt xx march. Løssningh xx march. Ølstedt xviij march. Stenderopp xx march. Jerckndagell[4]) x march. Tirsstedth xv march. Torstedt xv march. Summa ij^c xlv march.

Nymherretth: Bording[5]) viij march. Hornnborgh xviij march. Wnderup xij march. Hweringh xv march. Tamdrup xxij marck. Nym[6]) nichil debit; soluit x march vt supra. Summa lxxv marck.

Dreherredth: Owstet xx march. Aarss[7]) viij march. Bierck xx march. Gangstet xij march. Kattrup x march. Lwnndum x march. Nøbell xv march. Ørißløff xxij march. Seffwindt xv march. Tolstrup xv march. Tørning x march. Werre xv march. Vedstedt xviij march. Ydingh x march. Hanstedt xx march. Ore kircke xviij march. Hullcki xv march. Summa iij^c viij marck.

Haßherretth: Aaldrup[8]) x march. Bierreager xxj march. Dyngby[9]) viij march. Fallingh xij march. Gyllingh xxiiij march. Gaasmer xxj march. Hallingh xij march. Hundßlundt xxiiij march. Ranndtløff xv march. Huilstedth xij march. Kysingh[10]) vj march. Nødeløff xvj march. Oddert xxj march. Saxill xvj march. Torrilldth xv march. Twenstrup x march. Wlde[11]) xv march. Yrtingh x march. Alrødt xij march. Summa iij^c xxx march.

Braßherreth: Aale xij march. Klaaborgh x march. Eystrop xxviij march. Hammer x march. Tørringh xviij march. Snedæ xxx march. Linderup x march. Wraß x march. Toem xviij march. Summa j^c xlvj march.

Torstingherreth: Tonningh xx march. Tredenn x march. Føglingh xxvij march. Grestrup xv march. Ring x march. Binningh x march. Tørsting x march. Brytup x march. Visingh xij march. Summa j^c xxiiij march.

Hißherreth: Kragelundt xj march. Lenningh[12]) x march. Balle viij march. Seglingh x march. Serop xiij march. Sueningh[13]) x march. Sostrup xij march. Gedwadt xj march. Funderth x march. Summa xcv marck.

Liwsgaardherreth: Elsborgh xv march. Grønbeck xv march. Hengij xv march. Høbergh xv march. Hørup xv march. Løffringh xv march. Sørløff[14]) xv march. Vngstrup[15]) xv march. Tonningh[16]) xv march. Vindesløff xv march. Viom xv march. Liwsgaardth xv march. Summa j^c lxxx march.

Ringherredth:

1) Nu under Udt.
2) Bør vist rettes til Voodt.
3) Nu i Bjerge Herred.
4) Nu under Hatting.
5) Nu under Hvering.
6) Nu i Tyrsting Herred.
7) Bør vist rettes til Aaess, nu under Søvind.
8) Nu under Hundslund.
9) Nu under Bjerreager.
10) Nu under Saxild.
11) Nu under Odder.
12) Skal vist rettes til Lemmingh.
13) Skal vist rettes til Sinningh.
14) Skal vist rettes til Søreløff.
15) Nu under Torning.
16) Skal vist rettes til Torningh.

Ringherredth: Astrup xvij march. Tiiswedt xxviij march. Kaaltth xxiiij march. Ormsløff xviij march. Widby xviij march. Holmæ vij march. Bederth xij march. Malling xxx march. Tullstrup vj march. Maarsledt xxvj march. Trandbierg vj march. Summa ij^c xxxxij march.

Hielmsløherreth: Aesløff xv march. Mesingh x march. Stillingh xv march. Horning xx march. Dosswerdt xviij march. Benngy xx march. Yldrup[1]) x march. Frweringh xx march. Betwedth x march. Skanderop xx march. Wrolde[2]) x march. Blegindt iiij march. Summa ij^c xxij march.

Sampsø: Betzenn xv march. Trandberg xv march. Kaalby xv march. Otthennsborg xv march. Norby xv march. Summa lxxv march.

Mollsherreth: Aggrij xx march. Eghenns v march. Krwndbøllo[3]) v march. Raaelßøø v march. Twedth xxv march. Bestofftth xv march. Helner xv march. Drogby xl march. Ebeltofftth v march. Summa j^c xxxv march.

Sønderherrett: Albøgi xvj march. Aaælßø xxx march. Kaaling vj march. Eldrup[4]) vj march. Felballo xx march. Høyet vj march. Hwmmo xvj march. Rødager xxv march. Stabrwnndt[5]) viij march. Betelby xvj march. Hyllestedth xv march. Lyngby xxx march. Fogelsløff xvj march. Røsneff[6]) x march. Tijstrup xv march. Summa ij^c xxxv march.

[Tystrop her Henrick Nielsßenn respondebit pro ea[7])]. Nørherreth: Fiellerup xx march. Endtzløff xvj march. Ginderup xx march. Hammeløff xv march. Orwm xx march. Tøstrup xx march. Begersløff viij march. Voelby xx march. Gerilldth xxv march. Rimßø xvj march. Glesborgh xvj march. Hemmet v march. Karlby x march. Kasbergh viij march. Nymtofft x march. Willeßø v march. Grindo xxvj march. Gamell kircke[8]) x march. Summa iij^c xx march.

Rogßøherreth: Estrup xv march. Holbeck xv march. Vbby v march. Boræ ix march. Orstedth xxx march. Summa lxxv (sic) march.

Sønderhalherret: Aaningh viij march. Faring xxx march. Aarsløff vj march. Koedt xij march. Krogsbeck x marck. Glenstrup[9]) vj march. Giesingh xxj march. Huilsager xxv march. Lymæ xxiiij march. Myngindt v march. Nerager xx march. Øster Allingh xvj march. Søby vj marck. Skaddert vj march. Vester Allingh vj march. Skørringh vj march. Veffwildth xxx march. Hørringh xxiiij march. Vering xx march. Betelby xx march. Cristrop xv march. Summa iij^c xv (sic) march.

Liisbergherredth: Elstedt x march. Edeløff ix march. Grwndfør xviij march. Liisbergh xviij march. Spøring xviij march. Søffthiin xviij march. Triigii xx march. Ølstedth ix march. Summa j^c xx march. Østerliisbergherret:

1) Nu under Dover.
2) Nu under Skanderup.
3) ɔ: Knwdbøllo, Knebel.
4) Bør vist rettes til Ebdrup.
5) Nu under Rødager.
6) Bør vist rettes til Rosmuff.
7) udstreget.
8) Nu under Grenaa.
9) ɔ: Marie Magdalene.

Østerliisbergherret: Eggo xv marck. Skøstrup xxv march. Hornslet xij march. Hiortzhøff xij march. Mørcky xvj march. Todbergh xij march. Mebelby v march. Bregnit xxiiij march. Summa j^{c} xxvj (sic) marck. Torsager xxiiij march, Erick Erikſenn tiil Kallø leuauit oc ſende meg met Jens Huas.

Halsløffherreth: Aaby xij march. Brabrandt xvj march. Aarsløff xv march. Lyngby xiij march. Trwe[1]) xv march. Tiellsth xxiiij march. Kastedt xij march. Vedelby xx march. Hasløff xiiij march. Skeyby vj march. Summa j^{c}xlvij march.

Saffbroherreth: Farop viij march. Forlby xiij march. Halwin xxiiij march. Hadstenn x march. Witthenn viij march. Laddingh xxiiij march. Lyngo xxiiij march. Nørring[2]) xv march. Saffbroe xiij march. Skiolleløff[3]) xiij march. Summa ij^{c} ij march.

Galthennherreth: Aarsløff[4]) vj marck. Vesingh xj march. Galthenn xv march. Haslom xxv march. Halling vij march. Hadbiergh xv march. Nielstrup[5]) vj march. Delsth xiiij march. Lierbiergh v march. Ødom xxx march. Verom xviij march. Vollum xx march. Orwm xxv march. Rwdæ xvij march. Larbergh xj march. Summa ij^{c} xxv march.

Framløffherret: Framløff xxx march. Horløff xx march. Ringh ix march. Stierda xij march. Galthenn ix march. Høffwerdth[6]) ix march. Bordwm xiiij march. Seloff xv march. Skiøringh x march. Skiidæ xxiiij march. Skoffby xij march. Summa ij^{c} xiiij marck.

Giernherrett: Allingh xij march. Lenoff xx march. Biertrop[7]) viij march. Tulstrop xviij march. Dallerop xx march. Laesby xx march. Sparup xx march. Røgenn xv march. Hammeløff xv march. Jernnet[8]) x march. Wolby x march. Gierne xx march. Skorup xij march. Smengi[9]) xv march. Vissingh[10]) x march. Søby xij march. Skanderop xviij march. Summa iij^{c} v march.

Hoffuelbergherret: Skøidt xij march. Hoffuelberg xx march. Grandzløff xxviij march. Haffrum xiiij march. Nerdæ[11]) xiij march. Saell xx march. Torsfø xiiij march. Vegersløff xx march. Agtth x march. Verløff xxv march. Guuløff xv march. Salæ x march. Hoesløff xviij march. Gierning xx march. Summa ij^{c} xxxix march.

Gierløffherreth: Klattrup[12]) viij march. Kasberg xvij march. Dalby offuer xviij march. Dalby neder xj marck. Endzløff x march. Gierløff xx march. Tiærby[13]) ix march. Rogby xix march. Tøssløff xxij march. Vinbles xxj march. Vdtby offuer[14]) x march. Vdbyneder xv march. Sødring x march. Summa ij^{c} xl march.

Nørhalherreth:

1) Nu under Brabrand.
2) Nu under Folby.
3) Nu under Lading.
4) Borup? eller Ersleb i Galten Sogn?
5) Nu under Rude.
6) Nu under Storering.
7) Nu under Linaa.
8) Nu under Hammel.
9) Nu under Tvilum.
10) Nu under Venge, Hjelmslev Herred.
11) Nu under Havrum.
12) Nu under Udbynedre.
13) Bør rettes til Kiærby.
14) Nu under Udbynedre.

Nørhalherreth: Afferj xx march. Fardrup xv march. Gaaßom xx march. Haldt xx march. Koustedt xv march. Spentrup xx march. Twedæ x march. Torsløff x march. Lindæ x march. Glenstrvp xx march. Hanlest[1]) x march. Hoo[2]) x march. Summa ij^{c} xxx march.

Otthennsillherreth: Falsløff xx march. Hogbro xx march. Swennstrvp x march. Hornum x march. Hæm xv march. Skiellerop x march. Snebangh xx march. Sæm xv march. Sønder Otthensill xx march. Nør Otthensiill x march. Summa ij^{c} march.

Støffringherreth: Albeck xx march. Bierby[3]) x march. Borup xx march. Gierning[4]) x march. Haritzloff xx march. Læm x march. Melderup x march. Koustedt[5]) xx march. Steffring xx march. Tierby[6]) x march[7]). Summa ij^{c} march.

Summarum paa alle kirker i Aarff stigth, ßom kornn tiende haffue, iij^{c} xlij.

Vnndhenntagenn [Torssager][8]) Tiistrup och Nym och vnndhenntagenn nogle sognekircker i køpsteden, som icke regnede ere.

Summarum aff alle for^{ne} pendinge aff for^{ne} sogne kircker i Aarff stigtth v^{m} j^{c} xxx march.

Aff theßße for^{ne} pendinge ær aff regnet et twsindth marck, ßom biscop Offue Bille i Aarff oc capittell ther sammestedtz lannte wor kieriste nadigste herre nw effther Michaelis, hans naade wor i Aarsß, till at lønnæ hanns nadis lanndtzknecte met, ßom hanns naadis breff ther om ydermere vtwißе.

Sza bliiffuer nw igenn aff theffe for^{ne} penndinge, ßom biscop Offue Billde nw sennde hanns naade met hanns capellann her Peder Pripp, iiij^{m} j^{c} xxx marck.

Ther nest sennde oc biscop Offue Bilde til vor kieriste naadiuge herre met for^{ne} hanns capellann fore thenn fierde part aff biscops sedenns godtz, ßom hanns naade siellffuer haffuer vnnder seg, regnenndis huer tønne rug eller byg for xij ß oc tønne smør for x march, och sammeledis sennde handt och fore thenn tridie part aff the herrede, hannd haffuer aff kronnenn, regnendes huer tønne rug eller byg oc smør som forschreffuit stonnder, oc tridie parten aff rede penndinge, thaa løber thet til hobe at regne viiij^{c} xxv march vij ß j album.

Och her met er klart giorth for alle for^{ne} sogne kircker oc thessligeste fore sedenns gods oc kronnens herrede, ßom biscop Offue Bille haffuer vnnder seg, vnndertagne the iij kircker, som findes i registeret.

Erick Ericksen sende mig Nicolao Gortze xxiiij march aff Torsagger kirke met

[1]) Bør vist rettes til Handest, nu under Glenstrup.
[2]) ɔ: Karleby? under Glenstrup.
[3]) Nu under Borup.
[4]) Bør vist rettes til Gieming.
[5]) Skal vist være Raasted, Annex til Kousted i Nørrehaldherred.
[6]) Nu under Giminge.
[7]) I Originalen tilføies ved ethvert af de ovennævnte Sogne: solnit.
[8]) Udstreget.

met Jens Huaß oc fick Jens Huaß quitants pa themnom vtj Kolding mdxxv die Blasij.

Mester Jørgen Samsing[1]) sende meg ix march for Nym kirke oc xv march for Endelaffue, feria vj ante Valentinj mdxxv.

Riiberstigtth.

Register paa kircker i Allmindtsysell, ßom her Tameß Huaß fult och klart giorde paa mester Oluff Munncks vegne, cantoris i Riipe.

Primo Smestrop xxiiij marck. Vinninge vj marck. Villerup[2]) xxiiij march. Ydingh[3]) vj march. Brestrup viij march. Pestedt x march. Garssløff xx march. Vettelby xx march. Østedt x marck. Taweløff xxiiij march. Kongstedt[4]) vj march. Hedersløff xx march. Viff x march. Gewerslund xxv march. Skerup v march. Elltangh xx march. Villstrop x march. Almynn xv march. Kollinng xv march. Starup xx march. Nobell[5]) x march. Høuæ xx march. Jerlløff x march. Twedt[6]) xxj march. Worbasi ix march. Hedennsuig xv march. Becki xv march. Erste[7]) xxij march. Jordrup viij march. Erissø xxij march. Vamdrup xxij march. Hiardrup viij march. Anste xviij march. Gestenn xij march. Skandrup xxij march. Viirstedt viij march. Hartte xx march. Brandrup x march. Summa paa kirckernne xxxviij kircker.

Summarum v^c lxx marck, och therpaa fick for^ne her Thameß Huaß quittantze paa. Datum Kollingh sexta feria proxima post trium regum anno mdxxv.

Mester Gunne deghenn i Ripe fick quittantz paa viiij^c xxxviij march, ßom handt haffuer oppboret aff kirckernne i Wardtsysel. Datum Kolling sancti Marcellj pape anno etc. medxxv.

Register paa for^ne kircker vtj Warsysell huilcke ære lx oc iij, di at Vilslø kircke gaff halff hennes rentte vt met kircker vti Synner Jullenndt.

Register paa kircker vti Jelling syßell.

Vetle xv march soluit. Hornstrvp xx march soluit. Greff xij march soluit. Snede xxiiij march soluit. Voldom x march soluit. Langskov vij march soluit. Syndbierg xx march soluit. Vindeløff viij march soluit. Kolderup ix march soluit. Jellingh xxiiij march soluit. Howerdt vij march soluit. Skybeth xx march soluit. Bredstedt[8]) xxiiij march soluit. Nørup xx march soluit. Randbøl xv march soluit. Gadbiergh xv march soluit. Lindeballi vij march soluit. Ringiffue ix march soluit. Omme xx march soluit. Grinstet x march soluit. Bronlø[9]) xxiiij march soluit. Tyregod

[1]) Der har først staaet Skobborg.
[2]) Skal være Vllerup, nu Fredericia.
[3]) Nu under Odsted.
[4]) Nu under Bredstrup.
[5]) ɔ: Nøbell.
[6]) Egtved.
[7]) Nu Lejrskov.
[8]) ɔ: Bredsten.
[9]) ɔ: Brande.

Tyregod xv march soluit. Vesterkircke vij march soluit. Giiffue xv march soluit. Nykircke xx march soluit, restat j march. Giifueskodt viij march soluit. Huixel xx march soluit. Summa ccccv march.

Oc feck mester Matz Høne, kanick i Riipe, quittantz pa for^ne^ swm. Datum Kolling die Marcelli pape anno etc. mdxxv.

Mester Hans Sørennsen fick quittantz paa ij^m^ xxx march danske aff kirckerne i Harsyssell, som hanndt antuorde frann seg paa mester Claus Giortzes vegnne. Datum Kolling 3^a^ feria proxima post Marcelli pape anno etc. mdxxv.

Register paa for^ne^ kircker vti Harsyssell.

Primo Hammeromherreth: Skarilldt xv march. Arnborgh x march. Fellingh x march. Assing vj march. Rynndth xv march. Hørningh x march. Ischast xx march. Gellerop xxx march. Swntze x march. Sneberigh xxv march. Torring x march. Vilberigh xv march. Nøfflingh vj marck. Syning x march. Dreth x march. Aulom xxx march. Summa xxxij oc ij^c^ march.

Gidingherreth: Habberup xv march. Trandom[1]) xij march. Røndtberig viij march. Estwadt xv march. Cysing xxx march. Saell xxx march. Ryœ x march. Hodesager v march. Bordbierg[2]) xxv march. Borrum[3]) x march. Summa j^c^lx march.

Skodborgherreth: Hwmmelum xv march. Reysenn xx march. Gedom[4]) xv march. Fobergh xx march. Nør Nesum xxx march. Leem xx march. Lenuick x march. Hellum viij march. Torring xv march. Romme xv march. Lomborig xviij march. Bøfflingh xxx march. Flindre xx march. Neff viij march. Meborg xv march. Summa ij^c^ lxiij (sic) march.

Vandtfolherret: Hardboør[5]) x march. Engberig v march. Hyffom xxv march. Hoffue xv march. Dybbe xv march. Ferring xv march. Feltring xv march. Ramme xv march. Transse xv march. Vandtborig xxv march. Summa j^c^xlxv march.

Hierrumherret: Hostebro[6]) x march. Moberigh xv march. Sybre v march. Aspe x march. Naffuer xv march. Burre viij march. Weem viij march. Gørding viij march. Fousing v march. Olby viij march. Gymsing x march. Hierm xxx march. Handbierg xv march. Merup xx march. Verum xxv march. Summa ij^c^ x march mynne.

Vlborig herreth: Viningh xij march. Røsted xij march. Ydom xij march. Tymering v march. Husby xx march. Vindt v march. Vlborig xx march. Staby xxv march. Madom xij march. Viissom[7]) xxv march. Summa j^c^ xlviij march.

Bøllingherret: Bølling x march. Hiørning x march. Falster[8]) viij march. Olstrup[9]) v march. Sidding viij march. Brening x march. Lem xx march. Vordgaaed

x

[1]) Nu under Sevel.
[2]) Nu i Hjerm Herred.
[3]) ɔ: Bording.
[4]) ɔ: Gudom.
[5]) Nu i Skodborg Herred.
[6]) Nu i Ulvborg Herred.
[7]) Skal være Niissom.
[8]) ɔ: Faster.
[9]) ɔ: Ølstrup.

x march. Wim[1]) v march. Borris xx march. Staffning xxv march. Deibierig xx march. Skiernne xx march. Summa j^c lxx march.

Hingherreth: Nykircke xxv march. Gamelkircke xv march. Ringebing x march. Noo[2]) v march. Rindom xviij march. Welling xxv march. Hee xxv march. Hoffuer x march. Tim xv march. Stadel xxv march. Versø xx march. Torstedt x march. Omme x march. Summa ij^c xiij march.

Summarum xv^c xxx march.

Summarum aff alle kirker iij^m iiij^c xliij march.

Bispen aff Riipe fick quitanße paa iij^c xviij march, som han haffuer wdtlagt aff hans biscops sedes fierde partt wißße renthe oc triidie partt aff Lønneborgs byrck wißße renthe. Datum Kollinge feria 6^a post inuencionis sancte crucis anno etc. mdxxv. Mester Christiern tog pendingene.

Aff kirckernne i Viborg stigt. Lucas Krabbe ffick quittans paa viij^c xij march j ß, ßom handt antuordet paa bisp Jøren Friisis vegne paa regenscap aff kirckerne i Wiborg stigt. Datum Kolling die purificacionis anno etc. mdxxv.

Jenff Huaß ffick quittans paa ij^m j^c lxxj march iiij ß, som han offuer antuordet fra sig pa w. h. oc faders h. Jørgen Friises vegne pa regenskap aff kirkeren vtj Wiborg stifft oc aff hans nades tienere for theris landhielp. Datum Kolding mdxxv die Blasij.

Tesse kirker ere j Wiborigh bispedom oc ere opborne aff same kirker som forscreffne standher. Rødingherret: Røding kirke. Kreberig. Balling. Ramsing. Lem. Haasom. Weyby. Lyme. viij.

Henborig herret: Skifue. Brøndom. Woling. Hwidberig. Hem. Dølby. Henborge. Wodens. Resing. Ottingh. x.

Norre herret oc Harreherret: Selde. Astedt. Thworum. Jwnget. Rosløff. Ryberig. Owrup. Tøndering. Nautrup. Seby. Wile. Gryndersløff tenetur xv march ab minus. Jebberige. Lyby. Grøningh. [Skyffwe. Reesend][3]). Fwer tenetur xv march ab minus. Tiiffe. Grettrup[4]). Hierck. Harre. xx.

Fientz herret: Wroffwe. Raisend. Fløø. Wrestedt. Kooeberup. Fellingbergh. Gammelstrup. Høgløff. Dommerby. Lonø restat et est capituli. Orum. Klosster Orsleff. Tarup. Smollerup. Daberg. Mønstedt. Coster[5]). Borris. xviij.

Nørrelyngherret: Finderup. Raunstrup. Wordee. Fistbeck. Romlund. Løffwel. Pederstrup. Rødding. Wammen. Lyndom. Bygom. Dolrup. xij.

Ecclesie Wibergenses: Sti. Laurentii, non est computata. Sti. Mangnj. Sti. Mathie. Sti. Nicholaj. Sti. Trinitatis, Drotten, non est computata. Sti. Michaelis, non est computata. Sti. Martinj. St. Petrj. Sti. Johannis. vj sunt computate. Sønderlyngherret:

1) Viim, Nørrevium, nu i Hammerum Herred.
2) Nu under Hee.
3) udstreget.
4) Nu under Junget.
5) o: Kvols.

Sønderlønghērret: Werum. Wischom. Ørum. Korning. Worning. Hammersløff [1]). Sønderbeg. Skierne [2]). Tapdrup [3]). Asmyld [4]). Tiele. Benge. Fwolum [5]). Tonnwm. Aalwm. Biergraff. Narbegh. Lesthenn. xviij.

Meylsom herret: Welling. Grynsteidt. Helstrup. Longo. Thorup. Sønder Wenge. Westher Welling. Hiermind. Hiortte heyde. Lye. Wenckil. Rind. Mammen. Bering. Windom. Falbergh [6]). xvj.

Hindstedt herret: Olff. Hørby. Døstrup. Webstrup. Rold. Erden. Owe. Walsgardt. Rostrup. Wiffwe. Astrup. Wesborg. Skelom. Alffe restat, ther skal Mariagger suare for. xiiij.

Rinds herret: Lønderup. Laastrop. Wlberg. Skalffe. Getstedt. Fielsiø. Bøllø. Østher Bøllø. Semetsted. Hwilsom. Hwamme. Tostrup. Rwm. Biergraff. Testropp, restat. Hersom. Gletrup. xvij.

Hellom herret: Blenstrup. Gerden. Kombrup. Skiørpping. Freer. Brøndom. Solberig. Thorup. Seem. Nørkongesløff. Sønderkongesløff. Skibstedt. Belom. Lyøngby. [Alborg] [7]). xiiij.

Hornum herret: Sønderholum. Nørholum, restat et est capitulj. Freleff. Woxløff. Swenstrup. Elleshøff. Buderup. Graffløff. Ordestrup. Sønderup. Suldrup. Hornom. Wegerby. Bysløff. xiiij.

Gisllumherret: Nørbek. Stiennyl. Durup. Grønderup. Gyslom. Farsøø. Woensild. Swingelberig [8]). Wlleff. Loonff. Swolom [9]). Alstrup. Tistedt. Bynderup. xiiij.

Fleschom herret: Nørtrannes, restat et est ecclesia regis. Søndertranes Gunderup. Nøfling. Tordup [10]). Fersløff. Wolstedt. Daale. Gug [11]). Gudum. Lille Wordo. Clarup. Rombrup. Store Wardo. Segelsloo. Rwo, restat, est ecclesia monasterii Mariagger. xvj.

Aarff herret: Raffnkield. Broderup. Hadersløff. Aarff. Haffbroo. Gyffwer. Skisom. Blere. Hornum. Flesborg. Wlstrup. Hylleberig. Eydrup. xiij.

Slette herret: Seberg closter restat. Lwndby. Wilstedt, restat et est ecclesia regis. Wyndbleff. Nesborg. Saling. Owdrup. Gundersted. Astrup. viiij.

Aalborg kirker: Sti. Petrj. St. Botolphi. Wor frwe.

Sex kirker til Widtskildt klosther [12]), restant omnes.

Vendelbo

[1]) Skal være Hammershøff.
[2]) Nu i Medelsom Herred.
[3]) Nu i Nørrelyng Herred.
[4]) Nu i Nørrelyng Herred.
[5]) Nu under Tjele.
[6]) Nu under Vindum.
[7]) udstreget.
[8]) Nu under Vesterbølle i Rindsherred.
[9]) Skal være Fwolom.
[10]) Nu under Gunderup.
[11]) Nu under Søndertrannes.
[12]) Vitskøl, Aale, Farstrup, Kornum, Løgsted, Malle?

Vendelbo stygt.

Biscop Stygge haffuer ladtt yde met Offue Vincents vj[c] xliij march xij ß danske, ix lodt j quintin sølff aff fierde partt aff stygtett oc kirkerne paa regenskaff. Datum Kolling sancti Mathie apostoli affthen aar etc. mdxxv.

Biskopenn aff Wensøzell bischop Stygge fick quittans for iiij[c] march, som han hagde vpboret aff the kiercker i Wensøsell stickt, som mester Claus Gortse vppebar. Datum Flensborg tysdagen nest effther wor frowe dag conceptionis aar etc. mdxxv.

Item thette er the kiercker, som er i Wensøßells styckth.

Børglum(herreth): b Løngbydt vij march. b Rackebydt xxiiij march. Hestrup. Em. Wraa. Segelstrup. Torße. Tersleffue[1]). Hørbyd. Woromstrup[2]). Karup. Wndersted. b Albecke xx march. b Scheffue viij march.

Wennebierig herreth: Wennebierg. Faabierg[3]). Jelstrup. Harildsleff. Marup. Santj Joannis kiercke i Høring. Santj Olaui ibidem. Santj Katherine ibidem. Wiistrup. Høromstedt. b Wggildt xvj march. b Lendom vj march. b Astedt xx march. b Bierom[4]) x march. b Schierom x march.

Hornsherrith: Tornebyd. Horne. Sindball. Tuerstedt. Wggerbyd. Bindzleff. Raabbierig. Schaffuenn. Bierbydt. Moosbieriig. b Aystrup x march. b Elling x march. b Tollen vj march.

Jersleff herreth: Tolstrup. Stenne. Westerbrandersleff. b Serrexleff i Morsø xxiiij march[5]). Jersløff. Hellewadt. Hallindt. Hellom. Ørum. Worgardz kiercke. Hundzlundt.

Kierre herreth: Haldze. Øster Halsing[6]). Wester Halsing[6]). Wldestet. Horßens. Hammer. Sulstedt. Astrup. Waddom. Bierstedz. Aaby. b Sunby xxx march. b Horup xxx march.

Huetbo herreth: b Jets march pa Huet xxx march. b Saltom xxx march. b Hvffuenn vj march. b Ingstrup xiiij march. b Kettrup[7]) v march. b Hiermedsleff xiiij march. b Alstrup vj march.

Han herreth: Gøttrup. Torsleff. Broust. Suenstrup. Lerup. Tranum. Hiortels. Foldrup[8]). Schrem. Haffuersleff. Bestrup. Aggersborrig. Kettrup. Glym. Torup. Woost. Tymerby. Lilde sogen. Vestleffs. Østleffs. Arup.

Morßøø kiercker: Tydzøø. Ersleff. Drobyd. Fladde. Alstedt. Nykiøping, betalet Jens Huaß xx march for. Karlleby. Rackebyd. Tebbering. Hundbierig. Restet. Eyersleff. Jersboo. Seyersleff. Wester Affels. Øster Affels. Bliidtstrup. Ørding. Vedersleff. Lørsleff. Lødderup. Elßøø. Frotesleff. b Molderop xv. Ottrup. Solbierig. Sundby. Biereby. Galtrup. Drastrup. Scaldrup. Jølby.

Tyødt

[1]) ɔ: Torsleffue.

[2]) ɔ: Wolstrup.

[3]) Skal være Raabierg, Rubjerg.

[4]) Skal være Gierom.

[5]) „in Morsø xxiiij march" er en Skjødesløshed af Skriveren, som har indført Betalingen for Sejerslev paa Mors her.

[6]) ɔ: Hasfing.

[7]) Nu under Ingstrup.

[8]) Skal være Koldrup.

Tyødt kiercker: Østeriildt. Hierdemall. Hundstrup. Kere. Handsted. Berøø. Noorße. Tuedt. Hiilderßleff. Koestrup. Wisbyd. Grubdrup. Nørre Haa. Huidbierrig vesten aen. Hurup. Bodhum. Lienx. Søndbierrig. Odtbyd. Gættrup. Sønderhaa. Selns. Schindrup. Tiistet. Westerwandet. Torsted. Siøring. Wong. Tordup. Jandrup. Hundbierig. Schioldbierg. Tiilstedt. Kaldrup. Østerwandhet. Snestet. Staxstrup. Bidstet. Heltboriig. Westerwiig. Yby. Huidtbierig pa Holm. Hørdinn[1]). Horstedt. Ørum. Lodbierrig. Agger. Egind. Hiellisiø.

Tiise efftherscreffne ligge tiill Børglom: Giøll[2]). Wrenstet[3]). Tiise[3]). Fordbydt[4]). Wengbydt[4]). Øster Brønderßleff[3]). Fladde[5]).

Tiiße kiercker ligge tiill Jrop: Wildaßleff. Hasing. Hordum. Schiøøm[6]).

Item Aßkdall[7]) kiercke, som Erick Ericksen haffuer oc inthet will giiffue etc.

Item Myggedall[7]) kiercke, som her Oue Vincents haffuer oc inthet wil giiffue etc.

Fynn stigtth.

Bisp Jens Anderßen aff Fynn haffuer ladet antuordet frann seg pa rekennscap met hans canceller mester Hartwick thesse efftersceffne penndinge, ßom bisp Jenns haffuer ladet vpbere aff kirckernne oc hans egne tiennere i Falster, Laalanndt oc paa Langelanndth etc.

Først lodt hannd antuorde aff kirckernne i Falster ij^c xxxv march danske oc j^c gyldene vti lb. mynnt, regnennedes huer gyldene for xxiiij ß. Item aff hans egne tienner ther sammestedtz j^c xiiij march danske. Item aff kirckernne i Nørherret oc i Sønderherret i Laalanndt iij^c halfemtesindtztiuge march och aff hans tiennere ibidem haltresindtiuge j march danske oc xxiiij lb. ß. Item aff kirckernne i Moseherret i Laalanndt iij^c j march danske oc aff hans tiennere i Fuelße herret i Laalandt hallfemtesindt tiuge march. Item aff kirckernne i samme herret xxxj gyldene vti lb. mynth oc ij^c xxxij march danske. Item aff kirckernne paa Langelanndt j^c haltrediesindt tiuge ix march oc v gyldene vtj lb. mynnth.

Paa huilckenn for^ne sum pendinge for^ne bisp Jens Anderßen fick quittantz paa. Dat. Kolling dominica proxima post trium regum anno etc. mdxxv.

[Item bispen af Fiwn skreff miig til, at han giorde her Henrick Krumbige rede pa v^c march pa regenskap, som kom til Gutlandt oc wor for fierde part aff biscopsedes wisse rente, oc han seyer sig at haffue her Henricks quitants pa etc.

Hertog

[1]) ɔ: Hardinn, Harring.
[2]) J Hvetbo Herred.
[3]) J Jerslev Herred.
[4]) J Børlum Herred.
[5]) J Bennebjerg Herred.
[6]) Alle fire i Hassing Herred.
[7]) J Horns Herred.

Hertog Anderssen aff Oregaardt ffick quittantz paa xxxj march, som handt ytte for tredie part aff Orebierck. Datum Kolling 3ª feria post trium regum anno etc. mdxxv. Nicolaus Giørtz.

Niels Billdt fiick quittantz paa viij marck, som handt ytte aff hans kronnens lenn for tridie part, som hans register lyder. Datum 3ª feria post trium regum Kolding anno etc. mdxxv. Nicolaus Giørtze][1]).

Biscop Jenns Annderssen ffick quittantz paa ij^{m} iij^{c} xxxv march, som hanndt antuordet frann seg paa regennscap met her Hans Faderssen, prior i Oens, aff kirckernne i Fynn. Datum Kolling die Pauli conuersionis anno etc. mdxxv.

Biscop Jenns Annderssen ffick quittantz paa iij^{c} v march, som hanndt haffuer antuordet frann seg paa regennscap met her Hans Faderssenn, prior til sancti Knudt i Oens, aff kirckernne i Fynn. Datum Kollingh die sancti Petri cathedre anno etc. mdxxv.

Thette ær thenn skatt, som ieg broder Hans Faderssen haffuer opborett aff officialer her vthij Fiwn, som thij tiilforne haffde annammett aff kyrckernne her vthij landett tiill vor kæreste nadigste herres konning Frederiicks behoff etc. mdxxiiij.

Salling herrett: Horne kyrke xxx march. Faborigh x march. Diegernes x march. Ostrog[2]) x march. Swaninge xxv march. Hostroppe x march. Lowingløss x march. Jordtløss xv march. Nørrebrobye xxv march. Vestærhæsing x march. Østærhæsing x march. Sønderbrobye xxv march. Allestet x march. Hyllersloff xxv march. Vantinge x march. Vestærskærning xv march. Giersterløff x march. Heden x march. Krarop xv march. Hæringe x march. Hundstrop x march. Vlbølle xxv march. Espæ x march. Veylø x march. Lindløse[3]) xx march. Summarum Salingherret iiij^{c} march oc xx march.

Biergeherreth: Munckebo kircke x march. Kølnstrop xx march. Rønckeby xx march. Reffning x march. Dristrop xv march. Mesing xx march. Wyby x marck. Dalby xx marck. Stubberop x march. Summarum j^{c} xxxv march.

Bogherret: Assens xvj march. Gamtoffte xxviij march. Sandagher x march. Tanderop xv marck. Kierte xxj march. Bardløffe xvj march. Skydeberig x march. Orthie viij march. Ørstedt xv march. Witoffte x march. Sølnstedt vj march. Turoppe x march. Holewad vj march. Seby x march. Flemløsse xxj march. Kynge xxj march. Horby xx march. Oreslethe xxj march. Sønderby xv march. Kerndrop xxj march. Sumarum Bogeherret iij^{c} march.

Lunde herret: Skyby x march. Hialstrop xx march. Nordoppe xx marck. Egense[4]) x march. Otterop xx march. Østerope x march. Allusse x march. Lunde xx march. Lyngby xx march. Summarum j^{c} xl march.

Ottensse

[1]) Det Indklamrede er overstreget; jfr. S. 54.
[2]) Bør rettes til Ostrop.
[3]) Nørre Lyndelse, nu Aasum Herred.
[4]) Nu under Norup.

Ottensse herrett: Werninge xx march. Byrlle xx march. Bellinge xv march. Brenckyl x marck. Trødstrop x marck. Poroppe xx march. Wbberop x march. Broby x marck. Wor ffrwe kirke xx march. Sanderwm xx march. Hialløsse[1]) x march. Fangel x march. Stenløsse xv march. Sancti Albanj kirke xv march. Tombroppe xv march. Summarum ijcxx marck.

Aassum herret: Seeden x march. Rønning xv march. Søby x march. Nerdw xv march. Dawndhe viij march. Allerop viij march. Marsløff[2]) xx march. Birkinge[2]) x march. Frawde xxx march. Aswm xv march. Aggerup[2]) xv march. Høyby xv march. Summa ijc xxj march.

Witning herret: Witninge xx march. Kulberop xv march. Hiwlby[3]) x march. Bowensse x march. Drebeck xv march. Hellerop xiiij march. Herretzstedt xx march. Awensløff xx march. Horuppe x march. Frørop xxij march. Feresløff[4]) x marck. Ellynge xv marck. Ellustedt xv march. Sollinge xiiij march. Reffs Witninge xv march. Wlffuersløff xv march. Aarsløff x march. Skellerop xv march. Fløstrop xx march. Rolstedt[5]) xv march. Summa iijc march.

Gudme herret: Ringe xx march. Rislinge x march. Gylle xx march. Swinding xv march. Oxendrop x march. Langaa x march. Hesleagger xx marck. Gwdome xv march. Gudberig xx march. Brudagher x march. Ore xv marck. Wixtrop xv march. Summarum ijc xxx march.

Sundz herret: Egensse xviij march. Østerskerning xij march. Olderop xv march. Stenstrup xv march. Qwerndrop xx marck. Lunde x march. Kirckeby xv march. Seroppe xv march. Skorup xviij march. Twedt xij march. Taasindh: Bierby xviij march. Lunde xvij march. Bregninghe x marck. Summarum ijcxlv march.

Skame herret: Hwndstroppe xix march. Korboppe x march. Skamby xx march. Klinthe xv march. Wgersløff x march. Grindeløff xx march. Agernesse[6]) xx march. Summa jc xiiij march.

Skowby herret xij kirker[7]), hwer kirke xv march, er tilhobe ijc xxx march.

Wentz herret: Aspedrop xx marck. Roersløff x march. Brenderup xx march. Harendrop x march. Fielstedt xv march. Røroppe xv march. Gielstedt xx march. Eyby x march. Øthesløff xv march. Balsløff xv march. Hwsby xx march. Fønff x march. Wby xv march. Gamborig xv march. Welby xx march. Wiby[8]) x march. Indsløff xv march. Oby xv march. Cautzlund xv march. Summa iijc xxxv march.

Aar

[1]) Lagt under Dalum.
[2]) Nu Bjerge Herred.
[3]) Lagt under Nyborg.
[4]) Lagt under Rolsted, nu Aasum Herred.
[5]) Nu Aasum Herred.
[6]) Lagt under Krogsbølle, (Hundstrup).
[7]) Bogense Kjøbstad er vel neppe regnet med her, men derimod Bissenberg, nu Bog Herred.
[8]) Lagt under Udby.

Aar effter Gudtz byrdt mdxxiiij haffuer thesse effter^{ne} vtgiiffuit tridie part aff the kronenns lenn, the haffue aff wisse renttenn, ßom er rug, byg, smør oc pendinge, regnendes hwer tønne rug eller byg for xij ß och hwer tønne smør for x marck, effter thenn skickilse, som Danmarcks riiges raadt vtti nest forgangen herredagh i Købennhaffnn samtyckt wor kiereste naadige herre til et hundret tusind gylden betallingh, til fyrste omslag vtti Kiill at fange.

Skonne.

Her Axell Bragde fek quitantz paa j^c marck danske, som handt gaff aff hans kronnens lenns visse rentte. Datum i Malmø die Egidij anno etc. mdxxiiij. Mester Mogenns Kaaff annammet pendingene.

Her Tyge Krabbe feck quittantz paa sex hundret marck danske, ßom handt gaff aff hanns kronnenns lenns visse renntte. Datum Købennhaffnn løgerdagenn nesth effter vor frues dagh natiuitatis. Mester Mogenns Kaaffß annammet pendinge.

Her Tyge Krabbe feck quittantz paa et hundret marck in profesto exaltacionis sancte crucis anno etc. mdxxiiij. Mester Mogens Kaaff annammet pendingene.

Siellanndtz stigt.

Her Hanns Bille ffick quittantz paa j^c march dansske, som hand vtgaff aff hans kronnens lens visse rentte tridie parttenn. Datum Købennhaffnn die crucis exalltacionis anno etc. mdxxiiij. Relator Mester Mogens Kaaffß.

Her Hannß Bille ffick quittantz paa xvj stempede lb. gyldene och xij vstempede lb. gyldene oc xxj wegtiige rinske gyldene och xx march danske, som handt antuordet frann segh paa regenskap for tridie part aff hans kronnens lens visse renntte Skiolbenesslenn. Datum Kollingh sexta feria post Anthonij anno etc. mdxxv.

Frwe Anne Holgers ffick quittantz paa lxxxj march, ßom hwnn antuordet frann segh ffor tridie parth aff hennis kronnens lenns, som er Høgstrvp oc Euerdrvp, visse rentte. Datum vtsupra.

Her Hanns Kraffze ffick quittantz paa j^c march, ßom hanndt antuordet frann seg paa regennschap for tridie parttenn aff Korsførslenns visse renntte. Datum vtsupra.

Her Oluff Niellsenn ffick quittantz paa xxxj march j ß j alb. for tridie part aff Holmelens wisse renntte, effther hans registers lydelsse. Datum vt supra. Sequitur registrum: Holmmelenn, ßom her Oluff Niellsenn haffuer i pannth aff kronnen, skyller iij lester ½ pund byg och løffuer tridie parttenn ther aff vti pendinge xxvij march vj ß. Item xj march ij ß pendinge och løffuer tridie parttenn ther aff iiij march iij ß j album. Summarum paa tridie parttenn aff allt visse rennte, ßom ligger til Holmelen, xxxj march j ß j album. Her

Her Oluff Niellsen ffick quittanntz paa ij^c xxx march ij album for tridie parth aff Abramstrup lens visse renntte, effther hanns registers lydelse, som her effter følger. Datum vtsupra in aliis. Abramstruplenn skyller ix lester iij pund vj skepper byg, och løber tridie partten ther vttaff vtti penndinge lxxxiiij march. Item ix lester ij pund iij skepper ruff, oc løffuer tridie partten ther aff vtti penndinge lxxxij march iiij ß. Item j ferding smør, och løber tridie parttenn ther aff xiij ß j album. Item xl march viij ß, oc løber tridie parttenn ther aff xiij march vij ß x ₰. Summa paa tridie parttenn aff all Abramstrups visse rentte ij^c xxx march ij album, regnendes huer tønne rug eller byg for xij ß oc huer tønne smør for x march.

Otte Tegennhuff ffick quittantz paa lij march for tridie parth aff hans kronens lens visse renntte aff Hagested, Ledre oc Vdtledre effther hans registers lydellse, her effther følger. Datum Kolling sexta feria post Anthonij anno etc. mdxxv. Hagested, Ledre og Vtledre: Item iij lester byg iij pund, xxj pund rug, j tønne smør, iiij løde march pendinge.

Bisp Lage Vrnnes af Siellands register paa Harrisborgs lens tridie partes visse renntte: Først skyller the 5 lesth iij pund byg, och løffuer tridie partthenn ther aff vti penndinge xliij march iiij ß, regnenndes iij tønner kornn vti pundet och huer tønne for xij ß. Item iij lesth ij pundth rwg, tridie partthenn ther aff vti pendinge xxiiij march ij ß. Item iiij tønner j skeppe smør, tridie partthenn ther affh vtti penndinge xiiij march iiij ß, regnenndes tønnen for x march. Item iiij lødige march oc xv gyldene pendinge, tridie parttenn ther aff iiij march vij ß ij album j ₰. Summarum paa tridie parttenn aff all visse rentte, som ligger til Harrisborgs lenn, lxxxiiij march v huide j ₰, regnendes iij tønner kornn i huerth (pund) oc huer tønne for xij ß oc huer tønne smør for x march.

Aff viij gaarde aff Høringholms lenn, som hans nade aff kronen i pannth haffuer: Først i gaardt vtti Ebberødt, giiffuer j løde march, tridie partenn ther aff løber xv ß. Item iiij gaarde vti Wongede, the giiffue x5 pund kornn, rug og byg. Item Sandtholms gaardt giiffuer iij pundt rug oc byg oc en skeppe smør. Item Hoffwildtz gaardt giiffuer iij pund rug oc byg oc j skeppe smør. Item en gaardt i Starhey giiffue iij ferdinger smør. Summa paa kornnet er ij lest iij pund rwg oc byg, tridie parten ther aff vti pendinge løber xv march vj ß. Summa paa smøret v ferdinger smør, tridie partten ther aff løber vti pendinge iiij march viij album. Summa paa tridie partthenn aff the viij gaarde løber xx march vij ß ij album, regnendes kornn oc smør som for^nit stor.

Och paa thette for^ne kronnens lens tridie parts wisse rentte feck biscop Lage Vrnne quittantz paa vti thenn samme quittantz, h. n. feck paa hans stifftes fierde parts visse rentte, handt ther aff vtgiiffuit haffuer, vt patet loco suo.

Fynn

Fynn stigtth.

Her Mattis Ericksenn fick quittannß paa xxx marck for tridie parttenn aff kronnens lenns visse renntte Nawelsty byrck. Datum Købennhaffnn manndagenn nest effter wor frues dag natiuitatis aar etc. mdxxiiij. Mester Mogenns Kaaff annammet pendingenne.

Her Johann Oxe [fick quittanß paa j^c march, oc giorde hanndth her Henrick Krummedighe ther reede fore. Datum Købennhaffnn in profesto exalltacionis sancte crucis aar etc. mdxxiiij] [1]). Myn herres nade fick icke pendingene. Relator Her Henrick Krummedige[2]).

Her Otte Krumppenn fick quittanß paa j^c xx marck danske, vj march lb. vtti steder huider, xiiij lb. march i gode mynnth, xxiiij rinske gyldene oc xxxviiij lodt iij quinttenn sølff, som hanndt schulle giiffue aff hans kronnens lens visse renntte for tridie parth aff Tranneker oc the lenn i Morsß. Datum Kollingh anno etc. mdxxiiij ffredagenn nest effter Lucie. [Laurentius Ollmand annammet pendingene][1]) Nicolaus Gorße annammet pendingene.

Aff Rønninge gots, som mester Laurits Olman vpbar, xxxj march iiij ß.

Thette effther^ne register giorde her Jehan Biørnsen følest oc klartt aff Hinßegaffwell len oc fore thet gods, han haffuer aff kronnen i Bogherritt, aff trydie partt aff for^ne lens wisße renthe: Visße renthe aff Hindzegaffuell byg, rug, smør oc pendinge, xij lester byg, xxxvj tønner regnendes i huer lest. Item xj pund rug oc iiij skepper, regnendes iij tønner i huertt pund. xiij tønner smør. j^c xx march i pendinge. Summa ij^c xlviiij march tridie parten aff for^ne renthe. Bogherrett: iij lester byg oc rug. xxiiij march pendinge. Summa paa triidiedell er xxxv march. Item paa thesße for^ne ij^c xxxiiij march aff tridiedell aff bode len fick han wor kæreste nadigste herres quittanße paa. Kollinge løffuerdagen infra octauas epiphanie anno etc. mdxxv.

Hartog Annderssen til Oregaardth ffick quittanß paa elleffue tiuffue march, som hannd ytte for tredie part aff Orebierck. Datum Kollinge 3^a feria post trium regum anno etc. mdxxv. Nicolaus Giørße.

Niels Billdt. Thette effther^ne register giorde Niels Bild fyllisth och klartth aff Harridßstede bierck for tridie parth aff for^ne lens visse rente: Item byg v ørte ij skepper, v ørte rogff iiij skeppe, j tønne smør. Item penndinge xxvj ß inne pendinge. Summa viij march danske. Och ther paa fick hanndt quittanß. Datum Kollinge 3^a feria post trium regum anno etc. mdxxv.

Knudt Ebbeßenn fick quittannß paa iij march x ß, ßom hannd ytte for tridie parth aff en kronnens gordß visse renntte, ßom er aff Kerop godß. Datum Kollinge quinta feria post trium regum anno etc. mdxxv. Nicolaus Giørße.

Her

[1]) Udstreget. [2]) Disse Ord ere tilføiede af en anden Haand.

Her Peder Lycke. Thette effther[ne] register giorde her Peder Lycke fyllisth oc klart aff Gißlom herret i Wllenn och Kerop godtz vti Fynn for tridie parth aff for[ne] kronenns lenns visse renntthe: Item Kerop godtz i Fynn: fførst iij lester byg iij ørte, ij tønne smør, ix march æreffpendinge. Giisslomherret: item xv pund byg, xvj pund rugh vj skepper, vj tønne sommer fyll, vj tønner smør iiij pund smør, v march fery penndinge, vj march iij ß ledings pendinge, item march vj ß gerdskyld pendinge. Summa lxxxv march. Och ther paa fick hannd quittantz. Datum Kolling quinta feria post trium regum anno etc. mdxxv. Nicolaus Giørtze.

Eiler Rønnow ffick quittantz paa xiij gyllenne, som fuluegtiige ære, oc iji som icke fuluegtige war, for tridie parth aff hans kronens lenns visse renntte, ßom er Salingherret, oc antuordet hannd thennom paa regenscap. Datum Kolling quinta feria post Anthonij anno etc. mdxxv. Nicolaus Gortze.

Laures Skinckel ffick quitants pa xlv march iij ß af tridie part aff thet kronens lens wisse rente, han i pant haffuer. Datum Kolding quinta feria post Anthonij. Epter thette registers lydelse: Item iij lester viij ørte korn, iiij tønner oc j ferdingtønne smør oc ij march pendinge, er tridie parten vtsupra. Nicolaus Gortze.

Otthe Holgerssen feck quyttanze paa iiij[c] xx march aff tridie partt aff then rentte, som ligger till Aaleholm visse rentte. Datum Koldinge profesto Valentinj anno etc. mdxxv. Huilke penninge som for[ne] Otte fornøgde vor kæreste nadigste herre paa Gottrop.

Her Oluff Holgerssen feck quyttanze paa j[c] xl march aff tridie partt aff Nybølbirck oc konningens Vrnebirck. Datum Koldinge profesto Valentinj anno etc. xxv°. Huilke penninge Otthe Holgersen fornøgde vor kæreste nadigste herre paa Gottrop.

Her Johan Oxe feck quyttanze paa v[c] xlv march aff then tridie partt aff thet kronens len, hand haffuer, visse rentte. Datum Kolding profesto Valentinj anno etc. mdxxv. Huilke penninge Otthe Holgersen fornøgede vor kæreste nadigste herre paa Gottrop.

Lauris Knobb oc hans moder feck quyttanze paa ij[c] march aff then tridie partt aff kronens len Getzøør oc Madebølbircke visse rentte. Datum Kolding profesto Valentinj anno etc. mdxxv. Huilcke penninge Otthe Holgersen fornøgede vor kæreste nadigste herre paa Gottrop.

Mickell Brockenhuß feck quyttanze paa lxxxj march aff then tridie partt aff kronens leen Perstrop birck visse rentte. Datum Koldinge profesto Valentinj anno etc. xxv°. Huilke penninge Otthe Holgersen fornøgede vor nadigste herre paa Gottrop.

Niels Vincentius feck quyttanze paa xxxviij march j ß j album danske vtj danske penninge oc lxvij gylden iiij ß lub. vtj stedre penninge, regnendes huer gylden for iij march danske, som vare aff then tridie partt aff kronens len, som hand haffuer visse rentte, huilke penninge Otthe Holgersen fornøgede vor kæreste nadigste herre paa Gottrop. Riiberstigth.

Riiberstigth.

Her Predbiørn feck quittantz paa j^c gyldene aff Lundeneff fore thenn aarlig affgiifft for thette neste forledenn aar. Datum Ripis sancte Katerinne afftenn aar etc. mdxxiiij. Dominus rex per se recepit aurum. Her Predbiornn fick quittanntz paa firesintz tiuge rinsk gylbene vti gull for affgiifft aff Riiperhusß aff thet aar regnendes mdxxiiij. Datum Riipis vigilia conceptionis anno etc. mdxxiiij. Laurentius Ollmandth fick guldit. Her Predbiørnn haffuer antuordet frann seg klar register paa Riiberlenn oc Rintzherret wisse rentte, som er rug, byg, smør oc pendinge.

Her Tyge Krabbe ffeck quittantz paa j^c marck danske, ßom hand vdtgaff paa her Predbiørns vegne paa regenscap for tridie partt aff hans lens visse rentte. Datum Købennhaffnn løffuerdagenn nest effter wor frwes dag natiuitatis aar etc. mdxxiiij. Mester Mogens annammet pennbingene. Och fick her Predbiornn quittantz paa ij^c firesintztiuge ix march, ßom hand schulle giiffue for tridie part aff hans kronnens lens visse renntte. Datum Riipis vigilia conceptionis anno etc. mdxxiiij. Laurencius Ollmandt annammet pendingene.

Thette er register paa hweff her Predbiornn Podebusck ytte fran seg aff hanns kronnens lens visse rente aff Riiberhwsslenn: Item xvij tønnør smør vij pund och en march smør. Item j^c march xij och xx marck, elleffue sinde tiwffue tønnør kornn oc xvj tønnør kornn. Item aff Lundeneff len: Item xxj tønnør smør oc fierding tønne. Item l march iiij march oc iij ß. Item iij^c tønnør kornn xxv tønner kornn. Aff Rintzherretth: Item ix tønnør smør. Item xl march leding. Item xx tønnør kornn. Vnndhentagen thet bønder yde paa Kallø aff Rindtzherret. Thenn tridie partth aff thenne for^ne swm, ßom myn herres naade schall haffue: Item ij^c tønnør kornn oc vij tønnør. Item halffierdesindtz tiuge march oc iij march. Item xvj tønnør smør. Item xij ß for huer tønne kornn tha er summen siwsindtztiuge march och xvj march. Item summen paa smør løber ottesindtz tiuge march. Item summa summarum iij^c march lxxx march oc ix march.

Frwe Else her Tommes Nilsens effterleffuerske fick quitants pa j^c xxviiij march ij ß, som hun skulle giffue for tridie parten aff wisse rente aff Nørwangsherret, Sundzherret oc Runckeby gots. Datum Kolding mdxxv feria 2^a post trium regum. Dominus Laurentius Olman recepit. Mogenns Munck ffick quittantz paa xlij march, ßom (hand) antuordet frann seg for tridie part aff hans kronnens lens visse renntte aff Wandfulherrit. Datum Kolling vigilia Pauli conuersionis anno etc. mdxxv.

Aars stygt om kronnens len.

Biscop Niels Clausen fick quitantze paa xciij march minus iiij album aff thridie parthen aff Hadzherritt, Endelage oc Farde oc thesligeste paa lx rinske gyldene i guldt fore orliig affgiifft aff for^ne len. Datum Kollinge julle afften aar etc. mdxxiiij. Lauris Olmand.

Her

Her Jachim Lycke fick quittatz paa xlj march v ß danske, ßom handt antuordet frann seg for tridie parth aff hans kronens lens visse rentte, som er Rogsleherreth. Datum Kollinge die Marcellj pape anno etc. mdxxv. Nicolaus Giortze.

Viiborg stigtth.

Frue Anne her Niels Gundesens effterleffuerske fick quittantz paa xxviiij march xij ß danske, ßom hun lod antuorde fran seg for tridie parth aff hennis kronnens lens visse renntte Wilstedt gaardt oc godtz. Datum Kolling feria 2ª infra octauas epiphanie anno etc. mdxxv.

Jens Huaß til Kaeß ffick quitants pa lxxxxiiij march ij ß pa frw Berrite her Nils Ericksens epterleffuerskes vegne for tridie parten aff wisse renten aff Melsomherret oc Sønder Liwngherret. Thesligeste pa jc lx march pa frw Karine her Nils Høgs epterleffuerskes vegne for tridie parten wisse rente aff Skiffuelen. Thesligest pa lviiij march pa Erick Ericksens vegne for tridie part wisse rente aff Hinstetherret. Datum Kolding mdquinto (sic) die Blasij. Jens Huaß fick quitants pa xviij march pa Anders Skels vegne pa regenskap for tridiparten wisse rente aff Smerup gots pa Thyørholm. Datum Koldinge mdxxv feria 3ª post dominica oculj.

Thette effterne er register paa thenn offuerscatth aff alle køpsteder vtti Dannemarch:

Fynn stigtth:

Kerteminne offuerscatth jc vj march iiij ß, och fick quittantz ther paa. Datum Kolling quinta feria post trium regum anno etc. mdxxv. Nicolaus Giortze. Nyborg by offuersckat xxviij march ij ß, och ther paa fick quittantz. Datum Kollinge quinta feria proxima post trium regum anno etc. mdxxv. Nicolaus Giørtze. Mede(l)farby offuerskat jc march, som thii finge quitants pa vtj Kolding mdxxv die Anthonij. Nicolaus Gortze recepit.

Kiøpstedt offuerskat vtj Wiborig stifft:

Wiborig ijc march, som Jens Huaß fick quitants pa die Blasij vtj Kolding mdxxv. Skiffue x march, som Jens Huaß fick quitants pa. Datum Kolding mdxxv die Blasij. Restantt v march iij ß.

Offuerskatt aff kiøbstederne vtj Riipæ stiigt:

Kollinge finge quitanße paa lx march paa regenskaff. Datum Kollinge in profesto beati Gregorij pape anno etc. mdxxv. En fick ieg Nicolaus Giortze paa Gottrop vigilia ascensionis xl march aff Kollingh anno eodem.

Offuerskatt aff kiøpstederne vtj Selandt:

Store Hiddinge yte her Anders Bilde for lxxx march, oc fick quitants vt supra hoff landhelpen. Myn herres nade fick pendingene vt ibidem. Theßße

Thesse effther^ne^ ære quitanßer paa landhielpen aff alle len mdxxv, ther huer mand gaff j march danst, som samtyckt bleff wtij Køpenhaffn aff raadett sancti Bartholomej dag vtj for^ne^ aar.

Sielands stiigtt:

Bispen aff Sieland fick quitanße paa regenskab aff Harrisborg len viij^c^ marck. Thesße for^ne^ pendinge annammett Hans Tyst, borgemester tiill Eckelfordt, viij^c^ xxv march oc xxv march quittitt wor kæreste nadigste herre i mester Jehan Friißes tæring, ther han wor tiill Skonne. Relator mester Jahan Friis.

Sty Pors, bispen aff Selandts skriffuer, fick quitantiam quitantiarum pa landhelp aff Harrisborig len vtj Kiopenhafn mdxxvj dominica quasimodogenitj, oc annammet her Lauris Olman nw ij^c^ march aff hannom, oc ther til forterede forscreffne Sti Pors xiij march epter hans registres lydelse. Relator mester Anders Glob.

Møen: Her Anders Biilde fick quitanße paa v^c^ xlvij march aff landhielpen aff Møen oc ßende han myn herre ther paa j^c^ xl gyldene i guld oc xxv march oc regnett huer gyldene for iij march vj ß. Datum paa Kylle sancti Vincentii martiris dag aar etc. mdxxvj. Thesse gyldene og pendinge annammet myn herre selff.

Fyns stiigtt.

Laaland Falster: Aff Rauffnsborge len xiij^c^ xliiij marcke aff xiij^c^ xliiij bønder, oc bleffue ther frij lxxiij wgebags mend oc gorßeder.

Alleholms len: xiij^c^ xj march aff xiij^c^ xj mend. Gorßeder oc vgebagsmend j^c^ xxj bleffue frij.

Nykøpings len: xj^c^ xxxij march. Gorßeder xxx bleffue frij. Ther paa fick Jøren van der Visk quitanße iiij^m^ xxxv marck v ß. Datum paa Kylle sancti Anthonij abbatis dag anno mdxxvj. Restat iij^c^ march iij ß. Oc haffuer her Oluff Holgerssen hoff seg aff hans egne tienere lxxxiiij march iiij ß. Thesse forscreffne pendinge fick myn herres nade vtj Kiil. Item ffick Mats Skriiffuer quitants pa j^c^ iiij march aff samme landhelp vtj Nykiøbings len. Datum Hafnie mdxxvj sanctj Walburgis dag. Thennom vpbar her Lauris Olmandt.

Riiper stiigtt.

Aff Kollinge len oc Skottborge len ffick her Lauris Olmand quitanße paa regenskaff paa vij^c^ lxxv march danske. Datum Flensborig sancti Canutj ducis dag aar etc. mdxxvj. Thesse pendinge annammet Hans Tysk, borgemester wtij Eckelfiordt, aff w. k. n. herres beffalning.

Fick

Fick her Henrick Handssen, wor kæreste nadigste herres secreter, quitantz paa tesße effther^{ne} pendinge: Først paa mestær Axell Juls wegne ij^{c} xxiij (march) vj ß danske ock xviij march iij ß libs. Item paa mester Mogens Kassis vegne v^{c} xlj march danske oc iij gylden vtj libs. myndt. Item paa mestær Juer Juls vegne iiij^{c} xlviij march xj ß en huidt. Item paa mestær Cristiern Huids vegne j^{c} marck. Datum Haffnie feria 3^{a} pasce anno etc. mdxxvj. Thennom annammet ieg Nicolaus Gortze.

Item fick her Henrick en quitants pa xij^{c} lxx march vtj Kiopenhafn aff then landhelp vtj Jutlandt mdxxvj sabbato post cantate. Thennom annammet ieg Nicolaus Gortze oc gaff knechten.

Anno dominj mdxxvj Barbare virginis dag vtj Otthensse bleff vor kæreste naadigste herre samtøcket at mwe fanghe en landthelp aff riighet, ßom beløb seg aff hwer vtj fyre mendt v march pendinge, oc er ther vdaff kommet ßom thesse effther^{ne} quitantzer vtholder oc lyder.

Item fick Eriick Kromediige quitans paa vj^{c} vj march vj ß danske aff then landhielp vdaff Westerherret oc Endelbooherret. Datum Kolding sancte Scholatyce dag etc. mdxxvij.

Jacop Hardenbierg quitans paa iij^{c} lxvj march vij ß ij album aff then landhielp aff Nørreherret oc Østerherret. Datum Kolding scolatice dag aar etc. mdxxvij.

Mester Jesper Brockmandt oc her Holger Rosentzkrantz finge quasimodogenitj søndag pa Gottrop en quitants pa pendinge, thii vtj Kolding vpbaret haffuer aff for^{be} landhelp pa xvij^{m} iij^{c} xlvij march. etc. Dominus rex leuauit pecuniam.

Fywns stiichtt.

Jørghenn van der Wisk, høffuedtz mandt paa Aalhollem, fich quittantze at hand haffuer nw fornøghet oss vtj rede pendinge aff then landthelp, ßom hand paa wore wegne haffuer vpboredt vtj Aalhollm leen anno mdxxvj, xij^{c} xlv march xvj ß danske pendinge, oc haffuer hand giørdt oss reghenskaff for xx march danske, ßom scriffueren haffuer fortæredt vtj sex natter vtj leenen, meden hand vpbar samme skatt, oc xxviiij march iij ß, ßom hand fortæredt emellom Aalhollem oc Gottrupe, oc j^{c} march danske, ßom hand haffde selffue anammett tiil vort behoff oc skall giøre oss ther reghenskaff fore, oc bliffuer ther inthet igienstandendes aff samme landthelp epter hans registers lydelße, saa løber summen offuer alt, nar handt haffuer saa giort oss rede fore thet j^{c} march, ßom hand ther aff vpbor tiil vort behoff, xiiij^{c} xlv march ij ß danske etc. Datum Gottrupe. Dominus rex per se.

Nystedt bye fiich quitantze paa en offuerskatt, ßom the skulle vtgiffue anno mdxxvj tiil at løne landtzknecthene mett, lxxxx march danske pendinge, ßom Sebastianus Stabbel førde fram. Datum Gottrup torsdagen epter syndag innocauit anno etc. mdxxvij. Dominus rex per se. Her

Her Johan Oxe haffuer ladhet giøre oss reghenskaff oc rede paa then landthelp, som handt paa wore vegne haffuer ladhet vpbære vtj Raffnsborge leen, som skulle vtgiffues anno etc. mdxxvj, oc haffuer hand ladhet oss fornøge vtj rede pendinge xvij^c xxviij march xiij ß, oc haffuer thesligeste ladhet giøre oss reghenskaff fore xxviiij march vij ß, som worte fortæredt mellom Nielstrup oc Gottruppe, oc bliffuer ther vtj gienstandendes epter hans registers lydelse xlj march iiij ß oc fick quitantze ther paa. Datum Gottruppe torsdaghen effter dominica inuocauit aar etc. mdxxvij. Dominus rex per se.

V.
Biskop Niels Skaves Secret
med nogle Documenter fra hans Tid angaaende Roskilde Bispestols Adkomst til Kjøbenhavn.

Biskop Niels Skaves Secret, som her meddeles, fremstiller Roskilde Domkirkes Patron St. Lucius, siddende paa sin Thronstol i paveligt Ornat, med Evangeliebogen i højre Haand. Nedenfor sees tilhøjre Stiftets Vaabenskjold eller Mærke: et ligearmet Kors lagt over to oprejststaaende Nøgler, tilvenstre Bispens Familievaaben. Omskriften er: Sec(re)tu(m): nicolai: skawe: dei: gr(aci)a: ep(iscop)i: roskilden(sis).

Det er først i den sidste Deel af den katholske Periode, at Pave Lucius findes i de Roskildske Bispesegl. Med Undtagelse af Broder Johan Nyborg[1]) førte de ældste Roskildske Bisper i deres Sigiller, forsaavidt disse kjendes, blot en velsignende Biskop paa sin Bispestol[2]); først

[1]) Denne fører i sit Sigil 1341 og 1348 en Bisp og en kronet Helgen, der tilbede et Crucifix, omgivet af Blomster, som staaer mellem Bierne paa et Hjortehoved.

[2]) Saaledes Jacob Erlandsøn 1251 og 1254, Peder Bang (Diplomatarium Arnamagnæanum I tab. VII) 1258, 1259, 1267, 1268, 1275 og 1277, Stigot 1279 og 1280, Ingvar (sammesteds tab. VIII) 1282 og 1288, Johannes Krag (sammesteds) 1291, 1293 og 1294, Oluf (Dsk. Mag. IV 225) 1310, Jacob Povelsøn 1344 og 1350, Henrik 1360, og Nicolaus 1372 og 1376.

først Peder Jensøn forandrede i sit Sigil[1]) denne Figur til Pave Lucius, siddende i en velsignende Stilling under en Baldachin. Af de senere Roskildske Bispopper haves, saavidt bekjendt, ingen Sigiller, men kun Secreter og Signeter.

I de Secreter, vi endnu have af de ældste Roskildske Bisper[2]), føre disse blot Stiftets Mærke: det ligearmede Kors[3]) over to oprejststaaende Nøgler. Peder Jensøn er den Første, som derunder anbringer sit Familieskjold[4]); Jens Andersøn sætter Stiftsmærket i et Vaabenskjold og lader det holdes af en Engel, og han anbringer ligeledes derunder i et mindre Skjold sit eget Slægtvaaben[5]); Jens Pedersøn fører 1435 ligeledes et større Skjold med Stiftsmærket over sit eget mindre Familieskjold; og Oluf Daa optager igjen Engelen, som Jens Andersøn havde i sit Secret, og lader ham holde to ligestore Vaabenskjolde: i højre Haand Stiftets, i venstre Bispens eget[6]). Oluf Mortensøn er den Første, som fører St. Lucius i sit Secret, og dette er, med Undtagelse af Omskriften og Slægtskjoldet, i alt Væsentligt som det her afbildede; og endelig beholde Jens Jepsøn Ravensberg og Lage Urne[7]) i deres Secreter denne Helgen, men bortkaste aldeles det gamle Stiftsmærke og anbringe forneden i Seglet blot deres eget Vaaben. Joachim Rønnov, der kun var udvalgt Bisp, havde intet Secret, men kun et Signet med Rønnovernes Vaaben.

Som ledsagende Bilag aftrykkes nogle Breve, som i Biskop Niels Skaves Tid udstedtes angaaende Striden mellem Kronen og Roskilde Bispestol om Kjøbenhavn. De ældre Breve i denne langvarige Sag ere for største Delen trykte[8]); fra Tiden efter den Oldenborgske Stammes Thronbestigelse ere færre meddeelte, men Stridsspørgsmaalet vedblev stedse at holdes aabent. Strax efter Christoffer af Baierns Død søgte Biskop Jens Pedersøn at gjøre sine Rettigheder gjældende og tiltvang sig, før han vilde stemme for Christiern I, et Løfte fra Hertug Adolf (dat. Margrete Dag 1448), at Hertugens Søstersøn, om han blev Konge, angaaende Kjøbenhavn skulde pleje Bispen Ret for Rigens Raad, gejstlige og verdslige, og at Bispen, indtil dette skete, skulde beholde Møen med Slottet og Fiskeriet. Som det vil sees af de her meddeelte Breve, sørgede Bispestolen igjen under Kong Hans for at opfriske sine Udkomster, og endnu i Interregnet efter Frederik Is Død søgte Joachim Rønnov at faae saa Meget som muligt for disse Fordringer[9]).

1.

[1]) Afbildet i Danske Magazin IV 353. Tilhøjre for Paven sees St. Peder med Nøglen, tilvenstre St. Povel med Sværdet, ligeledes under Baldachiner, nedenfor tilhøjre Stiftets og tilvenstre Bispens Vaabenskjold; under hans Fødder knæler en Biskop i Ornat (Peder Jensøn selv?).

[2]) Jacob Erlandsen, Peder Bang (Dipl. Arnamagn. I tab. VII), Stigot, Ingvar (sammesteds tab. VIII), Johannes Krag (sammesteds), Oluf (Dsk. Mag. IV 225), Broder Johan Nyborg og Nicolaus.

[3]) Det er stedse ligearmet, men iøvrigt ere dets Form og Ziraterne derpaa noget forskjellige.

[4]) Afbildet i Dsk. Mag. III 353. Dette Secret forekommer under Breve af Aarene 1398, 1401, 1413 og 1416.

[5]) Dette Secret er afbildet i Dsk. Mag. V 257 og findes under Breve fra 1421 og 1427.

[6]) Dsk. Mag. III 225. [7]) Danske Magazin III 289.

[8]) Nørdam: Kjøbenhavns Kirker og Klostre i Middelalderen 371—373.

[9]) Knudsen: Joachim Rønnov 55—58.

1.

Alle men, som thette breff see eller høre lesis, helsse wij Jens Heynessen, herritzfoghet i Støffuens herret, Jens Jepssen i Wongede, Jes Torstenssen i Bredolt, Lasse Jenssen i Ysterød, Jep Nielssen, Erland Jonssen och Knud Jenssen, radmæn i Købnehaffn, ewinnelige meth Gud. Gøre witterligt alle nerwerend oc kommeskullendis met thette wort opne breff, at aar effther Gudz byrdh m°cd°xc°iij° thorßdaghen nest for sti. Clementis dagh pauwes wor skicketh for off oc mange flere dannemen, som then dach for^de^ Støffuens herritz tingh søkt haffde, welbyrdich swendh Hans Grijs, wor kære nadige herris embitzman oppo Købnehaffne slot, opp stodh innen fiere tinghstocke i lenth lydh och gorde eth spørßmael til fogeden oc menige almwe vppo wor kære nadige herris wegne, om the hadde hørd, spurd eller till minde kunne drawes, at Købnehaffn slot, Amage byrket och theris tilligelse haffuer werit noger tijt illet eller kiærd her till tinghe eller och ey. Ther oppo bedhis han eth wvilligt stocke vithene. Tha till melthe fogeden beskeden man Lasse Murck i Ottersleff, at han skulle til sigh taghe elffue dannemen oc sighe ther oppo som them witherlight wor, som ær Lasse Pærssen i Morckøø, Jon Jepssen i sammestedh, Jens Bodh i Glassaxe, Johan Broderssen i sammestedh, Erich Hanssen i Buddinghe, Joseph Pærssen i Geffntoffthe, Jens Laurenssen i Wongede, Andres Jenssen ibidem, Jes Brwn i Brønshø, Jepp Pærssen i Wæderløse lille och Lasse Nielssen i Hwsom. Thesse xij dannemen affginge i et beradh och igen indh komme innen fiere tingh stocke och samdrechtelighe vithenede paa theris gothe troo oc sanning, ath the aldri hadde hørd, spurd eller till minne konne drawes annet en Køpnehaffn slot, Amage byrkit och therris tilliggelsse haffue werit willet oc vkiærd her till tinghe i trysinstiwe aar oc mere. Ath saa er i sandhet, som forscreffuit staer, thet vithene wy meth wore intsegle hengende nedhen for thette wort opne breff. Datum anno die et loco ut supra.

Affkrift i Geheimearchivets haandskrevne Diplomatarium af Originalen paa Pergament.

2.

Allæ men, thette breff sse eller høre læsses, helsæ vij Henrich Meyenstrop, ridder, lantzdomer i Sielandh oc høffuitzman pa Korsør, brother Jens Perssen, abbet i Ringstæde closter, Jørghen Barsberger, ridder, høffuitzman pa Wordingborge, Bo Jenssen i Kerop, som aff wapen ære, Jens Suell, byfoghet, Jep Bron radman i Ringstæde, Anders Olsen, foghet i Nesby gardh, Mattis Perssen oc Nicles Perssen i Horskofftæ ewinneligh met Gud oc gøre wetherlict met thette worth opnæ breff, ath ar efther Gutz byrdh mcdxc quarto, then othensdagh nest fore sancti Pouels dagh conuersionis, pa Sielantzfare lantztingh, fore off oc flere gode men oc mene almwe, som then dagh for^ne^ tingh søckt haffde, var skicket velboren swen Hans Griiff, høffuitzman pa Køphenhaffnæ slot, oc spurde

segh

segh fore, om tingmen wetherlict war, til mynnæ droges eller oc i sandhet hørt oc spurth haffuæ, ath ther gik en neffuendh emellom kronen oc kirken om Køphenhaffnæ slot, oc om then neffndh swor kronen for^ne^ Køphenhaffnæ slot til eller ey, oc om ther til tinghæ haffuer noger tiidh aff noger man i nogræ mode i lx ar oc lengher æn thin wæret illet eller oc kierth wpa for^ne^ Køphenhaffnæ slot, oc beddes ther wpa eth vwilliet stockæwitne. Ther om tha tilmeltis beskethen man Jep Smedh aff Lundby, oc til segh togh her Torkeȝ Rønnow, ridder, pa Jungxhoffuet, her Jørghen Laurenssen, ridder i Sæby, Jørghen Rwidh, Jens Nicleſſen i Haffuenløffuæ, Knut Baruitzſen i Swenſtrop, ther aff wapen ære, Per Man, thienendis i Ringſtæde cloſther, Jens Mattisen i Faxæ, Per Andersen i Ortwet, Sonæ Jepſſen i Byſkæ, Per Bosen i Rønebek og Moghens Skoningh i Neſtwet. Tiiſſæ for^ne^ xij dannæmen affginghe i eth beradh oc i gen ind kommæ pa for^ne^ tingh innen iiij ſtockæ wel beradde oc vithnede allæ ſambrectælige pa theris gode thro oc ſanninghen, ath the i sandhet haffue hørt oc ſpurt, ath ther gik en neffndh emellum kronen oc kirken om for^ne^ Køphenhaffnæ ſlot oc ath for^ne^ neffndh ſwor kronen for^ne^ Køphenhaffnæ ſlot til, oc ath the ey haffuæ hørt eller ſpurt, ath ther til tinge haffuer wæret giffuet illingh elle kiere po for^ne^ Køphenhaffnæ ſlot i lx ar. Ath tiiſſæ for^ne^ xij dannæmen ſa witnethe for oſſ, ſom forſcreffwet ſtar, thet vithne vij frembelis met wore indcegle hengendis nethen for thette breff. Datum vtſupra.

* Original paa Pergament, tildeels endnu med Seglene.

3.

In nomine dominj amen. Anno a natiuitate eiusdem millesimoquadringentesimo nonagesimoquarto, indictione duodecima, die vero Mercurij, xix mensis Februarij, pontificatus sanctissimj in Christo patris ac dominj nostrj, dominj Alexandrj, diuina prouidentia pape sexti, anno secundo, coram nobili ac circumspecto viro domino Henrico Meyenstrop, placiti generalis terre Selandie iusticiario, in nostrorum notariorum publicorum testiumque infrascriptorum presencia personaliter constitutus venerabilis vir dominus Petrus Laurentij, canonicus Roskildensis, omnibus melioribus modo, via, iure, causa et forma, quibus melius et efficatius potuit et debuit, proposuit, narrauit et dixit qualiter ipse alias hodie ante xiiij dies, videlicet die Mercurij, quinta eiusdem mensis Februarij, ad ipsum placitum generale casualiter veniens audiuit inter cetera negocia, tunc in placito ventilata, nobilem virum Johannem Griiss, insignis castrj Haffnensis capitaneum, petita licencia et obtenta, inter cetera verba ab ipso iusticiario nobilibusque et aliis pluribus presentibus et circumstantibus publice querendo interrogasse, an aliquis tunc presencium in veritate nouerat, audierat, perceperat seu senserat, aliquam questionis materiam de et super castro Haffnensi aut de et super eius iure proprietario siue possessorio fore, fuisse vel esse in ipso

generali

generali placito per quempiam in xl annis vel citra fuisse motam vel agitatam, danicis verbis illeth eller kerth till tinghe. Qua quidem interrogacione facta ipse dominus Petrus Laurencij, sentiens huiusmodi negocium dominum suum episcopum et ecclesiam Roskildensem, quibus fidelitatem juraverat, concernere vel concernj posse in futurum, ne ingratus domino suo et ecclesie antedicte videretur, petita licencia et obtenta ad ipsam interrogationem respondendo in hiis seu eis saltem in effectum similibus verbis dixit, quod ipse, alias felicis recordationis dominj Olauj Martini, tunc episcopi Roskildensis, capellanus existens, quasdam patentes litteras, de et super castro Haffnensi sonantes, emanatas et confectas, ex eiusdem dominj Olauj episcopi commissione versus opidum Haffnense, vbi tunc regnj Dacie consiliarij congregatj erant, secum apportauit, quas idem dominus episcopus in consistorio Haffnensi coram regia maiestate et consiliariis regnj per suum cancellarium legi fecit et examinari ac sic lectas et examinatas reassumendo ad curiam suam secum reportauit, sed quid ad ipsas litteras responsum fuit, vel [1]) aliquid occasione illarum tunc actum, conclusum vel diffinitum fuit, dixit se penitus ignorare, attento, quod in ipso consilio tunc temporis presens non fuit nec legi audiuit. Insuper [2]) adiungendo dixit, se non solum fama publica referente sed et plurimorum fidedignorum relatione audiuisse, quod dominus Petrus, quondam episcopus Roskildensis, tempore obitus suj castrum Haffnense nomine et ex parte ecclesie Roskildensis pacifice possidebat et eo mortuo rex Ericus ipsum castrum iuris ordine pretermisso acceptauit et postea violenter occupauit, episcopo Iohanne Andree sepius reclamante et conquerente. Nec non quod tempore electionis felicis recordationis domini Cristiernj in regem Dacie pie memorie dominus Johannes Petrj, tunc episcopus Roskildensis, in eius electionem seu assumptionem consentire non vellet, nisi prius prestita per bone memorie dominum Adolphum Slesuicensem etc. ducem cautione, quod causa super dicto castro Haffnensi iuridice tractaretur et diffiniretur, et huiusmodi cautionis occasione castrum Stege, quod tunc in recompensam pro dicto castro Haffnensi possidebat, ea de causa de cetero possideret [3]). Super quibus omnibus et singulis premissis dictus dominus Petrus Laurentij sibi a nobis notariis publicis infrascriptis vnum vel plura publicum vel publica fierj peciit instrumentum vel instrumenta, quotquot fuerint necessaria seu quomodolibet oportuna. Acta sunt hec anno, indictione, die, pontificatu quibus supra, presentibus ibidem discretis viris Iohanne

[1]) Et andet ikke af Notarius selv skrevet Exemplar af dette Instrument har her vel ei aliquid.
[2]) Det andet Exemplar har Jnsuper premissis.
[3]) Istedetfor Ordene castrum Stege, quod — possideret staar i det andet Exemplar obtinuit castrum Stege, ut dicitur, in recompensam.

Iohanne Andree et Kanuto Boecij, clericis Roskildensis diocesis, testibus ad premissa vocatis specialiter atque rogatis.

Et ego Magnus Jacobj, clericus Roskildensis diocesis, publicus sacra apostolica et imperiali auctoritatibus notarius, quia supradictis proposicionj et veri narracioni omnibusque aliis et singulis premissis, dum sic, vt premittitur, coram supradicto iusticiario dicerentur, fierent et agerentur, vnacum connotario meo et testibus infrascriptis presens interfuj eaque sic fierj vidi et audiuj ac in noticiam sumpsi, ideo huiusmodi presens publicum instrumentum manu mea fideliter scriptum exinde confeci, subscripsi, publicauj et in hanc publicam formam redegi signoque et nomine meis solitis et consuetis signauj, in fidem et euidens testimonium omnium et singulorum premissorum rogatus specialiter atque requisitus.

Et ego Egardus Flakenborgh, clericus Ottoniensis dyocesis, publicus sacra apostolica auctoritate notarius, quia supradictis proposicioni et verj narracioni omnibusque aliis et singulis premissis, dum sic ut premittitur coram supra dicto justiciario dicerentur, fierent et agerentur, vnacum prenominatis testibus presens interfuj cum connotario meo eciam suprascripto eaque ommia et singula sic fieri vidi et audiuj ac in noticiam sumpsi, ex quo huiusmodi presens publicum instrumentum, manu alterius, me aliunde occupato, fideliter scriptum, confeci, ex noticia desuper per me recepta subscripsi, publicaui et in hanc publicam formam redegi signoque et nomine meis solitis et consuetis, in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum rogatus et requisitus.

Original paa Pergament med Notariatstegnene.
Udenpaa med samtidig Haand: Instrumentum, quomodo dominus Petrus Laurencij, constitutus in placito, audiuit, Johannem Griiss tractare causam super castro Haffnensi ibidem, ad quod respondit prout in instrumento.

4.

In nomine dominj amen. Per hoc presens publicum instrumentum cunctis pateat euidenter, quod anno a natiuitate eiusdem millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, indictione xiiij, die vero Mercurij, mensis Marcii xvj, pontificatus sanctissimi in Christo patris et dominj nostri, dominj Allexandri, diuina prouidencia pape sexti, anno eius quarto, coram discreto ac prouido viro Nicolao Pedersson de Horstoffthe, nobilis viri ac strenui militis dominj Henrici Meynstorph, placiti generalis terre Selandie iudicis et

et iusticiarij, iudice et locum tenente, in mei notarii publici testiumque infrascriptorum, ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum, presencia, ex parte reuerendi in Christo patris et dominj dominj Nicolai Scaffue, episcopi Roskildensis, personaliter constitutus venerabilis vir dominus Iesperus Iohannis, eiusdem cathedralis ecclesie canonicus, omnibus melioribus modis, via, iure et forma, quibus melius et efficacius potuit et debuit, petita et obtenta licencia ab eodem locum tenente prefato, publice narrauit ac alta et intelligibili voce proposuit, conquerebatur et reclamauit de et super mero iure proprietario, quod prefate cathedrali ecclesie Roskildensi et sedi episcopali eiusdem mero iure competeret ad castrum et opidum Haffnense cum singulis importanciis et attinenciis suis, asserens quoque, quomodo idem reuerendus pater dominus Nicolaus Scaffue, episcopus Roskildensis prefatus, tam pretensam vsurpacionem et occupacionem castri et opidi predictorum cum singulis attinenciis suis in non modicum detrimentum ecclesie sue et sedis episcopolis eiusdem pacifice tolerare non posset, quin et ipse sicut ceteri predecessores sui Roskildenses episcopi contra prescripcionem, quam nonnulli asserunt iam currisse, conquereretur et reclamaret; quod quidem idem dominus Iesperus prefatus ab eodem locumtenente prefato et ab aliis circumspectis viris, ibidem presentibus, sub sigillis eorundem sibi in scriptis redigi ac dari peciit et postulauit. Quare idem Nicolaus Petri, locumtenens prefatus, alios xij probos ac fidedignos viros super testimonio huiusmodi reclamacionis per eundem dominum Iesperum sic facte, publice nominauit atque vocauit, videlicet Olauum Skoff in Örslöff, Anders Bossen in Farendelöse, Nicolaus Skram et Petrus Nicolai ibidem, Nicolaus Mathie in Förslöff, Boecius Nicolai, Iohannes Iacobi et Iohannes Iohannis ibidem, Nicolaus Iohannis in Eskilstorp, Mathias Röd in Örsloff, Olauus Petri et Olauus Trwelssen ibidem. Qui quidem xij probi ac fidedigni viri, animo et intencione deliberatis, vnanimiter testimonium perhibuerunt, quomodo prefatus dominus Iesperus in eodem placito generali super huiusmodi pretensis vsurpacione et occupacione castri et opidi Haffnensis predictorum, vt supra deductum est, conquereretur et reclamaret. Tandem denuo petita et ab eodem locumtenente obtenta licencia, idem dominus Iesperus coram omnibus et singulis, ibidem presentibus, publice proposuit, quesiuit et interrogauit, an ne certo constaret et ex ibidem presentibus cognitum esset, quomodo alias de anno dominj mcdxcquarto, die mercurij, quinta mensis Februarij, coram strenuo milite domino Henrico Meynstorp, eiusdem

eiusdem placiti generalis iusticiario ibidem presente, ad interrogacionem nobilis viri Iohannis Griisz, tunc ibidem presentis, an super iure proprietario castri et opidi Haffnensis cum suis attinenciis aliqui ex ibidem presentibus ad xl annos vel citra aliquam questionis materiam in eodem placito motam fore vel fuisse meminerint vel audiuissent, tunc venerabilis vir dominus Petrus Laurencii, prefate Roskildensis ecclesie canonicus, in hec verba vel effectualiter similia dixisse debuit et respondisse, quod cum ipse alias felicis recordacionis dominj Olaui Martini, Roskildensis episcopi capellanus existens, quasdam patentes literas super iure proprietario castri et opidi Haffnensis cum singulis suis attinenciis ex commissione eiusdem pie memorie dominj Olaui episcopi versus opidum Haffnense, vbi tunc congregati erant incliti regni Dacie consiliarij, secum detulit ac comportauit, quasque idem reuerendus pater dominus Olauus defunctus prefatus coram regia maiestate ceterisque preclaris viris regni Dacie consiliariis ibidem legi fecit ac permisit; quodque idem dominus Petrus Laurencii ibidem asseruit et inter alia dixit, se multorum fidedignorum relatibus didicisse, quomodo post obitum reuerendi patris dominj Petri, quondam episcopi Roskildensis, serenissimus princeps dominus Ericus Dacie etc. rex castrum Haffnense cum suis attinenciis, iuris ordine pretermisso, acceptauit ac violenter occupauit, episcopo Iohanne sepius reclamante, quodque tempore electionis felicis memorie Cristierni Dacie etc. regis reuerendus pater dominus Johannes Petri, tunc episcopus Roskildensis, qui alias in electionem huiusmodi consentire nollet, castrum Steghæ in terra Meonie cum singulis suis attinenciis obtinuit in recompensam, quod quidem castrum ipse eciam et successor suus pluribus annis pacifice possederunt. Quibus quidem ita per prefatum dominum Jesperum ibidem propositis ac recitatis, idem Nicolaus Andree, locum tenens prefatus, cum pluribus aliis fidedignis viris respondit et dixit sicut eorum quilibet respondit et dixit, quod adhuc in memoria haberent, quomodo idem dominus Petrus Laurencii ad huiusmodi interrogacionem Johannis Griisz, vt supra deductum est, ita dixisset et effectualiter respondisset. Quod quidem idem dominus Jesperus sibi ab eisdem in scriptis dari peciit ac postulauit. Super quibus omnibus et singulis dictus dominus Jesperus sibi a me notario publico infrascripto vnum vel plura publicum sev publica instrvmentum sev instrumenta fieri peciit, quotquot fuerint necessaria sev quomodolibet oportuna. Acta sunt hec anno, indiccione, die et pontificatu quibus supra, presentibus ibidem venerabilibus viris Domino Iacobo Iohannis, curato ecclesie Wyerstede, et Kanuto Boecij, ministro

ministro ecclesie sancti Iohannis opidi Ringstadensis, Roskildensis diocesis, testibus ad premissa vocatis specialiter atque rogatis.

Et ego Lagho Vrne, clericus Ottoniensis diocesis, sacra apostolica et imperiali auctoritatibus notarius, quia supradictis verborum narracioni et proposicioni prescripcionisque huiusmodi interrupcioni et effectuali reclamacioni omnibusque aliis, dum sic, vt premittitur, fierent et agerentur, vnacum prenominatis testibus presens interfui atque omnia et singula sic fieri vidi et audiui ac in notam sumpsi, vnde hoc presens instrvmentum manu mea propria conscriptum confeci, subscripsi ac in publicam formam redegi signoque et nomine meis solitis et consuetis signaui, in testimonium omnium et singulorum premissorum rogatus et requisitus.

Udenpaa med samtidig Haand: Instrumentum interrupcionis et reclamacionis contra prescripcionem occupacionis castri et opidi Haffnensis ex placito generalj.
Original paa Pergament med Notariatstegnet.

5.

In nomine domini amen. Anno a natiuitate eiusdem millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo, indictione decima quarta, pontificatus sanctissimi dominj nostri, domini Alexandrj, pape sexti anno quinto, die vero Martis, vicesima nona mensis Augusti Haffnis in curia episcopali hora decima uel circa, in mei notarij publici et testium infrascriptorum, ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum, presentia personaliter constituti, reuerendus in Christo pater et dominus, dominus Nicolaus Scaffue, Dej et apostolice sedis gracia episcopus Roskyldensis, necnon nobilis vir Georgius Marswin, incliti regni Datie cancellarius, laycus Ottoniensis diocesis, idem reuerendus pater alta et intelligibili voce exposuit et dixit, qualiter ad eius noticiam deuenisset, quod quedam causa agitaretur inter illustrissimum principem et dominum, dominum Johannem, Datie regem etc., ex vna, et suam paternitatem ex altera partibus, coram prefato Georgio Marswin, laico, tamquam iudice et iusticiario pro parte prefati illustrissimi principis, de et super quibusdam bonis ecclesiasticis immobilibus ecclesie cathedralis Roskildensis, videlicet castro et opido Haffnensi cum insula Amage ceterisque suis pertinentiis, iuribus et redditibus vniuersis, quequidem opidum et bona ecclesiastica prefate ecclesie prememoratus princeps pluribus annis occupauerat, prout de presenti occupat in preiudicium non modicum et dampnum prefate Roskildensis ecclesie et sedis episcopalis eiusdem, ideoque prefatus

reuerendus

reuerendus pater considerans antedictum Georgium Marswin, assertum iudicem in prefata causa pro parte prefati illustrissimi principis, fore laycum et in huiusmodi causa ecclesiastica vehementer suspectum, et etiam ne taliter causa ecclesie ita determinaretur coram tali iudice secularj iuxta leges municipales sine reclamatione, ipsum tamquam non habentem iurisdictionem uel imperium in suam paternitatem in prefata causa ecclesiastica, omnibus melioribus modo, iure, uia, causa et forma, quibus melius et efficatius de iure potuit et debuit, recusauit, refutauit ac ab eius foro secularj declinauit, submittens prefatam causam examini sancte sedis apostolice seu ecclesie metropolitane Lundensis, nunc licet solatio pastorali destitute, cum fuerit per sacrosanctam sedem apostolicam de digno pastore prouisum eidem, aut etiam quorumcumque iudicum ecclesiasticorum, sibi a prefata sede apostolica deputatorum seu deputandorum, protestatus expresse, semper coram illis stare iuri, cum fuerit per eosdem canonice monitus et requisitus. Jnsuper idem reuerendus pater omnia acta actitata et in prefata causa quomodolibet attemptata coram antedicto iudice layco pro parte prefati illustrissimi principis vnacum suo processu facto et fatiendo tamquam coram non suo iudice fore et esse facta, jrrita et nulla nulliusque roboris uel firmitatis existere debere ac pro cassatis et anichillatis habere velle dixit et allegauit. De et super quibus omnibus et singulis prefatus reuerendus pater sibi a me notario publico infrascripto vnum vel plura publicum seu publica instrumentum et instrumenta fierj petiit atque confici. Datum anno, die, indictione et pontificatu quibus supra, presentibus honorabilibus viris et dominis, dominis magistro Ottone Iohannis, canonico Roskildensi, et Iacobo Nicolaj, perpetuo vicario ibidem, testibus ad premissa vocatis et rogatis.

Et ego Iohannes Laurentij, clericus Roskyldensis diocesis, publicus sacra apostolica auctoritate notarius, quia premissis expositioni, refutationi ac fori declinationi omnibusque aliis et singulis, dum sic, ut premittitur, fierent et agerentur, vnacum prenominatis testibus presens interfuj eaque omnia et singula sic fierj vidj et audiui, ideoque hoc presens publicum instrumentum confeci et in hanc formam publicam redegi, signaui, scripsi atque subscripsi, in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum rogatus specialiter et requisitus.

Original paa Pergament med Notariatstegnet.

VI.

VI.
Tegnelser over alle Lande fra 1548.

At scriffue till Peder Ebbesen om ij lester møed att sende tiill Kiøpnehaffn.

Till her Otte Krompen om j lest møed.

Axell Juel om en lest møed.

Hans Stygge om ij lest møed.

Att scriffue till Sander Leyel, att hand ingthet guld indtager vden thet er fuldwegtigt.

Om vin att bestiille for Helsingøer.

Item eth breff till Peder Ebbessen, att hand strax sticker hiidt till Koldinghus 251 xx lester haffre paa et skiib, tiill kon. mats. behoff, och hand lader thet strax bliffue sticket ther for Arhusgordt eller Ackier. Datum Koldinghus lange fredag 1548.

Item tiill Hans Stiige paa Sylckeborig om viij lester haffre strax at forskicke vdt tiill Arhus och lade thet ther skiibe och komme hiid till Koldinghus. Datum Koldinghus lange fredag 1548.

Item ett breff till Rasmes Pederssen, stiigtsscriffuer vdj Wendelbostigt, att hand strax wfortøgret lader skiibe ther for Alborig ald thend haffre, hannd haffuer ther forsamblet aff kon. mats. tijende haffre, och forskicker thet hiid tiill Koldinghus.

Item ett breff tiill Bartram von Aleuelde paa Sønderborig, att hand strax hyrer ther ij skuder, ther kand føore hiidt tiill Koldinghus xij store lester haffre, xxiiij ortug vdj huer lest.

Breff til Haraggerherret oc Rønebiergherret, at huer giestlige bunde agger x lest steen till Landzkrone, nar Tage Oxen thennom til siger.

Et breff til Jesper Friiss, att hannd lader brenne then meste kalck, han kand affsted komme, thij ko. mtt. vill haffue et korn huss vp bygt paa Malmøss....

Tage Todt en befaling till her Claus Bilde, Byrge Jensen, Per Storle, Claus Clausen, Jøsøp Falster oc Arild Griiss, att the gransche oc forsfarre om Onsalle bynder i Fierreherret haffue met rette hugget i en skuoff, som ligger till Oss closters garde vdj Torrebur, tegisligeste om en eng kallis Jernlyuff, som noger krone tienere haffue fran en closter byn ... i Ossbye.

Hans Hussum en forscrifft till borgemester oc raad vdj Trelleborg, att en mand Peder Scriffuer tiltaller hannem for en boed, som hand skulle haffue tagit i greffuens tid, at the steffner then sag i rette oc hielper hannom saa møgit som ret er.

Et breff til Eyler Hardenbierg, att hand fornøger her Knud Ruud bud xxx stølter skatte boer.

Om skat. Slige breffue, som her eptther følger, wdgick tiill alle kiøbstederne offuer all riigett som her eptther schreffuitt staar:

Christiannn.

Christiannn. Vor gunst tiilffornn. Wiider, att wij ere besuerett mett en merckelige sum pendinges wdgiifftt, som wij schulle wdgiiffue tiill wortt oc rigens store nøtte oc behoff, oc wore elskelige menige Danmarcks riiges raadt thes tiilbehoff haffue beuilgett oc sambtyckt oss att mue lade wppeberre en almyndelige
252 skatt oc landhielp aff menige bønder oc almue offuer altt wortt rige Danmarck, oc dog wiill samme help icke forstrecke tiill thenn sum, wij wdgiiffue schulle, saa nødes wij tiill att besuere wore wndersotte kiøbstedsmendtt, huilckett wij icke gierne giorde, ther som then store nød icke foraarsagett oss ther tiill, oc haffue wij ladett wptegnne alle kiøpstedernne her wtj rigett huer eptther syn formue oc haffue ladett etthers bye wptegne for N daller, som i schulle kome oss tilhelp mett. Thij bede wij etther oc wille, attj rette etther altingest eptther att wdgiiffue oc komme oss tiilhelp mett forne sum daller oc thennom forskiicke oc offueranttuorde wdj wortt egett cammer, saa thenn wißeligenn er aldtt fremkommen oc ydtt inden pindtzdag førstkommendes i thet allerseeneste, oc attj ther hoes forskicke oss ett clartt register huor møgett huer borger weed naffuen er wptegnett att haffue wdlagdtt tiill samme skatt. Her wiider altingeste att rette etther eptther. Thij lader thet ingenlunde, thij wij oss vißeligen ther tiill forlade. Beffalendes etther Gudtt. Schreffuit paa wortt slott Colinghus skier torsdag aar etc. mdxlviij. Wnder vortt signet.

Siellandtt: Kiøpnehaffuen ij^{m} daller. Kiøge vj^{c} daller. Prestøø j^{c} daller. Stege iij^{c} daller. Wordingborig $i½^{c}$ daller. Heddinge $½^{c}$ daller. Nestued vj^{c} daller. Skielskøør iij^{c} daller. Slagelße $i½^{c}$ daller. Ringstedtt j^{c} daller. Roskilde iij^{c} daller. Holbeck j^{c} daller. Kallingborig $ii½^{c}$ daller. Nykiøping i Otzherritt lx daller. Slangerup $½^{c}$ daller. Helßingøør v^{c} daller.

Smaa landennne: Nykiøping i Falster j^{c} daller. Stubbekiøping ij^{c} daller. Nakskouff v^{c} daller. Nystedtt j^{c} daller. Saxkiøping xl daller. Rudkiøping lx daller. [Maribo $½^{c}$ daller] 1).

253 Skone: Malmøø xvj^{c} daller. Landtzkrone v^{c} daller. Trelleborrig v^{c} daller. Ydsted $viij^{c}$ daller. Wardberig j^{c} daller. Hallumsted ij^{c} daller. Helßingborig ij^{c} daller. Lundtt ij^{c} daller. Aahus iij^{c} daller. Wææ $ii½^{c}$ daller. Rodneby iij^{c} daller. Syllidtzborig xl daller. Lyckoc xx daller. Austeer $½^{c}$ daller. Symmershaffuen $½^{c}$ daller. Laughollum xxx daller. Bode Falckenberig $½^{c}$ daller. Falsterbo oc Skanøør j^{c} daller.

Fyennn: Odenße v^{c} daller. Suenborrig $iiij^{c}$ daller. Aßenis iij^{c} daller. Boenße ij^{c} daller. Medelffar j^{c} daller. Faaborig $i½^{c}$ daller. [Nyborig $½^{c}$ daller] 2). Kiertteminde $i½^{c}$ daller.

Juttlandtt: Riibe j^{m} daller. Dolborig vj^{c} daller. Randers $iiij^{c}$ daller. Aarhus $iiij^{c}$ daller. Horßens iij^{c} daller. Wedle ij^{c} daller. Koling $iiij^{c}$ daller. Warde iij^{c} daller. Wiiborig $iiij^{c}$ daller. Nykiøping i Moerß $ii½^{c}$ daller. Holstebro ij^{c}

1) Udstreget.
2) Udstreget, i Margen tilføies: nihil.

ij^c daller. Lennwig ij^c daller. Tystedtt ij^c daller. Skaffuen ij^c daller. Seby j^c daller. Grindue ij^c daller. Ebeltofftt j^c daller. Hørringe j^c daller. Hoffbro j^c daller. Skiifue 254
j^c daller. Ringkiøping j^c daller. Mariagger xl daller.

Om skatt. Obne breffue som wdgick offuer alle thee leenn her i Danmarck oc the som herritther haffue i forleningh. Sameledes offuer altt Gullandtt oc Borringhollum:

Vy Christian etc. helße etther alle wore kiere wndersotte bønder oc menige almue, ehuem som helst i tiene eller tiilhøre, som bygge oc boe offuer altt N leen, euindeligenn mett Gudtt oc wor naade. Wiider, att wij er nu besuerett mett en merckelige sum peendinge att schulle wdgiiffue tiill wortt oc rigens store nøtte oc behoff, saa haffue nu wore elskelige Danmarcks riges raadtt beuilgett oc sambtycktt off en almindelige landskatt oc hielp att mue fange oc lade wpbere aff menige riigens indbyggere bønder oc almue offuer altt wortt rige Danmarck, wdj saa maade, att thee bønder, som frij bonde goetzs haffue, skulle legges i leeg sammen, saa huerie xx aff thennom komme off tiilhielp mett xl jochimsdaller, then rige hielper then fattige, oc schulle thee bønder, som icke frij bonde goetzs haffue, ehuem som helst i tiene eller tiilhøre, leegges i leeg sammen, saa huerie xx aff thennom giiffue off xx jochimsdaller, oc schall ingenn were frij fore samme skatt wdenn thee wggedagsmendtt, som boe wtj thee sogne, som thee slotte oc gaarde wtj ligge, som thee giøre wgdag tiill oc haffue werrit frij wtj hogbornne førstes konning Hanßes, wor kiere herre faderbroders tiidtt, oc schall samme skatt och landhielp wißeligenn were wde indenn pindtzdag først komminde i thet allerseneste, oc schall off elskelige N eller hans fuldmegtiige schriffue samme skatt offuer altt N leenn oc alle thee herritther, som tiill for^{ne} N leenn liggendes ere, oc legge etther wtj leeg sammenn, att then rige hielper then fattige oc thet gooer ligeligen tiill wdenn wildtt, och ther eptther same skatt oc hielp aff bøndernne oc almuen offuer alle synne leenn, som forscreffuitt staar, wpkreffue oc wpbere oc siiden frembeles mett clare regiister oc mandthall fran seg anttuorde. Thij bebe wij etther alle oc huer seerbelis strengeligenn biude, attj mett thet allerførste paa beleylige tiidtt oc stedtt, nor oc huor for^{ne} wor leenßmandtt etther tiilsigindes worder, møder oc aff hannom lade etther for samme skatt schriffue oc leegge wtj leeg sammenn, oc siidenn rette etther eptther betimmeligenn att framføre oc wdgiiffue samme skatt oc anttuorde thenn for^{ne} wor leenßmandtt, saa 255
then wißeligen ere wde oc aldtt fremkomen inden pindtzdag, som forscreffuitt staar. Oc lader thet ingenlunde, thij wij ingenledes lenger fortøffue kunde. Wij wille egen ramme oc wiide alles etthers gaffuen och beste, som wij vore tro wndersotte pligttige ere. Thij lader thet ingenlunde. Giiffuiitt paa wortt slott Colinghus skier torsdag anno etc. 1548.

Tiill

Tiill Bleginge oc Hallandtt kom thenne eptther[ne] artickell i thette for[ne] breff, oc icke tiill nogen anden: Dog haffue wij for etthers armod skyldtt ombragett mett etther, saa i schulle icke giiffue off meere end halffdelen saa møgett som forscreffuit staar.

Om skatt. Mißiuer tiill alle leenßmendene offuer alltt Danmarck, Gulland oc Borringholhum. Christian. Vor gunst tiilffornn. Wiidtt, att wij skiicke tiill teg wortt obne breff tiill bønder oc almue, som bygge oc boe i thiitt leenn, om en almyndelige landhielp oc skatt, som thu ydermere haffuer att forffare wtj samme wortt obne breff. Thij bede wij teg oc wille, att thu strags vfortøffuitt lader forkynde samme wortt breff for almuen, som thet tiilschreffuitt er, oc strags wden ald forßømelße lader schriffue oc legge thennom i mandthall eptther same wortt breffs lydelße, saa thet gaar tiill wden ald wildtt oc icke bliffuer anßeett gunst eller anden fordeell, oc giør thin aller yderste flyedtt tiill, att samme hielp wdkommer inden pindsdag førstkommendes, thij off ligger ther storligen magtt paa. Oc strags thu same skatt wppeboritt haffuer, att thu thaa forskiicker then strags ind wtj wortt egett kamer, huor wij sielff personligenn ere. Tagendes her aldeles ingen forsømelße fore, thij wij off aluorligenn ther tiillforlade. Beffalendes teg Gud. Datum ex Koling skier torsdag anno 1548.

Om rystning. Breffue som wdgick tiill alle landtzs tinge offuer altt Dannmarck. Wij Christian etc. Helße etther alle wore kiere tro wndersotte riiddere, riiddermendtzmendtt, fruer, jomffruer oc alle, som frij oc frelße kiendes, sammeledes prelatther, abbetther, priere, prouester oc alle andere, som jorde goetzs haffue oc ere pligtige att holde rustning, som bygge oc boe offuer altt wortt landtt N, kierligen mett Gud
256 oc wor naade. Wiider, att wij agtte mett thet allerførste att wiille besee etthers rystning, som er beuilgett och sambtyckt att holles schall off oc rigett oc tesligeste etther sielff tiil hielp oc byestandtt, om nogett paa kommer. Thij bede wij etther alle oc huer serdelis, attj altingeste rette etther eptther att haffue etthers rystning mett suenne, heste, harnesche oc werge i goedtt forraadtt, saa attj altingeste haffue then tiilstede, nor wij etther ther om tilsigendes worder oc i wiider wor schriiffuelße ther om fangendes worder, oc lader thet ingenlunnde. Giiffuitt paa wortt slott Kolinghus poske affttenn aar etc. mdxlviij°. Wnder wortt signet.

Forbud om honning. Breffue som wdgick tiill alle landtztinge offuer altt Danmarck om forbud paa honning att wdføre. Wij Christian etc. Giøre alle witterligtt, att for off er berett, huorledes att møgett honning aarligenn wdførres her aff rigett oc ther aff komer dyr tiid paa fremmede drick, saa wore wndersotte nødes tiill att kiøbe win, pryßing oc anden fremett dryck, ydermiere end ellers behoff giordes. Therfor haffue wij nu mett wor elskelige menige Danmarcks riges raadtt beuilgett oc sambtycktt, att aldeles ingtthet honning eptther thenne dag schall mue wdførres

wdførres aff wortt rige Dannmarck, før endtt wij mett wore breffue albeles[1]) ther om tilsigendes worder. Forbrister seg nogenn tiill, indlendiske eller wdlendiske, her emodtt att skiibe eller wdføre nogett honning, oc hand ther mett bliffuer befundenn, thaa schall handtt haffue forbrott same honning oc altt hueß andett hand haffue mett att fare, halffdelenn tiill off oc anden halffdelenn tiill then, som hannom paa kierer, oc ther tiill mett straffes som then, wor breffue oc bud icke agtte wild. Bedendes oc biudendes alle wore fogetther, embitzmendtt, borgemestere, raadmendtt, tolenere, byefogetther, attj haffue flygtige tilsiun oc paa agtinge, att for^{ne} wortt forbud weed magtt holdes. Findes nogen aff etther att see egennom finger mett nogen som wdføre nogett honning, thaa schulle i stande off ther for tiill rette. Thij lader thet ingenlunde, wnder then straff som weedtt bør. Datum Koling langfredag 257
anno etc. 1548.

Theße eptther^{ne} fick breff om thette eptther^{ne} att schulle strags wfortøffuitt forskiicker thett tiill Eskiild Oxe. Datum Koling anden poske dag anno 1548. Relator her Eske Bilde hoffmester:

Item breff tiill her Per Skram aff ko. ma. gaardtzs indkompst i Roskilde oc rentte j^{m} march danske pendinge.

Item breff tiill Knud Gyllenstern aff Kallingborig indkompst aff thee forradz pendinge, hand schall holle i forraadtt, ij^{m} march danske pendinge.

Item breff tiill abbeden aff Soer om then rest aff then tridie parttes rentte aff closters indkompst.

Item i lige maade vt supra tiill priier aff Andvordskouff etc. om then rest aff hans tridie parttes indkompst.

Item ett breff tiill Herløff Trolle paa Krouenn om j^{m} march, som hand skall aarligenn holde wtj forraadtt oc forskiicke fran slotthett.

Item breff tiill Eyller Rønnovo om j^{m} march danske pendinge, som hand schall forskaffe aff Nesbyhoffuitt leenn, oc tesligeste att vpkreffue then restanße aff then gieslige skatt wtj hans leenn.

Item ett breff tiill Frantzs Brochenhus om j^{m} march, som hand haffuer tiilffornn fangett ko. ma. schriffuelße om att schulle fran seg leffuerere.

Item ett breff tiill Stye Porß, att handtt nu finder raadtt tiill att forskiicke aff Lundegaards leenn vj^{c} march danske.

Item breff tiill Jesper Friiss, att hand forskiicker aff Malmøhuses indkompst aff forraads pendinge ij^{m} march danske.

Her Per Skram et breff til borgemester (oc) raad i Roskilde, at the granske oc forskarre om Dorethe Willoms er skyldug i then trolbsag, som Citze Leerbecks haffuer hinder tillagt, eller ey.

At

[1]) læs: anderledes.

At her Per Skram indeller hues skuoff, iord oc eyendom som met vrette er komen (fra) kirckerne vdj Siellands stigt, epther recess lydelße.

Breff til her Eske Bilde, Knud Persen, Erick Bøyller, att the granske oc forffarre om thet fiisterij oc oelle kiste, som ligger til Mogenses gard i Høget ved Kulghugger ollekisten, oc her Mauris Oluffsen nu bruger, om her Mouris bør thet at bruge met rette eller ey.

258 Fiarde dagh paasche bleff Peder Godske tillschreffuenn att skulle forskicke thette efftersereffne fran Kiøpnehaffnn och till Randers: iiij^{c} bast reff, nogenne murancker och iiij^{m} astragh, thennom skulle handt lade annamme vdj Helssingøer. Datum Kollingh 1548.

Crestenn Jenssenn i Kergaardt och hans arffuinge skall haffue skiødebreff paa en kronens gaardt Wogenstrup mett thendtz eyendom och rette tilligelsse och møllenn indenn alle fiire marcke mode, vndertagett ett byggestedt kallis Skahusstedt, ett thedtz tilliggelsse, oc then engh, som tillfornn laa till kronens gaardt Huirrell, att haffue, nyde, bruge och beholle for friitt bonde godtz till seg och syne arffuinge. Dogh saa the skulle giffue ther aarligenn aff hues landgildt och rettighedt som ther nu aff gaar till Riiberhuss.

Peder Pederssen ett følge breff till bønderne i Børssenn, saa att the giffue hannom leding och hues andenn rettighett.

Christoffer Galle ett følgebreff till bønderne i Schouffuen och Boduigenn, att the suare till Stennuigsholm mett ledingh och ald andenn rettighedt.

Jens Thomissenn landtzdommer en befalingh till thesse effter^{ne} sambfrender Mogens Munck till Wolstrup, Oluff Munck till Tuiss, Iffuer Jyull till Ryebergh, Heruigh Thomissen till Palsgaardt, Jens Mogenssen till Sindinggaardt, Nils Jyull till Astrup, Erich Grøenn till Wlsundt, Nils Kragh till Kellingbergh, Palli Jyull till Wstrup, Nils Jyull till Aabergh, Jyrgenn Jyull till Laage, Peder Jyull till Branttbiergh, att the thennom forsamle och deele, partte oc skiffte emellom Jens Thomissen paa hans hustrues wegne oc frwe Kirstenn, Seuerin Skeelss efftterleffuerske, hues arff som thennom er tillfallenn effter Maltte Jyull oc hans hustrue frue Marine.

Franndtz Biillde ett føllgebreff tiill alle stiigtenns tiener vdj Hoffuelbierrigherritt, som her tiill haffuer tienntt oc swaritt tiill Siillckeborriig, att the retthe thennom her epther att sware tiill kon. mats. gordtt vdj Randers.

Vdj liige made ett føllge breff tiill alle stiigtenns tiener vdj Galltenherritt, som her tiill haffuer tiienntt tiill Aarhussgordt, att the oc her epther skulle tiene oc sware tiill kon. mats. gordt i Randers.

Ittem ett breff tiill her Otthe Krumpenn, att handt fliier oc forskaffer Franndtz Biillde tiill kon. mats. bygening vdj Randers alltt thett mieste kallck handt kanndtt

kanndtt ther bekome oc afflade, kon. maatt. haffuer ladtt vdgange h. k. mats. breff tiill alle bønder, krone tienere, stiigtens tienere, closther tienere och kiirckenns tienere vdj Medellßomherritt oc Sønder Liungherritt, att the skulle aname samme kallck vdj Wiiborriig oc føre thett tiill Randers.

Ittem ett opne breff tiill for^{ne} tienere vdj for^{ne} herritte, att the retthe thennom epther att tage samme kallck vdj Wiiborriig oc føre till Rannders, nhar thennom ther om tiillsiigis aff Christoffer Rosenkrandtz paa Skierne.

Ittem ett breff tiill Chriistoffer Rosenkrandtz paa Skierne, att handtt lader strax forkynnde samme kon. mats. breff oc tiillsiige allmuen ther om.

Ittem ett kon. mats. breff til h. k. mats. siilldsallther vdj Dockedall, att handtt strax skicker en lest siilldt tiill Franndtz Biillde tiill Rannders gordtt.

Item ett breff till Medelffar, att som thee tilfornn haffue foett ko. ma. schriffuelße om ferger oc skuder att schulle forskicke till Hindtzgaffuell oc ther att aname weed oc føre hiidtt till slotthet, Iffuer Krabe schall betale fragtthen.

Ett breff tiill rustmestererns suend i rystkammerett i Kiøpnehaffuen att hand strags mett thet allerførste giiffuer seg hiidtt mett rene tøg, stecke tøff oc all theres tiilbehøringe. 259

Item ett pasbortt ther hoes.

Item ett breff tiill Jørgenn Lycke att hand lader handle mett bønder och thienere vdj Scandelboriglenn, att the giffue haffre for theres gesterij, the stande igien mett, saa att hand tager samme gesterij haffre och saa møget tiill aff slottens landgilde haffre att ther bliffue xx lester haffre, och att lade thet strax wfortøgeret skiibe ther for Arhus och lader thet skickes hiid tiill Koldinghus. Sammeledes och iiij lester malt och iiij^c sider gott flesk och j^c eller ij^c faarkrope.

Item ett breff tiill borgemester och raadt vdj Arhus, att the strax sliier Jørgen Lycke skiibe och skuder ther for Aarhus tiill for^{ne} haffre, malt och fetallie for en redeliig fracht, huilket thennom skall betales, och att the bestille thet saa, at samme korn och fetalie matte framkome hiid tiill Koldinghus met thet aller første.

Mortthenn Matzenn i Tofftum haffuer berett, att sandmendtt i Skodboorigherrett haffuer suorett hannom heruerck offuer mett vrett etc., att landtzdommeren hielper hannom ther vdinden saa møgett som rett er.

Idem oc Søffren Matzen en forscrifftt tiill frue Elße, Anders Rytthers eptthierleffuerske, att thee haffuer berett huorledes att hun haffuer wdsagdtt theres moder aff then gaardtt, hun ibor, end dog att hun haffuer giiffuett indfestening aff same gaardtt oc haffuer tiill gode rede wdgiffuit syn landgille oc anden rettighed oc thee end nu ere offuerbødige.

Mißiuer, som wdgick tiill alle thij som schulle fylge drottningen wdtt ind wtj Lanttemißernn. Christian etc. Wor gunnst tiillffornn. Wiidth, att vij ere ßaa till eenns

eenns wordennn mett hogborne første hertug Augustus aff Saxenn etc., wor kiere frennde oc sønn, att wij schulle vd skicke wor kiere dotther, hogbornnne førstinne
260 frøckenn Anne vtj Lanttemißernn wtj thenne neste tiilkommendes sommer, thij hans kierlighet agtther att giøre siitt brølluppe paa Turgov thenn søndagh nest for sanctj Bertholomei apostoli dag førstkommendes, oc agtte vij att wdskiicke hogbornne førstinde frue Dorotheea, wor kiere høstrue, mett for^{ne} vor kiere dotther till samme høetiide. Thij bede vij teg oc wille, att thw retther teg eptther, sielffierde att følge for^{ne} wor kiere høstrw, oc schall thine suennne were kleedde eptther thette indlugtte muster, oc som thu wiider haffuer att forffare aff thenn klenningh, som thette budtt haffuer paa seg, oc schall thin egne oc thinn drenges kiortteller were wtj then same farffue, entthen aff fløffuell eller oc bremet mett fløffuell oc ermnene egenom dragenn mett huitt, røtt oc bronntt skiellertt. Sammeledes schall thu oc haffue fløffuels hinder tøff paa thin egne oc thinn drengs heste, oc att thu icke lader giøre for mange foller paa thinn oc thinne suennes kiortteller, eller ermnene for wiide, oc att thw retther theg epther att vere her wtj wor kiøbstedtt Koling tilstede, nar thu viider vor schriffuelße ther om fangendes vorder. Ladendes thet ingenlunde. Beffalendes teg Gudtt. Schreffuitt paa vortt slott Colinghus søndagenn quasimodogenitj aar mdxlviij. Wnder vort signet. Item schall raadtt, som mett schall vd, siellff oc therres drenge haffue suortte fløffuels kiortteller.

Hans Stygge følge breff til Torupe mett the herrider, ther tilligger, som er Galthen herret oc Holbiergherret, mett alle thee bynder oc krone tienere oc stigtens tienere, vndertaget Thiulum birck.

Hans Stygge følge breff till Randers gard oc tiisligeste Østrupe gard met the herreder, ther tilliigger, som er Støffring herret, Onsildherret oc Tanum birck, met alle the bynder oc krone tienere, stigtens tienere, ßom Frantzs Bilde nu i vere haffuer.

Frantz Bilde følge breff (til) Silckeborgh mett alle thee bynder oc tienere, som ther nu tilligger, vndertagit hues ko. mt nu ther aff haffuer lagt til Randers gard.

261 Breffue till alle lenßmendenne vdj Norge Søndennfeldtz i alle leen, att the lade forkynnde for alle segeladtz menndt att the inttett tymber schulle vdføre ther aff landett eller tillstede thennom nogett vdt att føre vdenn hues the føre hiidt indt vdj Danmarck.

Breff till superatendenttenn vdj Siellandt, att ko. mat. giffuer hannom tillkennde huorledis att mester Torbernn, som waar superatendentt vdj Trundhems stigtt, er døedt och affgangenn, och therfor haffuer nu schreffuitt capittell i Trundhem till, att the skulle vduellie en andenn leerdt och forstandige mandt, som kandt tiene till en superatendentt ther i thett stedt igen och skicke hannom hiidt nedt till then høge schole att lade segh examinere, om handt er dueligh ther for.

Breff

Breff till capitell i Trundthiem, att the vduellie en leerdt mandt, som kandt tiene till en superatendentt etc.

Breffue till lensmendenne vdj Bleginge, att the icke tillstede nogett tymber att vdtføris ther aff landett vdenn hues the føre hiidt indt vdj Danmarck.

Chrestenn Schriiffuer citat Peder Mattssen i Bostrup for Staffenn Nilssen i Skerup, handt sloe ihiell heer vdenn for Collingh, att møde odensdagen nesth effter søndagenn misericordia dominj.

Breff till borgemester och raadt i Randers, att the ere then graffuer behielppelige, att then grefftt kandt gaa for segh mett thett alderførste.

Breff till tolderenn paa Schauffuenn, att handt skyer Hans Styge nogenn thøer fisk eller salttett fisk till Randersgaardt, ij eller iij^{m} thøerfisk eller ij eller iij lester salttett fisk. Breff till saltteren i Riibe, att handt skyer Hans Styge ij lester sildt.

Breff till Jahann Høyckenn i Aling closter, att handt skyer Hans Styge xx bielcker, xl eller j^{c} sparre.

Niels Buck breff til Jffuer Krabbe, at ko. mtt. haffuer vnt hannom at mue beholle kronens part aff tienden offuer alt Olgud sogen i Østerherret. 1548.

Eth breff tiill Axell Jull, at ko. m. er komen wdj forffaringh, at wdj Wendßyßell stygt er ingen beqwemth sede eller resibens tiill superintendens ther ij stygtit at haffue syn werilße oc bolig, at ko. m. ther for bedher oc beffaler hannom, at handt strags oc met aller fiirste po ko. ho. wegne ladher wpbøge oc beredhe en gordt, hwss oc woningh wdj Horing by paa then grwnd oc iordt, ßom laa tiill prest gylde ibidem, oc hand thagher wndherholding oc alt, hues samme bøgning bekoste skall, aff Rasmus Persen, Windsyßelß stygts scriffuer, aff stigts tyndhen etc.

Eth breff tiill Albrit Skeell, at ko. ma. haffuer beffalith Axell Jwll at wpbøgh en gordt wdj Høffryng tiill en resibens oc boleg tiill superintendens wdj Wendelbo stygth, at hand ther for ladher hugge paa Børglom klosters skoffue xx bielckell, xij alnne lang, ßaa j tilt store fuordt tre oc andit sma thymber, ßom han hannom tilsigendes wordher. etc.

Eth breff, at effther thy ko. ma. er komen wdj forffaryngh, at engen woning 268 oc werelße er ther wdj Wendßyßell stygt, huor superintendens kandt haffue syn resibens oc bolig, ther for haffuer ko. ma., Gwdt almectigste tiill loff oc ere, then helig cristelige religion tiill gaffuen oc formeringh, wndt oc giffuet then woning, jordt oc grwnd wdj Høffryngh by liggendes, ßom laa oc hørdhe tiill presthe gyldhe ther same stedß, met all synn lenge, roem oc bredhelße, ßom then met retthe hoor at were, siden at were oc bliffue tiill en euige resibens oc boleeg till samme stigts superintendens, ther nw er eller heer effther komendes wordher. Cum inhibitione.

Item eth breff tiill borgemesther, raadmendt oc byffoget y Høffryng, at the wdlegge Axell Jwll paa superintendens wegne then woning, grwnd oc iordt,

ßom

som hørde tiil prestegildet wdj etthers by, at ladhe bøgge, oc the werer hannom behielpelige ath bøgge oc frambriffue en residens och boleig tiil for^{ne} superintendens wdj alle madhe, thennom mugligt er.

Et breff tiill Rasmus Persen, stigts skriffuer, at ko. ma. haffuer beffalit Axell Jul at lade wpbøgge oc paa ny wpsett en residens wdj Høring tiill same stygts superintendens behoff, at han ther for antuordher oc fornøger hannom aff samme stygts thyndt all wnderholding oc notdrofft till same bøgnings behoff.

Then tiisdagh nesth effter søndagenn vocem iucunditatis fich Nichell Willoms koninglige mats. breff paa hundrett daler for ett sengklede, som hans ko. mat. kiøfftte hannom aff anno mdxlviij.

Same tiidt fich Szander Leygell, tolder i Helsingøer, ko. mats. breff att skulle anttuorde the høglerde i then høge schole i Kiøpnehaffnn ett tusenndt daler till the danske bibliers behoff att lade prentte.

Cornelius byggemester fich breff till Aarhuff att skulle ther annamme lxix lester oc vj ørttuger bygh och maltt, som handt skulle haffue for blye och skeffuerstenn till att tecke mett.

Ett breff til Jens Brae, att hand forskiicker paa ko. mtts. omkastning the bron brogit heste oc en abbell grae hest, som hand haffuer, hiid til ko. mtt., ther som hans ko. mtt. behaffuer thennom, thaa vel hans naade lade hannom thennom betalle. Wdj lige moode til Borchurt von Boynebur om broget heste. Wdj lige moode til abbeden aff Soer om en brogen hest. Wdj lige moode til Frantzs
263 Brochenhus om the iij broget heste, som hand haffuer bestillet til ko. mtt. Wdj lige moode til Knud Persen om ij broget heste. Wdj lige mode til frue Jehane til Hageløsse om ij broget heste. Wdj lige moode til hußfoget Christoffer Ericksen paa Kiøpnehaffn om j abelgrae hest. Wdj lige moode til abbeden aff Vidskyld closter en abelgrae hest. Wdj lige moode til Frantzs Bilde om ij abelgroe heste. Wdj lige moode till Niels Krabbe om iij grae heste.

Til her Eske Bilde om et røtt oc sort fløels hender tøg, som hand skal forskicke hid oc lade vel forvare for regen, oc skal harnsch knegkten antuorde hannom thennom.

Om et siølff handbecken at forskicke hid.

Til her Eske, at hand vel ladhe hentte then groe oc grøne pappegøye fran Theus Pryes wdj Helßingøer oc thennom til skiibs lader forskicke hiid oc thennom lader vel forvare.

Odensdagenn nesth effter søndagenn vocem iucunditatis anno 1548 bleff Szander Leygell tillscreffuenn, att handt skulle fornøge her Eske Bilde paa ko. mats. wegne sex hundrett goltt gyldenne for ett halßbandt, ko. mat. kiøfftte hannom aff, vdaff toldenn, som handt opbar ibidem.

Wor

Wor herris hemmelfars dagh 1548 framførde Anders Fønbo the breffue 264
till alle lensmenndt om skatt aff pibbersuenne, hußemenndt och møllere vdj Fyenn, Smaalandenne, Siellanndt och Schaane. Tesliigeste the breffue om heste, som ko. mat. hagde forscreffuitt till segh till Collingh, och the breffue, som wor superintendentterne tillschreffuenn om peblingh och poßepiltter, sammeledes the ordinantzer, som ko. mat. lodt vdgaa i Kiøpnehaffnn anno 1547, ther aff kom en till huertt landtztingh.

Item her Eske Bilde, her Claus Bilde, Byrge Wulffstand, Claus Wrne. Thesse finge breff met Gres Bryske att skulle rette thennom epther att drage paa thet tog til Norge, nar the viider scriffuelße ther om fangendes vorder.

Christiern Munck fick breff, at ko. mtt. haffuer ombdragit met the iordeyne bynder, som ligge til Rudgard, att thee mue vere quit mett en daller at vdgiffue i skatten, til ko. mtt. anderledes ther om tilsiger.

Jyrgen Brae fick breff, at ko. mtt. haffuer ombdragit met the iordeygne bønder paa Langeland, saa at thee skulle giffue ij daller huer vdj skatten oc ther met vere frij, tilligeste mue vere frij for then nye told aff theres egne hiemmefødde øg oc heste oc vdgiffue ther aff then gamble told.

Eriick Bogensen førte the breffue bort til lensmendene om husmend oc pebersuenne at giffue skatt.

Jesper Friß fick drottningenns breff, att handtt schulle anttuorde hindes nades piige, som er hoes frue Abild Michell Halßes oc schall nu haffue bryllup, thette eptther[ne]: ij kiøør, ij øxen, vj faaer, ij pund maltt, ij pund miell, j fierding smør, en sengh mett dynnne, lagenn oc anden tiilbehøringe, engelske tiill en kiorttell oc kobe, vj sercke, vj halßkleder, vj houitt kleder, vj forkleder och x siider flesk. Datum ex Kolinghus wor herre hemellfard dag anno etc. 1548.

Jesper Schredder, borger i Aarhuff, en befallingh till thesse effter[ne] borgere 265
vdj Aarhuff, som er Oluff Tondbo, Michell Høgh, Rasmus Olufffenn, Rasmus Snidingh, Crestenn Tymmermanndt, Las Turessenn, Søffrenn Olufffenn och Rasmus Trolssenn, om en gaardt att skulle deele oc partte emellom hannom och Rasmus Diuffs, borger ibidem.

Søffrenn Josthyssenn i Harsloff ett breff till landtzdommere, att the hielppe hannom offuer Joenn Mattssenn rett, for handt skyltte hannom for att handt skulle haffue stollett en studt frann hannom och ladett molcke hans koe, att the skillie hannom att mett rette och giffue beschreffuit.

Idem ett breff till Axell Jyull, att handt er for[ne] Souffrenn Josthssenn behielppeligh, att hannom maa wederfares rett och haffue hans fuldmegtig till landtztingett mett.

Item

Item Peder Mattſſenn i Førckell ett breff till Axell Iyull, att handt ſlyer hannom dom for ſegh till eller fraa om then trette, ſom emellom hannom er och Erich Steenn for nogenne pendinge, handt ſkall haffue beſchattett hannom aff.

Her Otte Krumppenn en befallingh till Iens Thomiſſen, Erich Schram, Iens Mogenſſen, meſter Anders Schouffgoordt, erckedegnn i Wiiborgh, Iens Katt, borgemeſter, och Marttenn Heggellundt, raadmanndt ibidem, att handt haffuer tilltall till rebſmenndt vdj Hennebergh herrett for att the haffue rebett Grouffue och Graaholm marcke, ſom handt meenn mett vrett, oc endeligenn dømme.

Bodtzmenndtt att ſkulle nu forſchriiffuis aff kiøpſtederne vdj Nørjuttlandtt oc Fyenn paa thenndt reyſe tiill Norge 48. Nørjuttlanndtt: Riipe viij. Ringkiøping iiij. Warde iiij. Nykiøping y Morſe iiij. Thydſtedtt iiij. Schagenn vj. Sebye vj. Aalborig viij. Hoffbroff ij. Grindow iiij. Ebbelltofftt iiij. Randers vj. Aarhus vj. Horſenns iij. Wedelle iij. Kolding iij. Fyenn: Kiertemynde iiij. Swynborriig iiij. Aſſnes iiij. Boenſe iiij. Foborrig iij. Nyborrig iij. Summa jc bodtzmenndt[1]).

266 Løffuerdagenn neſth effter aſcenſionis dominj 1548 fick Peder Huittfeldt, Norgis riigis cantzeller, breff att ſkulle igenn till ſegh annamme thett godtzs, ſom waar maglagdt frann proueſtiiedt i Oſlo, ther ſom proueſtiiedt icke waar ſkeedt ſkeell och følleſte wederlagh eller wille giøre følleſte wederlagh till forne proueſtij ther for. Ex Collingh.

Samme tiidt fich Peder Hanſſenn paa Aggerſhuſſ breff, att ſkulle tillegge predicanttenn i Nundecloſterett i Oſlo ett ringe geyſtlige forleningh till ſynn vnderhollingh, nar thett faller ther.

Riiber indbyggere ſkulle haffue breff, att ko. mat. haffuer giffuitt thennom ſancti Peders kircke och keergaardt vden for Riibe att haffue till en begreffnis, dog att nar peſtelentze eller anden ſtoer døedt er, ſkulle the ingenn andennſteds lade begraffue thennom endt vden byen.

Samme Riiber indbyggere ſkulle haffue breff till alle, ſom boe paa Mandøe, Fannøe Sønderhoffuitt, Langelegh, Weſterſiide och andre ſliige fiſkeleyere vnder Weſterlandtzs ſiide i Riiberſtigtt, att the ingenn vdlendiſke ſkulle ſelge theres ſkullenn eller andenn fiſk, oc ingenn andenn endt riigens indbyggere, thii att the fonge theres fiſke redſkab meſte parttenn aff thennom i Riibe, Warde och andre. Huem ther emodt giør, ſkall miſte ſitt fiſke redſkaff och xl marck till koningen.

Nota. Item breff till Claus Sieſtede, att handt ſkall antuorde borgemeſtere oc raadt i Riibe x leſter rogh till hielp att forbedre theres dyeb vdenn for byenn.

Breffue

[1]) Foran denne Liſte ſtaaer en anden, ſom igjen er udſtreget: Bodmend at ſculle nw forſcriffues aff kiøpſtederne vdj Nøriutland paa thend reyße till Norge 1548. Riipe x. Ringkiøping iiij. Lemwiig iiij. Varde iiij. Nykiøping i Morße vj. Tiidſtedt vj. Scagen viij. Sebye viij. Alborig x. Hoffbro ij. Grondow vj. Ebbeltofft vj. Randers vj. Arhus viij. Horßens v. Vedell iij. Kolding iiij. Summa jc bodmendt.

Breffue som wdgick tiill for^{ne} kiøbsteder om bodsmendtt:

Christian etc. Vor gunnst tiilffornn. Wiider, att wij agtte nu mett thet første att afferdige nogen wor orloff skiiffue att løbe tiill wortt riige Norge, thij bede wij etther oc ville, attj wdgiøre ther aff etthers bye N gode søeffarende boeßmenndtt oc thennom strags vfortøffuit forskiicker tiill vor stadtt Kiøpnehaffuen. Her wiider att rette etther eptther oc lader thet ingenlunde. Beffalendes etther Gudtt. Schreffuitt paa vort slott Kolinghus løffuerdagenn nest eptther wor herre himmelfarsdag aar etc. mdxlviij, wnder vort signet.

Iffuer Jyull till Ryebergh och Niels Jyull till Astrup en befallinge till thesse godemenndt her Otte Krumppen, Jens Mogenssen, landßdommer, her Styge Kromppenn, Anders Crestenssen till Quelstrup, Erich Nilssen till Kollerup, Mourits Emichssen till Refssøe, Albrett Skell till Genderup och Oluff Glob till Wordtgaardtt, att the haffue berett, paa theres moder siide frue Karine Keldt Iffuerssenns effterleffuerske att ther er trette emellom thennom paa then ene och Nils Lannge och Gunde Lannge till Bryming paa then anden siide om arffue godßs effter mester Gundi Lange och frue Anne Griissis, boo och boyendinge, fee, kleder och klenodie, breffue og indsegell, som Nils Lange oc Gundi Lange skulle haffue till thennom annammett.

Her Eske Bilde fiick breff, at hand strags skulle forskiicke hiid thette epther^{ne} klede: til houit faren lx stycker, til hosse klede xx stycke, foerdug ij^{c} stycke, fardug j^{c}xx stycke, lerit iij^{m} alne, huit engelst j stycke, bront j stycke. 267

Niels Skiell fiick ett obet breff, at ingen mue kiøbe eller pantte aff jomfrue Perneles oc jomfrue Gertruds Erickdøttres goßs, huem thet giør skall haffue forbrott hues penninge the therfore vdleggendes vorder. Datum Kolling tisdagen nest epther søndagen exaudj 1548.

Breff till abbenn aff Emcloster, att lade brende x^{m} mursteenn och forskicke thennom till Randers nar the ere brenndt. Wdj liigemaade till Johann Høyckenn i Allinghcloster om x^{m} mursteenn. Wdj liige maade till Jyrgenn Rudt om x^{m} mursteenn.

Breffue som vdginge till alle lensmendt vdj Noriutlandt, som haffue k. mats. slotte och garde paa regenskap, om deres foraad og fitallie at skicke till Koldinghus. 268

Ett breff tiill Axell Juell, att hand strax lader forskicke och komme tiill Koldinghus tiill kon. mats. vnderholding alle thend forrad aff pendinge och fetalie, som hand tilforne haffuer fanget kon. mats. scriiffuelße om och er antegnet orligen at holde ther vdj forraadt. Same(ledes) och at hand strax forskicker thiid ther met alld thet meste aff anden fitalie, flesk och kiød, hand meste kand ther .. lade, epther som Jørgen Pederssen hannom beffalendes og tilsigendes er.

Wdj

Vdj liige maade etth breff tiill her Otte Krwmpen paa Haldt. Vdj liige maade ett breff till Frands Bylde paa Silckeborig. Vdj liige maade tiill Jørgen Løcke paa Scandelborig. Vdj liige maade tiill Claues Sestede paa Riiperhus, och att hand skicker thid met thet første alle hande tørefysk, huilling, sculler, rockell och cabellau, epther Jørgen Perßen hannom tilsigendes worder. Vdj liige maade till Peder Scriffuer paa Aarhusgord, att hand strax skicker till Koldinghus flesk, kiød og smør epther som Jørgen Persen hannom beffalendes worder. Vdj liige maade tiill Effwert Byldt paa Ackier, och at hand strax lader vdkreffue och vdfordre thend restands aff sagfald och gordzfestning, som vdloffuet waar vdj Peder Ebbessens tiid ther vdj Ackiers len. Datum Arhus anden pingsdag 1548.

Her Hogen Torsteßenn ett breff tiill then høge skolle, att hand er komen aff Jslandt och wiilde gierne studere ther oc seg i baagelige konsther forbedre, att the wiille annamme hannom ther wdj wniuersitetet oc ramme hans beste.

Jtem att her Hans Dirichsen annammer hannom ther faare en aff the studentther, handt giffuer kost, oc ther hand icke kand faa plas faare en aff the thuolff, att handt tha eligeuell wnderholder hannom tiill hand kand faa platz.

Jtem ett breff tiill docter Peder og wniuersitettet, att thenne breffuißer
269 abbett Siguerdus skall wære wduolt tiill biscop i Skalot ther paa Jslandt, ßom the kunde forfare i the breffue, hand mett ßeg haffuer, oc thu dog well fortencker, att ko. mt. tilforn haffuer giffuit en anden wedt naffn her Morthen Eynersen mett breffue oc beskeidt ther om, oc epther thij the nu baade erre i Kiøpnehaffn, att the wille wnderuiße thennom therom tiill thett beste, oc skulle the baade wære ther oc studere tiill ko. mt. sielff tiidt kommendes worder.

270 Breff till borgemester, raadmend och menighedt vdj Wedell, att the wnderholde kon. maat emorgen affthen till afften moltiid och paa fredag morgen tiill morgen moltiid met hans kon. mats. methaffuendes folck och heste.

Breff tiill Jørgen Myckelssen vdj Bøgballe, att hand bestiller ij^c wogne att møde och stande tiill rede vdj Wedell paa fredag morgen well betymeligen, att føre kon. maats folck ther fran och tiill thend øde kircke hoes Naffle hale.

Ett breff tiill Otte Gyldenstern, att hand bestiller ij^c [1]) wogne att stande tiill rede wiid thend øde kircke hoes Nafflehale paa fredag halff wegs mydbag, att føre kon. mats. folck og fadeburdt ther fran oc paa weyen tiil Scandelborig. [Sameledes att hand och bestiller en anden wogenskifft met liige saa mange wogne paa myttwegen ther emellem viid Fuldbroff mølle eller noget paa thenne side, att samme wogne kunde fremføre folcket till Scandelborj] [2]).

Jtem breff till Jørgen Lycke om vnderholding en natt och om wogen om anden dagen.

Teße

[1]) Der har først staaet ij^c.
[2]) Det indklamrede Stykke er overstreget.

Tesze epther[ne] fingge breff att møde i Kiøpnehaffnn then søndag epther 271 hellj threfoldiighet søndag. Datum Kolding onsdagen epther exaudj 1548: Her Axell Brade, her Claus Bilde, Thage Thott, her Anders Bilde, Knudt Persen, her Mogens Gyldenstiern, Børre Throlle, Erich Bøller, her Knudt Rudt, her Per Skram; Oluff Munck och Eyler Rønnow er Aarhuff pindzedagh ffinge the bode breff.

Onsdagen nest epther pintze dag vdgick miszíuer tiill her Otte Krumpen, Claus Sestede, Axell Juell oc fogeden paa Arhusgard, att thee tilsige alle thee landzknegkte, som ligge vdj huert stigt vdj Kiøpstederne, att the strags iligen giffue thennom til Kiøpnehaffn, saa the ere vdj Kiøpnehaffn om fiorthen dage i thet allersenneste, ther skulle the bliffue betald oc fange viider besked.

Samme dag breff til Claus Sestede, att Erick Brne kommer til Riibe mett xxxv heste, att hand tha vnderholl(er)thennem til saa lenge han fanger viider beskeed.

Breff som Axell Iwll fick. Christian etc. Vor gunsth tilfforn. Wiid, att wij ere kommen wttj forfariingh, huorledes noger aff wore wnderszaatthe aff adelen fordriisthe thennom till atth beholde flere theres tyener frij for wggedagsmendt wthj then schatt och landehielp, szom beuiilgiitt er, endt the szom ere wggedagsmendtt wthj szamme szogne hos thennom boendes ere. Sammeledes er osz och till widende worbetth, huorledes att noger wore och kronens selffegere bønder, szom haffue flere bundegaarde endt then ene, szom the besziidde, fortrycke thennom och icke wille wdtgiiffue wthj thenne landschatth, szom beuiilgiitt ere, wden ij daler aff then ene gaardt, the wthj boer, och icke aff the andre gaarde, szom thennom tilhøre. Thij bede wij tegh och wiille, atth thu lader paa clare regiisther schriffue och wptegne alle the wore wnderszaatthe aff abdellenn, szom wiille beholde szodan theres tiiener frij for szamme schatth och landhielp, och tiszligeste huor manghe aff theres tiener szom the wthj szaa maade wille beholde frij for szamme landthielp, paa thet atth wij kunde wiide osz ther epther att rette och icke mystæncke andre endt the szom schyldt haffue. Sammeledes bede vij tegh och wiille, att thu retter tegh epther att schriiffue och legge alle wore och kronens selffeyer bønder wthj thenne schatth for huer bunde gaardt ij daller, szom thennom tilhører, szaa well for the, szom andre wthj boe, szom the szelff ibor. Her wiidt altingest att retthe tegh epther och ladt thet ingenlunde. Beffallendes tegh Gndt. Schreffuitt paa wortt slotth Calliinghborriigh onszdagen nest epther piinges dagh aar etc. mdxlviij. Vnder wort siignett.

Breffue tiill lenszmendenne wtj alle fiire stigtterne i Juttlandtt, att schulle 272 tiill siige landsknegttene wtj alle kiøpstederne, som ligge i borgeley, att the giiffue thennom tiill Kiøpnehaffnn. Anno 1548. Christian etc. Vor gunst tilforn. Wiidt att

att wij behøffue att brughe wore landtzcknecthe, ßom ligge wthj borgeleyghe wthj kiøbstederne wthj wortt land Nørre Judtland, thij bede wij tegh och wille, att thu strax wffortøffuett tilßiiger alle wore knegtthe, ßom ligge wthj borgeleyge ther wthj kiøbstederne y Wendelbostiigtt och wthj Aalboriigh byy, att the iligen och wden all forßømmelße giiffue thennom till wor stadt Kiøbenhaffn, ßaa the wiißßeligen ere ther indenn xiiij daghe, ther schulle the fanghe theres klede och penninghe, ßom wij thennom sckyldiighe ere, och maatt thu giffue thennom paßbor wnder thiitt ingsegell paa huor mange the ere, ßaa the fanghe frij wnderholdingh, och schulle ßamme knegtthe drage then weygh offuer att Aarhus, ther haffue wij ladiitt bestil(le) ßaa the schulle fange ferger att komme offuer mett. Her wiidtt att retthe tegh epther och ladt thet ingenlunde. Beffallendes tegh Gudt. Schreffuett paa wortt slott Saliingboriigh onßdagen nest epther pingsdagh aar etc. mdxlviij. Vnder wortt siignetth.

Frans Brockenhus fiick miißiue ßom her eptherfylger om fergestredet och tißligeste then woldt, som ligger omckriing Nyboriigs slotth etc. Chriistiiann etc. Vor gunsth tilfornn. Wiidt att wij forfare atth then woldt, ßom ligger omckriinngh wortt slotth Nyborig, icke schall ligge slotthett till gaffnn eller fordell, thij bede wij tegh och wiille, atth thu strax tiltencker mett thet allerførste mueligtt er att lade ßamme woldt nedertaghe och førre paa then rundbell, ßom er begyntt ther wedt byens portt, eller paa ett andett stedt, huor then kandt best henføres. Sammeledes giiffue wij tegh tilckende, huorledes att borgemester her wthj byenn schall haffue ladiitt bygge etth huß wp wthj thet strede, ßom løber neder till fergebroen, och ther samme strede schulle ßaa bygges paa begge ßiider, tha bleffue thet icke wiitt nock. Thij bede wij theg og wille, atth thu handeler medt borgmesther att ßamme huß bliiffuer nederbrott, och att thu haffuer tilßynn att ßamme strede bliiffuer ßaa wiitt, atth nar wor wey faller ther fram mett j^c hesthe, ij eller iij, atth the tha kunde haffue rom ther wthj nar the schulle sckiibes ther fore byen. Och ther ßom borgmesther schall miisthe nogenn aff hans iordt och fanger ther schadhe aff, tha maatthu paa wore wegne wdtlegghe hannom nogenn andenn iordt y thet stedt wedt Aurnackel portth eller anderstedtz, huor wij then best ombere kunde. Och ther ßom ßamme hus kandt følleß indt emodt thet hus, ßom sognepresteun haffuer bygtth, ßaa atth ßamme strede bliiffuer wiitth nogh, tha ere wij ther medt och tilfredtz. Her wiidt att retthe theg epther og ladt thet ingenlunde. Beffallendiis tegh Gudtt. Schreffuett paa wortt slotth Salliingborriigh torßdagen nesth epter piingsdagh aar etc. mdxlviij°. Vnder wort signetthe.

273 Nils Jyull till Astrup ffich breff att skulle forslicke strags till Kiøpnehaffnn aldt then thørfisk, som handt giffuer aff hans forleninge. Datum Salingborgh torsdagen effter pindtzedagh aar etc. mdxlviij.

Jørgenn

Jyrgenn Pederssenn, renttemester, ffich breff att skulle bestille till ko. mats. behoff saa møgenn thør fisk, som handt kandt mesth bekomme, att haffue vdj forraadt. Datum vt supra.

Om bodzmend och styremendtt. Tiisße epther[ne] kiøbsteder fiick breffue, att the strax wffortøffuetth natt och dag wspartt schulle forsckiicke alle the bodzmendt ther aff theres byy hiidt till Kiøbenhaffnn, epther ßom her Esckj Biilde haffuer tilfforn thennom tilschreffuitt om samme bodzmendt. Datum Kiøpenhaffn tiißdagenn nesth epther helliig treffoldiighedz søndagh aar etc. mdxlviij. Sammeledes att the schulle framsckiicke ther hoeß enn eller ij gode styremendt, ßom ere forfarne wnder No(r)ges siide. Datum vt in litteris

Kiøbenhaffn, Køghe, Nesthuedt, Helßiingør, Malmøø, Landzkrune, Helßiing-borriigh, Ystedtth, Trelleborriigh, Halmstedtth och Vordtbierriigh.

Om bodzsmend oc styremend. Item ffiick Laffue Wlffstandt schriiffuelßße atth schulle tilßiighe alle the bodzmendt och styremendt, ßom ere forschreffne aff Wordtbierriigh, att the schulle dagh och natt wspartt giiffue thennom hiidt till Kiøbenhaffnn. Datum Kiøbenhaffnn tiißdagenn nest epther helliig treffoldiighedz søndagh aar etc. mdxlviij.

Register paa abellen, som schall mett paa thet tough wtj Norge mett hertug Frederick, som wdgick aff Kiøpnehaffnn breffuen tiill thennom odennsdagen post trinitatis anno 1548:

Her Anders Bille aff Stege leenn iiij karlle. Claues Eggerdßen sielff mett saa mange karlle, som hand pleyer att wdgiøre aff hans leenn. Borchordtt vam Bumneberig mett saa mange karlle, som hand schall wdgiøre aff hans leenn. Claues Daa sielff mett saa mange karlle, som handtt schall wdgiøre aff hans leenn. Her Knud Rud aff Korßøør iiij karlle. Marquord Tidemand sielff mett saa mange karlle, som hand pley att wdgiøre aff hans leen. Lauritz Jensen j karll. 274
Dolluff Sktinckell j karll. Eriick Bøller mett saa mange karlle, som hand pleye att wdgiøre aff hans leen. Erick Matzßen aff Birckende mett saa mange karlle, som hand pleye att holle oc wdgiøre aff hans lenn. Mogens Godske ij karlle. Niels Marquardsen aff Brode mett saa mange karlle, som hand schall wdgiøre. Bisterveld sielff. Niels Lunge sielff mett saa mange karlle, som hand schall vdgiøre aff hans leen. Per Rud sielff mett saa mange karlle, som hand schall holle aff hans leen. Per Falsther sielff mett saa mange karlle, som hand schall holle aff syne leen. Jyrgen Wensthermand j karll. Hans Vrne j karll. Gertt Jensen sielff mett saa mange karlle, som hand schall holle aff syne leen. Claues Vrne sielff. Jyrgen Jenssen sielff oc saa mange karlle, som hand schall holle aff hans leen. Jøsep Falster sielff mett saa mange karlle, som hand schall holle aff hans leen. Knud Persen aff Willantzs herret ij karlle. Lauge Wulffstandtt x karlle. Her Claues Bille sielff tiende.

Werner

Werner Pasberig iiij karle. Ebbe Wullfeld ij karlle. Byrge Jensen sielff mett saa mange karlle, som hand schall holle aff hans leen. Jacop Maurisen sielff mett saa mange karlle som hand schall holle aff hans leen. Michell Halß sielff. Mogens Krabbe sielff. Otte Bragde sielff. Soer x karlle. Anduordskouff x karlle. Ringsted iiij karlle. Eßerum iiij karlle. Herritzsvad vj karlle. Helne kircke ij karlle. Theße for[ne] finge breffue att schulle were her tiilstede i Kiøpnehaffnn nu paa søndag otte bage først kommendes i thet allerßeneste. Datum Hafnie odensdagen post trinitatis anno 1548, oc tage met thennom iij moneders kost.

275 Ett breff til almuen wdj Liste leen, att the aldelis ingthet egetemmer sielge vden the som ville thet indførre i Danmarck. Wdj lige moode til Mandals len.

Breff til Jyrgen Persen om xx øxne att flye Bartram van Anefelde, nar hand skiicker bud ther epther.

Her Per Skram, Knud Persen, Tage Todt, Herloff Trolle, Jesper Friiff, Per Bilde, theße for[ne] lensmend finge breff strags at forskicke til Kiøpnehaffn hues fittalie som the tilforn hagde foet scriffuelße om til thet tog til Norge.

Frue Drudde her Ottes, frue Eline her Mauritzs Olufffens, frue Birgitte Herloff Trolles, frue Kistine Gabriels, frue Ringborg Hans Jehansens, frue Beate Jyrgen Lyckes, frue Inger Jyrgen Bragdes, theße for[ne] froer finge breff att skulle mett drotningen til Lanttemeyßen.

Miißiiner ßom wdtgiick till for[ne] lenßmend, ßom schulle medt hertug Frederick till Norriigh. Chriistiian etc. Vor gunst tilfornn. Wiidt, att wij agtthe att forscki cke høgborne første hertugh Frederiick, wor kiere ßøn, indt wthj wort riige Noriighe till Wpßlo, och ther lade ßegh hylle nu sancthj Hans dagh medtßommer førsth kommendes, thij bede wij tegh och wille, atth thu retther tegh epther, ßielff att følliighe wor kiere ßønn paa samme reyghe till Norriighe, tagendes mett tegh ßaa manghe karle mett harniisck och werriigh, ßom thu est pliictugh att holde oß och riigett till tieniisthe aff thiitt lenn, och ther till mett ßaa møgiitt fettallj, ßom thu kantt wnderholde tegh och thiine suene metth wthj iij maaneder, och att thu wiißelliigenn esth ther mett her tilstede wthj wor stadt Kiøpenhaffnn nu paa søndagh otthe dage først kommendes y thet allerßeniisthe. Her wij oß wiißeliigenn till forlade, thj ladt thet ingenlunde. Beffallendes teg Gud. Schreffuit paa vort slott Kiøpenhafn onßdagen nest epther søndagen trinitatis aar etc. mdxlviij.

276 Mißiuer, ßom och wdtgiick till for[ne] lenßmendt, ßom her eptherffylgher. Chriistiian etc. Vor gunst tilfornn. Wiider, att wij agtthe att forsckiicke høgborne forsthe hertugh Fredriick, wor kiere ßønn, indt wthj wortt riige Norighe till Wpßlow, och ther lade ßegh hylle nu sancthj Hans dagh medtßommer førsth kommendiis, thij bede wij ether och wiille atthj retthe ether epther atth forsckiicke

x

x weractiigh karlle mett harniisk och werriigh och ther till mett ßaa møgiitt fettallj, ßom the kunde wnderholde thennom mett y iij maaneder, ßaa att the wiisßeligenn ere her tilstede wthj wor stadt Kiøpenhaffnn nw paa søndagh otthe daghe først kommendiis y thet allerßeniisthe, och tha att følighe met paa samme reyßße. Her wij oß wiißeligenn till forlade, thij lader thet ingenlunde. Beffallendes ether Gudt. Schreffuitt paa wortt slott Kiøpenhaffnn tiißdagen nesth epther søndagenn trinitatis aar etc. mdxlviij°. Vnder wortt siignetthe.

Misiue till Otthe Stiiesßenn och Christoffer Huiittfeldt om samme temmer. Chriistiian etc. Wor gunsth tilfornn. Wiidt, atth wij nu skiicke tegh wortt opne breff till allmuenn wthj Liisthe lenn om eghe temmer, ßom the icke schulle ßellighe eller wdtføre ther aff leniitt wdenn hues ßom indtfføres och selliiges her wthj wortt riighe Danmarck, epther ßom thu ytthermere haffuer att forffare wthj samme wortt opne breff, thij bede wij tegh och wiille, att thu strax lader forkynde ßamme wortt breff for allmuenn ther wthj lenniitth och ßiidenn retthe tegh ther epther och haffue godt fliittiighe tilßyun, att ther aldelis inthet byngniings temmer aff egh wdtfføres ther aff lenniitt wdenn hues ßom her indt wthj riigett føres. Lagendes her ingenn forßømmelße ffore. Beffallendes tegh Gudt. Schreffuet paa wortt slott Kiøpenhaffnn onßdagenn nest epther søndagenn trinitatis aar etc. mdxlviij. Vnder wort signet.

Breffue om temmer att wdtføre, ßom wdtgiick till Liisthe leenn och Mandals leen. Chriistiian etc. Helsße ether alle bønder och meniighe almue, ßom bygge och boo offuer altt wortt och Norges kronens lenn Liisthe lenn [1]) euyndeliig mett Gudt och wor naade. Wiider, atth wij ere kommen wthy forffariingh huorledes att her wthy wort riighe Danmarck er stor brøsth for bygnings temmer, och sckoffuene her y riigett icke kunde thaale att hugge bygniings temmer wthy, thij the ere møgiitt forhugne, thij bede wij ether alle och huer ferdeliis strengeliigenn byude, attj aldeliis inthet ege temmer ßelge nogen indlendisk eller wdlendiisck, ßom will føre ßamme temmer anderstedtz endt hiidt indt wthj Danmarck. Fordriisther ßegh nogen till att ßelliighe eller wdføre nogiitt ege temmer och thet icke indtfører her wthj riiget, tha schall wor lenßmandt ther sammestedtz straffe ther offuer ßom the, wore breffue och budt icke agtthe wiille. Thij lader thet ingenlunde. Giiffuitt paa wortt slott Kiøbenhaffnn onßdagenn nest epther søndagenn trinitatis aar etc. mdxlviij. Vnder wort signette.

Birgitte Torckilds breff til Jesper Friiß, att ther som att then vdyer mølle behøffuis til Malmøe slot, som Birgitte Torckilds haffuer halff part vdj oc ko. mtt. halff part, att han thaa betaller hinne halff part, och ther som then icke behøffuis til slottet, att han thaa lader hinne beholle møllen oc annammer penninge aff hinner ther fore. 277

Skiibs

[1]) J Margen tilføies med samme Haand: Haranger len, Aggershus len, Bergen lenn.

Skiibs høuitzmend, som skulle till Norge mett hertug Frederiick: Hamborg gallion, Christoffer Truetsen. Amerall van Styßen, Germind Suenske. Falcken, Karl Skotte. Engelen, [Josep Falster][1]). Gabriell, Otte Styeßen. Per Ebbesens jagt, Michil Wiiborgh. Duen, Hans Bisterfeldt. Størtebecker, Jacob Jude. Jyrgenn Jenssenn, Griibenn.

Her Per Skram fick breff, att hand schulle giøre syn allerstørste flyed tiill, att handtt kunde flye ko. mat. x eller xij spegge skincker, thee som gode oc rett spegge erre, oc thennom strags vfortøffuitt forskiicker hiidtt tiill slotthet. Datum Hafnie løffuerdagen post trinitatis anno etc. 1548.

Herloff Trolle fick breff samme tiidtt i lige maade. Datum vt supra.

Christoffer Huittfeldt ffick breff, att skulle mett thett første skicke hiidt nedt till Kiøpnehaffnn xij^c woger bergerfisk, ½ lesth gott huitt seellspeck, nogett huallspeck oc ½ lesth raff oc recklynn, oc thet indskiibe paa ij eller iij skib. Datum Haffnie løffuerdagenn post dominicam trinitatis aar etc. mdxlviij. Vdj hans fraauerelsse Pouell Huittfeldt fogett ibidem.

Christoffer Galle ffick breff vdj liige maade om viij^c woger berger fisk, ½ lesth gott seellspeck, nogett huallspeck oc iij eller iiij tønner raff och recklynn. Datum vt supra. Vdj hans fraauerelsse hans kiøbmandt i Bergenn.

Till Nestued, Køge, Roskilde, Malmøe, Landzkrone, Lund, at forskicke hiid j piper oc tromslaaer.

278 Ett obne breff till closter tiennere, prelate tiennere etc vdj Torneherrett, Bare herrett, Oxie herrett och Haraggersherrett, Dennsseherrett, att huer lader hentte viij skepper mell paa Lundegaardt att bage brødt aff, och att the flye sielff tønderne ther till och førett till Jens Keldtssenn, tolder i Malmio.

Item en missiue till capitell i Lundt, att the tillsiige theres tiennere att bage samme brødt oc thett framføre till tolderenn i Malmiø indenn otte dage.

Jesper Friiss et obet breff til pebbersuenne oc gardmend oc the tieniste drenge, som icke tiene bonden for helt ars løn eller halfft ars løn, at the rette thennom epther at vdgiffue huer ½ daller i skatten, then rige hielpe then fattige.

Item Stye Porß fick et obet breff til Borrigholm, att ko. mtt. haffuer vnt almuen ther paa landit at the mue giffue iij marck danske eller ij loed purt siølff i skatten for huer daller. Datum Kiøpenhaffn onsdagen post Erasmj 1548.

Jesper Friiß fiick breff som her eptthersylger. Christian etc. Giør alle witterligtt, att vij nu haffue beffalett off elskelige Jesper Friiff, vor mand, tiener och embitzmandtt paa vortt slott Malmøhus, att schulle wppeberre aff huer pebbersuenne, møllere tieneste drenge, som icke feste thennom mett bunden wtj hielle oc halffue aar, oc alle gaarde mend offuer altt Malmøhuff leen ½ jochimsdaller, oc

[1]) udstreget.

oc schall then rige helpe then fattige. Thij bede vij etther alle oc huer serdelis strengeligen biude alle peber suennne, møllere, gaardmendtt oc tieneste drenge, eptther som forschreffuitt staar, attj altingeste rette etther eptther strags vfortøffuit huer att komme off tiilhelp mett j iochimsdaller eptther som the giøre wtj andre vore leen, oc same skatt oc hielp vdttkommer mett thet allerførste nar for[ne] Jesper Friiff eller hans fuldmegtige etther ther om tilsigendes worder. Ladendes thet ingenlunde. Datum Hafniæ torsdagen post sanctj Erasmi martiris dagh anno 1548.

Breffue tiill theße eptther[ne], att the strags vfortøffuitt forskiicker hiidtt thet meeste tørfiske thee kand aff stedtt komme: Riffue hues tørfisk ther kand omberes fran slottet. Erick Ruud hans affgifft tørfisk aff Vesteruig closter. Niels Skielsen 279
wdj lige moodhe. Oc till tolleren paa Skaffuen.

Peder Biilde Esckiißßen fiick breff till frue Ingeborriigh Per Ebbeßßens eptherleffuerscke, att hun schall lade antuorde hannom Aarhus gaardt och lenn och tißliigeste clare regiisther och iordtbøgger paa hues gotz ther tilliigger, och tißligeste klar inuentarium. Datum Hafnie fredagen post Erasmj marteris dagh aar etc. mdxlviij.

Idem fiick breff till Per Schriiffuer, fogett paa Aarsgaardt, att handt schall were hannom lydiig och haffue tilßyun, att handt fiick clare regiisther och iordtbøgger paa hues gotz ther tilliigger och tißligeste clare inuentarium. Datum vt supra.

Idem fick breff tiill theße epther[ne]: Thiiße epther[ne] fiinghe breff att the schulde werre hoß medtt och haffue tilßyunn att for[ne] Per Schriiffuer fiick clare regiisther och iordtbøgger paa hues gotz ther tilliigger och tißligeste clare inuentarium. Datum vt supra. Hans Styggj. Hans Hyortt. Mester Jesper. Frantz Bille.

Byrge Trolle steffener Knud Persen, frue Anne her Axel Veggerups, her Hans Skuoffgard, fore doel oc deel, the kiendes thennom at haffue vdij Hogenrød skuoff oc marck, at møde vdj Kiøpnehaffn nu paa mandag otte dage førstkommendes.

Idem citat Niels Jonsen i Villantzsherret fore en vretferdeige dom, (han) haffuer giffuit offuer hans bønder, then ene Oluff Persen i Roßebye oc Leyr i Skernenes, oc ther mett bleff theres fred affhugget. Jens Brade.

Lauge Brae steffner frue Ingert her Niels Henricksens eptherleffuerske for 280
Geske oc Geske gotzs, som hun annammet oc vppebar rentte oc landgielle aff, oc for hans boe oc boeskaff, oc hun ther aff annammet, som hand meener mett vrette.

Idem steffner frue Eline paa .... for nogen breffue, som hun haffuer forkommett, som stoed wdj Huße bye kircke etc.

Idem steffener Lauge Wulffstand for nogen vppebørßil, som hand vpbebar aff hans høstrues gotzs, i Norge liggendes, siden hindes hosbunde her Trud vor død, oc hinder til kom, at møde Vpsloe løffuerdagen nest epther sancti Hans dag.

Her

Her Mauritz Olsen citat frue Anne her Claues Podebuskes epttherleffuerske, frue Ermegard her Jyrgen Podebuskes oc theres rette lauguerge oc alle andre her Predebiørns arffuinge for guld, siølff, pendinge oc kiøbegoetzs, pantte goetz oc løszøør, som thee haffue skifftt thennom emellom oc icke giortt hannom eller hans moder fyldeste ther wtj, att møde till første almindelige herredagh.

Mortthen Matzsen haffuer berett paa hans moders wegne, huorledes att frue Elsze, Anders Rytthers epttherleffuerske, haffuer wsagdtt hinde aff hindes goordtt, tesligeste haffuer hun ladett slagett hinde. Att landtzdomer hielper hannom saa møgett som rett er.

Her Anders Bilde en befalingh til Erick Bøller, Siuert Grubbe, Lauris Grubbe, Herløff Skuoffue, Oluff Jepsen, herritsfogit vdj Steffnsherret, Lauris Jyrgensen i Jegistoffte, Per Saxen vdj Skørpinge, Jep Matzen wdj Jegestoffte, Boe Henrickszen i Arnøffue, Boe Olssen ther samestedꝫ, Giord Rasmusen ther sammestedꝫ, Jens Pouelsen i Barnerup, at byemend vdj Helsted beclage at Bobiszer haffuer indtaget en

181 fellet, som ligger emod theres fellet, oc ther vdj haffuer soet sit korn, som icke tilforn aldrig haffuer verrit indtagit, oc vell nøde thennom til at gerde samme marck, som løbber emod theres fellit, at for^{ne} godemend granske oc forffarre, om samme marck oc bør at vere indtagit eller ey oc om thennom bør at gerde same marck.

Her Otte Krumpen steffner Christiern Oluffsen, fogit i Øsløff closter, for hand haffuer verret til Fends herrets ting oc verrit the bønder vdj Øsløff closters sogen hiemmel til at sidde ko. mtts. breff offuerhørrige fore oc icke komme att lade thennom scriffue och legge i skatt, at møde i Kolling, ko. mtt. tid først kommendes vorder.

Lauge Vlffstanndt en befalingh till tesse godemendt her Claus Bilde, Tage Thott till Erichsholm, Byrge Vlffstandt, Peder Størle till Gosenadt, Claus Clausſen till Hyulebergh, Jesop Falster till Snedstrup och Oluff Laurtſſenn, landtzdommer i Nørhallandt, att ther er trette emellom hannom och Arildt Griiff till Hillerup om nogenne iagtt, schouffue och eyendom, i for^{ne} Nørhallandt liggendes, att the grandske oc forfare huem thennom bør att haffue mett rette, och att the forsamble thennom viij dage effter Micaelis.

Berner Pasbierg oc Erick Podebusk steffner her Mawris Oluffsen oc hans metarffuinge for frue Anne her Probiørns boe oc boeskaff oc løszøre, tisligeste fore gield, som her Prøbiørn skyldug vor oc her Biørns høstrøne icke ville betalle met thennom, at møde til almyndelige herre dagh.

282 Tordtt Matzen en forscrefftt till Lauge Trudsen, att her Eske Bilde oc her Axell Brae haffuer berett for ko. mat., huorledes att hand haffuer alle dage verett en fornemmelige mandtt oc haffuer bergett szeg well, oc armod er nu slagett hannom tiill, saa handtt nu er blindtt oc arm, ther for haffuer ko. ma. for theres bøn

bøn skyld vntt oc giiffuitt hannom aarligen saa lenge hand leffuer en fierding smør oc ett pund korn, att Lauge fornøger hannom thet huertt aar, ko. ma. will thet affquitte i hans affgifftt.

Ett breff till Falckenberig, att ko. ma. vndersotte vtj Halland haffuer ladet berette for ko. ma., huorledes att thee laae ther for byen oc saltted sild till theres hußes vpholdtt oc icke i noger moode ville selge thennom till forprang i noger mode, oc thee ther for haffuer arittsterett thennom oc tagett thennom fran skiff oc sild. Saa beder ko. ma. thennom, att eptthertbj att thee icke saltede sild att ville siellige till forprangh men till theres hußes vphold, att the ther for anttuorder thennom theres skiff oc sild egen.

J lige moode till Halumstedtt.

Kistine Oluffs i Hueßinge en befalling til her Eske Bilde, her Anders Bilde, her Per Skram oc Erick Bøyller, att the g(r)anske oc forffarre om then loug, som Jost i Herrindeløße haffuer giffuit for then quinne Anne Persdather, som bleff myørd i hanns gardt.

Eebbe Andersen citat frue Jngeborig, Per Ebbesens oc hindes rette lauguerge for ij gaarde i Tannum oc for nogett goeß, som Per Ebbesen vantt fran her Jacop Lycke, samelebes for goeßs, som hand vantt fran capittell i Riffue, som hand kiender seg att haffue lod oc dell i for nogett goeß, som Per tog fran Ebbe Andersen. Sameledes fore Tyrristrup oc Skomstrup mett miere goeßs, oc for ett skiifftte, som thennom gick emellom oc Per kuldkaste, att møde i Kollingh.

Ther er trette emellom Eskildtt Oxe, Eskildtt Gyøe paa then enne oc Gertt Jenßen paa thenn anden siide om nogen fisterij wtj Knabstrup søøe, tesligeste for nogen skouff och eyendom, att thee giiffue thennom thiidtt oc skiellie thennom att enthen tiill minde eller rette, som thee tilfforn haffuer weritt offuer oc the poo bode siider haffuer beuilgett samme sag paa ether. Her Anders Bilde, her Per Skram, her Mogens Gyldenstierne, Syffuord Grubbe tiill Lystrup. Att forsamble thennom anden dag Martinj.

Truedtt Olsen i Hiermagle haffuer trette mett Jugemandtt Jensen for en 282
gaardtt, som hand haffuer foett fran thennom mett wrett, att Jyrgen Wrne steffner sagen for seg oc hielper thennom saa møgett som rett er.

Mogens Jensen i Sem haffuer berett for ko. ma., att Morthen Jensen haffuer tagett halffdelen aff eyendom fran then gaard som hans moder iboer oc lagtt till then gaardtt, som hand haffuer aff ko. ma. ther samestebs, att Axell Jull haffuer flygtige tilsiun saa att hannom ingen wret skeer.

Wij Chriistiian etc. Giiør alle wiittherliigtth, atth wij haffue afferdiigett høgborne førsthe her Frederiick, aff samme naade wdtuoldt konningh till Danmarck oc Norge, hertugh wthj Sleßuiigh, Holsthen, Stormarren och Dyttmerscfenn, greffue

greffue wthj Oldenboriigh och Delmenhorsth, wor elskelige ßønn, her wdtaff mett enn wor sckiiffs flode att reyßße indt wthj wortt riighe Norriighe, och wille vij att ßaa paa alle wore orloges sckiib schall holdes ordt och articler, ßom her eptherfylger. Førßt wiille wij att alle wore ty(e)ner, wnderßatthe och kriigsfolck wthj for[ne] flode schulle were wore øffuersthe ommerall, lutiinantt oc sckiiffshoffuitzmœndt vthj alle maade høriighe, lydighe oc føllactighe. Item schulle wore kortemesther haffue fliittiigh tilßyun, att wor fettallj icke spiildes eller wnytteligh vndtkommer, och therffore wiille wij, att wore tiener, wnderßaatte och kriigsfolck paa huertt sckiib schulle were wore korttemesthere paa ßamme sckiib høriighe och lydiighe, ßaa møgitt ßom ßamme wor kosth och prouantth anrørendes er, och huem ßom ther offuer fiindes atth spiilde nogenn aff wore kosth eller prouant, then schall straffiis ther ffore ßom wedtbør, och schulle wore tyener, vnderßaatthe och kriigsfolck paa ßamme wore orloges sckyb lade ßegh nøghe huerie xxv karle natt och dagh mett en tønne øøll. Och ther ßom nogne aff for[ne] wore orlogs sckiib, etth eller flere, betrede wthj søenn noger wore och riigens obenbarliigh fiiender och thennom mett then almectigeste Gudtz hielp offuerckomme och beckrefftige kunde, tha schulle ßamme sckiib mett altth theres metthaffuendiis gotz byttes och partes epther gamble syøbreffues lydende och ßom gammell sedtuon werritt haffuer her wtthj riigett. Item schall huer sckiifs-høffuitzmandt, sckiippere, styremendt, bodtzmendt och alle andre wore wnderßaatthe, tyener och kriigsfolck were forpliicthet att fylliighe thet skiiff wthj haffnn igienn, som handt wdtfylliger och ingenstedtz ther begiiffue ßegh fraa wden wor ommerals och sckiiffshøffuiitzmendtz wiilliigh och sambtycke, och schulle alle wore sckiiffs høffuitzmendt, sckiipper, styremendt, bodtzmendt och alle andre wore tyener och kriigsfolck were forpliicthet att liigge huer natt paa sckiibbene saa well indenn landtz
284 ßom vdhen, fiindiis och nogen her emodtt att giiøre wden ommeralens och høffuiitz-mandens sambtycke, tha straffes handt ther ffore ßom wedtbør ßom for vhørßom. Item schall och paa alle wore orlogssckiib wthj ßamme wor sckiibs flode holdiis ßligh retth ßom paa andre wore slotth och gaarde, endt findes nogen ßom ßeg forgiør eller forbryder emodt wore artickels lydende, tha huor ßom the førßt komme till landtz wthj wore riigher, schall ther stiilles till retthe och straffes epther gaardtretthenß lydelsße.

Vij Christiian etc. Giiør alle wiittherligtt, atth aar epther Gudtz burdt mdxlviij sancthj Bodels dagh her paa vortt slotth Kiøpenhaffnn wthj wor eyghenn nernerrelße, neruerrendes wor elsckelige meniighe Danmarcks riiges raadtt vor sckiickett for oßß wthj retthe oßß elskelige Otthe Brockenhus, vor mand och tyener, och Niels Kromes wthj Sueriiges budt paa then ene, och oßß elsckelige Otthe Brae, wor mand och tyener paa then andenn siide, om iordt och iordegotz, liiggendiis wthj wortt riighe Norrighe. Och beretthe for[ne] Otthe Brockenhus, atth nu sancthi

Hans

Hans dagh ßiisth forledenn, then tiidt wor elsckelige raadtt wore forßamblетth wthj wor kiøbstet Wordtbierligh, tha hagde for[ne] Otthe Brade och hans broder Jørgenn Brae werriitt for thennom y retthe om ßamme gotz metth hannom och begghe parter bleffue dømptt till atth møde ßielff perßonliigen nu sancthj Hans medßommers dagh først kommendes, och wor ther fore nw kommen hiidt tilstede att wiille fuldtgiøre ßamme dom. Ther till ßuaritt for[ne] Otthe Brade och beretthe, atth handt icke wiisthe att Otthe Brockenhus schulle komme hiidt tilstede, och ther fore hagde forretth wor steffningh atth møde wthj Opßloo nu sancthj Hans dag for høgborne førsthe hertugh Frederiick, wor kiere sønn, och wor elsckelige raadtt, ßom wij nu haffue afferdiigett ther ßamme tiidt tilstede atth were, och ther ffore hagde rett ßegh ther epther och hagde forsckiickетth ßiine breffue och beuiißniingh frann ßegh, medt flere ordt och thale, ßom thennom ther om emellom løb. Tha epther tiiltall, genßuar och sagens leyglighet wpßatthe wij then ßagh till sancthj Hans dagh medtßommer offuer etth aar førsth kommendiis, och tha begghe partenne mett theres breffue och beuiißninngh atth møde for oß her wthi wortt riighe Danmarck huor wij sielff perßonligh tilstede ere, och tha att gaa ther om ßaa møgiitt ßom logh och retth er. Dogh medeler tiidt schall Otthe Brockenhuß och hans mettarffuinge beholde ßamme jorde och gotz ßom the her till hagt haffue. Giiffuitt aar dagh och stedt ßom for[nit] staar. Wnder vort signet.

Ett breff till abbeden aff Herritzvadtt, att handtt lader hugge vtj Mørcke skouff v treer till roer.

Ett breff Anders Temermandtt.

Breffue som wdgick tiill the lenßmendtt, som schulle mett paa thet tog tiill Lanttemißen. Chriistiian etc. Vor gunst tiilfornn. Wiid att som thu tilforn haffuer fangett wor schriffuelse, att thu skulle rette theg epther, att følliighe høgborne førstinde wor kiere daather frøickenn Anne innd wtj Lantemitzenn, saa bede wij thegh, att thu retther theg epther att werre wtj wor kiøbstedtt Flensbaariig thenn tiisdag nest epther wor froe dagh natiuitatis nu først kommendes met thinne suenne, heste, kledning oc andet, som wij theg tiillfornn omschreffuit haffue, dog maa thu laade thinne haarnisk bliiffue tiilbage, oc ther som thu behøffuer wogne tiill samme reyße, att thu thaa tager mett theg tiill Flenßbaariigh thuo gode stercke wognheste, som kand gaa for en foruoghenn, mett dretther, betzel och andet, hues ther tiill hører, som the skulle drage wtj, thaa wille wij beskiicke store wogne, som kand tienne tiill samme reyße, som thu mett andre vore wndersotte, som med draghe paa samme reygße, kunde legge theres kleder paa oc andit, hues the tiill samme reygße behøffue. Oc ther som thu behøffuer porteßanner, tha haffue wij latt bestille att thu skall finde thennom tiilkiøff wti wor kiøbsted Kollinghe. Sammeledes bede wij theg, att thu retther theg epther att lade giørre theg oc thin dreng huer en fløels riide kiortell 285

tiill

tiill samme reyße, wor kiierre daatther tiill erre. Her wid att retthe theg epther. Beffallindes theg Gud. Giiffuit paa wor(t) slott Kiøffnehaffnn then onsdag nest epther sancte Hans dag med sommer aar etc. mdxlviij. Vnder vort segnet. Sammeledes som wij tiillfornn haffuer schreffuit theg tiill att thu skulle rende eller stycke tiill Tygor, vor kiierre daather tiill erre, saa haffue wij wortt rustkammer mett rende tøgh tiill wor kiøbstet Kollinghe oc laade tiilsliie rende baneren ther samestet, att ther som thu wiillt beriide theg tilforn att thu tha kand wiide theg ther epther att retthe. Datum vt in literis.

Thiißße epther^ne^ fiinghe breffue ßom for^nit^ staar:

viiij heste her Otte Krumpenn, viij heste her Magens Gyllenstiern, viij hesthe Oluff Munck, viij heste Jørgenn Lycke: schulle rende eller stycke.

viij heste Byrriighe Trolle. viij heste Tagghe Totth. viij hesthe Gyller Rønnow.

Holtze raadt: Wobiitzer iiij hesthe. Jørgenn van der Wiisk iiij hesthe. Jesper Rantzow iiij hesthe. Hans Pock iiij hesthe.

Lenßmendene: iiij heste Chriistoffer Stygghj, iiij heste Erriick Rudt, iiij hesthe Jørgenn Rudt, iiij heste Niels Paßbieriigh, iiij hesthe Holgerdt Roßenckrantz, iiij heste Per Oxe, iiij hesthe Jørgen Brade, iiij hesthe Laffue Brade, iiij hesthe Jens Brade: schulle rende eller stiicke.

286 [Fransiscus de Medina heer oldtt citat borgemestere oc raadtt i Hebdinge fore nogen aarlige rentte pendinge, som thee schulle aarligen giffue tiill konningens capell i Roskilde, oc samme rentte pendinge icke ere wdkomen, att møde paa mandag førstkommende] [1]).

Gabriel Gyllenstiernn iiij hesthe. Niels Langhe iiij hesthe. Jffuer Lycke iiij hesthe. Albrett Sckeyll iiij hesthe. Her Christiernn Friiß iiij hesthe. Chriistoffer Giøe iiij hesthe. Otthe Gyllenstiern iiij hesthe. Chriistoffer Roßenckrantz till Sckiern iiij heste. Hans Jahanssen iiij hesthe. Her Mauris Olssen iiij hesthe. Herløff Trolle iiij heste. Per Biilde Esckiissen iiij hesthe.

Hoffßiinder: Otthe Rudtt iiij hesthe. Frans Banner iiij hesthe. Hartuiigh Biilde iiij hesthe. Jorghenn Bylde iiij hesthe. Hans Biilde iiij hesthe. Falck Giøe iiij hesthe. Erriick Vrne iiij hesthe. Laffue Vrne iiij hesthe. Malthij Jenssen iiij hesthe. Jens Trudtßßen iiij heste. Steenn Roßensſparre iiij hesthe. Laffue Brock iiij hesthe. Chriistiern Munck iij hesthe. Corfitz Vlfeldt iiij hesthe. Erriick Langhe iiij hesthe. Jorgenn Cremonn iiij hesthe. Axell Banner iij hesthe. Biørn Kaaß ij hesthe. Per Biildt j hesth. Jørgenn Walckendrup ij hesthe. Gabriell Sckenck ij hesthe. Hans Kradtßo iij hesthe. Jørgenn Bernecfou —. Otte Roßenkrantzs iiij heste.

Rasmus Andersen, borger i Aßens, haffuer berett for ko. ma., att Jens Spliidtt haffuer kiøptt hannom ett halfftt skiff aff oc ther for haffuer tagett hannom fran

[1]) udstreget.

fran alt skiffuett fore nogen gield, som hand schulle were hannom skyldige, att Jens Spliidtt retther seg sielff ther wdinden, saa att hand icke ydermere behøffue att beclage seg ther om fore ko. ma.

Hoffzinderne, som schulle mett frøcken tiill Lantemißenn finge breffue som 287
her eptther følger etc. Christian etc. Vor gunst tiilfornn. Wiidt, att wij agte att forskycke høgbornne førstinde wor kierre daather frøicken Anne tiill Lantemißenn nu epther sancte Michels dagh, oc haffue schreffuet thennom, som skulle mett paa samme tog, att møde wtj wor kiøpsted Flensborig tiisdagenn nest epther wor frue dag natiuitatis førstkommendes. Thii bede wij theg oc wille, att thu retther theg epther att følge mett paa samme reyße oc att thu gører thin oc thinne suennes kledning epther thet munster, epther som wij tiilskreffuit wor lensmend, som skulle met paa samme tog. Oc skall thin egen oc thin drengs kiorttel werre aff fløffuell oc vddraget egenom armene mett røt, brunt oc huit skellertt. Sammeledes skall thu haffue fløffuels hengeltøg paa thin egen oc thin drengs heste, oc att tu alletingest haffuer thin kledning oc anden dell, som thu behøffuer paa samme reyße, tiill rede inden for^{ne} tiidtt. Tessligeste bede wij theg oc ville, att thu retther theg epther att rende eller stycke tiill Tyrgow, huilket theg tessligeste, wor kierre daather tiill erre. Oc haffue wij wortt rustkammer tiill Kolling mett rende tøg oc stycke tøg oc ther lade strø baneren, att thu kand beriide theg ther tiillforn. Her wiid att retthe theg epther oc lad thet ingelunde. Beffallindes theg Gud. Schreffuit paa vortt slott Kiøpenhaffn løffuerdagen nest epther sanctorum Petrj et Paulj apostolorum aar etc. mdxlviij. Vnder wortt signet. Oc tiisligeste att the skulle annamme theres hoffcledning paa Kollinge hus, ther som the icke tiilforn haffde fangit samme klee.

Ett breff tiill her Christiernn Friiff, att ko. ma. haffuer beffalett Axell Jull att lade vpbygge en voning oc residentzs wtj Hiørringe tiill superintendentherne vtj Vendelbo stigtt, thij beder ko. ma. hannom oc begiere, att handtt wille tiilstede, att Axell Julle paa ko. ma. vegne maa lade hugge vtj Bangsboe skouff nogen bielcker, stolper oc andett themmer tiill same byggenings behoff etc.

Idem ett obne breff tiill bønder och kronetienere vtj Horns herritt, Veneberigherritt oc Byrglomherritt boendes, att ko. ma. haffuer beffalett A. Juell, att schulle lade hugge nogett byggenings temmer vtj Bangsboe skouff, att thee rette thennom eptther, nar oc huor A. Jull thennom tilsiiger, att thee thaa mett heste oc vogne aname same themmer oc føre thet till Hiørringe.

Eske Atzersen i Vorde herret att han til syer eyere och gamble oldinge, att the vdlegge Ringcloster Offuer Lunde marck epther closters breffues lydelse.

Per Oxe ett obett breff tiill her Mauritz Olsen, Jyrgen Wensthermandtt, 288
Herløff Trolle oc Holgerdtt Roßenkrantzs, att Per Oxe er begierendes nogett goetz aff ko. ma. tiill maglagh, som er altt krone goetzs vtj Reelstrop bye i Olßøø sogen,

oc

oc en gaardtt i Olßøø by oc ij gaarde i Høgerup i Broby sogen, wtj Faußoherritt oc Ringstedherritt liggendes, prier goetzs.

Ett breff till Baßy Christoffersen, att Per Oxe haffuer berett, att hand tillforn haffuer hafftt en sag for hannom vtj rette mett nogen fredløße mend, oc en ther offuer er bleffuen ihiell slagett, oc att thu haffuer giffuet thennom theres fredtt, som slo'o samme karll ehiell, oc icke haffue wille dømme thennom emellom, att hand ther fore kaller same sag for ßeg i rette ther till landtzting ett oc endeligen døme thennom emellom.

Breff till frue Margrete Erich Erichsenns, att ko. mat. er kommen vdj forfaringe, att hun haffuer ij graa heste, att hun will lone hannom them paa thett togh indt vdj Lanttemißßenn, och ther som ther forderffuis nogenn aff thennom, tha will ko. mat. bethale hinder thennom igenn.

Borgemester och raadt i Kiøpnehaffnn schulle haffue ko. mats. breff paa Emedrup bye, som er iiij gaarde, att haffue quitt och frii vdenn aldt affgiifftt till saa lennge ko. mat. anderledes ther om tillsiigenndes worder.

Breff till Tryeherrett, att huer bonde hugger x laß wedt i Capell skouffuenn effter schoffogdens vduisningh, och føre then till Riibe aa, nar Peder Godtske eller hans fuldmegtige thennom till siigendes worder.

Vdj liige maade till Holboherrett att the hugge vdj Griibs skouff och the føre then till Holler mølle.

Theus Prydtzs schall haffue liiffs breff paa en kronens gaardt vdj Wiigitzløff, som Hans Jensen ibor, och skyller iiij pund byg oc j tønne smør, att haffue vdenn affgiifftt, dog att hand skall giøre koninglige mat. och efftertommere konninger i Danmark ther aff tilbørlige tienneste.

Breff till Herloff Trolle, att handt lader foruise bønderne i Holboherrett huor the skulle hugge widden vdj Griibsskouff.

Jacob Szanderssenn, borger i Landtzkrone, en forscrefftt till borgemester och raadt i Landtzkrone, att the endeligenn dømme emellom hannom och Hans Graatop, hans stibsøenn, om then gaardt, som for[ne] Jacob Szanderssenn nu i boer, endt dogh att handt haffuer tillfornn afffagdt segh mett arff och gieldt, oc huem som bør mett rette haffue thett breff, som lyder paa samme gaardt. Och will ko. mat. ikke døllett for thennom, att ther haffue och flere werett heer, som haffue hafftt forscrefftt till thennom, oc icke wille dømme ther paa, att the ther for nu endeligenn dømme ther paa huem samme gaard bør mett rette att haffue, then første dagh som siddes rett.

289 Breffue skall scriffues till alle byeffogetther vtj alle kiøpstederne, att thee icke tilsteder nogen honning ther for byen att vdførres eller vdskibes ther for byen.

Nilaus

Nilaus Perssenn i Broerdrup en forscreffft till Cresteun Mule, Erich Krabbes fogett, att handt retter segh selff och lader hannom ingenn vrett skee om the pendinge, som handt vppebar paa then gaardt i Syw, som handt icke kunde faa, som handt loffuitt hannom.

Marine Peders i Tyurstofftte en forscreffft till Anders Lauritzsenn i Frøylundt, att handt giør hinder ingenn vskell om hindes gaardt, hun iboer, som handt haffuer sagdt hinder vdt aff.

Henrick Koltermand oc hans høstrue Mette skulle haffue liffs breff paa en gard paa Amage liggendes vdj Søndbye Øster.

Til Wee om j rode knegkte at vnderholle. Vdj lige moode til Malmøe j rode. Vdj lige moode til Ragskou j roode.

Hans Jensen i Ingestofftte haffuer tiltalle till Jyrgen Wrnne till Ingestofftte for att hand haffuer deltt hannom till staffuens, oc hand tilffornn haffuer kiøptt seg fran frue Anne her Johan Wrnes eptherleffuerske, att landtzdomeren i Falster oc Lolland Mogens Falster att hand steffner same sag ther till landtztingett oc siiden endeligen dømer thennom emellom, om hand er mett rette deltt till staffuens, oc tesligeste huadtt heller for[ne] frue Anne her Johan Vrnes eller oc for[ne] Jyrgen Wrne bør att wprette hannom syn skade egen eller ey, oc giffue thet bescreffuitt etc.

Hans Tyggesen, borger i Holbeck, haffuer trette mett en borger i Trelleboriig Pouell Erlandsen, for att handtt haffuer offuerfaled hannom i sitt egett hus oc slagett hannom, som handtt meener met vret, att borgemester, raadtt oc byeffogett ibidem hielper hannom saa møgett som rett er.

Per Szuendsen i Ennetzløff haffuer berett, att nogen bønder ther wtj Sydingherritt er hannom nogen gield skylduge, att Tage Offen helper hannom ther vdinden till herritzting oc landtzting saa møgett som rett er offuer thennom, hannom mett rette skyldiige ere.

Tage Tot citat her Niels Brunn wtj Wee, riibder, for en wrang indførßell, 290
som handtt haffuer ladett seg indføre i kronens eyendom, som Gambele Thordsen i Sletterød i were haffuer, att møde till første herre dag, som bliffuer beramit att staa her i Kiøpnehaffnn.

Idem citat Matis Torbiørnsen, Mogens Vt, Niels Frennesen i Szørød bonde.

Niels Munck i Hørnne haffuer berett, att en prest her Chresten i Dybe haffuer tagett hannom nogen enner fran en hans bønder gaarde.

Om honning. Breffue tiill alle kiøbstederne offuer altt Danmarck. Chriistiian etc. Wor gunst tiillforn. Wiider, att wii erre kommen wti forfaring, huorledes att møgen honning aarligen vdføris her aff riiget, oc ther aff komer dyr tiid paa fremed drycke ydermere end ellers behoff giordes, thaa paa thet att honning maa bliiffue her wtj riiget oc hues fordell som ther er paa met miød att selge oc worett, ßom ther aff kommer, kand

kand bliiffue hoff wore wnderßotte, haffue wij mett wor elskelige Danmarks riiges raad beuilgett oc sambtyckt, att aldeliis inthet honning skaall vdføris eller vdskiibiis aff wortt riige Danmark før end wij anderledes ther om tiilsiigendes worder. Thii beder'wii etther oc wille, attj aldelis inthet honning tiillsteder att wdføris eller wdskiibis aff riiget ther for ethers bye, och ther ßom nogen fordristher ßeg till att wdføre nogen honningh her aff riiget, attj thaa thage fran thennom samme honning oc alt hues the haffue mett att fare, oc siiden straffe thennom ther fore ßom the wore breffue oc bud icke agte wiille, oc ther som y enthen selff eller oc seer igennom fingre mett nogen, att the wdføre noget honning emod thette wortt forbud, tha ville wij wtj liige maade lade straffe ther offuer ßom wedbør. Her wiider att rette etther epther oc lader thet ingelunde. Beffallindes etther Gud. Schreffuit paa wortt slott Kiøffnehaffn sanctj Knud konges dag aar etc. mdxlviij.

Theße epther^ne^ finge breffue att schulle vere i Kolding then søndag nest for sanctj Lauritßs dag førstkommendes, oc schulle till Synderborig. Datum Hafnie løffuerdagen post Kanutj regis, dag anno 1548: Per Stygge, Niels Trolle, Nels Krabbe, Arild Wggerup.

291 Peder Godtscke finghe breff ßom her eptherfyllger: Chriistiian etc. Vor gunsth tilforn. Wiidt, att oß elskelige Sander Leyll, tollener wthj wor kiøpstet Helßingøør, haffuer begierett, att wij wille tilstede att Per Hanssen motthe komme till borgenn och wiille ßetthe wdtloffuer for hannom, ßaa møgiitt ßom handt kunde affstet komme, saa er thet oßß icke liideligtt att lade hannom komme till borgenn, dog haffue wij giiortt ßaa møgett for for^ne^ Sander Leylls bøns skyldt, att for^ne^ Per Hanssen maa wndertiiden gaa indt wthj thiitt kammer ther paa slotthet. Thij bede wij tegh, att nar thu est ßielff tilstede ther paa slotthet, att thu tha lader hannom wndertiiden gaa indt wthj thiitt kammer, dog att hand icke ßnacker eller tall met nogen wden thu esth ther hoßß, icke heller tilsteder atth handt schriffuer nogenstedtz, atthu och lader hannom komme indt wthj tornedt om affthenen. Her wiid att retthe teg epther och ladt thet ingenlunde. Beffallendes tegh Gudt. Schreffuet paa wor gaard wthj Roskilde mandagen nest epther sancthj Knutt konges dag aar etc. mdxlviij.

Jyrgen Wrne citat Christoffer Wrne for ordtt och gerninge, som hand icke haffuer holtt then forligelße, som nogele godemend haffuer forligtt thennom emellom, att møde i Kolinge tisdagen for Bertholomei dag.

Idem en forscrifftt till Anders Emickßen, Jens Rottfeldtt, Erick Kaaes, Jens Bodtt, Jyrgen Tiemandt, Jyrgen Emickßen, att thee —.

Jffuer Krabbe et breff til Claus Gesteede, at hand, nar Jffuer siger hannom til, at han thaa granskker oc forffarrer thet gotzs vdj[1]) Tørrildherret, som Otte Clausen tilhører, oc huad gotzs ko. mtt. vil giffue ther emodh. Breff

[1]) udstreget er: til Lindeballe oc Ost —.

Breff till Frantz Bille, Effuertt Bild, att thee lader yde till hospitaled wtj Aarhus ald then quegtind oc pendinge tiend lige saa møgett, som thee fick i Per Ebbesens tiidtt.

Mester Thomis Riiber, cannick vdj Aarhuff domkircke, ffich breff, att hans 292
tiennere skulle were quitt och frii for aldt koninglige egtt och arbeydt, dogh mett saa skell, att the skulle age och arbede for the fattige vdj hospitalett i Aarhuff, nar the thett behoff haffue. Datum Collingh søndagenn post Laurentij martiris dagh aar etc. mdxlviij.

Anders Anderssenn paa Biergh en forschrefftt till landtzdommere, att the hielppe hannom rett till landtztingett offuer sandemenndtt i Hierromherrett for herreuerck, the haffue suorett hannom offuer for handt icke wille fløtte aff synn gaardt handt i boer.

Idem en forscrefftt till frue Ingeborgh, att hun retter segh sielff, i thett att hun haffuer sagdt hannom vdt aff hans gaardt.

Claues Seestede feck breff till Frantz Bille, att hand schulle wnde hannom paa ko. mats. wegne olden wtj Silckeborig skouffue till ij^c suin. Datum Hadersløff torsdagen post aßumpcionis anno 1548.

Anthønis Bryske citat mesther Anders Schougard for skyldtt, wpbørßell, kost oc tieringe oc hues andett hand haffuer hannom till att talle for Skalß prebende, som hand holtte hannom for.

Idem citat Søffren Knebbell, byeffogett i Wiborig, for att hand icke haffuer wild skicke hans fuldmegtige bud saa møgett som rett vor ther till byetingett offuer mester Anders Schougard.

Her Mogens i Ramløße fick breff till her Peder Skram, att hand schall aarligen fornøge hannom ij pund rog ij pund byg, som ko. ma. gaff hannom till syn vpholdtt ind tiill saa lenge ko. ma. anderledes tilsiger. Datum Koling mandagen post aßumptionis Marie anno 1548.

(Fortsættes.)

Danske Magazin,

Fjerde Række.

Andet Binds andet Hefte.

VII.

Biskop Karl Rønnovs Secret med et Brev fra hans Tid angaaende Striden med Benediktinerne i St. Knuds Kloster.

Biskop Karl Rønnovs Secret, som her meddeles, fremstiller hellig Knud Konge, Danmarks Riges og specielt Odense Stifts Skytshelgen, siddende i sit Højsæde med Scepteret i højre Haand. Hvad han holder i Venstre er ikke saa klart. Vor Tegner (Hr. Magnus Petersen) har til sin Afbildning sammenholdt dette Aftryk af Seglet med et andet fra 1492, i hvilket dette Parti aldeles ikke er forslidt, og han har leveret en tro Gjengivelse deraf; blot er Korset derovenpaa ikke saa tydeligt i Originalen som i Afbildningen. Klevenfeldts Tegner har opfattet det som en Kalk med Hostien ovenover; ved at gjennemgaae og sammenholde Rækken af Odense Bispers Secreter fristes man næsten til

til at antage det for en noget ualmindelig Fremstilling af Rigsæblet[1]); men rimeligst turde det dog maaskee være at forklare som et Relikviekar[2]). Nedentil sees tilhøjre Stiftets Vaabenskjold, firdelt med Danebroge, tilvenstre Bispens Slægtvaaben. Omskriften er: S(ecretum). karoli. dei gr(aci)a ep(iscop)i. ottonien(sis).

De ældste Sigiller af Odense Bisper, som vi kjende, Jacobs[3]), Peders[4]) og Nicolaus's[5]) fremstille en velsignende Bisp paa sin Bispestol. Af Biskop Eriks Sigil haves der kun, saavidt os bekjendt, eet Aftryk, hængende under det Brev af 1 Januar 1373, hvorved Hertuginde Rixe kaarer Kong Valdemar til sin Formynder. Dette Aftryk er skarpt, ikke forslidt, og fremviser under en rig Baldachin to staaende Figurer; men her findes netop den eneste Mangel ved det iøvrigt velbevarede Segl, idet den øverste Part af Figurerne er sprungen af, og det saaledes ikke kan sees, hvad de forestille. Paa hver Side er der anbragt et Vaabenskjold (1 en Tverbjelke, 2 en flakt Ørn) og nedenunder en velsignende Bisp paa sin Bispestøl. I Johan Ovesens Sigil[6]) sees hellig Knud Konge med Scepter og Rigsæble i Højsædet under en Baldachin; forneden tilhøjre Bispens Vaabenskjold (en Ibskal), tilvenstre Stiftets, derunder en knælende Bisp. Hvorvidt det

store

[1]) Dobbelte Rigsæbler forekomme idelig paa Bracteater af Tydske Kejsere, jvfr. Io. Schilter: De libertate ecclesiarum Germaniæ (Jenæ 1683, 4to) pagg. 405—406, Io. Ch. Olearius: Isagoge ad numophylacium bracteatorum (ibd. 1694, 4to) pagg. 18, 31, 35, Sammes Spicilegium antiquitatis (ibd. 1702, 4to) nrr. II—IV, J. P. v. Ludewig: Einleitung zum deutschen Münzwesen (udg. af J. J. Moser, Ulm 1752, 8vo) Pagg. 130, 132—134, og endelig og især H. Ph. Cappe: Die Münzen der deutschen Kaiser und Könige des Mittelalters Bd. II (Dresden 1850, 8vo) Afbildningerne Nrr. 14, 15, 17, 20, 21, 23—25, 27, 28, 30, 35, 90, 93, 95, 176, 194 og 299. En aldeles lignende Figur findes iøvrigt paa en i Olearii Spicilegium (nr. XX) og Ludewigs Einleitung (Pag. 173) anført og afbildet Mønt, men den holdes der af en Biskop og skal altsaa maaskee forestille et Relikviekar. Men disse dobbelte Rigsæbler forekomme, saavidt bekjendt, ikke paa nogen Afbildning af Nordiske Mønter; og det Fodstykke, som sees derunder i Mogens Krafses og Karl Rønnovs Secreter, findes ikke heller paa de nævnte Tydske Bracteater (det findes rigtignok under Rigsæblet i Afbildninger af Russiske Rigsklenodier, men det turde vel være temmelig dristigt ved Forklaringen af Danske Fortidsminder at hente en Analogi derfra).

[2]) Ifølge velvillig Meddelelse fra Hr. Professor Høyen fremstilles hellig Knud Konge paa den gamle Altertavle (fra Slutningen af 15de Aarhundrede) i St. Peders Kirke i Næstved (jvfr. Danske Atlas VI 404, Traps Danmarks Beskrivelse, spec. Del I 402) med Scepter i højre Haand og et kosteligt Kar i venstre. Om de Relikvier, han lod føre til Danmark, see bl. A. Scriptores rerum Danicarum III 321, 368 og 372.

[3]) Under et Brev fra 1251.

[4]) Vel kjendes intet bevaret Exemplar af Peder Paghs Sigil, men en af Langebek til hans Diplomatarium benyttet Papirscodex i Upsala meddeler ved Afskriften af et Brev, udstedt af ham den 10 Novbr. 1314, en fuldstændig Beskrivelse deraf, i det Væsentlige gjengivet af Suhm (Danmarks Hist. XI 738). Lilien, som ifølge denne var anbragt over det ene af de to Hoveder under Bispens Højsæde, kunde man maaskee ville sætte i Forbindelse med den Lilie, som Odense By fører i sit Segl (Vedel Simonsen: Bidrag til Odense Bys ældre Historie I B. 2 H. Pag. 18), men deels synes denne Blomst blot at være Byens, ikke Stiftets, Mærke, deels føres netop en saadan 1465 af Godske Pagh, Husfoged paa Hindsgavl (Danske Adelslexicon efter Klevenfeldt).

[5]) Under et Brev af 1344. Bispen sidder her under en Baldachin.

[6]) Under et Brev fra 1401.

store Segl, som haves af Biskop Jens Andersen[1]) er et Sigil eller et Secret, er vanskeligt at afgjøre. Det er aflangt og fremstiller den kronede Helgenkonge, som det synes, staaende, uden Scepter, Rigsæble eller Baldachin, foran sig holdende og tildels skjult af Bispens store Vaabenskjold.

I alle de Secreter, som haves af Fynske Bisper, forekommer hellig Knud Konge[2]). I Biskop Peders fremstilles han staaende „in solenni cymborio"[3]), i Nicolaus's[4]), Johan Ovesens[5]) og Navne Gjerstings[6]) siddende i sit Højsæde, i dem alle med Scepter i højre og Rigsæble i venstre Haand. I de tre følgende Bispers, Henning Ulfelds, Mogens Krasses og Karl Rønnovs, fremstilles han ligeledes siddende i Højsædet med Scepteret i den ene Haand, men i den anden faaer han der istedetfor Rigsæblet en Figur, som den her afbildede eller idetmindste en lignende. I Henning Ulfelds Secret[7]) holder han nemlig Scepteret i venstre Haand[8]) og i højre en større Kugle, hvorpaa der hviler en mindre, og ovenpaa denne igjen en ganske lille; og i Mogens Krasses[9]) bliver den øverste lille Kugle eller Knap til et Kors, og Fodstykket kommer til, saa at Figuren bliver ganske den samme som i Karl Rønnovs; idethele ligne disse tre Secreter, og navnlig de to sidste, hverandre meget.

Af Fynske Bispers Signeter have vi Tetz Podebuskś, Karl Rønnovs, Jens Andersens og Knud Gyldenstjernes. Tetz Podebusks[10]) fremviser hans Familievaaben, Skjold (med Krumstaven ragende frem derfra) og Hjelm, og Omskriften s. thezon'. de. pudbusk. epi. ottonien.; i de andre tre findes blot Vaabenskjoldet og i Karl Rønnovs Omskriften s'. karoli. epi. ottoni., i de to sidste Overskrifterne I. A. og C. G.

In

1) Et temmelig vel bevaret Aftryk deraf findes under Dommen af 8 November 1520 over Sten Sture og hans Tilhængere. Omskriften er s. ioh(ann)is. andree. dei. et. ap(osto)lice. sedis. gr(aci)a. ep(iscop)i. ottonien(sis).

2) Forsaavidt det senere blandt Signeterne omtalte Segl af Biskop Tetz skulde være et Secret, vilde det rigtignok være en Undtagelse.

3) Efter en Beskrivelse, som i den nys citerede Upsalensiske Codex indføres ved et Brev af 8 Januar 1317. Under Helgenkongen (ikke foran ham, som man skulde antage efter Suhm l. c. XI 798—799) afbildes en knælende Bisp. Omskriften er: Rex Kanute Dei, queso memento mei.

4) Under et Brev af 1360. Kongen sidder under en Baldachin eller, som det hed i den gamle Beskrivelse af Peder Paghs Secret, in sollemni ciborio, og under ham sees en knælende Bisp. Af dette Secret findes der en mindre correct Afbildning i Scr. rer. Dan. VII tab. 4.

5) Under et Brev af 1401. Ingen Baldachin. Ved hver Side af Kongen er der anbragt et Vaabenskjold, tilhøjre Bispens, tilvenstre Stiftets.

6) Under et Brev af 1437. Kongen sidder under en Baldachin. Forneden tilhøjre Stiftets, tilvenstre Bispens Vaabenskjold.

7) Et udmærket Exemplar heraf findes under Forliget i Halmstad 1450.

8) En saadan Forvexling af Højre og Venstre er ingenlunde sjelden i Middelalderens Segl.

9) I Danske Magazin II 1 findes en ucorrect Afbildning heraf efter et beskadiget Exemplar. Et velbevaret Aftryk findes under Fyns Hyldingsbrev af 1467 til Hertug Hans.

10) Under et Brev fra 1398. Skal maaskee være et Secret.

In nomine dominj amen. Anno a natiuitate eiusdem millesimoquadringentesimoseptuagesimoquinto, indictione octaua, die sabatj, trecesima et vltima mensis Septembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris et dominj nostri, dominj Sixti diuina prouidentia pape quarti anno quinto, reuerendissimus in Christo pater et dominus, dominus Iohannes Brostrop, Dej gracia archiepiscopus Lundensis, Swecie primas et apostolice sedis legatus, in mei notarii publici testiumque infrascriptorum, ad hoc vocatorum et specialiter rogatorum presencia constitutus, prelatis certis et nobilibus in dyocesi Ottoniensi educatis et exortis tunc presentibus et astantibus, rerum spiritualium et temporalium circumstancias ibidem hincinde cognoscentibus, verba infrascripta vel eis in effectu similia alta et intelligibili voce proposuit atque dixit: Antedictus beatissimus in Christo pater dominus noster papa nobis vnacum venerabili fratre nostro domino Olauo Martinj eadem gracia episcopo Roskildensi vnam bullam super exstinccione et destitucione conuentualitatis et regularitatis in ecclesia Ottoniensi ac pro ereccione et institucione secularitatis in eadem ecclesia Ottoniensi fiende tamquam commissariis et in ea causa executoribus hiis nuper diebus dirigebat, in quaquidem bulla certi articuli et cause principaliter inserti exsistunt, prefati summj pontificis ...... memorata fienda animum mouentes, quos articulos et causas multis aliis fidedignis presentibus et audientibus dictis prelatis et nobilibus punctatim et euidenter per ordinem recitauit in hunc modum: in bulla papali exponitur, qualiter inter fratres regulares in ecclesia sancti Kanuti Ottonie, ordinis sancti Benedicti, et clerum secularem eiusdem dyocesis in lectura et cantu notabilis censetur differencia et diuersitas, conformiter inter dictos seculares in legendo et cantando permaxima est diuersitas, quia secundum suum librum vnusquisque legit et cantat sine veri ordinarij direccione, in pregrande heudolor dispendium animarum. demum in memorata bulla tangitur et mouetur, quomodo nobiles et alij cuiuscunque status in eadem dyocesi Ottoniensi suos pueros et amicos extra has Dacianas partes ad alienas diuersarum regionum partes pro habendo literarum sciencijs hucusque et nunc emittunt, quibus ad propria redeuntibus domicilia, seque apud ea in sepedicta dyocesi nullam promocionis spem habentibus, ad alia huius et aliorum dominorum et regnorum loca pro percipiendis promocionibus canonicatuum et prebendarum, prout in bulla eadem diffusius exprimatur, disperguntur, supradicta Ottoniensi ecclesia personis pro diuino (cul)tu remanentibus destituta et omnimode viduata. Hiis articulis positis et recitatis

recitatis, vti presentauit idem reuerendissimus pater sepedictos prelatos et, vt veritatj super hijs testimonium exhiberent, requisiuit, quiquidem prelati et nobiles per eorum animas et (fidem deposuerunt et iurauerunt), prout quilibet eorum singulariter deposuit et iurauit, quod prelibata puncta, (per) se in bulla papali exposita et per dictum dominum archiepiscopum Lundensem (enume)rata, in omnibus suis articulis omnj semota dubitacione ve(ritatis) sustin(ent examen [?]. De quibus) omnibus et singulis idem reuerendissimus pater sibi a me notario in(frascripto peci)it fieri et confici vnum vel plura publicum seu publica instrumentum seu in(strumenta), tot quot sunt necessaria seu quomodolibet oportuna. Acta sunt hec Haffnie in curia archiepiscopali anno, indictione, die et pontificatu quibus supra, presentibus ibidem honorabilibus viris dominis magistro Boecio canonico et Andrea Nicolai presbitero Lundensi et Iohanne Nicolai canonico Roskildensi testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Et ego Otto Foghet clericus Ottoniensis dyocesis publicus imperiali auctoritate notarius, quia predictis ...... requisicioni, deposicioni, juramentis atque omnibus et singulis premissis, dum sic vt premittitur fierent et agerentur, vna cum prenominatis testibus presens interfui eaque omnia et singula premissa sic fieri vidi et audiui ac jn notam recepi, ex qua hoc presens publicum instrumentum manu propria fideliter conscriptum confeci, subscripsi, publicauj et in hanc publicam formam reddi ... signoque et nomine meis solitis et consuetis signauj, in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum rogatus et requisitus.

Beskadiget Original paa Pergament.

VIII.

Efterretninger om Jørgen og Christoffer Dybvad.

Meddelte af Holger Fr. Rørdam.

Ligesom den konstitutionelle Statsform har havt sine Martyrer i den nyere Tid, saaledes har ogsaa Enevælden havt sine til sin Tid. Til disse sidste har man hos os henregnet de tvende Dybvader, Fader og Søn, og det, ialfald for Sønnens, Christoffer Dybvads, vedkommende, med Rette. Skjønt nu ingen af disse Mænd fra Karakterens Side havde noget tiltalende ved sig, maae de Sætninger, som de forfægtede, og den haarde Skjæbne, der overgik dem, dog hendrage Opmærksomheden paa dem. Det er heller ikke uden Interesse at forfølge, hvorledes den bitre Stemning mod meget i de bestaaende Statsforhold, der tilsidst bragte dem begge i Ulykke, efterhaanden udviklede sig hos dem og gik i Arv fra Fader til Søn. Slægten

Slægten Dybvad stammede fra Jylland. Stamfaderen Christoffer Erikſen i Dybvad, Hads Herred, Aakjær Len, fik 1550 Kongebrev paa at være fri for Ægt og Arbejde, den Stund han boede i Dybvad; dog saa at han skulde være Kgl. Majestæt og Hertug Frederik huld og tro, og Lensmanden paa Aakjær hørig og lydig[1]). Denne Christoffer Eriksen havde tvende Sønner, der antog Tilnavn efter deres Fødested. Begge kastede sig med stor Iver over Studiet af de mathematiske, astronomiske og naturvidenskabelige Fag. Den ene af Brødrene, Erik Christoffersen Dybvad, døde imidlertid i en yngre Alder, „formedelst at hans Kræfter ved alt for megen Studering vare svækkede“[2]). Man har et Par danske Almanakker, nemlig for Aarene 1582 og 1585, som ere forfattede af ham[3]), og formodentlig har han ogsaa udgivet lignende i de mellemliggende Aar.

Den anden Broder, Jørgen Christoffersen Dybvad, naaede videre. Vi vide ikke, naar han er født eller blev Student, men han omtaler med Taknemmelighed den Understøttelse, han i sin Ungdom havde nydt af Peder Oxe, der tog sig af saa mange unge studerende[4]). Sandsynlig har denne ogsaa givet ham Midler til at rejse udenlands; thi 1568 kom han til Universitetet i Wittenberg, hvor han d. 10 Marts 1569 tog Magistergraden[5]). Her begyndte han sin Forfattervirksomhed, idet han udgav følgende tvende astronomisk-mathematiske Skrifter:

> Commentarii breves in secundum librum Copernici, in quibus argumentis infallibilibus demonstratur veritas doctrinæ de primo motu, et ostenditur tabularum compositio. Autore M. Georgio Christophoro Dibvadio. Witebergæ 1569. 8. (Tilegnet Hertug Hans den Yngre af Holsten).
>
> Tractatus brevis de mensurationibus geometricis altitudinum accessibilium et inaccessibilium, longitudinum, latitudinum et profunditatum. Witebergæ 1569. 8. (Tilegnet Kansler Johan Friis til Hesselager).

Tvende andre Skrifter, som han to Aar senere udgav, nemlig Liber secundus historiæ naturalis Plinii. Hafn. 1571, og Oratio de æterna filii Dei divinitate et essentia. Witeb. 1571. 4, haves ikke i vore Bibliotheker, men det førstes Trykkested synes at tale for, at Dybvad i nogen Tid har opholdt sig i Kjøbenhavn, ved hvilken Lejlighed han formodentlig har opnaaet det kongelige Rejsestipendium, med hvilket han nogle

[1]) Registre over alle Lande, Nr. 5. Fol. 107.

[2]) Worms Lexicon over lærde Mænd. I, 266.

[3]) Almanach oc Practica paa det Aar effter wor eneste Gienløseris oc Saliggiøreris JEsu Christi Fødsel M.D.LXXXII. Beregnet ved Ericum Christophorum Dibvadium. Kiøbenhaffn. Cum Gratia et Priuilegio. 16mo.

Almanach oc Practica paa det Aar effter vor HErris Jesu Christi naaderige Fødsel M.D.LXXXV. Tilhoberegnid ved Ericum Christophorum Dibuadium. Oc der hoss læris en læt oc viss maade at giøre et slags Solskiffuer met. Prentet i Lybeck aff Johan Balhorn. 16mo. (Bag i Skriftet findes „Prognosticon eller Practica“ af samme Forfatter).

Det Skrift af Erik Dybvad, som Worm og Nyerup omtale: De elementorum mixtione. Hafn. 1581. 8, findes ikke i vore Bibliotheker.

[4]) Se Jørg. Dybvads Dedication til hans Orat. de humanitate J. Christi. 1572.

[5]) Ped. Hegelunds Kalenderoptegnelser (Mag. til den danske Adels Hist. S. 154).

nogle Aar studerede i Udlandet. Men snart efter finde vi ham atter i Wittenberg, hvor han i Sommersemesteret 1572 som Privatdocent holdt Forelæsninger over Pauli Brev til Philippenserne, og, efterat disse vare sluttede, begyndte en ny Række Forelæsninger over den hellige Ignatius's Breve, som Indledning til hvilke han udgav:

> Oratio de humanitate Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi habita Witebergæ ante prælectionem epist. D. Ignatii. Witebergæ. 1572. 4. (Tilegnet den unge Oluf Rosensparre til Tak for de Velgjerninger, dennes „alter parens", Peder Oxe, havde vist Forfatteren).

Efter et længere Ophold i Wittenberg begav M. Jørgen Dybvad sig 1574 til Universitetet i Leipzig[1]). Her blev hans Ophold dog af kortere Varighed; og da den Tid, for hvilken kongeligt Rejsestipendium var ham tilstaaet, var udløben, vendte han 1575 tilbage til Kjøbenhavn og tilbød Universitetet sin Tjeneste[2]). Her var imidlertid paa den Tid ingen Plads aaben, som han kunde indtræde i; men ved Kansler Niels Kaas's Anbefaling opnaaede han ikkedestomindre at blive antagen som extraordinær Professor, idet Kongen lovede indtil videre at lade ham udbetale 150 Daler aarlig af Rentekammeret som Løn. Herom indeholdes det nærmere i følgende Brev:

Mester Jørgen Diibuad fick breff paa ij^c daller aarligen ad gratiam, saa liudendis som effthersølger.

Wij Frederich thend Anden etc. Giøre alle witterligt, att effther som heberlig och hoglerd mand Mester Jørgen Christoffersen Diibwad en thid lang haffuer studerit vdj Tyschland och hafft stipendium aff oss paa nogen forsagde aar, huilcke ere forlobenn, och hand nu er egienn hiemkommen, och thilbiuder sig att lese och profitere vdj thend høye scholle vdj wor kiøbsted Kiøpnehaffn, och effther thj Vniuersitetid med saa mange ordinariis och professoribus allerede ere forsørgit, som fundatzen om formelder, att hand icke kand indthagis wnder thet anthall och nyde slig stipendium, the haffue: tha paa thet for^ne Mester Jørgen Christoffersen Diibwad liigeuel kand haffue hans thilbørlige wnderholdinge och profitere ther vdj schollen, haffue wij aff wor sønderlige gunst och naade beuilgett, samthøckt och nu med thette wortt obne breff beuilge och sambthøcke, aarligen att lade giffue hannem

1) Vi antage det for utvivlsomt, at naar der i Prof. T. Beckers Fortegnelse over de danske Studenter i Leipzig (Ny kirkehist. Saml. II, 519) nævnes: „Joannes Christophorus Dibuadius, Magister Wittebergensis", maa det være en Fejlskrift for Georgius Chr. Dibuadius. — I Biskop Jens Bircherods Bibliothek fandtes „G. Dibvadii Reisebog, som han har brugt til at lade Professores og andre Exteri tegne udi" (Suhms Nye Saml. IV, ii, 84); men vi vide ikke, om denne Rejsebog endnu er bevaret nogensteds.

2) Hos Lyschander, De scriptoribus Danicis (Westphalen, Monum. ined. III, 462), anføres blandt Jørg. Dybvads Skrifter: Alcinoi Philosophi introductio in doctrinam Platonis, recognita et Hafniæ edita. Det Skrift, der herved sigtes til, findes i Hjelmstjernes Saml. 2714. 8 under Titel: Alcinoi Philosophi ad doctrinam Platonicam introductio. Hafn. 1574. 8, men uden noget Udgivernavn; og da Dybvad neppe er vendt tilbage fra Udlandet før 1575, bliver det vistnok tvivlsomt, om man paa Lyschanders Ord tør tillægge ham Udgivelsen deraf.

hannem aff wortt Renthekammer ij^c daller, thil saa lenge wij anderledis thilsigendis worder, och schall for^ne Mester Jørgen Christoffersen Diibwad aldellis inthet lese publice eller priuatim, wden hues hannem bliffuer befallett och paalagd. Sameledis, effther att wij ere kommen vdj forfaringe om thend store wenighed, som begiffuer sig wdenlandtz eblant the hoglerde om thet høgwerdige Altharis Sacramenthe, och wij icke gierne seer, att saadan wenighed schulle opueckes her vdj riigett, eller anderledis her att skulle leeris eller prediges, end som vdj hogborne førstis wor kiere herrefaders thiid, och siidenn ind thill theff om same artickell rent och purtt lert och enfoldeligenn effther Christj indschickelse predigett er, huorfore wij nogen thiid siidenn haffue ladett wore breffue wdgaa, och ther med strengeligen forbudit nogen disputatz om thet hogwerdige Sacramente att skulle føris: tha skall for^ne Mester Jørgen Christoffersen Diibwad vdj liige maade aldellis were forbodenn, nogget om thet hogwerdige altaris Sacramente enthen hemmeligen eller obenbare att lese, predige eller schriffue, huor aff nogen witløfftig disputatz kunde fororsagis, men skall seg thet aldellis wndtholde och icke opwecke eller stiffte nogen wenighed her om, saa frambt hand icke paa thet alder høigeste will straffis. Bedendis och biudendis wor Renthemesther (2c.). Actum Frederichsborg thend vij Julij Aar 2c. 1575.

De strænge Paalæg, dette Brev indeholder, mod at Dybvad i sine Forelæsninger maatte berøre de da verserende Nadverstridigheder, vise, skjønt Brevet ellers intet foreskriver om, hvilke Forelæsninger han skulde holde, at han nærmest var bestemt til theologisk Docent, og dette stadfæstes ikke alene derved, at Sønnen Christoffer Dybvad etsteds fortæller, at Faderen blev antagen til at udlægge Profeten Daniel[1]), men ogsaa ved følgende Skrift:

Quæstiones in primum caput primi libri diuini legislatoris Mosis. Autore Georgio Christophoro Dibuadio, Professore Theologo. Hafniæ 1577. 8. (Tilegnet Kansler Niels Kaas).

Desuden underskrev M. Jørgen Dybvad som „S. Theologiæ Professor" de theologiske Forhandlinger med D. Niels Hemmingsen, som han faa Dage efter sin Udnævnelse til extraordinær Professor var kaldet til at bivaane paa Kjøbenhavns Slot[2]).

Imidlertid holdt han Bryllup i Vejle d. 8 December 1576 med Kirsten Jespersdatter (født 1549, Datter af Jesper Vincentius, Borgemester i Vejle, og Hustru Maren Jensdatter Orne), der efter Sigende just ikke skal have bidraget til at gjøre hans Liv sønderlig lykkeligt[3]). Forøvrigt fortsatte han med Flid sin literære Virksomhed, fornemmelig i det mathematiske Fag. Saaledes udgav han:

Propositiones aliquot Mathematicæ in eorum vtilitatem, qui in celeberrima Academia Hafniensi suauissimæ et vtilissimæ Matheseos sunt studiosi. Hafniæ

[1]) I Dedicationen til Problema de arcuum ex trianguli apicibus descriptione. 1606.

[2]) Dänische Bibliothek. I, 77.

[3]) P. Hegelunds Kalenderoptegnelser (msc.). Vinding, Acad. Haun. p. 142. Universitetets Program i Anledning af hendes Død.

Hafniæ 1577. 8. (Tilegnet Brødrene Johan Rud til Møgelkjær og Knud Rud til Sæbygaard. Skriftet er af astronomisk Indhold).

Practica præcipuæ doctrinæ triangulorum planorum, omnibus studiosis Matheseos vtilissimæ, expositio. Hafniæ 1577. 8. (Tilegnet Oluf Rosensparre til Skarholt, d. 12 Okt. 1577).

En nyttig Vnderuissning om den Comet, som dette Aar 1577 in Nouembri først haffuer ladet sig see. Bescreffuen ved Georgium Christophorum Dibuadium, Professor i den hellige Scrifft. Kbhn. 1578. 4. (Tilegnet K. Frederik den Anden, die Thomæ 1577).

Det sidste Skrift er især mærkeligt. I Fortalen siger Forfatteren: „Gud haffuer optend i Himmelen denne tid en forskreclig stor Comet, huilcken sig offuer den gantske vide Verden lader see, at den skulde paaminde alle Mennisker, ingen undertagen, om sin aluorlige Vrede offuer Synden oc Verdens ødeleggelse". Dybvad mente, at det netop maatte være hans Opgave at skrive om den Sag: „effterdi ieg icke alleneste den hellige Scrifft oc hebraiske Tungemaal i dette E. K. M. lofflige Vniuersitet, aff E. K. M. naade, gunst oc rundhed profiterer, men ocsaa Vngdommen til beste oc gaffn haffuer mine Leiser i den naturlige Philosophie oc Himmelløbet". Skriftet indeholder Formaninger til at tage sig Tegnet til Hjærte og omvende sig, tilligemed en Opregning af alle de Kometer, som i Tidernes Løb vare sete, og hvilke Ulykker de formentlig havde været Forbud paa. Dernæst søger Forfatteren at forudsige, hvad denne Komet betød, og hvilke Ulykker den varslede om. Om dens Tilsynekomst siger han: „Den haffuer ieg først seet ved Sorø Closter i Sieland, den tid Kong. Maiest. var sammesteds, S. Martini dag, om Afftenen". Skriftet slutter med en Bøn[1]).

Maaske dette Skrift har givet Anledning til, at Dybvad kort efter blev beskikket til mathematisk Professor ved Universitetet og eneberettiget Almanakforfatter, saaledes som følgende Kongebrev viser:

Mester Jyrgen Dybuad fick breff, som her effther følger.

Wij Frederich thend Anden rc. Giøre alle witterligt, att efftherthj off elskelige hoglerde mand mester Jyrgen Dybuad nu er tilskicket att skulle were Mathematicus Professor vdj vniuersitetit j Kiøpnehaffn, och hand haffuer loffuet och tilsagt aarligen her effther att wille giøre och lade vdgaa danske almenacker och schriff calender, som thet seg bør: tha wille wij med thette wort breff strengeligen och alffuorligen haffue forbiudet alle bogførerne her wdj riiget och alle andre, att the effther thenne dag icke skulle mue aff thydske paa danske lade wdsette och thrøcke ey helder selge eller affhende nogen andre danske almenacker eller schriff calender her vdj riiget end the, som for^{ne} mester Jørgen Dybuad aarligen lader vdgaa och thrøcke, wden thet synderliigen skeer med wor beuilling och tillabelse, saa frampt nogen fordrister seg til her emod at giøre, the tha icke wille haffue samme almenacher och

[1]) I Konfer. Wegeners Efterretninger om A. S. Vedel, 2 Udg. S. 51, nævnes flere Forfattere, som omtrent samtidig skrev om Kometer og deres varslende Betydning.

och schriff calender forbrot, och till med straffis ther offuer, som wiid bøer. Her effther sig huer will wiide at forholde. Actum Kronborg thend ix Januarij Aar etc. Mdlxxviij.

Denne Udnævnelse var ingenlunde skikket til at gjøre M. Jørgen Dybvad yndet blandt de øvrige Professorer; thi kun derved at den hidtilværende Professor i Mathematik, Mag. Anders Pedersen Kjøge, blev afskediget, fik Dybvad Posten, og den Formodning laa nær, at han havde benyttet sin Indflydelse hos Kansler Niels Kaas til at bibringe denne den Mening, at M. Anders Kjøge ikke mere gjorde Fyldest i sit Embede. Professorerne gjorde derfor Vanskeligheder og faldt først tilføje, efterat de havde modtaget en skarp Tilrettevisning i følgende Kongebrev[1]):

Frederich thend Anden med Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis konning etc.

Wor sønderlige gunst tillforn. Wiider, effther som wij haffue for gott anseet, att ther skulle skie en forandring wdj Vniuersitetet med **professionibus**, huad **Mathematicam lectionem** belanger, wdj saa maade att Mester Anders Kiøge, som en thid lang haffuer hafft samme profession, her effther skulle residere hoss hans canickdomme, och en wed naffn Mester Jørgen Dybwad skall komme wdj hans sted, och ther fore wed wor Cantzler befallitt, saadant ether att skulle tilkiende giffuis: tha forfare wij, attj endnu idet haffue retted ether effther samme wor wilge, men befinde, attj ere mehr tillnegede personen, end ellers huorledis samme **Mathematica professio** tilbørligen kunde forsørgis. Och effther thij wij forne Mester Anders Kiøge offuer hans canickdomme haffue ladit forsørge med nogitt korn aarligen aff lofftthitt, saa hand seg inthett kand beklage, oc wij haffue bespurt thend leilighed aff andre, att forne Mester Jørgen Dybwad samme lection rømeligen kunde bestaa, tha bede wij ether oc wille, attj thett saa endeligen strax bestiller, att forne Mester Jørgen Dybwad tillforordnis att lesse **Mathematica** oc nyder thett stipendium, ther till ligger, oc att thend anden drager till hans canickdomme att residere, anseendis huad effther thale thett wille giffue skolen, om andre fremmede her indkomme och befinde samme lection icke rett bestilldt, foruden huad forsømmelse wngdomen och ther offuer kunde liide. Huorfor i ether ther effther kunde wiide att rette. Ther mett skier wor wilge. Schreffuit paa wortt slott Kroneborg thend v. Aprilis aar etc. Mdlxxviij. Vnder wort signett.

Friderich.

Udskrift: Oss elske heberlige och hoglerde mend **Rectori**, **Doctoribus**, **Magistris** och menige **Professoribus** vdj Vniversitetet vdj wor kiøbsted Kiøpnehaffn.

Maaske

[1]) Efter Originalen i Kongl. Bibl., Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

Maaske for at bevise, at han ikke med Urette var foretrukken til Lærerstolen i Mathematik, der tillige omfattede Astronomien, lod Dybvad det ene Skrift udgaa eftre det andet, henhørende til dette og beslægtede Fag, saaledes:

Doctrina meteorologica tradita et explicata. Hafniæ 1578. 8. (Tilegnet Sten Bilde til Vandaas).
De Iridis generatione, loco, coloribus, numero et figura, inquisitio optica. Hafniæ 1578. 8. (Tilegnet Hr. Lage Urne til Beltebjerg).
De iis, quæ insalubria sunt et præter naturam, morbo videlicet, morbi causa et symptomate, generalis commonefactio. Hafniæ 1579. 8. (Tilegnet Rigsraad Mandrup Parsberg til Sandbygaard, d. 28 Marts 1579).

Det sidste Skrift var en Forelæsning, Dybvad havde holdt ved Universitetet, og som han nu udgav, „ne ad eos solos, qui in hac inclyta Academia literis inuigilant, laborum nostrorum fructus perueniat". — Forholdet mellem ham og hans Kolleger forbedredes imidlertid ikke herved, og det saa meget mindre, som det var den almindelige Mening, at han, for selv at blive theologisk Professor, søgte at undergrave den almenagtede D. Niels Hemmingsen, navnlig ved i Breve til Sachsen at afmale ham som en farlig Vranglærer, hvilket atter bevirkede, at Kurfyrst August den ene Gang efter den anden trængte paa K. Frederik II for at faa ham til at fjerne denne farlige Mand fra Universitetet[1]). Som bekjendt førte dette endelig til, at Hemmingsen blev afskediget d. 29 Juli 1579. Men da næsten alle Mænd af Indflydelse hertillands dengang mere eller mindre tilhørte Hemmingsens Retning, og Kongen selv kun paa Grund af det idelige Tryk udenfra havde set sig nødt til dette Skridt, opnaaede Dybvad dog ikke den Hensigt, man med eller uden Grund har tillagt ham, men maatte endogsaa se sig gjentagne Gange forbigaaet, idet først Mag. Jakob Madsen og efter dennes Død D. Hans Olufsen Slangerup rykkede op i det theologiske Fakultet. Først efter K. Frederik II.s Død, under Mindreaarighedsregjeringen, da Niels Kaas stod i Spidsen for Rigsstyrelsen, lykkedes det Dybvad at naa sine Ønskers Maal.

Denne virkelige eller formentlige Tilsidesættelse har vistnok avlet en betydelig Bitterhed i hans Sjæl, saameget mere som han var af en yderst kolerisk Natur. Nærmest viste det sig deri, at han i al denne Tid ikke udgav et eneste Skrift, naar man fraregner et Blad med Disputereemner, som hans akademiske Funktion som Dekan i det filosofiske Fakultet paalagde ham (Assertiones theologicæ, mathematicæ, physicæ et ethicæ, respondentibus quinque honestis et eruditis viris titulo magistrorum ornandis. Hafn. 1580. Fol. pat.), og hans neppe heller frivillige Deltagelse i Revisionen af den danske Bibel 1588[2]). Hans Eneberettigelse som Almanakforfatter har ingen Spor efterladt

[1]) Se Gjessing, Jubellærere. III, 15. Helveg, Den danske Kirkes Hist. eft. Reform. 2 Udg. I, 210. Der er forøvrigt ingen bestemte Tegn til, at Dybvad var en afgjort Modstander af Hemmingsens theologiske Retning, ialfald varede det neppe længere, end til Hemmingsen havde veget sin Plads ved Universitetet.

[2]) Ny kirkehist. Saml. I, 204. 209.

efterladt sig, med mindre det kunde antages, at han havde overladt Arbejdet til sin ovenomtalte Broder[1]).

Endelig naaede M. Jørgen Dybvad da, i Sommeren 1590, at faa den Plads i det theologiske Fakultet, der stod ledig siden D. Anders Lauritsens Død, d. 3 November 1589. Det var første Gang siden Universitetets Gjenoprettelse under K. Christian III, at nogen umiddelbart fra den mathematiske Profession indtraadte i det theologiske Fakultet, thi almindelig havde Professoren i Dialektik, der tillige var Vicarius som Læsemester i Theologien for Sjælands Biskop, naar denne var fraværende paa Visitatsrejser, været den nærmeste til Oprykning, naar en Plads blev ledig. Denne Gang maatte imidlertid Professoren i Dialektik, M. Peder Aagesen, staa tilbage for Dybvad, som ganske vist, hvad Lærdom og Embedsalder angaar, maatte anses som den værdigste. Noget senere, d. 15 November 1590, creeredes han derpaa til Doctor i Theologien af D. Hans Slangerup, efter at han den forudgaaende 9 November offentlig havde forsvaret følgende af ham selv forfattede Theses:

Theses, quibus repetitur summa veræ et incorruptæ doctrinæ, quam nostræ ecclesiæ profitentur de justificatione hominis peccatoris coram Deo, a Georg. Chr. Dibvadio. Hafniæ. 1590. 4.

Som theologisk Professor fortsatte Dybvad sin afbrudte frugtbare Forfattervirksomhed; saaledes udgav han:

Canones vetustæ synodi, quæ Gangræ in Paphlagonia . . circa annum Domini 324 celebrata est, in usum studiosæ juventutis, ut ex eorum explicatione vera dogmata confirmentur, et sophismata, errores et superstitiones aduersæ partis refellantur, editi a Georg. C. Dibvadio. Hafniæ. 1592. 4. (Disse Canones ere her udgivne i det græske Originalsprog).

Dette Skrift skulde efter Ytringer i Fortalen navnlig benyttes til at føre Studenterne ind i Polemikken mod Papisterne, som paa denne Tid begyndte at tildrage sig mere Opmærksomhed hertillands, end Tilfældet havde været i den sidste Menneskealder, især paa Grund af Jesuiternes Forsøg paa at drage danske Ynglinger til deres Skoler, der nu begyndte at komme i stor Anseelse. Næsten alle Dybvads senere Skrifter indeholde lejlighedsvis skarp Polemik mod Papister og Jesuiter.

Ioan. Chrysostomi Homilia vigesima prima ex 80, quas Antiochiæ habuit, pene tota, cum sententiis aliquot insignioribus ex 20 prioribus collectis. Hafniæ. 1594. 4.

Expositio XV priorum vers. primi cap. Jesaiæ, traditæ forma thesium, vt sit accommodata disputationi, quæ habebitur, volente Deo, 23 Octob. a Georgio C. Dibvadio, respondente Christophoro G. Dibvadio. Hafniæ. 1594. 4. (Det Hebraiske er sat med latinske Typer, da man endnu ikke havde hebraiske Typer hertillands).

Ex

[1]) Lyschander anfører rigtignok blandt Jørgen Dybvads Skrifter „aliquot annorum Ephemerides" (Westphalen, Monum. ined. III, 462); men hvis det er rigtigt, ere ialfald ingen af disse Almanakker nu bevarede.

Explanatio VIII versuum primi capitis Jesaiæ a 15 ad 24, comprehensa forma thesium, vt subjiciatur examini de ea conferre volentium in disputatione, quæ habebitur 29 Octob. a Georg. C. Dibvadio, respondente Christoph. G. Dibvadio. Hafniæ. 1595. 4.

I det sidstnævnte Skrift bemærkes for første Gang den Lyst hos Dybvad, som senere blev bestandig mere og mere fremtrædende, til i akademiske Lejlighedsskrifter at behandle politiske Emner. Endnu holdt han sig dog i al Almindelighed, idet han talte om en Regjerings Pligter, men efterhaanden antog hans politiske Hentydninger en bestemtere Skikkelse. Som en Myg bevæger sig om Lyset i snævrere og snævrere Kredse, indtil den tilsidst falder ned med forbrændte Vinger, ganske paa samme Maade gik det D. Jørgen Dybvad i hans Forfattervirksomhed: som dreven af en uimodstaaelig Magt nærmede han sig langsomt men sikkert det Punkt, da det var at forudse, at han efter de daværende Statsforhold nødvendig maatte komme i Ulykke. Men undersøge vi nærmere Tidspunktet, da denne Forfattervirksomhed begynder, da falder det samtidig med Kanslerskiftet. Den 23 Juni 1594 døde hans Velynder Niels Kaas og efterfulgtes i Kansleremhedet af Christen Friis til Borreby. Der kan neppe være Tvivl om, at det var Misfornøjelse med denne og med hans Styrelse især af de akademiske og kirkelige Anliggender, som har drevet Dybvad fremad i hans Kritik af Regjerings-handlinger. Derimod er det ganske sikkert urigtigt, naar det oftere er sagt, at et fra Ungdommen næret Had til Adelen idethele har været den egentlige Aarsag til hans politiske Forfattervirksomhed[1]); han havde tvertimod tidligere ytret sin Hengivenhed mod denne Stand ved at dedicere en stor Del af sine Skrifter til forskjellige Adelsmænd, ligesom han ogsaa paa anden Maade havde vist Opmærksomhed mod Adelspersoner[2]).

Den 1 Juni 1596 valgtes han til Universitetets Rektor, men gav ved denne Lejlighed en Prøve paa sin fordringsfulde Karakter, idet han gjorde Vanskeligheder ved at modtage denne Ærespost, med mindre han som Rektor maatte faa Sæde over Sjælands Biskop, D. Peder Jensen Vinstrup. Da imidlertid samtlige Professorer, maaske ikke uden en vis skarp Hentydning, erklærede, at Universitetets Rektor altid skulde indtage den Plads, som Niels Hemmingsen havde indtaget, dengang han var Rektor, saa maatte Dybvad falde tilføje. Men siden gjorde han Bispen det saa ubehageligt ved Modsigelser og paa anden Maade, at denne d. 22 Januar 1597 fortørnet forlod Konsistorium, og da man sendte Notarius hen til ham, forat anmode ham om at komme igjen, svarede, at han, saalænge Dybvad var Rektor, ikke vilde befatte sig med noget Universitetsanliggende[3]). Som Rektor holdt Dybvad den akademiske Festtale i Anledning af K. Christian IV.s Kroning, hvilken Tale endnu er bevaret i Haandskrift[4]). Derimod findes nu ikke mere et Skrift, han samme Aar skal have udgivet:

[1]) Se f. Ex. Rohmann, Udsigt over Trykkefrihedens Hist. i Danmark. S. 18.

[2]) Lyschander anfører blandt Dybvads Skrifter (Westphalen, Monum. ined. III, 462) følgende, som vi forøvrigt ikke have fundet: *Μελος καραμυθηκον* ad nobilissimam Ciciliam Urne, lugentem maritum Albert. Oxonium. Hafn. 1577.

[3]) Ny kirkehistoriske Samlinger. I, 61. 63.

[4]) Findes i Kong. Bibl., Ny kgl. Saml. 988. 4.

udgivet: Concio Augustini de ebrietate vitanda. Hafn. 1596. 8. Af akademiske Anliggender, der forhandledes i hans Rektorat, kunde mærkes, at der d. 6 Oktober 1596 blev vedtaget en udførlig Ordning for det nyoprettede Valkendorfs Kollegium. Ifølge denne skulde Universitetets Rektor paa Grund af sine mange andre Embedsforretninger være fritagen for at deltage i det specielle Tilsyn med Kollegiet og dets Alumner. Men hele denne Ordning blev senere kasseret, og en ny vedtagen d. 24 Marts 1599, ifølge hvilken Universitetets Rektor skulde være en af de stadige Tilsynsmænd ved Kollegiet[1]). Ogsaa i anden Sag havde Dybvad et sært Uheld med sig, der synes at tyde paa, at Bispen, hvor Lejlighed gaves, har søgt at betale ham med samme Mønt. Til Lærer for sin ældste Søn havde han nemlig haft en Student ved Navn Niels Vognsen[2]). Denne søgte han i sit Rektorat at faa beskikket til det ledige Kapellani ved Vor Frue Kirke. Professorerne havde Kaldsret, og udstedte den 23 Oktober 1596 Kaldsbrev for Studenten. Men ikke desto mindre fandt Bispen Anledning til at gjøre Vanskeligheder ved Ordinationen, som det synes paa Grund af et manglende Testimonium fra Rektoren ved Roskilde Skole, hvorfra Niels Vognsen var dimitteret. Universitetets Rektor og Professorer skrev til Kapitlet i Roskilde for at faa Sagen bragt i Rigtighed. Men hvad enten Kapitlet nu ikke har set sig istand til at opfylde Begjæringen, eller andre Hindringer ere traadte ivejen, saa meget er vist, at Niels Vognsen ikke fik det Embede, hvortil han alt var kaldet, og et lignende Uheld forfulgte ham flere Gange, naar han søgte og tilsyneladende havde god Udsigt til at faa Embedsansættelse, saaledes at man fristes til at antage, at Uvilje mod hans Beskytter har haft væsentlig Andel i det Uheld, der fulgte ham. Sagen oplyses nærmere ved følgende Breve[3]):

1.

Rector oc Professores i Kiøbenhaffns Universitet kiendis oc giør vitterligt for alle, att aar effter Guds byrd 1596, løffuerdagen som var den 23 Octobris, vaare vi endrecteligen forsambled y voris Consistorio, oc effter att Gud alsommectigste ved denne thimelige død om dagen thillforne hadde henkalled thill sig heberlig oc vellert mand, salig Mester Hans Lauritzøn, fordum Capellan thill wor Frue kircke her sammestedß: da haffue vi samtlig som for^ne^ wor Frue kirckis rette patroner effter voris fundatz, med Prouistens, heberlige oc høilerd mand M. Desiderii Fossiis, hans fuldbyrd oc sambtycke, vdualt oc kalled, oc nu med dette vortt obne breff vœle oc kallde denne breffuisere, heberlig oc vellert mand Niels Vonßøn, att skulle hereffter verre och bliffue en forordinered Capellan thill for^ne^ wor Frue kircke her y Kiøbenhaffn; dog med saadan vilkaar, att hand samme høie oc

[1]) I Konsistoriets Kopibog, 1538—1602, Fol. 222—26, findes en Afskrift af de kasserede Statuter. Kollegiets „Fundats" af 1599 er aftrykt som Tillæg til C. P. Rothe, Christoffer Valkendorfs Levnet.

[2]) Af et Skrift af Christoffer Dybvad, som senere skal omtales, ses, at Niels Vognsen havde været hans Lærer.

[3]) Af Konsistoriets Kopibog i Kvart (1590—1600), S. 82. 91—92. 112. 136—37.

oc verdige kald med tro forestaar oc skicker sig der vdj bode med leffnid oc lerdom, som en retsindig Guds ords thienere egner oc hør, vdi alle mode. Thill vindisbyrd haffuer vi trøct Rectoris signet herneden for. **Datum anno et die ut supra.**

2.

Gunstige, welbyrdige, heberlige och høylerde Herrer, nest wores venlig helsen oc tacksigelse for meget beuiste gode, huilchet att forskylle vi altiid ville findis tienstuillige, giffue vi eder po bett wenligste thill kiende, att effter som denne breffuisere, Niels Wogensøn, haffuer i mange aar studered her i wores Universitet oc midler althid skicked sig hos oss som en erlig oc flittig person vdj alle mode, so att wi derfor haffue anseett hans lerdom, flittighed oc skickelighed, oc promoueret hannom thill en **Baccalaureum philosophiæ**, oc endnu ydermere, for det gode hob, vi haffuer fatted om hannom, acter att forfremme hannom, tuillendis icke, att hand io kand tiene den christen kircke met ære oc lige; och effterdj hand beklager sig, att hand endnu icke haffuer bekommed Testimonium aff heberlig oc høilerdt mand M. Pouell Pedersøn, som den thid hos eder var hans skolemester, da po dett allting motte verre dis rictigere hannom thill god befordring oc forfremmelse, beder vi eder ganske gierne, attj for voris skyld ville labe kalle forbe[te] heberlig oc høilerdt mand M. Pouell Pedersøn for eder oc thillholde hannom, att hand vill bekiende om for[ne] person, hans gammell discipel, det, som hand kand andsuare for Gud oc bestaa met en god samuittighed; oc attj siden ville wbesuered meddele oss saadant hans vindesbyrd. Dersom vi noged igien kunde giøre, hvis eder kiertt kand vere, findis vi althid gierne mere end willige oc redebon. Det kiende Gud, huilchen vi her met vill haffue eder befaled. Actum Kiøbenhaffn den 8 Februarij Anno 1597.

Rector et Professores
Academiæ Hafniensis.

Erlige oc welbyrdige, heberlige oc høilerde herrer, Prælater oc Canicker vdj dett heberlige Roschylle Capittel, wores gunstige gode wenner, ganske wenligen.

3.

Rector oc menige Professores i Kiøbenhaffns Universitet kiendis och giør vitterligtt for alle, att vi haffue bevilged oc sambtyckt, oc nu med dette vortt obne breff beuilge och sambtycker denne breffuisere, Niels Wogenßøn, att skulle nyde oc bekomme dett allerførste præstekald, som fangeligtt vorder vdj de kircker, som Universitetet haffuer **jus patronatus** thill. Thi beplicter vi oss alle och samptlig att befordre hannem thill første gelegenhed, effter som forschreffuit staar. Actum Kiøbenhaffn den 20 Augusti Anno 97.

Sub officii nostri sigillo. 4.

4.

Erlig oc velbyrdige Mand Oluff Rosensparre [1]) thill Skarollt, Danmarckis Rigis Raad oc Hovidsmand po Landskrone slott, voris gunstige gode ven oc fordrere, ganske wenligen.

Gunstige welbyrdige Oluff Rosensparre, synderlig gode wen, nest voris ganske wenlig helsen oc tacksigelse for megit beviiste ære oc gode, huilchett igien att forskylle vi allthid huer i sit sted aff yderste formue vill findis thienstuillig. Giffuendis eders Welbyrdighed thillkiende, att denne breffuisere, Niels Wogenßøn, haffuer anholdett hos oss om voris forschrifftt oc commendation thill E. W., huilchett vi hannem icke letteligen haffuer kundett affslage, formodendis E. W. tager oss denne woris bristighed thill gode. Aarsagen er, att denne for^ne vnge Mand Niels Wogenssøn haffuer spurtt, att Landskrone Skole nu er med det første ledig, oc skall derthill forordnis en anden Skolemester, huorfor hand oc samme Skolethieniste gierne wor begierendis. Oc effterdj hand vdj mange Aar haffuer studered her hos oss, oc midler thid skicked oc skaaedt sig med leffnit oc flittighed vdj sin bog, saa att vi derudoffuer haffuer promovered hannem thill en **Baccalaureum philosophiæ**, oc i saa mode kient hannem god for itt heberligtt kald med ære oc lige at kunde forestaa: bede vi E. W. ganske gierne, att E. W. vilde verdis att vere hannem herudinden beforderlig oc hannem forhielpe hos vor gode wen Superintendenten, att hand samme skolethieniste motte niude oc bekomme for nogen anden. Saadantt vill eder Gud belønne, oc wi med allerstørste flid hos E. W. att fortiene vill allthid findis villig oc rædebon. Dett kiende Gud, huilchen vi her med vill haffue E. W. euindelig befaled. **Datum Hafniæ** den 11 Decemb. Anno 1598 [2]).

E. W.,
Rector oc Professores
i Kiøbenhaffns Universitet.

Den 23 Juni 1597 creerede Dybvad, som Senior og Decanus i det theologiske Fakultet, M. Hans Povlsen Resen, der samme Aar efter Kansler Christen Friis's Ønske var bleven kaldet til theologisk Professor, til Doctor i Theologien, efter at denne otte Dage tidligere havde disputeret over følgende Theses, der synes at være forfattede af Promotor:

Theses, quibus repetitur summa veræ et incorruptæ doctrinæ, quam nostræ Ecclesiæ profitentur, de bonis operibus; de quibus, Deo juvante, pro licentia accipiendi

[1]) Det er den samme, hvem Dybvad tidligere havde tilegnet tvende af sine Skrifter.

[2]) Et næsten ligelydende Brev udstedtes samme Dag til „Erlige, viise oc welackte Borgemestere oc Raadmend y Landzkrone" (ans. Kopibog, S. 137—138). Vi vide imidlertid ikke, om Niels Bognsen alligevel har faaet Rektorembedet. Han findes ialfald ikke i Rietz's Fortegnelse over Rektorerne i Landskrone (Skånska Skolväsendets Historia, S. 421).

accipiendi gradum doctorum in Theologia, die 15 Junij disputabit rev. et docliss. vir M. Joh. Paul. Resenius, præside Georgio C. Dibvadio. Hafniæ. 1597. 4.

Forøvrigt haves følgende Skrifter af Dybvad fra samme Aar:

Nonnulla ex metrico scripto Gregorii Nazianzeni, vt eorum lectione quisque, qui vitam suam Christo consecrauit, in fide, spe et charitate confirmetur (etc.). Exhibita rev. et doctiss. viris M. Desiderio Fossio, M. Jonæ Jacobi et M. Johanni Canuti[1]), amicis suis singularibus, vt consolationis et prudentiæ spiritualis dulcis nutricula sint in difficili et periculoso docendi munere. Hafniæ. 1597. 8.

Commonefactio de disciplina, quæ legibus Academiæ præscribitur, earum recitationi præmissa. Hafniæ. 1597. 8.

Det sidstnævnte Skrift er især af Vigtighed baade til Oplysning om den sædelige Tilstand blandt Studenterne paa denne Tid og til Bedømmelse af Forfatterens Karakter. Han var allerede tidligere optraadt som Forbedrer af Studenternes Sæder, nemlig i et Program eller en Tiltale, trykt paa et aabent Blad 1595, der begynder: „Adolescentibus solidæ doctrinæ veræque pietatis studiis addictis in Academia Hafniensi s. d. Georgius C. Dibvadius“, og slutter: „Hafniæ impressit Mathias Vinitor Anno M.D.VC“. Formaningen heri gjælder især Studenternes Klædedragt, men er saa opfyldt med sprænglærde Citater, at vedkommende neppe have forstaaet synderligt deraf. Da denne Tiltale formodentlig ikke havde virket tilstrækkelig, udgav Dybvad ovennævnte „Commonefactio“. „Længe“, siger han heri, „vælter jeg denne Sten og ofrer min Nattero i Bekymringer for, hvorledes den Opgave skal løses: at gjenoprette den forfaldne Tugt og bringe Ungdommens Sæder til at stemme overens med Universitetets Love. Men medens jeg anvender al min Flid herpaa, er der adskillige, der mene, at det er et utaknemmeligt Arbejde, jeg har paataget mig. Jeg hører Folk mumle om, at det Trældomsaag, jeg vil lægge paa Ungdommen, ikke er til at udholde. Men de trøste sig med, at jeg er ene om det, og man behøver ikke stort at frygte, hvad kun en enkelt tager sig for. Hvad vil denne ny Censor, sige de, pønser han paa at tilrive sig hele Universitetets Myndighed? Ikke Letsindighed eller Ærgjerrighed driver mig til at paatage mig dette Arbejde, men Guds Befaling, den højeste Øvrigheds Vilje og sand og oprigtig Kjærlighed til den akademiske Ungdom, som af Ufornuft ofte ikke ser, hvorfor den er kommen til Universitetet, eller hvad Ærbarhed og Sømmelighed kræver, og gode og billige Love fordre, men blindthen følger Lidenskabernes og Begjærlighedernes Tilskyndelser. Jeg ønsker ikke i fjerneste Maade at svække eller formindske Universitetets Myndighed, men jeg arbejder kun paa at opretholde den; og de, der klage over Trældom, vise netop derved, at de mangle den Sædelighed, som vi fordre hos fribaarne Ynglinger, og ikke anvende den Flid paa deres Studeringer, som er nødvendig for den, der skal bringe det til noget i Lærdom og Dyd. Men denne Pest findes ligesaavel ved Universiteterne, som Klinte og Hejre mellem Hveden. Deraf

[1]) Kjøbenhavns tre Sognepræster, M. Desiderius Foss ved Vor Frue, M. Jon Jakobsen Venusin ved Helliggeist, og M. Hans Knudsen (Vejle) ved S. Nicolai Kirke.

Deraf opstaar dette Skrig over, at man ikke vil lade dem blive i deres Lasters Søle, men ved Lovens Myndighed søger at drage dem frem for Lyset af deres Knejper og Fidteboder. Intet Navn er dem kjærere end Frihedens, og hvad der ikke stemmer med deres daarlige Indbildninger kalde de Trældom. De ansee sig for fri, naar de, løste fra Lovens Baand, uden Sky hengive sig til deres Laster og Begjærligheder, og tænke ikke paa, at en saadan Tilstand er den elendigste Trældom. Den sande Frihed fratage vi ingen, men den bestaar i Udøvelse af det gode og skal fremforalt blomstre ved Universiteterne, der skulle være Religionens, Videnskabernes og Dydens Templer. Naar man undertiden siger, at jeg er den eneste, som bruger saadan Strænghed i Lovens Haandhævelse, da ville mine kjære Medbrødre, de øvrige Professorer, vistnok ikke uden Harme høre sligt. Thi hvilken værre Beskyldning kan man gjøre mod Lærere, end at de som ørkesløse Tilskuere se de dem anbetroede Disciple stedte i yderste Livsfare, uden at ile dem til Hjælp, da de dog paa saa mange Maader ere forpligtede til at sørge for deres Vel. Jeg tilstaar, at det, en enkelt kan udrette, især i en saa vanskelig Sag, er saare lidet, især naar de øvrige forholde sig uvirksomme eller endog paa en underfundig Maade lægge ham Hindringer i Vejen. Derfor er det saa vigtigt, at Professorerne ere enige i at understøtte hinanden i Arbejdet paa at rense Ungdommens Sæder". „Man kalder mig en ny Censor og beskylder mig for at ville tilrive mig et utilbørligt Herredømme, som om det var noget nyt at arbejde paa at hævde de gamle Love i deres gamle Værdighed! Hvis jeg af eget Paafund drev paa en særegen Levevis, eller søgte at forlokke Ungdommen til Ulydighed mod de af den højvise Øvrighed givne Love, ja da var Beskyldningen sand; men jeg holder mig til de strevne Love og forlanger kun, at man skal følge dem og overensstemmende med dem bestemme Straffene for saadanne, som forse sig". Paa denne Maade fortsætter Dybvad i Forsvaret for den Strænghed, hvormed han søgte at hævde de akademiske Love. Naar det heraf fremgaar, at de øvrige Professorer ikke støttede ham, da var Skylden vist fornemmelig hans egen, da han, naarsomhelst Lejlighed tilbød sig, gav Prøver paa sit stridige Sind. Saaledes vilde han, kort efterat han havde nedlagt Rektoratet, ikke forlade den Professorresidens, han hidtil havde beboet, og som han tidligere havde lovet til en vis Tid at fraflytte. I den Anledning fattedes følgende Beslutning i Konsistorium[1]):

Anno Dn. 1597, løffuerdagen, som var den 23 Julij, bleff beslutted in consistorio aff alle Professoribus samptligen, som po den thid tillstede var, att effterdi D. Jørgen Dybuad engang haffuer loffued att flytte, effter de forige acta, skall hand thilholdis att efterkomme dett, oc da D. Tomes Fincke att flytte i hans sted igjen. Men vill D. Jørgen icke flytte, da skall Universitas tale med Canceler oc begiere hans gode raad, oc icke parterne.

I de følgende Aar er det nærmest Dybvads frugtbare Forfattervirksomhed, som tildrager sig Opmærksomheden. Man har nemlig følgende Skrifter af ham:

Speculum

[1]) Konsistoriets Kopibog i Kvart (1594—1600). S. 111.

Speculum sacerdotii, siue commentarius in priorem epistolam Pauli ad Timotheum, quo pii et salutaris pastoris imago viuis coloribus depingitur. Hannoviæ. 1599. 8. Apud Guil. Antonium, impensis M. Joan. Alburgensis et Henrici Waldkirchii, bibliopol. S. R. Daniæ. (Tilegnet „omnibus piis Dei ministris, qui in regionibus subiectis Imperio Serenissimi Danorum regis etc. verbum divinitus traditum incorrupte docent et professionem ornant vitæ innocentia").

Theses de lege Dei, de quibus, Deo volente, disputabitur 30 Aprilis a Georgio C. Dibvadio. Respondente Georgio Jacobi. Hafniæ. 1600. 4, typis Henrici Waldkirchii.

I dette Skrift findes hebraiske Typer anvendte, og det er ikke usandsynligt, at det er det første her i Landet trykte Skrift, hvormed dette er Tilfældet. Rigtignok findes der allerede i Dybvads ovenfor omtalte Tiltale til Studenterne af 1595 et Forsøg paa at gjengive Hebraisk paa Tryk, men et Blik paa Bladet viser, at man har maattet lade sig nøje med at skjære hele Satsen ud i Træ; først noget senere blev Henrik Waldkirchs Officin, væsentlig efter Dybvads Foranledning og paa Universitetets Bekostning, forsynet med de første hebraiske Typer.

Theses de ratione investigandi veram Decalogi sententiam deque ejus partitione. De quibus, Deo volente, disputabitur 23 Junij a Georgio C. Dibvadio. Respondente filio Georgio. Hafniæ. 1602. 4.

Enarratio primi, secundi, septuag. secundi et septuag. tertii Psalmorum Dauidis. Hafniæ. 1602. 8. (Tilegnet Prælater, Kanniker og Vikarier i Roskilde Domkapitel).

Enarratio Psalmi CXXII. Inscripta sacro et venerando verbi diuini ministerio, quod est in diœcesi Sielandica, Episcopo, Præpositis, Pastoribus, et Collegis seu Capellanis et his adjunctis Diaconis (etc.). Hafniæ. M. DC. CII (sic!). 8 [1]).

Theses de primo præcepto Decalogi. De quibus publica habebitur, Deo volente, disputatio 27 Julij a Georgio C. Dibvadio. Respondente filio Georgio. Hafniæ. 1603. 4.

Theses de appendice primi præcepti, quæ aliis est secundum præceptum. De quibus publica habebitur, D. v., disputatio 25 Januarij a G. C. Dibvadio. Respondente filio Georgio. Hafniæ 1604. 4. (Thesis LXXXIII handler om Fyrster og Øvrigheder).

Theses de tertio præcepto Decalogi, disputandæ D. v. die 25 Julij, Præside Georgio C. Dibvadio. Respondente filio Georgio. Hafniæ 1604. 4.

I

[1]) Dette Skrift anføres ikke hos Worm eller Nyerup, men derimod: Enarratio Psalmi CXXXIII. Hafn. 1596. 8, hvilket Skrift ikke findes i vore Bibliotheker. Muligvis beror da Angivelsen i disse Literaturlexica paa en Forvexling.

I de sidstnævnte Theses gaar Dybvad stærkt løs paa Jesuiterne, „qui impudentis et perfrictæ frontis in publico orbis Christiani theatro quandam licitam esse idolatriam contendunt“. Samtidig anmeldte han, at han i sine Forelæsninger vilde polemisere mod Jesuiten Robert Bellarmin[1]). I den 61de Thesis anfører han Ytringer af Hemmingsen mod Papisterne; ogsaa i senere Skrifter henviser han oftere med Ros til Udsagn af denne Mand, som han mentes i sin Tid væsentlig at have bidraget til at styrte[2]). Dette har givet en ubekjent Forfatter Anledning til at gjøre følgende satiriske Vers[3]):

Oderat Hemmingium quamquam Dybvadius olim,
Non tamen absque potest illius ore loqui.
Hi sunt ingrati mores et præmia secli:
Oderunt, quo possunt non caruisse, bonum.

Om nu end denne Satire vistnok er berettiget, under Forudsætning af at Dybvad har været Hemmingsens „æmulus, insectator et supplantator“, som dennes Discipel og Beundrer Johan Pistorius, Præst i Tetenbüll i Ejdersted, kalder ham[4]), saa giver det paa den anden Side Anledning til den Formodning, at det ikke saa meget har været Hemmingsens Lære som hans Person, Dybvad har været en Modstander af, hvilket ogsaa vinder Sandsynlighed derved, at han i sine Skrifter ingenlunde optraadte som en Ivrer for den stræng lutherske Lære, men endogsaa selv paadrog sig Mistanke for at nære Forkjærlighed for Calvinismen.

Dybvads Forhold til hans akademiske Kolleger, navnlig til Biskop Winstrup, var ofte spændt, skjønt han som Summus Theologus ikke behandledes med ringe Hensyn, og man undertiden undlod at tage Beslutning i Konsistorium, naar han var fraværende. I Acta Consistorii findes følgende under 1 Februar 1604:

Propositum a Dn. Episcopo de comministro constituendo Dn. Olao Christierno in Gladsaxe propter eius infirmitatem, ad petitionem uxoris ipsius. Et suffragium petiit Dn. Professorum. Injecta est mentio Baccalaureorum, qui debebant promoveri. Episcopus nominavit Dn. Bartolomæum. Nihil conclusum propter D. D. Georgium Dibuadium, qui tunc temporis aberat. Dixit Dn. Episcopus, Dn. Olao inuito nullus illi obtruderetur.

Smst. 31 Oktober s. A.

Proponerede Rector (M. Iver Stub) de reconciliatione D. Episcopi cum D. Dibvadio, oc bleff udsendtt tiill D. Episcopum ex Consistorio M. Stephanius oc Notarius ꝛc.

Vi

[1]) Se Udtoget af Lectionscatalogen for 1603—4 i Ny kirkehistoriske Samlinger. II, 625.
[2]) Saaledes f. Ex. i Theses de Juramento, Th. 133: „Notatu dignum, quod grauissime scribit Hemmingius“ etc.
[3]) Krafft, Husumsche Kirchenhistorie. S. 233.
[4]) Gjessings Jubellærere. III, 15.

Vi savne nærmere Oplysninger om, hvad der havde givet Anledning til Striden. Det kan dog ikke nægtes, at naar Dybvad var af anden Mening end sine Kolleger, var Retten undertiden paa hans Side; men han vilde ikke tage de Hensyn, som de andre Professorer ansaa for gavnlige for Universitetet. Det ses af følgende tvende Sager:

Acta Consistorii, 27 April 1603.

Domina uxor Magnifici Cancellarii petiit Studioso cuidam concedi mensam regiam. D. Dibvadius putabat, consultum fore magis, si ordine fieret progressus juxta catalogum expectantium. Sed specialiter hoc fuit concessum.

Smst. 19 April 1605.

Rector (M. Iver Stub) proponerede, at Fru Doritte haffde begiertt Saeby Kirckettinnd effter Hans Persøn, som den haffde opsagtt. **Et omnes confitebantur, non esse ex templi utilitate, ut illa haberet, propter multas et varias causas. Sed tandem illuc venit (Dibvadio negante simpliciter),** at di **in gratiam Magnifici Domini Cancellarii** villde tiillade hende dette vden festing, hallparten, paa **Mag. Dn. Cancellarii** villie, **hisce conditionibus:** Att hun paa **3** Aars tiid denne halparten behollder. **1.** Dog att hun giffuer **1** pund korn tiill kirckeuergen arligen. 2. adtt hun skall icke verre for streng med bønderne. 3. att hun leffuerer pengene fran sig tiill guode rede tiill Roskille Marckind. **4.** att hun giffuer der paa it gienbreff, att saa holdis skall. Dette allt paa **Domini Cancellarii** guode villie oc raadt.

Efter at Dybvad, som ovenfor er berørt, i flere tidligere akademiske Theses havde indladt sig paa en Drøftelse af Øvrighedens Pligter, gik han i Begyndelsen af Aaret 1605 Sagen betydelig nærmere i følgende Skrift:

Theses de Juramento, de quibus publicam habebit, D. v., disputationem G. C. Dibvadius 30 Januarij, resp. filio Georgio. Hafniæ. 1605. 4.

Saasnart Universitetets daværende Rektor, M. Iver Stub, inden Disputatsen endnu havde fundet Sted, havde faaet disse Theses ihænde, bemærkede han, at de indeholdt en skarp Dadel af Regjeringsforanstaltninger, navnlig af Indførelsen af et nyt Tondemaal, der skulde være almindeligt for hele Landet. Han blev derfor betænkelig ved deres Offentliggjørelse og forelagde Sagen for Konsistorium, saaledes som følgende Forhandling viser:

Acta Consistorii, 23 Januar 1605.

Proposuit Magnificus de thesibus D. Georg. Dibvadii. Quædam in ipsis depræhendi, quæ multos possint offendere, et præcipue in thesi 97 et 98, quæ retulit ad Dominos Professores: an theses istæ sine aliorum præjudicio et præcipue maiorum possent disputari, aut sine periculo Academiæ et Professorum publicari. Omnibus negotium hoc displicuit. Atque collectis omnium votis huc rediit, ut admoneretur primo amice,

quædam

quædam esse mutanda in illis thesibus, quæ offendere majores possent. Si nollet ea mutare, ipse accederet Magnificum Dominum Cancellarium et ab ipso veniam impetraret, negotio ponderato. Quod si nollet, abstineat a disputatione earundem thesium, ne respublica quid detrimenti pateretur. In maiorem rei deliberationem missus ad eum pedellus, inde cum illo Notarius Universitatis mandato Rectoris, ut veniret in Consistorium etc. Venit, responditque: monstrarent errores, quos revocaret, alias nihil immutaturum, et alia. Igitur Magn. Rector vetuit, ne disputaret eas, ante majorem deliberationem, neve illas divulgaret.

Imidlertid maa Sagen være bleven indberettet til høiere Steder, thi d. 1 Februar tilskrev den kgl. Sekretær Niels Krag til Agerkrog Universitetets Rektor og forlangte, at Dybvads Theses skulde indsendes til Kongen, saaledes som følgende Brev viser[1]):

Min gandsche wenlig helsenn nu oc altiidt forsendt medt wor Herre. Kiere Mester Jffuer sønderlig goude weenn. Jeg betacker eter paa det wenligste for megitt gott beuist, huilckid igienn adt forschylle ieg epter formue will findis willigenn. Kiere Mester Jffuer, sønderlig goude Wenn, haffuer Kong. Maytts min Allernaadigste Herre mig nadigst befallet, ieg eter schulle tilschriffue, atti med neruerendis breffuißer nu strax schulle hiid forsticke it Exemplar aff de theses, som D. Jørgenn Dibuad nu nyligenn haffuer ladit wdgaa dersamesteds at schulle disputeris oc hannem bleff forbudit. Bedendis eter wenligenn, att sodann Hans Maytts begiering motte bliffue epterkommit. Wdj huis maade ieg for min perßonn kand were eter till willge oc tieneste, dertill findis ieg altiid gandsch willig geneigtt. Will oc hermed haffue eter Gud almegtigste befalit. Actum Hellsingør denn 1 Februarij Anno 1605.

Niels Krag mpp.

Udskrift: Heederlig oc Høylerdtt mand Mester Jffuer Stub, Rector wdj Køpennhaffns Vniuersitet, min sønderlige goude Wenn, gantz wenligen.

Videre blev der ikke gjort ved Sagen denne Gang; dog har Dybvad formodentlig underhaanden faaet en Advarsel om at vogte sig, idet det betydedes ham, at Sagen skulde staa ham aaben for, om han senere forsaa sig. Idetmindste finde vi, at de dristige Ytringer i disse Theses ogsaa bleve gjorte til Anklage mod ham i den Sag, der rejstes imod ham 1607 i Anledning af et senere Skrift. I hans Stilling til Universitetet indtraadte foreløbig ingen Forandring, saa at han, da Raden kom til ham, d. 18 Maj 1605 enstemmig valgtes til Universitetets Rektor. Kort efter at han havde tiltraadt Rektoratet, udgav han følgende Skrift:

Magicæ superstitionis vanitas et scelus hisce thesibus detegitur: de quibus disputatio erit, ultimo Julii, adiutore et protectore Jesu Christo, cœli

[1]) Original i Konsistoriets Arkiv, Pakken 184.

cœli et terræ Domino, universæ potestatis principe, ac cuiusvis perversitatis hoste et expugnatore constantissimo, a Georgio Christophoro Dibvadio, respondente filio Georgio. Hafniæ. 1605. 4.

Skriftet indeholder meget om forskjellige Slags Troldomskunster og Overtro, ved hvilken Leilighed mange ældre Forfattere anføres, men ogsaa „vir generosus et historicus diligens D. Arvildus Hvittfeldius, qui historiam danicam, a Saxone Grammatico inchoatam, implevit, et usque ad mortem laudatissimæ memoriæ regis Christiani III perduxit". Man finder dog ogsaa Politik i Skriftet, saasom følgende Sætning: „Prognosticon est, longa experientia comprobatum, ruinam vel mutationem Reipublicæ imminere, si improbis gubernatoribus improbiores succedant", hvor man fristes til at antage, at Forfatteren ikke har stræbet dette og mere, der nærmere udfører det samme Emne (Thes. 50 ff.), uden Hensyn til de hjemlige Forhold, skjønt han oplyser Sætningens Rigtighed ved lutter Exempler hentede fra fremmede Landes Historie.

Et andet Skrift af Dybvad fra samme Aar: Oratio de dicto Paulino, Rom. XII, 1: Sistite etc., præmissa recitationi legum Acad. Hafn. d. 5 Sept. Hafn. 1605 8, kjendes nu kun efter dets Titel, da det ikke findes i vore Bibliotheker[1]).

Af de akademiske Forhandlinger i Dybvads Rektorat kunde følgende maaske være af Interesse til Oplysning om den Maade, hvorpaa han søgte at hævde, hvad han ansaa for Universitetets Rettighed, selv hvor Klogskaben maatte tilraade en anden Fremgangsmaade:

Acta Consistorii, 14 September 1605.

Proposuit Rector de venatione parvarum[2]). Bleff hand ombediit, hand skulle intett røre der om, men lade dett bliffue; oc der fore giffuer Hans Maiestet **Professoribus** diur om Julefest. Oc siden, **absente Rectore,** bleff dett samme proponeritt, att dett var alle **Professoribus** i mod, att hand det icke skulle begønde.

Smst. 28 September s. A.

De venatione rursus proposuit Rector. Responsum: omnino prætereunda talia, oc Professores villde slett intet haffue der med (att giøre).

Naar en Herremand henvendte sig til Professorerne for at bringe et Mageskifte istand mellem noget af sit og noget af Universitetets Gods — slige Anmodninger kom hyppig, men vare sjelden til Fordel for Universitetet — saa svarede Dybvad uden Omsvøb kort og godt: Nej; medens de andre Professorer søgte at indklæde Afslaget i høflige Former[3]). Men forøvrigt tilendebragte han, saavidt vides, sit Rektorat, uden at mærkeligere Begivenheder forefaldt. Flittig, som han var, udgav han som sædvanlig en Række Disputationsemner, da Raden kom til ham, men disse fremkaldte dog ikke videre Opmærksomhed:

Theses

[1]) Se Vinding, Acad. Haun. p. 143.

[2]) Nemlig paa Universitetets Gods.

[3]) F. Ex. Acta Consist. 14 Sept. 1605.

Theses de quarto præcepto, quod vulgo tertium est. Disputatio erit die Januarij 29 a G. C. Dibvadio. Respondente filio Georgio. Hafniæ. 1606. 4.

Men da den ny Rektor, D. Thomas Fincke, skulde tiltræde sin Funktion, kunde Dybvad ikke afholde sig fra at give en ny Prøve paa sit trættekjære Sind. Herom indeholde Konsistoriets Forhandlinger følgende under d. 12 Juli 1606:

Magnificus Dn. Rector proponerede, om **Domini Collegæ Professores**, haffde beuillgitt **Doct. Georgio Dibuadio**, att hand skulle anttuorde **Magnifico Dn. Rectori in templo publice Rectoratum, et ipsi adimere inspectionem Communitatis Regiæ. Responsum est, collectis suffragiis**, att ingen der aff nogett uiste, eller beuillgett i saa maade nogitt. Noch proponerede **Magnificus**, om hand skulle nogett tale derom och **urgere factum. Dominus Episcopus** mentte, att dett motte opstaa, tiill **Facultas theologica** kom tiill sammen **In hoc casu** haffde **Magnificus** sendt **pedellos** til **D. Dibuadium**, att hand skulle sellfuer **comparere in persona, nec posse ipsum agere per schedulam, quam miserat.** Dennom suarede **D. Dibuadius**, att hand gad icke gaa vdtt.

Dn. Epicopus resignerede j tiende, Hundstrup, oc begier ingen i gien, dog att den maa komme M. Hanß Staffenßøn (tiill gode). **Idque resignat propter importunitatem D. G. Dibuadij.**

Endelig brød det Uvejr løs, som vistnok i længere Tid havde hængt over D. Jørgen Dybvads Hoved. Anledningen var en ny Række Theses, som han udgav under Titel:

Theses, quibus exponitur præceptum de sanctificando Sabbatho, sub præside Jesu Christo, Dei et hominis, Regis cœli et terræ, maximi et invictissimi, unici Ecclesiæ monarchæ, et vere summi sacerdotis, regni tenebrarum triumphatoris illustrissimi, et datoris vitæ æternæ liberalissimi, ad diem XXVIII Januarij in publicam disputationem propositæ, ut, qui errant, sanentur, qui sani sunt, in vera doctrina conserventur, qui zelo Dei, amore veri, salutis desiderio ducuntur, unde se aliosque confirment, habeant, a Georgio Christoph. Dyvadio, respondente filio Georgio. Hafniæ. 1607. 4.

Man føler ligesom af Titelen, at Forfatteren var sig bevidst, at det var et voveligt Skridt, han foretog. Imidlertid fik han dog Lov til uforstyrret at disputere over disse Theses, og først henved to Maaneder efter modtog Universitetet i følgende Brev officiel Underretning om, at Kongen agtede ved en dertil beskikket Aktor at sagsøge Dybvad for de Angreb paa den høje Øvrighed, hine Theses indeholdt, og at Professorerne skulde dømme i Sagen[1]).

Christian

[1]) Efter Originalen i Konsistoriets Arkiv, Pakken 184.

Christian thend Fierde med Gudz Naade Danmarckis, Norgis, Wendiß och Gottiß Konning.

Wor synderlig gunst thillforn. Wider, att efftersom wii naadigst ere komne vdj forfaring, huorledis oß Elskelig Hederlig och Høilerd Mand D. Jørgen Dybvad, Professor vdj Universitetedt her vdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn, nogen tid siden forleden vdj wnderskiedlige hans paa trock wdgangne thesibus den høie Öffrighed wden ald billig giffuen Aarsag skall haffue ahngrebet, och seg ellers wiittlefftigen forseet emod den bestilling och kald, hannem er betroit, wdj lige maade emod Ordinantzen, saawelsom och emod den eed och pligt, hand haffuer giort, der hand in numerum professorum er bleffuen ahntaget; derhoes och giffuet andre, och vdj synderlighed Vngdommen, jtt ont Exempel att efterfølge, det oß som en Christen Öffrighed wpaatald att lade patziere (andre thill Exempel och affschy, som sig kand skie till lige bristighed och moedtuillighed kunde lade forlyste) ingenlunde wilde sømme eller ahnstaa. Thaa eftterdi wii naadigst ere tilsindz hannem for saadan hanß groffue forseelse pro senatu Academico att lade indsteffne och wed woris thillforordnede Agent lade ahnklage, thilltale och forfølge: bede wii eder, wille, och her med strenggeligen och allworligen befale, att naar for^ne^ D. Jørgen Dybwad der om for eder bliffuer indsteffnit vdj rette, och af for^ne^ woris thillbetroede fuldmectige ahnklaget, J tha wed en christelig och rettferdig Domb och Sententz (och det wden wiitlefftig forhall och delation) kiender och dømmer, huad straff for^ne^ D. Jørgen for samme hanß groffue och forsettlig begangne forseelse bør att lide och wndgielde. Giffuendiß siden samme eders Domb och afffegt vnder Vniversitetz Sigillo fra eder beschreffuen, som J wille ahnsuare och were bekiendt. Ther med skier wor Wilge. Befalendiß eder Gud. Schreffuit paa wort Slott Kiøbenhaffn, den 20 Martij Anno 1607. Vnder wordt Signett.

Christian.

Udskrift: Oß Elskelige Hederlige och Høilerde Rectori, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus vdj Universitetet vdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Bleff læst in Consistorio denn 21 Martij Anno 1607.

Den offentlige Anklagers Rolle blev overgiven til den senere, som Norges Riges Kansler og som flittig men ualmindelig smagløs Forfatter, bekjendte Jens Bjelke til Østraat. Var der gaaet lang Tid hen, inden Regjeringen havde bestemt sig til at sagsøge Dybvad, saa gik det nu til Gjengjæld desto hurtigere med Sagens Fremme. Thi samme Dag det ovenanførte Kongebrev var udstedt, inden det endnu offentlig var læst paa Konsistorium, blev følgende Stevning forkyndt for ham[1]):

Stormechtigste

[1]) Original i Konsistoriets Arkiv, skreven af Universitetets Notarius, Prof. M. Hans Jensen Alan.

Stormechtigste och Høybaarne Første och Herre, wor Allernaadigste Herre och Konge, Kong Christian den fierde, haffuer naadigst ladett berette **Magnifico Dño Rectori**, att vdj nogen eders **Thesibus**, som I vdj nest forledne Aar haffuer publiceret, skall findes thett, som Hans Kong. Matt. skall werre for nær thalldt och schreffuett, och ther mett Hans Kong. Matt. høyelige att werre injurieret, huor om och Hans Matt. achter wed sin fuldmechtige eder paa woris Consistorio att lade thiltale:

Huorfor wy Hans Staphenßen och Christen Longborg steffner eder Hederlig och Høylærdt Doctor Jørgen Dybuadt, och paa **Magnifici Dñi Rectoris** wegne biuder och befaler, att I vden ald vndskyldning selff personlig møder vdj for^{ne} Consistorii huß, y Morgen naar Klocken er otte, ther vnderdanigste att suare, thill huis for^{ne} Kong. Matt. wedt sine forordnede haffuer eder att beskylde, och siden ydermere att foruenthe, huis Retten epther samme beskylding eder kand thilkiende.

20. Mart. 1607.

Allerede d. 22 Marts 1607 tog Sagen sin Begyndelse, hvorom Konsistoriets Forhandlingsprotokol for denne Dag indeholder følgende:

Advenit nobilissimus Johannes Biellke cum literis serenissimæ Regiæ Majestatis ad Professores contra D. Georgium Dibvadium, ut discerneret Senatus de conviciis quibusdam, quæ videbantur intelligi directa esse contra Regiam Maiestatem, quæ erant expressa in ipsius thesibus prohibitis primum, inde ultimo disputatis de sabbatho etc.

Efterat dette Skridt var gjort, søgte Dybvad at afvende det truende Uvejr ved at indgive følgende Bønskrift til Kongen[1]):

Stormectige Herre, Allernaadigste Konning, beder ieg aller ydmygeligste oc vnderdanigste, for Gudtz skyld, eders Maiestet ville høre denne min korte supplication. Efter som eders K. Majestet gaf befalning, att ieg nu siste forgangen Løffuerdag skulle møde **in consistorio**, der att suare til nogit, eders Majestet skulle haffue imod mig, som skulle findis i mine **thesibus**, var ieg der vnderdanigste tilstede: oc der welbyrdige Jens Bielcke haffde giffuit tilkiende, huad Mandat hand hafde af eders Kongelige Majestet, vndskyllit ieg mig, att ieg icke hafde giortt noget, dett Gud skal verre mig vindißbyrd till, af nogen ond meening eller forsætt, icke heller vaar tilrørdt saadant att skriffue af anditt end sand Gudtz fryct, Christi menighedtz forbedring, oc disse Riegers oc Landes frid, rolighed, timelig oc euig velsignelse oc saalighed. Her i haffuer ieg hollit mig altijd, saa ieg intett andett tenckte eller meente, end att bliffue huoß mitt embede, oc **in sacro ministerio,**

[1]) Afskrift i Konsistoriets Arkiv, Pakken 184.

sterio, destinato conscientijs, quarum rationem Deus vult haberi maxime, vt omnia fiant publice ac privatim ad nominis ipsius gloriam vnice. Min Allernaadigste Herre oc Konning haffuer ieg altijd verrit tro, oc altijd ynskitt aff mitt gandske Hierte, Hans Maiestet motte verre tryg fra alt ontt, oc haffue itt lyckſaaligt Regimente. Til argumenterne, som bleffue fremsette, suaritt ieg vnderdanigste, huad mig daa faltt isinde, oc vil suare ydermere, om eders Maiestet dett haffue vill, saa vitt ieg kand med en god samuittighed forklare min meening, saa den skal nest Gudtz hielp icke findis att verre i mod Gudtz ord eller ære eller eders K. Majestet i nogen maade, saa oc alting maa tagiß **candide**, som ieg vist forhobis: oc om nogitt kand verre forseet, att alle ord ere icke stedse sette saa **politice** af mig fattige mand, som aldrig er øvitt i de ting, men bleffuen huoß **Theologia** enfoldelig, daa beder ieg Eders K. Majestat ville tage alting denne gang i den beste meening, oc naadigste lade sitt sind formilde, till att afgiffue huis fortørnelse der af verre kand. Dett skall icke skee mere, nest Gudtz hielp. Gud Allermectigste regiere Eders Majestet i alle sager vid sitt hellige ord oc Aand i itt languarendis lyckſaaligt oc roligt Regimente, sin hellige kircke till forfremmelse, oc eders Naadis menige vndersatte til gafn oc beste, Amen, Amen.

Det er uvist, om et saadant Bønskrift paa et tidligere Stadium af Sagen kunde have været af Betydning, nu kom det i ethvert Tilfælde for sent. Sagen gik sin Gang, saaledes som følgende korte Optegnelser i Konsistoriets Forhandlingsprotokol vise:

Acta Consistorii, 4 April 1607.

Lecta est replicatio nobiliss. d. Bielckij ad responsa domini D. Dibvadij pro controversia inter Regiam Maiestatem et D. Dibvadium. Missus pedellus Nicolaus ad accersendum D. Dibvadium, ut audiatur, quid velit respondere ad hanc replicationem. Rediit pedellus cum responso, quo petiit D. Dibvadius se excusari, et esse occupatum. Rursus missus pedellus ad D. Dibvadium et exposuit ipsi, esse responsionem Johannis Bielkij. Resp. pedellus, petere Dibvadium replicationem istam transscribi et ad se demitti, ut sit sibi tempus deliberandi. Concessæ sunt responsiones Dibvadio, et ut transscribantur a Notario et tradantur Dibvadio, ut respondeat, si quid habeat, ad diem proximum Mercurij, sine longiore dilatione.

Ventilata sunt quædam de judice huius negotii competente ex confirmatione fundationis. Sed omnium fere professorum suffragiis responsum est, obtemperandum esse sine exceptione speciali mandato Regiæ Maiestatis, quo essent declarati judices competentes.

Smst.,

Smst., 8 April s. A.

Actum est de controversia D. Dibvadij, et lectum est eius responsum ad replicationem domini Bielkij.

Smst., 11 April s. A.

Petiit Magnificus (D. Thomas Fincke) responsum finale ad petitiones et accusationes domini Johannis Bielckij contra D. Dibvadium nomine serenissimæ Regiæ Maiestatis. Lecta est responsio D. Georgij ad replicationem Johannis Bielkij.

Advenerunt nobiliss. Bielkius accusator et reus D. Dibvadius. Et rogatus a Magnifico Bielkius, an plura haberet, quæ vellet proponere contra Doct. Dibvadium, respondit: nequaquam. Inde, an Regis animus non erat placatus aliter sine judicio; respondit: minime. Igitur tulit Magnificus Rector sententiam, ut ex collectis suffragiis sequentibus potest intelligi[1]).

Smst., 14 April s. A.

Lecta est forma processus et judicij contra D. Georgium Dibvadium, prout injunctum sit Universitati a serenissima Regia Maiestate.

Nærmere Oplysning indeholder den udførlige latinske Domsakt, der tillige anfører de forskjellige Klageposter uddragne af Dybvads Skrifter. Da den alt forhen er trykt paa Latin i Pontoppidans Annal. eccl. Dan. III, 566—76, skjønt med mange aldeles meningsforstyrrende Fejl, antage vi, at der sørges bedst for Læsernes Tarv, naar vi her hidsætte en dansk Oversættelse efter en meget god Afskrift af Domsakten[2]).

Rector og Professorer ved Kjøbenhavns Universitet gjøre vitterligt, at efterdi vi have modtaget Kgl. Majestæts, vor allernaadigste Herres, K. Christian den Fjerdes særdeles Brev om at forfare og dømme i en Sag mellem ærlig og velbyrdige Jens Bjelke paa Kgl. Maj.s Vegne, paa den ene Side, og hæderlig og højlærd D. Jørgen Christoffersen Dybvad, Læsemester i Theologien, paa den anden Side: saa ere begge Parter indkomne for os, og har velbemeldte Jens Bjelke sat i Rette, at bemeldte D. Jørgen Dybvad dristeligen har angrebet den høje Øvrighed og andre Rigets Stænder i sine til forskjellig Tid udgivne Theses, og uden Nødvendighed har indført i samme det, som er fremmed for Kirkeordinansen og det ham betroede Embede, og paa den Maade har givet fornemmelig Ungdommen og sine Tilhørere et Exempel paa Dristighed og Selvraadighed; hvorfor vi og skulde dømme, hvad Straf han for samme sin Forseelse burde at lide.

Til

[1]) Afstemningen findes dog ikke indført i Protokollen.

[2]) Denne Afskrift findes i Kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 1451. 4.

Til at bevise denne Anklage henviste velbemeldte Bjelke til den 96. 97. 98. og 119. Thesis i Disputatsen om Eden, og til den 88. 99. 126. og 128. Thesis i Disputatsen om Hviledagens Helligholdelse. I den første af disse Disputatser taler Forfatteren saaledes: Hvad er uværdigere end for nogle faas Skyld at styrte sin Sjæl i Fortabelse og i Helvedes evige Ild [1])? I Handler sker mangfoldig Uredelighed og i Maal ikke ringe Troløshed; Maalet forfalskes, og man forsvarer den uredelige Vægt, og bringer derved sin Sjæl i Fordærvelse. Da jeg med Opmærksomhed tænkte herover, kom mig i Tanker, hvad Henrik Glarianus siger i Fortalen til sit Skrift om Mynten (de asse): „Jeg forbigaar", siger han, „andre Steder af den hellige Skrift, som 5. Mos. 25. Mich. 6; men i Ordsprogene lærer Salomon, Israels Konge, sin Søn, idetmindste paa fire Steder, hvor afskyelig en Ting de begaa, som forandre Vægt, Maal, Bismer eller Vægtlodder; og dog gjøre mange, som ville være og kaldes Kristne sig skyldige i saadan bedragerisk Handel. Ogsaa hos dig, Lorites, er det jo Skik, at man snart lægger til Vægten for at forøge Byrden for den, som skal udrede noget, snart formindsker den. Hvorledes handle I dog, daarlige Mennesker, I som saaledes bedrage, naar I sælge Humle og Salt, og naar man gjør eder opmærksomme derpaa, sværge ved eders Sjæl, at intet Bedrageri finder Sted. I gjøre derved Synden dobbelt svær. O forsømmer dog ikke Omsorgen for eders Sjæle, der skulde være eder det dyrebareste af alt". — Hermed vil Dybvad altsaa vise, hvorledes de, der gjøre Forandring i Maalet, søge en uretfærdig Fordel, og dette udtaler han endnu tydeligere i den 98. Thesis, idet han bebrejder dem, som have Øvrighedsmagt og tage Afgifter af Undersaatterne, at de ikke hellere formindske end forøge de foreskrevne Maal. Thi han siger her: Hvis mit Raad havde nogen Vægt, vilde jeg raade dem, som ere i Myndighed og tage Afgifter af deres undergivne, at de hellere skulde formindske de herhen hørende Maal, end forøge dem, for at ikke Summen skal voxe ud over det sædvanlige (især naar Yderne trykkes af andre Besværligheder, som ugunstigt Vejrligt eller Jordens Ufrugtbarhed) og blive til et stadigt Tryk, der vedvarer gjennem alle følgende Tider; hellere skulde de lette Byrderne end gjøre dem tungere, og huske paa, hvad Daniel sagde til Nebukadnezar: „Afbryd dine Synder ved Retfærdighed, og dine Misgjerninger ved Barmhjertighed mod fattige; muligt din Ro da maatte forlænges". Han formaner ham altsaa til at gjøre Ende paa sin Uretfærdighed, Grusomhed, Stolthed og andre Synder. Meningen af dette Raad er, at hvis han, med Afbrydelse af den Syndens Væv, han

[1]) Til en Prøve paa Upaalideligheden af Aftrykket af Dommen hos Pontoppidan hidsættes denne Sætning: „Quid magis indignum, quam nonnullornm Potentiornm gratia animam devovere, et æternis abdicere Gehennæ flammis"; den originale Disputats har derimod: „Quid magis indignum, quam, pauculorum nonnullorum gratia, animam deuouere, et æternis addicere Gehennæ flammis?"

han længe havde været paa, vilde øve Barmhjærtighed mod Menigheden og sine andre Undersaatter, da vilde han derved forlænge sit Livs Rolighed. Josef (hvis Exempel dog ikke maa benyttes af de havesyge og haardhjærtede, men skal forstaas overensstemmende med den hellige Skrifts almindelige Forskrifter) raadede til at samle Korn i den frugtbare Tid, saaledes at Landet kunde have Forraad, og han vilde ikke, at der blot skulde tages Hensyn til de fornemme, men til hele Folket, 1 Mos. 41, 36. Hør, hvad Luther bemærker til 1 Mos. 47: „Han sammensankede Folks Penge, dog ikke ved Paalæg; men længe forud, da Kornet solgtes, havde han forudsagt dem denne Hungersnød, og havde befalet, at hver især skulde samle saa meget, at han kunde have nok for hele syv Aar; nogle troede hans Forudsigelse, men andre foragtede den". Og paa et lidt tidligere Sted: „Aagerkarle have holdt et slemt Hus med os, og hvis Gud vedbliver at vredes paa os, ville de saaledes udpine os, at de neppe lade os beholde det Vand, vi behøve til vor daglige Næring". Dertil kommer Statspaalægene. Derfor trykkes og udpines Tydskland paa denne Tid, hvilket Land dog forhen har været friere end de andre Riger, Frankrig, Spanien og Italien. De, der ere kloge og ville tage noget Hensyn til, hvad der gavner deres gode Navn og Rygte, skulde hellere lytte til gavnlige Formaninger, end finde Behag i forskjellige opdigtede Fortællinger. Hvo er ubekjendt med, hvor mange Historieskrivere der er, som af Frygt for de mægtige, have tildelt dem en falsk Ros? Her kan Tacitus tjene os som Vidne, der siges, at i Augusts Tid manglede det ikke paa Mænd, som turde sige Sandheden, men efterhaanden som Smigreriet tog til, afskrækkedes de. Saalænge Tiberius, Cajus, Claudius og Nero levede, turde ingen sige Sandheden, men alt gik ud paa Smiger. Herom taler ogsaa Dionysius, som bitterlig klager over Skribenterne, der altid gik Herskerne under Øjne og talte dem til Behag, og derfor ingen ordentlige eller sanddru Historier have skrevet. Men hvad Løn høstede disse Smigrere, uden manges baade skjulte og aabenbare Dadel? Paa mangfoldige Steder vidner den hellige Skrift, at gode og milde Herskere ere en særdeles Guds Gave, men at de haarde, umenneskelige, grusomme og tyranniske ere en Guds Svøbe. Enhver se til, at hint Ord hos Esaias (19, 4) ikke rammer ham: „En haard Herre skal herske over dem". — Saavidt Dybvads anførte Thesis. Men Kgl. Majestæt har, efterat have raadslaaet om Sagen med Rigets Raad, d. 12 Maj 1602 forordnet, at der skal være ens Maal, eller rettere ens Tønder, over hele Riget, ikke for nogen bedragerisk Vindings Skyld, eller til privat Fordel for de store i Riget, men til bedste for Handel og Vandel: derfor synes Dybvad i ovenanførte Ord nærmest at have haft Kongen og Rigsraadet for Øje. — Og naar han i den 119. Thesis kalder Kardinal Bellarmin Pavens svorne Træl og opregner endel romerske Paver og tillægger dem Ogenavnet Uhyrer, efter hvis Tilskyndelse Kongen af Spanien

Spanien søgte at rydde den engelske Dronning af Vejen; saa har han dermed stødt an, ikke alene imod gode Sæder og imod al Dannelse og Sømmelighedens Love, men ogsaa imod den Kgl. Kirkeordinans, som ikke uden videre tillader en saadan ubegrændset og bitter Dadel og Nedrivning af Papisterne eller andre fra os afvigende Religionspartier. Desuden ere saadanne Ytringer om en saa ophøjet Person meget farlige, og kunne give Anledning til Fjendskab, saa hele Folket kan komme til at undgjælde for en enkelt Mands Paafund[1]). — I den 88. Thesis i den anden Disputats siger han, at de, som forbyde Præster at tage deres Sønner til Kapellaner, drives af Raseri, Affindighed og Galenskab. Men ifølge Kgl. Maj.s Befaling har Sjælands Biskop, hæderlige og højlærde D. Peder Vinstrup, d. 14 August 1597, skrevet til Rigets øvrige Bisper, at Præster ikke maa tage deres Sønner til Kapellaner, ikke fordi de ere Præstesønner, men forat Præsterne ikke, imod Ordinansens Forskrift, paa ulovlig Vis skulle tilrive sig Kaldsretten, enten imod Sognemændenes Vilje eller ved at bestikke dem, idet de, medens de endnu leve, søge at udvirke en Kaldelse for Sønnerne, som disse ligesaavel som andre vilde kunne opnaa efter deres Død[2]). Denne efter Kgl. Maj.s Befaling udfærdigede Skrivelse, altsaa den høje Øvrighed selv, synes han at angribe, naar han i bemeldte 88. Thesis i Disputatsen om Hviledagens Helligholdelse siger: De, der have Lejlighed til at modtage god Lærdom, gjøre lettere Fremgang, og blandt disse fornemmelig Præstesønner. Hvis altsaa disse egne sig dertil, hvilket Raseri, hvilken Affindighed, hvilket Galenskab kan da saaledes ophidse Menneskers Sind og forvirre deres Dømmekraft, at de mene, at Børn, der ere avlede af Ordets Tjenere, ikke bør antages af Fædrene til gjensidig Hjælp i Tjenesten. Naar Fædrene ved god Forvaltning af deres Embede, ved Lærdom og Tugt have gjort sig vel fortjente af Kirken, saa skulle de straffes derfor, ved at man nægter dem at faa deres Sønner til Medhjælpere i Embedet, naar det gjøres fornødent. Jeg kunde opregne en hel Række Præster, ogsaa i den ældste Kirke, som have haft deres Sønner til Efterfølgere; thi Slægtskab eller Svogerskab bør ikke forhindre, at de, af hvis Tjeneste Menigheden kan have mest Nytte, foretrækkes for andre[3]). Det paaligger almindelig Landsbypræsterne paa egen Regning at vedligeholde den Gaard, hvori de bo; hvorfor skulde man da forbyde de Præstesønner, der ere skikkede dertil, at succedere? eller om der ikke er Sønner, hvorfor skulde man da nægte Døtre og Enker at nyde godt af Fædrenes Arbejde, naar Tjenestens Forvaltning ikke lider Skade derved? Hvis noget andet bestemmes herimod, da er det

ikke

1) Paa dette Sted er hele den 119de Thesis indført i Domsakten, men da Indholdet af den alt er givet i det foregaaende, forbigaas den her.

2) Dette Biskop Vinstrups Brev er trykt i Zwergs Sjælandske Clerefie, S. 109—11 (dog med den urigtige Datum: 10 August).

3) Nogle Exempler af Kirkens ældre Historie, som anføres, forbigaas her.

ikke en Lov, thi en saadan bør altid støtte sig til Fornuften, men en Ubesindighed, at jeg ikke skal bruge Navnet: en Voldsgjerning. Her har det sin Anvendelse, hvad Tertullian siger: „Det er en ubillig Lov, som ikke kan taale Prøvelse". — Og naar han i den 99. Thesis taler om Offeret, som Bønderne frivillig pleje at yde Præsterne, saa angriber han derved ikke blot den menige Stand, men han synes ligefrem at sætte sig op imod Øvrighedens Forbud af 20 Maj 1592, der forbyder Præsterne at modtage Sjælegave. Han siger nemlig i denne Thesis: Hos os er der almindelig bestemt visse Afgifter (til Præsterne); man yder dem Tiende og dyrker Markerne, der høre til deres Præstegaarde, for dem; ved Højtiderne ofres der til dem, men uden al Overtro. Men disse Offere ere tit saa usel smaa, at man ikke skulde tro det, hvis jeg ikke med egne Øjne havde overbevist mig derom. Jeg kan nævne troværdige Vidner paa, at jeg, da der sagdes af nogle, maaske ellers velmenende, men meget ufornuftig dertil forlokkede [1]), at Præsterne ikke maa modtage noget af døende, under Navn af Sjælegave eller Testament, derimod anførte, hvad Paulus siger (Gal. 6, 9): „De, der undervises, skulle dele allehaande godt med dem, der undervise dem". Salomons Offer berømmes, da han ofrede 22,000 Øxne og 120,000 Faar (1 Kong. 8, 63). Den fattige Enke roses, som lagde blot to Halvskillinger i Tempelkisten (Luc. 21, 2); „thi dersom Redebonhed er forhaanden, da er enhver velbehagelig, i Forhold til det, han har, ej i Forhold til det, han ikke har" (2 Kor. 8, 12), d. e. Gud finder Behag i Villigheden i Forhold til Evnen. — Ikke mindre synes han at angribe den danske Adelsstand, naar han i den 126. Thesis underkaster det den i et vist Øjemærke forundte Privilegium paa Fritagelse for at yde Tiende følgende Undersøgelse: De af Adelen, der ville lyde det Raad, som den gode Kong Christian, højlovlig Ihukommelse, har givet, handle rettelig [2]). De vilde ikke mindre drage Omsorg for, at der ydedes Tiende af deres egne, end af deres Bønders Jorder, hvis de skattede deres Privilegier saaledes, som billigt er: da vilde de fremfor andre vise sig gavmilde i deres Offere, da vilde de i deres Samtaler ytre deres store Taknemmelighed og tilstaa, at alt, hvad Gods de have, er en Gave af Gud, hvis Tjenere Præsterne ere. Der gives dem, der prale af Forfædres Sejre, Bedrifter, Rigdomme og Slægtens Glands; men dersom de gik lidt længere tilbage, og overvejede, hvorledes deres Forfædres Stilling var, før de fik disse Sejre og hævedes til den Værdighed, hvori Efterkommerne nu befinde sig, da vilde de snart erkjende, at alene Guds Godhed har hævet dem ivejret. Paa lignende Maade gjøre nogle sig til af deres Forfædres Troskab og Gudsfrygt, andre derimod af deres egne Kræfter og Fortjenester.

Disse

[1]) Hermed sigtes formodentlig til den afdøde Kansler Niels Kaas, der var Præsident i Regjeringsraadet, dengang hint Forbud, mod at Præsterne maatte tage Betaling for Begravelser, udkom. Derved forklares ogsaa den mildere Udtryksmaade, som Dybvad imod Sædvane her bruger.

[2]) Kirkeordin. Bl. LXXI.

Disse skulde dog, for ikke at gaa altfor vidt, betænke deres Herkomst, at de nedstamme fra Adam, og snart skulde de erkjende, at de intet have uden af Guds Naade. Hvor uværdigt er det ikke, at Skoler og Lærdoms Studier, hvis Øjemærke det er at bevare Lærens Renhed, at modarbejde Lasterne og at bidrage til, at den rettelig oplærte Ungdom kan overgive den uforfalskede Lære til Efterkommerne, forsømmes, istedenfor omhyggelig at fredes, og det, der er erhvervet til saadant Brug, ikke sikres og hævdes, og nyt lægges til, naar Fornødenhed kræver det, eller Lejlighed tilbyder sig. Dengang det Romerske Folk var i Oprør mod Patricierne, traadte Menenius Agrippa frem, og ved at fortælle en Lignelse om det menneskelige Legemes Dele bragte han Oprøret til at lægge sig [1]). Denne Lignelse anvender Paulus (1 Kor. 12) paa Kirken. Thi hvad Patriciere eller Øvrighedspersoner ere i Staten, det er Ordets Tjenere i Kirken; ligesom nemlig Staten ikke kan bestaa uden hine, saaledes kan Kirken ikke bestaa uden disse. Forat derfor ikke Kirkens øvrige Lemmer skulle hentæres og efterhaanden dø af Mangel paa Næring, er det nødvendigt, at Præsterne og Lærerne, som udlægge Skriften og foredrage de for Kirken nyttige Videnskaber, have Indkomster, hvoraf de og deres kunne leve, og saaledes redelig støttes i deres Arbejder med Foredrag og Granskninger, at Lærdommen maa udskiftes og hele Legemet saaledes bevares ved Delagtighed i denne aandelige Næring. — Endelig synes han i den 128de Thesis utilbørlig at have villet stikle paa Øvrigheden, idet han holder sig op over, at en Præst er bleven straffet, fordi han havde begravet en Ven af sig paa et andet Sted end der, hvor han var død. Der sigtes nemlig her til, at medens Pesten rasede, og Kongen havde udvalgt sig et sikkert Opholdssted paa Frederiksborg, lod vedkommende Præst sin Vens Lig bringe fra Helsingør til et Sted tæt ved Frederiksborg, hvor han uden Kirkeværgernes Tilladelse begravede det. Den 128de Thesis lyder saaledes: Ikke uden Bedrøvelse høre vi, at nogle skamløst sige, at Fædrene have givet meget (til Kirker og Skoler), ja mere end ret er, og at dermed burde det være nok. De tale ubesindig saaledes, om der ellers er nogen Gnist af Fromhed hos dem. Ikke Navnet men Troen adskiller den fromme fra den ugudelige [2]). De ugudelige og ildesindede og de, som deres stinkende Sjæl sætter i Bevægelse, opspye Gift af deres Hjærtes onde Beholdning. Dine Forfædre viste sig taknemmelige mod Gud, altsaa vil du ikke? Du vil ikke efterlade noget Vidnesbyrd om Gudsfrygt, du vil intet gjøre, hvorved man kan dømme om Beskaffenheden af den Tro, som du roser dig af. Hvis der var nogen Gavmildhed hos dine Forfædre, saa formindsk den ikke, men forøg den. Hvis Religionen nu er mere uforfalsket, hvis Troen er renere, hvis Kjærligheden er større, saa tak Gud derfor, og ønsk dig tillykke, og lad dine Kilder strømme, forat Leviterne kunne velsigne

[1]) Menenius Agrippas Fabel, der er optagen helt i Domsakten, forbigaas her.

[2]) Neque enim titulus sed fides pium ab impio discernit. Man fristes til at antage, at Dybvad har sigtet til K. Christian IV.s Valgsprog: Regna firmat pietas.

velsigne dig, og Enkerne, Folkene og de fremmede ikke forbande dig. Du frygter for, at der skal gaa dig og dine altfor meget fra, om du indviede noget af dine Godser, Agre og Skove til Gud for at bevise din Taknemmelighed [1]). Af hele Jorden kan dog ingen beholde mere i Døden end saa stort et Rum, som hans Legeme kan bedække. Det kan ikke være andet, end at fromme Mennesker maa højlig sørge, naar de høre, at Præsters Mangler og tilgivelige Svagheder bittert gjennemhegles af dem, som selv begaa langt værre Ting. Hvo finder det ikke uværdigt, at Folk, som selv give forskjellige Synder Tøjlen, angribe andre uden at være kaldede dertil og ondskabsfuldt beskylde dem for det, hvori de selv søge deres Fornøjelse. Enhver rettænkende maa i høj Grad stødes, naar man saaledes affier Myggen og nedsluger Kamelen, naar Guds Ord trædes med Fødder, og Menneskesætninger indprentes, naar der gjøres stor Stads af Døgenigter, Skjørlevnere og Ransmænd, medens man straffer en stakkels Præst, der i en ligegyldig Sag, uden at have haft nogen ond Mening dermed, har tilladt sig et eller andet, har gaaet med en Guldring, eller sørget for, at en Ven blev begravet paa et andet Sted end netop der, hvor han døde. Ved guddommelige og menneskelige Love skulle vi blive, men ikke ved en uklog Forskrift, som en eller anden af kjødelig Hovmod finder paa; og i et Privilegium, som afviger saa meget fra den almindelige Regel, at denne derved ophører at være fælles, bør der intet indbefattes, som ikke strængt taget hører dertil. Theodoret fortæller i sin Kirkehistorie (1 Bog 11 Kap.) flere Exempler paa Konstantin den Stores Ærbødighed for Herrens Tjenere. Da han saaledes engang havde modtaget en Pakke Anklageskrifter, saa satte han et Segl for og kastede dem derpaa i Ilden, uden at læse dem. „Man skal", sagde han, „ikke lade Mængden faa noget at vide om Præsternes Forseelser". Og naar han selv opdagede noget urigtigt, saa vilde han helst skjule Brøden med sin Purpurkaabe, at Tilskuerne ikke skulde tage Forargelse deraf. — Dybvad gjør altsaa den Paastand, at enhver Øvrighed skulde bære sig ad ligesom Konstantin den Store, der helst vilde dække Præsternes Synder med sin Purpurkaabe; Øvrigheden skulde altsaa, naar Præster gjorde sig skyldige i Forseelser, hellere skjule disse, end drage vedkommende til Ansvar. Men en sand Beretning om Sagen (med ovennævnte Præst) udelukker aldeles en saadan Opfattelse.

Hertil gav hæderlige Mand, D. Jørgen Dybvad, følgende summarisk Gjensvar: I den 98de Thesis angribes ingen, men der gives kun det Raad, af hvad Vægt det nu end kan være, at man hellere skal lette end forøge Byrderne, især i besværlige Tider. Naar i den 119de Thesis de papistiske Lærdommes Ugudelighed er dragen frem for Lyset, og Paven er kaldet Antichristus, og Jesuiterne (blandt hvilke Bellarmin er en af Hovedmændene) hans Træller, af hvilke Laurits Nielsen er udsendt, der nylig har tilegnet Danmarks

[1]) Et længere Citat af Eusebius udelades her.

Danmarks Adel sit oprørske Skrift [1]), da kunde det aldrig falde Forfatteren ind at tvivle om, at vor gudsfrygtige Konge og alle Rigets Undersaatter heri samstemme med ham. Med Hensyn til Disputatsen om Hviledagens Helligholdelse svares til den 88de Thesis: Det er en alvorlig Sag at krænke det hellige Præsteembede og at nedstyrte det i den yderste Foragt. For ved velmente Formaninger at afværge sligt fra Præsteembedet, og ene og alene i denne Hensigt, ikke for at angribe nogen enkelt Person, havde Forfatteren skrevet denne Thesis; desuden vilde ingen, af hvad Stand han end var, uden Harme finde sig, at Børn foragtedes alene af Hensyn til Forældrene. Havde han imidlertid udtrykt sig noget skarpt, saa vilde han bede alle betænke, at han var graanet under Læsningen af Profeterne og Fortolkerne, og at det derfor vel var muligt, at han havde optaget noget af deres Udtryksmaade; men det var ikke skrevet i nogen anden Hensigt, end for at tjene til Opbyggelse efter enhvers Stand og Stilling. De højlovlige Konger Christian III og Frederik II havde yndet det hellige Præsteembede, og uden Tvivl samstemmer vor allernaadigste Herre, K. Christian IV, som nu er ved Roret, med dem heri. I den 99de Thesis gjælder om de enkelte Offere, hvad enten de nu ere lovbefalede eller overladte til enhvers fri Vilje, Paulus's Ord (Gal. 6, 6): De der undervises osv. Til den 126de Thesis svares: Det vilde være meget godt, om enhver alvorlig overvejede sine Privilegier. Han rørte eller angreb ingens Forrettigheder, men mindede blot om, hvorledes disse burde agtes og benyttes. Det er Utaknemmelighedens Særkjende, med Glemsel at udslette Mindet om modtagne Velgjerninger. Men Gud meddeler sine Velgjerninger ikke blot umiddelbart, men han er ogsaa Ophavsmand til de Goder, som middelbart tilflyde os. Forfatteren mener derfor, at man skylder ham Tak for denne Formaning; thi han ønsker kun, at enhver højt maa skatte de Forrettigheder, der ere ham skjænkede. Hvad endelig den 128de Thesis angaar: da ere de ligegyldige Ting overladte til enhvers fri Selvbestemmelse og kunne ske uden Synd; i de sædelige Forhold skylder enhver Gud Lydighed; i Middeltingene maa man ikke lade sig lede af Hovmod og Ondskab, og alle fromme Mennesker bør vogte sig for Lysten til at bagtale; hvad der med frelst Samvittighed og uden Krænkelse af Sandheden kan dølges, bør ikke drages frem; der bør skjelnes mellem Styrernes Embede og deres Fejl: Guds Ord dømmer uden Persons Anseelse. Derfor haaber han, at alle retsindige ville indrømme ham saameget, at de ikke ville være for strænge i Bedømmelsen af de af ham fremførte Anker, og ikke skylde ham for grovelig at have forbrudt sig mod Øvrigheden eller Kirkeordinansen eller sit Embede. Gud og hans Samvittighed ere hans Vidner, at han intet har gjort i en ond Mening. I

[1]) Confessio Christiana de via Domini, udkom paa Latin 1604 i Krakov, og paa Dansk 1605. i Brunsberg, og indeholder en udførlig og apologetisk Fremstilling af den romersk-katholske Kirkelære. Forfatteren var Normanden Laurits Nielsen, ogsaa kaldet Pater Laurentius eller Klosterlasse. Skriftet er tilegnet Kong Christian IV samt Danmarks og Norges Rigsraad og ganske Adelskab.

I det Gjensvar, velb. Jens Bjelke gav, bemærkede han med Hensyn til den 97de Thesis om Eden, at han overlod Fortolkningen af Sætningen om Forandringen i Maal, foretagen for dermed at misligholde indgaaede Overenskomster, til Dommernes Skjøn. Med Hensyn til den 98de Thesis fremhævede han, at det var aabenbart, at den deri indeholdte Paamindelse sigtede til vor allernaadigste Konge, som alene hæver Skat, og Rigsraadet, der er i Besiddelse af den højeste Magt, og at hin Paamindelse var meget ubetimelig, da Forf. deri indlod sig paa at fraraade hvad der ifølge Øvrighedens Beslutning maatte betragtes som en afgjort Sag. Angaaende den 119de Thesis vilde han spørge, om det kunde anses for klogt handlet, paa Grund af Forskjellighed i Religionen, med upassende Skjældsord, og tilmed paa Prent, saa voldsomt at angribe navngivne Paver og Kongen af Spanien, uagtet der er Fred og Enighed mellem ham og disse Riger, og ved ubeskedne og usømmelige Udtryk at ophidse slige Potentater imod vort Folk. De tidligere anførte Theses af den senere Disputats maatte han ikke mindre nu end forhen besvære sig over. Han overlod til skjønsomme Dommere at bedømme, om ikke den 88de Thesis indeholdt et Angreb paa Kgl. Majestæt, efter hvis Befaling hint Reskript om Præstesønner var udstedt. Den 99de Thesis dadler skarpt Ofrenes Ringhed, og, hvad mere er, den indeholder en Klage over Forordningen, hvorved Sjælegave forbydes, hvilken er udstedt i Kgl. Majestæts Mindreaarighed. I den 126de Thesis vises Misbrugen af den danske Adels Særrettigheder, idet Adelen betragtes som lige saa pligtig som Bønderne til at yde Tiende, og der gjøres saaledes et ligefremt Angreb paa Adelens Privilegier. Med Hensyn til det, der er anført til Forsvar for den 128de Thesis spørges: hvad det er for Forbrydelser hos Øvrigheden, som ikke kunne fordølges med frelst Samvittighed og uden Krænkelse af Sandheden; og det overlades til Dommernes Skjøn, om der i Sagens særegne Omstændigheder var noget, der med Rette forpligtede Doctor Dybvad til at drage den frem, og om hans Embede fordrede, at han skulde fremsætte det i denne Thesis omtalte Tilfælde til offentlig Discussion.

Omendskjønt Doctor Jørgen atter svarede til denne Replication, sagde han dog kun omtrent det samme som i sit tidligere Svar, kun noget vidtløftigere, saaledes som det fremgaar af den derover optagne Protokol.

Da nu velbemeldte Bjelke bestemt forlangte Dom i Sagen, og det ved Kgl. Majestæts særdeles Brev var overdraget os at affige en saadan, og da D. Dybvad ikke kunde opnaa, at hin afstod fra sit Forlangende; og eftersom der forelaa klare Beviser for, at D. Jørgen Dybvad gjentagne Gange i sine Theses ikke blot med unødvendige, men ogsaa med farlige Ord og Udtryk havde fremsat Ting, som aabenbarlig og dristelig angreb Kgl. Majestæts og Rigsraadets ovenanførte offentlige Forordninger og Foretagender, og som indeholdt unyttige

Spørgsmaal

Spørgsmaal om Danmarks Adel og dens Særrettigheder samt angaaende Rigets øvrige ringere Stænder, til et skadeligt Exempel for Ordets Tjenere og Ungdommen, der derved let kunde fristes til at gjøre ligesaa og bruge samme Dristighed; og da Christian III.s kgl. Fundats indskrænker Theologernes Disputatser til Emner og Skrifter af Guds Ord, nyttige for Skolen, og byder dem at undgaa Stridsspørgsmaal, især ved at føre sund Lærdom, der er det bedste Middel til Bevarelse af Kirkens Fred, og ved at vælge Emner, værdige for deres Embede, ikke for dermed at prale, men for at gavne Skolen; og da samme Fundats begrændser deres Embede med Hensyn til Besvarelsen af Samvittighedsspørgsmaal og byder dem i tvivlsomme Sager ikke at give noget afgjørende Svar; og da det forøvrigt er af Vigtighed for Staten, at ingen selvkaldt angriber andre, især saadanne, som ere i højere Værdighed, og ustraffet berøver Øvrigheden noget af den Ære og Agtelse, der tilkommer den:

Saa

kjende vi Rektor og Professorer herved enstemmig, efter vel at have gransket Sagen, for Ret: at da D. Jørgen Dybvad har overskredet sit Embedes Maal og Grændser, og har gjort sig skyldig i det, der er fremmed for hans Professorembede og Bestilling, og saaledes haardelig har forset sig og krænket Højskolen og sit Embedes Værdighed, hvilket ikke er modbevist ved hans Indsigelse, da den ikke stemmer overens med den foreliggende Kjendsgjerning; og da han privat og venlig, ligesom ogsaa ved Forbudet mod en offentlig Disputats, er bleven advaret af sine Medbrødre om denne Sag, uden at have villet tage imod gavnlige Raad, men tvertimod er bleven ved at skrive endnu mere graverende Ting: saa dømme vi og erklære herved overensstemmende med Ret og Billighed og med Universitetets Statuter og kongelige Fundation samt med Kirkeordinansen, at han fortjener at afsættes fra sin Bestilling og Professorembede, med mindre Hans Kgl. Majestæt efter sin medfødte Mildhed og Naade vilde tilgive ham hans Brøde. Til Vitterlighed have vi trykt Universitetets Segl under denne vor Dom. Sket i vort Consistorium den 11 April efter Guds Byrd 1607.

Gaar man ud fra, hvad ogsaa fremhævedes i Dommen, at de paaklagede Ytringer ikke fandtes i Privatskrifter, men i akademiske Skrifter, bestemte til at underkastes en offentlig Discussion i unge Studenters Overværelse, da kan det ikke nægtes, at Professorerne vanskelig kunde have fældet nogen mildere Dom. Dybvad faldt ved sin egen Ubesindighed og Lidenskabelighed, der saa meget mindre var tilgivelig, som han var en Mand paa omtrent 60 Aar og Hoved for det theologiske Fakultet. Desuden fandtes der, foruden de af den offentlige Anklager fremhævede Theses, andre i de samme Disputatser, der omtrent med ligesaa god Grund kunde have været fremdragne som egnede til at opvække Misfornøjelse og upassende for en akademisk Forhandling; som naar han i den 91de Thesis i Disputatsen om Sabbathen gaa løs paa dem, der misundte Præsterne, hvad de havde, og mente, at de ingen fast Løn burde have, men

leve

leve af frivillige Gaver, hvorved han uden Tvivl sigtede til endel Medlemmer af Adelsstanden[1]); eller naar han i den 23de Thesis i samme Disputats ikke utydelig bebrejder Øvrigheden, at den ikke strængere vaagede over, at Søndagen ikke vanhelligedes ved Dands og Drikkelag. Hans Angreb var desuden ikke blot rettet mod Rigsraadet og Adelen, men, som det synes, ligesaameget imod Kongens Person. Forøvrigt blev hans Polemik ikke uden Virkning, ialfald i et enkelt Punkt, nemlig det angaaende den forunderlige Bestemmelse, at Præster ikke maatte tage deres Sønner til Kapellaner; thi endnu samme Aar bekjendtgjorde Biskop Vinstrup paa Landemodet i Roskilde: „Præstesønner, som have Vidnesbyrd om Lærdom og ustraffelig Vandel, skulle ingenlunde ved den kongelige Befaling udelukkes fra at succedere deres Fædre, men de skulle ordentlig kaldes efter Ordinansen ligesom andre, og ikke mene, at de have Arveret paa Fædrenes Kald". Forbudet, mod at Præster maatte modtage Sjælegave eller Betaling for Begravelse faldt ogsaa senere hen.

Det er tidligere bemærket, at Dybvad ikke undgik Mistanke for Tilbøjelighed til Calvinisme. Allerede det kunde være paafaldende, at han i sine Theses om Budene i Decalogus fulgte Calvins, og ikke Luthers, Inddeling af disse. I sin Disputats om Sabbathen gjør han Loven saa stærkt gjældende, at han deri aabenbart staar det reformerte Kirkesamfund nærmere end det lutherske. Den politiske Side af hans theologiske Forfattervirksomhed minder mere om Forholdene i de reformerte Stater, hvor Forfatningen baade i kirkelig og politisk Henseende var langt mere republikansk end i de lutherske, hvor det monarkiske Princip med en bestandig større Kraft søgte at gjøre sig gjældende i Styrelsen saavel af Kirkens som af Statens Anliggender. Det maatte ogsaa efter den Tids Forhold, naar man erindre den bitre Strid, der længe var ført og endnu førtes i Tydskland mellem Lutheranerne og de reformerte, være paafaldende, at Dybvad paa forskjellige Steder i sine Theses om Sabbathen med megen Ros omtaler forskjellige reformerte Theologer (Thes. 64: **Witakerus et Junius, piæ memoriæ, viri ornatissimi; Johannes Reinoldus, Theologus præstantissimus.** Thes. 74: **Lumen illud Angliæ, Guilhelmus Perkensus**), ja at han endog stiller Calvin i Linie med Luther, Hieronymus og Augustin (Thes. 110). Det er derfor neppe uden Grund, naar Peder Resen i sin haandskrevne „**Atlas Danicus**" beretter, at Dybvads Helden til Calvinismen har været en medvirkende Aarsag til hans Fald, skjønt sligt ikke fremgaar af ovenanførte Dom. Ped. Resen levede nemlig ikke længere fra Begivenheden, end at han vel kunde være i Besiddelse af en sikker Tradition: han var jo en Sønnesøn af Dybvads Kollega i det theologiske Fakultet, Lutherdommens ivrigste og sejrige Forkjæmper hertillands, D. Hans Povlsen Resen. Uagtet

[1]) Dybvad siger her: „**Quidam tam invidis oculis aspiciunt ministros Evangelii, ut ægre ferant, eos vel bene nutriri, honesteque vestiri, vel in usum uxoris, liberorum & familiæ quicquam habere repositum. Alii, ut concedant iis aliquid esse tribuendum, malevolentia tamen eo abducuntur, ut contendant, illud exile esse debere, atque hoc, vel labore manuum ab iis esse comparandum, vel ex quotidiana collatione, quæ a spontaneis auditoribus fiat, esse colligendum. Qui boni sunt, et de ministerio ac ministris honorifice sentiunt, liberalitate hic gaudent, et ultro, ac cum hilaritate, fatentur, certa eis esse stipendia, quæ jure, præter ea, quæ auditores ex animi sui benevolentia contribuere voluerint, exigere potuerint**".

Uagtet den fældede Dom, lader det til, at Dybvad en Tidlang har gjort sig Forhaabning om, ved Kongens Naade, at kunne beholde sin hidtilværende eller ialfald en ringere Stilling ved Universitetet, et Haab, der dog glippede, saaledes som det fremgaar af følgende Antegnelser i

Acta Consistorii, 24 April 1607.

Retulit Magnificus (D. Thomas Fincke) verbis Magnifici Domini Cancellarij, at effterdi Kong. Maitz haffde **instituerit actionem contra D. Georg. Dibvadium,** och derpaa begiered Universitetz domb i samme sag: oc der vdi var dømbt, att **D. Georg. Dibvadius** skulle affsettis aff sit kalld oc bestilling, vden Kong. Maitz hannom naadeligen ville benaade: daa haffde Hans Maitz declarerit sig derpaa, att hand icke villde benaade hannom, menn att ske skulle, effter som dømbt var.

Smst., 11 Juli s. A.

De D. Georgio Dibvadio: att Kong. Maitz er icke tiill sinds att bruge hannom y nogen Uniuersitetz bestilling eller anden tiennist. Siden (bleff **proponerit**), att de skulle neffne **Successorem, qui substituatur in locum D. Georgii. Igitur Dn. Episcopus et reliqui Dn. Professores gratulantur M. Cunrado (Aslaco), vocato a Regia Majestate et Magnifico Domino Cancellario, et approbato a Dominis Theologis ad theologicam lectionem.**

Smst., 18 Juli s. A.

Retulit Magnificus (M. Johannes Stephanius) de D. Georgio Dibvadio, qui ipsi aderat in suis ædibus et rogabat, vellet petere a Dominis Professoribus, siquidem audiebat actum esse de eius successore, vellent intercedere pro eo, ne de suo loco ita deturbaretur aut dejiceretur etc., sed ut sibi relinqueretur locus docendi in Academia; magnum periculum imminere secus, si ita deponeretur, futurum, ut Pastores eius casu abstinerent a viciis reprehendendis etc. — Responsum: Negotium esse difficile, medicinam nimis tarde quæri, judicatum non posse rescindi. Si intercessio professorum posset aliquid efficere apud Cancellarium, non defuturos, qui intercederent, Rectorem et Theologos etc., ut in gratiam aliqualem redeat cum Regia Majestate pro beneficio aliquo obtinendo.

I det første Aar efter D. Jørgen Dybvads Afsættelse beholdt han, som Skik var, naar en Professor af en eller anden Grund udtraadte af Universitetets Tjeneste, Naadensaaret tilligemed Professorresidensen. Men heri maatte indtræde en Forandring, da Aaret var omme. I den Anledning fandt følgende Forhandling Sted:

Acta

Acta Consistorii, 20 Februar 1608.

De Doct. Dibvadio: 1. petit, at den tiid att fløtte aff hans residentz maa prolongeris hannom tiill Pintzdag. Resp. D. Gellius[1]), sig at uerre vdsagt aff Domino Episcopo, oc at hand kand icke ligge paa gaden. Collectis suffragiis conclusum, at dett kunde icke ske vden Domini Cancellarii villie oc D. Gellii, att D. Georgius skulle der lenger bliffue.

Deinde begier nogett aff Universitetett, att hand kunde haffue nogett at leffue aff. Forte ut ageretur veluti cum D. Hemmingio. — Responsum: non esse penes Professores talia largiri, sed esse Regiæ Maiestatis beneficium. Et D. Cunradus dicit, se non illud potuisse perferre, si vel cogitarent Domini Professores in eum (ɔ: Dibvadium) conferre talia Universitatis bona. Universitas deinde id non patitur.

Dybvad haabede altsaa at opnaa samme Vilkaar, som D. Niels Hemmingsen havde faaet ved sin Afskedigelse fra Universitetet, idet denne til sin Underholdning beholdt det Kannikedømme i Roskilde Domkapitel, der havde været ham tillagt som en Del af hans Løn som theologisk Professor, medens hans Eftermand til Erstatning fik 100 Dlr. aarlig af Universitetets Kasse. Herimod protesterede imidlertid nu Dybvads Eftermand D. Kort Aslaksen, ikke blot fordi han ikke havde Sikkerhed for nogen saadan Erstatning, men ogsaa fordi Indtægten af Kannikedømmet vistnok beløb sig til mere end 100 Dlr. Følgen blev da den, at Dybvad ikke opnaaede sit Ønske, og saa sig nu henvist til den yderste Nød. Ingen af hans Børn vare i den Stilling, at de kunde hjælpe ham. I et lille Hus i Klædeboderne tilbragte han den øvrige Del af sit Liv. Et Par Gange tilstod hans tidligere Kolleger ham en Foræring af Distributspengene[2]). Men forøvrigt have hans sidste Aar vistnok været kummerfulde, især da hans Hustru, der tilmed var epileptisk, skal have været en sand Xantippe[3]). Endelig døde han d. 30 Oktober 1612[4]).

Skal man dømme efter den Lovtale, Lyschander, der levede samtidig med ham holder over ham, da har han ogsaa haft sine Beundrere. Han roses nemlig som „vir in divinis literis jugi exercitatione longe doctissimus, et in seculari Philosophia magna cum admiratione versatus, linguarum Latinæ, Græcæ, Hebraicæ, Chaldaicæ, Syriacæ cognitione celeberrimus, ingenio et judicio clarus, in declamandis sacris literis industrius, et habendis ad populum concionibus elegans, Poeta, Orator, Mathematicus

[1]) Dybvads Residens var ved Option tilfalden D. Gellius Sascerides.

[2]) Acta Consist. 12 April 1609 og 26 Maj 1610. Sidstnævnte Gang tilstodes der Dybvad 32 Dlr.

[3]) Vinding, Acad. Haun. p. 142, samt Antegnelse i Gl. kgl. Saml. 1451. 4. Ved hendes Død udstedte Universitetets Rektor et Program, hvori han opfordrede de akademiske Borgere til at følge hende til Jorden. Heri skildredes hendes sørgelige Liv paa følgende Maade: „Varias fortunæ vices subinde experta est, quæ vitam ipsi peracerbam et invisam reddiderunt: inprimis autem tristissima optimi mariti jactura ita adfecta est, ut animo subinde deficiens in ipso mortis confinio constituta putaretur".

[4]) Worms Lexicon over lærde Mænd. I, 266. Hermed stemmer ogsaa en Optegnelse af M. Joh. Stephanius i Ny kgl. Saml. 1219. 4.

Mathematicus excellens, vita et moribus gravis et devotus[1])". At han har været en Mand af usædvanlig Lærdom, lader sig heller ikke negte, og den haarde Skjæbne, som overgik ham, forsoner tildels med de ganske vist overvejende uelskværdige Sider af hans Karakter.

D. Jørgen Dybvad havde med sin ovenomtalte Hustru Kirsten Jespersdatter, der overlevede ham († 24 Juli 1613), tvende Sønner: Christoffer og Jørgen, og en Datter Maren, der døde som Barn. Den ældste Søn vil nedenfor blive udførlig omtalt; om den yngste, der forøvrigt siges at have været „non magni ingenii[2])", kunne følgende Oplysninger her meddeles, saa meget mere som de ogsaa tildels kunne tjene som Bidrag til Faderens Karakteristik.

Jørgen Jørgensen Dybvad blev tidlig Student, og Faderen benyttede ham siden 1602 stadig som Respondens ved sine Disputatser; men forøvrigt havde han adskillige Fortrædeligheder af ham, som følgende Universitetsforhandlinger vise:

Acta Consistorii, 11 Februar 1604.

Communis querela de D. Georgij Dibvadij filio iuniore Georgio, qui petulanter multa in contumeliam academiæ perageret nocturnis circumvectionibus med en Trommet. Et conclusum, admoneretur per Rectorem, ut istis supersederet.

Smst., 27 Februar s. A.

Propositum a Magnifico Rectore (D. Nicolao Theophilo) ex relatione Proregis (Bredonis Rantzovii) de studiosorum moribus corrigendis, ut de illis exemplum statueretur. Nominatim autem iniecit mentionem de filio D. Dibvadij, de petulantia eius, diurna et nocturna circumvectione. Varie res peracta, patre eius defensionem suscipiente. Tandem uocatus ipse filius, qui rogatus a Magnifico de incomposita sua uita bleff adspurtt om den Spillemand och en Trommett, hand skulle hafft med sig. Utrumque constanter negauit: et quod non posset res probari.

Inde advocatus alius studiosus, Frantz Organist, de iisdem rogatus similiter ut prior respondit. Quid respondendum Proregi, quæsivit Rector. Conclusum: diceret illos suspectos duos fuisse examinatos, qui constanter factum negarunt. Der som nogen kunde beuise dennom nogitt paa, att de daa uille lide straff derfore.

Missus Notarius ad Consulem primarium Olaum Martini, ut quæreret, si aliquid ipsi innotuisset de isto facto. Respondit: se quidem diurno tempore vidisse ipsum bis aut ter in foro rhedæ insidentem, sed solum sine tumultu, sine tuba; nec de ipso aliquid conqueri, nec alios vigiles aut ministros aliquid super ista re ad ipsum detulisse. Ipse Notarius hos detulit ad Magnificum.

Smst.,

[1]) De scriptoribus Dan. ap. Westphalen, Monum. ined. III, 462.
[2]) Vinding, Acad. Haun. p. 142.

Smst., 28 Februar s. A.

Rursus proposuit Magnificus, quid respondendum sit Proregi de causa acta convocatione ultima: de querela in filium D. Dibvadij. Varie res agitata. Pollicitus est D. Dibvadius, se conventurum Dominum Proregem; sed diem certum non significavit.

Da vi ikke høre videre om Sagen, er det formodentlig lykkedes Faderen at jævne den. Efter sin Afsættelse ansøgte han i Juni 1609 Universitetet om det kongelige Rejsestipendium for Sønnen, dog uden at Begjæringen bevilligedes[1]).

Efter Faderens Død søgte Jørgen Jørgensen Dybvad, der havde arvet sin Faders gamle Regnskabsbøger, ved Hjælp af disse at komme til Penge; thi d. 14 Juli 1613 indfordredes han paa Konsistorium, og der forlangtes, at han skulde fremlægge den Regnskabsbog, efter hvilken han krævede Universitetets Bønder for Restanser, som skulde tilkomme ham efter hans sal. Fader, D. Jørgen; og der besluttedes da, at eftersom Regnskabet var indviklet, og alting ikke var saa klart, som det sig burde, skulde alting opsættes til efter Mikkelsdag, at Bønderne ikke paa deres Høsts Tid skulde forsinkes: og da kunde han komme igjen og med rigtigt Regnskab bevise, at saa var, som han krævede. Imidlertid maatte han ikke i nogen Maade forfølge nogen af Bønderne, og Bøgerne skulde indlægges i Universitetets Forvaring. Dog skulde det staa ham frit for at føre Vidnesbyrd; men med al Rettergang skulde det bero. Som Følge deraf indlagde Jørgen Dybvad det Register, efter hvilket han krævede, og senere meldes intet om Sagen. Nogen Tid efter begav han sig til Universitetet i Vittenberg, hvorfra han d. 28 November 1614 under Paaberaabelse af den store Flid, hans Fader havde vist i sin akademiske Lærervirksomhed, ansøgte Kjøbenhavns Professorer om det saakaldte kongelige Rejsestipendium, dog uden at faa sit Ønske opfyldt[2]). I Aaret 1616 fornyede han atter Begjæringen om at faa dette Stipendium, der nærmest var bestemt for saadanne, som med Tiden „kunde med Ære, Frugt og Gavn blive Professorer ved Universitetet eller Superintendenter udi Riget[3])". Da Professorerne imidlertid neppe nærede nogen saadan Forventning om ham, undslog de sig ved at gaa ind paa Begjæringen, men forærede ham dog 50 Daler, hvilket var saa meget, som Stipendiet for et halvt Aar ellers beløb sig til[4]). Ved Hjælp af denne Sum, og understøttet fra andre Sider med Laan, opholdt han sig endnu i flere Aar ved Universitetet i Vittenberg, hvor han 1617 traadte i sin Faders Spor, som Bekjæmper af Papisterne, idet han udgav:

Oratio

[1]) Acta Consist. 7 Juni 1609.

[2]) I Andragendet (der findes i Konsist. Arkiv P. 38) siger Jørg. J. Dybvad: „Quantum parens meus b. m. in Academia laboravit, vigiliasque suas ad ungvem elimavit, vobis omnibus satis superque constat. Omnium fere orthodoxorum Theologorum scriptores et doctores legisse et pervolvisse, quis negabit. Vestræ insuper Magnificentiæ notum, illum omnem curam et diligentiam adhibuisse in iuventute erudienda, nihilque ab ulla parte curæ et laboris remissum".

[3]) Dette Stipendium oprettedes samtidigt med Kommunitetet 1569, og dets Fundats er optagen i Kommunitetsfundatsen (jfr. Beckman, Commun. Reg. Havn. Hist. p. 180—81).

[4]) Acta Consist. 17 Juli og 21 Aug. 1616; paa denne Tid synes Jørgen Dybvad at have været i Kjøbenhavn.

Oratio adversus Pontificios, bonorum operum jactatores vanissimos, exercitij causa .. habita a Georgio Dibuadio Hafnia-Dano, Witebergæ, in collegio Philosophorum d. 29 Maij 1617. 4. (Tilegnet Biskop H. P. Resen).

Samme Aar optraadte han ogsaa som Respondens ved en akademisk Disputats i Wittenberg[1]). Under det fortsatte Ophold her blev det imidlertid vanskeligt for ham at finde de nødvendige Subsistensmidler. Ved at give, hvad Gods han havde efterladt i Kjøbenhavn, i Pant, opnaaede han dog 1619, at Universitetet tillod, at Vor Frue Kirkes Værge, Professor M. Hans Jensen Alan, laante ham 200 Daler af Kirkens Midler[2]). Det var nu hans Hensigt at tage Magistergrad i Wittenberg, hvorfor han forsvarede følgende Disputats:

Disputatio de Persona, quam .. præsidente Dn. M. Jacobo Martini in Academia Witteborgensi die 17 Martij 1620 .. propono Georgius Dibuadius Junior, Hafnia Danus, Autor Respondens. Witeb. 4. (Paa sidste Blad findes et Mrevers til Forfatteren af Christianus Johannis Lundiâ-Danus).

Men da han, som det synes, manglede Midler til at bekoste Promotionen, henvendte det theologiske Fakultet i Wittenberg sig gjennem D. Hans Povlsen Resen til Kjøbenhavns Universitet om Understøttelse for ham[3]). Vi vide ikke, om han erholdt nogen Hjælp, dog blev han Magister. Men videre naaede han ikke. Han kunde ikke betale Vor Frue Kirke, hvad han havde laant, og Biskop M. Christen Hansen i Aalborg, der tidligere havde forstrakt ham med Penge, gjorde ogsaa Krav paa at faa Panteret i det Gods, han havde givet Vor Frue Kirkes Værge i Pant, forsaavidt det var mere værd, end det var pantsat for, saa Dybvad altsaa ikke havde Haab om at faa noget tilbage deraf[4]). Den 17 Maj 1625 fik han følgende kongelige Bevilling: „M. Jørgen Dybvad har for os ladet andrage, hvorledes hans afgangne Broder, D. Christoffer Dybvad, hannem nogen Gjæld skal være skyldig paa Skifte efter deres afgangne Forældre, hvorfor han endnu ingen Udlæg skal have bekommet, da have vi naadigst bevilget og tilladt, og nu ved dette vort aabne Brev bevilge og tillade, at M. Jørgen Dybvad maa bekomme Udlæg og Betaling, saavidt han med Rette sig kan tilholde, af forskrevne hans Broders efterladte Gods eller Rettighed, hvad Navn dette have kan, dog Kronens Rettighed hermed uforkrænket[5])". — Endnu i samme eller i Begyndelsen af det følgende Aar døde han, uden at være blevet til noget[6]). Ogsaa ham forfulgte altsaa Dybvadernes Vanskjæbne. (Sluttes).

Rettelser

[1]) Denne Disputats (af M. Joh. Rotløben), „Controversiæ de definito, genere, objecto et fine Philosophiæ", anføres urigtig hos Worm (I, 268) som et Skrift af Jørg. J. Dybvad.

[2]) Acta Consistorii, 28 Novbr. 1619.

[3]) Smst. 12 Apr. 1620: „Bleff samtyckt, at Academiæ Notarius skal skriffue Universitetets svar, anlangendis at Facultas Theologica Academiæ Witebergensis haffuer ved Dn. D. Joh. Pauli Resenium hos Universitetet interceberet for Jørgen Jørgensen Dybvad om hielp til hans promotion at naa til Wittenberg". (Svaret findes dog ikke indført i Konsistoriets Kopibog).

[4]) Om disse Gjældsfordringer indeholde Acta Consist. det nærmere.

[5]) Sjæl. Registre. Nr. 18, Fol. 51.

[6]) Af Acta Consist. 26 Jan. 1626 fremgaar, at han dengang var død for kort Tid siden; hans Kreditorer, blandt hvilke nævnes Hr. Peder Mand i Jersie, delte hans Efterladenskaber imellem sig.

Rettelser og Tillæg.

S. 112. Jørgen Dybvad maa allerede være bleven theologisk Professor i Begyndelsen af Aaret 1590, da man har en Dom, affagt d. 3 April d. A. af det theologiske Fakultets tre Medlemmer, D. Povl Madsen, D. Hans Slangerup og M. Jørgen Dybvad, i Forening med Kjøbenhavns tre Sognepræster, M. Desiderius Foss, M. Jon Jakobsen og M. Jens Gjødesen, i Anledning af en Klage, som Claus Hundermark til Gjerdrup førte over Præsten Hr. Peder Vinter i Høve for hans Udøvelse af Kirketugten. (Afskrift i Ny kgl. Saml. 743 Fol. Vol. V.). Han disputerede og tog Doktorgraden i September (ikke November) 1590. Man har endnu hans Indbydelse (dat. 20 August 1590) til Kapitlet i Roskilde om at deltage i det „prandium", han „ex consuetudine scholæ" agtede at gjøre for sine Venner i den Anledning (Orig. i Geh.-Arch.).

S. 114. Not. 1. Ikke Statuterne af 1599 for Valkendorfs Kollegium, men Valkendorfs Fundats af 16 Juli 1595 for denne Studenterbolig, findes trykt som Tillæg til Rothe, Valkendorfs Levnet. Statuterne findes afskrevne paa flere Steder, f. Ex. i Joh. Stephanius's Kopibog, Ny kgl. Saml. 1219. 4.

IX.

Optegnelsesbog fra Christiern Is og Hans's Cancelli.

(Efter Originalen i Geheimearchivet).

Lxxprimo. Fol 1

Købstedherne: Aars lxxx. Horsnes lxxx. Aaleborgh lxxx. Randers lxxx. Ribe lxxx. Wetle xv. Koldinge xxiiij. Wibergh xl. Gryndø xij. Høring viij. Nykøbing xx. Holstebro xiiij. Wardhe xij. Ringkøbing viij. Skawen viij. Skiwe vj. Summa v^{c} lxvij.

Fywn: Othens lxxx. Swineborgh xl. Kærtemynne viij. Asnes xl. Faaborgh x. Mædhelfare x. Bowens viij. Rudhkøbing viij. Summa iij^{c} oc iiij[1]).

Sieland: Købendehaffn c. Køghe lxxx. Heddinge xx. Prestø x. Wordingborgh xiiij. Nestwedh lxxx. Skelskør xv. Slawelse lx. Kalundeborgh xx. Nykøping xv. Holbeck x. Ringstedhe xv. Roskilde xl. Slangrop x. Steghe xxx. Siøborgh vj. Helsingør. Summa v^{c} xxv.

Falster: Nykøbing xxx. Stubbeköping xx. Summa l.

Laland: Nachskow lxxx. Nystedh xv. Saxkøbing xv. Summa cx. Summa summarum ij^{m} oc vj[2]).

Biscop i Aars cxx met makt. Biscop i Wibergh xxx. Biscop i Ribe lx. 1
Biscop i Burglöm c. Drom xxx. Ribe slot l. Her Niels Kaas x. Morten Krabbe x. Her Anders Nielsen xv, frv Jehane xv: petere. Her Detleff x aff Westerherret. Her

[1]) Summen bliver 204. [2]) Bliver 1456.

Her Axel xl. Her Maghens Ebbesen xxx. Her Anders Jacobsen selff vj. Hans Lycke selff x. Her Niels Ericsen selff x. Lundenes xxx. Haneherret xv. Biøgholm xx. Skiwe xx. Høneborgh vj. Frw Anne viij, bethe. Her Niels Cristernsen selff vj. Swen Torbensen selff iij. Jon Wifferdsen selff annen. Mandorp selff viij. Vincencius selff iiij. Westerwigh xxiiij. Børglom xxiiij. Wedhskiøffle xiiij. Ringcloster viij. Ømecloster viij. Esendbeck vj. Her Per Høgh viij. Per Friis selff vj, petere. Skandelborgh. Laghæ Brock selff x. Summa viij^{c} oc iij[1]).

Biscop oc Hinzegawel lx. Nyborgh. Nesbyhøffuit, frv Karine Claus Bryske x. Haghenskow xx. Hinzegawel. Vrberk, selff vj. Her Jehan Hwitkop selff iiij. Her Jehan Biørnsen aff Rynning vj. [Per Henricsen aff Kærop selff annen][2]). Rudgardh, selff vj. Dalom x. Sancti Knwtz closter x. Holme closter iiij. Prowesten i Othens. Prowesten i Assens. Tranekær xl. Aaleholm lx. Raffnsborgh xl. Nykøbing lx. Summa cxxxij[3]).

3 Biscop i Roskilde c. Korsør xx. Wordingborgh xxx. Rynebecsholm x. Abramstorp læne the meste thienere oc skicke the frij men kost oc skib. Holbec x. Kroghen xxx. Høystorp iiij. Harildzborgh sicut Abramstrop consimiliter. Skioldenes xij. Steghe xxx. Annes viij. Hiørningxholm ij. Gurwe ij. Kalundeborgh lxx. Iwngxhoffuit x. Siøborgh x. Herlogh Pethersen ij. Her Biørn iiij. Henric Daa vj. Palle Andersen x. Tryggewelde vj. Jørghen Daa. Andwordskow xxiiij. Soor xxiiij. Ringstadhe x. Esrom viij. Ebbeholt v. Slangrop iiij. Wor frve closter iiij. Her Claus Daa selff vj. Gabens iiij, petere. Summa iij^{c} lxvij[4]). Summa summarum ij^{m} viij^{c} oc viij[5]).

5 Wider kære P., at off er atwaret, at her Jwer Axelsen acter atkomme Gotland fra off oc kronen Danmarck, ower oc til thet at han tilforen hauer set sigh mod off oc kronen, mod Gudh, ære oc rete, ocført off oc righet swar krij, kost oc tæring vpa, huilket wij nødugt wilde at skee skulde, at kronen skulde forminzskes i wor tiidh, oc wele met Gudz hielp affwerghe met liff oc goz effter wor yderste makt at thet ey ske skal, oc behøffue thoc alle wore weners oc vndersates hielp til swodant at wedhergøre. Thi bethe wij ether oc endelige wele, ati rette ether ther effter, ati vtgøre off til skibs, eller komme til off til skibs selff l werghende wel ferduge met harnisk oc werghe, swo at the eller j ere i Købendehaffn innen viij daghe effter paske nestkommendes atseniste vden al forsømmelse met kost oc spisning intil scti. Mikels dagh. Bewiser ether her vdi som i wele wide wort oc righens beste oc bestand oc haffue wor thack, oc lader thet engelund. Oc bethe wij ether oc wele, ati skicke the frij men, som i ether læn bo, skib oc kost met ether selff swolenge som for screffuit star. Ex Helsingborgh dominica lxxme anno lxxj.

Kære

[1]) ɔ: 776. [2]) Udstreget. [3]) Endeel er senere tilføjet, vel med samme Haand, men med andet Blæk. Summen bliver 336. [4]) Summen bliver 465. [5]) Summa summarum bliver 3033.

Kære P., som wij ether tilforen tilscreffuit haffue att komme (vel vtgøre) til oss til Købendehaffn met eet tal folk til skibs etc., tha haffue wij nw fonget tidhende, at wore owener i Suerige haffue bestallet Calmarn oc Stegheholm, huilke slot oc stadh wij met Gudhs oc wore weners oc vndersates hielp raskelige vntsette wele. Thi bethe wij en nw kerlige oc wele (vel bywthe), ati strax komme til oss til Købendehaffn met for^ne tal folk, swo ati ere ther innen første søndagh efftir paske nestkommendis atseniste vden alle forsymelse j alle made oc efftir thi som wij ether tilforen ther om tilscreffuit haffue, oc tilsigher the frij men, som i ethert len bo, at the følghe pa ether skib, som wij ether oc thennom tilforen ther om tilscreffuit haffue. Bewiser ether her vdi, som i wele wide wort oc righens beste oc bestand, oc lader thet engelund. Ex Segebergh feria sexta ante dominica oculi lxxj.

Ad ciuitates. Oss hobes oc met Gudz hielp atfange i thenne sommer een goth ende pa wore erinde, swo at thet skal icke gøres oss behoff ydermere atwmage eller besware ether i for^ne erinde.

Hærethen j Judland, som icke ligge till slotten: Primo Westrehæret. 6
Norrehæret. Østrehæret. Hingehæret. Ylborghæret. Wandfolkhæret.
Skotborghæret oc Lemwigh. Fielandzhæret. Sønderhæret, Nørrehæret
i Mors. Hanehæret. Burglomshæret, Skobohæret oc Asdropplæn. Kerrehæret,
Hwetbohæret, Vinberghæret, Hornshæret. Jersløffhæret. Hillomhæret.
Aarsshæret. Slættehæret. Rindzhæret oc Mebelsumhæret. Norreliwngshæret,
Liwsegardhæret. Mædelswmhæret. Sønderliwngshæret. Odensyllhæret. Halle-
hæret. Nørrewongshæret. Rogsiøhæret leen. Berghæret. Hitzhæret. Insula 7
Endelawæ.

Købstæder j Judland: Kolbinge. Ribe. Worde. Ringkøping. Holstebro. 8
Lemwiig. Nykøpingh i Morss. Skiffue. Høringh. Skauwen. Aaleborgh. Grindo.
Ebeltofft, non est opidum. Hobro. Randers. Wiborgh. Aarss. Horsnes. Wædle.

Closter j Judland: Westerwiigh prouest. Burglom prouest. Esendebeck abbeth. 9
Ringcloster forstandere. Omecloster abbeth. Witzskøfflecloster abbeth. Orecloster
abbeth. Twilomcloster prouest. Alingecloster abbeth. Twitzcloster abbeth.

Fywn: Landztinget. Næsbyhouwetz læn. Hagenskouws læn. Hintzegawels 10
læn. Rudgardz læn. Esgeberge læn. Nyborgs læn. Hærete som icke ligge till
slott eller garde: primo Skambyhæret. Salingehæret. Swndzhæret.

Ølanden vdi Fyns biscopps døme: primo Falster. Laland. Langeland. Thasend. Alse. Ærre. Femeren. Lyø. Biørnø. Aarøø. Stryn.

Købstæderne j Fywn: Othensſz. Nyborgh. Swineborgh. Foborgh. Assnes. 11
Mædelfare. Bogensſz. Kertemynne.

Closter j Fywn: Dalem. Holmecloster.

Falster læn oc købstæder: Landztinget. Nykøpings læn, Nykøpings by 12
Stubbekøpingh. Gyzøør.

Laland.

Laland læn: Landtinghet. Aleholm. Raffnsborgh. Købstæder: Saxkøpingh. Nystedh. Nacskouw.

13 Siæland: Landztinget. Købendehaffns læn. Tryggewelde læn. Jungxhouwes læn. Wordingborgs læn. Steege leen pa Møn. Høygstorp læn. Rynebecsholms læn. Korssør læn. Kalundeborgs læn oc Sambsø. Hollebechs læn. Drøtningeholms læn. Siøborgs læn. Gurffwe læn. Ørekrogs læn met Hwæden. Hiørningxholms læn. Annes læn. Skioldenes læn. Abramstorpps læn. Harildzborgs læn.

14 Closter i Siæland: War fruwe closter, sancte Agnetes closter, Clare clostir i Roskilde. Ringstede. Sore. Skouwcloster. Antwordskouw. Slangerop. Æbelholt. Knardorpp. Esrom. Gabenø closter.

Købstæderne i Siæland: Købendehaffn. Køge. Heddinge. Prestø. Stæghe. Wordingborgh. Ringstæde. Næstwedh. Slawelsse. Skelskør. Korssør. Kalundeborgh. Nykøpingh i Otzhæret. Holbeck. Roskilde. Siøborgh. Helsingør. Slangeropp.

15 Wii Hanss etc. Giøre alle vitherligt, at aar effter Gudz byrd mdxii mandagen nest epther søndagen inuocauit paa wort slot Høneborgh waar skicket fore oss oss elskelige Holgerd Holgerdssen, wor drengh, befallet oc fuldmacth gaff oss elskelige frwe Anne Holgerds, hanss moder, at indkreffue oc vpbære all thet hans fæderne hannum tilfalder, dog vdi swaa made, at hwn aarlighen aarss skall giøre hannum gode rede oc regenskab paa hueff hwn ther aff opbærendes worder. Tess till ydermere videndesbyrd haffue wii ladet trycke wort signete for thette wort breff. Datum loco die ut supra.

16 Skane: Landztinget. Købstæderne: Malmøge. Lund. Landzkrone. Helsingborgh. Bostæde. Lunterthun. Wææ. Lyckeaa. Rodneby. Soluetzborg. Aaus. Sømbershaffn. Ystedh. Træleborgh. Skanør, Falsterbode.

Halland slott oc læn: Wordbiergh læn. Lageholm læn. Halmstadehæret, Arestadehæret: Benckt Agesen.

Købstæderne: Halmstade. Lageholm. Ny Falkenbergh, gamble Falkenbergh. Ny Wordbiergh, gamble Wordbiergh. Koningxbacke. Gasekijll.

17 Læn j Skane: Helsingborgs læn. Lyckaa læn. Soluetzborgs læn. [Aaus læn, biscop][1]). Gladsaxe læn. Beritzholms læn. Lindholms læn. Falsterbode læn. Bordingeholm, Hammershus læn.

Closter i Skane oc Halland: Aas closter j Halland, abbas. Hæritzwad, abbas. Dalby, prepositus. Duitzcloster, abbas. Tummerop closter, abbas. Beckeskouw, abbas. Byrdinge closter, er itt jomfrw closter. Helgenekircke, abbas.

18 Lænen i Skane, som icke ligge vnder slott: Bergehæret, Kullen. Gershæret, Fiersshæret. Gydingehæret, Frostehæret.

Wij Jens, met Gudz nade ærchebiscopp j Lund oc alle biscopper, prelater, riddere

[1]) Udstreget.

riddere oc suene, som Danmarcks riges radh ære, hilsse ether prelater, riddere oc swene, frij oc frelsesmen, købstedemen, bøndir oc menige almwe, som bygge oc bo j N, kerlige meth Gudh. Kære wenner, som ether well witherligt er, at Danmarcks rige haffuer standet herreløst till nw effther wor naduge herres konnigh Cristierns dødh, Gudh almechtugst hans siell nade, fforthij wij wilde forsølge met Swerigis oc Norgis jnbyggere the kerlige forbindinge, som wij sammen haffue effter the breffs ludelsse, som ther vppa giffne ære paa alle sider, ffor æn wij nogher herre kese wilde, hwilket wij nw swa forfult haffue oc breffuene fultgiort, oc ther om haffue wij giort stort arbeyde, kost oc thæringh, paa thet at wij haffde gerne seet, at wij alle sambrechtelige aff alle thesse trij rige haffde endrectelige keesth een herre oc koningh. Nw tycker oss ey radeligt eller bestandeligt ware, at riget swa lenge vden herre stander, fore mange sagher skyld. Thij ære wij nw swa alle ower eens wordne, at wij wele alle met Gudz hielpp wære i Kalundeborgh then søndagh nest efftir sancte Walburgx dagh nestkommendes, som kalles Jubilate. Thij bethe wij ether alle oc wele, prelater, riddere oc swene, frij oc frelsesmen, een borgemestere oc twa radmen aff hwer købsted, twa bønder aff hwert hæret, met fultmacht paa alle theres wegne, som hiemme sidde, atj ære ther paa samme tijd oc stedh tilstæde athielppe oc rade rigens beste og bestand om koning oc herre atkeese oc hylde efftir Danmarcks riges lagh oc frijhet, oc lather thet engelunde, 19
swafrempt i wele wide Danmarcks riges oc thes indbyggeres beste oc bestand. Wij haffue oc swa talet met wor nadige fruwe oc wor nadige herres, hwes siell Gud nade, sønner, at the wele oc tha wære ther tilstæde Hwilket mode samtycket oc beslutet war paa Krogen og thesliges beslutet oc samtycket wart i Koldinge. In Christo valete. Datum in castro Koldinge jn professo beate Cecilie virginis et martiris anno etc. lxxx primo, sub secretis et sigillis etc.

Sigillantes till the breffue, som till Judtland skule: biscopp Jens j Aars, biscop Peder j Ribe, biscop Glob vdi Wiborgh, her Erick Otsen, her Niels Ericksen oc her Axell Lagesen.

Sigillantes till the breffue, som till Sieland skule: biscoppen aff Sieland, her Corresitz Rønnow, her Engelbrecht oc Hinric Meyenstorp.

Sigillantes till the breffue j Skane: ærchebiscoppen, her Johan Oxe, her Knut Truetsen oc her David Hack.

Sigillantes till the breffue, som till Fywn skule: biscoppen aff Othens, her Strange Nielsen, her Eskill Gøye och Claues Bryske[1]).

Jwtland: Aarss lxxx. Horsens lxxx. Alleborg lxxx. Randers lx. Ribe lxx. 20
Wetle xvj. Kolding xxiiij. Wiiborg xl. Grindo xij. Hiøring viij. Nykoping xxiiij. Holstebro xiiij. Warde xvj. Ringkøping viij. Skawen xxiiij. Skiffue vj. Summa vj^c xxij. Fywn:

[1]) Dette Brev er tidligere trykt i Jahns Unionshistorie Side 564—565, men medtages dog ogsaa her for Fuldstændighedens Skyld.

Fywn: Nyborg xx. Othens lxxx. Swyneborg xl. Kirkeminne viij. Assens xl. Faborg vj. Medelfar xx. Boensse vj. Rwdkøping vj. Summa ij^{c} oc xxvj.

Sieland: Købnehaffn j^{c} xx. Køge lxxx. Heddinge x. Prestøø xiiij. Wordingborg xiiij. Nestwed j^{c}. Skielskøør xv. Slawelse lx. Kalundeborg xx. Nykøping xv. Holbeck x. Ringsted xv. Roskild lxx. Slangerop x. Stege xl. Sioborg vj. Helsingøør xx. Summa vj^{c} xix.

Falster oc Laland: Nykøping xxx. Stwbbekøping xx. Narskow lxxx. Nysted xv. Sarkøping xv. Summa ij^{c} x.

21 Skane: Malmø ij^{c}. Landzkrone lxxx. Ysted l. Trelleborg xx. Sommershaffn vj. Twmerop vj. Falsterbo x. Skanør x. Helsingborg xv. Lund xxx. Wææ j^{c}. Awss. Sylffuesborg viij. Rodneby xxx. Lyckaa vj. Awsker vj. Luntthertwn vj. Bosted xv. Lageholm vj. Halmsted xxx. Ny Falckenberg viij. Ny Wordberg xxx. Gamle Wardberg iiij. Kongsbacke vj. Gasekile iiij. Summa vj^{c} xxxvj. Summarum ij^{m} j^{c} xliij [1]).

22 Erchibispen. Her Laxman. Her Eskild. Age Anderssen. Oloff Jepssen. Frwe Hylle. Her Sten Bille. Niels Hack. Axell Thelossen. Lauris Knob. Her Tonne. Jacob Jepssen. Ebbe Mwnck. Dalby. Beckeskow. Tummerop. Owetzcloster. Hæretzwad, han bliffuer hieme oc forwarer closterit. Helgenekircke. Aesscloster.

Sieland: Bispen j^{c} xl met hans fogder. Wordingborg xij wergende. Jwngshoffuet x wergende. Korssøør xv wergende. Kalundeborg. Holbeck xij wergende. Haretzborg viij wergende. Drotningholm. Siøborg x. Gorffue. Krogen. Aneff iiij selff. Skioldenes xij. Abramstorp. Høgstorp. Skarskholm. Sebygard. Sor xxiiij. Antwordskow xxv. Ringsted vj. Esserom vj. Knarderop ij. Slangerop. Skowecloster ij. Gaffwøø. Sancte Clare i Roskilde vj sielff. Wor Frwe ibidem iiij.

23 Fywn: Bispen l til hest. Nyborg x til hest. Nesbyhoffuet vj selff. Hagenskow iiij. Hindzgawell selff vij. Rwdgard v selff. Haretzløffgard selff iiij. Eskeberg iiij. Her Jahan Hwidkop iiij. Tranekier selff iiij. Her Marquord selff xij. Dalom selff viij. Holmecloster ij myn herre skall vdgøre.

Laland: Rawensborg. Alleholm. Sebygard. Jahan Wensterman. Lauris Fickssen. Cristiern Brwn.

Falster: Nykøping. Jørgen Olssen. Morthen Wensterman.

24 Jwtland: Bispen Glob hans kraweell wel bemannet. Biscop Henning xl til hest wergende. Bisp Niels i Arss lx til hest, hwad han ytermere kan gøre skulle til food. Bispen aff Wendsysell hans krawel ferdug i Haffn viij dage effter paske. Kolding xxiiij heste. Skotborg iiij wergende. Riibe xx wergende til hest. Lundenes x wergende. Drom xvj wergende til hest. Hanherret x wergende. Astorp

[1]) Summa Summarum bliver 2163.

Astorp, Hillomherret x wergende til hest. Alleborg x til skibs. Torderop xxx wergende til hest oc flere om han kan. Rwgsiø x wergende. Kalløø. Her Erick Oxssen. Skandelborg bispen. Bygholm xxiiij. Traneholm iiij wergende. Skiffwe biscop Slob. Lund i Morss her Niels Høg. Eyler Stygge vj wergende. Østerherret oc Norreherret. Høneborg fordrages selff met myn herre. Borlom x wergende til skibs. Westerwiig vj til skibs. Widskolecloster vj til skibs. Ømecloster vj (til) skibs. Esskenbeck ij. Allingcloster. Twillom. Ringcloster, Hidzherret iij wergende til hest. Twitzcloster. Wordecloster. At closteren møde i Købnehaffn innen paske met werge, harnsk oc kost oc spisning til sancti Michelsdag.

Anno domini mcdxcvi. Aars lxxx. Horsens lxxx. Aleborg lxxx. Randers 28
lx[1]). Riiwe lxx[2]). Wele xvj. Koldinge xxiiij. Wiborg xl. Grindo xij. Høring viij. Nykøbing xxiiij. Holtzebrod xiiij. Worde xvj[3]). Ringkøbinge viij. Skawen xxiiij. Skiwe vj. v^clxxix[4]).

Fywn: Othens lxxx. Swinborg xl. Kirteminne viij. Asnes xl. Foborg vj. Medelfar x. Boghens vj. Rudkøbing vj. ij^cxlvj.

Sieland: Købindehaffuen c. Køge lxxx. Hedinge x. Prestø x. Wordingeborg xiiij. Nestuid lxxx. Skelskør x. Slauelse lx. Calundeborg xx. Nykøbing xv. Holbeck x. Ringstede xv. Roskilde lx[5]). Slangerop x. Stege xxx. Siøborg vj. Helsingør xx. v^cxxxxx.

Falster: Nykøbing xxx. Stwbbekøbing xx. l.

Laland: Nagskow lxxx. Nysted xv. Saskøbing xv. cx.

Skane: Malmø c — xx. Landzkrone lxxx — xv. Ystede xl — x. Treleborg 29
x — 4. Sommershaffuen vj — 2. Tummerop vj — 2. Falsterbo vj — 2. Skanør vj — 2. Helsingeborg xv[6]). Lund xxx. Wee xl. Aass. Søluitzborg viij. Rotneby xx. Lyckaa vj. Auskær vj. Botstede x[7]). Engelsholm[8]) iiij. Laweholm iiij. Halmstede xxx. Ny Falkenberg viij. Ny Wordbierg xxx. Gamle Wordbierg iiij. Kongesbacke vj. Gasekiill iiij. $iiij^c$ lxxix. Summarum aff alle købstæderne xix^c lxiiij[9]).

Biscopen aff Aars lxxx met macht. Biscopen aff Wiborg lxxx met macht. Biscopen aff Riwe l. Biscopen aff Burglom l. Aleborg Mauricius Nielsen xl. Her Erick Oxsen met macht. Her Axel Lagesen xl. Oleff Friis xxx. Holgerdh Ericksen xx. Lawe Brock x. Her Henrick Knutsen xij. Eiler Stygge x. Erick Stygge iiij. Anders Mwnck iiij. Drom x. Watnfalkeherit iiij. Lundeness viij[10]). Westerherit iiij. Riweslot xij. Skotborg iiij. Koldinge xx. Honeborg x. Vincencius iiij. Lund j Morss. Westerwig xxiiij. Burglom xxiiij. Widskøle xiiij. Ringkloster viij. Ømecloster xij. Esenbeck vj. Twilom iiij. Twiscloster iiij. Alingeclosther iiij. Wordeclosther vj. vj^cxij. Fywn: 30

[1]) Der har først staaet lxxx. [2]) Først lxx. [3]) Først xij. [4]) Bliver 562. [5]) Først xl. [6]) Først xx. [7]) Først vj. [8]) Istedetfor Engelsholm stod først Luntertwn. [9]) Bliver 1947. [10]) Først xij.

Fywn: Biscopen aff Othense l. Nyborgh x. Nesbyhoffuit x. Haghenskow viij. Hintzegawel x[1]). Orebierck vj. Haritzløff iij. Rwdgard iiij. Her Marquard Rønnow x. Claues Brysie iiij. Her Jehan Huidkop vj. Eskebierg ij. Erick Hardenbierg iiij. Frue Margarete aff Iwlskow j. Frue Cecillie j. Dalwmcloster x. Sente Knutzcloster vj. Holmecloster iiij. Traneker x. Hans Jensen j. ij^c[2]).

Laland: Aleholm lxx. Raffuensborg lx[3]). Nykøbing lxx. Stege l[4]). Krøginge viij. Sebygard iiij ß. Petherstorp iiij. Ingeltoffte iiij. Gitzør xx. Jørghen Daa Sorop j. Halstedecloster ij. iij^c xliij.

31 Sieland: Biscopen aff Roskilde c. Korsør x. Wordingeborg x. Abramstorp xx. Haritzborg xx. Holbeck xij. Krogen. Høystorp iij. Skioldeneff xxiiij. Aneff iiij. Hørningsholm iiij. Gorffue ij. Calundeborg lxxx. Jungshoffuit x. Siøborg x. Fru Cecilie j.[5]) Gelstorp ij. Marquard Tegenhuse iiij. Her Engelbricht ij. Skariisholm. Seby iiij. Gørstingegard iiij. Drotningholm vj[6]). Fawerholm ij. Antwordskow xxiiij. Soer xxiiij. Ringstede v[6]). Skowcloster ij. Esserom x. Eblo(l)t v. Slangerop iiij. Wor frue closter i Roskilde iiij. Clare closter iij[7]). Gaffnøø iiij. Knardrop iiij[8]). iiij^c xxiij.

32 Skaane: Her erchebiscopen c. Helsingeborg xxx. Her Laxman lxxx. Her Eskild Gøye xl. Beritzholm x. Laweholm xij[9]). Høyby iiij. Gladsaxe xvj. Her Tynne iiij. Falsterbohwff iiij. Lyckaa x. Wordbierg. Per Staffensen ij. Beynt Krabbe iij. Heritzwad viij. Dalby. Desclosser ij. Beckeskow iiij. Byringe viij. Tummerop ij. Helnekircke iiij. iij^c xliij.

Summarum til hest xviij^c xxj[10]). Item summarum aff købstæderne xix^c lxiiij[11]).

36 Anno domini mdsecundo. Aars lxxx. Horssens lxxx. Aleborg lxxx. Randhers lx. Rybe lxxx. Wedle xvi. Kolding xxiiij. Wiborg xl. Gryndo xii. Hiøring viij. Nykøping xxiiij. Holstebro xiiij. Warde xvj. Ringkiøbing viij. Skaffuen xxiiij. Skiffwe vi. Summa vj^{c}xxii.

Fywn: Nyborg xx. Othens lxxx. Swineborg xl. Kyrthemynde viiij. Assens xl. Faborg vi. Medelfaar xx. Bowensse vj. Rwdkøping vj. Summa ij^c xxvj.

37 Siellaud: Kiøbinghaffn i^c xx. Kiøghe lxxx. Heddinge x. Prestøø xiiij. Wordingborg xiiij. Nestwedt j^c. Skielskør xv. Slawelse lx. Kallundeborg xx. Nykøping xv. Holbeck x. Ringstede xv. Roskild lxx. Slangerop x. Steghe xl. Syøborg vi. Helsingør xx. Summa vj^{c}xix.

Falster oc Laland: Nykiøbing xxx. Stwbbekiøbing xx. Naxskow lxxx. Nysted xv. Saxkøbing xv. Summa ij^c x.

Skane:

1) Først xv. 2) Bliver 160. 3) Først xl. 4) først xxx. 5) Udstreget er: Frue Hille Gel. 6) Først iiij. 7) Først vj. 8) Først ij. 9) Først xv. 10) Bliver 1831. 11) ɔ: 1947.

Skane: Malmø ij^{c}. Landzkrone l. Ysted l. Trelleborg xx. Somershaffn vi. Thomervp vj. Falsterbo x. Skanør x. Helsingborg xv. Lund xxx. Wææ j^{c}. Awss. Sylletzborg viij. Rodneby xxx. Lycka vj. Awsker vj. Lwanthertwn vj. Bosted xv. Lageholm vj. Halmsted xxx. Ny Falkenberg viij. Ny Wordberg xx. Gamle Wordberg iiij. Kongsbacke vj. Gasse kyle iiij. Summa vj^{c} v[1]). Summarum ij^{m} i^{c} xiij[2]).

Anno domini millesimo quingentesimo 2°. Schane: Erchebiscopen tiwe och 39
hundrede. Her Eskildh Gøde aff Lindholm xl. Her Oluff Yepsen aff Byritzholm. Her Albreth Yepsen aff Falsterboo selff setthe. Her Sten Bille aff Gladsaxe xvi. Her Laxman aff Syllesborig x. Jacob Yepssen aff Lyckaa selff x. Jep Nielsen aff sancti Jørghen vdhen for Tomrop selff andhen. Tomerop closther ij. iij Niels Hack Byrdinge oc Holbeck xij. Beckeskow closther ij. Ouedtz closther ij. Helne kircke ij. Fru Helle aff Høby iiij. Fru Berites arwinge aff Gissløff for eth leen i Gyinge herret ij. Hariswad closther iiij. Fru Marine aff Sigerkøpingh j. Helsingborigh. Her Oluff Styssen aff Lagholm xij. Pedher Staffenssen for thet leen han haffuer hoos Halmstade selff andhen. Her Tønne Parspergher aff Warberig lx. Aaess closther ij.

Sielandh: bispind aff Roskilde lxx. Henrick Aagessen aff Søborigh x. Esrom closther vj. Greers Yepsen aff Anes iiij. Eblolth iiij. Gwrwe. Knardrop ij. Slangerop closther. Hyringsholm selffandhen. Kroghen her Laxman. Harisborigh vj. Tryggewelde ij. Høgstrop ij. Ringstæde closther iiij. Gabenøø closther ij. Wor ffrue closther i Roskilde viij. Sancte Clare closther ibidem ij. Skoucloster ij. Rynnebeksholm. Jwngshowet iiij. Wordingborgh selff viij. Skioldeneff selff x. Korsøør selff viij. Søby. Antworskou xxiiij. Soor xxiiij. Kalundborgh xii. Holbeck utsupra. Skarsholms leen. Abramstorp. Dronyngholm vj. Owebrødre wdhen Roskilde.

Fyen: Bispen aff Othens lx. Nyborigh sloth selff vj. Nesbyhouet iiij. 40
Rudgaard Hennyng Jenssen iiij. Haritzsløff gard her Tellouff Ericsen iiij. Wrbe(r)ck Ebbe Anderssen ij. Dalumme closther Anderss Ebbesen vi. Holme closther ij. Sancti Knutz closther i Othens too iiij. Salinge herret oc Swndz herret her Marcort Rønnw selff ottinde. Eskeberigh frue Ingeborgh iiij. Hagenskow viij. iiij Hindzegauell selff xii. Wissenberigh Eyler Bryske. Fru Elsebe her Claus Crumediches ith soghen iiij.

Falsther: Nykøpingh Oluff Holgerssen, Seby gaard i Laaland Oluff Falsther: effter som myn herre will. Oleholm viij. Geessøør Trued Anderssen selff fierdhe. Rawensborigh xij. Haresløff berck Johan Wensterman iiij. Krøginge birck Eyler Matssen selff ut supra. Nesby berck Crestiern Brun selff tredie. Westernes birck her Johan Fickessen iiij. Pedherstrup birck her Marquart Rønnw. Sedinge birck

[1]) Bliver 556. [2]) Bliver 2133.

birck her Claus Krumediche. Abilstrop birck her Johan Fickessen. Knubbeliche birck Lauris Ficksen selff tredie. Syrop birck Jørgen Daa. Nybølle birck oc konghens Brebirck. Tiresthet fru Karine. Toreby birck Jørghen Jenssen ij. Nagelsty birck Johan Bensterman. Madebylle birck fru Tale ij. Bryggerop sancti Jorghens hospitale ij.

41 Jytlandh: Bispen aff Aarss lx. Bispen aff Viborigh xl. Bispen aff Ribe xl. Bispen aff Vendsyssell xl. Kollinge selff xxiiij. iiij Skotborg selffierde. x Ribe selff xx. vj Lundenes. iiij Skiwe xvj. Ad placitum Drwm selff xvi. Mauris Nielssen x. Jacob Anderssen selff xij. Dolborigh x. Tordrup x. Her Lawe Brock. Kaløø ad placitum domini. Skanderborigh. Bygholm vj. iij Erick Stygge selff iiij. iiij Eyler Stygge selff viij. Børlum x. Vesterwig x. Emclosther vj. Essembeck too. Ringclosther selff iiij. Ebbe Mwnck selff iiij.

Thette er thet folck som vdscreffuet wor till Halmstæde till landevern anno etc. md secundo.

Skaane: Ystedh xij. Trelleborigh vi. Falsterboo iij. Skanøør iij. Malmøø xxiiij. Landzkrone xij. Lundh vj.

Siellandh: Køpnehaffn xxiiij. Køghe xvj. Nestuedh xvj. Kalundborgh iiij. Slawelsæ x. Holbeck ij. Ringstæde iiij. Prestøø iiij. Roskilde xij. Slangerup ij. Steghe xij. Skelskøør vj.

Falster: Nykøpingh iiij. Stubekøpingh ij. Naskow xij. Saskøpingh ij. Nystedh ij.

Fyen: Nyborigh iiij. Swinborgh x. Melfar iiij. Asnes iiij. Faaborg ij. Othens xvj. Kirtemynde iiij[1]).

42 Copie aff the wdbodz breff paa the som skwlle till Halmstede. Widher kiere wenner, at epther then leyligheð, som paa ferde ere, er thet befrycthendes, at her Sten Stwre och andre wore och righens fiendher skwllæ thennom forsamble och komme ther met till Halmstede oc betwinge them wndher theres hand, off och riget till stoer skade. Therfore haffue wii nw epter wort elskelige rigens raadz rad tilscreffuet wore

1) Paa en løs Seddel: Ith breff till Bahwss leen om huer thyendæ. Item ith til Wiigen. Item j till Borresøssel. Item iij breff ludendes offuer alt Agershwsslen och allæ the smoo leen ther ebland liggæ. Item ij breff til alt Tonsbergs leen och allæ the leen, som liggæ pa thennæ side Lindesness. Item ith breff till Listæ oc Ryæfolckæ. Item ith breff til Sogn. Item ij breff til Kongesgords i Bergen leen oc allæ the smoo len ther hoess ebland liggæ. Item j breff til Jemptæland oc Sparboo. Item j breff till Trundelagen oc Guldbalen. Item ij breff offuer alt Wordhwssleen oc allæ the smo leen ther ebland oc omkring liggæ.

Till Marstrannd xxiiij. Oddewold xxx. Kongeeldæ xvj. Osloo lx. Tonsberg xxx. Salsborg xxiiij. Trwndhiem xxiiij.

Erchebispen ij^{c}. Bispen aff Bergen lx. Pronesten i Bergen viij. Bispen aff Stawanger lx. Bispen aff Osloo j^{c}. Aff Hammers bispsdommæ lx karllæ. Knud Knudzssen bode aff sticht oc kronene len. Proffuesten aff Oslo xx karllæ. Oluff Otzssen xl. Her Nicles Hinricssen selff met lxxx. Oluff Galle xx karllæ. Oluff Bagge vj karllæ. Cristiern Bagge xx karlle. Berghen xx. Tyske køpmen ibidem ij^{c}.

wore kiøpstedher om eth møgelige tall faalk them at beware emod wore fiendher. Thii bede (wi) ether och bywde, ati gøræ aff ethers by etc. weractige karle met harnsk, andre werge, kost och spisningh tiil ste. Walburgs dag nest komendes, och tyckes off at thet nytthelicth ware, ati till eenss ware met the andhre wore kiøpstedher ther i landet (om) eth skib eller tw tiill alle ethers falck kost och spisningh, eller hwrledes i lempeleste mwe skicke tiid ethers faalck kost oc tæringh. Ladher ether alle findes her vdi weluilige, wii wille gierne rame ethers beste oc offuerssee met ether paa en andhen tiidh thet ydherste wii kwnde.

Anno dominj mdsecundo reedt myn herres nade vdi Skone oc thaa war thesse hans nades natt legære[1]):

Primo paa Helsinghborg en natt. En natt vdj Heritzwadcloster, ther hollder abbeden selffuer. En natt vdi Fyønnie, en naatt i Wandberg: ther hollder thee aff Sydinge herrit aff then geengerd thee self sammen tage. En naatt vdi Wææ, ther hollder Wææ by. En naatt j Wæ aff geengerden vdj Gersherrit. En naatt i Beckeskowscloster, ther holder abbeden. Tree netther paa Solffuitzborgh, om myn herre tæckes. En natt eller ij i Awss aff geengerden vdi Willandzherret. En natt i Raffuelunde aff geengerden vdi Alboherret. En naatt her Steen Bilde och Somershaffn by vdi Gladsaxe. En naatt vdi Twmmerop, ther holde closteret oc Twmmerwp by. En naatt i Ystæde, ther holder byen. ij andre netter oc i Ystæde 43
aff geengerden vdj Jæritzstadeherret, Ingelstadeherret, Hæritzstadeherret, Lywnessherret. En naatt i Wemmyndehøwssherret, ther holdes aff geengerden i Wæmmyndehøussherret. En naatt i Trelleborg, ther holder byen. En naatt holde Falsterbooby oc Skannøør i Malmø, om myn herres nade vill. Two netther holder Malmø by. Till Malmø førdes samme aar geengerden aff Skødzherret, Oxieherret, Barreherret oc Torneherret. Lindholmslott holder en naatt vtj Treelborgh[2]). Byrdingecloster holder en naatt hwar myn herre tæckes. Duitzclosther oc Høby en natt i Lund eller Malmø. Lundeby en natt fore segh selffuer. Anden natt i Lund aff geengerden i Frosteherret oc Fersherret. Erchebiscopen en naatt i Lundh, om myn herre vill. Helne kircke en natt i Lund. Beritzholm en natt, om myn herre vill, vdi Lund. Daalby closter en natt i Lund. Landzkrone en natt, om myn herre thiidt kommer. Two nætter i Landzkrone aff geengerden aff Rønnebergsherret, Hardagersherret, Otensherret.

Samme aar wor gengerdhen swaa.

Wii Hanss, met Gudz nadhe etc., helsse ether allæ wore kiere wndhersatthe, ehwem i helsth till høre eller tienne, som bygge och boo i Rønnebergs herret, Hardaggers herret, Othensherret, kierlige met Gud och wor nade. Widher kiere wenner, at paa thet at wore och ethers fiendher och wwenner her Sten Stwre met

[1]) I Margen tilføies: met v^c heste. [2]) Først har der staaet: hwar myn herres nade teckes.

met syn partige ey skwlle dierffues eller haffue macth tiill at drage nedher till edher
och andhre wore kiere wndhersatte ther i Skone, them at skyndhe, røffue eller
i andre madhe forarme eller forderffue, tha willæ wii met Gudz hielp epther wort
elskelige raads raadh her vti Danmarck vti thenne winther ride och wære personligen
vti Skone met eth merkeligh tall faalk till hesth, edher och andre wore kiere
wndhersatthe i Skone till hielp, trøesth och bestand, och paa thet at hwer, fatig
och rygh, maa och skall weedherfares hwess laagh och reeth. Och ther fore haffuer
for^{be} worth elskelige raadh her i Danmarck wnth och tilladhet oss en mwgheligh
44 och skelligh giengierdh at fanghe aff ether allæ, ehwem i helsth tillhøre, swaa ath
hwerge xx mendh affh edher effter reeth mantaall skwlle giffue och giøre oss xx
skepper haffre, x skepper malth, x skepper miel, en gyld oxe, ij sidher flesk, iiij lam,
viij gess, xx høenss, ij pwnd smør, ij less høø och ij less halm, och skwlle enghen
wære fry fore thenne giengierdh, wdhen the, som aff arild haffue fry wereth fore
swodan giengierdh wdatgiøre. Och haffue wii befallet thenne wor scriffuer mesther
Jacob Krompen swodan giengierd paa wore wegne aff edher kreffue och anamme och
oss ther aff holde vti Landzkrone, och skal hwer soghen vti for^{be} herrede holde
hannom en nath till øøel, madh oc hestefodher till iiij heste, nar hand mandtaall
paa forscreffne giengierd scriffuer. Thii bede wii ether allæ och hwer serdeles
kierligen, ati hannom swo holde och till gode rede giøre och giffue hannom gien-
gierden och skicke hannom then till Landzkrone och Helssinghborgh, epther som
hand ether sigendes och wndherwisendes wordher. Tha giøræ i oss synderligen
ther met till wilge, och wele thet gierne och kierligen met ether forskylde. Hand skal
holde oss ther aff och giøre oss gode reede och reghenskab fore, ehwath maade thet
forterith och forkommet wordher. Edher allæ hermet Gud befalindes. Giffuit paa
wort sloth Kiøpnehaffn sancti Morthens dag aar etc. md 2° etc.

Anno domini mdseptimo vmme landehielp. Wii Hanss, met Gudz nade etc., helsæ ether alle wore kiære vndhersatthe bøndher oc menige almwge, ehwem i helst tilhøre eller thiene, som bygge oc boendes ære vdi N, kierligen met Gud oc wor nade. Wiider kiere venner, atwii haffue nw vdi lang thiid giort oc hafft oc ænd nw dageligen giøre og haffue fore riigens oc alles ethers bæste oc bestand stor kost, thæring oc en swar swm guld oc pennings vtgifft, bode vdi then kriig oc orlog, som nw lenge emellom oss oc the Swenske standet oc været haffuer oc som ænd nw vdi swa made standendes er, oc met store oc sware herremode, som wii ther fore oc i andre made bode inden landz og vden landz besøgt haffue. Oc skall ether vitherligt wære, at nw siistes wii vdgaffue wor dather, tha stod oc bekostede oss thet en merckelig swm guld og penninge met hennes vtferdt oc metgifft, oc vdi wor kiære herre fadhers konningh Cristierns thiid wortte forsætt i pant en merckeligh told fore Helsingøør, hwilcken wii achte nw met alles ether hielp igen at frii oc qwittgiøre

qwittgiøre till oss oc kronen. Forre swadane for^{ne} merckelige sager, tessliges nw oc fore andre wore oc riigens besønderlige leyglighebers skyld haffuer wort elskelige Danmarcks riges rad, nw her hoss oss forsamblæt oc tillstede, vndt oc tilladet oss en møgeligh hielp oc landskatt atmwe fange aff then menige man offuer allt wort riige Danmarck, swa at hwarie fire mend skulle nw inden sanctj Morthenss dag nest komendes giffue oss iiij marck penninge, then riige hielpe then fattige, oc ther fore skall ingen frii wære vden gardsædemen, som dageligen arbeide till gode mendz garde, oc tessliges møllere, hierder oc the, som boendes ære paa rætte sogne preste oc biegne garde. Thii bethe wii oc biwde ether alle hwer serdeles, ath nar som oss elskelige N, wor scriffuer, ther om till ether komendes worder, ati tha aldeles rætte ether efftir at vtgiøre oc giffue hannom paa wore vegne vden all forhaling oc fortøgering swadan landehielp efftir oc i swa made som forskreffuit staar. Dierffuis oc nogre aff ether her emod atgiøre, swa the ey paa then thiid, som forskriffuit star, velæ vtgiffue for^{ne} landehielp, tha skulle the same, seg i swa made fortryckendes ære, alltinges staa oc bekoste then kost oc tæring, som wor scriffuer ther vdoffuer giørendes worder. Lader ether her vdinden findes oc beuises velluillige som gode oc tro vndhersatthe bør atgiøre, oc lader thet ingenlunde. Giffuet paa wort slott Nykiøping sancti Kanutj regis ac martiris dag aar etc. mdvij°, vnder wort signet.

Thette er then landehielp, som nw vpbæres in anno domini mdseptimo: 45

Judlandt: Nielss Clemmitssen: Kalløø len, Scotborgherret, Hingeherret, Wulborgherret, Wandfalckherret, Liwsegardzherret, Nørreliwngherrett, Hysseherrett, Aendelage, Hartzherret oc Rwgsiøherret. Mester Jacop Krumpen: Skanderborgs læn, Bygholms læn, Torderops læn, Hønborg len. Mester Powell: Kolldinge len, Scotborgs len, Riiberhwss læn, Vestherherret oc Vestherherriitzføør, Østerherret oc Nørreherret. Her Jenss Cristiernssen: Fientzherret, Sallinge Skiiwe læn, Ty oc Morssæ, Lundeness læn, Jegende, Søndreliwngherret, Medelsomherret. Her Nielss Bertilssen: Aaleborgs læn, Hinstedeherret, Hyllemherret, Slættherrett, Rintzherret. Her Jep Aabo oc Villatz toldere paa Skaffuen: Wentzysell, Hanherret.

Fiwnn: Cristiern Rantzow: Nyborgs læn, Nesbyhoffuitzlæn, Rudgardz læn, Swndzherret. Mester Jacop Krwmpen: Hintzegaffuels læn, Hagenskow len, Hintzeholm, Salingeherret.

Laalandt: Oluff Hollgerdssen: Raffuensborgs len, Fallster, Møen oc alle the birckere, som vdi for^{ne} læn ære. Hanss Kraffze: Aaleholms læn oc the bircker, 46 ther vdi ære, Langelandt oc Taasinde.

Siællandt: Peder Laurissen: Kallundeborgs læn, Sampsøø, Otzherret. Lauris Vesteny: Korsøør. Otte Scriiffuer: Kiøpnehaffns læn, Hallssness, Drotningholms len, Hiørninghholms len. Torben Billde: Wordingborgs len, Abramstropes len.

Hans

Hans Scriffuer: Tryggewellde, Iwngzhoffuitzlen. Anders Bulff: Holbecks len, Harritzborgs len, Skioldeneff len. Cristiern Andherssen: Atzerbode læn. Lauris Skinckell: Krogen, Anneffe, Gorre læn, Siøborgs len.

47 Breff forskreffuit offuer all Danmarck om sko. Anno mdseptimo. Wii Hanss met Gudz nade Danmarcks, Sueriges etc. Helsæ ether wore kiære vndhersatthe menige indbyggere vdi Nørreiudlandt kiærligen met Gudt oc wor nade. Wiider kiære venner, at fore off haffuer wort elskelige riigens radt, tesligeste then menigæ man thiidt oc offte kiærdt oc klagett offuer them aff skomager embethe, swo at thi haffue giord oc sætt vredeligt kiøb paa skoo, oc ther vdoffuer haffue wii mangestedz ladet formanæ oc tilkende giffuit wore burrigemesthere, at the skullde føre ther radt vidt oc theligt vliige affsætte oc vndheruisæ skomagernæ, at the gaffue oc sollde skoo oc støfflæ efftir som liige oc skelligt war, hwilcket wii forfarett haffue at skomagernæ alldeles inthet achte ellir skøde velæ, oc nw alliige fasth forhærde oc forhollde thennom i swadanne vliige oc vskellige kiøb. Oc nw ther fore at the ey achte ellir skøde velæ wort ellir theres burgemesthers budt, tha kalle oc igen kalle wii alle the priuilegier oc stadfæstninger paa skraa eller annen friihedher, som skomagerne haffue oc them giffnæ ellir stadfæste ære aff off, oc ther vdoffuer tha giffue wii alle bode indlendiske oc vdlendiske fulldmacht oc frii loff till at giøre eller giøre lade skoo oc støfflæ oc them at selge vforwidt i wore kiøpstedher eller andherstedz, hwar them lyste, fore swadant kiøb som skell følger oc efftir som forthiiden wæret haffuer. Giffuit vdi Nykiøping wor frwe dag presentacionis aar efftir Gudz byrd mdseptimo.

Register paa landehielpen, som vtscreffuis Haffnis die natiuitatis beate Marie virginis anno etc. mdxi:

Nørrejutlandt. Colbinge leen, Synbreliungshærit, Medelswmhærit: her Niels Ericssen. Høneborgs leen, Westerhæret oc Westerhæritzfør, Nørwongs hærit: her Thomes Nielsen. Skotborglæn: Atzer Brock. Riiberhws leen, Rindzhærit: her Prebern. Østrehærit, Nørrehærit: Niels Lodwigsen. Skotborghærit: bispen aff Riibe. Lundenesleen, Løneborg birck: Eiler Bryske. Skiffue leen: Thomes Iwærsen. Morss, Slethærit, Fiendshærit, Hillemhærit: bispen aff Viborg. Hinstædhæret och thet gotz till Lund i Morss: her Niels Høg. Drom læn, Hanhærit och thee andre læn och hærit bispen aff Wentzysel vdi wære haffuer: bispen aff Wentzysel.

48 Aaleborgs læn, Tordcrop læn: her Moens Gøye. Østrup læn: Gerd Ericsen. Kallø læn, Wandfolkhærit, Hingehærit, Wuldeborgs hærit, Rugsiøhærit, Hissehærit: Niels Clæmitsen. Skanderborglæn, Harshærit, Endelage, Sønderlisberghærit, Haslehærit: bispen aff Aarss. Liwsegardzhærit, Nørliwnghæret: Jachim Lycke. Fiwn. Hintzegauels læn: Giord Nielsen. Rudgordz læn, Haritzløffgardzleen: her Tielloff Ericssen. Nesbyhoffuitz leen: Pær Stygge. Langeland: Søwriin Stampe. Taasind: bispen aff Fiwn. Nyborgs læn, Salinghærit, Eskeberg læn, Sundshærit: Cristiern

Cristiern Rantzow. Hagenskowgs leen: Pæder Lycke. Sialandh. Korsør læn: Maurits Jepsen. Kalundeborg læn, Otzhæret, Seere, Samsiø: Pæder Lauritsen. Holbecks læn: Pær Fiskere. Haritzborglæn: Jacop Jepsen. Kiøpnehaffns læn met the bircker ther tilligge oc Hørningholms læn: Esge Bilde. Krogens læn, Gwrue læn: Jachim Brockenhuse. Atzerboes læn: Rask. Siøborgs læn: Henric Aagesen. Drotningholmslæn: Aage Andersen. Abramstrups læn, Wordingborgs læn: Torbern Bilde. Skiolbenes læn: Hanss Bilde. Tryggeueldes læn: Otte Hansen. Anes læn: Jacop Anderssen. Iwngshoffuitz læn: frwe Sophie. Møn: Anders Bilde. Alt Falster, Nyslotzlæn met thee bircker ther tilligge: Oluff Holgerdsen. Aaleholms læn: Hanss Krafffe.

Kiære venner, som ether alle vell vitherlieth ær, at wii nw lang tiid førdt haffue oc æn nw føre stoor kriig oc orlog emod wore oc riigens fiender, som merkelig skade oc forderff, mord oc brandt her ind paa riiget oc thes indbyggere 49 førdt haffue, oc thesligeste thee ythermere acthe at giøre, till hwilket at affuerge wii behøffue itt merckeligt tall folk, som wii oc her till dags lang tiid holdet haffue paa wore stoore kost oc thæringe, oc till thet at opholde behøffue wii ethers oc menige riigens indbyggeres hielp oc trøst. Thaa paa thet att wii ey skulle nødes till at vdbiwde then menige man her vdi riiget fran siit eiget bygge oc boo emod wore oc riigens fiender, oc at wii her effther holde mwe rytter oc vdlensk folck, ether oc menige riigens indbyggere till trøst och beskerminge, haffuer wort elskelige menige Danmarcks riiges raadt, her nw hooss oss forsamlit, tilladit oss en mwelig landehielp at mwe fange aff then menige man offuer alt wort riige Danmarck vdi swo mode, at hwerie iiij men effther rett mandtall skulle giffue oss v marck pendinge, oc ther till then riige hielpe then fattige oc skall swodant mandtall legges oc giøres strax met thet allerførste, oc pendingen vtgiffues inden sancti Morthens dag nest kommendes at aldersenestе, oc skall ther fore ingen frii wære vden rette gordsedmen, som aff ærilds thiid pleie frii at wære, oc møllere, hiwrder oc thee som boendes ære paa rette sognepreste oc diegnegarde. Thii bethe wii oc biwde ether alle och hwer serdeles, ati strax som oss elskelige N, wor embitzman paa N, ether tilsiger, giøre hannom rett mandtall oc ther effther giffuer oc giører hannom paa wore vegne till gode rede for^ne^ landehielp, swo thenn redeligen vtkommer inden for^ne^ sancti Morthens dag, som forscreffuit staar. Lader ether alle oc hwer serdeles fore swodane merkelige leilighet, som riget nw anhengendes ær, her vdi veluillige findes som gode troo vndersatte bør at giøre, thet vele wii met ether alle och hwer serdeles gerne forschylde, thii lader thet ingenlunde. Giffuit paa wort slot Kiøpnehaffn wor frwe dag natiuitatis aar etc. mdxi.

Fick ridderscabit vdi hwert sticth swodan breff. Wii Hanss etc. helse ether alle wore kiære vndersatte, riddere oc riddermendz men, som bygge oc boendes ære

vdi

vdi N sticth kierligen met Gud oc wor nade. Kiære venner vider, at wii haffue nw befalit off elskelige verdige fader her N, biscop vdi N, oc wort elskelige raad ther i sticthet nogre vore oc riigens merkelige ærinde at hantle met ether om thenne kriig oc orlog, riiget nw anhengendes ær, oc sameledes om then landehielp, wort elskelige raad, her nw forsamlit, off tilladit haffuer, thii bethe wii oc biwde ether
50 alle oc hwer serdeles ati giffue ether till forne off elskelige verdige fader oc wort elskelige raadt, nar thee ether tilsiige, at høre wore oc riigens ærinde, thee paa wore vegne ether foregiffuendes worde, oc rammer oc vider wort beste ther vdi, som wii ether tiltroo. Thet vele wii met ether alle gerne forschylde, thii lader thet ingenlunde. Datum vtsupra.

54 Anno domini mdoctauo. Skanæ. Ærchibiscopen jc xx. Her Stenn Bilde x. Her Tønnæ Parsperger selff xx. Her Hinric Krwmedicke selff xxx. Her Albrecht Jeipssen selff viii. Her Tyge Krabbe selff xij. Her Oluff Jeipssen selff viij. Helsingborg. Byringcloster iiij. Gladsaxe selff vi. Wordberg selff l. Peder Staphenssen ij. Herritzwadcloster xij. Dalbycloster xij. Owitzcloster ij. Twmmeropcloster ij. Helnækircke iiij. Jacop Trolde selff xij. Jens Mwnck aff Lyckaa. Købstæder i Skaanæ: Malmøø jc. Landzkronæ lxxx. Ystede xl. Trælleborg xx. Sømmershaffn vj. Twmmerop viij. Falsterboo viij. Schaanøør x. Helsingborg xx. Lwndh xl. Wææ. Aawff. Sølwitzborg viiij. Rotneby xxx. Lyckaa viij. Awsker vj. Bodstede xx. Lwnthertwn iiij. Lageholm viij. Halmstedh xxxiiij. Nyfalckenberg viij. Ny Wardberg xxx. Gamle Wardberg iiij.

55 Fywn: biscopen aff Fywn lxxx. Cristiern Sommer selff viii. Giordh Nielssen selff viij. Her Telloff Ericssen selff vj. Anders Ebbessen vj. Sanctj Knwdzcloster i Otthensse x. Holmecloster iiij. Christiern Randzow viij. Købstæder i Fywn: Otthensse lxxx. Nyborg xx. Kyrtmynde xij. Boghensse viij. Fooborg viii. Medelfar xxx. Atzens xl. Swineborg l. Rwdkøping x.

Lolland oc Falster: Raffnsborg. Aaleholm viij selff. Nykøping xij. [Krøginde gard iij] 1). Sæbbygard iij. Eyler Matssen for Twrebyberck vj selff. Halstedecloster ij. Købstæder i Lollandth oc i Falster oc Langeland: Nykøping xxx. Stubbekøping xxiiii. Saxkøping xviii. Naxkowg lxxx. Nystædh xviii. Rwdkøping vi.

56 Jwtland: biscop aff Aars lxxx. Biscop aff Wiborg lx. Biscop aff Ripe lx. Biscop aff Wendzyzell lx. Her Nicles Ericssen selff xx. Her Hinric Knudssen selff xx. Her Pretbern Podebusk selff xxiiij. Her Magens Giøyæ selff xxx. Her Nicles Høg selff xij. Niels Clemitssen the fleste han kan. Her Thomes Nielssen selff x. Niels Lodwigssen selff viii. Eyler Bryske selff viij. Atzer Brock selff iiij. Thomes Jwerssen selff vj. Gerdt Ericssen selff vj. Eric Stygge selff viij. Eyler Stygge selff x. Prowest i Børglom xvj. Prowest i Westerwig xvj. Widskøle x. Ringcloster. Emecloster

1) Udstreget.

Emecloster xij. Etzenbech iiij. Twilom iiij. Alingcloster vj. Worecloster vj.
Jachim Lycke. Biørn Anderssen. Købstæder i Jwtland: Aars lxxx. Horsnes lxx.
Randers lx. Aaleborg lxxx. Ribe j^{c} xx. Kolding xxiiij. Wedle xxiiij. Grynduw xij.
Wiborg xl. Høringe viij. Nykøping i Morsse xxix. Holstebro xx. Ringkøping xij.
Wardhe xx. Skaffwen xxx. Skiffwe vj.

Sieland: Biscop aff Roskilde j^{c}. Hanss Bilde selff xij. Torbern Bilde selff 57
xij. Henric Aagessen selff viij. Jacob Anderssen selff viij. Jacob Jeipssen aff
Harildzborg selff viij. Anders Bilde selff xij. Frwe Sophiæ aff Jwngshoffuit vj.
Frwe Annæ aff Høgstrop vj. Clare closter i Roskilde iiij. Aage Anderssen selff x.
Kallundborg. Korssøør selff iiij. Krogen. Tryggeuelde ij karlle. Atzerbo selff
iij karlle. Holbeck selff iij. Foffwerholm selff ij. Antwordskowg xx. Szorecloster xx.
Ringstedecloster x. Etzeromcloster x. Knarderopcloster ij. Ebleholt iij. Gaffuenøø
selff iiij. Dwebrødre i Roskilde selff iiij. Sancti Jørgens gard i Ringsted j.
Sanctj Jørgens gard i Slawelse j. Sanctj Jørgens gard i Nestwed j. Købstæder
i Sielland: Køpnehaffn j^{c} xx. Køghe lx. Heddinge x. Prestøø xiiij. Wardbenborg
xiiij. Nestwed lxxx. Skielskør xx. Slawelse lx. Kallundborg xx. Nykøping
i Otzhæret xvj. Holbeck x. Ringstede xv. Roskielde lxxx. Slangerop xiiij.
Stæghe lx. Synøborg vj. Helsingør xxxvj.

Seland: Køpnehaffn lxxx. Roskylde xxx. Calingborig xv. Køge lx. 58
Heddinge vj. Prestøø viij. Wordingborg viij. Nestwed lx. Skelskør viij.
Slauelsse xx. Nykøping i Otzhæret viij. Holbech v. Ringstade xij. Slangerop vj.
Siøborg ij. Stege xxx. Helsingør viij.

Nykøping, Falster, xx. Stupekøping xx. Nachskow lx. Nysted x. Saskøping
viij. Prier i Halsted ij.

Closter i Selandt: Abbeden i Esserom x. Item Ebbelholt iij. Item Knarrop ij.
Item Ringstet x. Item Sore xxiiij. Item Andwordskog xxiiij.

Køpnehaffuens leen. Tryggewelde leen. Høgxstrop. Jwngshowit. Wordingborig. Rynnebechsholm. Korsøre leen. Skioldeness. Kalingborigs. Holbechs. Haritzborigs. Abramstrops. Krogens leen. Thisse for^{ne} lenßmen wore till screffne at wære rede met theres meste macht nar thennom tilsiges.

Breff til lantztinget etc.: Frw Lizabet aff Gurffwe ij. Aff Anes Tunne Palussen iiij. Drotningholm fru Birgitta iiij. Hyrningsholm fru Drude ij. Item Marquard Tegenhusse met the meste. Item Slangerop.

Falster och Laland: Nykøpings leen. Rawensborgs. Aleholms.

Stege leen och Møen.

Schane køpstederne met theres meste macht. Malmø. Landeskrone. Ystad. 59
Trelleborig. Helsingborig. Lwnd. Tummerop. Bostad. Luntertuen. Bææ. Lyckaa.
Rotneby. Sølwitzborig. Aauss. Sommershaffn. Falsterbode. Schanør.

Halmstad.

Halmstad. Lageholm. Ny och Gamble Falkenberig. Ny oc Gamble Vordberig. Konningsbacke. Gassækil.

Closterne i Skane: Abbeden aff Hellegen kircke ij. Item Dwitzcloster ij. Item Tummerop ij. Item Beckeskog iij. Item Herritzwad vj. Item Tauff closter ij.

Til alle lennen i Skane: Helsingborigs leen. Laweholm. Lindholm. Vordberigs. Falsterbo leen. Birritzholm. Hallandzfarelantzting. Gidingherret. Soluitzborigs leen. Blegendfarelantzting. Lyckaa leen. Gladsaxæ leen. Nesbyholm leen. Frosteherrets-ting. Lwndelantzting.

60 Køpstederne i Nørreiutland: Koldinge xvj. Riibe lx. Varde xij. Holstebro xij. Ringkøping v. Viborig xl. Nykøping i Morss xvj. Aaleborig lx. Høring iiij. Schawen xij. Randers lx. Grindow vj. Aarss lx. Horssnes lx. Vedle xij.

Leensmend i Jutland. Niels Ericssen. Her Niels Høg. Mauritz Nielssen. Her Niels Gundessen. Her Strange Nielssen. Frw Dorritte. Anders Tegemad. Her Axell Lagessen. Oluff Friss. Hinrich Knudssen. Erich Stygge. Clawes Krummedige. Lage Brock. Her Anders Jacobssen. Tisse skulle wære rede, nar thennom tilsigis, met theres meste macht.

Lantztinget i Jutland: Koldinglen. Skottborrig len. Riper leen. Vesterherret. Hingherret oc Vlborrigherret. Lwndesness leen. Droms leen. Sønderherret, Nørreherret i Morss. Astrop leen oc al Vendesyssell. Aaleborrigs. Hillumherret. Sletteherret. Rugxsøherret. Tordrop leen. Skiffue leen. Schanderborrigs len och till alle herret, som her Erich i wære haffuer. Kallø leen. Biwgholm leen. Nørrewongsherret. Høneborigs leen.

Swadant breff wort vdgiffuen til lantztingen oc til lennen. Vii Hans met Gudz nade etc. Helse ether alle oss elskelige, verdiige fedre, biscope, prelater, abbeder, priere, riddhere och swenne, vore oc kronens embitzmen, alle frii och frelsse men och køpstedemen, som bygge och boo i N, kerlige etc. Kære wenner, oss er atwaret, at nogre ære uti villie och vele wære vpa wort och Danmarks riges werste, oc ære tog ther icke wisse vpa, vilde wii nødicht komme ether vpa kost oc tæring vden thet swa behoff gøres. Vii mwe tog ey annet end gøre ether swadant witerlicht, vpa thet at wii oc riged skulle ey bliffue ther forsømmet uti. Tha ære wii til eens worden met wore elskelige rigens rad, at wii skulle tilsige ether alle at sidde rede oss och riged til tieniste, nar ether tilsiges. Thi bethe wii kerligen alle for[ne] verduge fedre, biscoper, prelater, abbether, priere, oc biwde alle som wore oc kronens leen haffue, och køpstet men, ati rette ether effter atsidde rede, hwer i sin sted, met then meste macht i kunne affsted komme, met harniske, werrige, kost och spisning ind til sancti Michels dag. Sammeledes biwde wii ether alle, som frii och frelsse kennes och inchtet haffue aff kronen, ati vnner ether frelsse sidde rede met the meste ether tienere, hwer aff ether kand aff sted komme ferduge met harniske och werrige; kost oc spisning skulle wore embitzmen hwer uti sit leen besørge ether vpa wore wegne, swa

swa ati alle, nar ether tilsiges, ære altingest rede at komme ferduge til off til skibs vden al forsømmelsse til landewern, swodane wore oc rigens skade och forderff aff atwerrige, om behoff gøres. Bewiser ether alle her swa uti som i wele wide wort och Danmarcks riges beste, och lader thet engenlunde. In Christo valete. Datum Aruß feria quarta proxima ante dominicam palmarum anno etc. lxxxviij.

Swadane breff finge alle køpsteder ut sequitur. Kære wenner, off er atwarret (ut in priori narracione totaliter habetur vsque peticionem). Thi bethe wii ether alle och wele, ati rette ether effter atwære rede met xx gode verrigende, swa ath, nar wii ether tilbiwde, ære tha altingeste rede atkomme ferduge til off til skibs met harniske och verrige, kost oc spisning ind til sancti Michels dag, swadan wore oc rigens skade och forderff aff atwerrige, om behoff gøres. Ther forlade wii off visselig vpa, och lader thet engenlunde. In Christo (valete). Datum eodem die et loco ut supra.

Swadane breff finge lensmennene offuer alle landene. Wii ærre til eens 65
worden met wore elskelige rigens rad, at wii fore rigens store nytte och behoff skulle haffue eet merkelicht tal folk met off vti wor och rigens tieneste offuer alt wort riige Danmark. Thi bede wii teg och wele, at tu strax retter teg effter, swa at nar wii teg tilscriffue, at tu tha altingest rede æst vden al forsømmelsse at komme til off til skibs met then meste macht, tu kant affsted komme, ferduge met harniske och werrige, kost oc spisning ind til sancti Michels dag. Wii haffue oc tilscreffuet alle frii oc frelsse men, som uti tith leen ærre, at sidde rede met harniske oc verrige, och tu skalt besørrige thennom skib, kost oc spisning vpa wore wegne, alle thennom som icke leen haffue aff kronen, at fyllige teg til off nar thennom tilsiges. Thi bewiss teg her swa uti, som tu wilt wide wort och Danmarks riges beste. Ther forlader wii off visselig vpa och lad thet engenlunde. In Christo (vale). Datum ut supra.

Swmmen aff alle redherskabet oc klosterne v^c oc lxxv. 66

Summa aff købstedherne vj^c oc iij.

Anno domini mcdlxxxvj feria 3^a ante epyphaniam ex Helsingborgh bleffwe 67
thesse tilscreffne at følge oc gøre folk vth at følge myn herres nade til Norghe:

Jwdland: Biscop i Aars l, biscop i Wiborgh xl, biscop i Ribe xl, biscop aff Burglom xl: selff. Her Erick Otzssen selff l[1]). Her Axel Laghessen selff xxx. Her Lodwig Nielssen x [vt at gøre][2]) selff. Her Anders Nielssen iiij selff. Her Anders Jacobssen selff viij. Mawritz Nielssen selff xx. [Per Nielssen iiij selff. Lasse Maghenssen selff vj][3]). Høneborgh iiij vtgøre. Her Anders Friis iij selff, Lønbierck. Swend Torbernssen iij vtgøre, Traneholm. Doctor Erick aff Sleteherrit iij vtgøre. Laghe Brock viij vt atgøre. Westerwigh viij. Burglom x. Witzskøffle iiij. Ringcloster. Ømecloster iiij. Essendbeck ij. Her Niels Høgh. Eyler Stygge.

[1]) Først har der staaet xl. [2]) Udstreget. [3]) Udstreget; istedetfor vj stod først xij.

Stygge. Erick Stygge selff vj, Nørrewangsherrit. Frw Dorothea paa Kolding xij. Hinrick Knwtzssen selff viij [1]). Summa iiij^{c} oc xxj.

Fywn: Biscop Karl selff xl. Her Erick Aagheffen selff xiij. [Ebbe Anderssen][2]) Vrberck iij selff. Her Hans Walkendorp iij vtgøre. Her Cristiern Vrne iij, Harridzsleff gardh vtgøre. Dalwm iiij[3]). Holmecloster ij. Clawes Bryske. Her Johan Hwitkop ij. Kravp sogn [oc Lidø][4]). Summa aff Fywn lxxij.

Sieland: Biscoppen l. [Her Clawes Rønnow][5]) xvj. Her Hinrick Meynstorp viij. Her Engelbrecht iiij vtgøre. Henning Olssen iiij selff. Clawes Neb ij vtgøre. Effwert Grubbe iiij vtgøre. Tønne Palissen ij selff. Per Steen ij vtgøre. Frw Birgitte ij vtgøre. Diderick Jenssen ij. Her Correfitz x vtgøre. Prieren i Andorskow xij. Sore xij. Ringstæde v. Essrom vj. Ebelholt ij. [Slangerup iij][6]). Marquard Teghenhws iij. Holbeck. Erasmus Botzsendal selff følge myn herre til skibs.
68 [Surffwe iij][6]). Hørningsholm ij. Summa aff ridderskabet oc closterne i Sieland j^{c} oc xxxij.

Købstæderne. Sieland: Købendehaffn l[7]). Roskilde xl[8]). Køghe xx. Nestwedh xxx[9]). Kalundeborgh x[10]). Nykøping vj[11]). Skelskør iiij. Ringstædhe vij. Prestø vj[12]). Wordingborgh vj[13]). Holbeck iiij. Slangerup iiij. Helsingør v. Slawelse xij. Summa ij^{c} xxiiij minus.

Fywn: Othens xxxx. Nyborgh iiij. Assnes xx[14]). Medelfar iiij[15]). Boghens ij. Swineborgh xx. Kyrtemynne iiij[16]). Foborg ij. Summa j^{c} iiij minus.

Jwdland: Aars xl[17]). Randers xxx. Horssnes xxx[18]). Wiborgh xx[19]). Ribe xl[20]). Koldinge x[21]). Vedle ij. Worde vj[22]). Holstebroo xij[23]). Aaleborgh xxx. Skawen x. Nykiøping i Morss x[24]). Høringe ij. Ebeltoffte. Grindo ij[25]). Skiffwe ij. Ringkøping iiij[26]). Summa aff købstederne i Judland iij^{c}.

Laaland oc Falster: Saskøping vj. Nystædhe x[27]). Naxskow xx[28]). Stubbekøping viij[29]). Nykøping viij[30]). Steghe xij. Rwdkøping paa Langland ij. Summarum aff Laaland oc Falster lxxj[31]).

69 Thesse screff myn herre til, at hans nade wil skicke thennom skib til theres folk, som the vtgøre skule. Datum Sølwitzborg die beati Marcelli etc. lxxxvj°: Her Anders Nielsen. Her Anders Jacobsen. Per Nielssen. Lasse Maghenssen. Høneborg. Her Anders Friis. Swend Torbernssen. Doctor Erick. Westerwig. Burglom. Witzskøffle. Ømecloster. Essendbeck. Erick Stygge. Frw Dorothea pa Koldinge. Her Hans Walkendorp. Her Cristiern Vrne. Dalwm. Holmecloster. Her Johan Hwitkop.

Copia.

[1]) Først har der staaet xij. [2]) Er i Originalen udstreget. [3]) Først har der staaet: viij. [4]) Udstreget. [5]) Udstreget. [6]) Udstreget. [7]) Der har først staaet xl. [8]) xliiij. [9]) xxiiij. [10]) vj. [11]) iiij. [12]) iij. [13]) iiij. [14]) vj. [15]) iij. [16]) iij. [17]) xx. [18]) xij. [19]) xij. [20]) xx. [21]) vj. [22]) iiij. [23]) viij. [24]) vj. [25]) Ebeltoffte og Grindo stode først tilsammen for iiij, men dette Tal er udstreget og ved Ebeltoffte er bemærket: non est opidum. [26]) vj. [27]) iiij. [28]) xij. [29]) vj. [30]) iiij. [31]) Summen er 66.

Copia literarum. Post salutem. Wither kære N, at wij acte meth Gudz hielp nw strax j sommer nestkommendes atfare til skibs ind i wort righe Norghe fore wore oc righens merckelige ærende skyld. Oc ere wij swo ower eens meth wore elsk. raadh, at wij skule haffwe thiid meth oss eet merckeligt tall folk. Thi bethe wij ether kerlige, ati rette ether effter atfølge oss for^{ne} reyse meth N ethers thienere eller vtgøre oss N well ferduge met harnisk oc werge oc kost oc spisning intill sti. Morthens dagh nestkommendes, swo ati ere til stædhe hoss oss i Købendehaffn xiiij daghe nest effter poske nestkomendes atfeniste. Bewiser ether her vdi som i wele withe wort (oc) righens bæste. Ther forlade wij oss wisselige till etc. Ex castro nostro Helsingborgh fferia 3^{a} proxima ante festum epyphanie domini anno eiusdem mcdlxxxvj.

Copia literarum prescriptis ascripta. Post salutem. Som wij ether nw sist tilscreffwe, ati skulde vtgøre oss ij werghende, at komme till oss til skibs fore Købendehaffn xiiij dage nest effter poske nestkomendes, at følge oss til Norge, wij haffwe forseet thennom met wore eygne skib, som the skule wære paa, som wij wele at the skule følge oss oc thiene oss met paa thenne reyse. Thi bethe wij ether oc nw, ati lade thennom komme ther til stæde innen for^{ne} tiidh met harnisk oc wærge oc kost oc spisning intil sancti Morthens dagh. Datum ut supra.

Item screffs menige Danmarcks raadh oc til at mødhe i Købendehaffn xiiij daghe effter poske nestkommendes. Datum vt supra.

Thesse befoll myn herres nade landene i hans nades frawærelse, ther hans 70
nade war i Norge oc thet screffs til landztingene. Skane: Erchebiscop, her Jahan Oxe, her Knwt Truetzssen, her Laxman. Sieland: Biscop i Roskilde, her Hinrick Meynstorp. Fywn: Myn frwes nade, Claus Bryske. Judland: Biscop i Ribe, her Anders Nielssen, Oleff Morthenssen.

Om gengierd i Skone. Anno domini mcdlxxxvj die epyphanie domini wor myn herres nade j Lund, at han skulde færdes omkring i landet i Skone, word hans nade tilladhen sodan mwelig gengierd, som her findes i thenne effterscreffne copie:

Wij Hans etc. Helse ether alle oss elskelige bønder oc mene almwe, ehwem i helst tilhøre eller thiene, som bygge oc bo i N. Wither kære wenner, at fore wore kære vndersatis bestand oc effter wore elskelige raadz radh, wilge oc begære ere wij her i landet kompne ether oc thennom till hielp oc trøst oc atskicke hwer bandeman, fattigh oc righ, lagh oc ret, hwor behoff gøres. Ther fore haffwe nw werdigste oc werdige fæthre her erchebiscop i Lund, abbethe, priere, prelater, menige klerckerij, riddere oc swenne, friborne oc frelses men vnt oc tilladit oss een mweligh gengierd ower alle theres thienere oss til tæring vdi swo made, at hwerie xx men skule giffwe oss xx skepper haffre, x skepper malt, x skepper meel, ij pund smør, ij sidher flesk

flesk oc ij læss hø. Thi bethe wij ether kerlige oc bywthe alle oc hwer serdeles, ati strax til gothe redhe vtgiffwe for^{ne} gengierd, effter thi som hwn oss tilladhen er, oc antworder henne N paa wore wegne etc. Datum in ciuitate Lundensi feria 2^{a} post epyphanie domini anno etc. lxxxvj.

71 Swo mange hærithe ere i Skone: Helsingborgs læn: Tornehærit, Hardaghershærit, Othenshærit, Rønebergshærit, Ludgudehærit, Søndre Asbohærit, Gydingehærit, Bieriehærit, Nørreasbohærit: her Knwth. Frostehærit: biscop. Lywnshærit, Wæmendehøwshærit, Hæritzstædehærit: til Neysbyholm. Lindholms læn: Jæretzstedehærit, Ingelstedehærit, Oxiehærit, Barehærit. Beritzholms læn: Færshærit. Gladsaxe læn: Albohærit. Willandzhærit, Gershærit: her Laxman. Falsterbodhe læn: Skødzhærit.

73 Skone. Anno etc. lxxxvj feria 3^{a} ante purificacionis Marie lodh myn herres nade forscriffwe hans nades hoffwesinders oc thieneres heste i swo made som her effter screffwet staar. Dalby viij heste: Jacob Anderssen vj, Per Friis j oc Mattis van Lancken j. Owitzcloster iiij heste: Jens Swenske j, Per Tøsing j, Per Lassen j oc Hans Perssen j. Bæckeskow: Jachim Jeipssen iiij. Helgene kircke: Lass Powelssen j, Gudmwnd j, Keld j oc Hinrick Kaal j. Beritzholm: Thomes Kalff iiij. Hæritzwadh v: Per Jenssen j, Reynicke j, Hans Anderssen j, Jon Swenske j, Jep Jenssen j. Lagholm: Awe Perssen iij heste oc Mattis Finne j oc Jes Jwdhe j. Aascloster: Erick Porss iij heste. Byrdinge: Hinrick Clawessen j, Jes Matzssen j, Jes Bossen j oc Mechild Barssebeck j. [Wor frue closter j Lund: Per Jwdhe j oc Hans Smedh j][1]). Lindholm: Anders Hack v. Twmmerup: Anders Hack iij. Gladsaxe: Jep Nielsen j, Mattis Seuerinssen j, Per Bagge. Helsingborgh: [cantzceler iij][1]), Jwen ij, Per Anderssen j, Nis Brock.

74 Sieland. Andorskow x: her Tønne xij heste. Sore x: myn herres heste x. Ringstæde viij: Ascer Brock v oc Axel Ditlefssen iij. Rynebecksholm iiij heste: Hans Griiff iij. Ebelholt iiij: [Per Trvetzsen j, Oleff Mørck, Per Gladh j][1]) Jørgen Nagel iij. Knardorp iij: [Jørgen Nagel iij][1]), Lasse Kraffse ij oc Per Gladh j. Hiørningxholm ij: Per Hardbo j oc Morthen Perssen j. Wordingborg v. Drotningholm iij: Hans Morthensen, Hans Barssebeck oc Jørgen Matzssen iij. Annes ij: [Lasse Kraffse ij][1]). Slangerup iiij. Høygstorp ij. Jwngxhowit [iiij][1]) vj: Nis Brock v. Esfrom viij: Eyler Stygge vij oc Per Trwetzssen ij. Tryggewelde iij: Wolffert van Bockwolt iij. Gwrffwe.

Fywn. Holmecloster iiij: Hans Jehanssen iij. Dalwm vj, libertatem habet isto anno. Haritzsleffgardh iij: Per Fynbo j, Mattis Finde j oc Per Judhe j.
75 Eskebergh iij: Erick Hardenberg iiij. Orebierck ij.

Jwdland:

[1]) Udstreget.

Jwdland. Westerwig v: her Niels Høgh viij. Witzskøffle vj: Rudbeck iiij oc Lass Symenssen j oc Claus j. Burglom x: Jørghen Marckman viij. Essendebeck iiij: Tymme Grim v. Skiffwe iiij: Maghens Judhe j, Per Bossen j, Oleff Mørck j oc Sewerin Palissen j. Koldinge iiij. Høneborgh ij: Mattis Darswend ij. Tordorppe iiij. Lwndesnæs iij: [Gerd Maghenssen][1]) her Jørgen Partzperger iiij. Bywgholm v: her Jørgen Partzperger ij heste. Ømecloster: Eyler Bryske iiij. Hitzhærit oc Wordelæn: her Lodwig iiij eller iij. Sønderhærit oc Nørrehærit j Morss thet haffuer Lass Maghenssen oc j bierck i Laland: iij eller iiij heste. [Aasdorp, biscop Jeip: iij eller iiij heste][1]).

Anno etc. vdi Helsinborgh wort beslutet oc talet om then saagh emellom 79
her Knut Truedssens oc Bent Agessens, at thii komme tiill myn herre oc forwisse oc møde i Køpnehaffn xiiii daghe effther paske. Om Beynt Agessens etc.: scal han ey bigge vthen myn herres oc borgmesteres oc radz samtycke i Halmstede. Item her Oleff Styssens bigne: skall sendes noger gode men oc besee om thet er righet tiill forfangh.

Westeruig: Oluff Mørck j, Cristern Werd j, Knwth Stygge j, Hanss 80
Studh j, Cristiern Bagge j, Søffrin Stygge j, Jepp Køge j, Tord Rask j. Burglom: Michell Barsbeck j, Regneke j, Henrich Kall j, Hans Jeipssen j, Hanss Pederssen j, Lauris Skrædere j, Oluff Laurissen j, Anderss Jelling j. Aaleborgslott: Mattis Hanssen j, Peder Jepssen j, Cristiern Mwnck j, Hintze ij, Anderss Pederssen j. Witzskøle: Kield Pederssen j, Hanss Tydesk j, Twe Brandtwn j, Peer Aass j, Hanss Claussen j, Hans Anderssen j. Schiffue: Mattis Jwde j, Per Bassen j, Mattis Fynne j. Oclosther: Mattis Powelssen j, Niss Jenssen j, aff Wendzsyssell. Lundeness: Per Tøsing j, Per Reberg j, Owe Nielssen j, Stapsen j. Tordop: Hemming j, Cristiern Jehanssen j, Morthen Hintzen j. Asclosther: Niss Bossen, Niss Jenssen. Bygholm: Lauris Skinckell ij. Haritzleuegard: Frille iij. Holmeclosther: Hardenbergs iiij heste. Dalumclosther: Jacop Jeipssen iij hestæ. 81

Helsingborgs len: her Beend Bille. Frostehæret, Lyensehæret, Bemendehøws- 82
hæret, Hæritzstedæhæret: erchibispen aff Lund. Lindholms len: her Tønne. Beritzholmss len: frwe Hille. Gladsaxæ læn oc Albehærit, Westerstade Treding: her Steen Bille. Lageholmss len: frwe Margretæ. Sylffuesborgs len, Bleginghe, Liister, Wiillantzhærit oc Gertzhærit: her Larman. Halmstedehærit oc Aarstedehærit: her Anderss Mwss. Wardbergs len: her Oluff Stigssen. Falsterboo læn: Anderss Basse. Lyckaa læn: Lauris Knob. Isti subleuant.

Thesse hestæ ære forscreffne wdi Skaane. Helgene kyrcke: cancellæres 83
iiij hestæ. Beritzholm: Hanss Anderssen j, Symen j, Jeppe j, Oluff Swenskæ j. Høgby: Jepp Mwnck ij, Morthen Hanssen[2]) j, Lass Thommessen j. Lindholm: Jenss

[1]) Udstreget. [2]) Er vist en Skrivfejl for Hinssen; jvfr. ovenfor Lin. 25, og Pag. 170.

Jenff Perffen j, Per Jonffen j, Søffrin Palliffen j, Kieldh Pederffen j. Byrdinge: Oluff Jeipffen iiij hestæ. Quitzclosther: Oluff Jeipffen iiij hestæ. Heritzuad: her Jenff Brock v. Beckeskow: Kield Gøtckeffen iiij heste. Tummerop: Tomes Wlff ij, Hintze ij. Lagholm: Ebbe Mwnck v. Gladsaxæ: Peder Jwde j, Morthen Tweffen j, Jeff Clemmitzffen oc Laff Harbo j. Vardberg: Claues Aageffen viij heste. Aasclosther: Esbern Prang oc Jeff Søffrenffen ij.

Thesse heste ære forscreffne i Sycæland, Phywn och Jutland. Jungxhoffuet: Aage Anderffen v. Gabenø: Jacop Anderffen iij. Tryggewelde: Jacop Anderffen iiij. Høgstrop: Jep Nielffen ij. Hyrningxholm: Peder Gladh ij. Eblolt: Ebbe Magenffen iiij. Anneff: Atzer Brock ij. Dalum: Jacop Jeipffen v, Jacop Knwtffen j.
84 Haridzløff gaard: Jachim Knwtffen iij. Holmeclosther: Atzer Brock iiij. Høneborg: Eggert Frille iij. Lundeneff: Cristiern Rødh ij. Schiffue: Oluff Skonning j, Jep Michelffen j. Vidskølæ: Lauris Skinckell iij, Eyler Matffen iiij. Bywgholm: Otte Jehanffen iij. Essenbeck: Nielff Loduigffen v. Westeruig: Ebbe Strangeffen vj. Aaleborg: Tønne Bryske iiij, Axell ij. Tordorp: Laff Beck iij. Børlom: Mattis Lycke iiij, Niff Tordffen j, Powell Nielffen j, Jeff Hanffen j, Mattis Jwde j.

85 Jutland: Aerff lx. Horffneff lx. Aleborgh lx. Randerff lx. Rybe lx. Wetle xij. Koldinghe xvj. Wiborgh xl. Gryndo vj. Høringhe iiij. Nykiøbingh xvj. Holstebro xij. Wardhe xij. Rinckiøbingh v. Skaffwen xij. Skiffwe v. iiij^c xl.

Fyn: Othens lx. Swinneborgh xl. Kyrtemynne viij. Affneff xl. Faborgh x. Medelfaer x. Boghens viij. Rwdkiøbingh iiij. j^c lxxxvj.

Selandh: Køpnehaffn lxxx. Køghe lx. Heddinghe viij. Prestøø x. Wordingborgh viij. Nestwed lx. Skelsøør xvj. Slagelff xxiiij. Kalwndborgh xx. Nykiøbingh xij. Holbech viij. Ryncsted xij. Slangerop vj. Steghe xxx. Synøborgh iiij. Helsinghøør viij.

Falster: Nykiøbingh xx. Stubbekiøbingh xx.

Lalandh: Nacskow lxx. Saxkiøbingh x. Nystad x.

Byscop aff Aerff lxxx. Byscop aff Wiborg l. Byscop aff Rybe xl. Electus i Bwrglwm xxx. Her Eric c. Her Axell l. Frw Dorothea xvj. Her Anders Jacobffen xij. Mawerff Nielffen xxx. Lage Broch x. Bygholm xx. Høneborgh vj. Her Anders Friiff viij. Hans Lycke iiij. Frw Margred her Nielff Tommeffens iiij. Swend Torbernffen v. Westeruigh x. Wedskøffle vj. Bwrglwm xij. Ryngklosther viij. Wsenbeck iiij. Her Lodwig Nielffen, Anders Thegemat, her Niels Høgh, Atzer Brock, Oleff Friiff, Axel Jeibffen, Jacob Anderffen, Las Moghensen: met theres macth.

Byscop aff Fyn xl. Hyndzgagell xxiiij. Nyborgh, Nesbihodh, Rwdgard,
86 Hagenskow: met theres macth. Her Jahan Hwitkop iiij. Dalwm viij. Holmeklosther ij. Prowesthen i Otthens. Aelholm xl. Raffnzborgh xxiiij. Nykiøbingh xx.

Seland:

Seland: Byscop i Roskilde c. Korsøør xx. Wordingborgh met sin mact. Holbech xx. Krogen xx. Hogztorp iiij. Harisborgh iiij. Skioldeness xij. Stege xvj. Aness vj. Herningholm ij. Gurssue ij. Kalwndborg xvj. Iwngshoffd x. Triggewell vj. Jøren Daa vj. Drotninghholm vj. Her Engilbret vj. Anwordskow xvj. Soer xiiij. Ringstede vj. Eserom vj. Ebbelholt iiij. Wor ffrwe kloster i Roskilde iiij. Gabenø iiij. Skowklosther iiij. Slangerop.

Anno a natiuitate domini millesimoquingentesimoprimo: 88

Landhielpen vdi Nørrejudlandh. Koldingelænn, Endleherret: Hans Ræff[1]) oppebær landhielpen oc lader brygge oc bage oc beskicke all fittalie till ij skijb fore Koldinge vthen flesk, thet skall findes i Hilgehaffwen, oc betale met myn herres penninge, han fanger aff hielpen, hwess thet oc fracten kaste kan; oc lade ølet, brødet oc fittallien ware swa møget, som folcket kan haffue noch vdi ind till sancti Mickelss dagh; oc folcket skall ware swa meget, som skiben mest bære kan; oc lade sit visse bud følge met, som forwarer oc stander till regenskab fore fittallien, oc hwat thette vill kaste, thet skall betales met landhielpen, bode fract oc fittallie; oc skulle skiben ware fore Hilgehaffuen vdi tredie vege effther paske vden all forsømelse. Notandum: Skiben skulle ware the størsste byen kwnne aff sted komme, vnder høgeste brøde, oc løbe frambelis met folckett ind tiil Kalmar.

Skodborgs læn: Atzser annammer landhielpen.

Ryber lænn, Vesterherret, Østerherret, Nørreherret, Hingeherret, Ylborgsherret, Vandfalckeherret, Nørrelynwngeherret, Medelsomherret, Hitzherret: Nielss Clæmitzsen annammer landhielpen oc brygger oc bager, oc gører aldeles som forschreffuit stander, furst till sin egen kreyer oc swa till iiij skib aff Nykøpingh i Morss; oc haffue Eyler Bryske till hielp till ij skib aff for^{ne} iiij skib met then landhielp, han fanger aff Skiffue lænn, Lundenesslæn, Morss oc Fiantzherret.

Lundenes læn, Skiffue læn, Morss, Fiantzherret: Eyler gører som forscreffuit stander.

Item skal ther icke wære brygder søll eller baghet brøø mere en tiil too moneder, men malth oc rw skall wære mere.

Ørwmme leen: Ebbe Strangessen opber, brygger oc bager fetaller tiil try skiip oc sidhen met alle andre puncter, som forscreffuet stor. Skibene skall wære aff Tiistedh.

Aalborigh leen, Han herret. Aff the try herret, Jacob Anderssen haffuer, som ære Hillum herret, Jersløf herret oc Vindbiery herret: Her Niels Høg brygger oc bager tiil try skip aff Aaleborg met alle andre puncte som forscreffuet stor. Pouel Tollere skall scriffue oc opbære landehielp i [the hærredhe hand sist opbar skatthen][2]) i Skoboo herret, Børlum herret.

Kallsø

[1]) Der stod først: Her Nielss Erichsen. [2]) Udstreget.

Kalløø leen, Rogsøø herret, Ingelaue øø skall Jep Krompen scriffue oc opbære. Brygge oc baghe tiil try skiip aff Randers som for stor met andre puncte.

Skanderborg leen, Bygholms leen, Wongs herret oc tw herreter for Aarss, kallis Bespskipell, skall mesther Jacob Krompen scriffue oc opbere. Bryge oc bage tiil try skiip aff Aarss met andre puncter som forscreffuet stor.

89 Tordrup leen lader her Mogens Gøde scriffue oc opbære.

Rindzherret lader her Prebiørn scriffue oc opbære.

Lawen oc Tooffen: Hanss Hanssen wd aff the køpstædher paa Lawen ij skiip at brygge oc baghe, som forscreffuet star, oc sammeledes lade bryge oc bage til the skip i Swinborgh.

Item her Marcort Rønnow Sundzherret oc Salingsherret.

Hagenskou lenn oc Wissenbergs soghen: Jørghen Marswin han brygghe oc bagher tiil tw skiip i Assnes oc optagher landehielpen i the leen tiil Hagenskou.

Hinssegaffls leen, Rudgardz leen, Haresløff leen, Nesbyhoueslen: Mesther Claus Doo opber skatthen oc ladher brygge oc bage i Boense tiil tw skiip. Item oc ladher oc brygge oc baghe tiil ij skiip i Kerthemynde.

Nyborigsleen, Eskeberig len paa Hinsholm: Jørgen Nagell tagher ther skatthen op.

Korssøør leen: Temme Griim optagher oc ladher brygge och baghe tiil iij skiip i Skelskør. Cum clausulis ut supra.

Ordingborrigh leen, Jungshoues leen, Rønnebecksholmslen, Skiolleneff leen: Hanss Scriffuer paa Wordingborgh optager oc brygger oc bager tiil vj skiip i Nestuedh, som for er rørdh, oc eth i Prestøø.

Steffnsherret, Bieuerskousherret, Tryggeuelle, Høgsterup leen, Halsneff: Tyge Krabbe ladher ther optage oc ladher brygge oc bage tiil Køge tiil iiij skiip.

Kalingborrigh len, Holbecks leen: Jep Langh ladher optage skatthen oc brygge oc baghe tiil eth skiip i Kalingborrigh.

90 Harisboris leen, Horrensherret, Aaſs herret: Mesther Mattis Marcortsen optagher oc ladher brygge oc bage tiil ij skiip i Roskilde oc eth i Nykøpingh.

Kroghens leen: Her Laxman ladher optaghe oc brygge oc bage till iij skiip i Helsingøør.

Møen: Anderss Slodscriffuere optagher oc ladher brygge oc bage tiil iij skiip.

Falsther: Oluff Holgersen ladher brygge oc baghe oc opber skatthen tiil tw skiip i Nykøpingh oc tiil eth skiip i Stubbekøbingh.

Doleholms leen, Geessøør: Otte Scriffuere brygge oc baghe tiil .. skiip i Nystedh oc opber skatthen.

Rauensborrig leen: Mester Tyge lader brygge oc baghe tiil .. skiip i Naskou oc opberer skatten.

Helsingborgs

Helsingborgs leen: Aage Anderssen lader optage skatthen. 91

Falsterboo leen: Her Albret ladher taghe skatthen op.

Lindholms leen och the herredhe som ligge tiil Nesbyholm: Mesther Claus Nielsen aff Swinborg tager skatthen op.

Alboo herret: Her Sten Bilde.

Willans herret, Gerss herret, Feerss herret: Mester Oluff Hack.

Helssingborgs læn: her Bend Bilde. Frostehæret, Lyenssehæret, Bæmonde- 92
høwshæret, Hærritzstedehæret: Erchebispen aff Lund. Lindholmss læn: her Tønne. Beritzholmss læn: frwe Hillæ. Gladsaxe læn og Albohæret, Vesterstade treding: her Sten Biilde. Lageholmsslæn: frue Margrete. Sylssuessborgs læn, Bleginge, Liister, Willantzhæret oc Gertzhæret, [Ysolttelæn] 1): Her Laxman. Halmstade hæret oc Aarstede hæret: her Anders Mwss. Wardbergs læn: her Oluff Stigsen. Falsterboo læn: Anders Basse. Lyckaa læn: Lauris Knob. Isti subleuant precarias.

Thesse heste ære forscreffne vdi Skane: Helgene kircke: canceleren iiij heste. 93
Beritzholm: Hans Anderssen j, Symen j, Jeppe j oc Oluff Swenske j. Høgby: Jeip Mwnck ij, Morthen Hinssen j oc Lass Thomessen j. Lindholm: Jens Perssen j, Per Jonssen j, Søffrin Pallissen j, Keld Perssen j. Byrdinge: Oluff Jeipssen iiij Heste. Duitzcloster: Oluff Jeipssen iiij heste. Herritzuad: her Jens Broch v. Beckeskow: Keld Gøtkessen iiij heste. Tummorp: Thomas Vlff ij oc Hinse ij. Lagholm: Ebby Mwnck v. Gladsaxe: Per Jude j, Morthen Tuessen j, Jess Clemetssen oc Lass Harbo j. Wordbergh: Claues Agessen viij heste. Aassclosther: Esbern Prang oc Jess Søffrinssen ij.

Thesse heste ere forskreffne i Syæland, Fywn oc Judland: Iwngshoffuit:
Age Anderssen v. Gabenø: Jacob Anderssen iij. Tryggeuelde: Jacob Anderssen iiij.
Høgstorp: Jep Nielssen Dareswen ij. Hyrningsholm: Per Glad ij. Ebbelholt: Ebbe 94
Mogenssen iiij. Aaness: Atzer Broc ij. Dalum: Jacop Jepsen v, Jachim Knudsen j. Haritzleuegard: Jachim Knudsen iij. Holmecloster: Atzer Broc iiij. Høneborg: Eggert Friille iij. Lundenes: Cristiern Rød ij. Skiffue: Oluff Skaning j, Jep Mickelsen j. Witzskøle: Lauris Skinckel iij, Eyler Matzssen iiij. Bygholm: Otte Johansen iij. Essenbech: Niss Loduigsen v. Vesterwiig: Ebbe Strangesen vj. Aleborg: Tønne Bryske iiij, Axel ij. Tordrop: Lasse Beck iij. Børlom: Mattis Lycke iiij, Niss Tordsen j, Pouel Nielsen j, Jess Hanssen j, Mattis Jude j.

1) Udstreget.

X.

X.

Tegnelser over alle Lande fra Aaret 1548.

[Iffuer Krabbe en befallingh till thesse effter^{ne} gode menndt Jyrgenn Lycke, Gabriell Gyldennsternn, Hans Styge, Albrett Skeell till Genderup, Erich Krabbe, Erich Skram, Jens Mogenssenn oc Eyler Lycke till Torp, att nogenn tiidt siidenn forledenn haffuer Peder Ebbessen ladt riide ett marckeskell emellom Westløes gaardt och bye oc Østerildt och nogenne byggesteder, som handt menn, mett vrett; att the granske och forfare om samme marckeskell er saa louligenn giordt att thett bør wedt magtt att bliiffue] 1).

Att Iffuer Krabbe haffuer beret, att Per Ebbesen nogen tid siden forleden haffuer hafft nogen godemend emellom Weßløß gard oc bye oc emellom Østrildbye oc Løgehøff, oc samme thid giort ther marcke skiell oc reedet for^{ne} Iffuer Krabbes fader nogen eyendom fran, oc huercken hand eller hans fader vor samme tid steffnd
293 i kette mett theres breffue oc beuißning. Ther fore haffuer for^{ne} Iffuer Krabbe paa then ene oc ffrue Ingeborg Per Ebbesens eptherleffuerske paa then anden siidde haffuer tiltroed for^{ne} godemennd, att thee skulle steffne thennom paa bode siidder for thennom wdj rette mett theres breffue oc beuißning oc siden endeligen dømmendes thennom emellom, om for^{ne} Iffuer Krabbe haffuer nogen rett til samme eyendom, som hannom er frann reedett, eller ey, oc siiden skillie thennom att enthen til mynde eller rette.

Iffuer Krabbe en beffaling tiill theße eptther^{ne} godemend, som Niels Skiell till Nygaardtt, Johan Brochenhus till Lerbeck, Henrick Bind till Wellingh, Chresten Splid till Mindstrup, Claues Albrettsen till Damsgaardtt, Per Galneskiøtt till Sønderskouff. Haffuer berett, att sandemend i Tørrilldherritt haffuer nogen tiidtt siiden giortt marckeskeell emellom Jennom marck oc Høgsholtt marck, att thee grandske oc forffare om ther er rett eller ey etc.

Idem en mißiue till Erick Skram, Jens Mogensen, landtzdommer, Kield Krabbe, Joenn Matzsenn, att som thee tilffornn haffuer foett ko. ma. beffaling att schulle grandske oc forffare om ett marckeskeell emellom Seeld marck oc Lendom marck, oc emellom Selle marck oc Rißom marck, att thee forffare, hues løgne windner som ther er i thend sag, oc siiden døme ther om, cum clausulis.

Frue Gertrud, her Jæhan Biørnsens riidders eptherleffuerske, haffuer ladit beret, att sandemend wdj Sundsherrett haffuer forett hinder nogen eyendom frann, som haffuer verret hindes frij enmercke, oc till frue Mette Korfitzs Hardenbiergs garde liggendes wdj Stoggerupe, som hun siger oc sielff ydermere berette kannd.

1) Det Indklamrede er udstreget.

kannd. Att Anders Emicksen, Axel Nielßen, Per Lauritsen, Jesper Dae, Jyrgen Tiemand, Peder Lycke oc Hans Norbye ther fore inden sex vgger thennom forsambler oc gransker oc forsfarer, om sande mend vdj Sundsherrett haffue saa retteligen foret hinndes eyendom fran, at thet bør veed magt at vere. 294

Her Axell Bragde en befalingh till Michell Brockennhuff, Frandtz Brockennhuff, Erich Bilde, Steenn Bilde och Claus Bryske, att the granske och forfare om en mølle, som Anders Emichsen haffuer ladett opsette offuenn for Hattebecks mølle paa Jordeløsse marck, om hun er bygdt hannom for neer, hannom till skade paa hans eyendom, och om samme mølle er vpsatt effter lougenn eller ey.

Ett breff til Eyler Hardenbierg, at hand indskicker vdj myn herres skib, som myn herre skicker til hannom, ij[c] lester kalck oc j[m] legther.

Anders Høg skipper et breff til Per Goske, at han skyer thenne skipper fittalie til Gutland oc en styre mand hiid tilbage egen.

Drottning Soffie aff Kyell fick breff attmue paa thenne tiidtt lade wdriffue aff Danmarck j[c] xxx øxenne. Datum Flensborig wor frue tiidtt natiuitatis anno 1548.

Hertug Hans fick i lige mode breff attmue lade wdriffue j[c] øxenne. Datum vt supra.

Hertug Alluff fich i ligemode breff attmue lade vddriffue ij[c] gres øxenne. Datum vt supra.

Sander Leyll fiick breff ßom her eptherfylligher. Christiann etc. Vor gunst tilforrn. Wiidtt att ßom thu tilforn haffuer faaett wor schriiffuelße att skulle anholle ett aff the Engelske skiiff och gotz, ßom ligge ther for Helßinngør, saa giiffue wij tegh tilckende, att koningen aff Engelandt haffuer nu schreffuit oß till, att hues the Engelske haffue tagett fran wore wnderßaatthe, thet skulle the fanghe igienn, wthj huilckiitt thu ytthermere haffuer att forfare leyglighedenn aff thenne copiie, ßom koningen aff Engelandt oß tilschreffuitt haffuer. Thij bede wij tegh och wiille, att thu giiffuer alle the Engelske skiiff och Engelscke gotz forløff att løbe theres kaas, ßaa manghe ßom thu haffuer arresterett, och thør thu aldelis ingen aff the Engelske anholle paa thenne tiidt, thij wij forße oß endeligen till konningen aff Engelandt, att wore wnderßaatthe fanghe theres gotz ygienn, hues thenom bør att haffue mett rette. Sameledes skiicke wij teg wortt breff, ßom wij nu paa thet nye haffue tilschreffuitt konningen aff Engelandt, att thu therfore wdtgiør nogen mett fuldt magtt paa thiine egne och andre wore wnderßaattes wegne, ßom haffue faaett skade aff the Engelske, till koniingen aff Engelandt medt ßamme wortt breff, och huilcke ßom thu wdtßender till konningen aff Engelandt, att thu tha tilßiigger thenom, att the fortøffue ther ßaa lenghe, indtill the haffue faaett dom for, ßegh paa the Engelske, ßom haffue tagett frann wore wnderßotte, paa thet att the 295

Engelske

Engelske icke skulle haffue thennom ther att wndtskylle mett. Och ther som thu och andre wore wndersaatthe icke tha fanger igienn hues the Engelske haffuer tagett thennom frann, tha kommer ther well y foraariitt aff the Engelske skiiff och Engelske gotz wtthj wore strømme, tha wille wij lade thennom arresthere och tha betencke tegh och andre wore wndersaatte, som haffuer faaett skade aff the Engelske. Her wiidtt att retthe tegh epther. Beffallendes tegh Gudt. Schreffuett paa wortt slotth Collinghus sancthj Bartolomej tiidt aar etc. mdxlviij.

Tiisse epther[ne] kiøpsteder fiick breffue som her eptherfylger:

Siellandt: Kiøppenhaffnn. Helsingøør. Køghe. Roskilde. Hebbinghe. Wordingborrigh. Prestøøe. Nestuedt. Stegghe. Korsøør. Callingborrigh. Sckelskør. Nyckøbiingh y Otzherrett. Holbeck.

Smaallandenne: Nyckiøbiingh y Falsther. Stubbeckøpiingh. Nagskoff. Sarckøpiingh.

Sckaanne: Malmø. Landtckrunne. Helsingborriigh. Falstherboo och Skanøør. Trelleborrig. Ystheb. Sømmershaffnn. Sylleßborriigh. Rodnebye. Lycko. Auskier. Aahus. Halmsteb. Falckenbierriigh. Wordtbierriigh.

Forbud om salttet kiød. Christian etc. Vor gunsth tilfornn. Wiider, att wij ere kommen wthj forfariingh, huorledes att ther er stor dyer tiidt wtthj wortt riige Danmarck wtthj thet, att ther føres saa møgett salthet kiødt aff landett. Thij bede wij etther och wiille, atthj aldelis ingthet salthet kiødt tilstede att
296 wdtføres aff riigett ther fore etthers byy, før y anderledes wor schriffuelse ther om fangendes worder, wden ther som ther wdtløber nogenn skiiff fran ethers bye, atthj tha tilstede att skipperne beholde en tønne eller ij saltthet kiødt till skiiffsfolcks wnderholdiingh, som the behoff haffue, och ingtthet ydermere, och atthj strax lade forckynde thette wortt breff for almuen, att the kunde wiide thennom ther epther att rette. Her wiider att retthe etther epther och lader thet ingenlunde. Beffallendes ether Gudt. Schreffuet paa wortt slott Flensborriighus søndagen nesth epther wor frue dagh natiuitatis aar etc. mdxlviij.

Fick Jyrgen Persen, renttemester, breff att schulle slye hertugen aff Løneborig j[c] øren, eptther som hand wed att hand pleyer att fange aff ko. ma., oc tage ther poo hans quittantz, oc slyr thet saa, att hand vißeligen vdfanger samme øren ehuad raad hand finder ther till. Ex Flensborig fredagen post natiuitatis Marie anno 1548.

Iffuer Krabbe ij sandemendtzsbreffue till Bryskeherret. Idem j vpreysningh paa sandemendt i Holmundtzherrett for nogenne karle, som the suore quitt for woldt, och haffue vppetingett emodt Iffuer Krabbe paa ko. mats. wegne. Hans Holc felde thennom.

Item

Item breff till alle bynder och kronetienere, kirke tienere, canicke tienere, at huer ager x leff vedh til Koling met thet første. Ingen vndertagne vdhen aleniste adelens tienere.

Breff till bønder och kronetiennere, cannicketiennere etc. vdj Skatzherrett och Giøringherrett, att the age j laff wedt och j laff strøelsse till Riiberhuff, nar och huor Claus Siestede thennom tillsiigenndes worder.

Item bleff hertug Fredericks drauantther xx forscreffne i borgeleye wdj Juttland, x vtj Warde oc x vtj Holstebro, her aff Flensborig torsdagen post exaltacionis crucis aar etc. mdxlviij°.

Breff till Frantz Brochenhus, att her Eske Bilde haffuer berett for ko. ma., 297
huorledes att ther er en eng giffuen fran en Per Lyckes gaarde, saa haffuer ko. ma. nu beuilgett oc samtyckt, att hand maa beholle same eng, dog att hand schall giffue then landgille till kiercken, som ther pleyer aff att gaae, och Frantzs Brochenhus schall thage aff hannom egen hans bekiendelße breff, saa att hand kiender seg att (haffue) then i lie oc lon aff kiercken. Datum ex Koling tisdagen post Michaelis anno etc. 1548.

Theße eptther^ne lenßmend fick ko. ma. breff, att thee strags paa foraarett skulle forskicke till Kiøpnehaffn eller Helßingøør thee fleste huder, skind, telle oc anden deell, thee kunde afflade, oc thet lade andttuorde Sander Leyell till att kiøbe ko. ma. hoffklede fore. Datum vt supra.

Axell Jwll, Hans Stygge, Per Bilde, Her Otte Krumpen, Frantzs Bille, Jffuer Krabbe, Jyrgen Lycke, Effuertt Bildtt, Claues Sestede, Chresten Munck, Frantzs Brochenhus, Eyller Rynnow, Per Godske, Herløff Trolle, Knud Persen, Tage Tott, Jesper Friiss, Stye Porß, Roskilde.

Breffue till alle kiøpstedernne offuer Sielland, Skone oc Smoolandene till byeffogetherne eller huem som haffuer beffaling att wpbere ko. ma. fiße oc told, att the strags mett thet allerførste forskiicker till Eskild Oxe hues thee haffue aff same syße oc told, oc hues egen staar ther aff, thet schulle thee wdførdre oc forskicke thet oc saa till Eskild Oxe. Dat. vt supra.

Breff till Eskild Oxe, att hand retther seg eptther strags att wdkreffue hues eptther stoed som end nu egen staar aff skatthen bode i lenen oc i kiøbstedernne, oc att hand anamer aff tollere oc andre, som ko. ma. haffuer forscreffuit till hannom, oc tesligeste hues gienger som komer aff Norge, som h. ko. ma. kand haffue till att beløнne h. no. folch mett oc andre, som ko. ma. er skyllige. Dat. vt supra 1548.

Item breff till Sander Leyell, att hand mett thet allerførste tiltencker att lade bestille ko. ma. till hans nades hoffklede huar møgett oc huadtt farffue, effther thenne indlugtte sedels lydelße, so att ko. ma. mett thet allerførste paa foraaret maa

maa bekomme same hoffwantt, oc giiffuer ko. ma. hannom tilkiende, att hans ko. ma.
298 lensmend offuer alt Danmarck, som haffue hans ko. ma. regenskaffs slotte oc gaarde, att thee strags mett thet allerførste paa foraarett forskicke thet meeste huder, skind, tellig oc andett, som thee kunde ombere, entthen till Kiøpnehaffnn eller Helsingøør, oc thet anttuorde Sander Leyell, oc hand schall giffue thennom quittantzs egen. Huilckett forne Sander Leyell schall betalle same hoffwantt mett, oc ther som thet icke wille tillrecke att betalle mett, thaa will ko. ma. lade forstrecke hannom mett kornn, pendinge eller anden deell, som hand kandtt betalle same klede mett. Datum Kolinghus mandagen post Michaelis anno 1548.

Item sedelen i Sander Leyels breff er thette epthernе lydendes om same hoffwantt. Item lxxxiiij støcker leffuerffarffue engelst till kiorttell. Item xxiiij støcker huitt engelst till hoße klede oc farffue. Item jc xlvj støcker sardog. Datum vt in literis.

Breff i lige maade till Per Hansen paa Aggershus om fordug till same hoffklede, att hand schulle lade thet bestille i Holland eptther thenne indlugtt sedells lydelße, oc thes tilbehoff lader hugge delle, legtther oc sparer, eptther som hand wed thennom kand tiene i Hollandtt att betale thet mett. Datum vt supra.

Item same sedell till Per Hansen. Item ijc støcker fordug. Item iijm alne wblegtt lerritt till foder.

Her Anders Bilde en befalling tiill theße epthernе godemendt her Per Skram, Knudt Persen, Børre Trolle, Holger Rosenkrants, Jøren Wenstermandt, Claus Eggersen, att handt haffuer berett faare ko. mt., att Laffue Broch fordrister ßeg tiill oc inddrager oc iage wdj ko. mt. frij ennemercke paa Møen wdj Stubberup riis oc Østherborg ßøømoße oc tesligeste anderstedes paa ko. mts. skoffue ibidem mett reff oc recker mett hands tienere oc ander gode mends tienere ther paa landit, att the forfare hues rettiighet handt ther tiill haffuer, oc thet giffue bescreffuit fran thennom.

Cresten Munck oc Gerdt Bryske en forscreffttt till Anthonis Bryske och Werner Suale, att the tage gode menndt till thennom och døme ther paa, om sandemenndt i Schoubyherrett haffue suorett Nils Hanssen i Sønderße herreuerck offuer mett rett eller ey for en karls kleder, som bleff ihiell slagenn i hanss gaardt.

Jens Klyne en forscrifftt paa Hans Nielßens wegne i Willesløff till capitell i Riffue, Niels Lange, dobeltt landgille.

Nota. Teße effterscreffne lensmenndt vdj Norge, som er her Claus Bilde, Peder Hanssenn paa Aggershuff, Christoffer Huittfeldt och Christoffer Galle ffinge breff att skulle vdenn aldt forsømmelße forskicke nedt till Kiøpnehaffnn wedt thennom sielffue eller theres fulde wiße budt hues sølff oc pendinge som the hagde vppeborett
paa

paa ko. mats. wegne for giengerdt, saa thett wisseligen er framkommen inden iyull førstkommenndes i thett aldersieneste. Datum Collingh sancti Dionisij afften aar etc. mdxlviij.

Peder Bilde Eskessenn ffich ko. mats schriiffuelsse att skulle forlegge 299
Henrich Platennslaar mett en lesth rogh, tuo lester maltt, j tønne smør och x fiider flesk, till saa lennge handt thett vdj fremtiidenn kunde betale igenn. Datum Collingh søndagenn post Francisci confessoris, aar etc. mdxlviij.

Palli Jyull i Wdtstrup en befalingh till thesse effterscreffne gode menndt Cresstenn Fassi till Wennergaardt, Nils Jyull till Aabergh, Nils Kragh till Kellingbergh, Jffuer Keldssenn till Stubbergaardt, Erich Grøenn till Wlsundt, Jens Thomissenn landtzdommer, att the liige oc legge then gaardt oc boell vdj Wldborgherrett i Nessom soggenn i Østerbye, som Matzs Jenssenn och Søffren Clemettssen paa boer, oc er ko. mats. godtzs, emodt nogett andett godtzs, som forne Palli Jyull will wederlegge ko. mat., liggenndes vdj forne Wldtborgherrett.

Anders Clemmendtssenn i Hallerup och Peder Findtzenn ibidem en forscrefftt till frue Jngeborgh Peder Ebbessenns, att the haffue berett for ko. mat., att hun haffuer meste partenn aff eyendommenn frae theris gaarde och will dogh haffue landgildenn liige stoer ther aff, att hun retter segh selff ther vdindenn.

En forscrefftt till Rasmus Pederssenn, stigtsschriiffuer vdj Wendelbostigtt, att handt fornøger docter Oluff, superintendentt vdj forne Wendelbostigtt, hues aarlige rentte som handt bør att haffue effter wor ordinandtzs lydelsse, och ther till mett j tønne smør och en oxe, som ko. mat. haffuer forberett hans rentte mett, effter som her Peder Thomissen tillfornn fongett haffuer.

Her Peder, forstander i hospitalett i Aalborgh, en forscrefftt till the iij landtzdommere, att handt haffuer berett, huorledes att en gaardt, kallis Gamskier, mett synn tilliggelsse skall were kommenn fran forne hospitall, som nogenne bønder haffue vdj were, att the ther for steffne samme bønder for thennom vdj rette mett hues breffue och beuisningh, som the haffue paa samme gaardt, och haffue tillscreffuitt Axell Jyull, att handt oc skall giffue segh vdj rette om samme gaardt, att the therfor døme ther paa, huem samme gaardt bør att haffue mett rette.

Ett breff till Axell Jyull, att handt giffuer segh till Wiiborgh och gaa ther vdj rette att forsuare the bønder, som forne gaardt haffue vdj were, hues handt kandt giøre ther vdindenn mett rette.

Ett breff till Axell Jyull, att forne her Peder er begerenndes en gaardt kallis Aslundt till magelaff, att handt schriiffuer ko. mat. till ther om, om handt kandt ombere samme gaardt fran slottett.

Ett breff till Axell Jyull, att forne her Peder haffuer berett, att the

fattige

fattige vdj hospitalett skeer stoer vrett vdj Giislom marck, att handt ther for tillhelpper att thennom maa skee saa møgett som rett er.

Forne her Peder en befalinge till thesse effterscreffne gode menndt Axell Jyull till Willistrup, Michell Nilssen till Kiøe, Lucas Krabbe till Westergaardt, Keldt Krabbe till Nibbell, Peder Krutze till Kieldgaardt, Baltzer Maltteſſen till Rebestrup, Jyrgenn Høgh till Klarupgaardt, Pouell Wognssen till Støttrup och Peder Munck till Haffbroe. Haffuer berett huorledes att ther skall were kommenn nogenne ennge fran en gardt kallis Huandstrup, att the granske och forfare om the ere kommen ther fraa mett rette eller ey.

300 Forne her Peder en forscrefftt till Axell Jyull, att handt haffuer berett, huorledes att closterett er møgett bøgfaldenn; att handt ther for betaler the fattige igenn hues tymber, ett ancker oc altt andett, som handt er skylligh the fattige, som handt sielff will staa wedt ende att suare till.

Forne her Peder en forscrefftt till Axell Jyull, att handt haffuer berett huorledes att ther er trette emellem then capellann paa Schauffuen och borgerne ibidem for hans vskickelighedt, att handt ther for steffner samme capellann for segh vdj rette, offueruerendes docter Oluff, och ther som hans brøsth tha findes, att handt tha flyer hannom ther fraa, saa att forne her Peder kandt flye en anden capellan i thett stedt igenn. Och ther som samme capellann will true eller feygde, att handt tha tager borgenn vdaff hannom eller foruarer hannom saa lennge, att handt setter borgenn for segh oc will nøges mett liige och rett.

Anno 1548 løffuerdagen post Dionisij fick theeße eptthernе leenßmend scriffuelße om øxen, som thee tilffornn haffuer foed ko. ma. scriffuelße om att schulle haffue i forraadtt, att thee schulle beholle thennom hoes seg oc lade thennom stalle till wider beskedtt:

Claues Sestede saa mange som hand haffuer foed scriffuelße om. Frantzs Bilde saa mange som Hans Stygge fick scriffuelße om. Effuertt Bild paa Aakier jc øxene. Per Bilde i Aars xl eller jc øxene. Hans Stygge paa Randersgaard, Eßenbeckcloster oc Østrup jc øxene. Jyrgen Lycke saa mange som hand fich scriffuelße om. Her Otte Krumpen saa mange som hand fick scriffuelße om. Tesligeste till Axell Jwll paa Aalborighus.

Thesse effterscreffne fruer ffrue Citzell Erich Krombiiges effterleffuersche, ffrue Ermegaardt her Jyrgenn Podebuskes ridders effterleffuerske, ffrue Elizabett Claus Siestedtzs och ffrue Magdalene Jffuer Krabbes ffinge schriiffuelsse att skulle giøre theres største fliidt till att lone till ko. mats. behoff och haffue tillstede, nar the ydermere finge ko. mats. scriffuelsse, the fleste flamske kleder, silcke sperlagenn och andett, som ko. mat. kunde lade drage thett store sall mett or andre herremagh heer-

heer paa Collinghuss, om behoff giøres, indenn xiiij dage effter thette datum regnendes. Søndagenn nesth effter sancti Dionisij dagh aar etc. mdxlviij.

Breffue som skall forschriffuis tiill leennssmendenne om flesk att forskiicke 301
hiidtt tiill Kolldinghus, mandagenn nest epther Dionisij 48:

Ittem ett breff tiill Jørgenn Lycke paa Schandelborg, heller vdj hanns frauerelse till hanns foghedtt, att handtt strax hiidtt forskicker iij^c sider flesk.

Ittem vdj liige made ett breff tiill Effuertt Biilld paa Aackier, att hand strax hiidtt forskicker ij^c siider flesk.

Ittem ett breff tiill Niells Jennssenn, stiigts schriffuer vdj Aarhusstiifftt, att hanndtt nu strax mett thett aller første tiilltenncker att lade bestiille saa, att alldtt k. mts. thynnde haffre ther vdj stifftett motte strax afftersklis oc liigge tiill rebhe indtiill handtt ther om fangher wiidher schriffuelse. Sammeledes oc att kon. mts. thynnde byg oc nu strax vdførderiis oc att lade thett giøris vdj malltt thett aller første møgelliigtt er, oc att thett oc bliiffuer alltt tiillrede lagdtt indtiill handtt ther om fanger schriffuellse.

Lauritz Jesperßen en forscriifftt till landtzdommeren i Fyen, att hand helper hannom ther wdinden ßaa møgett som rett er, att hand haffuer berett, att xij neffninge i Bogherritt haffuer suorett hannom hussfredtt offuer, som hand meener mett wrett.

Item bleffue forschreffuitt till Lemuiigh v aff the x draffuantter, som laae i borgeleye vdj Holstebroe. Datum Collingh fredagenn post Calixti mdxlviij. Relator Knudt Gyldenstern till Thym.

Temmer som er bestiledtt till bygningen her paa Kolinghus. Item fran Aggershus xlv sparer, huer xviij alne lange, oc iij^c tylther dieller. Item fran Gullandtt sex ßindz tiuge bielcker, huer xviij alne lange, j alne paa kantthen, ij^c tylther skarboer.

Mester Anders Schouffgaardt en befalinge paa capittels wegne vdj 302
Wiiborgh till tesse effterscreffne godemenndt Peder Krußе till Balle, Enuoldt Krußе till Winge och Anders Poelssenn till Lundt, Lauris Krogh, raadmandt i Wiiborgh, Seuerin Jenssen oc Peder Heggelundt, raadmendtt ibidem, att the grandske och forfare om ij gaarde kallis Røgdruppe, huadt then bygningh werdt er, som the ij bønder haffuer bøgdt paa samme gaarde, som the nogenn tiidt siidenn forledenn finge i pant aff capittell vdj Wiiborg.

Breffue om fitallies affgiffter at forskicke till Kolbinghus tiill thesse epther^{ne} lensmend vdj Nørintlandt:

Tiill Erick Banner om hans fitallies affgifft aff Kalløø. Tiill Niels Kieldsen paa Bøffling om hans fitallies affgifft aff Bøffling. Tiill Alb(r)icht Skeell

Skeell om hans affgifft aff fitallie aff Børglom och ther tiill hans pendings affgiifft och ther aff. Vdj liige maade tiill Iffuer Lycke aff Vordegordt. Vdj liige maade eth breff till Erick Rudt vdj Westerwiig, at hand strax fremskicker hans affgiffts fisk aff for^{ne} Westerwiig.

Item eth breff tiill Peder Jude paa Lundenes, at hand strax hiid skicker thend tønde lax och the xx spege laxe aff Lundenes affgifft.

Iffuer Krabe citat Hans Persen i Jenom och sandemend y Tørildherret for j breff, som thii haffuer fram boritt.

Hermind Skeyell fiick breff tiill her Otte Krumpenn som eptherfylger etc. Chriistiann etc. Vor synnderliige gunst tiilfornn. Wiider att off elsk^{e} Hermind Skeyell, wor secreteer, haffuer berett for os, huorledes att hand icke endnu haffuer fangiitt the murstenn igen, som wij er hannom skyldiige oc hand haffde lont off tiill wor biignings behoff paa wortt slott Aalborig huff, thii bede wij oc begierre, att eptherthij hand nu beuist her for off met off elskelige Axell Juls, vor mand, tienner oc embismand ther sammesteds oc hans fogetz quitantzer, att hand haffuer ladiit leffuerere samme mursten tiil samme wor bygnings behoff, attj tha strags mett thet allerførste lade offuer andttuorde oc leffuerere hannom saa mange stenn igenn paa wore wegne, som hand kand giøre beuisseliig att hand haffuer leffuererit paa for^{ne} Aalboriighus, oc attj forhandle thet saa, att wij icke ydermere bliiffue tiiltaliit for same sten. Datum Kolling løffuerdagenn nest epther sancte Lucie virginis dag aar etc. mdxlviij. Vnder vort siignet.

303 Fitallie at forscriffue tiill Koldinghus tiill kon. mats. vnderholding, søndagen epther sancte Lucie dag 1548:

Tiill Claues Sestede aff Riiperhus: Rog iiij lester. Malt vj lester. Haffre vj lester. Smør iiij tønder. Huilling xij^{m}. Sculler viij^{m}. Strandsalt ij lester. Saltet fisk viij lester. Flesk iij^{c} sider. Faarkroppe ij^{c} kroppe. Thør gees ij^{c}.

Tiill Effwert Byld aff Ackier: Rog vj lester. Malt viij lester. Haffre viij lester. Smør vj tønder. Flesk ij^{c} sider. Saltet kukiød vj tønder. Saltet farkødt vi tønder. Thør gees ij^{c}.

Fran Arhus gordt: Rog iiij lester. Malt viij lester. Haffre viij lester. Smør vj tønder. Flesk iij^{c} sider. Saltet kukiød j lest. Saltet farkiød vj tønder. Tørre gees ij^{c}.

Fran Randers gardt: Haffre xv lester.

Fran Scandelboriig: Rog iiij lester. Malt iiij. Haffre vj lester. Smør vj tønder. Flesk ij^{c} sider. Saltet kiød vj tønder. Saltet faarkiød iiij tønder. Tør gees ij^{c}.

304 Fran Sylckeborig: Rog iiij lester. Malt vj lester. Haffre vj lester. Smør

vj

vj tønder. Flesk v^{c} sider. Saltet kukiødt vj tønder.. Saltet faarkiødt iiij tønder. Tøre gees ij^{c}. Tøre giedder och brassenn xij tønder.

Issuer Lycke en beffaling till theße eptther^{ne} godemend Erick Krabbe till Bustrop, Erick Skram, landtzdomer, Axell Jwll till Willestrop, Michell Nielsen till Kiøye, Mogens Juell till Kartofftte, Kield Krabbe till Rebbell oc Balßer Maltesen till Reustrop. Jdem haffuer berett att Joen Matißen till Torstelundtt haffuer nu nylligen indførdtt ett bygge i Rosted marck mitt i hans fedrifft, som aldrig haffuer werett bygge tilforn, oc att hand oc hans fader haffuer haff(t) vtj heffd oc brug mett fedrifftt, lyngslett oc tørre grifft, som hand siiger, att thee godemend grandske oc forsfarre om same bygge er saa lougligen bøgtt att thet bør att were wed magtt eller ey.

Issuer Krabbe en befalingh till Nils Skeell till Nygaardt, Claus Albretssen till Damsgaardt, Henrich Windt till Wellingh, Crestenn Persenn i Stubdrup, Marttenn Olussenn i Jellingh, Las Mortenssen i Tuedwedt, Nils Jenssen i Bøllingh, Oluff Brun ibidem, att the grandske och forsare, om kronen eller Peder Skeell till Hesselballe eller hans moder haffue nogenn inde aff Jyrgenn Skouffgaardtzs iordt till Skouffgaardt, vdj Bierløff marck, som handt nu tretter paa, eller ey.

Throendt Olßen citat Jens Tiellufssen, att møde faare ko. mt. her i Danmarck, ehuar koe. mt. er nu sancte Mortensdag offuer ett aar først kommendes.

Anthonius Bryske och hans mettarffuinge en befaling till Erich Schram, Jens Mogennssen, Crestenn Fassi till Wennegaardt och Hartwigh Schram till Oderglundt, att grandske oc forsare om ett bygge, som Peder Ebbessenn haffuer ladett indføre vdj Slumstrup marck, huilckenn Slumstrup marck theres fader hagde maglagdt segh till aff kronenn for nogett theris møderne godtz, om samme bygge er saa louglìgenn bygdt oc vpsatt, att thett bør wedt magtt att bliiffue, eller ey.

Theße eptther^{ne} hoffzinder haffuer borgeley paa Hald oc Otte Rud haffuer thenom i beffaling:

Otte Rud v heste. Otte Roßenkranz v heste. Christoffer Giøe v heste. Falch Giøe v heste. Lauge Broch v heste. Torbiørn Nielsen v heste. Per Chrestenssen v heste. Niels Krabbe v heste. Erich Wrne v heste. Maltj Jensen v heste. Albrett Mus ij heste. Johan Domstrop ij heste. Pallj Grubbe j hesth. Jacop Rißmaßuendtt ij heste. Summa xxxxxvij heste.

Theße eptther^{ne} hoffzinder haffuer borgeleye wtj Alborig oc Jyrgenn Bilde 305 haffuer beffaling offuer thennom:

Jyrgen Bilde v h. Herttuig Bilde v h. Stenn Roßenspare v h. Hans Lauretzsen v h. Gregers Holgersen v h. Lauge Wrne v h. Biørn Kaaes v h. Ficensius Lunge v h. Eskild Giøye ij heste. Mortthen Griis ij h. Jyrgen Daa ij h. Axell Banner v h. Jens Trudsen v h. Summa lv heste. Paa

Paa Silckeborig Johan Giøßwin mett xxv aff ko. ma. heste, oc Hans Bilde er ther oc mett iiij store heste oc en klipper.

Item paa Aakier staar xx aff drottningens heste i borgeleye.

Och drog tiße for[ne] huer i syn borgeley her fran Koling mandagen nest eptther sanctj Martinj episcopi dag anno 1548.

Breffue om natteleger till kiøpstederne tiill vnderholding tiill kon. mats. hoffsynder met folck och heste fran Kolding och Wiborg och Alborig, feria 5[a] post Martinj 1548:

The tiill Alborig sculle: Vdj Wedell j natt. Vdj Horßens j natt. Vdj Arhus j natt. Paa Tordup j natt, Hans Stiige. Vdj Hoffbro j natt, borgerne. Vdj Hellom herret j natt, Axell Juel.

The tiill Viborig sculle: Vdj Vedell j natt. Vdj Horßens j natt. Vdj Emcloster j natt, heller udj Rye; holler abbeden. Vdj Lyßgards herret vdj Almyndby j nat, Frantz Bilde.

Ett breff tiill borgemester och radmendt vdj Wiborig, att the forskaffue kon. mats. hoffsynderne och folck gode herberger och staldrom tiill heste och hiøø och strøelße for-pendinge; her Otte Krwmpen skall betale thennom thet och vnderholde folcket paa kon. mats. gord vdj Wiborig.

306 Teße epther[ne] skulle haffue wpresning: Søffren Persen i Fillerup [herritzfogit] [1]) i Hatzherrett, Søffren Fog i Blede, faare ett sandemends thog emellom Thruedstrup marck, Ogedrup march, Therndrup, Thofftum, Ganstedt oc Suende sogne marck, som Effuert Bildt felde.

Breff till Per Hansen aff Aggershus, att hand anttuorder thenne skipper l tyltther dieller.

Item ett breff till Per Godske, att hand anttuorder same skipper saa møgett fetallie, som hand behoff haffuer till Aggershus oc siiden hiid egen.

Item ett breff till borgemester i Miedelffar, att hand anamer vj store lesther saltt, att hand lader thet forware till Iffuer Krabbe lader thet hentte.

Ett breff til Frantzs Bilde, at hand lader brende thenn meste taghsteen oc muersten, hand kand affsteed komme, oc then lade neder førre til Guden paa Ans fiergested, ther skall Hans Stygge then lade annamme, oc hues hand nu alreede haffuer ladet brend, att hand then oc lader fram førre til Guden.

Sammeledes skicker ko. mtt. mester Jacob Byggemester til Silcke(borg), som skall lade hugge noget temmer vdj Silckeborg skuoffue, at Frantzs ther
307 for lader hannom foruiße samme temmer at lade hugge, huor mindst skouffskade er.

Et

[1]) Udstreget.

Et breff til her Claus Bilde oc et til Lauge Vlfstand, at thee flyr Hans Stygge huer et skiib temmer, epther som han thennom ther om tilscriffuendes vorder.

Per Iuer i Holmestoel er fredløes giort, for hand giorde ting freed veed Gierne herret.

Her Eske Bilde fick breff att schulle forskicke till ko. ma. thette epther[ne]: Item ko. ma. thet libett falckenett. ½ lest lax. ½ lest bergenfisk. j tønne selspeck. ij tønner løg. ij tønner huide roer. Item en aff finckeffengernne, som kandtt mett thet finckehertt, mett kiøcken oc brygerß paa Kiøpnehaffnn, att hand bestiller thet eptther som ko. ma. haffuer beffaledt.

Anne Peders datther i Anderup sogn i Strudnodt.

Her Otte Krumpen, Erick Skram, Jens Mogensen, her Christiern Friiß, Oluff Glob, Michel Nielsen til Kyøe, att for[ne] godemend tage til thennom sandemend vdj Hingstedherret oc skiellie Erick Banner oc Gabriel Gyldenstierne at om en trette, som thennom emellom er om ett marckeskiell imellem Huarre oc en aff kronens garde kallis Fratrup, enthen til mynde eller rette.

Thiisse epther[ne] kiøpsteder her wtj Jutlanndt fiick kon. mats. breffue, att 308 the strax mett thett aller første skulle framskiicke hiid ind wtj kon. mats. kamer thieris aarliige byeskatt, som the aarligen pleye att wdgiiffue ther aff thieris bye. Datum Kolling løuerdagen post Martinj episcopi dag 1548: Randers. Aarhuß. Wedelle. Aalburig. Hiøring. Sebye. Skaffuen. Ringkiøping. Lemwygh. Holstebroe. Nykiøping i Mors. Tysted. Grindow. Riibbe. Warde. Wiiborig. Kolling.

Item ett breff same tiid till Chresthen Persen i Aalburig, att hand forschicker hid i kon. mats. kamer huis pendingene hannd haffuer aff told och siisse, som hand ther i Aalbiurg wpborid haffuer, saa att same pendingene ere her met thet aller første. Datum vt supra.

Item j breff till Tomes Skiell, byeffogitt i Aalburig, att hand wtj lige maade met thet aller første forskicher hid i kon. mats. kamer huis pendingene hand haffuer aff sagefald, som hand haffuer wpborit ther i Aalburig same tid.

Item ett breff same tid till Rasmus Persen, stigts schriffuer i Wendelboe stigtt, att hand och i lige maade forskiicker hid strax huis pendingene som hand haffuer for kon. mats. tiende korn, som hand haffuer ßold.

Item kon. mats. strenge schriiffuelse till mesther Henrick Ghierckens, att hand strax till tencker wfortøffuertt att hiid skiicke thi pendingene, som hand kon. mat. skyllige bleff aff hans regennskop och kon. mats. tinde kornn, handtt wpboritt haffuer, saa frempt att kon. mat. icke skall anderledes tencke till ther om. Datum vt supra.

Item

Item breffue till thesse epther^{ne} lensmendtt her wtj Nørjutland om thieriis forraadz pendinge, som the tillffornn haffuer fangitt kon. mats. schriffuelse ther om att skulde haffue wtj forraadtt, och same pendinge strax met thet aller første att skulle forskicke hid wtj kon. mats. kamer. Datum etc.

Item till Claus Seestid om vj^{c} daller j^{m} ℳ danske. Item till Jørgenn Locke om v^{c} ℳ danske pendinge. Item till her Otte Krumpen om j^{m} ℳ danske pendinge. Item till Axell Jull om j^{m} ℳ danske pendinge.

309 Item Peder Bille paa Aarhusgard fiick breff att hand skulde finde raad till ther aff gaardzens indkomst mett thett aller første att forskiicke hid j^{m} ℳ danske pendinge.

Item Effuertt Biild paa Aakier fiick breff i lige maade och om j^{m} ℳ danske pendinge. Relator Jørgen Pedersenn renntemesther.

Breff att ko. ma. haffuer beffaled J. Krabbe [1]) att kiøbe ald then kalck, som hand kand bekomme, att thet flyer thet saa, att ther ingen kalck bliffuer sold ther i theres leen, wden hues J. Krabbe far.

Breff till borgemesther oc raadtt i Aalborrig, att thee fragtther skuder att løbe ind wdj Mariagers fyor oc ther tager nogen kalk oc føre hiidtt. J. Krabbe skall betalle fragtthen eptther hans fuldmegtiges wnderuisning.

Breff till Erick Banner, att hand bestiller thet saa, att altt hues kalck som er till fangs fore pendinge wed Grindo och Ebletofftt, att thee thet flyer Iffuer Krabe paa ko. ma. wegne.

Breff till Per Hanssen paa Aggershus, att hand strags forskiicker hiidtt ij^{c} lesther kalck, som hand tilfforn haffuer foett scriffuelße om, oc skall Iffuer Krabbe betalle fragtthen, nar then kommer hiidtt [2]).

Breff till Frantzs Brochenhus att Regninge sogenmend haffuer hafftt theres fuldmegtige her hoes ko. ma. oc berett, att ther er ett stycke affalden aff theres kiercke oc thee wille wpbygge same kiercke egenn, tha haffuer ko. ma. thes tilbehoff wntt thennom h. ko. ma. partt aff ald tienden i for^{ne} Regninge sogen till att wpbyge therres kiercke mett wtj tow aar her eptther, att Frantz ingen hinder giør thennom ther paa i tow aar. Datum Koling sancte Karine dag aar etc. mdxlviij.

Sliigtt etth breff wdgiick till huer tiißße eptherscreffne lensmend wtj Norighe, som er først Peder Hanssen paa Aggerßhuff, Bentt Bille wtj Tunßberiglen, Laffue Wlffstandt paa Wordberig slott, her Clauff Bille paa Baehus, Otthe Stiigffen wtj Lüsthe lenn och Chriistoffer Huidtfeldt paa Bergenhus:

Christiian

1) I Margen tilføies: Jørgen Rud, Hans Stygge.

2) I Margen: Rasmus Jyde j wogen. Breff till [Per Hansen]* Anders Fynboe till Aggershus j vogen.

* Udstreget.

Christiian etc. Wor gunst tilforn. Wiid att oss er tillwiidendes wordett, 310
huorledes att thu tilsteder Dyttmerske och andre wdtlendiinghe att laede och wdføre egetemmer ther aff haffnene y thiine lenn emodt thet wortt forbudt, wij ther om tilforn giortt haffue, huilckiitt oss storligen forundrer. Thij bede wij tegh och wille, att thu haffuer ther sligh en enseende wthj alle haffnene ther y thiine lenn, saa att ther altiingest yngtthet egetemer wdføris, wden aleniisthe hueß wore egne rigens indtbyggere lade och indføre her wttj riiget att selllighe wore egne wndersaatte. Her wiidt att rette teg epther och ladt thet ingenlunde. Beffallendes tegh Gudtth. Datum Koling wor frue dags tiidt presentationis anno etc. mdxlviij.

Breff till abbeden aff Embclosther, att ko. ma. sticker thiibtt hans fisker, att hand lader hannom fiske ther i søerne oc skyer hannom hues hand schall paa holle, bode oc folch, oc ther som hand har vogen behoff, att hand thaa skyer vogne, oc hans fisker hielper hannom.

I lige mode it breff till Michell Grop, att hand skyer hannom bod oc lader hannom fiske ther i syenn.

Oc breff till byeffogetthen i Horßens, att hand forskicker ko. ma. fisker Claues j tønne Lønneborig saltt for ko. ma. pendinge oc scriffuer thet i hans regenskaff. Datum Koling sancte Karine dag anno 1548.

J. Krabbe citat Søffren Bidesen i Eytue oc alle andere Widj Wintthersens mett arffuinge for nogett goetzs, som thee haffuer kiøbtt oc icke er beneffuentt i theres skiøde, att the møde her paa mandag mett alle the skiøder oc hues andre breffue och beuißninger, som thee haffuer paa altt thet goetz, som thee haffue i Jerloffherritt.

Søffrenn Bidissenn i Ethua, Nils Bidissenn i Reffsgaardt, Jffuer 311
Albrettssen ibidem, Per Bertillssenn ibidem mett andre Bidj Wintterssenns arffuinge en befalinge till thesse efftersereffne tolff bønder och sambfrender Espernn Brun i Bøllinge, Jens Perssen ibidem, Las Marttenssenn i Tuedue, Las Matssenn i Worck, Matzs Brun i Bøllinge, Marten Olufssen i Jellingh, Knudt Oluffen i Lime, Jep Tulissenn, herretzfogett i Andstherrett, Las Knudtssen i Amitzbøll, Nis Martenssen i Starup, Søffrenn Bidissen i Bindeballe och Jes i Ballesgaardt, att ther er trette emellom for[ne] Bidie Wintersſenns arffuinge om bonde godtz, som the haffue arffuitt effter for[ne] Widie Wintther, att the mett Jffuer Krabbe skulle endeligenn døme thennom emellom och forene thennom om samme godtz till en endeligh ende, att thett skeer paa beleyglige tiidt.

Jtem ett breff till alle bønder och tiennere i Colingh leenn, ehuem som helst the tiene eller tillhøre, att the rette thennom huer thennom att føre ett lass wedt till Collinghuss i huer vgge, saa lennge ko. mat. holler synn leyger heer i Collingh, vndertagenn

vndertagenn adellens arffue tiennere, oc att the lade thennom affschriiffue aff slotzschriiffuerenn for samme wedt.

Hans Bertilsen i Jannnerup haffuer berett, att hans brødre hannom hindre paa hans goerd oc holler hannom hans breffue for, paa thet att the wille haffue eyendomen fran hannom.

Niels Skell haffuer berett, att hand har tiltalle till Chresten Huas [1]), her Anders Muncks arffuinge, trette emellom thennom om en gaard i Rødelundtt, som her Erick aff Ansberig i pantt satt her Anders Munck, att landtzdomeren hielper thennom rett paa bode sider.

Jyrgenn Schougaardt till Schougaardt citat Oluff Brun, herretzfogett vdj Jerloffherrett, for en dom, handt haffuer dømptt emellom hannom och Søffrenn Nilssenn i Westerbye om v daler, som handt dømbde hannom frii for, som handt hagde vptingett emodt hannom for ett herreuerck, handt giorde en hans tiennere, att møde paa fredagh post conceptionis Marie.

Idem citat Søffrenn Nilssenn i Westerbye for en dom, som handt haffuer fongett till Jerloffherretz herretztingh effter wrangh vnderuisningh om nogenne pendinge, som handt loffuitt hannom for ett herreuerck, handt giorde en hans tiener, att møde paa Colingh samme tiidt.

Erick Jensen i Dritzløff paa syn egen oc mettarffuinges vegne haffuer weritt her oc begierett wpreßning i en sag, thaa eptther thij att thet icke findes for heruerck for nogen skouff oc for ett bige, som er nederkast, att Otte Gyllenstern skyer thennom rett ther till tinge, eptthertbj att thet er i hans leen oc er wor oc kronens bunde.

312 Jyrgen Skwffgard till Skwffgard her paa Kollinghuff aar etc. mdxlviij fredagen nest epther sancte Lucie dag wor skiicket vdj rette mett Oluff Brun, herretsfogeden vdj Jerløffherret, for en dom, hand hagde dømptt emellom hannom oc Søffren Nielsen vdj Westerbye, oc sammeledes vor forne Jyrgen Skwffgard vdj rette met forne Søffren Nielsen for ett ko. mtts breffue, som hand hagde til Jerløffherretzs ting, huor epther forne Oluff Bron hagde dømpt. Thaa bleff then sag vpsat til vdj dag fiorthen dage oc begge parter thaa at møde met begges theres beuißning.

[Niels Jensen i Ogdrup, Mogens Simensen i Terrombrup] [2]) Mogens Thomesen i Oldrup, Olluff Michelsen i Ondrup ere feld till landtzting for ett marckeskeell oc herritzskeell emellom Hatzherrett oc Oreherritt, emellom Ogdrup oc Gomsted marck oc Elbeck marck oc Terrombrup marck oc Elbeck marck oc Agistrup marck oc emellom Trudstrvp marck oc Søeuen sogne marck, oc haffuer ther fore paa ko. ma. wegne wptingett till Jens Mogenßen, landtzdommer.

Niels

[1]) I Margen tilføies: Jost Huas.

[2]) Udstreget.

Niels Mouritzsen en befalling tiill her Christiern Friis, Iffuer Friis, Oluff Gloff, Jost Høch, Anders Christiersen, Jens Marchorsen, Frans Bilde[1]), att hand haffuer berett faare ko. mt., att zandemendt (i) Woenzilherrit haffue giort marckeskell emellom Korttrup marck oc Kiellerup march, oc ther siiden haffue wærit riemendt paa, oc ther nu er thrette paa aastederne (om) zame skell, att the ther faare kalle alle lods egerne met theris breffue faare thennom oc forfare, huilcke the rette aasteder erre, som zandemendt oc riemendt giort haffue, oc giffue thet fran thennom bescreffuet.

Lambrett Jibssenn, borger i Riibe, en forscrefftt till borgemester och raadt 313 ibidem, att handt haffuer berett, huorledes att ther skall were fundenn ett breff vdj byes gemme, som Crestenn Kremmer hagde vdtgiffuitt, vdj huilckett handt beplicter segh och syne effterkommere att holle nogenne damme oc en broe ferdigh mett pele och boluerck, tha effter thii att thett er wor oc kronens mølle, tha haffuer hans breff icke magtt att forpligtte hans effterkommere till nogen sliige besuering. Thii beder ko. mat., att the ingen sliige besueringe legge paa for^ne^ Lambret Jibssen eller nogen, som samme mølle vdj forleninge haffuer, førre endt the talle hannom till for ko. mat. och ther gaar dom paa, huadt heller hannom bør at holle sliigh besueringe eller icke.

Jens Ibssenn, borger i Medellfar, Thomis Suder, Anders Nilssen, Anders Jyrgennssenn, Thomis Jyrgennssenn, Jacob Screddere, Helli Jonssenn, Suendt Pederssenn, Pouell Hanssenn, Jep Hanssenn, Peder Olssenn en vpreysningh for aaraadt, wallraadt, dylsmaall, och haffue ther for vptingett emodt Hans Jahanssen paa ko. mats. wegne.

Eske Crestennssen j Friiswadt citat Frandtz Nilssenn i Wardt for en hesth, handt deeler paa hannom for, och icke will giøre beuiseligtt huor goedt samme hest er, och tesliigeste haffuer feldt hannom for en lough, och icke kandt faa att wiide huadt hans faldtzmaall er. Sammeledes for nogenne windisbyrdt, som handt haffuer vdj then sagh, som handt haffuer fongett mett vrett. Att møde i Collingh kynndermisse dagh.

Peder Mundt, borger i Tiistedt, en forscrefftt till borgemester och raadt ibidem, att the haffue lagdt hans hustrue nogenn vbequem sagh till, att the haffue indseenndt ther vdj, att hannom eller hans hustrue icke skeer nogenn vrett.

Idem breff, att handt maa komme till hues gieldt som hannom tillstaar ther i byenn.

[1]) I Margen tilføies: Albret Gøye.

XI.

XI.

Bisłop Niels Globs Secret
med nogle Breve fra hans Tid angaaende Striden mellem Viborg Bispesæde og Viborg By.

Den Viborgske Biskop Niels Globs Secret, som her meddeles, fremstiller under en Baldachin Vorfrue, Viborg Domkirkes Patron, som den kronede Himmeldronning med Christusbarnet[1]) i sin Arm. Nedenunder sees tilhøjre Stiftets Vaabenskjold, to skraa korslagte Nøgler med Kammene opad og udad, mellem hvilke Bispen har anbragt sin Bispestav[2]), tilvenstre Globernes Slægtvaaben. Omskriften er: **s(ecretum) nicolai glob episcopi vigb(er)gensis.**

Det ældste Viborgske Bispesigil, som vi kjende, er Broder Peders under et Brev af 1285, og det fremstiller en velsignende Bisp paa sin Bispestol. Tyges (1330) og Peders (1360) Sigiller have ligeledes en velsignende Bisp, men staaende. Lages Sigil (1421) viser os under en Baldachin den kronede Himmeldronning siddende med Barnet og paa hver Side af hende en staaende Helgen: tilhøjre en Bisp, tilvenstre en kvindelig Figur med Martyriets Palmegren; nedenunder en tilbedende Bisp mellem to Vaabenskjolde: tilhøjre Stiftets (i Aabningen mellem Nøglerne er der foroven anbragt en sexoddet Stjerne, forneden en Roset), tilvenstre Globernes Slægtvaaben, ganske som det findes paa det her

[1]) De tre Arme af Korset, som findes i dennes Nimbus, gives kun de tre Personer af Treenigheden.
[2]) Denne sidste hører ikke til Stiftsmærket og findes hverken hos Niels Globs Formænd eller hans Eftermænd.

her meddelte Secret. Knud Mikkelsen fører 1468 og 1472 i sit Sigil ligeledes den kronede Himmeldronning, men staaende med det ligeledes kronede Barn; ved Siden af hende ere to Vaabenskjolde anbragte, tilhøjre Stiftets, tilvenstre Bispens (deelt Skjold: 1 en halv Lilie, 2 en tilhøjre vendt oprejst Dyrefigur).

I alle de Secreter af Viborgske Bisper, som ere os bekjendte, er Hovedfiguren Vorfrue, fordetmeste fremstillet som den kronede Himmeldronning, siddende med Barnet i sin Arm. Saaledes forekommer hun i Jakobs[1]), Lages[2]), Niels Friis's[3]) og Erik Kaas's[4]) Secreter, af hvilke Niels Friis's er det eneste, der ikke anbringer hende under en pyntelig Baldachin. I Peders[5]) staar hun uden Barnet paa et Sprinkelværk uden Baldachin, og i Torlavs[6]) staar hun med Barnet men uden Krone under en Baldachin, med en staaende Helgen paa hver Side, af hvilke den tilhøjre i de bevarede Aftryk er utydelig, den tilvenstre synes at være st. Povel med Sværdet (st. Peder og st. Povel?).

Af Signeter kjendes Jakobs[7]), Niels Globs[8]) og Jørgen Friis's[9]). Det første fremstiller et Hoved (omgivet af en Tornekrands?) uden Bogstaver, de to andre vedkommende Bisps Slægtvaaben, hint med Omskriften s. nicolai. glob. epi. vibges, dette med Overskriften I. F.

1.

For alle men thette breff seer eller høør leses kungøre wii Anders Cristiernssen, landsdommer i Nør Jutlandh, Niels Scriffwer, byfogit till Wiborgh bytingh, Erick Jeibssen, borgmester, Lass Rask, Knwt Skredder, Anders Nielssen, rademen, Nis Lassen, Mickel Jenssen, Nis Matssen Swder, Symon Dysth, Wille Nielssen, Lass Matssen met thette wort opne breff. Aar effther Gutz byrdh mcdlxxx septimo mandagh nest for sancti Kieldz dagh paa Wiborgh bytingh war skickit Per Lauressen, hwilken ther logligh eskit, fik oc framledde eet fult tingswitne aff xxiiij danne men, som ere Lass Rask, Nis Micckelssen, Jess Lassen i Rødbingh, Jost i Nørmølle, Lass Hordh, Jess Spaye, Cristiern Micckelssen, Per Munck, Niss Lassen, Micckel Digsmet, Nis Matssen Suder, Knut Skredder, Jess Seuerinssen, Symen Dysth, Will Nielssen, Lass Matssen, Jes Jude, Per Thammessen, Hans Werkmester, Eric Winter, Vngh Jens Jenssen, Nis Smet i Spidalssgard, Hans Eispenssen,

[1]) Secretum fratris Iacobi Iohannis 1376, 1391. Nedenunder er der afbildet en tilbedende Bisp mellem to Vaabenskjolde, af hvilke det tilhøjre synes at være Moltkernes, det tilvenstre er utydeligt, men dog kan sees ikke at være Stiftsmærket. En maadelig Afbildning deraf findes i Script. rer. Dan. vol. VII tab. 2.

[2]) 1398, 1401. Nedenunder Bispens Slægtskjold.

[3]) 1503, 1505. Nedenunder Bispens Slægtskjold.

[4]) 1513. Paa hver Side en Figur med foldede Hænder og længere nede tilhøjre Stiftets, tilvenstre Bispens Vaabenskjold.

[5]) 1345, 1349. Paa hver Side en Engel, nedenunder en tilbedende Bisp.

[6]) 1440, 1449, 1450. Nedenunder en tilbedende Bisp mellem to Vaabenskjolde, tilhøjre Stiftets, tilvenstre Bispens.

[7]) Under Kong Olufs Haandfæstning af 1376 som Revers til Secretet.

[8]) 1487, 1492. [9]) 1523, 1532.

Kispenssen, Mattis Owerskier oc Jess Tømmager, tesse for^ne^ xxiiij danne men wotne paa tieres gode troo, siell oc rette sannen, at the kunne aldrie anthen høre eller spøre eller mindis, at ther haffuer weret byggestet weet Sønnersiøende, som bispen oc the ffrwer i Asmildh haffuer ladet bygge, men haffuer weret Viborgs frii feedrifftħ oc fortaa, oc haffuer indwort thet met tieres laghefftdh, oc aldrie noger haffuer giffuit ther lasth eller kiere wpaa, thet the kunne anthen høre eller spøre eller mindis, oc aldrie noger haffuer kiendes sigh noger retteheedh i for^ne^ feedrifft oc friiheedh, fførre nw the lade ther bygge, oc aldrie thet stedh, som the haffue ladet bygghe paa, haffuer hafft noger byggestedz naffn, thet the kwnne anthen høre eller spøre. At the saa votne, thet hørde wii oc soge oc witne met wore incigler hengendes neden for thette breff.

Original paa Pergament med otte Seglremme uden Segl.

2.

Niels Scriffuer, tingholler till Wiborg byting, Mickill Nielssen, prior i sti. Johannis closter j Wiborgh, Jens Nielssen, prest i Viom, Lass Rask, Jess Jeibssen, Knut Skredder, Mickel Lassen, radmen, Per Skøt i Vormstrop, Per Jenssen i Lulbrup, Jep Mogensen, Miccel Digsmet, Lass Digsmet, Nis Matssen Suder, Per Liøng, Eric Vinther oc Hans Cristiernssen gøre alle wittherligt met thette wort opne breff, aar effther Gutz byrdh mcdlxxx octauo, mandag nest effther festum exaltationis sancte crucis paa Wiborg byting wor skickit Pouell Abilgordh borgmester i Wiborgh, hwilken ther loglig eskit, fik oc framledde eet fult tingswitne aff viij danne men, som ere Lass Rask, Hans Cristiernssen, Lass Digsmet, Mogens Nielssen, Seuerin Jenssen, Miccel Jeibssen, Albert Regnedorp oc Eric Vinther. Tesse for^ne^ viij danne men votne paa tieris gode troo oc rette sannen, at the haffue hørt oc seet nw nest tree samfold tingh, at borgmester oc bysens kiemner haffuer nw nest tree samfold tingh loglig bodet tieres laghefftdh till paa Wiborg byes friiheedh, marc, skoff, agger, eng, fegong oc fiskwatn, oc at them war tilfunnen atgøre tieres laghefftdh paa bysens egne retteheed, som the haffue loglig hafft i handh oc hefftdh vlast oc vkiert effther logen. Item votne for^ne^ viij men, at the soge oc hørde nw i bagh paa Wiborg byting for^ne^ borgmesters laghefftdz høring Miccel Lassen oc Per Mogenssen, huilke som votne paa tieris siell oc sannen, at for^ne^ borgmester paa Wiborg byes wegne loglig indworde met laghefftdh fra Sønder mølle oc igiømmell Skabert Riis ind till Vitsiø flask, oc saa Vitsiø till mitstrømme, oc saa op till een bek, løbber aff Klitterup siø oc i Vitsiø, oc saa ther aff oc op till Koldbek, oc saa sønder op till Longskoff, oc all Bydementz Riis, oc saa till Agerskoff skiell, oc saa rett vester oc nør till een stien, stoor i Møgelkier, oc saa ther fra oc till een stien, stoor emellum Hallum marc oc Viborg marc,

marc, oc saa ther fra oc till Kirkibek, oc saa ther fra oc nør at heden till Halgadstien, oc saa ther fra oc till two store stiene stoor i heden emellum Haffriis mark oc Viborg marc, oc saa øster ind till Risehøff, oc saa then riindh neder emellum Luldrop marc oc Viborg marc, oc saa then strøm øster neder mit at then dam, som røør vti stoor, oc saa nør oc øster ower kierret, oc saa till Luldrup siø, oc saa op at then bek, som kallis Bartomsteeg øster at, oc saa op at Holdzriis, oc saa øster at heden till then høff, ther kallis Lusehøff, oc saa sønder neder till mit i Longmose, saa vester at aff Longmose oc vester at the veye, ther løbber emellum Asmildh marc oc Wiborg marc oc rett vester till siøen, oc frii fiskwatn i all Viborg siø, som aff arildz tiid haffuer veret. Alt her for innen er i marc, i skoff, fegong, i agger, i eng, i fiskewatn, indworde han met laghefføh effther logen oc effther wore priuilegij lydh, saa thet haffuer weret oc er Viborg byes frii fegongh, skoff, agger oc eng oc fiskewatn, vthen noger kan vitne sig ther indh met gamle eydoms retteferduge breffue i bygdh eller øde, effther logen. At the saa votne thet hørde wij oc soge oc vitne met vore inciglere hengendes neden for thette breff.

Original paa Pergament med Huller til ti Seglremme.

3.

Wij Hans, met Gudz nade Danmarckes, Norges, Wendes oc Gothes koning, vduald koning til Suerige, hertug i Slesuigh, oc j Holsten, Stormarn oc Ditmerschen hertug, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, gøre alle witherligt, atwore borgemestere j Wiborghe haffue nw hafft her fore oss eth breff ludendes vppa een laghefføb, giort vppa nogher iord, ligginbes hoss forne Wiiborgh, til theres fægang oc friihet, som forne laghefft ythermere inneholler oc vtwiisær, hwilken forne laghefføb wij aff wor synderlige gwnst oc nade stadfeste oc fuldburde oc met thette wort breff stadfestæ oc fuldburde weth sin fulde macht at bliffue weth alle ord oc articke, som hon inneholler, swolængæ nogher kommer fore oss met bethre bewiisning och kan henne rygge effther laghen. Forbywtindes alle wore fogde oc embitzmen oc alle andre forne. wore borgemestere oc almwe i Wiiborgh heramobh athindre, hindre lade eller i noger made vforrette. Vnder wort hyllest oc nade. Datum in ciuitate nostra Arusiensi sexta feria infra octauas omnium sanctorum anno domini etc. lxxx octauo, nostro sub secreto appenso.

Original paa Pergament med een Seglrem uden Segl.

4.

Wii Hans, met Gudz nade Danmarcks, Norges, Wendes oc Gothes koning, vduald koning til Suerige, hertug i Slesuigh, oc j Holsten, Stormarn oc Ditmerschen hertug, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, gøre alle witherligt, ath aar effther Gudz

Gudz byrd mcdlxxx octauo, fredaghen nest effter sancti Briccij dagh j korsebrødre gard j Horsnes, nerwærendes oss elskelige her Erick Otsen oc her Lodvigh Nielsen, riddere, Mauritz Nielsen oc Anders Cristiernsen, wore elskelige men oc radh, Oluff Friis, Holger Ericksen, Per Torkelsen oc Henrick Persen, wore elskelige men och thienere, wore skycket fore oss Anders Nielsen oc Niels Scriffuer pa Wiiborgs byes wegne pa then ene oc her Niels, mester Benckt oc her Jens Cristierssen, canicker j Wiborgh, pa mene capitels wegne pa then annen sidhe, oc talede for[ne] Anders Nielsen oc Niels Scriffuer for[ne] canicker til, at the hade ladit sandemen j theres berck Wordeberck swere Jens oc Søffrin Thersen, brødre, wold vtoffuer fore at the haffde festet j Limfiordhen, oc for[ne] capittel wilde formene them at fyske ther. Ther til swarede canicker, at for[ne] Søffrin oc Jens Thersen hadhe sætt theres garn mytt j strømen oc forhindrede ther met, swo at fysken kwnne ey opgangæ til theres och andre godementz garde, oc haffde the nogher gode mentz wethteckts breff, oc ther pa wor kære herre fathers stadfestelse oc priuilegier, ludendes at hwo som sætte garn mellom Wordeland oc Hymmersyssel land oc ther met giorde them hinder pa theres rettæ fyskerie, them matte the lade fordele til for[ne] theres byrcketing, met flere breff, som the tha i rettæ hadhe pa bode tidher etc. Tha worde them ther om swo taleth emellom, at for[ne] wore borgere j Wiborghe mwe oc skulle fiske i Limfiorden, togh swo at the ey sætte garn i rætte forstrogh oc hindre ther met fyskens opgang j strømen. Oc thet wold, som sandemen j Wordeberck haffue sworet Søffrin oc Jens Thersen offuer, thet offuergaffue for[ne] canicker fore oss oc lode them quitte fore thet delsmall. Item om thet at for[ne] wore borgere sagde och bewiisde, at Limfiorden ær kronens frij fyskewatn, oc capittel men athaffue fonghit oc købt them nogher rettighet j for[ne] Limfiordhen aff her Niels Kaas oc andre gode mend etc., ther om skulle for[ne] capittel komme fore oss til Købendehaffn til første mode, wij ther met wore elskelige radh hollindes worde, oc tha wele wij bekwmre oss ther met, och hues wij tha ey met for[ne] wore elskelige radh formynde kunde, thet wele wij ændelige affrette som thet sigh bøør. Datum anno, die et loco quibus supra, nostro sub signeto impresso.

Original paa Papir med paatrykt Segl.

5.

Wii Hans, met Gudz nade Danmarcks, Norges, Wendes oc Gothes koning, vdvald koning til Suerige, hertug j Slesuigh, oc j Holsten, Stormarn oc Ditmerschen hertug, greffue j Oldenborg oc Delmenhorst, gøre alle witherligt, at aar effther Gudz byrd mcdlxxx octauo, løuerdaghen nest effther sancti Martini dagh j korsebrødre gard i Horsnes, neruærendes oss elskelige werduge father biscop Eyler j Aars, her Erick Otsen, her Lodvigh Nielsen, riddere, Mauritz Nielsen oc Anders Cristiersen, wore elskelige men oc radh, Oluff Friis, Holger Ericksen, Peder Torkelsen, met mange

mange flere wore elskelige gode men oc thienere, wor skyckit fore off thenne breffuisere Niels Scriffuer, landztingshører i Nørre Jutland, oc kerde at canicker oc prester købe oc pante borgenes garde oc øde jorde ther i Wiiborge etc., oc ther met formiżskes wor oc kronens skatt, tingxel oc retżel, som off pa kronens wegne burde athaffue aff for^ne^ garde oc jorde. Ther wor saa for rette pa sagt, at hwilken canick oc prest som køber eller panter eller haffuer købt eller pantet garde eller jorde i nogher købsted, han skal gøre til kongens oc byes tynge saa fullest, som then giorde, ther garden solde eller forpantede. Thi inghen kan selge eller affhende mere æn han haffuer. Wele for^ne^ prester oc canicker thet ey gøre, tha skulle oc mwe wore borgemestere och raadh ther i købstedhen kræffue vth, eske oc pante hannum swodan skatt oc tynge aff, som the gøre andre borgere ther i byen. Item kerde oc for^ne^ Niels Scriffuer, at tynner salt, som sælges ther i byen, ære meghit for smaa, oc sælgæ them togh fore fulle tønner salt. Ther pa wor saa fore rette affsagt, at tønnen bør atwære saa stoer, at ther gaar otte skepper salt vtj, ffindes the myndre, ther fareff met som met annet falst goż. Datum anno die et loco quibus supra, nostro sub secreto presentibus appenso.

Ad mandatum dominj regis, in presentia conciliariorum etc.

Original paa Pergament med Hul til een Seglrem.

6.

For alle men, thette breff seer eller høør lese, kungør wij Per Anderssen, fogit til Nørliøng herretsting, Anders Jepssen i Wammen, Jep Anderssen, Per Jenssen i Wammen, Jep Hanssen j Farstrup oc Anders j Døstrup met thette wort opne breff, aar effther Gudz byrd mcdxc primo, løuerdag nest effther sancte Marie Magdalene dagh paa Nørliøngherretsting var skickit Mickill Laurissen i Wiborgh, huilken ther loglig eskit, fik oc framledde eet fult tingsvitne aff viij danne men, som er Jep Hanssen j Farstrup, Per Jeibssen i Dal, Anders Jenssen j Døstrup, Per Jenssen i Wammen, Litle Nis i Torup, Cristern Perssen, Anders Tybo, Jeff Esbernssen j Linnom oc Laff Balli ibidem. Tesse for^ne^ viij danne men votne paa tieres gode tro oc rette sannen, at them fuluittherligt er, at thet kier, som ligger veet Nørsiøende beggi sider weet becken fra siøen oc til møldammen, thet for^ne^ kier er Wiborgs rette fortaa oc fegong, oc aldrie the kwnne anthen høre eller spøre eller mynnes annet, eend for^ne^ kier haffuer weret Wiborgs rette fortaa oc fegongh oc hafft thet oc brugt thet i rolig heffdh vlast oc vkiert aff alle. At the saa votne thet hørde wij oc soge oc vitne met wore inciglere hengendes neden for thette breff[1]).

Original paa Pergament med Huller til fem Seglremme.

7.

[1]) Et lignende Tingsvidne fra Sønderlynghærreds Ting er dateret Tirsdagen efter vor Frue Dag assumptionis (ɔ: 16 August) s. A.

7.

Wij Hans, met Guds nade Danmarcks, Norges, Wendes och Gotes koning, vdwald til Suerige, hertug vdj Slesuig, ock vdj Holsten, Stormarn oc Ditmersken hertug, greffue i Oldenborg oc Delmenharst, gøræ alle vittherligt, at wore borgmesthere, raad oc meenighed i Wiborg haffue berett oc storlig kierd fore oss then store trængxel, som the haffue aff steffning fore kirckens dom fore the sager, ther ey bør at wære. Tha haffwæ wij nw swodant ærende owerweyet oc aff wor sønderlige gunst oc nade ey velæ tilstedæ, at wore borghere oc almwen ther i byen skulle platzses, deles eller tiltalles oc ey helder the hwer anden skulle steffne, platzse eller tiltale met kirckens dom fore the sager, som bør at wære till theres byting, hærretzting eller landzting. Forbywdendes alle, ehwo the helst ære eller were kunne, for^{ne} wore borgere her emod at hindre, hindre lade eller i noger made at vforrette. Vnder wort hylleste oc nade. Datum in castro nostro Skandelborg in festo sancti Petri apostoli ad cathedram anno domini mcdxc quarto. Nostro sub signeto.

Original paa Pergament med Seglrem uden Segl.

8.

Peder Brockenhuse, lantzdommer i Nør Jutlandh, Niels Scriffuer, lantzingshøør, Lass Mogenssen aff Tiele, Jens Kooff, Jøren Krwmppen, Jesper Lwno oc Niels Jul aff Aabierg, vepner, gøre alle vittherligt mett thette vort opne breff, aar effther Gutz byrd mcdxc quinto, løuerdag snapsting paa Wiborg lantzting var skickit borgmester oc rood aff Wiborgh oc lood lese eet gott vel besiglet lagheffdz breff, saa at Pouell Abilgort borgmester paa Wiborg byes vegne loglig indworde met lagheffdh byens friiheet, mark, skoff, agger, eng, fegong oc fiskevatn, saa longt oc saa viit som for^{ne} tieres lagheffdz breff vdwiser, oc haffde ther paa wor kiere nodige herres stadfestning, oc spurde, huat ther skeer innen for^{ne} friiheet oc lagheffdh, slag, bordag, vold oc annet, som sandmen bør om at swere, om tieres egne sandmen i Wiborg bør ther om att swere, saa longt som for^{ne} lagheffdh oc friiheet recker. Ther paa vortte saa for rette sagt, at Viborg sandmen bør ther om at skilie oc om at swere, saa longt som for^{ne} tieres lagheffd oc friiheet recker, oc engen andre sandmen eller neffningh, som ther for vthen boendes er, saa lengi for^{ne} lagheffdh oc wor kiere nodige herres stadfestning er wet makt. In cuius rei testimonium sigilla nostra etc.

Original paa Pergament med Huller til syv Seglremme.

9.

Jep Liøng oc Niels Scriffuer, borgemester j Wiborgh, gøre alle vitterligt met thette wort opne breff, at for oss wor skickit j Wiborgh Matis Brørup oc spurde at, huo som haffuer fongit byngningh paa canickers jorde eller andermentz jorde

i

i Wiborg huo som helst, oc jordskyld er satt ther paa, huat ret borger haffuer ther om j Wiborgh. Tha sige wij saa ther paa effther wor stadzret, som veret haffuer til tesse for oss oc til nw, at huo som slig bygning fonger paa canickers, kirkie eller andermentz iorde met minne for beneffnt iordskyldh, tha gonger slig bygning met iorden siden j arff, barn effter barn, oc kiøbes oc seles for tieres egit, bode huse oc iorde the paa staar. Tog saa at the som slig huss oc iord fonger i vere til arff, kiøb eller til lie, giffue iorddrotten then beneffnt skyld aff iorden, som hwn war først forsatt, oc ey hwn forhøffues her met oss j Wiborg j noger mode, oc then for^{ne} jordskyld skal vdgiffuis huert aar sancti Andrees affthen for iull; giffuis hwn tha vd eller førre, tha maa the ey vdeilttes eller afffettes, som paa boor, effter wor priuilegij ludelsse. Til vitnesbyrt haffue wij hengt wor incigler neden for thette breff. Datum anno domini mcdxc sexto, tisdag nest effther wor ffrwe dag assumptionis.

Original paa Pergament med det første Segl i ufarvet Vox og Seglremmen til det andet.

10.

Wij Hans, met Gudz nade Danmarcks, Noriges, Vendes oc Gotes koning, vduald koning till Suerige, hertug vdi Slesuig, oc hertug vdj Holsten, Stormarn oc Ditmersken, greffue vdj Oldenborch oc Delmenhorst, gøre alle vittherligt, at wij haffuæ nw wnt och tilladit, oc met thette wort obne breff wnde oc tillade, at sandemen i Viiborch mwe oc skulle her efftir tøffwe oc swerie ther i byen om .... saa well paa bytzsens wegne som paa sagwolderns wegne, nar som the ther logligen till kræffues. Forbywdendes alle wore ffogethe oc embitzmen oc alle andre, ehwo the helst ære eller wære kwnnæ, them her emod at hindre, hindræ lade eller at vforrette i noger made. Vnder wort hyllest oc nade. Giffuit vdj Aarss mandagen nest efftir flesksøndag aar efftir Gudz byrd mcdxcseptimo. Vnder wort signete.

Dominus rex per se.

Original paa Pergament; Seglet er affaldet.

11.

Mickill Lauritssen, byfogit j Wiborg, Jep Liøng, Niels Scriffuer, borgmestere, Per Nielssen, radman, Cristern Lauritssen, Jes Lassen, Nis Smit, Lass Knutssen, Mogens Perssen oc Jacob Scriffuer giøre alle witterligt met thette wort opne breff, aar effter Gutz byrd mcdxc octauo, mandag nest effther sancte trinitatis søndag paa Wiborg byting war skickit Per Bark, byens giemner, eskit oc fik eet fult tings vitne aff otte danne men, som ere Cristern Lauritssen, Lass Skrab, Mogens Vlbierg, Jes Lassen, Eric Seuerinssen, Nis Perssen, Nis Huid, Nis Duerskier, Matz Jngwarssen, Nis Voghenssen, Jes Munk oc Mogens Perssen. Tesse for^{ne} danne men votne paa tieris gode tro oc rette sannen, at the haffue seet oc hørt nw j tree samfold ting her till Wiborg byting, at for^{ne} Per Bark haffuer last oc kiert,

at

at bispens fogit till Asmild birkting lyste wold ower Wiborg borger, for the haffue graffuit och ladet graffue torffue sønden oc j østen veet teilgort j Wiborgs rette mark och innen Wiborgs lagheffdh, oc eskit han beuisning fore oc i for[ne] tree ting, om bispen eller cappittell eller closter eller noger andre haffde noger breffue eller beuisning paa for[ne] mark, at the skulle lade them forkomme, førre sandmen vortte tilkrefft, oc ey ther kom noger beuisning fore paa tieris vegne i noger mode. At the saa votne oc thet saa gik thet vitne wij met wore incigler hengendes neden for thette breff.

Original paa Pergament med Huller til otte Seglremme.

12.

Cristiern Seuerinssen, herritzfogit til Nørliongherretsting, Per Anderssen, Jep Anderssen, Jes Huas, Anders Tybo i Wammen, Nis Anderssen i Linnom, Olaff Symenssen i Tiele, Cristern Nielssen i Linnom, Jes Jepssen i Resdrup oc Symen Balli i Farstrup giøre alle vitterligt met thette wort opne breff, aar effter Gudz byrd mcdxc octauo, løuerdag nest for sancti Kieldz dag paa Nørliongherretsting war skickit Jep Liøng, borgmester i Wiborg, eskit oc fik eet fult tings vitne aff xij danne men, som ere Jes Perssen i Wammen, Anders Tybo ibidem, Jep Anderssen ibidem, Symen Nielssen, Oluff Bentssen j Rødding, Symen i Torup, Jes Torn i Wammen, Palli Huaff, Nis Anderssen, Oluff Symenssen, Jes Knutssen oc Cristern Nielssen i Linnom. Tesse for[ne] xij danne men votne paa tieres gode tro oc rette sannen, at them fuluitterligt er, at ther war aldrie noger byggi eller byggestedh weet Søndersøø ende, thet the kunne anthen høre eller spøre eller minnes j noger mode, men war Wiborgs rette fegong oc mark, førre biscop Glob oc Asmild closter lood bygge ther ij gorde, huilkit som er last oc kierd aarlige, aar siden then byggi er ther paa kommet. Item votne oc for[ne] xij danne men, at them fwll witterligt er, at all Sønder Wiborg mark oc Skabert [1]) vesten then vey, som tieres byes lagheffd vdwiser, oc Witsiø til mitstrømme, oc thet kier mellum Witsiø oc Glittrup siø, oc Glittrup siø met, er Wiborgs rette mark och fiskvatn oc tieres frij fegong, oc haffuer borgerne aff Wiborg hafft thet j tieres frij brugelige heffdh vlast oc vkiert aff arildz tiidh. At the saa votne oc thet saa er j sandheet thet vitne wij met wore incigler hengendes neden for thette breff [2]).

Original paa Pergament med Huller til ni Seglremme.

(Fortsættes.)

[1]) Skabert riis i Lysgaard Herredstings Vidne af 9 Juli s. A.; ligesaa ovenfor S. 189, 2.

[2]) Fra samme Aar, Mandagen næst for St. Kjelds Dag (d. 9 Juli) haves et lignende Tingsvidne fra Lysgaard Herredsting, udstedt af Nis Graa, herretsfogit till Lysgortherretsting, Palli Perssen, sognepreſt i Biom, Per Jenssen, sognepreſt i Leffring, Eric Ericssen, ridder, till Awentzbierg, Jesper Brød, Jes Nielssen j Kieldrup, Seuerin Holgort, Per Pouelssen i Biom, (Nis) Brød j Tang, Jes Ericssen, Pouell Nielssen j Sørsleff oc Jes Pouelssen ibidem. (Original paa Pergament).

XII.
Smaastykker.

1.
Brev fra Arveprinds Karl til hans Kammerjunker Holstein angaaende Czar Peters Indlogering paa Charlottenborg, dat. 22 Juli 1716[1]).

Carl, af Guds Naade Arve-Printz til Danmarck og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Dytmersken, Greve til Oldenborg og Delmenhorst. Os elskelig welædle og welbyrdig Etatz Raad, af eders Skrivelse under Dato 18 Julij til voris Ober-Cemmerer von Plessen haver Vj med saa megen Chagrin som Forundering fornommen, at hans Zariske Mayestet uden nogen til Os foregaaende Begiering, saa og Hans Kongelige Majestets Voris høytærede her broder giorde Forestelling u-agtet, dog paa Voris Slot Charlottenborg vil logere; over dette os nu vitløfftig at udlade vil dens u-angeneme Sag ikke tillade. Vi vil Eder ikkun her ved naadigst have anbefallet, at J Voris beste Møbler, Sager og Rariteter i Følge af Hans Kongelige Majestets Voris høytærede Herr Broders Eder allerede medd eelte Ordre saa snart muligt er lader indpake og indtil videre udi Eders Huus nedsette. Det samme haver J og med Voris elskelige Frue Søster Princessens der befindene Møbler, Sager og Rariteter at efterkomme. For 8te Dage siden haver Vj over denne fortrædelig Forfald saa og om Voris Hiemreiße gandske udførlig Hans Majestet Voris elskelige Herr Broder tilskrefven, og hafde Vj Os med Posten idag u-feilbarlig Svar derpaa formoedet for at tage der efter Voris Messurs og Os u-forsømt til Siellㅤand at begive. Mens Vj forestiller Os letteligen, at Hans Zariske Majestets hastig og u-formoedende Ankomst haver foraarsaget, at bemelte Hans Majestets Svar er udeblefven. Og som da Voris Hiemreiße der over er blefven udsat, saa forstendiges Eder her ved, at J udj Voris Fraværelse Voris Betienter, Godser og Sager muligst raadfører og besørger, mens ifald Commißionen Ryttergodset angaaende Eders hastige Reiße skulle udfordere, haver J voris Cammer-Secreter Carstensen udi alt at instruere, hvorledes hand sig udi dette skal forholde. Hvad Slottet Charlottenborg særdeeles angaaer, da haver Vj Hans Kongelige Majestet Voris høytærede Herr Broder for 8te Dage siden til meldet, at der som det u-omgenglig ej andet kunde være, end have dend Chagrin at see Zaren der saaledes logeret, saa indstilles det til Hans Kongelige Majestets frje Disposition, og ville forvente hans goede Raad, hvorledes

[1]) Jvfr. Brasch: Vemmetoftes Historie II 101—105.

hvorledes det med Voris der befindene Møbler, Sager og Rariteter kunde forholdes og foranstaltes, og i Følge af denne Voris Skrivelse er uden Tvill Eder Ordre blefven meddeelt, Voris beste Sager, Møbler og Rariteter hastig at lade indpake og bort fløtte, og hafte I giort meget vel, at I samme Ordre forderligst og tilbørlig haver efterkommet. Vj ønsker alleeniste at I Tid og Lejlighed nok maatte have haft, diße Sager i een god Ordning at lade bortføre. Vj authoricerer Eder og her med, Voris Pitskaffter, hvor de paa Charlottenborg findes, at bryde, og befaller Eder Hans Kongelige Majestet Voris Høytærede Herr Broders Ordre, Zarens Indlogering paa Voris Slot Charlottenborg angaaende, at efterkomme, desligeste og Eder med forfaldene Incidensier efter samme Ordre med Voris der værende Sager uden nogen videre Forspørgilße at forholde, i Betragtning, Tiden ved adskillige Tilfelde maatte falde for kort Voris Ordre derom at indhente, og for denne Gang Tiden at viine haver Vj Voris Lif-Karll Theodorus Trellund med denne Ordre til Eder afferdiget, hvor ved følger Nøglen til det store Skab, som staar i det store Cammer ved Enden af Galleriet, med hvilken I samme skal have at aabne og de der udi nedsatte Sølf- og Guld-Sager etc. i Eders Forvaring at tage. Der staar og i Couplen et bredt pladt fiirkantet Skrin, udj hvilket allehaande løse Sager af Guld og Sølf etc. er henlagt, samme Skrin maa paa det aller lemfeldigste optages og til Eders Huus i Forvaring forsløttes, ellers bliver alt hvis der udj findes, ruineret og fordervet. Thj som der er adskillige Sager der udj, hvilke er af Os Self med Egen Haand arangerede, er det ej mueligt at lade dend aabne. In Summa Vj haver dend Tillid til Eder, I anvender alt den Flid Eder mueligt er, at Vj ej der ved tager for stor Skade; det Øfrige maa mand stille til Gud, uden viß Tilladelße dog intet skeer. Voris elskelige Frue Søster saa og Voeris eggen flittig Helsen haver i Hans Kongelige Majestet Voris høytærede Herr Broder at for melde, saa og hannem derved underdanigst at berette, at Vj ikkun venter Svar paa Voris for 8te dage siden til hannem afgaaende Brefve, for at begive Os nest Gud u-forsømt paa Reißen til Siellands, og dersom Vj med nestkommende Løverdags Post samme erholder og intet Foranderlig medfører, da agter Vj nest Gud førstkommende Mandag eller Tirsdag herfra at opbreke. Til Slutning befaller Vj Eder endnu som til foren naadigst at I drager yderste Forsorge for Voris elskelige Frue Søsters Møbler, Sager og Rariteter paa Charlottenborg, som for Voris eget, og Vj forbliver i princelige Naade Eder stedtße bevaagen. Af Droninglund dend 22de Julij 1716.

Carl.

Udskrift: Os elskelig welædle og welbyrdige Christian Friderich von Holstein, Kongl. Majestets Etats Raad, Wores elste Cammer Juncker og Amptmand à Kiøbenhafn.

Original blant Danske Selskabs Papirer.

2.

2.

Betænkning af 22 Maj 1646, hvori der foreslaaes Frihed i Commercien og Afskaffelse af Privilegier[1]).

Effter hanß kongelig majestets naadigst befahlning, att vi vnderschreffne oß vnderdanigst schulle erklere, att effterdj borgemester Hanß Nielsen vdj Odenße det privilegium allene att handle med Rinschwien er fratagitt, huoroffuer ingen oprichtig Rinschwin vdj Odenße er att bekomme, huorledis saadant da er att corrigere; da effterdj forbeneffnde borgemester, som sine medborgere till deriß gode fri næring och handell att fodre er obligeret foruden nogen seerlig frihed, intett forholdiß aff nogen sine medborgere saadan Rinschwiin att holde, och saadan seerlig benaading dog vdtrychelig er imod landens constitution och borgerschabett, som der med tilforne haffuer handlett och endnu att handle ere tilsinds, vdj deriß fri commercie till præjudicio, och en partt, som der med tilforne haffuer handlett, paa den vin, de haffde att selge, till stor schade, kand vi samtlig for voriß personer vnderdanigst icke erachte, huorfor borgemester saa vell som andre hanß medborgere vdj saadan handell der till schulle privilegeris, paa det hannom saa vell som andre ingen forhindring giøriß. Dog att enhuer, som dett begiere ville, kunde haffue en god drich vin, da kunde borgemester som byenß øffrighed der saa vell som vdj andre kiøbsteder befaliß der med att haffue gode opsiun, att ingen klagemaal der offuer schulle komme. Och dersom commercien vdj denne handell saa vell som andre fri for alle maa tilladiß, schall hanß kongelig majestat naadigst erfare, att kiøbstederne vdj alt merkelig schall forbedriß och tiltage. Denne voriß vnderdanigst erklering effter hanß maiestatis naadigste befahlning begierer vi saaledis ochsaa naadigst att motte optagiß. Wi forbliffuer hanß kongelige maiestatis allervnderdanigste och plichtschyldige tienere saa lenge vi leffuer. Actum Kiøbenhaffn anno 1646, 22 May.

Peder Langhe egh. Erich Juell egh. Falck Giøe Henrichsen mpp. Mannderup Due mpp. Christen Skiel. Henrich Rantzon mpp. Lauritz Wlfellt e. hand ff. Gunde Rosenkrandtz e. handt. J. Gerstorff m. mea. Erick Rosenkrantz egh.

Original med egenhændige Underskrifter.

3.

De Danske Kjøbsteders Forslag til deres Opkomst, dat. 8 Juli 1648, med Kongens Svar af 20 Maj 1649[1]).

a.

Stormegtigste høigbarne første allernaadigste herre och koning. Gud allermechtigste forlæhnne eders kongelige may^tts^ naade, lycke och welsignelse med idt langwaricht

[1]) Jvfr. Fr. Hammerich: Fire kiøbenhavnske Rigsdage (Nyt historisk Tidsskrift V).

laugwaricht och fredsommelige regemendte, dißze lande och riger til welstandt, eders ko. may[tts] til ønschelig goed behaugh, wndersatterne til gaffn och glede, och naadeligen lenge och wel fra aldt wlyche spare och beuahre.

Efftersom hans kong. May[tts] salig høilofflig ihue komelse alle woris naadigste herre och kongis obne breff er wdgangen denn 18 Septembr. ao. 1645 till alle kiøbstederne wdj Dannemarck wdj miening saa formeldendis: dersom oß nogit kand angiffuis huor med borgeschabetz handtæringh och neringh til landtz och wands kunde forbedris och beneficeris, da wille wj os naadigste lade were angelegen dennem dermed i alle muglige maadhe at gratificere och betenche; jttemb omb nogen kiøbstedt med nogen preuiligier ere benaadiget, som de kunde haffue fordiel aff, och iche haffuer werit obserueret, schulle det naadigst (bliffue) offuerweiet och til det beste betencht, naar det wnderdanigste andragis och til kiende giffues, eptersom same hans ko. may[tts] naadigste obnebreff deß leiligheb wider indholder; saa er for woris allernaadigste herre och koningh mienige kiøbsteder her wdj Dannmarckis rige woris wnderdannigste gravamina, som de aller wnderdannigste begierer wdj ald naade maa bliffue opttagit och offuer weiet och oß it naadigt giensuar derpaa matte meddiellis:

1. For det første ehre kiøbstederne wnder(d)anigste begierendis, at de matte niude den naade, som de haffuer nydt aff aarildstiid: at huis den høigøffrighed haffuer dennom at befalle, det byens øffrighed selff naadigst matte befallis och tilschriffuis; och huis borgerstandet for den høigøffrighed nøeduendig haffuer at andrage, at de frj wden nogen opschrifft eller forhindring matte med dieris suplicationer søge hans ko. may[tts], som aff gamel tid brugeligt och seduonligt werit haffuer.

2. Efterdj kiøbmends bøger er och angaar en mands æhre, at daa en regtig nomererede kiøbmands boeg matte staa til troende miere end ens blotte benechtelse; doeg om nogen borger falschelig med sin boeg om gaais, daa der for exemplaris at straffis; och recessen saauit i den post naadigste matte formildis.

3. Om nogen mand iche inden aar och dag kand kome till endelig affregningh med sine debitores, och schylden doeg iche hoes creditorerne findis, at daa hans regenschaber och fordringh matte staa wed dieris fuldemagt til betalling, anseendis mange wille gierne til regenschab och icke kand komme til endschab dermedt.

4. Acciße aff Dansche øll och maldt, som den borgelig stand allene besuergis med at wdgiffue, som bleff paa lagt dett aar Rostocker øll war forbøeden at indføris, naadigst mate epterladis. Desligeste ald ny forhøygnings tholdt paa alle slags kiøbmands ware, som rigerne och prouindtzerne imellom føris och wdføris, saaledis naadigst matte forlindris, adt det kunde thallis, och siden at der matte giøris en wis rolde, huad aff huer slags ware giffuis schulle. 5.

5. Ald wloulig kiøbmandschab och for prang aff alle slags ware, wed huad naffn det neffnis kand, som paa landsbyene brugis, saauel som wd och indschibningh paa alle wloulig hauffner och lade steder imoedt kiøbestedernis preuiligier och friheder strengelig matte paa ny forbiudis och affschaffis; och dersom nogen dermed kunde betredis, at de daa aff neeste kiøbsteds øffrighed frj matte medt dieris wloulig kiøb antastis och i samme kiøbsted indføre och domb offuer dennem lade forhuerffue til trende dielle at schiffte: til kongen, byen och den det opsøger, at were forbrudt.

6. Att alle monopolia och feer benaadinger, som borgerne wdj kiøbstederne kunde were giffuenn, enten paa kiøbmandschab, eller for schatt och kongelige tønge at werit for schaanit, mate aff schaffis, eller och, dersom nogen wdj saa maader bliffuer benaadit, daa hans andel wdj schatterne motte kortis; och en huer borgere frit fore at nere sig aff ald handel och kiøbmandschab, som hannem siønis gaffuligst kand were, saa ald commerssie med handel och wandel, indtet wndhertagit, motte were en huer frit fore at bruge; doeg haandtuerchis folch at nere dennem aff dieris haandtuerck och iche bruge kiøbmandschab, wden de haandtuerchet wille offuer giffue; och alle, som wdj kiøbstederne byge och boer eller och wnder byens friheds, matte tillige medt huer andre schatte och schylde, som aff gameltid haffuer werit seduanligt, doeg byens øffrigheders frjheder hermed wforkrenchit; och ingen haandtuerchis folch maa til stedis at boe paa landsbyene, wden huis recessen tilholder; och alle schraae och laugsretter igien matte optagis.

7. Aldt wuise indkombst, som wdj kiøbstederne falde kand, at byen deraff mate nyde denn halffuepart wdj huilche steder det hiid indtil iche schied er.

8. At begge stads retter, baade s. høilofflig ihue komelse kong Christopher och kongh Hansses, matte befallis komme paa trøck, och naadigste mate befallis alle kiøbstederne och des øffrigheder sig der epter at rette.

9. Den store besueringh med wogen egter, som en diel kiøbsteder medt betøngis, naadigste matte tenchis paa midell, huor wed de kunde forlindris.

10. Wnderdannigeste begierendis, at borgeschabit wdj kiøbstederne medt forderligste maate faa wederlegh och betalling for huis forstrechningh, de for, i och epter sidst forleden feide tid forstragt haffuer.

11. Ald indquartieringh i kiøbstederne maate holdis byrne wdenn schaade, epterdj sol(da)teschen bekomer maanitligh dieris besoldingh.

12. Med wdleeg paa landsbyrne epter bondes døed matte forholdis epter lougen, och hossbunden ingen støre rett i boet at haffue andet en en anden creditor.

13. Att det naadigste matte beuilgis och tilladis, at naar nogen schib for en kiøbsted ankomer, at hand daa iche wider aff hans indhaffuende ladningh schall fortaalle, end hand der sammesteds kand forhandle, och siden med resten paa andre steder at henløbe; huoroffuer denn ene kiøbsted lige saauel som den anden kand haffue neringh och trafich etc.

Paa

Paa forschreffne poster ere wj wnderschreffne paa kiøbstedernis wegne wnderdannigste it naadigt och mildt gienſuar formoedendis. Datum Kiøbenhaffnn denn 8 Julij anno 1648.

Eders kongelig may[tts] pligt schyldig och troe wndersatter.

Paa Riberbyes wegne Anders Suanne, woris preuiligier wforkrenchit. Paa Odense byes wegne Hans Nielßen. Paa Arhus byes wegne Anders Lydichsen. Paa Helsingørs byes wegne Johan Krus. Paa Randers byes wegne Mads Pauelßen. Paa Coldingh byes wegne Marten Nielſßen Panck, Lyder Hendrichsen Plet, Niels Nielßen. Paa Alborigh byes wegne Hans Seffrenßen, Tamis Laureßen, Tamis Broerßen, Hendrich Terchelßen. Paa Horßens byes wegne, mit preuiligier, som er mienighedens, wforkrenchet, Oluff Hanßen. Paa Køge byes wegne Erich Hellmers, Erich Chrestensen. Paa Naegschauff byes wegne Mads Bergen. Paa Ydsted byes wegne Pauel Madßen. Paa Suinborig byes wegne Hans Hanßen. Paa Wiborig byes wegne Peder Biæringh, Chresten Jachobßen. Paa Callunborig byes wegne Peder Hansen. Paa Nestued byes wegne Laueridz Winter. Paa Asens byes wegne Laueridz Hiortt. Paa Ward byes wegne Hans Nielßen, Jachob Jenßen. Paa Schielschiør byes wegne Niels Nielßen, Jørgen Chriistophersen. Paa Nykiøbingh byes wegne Laueridz Martensen, Jørgen Rabert. Paa Tisted byes wegne Tamis Madsen. Paa Ringkiøbing byes wegnne Mogens Olleßen. Paa Nyborig byes wegnne Peder Nielßen, Jachob Lemche. Paa Landskrone byes wegne Marten Hendrichsen. Paa Slagelße byes wegne Clemind Perßen. Paa Weille byes wegne Hans Knudsen Suan, Jørgen Stalßen. Paa Holbechis byes wegnne Jørgen Bangh. Paa Kiertemind byes wegne Elias Jenßen, Niels Pederßen Wagenbring. Paa Meielfardt byes wegne Claus Madsen, Hans Auffdeiner. Paa Bogenße byeß weiigne Jens Madßen, Feder Hansen. Paa Christiansands byes vegne Hendrich Jensen. Paa Helsingborgs bys vegne Thomis Andersen, Benct Frolich. Paa Lembuig byes wegne Peder Langh, Olluff Jepsen. Paa Roschild byes wegne Peder Nielsen Bech, Knud Steensen. Paa Stubekiøbingh byes wegne Laueridtz Pederßen, Raßmus Bertelßen. Paa Slangerup byes wegne Falch Olleßen, Andreas Maurisen. Paa Faaborig byes wegnne Laurids Jensen, Anders Chrestensen. Paa Karsør byes wegne Iffuer Iffuersen, Hans Hansen. Paa Stege byes wegne Mads Hanßen, Egert Marcußøn. Paa Ebeltofft byes wegne Søren Anderßen. Paa Christianstads byes wegne Hendrich Jensen. Paa Holstebroes byes wegnne Olluff Jepsen. Paa Lunde byes wegne Willumb Anderßen. Paa Mariager byes wegne Knud Stienenßen. Paa Mariboe byes wegne Jens Pedersen, Niels Iffuerßen. Paa Sebyes wegne Anders Madßen. Paa Rambyes [1]) wegnne Knud Pedersen, Herman Slyter. Paa Wordingborig byes wegne Erich Nielßen, Niels Frandsen. Paa Nysted byes wegne

[1]) Rotneby.

wegne Frands Frandsen. Paa Schiffue byes wegnne Chresten Tameßen. Paa Preste byes wegne Lauerids Nielsenn, Niels Jenßen. Paa Sarckiøbing byes wegne Jørgen Andersen. Paa Søluidsborig byes wegne Giert Pedersen. Paa Grindaa byes wegnne Anders Pedersen. Paa Skanør byes wegne —. Paa Falsterboe byes wegne —. Paa Nychiøb.s byes wegnne Wullumb Hansen. Paa Ringsted byes wegnne Frands Schuldt. Paa Store(he)dinge byes wegnne Jens Arendtsenn. Paa Simbrishaffnis byes wegnne —. Paa Christianobel byes wegnne Søren Pauelsenn. Paa Nykiøbing byes wegnne i Morß Lauerst Chrestenßen. Paa Skaubyes wegnne Anders Nielsenn.

Samtidig Afskrift.

b.

Wii Frederich dend tridie, med Guds naade Danmarchiß, Norgiß, Wendiß och Gottiß konning, hertug wdj Sleißuig, Holstein, Stormaren och Dytmerschen, greffue wdj Oldenborg och Delmenhorst, giøere alle witterligt, at efftersom paa en stoer del aff wore kiøbsteder weigne her wdj wort rige Danmarck adtschieligt till woriß hylding ehr bleffuen begiert och foregiffuen, som borgerschabet formiendte dieris stand at kunde thiene til forfremmelse och forbedring, och da formedelst adtschiellige andre forhindringer och sagenß wigtighed i sig sielff iche kunde derpaa saa hastig suariß, som wj gierne haffde wilt: saa haffue wj siden samme dieriß indleg med woriß elschelige Danmarchis rigiß raad offuer weiet och beraadslaget och for goet befunden, oß naadigst derpaa saaledis at forklare, att efftersom wj wel befinde, huad merchelig styrke, fordeel och ære denne crone kunde haffue, dersom trafiquen til landß och wandß kunde saaledis forbedriß och fortsettiß, som Gud och naturen med stoer bequemmelighed fast miere end andre lande har wiist indbyggerne her i riget wey och middel dertill, saa schulle oß iche mindre end woriß elschelige kiere her fader høyloffllig ihukommelse were kiert at fornemme alt huiß til dend ende kunde were thienlig och fornøden och oß indted were behageligere, end saadant med aldt fornøden benaading och anordning at fremme och befordre, saauel som ellers i alle maader den borgelige stand med ald naade och beuogenhedt ansee och betenke. Och for det første:

1. Efftersom begieriß borgemester och raad i kiøbstederne maatte nyde dend naade, at huiß dend høye øffrighedt dennem har at befale, det dennem maatte tilschriffuis, saa kunde de sielff lettelig betragte, at wj oß iche kunde lade forschriffue, till huem wj wore breffue schulle lade wdgaae, endten det til lensmanden eller borgemester och raad schulle schie, helst efftersom ingen anden end lensmanden kand befaliß at haffue inspection med huis som befallet bliffuer, at det efterkommiß. Och at borgerstanden huiß dj for oß kunde haffue at andrage wden nogenß paaschrifft eller forhindring det maatte giøere, det ehr ingen betagen, som offuer lensmanden

lensmanden sig haffuer at besuerge, mens ellers i andre maader, naar lensmandens erklering, førend nogen resolution kand giffuis, endelig wdkreffuis, det haffuer supplicanterne miere gauffn en schade aff, at de tillige medt dieris supplication erkleringen medbringer och saaledis sig sielff for bekostning befrie, end dersom de med thidz och penge spilde først supplicerede och siden om erklering att hente bleffue til bage foruiist, effterdj wj dog bøer i alting at høere os til rette.

2. At kiøbmends bøger, som rigtig numereret ere och en mands ære angaaer, maatte staae till throens och recessen saauit formildis, saa wor det wel at ynsche, at alle de, som sig for kiøbmend wdgiffuer, haffde lert huad det wor at were kiøbmand och holde bog. Mens efftersom i en stor part kiøbsteder dis were ringe antall paa saadanne kiøbmend findis, och dend ene i byen gierne wil nydde den samme ret som den anden, saa er dermed allehaande thrette wellbetencht forekommet, att gielden bøer at wedgaaes eller med wnderschriffuelse eller med thingsuidne stadfestis, at kiøbmands bog kand werre dis sicherer och fuldkomner till at rette sig effter; huilchet at forandre siønis meget betenkelig.

3. Och om nogen inden aar och dag iche kunde komme til endelig affreigning med sine debitorer, och schylden dog iche hoes creditoren findis, at regenschabsbog och fordring dog maatte til betallingh staae wed sin fuldemagt, anseendis at mange wil gierne till regenschab och kand iche komme til endschab dermed; saa endog ingen moed sin wilge kand thuingis till noget at laane och borge foruden beuiis, saa har kiøbmanden dog det middell, bøer det och at giøere, at fordre sin schyldener til sin werneting effter loulig kald och warsel til regenschab, om hand i rette tide iche rigtig will liqvidere och wnderschriffue sin gield. Skier da ingen rigtig befordring med regenschab, da stande kiøbmandens bog for fulde, saafrembt gieldinern ehr saa ner til stede, at hand kand suare till sagen, naar hand kaldis.

4. At accise aff danschøl och malt maatte effterladis, saauelsom forhøinings-told paa alle slags kiøbmands wahre, som rigerne och provinserne imellom føris, maatte forlindris, saa war det at ønschie, at rigens thilstand kunde thaale, at wndersaatternis wilkor kunde i de maader bliffue betenckt, som wj det gierne saae. Mens nu ehr baade gielden saa til woxen och wdgifften deroffuer saa formeret, at en huer lettelig kand eragte, huor w-muligt det ehr indkomsten nu at forringe, mens naar det nogenlunde schie kand, saa schall indted werre os kierere end her med wore kiere wndersaatters anliggende at haffue i agt.

5. W-loulig kiøbmandsschab och forprang, wdschibning paa w-loulig hauffner paa ny igien att forbyde, giøeris iche fornøden, efftersom det wed recessen och andre breffue strengeligen nock ehr affschaffet, mens det som recessen øer med seglads och bønder paa wisse steder tillader, item tilførsel aff bygnings thømmer paa somme steder, en deel ser priviligerede steder paa handel och brug med fischerie

och

och andet, som effter landsens wilkoer paa somme steder wden største schade iche kand hindris, derwdj hauffer aff gammel tid landets och dend gemene mands fornødenhedt och gauffn miere werret holden for agtwerdig end nogen faa borgeres fordiel at schulle befordris. Mens betredis nogen med fersche gierning eller loulig beuis at driffue nogen forprang eller handel imoed det, som tillat ehr, da maae dend, ihuor dend findis, anholdis, dog iche wden iordbrottens minde afføris, mens thagis domb til det stedz werneting, huor den ehr antasted, och dereffter gaaes om sagen huis lou och rett ehr.

6. Alle monopolia bliffue billigen affschaffede, dog der wdj ey maa reignis apoteker och winhandler wdj nogle serbelis kiøbsteder, huor for sine serlige aarsager dj iche kand were w-priviligerit. Ellers ehr billigtt, huor nogen for schatt befries wed særdelis benaading, at saa meget kortis i byens schatter; och ellers alle, som i kiøbstederne bygge och boe eller wdj byens friheder, dog byens øffrighedz friheder w-forkrencket, bøer med huer andre at schatte och schylde, som aff arrilds tid werret haffuer; huor iblandt dog ey kand regnis de persoener, som altid i saa maade har werret priviligeret, som adels personer, giestlige mend, capitulares, prester och andre kierche thienere, item professores, graderede mend, schole thienere och dieris enker.

Commercia bøer at werre frj for en huer kiøbstedmand, wndtagen huis i recessen och forordningen er limiteret, och dermed ingen handtwerchsmand, som sit handtwerk neblegger, forbyddis siden anden handel at bruge. Och effterdj handtwerchs folk i kiøbstederne baade besuergis med schatt, indqvartering och anden byes thynge, kunde de iche slet och aldielis wdluckis fra anden smaae kiøbsted handel och næring at bruge, anseendis at borgemester och raadmend pligtig ehre goede handtwerchs folk i stederne at holde, huilchet iche wel kand schie, dersom de altfor strengelig bleffue holdne, helst effterdj der ey findis kiøbmend, som giører dem saadan forlag, at de continuerlig kunde driffue dieris handtwercker, och derfor det hele rige har schade aff, at fremmede manufacturer i saadan mengde hid indføris och fast for ringere pris kand kiøbis, end de selgis, som her i riget giøris. Och at wed schraaers oprettelse igien handtwerckerne schulle til thage, er ey at formode och ey lettelig kunde i almindelighedt tillabis, effterdj di ehre forsøgte, huad de har kunde wdrette, och iche wden goed betenckende ehre bleffuen affschaffede. Mens dersom nogen serdelis kiøbsted kunde klarligen beuise dieris næring wed nogen skraaer at kunde forbedris, schal der wdj bliffue agtet, huis billigtt och ret kunde werre, naar det begieris. Iche heller kand alle handtwercher paa landsbyerne forbydis, at mand iche dend gemene mand med kiøbsterdernis fordiel schulle ruinere, mens recessen bøer billigen der wdj at agtis. Thilmed haffuer hidindtill adtschiellige iche werret formient paa landet sig at opholde, som bødeker, snedker, hiulemend, kleinsmede och andre, som paa landet ey kand mistis. Och en del handtwercker ehre

aff

aff den natur, at de paa landet bedre end i kiøbstederne kunde fortsettiß, som salpeitersyder, krudmager, thegellstryger, papiermager, allun och suofflsyder och deßlige andre, som och saa flere hereffter kunde i riget indføriß och till kiøbstederne derfore icke kunde forbindeß.

7. Huad den w=wiße indkomst anlanger, som wdj kiøbstederne kunde falde, at byen deraff dend halffue part maatte nyde, saa ehre wj naadigst tilfredß, at icke allene de byer, som saadant hid indtill nyt haffuer, det och hereffter bekommer, mens och andre, som det hidindtill icke hafft haffuer; saalediß at aff ald w=wiße indkomst, som i byerne falder, oß och cronen dend halffue part tilreignis, och at dend anden halffue part, som byerne ehr beuilget, wdj thuende dele schifftis, den ene part till byen och dend anden till byenß øffrighed, dog byefougden at nyde, huiß hand for sin bestilling hidindtill hafft haffuer.

8. De gamble stadß retter, som wdj kong Christoffers och kong Hanßiß thid ehre wdgangen, nu paa nye at befahle kiøbstederne at rette sig effter, er betenkelig, ald den stund ey widiß, huor wiit de hidindtill har werret i brug och obseruantz, medenß naar derom kunde giøeriß nogen fuldkomlig effterrettning, kunde best betenkiß och sluttiß, huad effter diße thiders beschaffenhed stederne kunde were gauffnligst och bequemligst.

9. De eker, som kiøbstederne beklager sig offuer med at besuergiß, schulle haffuiß i agt, at di det allermest mulig bliffuer derfor forschaanet.

10. Att borgerschabet for huiß forstrekning de til cronen giort haffuer maatte contenteris, saae ingen heller end wj, efftersom det och i sig sielff er billig, wille och, det snareste mueligt ehr, at det kunde schie gierne befordre.

11. Dersom nogen wdj kiøbstederne haffuer sig att beklage offuer nogen aff soldatescen, som wdj dieriß bye er indqvarteret, schulle de dett giffue tilkiende och billigen hielpes til rette.

12. Med wdleg paa landßbyerne effter bønderniß død kand icke anderlediß forholdis end hidtindtill loulig schied ehr, och er best en huer seer sig for huem hand laaner och betroer sine wahre, att hand icke deroffuer thager schade.

13. At it schib, som for en kiøbsted ankommer, icke miere schulle fortolde, end hand for huer sted kunde forhandle, kand for wnderslebß schyld icke imoed thold rullen beuilgeß, synderlig efferdj di her i rigett icke miere end paa it stedt fortoldiß. Och ehr dette huiß wj paa denne tid borgerschabet paa dieris wnderdanigst begiering naadigst har funden for gott at swarre. Forbliffuendiß dennem alle med kongelig gunst och naade welbewogen. Giffuet paa wort slott Kiøbenhaffn dend 20 May anno 1649.

Vnder wort signet.
Friderich.

Original med Kongens Segl og Underskrift.

4.

4.

Brev fra Kong Frederik III til Dronning Christine af Sverig, at hun kunde beholde Abraham Wuchters, saalænge hun behøvede ham.

Stormechtigste dronning, høytærede kiere syster. Ebers kongl. mayts. woris elskelige kiere systers schrifuelße dat. Norkiøping den 20 Februarij nerverende aar er os til hende kommen, huor vdi ebers kongl. mayt. aff os at begiere sig haffuer ladet befalde, at een woris tienere och contrefeyer Abraham Wuchters, som ebers kongl. mayt. wed sin bortreyse fra Stochholm til bemelte Norkiøping hafwer med sig taget nogle nødwendige Sager for ebers kongl. mt. at forrette, hos ebers kongl. mayt., saalenge hans tieniste kand behøfuis, och effter des forretning hos hendis mayt. enchebronningen bronning Hedevig Eleonora paa nogle maaneders tid at forbliffue maatte tilstedis. Da efftersom wi erkiende os ebers mayt. saa wel som hendis mayt. enchebronningen aff Sverrige udj sager aff høyere importance naboevenligen och gierne at gratificere, haffue wi denne ebers kongl. mts. wenlig begiering ingenlunde willet affslaae, saa wi iche aleniste tilfredtz er, at bemelte Wuchters hos ebers mayesteter paa begge sider gierne maae forbliffue, saa lenge ebers mayesteter selff behager och hans tiencste behøffuer, mens ydermeere ebers kongl. mayt. her med forsichre, intet i nogen maade att wille effterlade, huis wi eragte ebers kongl. mt. til tieniste och welgefal at kand gerade. Befalendis ebers kongl. mayt. wnder den høyestis protection til all selff ynschelig och begierlig siels och liffs velstand, och forbliffuer

ebers kongl. mts. affectionerede broder och wen.

Gifuet paa wort slot Kiøbenhaffn d. 1 Mart. 61.

Opschrifften paa breffuit waar saaledis:

À la Reine Christine Alexandre madame ma soeur.

Af en samtidig officiel Kopibog.

Danske Magazin,

Fjerde Række.

Andet Binds tredie Hefte.

XIII.

Bispen i Aarhus Ejler Madsen Bolles Sigil.

Biskop Ejler Bolles Sigil, som her meddeles, fremstiller under en Baldachin Aarhus Domkirkes og Stifts Patron, hellig Clemens Pave. I højre Haand holder han Bispestaven[1]), i venstre sit Martyrredskab Ankeret. Korset, som er anbragt ovenpaa hans Bispehue, findes fra 13de Aarhundrede af jevnlig paa mitræ pretiosæ[2]), skjønt det vel i Reglen er forholdsvis mindre. Nedenunder sees Bispens Slægtvaaben. Omskriften er: Sigillvm eleri dei gracia ep(iscop)i arvsiensis.

Foruden

[1]) Bispestaven kan foroven ligegodt ende med en Krumning og med et Kors. Forsaavidt den ender med et Kors, blev det efterhaanden fast Regel, at Bispens Kors fik enkelt, Erkebispens dobbelt og Pavens tredobbelt Tverbjelke eller Krykke; og saaledes skulde man altsaa her have ventet et tredobbelt Kors. Men denne Regel udviklede sig netop først til Fasthed i 15de—16de Aarhundrede (Didron: Iconographie chrétienne, Histoire de Dieu [Paris 1843, 4to], pag. 392; Bock: Geschichte der liturgischen Gewänder des Mittelalters, II [Bonn 1866, 8vo] Side 220—221).

[2]) Jvfr. bl. A. Bock l. c. pag. 177.

Foruden dette Sigil kjendes af andre Sigiller, som enkelte Biskopper af Aarhus have brugt, Povels (1360), Bo's (1401) og Jens Iversen Langes (1455). Povels har under en Baldachin en siddende (?) velsignende Bisp, men uden Attributer, saa at det vel vanskelig kan afgjøres, om det skal være hellig Clemens eller ikke. Derimod er det tydeligt, at den Bisp, som findes i Bo's og Jens Iversens Sigiller, ligeledes under en Baldachin, er hellig Clemens, eftersom han begge Steder er afbildet med Ankeret i venstre Haand. I Biskop Bo's Sigil er han fremstillet siddende, velsignende, i Jens's staaende, med Korsstaven i høire Haand. I alle tre Sigiller er forneden anbragt Bispens Slægtskjold[1]), men intet Stiftsmærke.

Af Secreter haves Peder Jensøn Lodehats (1387, 1391, 1392), Bo's (1406, 1421), Niels Clausen Skades (1523) og Ove Bildes (1529). Biskop Peders[2]) viser os under en Baldachin en staaende Helgenfigur med en Glorie om det ubedækkede (kronragede?) Hoved, løftende et Kors i høire Haand; nedenunder Bispens Slægtvaaben. I Bo's findes en Bisp siddende under en Baldachin, med Korsstav i venstre Haand, velsignende med høire; nedenunder Slægtvaabenet. Niels Clausens og Ove Bildes[3]) have blot Bispens Slægtskjold med Bispehuen over, lænet til Krumstaven; Omskriften og Vaabenet fraregnede, er den væsentligste Forskjel mellem disse to sidste kun den, at Bispehuen i Niels Clausens Secret mangler de nedhængende Baand (fanones), som den har i Ove Bildes, og, skjønt ligesom denne prydet med Guldbræmmer omkring Huen og midt opad dens Horn (aurifrisiata in circulo et in titulo), ikke er saa rigt forziret med Ædelstene og Perler.

Af Signeter kjendes Jens Iversens (1466), Ejlers (1496) og Ove Bildes (1524). Jens Iversens har Slægtskjoldet og Omskriften: S: iohis epi., Ejlers har Slægtskjold med Hjelm, Hjelmklæde og to Ørneflygter paa Hjelmen, samt Omskriften: S'. eyler. epi arus'; Ove Bildes er som Secretet, blot mindre og uden Omskrift.

I alle disse Bispesegl fra Aarhus forekommer der, som man vil have bemærket, intet Vaabenskjold for Stiftet. Derimod haves, foruden de enkelte Bispers Segl, fra dette Bispesæde tillige andre Segl[4]), hvilke i det fjortende Aarhundrede uforandrede benyttedes af flere Biskopper efter hverandre som Embedssegl. Sigillet er 1341 og 1355 benyttet af Bisperne Povel og Svend. Det viser os Brystbilledet af en Bisp uden Nimbe, med Omskriften: Illesvs: celo: Iesvs: secreta: revelo[5]). Secretet benyttedes af Biskop Johannes 1302, Esger 1320, Svend 1349 og Bo 1398, og det viser os Lammet med Korsfanen, hvis Bagben staae paa hellig Clemens's Anker, medens det ene løftede Forben

[1]) Povels-skraadelt, Bo's et tilhøire vendt Dyrehoved, Jens's Munk-Langernes tre Roser.

[2]) Afbildet i Danske Mag. IV 289.

[3]) Dette sidste er afbildet i Nye Dske Mag. I 225.

[4]) Sigil og Secret, hint spidsbueformet, dette rundt.

[5]) I de Legender om hellig Clemens, som jeg har havt Adgang til, har det ikke været mig muligt at finde noget, som denne Omskrift kunde pege hen paa; men det er jo rigtignok heller ikke givet, at den skal tyde hen paa ham, eller at Brystbilledet skal forestille ham.

Forden peger paa en fremvældende Kilde[1]). Omskriften er: **Secretvm. arvsiensis episcopi.** +

De fleste endnu bevarede Breve, som angaae Biskop Ejler af Aarhus og som have nogen Interesse, ere allerede trykte (Hübertz: Aktstykker vedkommende Staden og Stiftet Aarhus I, Hadorph: Swenske Riimkrønikor, Bilag, Side 334—338); her meddeles som Bilag blot et Forlig, der af ham tilligemed det øvrige Rigsraad blev mæglet mellem Kong Hans og Hr. Ludvig Nielsen Rosenkrands, og som vel allerede tidligere findes andenstedsomtalt, men, saavidt vides, ikke trykt.

Wij Jens Brostorp meth Gudz nade erchebiscop i Lund, Sueriges første oc pawens legate, Carll vdi Fywn, Niels i Wiborg, Eyler i Ars, Hartuick i Ribe, meth samme nade biscoppe, Niels Schaue electus confirmatus i Roskilde, Jeip Morthenssøn prier i Antworskow, Oluff abbet i Sorœ, Erick Otssøn, Strange Nielssøn, Axell Lagessøn, Johan Oxe, Corresitz Rønnow, Erick Agessøn, Anders Jacobssøn, Pauell Laxman, Henrich Meyenstorp oc Bengt Bilde, riddere, Effuerd Grubbe aff wabn, rigens rad vdi Danmarck, gøre wittherligt fore alle, nerwærendes oc kommescullendes, meth thætte wort obne breff, at wij alle nerwærendes hoss wore, soghe oc hørde, at her Lodvig Nielssøn riddere talede høghborn første koning Hans etc., wor kære naduge herre, till om Riber sloth, som han sagde segh athaffue i pant meth mere [tale?] etc. Tha sagde for^ne^ wor kære naduge herre segh oc athaffue nogher tiltall till hanom om nogher sagher, oc lod han tha forlydhe eeth thingswidne aff Slurhæritzthing beseyglд meth hærithens jnceygle, at for^ne^ her Lodvig hade wæret hans nades fathers oc hans nades fridløseman vdi two oc trætywge aar; oc sammeledes at han hade basthet, bundhet, stocket oc blocket Pether Ericssøn oc wolførde hanom ower mange bymarcker, low vforwunden, oc her Lodvig wor tilldømbd

[1]) Lammet aabnende Livsens Kilde eller staaende over de fire Paradiskilder er et af de almindeligste Symboler paa Christus (jvfr. bl. A. Didrons anførte Værk Side 68, 333); men her er det ikke blot et saadant, men tillige en Fremstilling af et Jertegn fra hellig Clemens's Legende, som endnu udførligere og tydeligere gjengives i Aarhus Capitels Segl (Nye Dske Mag. I 129). Fortællingen derom lyder i Legenda aurea (Jacobi a Voragine Legenda aurea, rec. Graesse, editio 2da, Lipsiae 1850, 8vo, pag. 786) saaledes: Et cum ab iis didicisset, quod a sexto milliario aquam suis humeris deportarent, dixit iis: oremus omnes dominum nostrum Jesum Christum, ut confessoribus suis fontem in isto loco ac venas aquae aperiat, et qui percussit petram in deserto Syna et fluxerunt aquae in abundantia, ipse nobis laticem affluentem impertiatur, ut de ejus beneficiis gratulemur. Cumque oratione facta hinc inde circumspiceret, vidit agnum stantem, qui pede erecto quasi locum episcopo ostendebat. Et intelligens dominum Jesum Christum esse, quem solus ipse videbat, perrexit ad locum et dixit: in nomine patris et filii et spiritus sancti in isto loco percutite. Sed cum nullus in isto loco, in quo agnus steterat, contingeret, ipse accepto brevi sarculo levi ictu locum sub pede agni percussit, et statim maximus fons erupit et in fluvium crevit. Af nordiske Kilder om hellig Clemens kunne jevnføres Ny kirkehistoriske Samlinger I 186—191, Ett fornsvenskt Legendarium 346—363.

tilldømbd atbøde mod bonden oc kongen fore then sagh; sammeledes hade oc her Lodvig straffuet hans nades dom vdi Horsneff fore mene folket, huilket hans nade forwand hanom fore, at han hade giord hans nade vreth vdi, meth andre flere skyldinger, hans nade ther till hanom hade etc. Om huilche alle for[ne] sagher for[ne] wor naduge herre oc her Lodvig gaffue them paa bode sidher i retthe fore off. Tha bad her Erick Ottsøn, at for[ne] wor kære nadige herre wilde lade forhandle for[ne] sagher them emellom till myndeligheed, huilket hans nade (fore) for[ne] her Ericks bøn schyld nadelige wnthe oc tillodh. Tha worde ther werdugst oc werdug fæthre erchebiscop Jens i Lund oc biscop Karll vdi Fywn, her Erick Ottsøn oc her Henrick Meyenstorp tilneuffnde, oc the talede hans nade oc her Lodvig swo emellom till myneligheed, at for[ne] wor naduge herre schall haffue igen alle the pantebreff, som her Lodvig hade vppa Ribe oc andre kronene læn, han talede vppa, oc her Lodvig skulle haffue Nørrehærit oc Østerhærit i Woerdsyzell vdi pant fore halfftredietusent marck i sin leffdage vaffløsd oc vdhen alle thynge, huillchet her Lodvig ydmywgelige bad wor kære naduge herre om, oc bad off hielpe segh, som wij oc giorde, oc hans nade fore alles wore bøn schyld nadelige oc swo tillodh i alle made, som forscreffuit staar. Oc ther pa gaff hans nade for[ne] her Lodvig wenschab, swo at alle sagher oc ord, som hans nades father, hans nade oc her Lodvig her till dags emellom wæret hade, skall wære aldelis afftaldne till een fuld ænde oc aldrigh meer vpdragis pa nogher sidhe fran thenne dag i nogher made. Oc antwordethe hans nade werdug father biscop Carll i Fywn alle the breff oc schrifft, som hans nade hade emod her Lodvig, oc han skall them swo beware, at the ey skulle komme her Lodvig till skade i nogher made effther thenne dag, mæn schall them forderffue i hans aasiwn. Sammeledis skall oc her Lodvigh jnnen sancti Oluffs dag nestkommendes antworde for[ne] werdug father biscop Karll alle the pantebreff, som han haffuer pa kronene læn i nogher made, oc han aname (?) aff her Lodvig alle swodane pantebreff till segh oc fange hanom igen for[ne] wor kære naduge herris pantebreff pa for[ne] ij hærith fore for[ne] iij[m] marck, effthertbij som forscreffuit staar. Till hues widnesbyrd her om haffue wij alle for[ne] ladhet henge wore secreth oc inceygle nædhen fore thætte wort obne breff, som giffuet ær vdi Købendehaffn løuerdagen nest effther ascensionis dominj anno eiusdem millesimoquadringentesimooctuagesimosexto.

Original paa Pergament med Huller til nitten Seglremme. Bisskop Hartvigs, Hr. Corfits Rønnovs, Hr. Erik Aagesøn Thotts, Hr. Bent Billes og Evert Grubbes Segl findes endnu derunder (hint i rødt, disse i ufarvet Vox), men af de øvrige er der kun Stumper af Seglremmene tilbage.

XIV.

XIV.

Efterretninger om Jørgen og Christoffer Dybvad.

(Slutning).

Da det var den almindelige Mening, at D. Jørgen Dybvad var falden ved egen Skyld, og at en retfærdig Gjengjældelse havde truffet ham for den Adfærd, man mente, at han tidligere havde vist imod Hemmingsen[1]), saa var man heller ikke sønderlig tilbøjelig til at beklage ham eller til at tage sig af hans Sønner, hos hvem man neppe uden Grund troede at gjenfinde Faderens lidet elskværdige Karakter. Dette gjaldt navnlig den ældste og uden Sammenligning bedst begavede af dem, Christoffer Jørgensen Dybvad.

Denne var født 1577 eller 78. Begavet med et let Nemme og Lyst til Studeringerne blev han Student i en ung Alder. Allerede 1594 og følgende Aar finde vi ham som Respondens ved Disputatser, som Faderen holdt[2]). Til Nytaarsgave 1596 for sin Fader og andre studerende Huusfæller, saasom hans Lærer Niels Bognsen[3]), Broderen Jørgen og dennes Lærer, E. Laurentii, samt et Par unge Slægtninge, forfattede han en Samling latinske Digte, der endnu bevares i Afskrift, under følgende Titel:

Carmen

[1]) Da det ikke er uden Interesse at kjende Samtidens Opfattelse af Sagen og dens Dom om Udfaldet, skal her anføres nogle Ytringer, som findes i utrykte Breve fra M. Hans Staffensen (Stephanius), Professor i Dialektik, der imidlertid som Bisskop Vinstrups Svigersøn maaske nok var forud indtaget imod Dybvad. Den 20 Marts 1607 skrev han bl. a. til M. Mogens Madsen, Bisskop i Lund: „De Doct. Dybvadio aliquid intra paucos dies audietur, qui hodie per me et M. Chr. Longoburgium citatus est, ut cras ad horam 8. in consistorio nostro rationem reddat earum thesium, quas per hosce annos proximos publicavit, in quibus Serenissima Regia Majestas esse putat quædam, quibus ipsius Majestas notetur et aliquo modo lædatur. Donet ipsi (ɔ: Dybvadio) Deus meliorem mentem". Den 10 Maj s. A. skrev han til M. Laurits Skavbo, Bisskop i Stavanger: ... „Jam nova, quorum forsitan communicatione delectaris. Doct. Georgius Dybvadius mense Martio in consistorium nostrum, mandante Regis nomine Cancellario, et Rectore Finckio procurante, per me et M. Christianum Longoburgium legitime citatus, coactus est reddere rationem Thesium quarundam suarum, quas per hosce annos proximos edidit, de quibus Serenissimus Rex per Johannem Bielke gravem coram Senatu Academico instituit adversus Dybvadium accusationem; cumque non haberet miser, quo se excusaret, quanquam protestaretur, se bono ac simplici animo eas Theses scripsisse, die 11 Aprilis lata sententia, Professione sua privatus est, vix unquam restituendus. Nam cæptum est de successore deliberari, sed nihil, quod sciam, de quoquam adhuc conclusum, nisi quod quorundam conjecturis Mag. Conradus ad id muneris ut omnino maxime idoneus designetur. Non desunt, qui dicant, in Dybvadii causa singulare judicium Dei elucere, ut qui author fuerit olim ejiciendi ex Academia Hemmingii" (Egenhændige Koncepter i Kallske Saml. 512. 4).

[2]) Se foran, Side 112—13.

[3]) Om denne findes Oplysninger foran, S. 114—16. Hertil kan endnu føjes, at Universitetets Anbefaling for ham til Lensmanden og Raadet i Landskrone bevirkede, at han blev Sognepræst sammesteds; thi ifølge Cawallin, Lunds Stifts Herdaminne, III, 270, forekommer han allerede i December 1600 som Præst i Landskrone og Provst i Rønneberg Herred.

Carmen ἐπαινετικόν, xenii vice domesticis nostris, literis operam impendentibus, datum et scriptum a Christophoro Georg. Dybvad. Non. Jan. Anno CIↃ IↃ IVC[1]).

Aaret efter, endnu ikke tyve Aar gammel, begyndte han sin offentlige Forfattervirksomhed med følgende Skrift:

Lucilii Annæi Senecæ sententiose dicta, ex libris eius, quos iniuria temporum nobis non inuidit, excerpta, Studio et opera Christophori Georgii Dibvadii. Accesserunt ex M. Annæi Senecæ Cordubensis Tragoediis flores. Hannoviæ apud Guilielmum Antonium, impensis Henrici Waldkirch ciuis et bibliopolæ Hafniensis. 1697. 8. (200 Sider).

Skriftet er tilegnet Domkapitlet i Lund, navnlig som Tak for de Tjenester og den Velvilje, det havde vist imod Forfatterens Fader; men det omtales ikke nærmere, hvori disse Tjenester have bestaaet.

Efter denne Lærdomsprøve kunde Christoffer Dybvad indstille sig som Ansøger om det saakaldte kongelige Rejsestipendium, der var 100 Daler i fire Aar. Herom findes følgende i

Acta Consistorii, 23 Oktober 1598.

Dibvadius petit Stipendium regium pro filio Christophoro. Episcopus concessit ipsi, modo non fieret cum alterius injuria. Postea simpliciter omnium suffragio conclusum, at Christoffer Dibvad skal haffue Stipendium efter Conradum[2]), naar hand holder Fundatzen oc promoveres oc giffuer sin Obligatz, oc at Søffren Svaning mo siden vered nest; ita tamen ut consulatur Cancellarius.

Nu skyndte Christoffer Dybvad sig da at tage Magistergraden, saa han allerede i Begyndelsen af det næste Aar kunde begive sig paa Rejsen, saaledes som følgende Kvittering viser, som Faderen udstedte paa den allerede bortrejste Søns Vegne:

Kiendes ieg Jørgen Christoffersen Dibuad, at ieg haffuer opborit aff de penning, Kong. Maiestet naadigste haffuer forskickit til de studenter, som vden lands skal studere, et hundrit daller aff heberlig oc høilert mand, D. Anders Christensen, oeconomo, for det tilkommendis aar, som begyndis til Paasche an. 99 oc endis til paasche anni 1600. Huor for ieg hannem quitterer, oc til vindisbyrd trøcker mit signet her neden for. Hafniæ 19 Febr. an. 1599[3]).

Der var ialt fire saadanne Stipendier, tre for Theologer og et for en Mediciner. Det var det sidstnævnte, som M. Christoffer Dybvad havde, ialfald i de tre første Aar

[1]) En Afskrift findes i Kongl. Bibliothek, Langebeks Excerpter, Nr. 218.

[2]) D. e. Conradus Aslacus (Kort Aslaksen eller Axelsen), der siden blev Professor.

[3]) Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken 38. Sammesteds findes tvende lignende Kvitteringer, daterede 10 Okt. 1601, hvorved Jørgen Christoffersen Dybvad bevidner, at han paa sin Søns Vegne har oppebaaret af D. Anders Christensen 100 Dlr. af de fire hundrede, som aarlig efter Kongl. Maj.s Fundats udgives til fire Personer, som udenlands studere, for Tidsrummet fra Paaske 1600 til Paaske 1601, og 100 Dlr. for Tidsrummet fra Paaske 1601 til samme Tid 1602.

Aar af Stipendietiden[1]). Da imidlertid i Begyndelsen af Aaret 1602 en Plads blev ledig i det filosofiske Fakultet ved Kjøbenhavns Universitet, i Anledning af D. Niels Krags Forflyttelse til Forstanderposten i Sorø, søgte D. Jørgen Dybvad at skaffe sin Søn den ledige Plads, saaledes som følgende Forhandling viser.

Acta Consistorii, 26 Januar 1602.

Proposuit Dn. Vicerector de successore Cragij, et utrum in ipsius locum succedere posset M. Cunradus: cui suum suffragium tribuere singuli professores. D. Dibvadius pro filio suo Christophoro intercessit, ut ejus quoque ratio apud Academiam habeatur, qui locum aliquem jam obtinere posset. Nihil certi et definiti illi responsum.

Smst., 3 Februar s. A.

Deliberatum est, quidnam respondendum esset D. Dibvadio petenti locum pro filio in Academia. Existimarunt, non consultum esse, ut hoc tempore ad ullam professionem in hac schola admittatur. Habendam potius rationem hoc tempore M. Cunradi et M. Christierni (Johannis Ripensis), qui nunc præsto sint, et quorum opera magis usui esse possit Academiæ, eo quod linguarum et theologiæ studiis operam navarint.

Resultatet blev, at M. Kort Aslaksen, der hidtil havde været Professor Pædagogicus, rykkede op til den græske Lærerstol, som D. Niels Krag hidtil havde beklædt, og at M. Christen Hansen (Riber) blev hans Efterfølger som Professor Pædagogicus. Det var første Gang, Christoffer Dybvad forgjæves tilbød Universitetet sin Tjeneste, men det blev ikke den sidste. Han forblev imidlertid i Udlandet, idet hans Stipendietid endnu ikke var udløben[2]). I Aaret 1602 træffe vi ham i Leiden, hvor han formodentlig alt i længere Tid havde opholdt sig; her har han sandsynligvis ogsaa samme Aar taget Doctorgraden i Medicinen. Men forøvrigt viser hans Forfatter-virksomhed, at han nok saa meget gav sig af med de mathematiske Fag, der i ældre Tid betragtedes som Hjælpevidenskaber for Medicinen. Han udgav nemlig følgende ret mærkelige Skrift:

> **Decarithmia Ded er Thinde-Regenskab. Lerer formedelst en wbehor lettighed ath fuldende al regenskab, som vnder mendisken kand forfalle, foruden ath bruge bröden tal. Beskreuen af Christopher Dibvad Lege-mester och**

[1]) I en Protokol over Stipendiarii Regii (i Konsist. Arkiv, Nr. 39) findes anmærket, at Christoffer Dybvad i de tre første Aar havde det medicinske Stipendium, men i det sidste Aar (1603) et theologisk. En saadan Overgang var ellers uden Exempel; den staar formodentlig i Forbindelse med hans Ansøgning (1602) om et Professorat i det filosofiske Fakultet, som han maaske snarere ventede at opnaa, naar han ogsaa lagde sig efter andre Videnskaber end Medicinen alene, eller idetmindste fik Udseende af at gjøre det.

[2]) Jfr. Acta Consist. 28 Sept. 1603: „Retulit (Vicerector) etiam, Dn. Abrahamo (de Cardes) designatum esse Regium Stipendium proximo Paschate vacans post D. Christ. Dibvadium".

och viskonstener. Prentit i Leyden i Holland af Christopher Guyot i Salomons Tempel. 1602. 8. (44 Sider)[1]).

Skriftet, der er trykt med latinske Typer (Antiqua), er i sproglig Henseende af Interesse derved, at Forfatteren har søgt at opfinde danske Ord for de dengang og tildels endnu brugelige mange fremmede mathematiske Kunstord. Saaledes brugte han: Udkom eller Udkomst for Product, Trehiørn for Triangel, Gierning for Exempel, Løvning for Residuum (Rest), Saa-ofte for Quotient, Beendig for Definition, Fremgang for Progression, Slau for Species, Jenlighed for Unitas (Enhed), Brødental for Fractus numerus, Udlegging for Expositio, Begynd for Integer numerus, sammenføie og Sammenføien for addere og Addition, fratage og Afdraging for subtrahere og Subtraction, forøge eller formere for multiplicere, dele og Deler for dividere og Divisor, Firhiørnet-rod for Radix quadrata, Ret-hiørnig for rectangulær, Stolinie (ɔ: Staalinie) for Linea perpendicularis, Firkant for Quadrat, Grundline for Basis, Flade for Planum, Storlighed for Quantitas, Thinde-Regnskab for Decarithmia (Regning med Decimaler). — Desuden giver Skriftet maaske Oplysning om den Tids Udtale, idet Forfatterens Skrivemaade minder temmelig stærkt om den jydske Mundart, skjønt Christoffer Dybvad jo var født i Kjøbenhavn og maaske neppe nogensinde havde sat sin Fod i Jylland. Han skriver saaledes: beskrøuen, Jenlighed, ien, Slau, ollewe, stor (staar), forsto, bestor, mo, gor, Tilgyft, beta (betage), trei, tener (tjener), Løuning, vdkroues (udkræves), klei (klæde), tele (tælle); ded (det) bruges for Bindeordet at, f. Ex. „hwar wdi kand merkis, ded alle renskaber" o. s. v. Om den Opgave, Forfatteren i sproglig Henseende havde stillet sig ved dette Skrift, udtaler han sig i følgende „artige og mærkværdige" Tilegnelse til Biskop Vinstrup[2]):

Den videberömt och Höiler man Doctor Peder Hansen[3]) Vinstrup Erkebisp i Danmark, Biskop over Selands stict, och Lösmester i den Hellige Schrift i Köbenhagens Höi Schole, ynsker Christopher Jörgensen Dibvad

Lycke, med sielens och legoms languarinde sundhed.

Gunstige Herre och Patron, der er mange orsager, som hauer beuegit mig ath lade ditte mit lident skrift comme til lysit. Förste er denne stofs rigdom, som saa ouerflödig nytte förer med sig for atskillige folck i deris nering, handel och vandel; hauer derfor icke ville wndholle mine

[1]) Paa Titelbladets Bagside findes en hollandsk Sonnet „Tot den Eerweerdighen Hoochgheleerden Heere Christophorum Dibvadium, Doctor der Medicinen", af Petrus Cornelii Houtenus, Stud. Med. et Math.

[2]) Det er Langebek, der paa denne Maade karakteriserer Dybvads Fortale (Suhms Saml. I 3 H. S. 151—52). I R. M. Petersens Bidrag til den danske Literaturs Historie findes Skriftet end ikke nævnt.

[3]) Skal være: Jensen.

mine Lands-mend saadan en skat, som Nederlenderne hauer verit forerit med af den höilert mand, M. Simon Steuin, sin Excellentijs Greu Mouritz af Nassou viskunstener och Scholemester; men same stof forbedert och forandert, efter voris ringe formue, och gode tycke, til Faderlands almindelig nytte och gauen. Den tuedie hauer verit om ath forsöge voris Danske sprogx rigdom eller arremmod; huor ieg hauer merkit, ath i voris sprog skulle al saa vel kunne alle skarpe paafunder bliue beskreuit, som i nogit andit. Ded er vel vist, ded Termini artium sum di kalder (ded er kunsters nauen) falder nogit selsam her vdi, dog wbekende tingister mo haue wbekende naun, huelkit vonen kand alsamen forbere. En viskunstener var der gandske ille vid, skulle han icke bruge i Latinske sprog andre ord, end som hus Ciceronem findis, men her vdaf er nock sagt for dend forstandig. Ded begerer ieg aleniste af de mectige Danske, ded de holler mig min vildfaring til beste, som skulle kunne forfalle i stauen, eller andre egenskaber voris sprogx, ansit ded ieg her i fremmit land ingen hauer som ieg kand rette mig efter, icke heller er her böger ath bekomme. Den tridie gaar eder, min gunstige Herre och Patron, an. Thi ieg hauer lenge verit storligen forbundit til eder, formedelst mange velgierninger, som mig af eder paa adskillige tider er vederfaren, och i synderlighed nu nyligen; hauer derfor tit och ofte verit omhögelig, hurledis ieg skulle kunne obenbare min sinds tacknemelighed, for saadane velgierninger, ded ieg icke skulle actis ath vere wtacknemelig. Er mig da, med lang söging, indfallen ditte for dend beste och bequemste veg om saadant ath fuldende. Skencker ieg derfor eder, min synderlige gode ven och Patron, ditte mit ringe arbeid, icke ded ieg acter ath haue betald eder der med, der min formue icke strecker sig om ath betale, men ath betegne min tacknemelighed for alt got, forhobende ded ydermere i fremtiden ath forskylle. Beder ieg eder derfor ydmygelig, ded i tager denne ringe gaue til tacke, och fremdelis forfremmer mig som i hauer altid giort. Her med eder Gud befalinde, di (*sic*) eder med höstrue och börn under sin beskyttelse, med languarende lifs sundhed beuare, ded i motte se paa eders börnebörn ieris hiertens glede och lyst. Amen. skreuen til Leyden i Holland 12. Septemb. 1602.

Naar D. Christoffer Dybvad tilegnede Bisp Vinstrup sit Skrift, saa var det vistnok hans Hensigt at vinde Bispens Stemme ved en fremtidig Besættelse af en Professorpost, og at bringe ham til at glemme Stridighederne med hans Fader. Imidlertid havde han dog ikke bedre Held end tidligere, da i Aaret 1603 en Plads aabnede sig i det medicinske Fakultet ved D. Anders Lemvigs Død, og det uagtet Lægevidenskaben

Lægevidenskaben var det Fag, som han især deleshed havde dyrket. Herom indeholdes følgende i

Acta Consistorii, 29 Juni 1603.

Legebantur literæ D. Gellii (Sasceridis) ad Rectorem et Professores: erant petitoriæ, ut vocaretur in Academiam cum propter parentem [1]), tum propterea quod stipendiarius Regiæ Maiestatis fuerat. Referendum esse prius ad Magnificum Dn. Cancellarium. Deinde D. Georgius (Dibvadius) pro suo filio locum petebat. Censebant etiam id referendum esse ad Cancellarium magnificum.

Smst., 18 Juli s. A.

Proposuit Dn. Magnificus (D. Nic. Theophilus) de Dn. D. Gellio, quod esset recipiendus in locum secundi Medici; et colligebantur vota professorum, qui omnes unanimiter vota dabant ex consensu Magn. Dn. Cancellarii.

Det var altsaa, som det synes, nærmest Kansler Christen Friis's Villie, der gjorde Udslaget til Fordel for D. Gellius Sascerides. For et fremtidigt Tilfældes Skyld maatte Dybvad derfor se at vinde Kanslerens Opmærksomhed. Dette søgte han da ogsaa samme Aar ved at tilegne ham et mathematisk Skrift. I Leiden, hvor han fremdeles opholdt sig og, som det synes, ganske var bleven som hjemme, udgav han nemlig 1603 følgende tvende Skrifter:

> C. Dibvadii in Geometriam Evclidis prioribus sex Elementorum libris comprehensam Demonstratio Linealis. Ad Christianum IV. Serenissimum Daniæ et Septentrionis Regem. Arnhemii Geldriæ. Apud Johannem Jansonium. 1603. 4. (100 Sider).
>
> C. Dibvadii in Geometriam Evclidis prioribus sex Elementorum libris comprehensam Demonstratio Numeralis. Ad Christianum Friis, Cancellarium Regium. Lugduni Batavorum. Ex Typographeio Christophori Guyotij. Impensis Joannis Joannidis Bibliopolæ Arnemensis. 1603. 4. (72 Sider).

Hensigten med disse Skrifter var, efter Forfatterens Ytringer, at gjøre Evklids Værk, der var for stort og kostbart for de fleste, mere tilgjængeligt ved passende Udtog og Kommentar. I Tilegnelsen til K. Christian IV. (dat. Leiden 1 Novbr. 1603) anpriser Dybvad Mathematikkens Betydning, og henviser til Kongens Bygningsarbejder i Kjøbenhavn, ved Slottet, Universitetet og Stadens Volde, der beviste, at han havde Øje for de mathematiske Studiers praktiske Vigtighed. Tilegnelsen til Chr. Friis, der ligeledes indeholder en Fremstilling af Mathematikkens Væsen og Betydning, slutter Forfatteren med at anbefale sig og sine Studier til Kanslerens Beskyttelse: „sub umbone itaque et tutela tua cum vniuersa Regni nostri studia eorumque Professores conquiescant, nullius quam tuo patrocinio me meosque hos conatus melius et tutius committi aut credi posse existimabam, cuius constantem erga Musas beneuolentiam tot annorum in doctos fauor demonstrauit“. I Tilskriften nævner Forfatteren blandt

[1]) M. Johannes Sascerides († 1594), der havde været Professor i Hebraisk.

blandt Samtidens udmærkede Mathematikere, Professor Thomas Fincke i Kjøbenhavn, og omtaler tre yngre Mænd, der havde gjennemgaaet hans Arbejde og staaet ham bi med samme, deriblandt Jørgen Fuyren fra Kjøbenhavn, der samtidig opholdt sig i Leiden. — Skrifterne ledsagedes af endel Æredigte til Forfatteren, der kaldes „Danorum splendor“ og højlig roses for sine Arbejder. Disse Vers ere af de mest ansete Professorer og lærde ved Leidens Universitet, og vise, at Dybvad ikke alene havde erhvervet sig et stort Bekjendtskab men ogsaa en betydelig Anseelse. — Den ved ovennævnte Skrifter begyndte Bearbejdelse af Evklid fortsatte og fuldendte Dybvad senere ved følgende tvende Skrifter:

C. Dibvadii in Arithmeticam rationalium Euclidis septimo, octauo et nono Elementorum libris comprehensam demonstratio, ad Jacobum I., Magnæ Britaniæ, Franciæ et Hyberniæ Regem. Arnhemii Geldriæ. Apud Johannem Jansonium. 1605. 4. (80 Sider).

C. Dibvadii in Arithmeticam irrationalium Euclidis decimo Elementorum libro comprehensam Demonstratio Linealis et Numeralis, ad Henricum, Walliæ Principem, Regnorumque Britanniæ Magnæ, Franciæ et Hyberniæ heredem. Arnhemii Geldriæ. Apud Johannem Jansonium. 1605. 4. (200 Sider).

Tilegnelsen af det første Skrift (dat. Lugduni Batavorum 20 Decbr. 1604 St. n.) indeholder en Lovprisning af Kong Jakobs videnskabelige Indsigter, og Dybvad bemærker, at det var hans Hensigt med det første at begive sig til England. — Ogsaa disse Skrifter ledsagedes af Æredigte af hollandske lærde.

Efter en idetmindste syvaarig Fraværelse fra Hjemmet vendte D. Christoffer Dybvad 1606 tilbage. Den allerlængste om ikke den hele Tid havde han tilbragt i Nederlandene, og Opholdet her har sikkerlig haft en blivende Indflydelse baade paa hans politiske og religiøse Stemning. Det nøje Kjendskab til Nederlandenes store politiske Frihed og det demokratiske Præg, dette Lands Forfatning havde, maatte aabne hans Øjne for Manglerne ved Danmarks udpræget aristokratiske Forfatning; og i religiøs Henseende var han bleven fuldkommen indtaget for Zwinglis Opfattelse, der netop i disse Aar ved Professor Arminius († 1609) blev herskende ved Universitetet i Leiden i Modsætning til den ellers almindelige kalvinistiske Betragtning, og fremkaldte de bekjendte heftige religiøs-politiske Stridigheder i Nederlandene. Dog vogtede Dybvad sig vel for i Hjemmet at komme frem med sligt; som Læge og Mathematiker behøvede han ogsaa mindre at indlade sig paa religiøse Spørgsmaal. Men de Opdagelser, der senere gjordes blandt hans Papirer, vise tydeligt nok, at han har været Arminianer, om ikke fuldkommen Naturalist. — Det er ikke bekjendt, om han efter sin Hensigt i Aaret 1605 er kommen til England. Hjemrejsen til Danmark skete ialfald fra Nederlandene af til Norge, hvorfra han gjennem Sverig og Skaane drog til Kjøbenhavn. Her udgav han ikke længe efter sin Hjemkomst følgende Skrift:

C. Dibvadii Problema de arcuum ex trianguli apicibus descriptione formâ Dati comprehensum. Ad D. D. Professores Academiæ Hafniensis. Hafniæ, excudebat Henricus Waldkirchius. 1606. 4. (44 Sider). Paa

Paa Grund af de kjøbenhavnske Bogtrykkeriers mangelfulde Tilstand maatte Dybvad med egen Haand tegne næsten alle de i Skriftet forekommende geometriske Figurer i de trykte Exemplarer af Bogen, hvilke Tegninger ere meget firlig udførte. Men Besværligheden og Vidtløftigheden af dette Tegnearbejde foranledigede, at han forbigik endel Problemer, som han ellers vilde have medtaget. Dedicationen til Kjøbenhavns Universitets Rektor (D. Jørgen Dybvad) og Professorer (blandt hvilke han især anbefaler sig til Biskop Vinstrup og D. Hans Povlsen Resen, som han i stærke, men neppe i samme Grad oprigtig mente, Udtryk takker for deres Velgjerninger imod ham) indeholder adskilligt, der kan tjene til Belysning af Forfatterens Karakter. Ærlighed og Oprigtighed synes just ikke at have hørt til de fremtrædende Træk i denne; ialfald vil den, der kjender Dybvads senere politiske Projecter, ikke faa Indtrykket deraf ved Læsningen af følgende Ytringer:

Simplicitas mihi & naturâ & educatione & consuetudine est major, quàm quod ejusmodi norim consuere Schemata Politica; quæ licet hac tempestate parùm sit tuta, tam insanâ hominum ambitione, tot calumniatoribus in deterius recta torquentibus, sæpeque mihi luculentæ fuerit fraudi; quia tamen Vir bonus firmius solatium conscio pectore concipit, si per eam obtrectationis livorem sustineat, quàm si per subdolum aliquem astum vexetur; stat ea apud me firme sententia, malle ob recte facta audire malè, quam ob perperam benè! mihique abundè sat erit, si ob res benè gestas, aliundè invidia non confletur.

Det var almindelig Skik, at naar nogen havde dediceret et Skrift til Universitetet, fik han en Foræring; og da Professorerne samtidig havde modtaget et andet Værk, der var tilegnet dem af Dr. jur. Paul Cypræus i Slesvig, blev der Spørgsmaal om, hvad man skulde give disse Forfattere. I den Anledning indeholder Acta Consistorii følgende under 5 April 1606:

Om en bog, der er dedicerit Uniuersitetett de jure connubiorum. Om D. Christophoro Dibuadio, som haffde dedicerit Uniuersitetett sin bog de triangulis. Dabitur Doctori Cypreo ett Credentz paa 30 eller 40 dr. for sin bog eller en Sølffkande. Conclusum: Doctori Cypreo en Sølffkande paa 40 dr. dabitur for sin bog de jure connubiorum, som hand haffuer dedicerit Uniuersitati. Doctori Christophoro Dibuadio skall foreris for sin bog 6 Rosennobell.

Det er højst sandsynligt, at Dybvad just ikke har følt sig smigret ved den Forskjel, her gjordes mellem de tvende Forfattere; imidlertid var der jo ikke noget derved at gjøre, det gjaldt for ham at holde gode Miner med de højlærde for ved første forekommende Lejlighed at faa en Plads i deres Kreds. En saadan, skjønt ingenlunde den behageligste, frembød sig ved hans Faders Afsættelse, da der derved saavelsom ved M. Jon Jakobsen Venusins omtrent samtidige Befordring til Forstander i Sorø skete en Oprykning, saa de tvende Pladser som Professor Pædagogicus bleve at besætte; denne

denne temmelig ringe Stilling har vel ikke sønderlig behaget D. Christoffer Dybvad, imidlertid maatte han dog bide i det sure Æble og tilbyde Universitetet sin Tjeneste, skjønt han neppe har gjort det med de venligste Følelser. Herom erfares følgende af

Acta Consistorii, 16 Maj 1607.

Retulit Magnificus (D. Thomas Fincke), D. Christophorum Dibvadium obtulisse suam operam Academiæ, quocunque modo admitti posset: et M. Nicolaum, Scholæ Sorensis Rectorem[1]), aspernatum fuisse pædagogicam professionem: M. Volfgangum (Rhuman) etiam stipendiarium regium nominavit: et M. Tancredum, priuignum M. Jonæ[2]). Alij alios: M. Hermannum (Nicolai), qui nuper promouit, Canutum Bieskium, M. Paulum Martini[3]), M. Casparum Malmogiensem[4]) etc. Sed nihil adhuc est conclusum nominatim.

Smst., 17 Juni s. A.

M. Vulfgangus Johannis Rumannus, juramento præstito, ex consensu Magnifici Dn. Cancellarii, suffragiis omnium Professorum est declaratus Professor Pædagogicus. Quædam alia proposuit Rector de D. Christophoro Dibvadio, qui etiam operam academiæ obtulerat; sed nihil posse concludi putat, nisi conveniatur Regia Majestas. Obstabat etiam gradus doctoralis, ut non posset facile admitti inter Magistros.

Smst., 18 Juli s. A.

Actum est de successore infimi pædagogi. D. Christophorus Dibvadius suam operam offert academiæ. Nominatus est M. Nicolaus Rector Sorensis apud Rectorem per Abelam uxorem D. Andreæ Christierni. Sed quia nihil constabat de ipsius mente, nec convenisset Rectorem aut aliquem professorum, jure qui respuisset condicionem illam sibi ante promissam et oblatam de professione pædagogica est præteritus. Tertio M. Hermannus, ad quem eligendum plerique omnes propendebant professores. Sed ante conveniendum Magn. Dn. Cancellarium.

Smst., 20 Juli s. A.

Actum est de M. Hermanno, qui assumptus est ad professionem pædagogicam primam, lectis constitutionibus et juramento facto solenni, suffragiis omnium professorum.

For

1) M. Niels Jørgensen (Ærylæus) siden Lektor ved Lunds Domkirke, derefter Lærer for Christian IV's ældste Søn, Prinds Christian, og endelig Dekan i Lunds Domkapitel († 1642). Han vil blive omtalt i det følgende.

2) M. Tancredus Lælius (Dankert Lejel) var en Stifsøn af M. Jon Jakobsen Venusin. Han døde som anset praktiserende Læge i Kjøbenhavn.

3) M. Povl Mortensen Ostrup døde 1619 som Bisp i Lund.

4) Den siden saa bekjendte D. Kaspar Bartholin den ældre († 1629).

For tredie Gang havde Dybvad altsaa forgjæves tilbudt Universitetet sin Tjeneste. Fordi han var Doctor, kunne man ikke bruge ham blandt Magistrene; men der var vel ogsaa andre Grunde; man ønskede neppe en ny Dybvad ved Universitetet, just som man var bleven den gamle kvit. Dog har vel Kanslerens Mening været af størst Vægt i denne Sag. Vi behøve ikke at kjende meget til Christoffer Dybvads Karakter for at vide, at han ingenlunde med Hengivenhed har fundet sig i sin Skjæbne, om han end foreløbig havde Selvbeherskelse nok til at dølge sin Harme, der naturligvis maatte forøges, naar han saa hen til den Dom, der var overgaaet hans Fader. Dog han var endnu ikke 30 Aar og havde Lyst til at forsøge sig blandt fremmede, hvor han hidtil havde nydt større Agt end i Hjemmet, og han besluttede derfor atter at gaa paa Rejser. Hvorfra han egenlig fik Midler dertil, er ikke bekjendt. Universitetet forærede ham vel 6 Rosennobler[1]), men de skulde just ikke række langt. Rimeligvis har den lærde Holger Rosenkrantz, maaske af Agtelse for Faderens Fortjenester som Theolog eller af Hensyn til Sønnens egen Lærdom, understøttet ham; ialfald udtalte D. Christoffer Dybvad senere sin Erkjendtlighed for Velgjerninger, Rosenkrantz havde vist ham. I Efteraaret 1607 har han formodentlig atter begivet sig paa Rejsen og er rimeligvis draget til Paris. Her var han ialfald i Maj 1610[2]), og det Kjendskab, han senere viste til franske Statsforhold, og vi maa desværre tilføje ogsaa til franske Laster, tyder paa, at han længe har opholdt sig i dette Land. Fra Frankrig begav han sig til Italien, hvor han den 27 August 1611 blev indskreven ved Universitetet i Padua[3]). Først henimod Slutningen af Aaret 1612 synes han at være kommen tilbage til Danmark, medbringende fra Udlandet et anseeligt Ry for udmærket Lærdom. Ved denne Tid blev atter en Post ledig ved Universitetet, da den medicinske Professor D. Gellius Sascerides døde den 9 November 1612. Endnu engang maatte Dybvad forsøge sin Lykke og denne Gang har han, som det synes, ogsaa været støttet fra andre Sider. Professorerne havde glemt endel af Uviljen mod Faderen, saa at det endog kunde tjene Sønnen til Anbefaling, at han var Søn af en Professor; men tilsidst strandede dog Dybvads Forhaabninger, og vistnok paa Kansler Christen Friis's ubøjelige Modstand. Vi maa her hidsætte den udførlige men ikke uinteressante Forhandling, som herom førtes i Konsistorium.

Acta Consistorii, 30 Januar 1613.

Rector (D. Leonhardus Metznerus) senatui Academico I. indicatum ivit, illustri Christiano Friis, Cancellario regio et Conservatori Academico, pro singulari in litteras et Academiam adfectu, nihil magis in votis esse, quam ut in locum b. m. D. D. Gellii subrogetur medicus, qui non modo Academiæ accurate docendo et subtiliter disputando, sed etiam fæliciter curando cum adversa valetudine conflictantibus, suam operam adprobare posset. Quo quoque nomine nominatis a Magn. D. Rectore D. D. Matthia Arhusiensi

[1]) Acta Consist., 30 September 1607.

[2]) Her skrev han nemlig 13 Maj s. A. i D. Oluf Worms Stambog (Kongl. Bibl.).

[3]) Suhms Samlinger II. 3 H. S. 8.

Arhusiensi[1]) et D. D. Gasparo Bartholino: jussi sunt Dn. Professores, ut ordine pronuntiarent, utrum horum suo calculo maxime adprobandum censerent. II. Quod si in locum D. D. Gellii subrogaretur D. D. Gasparus Bartholinus, quisnam ad professionem pædagogicam potissimum esset admittendus? Tres enim esse, qui eam ambivissent, nempe M. Johannem Paschasium[2]), D. D. Christophorum Dibvadium et M. Erasmum Assenium[3]). Professorum itaque esse decernere, quis horum dignior, qui exambiat.

Cl. et rev. D. D. Resenius præeundo attestabatur, raram D. D. Matthiæ in curando fælicitatem passim dilaudari; de ejus tamen studiis perparum constare, quod hoc familiariter nunquam fuisset usus. Quantum ad D. D. Gasparum, se de ejus in re medica profectu nihil dubitare, ejusque rationem merito habendam; sed ita, ut animum et sententiam D. D. Matthiæ privata scriptione prius exquirendam censeret. Atque hæc ad primum punctum. Ad secundum vero momentum in hunc modum respondebat.

1.

[1]) D. Matthias Jacobæus, praktiserende Læge i Aarhus, siden kgl. Livlæge (se Worms Lexicon I., 485).

[2]) Jens Paaske, Søn af Niels Paaske, der først var Slotsskriver paa Kjøbenhavns Slot og senere Proviantskriver paa Holmen (Wegener, A. S. Vedel. 2 Udg. S. 57), forekommer, saavidt vides, første Gang i Aar 1603, da han var Respondens ved en Disputats af D. Hans P. Resen (Wielandt, Nye Tidender 1736, S. 610). I September s. A. tog han Baccalaurgraden under M. Hans Staffensens Dekanat, og fik den 12 December 1605 et meget rosende Testimonium af denne, som findes indført i Stephanius's Brevkopibog, Ny kgl. Saml. 1390 Fol. S. 309—11. I April 1606 begjærede M. Jon Jakobsen Venusin i Konsistorium paa hans Vegne det kongelige Rejsestipendium til ham (Act. Consist.); han fik det dog først senere, efter at han i Marts 1608 havde taget Magistergraden, og han udstedte 13 Juni 1608 den sædvanlige Revers til Universitetet ved Stipendiets Modtagelse, hvori han forpligtede sig til at studere Theologi og de gamle Sprog (Orig. i Konsist. Ark.). I Sommeren 1612 kom han hjem fra sin Udenlandsrejse. Hans senere Skjebne, da det ikke lykkedes ham at blive Professor, er mig ikke bekjendt. I Act. Consist. læses under 30 Decbr. 1622 den Bemærkning om en Bonde i Strøby (ved Kjøge), at han holdt sig fri for Ægter „efter M. Jens Paaskes Tilladelse“. Men Universitetet vilde ikke erkjende denne Fritagelse for gyldig.

[3]) Rasmus Eriksen Assens havde været D. Niels Hemmingsens Famulus i Roskilde. 1607 rejste han udenlands med Brødrene Iver og Jørgen Vind, og tog i September 1608 Magistergraden i Basel, efterat han havde forsvaret nogle fysiske Theses, som M. Kaspar Bartholin, der dengang studerede sammesteds, havde forfattet (se C. Bartholin, Janitores logici. Hafn. 1622). 1610 kom han hjem fra Udenlandsrejsen med de til hans Vejledning betroede tvende adelige Ynglinger. I Oktober 1611 blev han foreslaaet til at blive Professor Pædagogicus ved Universitetet; men D. Kasp. Bartholin blev ham foretrukken (Act. Consist.). Efterat Haabet om at blive Professor 1613 anden Gang var glippet for ham, blev han Læsemester i Theologien i Bergen, hvor han døde (se Iver Vinds Autobiografi i Thottske Saml. 547. 8). I Kaspar Bartholins Logica major locupletata. Hafn. 1625, findes et latinsk Poem af Erasmus Ericus Assenius. Forøvrigt har han, saavidt vides, ingen Skrifter efterladt sig.

1. Joh. Paschasium ab eo tempore, quo in Germaniam ultimo abijt, vix ad quenquam Professorum scriptitasse, se eapropter non scire, quænam studiorum ejus ratio esset: quin et addebat, ei pædagogia puerorum nobilium abunde esse prospectum, a quibus etiam eum hoc tempore posse liberari vix crededat. 2. D. D. Christoph. Dibvadium hoc quicquid est officii valde sollicite ambire; dignum etiam esse ob singularem eruditionem, qui exambiat. 3. M. Erasmum Assenium plusculos annos studiis Academicis operam dedisse, ingeniique specimen satis præclarum docendo tum in nostra Academia tum in exteris scholis edidisse; eapropter dignum esse, cujus etiam ratio habeatur. Ultimo M. Joh. Knoffii [1]) rationem quoque habendam addebat, tum ob singularem in docendo dexteritatem proximis diebus canicularibus Academiæ abunde adprobatam, tum ob raras concionandi dotes.

D. D. Conradus Aslachus in sententiam D. D. Resenii totus ivit, hac tamen cautione: D. D. Gasp. Bartholinum ad res Academicas magis aptum videri. Ad pædagogicam professionem quod attinet, statuebat, D. D. Christoph. Dibvadij rationem merito habendam; salvo tamen facultatis Philosophicæ judicio. Addebat M. Erasmum Assenium virum esse et præsigniter doctum et valde modestum, dignum eapropter esse, in cujus promotionem Academia sedulo incumberet.

D. D. Thomas Finck suam sententiam suspendendam censuit ob causas Senatui Academico satis notas. Sed Senatu sententiæ pronunciationem urgente, ajebat, sibi videri ex usu Academico fore, ut ratio D. D. Gasp. Bartholini haberetur. Ad 2^m autem punctum responsabat, se in partes D. D. Christoph. Dibvadij potissimum propendere, tum quod vir esset singularis eruditionis et modestiæ, tum quod pater professorem in hac Academia olim egisset. Cæteros etiam suo merito ad hoc quicquid est officii admitti posse, si D. D. Christoph. Dibvadius non admittatur; e quo numero M. Joh. Knoffium minime excludendum censebat, quippe qui singulari Academiæ amore dignus esset, tum eruditionis tum modestiæ caussa.

M. Wulfgangus Rhumannus in partes D. D. Bartholini totus propendebat. Ad professionem autem pædagogicam D. D. Dibvadium admitti posse, nisi facultas Philosophica obstet.

M.

[1]) Søn af K. Frederik II's tydske Hofpræst, M. Christoffer Knoff. Var 1613—17 Rektor paa Herlufsholm, siden Lærer for Prinds Frederik (III).

M. Joh. Alanus protestabatur, hujusce negotii decisionem non tam ad facultatis Philosophicæ professores, quam ad ipsos doctores, et potissimum ad Magn. Dn. Cancellarium pertinere. Quantum ad professorem pædagogicum: de eo nihil posse statui, antequam certum esset, quis in locum D. D. Gellij b. m. esset subrogandus.

M. Chr. Longomontanus iisdem prope verbis, quibus M. Joh. Alanus, suam pronunciavit sententiam, quoad prius deliberationis membrum. De professore autem pædagogico statuebat D. D. Christoph. Dibvadij rationem inprimis esse habendam, idque multis nominibus. Quod si ille admitti non posset, se in M. Erasmum Assenium et M. Joh. Knoffium ex æquo propendere.

M. Hermannus Nicolai F. D. D. Gaspari rationem inprimis habendam censuit. De professione vero pædagogica se cum M. Longomontano facere.

Tandem M. Gasparus Erasmius (Brochmannus) suam pronunciavit sententiam, ajebatque, se cum illis facere, qui in D. D. Casp. Bartholinum propendebant, sed ita ut D. D. Matthiæ animus et sententia prius scriptione privata exquireretur, ex mente D. D. Resenij. Ad professorem pædagogicum quantum attinet, perinde sibi esse, sive ad hoc officium M. Assenius sive M. Knoffius assumatur, quem posteriorem ob raram doctrinam et singularem modestiam Academiæ unice commendatum cupiebat.

Suffragia collegit Magn. Dn. Rector, suoque calculo adprobata ad Magn. Dn. Cancellarium detulit.

Udfaldet blev, at D. Kaspar Bartholin, der hidtil havde været Professor Pædagogicus, rykkede op i det medicinske Fakultet, men Dybvad blev ikke hans Efterfølger. Forøvrigt trak Afgjørelsen længe ud. Endnu i April 1613 udtalte han sig i et Brev til den lærde Holger Rosenkrantz paa en Maade, som om der endnu var Haab om, at han kunde naa sit Ønske. Da dette Brev kan tjene til at oplyse Forholdet mellem Christoffer Dybvad og den forøvrigt fra ham grundforskjellige, berømte Ynder af Videnskaberne, hidsættes det her efter en Afskrift[1]):

Salutem Plurimam!

Nobilissime vir. Cognita per virum egregium tuique amantissimum, Dn. M. Paschasium, ad A. T. scribendi occasione, indecorum putabam, si ob beneficia præstita gratam, quam debeo, memoriam diutius silentii situ obduci periculosisque suspectionibus pudendæ ingratitudinis reservari

[1]) Findes i Ny kgl. Saml. 1291. 4.

vari paterer. Proinde ingenii mei ob fortunæ meæ tumultus nunc sterilioris pudorem pellente confidentia de ingenua probitate tua, periclitari famam meam malui sub simplici formula agnitionis perpetuæ gratitudinis æternæque memoriæ collatorum beneficiorum, solo delendæ suspicionis, male forte alitæ aut excitatæ vitio eorum, quibus innocentes nostræ Musæ invisæ sunt, lucello, quam eandem in tuto versari sub procrastinatione crebriore et fertilioris scriptionis spe, cum lætior rerum proventus incubuerit, damno odiosæ ingratitudinis opinionis; quæ enim huc usque fortunæ nobis obversabatur facies, austera scilicet et tristis, vel ingenium Minervæ sepelivisset, memoriam Palladi detraxisset, adolescentiam Herculi ademisset. Nihilominus audito rumore de obitu illustris fœminæ, Matris tuæ, oestro perciti poëtico, Musas squalentes ad tantæ fœminæ inferias compulimus, quæ carmen concinnaverunt turbidi rivi exprimens meandros aut eleuteriam priscam Gallorum ac Battavorum redolens: quod meticulosius his includo, cum summopere ambigam, an ullus in eo versiculus gravissimæ tuæ censuræ par esse queat. Si quid tamen hic erroris admissum sit, aut libertati nimium indultum fuit, æquanimitas tua mitius id interpretabitur, cum insignis me cupido animi mei modo qualicunque declarandi propensissimum affectum stimulaverit. Nec Poesis libertate destituta jucunda unquam erit, spero ea necdum tempora nos incurrisse, ut immanis servitutis jugum sustinere debeamus, liberalibus disciplinis imbuti. Alioqui *ἀνάγκη ἐν καιροῖς ἀπαῤῥησιάστοις τὴν ἀκρίβειαν παραβαίνεσθαι*, ut ait Synesius in epistolis. Sed nescio, quid natura rerum simile esse voluerit utrique nostrum, quum fatum Clientis Patrem Mecœnatis Matri non admodum lato temporis intervallo, ut præcursorem ad coelestem arcem, præmiserit[1]). Ista latentia Divinitatis consilia per eventus in apertum venire consueverunt. Quis rerum mearum status sit (ut de eo quid interseram, cum A. T. fortuniorum meorum cupidissimam esse sciam) puto rumores ad vos pertulisse, et cum de vestro adventu opinio nata sit, epistolam ea commemoratione dilatare supersedeo, coram quæ gesta sunt expositurus. Adhuc spes mea in incerto fluctuat, quanquam nunc paulo sit propensior ad meliora. Deo exitum committo, qui clementer, quicquid hucusque vitæ exactum fuit, rexit, suosque nunquam deserit. Quantum per legitima media efficere potui, non prætermisi: si negotium ad umbelicum ante A.T. adventum

[1]) Fru Dorothe Lange, Hr. Jørgen Rosenkrantzes til Rosenholm, døde den 9 Marts 1613 (se M. Jens Gødesens Ligprædiken over hende).

adventum non fuerit perductum, spero præsentiam vestram s. anchoræ loco futuram, ut demum a pervicacis Fortunæ vortunæque ergastulo liberer. Nobilem Dn. Christianum legatio injuncta illustri Jacobo Vlfeldio abduxit in Hispaniam, quem occupationes ita distraxerunt, ut scriptioni ad A. T. vacare non potuerit; si quid temporis ei Helsingoræ relictum fuerit, non officii futurus est immemor. Interim amantissime vos, illustrem conjugem ac svavissimos liberos salutat, cui et ego verborum formulæ volentissime subscribo. Hafniæ 17. Aprilis 1613.

A. T. S.
Christophorus Dibvadius
M.

Det Haab, som Dybvad altsaa endnu paa denne Tid nærede om, at hans Lykke skulde vende sig til det bedre, viste sig dog snart som forgjæves; thi da D. Oluf Worm imidlertid kom hjem fra sin Udenlandsrejse, fortrængte han alle andre Konkurrenter til den ledige akademiske Lærerstol. Herom findes følgende Forhandling:

Acta Consistorii, 12 Juni 1613.

D. D. Olaus Worm begierede **per Magn. Dn. Rectorem** (M. Hans Jensen Alan), at hand maatte komme vdi **D. D. Gaspari** sted, dersom hand bleff promoveredt til **professionem medicam.** Hvilket **Professores** godvilligen bevilgede, dersom **Magn. Dn. Cancellarius** vilde samtycke; dog at mand oc skulde i frembtiden haffve i agt **D. D. Christophorum Dibvadium, M. Erasmum Assenium, M. Joh. Knoffium,** som oc tilforn herom haffde langet, oc endog var giorte nogen forhobning det at nyde.

Smst., 24 Juli s. A.

Clariss. et doctiss. D. D. Olaus Worm ad professionem pædagogicam, eamque inferiorem, communi D. D. Professorum suffragio admissus est.

Efterat Haabet om at finde Ansættelse ved Universitetet saaledes for fjerde Gang var glippet for Christoffer Dybvad, tabe vi ham af Syne i nogle Aar, forsaavidt som vi ikke kjende nærmere til hans Opholdssted og Virksomhed; men det er aabenbart, at Bitterheden i hans Sind og Misfornøjelsen med de bestaaende Forhold er voxet betydeligt i disse Aar. Et Vidnesbyrd herom foreligger i nogle højst mærkelige politiske Betragtninger fra hans Haand, der her for første Gang fremdrages. De ere stilede til Kongen, men Indholdet maa gjøre os tvivlende om, at de virkelig ere komne denne tilhænde, da man næsten ikke kan antage, at Kongen kunde lade være at drage Forfatteren til Ansvar ikke blot for de haarde Beskyldninger, han heri fremførte mod Adelen og andre, som han sigtede for intet mindre end for at stræbe efter at rydde Kongen afvejen, men ogsaa for den strænge Dadel, han udtalte over flere af Kongens Regjeringshandlinger. Imidlertid kan det dog bemærkes, at Stykket ikke blev fremdraget under

under den senere Proces mod Dybvad, skjønt dets Indhold maatte være tilstrækkeligt til at fælde ham som Calumniant, det er altsaa ikke fundet i hans Bo af Undersøgelseskommissionen. Denne Omstændighed synes at tale for, at Stykket dog tidligere maa have naaet sit Bestemmelsessted, og at Kongen i Betragtning af Forfatterens umiskjendelige Iver for Udvidelsen af den kongelige Magt har lagt Forestillingen tilside i sine private Gjemmer, og ikke ladet den komme Kansleren for Øje, som ganske vist ikke havde kunnet lade sligt hengaa upaatalt. Stykket er udateret, men maa af indre Grunde henføres til Slutningen af Aaret 1614 eller til 1615. Biskop Hans Knudsen Vejle i Odense var endnu i sit Embede, dengang Dybvad skrev, men han blev som bekjendt afsat 1616; derimod omtales M. Niels Mikkelsen Aalborgs Afsættelse, der foregik i Juni 1614, som en fuldbragt Kjendsgjerning. Disse politiske Betragtninger foreligge i en god Afskrift i Thottske Saml. 331. 4, i et Bind, der indeholder Aktstykker til dansk Kirkehistorie og har tilhørt den bekjendte Deltager i Statsomvæltningen 1660, M. Peder Villadsen; en anden, men slet, Afskrift forefindes i kgl. Bibl. blandt Langebeks Excerpter Nr. 252 a. For Peder Villadsen maa Dybvads Betragtninger ikke have haft ringe Interesse, thi her fandt han baade Ideen til den arvelige Kongemagt og til Enevælden.

D. Christophori Dibvadii Observationes politicæ.

Thesaurus principis præcipuus est amor subditorum erga se. Frustra enim se muris adversus hostem tuetur princeps, si a proditore in cubiculo sceleratoque consilio in secreto infestetur: et non volentis nulla est actio. Denne Klenodie, sand och Hjerte Eyendomb, att vndryche Eders Majestet, som siden kand føre med sig Rigens och kongelig Krones Tab, siunes att vere giort lang beredning paa, hvilchet een tro vndersaatt, forplicted udi sin Siæll och Samvittighed till en ærlig och v-vdsluchelig Huldschab mod Eder, iche hafuer kunde lade gange forbi at anmode Eders Majestet, paa det den iche ved formegen Sicherhed foraarsager sine v-venner (saa der nogen findis), att de erlanger deris onde Forsettis siste Endeligt: mens ved Varvaagenhed flittelig forfarer och grandscher, om saadan hafuer noget paa sig, och udi tide forekommer deris subtilige Anslager: dog att Eders Majestet beholder sig **libertatem heroicam declinando tyrannis usitatam suspicionem.**

I. Att betage den simpell Bondes Hiertelag mod Eders Majestet, er eder raad at forstifue Scheppen och tillat enhuer Herremand att forhøye sine Bønders Landgilde, saa meget hanem lyster, huilchet fører en elendig Armod paa dennem: saa dersom de vilde giøre Ed. Maj. nogen Bistand udi Nød, paa dett de kunde engang respirere fra een v-endelig Trældom, som denem paaleggis mere end andre Nationer, kunde deris Hielp intet formaa, **evirato jam animo, qvi libertatem intelligere debebat.** Och forarmis paa det siste vdi saa Maade det gandsche Land, først Borgerne, saa Herremendene, siden Eders Majestet, och de ser

Staaderkonger

Staaderkonger i Kiøbenhafn kand laane den siufvende af Slotted pro numero Mosaico et Danielico. Alt dette scheede iche, si Rex retineret sibi jurisdictionem in rusticos potestatemqve vitæ et necis, unicum vinculum Majestatis Principis, qua imaginem ipsius Dei refert in terris, cujus qvot redduntur participes, tot creantur singulares noviqve Reges. Error a Friderico I admissus merito a Vobis emendandus. Ab eo enim tempore nihil egregii ab equestri ordine in bellis effectum. Ubi enim nulla spes præmii, ibi labor omnis ac industria cessat. Augeri ulterius neqveunt præmia, nisi Vos regno excidere velitis. Extulistis enim Nobilitatem supra Baronum conditionem in aliis regnis, magno virtutis præjudicio. Hinc sibi animum sumpserunt ejiciendi Reges, majorisqve forte mali scaturigo hic jacet, nisi mature averruncetur. Tanta in familiam Vestram ingratitudo non impune ferenda.

II. Att Eders Majestet iche schulle fange Lyst till att hielpe mercaturam paa Fode, som er allenïste alle Kongers paa Jorden Schattkammer (thi af Adelens Goß bekommer de intet, uden paa sørgelig Wiis, naar alt Landet er udi Allarm, som udi Tid aff Feide), vilde de forhindred den Biugning med Børsen udi Kiøbenhafn; och att stille Eder udi Had med Borgeriett, er Ed. Majestet opvecht att forflytte Wæ udi Schaane[1]), och betynge udi adschillige Maader Borgerne, som kand kiendis udi Oxenkiøb, Kornkiøb 2c.; det mand burde heller att augere illorum privilegia, qvi plurimum Regi prodesse possunt, ac minuere eorum, qvi parum juvant, och ansee Landsens Leylighed, mand regerer offuer, som mere er forordnet aff Naturen at hafue Fischere och Kiøbmend udi sig end Ryttere, och imitari Anglos et Belgas, qvibus est idem fere regionum situs, et revocare vetus exemplum magni emporii Wisby paa Gulland, huilchet vaar saa berømt, att Augustinus Carthaginiensis Episcopus udi Africa viste att sige af den. Mens dette Onde hafuer sin Oprindelse deraf, at Landet er iche et Arfuerige nu, som dett haffuer veret i fordum Tide: magis enim cogitaret Rex de suo commodo, et paulatim dissolveret vinculum servitutis, sub qvo a Nobilitate detinetur, gravi exterorum Regum irrisione; qvare Bodinus, magnus politicus, negat Regibus Daniæ convenire titulum Majestatis, qvia forte vidit, Reges Daniæ has servitutes nullo modo negare posse: 1. Non licere sibi emere pro pecunia sua, qvicqvid velit. Excipiuntur enim feuda nobilium. 2. Non posse manumittere servos populares, qvod licitum privato civi in Republica Romana. 3. Non posse qvicquam imperare rusticis nobilium nisi precario.

III.

[1]) Denne By blev tildels nedbrudt, og Beboerne flyttedes til det af K. Christian IV den 22 Maj 1614 grundede Christiansstad.

III. Att forrydche Klercheriets gode Willie er gangen forbud paa deris Børn att succedere deris Forældre, endog de ere dyctige. Huilchet foraarsager, att en huer maa kiøbe sig till Kald, och hafuer hand iche rede Penge, daa at indgaa contracter paa aarlige Vdgiffter af hans Indkom, ved huilchett hand saa forarmis, att hand siden iche kand hielpe sine Børn frem, mens maa for Armod schyld blifue grofue Eseler: **ita impletur regnum ruditate et mendicitate.** Mens kand schee falsche Hierter ere forrædeligere, end mand troede. **Ita enim augentur opes Nobilium, extingvuntur civium, ac perfide quæritur exemplum exilii in Vestros liberos, ut proprio Vos qvandoqve gladio conficiant.** Thi kand schee der kunde findis de, som ergerer sig paa Eders Søns Hylding som **minus legitima.**

IV. Att betage E. M. Eders Slecht och gode Venners tro Hiertelag, som mest formaaer att giøre Eder Bistand i Nød och Trang, bekreffte Eders Magt och Myndighed udi Regeringen, ere opvechte **motus in Religione non necessarii,** mod den Sædvaane, som hafuer veret her udi Riget, fra det Munchene blefue uddrefne. **Vetus illud verissimum est: Idem velle ac idem nolle firma amicitia est.** Nu er intet, som forbinder Hierterne paa Menesfene, **qvam identitas Religionis;** och er for Danmarch gaufnliger Kongens aff Engeland, Hertugens aff Brandenborg, och Fyrstens aff Heidelberg Venschab, som megtige Potentater, end nogle andre faae och smaae Lutheraners. Och vill mand tale **politice** herom: **Præcipuus usus Religionis Principi esse debet, ut subditi retineantur in officio, ac in miseria nati qvo se solentur habeant, ne desperatione infortunii commoti ruant in Principem. Controversiis tranquillitas animorum apud simplices turbatur, animi inquietate ad novas cogitationes transeunt, atque suspectus redditur articulus Pauli ac Petri (Rom. 13, 1 Pet. 2): Ordinatione divina constitutum esse magistratum.** Mens taugde mand stille, daa kunde mand hafue begge Parter til Vens, **tam Calvinistas qvam Lutheranos; regnum etenim hoc tulit ambos.** Och huad forstaar sig gemein Mand derpaa, som ere Bønder, Baadsmænd och Borgere, huilche iche synderligen vel ere opdragne **in eruditione,** som paa kiendes, att der neppelig findis een Borgemester, som forstaar Latin, mens ere meesten forslit Hoffkarle, som silde udi Enden aff deris Alder kommer til Byerne, libet bevant med Kiøbmandschab: huorfor vitløfftig Næring och Hantering udi fremmede Lande kand iche paaslages aff denem. Ey heller er saa meget beschrefuet udi Dansche Sprog, att de ved de Schrifftter kunde forhuerfue saa meget udi deris Fornufft, att de kunde viselig dømme om saadanne Punchter, effterdi det meste, her schrifuis, er ichon Bønnebøger.

V. Mens, som vdvortis siunes, ere de iche fornøyet allene at føre Ed. Maj. i Had hos alle Meneschen, mens søger och at betage Eder Eders Ære och Anseelse; thi at volde Eder **infamiam sacrilegii** ere Klocherne komne fra Kircherne[1]).

[1]) Dette skete 1602 (Bruun, Danske Saml. I, 99).

VI.

VI. At involuere Eder crimini parricidii er udret, at Eders høylofflige Faders Hukommelsis edictum, qvod testamenti loco esse possit, effterdi det er bekreffted med høy Eed paa kongelig Ære och Lofue och sin Raades forkastelse mod denem, som der imod giører, och Guds Vrede och Hefn mod sin Søn, saa hand det iche effterkommer, redditum irritum, dum Vasallis Vestris non prospicitur, sed intruduntur in officia alii, qvi opibus valent eaqve pretio redimere possunt: qvi connubiis minus honestis serviunt, dignitatem officiorum regiorum contaminant, cum deceret matrimonium qværere in sola nobilitate ut sola beneficiaria privilegiorum principum.

VII. At føre Eders Majestet i Mistanche under Eders Undersaatter att hafue ett tyranniske Gemytte, hafue de ladet denem høre om D. Christopher Dibvad, som lenge er opholt fra Beforbring for samme Aarsag schyld: Vos pari crudelitate plecti velle innocentem filium, qva accusatum patrem curastis condemnari.

VIII. Er Eders Majestet en schendelig Æreflech offentlig ofuer all Riget sat paa, som kand ryctis all Verden igiennem, for een v-mettelig och sordida avaritia, idet paa Eders Majestets Vegne ganger een Tafle om i Kircherne, saa vel som paa de Fattiges, att sanche Almisse till at beløнne Eders afslagde Tienere, qvasi honestiore titulo tantula pecunia conqviri non posset, nisi sub mendicitate. Regium est imperare, non mendicare. Honestius multo substinet bonus alioqvin princeps Vespasianus avaritiæ contumeliam, dum historia memorat, urinas ei fuisse vectigales.

IX. Endelig att schille Eders Majestet ved Lifuet, siunes den Krig, som kaldes aff alle vdlendische Herrer injustum bellum (nihil enim in editis scriptis occurrit, quod legitime id susceptum fuisse demonstrare possit), oppvact imellom Sverige och disse Lande, fordi mand viste, at Eders Majestet var een v-forsagt Herre udi Fare, och turde dristeligen see sine Fiender under Øynene, hvorudofner de hafuer forhaabtes at blifue Eder udi Tide quit, førend Eders Barn var afret paa Regeringen, att de kunde opføde hanem sub diuturna tutela ac servitute ac illiberaliter: ut fere tota Nobilitas Danica nihil aliud est, qvam cloaca ac spurcities aliarum gentium dilapsarum, in hanc regionem illectarum privilegiis Nobilitatis, qvas deinceps ad tyrannidem et oppressionem patriæ traducunt. Sed si Rex accurate examinet hoc negotium, dubitari potest, an ea, qvæ hodie degit, Nobilitas digna sit tantis privilegiis, cum exotica hæc non ea virtute sua majorumve in defensione patriæ promeruerit.

X. Nu dette er ganget denem an, haffde de gierne hitzet eder sammen med Lybscherne och Nederlandene, der de vell veed, att Eders Liff daa endeligen maatte settis til, och kand schee med eet extingvi Oldenburgica familia, cujus forte jam pertæsi sunt. XI.

XI. Saa dette iche ganger for sig, hafuer de fororduet, att D. Hans schall blifue Bisp[1]), som forrædelig med Eders Majestatis **perpetua infamia apud omnes bonos in omnibus regionibus, et crudelitatis Neronianæ suspicione, abusus potestate Vestra insidiose**, hafuer kuldkast fire Eders Majestatis beste Mænd, **D. Georgium Dibvadium, Mag. Ivarum, Mag. Olaum, Mag. Nicolaum**[2]), att hand kunde ved sin Finandtzeri och practikische Hofuit udrydde Eders tro Mænd, synderlig Bispen aff Fyn[3]) och af Schaane[4]), og stille udi Platzen **suis partibus addictos**, och saa udi een Nat myrde Eders Majestet med gandsche kongelig Ætt, som de catholiske Bisper blefue alle paa en Nat angrebne, och siden giøre paa Peder Oxis Wiis en Konning, som denem lyster. Thi Bispe Magt er langt større, end nogen gemeen Mand forstaar, Kongens Tømmer, ved huilchet Landett kand føris till, huad som mand begerer at giøre der af. Och schall D. Hans vell lafue det saa, at deris Magt mere forhøyes, synderlig hans **Archiepiscopatus**. Her hos, saa mand vell ofuervejer den tredie Articel, findis **tales molitiones faciles, irritatis animis clericorum injuriis Regiis.**

XII. Huor till andet brydis Woldene ned af Kiøbenhafn, uden paa det, **ne Rex habeat firma loca, qvibus se tueatur: multisqve structuris Majestatem Vestram involvunt, qvæ plurium Regum ævo vix absolvi possunt, ut multitudine sua mutuo se impediant.** Dette er den Sted, E. M. meest fra Barndom hafuer opholt sig paa, och altid findis meest udi.

Aarsagen och Grunden paa saadanne **Practicer** er **Zelotypia conjugalis, qvæ lecti contumelias semper ulciscitur.** Thi Landsens Undertrychelse och forderfuelse er, **qvod consilia omnia cudantur apud solam Nobilitatem.** Derfor lider Danmarch vell, nar den som andre florerende Lande hafuer en **Doctorem vel cœlibem Cancellarium, Gynecocratiæ non subjectum**[5]); naar Rigens Raad iche tagis af Adelen allene, mens och af forfarne lerde Mænd **medii status, qvi de ambobus extremis rectius judicare possunt, qvam extremorum alterum de omnibus.**

Dette er underdanigste gifuet Eders Majestet til Betenchelse, opvact af Troschab mod Eders Majestet, Kierlighed mod mitt Federneland och min Samvittigheds Roe, som forbiuder att dølge, huis mand kand tiene sin Herre och Konning med, och att gafne sin Neste. Gud Eder naadeligen bevare och ledsage paa de bedste Raad.

Finis.

Under

[1]) D. Hans Povlsen Resen blev den 29 April 1615 beskikket til Sjælands Biskop. Dengang Dybvad skrev dette, synes han dog endnu ikke at have faaet sin endelige Udnævnelse.

[2]) M. Iver Stub (afsat 1609), M. Oluf Kock og M. Niels Aalborg (begge afsatte 1614).

[3]) M. Hans Knudsen Vejle.

[4]) M. Povl Mortensen Ostrup; at denne hørte til det philippistiske Parti, ses blandt andet deraf, at han i Juni 1614 holdt en Tale ved Landemodet i Lund „in Philippomastiges" (Sigv. Grubbes haandskrevne Curriculum vitæ).

[5]) Herved sigtes til Kansler Christen Friis den ældres Hustru, Fru Mette Hardenberg, som ifølge Sigvard Grubbes Vidnesbyrd besad stor Klogskab og megen politisk Indflydelse.

Under de daværende Statsforhold hørte der unægtelig ikke ringe Dristighed til at fremkomme med saadanne, vel i adskillige Henseender begrundede, men i andre Henseender overdrevne eller endog ganske uretfærdige Beskyldninger. Forestillingens Virkning er os forøvrigt ikke bekjendt. Dengang Christoffer Dybvad skrev den, opholdt han sig som det synes i Kjøbenhavn. Om han har ernæret sig her som praktiserende Læge eller paa anden Maade har søgt sit Underhold, kan ikke oplyses. Det er dog rimeligt, at han snarest har sysslet med de mathematiske Videnskaber, der vare hans egentlige Hovedfag. Omendskjønt han nemlig, saavidt vides, ingen trykte Skrifter har udgivet i disse Aar, efterlod han sig dog flere mathematiske Arbejder i Haandskrift, der efter al Sandsynlighed maa henføres til denne eller den følgende Tid, saasom den „Geometria Dybvadii msc.", som Prinds Christian 1644 forærede med forskjellige andre Bøger til Universitetsbibliotheket[1]), endvidere „Elementa rei numariæ msc.", der ligeledes fandtes i det ældre Universitetsbibliothek og brændte med dette 1728[2]); og endelig et Værk „de Mensuris et Ponderibus, tam medicis quam civilibus", der ifølge den lærde D. Thomas Bartholins Dom var affattet med utrolig Flid og Lærdom og med en høj Grad af mathematisk Nøjagtighed, hvorfor Broderen Rasmus Bartholin havde til Hensigt at udgive det, noget der dog ikke er skeet[3]).

Til Kundskab om Dybvads Stemning i disse Aar haves et Brev fra ham til en fornem Mand (maaske Rigskansler Jakob Ulfeld), hvori han søger at imødegaa de Rygter, der vare udspredte om hans Irreligiøsitet, idet han bemærker, at det kun var de forargelige Stridigheder om Religionssager, han var en Hader af. Paa en bitter Maade udtaler han sin Harme over den Tilsidesættelse, han maatte lide, idet han nærmest synes at hentyde til, at han forgjæves havde søgt at opnaa et Kanonikat, og han spotter harmfuld over, at uvidende Personer, blot af Hensyn til deres Fødsel, bleve foretrukne til Stillinger og Embeder, som de manglede alle Betingelser for at kunne udfylde. Brevet existerer nu kun i en unøjagtig Afskrift; paa Grund af det karakteristiske Indhold hidsætte vi dog den største Del deraf, da Meningen af samme, trods Afskriverens Uefterrettelighed, i Hovedsagen er klar[4]):

S. P. Cum *σκιαγραφίαν τῆς πολυπονίας* **nostræ summus noster amicus[5]) tibi, Vir Excellentissime, spectandam his diebus porrexisset,** *θαυματουργὸν* **quendam me a te habitum fuisse retulit: quod tamen factum nullo consilio alio nitebatur, quam ut tibi constaret, quam alieni simus a pessimis istis rumoribus, quos de nobis nescio qui** *σπερμολόγοι* **disseminant ac ebuccinant, quamque ii vani sint, deprehenderes: quasi id nobis unice curæ sit, ut religionis irreligiosa certamina, diaboli ac furiosorum hominum** *καὶ κακοήθων* **inventa apud me ferverent, in qua (Deum**

1) Acta Consist. 29 Juni 1644.
2) Joh. Moller, Hypomnemata ad lib. Alb. Bartholini de scriptor. Dan. p. 197.
3) Th. Bartholin, De medicina domestica Danorum. Diss. II, p. 35—36.
4) Afskriften findes i Kongl. Bibl. (Bøllings Brevsamling).
5) Herved menes udentvivl den lærde Holger Rosenkrantz.

(Deum testor) τὸ ὑψηλοφρονεῖν mandato Apostoli nunquam expetivi, sobria mediocritate verboque scripto contentus, vitæque integritatem in his terris unice a Deo pro confirmanda fide mea expetens, certus cæteroqui de promissionibus suis electis indubitanter in sacrosancto suo verbo factis: cum humani ingenii defectum in secularibus disciplinis non occultis indiciis sæpe palpaverim. Nec ita a bona mente recessi unquam, quod enthusiasmos mihi imaginaverim ac revelationes divinas extraordinarias effinxerim, qua in re festive(?) fuerunt olim Apollonius et Jamblicus, homines prorsus ἄθεοι, ac hodie aliqui eodem spiritu vertiginis girantur. Tantis enim molitionibus, quas serio animo aggredimur, difficulter unum hominem sufficere cum dignoscas, πάρεργα religionis, quæ in impiis certaminibus animæ multorum integrarumque rerumpublicarum exitio suscitatis hærent, attingere me velle aut posse, vix pueri sibi persvaserint. Sed cum justissima indignatio animum corripiat nostrum, quod Agasonum filii καὶ ἀναλφάβητοι opulentissimis in regno muneribus onerentur vel ornentur, quibus tam ii apti, quam asini lyræ: nobis vero vel mediocria, imo et, quod ridendum, ima invideant, ad quæ gerenda plus operæ ac artis adferre, quam ii, possumus; ut rectius judicantibus in republica nostra simul constaret, quantis injuriis immerito afficiamur, ista promanare in publicum ac ad te, virorum integerrime, ut nostris rebus bene cupidum, pervenire permisimus, quamque avidi simus honesti otii ac innoxii, ob justas causas omnium bonorum favore dignissimas expetiti, intelligeretur: quod multi nullo suo incommodo nobis extrudere possent, si vellent. Sed πολιτικοὶ ἄνδρες ita sunt πολυτρόποι καὶ ποικιλόμορφοι, quod se ipsos vel foris vel intus vix intelligant, nescii opinor quando vel dormiant vel vigilent: ac utinam non etiamnum hoc die nimis verus sit noster Polybius, cui axioma id crebro in ore fuit, ὅτι ἡ κακοπραγμοσύνη τοῖς πλείστοις τῶν πολιτικῶν καὶ πραγματικῶν ἐπονειδίστως ἐπιτηδεύεται. Et difficulter reperies talem mentem erectam, quam non firmat alicuius scientiæ solida cognitio, qua fere isti homines utplurimum destituuntur: ut nihil iis viderim unquam miserabilius, qui politica ex praxi soloque gentium otioso intuitu (quod eos a virorum magnorum congressu ignorantia arceat vel sordes) non exactis præceptis ac theoria didicerunt, instar regulæ Lesbiæ omni inæqualitati applicabilis, quoque inconsultæ multitudinis temerariæ sententiæ ruunt, eo fluminis instar rapiuntur (etc. etc.). Vale etc. 1617.

C. Dibvadius.

Efter

Efter en lang Ventetid opnaaede D. Christoffer Dybvad endelig en Stilling, idet han udnævntes til kongelig Mathematicus og derhos forlenedes med et Kannikedømme og et Vicarie i Lund, hvorpaa han erholdt følgende Brev[1]):

Dochtor Christoffer Dyuadt fich forlehning paa ett Canichedom och Vicarie y Lunde domkirche.

C. 4. Giøre alle wytterligtt, att efftersom wy haffuer anthagett oß elschelige hederlig och høylerd mand D. Christoffer Dyuadt att skall verre wor Mathematicus, och der y forholle sig med skriffuen flytteligen och modeste, effter som hand will antsuare och werre bekiendt: da haffue wy, effterdi der nu vdj Lunde domkirche vaccerer och leddigtt er ett Cannichedomb saa och ett Vicarie, liggendis thill S. Anne Altar dersamestedz, effter affgangen H. Brede Ransou, som nu nylligenn wed døden er affgangen, af vor synderlig gunst och naade vntt, beuillitt och thilladt, och nu med dette wortt offne breff vnde, beuille och thillade, att for[ne] D. Christoffer Dyuadt maa effter Cappittels Statuter igien bekomme same Cannichedom och Vicarie, och dett med bønder och thienere och deß renthe och rette thilliggelße, aldellis intett vndertagitt, att haffue, nyde, bruge och beholle, indtill saa lenge wy anderledis der om thilsigendis worder. Dog skall hand werre forpligtt att boe och residere hoeß for[ne] Lunde domkirche som andre residerendis Canicher och Vicarier der samestedz, och werre den geytzlige Ordinantz, som om Religionen er vdgangen, och Capitels Statuter aldellis vndergiffuen; sameledis skall hand bygge och forbedre de residentzer, hand der thill bekommendis worder, och dennom wed god heffd och macht holle, och bønderne, der till liggendis erre, ved loug, skiell och rett, och ingen aff dennom vforrette imod lougen eller med nogen ny indfestning eller anden vseduanlig paaleg besuerge; och skall hand iche forhugge eller forhugge lade nogen de skouffue, der thill ligger, thill vpligtt y nogen maade. Thi forbyde etc. **Cum clausulis consuetis etc. Haffniæ** den **2 Martij Anno 1618.**

Som kongelig Mathematicus skulde Dybvad stille Nativiteter og foretage andre derhen hørende Kunster og Beregninger, som i en noget tidligere Tid havde staaet i høj Anseelse, men nu, alt som Videnskaben skred frem, begyndte at komme i nogen Miskredit for deres Upaalidelighed[2]). Han følte sig da ogsaa snart højst utilfreds med sin Stilling og bad sine Venner at hjælpe til, at han kunde komme ud af den igjen. Saaledes

[1]) Skaanske Registre, Nr. 4. Fol. 82.

[2]) Følgende Brev, der maa være skrevet omtrent 1640, viser Stemningen blandt de lærde med Hensyn til Nativiteter. Professoren i Astronomi, M. Christen Longomontanus, vilde ikke have noget dermed at gjøre, og Brevskriveren, Prof. math. Erik Olussen Torm, undslog sig for at stille Nativiteter af Mangel paa Øvelse:

Gunstige och velbyrdige Her, de tuende ting, som mig sidst aff Eders Velb. bleff commendieret, haffuer Jeg paa dit flictigste vilde forrette. Først haffuer Jeg tald med

Saaledes skrev han allerede i Aaret 1618 til Jakob Ulfeld: „**Ita ego fatigor in his artibus investigandis, dignoscendis, probandis, quod si hujusmodi præscivissem, quæ nunc intelligo, non ita mihi illudere splendidam miseriam passus fuissem. Quod apud te, Vir eximie, prisco amicitiæ nostræ jure refero, ut commiseratione tactus, hic fortunæ lusus, plurimis annis tractus, industria tua ut finiatur, si efficere possis, ab hujusmodi consilio ne desistas**[1])“. Tillige kom Dybvad i Strid med Kapitlet i Lund angaaende det Kannikedømme, hvormed han var bleven forlenet. Kapitlet havde nemlig ønsket, at han som sædvanlig skulde begynde nedenfra og modtage det ringeste Præbende, hvorfra han da efterhaanden ved forefaldende Vakancer kunde rykke op til de bedre. Men da Forleningsbrevet hjemlede ham Ret til det samme Kannikedom, som Hr. Breide Rantzov havde haft, søgte Kapitlet at trække ham noget af paa andre Maader, ved at tildele ham en ringere Portion af Mensal- og Commungodset; Dybvad gjorde imidlertid, støttet til Forleningsbrevet, Fordring paa i alle Maader at nyde de samme Fordele, hans Forgjænger i Kapitlet havde haft. Man har en lille Samling Breve, som han i den Anledning vexlede med Kapitlet, navnlig med Kanniken M. Niels Jørgensen Ærylæus[2]), alle holdte i den for Dybvad ejendommelige, skarpe

Longomontano, och paa dit flictigste hannem formaenit, at hand vilde tage sig Nativiteten for, da haffuer hand mig dit slett affslagit. Och der Jeg miente, Jeg paa en anden manier vilde offuertale hannem, sagde Jeg, at hvad Nativiteten sig belangit, vilde Jeg forskaffe, dit den skulle bliffue udregnit och alting klart, aleneste at nar thema var erigerit, hand dae vilde giffue judicia deroffuer, thi Jeg aldrig saa viit haffuer øffvit mig in judiciis Astrologicis, at nogen derpaa kunde sig nogit forlade. Dae svarede hand och Ney, at hand haffde lagt dit buort for nogle Aar siden. Her offuer er dit kommen, at Jeg Eders Velb. icke derpaa kundit suarit. Vill Eders Velbyrdighed sielff talle med hannem derom, dae kand skee hand tuorde bliffue mere lemfeldig, endog hand stuntis, der Jeg talde med hannem, meget fremmid derfor. Anlangendis den tydske skollemester, da haffuer Jeg hafft bud offuer den gandske bye, och slett ingen kunde endnu sait, som Jeg viste eders Velbyrdigheb kunde være forsickrit med; der haffuer altid manglit nogit, som behøffuis paa saadanne steder. J gaar var M. Baltzar huos mig, som Jeg skyde til B. Knud Ulfeld, och sagde, at hand haffde søgt den gandske stad offuer, och icke kunde fundit nogen, som gaat folck kunde være med forsickrit, och dae gick hand ud och vilde fleere opsøge. Saa tilig jeg fanger bud fra hannem derom, skall Jeg Eders Velb. strax lade dit forstae. Valeat Vestra Excellentia, quam ut Jesus Christus conservet, devote precor. V. V. V.

Ericus Olai.

Ubskrift: Erlig och Velbyrdig Mand Otte Krag till Trudtzholm, Konglig Majestets øffuerste Secreterer, min megit gunstige Ven och Patron ydmygeligen.

(Udateret Original i Geheimearkivet, Aflev. fra Justitsminist. Sk. 9. P. 125).

[1]) Efter en mangelfuld Afskrift i Kongl. Bibl. (Bøllings Brevsamling).

[2]) Denne Mand er allerede omtalt ovenfor, S. 219; han havde endnu ikke opnaaet Dekanatet i Kapitlet, hvorpaa han havde kongeligt Løfte. J et Brev af 28 Juli 1618 gjør Kong Christian IV vitterligt, „at eftersom os tilkjendegives, tvende Sogne at være bevilget M. Niels Jørgensen, fordum Læsemester til Kapitels Skole i Lund, af den Aarsag at den Indkomme, Læsemestere ordinarie sammesteds er tillagt, er saa ringe, at han sig deraf alene ikke vel skal kunne holde, da have vi naadigst tilladt, at naar M. Niels videre bliver betænkt med det Prælatur, paa hvilket vi ham naadigst Expectansbrev forundt have, forne tvende Sogne altid herefter skal

skarpe Tone. Skjønt Stridsemnet ikke er af sær Vigtighed, fortjene Brevene dog at meddeles her, da de yde os et godt Indblik i Forfatterens Karakter og indeholde yderst haanlige Udtryk om Adelen, og saaledes forraade Dybvads Sindelag mod denne Stand, til hvilken endel af Kapitlets Medlemmer hørte. I det sidste Brev foreslaar han at vælge Kongens Broder, Hertug Ulrik, eller den udvalgte Konge, Hertug Christian (V) til Voldgiftsmand i Striden, hvoraf det da vistnok kan sluttes, at disse Herrer have været hans Belyndere[1]):

1.

Clarissimo doctissimoque Viro D. M. Nicolao Georgii, Canonico Lundensi, amico singulari.

Protracta relatio tua, Vir Clariss., de capitularium ad rogata nostra responsione, impedimento fuit animo nostro, quo minus a deliberationibus nonnullis se expediret: et si vel maxime occurrisset hujusmodi responsum maturius, quale recepimus, etiamnum nos suspendisset. Etenim valde alienum est a literatorum hominum animo, Principis sui rogationem tam infelicibus expositionibus truncare, cum vel ex jure vestro canonico immutabilis regula exstructa sit: Accessorium sequi principale, Cap. accessorium, de regulis juris in 6to. Unde cum exceptione constitutionum vestrarum Sereniss. Rex tradi voluerit Canonicatum, Mensale ac Vicariatum, qua in re reluctanter satis obtemperatum fuit, producta vel intempestive vel rustice satis sanctione nescio quali ad propositum minus faciente, cui dubium esse poterit, enumeratis partibus essentialibus, accidentia non etiam necessario adhærere debere? Hæc enim Sereniss. Regis expressa verba fuerunt: Att forneffnde D. Christopher Dibvad nu strax maa indtræde udi dett samme Canichdom, som for^ne affgangen H. Bredo Rantzow haffde. **Cui viro quicquid debebatur ullo jure capitulari, nobis etiam concedi debere, manifestum esse, quis non animadvertit? Quod vero addis, nequirc, quæ peto, concedi absque insigni residentium et privilegiatorum omnium incommodo, venustæ amœnitatis est. Nam quicquid hactenus concessum fuit, si in distributionem residentium cadere posset, illorum incommodo ego obtinerem. Et privilegiatis quid decedat, non video, cum et ego illorum non sim minimus, sive merita spectetis in Patriam ac Principes, sive industriam spectetis nostram in literis, sive sumptuum magnitudinem, sive itinerum**

ac

perpetueres og maa blive hos Lectoriet, og kan Lector sammesteds, saa fremt saadant efter vores naadigst derom udgangne Forordning fornøden gjøres, samme Sogne lader betjene med en residerende Kapellan, som han med den ene Præstegaard og nogen anden Genant skal besørge" (Langebeks Diplomat.).

[1]) Et Hefte med Afskrifter af disse Breve findes i Gehejmearkivet (Aflevering fra Justitsministeriet. „Personalhistorie"). Af det 3die Brev findes ogsaa en ufuldstændig Afskrift i Bøllings Brevsamling.

ac peregrinationum molestias, sive titulum, quo præsentium bonorum donationem suscepimus. Insuper quod adhuc ex illorum responso Capitulum plus indulsisse nobis, quam vel S. R. vel M. D. Cancellarii literæ requirebant, omnino agnoscere non possumus. Nam omnia, quæ concessa fuerunt, a Clementiss. Rege nominantur. Cujus fuerunt tenoris literæ Cancellarii, ignoramus; nobis enim audientibus non fuerunt recitatæ; quin favorabiles fuerint, non ambigimus. Scripsi proinde Capitulo Lundensi in eum sensum, quem proximis literis exposui, quas, Clariss. Vir, publice recitari ac rejecta mora responsum ad nos remitti ab eodem capitulo expetimus, illud hic præstolabimur primo quoque tempore, dilata negociorum nostrorum expeditionem.

Rustici fraudem aut fallendi propositum non impune feremus. Etenim strictiore disciplina coercendi sunt illi, qui in sylvis habitant, cum venandi opportunitas ac hujusmodi latibula animum subinde solicitent de nefariis rapinis, cædibus aut similibus perpetrandis. Illis itaque imprimi Reverentiæ imaginem, quam perpetuo secum circumgestent, patriæ ac iter facientium interest.

Comitas nostra in viduam Johannis Laurentii a te desiderata subinde tuo arbitrio stabit, quem scio satis prudentem et industrium esse in procurandis iis, quæ commodo nostro esse queant.

Choralis alimentum obtinebit, siquidem ita moris est. Humanitatem tuam Abaci communicatione, pari officio compensantes, communicatione Regiarum literarum, ex quibus, sat scio, non parum delectationis hauries. Remittemus nos alias ipsum Abacum, ubi typo suo animi nostri desiderium expleverit. Conjungimus etiam VII S. R. nostri edicta, quorum aliqua ad nos faciunt. Optime vale vir præstantissime, tuosque ex me perhumaniter saluta. Scriptum Havniæ 6 Maij Anno 1618.

T.
Christophorus Dibvadius.
S. R. Dan. Mathematicus.

De his oro vir clariss., responsum ac rescriptum capituli strenue urge, ne dilationibus diutulis tergiversentur in re compertissima, aut ego *μάκραν ἰλιάδα σχαιωρίων* contexere cogar. Neque summopere tibi curandum, quid sentiant nonnulli succollati ex divulsione Jurium Majestatis, quæ si collectim unita probe cohærerent huic Regno, familiæ Regiæ et subditis ipsis multo esset melius. Vellem etiam exscriptam Arithmeticam tuam, quam S. Principi proposuisti, nobis communicari, cum rogati quæsita Arimethicæ

Arithmeticæ in eum usum condere, tuam methodum sequi consilium sit, quo animus usitatis innutritus novitate nulla offendatur ac molliter ad recondita ac abstrusiora perducatur. Vale.

2.

Vniversi Corporis Capituli Lundensis collegiatis,
Viris Nobiliss. Ampliss.

Viri Capitulares! Intelleximus ex responso Viri clariss. D. M. Nicolai Erilei, Serenissimi nostri Principis Expræceptoris ac Collegæ vestri, petitionem nostram de bonis communibus ac residentia in cœmeterio rejectam fuisse, quod ejus in literis Regiis explicita non fuerit facta mentio. Nobis tamen satis constat, Clementissimi Regis nostri hanc fuisse sententiam, ut totum corpus, qualiter a strenuo Equite Bredone Rantzovio p. m. retentum fuerat, ad nos nullis suis partibus mutilatum transire deberet: licet verborum formula, curarum imperii multitudine, non ita accurate sit inducta. Proinde cum quicquid hactenus ex Sereniss. Regiæ Majestatis liberalitate nobis indultum fuit, operam ac industriam animi nostri in disciplinis Mathematicis excolendis exigat, aliis vero ampliora concessa pingvi otio affluant; quantum labor inertia præstantior est, tantum petitionem nostram dictorum bonorum æquiorem judicamus, quam sit sententia oppositæ partis ad Capitulares usus ea reduci debere. Nec de re tam exigua aulam solicitare nobis animus est. Sed pertinaciam hanc si æquitate expugnare nequimus, munus nobis impositum inter manus Regias vicissim deponere necesse habemus, ne hujusmodi incursionibus crebro in posterum infestemur, ac Regum exoletam autoritatem vel gratiam deploremus. Etenim expendi possent vestræ Constitutiones Capitulares ac jurisprudentiæ oculo examinari, an satis Regiis negociis Patriæque commodo sint accommodatæ. Quandoquidem ex Jure Justinianæo, Corporum ac Collegiorum sanctiones quomodo et quatenus observari debeant, non ignoramus.

Valete viri capitulares, ac æquitatem excolite, Regisque vestri in viros benemeritos et literatos mentem (ex qua vos omnes hujusmodi largitiones habetis) sinistris expositionibus ne corrumpite. Perscriptum in urbe Metropolitana Danorum, die VII Maij Anno J. C. Redemptoris nostri M. DC. XIIX. V. A.

Christophorus Dibvadius,
S. Regis Dan. Mathematicus,
modo patitur Capitulum Lundense.

3.

Juri meo nisi renunciare velim, Vir clariss., omnino desistere nequeo decisoriam Capitularium sententiam rescripto urgere, ac omnino æquissimum est, ut mihi respondeatur in eadem causa, ob quam illis scripsit Sereniss. Rex. Nec est, quod terriculamenta interponent de literis nostris, qvasi minus honorificis. Etenim, si ita voluerint, eas typis publice excusas omnium Principum Europæ aulis, omnium Academiarum valvis, omnium Capitulorum postibus affigi curabimus, securi de sententia contemtus, nisi subornatione improborum affingantur. Nunquid, quia Reverendeitates ac similia Papatus deliria declinavimus, titulo NOBIL. & AMPLIT. non honori vestro satisfecimus? Etsi nescio, quibus corruptis artibus in collegium vestrum veterani quidam aulici, qui inter pocula forte ac strigiles equorum educati fuerunt, irrepserunt, commendationem nullam ineruditionis suæ a nobis impetrare potuerunt, neglectus hic ineptorum communis querelæ materia erit omnium? aut quid hoc facit ad doctos benemeritos et viros egregios? Quid putas, me dicturum fuisse, si istis temporibus in patria vixissem, cum apud Portuenses rancidi isti versus Petri Legistæ aut Lollis, ut notius auditur, publice studiosæ juventuti proponerentur? Nec asinos hodie revereri didicimus, ut nosti ex scripto olim tibi lecto. Desinant itaque nugari ac in re comperta tergiversari. Hæc verba diplomatis Regii omnem nodum aut findunt aut dissolvunt: Wi bevilge oc tillade, att D. C. Dibvad maa effter Capittels statuter igien bekomme samme Canichdom oc Vikarie, oc dett med Bønder, Tiener oc dess rente oc rette Tilliggelse, aldelis intett undertagett. Creverunt enim hæc bona ex constitutione capituli possidente ea strenuo Equite Bredone b. m., nihil autem vult omitti S. R. in successione, ideo ea verba insinuantur: Intett undertagett. Sed per exceptionem constitutionum capitularium optatio exclusa fuit; necessario ergo illud, quod dicitur in diplomate secundum statuta restringi debet ad mensalia, bona communia et residentiam. Et cui dubium esse potest de mente Regia, quæ ampliora concessit, cur de minutis exciperet? Nihil dicam de expressa ac tum viva voce, quam audivi, tum scripta Cancellarii, quam narratione vestra intellexi, quæ videlicet fieri debere ex mandato Sereniss. nostri Regis pronunciavit. Sive itaque his me carere velint, sive frui ac addicere, rescripto capitularium ad me peculiari ut intelligam, primo quoque tempore effice. Etenim hæc mihi res moræ fuit, quo minus etiam in negociis regiis, quæ vellem, exequi potueram. Non is sum, qui (nisi urgente summa necessitate) aulam compellare

pellare velim, quæ dubio procul Regis sui voluntatem differri ægerrime feret, ac pœnas exigere delicti magni non abstinebit.

Defensionem rustici quod attinet, eam suscipe aut differ, ut libet ac facto opus esse dixeris. Ea enim animo sedet sententia, tam injuriam ab illis propellere quam delicta ac errores punire; hacque ratione solâ imperia humano generi utilia ac grata fuerunt, quique ab hoc canone recedunt, non minus Regem invisum faciunt subditis suis, quam se illius vicariatu indignos. Vale cum tuis quam diutissime felix et faustus. Havniæ 9 Junii 1618.

T.

Christoph. Dibvadius
S. R. Daniæ Mathematicus.

4.

Clarissimo doctissimoque viro D. M. Nicolao Georgii, Canonico Lundensi, amico singulari.

Quanquam vir clariss. de tuo in Sereniss. Regem affectu nemo merito dubitare debeat, quin ejus voluntatem sancte et habeas et perpendas, nec penes te stet solum, quo minus ejus voluntas in rebus laude dignis ac honestis procedat: tamen cum ea impedita videantur mea ex tenore diplomatis Regii proposita, apud vos ne in societatem venias refractariæ mentis, scriptum responsum vel affirmativum vel negativum nunc demum ultimo rogo ut obtineam. Etenim cum abolita sola optatione voluerit Sereniss. Rex, ut in universum jus Bredonis p. m. succederem, tradita vero fuerint bona, quæ tum actualiter possidebat, tum intentionaliter, ut mensalia; quomodo ergo subduci possunt bona communia, quorum realis possessor fuit, et residentia cœmeterialis, cujus possessor fuit intentionalis. Præterea indignum est responsum capitularium de hujus controversiæ [judice] constituendo in capitulo, cum omnes statum actoris et adversarii sustineant. Extra capitulum si judicem velitis, quem quæso alium quæremus, quam vel illustriss. ducem Vldaricum, Ser. Regis fratrem, vel Ser. Christianum V. ejus filium, quorum interest accurate perpendere, quomodo jura Majestatis a subditis tractentur (quæ forte inepti homines lacerari ac divelli exoptarent), ne ipse Rex in propria quasi causa judex et actor statuatur. Infeliciter enim, ut apparet, qui jubere poterat, rogantis personam in se suscepit. Agant ergo arbitrio suo, ut ut velint quamque putent convenientissimum æquitati, ne magis sibi ipsis quam

quam nobis molesti fuisse deprehendantur, nec meras λογομαχίας nos tractasse experientur; responsum, si quod impetramur, quod primum transmittatur.

De rustici patrocinio suscipiendo arbitratu tuo prorsus age. Casus etenim est, si ita, ut relatum fuit, res se habet, qui nullo modo condonari debet, nisi patria titulum Regni amittere velit eumque cum latrocinii titulo commutare. Vale vir clariss., tuosque ex me perhumaniter saluta. Hauniæ 2 Julii 1618.

C. Dibvadius,
S. R. Daniæ Mathematicus, et nobilis Danus,
si hoc quicquam est.

Det er ikke bekjendt, hvad Udfald Sagen har faaet, men de meddelte Breve vise os en Mand af en fordringsfuld, selvgod og paastaaelig Karakter, der ikke brød sig om hvad han sagde, naar han blot derved kunde ramme sine Modstandere.

I det følgende Aar (1619) opholdt Dybvad sig i Bergen, uvist i hvad Egenskab. Det er sædvanlig antaget, at han har været Læge her; men saameget er vist, at han ikke havde nogen offentlig Ansættelse som saadan[1]). Formodentlig har han ikke kunnet trives ved Hoffet; maaske har han søgt at vinde Indflydelse paa Prinds Christian og at stemme ham for sine vidtgaaende Planer om Tilintetgjørelse af Adelsvælden, og er paa Grund heraf bleven fjernet, uden at nogen formelig Afsked derfor er givet ham fra hans Embede som Mathematicus, saa han ogsaa har beholdt sit Kannikedømme. Dette maa henstaa uafgjort, saameget er kun vist, at han ikke meget længe efter sin Ankomst til Bergen henledte Opmærksomheden paa sig ved sine dristige og ofte ligefrem usømmelige Ytringer om Religions- og Statssager. Med et brændende Had udtalte han sig om den afdøde Kansler Christen Friis til Borreby († 29 Juli 1616) og med udsøgt Haan om Biskop D. Hans Povlsen Resen, der havde hævdet den strængt lutherske Betragtning og bragt den til Roret i Danmark, i Modsætning til den tidligere almindelig herskende philippistiske eller hemmingsenske Retning. Men fremforalt gik han dog ved enhver Lejlighed løs paa Adelen og udtalte det som sin bestemte Forventning, at inden faa Aar skulde dens Magt være knækket, og Kongen være i Besiddelse af de syv Majestætsrettigheder, som han havde fundet omtalt hos den franske Forfatter Bodin. Tillige lod han Antydninger falde om, at han selv havde givet Kongen Ideen til, hvorledes han skulde gribe Sagen an med Tilintetgjørelsen af Adelsvælden, og han roste sig af at have udkastet Planen til andre vigtige Foranstaltninger, som Kongen fornylig havde begyndt at sætte i Værk, saasom

[1]) Siden 1617 var Dr. Peder Alfsen „tilforordnet Medicus i Bergen“ (han kaldes ogsaa „residerende Medicus“) og var her til 1626, da han forflyttedes til Christiania og forlenedes med Kantordømmet i Oslo Domkapitel med Forpligtelse til „at læse Philosophiam i Skolen for Ungdom, som og at lade sig bruge in praxi Medica og Cantoriet forvalte“. (Norske Registre Nr. 4, 31. 282. 368—9).

saasom Oprettelsen af Holmens faste Stok og det ostindiske Kompagni. I Selskaber, hvortil han som anset Videnskabsmand indbødes, hos Bispen i Bergen D. Niels Paaske og hos Lensmanden paa Bergenhus Knud Gyldenstjerne, udtalte han sig med stor Dristighed i manges Paahør om sine Ønsker og Forventninger med Hensyn til en Omvæltning i den bestaaende Statsforfatning[1]). Ganske vist havde han alt længe omgaaedes med disse Planer og Forhaabninger, men det lader til, at han her i Bergen, fjernt fra Hovedstaden, har troet at kunne udtale sig mere uforbeholdent, end han plejede. Det er heller ikke usandsynligt, at hans Fjernelse fra Hoffet, der kan være foranlediget ved Forestillinger fra Rigsraadets Side, har været ligesom den sidste Draabe, der bringer Karret til at flyde over, saa intet Hensyn til personlig Sikkerhed mere kunde afholde ham fra at lade sin Forbitrelse frit Løb.

Imidlertid bleve de Ytringer, Dybvad ved flere Lejligheder havde ladet falde om en forestaaende Statsforandring, indberettede til Kjøbenhavn, vi vide ikke af hvem; men da Bisp Niels Paaske var den, der hyppigst havde disputeret med ham om dette Emne, og hvis Vidnesbyrd især kom til at fælde ham, og da denne Mand var en Svigersøn af Bisp Resen, maa man nærmest tænke paa ham. Formodningen herom vinder ogsaa Sandsynlighed ved den Maade, hvorpaa Paaske i følgende Brev omtaler Dybvads uanstændige Pralerier[2]):

ὑπερνικῶν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς Χριστοῦ.

De honorariis esculentis gratias maximas agimus vobis, majores habituri in posterum. Novi nihil fere suppetit, mi Dn. Andrea frater, de quo tibi perscribam hac vice. Civitas in hoc jam tota est, ut S. R. M^ti pecuniæ summa ingens conficiatur negociationi Indicæ impendenda. Putant vero jam confecta heic ultra — 15000 thalerorum Imperialium. Dominus Jesus dirigat totum hoc negocium ad Gloriam Nominis sui sanctissimi. Arminianis — 1000, qvi solum Batavicum vertere cogebantur anno præterito, hospitium modo in Dania expetitur serio. De piratis, qvi navem Sundensem in vicinia nuperrime occupârunt, vos inaudisse non dubito. Nicolaus Francisci primarium istorum nebulonum

Domino

[1]) Under Dybvads senere Proces blev ogsaa hans Skrivkalender fremlagt, hvori han med egen Haand havde antegnet følgende Hovedpunkter af en Samtale med Bispen d. 6 Februar 1620: „In præsentia D. Jonæ, pastoris ad + Kirke, obiecit Paschasius 1. de Resenio, exaggerando, eum mihi omni modo esse parem, 2. de extingvenda Nb. [nobilitate], 3. de Cancellari ossibus effodiendis et subdendis patibulo, 4. de religione, quod Calvinianus essem, 5. Wittebergenses quod indocti essent" (dette var Dybvads Paastand, som Bispen søgte at imødegaa).

[2]) Efter Originalen i Gehejmearkivet (Danske Selsk. Saml.). Brevet omhandler mest andre Sager, men da det ibethele ikke er uinteressant, optages det her fuldstændigt.

Domino Præsidi nominavit, civem nimirum Andreapolitanum etc. Vale rectissime cum tuis omnibus. Bergis — IV. Kl. Febr. An. M. DC. XX.

T.

N. Paschasius.

Doctor Christophorus Dibvadius ἀκούσματα φορτικὰ complura heic eructans plurima te impertit salute.

Commissarios Regios indies etiamnum præstolamur. Benedicti qvi veniunt in Nomine Domini.

Sunt heic causæ decidendæ a Dominis Commissariis gravissimæ — 40 et eo amplius.

Si res tuæ ita ferrent, coram heic tecum agerem de rebus quibusdam Hardangriensium etc., priusqvam visitationem Nordfiordensem aggrederer.

Udskrift: **Reverendo viro Pietate et Eruditione præstantissimo Dn. Andrea Buckio, servo J. Christi apud Vossenses eximio, et Vice-Præposito Hardangriensi industrio, amico ceu fratri.**

Hvorledes det nu end forholder sig med Angivelsen, saameget er ialfald vist, at der d. 19 Marts 1620 udgik kongelig Befaling til Lensmanden i Bergen om i Dybvads Nærværelse at lade optage Vidnesbyrd om hans Udtalelser ved forskjellige Leiligheder, saaledes som følgende Brev viser[1]):

Knudt Gyldenstiern sich Missive D. Christoffuer Divad ahnrøhrendiß.

Christianus Quartus.

Wor gunst thilforn. Widt, att efftersom Oß vnderdanigst forberettis, huorlediß D. Christoffuer Divad schall sig opholde vdi wor kiøbstedt Bergen och dersammestedts allehande selsamme ordt och letferdige tale ladet falde, worre Rigers och Landeß regierung och høyhedt paagielder: daa bede wij dig och wille, att du om des leilighedt flitteligen lader forfare, och saa frembt befindiß, hand sig naagen saadanne ordt, som denne woriß standt, rigens welforordtnede[2]) kunde turbere, eller ochsaa naagen aarsag thil oprørische och letferdige tunger foraarsage, haffuer ladet forlyde, du daa vdj hans egen nerwerelse dennom, som hand saadanne ordt kunde haffue hafft thill, deris sandhedt derom lade widne, och huis die vdi saamaade aff hannom haffuer hørdt, bekiende och det dennom wedt deriß eedt lader affligge, och hannom siden hidt neder thil wor kiøbstedt Kiøbenhaffn wedt din egen tiener welforwaret, saawell [som] ochsaa samme widtnisbyr, fremskicher. Dermed ꝛc. Fredrichsborg 19 Martii 1620.

Inden

[1]) Norske Tegnelser. IV, 153.

[2]) Her synes at mangle et Ord.

Inden dette Kongebrev kom til Bergen, var Dybvad rejst bort og havde begivet sig tilbage til Lund, som det synes uden at ane, hvad der forestod. Imidlertid lod Knud Gyldenstjerne ligefuldt optage Vidnesbyrd, i Slutningen af Juli 1620, som han derpaa nedsendte til Kjøbenhavn. Men inden man her havde modtaget disse „Prov", hvorpaa Anklagen mod Dybvad skulde bygges, var han efter en Beslutning af Rigsraadet, tagen paa et Møde i Odense, allerede bleven fængslet og sat paa Kjøbenhavns Slot[1]). Da nu Vidnesbyrdene ankom fra Norge, blev han tagen i Forhør af tre Rigsraader med Kongens Kansler i Spidsen, saaledes som følgende Intimation viser:

Anno 1620 den 1 Septembris haffuer Erlige och Velbyrdige Mend her Christen Friß til Kragerup, Ridder, Kong. Maytz woris allernaadigste Herris Canceler och befalingsmand paa Draxholm slott, her Anders Bilde till Rosendall, ridder, befalingsmand paa Helsingborg slott, her Anders Sincklar til Sincklarsholm, ridder, befalingsmand paa Landscrone slott, Danmarckis Rigis raad, tilspurt och examineritt D. Christophorum Dibvadium om effterskreffne puncter, paa huilcke hand sig ved sin høyeste eed resolverit haffuer, som efterfølger.

De Spørgsmaal, der ved Forhøret forelagdes Dybvad, sluttede sig nøje til de i Bergen afgivne Vidnesbyrd, idet disse Punkt for Punkt blev gjennemgaaede, og hans Svar til hvert især blev antegnet. Vi meddele derfor nu her de bergenske Vidnesbyrd efter de egenhændigede Originaler i Konsistoriets Arkiv tilligemed de af Dybvad for de tre Rigsraader afgivne Svar, anførte under Texten:

Effter som vor allernaadigste Herris oc Konnings breff oc befalning til vor kiere Her Slotsherre, Ærlig oc Velb. Mand Knud Gyldenstiern, oß Capitels forvandte her i Bergen nu er forkyndet, belangendis at her skal flijdteligen forfaris, huad atskillige seltsamme oc letfærdige ord oc tale, Hans Kong. Matts Rijgers oc Landers Regering oc Høyhed paagieldende, Doct. Christopher Dibvad her haffuer ladet falde etc.; oc sligt i hans egen Nerverelse ved Eed at skulle bekiendis oc affsjgis af dennem, som saadant hafve hørt oc vijde i sandhed: Oc efterdj Doct. Dibvadius var bort dragen, før end Kong. Matts Breff bleff leveret her paa Slottet, daa efter vor kiere Her Slotsherris befalning, paa det at forne Christelig Befalning af off alle oc enhuer i serdelished, efter som hand veed oc ihukommer, vnderdanigste

1) O. Wormii Epistolæ, p. 16. Efterat Dybvad var bleven fængslet, var det endnu ikke bekjendt blandt Publicum, hvilken Brøde han sigtedes for. Af et Brev fra M. Niels Jørgensen (Ærylæus) i Lund til Kansler Chr. Friis (Kongl. Bibl., Breve til Adelens Hist. Fasc. 17, Nr. 37) fremgaar det, at Dybvad heller ikke selv havde haft nogen Anelse om den uforbelagtige Vending, hans Sag skulde tage. Brevet, der er dat. Lund 10 Juni 1623, indeholder en Forespørgsel til Kansleren om, hvorledes der skulde forholdes med de Kapitelsindtægter, som Dybvad ikke havde hævet, inden han blev fængslet, og som det nu vilde være vanskeligt at faa inddrevne uden ved Rettergang. M. Niels Jørgensen havde nemlig faaet kongelig Befaling at „contentere" Borgmester Christen Hansen i Malmø for hvad Dybvad var ham skyldig, men den hidtil indkomne Atterstade af Præbendeindtægterne slog ikke til; han udbad sig derfor skriftlig Befaling til at inddrive det endnu ubestaaende Beløb.

vnderdanigste kand effectueris oc efterkommis, haffue wi, efter at lowlig Eed af Kong. Matt[s] vor allernaadigste Herris Høfvitsmand her paa Bergenhuuß, Ærlig oc Velb. Mand Knud Gyldenstiern, oß bleff faare-lagt, hvad oß om for[ne] sag bevust er, saaledis proufvet oc vundet, som efterfølger, huilcket wi oc ville vere bestændige for Gud oc vor Christelig Høje-Ofrighed, naar somhelst wi der om ydermere louligen oc fornødenligen anmodet bliffue.

1.

Det, som Jeg **Nicolaus Paschasius** mig nu kand erindre at hafve hørt her i byen af **Doct. Christoph. Dibvadio** paa atskillige tjder oc steder, qvo ad **Formam Gubernationis Reipub. Danicæ**, er i disse efterfølgende Poster korteligen befattet:

1. Den **Forma Gubernationis in Regno Daniæ, qvæ hodie obtinet**, er icke **just**; men den skal vel blifve muteret inden — 3 Aar. Paa huilcket at laborere, oc det flijdteligen at urgere, hand sagde sig oc bestilling at hafve[1]).

2. Adelen skulle icke hafve forlehninger af Kongen, men der skulle sættes Fogder der ofver, som aarligen der af skulle giøre regnschab[2]).

3. Aarsagen, huorfaare den Danske Adel er saa stolt, er denne, at de saa lang tjd beholder den frijhed, som **Fridericus primus R. D.** gaf dennem **A° 1523**, at de maa hafve Hals oc Haand met deres egne tiener oc alle — 40 marcks sager: Men denne herlighed oc frijhed skal de snart myste; thi den hører Kongen allene til[3]).

4. Kongen i Danmarck er **Rex nomine dumtaxat non re**, fordj hand hafver icke de—7 **Jura Majestatis**, om huilcke **Bodinus** taler **in libris de Republica. Rex Galliarum** hafver samme **Jura Majestatis** alle, oc **Rex Angliæ propemodum etiam illa habet**[4]).

5. **Gubernationis forma in Dania** skulle vere, som den er i Franckrige: daa var den **just**[5]).

6. **O miserrimum Daniæ Regnum, in qvo deliberant sapientes, sed judicant stulti**[6]).

7.

[1]) Dett siger hand at haffue talit ex Bodino, dog vilde hand icke, att det danske imperium der effter skulde reguleris och muteris, desligeste negerer hand gandske sig ikke at haffue laborerit paa nogen ny constitutionem gubernationis, icke heller dett at haffue hafft wdi sinde, saa och icke att haffue nogen bestilling der paa aff nogen.

[2]) Veed hand sig icke att erindre att haffue sagt.

[3]) Veed hand icke at haffue sagt.

[4]) Denne artickell negerer hand gandske widere end huis hand haffuer talitt ex Bodino.

[5]) Refererer hand sig atter hen til Bodinum.

[6]) Denne punct wed hand sig icke att haffue sagt.

7. Rigens Raad skulle altsammen plotsligen afskaffes paa en tjd, som det skeede af **Ludovico 10. vel 11. Galliarum Rege** i fordum tjd[1]).

8. J Raadet skulle icke vere alleeneste Adels Personer; men nogle af Adelen, nogle af Borgere, **et sic conseqventer** af de andre stater i Riget[2]).

9. Hand sagde sig at ville schrifve Kongen en visse **Gubernationis Formam** faare. Jtem, sig allerede meget sljgt til Hofve at hafve angifvet, oc en deel effectueret: som, at Kongens Skibsfolck skulle ligge paa Holmen i Kiøbinghafn. Jtem, met den Ost=Jndiske Traficque etc.[3]).

10. At **Rex Daniæ** kunde snarligen komme til sljgt it **absolutum Imperium**, oc at vindicere sig **Jura illa Majestatis septem**: det kunde icke kaaste mere end — 2 læster Blod; thi der ere icke i Danmarck vden — **800 Nobiles**, som noget betyde[4]).

11. Der **Doct. Petrus Adolphus, Medicus**, gick vdaf Kircken oc giorde sin tilbørlig Reverents for Slotsherren: Ey, sagde hand, det skulle **Doct. Petrus** icke hafve giort, fordi de blifve ickon storactige der af.

12. Hand sagde, **factiones** at vere for haanden i Danmarck blant Adelen, saa at nogle holde paa Kongens sjde, men den største part paa Printzens, oc det fordi at de kunde beholde deres **Privilegia** (huilcke hand kaldet **Pravilegia**) vnder Printzens Regiment; blant huilcke kongen hafde allerede dennem nogle frataget. Men sagde sig at ville her vdi vere Neutral, ind til hand kunde see, huorledis det vilde gaa af. Adelen vill jeg vere en Pestilentz, sagde hand, men Kongen oc **Patriæ meæ** troe. **Optimates Regni** kaldet hand **Pessimates**, oc **Nobilitatem, Debilitatem etc.**[5]).

13. **Christiernus 2.**, som blef fangen, hand var en retskaffen oc excellent Printz, sagde hand, hand hafde Sagen rett fattet, hafde ocsaa effectueret sit Jntent, hafde hand icke kommen i kast met den Holländske quinde her til Bergen.

14. **Cancellarii defuncti** beene, sagde hand, sig at ville hafve opgrafne oc lagt vnder Galgen, skulle hand end self bere dem der vnder, eller oc kaste dem ofver Galgen: thi hand hafde veret baade Kongen oc **Patriæ suæ** en utroe mand, sagde hand, met mange andre uquembs ord, som hand **effreni ore et petulantissima lingva** ud=øsde om den salig mand[6]).

15.

[1]) Dette necter hand slett och aldielis.

[2]) Denne punct will hand icke att skall appliceris till den danske statum, men siger saaledis att holdis wdi Tyskland.

[3]) Denne punct med all dess indhold negter hand gandske.

[4]) Denne artickel necter hand gandske.

[5]) Den første part wdi denne punct viste hand icke att haffue sagt, troede icke heller dett att haffue sagt. De tuende sidste parter haffde hand alldrig tenct, icke heller sagt, att ville were adelen en pestilentz.

[6]) Disse tuende artickler negerer hand gandske.

15. Adelen skulle boe i Kiøbstederne, som skeer i Italien, oc ingen Hôfer hafve paa Landet; men alleeneste skulle de hafve af deres bønder aarlig Landgield til at holde sig met: det andet skulle komme Kongen til altsammen, sagde hand. Dersom Adelens Hôfver oc herre-sæder blef fløtte tilsammen, sagde hand, daa kunde Kongen der af bekomme statlige oc excellent faste steder, som i Italien oc anden stedz.

16. En Adelsmand skulle alleeneste maatte hafve til sjn nødtørftighed—2 sjne egne vogne at færdes met, huort hand vilde fare. End vilde hand hafve der ofver, skulle hand leje for sine penninge. Men bøndernes fuorenskab skulle hand icke maatte bruge.

17. **Jura Majestatis** schref hand met sjn egen haand, huilcke hand ocsaa mig antvordet, oc nu her hoss fremskickes[1]).

18. Et Canickdom i Lund, sagde hand, at di hafde obtruderet hannem, paa det di kunde beholde hannem saaledis i Riget[2]).

Bergis Norvagorum jussu Magistratus pii hæc solenniter et legitime testatus sum VII Kal. VItiles An. M DC XX.

Nicolaus Paschasius, Superintendens Bergensis,
id quod mpp^a attestor.

2.

Eftersom ieg trende gange haffuer werit i omgiengellse med **Doct. Christophoro Dibvadio** her vdj Bergen, som var engang paa Bergenhuuß, och togange paa Bergens Bispegaardt: haffuer ieg hørt aff hannem thette effterskreffuedt i denne mening, som ieg nu kand erindre oc ihukomme.

Først, at **Rex noster Daniæ** etc. haffuer icke **absolutum imperium**, forbj hand icke haffuer de siu **majestatis jura**, som **Bodinus** beskriffuer, **perfecte** wdj sitt regimente observerit[3]).

Dernest att **Regnum Daniæ** skall constitueris **ad formam Regni Gallici**, som er itt **justum** och fuldkommedt Rige **et optime constitutum**[4]).

Herforuden

[1]) Et Blad findes vedlagt, udenpaa hvilket er skrevet:
M. S. Christoph. Dibvadii, quod mihi porrexit Bergis prid. Kal. Febr. An. M. DC. XX.
N. Paschasius SB mpp^a.
Bladet indeholder følgende Opregning af de syv Jura Majestatis efter Bodinus, De Republica: 1. Leges condere. 2. Bellum indicere ac finire. 3. Magistratus creare. 4. Tributa imperare. 5. Sontes pœnæ eximere. 6. Nummos percudere. 7. De universa republica statuere, sive res fuerint in ea marinæ sive terrestres tractandæ.

[2]) Regerer hand att haffue sagt, bekiender dog att haffue werit begierendis aff her Canceler, att hand hannem wilde vere beførderlig hos Hans Maytz.

[3]) Till denne punct er suarit i den 4. artickell i Superintendentens widne.

[4]) Her till er suarit i den 5. punct.

Herforuden talede hand meget imodt Adelen: iblant andett sagde hand, att Adelen wdj Danmarck haffuer formegen frihedt offuer deris Bønder[1]).

Hæc sancte et fideliter testatus sum.

Petrus Adolphus D. Mpp^a.

3.

Hues ieg haffuer hørt aff Doct. Christopher Dibvadz ord och tale, baade paa Slottet, saa oc paa Bispgaarden, det ieg mig erindre kand oc nu ihukomme (thi ellers haffuer ieg ingen omgengelse hafft met hannem), er dette korteligt.

Først, att Danmarckes Rige oc Regimente vaar icke saa fuldkommet som vdj andre Riger, oc besynderlig Franckerige, som er ett vell forordnet Rige, saa at ingen anden haffuer den mact som Konningen vdj Franckerig. Dog Kong. Matt. aff Britannien træder oc stræffuer flux der effter[2]).

Dernest att Adelen j Danmarck haffue formegen Mact oc Frjhed offuer deris Bønder[3])..

Til Vidnisbyrd vndertegnet met egen haandt

Petrus Brock, Præpositus et Pastor Bergensis ma. ppria.

4.

Huis ieg mig erindre kand vdaff **Doctoris Christophori Dibvadii** ord och discurs, som hand paa Slottet ßaa well ßom och paa Bispgaarden haffde vdi mange gott folckis nerwerelße, ehr ßom her efftersølger. Doctor Christophorus megid talde om Danmarckis och Norgis Rigers stand och Regiment, extollerede megid **formam Regnorum Galliæ et Angliæ**, och fordi adt **jus imperii** her y Danmarck ded wahr icke ßaa conform **imperio Gallico**, syntis hand meged ad extenuere och forringe ded. Dernest ancked hand och nogid paa de privilegier och friheder, ßom Adelen y Danmarck haffuer offuer deris bønder; ellers gaff ieg ingen actung ßynderligen paa hans tale, och derforre kand inted ydermehre om hues mehr, **me præsente**, bleff omrørt, mig erindre, huilcket dette mit widnißbyrd ieg med eigen hand haffuer vnderschreffuidt[4]).

Jonas Severini Haffniensis, Lector Theolog. mpp.

5.

[1]) Her till haffuer hand suarjt i den 3. artjckell.

[2]) Her till er suarit i Superintendentens widne i den 1. artickell.

[3]) Huor till er suarit i den 3. punct.

[4]) Till disse puncter er suaritt nogle gange tillforn.

5.

Dette effter schreffne haffuer ieg aff **Doct. Christoph. Divadij** discurs hørt, som hand haffde paa Slottet her, der hand med andre gode mænd vor aff Welbyrdig Knudt Gyldenn Stiernn till giest bødenn (ti ellers tillforn kiende ieg hannem iche, ey heller haffde hafft nogenn Conversatz med hannem, ey heller der effter) att hand vnder Maaltid och effter discurerede om attskillige Nationer och landskab, huilche hand extollerede, och sagde hand, Danmarches Rige och Regimente vaar iche saa fuldkommitt som i Francherige och England.

Dernegst sagde hand, Adelen i Danmarch at haffue større myndighed offuer deris Bønder, end i andre Riger skier.

Til diß ydermere bekrefftelse, at dette mitt vidnisbyrd sant er, skriffuer ieg med eigen hand her vnder.

Jonas Petrejus Norvegianus
Pastor Eccl. † mpp^a testificor.

6.

Aff **Doctore Christoph. Dibvadio** haffuer Jeg Engelbrecht Jørgenßøn hørt offuer Hederlig oc Høylerd D. Niels Paaschis **Superattendentis Bergensis** Wordt effterfølgende Ordt:

1. **Gubernationis forma in regno Daniæ** burde med Rette vere, som den er i Franckrige, saa vaar den richtig oc just: huorfore alting effter de Statuter, ordning ock skick, som der vedtagne ere, bør at reguleris oc conformeris, huor om hand ocsaa bedst kunde vnderuise hans Maytt., oc vaar allerede saadant thill hoffue angiffuit, oc mere medt tiden angiffuis skulde[1]).

2. **Rex Daniæ** kunde vel snarlig oc lettelig bekomme **absolutum imperium**; det kunde eckon koste hannem tho Lester Blod aff Adelen udtappet, der ere dog icke mere end **800.** Herremend, der noget betyde[2]).

3. **Nobilitatem** kallede hand **Debilitatem, Privilegia Pravilegia, Optimates Regni Pessimates. Miserrimum regnum Daniæ, in qvo deliberant sapientes, judicant stulti**[3])!

4. Ingen aff Adelen maatte haffue thill sin nødtørfftig brug mere end tho sine egne Wogne, huort hand vilde hen forreyse, ellers maatte hand leye for sine penninge, om hand vilde haffue flere.

5. Adelen haffuer altformegen mact udj Danmarck, haffde den mindre, vaare det saare gaffnligt for disse Riger, huor thill hand oc vilde hielpe, det beste hand kunde[4]).

6.

[1]) Her till er suarit i Superintendentens vidne i den 5. punct.
[2]) Denne artickell necter hand gandske.
[3]) Till denne punct er suaritt i Superintendentens vidne i den 6. punct, saa och i den 12.
[4]) Denne artickell necter hand.

6. Ingen torde sige den gammel Cancellario saa meget imod som hand, endoc icke vdaff Adelen, menn hand viste at vere hannem en Pestilentze, som hand oc vilde vere bj andre aff Adelschabet. Men Kongen oc sit fæderneland vilde hand tiene throligen[1]).

Hæc omnia citato loco a D. Christophoro me (convictores namque fuimus, quam diu heic mansit) avdivisse, fide minime sublesta memoro, deqve superiorum mandato, nomine propria subscripto manu, sancte et relligiose testor. Bergis Noruagicis Anni 1620. 9. Calend. Sextil.

Engelbertus Georgii f.
Rector Sch. manu mea.

Udenpaa: Kundschab om **D. Divadii** letferdig tale. **Bergis. Capitulares.**
Læst **in Consistorio** den **3 Novembr. ann. 1620. Testor m. m.**

Petrus Nicolai Gelstrupius.

7.

Ahnnlangende huiß ordt och tale Doctor Christoffer Dybwad eblant andet paa Bispgaarden offuer Hederlig och Høiglerdt mands Doctor Nielß Paasches bordt, der iegh thuende gange ibid. haffuer verit thill giest, hafft haffuer, huilche ieg iche allesammen for widløfftighed saa och forfengelighed schyld gaff acht paa thill hukommelse. Meden effterdj mig er bleffuen aff min gunstige hosbonde och Øffrighed, Erlig och Velb. mandt Knudt Gyldenstiern, paalagdt min Sandhed at thilstaa, om huis ieg i saa maader haffuer hørt och kand erindre: da bekiender ieg **Conscientia salva** effter^ue tale och snach aff Doctor Christoffer Dybuad att haffue hørtt.

1. Att hand nogle gange haffuer opbøden de Penge, hand haffde aff Kong. Maytt. thil sit Studium och iche de motte bliffue annammed: Meden hannom bleff thuingdt it Canonj paa vdj Lund, paa det hand iche skulle komme aff rigett[2]).

2. Salig Her Cantzelers Been wille hand haffue aff Jorden opgraffuet och igien vnder Gallien vnder graffuen: Dersom Jorden vor saa froßen, hand iche kunde faa dennom der ned, da ville hand dog den Salige Herre thill Spott kaste dennom offuer Gallien, thi der haffde verit imellom dennom it stedse warende had, som aldrig aff hannom skulle effterladis, før hand fich sig saaledis heffndt.

3. Sagde hand, at Kong. Maytt. kunde aldrig bekomme it fuldkommen Herredømme eller Regimenthe, saa lenge at Adelen schulle saa regiere och raade, som de giør: Meden dett kunde letteligen neddempis ved ringe middell, som vor men tho Lester Blod. Dersom de aff Adelen vor vdtappet, da schulle der iche vere

[1]) Bekiender hand titt och offte att haffue discurreritt med S. her Canceler, men dette icke att haffue sagt.

[2]) Regerer hand.

vere mange, som noget skulle due. Och dertill sagde hand med Raad och Daad att ville vere beforderlig[1]).

4. Adelen schulle endelig vere forplicht thill att boe i Kiøbstederne, paa det Kong. Maytt. kunde bekomme faste steder i Landett. Och schulle men alleneste thilstedis dennom att haffue nogen Løstgaarder oden for Kiøbstederne, huort de en gang eller tho om Aarett kunde forreigse och forlyste sig[2]).

Herforuden haffde hand meget omb thet høye Regimentt i Danmarch att handle och snache, huilchet iche effter hans hoffued vor funderit, och ieg det iche eigentlig kand erindre. Meden huiß forschreffuid staar haffuer ieg hørtt aff Doct. Christoffers mund, effterſom ieg for Gud och den høye Øffrighed will videre vere stendig, om paa esches[3]). Det bekiender Jeg Gudmandt Erichsen

Egen hand.

Udenpaa: Fogdens udj Norhor Lehen.

Læst in Consistorio den 3. Novembr. 1620[4]).

8.

Effter som **Reverendiss. D. Episcopus** idag, som er denn 25. Julij, flitteligen haffuer **adhorteret** menige Cappittels forwandte her i Bergen huer for sig at tilkiendegiffue oc bekiende (effter som de videre ved deris Jurament exacte att confirmere) huis ad de aff **D. Christophoro Diwadio** haffues hørt oc fornummed, som kunde ahngaa Konng. Maytz. voris allernaadigste herre oc konning samptt dett høymectige oc høylofflige kongelige Regimente i Danmarck: da, huad min ringe Person vedrører, haffuer ieg alldrig verit i nogen Conversation met bemeldte **D. Christophoro** vndertagende første gang paa Bergenhus Slott oc andet sinde paa Bispens Residentz her i Bergen. Paa for[ne] begge Steder, effterdj siuffntis, at **Diwadius serio minus** i sine Ord oc Geberte sig ahnnstelled, derfore ieg icke synderlige gaff act paa hannem oc hans talle. Doeg saa meget ieg **salva conscientia** mig erindre kand, da lod hand paa Bergenhus sine ord falde, at **Regimen et Regnum Galliarum** vor meget bedre constituerit end som dett kongelige Regimente i Danmarck, saa att ingen Herre oc Potentat haffde den mact oc myndighed som **Rex Galliarum** baade offuer Adelen oc andre, vndertagende kongen aff Store Britannia, som nogett saa nær den erlangett oc bekommett haffde[5]). Doeg bemeldte **D. Diwadij formalia** heromb att referere er mig vmuffueligt, effterdj ieg icke eigentlig haffuer dennem i hukommelse. **Actum** Bergen **die vt supra, Anni 1620.** Det bekiennder Jeg Hanns Gladt

Udenpaa: Lau Mandens. Eigenn hanndt.

9.

[1]) Disse tuende puncter necter hand.
[2]) Denne punct veed hand sig icke att erindre.
[3]) Denne conclusionem negerer hand gandske.
[4]) Denne Paategning findes ogsaa under de to følgende Vidnesbyrd.
[5]) Dette vidne vedganger hand, skyder sig dog hen til Bodinum.

9.

Wi effterschreffne Søffren Søffrennsenn och Willkenn Thormodtzenn, Borgemestere vdj Bergenn, kienndis, efftersom vy anmodis, vorris sandhed at prouge och vidtne, om huis ord och talle vi haffuer hørtt aff D. Christoffer Dibuad, der hand waar her y Bergenn: Saa kannd vy icke benechte at haffue hørdt och forstaan aff hannomb paa Bergenhus Slott, som epterfølger.

1. At kongenn i Danmark icke haffde dennd Machtt och Mønndighed i sitt Regimennte som kongenn i Frankerige, thj hannd kunde annfange och begynde enn kryg, nar som helldst hannd ville, nogenn der omb vatspurtt.

2. Ad Adelenn i Dannemark haffde formøgenn frijhed, som dog icke schulle vaare i thrye Aar, fordj hannd haffde det vnder hennderne.

3. Det Oustindiske Componie sagde hannd sig att verre aarsage till, at det bleff annfanngidt och begyndt, med møgit merre och wforstanndige talle och snack, forne D. Christoffer discurerit och forbragte vndertidenn paa Latinn, Franndsøsk och andre sprok, som vj icke haffde forstannd paa, och derforre icke kannd oss saa fulldkommelige deromb errindre; thj vi derforudenn icke haffuer hafftt møgenn omgenngellße med forne D. Christoffer y nogenn maader[1]).

Dette forne vi vidtner och bekiender, huor och nar behouff giørris. Actum Bergenn denn 28 Julij Anno 1620.

Søffren Søffrensøn.
Egen hanndt.

Wilken Tormodsøn.
Egen hand.

Udenpaa: Borgemesters.

Efterat Forhøret over Dybvad var optaget d. 1 September 1620, hengik der omtrent to Maaneder, inden der blev gjort noget videre ved Sagen. Formodentlig har han været fængslet i Blaataarn i al denne Tid. Senere Forfattere have, uden dog at anføre noget Bevis, oftere sagt, at Kongen gjerne vilde have reddet ham, og man kunde da heri søge Grunden til Sagens Forhaling, hvis det ikke var bekjendt, at K. Christian IV i Efteraaret 1620 i flere Maaneder laa livsfarlig syg[2]), saa der neppe kan være Tvivl om, at denne Sygdom har været Aarsag til Udsættelsen, da Rigsraadet ikke paa egen Haand kunde vedtage Fremgangsmaaden i denne usædvanlige Sag. Først efterat Kongen nogenlunde var kommen til Kræfter igjen, besluttedes der, at Dybvad skulde tiltales for Universitetets Domstol, hvorunder han som Litterat nærmest henhørte. Herom udgik da følgende trende Kongebreve[3]):

1.

[1]) Disse tuende sidste puncter negerer hand.

[2]) Slange, Kong Christian den Fjerdes Historie. I, 452.

[3]) 1. efter Sjælandske Registre. Nr. 17, Fol. 87. 2. efter Sjæl. Tegnelser. XXI, 535. 3. efter Originalen i Konsistoriets Arkiv.

1.

Oben breff D. Christoffer Dybuad ahnrørendes.

Christianus Quartus.

Giørre alle witterligt, at effter som wii achter at lade indstefne D. Christoffer Dybwad at schulle møde for os ellsch. hederligh och høylerde **Rectore** och menige **Professoribus** her vdi Vniversitetet her udi wor kiøbsted Kiøbenhaffn ahnlangendis nogen wbeschedenhed, hand schall haffue begaaett, huorforre wii formener, hand sigh høyligen imod [os] haffuer forseet: saa haffuer wii naadigst befahllet och fuldmacht giffuit, och nu hermed befahller och fuldmacht giffuer os ellsch. Axel Ahrnfelldt til Liusholltt, wor mand, thiener och secreterer, for[ne] D. Christoffer Dybuad for same sagh at tilltalle och domb derudinden at tage. **Actum** Antuortschouff 22 **Octob. Anno 1620.**

2.

Axell Arndfeld fich breff D. Christoffer Dyuad anrørendes.

Christianus Quartus rc.

Wor gunst tillforn. Wiidt, att efftersom wij ingenlunde kunde forbigaae, wij io D. Christoffer Dyuad for nogle wbeschedennhed, hand haffuer begangit, schulle lade tilltale, da bede wij dig och wille, attu retter dig effter med første leiglighed for[ne] Christoffer Dybuad for for[ne] wbeschedennhed (huorom du wiidere schall bliffue informerit) for oß elschel. hederlige och høylerde **Rectore** och meenige **professoribus** wdj Vniuersitetit herudj wor kiøbsted Kiøbennhaffnn att indsteffne, och attu domb derudinden hender. Dermed rc. Andtuorschoff den 22 8bris **Anno 1620.**

3.

Christian den Fierde med Guds naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis konning rc.

Wor synderlig gunst thill forn. Wiider, att effterſom wii foraarsagis med oß Elsch. Axell Arnfeld thill Liußholt, wor mand, tienner och secreterer, at lade for eder indsteffne Doctor Christoffer Dybwad och hannom tiltalle for attschillige vbeschedenhed, hand haffuer øffuit och begangit: Da bede wii eder och wille, att naar for[ne] Axell Arnfeld aff eder offuer hannom steffning vdj den sag paa wore wegne er begierendis, i da hannom steffning meddeller, och siden derudinden dømmer och sentenzerer, som i wille antsuare och were bekent; och hues i vdj saa maader dømmendis och sentenzerendis worder, attj det klarligen vnder eders hender och segell giffuer fra eder beschreffuid. Dermed schier wor wilge.

Befalendis

Befallendis Eder Gud. Schreffuid paa wort Slott Andnortschouff den 22. Octobris, **Anno 1620.** Wnder wort Zignett.

Christian.

Udskrift: Oß Elschelige hederlig och høylerde **Rectorj, Magistris** och menige **Professoribus** vdj Vniuersitetit vdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Læst **in Consistorio** den 28. Octobr. 1620.

Nogle Dage efterat det sidstanførte Brev var læst i Konsistorium, modtog Universitetets Rektor, Dr. Kort Aslaksen, følgende Begjæring fra den beskikkede Actor om Meddelelse af den sædvanlige Stevning[1]):

Kierre Dochtor Cortt och synderlig guode wen, nest min wenlige tachsigelse for bewijst guode, huilchett att forschylde ieg althid will finndis willig: Saa mai wenligen wide, att ieg haffuer bekommett Kong. May[s] min allernaadigste herris befahling, for eder och dett gandsche **Consistorio Vniuersitatis** att tiltalle Dochtor Christoffer Dibwad for naagle attschillige puncter och beschylldinger, som for eder wdi rette schulle bliffue lagtt; er derfaare min wenlige begiering, atti willde med-diele mig Citation offuer hannom, att hand paa Fredag morgen først kommendes maa for eder wdi rette møde, och mig da paa høigbe[tte] Kong. May[s] wegne endellig och rettmeßig beschreffuen domb offuer hannom maa giffuis och meddielis. Eder hermed Gudt befahlendes. Aff Kong. May[ts] Candtzelie dend 1 Novemb. **Anno 1620.**

Axell Arenfelldtt.

Egen handtt.

Udskrift: **Rectori Magnifico vniuersitatis Haffniensis, amico suo singulari, ad manus.**

Dengang Dybvad fængsledes, bleve ogsaa hans Papirer beslaglagte, og hvad der heri fandtes graverende, blev fremdraget under Sagen. Navnlig var der tvende Stykker, som bleve af afgjørende Betydning, da han ikke kunde fragaa dem, eftersom de vare skrevne med hans egen Haand[2]). Det ene var et Blad med Overskrift „**Errores, qui concernunt rempublicam Danorum**“, som under sex Punkter udpegede forskjellige Mangler i den daværende Statsforfatning, og indeholdt Forslag til Reformer. Hovedtanken i disse sex Punkter var: 1. Kongemagten burde være arvelig. 2. Rigsraadet burde ikke vælges alene af Adelen, men ogsaa af de tre andre Stænder. 3. Adelen burde ikke, naar Slægter uddøde, suppleres af forløbne fremmede, der vare uden Følelse for Landets Ve og Vel, men af indfødte. 4. Retten plejedes af uvidende og slette Personer. 5. Det stod slet til med den lærde Stand, og der blev ikke lagt Bind paa alvorlige Studeringer. 6. Der burde gjøres noget for at hæve Borgerstanden i Byerne, navnlig Handelsstanden;

[1]) Original i Konsistoriets Arkiv.

[2]) Man har almindelig kaldet disse tvende Stykker „to Skrifter“; derved faar man den Forestilling, at det var større Afhandlinger, hvilket imidlertid ikke var Tilfældet. Det var kun løse Optegnelser.

Handelsstanden; nu vare alle Kapitaler i Adelens Hænder, hvorved Rigets Kraft svækkedes[1]). For vor Tids Betragtning er der intet strafbart i disse Forslag, der ovenikjøbet ikke vare offentliggjorte. De vilde vel heller ikke have kunnet fælde Dybvad, hvis han havde været forsigtigere i sine mundtlige Ytringer, og hvis der iblandt hans Papirer ikke var fnndet et andet Stykke af mere graverende Natur. Det var et skrevet Hefte, betitlet „Joci aulici", der, foruden en hel Del latinske og franske Vers, under Form af en Opregning af Titler paa fingerede Skrifter indeholder en Række bitre Udfald mod Luther og de lutherske Theologer, fornemmelig Biskop H. P. Resen og hans Tilhængere, der kaldes Rasenister. Disse Udfald mod Theologerne ere forbundne med Spot over den kristne Religion idethele. Desuden findes her en udvalgt Samling af Smudsigheder af den allergroveste Slags i det latinske, franske og italienske Sprog. Det hele vidner ikke blot om Forfatterens Irreligiøsitet, men endnu mere om hans Mangel paa sædelig Følelse. Man maa undre sig over, at en Mand af grundig Lærdom, som Dybvad dog var, kunde finde Behag i, for sin egen Fornøjelse at nedskrive Ting saa liderlige og afskyelig smudsige, at man ikke let skal finde Mage dertil. Idet vi, saavidt muligt, forbigaa de sidstnævnte Bestanddele af disse Optegnelser, skulle vi anføre nogle Prøver af samme, og det saa meget mere, som man i den nyere Tid har kaldt det i Tvivl, at Dybvad skulde have udtalt sig paa en haanlig Maade om den kristelige Religion og dens Skikke, og man derimod har antydet, at Beskyldningen i denne Henseende maaske kun var et Smigreri, hvorved det skulde gives Rigsraadet og Adelen at forstaa, at de som Væsener af en højere Art havde Krav paa at vises religiøs Ærefrygt[2]). Forøvrigt er det undertiden vanskeligt at forstaa disse Optegnelser paa Grund af de mange Allusioner, Tvetydigheder og Ordsfordrejelser, som de indeholde:

Encomion Adeodati Spurii Augustini et exhortatio ad pastores, ut eum imitentur, cum libera bulla novelli Episcopi Zelandi, quod sacri et indemnes erunt, si bene futuant.

Annunciatio angelica virginibus parturientibus.

Le moustadier de penitence latine factus sub titulo Sinapismi Conjugii frigidorum et maleficiatorum.

Disputatio de auferabilitate Rasenismi ab Ecclesia collata cum alia de Papismo, et apologetice concluditur, primam tempore hoc magis esse necessariam ac urgendam instantius, licet ambo optentur.

Decretum scholarium Rasenianum.

Tartaretus[3]) de Inferno in medio Coelorum (in hoc libro stupendæ subtilitatis alembicata argumentatio, in hunc modum. Quia detrusum est

coelum

[1]) Dybvads originale Udkast findes i Konsistoriets Arkiv, Pakken 184. Stykket findes fuldstændigt indført i Dommen, og er trykt i Pontoppidans Annal. III, 722.

[2]) Saaledes f. Ex. Rohmann, Udsigt over Trykkefrihedens Historie i Danmark. S. 35. De nedenanførte Prøver meddeles efter Dybvads Originalmanuskript i Konsist. Arkiv.

[3]) Formodentlig en Ordsforbrejelse for Tractatus.

coelum in infernum infallibiter ex decreto Brentiano: ut autem Deus se habet ad coelum, ita Diabolus ad infernum. Atque coelum ubique est et quidem in inferno, ut initio dictum fuit: ergo Deus necessario in Diabolo. Sed mirabile sequitur absurdum; quomodo ergo Diabolus potest male facere? Resp. Amici, non omnia dubia solvi possunt in hac vita: et est mirabilis Ollapodrido mentibus non illuminatis: Orate Deum, ut vos illuminet in diabolo cum Rasenianis) ha ha ha he.

Dolium cerebri Theologici plenum ira, odio, invidia, malitia. Ex quo calicem dominicum replent libentius, quam Christi sangvine.

Rasenistarum tractatus de casibus conscientiarum nuper fictis.

Astrorcus de patria diabolorum et theologorum.

Quæstio an Lutherus omnibus horis fuerit sapiens; et respondetur, quod non, quia scripsit invectiualiter in regem Angliæ et Vursthansum ducem Brunsvicensem contumelialiter, ac Jacobum Apostolum delirum vocat, ac Christianos non magis teneri decalogo quam Turingos constitutionibus Helveticis, et contra unitatem scripsit, ut ægre faceret diabolo Carelostadio: quodnon est Christianum, multo minus Theologicum. Quæ cum manifesti delirii signa sint, mirum qui sit Elias Germanorum ac Deus Septentrionalium.

Excommunicatio D. D. Lutheri in Christianos: Hereticos serio censemus et alienos ab Ecclesia Dei esse Cinglianos et omnes Sacramentarios, qui negant Corpus et Sangvinem Christi ore carnali sumi in Venerabili Eucharistia. Luth. in Articul. contra Theolog. Lovaniens. anno 45 editos, anno scilicet ante obitum uno, artic. 28. T. 2. Witeberg. edit. fol. 544 b.

Consideratio politico-theologica, an præstabilius sit carere Deo quam Diabolo: et concluditur ex malitia Theologica affirmative pro prima parte quæstionis, cum gravi invectiva in stolidam Originis liberalitatem clementiæ divinæ, quæ voluit diabolos salvari in extremo judicio, etiam frementibus Theologis.

Capitatio omnium Spuriorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, patrum et doctorum Ecclesiæ, quorum numerus excedit apparibilium stellarum numerum.

Hasibilitas[1]) descripta accuratissime secundum omnia genera hominum

[1]) Herved figtes til en Slags Fastelavns-Disputats fra hin Tid. I Kgl. Bibliothek findes den under følgende Titel: Centuria Thesium de Hasione et Hasibili Qualitate, quas nuper sub præsidio famigeratissimi viri D. Fabii Stengleri Leporini, respondente Lepido Capitone,

num et gradus intentionales, exhibiti in singulis, ex universa antiquitate productis testimoniis, opus admirabile Domini Magistri nostri Hasebardi, doctoris Seraphimi[1]).

Sanctus codex Medicinalis de ingredientibus et compositione hostiarum, cum fulmine Papali in eos, qui ponunt Quid pro Quo, ut adipem canum pro anserum: quanquam ex mysterio ubiquitariorum rectius poneretur hominum pingvedo, propter symbolisationem anthropophagias.

Episcopalis forma renunciandi doctores Theologiæ præexaminatos in gynæceis.

Chapitre provincial de touts les diables tenu a la ville de Merchantegolfo[2]) dans le cerueau du mestre raisnard[3]) escritte par mestre brodman[4]).

Disse Privatoptegnelser, i Forbindelse med det tidligere af de tre Rigsraader optagne Forhør angaaende Vidnesbyrdene fra Bergen, var det altsaa, som Professorerne væsentlig havde at grunde deres Dom paa. Imidlertid kom Sagen dog til ny mundtlig Forhandling mellem Dommerne og den anklagede, saaledes som følgende Udtog af Konsistoriets Forhandlingsprotokol viser:

Acta Consistorii, 3 November 1620.

Aderant in Consistorio M. D. Rector (Dr. Cunradus Aslacus), Dn. Episcopus, D. D. Gasparus Erasm. Brochmand, D. D. Thomas Finckius, D. D. Casparus Bartholinus, D. D. Olaus Worm, Dn. Claudius Plumius, M. Vulfgangus Rhumannus, M. Joh. Janus Alanus et M. Christianus S. Longomontanus. (Notarius M. Petrus Nic. Gelstrupius).

Kom

pro gradu in eadem Facultate adsumendo disceptatas, jam noviter correxit (etc.) et ad instantes Bacchanaliorum ferias in publ. disputatione reproducat mirificus et elegans iuvenis Albertus Haselius Schapensis Keilo. 1593. s. l. Den er fra Tydskland ligesom ogsaa en senere, kortere Udgave uden Aar og Trykkested. Man har imidlertid ogsaa en lignende Disputats paa Dansk: „Theses de Hasione et Hasibili Qvalitate. Sandrue oc victige Articler, som ere anrictet til en skarp disputation oc vexaminering aff den store Herris aff Abenborg publico inquisitore narricæ fatuitatis, vijdberømte Fabio Stenglero Leperino oc hans tro collaboratore, Lepido capitone, huilcke samme ere fundne efter flitig offuerhørelse, wrøggelige oc bestendige" (osv.). Uden Sted og Aar, men efter Trykken at dømme fra Begyndelsen af 17de Aarhundrede. Bestaaer af 23 danske Theses og fem „Coronides eller Limstang Krantze". (Hjelmstjernes Saml., Nr. 1752. 4.).

1) Det er vist M. Jakob Hasebard, her sigtes til. Han havde rejst udenlands med den lærde Holger Rosenkrantzes Sønner og stod i stor Yndest hos ham, saa at han ogsaa senere opholdt sig hos ham og ledsagede ham paa hans Rejser. 1621 blev han Professor ved Universitetet. Maaske har Dybvad staaet i den Formening, at Hasebard har sat ondt for ham hos Rosenkrantz, der tidligere havde været hans egen Beskytter.

2) Kjøbenhavn. 3) Resen. 4) Jesper Brochmand.

Kom frem in **Consistorium** Erlig oc Welb. Axell Arnfeld till Liusholtt, Kong. Matt^s Secreterer, som haffde ladet indsteffne Doctor Christopher Dibvad effter Kong. Maitt. befaling, att suare till adskillig ubeskedenhed, for^ne Doctor Christopher skall haffue øffuit oc begangitt. Oc møtte samme tid Doctor Christopher udi rette.

Bleff læst Kong. Maitt^s breff till Universitetet om steffning att unde Welb. Axell Arnfeld offuer Doctor Christopher Dibvad. Item Kong. Maitt^s breff till Axell Arnfeld, desligeste Axell Arnfelds fuldmact fra Kong. Maitt.

Bleff læst Doctor Niels Paasklis, Bispen i Bergen, hans vidnisbyrd, som vare hidskickede fra Bergen i Norge. Item andre erlige Mends vidnisbyrd fra Bergen. Till huilckett effteratt Doctor Christopher haffde suaritt, att dersom hand haffde talett **de Rege et regno Daniæ**, dett haffde hand **ex Bodino**; sagde hand ydermere: **Si quid boni sit in rerum natura, illud ut imitemur, esse expetendum.** Huad ellers bleff aff samme vidnisbyrd oplæst imod hannem, om huilcket hand icke kunde skiude paa **Bodinum**, suarede hand, att hand icke viste, om hand haffde sagdt dett. Men att hand skulde haffue sagdt, hand vilde fore-scriffue vor høye Øffrighed **novam regni gubernandi formam**, Item om tho lester blod att tappe aff Adelen, sagde hand aldelis ney. Att hand haffde lastitt paa Doctor Peder Adolphsen, for hand giorde reverentz for Slotzherren paa Bergenhus, suarede hand, sig allene att haffue der om sagdtt, att der skulde være nogen **respectus literarum.** Att hand haffde rosett **Christierni II.** dapferhed oc **intent**, oc klagitt offuer hans ulyckelige fremgang, suarede hand, att **Christierni II.** historie er io vitterlig. Att hand skall haffue talitt slemmeligen paa Welb. Christian Friis till Boreby, nu salig, suarede hand, att huad hand haffde talett om Christian Friis fordum Cantzeler, dett haffde hand talett **ex storge naturali in patrem.** Men effteratt alle vidnisbyrd vare oplæste, tilspurte **Dn. Episcopus** Doctor Christopher Dibvad, om hand nu gaff eller vilde giffue andett suar fra sig till oplæste vidnisbyrd, end hand tilforn scriffteligen haffde giffuit fra sig? Suarede hand, att hand haffde nu indtett andett der till att suare, end hand tilforn haffde suaritt scriffteligen.

Siden oplæste Welb. Axell Arnfeld nogle Doctor Christophers scriffter, udi huilcke fantis megett uhørligtt. Oc iblantt andet bleff der aff oplæst, att hid udi Danmarck indtagis Tydsche bønder, oc holdis her siden for Adelspersoner. Men hertill suarede Doctor Christopher, att hand saadantt vell haffde hørdtt sigis iblantt Adelspersoner.

Der effter var Welb. Axell Arnfeld begierendis dom oc endelig sententz, huad straff Doctor Christopher bør att undgielde for saadan utilbørlig handell, som hand mett ord oc scriffter haffuer øffuitt. Men som **M^cus Dn. Rector** begierede, att

att dennem motte tagis i betenckende paa fem eller sex ugers tid, suarede Axell Arnfeld, att hand dermett gierne var tilfreds, sønderligen effterdi hand nu skulde forreyse hen i Judland, der nogle erinder att bestille.

Huad Doctor Christophers scriffter i denne handell anlanger, sagde hand selff, att hand icke haffde i sinde att publicere dennem, men att hand saae helder, att de bleffue traderit **Vulcano.** Sagde oc, att en deell aff samme scriffter var ickun **quiddam joculare.** Axell Arnfeld suarede, att efffterdi samme scriffter ere Doctor Christophers egne, oc mesten mett hans egen haand screffne, da holder Kong. Maitt. dennem saa fuldt, som de vare exhiberede. Oc sagde Axell Arnfeld, sig i sandhed vitterligtt att være, att Doctor Christopher tillforn haffde i sinde att exhibere Printzen dett ene scrifftt, oc att hand kunde vise Doctor Christopher itt hans breff der om. Doctor Christopher tagde dertill stille. Men Axell Arnfeld var endnu som tillforn dom begierendis.

Smst. 25 November s. A.

Doctor Christopher Dibvads sag bleff examinerit.

Smst. 6 December s. A.

Anlangende sententz offuer Doctor Christopher Dibvad att felde, som **per vota** skall giffuis aff **Dn. Professoribus,** sagde strax **D. D. Joh. Paul. Resenius, Sielandiæ Episcopus,** som efftersølger:

Efftersom ieg forstaaer D. Christopher Dibvads sag, aff hues her **in Consistorio** der om foregiffuitt er, holder ieg rett att være, att hand for dett, hand haffuer handlitt oc screffuitt imod Gud oc den Christelig religion rc., udelyckis fra vor orden, oc att altt dett andett, som politische handell angaaer, stillis udi Kong. Maitt[s], som en Christelig Øffrigheds, hænder.

Smst. 13 December s. A.

Bleff igiennemtagen Doctor Christopher Dibvads gandske angiffne sag, huorefftter **M^cus Dn. Rector** begierede, att **Dn. Professores** vilde ordentligen giffue deris dom tilkende.

Dn. D. Gasparus Erasmius Brochmand fremsagde sin sententz vidløfftteligen, dog i denne korte mening: Efffterdi Doctor Christopher Dibvad haffuer utilbørligen screffuit mod vor Christelige Religion oc kirckeceremonier, haffuer ocsaa talitt oc screffuitt uforsuarligen imod **regnum et Regem,** saa velsom oc imod menige Adelskab her i Danmarck, **censeo ipsum e societate nostra dimittendum cum ignominia et tradendum Magistratui politico;** dog att **M^cus Dn. Rector** vill intercedere for hannem hos **M^cum Dn. Cancellarium.**

Dn. D. Thomas Finckius saaledes: **Ego quidem agnosco Doctorem Christophorum Dibvadium male egisse contra primarios regni ordines, cæterosque status omnes: interim multa videntur ex animi impotentia**

esse

esse profecta, multa ex levitate. Singulis, quos læsit, obnoxium eum esse judico. Revocatione scriptorum ac deprecatione apud S. R. M^m^ etc. quod Dibvadius uti debeat, censeo; ante omnia vero, ut seriam agat pœnitentiam, consultum esse arbitror.

Dn. D. Casparus Bartholinus: Efftherdi ieg ingen færdelis loug kand finde, huoreffter saadanne Doctor Christophers hannem offuerbeviiste puncter kunde dømmis, kand ieg ey ligere kende, end hand io bør att findis till pœnam a Regia Mj^te^ arbitrariam, som mand kalder naade oc unaade, oc effter vore statuta at miste Academiske priviligier cum ignominia.

Dn. D. Olaus Wormius: Siquidem abunde probatum est, Dibvadium religionem et ceremonias in jocos convertere voluisse, et Regem, regnum et omnes ordines carpsisse etc., existimo illum omnino dimittendum e consortio nostro, et insuper relinquendum in arbitrio regio.

Dn. Claudius Plumius: Censeo, dico, judico, quod Doctor Christophorus Dibvadius, exutus omnibus privilegiis Doctoralibus et Academicis tradendus sit arbitrio S. R. M^tis^, som vi kalde Kongens naade og unaade.

M. Vulfgangus Rhuman. Decanus: Judico, Doct. Christophorum Dibvadium excludi debere cum ignominia a societate nostra, et tradi arbitrio Regiæ Majestatis.

M. Johannes Janus Alanus: Censeo et ego, Dibvadium dimittendum cum ignominia ex hac schola, oc dømmis i Kong. Maitt^s^ naade oc unaade.

M. Christianus S. Longomontanus: Peccata D. Christoph. Dibvadii videntur in triplici esse discrimine. I. Occurrit blasphemia. II. Molitio aliqualis seditiosa. III. Libellorum famosorum compositio. Ideoque non possum aliter judicare, quam quod cum ignominia ex ordine nostro dimittendus sit, et arbitrio S. R. M^tis^ tradendus.

M. Hermannus Nicolaus: Befinder ieg, først, att Doctor Christopher Dibvad er blasphemus imod Christum oc den Christelige religion. Dernest, at hand er factiosus et ingratus imod S. R. M^tem^. For dett tredie, att hand er løgnactig imod Adelen. For dett fierde, att hand er ubeskeden imod alle andre orden oc stater. Huorfor ieg dømmer, att hand bør att udelyckis cum ignominia ex ordine nostro, oc dømmis udi Kong. Maitt^s^ naade oc unaade.

M^cus^ Dn. Rector: Censeo Doct. Christophorum Dibvadium, eo quod contra sacrosanctam religionem et ceremonias ecclesiasticas egerit, omnino excludi debere ex ordine nostro cum ignominia. Quod autem ulterius contra Regem, regnum et ordinem Senatorium injuriose egerit, propterea reliquendum esse S. R. Majestatis gratiæ et ingratiæ.

Nu

Nu var Sagen saavidt fremmet, at den kunde indlades til Doms. Afsigelsen af Dommen blev dog forhalet noget ved Aktors Forfald, saaledes som følgende Brev viser[1]):

Kierre **Domine Doctor**, Gud giffue eder en guod Afften! Efftersom i schriffuer mig till, att eders techte dag, paa huilchen schall dømmis wdi **Dibwadij** sag, er nu paa fredag, saa mai wenligen wide, att ieg haffuer faaett Kong. May[s] min allernaadigste herris befahling att forreise i morgen till Fredrichsborig och tage ware paa, imidler tid denne Behemische gesandter haffuer Audiendtz, huorfaare ieg gierne war begierendis, om mueligtt war, att tiden indtill paa førstkommendis tißdag eller onsdag kunde protraheris, och i wilde welgiøre och i Afften lade mig wide, om saadant sche kand eller iche. Eder Gud befahlendis.

Hafniæ 13 Xbris A. 1620. A. Arnfeldtt

E. handtt.

En Ugestid efter modtog Universitetets Rektor følgende Meddelelse fra den beskikkede Aktor i Sagen[2]):

Kierre Dochtor Cortt och synderlig guode wenn, Gud giffue eder en guod dag! Mai wenligen wide, att ieg haffuer faaett befahling wdi morgen guod och betimelig tid att lade føre Dochtor Christoffer Dybwad for eder och menige Professores wdi Rette, och paa Kong. May[s] wegne endelige domb paa hannem tage och forhuerffue. Huorfaare er till eder min wenlige begiering, atti mig wed nerwerende Seddelwißer willde lade wide, om saadantt i morgen formiddag kand schie eller iche. Eder hermed Gud befahlendis. **Haffniæ 21 Decemb. Anno 1620.**

Axell Arnnfeldtt

Egen handtt.

Udskrift: **Clarissimo viro Dn. Doctori Conrado Aslaco, Rectori vniuersitatis Hafniensis, ad manus.**

Som Følge heraf samledes Professorerne Dagen efter i Konsistorium, hvor da ogsaa Aktor mødte tilligemed den anklagede, for at høre Dom i Sagen. Nærmere Oplysning erholdes af følgende Uddrag af

Acta Consistorii 22 December 1620.

Aderant in Consistorio M. D. Rector, Dn. Episcopus, D. D. Gasparus, D. D. Thomas, D. D. Casparus, D. D. Olaus, Dn. Claudius Plumius, M. Vulfgangus, M. Johannes, M. Christianus et M. Hermannus. Item Velbyrdig Axell Arnfeld, oc imod hannem Doctor Christopher Dibvad.

Velb.

[1]) Original i Konsistoriets Arkiv.

[2]) Original i Konsistoriets Arkiv.

Velb. Axell Arnfeld var endelig domb begierendis offuer Doctor Christopher Dibvad. Doctor Christopher sagde, att hand icke viste, huor udi eller huor mett hand haffde saa forseett sig, att nogen domb burde att gaa hannem imod, besønderligen effterdi att de scrifftelige concepter, som stødis paa, ere ickun **scripta quædam immatura.** Axell Arnfeld suarede, att denne er ickun den samme undskyldning, som Doctor Christopher den 3. Novembr. nest forleden brugte **in Consistorio,** huor till da er suaritt. Effterdi da att Doctor Christopher Dibvad haffde indtett nøyactigtt, som kunde tiene till hannem enten att undskylde eller forsuare, bleff Dommen saaledis affsagdt, att hand for sin grobe offuerbeviiste forseelse bør att være **exutus omnibus privilegiis Academicis,** oc dimitteris **ex ordine nostro cum ignominia:** Derhos stillis udi Kong. Maitts, som en Christelig Øffrigheds, naade oc unaade.

J den udførlige Domsakt, som samtidig udfærdigedes, opregnedes de forskjellige Anklagepunkter i det enkelte med Uddrag af Vidnesbyrdene fra Bergen og Dybvads Svar til samme; men da den alt er trykt, om end kun i tydsk Oversættelse, hos Pontoppidan, Ann. eccl. Dan. III, 718—23, og da de bergenske Vidnesbyrd og Dybvads Svar ved Forhøret alt ere anførte foran, skulle vi, forat undgaa Gjentagelse, ikke her meddele Præmisserne, men kun den egentlige Domsslutning[1]):

Effter indlagde scrifftelige vidnisbyrd, item tiltall, gensuar oc denne sags leylighed viste vi icke rettere at kende oc døme, end effterdi att Doctor Christopher Dibvad befindis att haffue saa grobeligen forgrebitt sig imod Gud, imod vor christelige Religion oc Kircke ceremonier, imod Kong. Mait. vor allernaadigste Herre, imod Rigett, Rigens Raad, endoc imod den døde, imod menige Adelskab oc andre Rigens Stender: da bør forne Doctor Christopher Dibvad effter vore Statuter att være exuerit **omnibus privilegiis et insignibus Academicis,** oc dimitteris **ex ordine nostro cum ignominia,** stillendis hannem her hos udi Kong. Maitts vor allernaadigste Herris, som en christelig Øffrigheds, naade oc unaade. Till vidnesbyrd haffue vi ladit trycke **Rectoris** Signet her nedenfor. **Actum** Kiøbenhaffn den **22 Decembr. anno 1620.**

J Kongens Naade og Unaade blev Dybvad altsaa dømt, hvilket i mange Tilfælde var lig en Dødsdom[2]). Det varede dog nogen Tid, inden Afgjørelsen kom, uden at vi med Sikkerhed kunne oplyse, om denne Forhaling har været foranlediget ved en Meningsulighed mellem Kongen og Rigsraadet med Hensyn til Bestemmelsen af Straffen[3]). Endelig fastsattes den til livsvarigt Fængsel, og den 27 Januar 1621 førtes Christoffer Dybvad fra Blaataarn til Kallundborg Slot, hvor han indesluttedes i

[1]) Af Konsistoriets Kopibog 1602—32. Fol. 140—41.

[2]) Se Gjessings Jubel-Lærere I, 199, hvor ogsaa Schlegels Ytringer angaaende denne Dom over Dybvad anføres.

[3]) Jfr. Wormii Epistolæ, p. 54.

i det bekjendte Taarn, som kaldtes Folen[1]). Her døde han 1622 efter henved to Aars Fangeliv[2]). En Morgen, da Fangevogteren kom ind i hans Kammer, fandt han ham nemlig liggende i Sengen kvalt af Kuldamp. Man antog, at denne var opstaaet derved, at han af Uforsigtighed om Aftenen, da han vilde slukke Lyset, havde henkastet den endnu brændende Tande, og at denne var falden i en Revne mellem Stenfliserne og der havde antændt noget Trækøl, som man i gamle Dage havde brugt til at fylde Hvælvingen under Kammeret med[3]).

Saaledes endte Dr. Christoffer Dybvad, omtrent 44 Aar gammel. Der er neppe nogen Tvivl om, at han har besiddet en udmærket Begavelse, men derhos ogsaa en slet Karakter. Dog er det vel muligt, at baade hans Faders Skjæbne og den Tilsidesættelse, han selv maatte lide, kan have bidraget væsentlig til at udvikle de slette Sider hos ham. Peder Resen har i sin haandskrevne „Atlas Danicus" givet følgende vistnok væsentlig rigtige Bedømmelse af ham: „Ob comparatam sibi meliorum artium linguarumque et maxime matheseos notitiam omnium in sese convertit æstimationem et amores; sed accedens arrogantia temeritasque, nec non cupido vindictæ in illos, qui patrem officio privavere, hominem pessimum reddiderunt, quippe queis impulsus multa temere effutiit blateravitque, quæ ad turbas spectabant, totiusque nobilitatis juratum declarabant ipsum esse hostem. Quanquam enim multa simul rectissime monebat, quæque jam omnium approbata sunt consensu, tamen proponendi modus, et quæ malitiose et intempestive addebat, totum triste reddidere negotium"[4]). En anden Forfatter, den for sin Deltagelse i Enevældens Indførelse bekjendte M. Peder Villadsen, udtaler sig paa følgende Maade om ham: „Christophorus Dibvadius Georgii filius, Med. Doctor, singularis et magni nominis Mathematicus, lingvæ Græcæ et Orientalis scientissimus, Juris ac civilis prudentiæ egregie gnarus, vir undiquaque doctus cluebat, jam Canonicatu Lundensi ornatus, cum supra patriæ consvetudines et seculi sui mores sapere videri vellet, varia dicteria et convitia in omnes omnium patriæ ordinum imprudenter spargebat, quare ex ordine literato cum ignominia dimissus est, pœnæ arbitrariæ Regiæ committitur atqve ad perpetuum vitæ carcerem damnatur"[5]).

Man kommer uvilkaarlig til at sammenligne Dybvad med Struensee. Ligesom denne besad han et lyst Hoved og et klart Blik for Tidens politiske og sociale Opgaver; men begge synes de at have været omtrent lige irreligiøse og usædelige, og deres endelige Skjæbne var heller ikke meget forskjellig.

[1]) I nogle Optegnelser af D. Jens Bircherod (Langebeks Excerpter Nr. 218 i Kongl. Bibl.) siges, at Dybvad døde paa Dragsholm Slot.

[2]) Suhms Samlinger. II, 3 H., S. 8 (Henrik Fiurens Optegnelser). „In turrim famosam, quæ Foolen vocabatur, inclusus, vixit binos ferme annos" (Msc. M. Pet. Wilhadi, Superint. Wiburg. Thottske Saml. 331. 4.).

[3]) Slange, Christian den Fjerdes Hist. I, 439, efter det i forrige Note omtalte Manuskript af M. Peder Villadsen.

[4]) Kallske Saml. 36 a Fol. Hos Hammerich, Danmark under Adelsvælden III, 83—84, vil man ogsaa finde en rigtig Bedømmelse af Dybvad.

[5]) Haandskr. i Thottske Saml. 331. 4.

Tillæg.

Tillæg.

Til Jørgen Dybvads Historie er følgende hidtil ubenyttede Brev fra Kurfyrst August af Sachsen til Kong Frederik II af særlig Interesse. Det meddeles her efter Originalen i Gehejmearkivet:

Durchlauchtiger Konig .... Nachdem vnns gegenwerttiger Brieffzeiger, Magister Georgius Christophorus Dibuadius, welchenn E. Ko. W. ein zeitlang vff vnsernn Vniuersiteten zum Studiren verlegt, vnderthenigst berichten lassenn, das Euer Kon. W. inen abgefordert, vnd nunmehr willens wehren in darselbenn dienstenn zugebrauchen, als habenn wir nicht vnterlassen wollen Euer Kon. W. bej solcher gelegenheit mit diesem schreybenn dienstlich vnnd freundtlich zuersuchen, vnnd were vnns eine sondere freude zuuornehmen, wan Euer Ko. W. mit alle denn Iren von dem Almechtigen bey gutter gesundtheitt gnediglich erhaltenn wurden. Vor vnsern vnd der vnsern itzigenn zustandt danckenn wir dem lieben Gott, derselbe verleihe weitter seinen götlichen segen. Darnebenn habenn wir gedachtenn Magister ein schreiben, so an Euer Kon. W. wir mit eigenen handenn gethan[1]), b[etreff]enn einem Buch vnnd Anderm, zugestelt, in sachen wie Euer Ko. W. aus berurttem schreiben freundtlich, auch von ime mundtlich könnenn berichtet werdenn; dienstlich vnnd freundtlich bittendt, Euer Kon. Würde wolle solches von vnns anders nicht, dan wie es gemeint, freundtlich vnnd gutwillig auffnehmen vnnd vermerckenn. Bitten auch dienstlich vnd freundtlichen, weill mehrgemelter Magister sich, die zeit er vff vnser Vniuersitet gewesen, auffrichtigk vnnd fromblich verhaltenn, vnns auch gerühmet worden, das er die zeitt wohl angelegt, vnd in seinen studiis dermaßen verfahren, das er wohl zubrauchen: Euer Kon. W. wollen inen solchs gnedigst genißen lassen, vnnd vmb dieser vnser furschrifft willen in gnedigst befelch haben. Das seindt wir vmb E Ko. W. hinwieder freundtlich vnd schwegerlich zuuordienen gantzwillig. Datum Annaburgk den 15ten Maij Anno etc. 75.

Von Gottes gnaden Augustus hertzog zu Sachsen, des heiligen Rom. Reichs Ertzmarschalch vnnd Churfurst, Landtgraff in Duringen, Marggraff zu Meissen vnd Burggraff zu Magdeburgk.

Augustus Churfürst.

Udskrift: Dem durchlauchtigen Fürstenn Hernn Friderichen dem Andern zu Dennemarck, Norwegen, der Wenden vnd Göthen Konig, Hertzogen zu Schlesswig, Holstein, Stormarn vnd der Ditmarschen, Graffen zu Oldenburg vnd Delmenhorst, vnserm besondern lieben Hern Oheim, Schwager, Bruder vnd Geuattern zu Irer Ko. W. henden.

Dette

[1]) Denne Skrivelse, som det vilde være interessant at kjende nærmere, er neppe mere i Behold

Dette Brev viser at Dybvad virkelig har staaet i Forbindelse med Kurfyrsten, om end paa et noget andet Tidspunkt, end man sædvanlig antog, og at han har været Overbringer af det Brev, som først satte den danske Konge i Bevægelse og fik ham til at foretage Skridt imod Hemmingsen; og da Kurfyrsten udtrykkelig havde henviist Kong Frederik til Dybvads mundtlige Beretning, er det vel muligt, at dennes Fortælling om Begivenhederne i Sachsen — hvor Kurfyrsten havde ladet endel høitstaaende Mænd, der hidtil havde nydt hans særdeles Yndest, fængsle paa Grund af deres krypto-kalvinistiske Anskuelser — end yderligere har bidraget til at indgyde den danske Konge Skræk for lignende kalvinistiske Bevægelser her i Landet.

Rettelser.

S. 106. I den haandskrevne Fortegnelse over Bibliotheca Lymviciana (d. e. den Bogsamling, D. Anders Lemvig ved sin Død 1603 skjænkede til Universitetsbibliotheket) forekommer følgende ellers ubekjendte Skrift: Doctrina de mixtione elementorum Georg. Dibvad., Hafn. 1579. Det synes at være det samme Skrift, som under Titel: De elementorum mixtione. Hafn. 1581, af Worm og Nyerup henføres til Broderen Erik Dybvad.

S. 212. Linie 10: 1697, læs: 1597.

XV.

Nogle Breve angaaende Striden mellem Viborg Bispesæde og Viborg By.

(Fortsættelse).

13.

Wii Hanss, met Gudz nade Danmarckes, Sueriges, Norges, Vendes oc Gotes konningh, hertug i Slesviig oc i Holtzsten, Stormarnn oc Ditmersken, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, helse ether oss elskelige verdug fader her Niels Friiss, electus Vibergensis, her Eric Otzsen, ridder, Peder Brochkenhwse, wore men oc raad, oc Niels Clemitzsen, wor thiennere, kerligen met Gud oc wor nade. Vider, kære venner, at oss elskelige wore burgemestere ther i Viborgh haffue paa menehedz vegnne ther i byen beret her fore oss, att the haffue tilltall oc skyllinger till oss elskelige capitell ther samme stedz fore en laghefft, som the nw nyligen haffue ladet giort paa for^ne^ Viborges march, sammeledes om ornom, toffthe, fisskewanndt, ager, engh oc om march etc., som the selffue ythermere ether underwise kwnne. Bede wij ether kerligen, befale oc met thette wort obnne breff fuldtmact

mact giffue, ati met thet furste paa beleylig tiidt oc stedt ether forsamble oc steffnne them fore ether paa bode sider oc hørre the sager skillinger, them ther om emellom ere, oc skiller them ther om at met rette, som i vele andsware fore Gud oc ware bekende fore oss, oc at the ey ythermere skulle haffue behoff ther om at kære fore oss. Thii bede wij oc bywde ether alle, som for[ne] sager oc skyllinger paarørendes ere, ati ther om møde fore forskreffnne oss elskelige verdug fader, her Erich Otzsen, ridder, oc the andre dommere oc lider oc vnndgielder hwer i ßin stadt, hweff the ether ther om fore rette affsigendes wordde, oc møder nar oc hwor the ether ther om tillsigendes wordde, oc lader thet ingenlunde. Giffuet i Hundzbech mandagen nest effther sancte Marie Magdalene dag aar etc. xcviii. Vnnder wort signet. Relator Nicolaus Clementis.

Original paa Papir med Spor af det paatrykte Segl.

14.

Wii Hanss met Gudz nade Danmarckes, Sueriges, Norgis, Vendes oc Gotes konningh, hertug i Sleswiig oc i Holtzstenn, Stormarnn oc Ditmerskenn, greffue i Oldenborg oc Delmenhorsth, gøre alle vitherligt, at wor borgemester i Viborgh Jep Lywngh haffuer nw bereth her fore oss, at hann oc menighedh i forskreffnne Viborgh wore offuerbødigh oc vilde ware i rette met oss elskelige capitell ther samme stedz om the sager oc trette, thennom emellom ere om iordht, fore the dommere, wij met wort befalings breff ther till skicket haffde, oc thennom paa bode sider atskille skulde, oc capitell ey tha villde seg i rette giffue fore them, men skød seg indht fore oss oc theres tilbørlige dommere. Thij haffue wij nw vnth oc befalet for[ne] wor burgemester paa menighedz vegnne capitell till at tale met landzlagen om the sager oc trette thennom emellom ere. Giffuet paa wort slot Wardingborgh tiisdagen nest effther sancte Birgitte vidue dag aar effther Gudz burdht med xc octauo. Vnder wort signet.

Dominus rex per se.

Original paa Papir med Levning af det paatrykte Segl.

15.

Mickill Laurissen, byfogit i Wiborg, Lass Rask, Jes Jeibssen, Crestiern Libbert, radmen, Mickill Tammessen i Ingstrup, Jep Riis i Hallem, Per Seuerenssen, Mickill Lam, Lass Knutssen, Jes Nielssen Digsmit, Per Palssen oc Jacob Scriffuer, giøre alle vitterligt met thette wort opne breff, aar effther Gutz byrd mcdxc octauo, mandag nest for sti. Tøgers dag, paa Wiborg byting, war skickit Per Bark, byens giemner, effit oc fik eet fult tingsvitne aff otte dannemen, som ere: Lass Rask, Oluff Drakssen, Eric Seuerenssen, Esgi Skrab, Jes Nielssen, Mogens Jenssen, Lass Knutssen oc Per Seuerenssen. Tesse for[ne] otte dannemen

votne

votne paa tieris gode tro oc rette sannen, at the saa oc hørde same dag innen alle fire stocke paa forne ting, at sandmen i Wiborg giorde tieris toff, som the ware tilforne loglig tilkraffdh oc tilfyllt, oc swore Wiborg Wiborgs mark, skoff, hede, agger, eng, fiskevatn oc fegong, saa longt som byens laghefftd vdwiser, till kronens oc Wiborgs borgers rette friheet, vntagen Laygordz mark, som nw ligger till Bisgort oc tilforne laa till Mariecloster i Wiborg, som tha war regelbonden canicker oc søkte alle tilsammell i for ne closter till eet bord, oc tha haffde tieris prouest oc forman then forne Laygort i syn were oc haffde ther syn awell. Item om then iordskyld som borger i Wiborg haffue giffuit aff tieris iord i byen till kirkin, och tesligeste then iordskyld som er giffuit till sogne kirkier aff markiordh, swore the inthet om, oc engen ther kom met breffue eller beuisning oc kiendes weet skw eller seerkiøb i forne Wiborg mark, førre sandmen giorde tieris toff i noger mode. Item votne oc forne otte dannemen, at the saa oc hørde same dag paa Wiborg byting, at sandmen eskit fore, om cappittel eller noger andre haffde noger breffue eller beuisning paa Wiborg oc Wiborgs mark, at the skulle lade them forkomme, førre the giorde tieris toff, oc engen breffue eller beuisning ther forkom paa tieris vegne i noger mode, oc tesligeste haffuer byens giemer Per Bark nw i tij samfold ting nest forleden oc eskit for, om forne cappittell eller noger andre haffde noger breffue eller beuisning paa for ne Wiborg oc Wiborgs mark, oc engen breffue eller beuisningh the lood forkomme i noger mode. At the saa votne, oc thet saa gik oc er vdi sandheet, thet hørde wij oc saa oc vitne met wore incigler hengendes neden for thette breff.

Original paa Pergament; Seglene ere affaldne.

16.

Peder Brockenhuse, lantzdomer i Nørjutlandh, Mickill Laurissen, byfogit i Wiborg, Hartog Limbek, wepner, Knwd skreder, Jes Jeibssen, Crestiern Libbert, radmen, Jes Nielssen, Mickill Lam, Crestiern Laurissen, Per Seuerenssen, Nis Hwid, Jess Bonde oc Jacob scriffuer giøre alle vitterligt met thette wort opne breff, aar effther Gutz byrd mcdxc nono, mandag nest effther sancti Anthonij dag paa Wiborg byting war skickit Per Bork, byens giemner, eskit oc fik eet fult stokneffnd aff xxiiij dannemen, som ere Jes Nielssen Digsmet, Per Anderssen, Jep Kieldssen, Mickill Lam, Per Mogenssen Suder, Jes Bonde, Lass Knutssen, Oluff Hase, Per Seuerenssen, Palli Va...smet, Matz Jenssen, Oluff Laurissen, Per Palssen, Crestiern Laurissen, Nis Hwid, Crestiern Smet, Villatz, Per Traen, Mattis Trogelsen, Crestiern Jenssen, Jes Jeibssen, Knut Skreder, Crestern Libbert, Lass Brandi oc Lass Tammessen. Tesse forne xxiiii dannemen votne paa tieris gode tro oc rette sannen, at eendielssz aff them minnes oc them alle fuluitterligt er, at thet gamle byens

byens lagheffdz breff, som bleff bortte, then for[ne] lagheffdh war giort mere eend attan oc tiwffue aar siden, oc thet for[ne] lagheffdz breff haffde konning Crestiern stadfest, saa at hans nodes stadfestning war lest neden i for[ne] lagheffdz breff met een stiert oc lydde saa at hans node haffde stadfest for[ne] lagheffd oc tildømpt Viborg borger alt thet for[ne] lagheffdz breff indholt, them thet at nyde oc beholde til ewige tiidh, oc then for[ne] gamle lagheffd lydde ligerwiis som then lyder, byen nw haffuer, veed alle syne ord oc article, oc at verduge fader biscop Knwt red sielff omkring Viborg mark at markeskiell oc borgmester oc rood met, oc besaa oc skodde all lelligheet ther paa, oc for[ne] biscop Knut tha sagde, at for[ne] Viborg borger kunne ey haffwe minne till tieris fegong oc mark, oc nøffdes aldelis ther met. At the saa votne thet hørde wij oc saa oc vitne met wore inciglere hengendes neden for thette breff.

Original paa Pergament; Seglene ere affaldne.

17.

Peder Skønning i Hweding, Per Holdgord ibidem, Eric Lassen i Bierring, Seueren Jenssen i Randrup, Crestiern Jenssen i Brandstrup, Jes Tammessen ibidem, Nis Brød i Tong, Esbern Deghen, Nis Fracker i Demstrup, Jes Ericssen i Sørsleff, Jep Mogenssen i Viom, Nis Cresternssen i Hengi, Crestiern Brød i Alminningh, Jes Jenssen ibidem, Lass Iwerssen ibidem, Anders Anderssen i Brannum, Per Niclessen ibidem, Jesper Brød i Tostrup, Nis Perssen i Mønstet, Per Jenssen i Hwamme, Per Skøt i Vormstrup, Owe Perssen i Fiskbek, Per Anderssen i Vammen, Jep Anderssen ibidem, Symen Valli i Farstrup oc Jep Perssen i Vammen, giøre alle vitterligt met thette wort opne breff, aar effter Gutz byrd mdxc nono tisdag nest effter sti. Peders dag ad cathedram, tha ware wij alle neruerendes paa Wiborg mark, først vet Skabertriis, som byens lagheffd begynnes, oc hørde lese for oss Viborg byes lagheffdh, saa rede wij alle skiell at rett marckeskiell, som for[ne] lagheffd vdwiser, først till Vitsiø, oc saa fra Vitsiø oc op at then bek, som løbber emellum Vitsiø oc Glittrup siø, oc saa op till Koldbek, oc saa oc skodde ther emellum grifft oc sand skiell, saa ther fra oc vd met then grifft till Longmose, saa op at Longmose oc sønden om Bymentzriis, saa fram at Agerskoff skiell, saa till then skielstien, som stoor neden for Agerskoff skiell paa heden sønden fra Møgelkier, saa till then stien som stoor longt vdi Møgelkier, saa twert nør ower kierret till then skielstien, som stoor paa adelweyen emellum Viborg marck oc Hallem mark, saa nør till then annen stien, som the haffue iorbet the døde folk, som haffuer affliffuit them sielffue, som war Lass i Hallems swen, mester Jenses breng i Wiborg oc biscop Globs bagger quinne, saa nør oc vester neder i kierret emod Jestrup, saa lige nør op met becken till Kirkibek oc saa longt

nør

nør till then same Kierhale slipper, saa op nør oc øster at then vey at thet sleifaildh oc op i heden till een stoor stien, saa øster oc nør at heden till een annen skielstien, oc saa till Halgabstien, saa fra Halgabstien oc øster at the bierrekoller till the tree høffue vd met then vey, saa ther fra oc øster at then vey till the ii store stiene, som stander emod Løffuell weye owen for then liden siø, saa øster saa longt som byens laghefſd recker. Paa alle tesse for^ne steder, som forstoor oc som byens laghefſd vdwiser, soge wij grandgifflige good sand skiell atwere till rett marckeskiell, met grifft, dige, skielstiene oc andre sand mercke oc skiell. Oc er off oc sielffue fuluitterligt oc minnes sandelige i wor tiidh, summe aff off' i halfftridiesinne tiwffue aar, summe i xl aar, summe i xxx oc summe i xx aar, oc ther till haffue wij sandelige spurd aff wore fader oc forelder, at thette er ret marckeskiell om Wiborg mark, oc haffuer weret aff arildz tiid, oc at alt thet innen for^ne marckeskiell ligger, skoff, mark, hede, agger, eng, fiskvatn oc fegong, som for^ne laghefſd vdwiser, haffuer Wiborgs borger hafft oc brugt thet i rolige heffdh aff arildz tiid, vlast oc vkierdh aff alle .... sandheedh, Tha till ydermere forwaring oc vitnesbyrth haffue wij hengt wore incigler neden for thette breff ....t aar oc dag som for forstoor screffuith.

Original paa Pergament; Seglene ere affaldne.

18.

Wii Cristiernn, meth Gudz nadæ wdualð koningh till Danmarckes riigæ, reth arffuingæ till Norigæ, hertugh wti Slesuigh, Holstenn, Stormarnn och Ditmerskenn, greffue wti Oldenborgh och Delmethorsth, gøre alle witerlicth, at effter thii som wor kære herræ ffader haffuer off tilscreffuit och befaleth met sith obnæ breff och off elskelige wærdugæ fædere her Nielff Claueffen, biscopp i Aarff, her Nielff Friiff, electus i Wiborgh, her Erick Ottffen, her Claueff Krommedigæ, riddere, och Per Brokenhwff, at høre en sagh mellom capittell wti Wiborgh oc borgemestere, rood och menighet sammestedz pa byenff wegnæ om iord, ienmerck, tofftæ och ornwm, ta haffue wii nw steffndt thenom hiid fore off och for^ne dømere, som wor kære herræ fader tilskicked haffde, och the møttæ pa bodæ siider. Tha frambare capittel mangæ gamlæ kongæ breffue, priuilegiæ och laghefſde, och liwdæ wor kære herræ faderff befalingeff breff, at sandemendh aff Wiborgh ware wildugæ i thenne sagh, fforti skullæ wii skickæ thennom hueff retth eer. Och ther emodh i rettæ lodhe borgemesthræ aff Wiborgh och mangæ breffue och ieth breff, at sandemendh wti for^ne Wiborgh haffde sworeth thennom swodann iord till, och eth laghefſds breff, och ther till eth wor kære herræ faderff breff, liwdendes, ath theres eghenn sandemendh motthe gøre toff mellom Gudz huff och bwndenn effer theres priuilegieff liwdelsæ, och theres iord atnydæ som the ind-

wordæ

wordæ met theres laghesfdh etc. huilketh wii haffue øffuerweyeth belegligheden och bewisninghenn och kundæ ey fynneth i stadsensf priuilegiæ, ath theres sandemendh wti for^{ne} Wiborgh skullæ skilliæ mellom Gudz hwss och bwndenn, och capittel affuisth thet met theres gamlæ breffue, haffue wii nw met for^{ne} dømere effter capittelsf och borgemesteresf samtøckæ aff for^{ne} Wiborgh och fuldbørde pa bode sider, paa thet at for^{ne} capittel aff Wiborgh mwæ nydæ pa then helliæ kirkesf wegnæ huesf thenom bøør met ræthe, och tesligeste for^{ne} Wiborgh by huesf hannom bøør meth rætthe atnydæ och effter wore landz logh, at sandemendh bøør ther atskilliæ om. Terfore tilskickæ wii nw met thette worth opnæ breff vwilldugæ sandemendh aff iiij herret och riddermendz men till øffuerwerendæ och fuld macth giffue them, som ære Per Skønningh i Hwidingh och Niss Nelssen i Bæck, aff Sønderlingheherret, Tamess Olssen i Tawlæ och Jess Jenssen i Torpp, aff Melsomherret, Sweningæ i Room och Wogenn Kielssen i Guldager, aff Rinsherret, Per Poelssen i Wiom och Niss Lassen i Tonghe, aff Løsgordherret, ati forsamble ether pa for^{ne} Wiborgh marck thenn mandagh nest fore sancte Valburgis dagh at gøre reth marckeskiell, huare som the vppa kærindæ ære och allestedz mellom Gudz hwss och bwndenn, och sætther ther steen och stabell ock ghører swo skell met ethersf eedh, som i willæ antsware fore Gud och wære bekendæ fore wore kæræ herræ ffader och oss, wnder ethersf høgestæ brødæ. Bede wii och oss els^{ke} renliffueligæ men her abbeth Henryck aff Wedskiøll, her abbeth Søffrenn aff Emclosther, Lass Mogenssen, Anderss Mwnck, Tigæ Jenssen i Dalsgordh, Oluff Friiß, Nielss Crestiernssen i Køyæ Albreth Skiell, Nielss Clemetssen och Jenss Nielssen wti Reystrupp, ati nerwærendes hooss ære och wnderwiser sandemendenn her wti, thet rættestæ och sannestæ i kundæ forfare, swo at huer nydher huesf hannum bøør met rættæ, som i willæ antsware for Gud och wære bekenndæ for wore kære herræ fader och oss. Item skullæ alle laghesfde och sandemendz toss, som for^{ne} capittel och bienn haffue pa thennæ sagh, wore som aldry ware giordæ, och enghenn kommæ till skade eller till gaffnn i thenne sagh. Togh meth swo skiell, at alle theris priuilegiæ och andræ breffue pa bode syder wære wforkrenkedæ i allæ modæ, och huesf skiell for^{ne} riddermendz men och sandemendh nw gørindes worde, skall bliffue wedh syn macth wdenn alle gensigelsæ i allæ modæ till ewigh tiid, wdenn for^{ne} sandemend gøre anthenn fore wild eller gunst openbare wreth. Och skall for^{ne} capittell och byenn staa for^{ne} riddermendz men och sandemendz fortæringæ ther wti byenn, then stundh the gøre swodann skiell, ock skall ey fore for^{ne} dømere mødæ aff for^{ne} capittell mere en sex met theris bewisningæ, och tessligistæ borgemestere och iiii aff rodeth pa bienss wegnæ met theris bewisningæ pa then andenn sydæ, och nyde och wndgiellæ pa bodæ sider huesf the ether affsigendes wordæ for retthe. Thii bede wii ether och biwde for^{ne} oss els^{ke} abbetther, riddermendz men och sandemendh, ati forsamble ether

ether pa for^ne^ dag och stedh och skiller them ther om ath meth rætthe som for^nit^ er. Giffue wii och ether for^ne^ sandemend fuld macth atgøre sandemendz eedh och toff ligerwisæ som i ware tilfølth pa tingæ. Giffuit wti Randerss Fredagenn nest effter oculi mei søndag, aar etc. xc nono wnder worth signeth.

Relatores dominus electus Viburgensis, dominus Nicl. Krwmedige miles, Georgius Marswin, Petrus Brockenhwsæ.

Original paa Papir med Levninger af det paatrykte Segl.

19.

Mickill Laurissen, byfogit i Viborg, Jes Jeibssen, Jes Seuerenssen, Jes Porss, radmen, Per Anderssen i Vammen, Lass Raffntofft, Knut Bonde i Drum, Crestiern Laurissen, Jes Hardbo, Jes Jenssen, Mickill Gummissen, Mogens Perssen, Crestern Guldsmet oc Per Brwn, giøre alle vitterligt met thette wort opne breff, aar effter Gutz byrd Mdtercio mandag nest for sti. Pouels dag conuersionis paa Viborg byting var skickit Eric Seuerenssen, byens giemer, huilken ther loglig eskit, fik oc framledde eet fult tings vitne aff xii dannemen som ere Mickill Gummissen, Hans Selmes, Mickill Seuerenssen, Oluff Laurissen, Lass Jenssen, Crestern Jepssen, Per Anderssen i Vammen, Crestern Laurissen, Jep Pouelssen, Lass Raffntofft, Nis Duss, Lass Deghen oc Jes Knutssen. Thesse for^ne^ xii dannemen votne paa tieris gode tro oc rette sannen, at the saa oc hørde same dag innen alle fire stocke paa for^ne^ tingh for^ne^ Eric Seuerenssens lagheffdz høringh, som ere Giert Guldsmet oc Esgi Skrab, huilke som votne paa tieris gode tro oc rette sannen, at the neruerendes hooss wore same dag vden wet for^ne^ ting saa oc hørde, at for^ne^ Erick Seurenssen paa Viborg byes vegne loglig indworde met lagheffdh Viborg mark innen alle fire marckeskiell, som fire herritz sandmen giorde effther wor kiere nodige vnge herres konningh Crestierns befalingh, som er agger, eng, skoff, mark, fiskwatn oc fegong, torffgrifft oc liøngslet, indworde han met lagheffdh effther loghen oc effther wor priuilegij lydh, saa thet haffuer weret oc er Viborg byes frij fegong, skoff, mark, agger, eng, fiskvatn, torffgrifft oc liøngslet, vden noger kan vitne sig ther indh met gamle eydoms retferdige breffue i bygd eller øde effther loghen. Item votne oc for^ne^ xii dannemen at the haffue hørd oc seet nw nest tree samfold tingh, at for^ne^ Eric Seuerenssen haffuer loglig bodet syn lagheffdh till paa for^ne^ Viborg byes friiheed, mark, skoff, agger, eng, fegong, fiskvatn, torffgrifft oc liøngslet, oc at hannum war tilfunnen at giøre syn lagheffdh paa bysens egne retteheed, som the haffue loglig hafft i handh oc heffd vlast oc vkiert effther loghen. In cuius rei testimonium sigilla nostra presentibus sunt appenssa.

Original paa Pergament; Seglene ere affaldne.

20.

20.

Wii Hans, med Guds naade Danmarkes, Sveriges, Norges, Wendes og Gotters konning, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Dytmersken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, Giør alle witterligt, at vi nu hørt og formerket have dend trængsel og besværing med u-nyttig kost og tæring, som wor kiere undersaatte, borgemestere, raad og meenighed i vor stad Wiborg her til haft og liid haver i adskiellige maader, og særdeelles i det, at de ofte stefnes og kaldes uden byes af andre end af os eller med wore stevninge, endbog de overbødig ere at stande og pleye hver det, som Lov og ræt er, inden eller uden deres stad. Der fore og af vor synderlig gunst og naade have wi undt, tilladt og givet, og med dette vort aabne brev under, tillader og giver fornevnte vore kiere undersaatter saadan privilegie og friheder, at de og alle deres efterkommere her effter og til ævig tiid ey skulle kaldes eller stevnes uden byes af biscop eller nogen andre vore undersaatter, uden saa skeer, at vi eller vore effterkommere konger her i Danmark dennem med vor egen (stevning) kallendes eller stevnendes vorder for os at møde og til rætte at stande; da skulle de sig der effter rætte og holde, som det sig bør, og som saadan vor stevning ommelder og udviisser. Thi forbiude vi alle i hvo de helst ere eller wære kunde, og særdeelles alle dennem som for vor skyld ville og skulle giøre og lade, fornevnte vore kiere undersaatter eller deres efterkommer her imod denne vores gunst og privilegie at kalde, stevne eller i nogen maade at besverge under vor hyldest og naade, og dierfvers nogen andre end vi og wore efterkommere her udover dennem udi deres sted at kalde eller stevne, da skulle de ey pligtig være saadanne stefninger at lyde eller farre uden deres stad at møde og til rætte at stande i nogen maade. Givet udj Hunsbech st. Cetilli Confessoris dag, aar effter Guds biurd tussinde fem hundrede paa det fierde.

Under vort secret.

Foreskrevne at være een rigtig og eens lydende Copie med dend for mig foreviiste og producerede kongel. original privilegies brev

testerer i Wiborg som Not. publ. sub manu et sigillo

Johannes Erichsøn.

(L. S.)

Notarialafskrift, læst paa Fiends og Nørlyng Herreders Ting 1710 og 1737.

XVI.

XVI.

Optegnelsesbog fra Christiern Is og Hans's Cancelli.

(Slutning).

Thesse efftherskreffne finge breff, at the skulde fylge myn herre til Norge: 102
Primo bispen aff Sieland selffuer met lx vergende til skibff. Biscop Gloob selffuer met xl. Bispen aff Ventzsysel gør vd xxx. Bispen aff Othens gør vd xxx. Niels Ericsen følger selff xvj. Her Henric Knudsen følger selffuer xij. Her Bend Biilde gør vd xx. Her Oluff Stigsen følger selff xxx. Her Korfetz gør vd vj. Her Henric Meynstorp gør vd x. Her Axel Lagesen følger selff xxx. Mauris Nielsen gør vd xv. Her Laxman følger selff met xl. Summa iij^{c}xxxjx.

Thesse her for^{ne} finge skriffuelse at komme til mode met myn herre til Købnehaffn then søndag neste effther sancte Valburgis dag nest kommendes oc at følge hanss nade till Norge met harnesk, værie, kast oc spiisning ind til sancti Michels dag.

Ther bleff oc all rigens rad i Danmarck forskreffuet samme dag til mode i Købnehaffn.

Item tesse effther^{ne} finge oc skriffuelse at gøre folck vt met myn herres nade: 103
Primo myn gamle frue x^{c}. Abbeden aff Esserom viij. Abbeden aff Ringstade viij. Abbeden aff Æbelholt v. Abbeden aff Knardrop ij. Abbeden aff Skowcloster vj. Prier aff Dalwm viij. Holmecloster iiij. Omecloster viij. Tonnow Pallisen iiij. Vincencius vj. Anders Tegmad iiij. Jørgen Rud x. Jørgen Marswiin v. Eyler Bryske selff vj følger. Temmo Griim ij. Her Claus Krwmmedike følger selff vij. Eyler Stygge følger selff viij. Erich Stygge følger selff vj. Her Anders Friiss vtgør vj. Per Steen vtgør ij. Frwe Drude en. Tetszo iiij. Jørgen Daa ij. 104
Her Cristiern Vrne iij. Her Hanss Walckendrop iiij. Jost Ericsen ij. Marqward Tegenhwss ij. Hermen Roløff ij.

Skane: Helgene kyrcke: Henrick Kaall j, Gwdmwnd j, Ketel j, Lass 105
Pawelsen j. Her Sten, Gladsaxe: Jess Jude j, Jon Swenske j, Jep Nielsen j[1]). Byrdinge: Mekeld Bardzbeck j, Niss Bossen j, Jess Rae j, Per Glad j. Owitzcloster: Hans Perssen j, [Per Lassen j][2]), Oluff Mørck j, Hanss Jeipsen j, Regneke j. Beritzholm: Hanss Andersen j, Per Andersen j, Per Jensen j, Per Jwde j. Beckeskow: Mattis van Lancken j, Per Friiss j, Hanss Jensen j. Herritzwad: her Jørghens v heste. Lagholm: her Od Alffsens v heste. Wordberg [Tummerop][2]): her Tonnws vj heste. Helsingborg.

Seland:

[1]) I Margen tilføies: Isti manebunt ibi per istam reysam. [2]) Udstreget.

108 Seland: Rinnebecsholm: [Per Truetsen ij, Per Bosen j, Moghenss Jude j.
Ebelholt: Henrick Clausen j, Mattis van Lancken j, Per Friiss j][1]), Jørghen Nagel
iiij. Drotningholm: [Per Fynbo j, Lasse Krafsse ij][1]). Hyrningsholm: [Hanss
Jensen j, Henrick Siordsen j][1]), Knwd Beindsen ij. Knarderop: [Erick Raald j,
Moghenss Stud j, Mattis Jeipsen j][2]), her Tønnows iij heste. Aness. Esærom:
109 cantzelerens x heste. [Helsingøre. Slangerops closter][1]). Vor frowe closter
i Rosk[e]: [Pether Trwedsen ij heste][1]). Høystorp: Hans Griis iiij. Tryggewelle:
[Jakim Jepsen iij][1]), Aue Perssen ij, Jess Marquordssen j. Jwnxhoffuit v:
Jørghen Marckmantz v eller iv[tuor]. Wordingborg v. Skowclosther v: Jørghen
Marckmantz v. [Skowcloster][1]). Andwortskow: Rudbeck v, Jacop Andersen vij.
110 Sorœ: myn herres heste. Ringstæde: Atzer Brock v, Axel Telleffssen iij. Ebelholt:
Jørgen Nagel iiij. Drothningholm: [Mattis Dareswen ij][1]), Lemmeke van Bocuold
iiij. Gabenø: ij Jørgen Marckmantz heste. Wordingborgh: Geerd Magenssen iij,
Jacop Jeipssen iij.

Fyn: Holmecloster: [Eric Hardenbergh iiij][1]), Hanss Studh, Hanss
Jehansen iij. Haritzloffwegard: [Niss Esbernssen j][1]), Hans Claueſſen ij, Powel
Jensen j. Eskebierg: [Per Tøsing j, Hans Morthenssen j, Niss Marquordssen j][1]).

111 Judland: Wetskøffle: Lass Simensen j, Clauss Hemmingsen j, Niss
Bertilsen j, Hanss Smyt j, [Hanss Persen j][1]), Per Fynbo j, Niels Jenssen j.
Burglom: Eyler Stygge vj, Stij Perssen iiij h. Skiffue: Moghenss Jude j,
Cristiern Jehansen j, Per Bossen j, [Hans Stud j][1]). Essenbeck: Cristern Kass
iiij, Lass Jude j. Vestherwiigh: [Gerd Magenssen iij][1]), Otte Skinckell v, Erick
Porss ij. Oclosther: [Jenss Brock iiij][1]), Powel Jensen ij. Lundesness: Oluff
Jeipssen iiij. Ribe: Oluff Jeipssen ij, Hans[3]) Morthenssen j[4]), Per Tøsingh j.
112 Bygholm: [Pauell Jenssen iij][1]), Juer Juerssen iij. Høneborg: [Lass Krafsze ij,
Niels Marquordssen j][5]), Mattis Dorswen. Koldingehuss.

Borgelæyœ anno etc. xcsecundo Judland: Vesterwiig: Ebbe Strangesen v,
Cristiern Baggi j, Knud Stygge j. Burglom: Niss Thammesen j, Jenss Laurissen j,
Mattis Jensen j, Oleff Skaning j, Per Reberg j, Esbern Prang j, Michel Michelsen j.
Aleborgs slot: Clauss Tysk j, Owe Nielsen j, Jess Hansen j, Anders Kuld j,
Christern Oyesen j, Per Vgh j. Vitzskøle: Niss Clemetzsens heste, Per Bild ij.
Skiffue: Otte Johansen iij. Tordrop: Hanss Morthensen j, Cristern Swenske j,
113 Per Jensen j. Bygholm: Henric Ericsen iij. Høneborg: Rixstorp iij. Essenbeck:
Niss Lodwigsen v. Riberslot: Mattis Lycke iiij. Allingcloster: Anders Jelling j,
Crister

[1]) Udstreget. [2]) Udstreget; i Margen: Jørghen, ligeledes udstreget. [3]) Først har der staaet Jess.
[4]) Først ij. [5]) Udstreget; efter Niels har der først staaet Jenssen.

Crister Bød j. Twilomcloster: Jeff Spend ij. Twitzcloster: Axel Nielsen ij. Lundeneff: Mogens Gøyæ iij[1]).

Herritæ

[1]) Paa en løs Seddel: Kiere N. ether fortencker well, hurledes thalet wordthe nw i sommer nest forganghen, ther herredagen stodh oc wor i Køpnehaffnn, oc thet kom i dage emellom off oc wore vhørsomme vndersothe the Swenske, oc wii besøge skullde ith herremøde, som stande oc waare skulde i Calmarnæ fiorthen dage nest fore sancti Hanss baptiste dag først kommyndes; oc till at besøge saame møde met behøffwe wii ith merckeligt tall folck, som i oc well selff vide oc betencke kunde at off oc thette meene riige macth paa liggher. Thii bede wii ether gerne oc kerlighen, ati ville komme till off till skibs met then størsthe oc yderste macth, i nogherledes aff sted kunde komme, oc waare ther met fore Køpnehaffn xiiij dage nest fore pintzdag nest kommyndes, oc tha haffue met ether harnesk, wærige, kost oc spisnyng till sancti Michilss dag først kommyndes, oc stiden off thæden at føllige oc till for[ne] herremode i Kalmarnæ ther paa wor reth oc vræth at høøre, tha giøre i off oc riiget ther met merckelige oc besønderlige tieneste oc trøsth, oc ville thet altiid gerne oc kerlighen met ether oc ethers kircke forskylde. In Christo. Datum Kalundborg die beati Francisci.

Paa den anden Side af samme Seddel: Thii bede wii teg oc wele, at tw met thenn største oc yderste mackt, tw nogerledes aff stæd komme kandt, kommer till off till skibff till Kopnehaffn viij dage fore pintzedag nest komendes met wergende (met) harnesk, werghe, koost oc spiisning ind till sanctj Michaelss dag furst komendes, oc sidhen off tæden atfølge oc till for[ne] herremode i Kalmarnæ, ther paa ꝛc. Oc lader thet ingenlunde.

Paa en anden Seddel: Kære venner, nw i sommers nest forgangen, ther herredagen stod oc wor i Køpnehaffnn oc wore vhorsomme vndersate rigens raad i Swerige haffde theres fuldmectige sendebud ther hoess off oc wort elsk[e] raad her i Danmarch, tha kommet i dage emellom off oc wore vhorsomme vndersate the Swenske, oc wortte tha forrammet en herredag i Kalmarnne at stande xiiij dage nest fore sancti Hanss baptiste dag nest kommendes, oc till at besøge ther then herredag behøffue wij ith merckeligt tall folch. Thij bede wij ether oc ville, ati off oc riget till thiæneste vtgøre till skibff N. vergende met harnesk, verge, kast oc spiisningh ind till sancti Michelss dag furst kommendes, oc eblant swadant tall folch ville wii, ati skulle ware lade en borgemester oc en radman, at høre paa wor ret oc vret, oc lade swadant folch ware fore Køpnehaffnn viij dage nest fore pintz dag nest kommendes eller pintz dag alder seneste oc vthen twiffwell, oc lader thet jngenlunde, swa framt wii ey skulle rette ther offuer, som bør at rettes offuer thennum, wore breff oc bud ey holde ville.

Paa den anden Side af samme Seddel: .. Danmarcks, Sweriges, Norges, Vendes och Gottes konning, hertug i Slesuig .. greffuæ i Olbenborg och Delmenhorst, helssæ ether allæ wore kære vndersottæ ... kronens closther Twilom kerlege met gud och wor nade widher ... ltroett och beffalled, oc met thette wort obnæ breff tilltro och beffalle ...[2]). (Nedenfor med en anden Haand og overstreget): Vider kere herre oc fader, at off er till vidende wordbet, at her Lauris Vestẽ skall ware kommet aff Rom oc lagdt seg jnd paa Troyeborgh, som i vdi wære haffue, oc skall sige seg at haffue forwarffwet i Rom thet erchebiegenndom i ethers domkircke, som wij noger aar siden forlentte wor schriffuer her Jesper, oc han thet siden oc till thenne dag i rolig heffd hafft haffuer, oc skall samme her Lauris ther vdoffuer sige seg at ville trenge hanum ther fran ꝛc. Thij bede wij ether gernne oc kerligen, at effther thi han er ther paa Troyeborgh, atj ville fliet swa, at han maa komme off till ordz, nar i først till off komendes worde, oc wij mwge aff hanum at høre sange, hwat ret han haffuer ther till, oc hwor fore han vill betage off jus presentandi, som ware forfeddre oc wij her till hafft haffue, oc atj ey ville tillstede, at han ther vdi fanger nogen fremgangh. Ther met gøre i off sønnerligen till vilge oc forskyllet gerne.

[2]) Begyndelsen af alle Linierne bortskaaret.

114 Herrittæ vdi Skonæ: Harbagersherret. Othensherret. Rønæbergsherret. Lutgwdeherret. Biergeherret. Norræassboherret. Synderaassboherret. Gydingeherret. Frostæherret. Geersherret. Feersherret. Witlandsherret. Alboherret. Feritzstadeherret. Ingelstadeherret. Lywensherret. Skøtzsherret. Orieherret. Baræherret. Tornæherret. Bæmwndehøgsherret. Herwitzstadeherret.

115 Anno domini mdquinto wortte thette efftherschreffne folch vtschreffwet at følge konningh Hanss till Kalmarn:

Aarss lxxx. Horssnes lx. Aleborg lx[1]). Randers lx[2]). Ribe lxxx. Wedle xx. Kolding xx. Wiborgh xxx. Gryndo viij. Høring viij. Nykøping xx. Holstedebroo xx. Wardde xij. Ringkøping xij. Skaffwen xxx. Skiffue iiij. [Summa vi^{c}xxx][3]).

Fywnn: Nyborgh xx. Othensse l. Swineborg xl. Kierttemynde xij. Asnes xxiiij. Faborg viij. Medelfar xx. Bogense vj. Rudkøping vj. [Summarum aff Fywn iij^{c}xliiij][3]).

Sycæland: [Køpnehaffn j^{c}xx][3]). Køpnehaffn j^{c} (j^{c}). Køge lx (xxx^{c}). Heddinge vj (iij). Prestø xiiij (7). Warddingborg xiiij (7). Nestwed [j^{c}x][3]) lxxx (xl). Skelskøør xx (x). Slauelse lxx (xxxv). Kalundeborg xx (x). Nykøping xvj (8). Holbech xvj (8). Ringstede xx (x). Roskᵉ lxxx (xl). Slangerop xiiij (7). Stege[4]) l (xxv)[5]). Syøborg x (v). Helsingør xxviij[6]) (x). Summa [vii^{c}xiiij][7]).

116 Falster oc Lalandh: Nykøping xx[8]) (xj). Stubbekøpingh xxiiij. Nackskowff l[8]) (xxx)[9]). Nystedt xviij. Saxkøping xij[8]). Summa ij^{c}x.

Skane: Malmø j^{c}[10]). Landskrone l[11]). Ystedt l. Trelleborgh xx. Sømmershaffn viij. Twmmerop viij. Falsterboo xiiij[12]). Skannør xiiij. Helsingborg xvj. Lundht xxxvj. Wææ l. Sylffuesborg x. Awss. Rodneby xxx. Lyckaa viij. Awesker viij. Lunthertwn vj. Badstade xx[13]). Lagholm viij. Halmstade xxxiiij. Nyfalckenberg x. Nywardberg xxx. Gamble Wardberg iiij. Kongsbacke x. Gasekiill vj. Summa vi^{c}xxviij[14]).

Tesse efftherschreffne vdgiore folck aff Fyen aff theres yderste macth till Kalmarn met kost oc spisnyng till sancti Michilss dag anno ut supra: Episcopus Ottoniensis. Her Marquard Rønnow. Jørghen Marswyn. Pally Anderssen.

Giordt Nielssen paa Hintzegawell 4. Cristiern Jude paa Nyborg 8. Her Telluff Ericksen paa Rudgord oc Harisløffgor 4. Frwe Ingeborgh aff Eskebiergh 2. Jørghen Vrne landzdomere vdi Fyen 2.

Theesse

1) Først har der staaet lxxx. 2) Først lxx. Ogsaa flere af de øvrige Summer have oprindelig været større, men Rettelsen er foretaget ved Radering. 3) Udstreget. 4) I Margen: non scribitur. 5) Der har først staaet lx (xlv). 6) Utydeligt. 7) Udstreget. 8) Her er noget udraderet. 9) De i Parenthes satte Tal ere tilføjede i Margen, men de tidligere ikke udslettede. 10) Herefter er udstreget: ij^{c} og tilføjet i Margen: quia dimisit et minoravit eis summam primo scriptam. 11) Først har der staaet: lxxx. 12) Der synes først at have staaet xv eller xvj. 13) Der har først staaet xviij. 14) Summen bliver, som Tallene nu staa, 550.

Theesse efftherscreffne skulle wtgøøre folk met werghe, kost oc spisning 117
effther theres yderste macht anno vtsupra:

Et primo de Nørre Jutia: Episcopus Arusiensis, episcopus Burglanensis, episcopus Ripensis, episcopus Wibergensis, her Nielss Høgh, her Prøtbiørn Podebusk, her Mogens Gøyæ, her Henrich Knudssen, her Nielss Ericksen, Per Brokenhwss, Jacob Anderssen, Ebbe Strangessen: consiliarii effther theres yderste mackt. Jachim Lycke, Eyler Stiigge, Jep Krwmpen, Nielss Loduigssen, her Thomess Nielssen, Eyler Bruske, Nielss Clemenssen: lænndzmennd effther theres ytherste mackth.

Closthere i Jutland som giøre folck wd wed tall anno ꝛc.: Børglom closther xvj. Westerwigcloster x. Wetskolecloster viij. Esembechcloster iiij. Emclosther xiiij.

Radet aff Syælandh gøre lige wed radet vdi Nørre Judlandht: Episcopus Roskildensis, prior aff Anttwordeskow, abbeden aff Soer, abbeden aff Esierom, her Henric Krummedike, Hanss Bilde, Torbern Bilde, Jurgen Rwd, Henric Agesen.

Læntzmenden: Lauris Skinckell viij. Cristiern, Afserboo ij. Cristiern, Tryggeuelde ij. Oluff paa Korsøør iiij. Jacop Jepsen x. Kalundeborg x. Anness, Greerss Jepsen iiij. Age Andersen viij. Ebbelholt ij. Knardrop ij. Johan Winsterman iiij. Høgstorp ij. Dwebrødere ij. Claarecloster ij. Ringstedecloster
iiij. Skowcloster ij. Jungshoffwet iiij. Slangeropscloster ij. Jep Nielssen 118
aff Fawerholm ij. Pedher Laurissen i Slonnerop ij.

Embitzmend oc gode menn i Falsther oc Lollandh: Byørn Anderssen paa Raffuensborg x oc følge selff met. Anderss Tegematt viij. Oluff Holgertssen the flesthe han kand wmbære fran slottet. Jurghen Jenssen selff andhen. Cristiern Brwnn ij. Trwedh Anderssen ij. Frwe Margrete, her Johan Firenssens efftherleffuerske aff Abilstorp ij. Oleff Falsther aff Sæbiigard oc tornnet fore Kalundeborg iiij. Frwe Karine, Jurgen Daaess efftherleffuerske aff Sedingeberck ij.

Skane: Erckebiscop Byrge, her Eskild Gøyæ, her Sten Bilde, her Tonne, her Oluff Stigsen, her Jurgen Wernersen, Nielss Hack: vtgøre aff theres yderste mact. Unge Nielss Hack iiij. Her Albrect Jepsen selff viij aff Falsterbohuss oc Dalby. Axell Brade selff viij aff Lyckaa læn. Herritzwadcloster vj. Duitzcloster ij. Beckeskow iiij. Byrdinge vj. Twmmerop ij. Helnekircke iiij.

Register paa natleyerne oc gengerden in anno mdsexto: Primo till Helsing- 123
borch, ther ligger myn herre j natt pa slottit. — Aff Helsingborg oc till Luntterlwn, ther holder her Lauris j natt aff Ludgudherret[1]). — Aff Luntterlwn oc til Bostede, ther holder byen oc skall her Lauris ther till hielpe thennom aff gengerden aff Bergeherret.

[1]) I Margen: her Lauris.

Bergeherret[1]). — Aff Bostade oc till Lawgholm, ther holder slottit ij natther,
en bort at oc siden en tilbage igen. — Aff Lagholm oc till Halmstade, ther holder
byen en nat, nar myn herre drager vp till Wardberg, oc swo nar myn herre
drager ned tilbage igen, tha skall her Lauris holdæ vdi ij netter aff Halm-
stadherret[2]). — Aff Halmstade oc till Falckenberg, ther holder byen en nat, nar
myn herre drager vp, oc nar hans nade kommer ned tilbage igen, tha holder
her Lauris ij nætter aff Arstedherret. — Aff Falckenberg oc till Wardberg, ther
holder slottit efftir som myn herre teckes. — Item holder ther pa slottit en natt
Ny Wardberg. — Item holde Saasekiell, Samle Warberg oc Kongsbacke en nat
pa Wardberg slot[3]). — Item skall Aasscloster holde ther pa slottit en natt[4]). —
Item fraa Lageholm, nar myn herre er dith til bage kommet, oc till Ydesiø,
ther holder her Lauris aff Nørre Asbo herret[5]). — Aff Ydesiø oc till Herritzwad
closter ther holder closteret en natt. — Aff Herritzwad oc till Melckelang, ther
holder Sydinge herret en nat[6]). — Aff Melckelang oc till Wadneberg ther holder
Sydingherret[7]). — Aff Wadneberg oc till Wææ, ther holder byen en natt oc
mester Jacop Krumpen[8]) en nat aff Gerss herritz gengierd[9]). — Aff Wææ oc
124 till Beckeskowff, ther holder closteret en nat. — Aff Beckeskow oc till Sølffuitzborg,
ther holder slottit, efftir som myn herre teckes. — Aff slottit oc till Awes, ther
holder mester Pouell aff Wildlandzherritz gengerd[10]). — Aff Awes oc till
Raffuelund, ther holder mester Pouell en natt aff Aalboo herritz gengierd[11]). —
Item aff Rawelund oc till Gladsaxe, ther (holder) Gladsaxegard oc Sømershaffn. —
Aff Gladsaxe oc till Twmerop, ther holder clostert oc byen en natt. — Aff Tummerop
oc till Ystede, ther holder byen en natt. — Item vdi Ystede holder mester Pouell
vdi iiij netter aff Jæritzstadeherret, Ingilstadeherret, Herritzstade herret, Lywgnis
herret[12]). — Aff Ystede oc till Wemindehøy, ther holder mester Pouell[13])
aff Wemindhøysherret. — Aff Wemendehøy oc till Trelleborg, ther holder byen
en nat oc Lindholm en natt. — Item aff Trelleborg oc till Malmø, ther holder byen
vdi ij netter. — Item Skanør oc Falsterbo skall en natt holde i Mallmø. — Item
Byrdinge closter j nat i Mallmø. — Item skall mester Jacop Krompen holde i
Malmø i iiij netter aff Oxieherret, Bare herret, Skøtz herret oc Torneherret[14]). —
Aff Malmø oc till Lund ther holder byen j nat. — Item Dalbycloster holder en nat
vdi Lund. — Helgene kircke j nat vdi Lund. — Item Øffwitzcloster oc Høffby j natt
125 vdi Lund. — Item holder mester Jacop i Lund ij natter aff Froste herret oc
Fersherret.

[1]) I Margen: Bostede. [2]) I Margen: Halmstade. [3]) I Margen: Gasekiel. [4]) I Margen: Aass closter. [5]) I Margen: her Lauris. [6]) I Margen: Sydingherret. [7]) I Margen: Sydingherret. [8]) Der har oprindelig staaet: mester Jacop Krompen, dette er udstreget og rettet til: her Nielss myn herres capellan. og dette atter udstreget og rettet til: mester Jacop Krumpen. [9]) I Margen: mester Krompen (udstreget). [10]) I Margen: magister Paulus. [11]) I Margen: Paulus. [12]) I Margen: Paulus. [13]) Først staaet: her Nielss. [14]) I Margen: mester Krompen.

Fersherret[1]). — Item aff Lund oc till Lantzkrone, ther holder byen j nat. — Item holder mester Jacop i Lantzkrone vdi iiij netter aff Harbaggereherret, Oensherret, Rønbergherret oc Søndre Asboherret.

Tesse efftherne køpstæder skulle flytthe ind i Halmstædhe: Nyworbiergh, 127
Gamle Worbiergh, Kongesbacke, Gamlefalckenbierg, Nyfalkenbi(erg). Item Awster, Lyckaa skulle flytte indh vdi Rondeby.

Natleiern vdi Jwtlant in anno mdsexto: Item komer myn herre till 128
Weble thenn søndag som er Luce ewangeliste dag, ther holder byen same søndag till affthenn maltiid oc annen dagen till første maltiid, som er mandagenn ther nest efftir[2]). — Item mandagenn drager myn herre aff Weblæ oc ind till Nørsnede, ther holder bispen aff Aarss same mandag till afftenn maltiid, oc om tiisdagenn, som er the elffwe thwsinde iomfrwer afftenn, till første maltiid[3]). — Item the elffwe thwsinde iomfrwer afften drager myn herre aff Snede oc till Kragelund, ther holder Nielss Clemitssenn till afften maltiid oc annen dagen till første maltiid aff Ringcloster[4]). — Item om othensdagen, som er the elffwe thwsinde iomfrwer dag, drager myn herre aff Kragelund oc ind till Wiborg, ther holder Viborg by same othensdagenn till affthenn maltiid oc torsdagenn, som er sancti Seuerini afftenn, till første maltiid[5]). — Item same torsdag till affthenn maltiid, fredagenn, som er sancti Seuerini dag, wdoffwer oc løffuerdagenn till første maltiid holder bispenn aff Wiborg ther same steds[5]). — Item same løffuerdagen nest effter Seuerini till affthenn maltiid, søndagenn offwer oc mandagenn till første maltiid holder prowestenn aff Vesterwiig i Viborg[5]). — Item same mandag till affthen maltiid oc thiisdagenn, som er sanctorum Simonis & Jude affthenn till første maltiid holder her Nielss Ericssen i Wiborg aff Sønderlønghherriit oc Medelswmherriit[5]). — Item thiisdagenn forne sanctorum Simonis & Jude afftenn till affthenn maltiid oc othensdagenn sanctorum Simonis & Jude dag till første maltiid holder Eyler Brykke i Wiborg fore Lwndeniss[5]). — Item same sanctorum Simonis & Jude dag till afftenn maltiid oc torsdagenn ther nest efftir till første maltiid holder[6]) Thomes Ywerssen i Wiborg aff Skiffue slot[7]). — Item same torsdag, som er sancti Theogari affthenn, till 129
affthenn maltiid oc fredagenn til første maltiid holder Hostebrowff oc Rincøping i Wiborg[8]). — Item same fredag, som er sancti Theogari dag, komer myn herre fran Wiborg oc till Fielsøø, ther holder her Prytbern Pudbusk same fredag till affthen maltiid oc løffuerdagen, som er alle helgenn affthenn, till første maltiid[9]). — Item

[1]) I Margen: mester Jacob. [2]) I Margen: Veble. [3]) I Margen: Nørsnede. [4]) I Margen: Kragelund. [5]) I Margen: Wiborg. [6]) Herefter har først staaet, men er udstreget: proueftenn aff Twillom i Viborg. [7]) I Margen: Wiborg. [8]) I Margen: Viborg. [9]) I Margen: Fielsſø.

Item same løffuerdag drager myn herre aff Fielffø oc till Habherslaff, ther holder her Nielff Høg till affthenn maltiid oc søndagenn, som er alle hilgen dag, till første maltiid[1]). — Item same søndag, som alle hilgen dag paa faller, drager myn herre aff Habherseløff oc ind till Aalborg, ther holder byen same søndag till afftenn maltiid oc mandagen ther nest efftir till første maltiid[2]). — Item same mandag, som sielæ daag paa faller, till affthen maltiid, thiisdagenn offwer oc othensdagenn ther nest efftir till første maltiid holder bispenn aff Wendsøffell i Alborg[2]). — Item same othensdag, som er efftir alle hilgens dag, till affthenn maltiid oc torsdagen till førstæ maltiid holder Eyler Stygge i Alborg fore kronens godz, han haffuer[2]). — Item same torsdag nest efftir alle hilgens dag till affthenn maltiid, fredagen offuer oc løffuerdagenn ther nest efftir holder prowesthenn aff Børlom i Alborg[2]). — Item same løffuerdag, som er sancti Wilhadi episcopi affthenn, till affthen maltiid oc søndagenn till første maltiid holder Skawen oc Høringhe by i Alborg[2]). — Item same søndag, som er sancti Wilhadi episcopi dag, till affthenn maltiid oc mandagen till første maltiid holder bispenn aff Wiborg i Alborg fore Helemheriit oc Sletheriit[2]). — Item same mandag efftir sancti Wilhadi episcopi dag till affthen maltiid oc thiisdagenn till første maltiid holder abbethen aff Wiskøll i Alborg[2]). — Item same thiisdag, som er sancti Martini affthenn, till affthenn maltiid oc otthensdag till første maltiid holder her Nielff Høg i Alborg[2]). — Item sancti Martini daag drager myn herre aff Alborg oc ind till Roll, ther holder Abram Ericffen same sancti Morthens daag till affthenn maltiid och torsdagenn ther nest efftir till første maltiid[3]). — Item same torsdag efftir Martini drager myn herre aff Rold oc till Mariagger, ther holder Mariagger kloster same torsdag till affthenn maltiid, fredagen wdoffuer oc løffuerdagen till første maltiid[4]).— Item same løffuerdag efftir Martini komer myn herre fraa Mariagger oc till Randerff, ther holder Randerff by same løffuerdagenn till afften maltiid oc søndagenn ther nest efftir till første maltiid[5]). — Item same søndagen efftir Martini till afften maltiid oc mandagen ther nest efftir till første maltiid holder Biørn Anderffen aff Roffsiøheriit i Randers[6]). — Item same mandag efftir Martini till affthenn maltiid, tiisdagen wdoffwer oc othensdagenn, som er octaua Martini, till første maltiid holder her Mogens Giø i Randerff fore Torderop[6]).— Item same othensdagenn, som er sancte Elizabet affthenn, till affthen maltiid oc torsdagenn sancte Elizabet dag till første maltiid holder abbeten aff Essebæck kloster i Randerff[6]). — Item same torsdag, som sancte Elizabet dag paa faller, drager myn herre aff Randerff oc till Aarff, ther holder Aarff by same torsdag till afftenn maltiid oc fredagenn ther nest efftir till første maltiid[7]). — Item same fredag, som

[1]) I Margen: Haberfløff. [2]) I Margen: Alborg. [3]) I Margen: Rold. [4]) I Margen: Mariagger. [5]) I Margen: Randerff. [6]) I Margen: Randers. [7]) I Margen: Aarff.

som er wor frwe presentationis affthenn, till affthenn maltiid, wor frwe dag presentationis vdoffuer oc søndagenn till første maltiid holder bispen aff Aarss ther same steds¹). — Item same søndag efftir presentationis Marie till affthen maltiid 131
oc mandagen sancti Clementis dag wdoffuer oc thiisdagen ther nest efftir till første maltiid holder abbethenn aff Emkloster i Aarss¹). — Item same thiisdag efftir Clementis drager myn herre aff Aarss oc till Skandelborg, ther holder bispen same tiisdag till affthenn maltiid, othensdagen, som er sancte Kathrine dag, wdoffuer oc torsdagenn till første maltiid²). — Item same torsdag efftir Katherine drager myn herre aff Skandelborg oc till Horsnes, ther holder Horsnes by same torsdag till affthenn maltiid oc fredagenn till første maltiid³). — Item same fredag efftir Katherine till affthenn maltiid, løffuerdagen wdoffuer oc søndagenn ther nest efftir till første maltiid holder her Henrick Knwtssen fore Byghholm³). — Item same søndag, som er sancti Andree affthenn, till affthenn maltiid oc mandagenn, som sancti Andree dag paa faller, till første maltiid holder Nielss Lodvicssen i Horsnes³). — Item samme mandag, som er sancti Andree dag, drager myn herre aff Horsnes oc till Vedlæ, ther holder her Thomes Nielssen samme mandag till afften moltiidt oc tiisdagen till første moltiidt. — Samme tiisdag efftir Andree aff Wedle oc till Koldinge, ther holder her Nielss Erichssen till afften moltiid oc othensdagen till første moltiid aff Koldinghus. — Item aff Koldinge oc till Skotborg, ther holder Atzer Brock samme othensdagen till afften moltiidt oc torsdagen, som er sancte Barbare afften, till første moltiid. — Samme sancte Barbare afften drager myn herre aff Skotborg oc till Riibe.

Thette efftherne folck wort forschreffuit till Kil in anno mdvj°: 132

Erchebispen j^{c}xx. Her Eskild Gøye xxx⁴). Her Oluff Jepssen, Byritzholm, viij. Her Albret Jepssen, Falsterboo, selff vj. Her Sten Bilde xvj. Axell Brade selff x. Tyghe Krabbe xvj. Frwe Helle, Høby, iiij. Mauris Jepssen aff Lagholm vj⁵). Per Lycke aff Warbierg lx.

Sielandh: Bispen aff Roskilde j^{c}xx. Henrick Aagessen, Siøborg, x. Gregers Jepssen, Annes, iiij. Lauris Skinckell vj. Her Jacob Jepssen viij. Tryggewelde ij. Høgstrup ij. [Rønnebecksholm ij]⁶). Junxhowet vj. Wordingborg selff viij. Skioldenis selff x. Korssøør iiij. Kalundborg xij. Holbeck selff xxx⁷). Dronnyngholm v. Anders Bilde selff viij. Her Jorgen Parsperger selff.

Fyen: Bispen aff Fyenn lx. Nyborg vj. Rudgaard iiij. Her Marquard Rønnow selff viij. Hagenskow selff viij. Hintzegawell selff viij.

Falsther: Oluff Holgerdssen x. Oluff Falster, Sæbygard, iiij. Aalholm viij. Geessøør ij. Rawensborgh xij.

Jwtlandh:

¹) I Margen: Aarss. ²) I Margen: Skandelborg. ³) I Margen: Horsnes. ⁴) Først har der staaet: xl. ⁵) Der har først staaet: xij. ⁶) Udstreget. ⁷) Der har først staaet: vj.

Jwtlandh: Bispenn aff Aarss lxx[1]). Bispen aff Wiiborg lx[2]). Bispenn aff Riibe l[2]). Bispen aff Vendsyssell xl. Her Nielss Erickssen selff xxiiij[3]). Skotborg ij. Her Pretbiørnn selff xvj[4]). Lundeness selff viij. Skiiwe viij. [Drom . .][5]). Her Nielss Høgh selff xxij[6]). Her Mogens Gøye selff xxiiij[7]). Kalløø: Nielss Clemitzsen viij. Her Henrick Knutsen selff xvj[8]). Erick Stygge ij.
133 Eyler Stygge iiiiij[9]). Her Thomis Nielssen selff xij[10]). [Summa ix^{c}xxxvj][11]). Summa viij^{c}xliij.

Wiider, kære herre och fader, ath nw wii woore till mode hooss Kolding met wor kære broder, tha wort forammet eth mode emellom oss oc hannum, som stande oc wæære skall i Kiiell trinitatis søndag nw nest kommendes, om the sager oc tiltall, som hann siiger seg at haffue till oss fore the pendinge, han the Lubske giffuet oc loffuet haffuer, oc ære ther flere fremmede førsther tiltagne ther ath møde paa samme tiid, oc acte wii met Gudz hielp oss tiid personelighen at giffue till skiibs paa for^{ne} tiid. Tii bede wii ether gerne oc kerlighen, ati rette ether effther oss tiid selffuer personelighen till skiibs at følge met lx vergende, ferduge met harnesk, wærige, ther ath høøre paa wor reth oc vreth, oc ati ther met visselighen møde oss vnder Laalandz Albwe fore Laaland viij dage nest fore for^{ne} trinitatis søndag at aller seneste. Oc wiide wii ey, hwr snarth samme mode kand endes eller sliides fore riigens erende skyld. Thii retther ether effther at haffue kost oc spisnyng met ether indtill sancti Michils dag først kommendes, oc ville wii, at thet folck, som oss tiid følge skall, vnder en klenyng waare skall, thii retther ether effther graath klædhe till howed farffwenn fore ether folck oc gulth klæde till farffwenn ther vdi, wii ville betimelighen tilforne scriffue ether till, hurledes thet skicket waare skall, thii ath wii ey haffue nw noghen skrædere wed handen hooss oss. Ati her vdi bewiise oc haffue ether. Ther forlade wii oss visselighen till oc forskyldet gerne. Datum etc.

136 Thette efftir^{ne} folck skall wære vdi Skanæ till hæst nw i winter in anno mdoctauo:

Først thesse effthir^{ne} gode menn, som haffue sellffue sædegarde ther i landet oc icke ære ther besiddendes, skulle wære ther personeligenn. The, som icke sellffue ther haffue sædegarde, skulle haffue theres folck vdi theres eyget godz ther i landet, efftir som her efftirskreffuit staar: Item frwæ Kirstinæ i Skowffgard ij karlæ. Item her Niellss Høg sellff xxiiij til hæst. Item her Niellss Erickssen x karlle till hest. Item her Mogens Gøye sellff met the fleste han kan affstedt komme. Item Oluff Hollgerdssen sellffue met the fleste han kan affstedt komme. Item Giord Nielssen sellffottende. Item Axell Brade sellffue met the fleste han kan affstedt

1) Først har der staaet lx. 2) Først: xl. 3) Først: xij. 4) Der har først staaet: xij. 5) Udstreget. 6) Først: xij. 7) Først: x. 8) Først: xij. 9) Først iiij. 10) Først vj. 11) Ustreget.

affstedt komme. Item Oluff Falster ij till hæst. Item Trwd Andherssen ij till hæst. Item frwe Anne, her Oluff Stigssens, xij wergende till hæst. Item Aage Anderssen x till hæst. Henrick Aagessen selff met the fleste han kan affstedt komme. Thesse forne skulle wære i Skanæ paa theres eyget godz viij dage fore iwll atallderseniste.

Thette efftirne folck skall følge myn herre selffue i Skanæ oc wære paa Hellsingborg hilge tre koninger afften nest komendes:

Siælland: Item bispen aff Siælland the flestæ han kan affstedt komme till hæst. Item abethen aff Soor x till hæst. Item prier i Andtwortskowg x till hest. Item abethen i Ringstede vj till hest. Item abethen vdi Esserom vj till hest. Item abethen i Ebleholt ij till hest. Item abethen i Knardrop j till hest. Item Clare closter i Roskilde ij till hæst. Item Gabsfnøø closter ij till hæst. Item Kallundeborg, som myn herre sellff teckes[1]). Item Torben Billde selff met the fleste han kan affstedt kommæ. Item Hanss Billde selff met the fleste han kan affstedt kommæ. Item Iwngzhoffuit iiij till hest. Item Høgstrop ij till hæst. Item Korsøør, som myn herre teckes[2]). Item Tryggewellde, som myn herre teckes[3]). Item Anness iiij till hest. Item Krogen, efftir som myn herre sellff teckes. Item Atzerboo, efftir som myn herre teckes. Item her Hinrick Krwmmedicke the fleste han kan affstedt komme.

Fywnn: Bispen aff Fywn xl till hæst. Item Nyborg, som myn herre 137
teckes. Item Hagenskowg, som myn herre teckes. Item her Tilloff Erickssen iii till hest. Item Holmecloster ij till hest. Item Esskebierg ij till hest. Item Anders Ebbessen ij til hest. Item sancti Knudz closter vj till hest.

Falster oc Laaland: Item Biørnn Andherssen [selff][4]) viij till hest. Item Aaleholm [som myn herre teckes][4]) selffuer met the fleste han kan. Item Jørien Jenssen j till hest. Item Cristiernn Brwn ij till hest. Item Jørgenn Olssen iij till hest. Item Hallbstede closter j till hæst. Item Eyler Matzen j till hest. Jacop Wagenssen selff andhen.

Thesse efftirne skulle wære tillstede i Skanæ oc hollde swa møget folck till rede, efftir som her efftirskreffuit staar: Først ærkebispen jc. Item her Sten Billde viij. Item her Tønne selff xj. Item Nielss Hack aff Hickebierg selff viij. Item her Albrecht Jeipssen selff viij. [Item her Axell Brade sellff viij][4]). Item Tyge Brade selff vj. Item Knud Billde selff v. Item Niellss Hack aff Moghenstrop sellff viij. Item her Oluff Jeipssen selff viij. Item her Tyge Krabbe selff thiende. Item Jacop Trollde viij. Item Jenss Mwnck selff iiij. Item frwe Marine aff Krogholm ij. Item Erick Torbernssen ij. Item frwe Margretthæ ij. Item frwe Magdalena ij. Item abethen i hellenæ kircke iiij. Item abethen i Beckkeskowg iiij. Item abethen aff Tommerop ij. Item abethen aff Owidzcloster ij. Item abethen aff Herritzwadt vj. Item prouesthen aff Dalby viij. Thenne

[1]) Her er noget udraderet. [2]) Istedetfor: „som — teckes" har der først staaet: iiij till hæst. [3]) istf. „som — teckes" har der først staaet: iiij till hest. [4]) Udstreget.

138 Thenne efftir^{ne} giengierd wortte forskr^{uit} till Skaanæ in anno mdseptimo feria quinta post omnium sanctorum nw i thenne nest tilkommende winter at vdgiøres. Først till Hellsingborg, ther ligger myn herre en natt paa slottet. Aff Hellsingborg oc ind till Lwntertwnn, ther hollder Lauris Skinckell aff Ludgudherrit. Aff Lwntertwnn oc till Bostede, ther hollder byen, oc skall Lauris Skinckell ther till hielpe them aff giengierden aff Biergeherret. Aff Bostede oc till Laugholm, ther hollder slottet ij nætter, en bort at, oc siiden en, nær myn herre kommer tilbage igen. Aff Lagholm oc till Halmstede, ther hollder byenn en natt, nær myn herre drager vp till Wardberg, oc swa, nær myn herre drager ned tilbage igen, tha skall her Hinrick Krummedicke hollde ij nætter aff Halmstedeherrit aff giengierden. Aff Halmstede oc till Falckenberg, ther hollder byen en natt, nær myn herre drager vp, oc nær hanss nade kommer ned tilbage igenn, tha hollder her Hinrick Krummedicke aff Arstede herritz giengierdt. Aff Falckenbierg oc till Wardbierg, ther hollder slottet, efftir som myn herre teckes. Item hollder ther paa slottet en natt Nywardbiergh. Item skall Aaffclosther hollde ther paa slottit Wardbierg en natt. Item fra Lawgholm, nær myn herre thiid er tilbage kommet, oc till Odesiø, ther hollder Lauris Skinckell aff Nørre Asboherret. Aff Odesiø oc till Herritzwadcloster, ther hollder clostheret en natt. Aff Herritzwad oc till Melckelang, ther hollder Gydingeherret en natt. Aff Melkelange oc till Wadnebierg, ther holder Gydingherret en natt. Aff Wadnebierg oc till Wææ, ther hollder byen en natt oc Jens Mwnk[1]) en natt aff Gerss herritz giengierd. Aff Wææ oc till Beckeskowff, ther hollder closteret en natt. Aff Beckeskow oc till Sølffuitzborg, ther hollder slottett, efftir som myn herre teckes. Aff slottet oc till Awes, ther hollder Jenss Mwnck[2]) en natt aff Wildlandzherritz giengierd[3]). Aff Awes oc till Raffuelund, ther hollder Jenss Mwnck[4]) en natt

139 aff Aalbooherritz giengierd. Item aff Raffuelund oc till Gladsaxe, ther hollder Gladsaxe gard met Sømmersshaffn en natt. Aff Gladsaxe oc till Twmmerop, ther hollder closteret oc byen en natt. Aff Twmmerop oc till Ystede, ther hollder byen en natt. Item vdi Ystede ther hollder Allexius[5]) scriffuer, tolder[6]) i Mallmø, vdi iiij nætter aff Jæritzstedeherrit, Jngellstedeherrit, Herritzstedeherrett oc Liwngzherrit. Aff Ystede oc till Wemmendehøy, ther hollder Allexius tolder[7]) aff Wemmendhøysherrett. Aff Wemmendehøy oc till Trælleborg, ther holder byen[8]) en natt [oc bispen aff Lindholm en natt][9]). Aff Trelleborg oc till Mallmøø, ther hollder byen vdi ij nætter. Item Skanør oc Falstherboo skall hollde en natt vdi Mallmø. Item Byrdinge closter en natt vdi Mallmø. Item skall Hans skriffuer[10]), som

1) Først har der staaet: Jacop Trolle. 2) Først har der staaet: Hanss scriffuer byffoget i Mallmøø (dette er rettet til: „Allexius tolder“, som ligeledes er udstreget). Istedetfor Jenss synes først at have staaet Nielss. 3) Først: Albooherritz giengierd. 4) Først har der staaet: Knud Billde. 5) Først: Hanss. 6) Først: byffoget. 7) Først: Hanss scriffwer. 8) synes at være udstreget. 9) Udstreget. 10) Først: Oluff Pedherssen.

som ær[1]) byffoget vdi Mallmø, hollde iiij nætter i Mallmø aff Oxieherret, Bareherret, Skøtzherret oc Torneherret. Aff Mallmø oc till Lund, ther hollder byen en natt. Item Dalby closter hollder en natt vdi Lund. Item Ødis closter oc Høgby hollder en nat i Lund. Item Hellgenæ kircke hollder en natt vdi Lund. Item hollder mester Hermenn bardskeer, byffoget i Landzkronæ, ij nætter aff Frøsteherret oc Feerssherret vdi Lund. Aff Lund oc till Landzkrone, ther hollder byen en natt. Item hollder mester Hermenn bardsker i Landzkrone vdi iiij nætter aff Hardagerherret, Oenssherret, Rønbergherret oc Sønderasboherret.

Giengierdz breff i Skanæ in anno mdvij°: Kiære venner, som ether vell 140
vitherligt er, hwarledes the Swenske sidde oss, theres rætte herre oc koning, offuerhørige fore oc ther till hollde oss fore veldeligen wort riige Swerige vden skell oc all redelig orsag, oc nw fore then feide, som oss oc them ther fore emellom standendes er, er befruchtendes oc tillfare, at the skulle seg bestercke oc indrage i winter i Skanæ, landet oc ether alle atskinde oc forherde, hwar fore tha haffue wii nw forsamblæt wærett met wort elsk^e riigens raad oc thet swa offuerweyet oc besluttet, atwii vdi wor eygen persone i thenne winthere velæ ther hoss ether tillstede wære met itt merckelig tall folck, ether oc landet till hielp, trøst oc beskermingh, oc sameledes paa thet at hwer man, fattig oc riig, skall vedherfares thet lowg oc rætt er, oc till wor kost oc theringe, som wii oc wort folck oss aff hollde skulle thet stwnnd, wii ther hoss ether ære, haffuer for^ne wort elsk^e riigens raad tilladet oss en møwgelig giengierd atmwe fange aff ether, ehwem i helst tilhøre ellir thiene, efftir rætt mandtall, efftir som i tillfornne vtgiort haffue, oc som i vell viide, at aff gammell sedwann wærett haffuer, swa at hweriæ xx mend aff ether efftir rætt mandtall skulle giffue oc giøre oss xx sk^r haffre, x sk^r mallt, x sk^r mell, en gilld oxe, ij siider flesk, iiij lam, viij gess, xx hønss, ij pund smør, ij læss høø oc ij læss halm. Kiære venner, thenne for^ne giengierd haffue wii befalett oc tillskicket oss elsk^e mester Hermenn, wor byffoget i Landzkrone, atskriffue oc vpbære paa wore weigne efftir rætt mandtall, oc swa bethe wii ether kiærligenn oc velæ, ati lade ether finde veluillige till swadan giengierd atgiøre oc vtgiffue oss, oc hollde ether ther vdynnen, som gode oc tro vndhersatthe bør atgiøre, swa ati lade for^ne giengierd giøres oc till gode rede føres oc framkomme thiid, som for^ne wor byffoget ether siigendes oc vndheruisendes worder. Oc skall ingen frii wære fore thenne for^ne giengierd vden the, som aff ariilld pleige frii atwære, oc skall for^ne wor byffoget ey beswære ether met skriffuer penninge eller annenn beswæringe i nogher made, andherledes ænd i skulle vdi hwer sogen hollde hannom en natt met iiij hæste, nær han skriffuer oc giør ther rætt mandtall paa. Her forlade wii oss visseligenn till. Thii lader thet ingenlunde. Giffuit paa Kiøpnehaffn torssdagen nest efftir alle helgenæ dag aar 2c. mdvij°. Thette

[1]) Der har først staaet: war.

Thette folck skall vdgiøres vdi siøen oc till advnndsætthe Calmarn viij dage forœ mytfaste anno ɀc. mdoctauo[1]):

Primo Nørre Judlandt: Bispenn aff Aarss lx, abethen aff Oemclosther viij, abethen aff Esßenbeck iiij, Jachim Lycke ij, prouestenn aff Twilom ij: paa itt skib. Suma lxxvj. — Bispenn aff Viborg xl, her Nielss Høg xij, Thomes Jwerssen aff Skyssue iij, abethen aff Vidsklolœ vj: paa ith skib. Suma lxj paa itt skiib. — Bispenn aff Riibe xl, Atzer Brock ij, her Anders Friisß j: pa itt skib. Suma xliij. — Bispenn aff Vendtßysell xl, prouesthen aff Vesthervig viij, prouesthen aff Borlwm vj, Erick Stygge iij, Eyler Stygge viij: pa itt skib.
141 Suma lvij[2]). — Her Hinrick Knudssen x, her Niellss Erickssen x, her Moghens Gøye x, Eyler Bryske iiij, Nielss Lodwickssen iiij, her Tomes Nielssen vj, frwe Elitze Ebbe Mwncks j, her Prebiørnn viij: paa itt skiib. Suma liij. — Kalløø xij, Drwm vj, Hagenskow vj, Cristiern Rantzow vj: till Kiøpnehaffnn. (Summa) xxx.

Bispenn aff Fywnn xl, Rudgardt iiij, Holmeclosther ij, Eskebierig ij, Jørgen Olssen iiij, Anders Ebbesen fore Vester Birck ij, Hintzegaffuell iiij, Sancti Knudz closter iiij: paa itt skib. Suma lxij.

Laland oc Falster: Oleff Hollgertssen x, Biørnn Andherssen viij, Hanss Kraffze viij, Oleff Falsther ij, Jørgenn Jenssen ij, Erwit Andherssen iij, Cristiernn Brwn ij: ith skiib till Kiøpnehaffnn. Suma xxxv.

Sielanndh: Bispenn aff Rosk[e] lxx, Jacop Jeipssen vj, frwe Elze aff Klare ij. Summa lxxviij. — Hanss Billde viij, Torben Bille viij, Hinrick Aagessen iiij, Jacop Andherssen iiij, Aage Andherssen vj, Andtwortskow xiiij, Soore xiiij, Eßerom viij, Ebleholt ij, Knarderop j, Gabenøø ij, Ringstede closter iiij, Jungzhoffuit iiij, Høgstrup ij, Kallundeborg xij, Korsøør iiij, Tryggewelde iij, Atzerbode ij, Krogenn iiij: till Kiøpnehaffnn paa myn herres skiib. Suma j[c]vj.

142 [Item abethen aff Herritzwad vj. Item prowesten aff Dalby viij. Item Nielss Hack selff viij][3]).

Breff forskreffuit till bispernœ: Kiære herre oc fadher, wiider at strax viij dage fore mytfaste nw i foraret nest komendes achte wii met Gudz hielp atlade vndsætte Calmarnn slott met fitaliœ oc ferskt folck, oc siidenn strax ther efftir oc met thet første fore noghen wore oc riigens merckelige leyglighedz skylld, oc som wort elskelige riigens radt her nw hoss oss tillstede oss radt haffuer, velœ wii vore skib oc folck met ether tilhielp oc trøst frambelis i siøen haffue oc forskicke. Swa bethe wii ether kiærligenn, ati velœ skicke ether efftir at haffue betimeligen ethert skiib bereidt oc ther paa vdgiøre oss N. vergende vell ferdige met harnisk oc werge oc met kost oc spiissningh ind till sancti Michels dag ther strax efftir komendes, oc ataldersenište lader them ther met komme oc wære her fore Kiøpnehaffn ottœ

[1]) Først har der staaet: septimo. [2]) Summen bliver: 65. [3]) Udstreget.

ottæ dage fore mytfaste, efftir som forskreffuit staar. Ther skall thenum siiges oc tilkende giffuis, hwar the them efftir rætte skulle. Oc ati ethert skiib vell bemannedt fange skulle, haffue wii forskreffuit nogre andre ether till hielp, som i vdi themme indelucht scrifft findendes worder. Oc sende wii ether wore breff forskreffne till them ther om. Sellffue mwe i fordrages met them om, hwes fitaliæ ther till behøffuis skall. Kiære herre oc fadher, wii forlade off ænckit till thette for[ne] folck, at tallit fult giøris oc visseligen framkommer, efftir som forskreffuit staar. Ther giøre i off etc. Datum in castro Haffnensi feria quinta infra octauas omnium sanctorum anno etc. mdvij°.

Tiell aff Flensborg maa indføre her i riiget harnsk, krudt oc bøsser, 144
oc ther fore anname egen aff myn herres vndersathe korn oc andhen fitallie, huder, skind, talli oc thet vdtføre till Flensborg, dog swo at thet kommer icke myn herres fiender till gode, thet haffuer han sagt myn herre selffuer till. Datum in Atzerbo circa purificationis anno etc. mdxj.

Item haffuer myn herre vndt, at Michel Persen, burgemester i Ottensø, oc Nielff Kolbe, radman i samme stedt, mowe vdføre hwer ij[c] øxne, oc haffue the sagt myn herre till, at for[ne] øxne skulle komme vestuerdt oc icke till Libke eller noger myn herres fiendhe till hendhe eller gaffnn, eller oc staa myn herre ther till rette om, om anderledes findes. Datum in castro Haffnensi sabbato quinquagesime anno etc. mdxj. Dominus rex per se.

Item haffuer myn herre vndt Cristien Nielssen, burgemester i Warde, at the mwe vdførde aff theres by vj[c] øxne, oc haffuer han sagt myn herre till, at for[ne] øxnæ skulle komme vestuert oc icke till Lybke eller hanff nades oc rigens fiende till hende eller gaffnn, oc staa myn herre ther till retthe om, om anderledes befindes. Datum in castro Haffnensi sabbato quinquagesime anno etc. mdxj.

Hanff Holm fiick breff, swo at han maa vdføre till Kiell oc Flensborg hueff huder, skind oc tallig som han haffuer, dog swo at han thet frambeleg scicke skall vestwerdz oc forwaret, at thet icke kommer myn herres oc rigens fiende till gode, oc ey skall vdføre noger fitallie aff riget i nogre made, cum clausulis consuetis. Datum in castro Haffnensi sabbato quinquagesime anno etc. mdxj[1]).

Ingell Esbernssen, burgmester i Hortzens, oc Oluff Olssen, radman ibidem, 145
finge tilladelse aff myn herre, at thee aff theres by Hortzens mwe vdtføre vj[c] øxne, dog swo at the skulle komme vestwert oc ingen andhen sted, the Lybske eller myn herres oc rigens fiendhe til hande eller godhe, oc om anderledes befwndet worder, skall for[ne] burgemester oc Oluff Olssen radman stande myn herre till retthe ther om. Datum in castro Haffnensi die beati Lucii martiris anno mdxj.

Nielff

[1]) Neberst paa Siden med en anden Haand: Halffdelen armbørste oc halffdelen glawene.

Nielss Jonssen, burgemester i Wele, oc Jenss Jonssen, radman ibidem, finge tillabelse aff myn herre, swo the aff theres by mwe vdføre iij^c^ øxne, dog swo at the føre them vestwert, oc at the ingelunde komme myn herres oc rigens fiendhe till gode. Hwess andet befundet worder, skulle for^ne^ two men stande myn herre till retthe ther om. Datum in castro Haffnensi die beati Lucii pape anno etc. mdxj.

Hanss Nielsen radman oc Per Thomessen aff Ribe finge tillabelse aff myn herre, swo the mwe vtføre aff theres by xij^c^ øxne, at the swo forwaret, at samme øxne driffuis vestuert oc ingen andenstedz, at the ey kome myn herres oc rigens fiendhe till gode, oc hwar andhet befyndes, skulle for^ne^ two men standhe myn herre till retthe ther fore. Datum Haffnie die beati Lucii pape et martiris anno etc. mdxj.

Godicke Langeberg, Hanss Holm, Michil Claussen, Kort Jman finge tillabelss aff myn herre, at the mwge vtføre aff riget oc offuer Elffuen oc siden vestuert oc enghen andhen stedz itt tusinde øxne, oc haffue for^ne^ Gødicke Langberg oc Hanss Holm loffuit oc tilsagt myn herre, at samme øxne skulle ey komme eller driffuis myn herres eller rigens fiendhe i hendher eller till gode, oc hwar anderless befundit wordher, skulle the stanne myn herre till retthe ther fore. Datum Haffnie die cinerum, anno etc. mdxj.

Hanss Jacobsen oc Michel Jwersen aff Kolding haffue sagt myn herre till, at the iiij^c^ øxne, som the mwe oc skulle vddriffue aff theres by oc vestuertz, skulle ey komme myn herres oc rigenss fiende til hender eller gode, eller oc stande myn herre till retthe ther fore, hwar anderledes befindes. Datum die quinta Marcii anno etc. mdxj.

Jenss Bang radman i Assens fiick loff, at the maa vtdriffue aff Assnes ij^c^ øxne oc vestuertz paa oc engen andenstedz, oc haffuer han loffuit oc tilsagt myn herre, at samme øxne ey skulle kome myn herres oc rigenss fiende till hende eller gode. Hwar andet befindes, skall han stande myn herre till retthe ther fore. Datum Haffnie die quinta Marcii anno mdxj.

146 Bernt Dycker fiick vj^c^ øxne vdt, oc ther fore loffuit Hanss Holm oc Gødicke Langeberg, som fore stander screffuit. Datum Haffnie die beati Gregorii pape anno mdxj.

Hanss Bitfeld, Berntness swen, fiick ij^c^ øxne vdt, forloffuere Hanss Holm oc Gødicke Langeberg vt supra. Datum ut supra.

Lange Hermen fiick lx øxne vdt, forloffuer Keie van Andfeld, cum clausulis supradictis. Datum in castro Kallundeborg feria 4ta proxima ante Gertrudis anno etc. mdxj.

Jacob Holste fiick j^c^ øxne vdt, forloffuer Cristiernn Randtzo, sub protestacione prescripta. Datum in Nyborg feria quinta proxima post Gertrudis anno etc. mdxj. Frwe

Frwe Metthe aff Hwidkelle fiick xx øxne vdt sub protestacione ut supra, fideiussor Cristiern Rantzow. Datum anno, die et loco supradictis.

[Tiiel aff Flensborg maa indføre vdi riiget harnsk, krwdt oc bøsser oc anname ther fore igen aff myn herres vndersathe][1]).

Willom Winberg fiick lxxx øxne vdt, fideiussor Niff Smidt, borgemester i Flensborg. Datum ut supra.

Item Laff Perssen borgemester oc Jeip Cristernssen borger i Ribe finge breff paa ij^c^ øxne, som the kiøpte aff myn frwes nade, pro quibus fidem dedit Seuerin Stampe. Datum Ottonie sabbato post Benedicti abbatis.

Item Jenss Fadersſen paa j^c^ øxne at vddriffue, pro quo idem Seuerin Stampe fidem dedit. Datum Ottonie die quo supra.

Item idem Jenss Fadersſen fick ænd breff paa j^c^ øxenæ, ther loffuede bispen aff Fywn fore. Datum Ottonie dominica oculi.

Item Gerdt Riipenkam fick breff paa v^c^ øxenæ, huder, skindt oc tallig at vdføre vdi thenne tilkomendes sommer, ther loffuede han selffuer fore oc Hermen Lange. Datum Ottonie dominica oculi.

Item Niels Clemitssen fick breff paa ij^c^ øxenæ at vddriffue, ther sagde han selffuer godt fore. Datum Kolldinge feria quarta proxima post dominicam oculi anno mdxj.

Item burgere vdi Riibe finge breff paa viij^c^ øxenæ atlade vtdriffue. Ther sagde Jeip Cristiernssen oc Hinrick doctor godt fore. Datum Kolldinge feria quarta proxima post dominicam oculi.

Item Giordt Nielssen fick breff paa l øxene vdaddriffue oc ær ther selffuer godt fore. Datum Kolldinge feria 4ta proxima post dominicam oculi anno mdxj.

Item burgere vdi Kolldinge finge breff paa lxxx øxenæ atmwe vddriffue. Ther sagde Hinrick bagere godt fore. Datum Kolldinge feria quinta proxima post dominicam oculi anno ꝛc. mdxj.

Arnth Køller i Kyll fick breff, han maa nw besøge Danmarck met hwmble, salt, klæde oc andre ware, oc igen vdføre huder, skind, tallig oc andre ware, som icke forbudenæ ære. Datum Flensborg feria 3^a^ proxima post dominicam letare.

Pether Desmer aff Trettow fiick breff, at han maa vdtføre aff Steghe 147
oc till Trettow tw lester kiød oc vj tønner smør, huder, skind oc tallig, oc egen indt føre vdi riiget, hwess her behoff giøres. Datum Haffnie feria 3^a^ pasce anno ꝛc. mdxj.

Willem Winberg fiick breff, at han maa vdtføre hudher, tally, skinnd, tieræ, vax oc andhre vforbwdne ware till Flensborg, dog swo at thet ey kommer myn

[1]) Udstreget, se ovenfor fol. 144.

myn herres eller riigens fiender till gode. Datum Haffnie feria 3ª pasce anno ꝛc. mdxj.

Michell Riisenberg fick breff, at han maa nw vdføre ij læster korn, ij fieringer smør oc v læster bast, oc siiden føre vbehindret i riiget igen hwmblæ, salt, salpeter, wyn, øll oc anden dell, som han haffuer metatfare. Datum Haffnie feria 2ª proxima post diem inuencionis sancte crucis anno mdxj.

Hans Bellyn aff Stetyn fick breff atmwe vdføre nw iij læster smør, j læst kokiødt till Stetyn oc ingen andenstedz. Datum Haffnie feria quinta proxima post dominicam iubilate anno ꝛc. mdxj.

Bertell Rytther fiick breff, at han maa vdtføre, oc vestuertz, hudher, skind oc tallie, oc indt føre hueff ware her rigett tien. Datum Haffnie feria 2ª post dominicam cantate, anno mdxj.

Arnt van Eyberg fiick breff, at han maa vddtføre nw huder, skind, talliæ oc andre ware, som icke forbudne eræ, oc haffuer han giordt syn edt, at thee skall ey komme myn herres fiendher till gode, cum clausulis consuetis. Datum Haffnie feria sexta post dominicam cantate anno ꝛc. mdxj.

Peter van der Høye fiick breff, at han maa haffue syn købenskab met myn herres vndersathe oc indtføre her riiget hueff ware her behoff gøres, oc vdføre egen thee ware icke forbudne ere, oc haffuer swaret myn herre till, at thet skall ey komme hans nades eller rigens fiendher till gode, huar andet befindes, skall han staa myn herre till rette ther fore, cum clausulis consuetis. Datum Haffnie feria 3ª rogationum anno ꝛc. mdxj.

Clauff Jørgensen fiick breff, at han maa vdtføre her aff oc indt till Flensborg noger tiere oc iern, som han køpte aff myn herræ, cum clausulis consuetis, oc at thet ey kommer myn herres fiendher till hende. Datum Haffnie feria 3ª post dominicam vocem iocunditatis anno ꝛc. mdxj. Item fiick oc swo breff, at han maa vdtfore iiij tʳ oste oc en fierding tᵉ smør ꝛc.

Bernt Lampe oc Henrick Skeyding finge breff, at the mwe indt føre her i riget hueff køpmandzwaare the haffue, oc haffue theres handling met indbyggerne her i riget, oc vdt føre igen alle thee ware som icke forbudne ere, dog swo thet kommer icke myn herres fiender till gode, cum clausulis consuetis. Datum in castro Haffnensi feria 4ᵗᵃ proxima post Erasmi martiris anno ꝛc. mdxj.

Caspar Grotegert oc Lodvig Marquart finge breff, at the maa vdfore till Dantzken ij lester smør, som thee finge i betalning aff Marthen Hadeler, swo thee ey komme rigens fiender till gode, cum clausulis consuetis. Datum Haffnie altera die Erasmi anno ꝛc. mdxj.

Doctor

Doctor Anthonius, prouest i Burglom, fiick breff, at han maa lade vdtdriffue 148
her aff oc till Tyslland trysindetiwe ørne, dog at the ey komme myn herres fiender till gode, cum clausulis consuetis. Datum in castro Haffnensi die beati Wilhelmi abbatis anno etc. mdxj.

Eriick Hansen aff Nystedt fiick breff at føre huder, talli, skind oc nydher till Kill, cum condicionibus supradictis. Datum in castro Nykøpingh feria 6ta infra octauas visitacionis Marie anno etc. mdxj.

Lauris Søffrensen aff Ribe fiick breff, at han maa vdtfore vestuert swo mange ørne han her i riget køpendes worder, dog swo at thee ey komme riigens fiendher till gode, cum clausulis consuetis, et dabit domino regi viginti florenos etc. Datum in castro Nykopingh feria 3a infra octauas visitacionis anno etc. mdxj. Relatore Oluff Holtgertsen.

Jaachim Wulff borgemesters søn i Kiil och Symen Haane finge breff, at føre iiijc ørne vestuert, cum clausulis et condicionibus consuetis. Datum in castro Nykøping feria 3a infra octauas visitacionis Marie anno etc. mdxj. Relatore Hans Kraffe.

Knut Farsen aff Riibe fiick breff paa ijc ørne vtatføre vestuertz, forloffuet her Jenis Cristiernsen, myn herres scriffuer, at thee ey skulle komme myn herres fiender till gode etc. Datum in castro Haffniensi feria 2a proxima post Kanuti anno etc. mdxj.

Ottæ Drews borger aff Staade fiick breff, at han maa vtføre jc orne oc nogre smaa heste paa xx eller xxiiij marc, oc ther fore nedhen, oc maa indt fore egen i riiget hwmble, harnsk, verge oc andre waare, som her i riiget tienne kwnne, dog at thee ey komme myn herres oc riigens fiender till gode. Datum Haffnie feria 2a post Chanuti, anno etc. mdxj.

Henning Podwiisk fick loff till en lest smør vtatføre till Lantheholsten till myn herres slotz behoff. Datum Haffnie feria 3a post Kanuti anno etc. mdxj, relatore domino Casparo, scriptore domini.

Borgemestere oc raadt i Staade finge breff, at thee mwe vtføre fran Riibe itt skib fult aff fiisk oc indt føre i riiget egen, hueff købenskap her tienner, cum clausulis consuetis. Datum Haffnie feria 3a post Chanuti anno mdxj.

Otte Dreus fiick breff at vtføre iij lester sild till Tyslland, cum clausulis consuetis. Datum Haffnie feria 4ta proxima post Chanuti regis anno etc. mdxj.

Anders Swensen schall giffue myn herre j par ørne for itt breff, han fiick, at han maa were paa her Niels Ericsens godtz.

Bispenn aff Bremmen fiick breff, at han maa lade vdføre swo møgit fiisk, 149
han behoff haffuer till sitt eiget køkenn. Datum Haffnie die sabati proximo post Jacobi anno etc. mdxj.

Hanns

Hanns Wichholt fick breff, at hann maa nw vdføre till Freeslant vdi her Etzerdz landt x eller xij lester malt, dog swa han fører bewisning met seg tillbage, at thet kommer tiidt oc ey andenstedz, oc maa han vdføre j^c oxne oc noger fiisk till Swrlandt met lige welkor. Siidenn ma hann indføre hiidt i riiget j^c fad Embstzøll oc mwmme, harnsk oc andre ware, cum clausulis consuetis. Datum Haffnie altera die Jacobi apostoli anno etc. mdxj.

Wickman i Køpnehaffn fiick breff paa ij fierdinger smør at fore till Hamborg[1]).

Knudt Farsen aff Riibe fiick breff, at han maa vdføre j^c øxne, met swa skiell, han setther myn herre till vissen her Preborn oc burgemesteren i Ribe, at hwar swa sker, thee tages frann hannom aff rigens fiender, eller oc om the komme them till gode i noger made, thaa schall han giffue myn herre j^c øxne, cum clausulis consuetis. Datum in castro Nykøpingh feria sexta proxima post Sixti anno etc. mdxj.

Bispenn aff Riibe fiick breff, at hann maa lade vdtdriffue itthundret øxne vestwert, cum clausulis consuetis. Datum Haffnie feria quinta post Egidii anno mdxj.

Heine Trappe fich breff, at han maa vddriffue i Tyßland iij^c øxne, cum clausulis consuetis. Datum Haffnie feria sexta post Egidii anno etc. mdxj^o.

Her Prebiornn gaff thesse effter^ne loff at driffue øxne vdt, oc satte the vissen, at same øxne ey schulle komme riigens fiender till gode: Primo Jep docther oc Henrick docther iij^c øxne. Item Per Wandrup oc Per Thomesen iij^c øxne. Item lille Jeip oc Met Berre hwer j^c øxne. Item Joen Andersen j^c øxene.

Simenn Nielsen aff Ottensø fiick breff at føre lx øxne till Riibe.

Hans Mwnck fiick breff at føre j^c øxne offuer Elffuen, cum clausulis consuetis.

Her Magens Goye fiick breff at lade driffue j^c øxne vdt. Datum feria sexta post natiuitatis anno mdxj.

Myn frwes nade fick breff atmwe lade vtdriffue xl øxenæ. Datum Kallundeborg ipso die sancti Mathej apostoli anno mdxj.

Frwe Mette her Magens Gøies fiick breff, at hwnn maa lade føre nogenn lax vdt, dog at hwn lader forwaaret, at han kommer icke riigens fiender till gode. Datum in Kallundeborg die beati Mauricii anno etc. mdxj.

Gorrius Særnekow, Hermen Friidag oc Hinrick Lytke Hennecke finge breff, swa the mwe lade theres skiib, nw liggendes ær fore Kiøpnehaffn, løbe till Wissmer oc komme siiden tilbage hiidt indt vdi riiget met swa danne ware som thet ther indtager, och skulle the ingen ædendes ware lade vdføre her aff riiget vden vj t^r kiødt,

[1]) Der har først staaet: Dantzsken.

kiødt, ther aff skulle forne Gorrius tilkomme thee iij tr kiødt oc the andre iij tr forne Hermen Friidag oc Hinrick Lytke Hennecke, oc skulle the selffuer personeligen bliffue tillstede vdi Kiøpnehaffnn indt till swa lenge thee haffue fornøget myn herre then swm pendinge, thee ære rantzonet fore. Datum in castro Kallundeborg in professto Michaelis anno etc. mdxj.

Michell Peerssen burgemesther i Othensæ fick breff atmwe nw lade vdføre 150
jc øxenæ, doch swa han skall sætte Cristiernn Rantzow wissen oc borgen fore, at same øxenæ skulle icke komme myn herres fiender till gode. Datum in castro Kallundeborg in professto Micaelis anno mdxj.

Graabrødere vdi Nystædt finge breff at mwe føre till Kiill viij øxne, doch swo at thee skulle bliffue vdi Kiill, oc ingen andenstetz føres eller driffues. Datum Wordingborg dominica proxima post Dionisii anno etc. mdvndecimo. Dominus rex per se.

Tiile Persen borger i Flensborg fiick breff paa Nykopinge slott mandagen nest efftir Luce euangeliste, at han maa vdtføre her aff riiget oc vestuert korn, flesk oc andhen fitallie, oc schall indføre igen i riiget hwmble, salt, klede oc andhen ware, som her behoff giøres, oc haffuer tillsagt myn herræ ath stande till retthe, om thet kommer myn herres fiender till gode, som han vdtforer etc.

Bernt Tymberman, Tomes Lassen, Mattis Nielssen oc Tomes Anderssen finge breff, swa thee mwe hwær kiøbe her i riiget i Fywn eth par øxen till theres eyget køckens behoff oc føre them hiem till theres eyget. Datum in castro Engelsborg sancti Seuerini dag anno etc mdxj.

Albreth van Goch, Ariild Hake och Hans Holm finge breff, swa thee mwe nw lade vdføre her aff riiget oc indt till Hamborg kiødt, smør, aall oc andre ware, oc haffue the loffuit myn herre, at nær same ware komme till Hamborg, thaa skulle thee indkomme paa thee skiib, som løbe till Ysslandt oc sancti Jacops landt oc ther met bortføres, swa thee ey komme myn herres oc riigens fiender till gode. Datum in castro Nykøpinge vigilia sanctorum Simonis et Jude apostolorum anno etc. mdxj.

Mattis Mylingh fiick breff, swa han maa vdtføre her aff riget oc ind i Tysklan smør, aal, korn oc anden fitallie oc hwes andre ware han her i riget i syn gield fangendes wordher, doc at thet kommer icke myn herres fiender till gode, cum clausulis consuetis. Datum Haffnie feria sexta post Martini anno mdxj.

[Hans Garnath fiick breff, at han maa i syn liiffs tiidt vdtgiffue her i Køpnehaffn swadan aarlige byskatt, som han nw vtgiffuendes er, oc her till vtgiffuit haffuer, oc ther vtoffuer ey beswares eller forhøges i aarlige byskatte, cum clausulis consuetis. Datum Haffnie dominica post Martini episcopi anno etc. mdxj][1]).

Gorrius

[1]) Udstreget.

Gorrius Sarneckow vtaff Wissmer, som fangen vorthe, er nw vordhen till eens met myn herre om sytt fengzell, oc haffuer myn herre ther efftir giffuit hannom loff, at han maa vbehindret ferdes her vtaff riiget oc skicke swa till bage hiidt ind i riiget sytt skiib met købmandzskap oc gode ware, som her i riiget tienne kwnne, tøsser ellir trøsser, ner hannom teckis, oc nær swadant hans skiib kommer hiidt ind i riiget ellir løber till bage igenn, thaa skall hann giffue thet myn herres embitzman, ther till stede er, tilkiende, oc schall tesliges forwaret met sytt falck, som han paa sytt skiib haffue, at thee ey bespeyde myn herres ellir riigens
151 leilighedt, ellir bespøriæ her nogen tidennæ, at giffue myn herres ellir riigens fiende till kende, cum clausulis consuetis. Datum Haffnie feria 3a proxima post Martini anno etc. mdxj, referente magistro Andrea Glob.

Detleff von Aleuelde myn herres hoffzind fiick breff, at han maa vdtføre her aff riiget oc indt i Lantoholstenn syw lester sild oc tree lester smør, dog swa at han schall lade føre hiidt indt vdi riiget igenn hwmblæ, salt oc andre gode ware, swa mange som forne sild oc smør tillsiiger oc værdt erre, oc haffuer hann loffuit, at samme sild oc smør ey skall komme myn herres oc riigens fiender till hende ellir gode. Datum Haffnie die beate Elizabet anno etc. mdxj.

Hanss, Bertill Halles swend, fich breff, at han matte vdføre till Lantebard eller Stetiin j lest kød, doch swo at thet icke kommer myn herres fiender till hender eller gode. Datum Haffnis feria 4ta post Katerine anno etc. mdvndecimo.

Borgemestere, radt oc menighedt i Waare finge breff, at thee mwe nw paa foraaret vdtføre nogre mawere øxne oc vesstuert, oc haffuer Cristiern Nielsen loffuit myn herre, at thee ey schulde komme rigens fiender till hende. Datum in Krogen die concepcionis Marie anno etc. mdxj.

Hans Holm fiick breff, at han maa vdtføre till Tyslandt paa thenne tiidt smør, aall oc anden fitallie, som han vdi syn betallning fanger eller oc køpendes worder, dog swa at, kommer thet myn herres fiender till gode, thaa schall han stande myn herre till rette ther fore. Datum in castro Krogen altera die beate Anne anno etc. mdxj, referente domino rege per se.

Her Thomes Nielsen fiick breff, at han maa nw paa thenne tiidt sellge en køpman iiij lester aall, oc schall same køpman sidhen vdtføre them, oc haffuer her Thomes loffuit myn herre, at the ey schulle komme rigens fiender till hende eller gode. Datum in castro Søborg die beate Lucie virginis anno etc. mdxj, referente domino rege per se.

Her Niels Ericsen fiick breff paa iiij lester aall oc iij lester smør at føre vdt, sub condicionibus prescriptis. Datum in Atzerboo feria quarta post Lucie anno etc. mdxj, ad relationem domini propriam.

Michel

Michel Risenbergh fiick breff, at han maa vdtføre her aff riiget oc vestuert[1]) x lester korn, viij lester smør, sild oc anden fitallie, oc .tesliges lade vddriffue paa foraaret ij[c] øxne, oc schall han stande myn herre till rette, om noget aff for[ne] godtz kommer myn herres fiender till gode. Datum in Atzerboo feria quarta post Lucie anno ꝛc. mdxj.

Powel Bertilssen aff Borgh paa Femmern fiick aff myn herres nade 152
xxiiij Rinske gyllen, som han schall kiøbe myn herre erthir fore. Item fiick han breff sammeledes, at hann maa indtføre her i riiget x lester huede ellir (swa) møgit han kan affstedt komme. Datum in Atzerboo feria quinta post Lucie anno ꝛc. mdxj ad mandatum domini proprium.

Bernd Schynn i Malmøø fiick breff, saa hann paa thenne tiidt maa vdtføre her aff riiget oc indt i Tyslland huder, skind, tallig oc andre wore, vndentagenn korenn, fetalie oc alle edendes wore, oc schall igen indføre hiidt i riiget clede, hwmble oc andre wore, som her tien, cum inhibicione solita. Datum Haffnie die epiphanie domini anno ꝛc. mdxij, ad relacionem Johannis Holm.

Mester Johann Ernst fick breff, saa han paa thenne tiidt maa lade indt føre hiidt i riiget humble, clæde oc andre wore, som her tienne kwnne, oc ladhe vtføre huder, skind, talig oc andre ware, vndentagenn kornn, fitallie oc alle edendes ware, cum inhibicione solita. Datum Haffnie die epiphanie domini anno ꝛc. mdxij, ad relacionem Johannis Holm.

Hanss Holm fich breff at vdføre her aff riiget och ind i Tyßland viij lester fetalie oc ædindes ware, doch swo at thet icke kommer myn herres oc riigens fiender till gode i noger mode, cum inhibicione solita. Datum in castro Haffnensi feria quinta proxima post festum Kanuti ducis anno ꝛc. mdxij. Dominus rex per se.

Cristiern Brodt, Mattis Tønnessen oc Cristiern Perssen, borgere i Kallundeborgh, finge breff, swo thee mwe lade vdtføre her aff riiget oc offuer elffuen lx øxne, oc komme thee myn herres finde till gode, thaa schulle thee stande myn herre till rette ther fore. Datum in Kallundeborg feria j[a] proxima post Prisce virginis anno ꝛc. mdxij, referente Petro Laurencii.

Hans Møller paa margreffuens veigne fick breff at føre iij eller iiij lester smør vdt till margreffuens behoff, cum clausulis consuetis. Datum Haffnie die Blasii anno ꝛc. mdxij.

Magister Rigmarus fich breff at vdføre westwart en halff lest smør, kød oc andere ware. Datum Ringstæde ipso die Darothee virginis anno ꝛc. mdxij. Dominus rex per se.

Hanss Bilde fich breff at vdføre aff Siæland och Fiwn ind vdi Jutland hwes øxne, korn oc smør, som han haffuer. Datum sabbato post Dorothee anno ꝛc. mdxij. Dominus rex per se. Niels

[1]) Først har der staaet: till Hollandt.

Niels Gotte fick breff atmwe vdføre till Flensborig oc siiden till Hwsom oc frambeles wæstwert oc ingen andenstedz xvj skippund flæsk, oc sætte byffogethen i Othensæ wissen fore, at thet ey skall komme myn herres fiender till gode. Datum in castro Nyburg feria 3ª proxima post dominicam esto michi anno ꝛc. mdxij.

Menighedt vdi Riibæ, kiøpmen som burgere ære, finge breff atmwe vdføre till thenne forars drifft swa mange ørenæ the haffue, them selffue tilhøre, oc skulle thee sætte her Prebiørnn oc burgemesthere i Riibe loffwen oc wissen fore, at same ørenæ skulle driffues vdoffuer Elffwen oc siidenn wæstwert, oc ingen
153 anderstedz, swa thee ey komme myn herres oc riigens fiender till gode i'nogher maade, oc om andet befindes, ath thee thaa skulle stande myn herre ther till rætte fore. Datum Ottonie feria quinta proxima post diem cinerum anno ꝛc. mdxij.

Menighedt i Othense, kiøpmen som burgere ære, finge liige swodant breff, oc skulle the sætte burgemesthere oc radt i Othensæ loffwen oc wissenn, som forskreffuit staar. Datum eadem die, anno et loco.

Tord Jepsen borger vdi Flensborg fich breff at vdføre till Husum xxx lester korn, doch swo thee frembeles komme vestwart, och icke myn herres fiender till gode. Hwor anderledes findes, schall forne Tord stande myn herres nade till rette. Datum Ottonie feria quinta post dominicam esto mihi anno ꝛc. mdxij. Dominus rex per se.

Hans Møllere fick breff atmwe vdføre jc xx øxen vdoffuer Elffwen oc siiden wæstwert, cum clausulis consuetis. Datum in castro Nyburg vigilia sancti Mathie apostoli anno mdxij.

Menighedt i Horsens, køpmen som borger eræ, finge breff paa vc ørnæ vdatdriffue, ludendes lige som theres breff i Riibe, som fore stander screffuit. Datum in castro Hintzgawell sabato proximo post Mathie apostoli anno ꝛc. mdxij.

Jens Bang i Assens fiick breff, at han maa vdtføre jc øxnæ, oc schall hand sette borgmester oc radmen vissen, at han schall driffue them offuer Elffuen oc siden vestuertz oc ingen anderstedz, at thee ey komme myn herres fiender till gode, cum clausulis consuetis. Datum in castro Hintzgavell sabato proximo post Mathie apostoli anno ꝛc. mdxij. Ex mandato domini regis proprio.

Menige kiøpmen, som burgere ære i Widtlæ, finge breff atmwe nw till thenne forars drifft vddriffue her aff riiget vdoffuer Elffwen oc siiden westwert oc ingen anderstedz vc ørene, oc sætte burgemesthere oc radmen her samestedz loffwen oc wissen, at the icke skulle komme anderstedz oc ey komme myn herres oc riigens fiender till gode, cum clausulis consuetis. Datum in castro Hintzegaffuell sabato proximo post festum Mathie anno mdxij.

Menige

Menige kiøpmen, som burgere ære i Assnes, finge breff, atmwe lade vddriffue vdoffuer Elffwenn oc siiden wæstwert iij^c ørenæ, oc sætte burgemesthere oc radt ther samestedz loffuen oc wissen vtsupra. Datum in castro Hintzegaffwell sabato proximo post festum sancti Mathie apostoli anno etc. mdxij.

Lauris Anderssen burgemesther i Bogensæ fick breff atmwe nw till thenne forars drifft lade vddriffue vdoffuer Elffwen oc siidenn wæstwert oc forwaret, swa thee ey komme myn herres fiender till gode i noger maade, oc sætte radet, ther i byen ære, ther wissen fore. Datum in castro Hintzegaffwell dominica inuocauit anno etc. mdxij.

Lydick Allssen oc Søuren Matssen, burgere i Kolldinge, finge breff atmwe vdføre oc vddriffue lade iij^c ørenæ vdoffuer Elffwen oc siiden wæstwert, oc sætte burgemesthere oc radt i Kolldinge ther wissen fore, oc at the ey skulle komme riigens fiender till gode. Datum Ottonie feria quinta proxima post festum sancti Mathie apostoli anno etc. mdxij.

Niels Glambæck, burgere wdi Kolldinge, fick breff, atmwe nw lade vddriffue i^cxx ørenæ vdoffwer Ellffwen oc frambeles wæstwert oc ingen anden-stedz, oc sætte wissen burgemesthere oc radt vdi Kolldinge, at thee ey skulle komme myn herres oc riigens fiender till gode, oc om andet befindes, stande myn herres nade ther till rætte fore. Datum in castro Kolldinge feria 3^a proxima post dominicam inuocauit anno etc. mdxij.

Hans Jahanssen oc Ebbe Jwerssen burgere vdi Kolldinge finge breff om j^c ørenæ atlade vddriffue efftir som forscr^uit staar. Datum in castro Kolldinge feria 3^a proxima post dominicam inuocauit anno etc. mdxij. 154

Hans Jacobssen burgemesther wdi Kolldinge fick breff paa j^c ørenæ atmwe lade vddriffue vdoffuer Elffwen oc siiden wæstwert, oc sætte radet i Kolldinge loffwen oc wissen, at the ey skulle komme myn herres oc riigens fiender till gode, oc om andet befindes, stande myn herres nade ther till rætte fore, efftir som for-skreffuit staar. Datum in castro Kolldinge feria 3^a proxima post dominicam inuocauit anno mdxij.

Pedher Matsen borger vdi Koldinge fiick breff om i^cxx ørnæ atlade vdt driffue efftir som forescreffuit staar. Datum in Koldinge feria 3^a proxima post dominicam inuocauit anno etc. mdxij.

Powel Jonsen borger i Koldingh fiick breff paa lx ørnæ vdtatdriffue, sub clausulis supranotatis. Datum die, loco et anno utsupra.

Erick Nichelsen, Jorgen Persen, Claus Ericsen, borgere i Bogense, finge breff paa i^cxxx ørnæ efftir som fore stander screffuit. Datum Ottonie feria 4ta cinerum anno etc. mdxii.

Henrick

Henrick Blomme fiick breff paa j^c øxnæ at driffue offuer Elffuen vestuertz, dog at thee ey komme myn herres fiender till hende. Datum in Tørning die beati Lucii martiris anno etc. mdxij. Ad relationem Wulff Poggewisk.

Eiler Brysske fiick breff at mwge fore synæ øxnæ egenom Riibe oc intill Flensborg. Sammeledes itt breff paa lxxx øxnæ at driffue offuer Elffuen, cum clausulis consuetis. Datum in Tørning feria sexta post dominicam inuocauit anno mdxij. Ex mandato regis proprio.

Tønnes Rantzow fiick breff paa xxiij tønner koködt at føre vdt till sytt eiget behoff, oc haffuer hand tilsagt myn herre at thee schulle icke komme hans nades eller rigens fiendher till gode. Datum in castro Flensborg feria 5ta post dominicam reminiscere anno etc. mdxij.

Willem Winberg borger vdi Flensborg fich breff at vddriffue aff riiget lxxx øxne offuer Elffuen oc fremdeles vestwart, swo thee icke komme myn herres oc riigens fiender till gode, och hwar anderledes findes, thaa schall han stande ther fore myn herre till rette. Datum Flensborg sabbato post Gregorii pape anno etc. mdxij°.

Her Niels Erickssen fick breff atmwe lade nw vddriffue vdoffuer Elffwen wæstwert oc ingen andenstedz j^c øxenæ, cum clausulis consuetis. Datum in castro Kolldinge feria 4ta proxima post dominicam inuocauit anno etc. mdxij.

Morthen Leue fick breff atmwe lade vtføre till Pommeren iij lester smør oc iij lester kiødt oc nogre hudher och skind, cum clausulis consuetis. Datum Haffnie feria 2^a palmarum anno etc. mdxij.

155 Margreffue Joachim i Brandenborgh fick breff atmwe nw paa thenne thiidt lade kiøbe her i riiget j^m øxenæ till syt eyget køckens behoff, oc them swa strax lade vddriffue, vden all told ther aff atgiffue. Datum in castro Haffnensi feria 2^a pasce anno etc. mdxij.

160 Thesse efftir^{ne} ære the karlle, som ware paa Calmarn oc sagde thieniste vdi Swerige oc vpgaffue slottet: Anders Haderssløff. Sander Bardskær, født i Lybeck. Søuren Aakiær. Boo Michellssen Tommerop. Anders Skriffuere. Jep Jwde. Peder Friiss. Søuren Ericksen. Hans Apenraa Søuren Riibere. Per Riibere. Per Skoninge. Anders Graa, født i Hellsingborg. Oluff Gude. Per Jwde. Niels Jwde. Jenss Brwn. Hans Kock. Pær Kock. Anders Smedt. Lillde Jes Jwde. Peer Peerssen Jwde. Jens Peerssen. Jens Swertfeigere. Michell Jeipssen.

161 Register paa thet folck som vdskreffues in anno mdxj.

Nørrejudtlandt:

Nørrejudtlandt: [Aarss sticht][1]). Bispen i Aars lxx. Her Hinrick Knutssen xvj. Niels Lodwickssen viij. Kalløø xij. Ringhclosther vj. Omcloster viij. Twilomcloster ij. Essʒenbæck closter iij. 162

Riddermendʒmen: Manderop ij. Offue Vincencius ij. Erick Stygge iij. Cristiern Skram ij. Offue Skram j. Hinrick Steen j. Jahan Lenno, Jenss Symenssen bode j. Erick Henrickssen j. Knudt Sten j. Erick Westeny[2]) iij. Oluff Morthenssen ij. Erick Hwas oc hans moder ij karlle. Niels Cristiernssen i Nielstrop oc Peder Krabbe i Holme bode j. Jens Symenssen i Eskerode j. Cristiern Anderssen i Qwellstrop ij. Gwnde Nielssen i Rolsøgardt j Michell Owe iij. Eyler Stygge viij. Cristiern Anderssen j. Jachim Lycke iiij. Erick Lycke j. Otte Mwnck ij. Lasse Mwnck j. Jep Vinderop j. Two brødere i Assens bode j. Cristoffer i Kiellderop j. Jep Powellssen i Kartrop j. Marqwart Lagessen i Sørop j. Abram Erickssen ij Her Jacop Anderssen vj. Her Lage Brocks børn iiij. Søueren Iwll i Hedegardt j. Frwe Anne i Føglinge j. Frwe Ingert i Steenssballig ij. Frwe Elnæ i Skoffgardt j. Frwe Ingert i Mwllderop j. Frwe Marine i Rudgardt oc frwe Anne i Medelgardt bode j. Frwe Anne paa Roxsø iij. ij^c xlj.

Riiber sticht: Bispen i Riibe lx. Her Niels Erickssen xvj. Her Prebiørn xxiiij. Her Tomes Nielssen viij. Atzer Brock ij. Abbethen i Twidʒcloster ij. 163

Riddermendʒmen: Claus Strangessen iiij. Her Niels Gwndessen ij. Tomes Fassy j. Per Grøn oc Søueren Marqwardtssen j. Jep Grøn oc Niels Grøn j. Per Skram i Wolldberg j. Søueren Stygge oc Niels Fynbo j. Josep Ræckhals j. Frwe Elsæ i Aaberg j. Mogens Iwll i Winstrop j. Cristiern Grøn j. Michill Kragh j. Anders Spend i Rammegardt j. Mogens Spend oc Cristiern Krabbe j. Oluff Rytter j. Frwe Marine i Hollmegardt j. Jens i Skowffgardt oc Mauris i Gymsing j. Axell aff Langthind iij. Aff Estwadt gardt j. Erick Eskildssen i Leergraff ij. Mogens Jenssen i Syndinge j. Lasse Nielssen i Tænderop j. Pallne Splydt i Myndstrop j. Per Skram oc Jenwold i Alstedt j. Pallne Iwll i Loge j. Hinrick Peerssen i Sellderop ij. Erick Tymssen paa Engelstholm ij. Her Anders Friises børn oc hussfrwe j. Tordt Glambæck oc Per Glambeck j. Peer Mwndt oc Niels Skeell j. Hans Skeell ij. Frwe Kyrstine i Skoffgardt ij. Per Cristiernssen i Stwbdrop oc hans broder j. Hartwiig Lymbæck ij. Albert Lyderssen j. Oluff Wedtssen oc Knudt Snob j. Lasse Esbernssen, Anders Esbernssen oc Claus Matssen j. Hinrick Cristiernssen j. ij^c xij.

Wiiborgh sticht: Bispen i Wiiborgh lx. Her Mogens Gøye xx. Her Niels Høgh x. Skiiffue iiij. Vidskiølæ closter vj. Mattis Lycke ij. Glob Morthenssen ij. Anders Skeell ij. Jenss Hwass j. Niels Eskildssen j. Lasse Bratze j. Vogen Powellssen j. Niels Elbæck j. Freberg j. Stygh Westeny j. Lasse Stygissen j. Jenss 164

[1]) Udstreget. [2]) Foran Erick er der i Margen tilføjet: Her Jenss.

Jenss Hardtbo oc Niels Jwell bode j. Pallne Pederssen j. Niels Skadelandt j. Jørgen Skadelandt j. Mallty Laurissen ij Niels Jenssen i Ressnes j. Niels Henrickssen j. Tyge Jenssen j. Jens Tygesen ij. Jep Friis ij. Mogens Stampe j. Gwnde Mwnck j. Søuren Mwnck j. Skadelandt i Odt oc hans swager j. Nis Anderssen i Mørbeck[1]) oc Jess Anderssen j. Frwe Karine i Thielæ ij. Frwe Bendit i Kye j. Frwe Anne i Warst oc frwe Anne i Torstelundh bode j. Jahan Bagge j. Wor frwe closter i Aaleborg ij. j^{c}xxxix.

Burglom sticht: Bispen i Burglom lx. Westerwiig closther x. Burglom closter x. Wreloff closter iiij. Niels Krabbe ij. Jenss Spendh i Wlandt ij. Jep Mwnck j. Hinrick Blick j. Bonde Owe ij. Swend Mwnck ij. Michill Krabbe ij. Griiss i Slætte j. Tomes Knudssen i Lonstrop j. Niels Otssen j. Torloff Basse j. Tames Jenssen ij. Odden ij. Erick Erickssen paa syn broders weigne ij. Jep Jwll oc hans moder j. Jacop Esskildssen j. Wogen Morthensens hussfrwe j. Gerdt Erickssen iiij. Niels Bagge oc Per Matssen j. Lasse Ræckhals j. Frwe Anne i Skaregardt ij. Frwe Sophiie i Nykiøpinge j. Niels Esskildssen j. Michill Esskylldssen j. Jacop Wogenssen j. Magens Tamssen ij. Frwe Karine Mogens Jensens j. Hemminngh Kyrth ij. Jacop Olssen j. j^{c}xxvj.

165 Fywns sticht: Bispen lxx. Nyburgh viij. Hagenskowg viij. Giordt Niellssen viij. Sancti Knudz closter i Othensæ viij. Holmecloster iiij. Jwncker Willom ij. Her Tielloff Erickssen vj. Anders Ebbessen iiij. Eyler Bryske viij. Knud Vrne ij. Jahan Vrne ij. Otte Skinckell i Eegeskoff j. Jahan Biørnssen vj. Otte Skinckell i Lamehaffue j. Jørgen Marswyn iiij. Jenss Styssen ij. Hinrick Brockenhwse ij. Claus Ollssen i Ficælebro ij. Knudt Otssen ij. Lauris Fickessen ij. Henning Walkendorp ij. Mester Knud i Hweringh vj. Frwe Anne i Hwædeholm iiij. Frwe Mætte her Marqwardz iiij. Frwe Kyrstine Ebbes ij. Frwe Karine Daas iiij. Frwe Kyrstine Ebbe Andersens ij. Mogens Persen ij. Cristiern Friis oc Hans Friis j. Jørgen Hennickessen j. Mogens Claussen i Tange ij. Claus Vrne ij. Jacop Tegemat oc hans swager j. Eyler Erickssen ij. Jacop Kylle oc Drage bode j. Knud Tygessen, Peer Kieldssen oc Jørgen Borkortssen j. Suma ii^{c} j minus.

166 Siællandh: Biscopen i Roskillde j^{c}. Jacop Zeipssen vj. Abbethen i Soore xvj. Prieren i Andtwortskowg xvj. Essærom viij. Ebleholt iij. Knarderop j. Ringstedecloster viij. Hanss Billde x. Torbern Billde xvj. Hinrick Aagessen vj. Aage Anderssen viij. Jwnxhoffuit iiij. Høgstrop ij. Kallundeborg xij. Korssør iiij. Atzerbode iij. Krogen vj. Tryggewellde ij. Holbæck ij. Clare closter i Roskillde ij.

Riddermendtzmen: Oluff Daa iiij. Oluff Grubbe ij. Jenss Grubbe j. Emicke i Ollstrop j. Stien i Lundtby j. Cristiern Niellssen j. Otte Dirickssen j. Frwe Anne i Hollme j. Frwe Anne Peder Billdes ij. Frwe Ingerdt i Kyndholm j. Frwe

[1]) ɔ: Nørbeck?

Frwe Anne i Eegeholm j. Frwe Margrethe paa Sellsø ij. Basse Cristofferssen j. Mattis Skaffwe ij. Torbern Jeipssen j. Mattis Erickssen ij. Grubbes børn aff Alffløffue ij. Anders Hinrickssen j. Morthen i Haffuelsæ j. Awe Peerssen j. Jep Nielssen j. Letz i Fardom j. Slagzlund j. Jess Vff j. Hanss Rwdt ij. Hanss Kraffze ij. Frwe Elne i Wollderop j. Frwe Karine aff Snedinge j. Niels Henrickssen j. Frwe Anne i Knudstrop j. Matz Laurissen ij. Suma ij^{c} lxvj.

Øll oc brødt, som wortte forskreffuit till skiibenæ in anno mdx[1]): 168

Kiøpnehaffn

1) Paa en løs Seddel:

Registher paa kirkekorn. Kiøpnehaffn leen: her Anders. Kalndeborg leen oc Otzhærit: Per Laurissen. Holbech leen: Per Fischere. Haritzborg leen: Jacop Jepsen. Atzerbo leen: Rasch. Skiolbenes leen: Hanss Bilde. Tryggeuelde leen: Otte Hansen. Anes leen: Jacop Andersen. Junxhoffuit leen: frwe Sophie. Møøn: Anders Bilde. Engelborgh leen oc Falster: Oluff Holgerdsen. Aaleholm læn: Hanss Kraffze. Wordingborigs oc Abramstrups læn: Torbern Bilde. Krogenn och Siøborg læn: Johan Brokenhuse. Dronningholm: Aage Andersen. Korsøør: Mauris Jepsen.

Paa en anden Seddel:

Item ith breff till Malmø om j^{c} lester øll at brygge fore myn herre till i foraaret, oc skall Marquart skriffuer faa them ther malt oc hwmle till, oc swo mange tønner som han mest fonge kan.

Item ith breff till capittell oc kircke wergene i Lundh, at the lone myn herre x lester malt, oc giffue ther Marquart skriffuer swar pa.

Item ith breff till mester Aage Jepssen i Lund, at han loner myn herre iij lester malt, Marquort ther swar pa.

Item till Peder Lang om vj lester, Marquort ther swar pa.

Item till prouesten aff Dalby om vj lester.

Item till her Magens Gøye, at han loner oc vndsetter myn herre met hans landgilde byg, swo meget som han haffuer om kring Malmø, oc labet antworde Marquort skriffuer, thet breff skall ther strax bestilles her Magens till hande.

Item skall Marquart haffue ber breff om, han thette strax selff bestiller oc vbretter, thet beste han kan. Kiere her cantzeller, i Skone er engen anden raad, vden wij bruge thesse practicker.

Item ith breff til Lunde by, at the brygge myn herre xvj lester øll, Marquort skall skii them malt, hwmble oc tønner.

Item ith breff til Falsterbode oc Skanør om xvj lester øll at brygge myn herre, Marquart skriffuer skall skii them malt, hwmble oc tønner.

Item Lantzkrone xxx lester øll at brygge, ther om maa skriffues till her Tygge Krabbe, at han loner myn herre ther malt till; hwar han icke selff haffuer, at han tha frambeles loner aff myn herres venner, her Sten Bille, abbeden aff Herritzwad oc andre.

Item ith breff till byfogeben i Lantzkrone, at han skicker bud till her Anders pa Køpnehaffn om hwmble her till, oc skal byfogeben met her Tyges hielp skii ther tønner til, kiøbe them oc hware han them fange kan.

Kiøge, Køpnehaffn oc Roskilde, them skall her Anders bestille malt oc humble, oc skal her Anders haffue breff till Holbeck oc Tryggeuelde, at the rette sig efftir at giøre i malt bode kircke korn oc annet, the haffue pa slottit, oc skicket swo biith, som her Anders them vnderwiiser.

Thesse breff skulle were skarpe.

(Tilføjet med en anden Haand): Item eett strengdt breff till alle bagernæ her vdi Kiøpnehaffn, at hwer tager strax j lest rw oc skicker vdi twebagh met thet aller første.

Kiøpnehaffn ij^c læster øll, ther skall her Anders skicke malt oc hwmblæ till, selffue skulle the besørge them met tønner fore myn herres pendinge. Hellsingøør lxx læster øll, her Anders skall skicke them hwmblæ, Rask mallt, oc selffue skulle thee lade t^r till. Krogen j^c læster øll, han skall selffue lade mallt, hwmblæ oc t^r till. Item skall han bage vj læster mell i brødt. Kiøge xl læster øll, ther skall her Anders fly malt oc hwmblæ till, selffue lade t^r till. Roskillde lx læster øll, ther skall her Anders flii malt oc hwmblæ till, oc the selffue t^r. Torbern Billde lx læster øll, han skall selffue fly seg malt, hwmblæ oc t^r. Item skall han lade bage vj læster mell i brødt. Kallundeborg lx læster øll, han skall selffue fly malt, hwmblæ oc t^r ther till. Item skall han bage x læster mell i brødt. Item Atzerbode skall bage iiij læster mell i brødt. Item Tryggewellde ij læster mell i brødt. Item Jacop Jeipssen iij læster mell i brødt. Item Hanss Billde iij læster mell i brødh. Item Holbæck iij læster mell i brødt. Skulle embitzmenn paa Holbæck oc Tryggewelde lade giøre mallt oc skicket thiidt, som her Anders them tillskriffuer.

Malmø j^c læster øll, ther skall Marqwardt skriffuer fly malt, hwmble oc t^r till. Lundt xvj læster øll, ther skall Marqwardt skriffuer fly mallt, hwmble oc t^r till. Falsterbode oc Skanøør xvj læster øll, ther skall Marqwardt skriffuer fly malt, hwmblæ oc t^r till. Skall Marqwardt skriffuer haffue aff kirkewerge oc capittell i Lundt x læster malt, aff prouesten i Dalby vj læster malt, aff Peder Lang vj lester mallt, aff her Aage Jeipssen iij læster mallt, oc ther till her Mogens Gøyes bygrentæ ther omkring Mallmø. Landzkrone xxx læster øll, her Tyge skall fly them malt, mester Hinrick byffoget skall skicke them t^r oc lade hentæ hwmblæ fran her Anders. Hellsingborg slott lx læster øll, her Tyge skall selffue fly ther malt, hwmblæ oc t^r her till.

Cristiern Rantzow j^c læster øll, han skall selffue fly malt, hwmblæ oc t^r ther till. Item skall han lade bage vj læster mell i brødt. Skall han haffue till hielp Kirthemynde, Swyneburg oc Nyburg by.

Synderborg slott oc by j^c læster øll, Hans Jahanssen skall fly ther malt oc hwmblæ till. Flænssborg slott oc by j^c læster øll, Hinrick Rantzow skall fly ther malt, hwmblæ oc t^r till, oc skall han haffue malt aff Hans Jahanssen. Niels Clemitssen j^{c}xx læster øll. Oluff Hollgerssen oc Hans Kraffze skulle brygge till skiibenæ, nær thee komme ther vnder landet.

(Med en anden Haand): Morthen Clemitssen vdi Ellebrodt gordt schall giffue myn herre eth par øxne inden sancti Michels dagh at yde thennom paa Køpnehaffn[1]).

XVII.

---

[1]) Paa et Stykke Pergament, som er brugt til Heftelisté i Bogen, læses:
Stenffsherrit schall aage fran Kiøge oc till Trygewedlæ oc fran Tryggewelæ oc till Kiøge egen. Biewerschowsherrit oc Ramsøherrit tage i Kiøge oc aage till Kiøpnehaffn.

XVII.

Bispen af Ribe Hartvig Juels Secret, med to Breve om hans Resignation og hans Eftermands Ed.

I det her meddelte Segl sees under en rig Baldachin Riber Domkirkes Patron vor Frue, uden Krone, staaende med Barnet i højre, Korsstav (Scepter?) i Venstre. Nedenunder to Vaabenskjolde, tilhøjre Stiftets[1]), tilvenstre Bispens. Omskriften er: S(ecretum) hartwici: ivl: dei gr(aci)a: episcopi: ripe(n)sis.

Det ældste Sigil, som haves af nogen Riber Bisp, existerer, saavidt bekjendt, ikke i noget samtidigt Aftryk, men selve det originale Metalsegl gjemmes i Oldnordisk Museum. Det er Radulfs, fra Midten af det tolvte Aarhundrede, og det findes afbildet i Worsaaes Nordiske Oldsager, anden Udgave, Side 154. Det viser os en skjægget Biskop i Ornat[2]) paa sin Bispestol, dog ikke, som sædvanlig, velsignende med højre

Faxeherrit ager fran Tryggewelæ oc till Ewebroo. Vedt Ewebroo tager Vardingborgs len oc ager swo till Vardingborig oc till bage till Trygewelæ.

Item vij garde vdti Vinderop, som her tiill haffue giffuit j t' smør. Nw skall her Mogens lade forhøge them. Item Jep Powelssen oc Pouel Jepsen finge liiffbreff paa Weberhøy oc Holmegardt.

Jacob Koobilther skipper bekende oc tilstood fore myn herris nadhe sexta feria proxima post Dionisii episcopi dagh, at thet skiip, som Clauff Lawe.... war hiemme i Ko.......gh, skulde waret met thet goz ther inde war till Lubeck.

[1]) Delt ved et Andreaskors, i øverste Felt en femoddet Stjerne. Denne Stjerne er sexoddet, hvor den forekommer i de ældre Segl, men i de yngre er den femoddet.

[2]) Da dette er et af vore ældste Bispesegl, turde det vel være Umagen værd at lægge lidt nøjere Mærke til den Dragt, Bispen der bærer: Han er iført Humerale, Alba, Dalmatica med vide, bremmede Ærmer og med bred Bort nedenom, men iøvrigt uden Prydelser, og bremmet Casula, som synes at have Sirater af Perler og Ædelstene paa Bremmerne. Af

højre Haand og med Bispestaven i venstre: den her fremstillede Bisp holder Evangeliebogen i venstre Haand og Krumstaven i højre, og paa denne sidste Haand ere Pegefingeren og Mellemfingeren, der komme frem paa den udvendige Side af Krumstaven, udstrakte aldeles som til Velsignelsen, medens Haandens to sidste Fingre ere bøjede om Staven. Det næste Bispesigil fra Ribe, som vi kjende, er henved hundrede Aar yngre; det er Biskop Esgers under et Brev fra 1251. Det viser os, ligesom de fleste gamle Bispesigiller, en velsignende Bisp paa sin Bispestol; og den samme Fremstilling forekommer ogsaa i de fleste af hans Eftermænds Sigiller, forsaavidt saadanne haves, nemlig i Tyges[1]) 1278, 1285, Christierns 1305, 1307, Johannes's 1314, 1324, og Peders 1347, 1360. Jakob har 1330 i sit Sigil[2]) Marie Bebudelse (under en Baldachin den hellige Jomfru staaende, foran hende en Engel med en Seddel, hvorpaa der er skrevet AVE MARIA, mellem dem en voxende Lilie) og nedenunder en tilbedende Bisp med Korsstav. Christiern (Hemmingsen) har 1420, 1421, 1440, 1442 i sit Sigil under en Baldachin Vorfrue uden Krone eller Scepter staaende med Barnet i venstre Arm, og paa hver Side af hende en staaende Engel, som holder et Vaabenskjold, tilhøjre Stiftets, tilvenstre Bispens: en Sparre mellem tre (2, 1) Lilier. Iver Munks Sigil (1505, 1517, 1535) har under en Baldachin vor Frue uden Krone staaende med Barnet og Spiret; forneden to Vaabenskjolde, tilhøjre Stiftets, tilvenstre Bispens.

Af Secreter haves der fra Ribe, ligesom fra Aarhus[3]), et fælles Embedssegl, der

Tunicella, Belte, Stola, og Manipel er der intet Spor, ligesaalidt som af Fingerringen eller Brystkorset. Krumstaven er af en simpel Form, Bispehuen lav, med langt nedhængende Fanones, aurifrisiata in circuitu et in titulo, med Perler paa Bremmerne, men forresten uden Prydelser af Guld eller Perler paa dens Horn.

[1]) Dobbeltsegl med Secretet trykt bagpaa. Afbildet i Diplomatarium Arnamagnæanum I tab. 8, hvor det vedføjede Aarstal 1295 er en Feil for 1285.

[2]) Dobbeltsegl med Riber Bispers fælles Embedssecret trykt bagpaa.

[3]) Aarhus Bispers fælles Secret (ovenfor Side 208—209) er afbildet i Scriptores rerum Danicarum vol. VII tab. 2. — Ved at betragte det Segl, der af Thorkelin i Diplomatarium Arnamagnæanum vol. I tab. 7 er meddelt som Biskop Niels's af Viborg under et Brev af 1257, kunde man let komme til en Gisning om, at dette maaskee ogsaa var et fælles Embedssegl for Viborgske Bisper, eftersom Bispens Navn ikke kan antages at have været nævnt i Omskriften. Men det kan neppe forholde sig saaledes. Et Segl, der var Bispesædets, vilde rimeligviis have indeholdt en Afbildning af Vorfrue, Domkirkens Patron, men det, der foreligger, tyder blot hen til st. Hans Evangeliste (det fremstiller hans Ørn holdende hans Evangeliebog med A og Ω); og hverken i Udlandet eller her hjemme savner man Exempler paa rent personlige Bispesegl, hvis Omskrift istedetfor Bispens Navn og Titel indeholder et gudeligt Vers eller Distichon, mest til Ære for hans Skytshelgen. Og et saadant Distichon har der vist ogsaa staaet i dette Segls Omskrift. Den er aabenbart læst forkert af Thorkelins Tegner og den kan ikke rettes efter selve det originale Segl, da dette nu er meget mere beskadiget end dengang og der af hele Omskriften kun er fire Bogstaver tilbage, som staae omtrent i Midten deraf, men disse Bogstaver ere AVIS (hos Thorkelin læst HVIS), og dette skal vistnok rime paa NAVIS, som efter Thorkelin slutter Omskriften. — Men det er idethele et stort Spørgsmaal, om dette Segl virkelig er Biskop Niels's. Efter den Rækkefølge, i hvilken det er hængt under Brevet, skal det ikke være hans.

der benyttedes af to Bisper efter hinanden, nemlig af Jakob 1330 og af Peder 1349 og 1360[1]). Det fremstiller Vorfrue, kronet, staaende med Barnet under en Baldachin, foran dem en tilbedende Bisp og over dennes Hoved en Stjerne. Omskriften er: S RIPEN EPISCOPI.

I alle de Secreter, som haves af enkelte Riber Bisper, med Undtagelse af Iver Muncks, forekommer Vorfrue med Barnet. I Tyges (1278, 1285, afbildet i Diplomatarium Arnamagnæanum I Tab. 8, hvor det vedføjede Aarstal 1295 er en Feil for 1285) fremstilles hun kronet, nedenunder hende en tilbedende Bisp med en Stjerne foran sig; Omskriften er: Digna. maria. coli. pastorem. li(n)qvere (ikke, som Thorkelin supplerer: spernere). noli. I Johannes's (1376) sidder hun med Barnet i Venstre, Liliespir i Højre; hun og Barnet have begge Rimber, men ingen Kroner. Ved Siderne er der anbragt to Helgenbrystbilleder, der synes at være Peders og Povls, forneden to Vaabenskjolde, tilhøjre Stiftets, tilvenstre Bispens (en Svane; Laxmand? dog mangle de tre Strømme). I Eskils (1392, 1394, 1397, 1401; afbildet i Script. rer. Dan. VII Tab. 2) staar hun kronet under en Baldachin med Liliespir i Højre, det kronede Barn i Venstre, ved hver Side et Vaabenskjold, tilhøjre Stiftets, tilvenstre Bispens (en tilhøjre opadspringende Buk; Kid?). Af Peder Lykke[2]) haves to forskjellige Secreter fra den Tid han var Bisp i Ribe. I det første (1411) staar Vorfrue kronet med Barnet i højre Arm under en Baldachin; ved Siderne Vaabenskjolde, tilhøjre Stiftets, tilvenstre Bispens. I det andet (1416, 1418) er der ingen Baldachin, og Vorfrue sidder kronet med det ligeledes kronede Barn i venstre, Liliespir i højre; foran dem en tilbedende Bisp, nedenunder de to Vaabenskjolde. I Christierns Secret (1437) staar hun kronet med Barnet (hverken Baldachin eller Spir); nedenunder hende Stiftsmærket. I Henrik (Stangebergs) Secret (1459) fremstilles hun, uden Krone eller Spir, staaende med Barnet i venstre Arm under en Baldachin; ved Siderne to mindre Vaabenskjolde, hvoraf vel det tilhøjre (ganske som Skelernes[3]), se Dansk Adelslexikon II Tab. 29 Nr.

[1]) 1349 forekommer det selvstændigt som Enkeltsegl, 1330 og 1360 paa Bagsiden af Dobbeltsegl, der paa Forsiden have vedkommende Biskops Sigil.

[2]) Mester Peder Lykke, Erkedegn i Roskilde, siden Bisp i Ribe og endelig Erkebisp i Lund, hedder rigtignok Lykke, men han var en Bille, som det allerede tidligere er blevet anført af Forskjellige (Scr. rer. Dan. VII 199, Nye Danske Mag. I 196). Han fører i alle sine Segl (vi kjende fire forskjellige) Billernes Vaaben og kalder selv i et Brev af 1418 Bent Bille, Lensmand paa Bøvling, sin Broder, ligesom ogsaa Nis Bille af Halleløv 1420 kalder Erkebiskop Peder Lykke og Jens Bille sine Brødre og Frænder. Efter denne Erkebisp er rimeligvis et senere Lem af Familien Bille opkaldt, der i et Brev af 1471 blant Arnamagnæana kalder sig Peder Lykke i Solberg, Væbner, men i sit Segl fører Billernes Vaaben med Omskriften: s. petri. benedicti. bille, og vel altsaa er en Søn af Erkebispens Broder Bent Bille. Denne Peder Lykkes Søn optog imidlertid atter Bille-Navnet, og kaldes i Breve af 1486 og 1487 Benedt Pierßøn Bilde (Antvorskov Klosters Brevregister B. 26, 27).

[3]) Skulde han monstro ikke ogsaa virkelig være en Skel? Tilnavnet Stangeberg gjør intet til Sagen, thi det var paa den Tid yderst almindeligt, at forskjellige Medlemmer af samme Slægt døbtes med eller antoge forskjellige Navne; men sit fædrene Vaaben beholdt man. Men samme Vaaben som Skelernes, eller idetmindste et meget lignende, førtes ikke blot af Drefeldter, Sandberger og Bisserter, men ogsaa af Andre, f. Ex. af Las Nød af Brejning

Nr. 201), er Bispens Fædrenevaaben, det tilvenstre (et tilhøjre vendt Dyrehoved) hans mødrene; nedenunder hende Stiftsmærket. I Peder Nielsen Lodehats (1468, 1476) staar hun uden Krone med Barnet og Liliespiret under en Baldachin, nedenunder to Skjolde, tilhøjre Stiftets, tilvenstre Bispens. Iver Munck fører i sit Secret (1501, 1508, 1528) Stiftsvaabenet og derunder et mindre Vaabenskjold med hans Slægtvaaben.

I sit Signet fører Iver Munck 1533 sit Slægtskjold lænet til Bispestaven. Oluf Munck har havt et større Indsegle (1535) og et mindre Signet (1536), men han førte deri blot sit Slægtskjold, i Indseglet med, i Signetet uden Hjelm og Hjelmprydelser, ligesom enhver anden Adelsmand.

Foruden disse Segl haves fra Ribe ligeledes Bispestolens Officialats Segl. Dette viser os Brystbilledet af en infuleret Bisp[1]) med Omskriften: s. officialatvs. ripen., brugtes 1464 af Biskop Henrik selv til at besegle et Præstevidne om Sjælegave, og synes ikke at være meget ældre.

1.

Johannes, Dei gracia Dacie, Suecie, Noruegie, Slauorum Gottorumque rex, dux Slesuicensis, ac Holsacie, Stormarie et Ditmercie dux rc.

Premisso nostro sincero fauore. Kiære venner, wider at oss elskelige werdug fader her Hartuich, ether biscop ther i Riibe, haffuer skreffuit oss till, at han gaff ether at kænde nw fore nogen tiid siden, at han ær till sinde at wele vplade sin søster søn mester Ywer Mwnk sith biscops dømme, oc haffuer han sammeledes

Visgaard 1457, Jep Juel i Jellinggaard 1511 rc., og der er al Rimelighed for, at endel af disse tilhørte en og samme Slægt. Efter Script. rer. Dan. VII 201 blev Henrik Stangeberg begravet i Bethlehems Kapel hos sin Slægt (apud cognatos suos); men den Omstændighed, at Skelerne senere kjøbte netop dette Kapel og der valgte deres Lejersted (Terpager: Inscriptiones Ripenses 36, 94—96), taler for at nogle af deres Forfædre allerede vare begravede der. Efter Ripæ Cimbricæ 262—263 tilhørte Bethlehems Kapel først Stangebergerne, siden fra 1620 af Skelerne.

[1]) Samme Fremstilling, Brystbilledet af en infuleret Bisp, findes ogsaa i Roskilde Bispestols Officialatsegl, hvoraf der haves Aftryk under Breve af 1302, 1344 og 1463, men Brystbilledet skal der forestille St. Lucius, som det kan sees af den indre Omskrift: BEATVS LVCIVS PAPA. Den ydre Omskrift er: + S'. OFFICIALIS. EPI. ROSKILDENSIS. Et endnu ældre Roskildsk Officialatsegl, hvoraf jeg dog ingen samtidige Aftryk kjender, gjemmes i Oldnordisk Museum. Fremstillingen deri er en meget lav Infula med nedhængende Fanones, guldbremmet in circuitu et in titulo, med Perler paa Bremmerne, og med 5 Perler satte i Kors paa Hornet paa hver Side af Bremmen. Omskriften er: + S: OFFICIALIS: EPISCOPI: ROSKILDENSIS. — Man kunde fristes til at troe, at det ovenfor Side 208 omtalte Fællessigil for Bisper af Aarhus, som forekommer under Breve fra 1341 og 1355 og som ligeledes fremviser Brystbilledet af en Bisp, var et Officialatsegl; og saaledes lod Omskriften sig til Nød tyde. Dog taler derimod den Omstændighed, at Bisperne have brugt dette Segl til at besegle Breve udstedte af Kongen; thi det vilde neppe sømme sig for dem ved slige Leiligheder at nøjes med Officialatseglet istedetfor deres eget.

sammelebes tillskreffuit off ther om, begærendes ther wor welie till ꝛc. Till hweff wii haffue nw giffuit wor welie oc sambtycke oc formwde, at han skall wære kircken oc ether, thesligeste off oc riget nytthig oc gaffuenlige ꝛc. Bede wij ether kiærligen, ati fore wor skyld anamme hannom strax fore ether biscop oc skriffue swo met hannom till Rom. Ther giøre i off sønderligen till welie vdi, oc wele thet kiærligen met hwer særbelis forskylle. In Christo valete. Ex castro nostro Haffnensi in profesto presentacionis beate Marie virginis anno domini ꝛc. xc octauo. Nostro sub signeto.

Udskrift: Venerabilibus viris dominis prelatis et canonicis ecclesie Riipensis nobis sincere dilectis.

Original paa Papir med Levninger af det paatrykte Segl.

2.

In nomine domini amen. Ego Juarus Mwnck, ecclesie Ripensis canonicus, notum facio per presentes, quod in casu si in episcopum Ripensem, Deo auxiliante, promotus fuero, extunc iuro et promitto omnia et singula statuta capituli Ripensis ac eius libertates inuiolabiliter obseruare. Insuper voueo et promitto, quod me de iurisdictionibus concurrentibus prelatorum ac prepositorum non intromittam, nec officiales mei contra eos de hiis se intromittant, sed huiusmodi habeant libere, quiete ac pacifice cum pleno iure, sicuti inantea habuerant, excepta causa homicidii. Deinde eciam promitto, quod prelati, prepositi et canonici habeant ecclesias eorum dignitatibus, personatibus, prebendis siue capitulo annexas sine omni onere episcopali cum earum libertatibus, sicuti habuerant tempora per priora. Item iuro et promitto, quod non exigam nec subleuem subsidium de ecclesiis siue presbiteris sine consensu capituli ac necessitate vrgente aut vtilitate euidente. Necnon promitto, quod de nouo non instituam prelatos, prepositos siue canonicos sine requisicione capituli ac consensu. Predictos articulos iuro et promitto habita confirmacione apostolica de nouo seruare ac iuramento necnon sigilli mei munimine firmius roborare nec contra prescripta a sede apostolica per me vel nuncium intermedium absolucionem vel dispensacionem aliqualiter inpetrare. Acta sunt hec in domo capitulari Ripensi anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimonono die Martis mensis Ianuarii decimaquinta, meo sub sigillo in robur omnium ac singulorum premissorum.

Original paa Pergament; Seglet er affaldet.

XVIII.

XVIII.

Tegnelser over alle Lande fra 1549.

1 Cancellerij tegnelße bogh begyntt paa Kollinghus nye aars dag aar ꝛc. mdxlix.

Julle dag anno 1548 fich her Eske Bilde, statholder paa Kiøpnehaffn, scriffuelße om teße epther[ne] erende: Først att hues wildeuore, shom kommer aff Norge, skall Niels Scriffuer paa Kiøpnehaffnn annamme oc ther wiide att giøre regenskaff faare; oc epther thij thet skiff er forgaaen, som wor epther then falch paa Gullandt, tha thør her Eske icke lade løffue andre skiff ther epther, men lade ther mett paa wider beskedt; Koltermandt skall oc icke tage seg andett arbedt faare en paa thet nye skiff Fortuna.

Sander Leyell fich breff att skulde bestelle ko. mt. hoffclede i Antuerpen, oc then packe clede, han haffuer ligendes, skall hand foruare wrørt tiill wiider beskedt.

Breffue till altt raad, att thee ere her hoes ko. ma. tilstede her paa kyndermøße dag først kommendes att forfare ko. ma. willie. Datum ex Koling, tredie iuelle dag ꝛc. 1549: her Eske Bilde, her Axell Bragde, her Anders Bilde, her Claues Bilde, her Knud Ruudtt, Knud Persen, her Otte Krumpen, her Per Skram, Børrie Trolle, Erich Bøller, her Mogens Gyllensterne, Erich Banner, Erich Krabbe, Oluff Munck, Jyrgen Lycke, Anthønes Brycke, Eyller Rynnow, Tage Tott, Gabriell Gyllenstern, Pether Suobe, Claus Urne.

Breff till frue Ingeborre, Per Ebbeßens, eller hindes fogett i hynnis fraauerelße paa Lundenes, att thee forskiicker hiid till ko. ma. hues ferske lax som falder ther faare Lundenes. Datum Koling iij Julle(dag) anno 1548.

2 Theße for[ne] Danmarcks raadtt finge breffue som her eptthersfylger:

Christian ꝛc. Wor synnerliig gunst tiilfornn. Wiider, att wij haffue att thalle mett etther som oss oc riigiit stoer magtt paa liigenndes er. Thii bede wij etther oc begierre, atj wiille giiffue etther hiidtt tiill oss tiill wortt slott Kollinghus, saa y wiisseliigenn ere her hoes oss tiilstede nw paa kynndermøsse dag først kommendes y thet allerseniste, tagenndes her jnngenn forsømelse for wdij nogenn maade, annseenndes att oss ther besynnerliigenn magtt paaliigendes er, oc wii oss her altingest tiill forlaade. Ladenndes thet inngelunde. Beffallindes etther Gudtt. Schreffuit paa wortt slott Kollinghus trediie dag iyulle aar epther Christi fødßell mdxlix wnnder wortt siignnett.

Chriisten

Chriisten Borrii, borgemester y Tystedt, fiick breff som her epther følger:

Wij Chriistiann 2c. Giørre alle wiitterliigtt, att thenne breffuißer Chriistenn Borrij, borgemester wdij wor kiiøbstedt Tystedt, haffuer berett for oss, huorlediis att hand nogenn tiidtt siidenn forledenn haffuer tagiit en quinde wedtt naffnn Gerdttuedtt Persdaather tiill synn egtug høstrue, som tiillforne haffde hans modersøster sønn tiill hosbunde, oc hand tha icke wiiste att thet wor emodtt wore ordinantzer. Tha paa thett att ther aff icke her epther nogenn Guds fortørnelse affkomme skall, haffue wij aff konngeliig øffriighedtt beuilgiitt oc sambtyckt, oc nu mett thette wortt obne breff beuilger oc sambtycker, att forne Chriistenn Borrij mue oc skulle her epther samme Gertruedtt Persdaather haffue oc behollie tiill synn egtug høstrue. Forbiudenndes ther for alle, ehuo the helst erre eller werre kunde, ferdeliis wore fogeder, embitzmenndtt oc alle andre, forne Chriistenn Borrij vdij same sag att hindre eller hindre lade eller wdij noger maade forfang att giørre. Wnnder wortt hylliist oc naade. Giiffuit paa wortt slott Kollinghus tredie dag iulle aar 2c. mdxlviij. Wnnder wortt siignnett.

Natteleyge tiill hofftzinderne fran Hald, Alboriigh oc Silckeborrig oc tiill Odinnße oc ther tiilhobe att werre mandagenn nest epther Kynndermøße 1549 y thet seneste.

Hald Otthe Rud: Første natt fran Hald oc tiil Siilckeboriig, Frans Bilde. Anndenn natt tiil Emcloster, abbiitt Peder. Tredie natt tiil Horsens, borgernne. Fierde natt tiil Weyle, borgernne. Femte natt tiil Melfart, borgerne. Siette natt tiil Rudttgaardtt.

Fran Sylckeboriig Johan Oxeuinn met kon. mts. egne heste: Første natt wdij Alminnyyby, Frans Bylle. Anndenn natt y Emkloster, abbiit Peder. Tredie natt tiil Horsenns, borgernne. Fierde natt Weylle, borgernne. Femthe natt y Melfar, borgernne. Siete natt Rudttgaardtt.

Frann Aaelboriigh Jøren Bylle: Første natt y Hellom herriitt, Axel Jull. Anndenn natt y Hoffbro, borgernne. Thredie natt tiil Thordrup, Hans Stygge. Fierde natt Aarhus, byenn. Femte natt Horsens, byenn. Siette natt Wedle, byenn. Siuuennde natt Melfar, byenn. Ottennde natt Rudttgaardtt.

Eyler Rønnow fiick (breff) att skulle lade legge thennom wdij herberge oc wnnderholde thennom tiill mad oc øell oc høe, haffre oc strøefoor tiill hestenne, paa wiider beskedtt.

Theße eptthernе lentzmendtt fick scriffuelße, att thee skulle forskicke then fetalie hiidtt, som the tilffornn haffuer foett ko. ma. schriffuelße om. Dat. Koling anden nyaarsdag 1549:

Effuertt

Effuertt Bild paa Aakier, att hand strags skicker hiidtt xx øxen oc ther till altt thet korn oc fetalie, hand tilfforn haffuer foett ko. ma. schriffuelße om.

Wdj lige moode till Per Bilde paa Aarhus gaardtt, att hand oc strags framskicker altt hues korn fetalie hand har foett schriffuelße om oc icke fremkomen er. J lige moode breff till Jyrgen Lycke. J lige moode till Frantz Bilde paa Silckeborig.

Jtem ett breff till Hans Stygge, att hand strags forschicker thee xv leſther haffuer, hand tilfforn haffuer foett scriffuelße om.

Jtem finge endnu Frantz Bylle oc Hans Stygge ko. mats. schriffuelße om for^ne^ fetalij, kornn oc haffre er Kolling, løffuerdagenn nest epther sanctj Anthonij abbatis dag aar ꝛc. mdxlix. Vnder vort ꝛc.

4 Ko. ma. wndersotte ther i Warde haffuer ladett berett, huorledes att Niels Lange giør thennom hinder paa nogen iordtt wed theres bye liggendes, som thee haffuer indgraffuitt, nu thee haffuer ferdige giortt en bro for theres bye; att Claus Szeeste helper thennom till ther till tinge, att thee kunde faa siunßmend ther till att grandske oc forsfare, om samme iord hører byen till mett rette eller ey, oc att hand forskaffer thennom hues breffue oc beuißninger som ther findes, paa thij att thee skulle hiidtt nu kyndermøße førstkomendes att were i rette mett Niels Lange om same iordtt.

Jdem borgemester oc raad i Warde citatt Niels Lange for en iord, liggendes ther for theres bye, som hand giør thennom hinder paa, att møde nu kyndermøße. Datum Koling torsdagen post nyaarsdag anno 1549.

Johan Høcken fiick breff som her epther følger. Wii Chriistian ꝛc. Giøre alle wiitterliigtt, att off elsk^e^ Johann Høcken, wor manndtt, tienner oc beffallings manndtt y Allingcloster, haffuer berett for off, huorledes att ther nogenn tiid siidenn forledenn skal haffue (werett) trette emellom hannom paa thenn enne oc off elsk^e^ Juer Lycke, wor manndtt, tienner oc embiitzmanndtt paa wor gaardtt Vorgardt, oc noger bønnder y Thansko oc Resdal paa thenn anden siide, for ett byggestedtt oc kyrcke iordtt emellom for^ne^ Restedtt(!), Thansko felle marck oc Mausiing march liigenndes, som met rette skall liige tiil Serup kyrcke, oc the nogenn tiid haffue hafft samme eyenndom y lenn oc leye oc nu wiilde holle thennom til for egenndom, oc for^ne^ Johann Høckenn tiilfornn haffuer kalliitt for^ne^ Juer Lycke oc ßamme bønnder tiil Wyboriig landztiing oc ther tiiltall hannom oc samme bønnder paa kyrckenns wegnne for samme iordtt, oc the tha skødit paa theris beuiffniinngh. Tesliigeste att for^ne^ Johann Høckenn nu paa thet nye haffuer werriitt y rette mett thennom tiil Wiiboriigh landztiing oc ther foett dom for seg, saa att same iordtt er Serup kyrcke tiildømptt, indtiil saa lennge for^ne^ Juer Lycke kunde komme mett beder beuiffninngh, att wiille were ther om y

y rette, som samme dom wiider formeller. Tha haffue wij nu aff wor synnderliig gunst oc naade wntt oc tilladit oc nu mett thette wortt obne breff wnnde oc tiillade, att for^{ne} Johann Høckenn maa paa Serup kyrckiis wegnne same iordtt oc bøggestedtt beholle, opbygge oc bortt feste kyrcken tiil beste, oc ther hoes kyrckenn att bliiffue, indtiil saa lenge nogenn kanndtt thenn ther frann winde met dom oc rett. Forbiudenndes alle, ehuo the helst erre eller werre kunde, serdeliis 5
wore fogeder, embiitzmenndtt oc alle anndre, for^{ne} Johann Høckenn her emod paa Serup kyrckiis wegnne paa samme byggestedtt eller nogenn synn rette tilliigelse, epther som forscreffuit staar, att hindre eller forfang att giørre y noger maade. Wnnder wortt hylliist oc naade. Giffuit paa vortt slott Kollinghus torsdagenn nest epther nyaarsdag aar mdxlix. Wnnder wortt signett.

Fru Zesell, Annders Jacobsens eptherleffuerske, citatt Jens Schriffuer y Biertte for then herretsbog oc anndre regiister, som hun haffuer werriit begierrendis aff hannom att motte see oc ey motte bekome thennom, att møde y Kolling tiisdagenn nest epther kyndermøsse dag, aar 2c. 1549.

Chriistiernn Persen, herretsfoget y Hønborg herriit, citat Thomis Christensen y Nesbygaardtt, for hand hug oc saariit hannom paa tingitt, att møde samme tiid oc stedtt, aar 2c. 1549.

Iffuer Iwell citat frue Ingeborrig, Per Ebbeßens eptherleffuerske, paa capittels wegne i Riffue, tesligeste paa en kierckes wegne i Harßyßell for nogett goetzs, som hun holler capittell oc kiercken for, liggendes wdj — herritt, att møde tisdagen post kyndermøße her paa Koling.

Søuffrenn Jibssenn i Gambsth en vpreysning for ett tough, handt waar mett att giøre om ett arffueskifftte, oc bleff ther nederfeldigh giortt for, och haffuer therfor vptingett emodt ko. mat.

Mette Jenßdotther i Woenß haffuer berett, at Oluff Munck haffuer wduist hinder aff hindes gaardtt mett wrett, som hun meener mett wrett, att hinde ingen vrett sker.

Henrich Laurissen i Fielroe citat Axell Jull for att hand haffuer skatt hannom aff halffniendesindtztiuge daller, x øren, j^{c} tønner haffre for en quinde, som hand hagde tagett till egtt, att møde her i Koling tisdagen post kyndermøße. Datum mandagen post trium regum.

Niels Offzen i Skouffsstrup citat idem for att hand haffuer ladett hannom sette i stock oc iern, som hand meener mett wrett, att møde samme tiidtt.

Eschell Søye citat Axell Jyull for en enngh, ad møde vdj Collingh 6
kynndermisse dagh 1549.

Ett breff tiill Claues Sestede paa Riperhus, att hand ... lader Bartram van Anefelds bud paa Sønderborig iiij^{m} huilling och vj tønner smør, naar hand skicker epther thet.

Claus

Claus Albrettssenn till Damsgaardt citat Godske Randtzow till Wandrup for en laugheffdt, som handt haffuer giordt paa fierde partten vdj Horskier, att møde i Collingh kynndermisse dagh.

Desse efftersckreffne lennsmenndt vdj Fyenn finge breff att skulle strags lade vdtkreffue och vppebere aldt effterstadt aff skattenn i theris leenn och forskicke then indt vdj cantzelleriiett i Collingh. Datum ibidem onsdagen post trium regum. Eyler Rønnow, Franndts Brockennhus, Hans Jahannssenn och Jens Roettfeldt.

Breff till her Eske Bilde, att handt bestiller iij[c] muranckere paa iernnhøttenn och forskicke the ij[c] till Collinghus oc j[c] till Randers. [Desligeste att handt bestiller en goedt smedt till Collingh, som haffuer gott redtskaff, som wille boe heer for slottett][1]).

Ett breff till Wiisborgh[2]), att handt forskicker till Colling lx før bielcker, xix alne lannge, iij quortter tycke oc en alen brede; och Jffuer Krabbe skall betale fragttenn.

Ett breff till Mariagger, att the lade lade alle theres skuder mett kalck oc lade thennom løbe till Collingh; och skall Jffuer Krabbe bethale thennom then.

Liige sliigtt ett breff till Hoffbroe. Liige sliigtt ett breff till Nyekiøbingh, att the lade theres skuder lade mett kalck i Mariaggers fyurdt oc føre then till Colingh eller sielffue kiøbe kalckenn ther och bethalis thennom igenn. Liige saa till Tiistedt.

Herretzmenndt vdj Gedinge herrett en befalinge till the iij landtzdommere, att the fløtte theres herretztingh paa thett stedt, som thett kandt ligge alle herretzmendenne besth beleygligtt, dogh Jffuer Jyuls birck ther mett vbehindrett i alle maade.

Catrine Jyrgens i Flensborrig en forscrifftt till Sten Bilde, att hun haffuer anttuordett hannom xx daller paa nogett korn, som hun skulde haffue aff hannom, oc hand bode haffuer beholtt kornett oc pendinge; att Sten retther seg sielff ther i.

Claues Szestede schall forskicke till Folingbroe iiij lesther kalch; at Jesper Rantzo skyer ther wogene, som kunde føre same kalch ther fran oc till Gadbierg.

Knud Gyldenstierne paa J. vegne citat Jacop Chrestensen i Biørnstrup for en gaard i Hostrup, som Jyrgen Raffuell haffuer i pantt satt hannom oc icke kand bekomme same gaard egen till løszenn, som hand sielff ydermiere berette kandtt, att møde kyndermøsze dag nest komendes.

Renolt

[1]) Det Indklamrede er udstreget, i Randen er derimod tilføiet med samtidig Haand: men lade redskaffnett komme hiidt.

[2]) Der har først staaet Aggershus.

Renolt Petherssen, borriger vdj Kiell, citat Mas Anckerssen, slotzschriffuer 7
paa Riberhus, for nogen pendinge, handt er hannom skwldig oc icke ville betalle hannom, att møde nu att kyndermys.

Jyrgen Rudtt fiick breff tiil Jyrgen Lycke som her epther følger. Chriistian etc. Wor synnerliige gunst tiilfornn. Wiider att oss elskelige Jyrgenn Rud, wor mannd oc tienner, haffuer nu werriitt her hoes oss oc giiffuiit oss synn leygliighedtt tiilkiennde, att nu hannd skall andttuorde frann ßeg wor oc kronens closter Mariiager och tiil etther; att hannd nu paa synn store beekostninngh oc wmage haffuer inndhøstiitt closters affuell y thette forgangne aar, tesliigeste att winterenn er forhanndenn, saa att hannd icke nogerstedts paa thenne tiidtt kannd thenn (be)komme eller wiide att forßørge seg noger wnnderhollinge tiil synne folch oc quegh, som hannom tiilkommer oc hannd haffuer ther y closteriitt; oc icke heller er thenn bequeme tiidtt, som hannd thet frann seg offuer anduorde skulle, oc ther tiil skulle giøre hannom stor skade. Thij bede wij etther oc begierre, attj for sliige leyliighedtt skyldtt wiille tiiltenncke att forskaffe hannom wnnderhollinge tiil samme siitt quig, hannd ther haffuer, tiil wollermysse dag først kommenndes, tesliigeste tiil seg ßielff oc tiil hanns heste oc folch indtiil wdij faste tiilkommendes. Ther mett giør y oss synnerliigenn tiil wiilliie. Beffallindes etther Gud. Schreffuit paa wortt slott Kollinghus sønndagenn nest epther helliige tre konningers dag aar etc. mdxlix, wnnder wortt siignett.

Frue Ingeborgh, Peder Ebbessenns effterleffuerske, citat Nils Roßenn-kranndts till Hallkier for nogenn eyendom vedt Tyrestrup, som handt gaff hindes hosbonde Peder Ebbessenn breff paa och icke will holle samme breff, att møde i Collingh mandag nest effter kynndermisse førstkommenndes.

Jens Knudßen fiick ko. mats. leygde breff som her epther fylger. Wii Chriistiann. Giøre alle wiitterliigtt, att wij nu aff wor synnerliige gunst oc naade, saa oc aff kongelige øffriighedtt haffue vnndtt och giiffuiit oc nu mett thette wortt obne breff wnnde oc giiffue thenne breffuißer Jenns Knudßenn wor frij felliig secker oc chriisteliige leygde att mue vere oc bliiffue her wdij wortt riige Danmarck, dog ßaa att hannd skall stannde huer mannd tiil rette for hues nogenn haffuer hannom att beskyllde mett rette. Thij forbiude vij alle ehuo the helst erre eller werre kunde, serdeliis wore fogeder, embiitzmennd oc alle anndre for^{ne} Jens Knudßenn 8
her emodtt samme vor frij, felliig, secker oc chriisteliige leygde, epther som forschreffuit staar, att hindre eller hindre laade eller forfang att giiøre vdij noger maade, wnnder wortt hylliste oc naade. Giiffuit paa wortt slott Kollinghus løffuerdagenn nest epther sanctj Anthonij abbatis dag aar etc. mdxlix. Wnnder wortt siignett.

Breffue

Breffue till tesse effterscreffne kiøbstedere om murmestere att skulle forskicke hiidt till Collingh, effter som Iffuer Krabbes budt hanler mett thennom om att arbede heer paa slottett for dageløenn, och giffue thennom i samme arbedt, nar forne Iffuer Krabbe thennom tillsiigenndes worder.

[Frandtzs Brockennhuff][1]). Till Affzenns.

Matz Laurisen i Grimstrop haffuer berett, att sandmennd i Bogherrett haffuer suorett hannom nogen eyendom fraa oc till en anden mands gaardtt, som hand meener met vrett; att Jens Rottfeldtt beuilger lantzdommere oc andre godemend till, att thee mett hannom riider offuer samme eyendom oc grandske oc forsfare leyligheden, om same sandmend haffuer suorett hannom samme eyendom fraa mett rette eller ey, oc haffue indsende att hannom ingen wrett skeer i noger mode.

Axel Nielsen til Stensballe citat Jyrgen Rostrup, Per Krusze, Claus Albritzen, Jyrgen Skuoffgard, Henrick Wind, Iffuer Wind, Axel Nielsen til Palszgard, for nogen iord oc eyendom, som the haffue sorett fran Hallerup oc til Tyrrestrup, som hand oc hans foreldre haffue hafft i heffd oc vere vdj jc ar oc mere, oc icke haffuer giiffuet hannom vardzell oc ey heller ville giffue hanom bescreffuit, hues thee ther om giort haffue.

9 Idem citat sandemend vdj Voreherret fore marcke skiel, som thee haffue soret ind vdj hans birck Stensballe birck emod hans laugheffd oc losze breff.

Idem steffner frue Ingeborg, Per Ebbesens, oc hindes metarffuinge oc børns laugewerge fore nogen iord oc eyendom, liggendes østen oc norren veed Kobels oc Langebeck, som the holle hannem for met vlouglige skiøde breff, oc er dømpt magteløsz til Viborg landsting. Sammeledes for nogen skuoff, marck oc eyendom, som Per Ebbesen loed rebe til seg til nogen øde gards eye, som han sagde seg at haffue liggendes i Halderup bye, oc tisligeste indførde sandemen v(d)aff herrettet vdj hans birck oc friiheb, oc ther met forsplite hans friiheb oc hans gotzs ther met forderffuet vdj Stensballe, Blyrup, Hallerup oc Melderup, emod hans bircke breff, losze breffue oc gamble konge breffue. Thesze forne steffninger at møde vdj Kolling søndagen for sancti Valentinj dag.

10 Idem steffner Jyrgen Lycke paa Per Ebbesens børns wegne for eyendom, som thee holler hannom for, liggendes i Stensballe birck, emod laugheffder oc losze breffue, som han ther paa haffuer.

Idem steffner Gabriel Gyldenstierne for samme sag.

Idem steffner Ebbe Andersen for samme sagh.

Nis Thonnesen i Lennett haffuer berett, att hans broder Hollen Tonnesen er ihiell slagen ther paa slottett, oc then karll, som gierningen giorde, er bleffuen grebben wed ferske gerninger, oc att hand tilsforn haffuer hafftt wor screffuelsze

[1]) Udstreget.

scriffuelße till teg, att thu skulle helpe hannom saa møgett som rett war offuer then karll, gierningen giorde; saa haffuer hand beuist her for off mett ett tingswinde, att thee haffuer werett ther for sloß portten oc begierett rett offuer same karll, thaa suarede thw thennom, att thw icke haffde saa møgett folck oc suenne, som kunde fultt giøre gaards retten. Thij beder ko. ma. Claues Szestede, att hand førrer same karll, som gerningen giorde, i rette for hoffmarskalch nu kyndermøße dag.

Maßs Suenssenn i Skadtsk en forscrefftt till Claus Siestede och mester Thomis, canick i Riibe, att the haffue indseenndt, att hannom icke skeer nogenn vrett aff hans søenn Enuoldt Matssenn, som will trenge segh indt vdj hans gaardt och vdtfeste hannom.

Chriistopher Huitfeldtt fiick breff som her epther følger. Chriistian. 11
Vor gunst tilfornn. Wiidt, att de Lubiiske haffue tilschreffuit off och forfordiitt, att wij wiille forhøre then sag oc venighet, som er emellom thennom oc wor wnndersotte wdij wor kiøbstet Bergenn. Saa haffue wij nu tiilschreffuit the Lubiiske, att sønndagen misericordias dominj førstkommenndes wiille wij werre tilstede wdij wor stadtt Kiiøpnehaffnn oc tha forhøre samme ßag. Thij bede wij theg oc wiille, att thu giiffuer theg ther frann slotthet, saa thu kand were betiidenn tiilfornn wdi for^{ne} Kiiøpnehaffnn inden søndagenn misericordias dominj, oc thaa att wnderuiße oc berette off hues leyglighedtt som thu wedst om samme trette, oc att thu wiilt giøre thin fliidtt tiil att forspørge ther eblant bønnderne oc aff andre, huorledes all leylighedenn ther om begiiffuer seg, paa thet att wij endganngh for alle mue giøre ther om endeliige skiick paa. Her wiidtt att retthe theg epther oc ladtt thet ingelunde. Beffallindes theg Gudtt. Schreffuit paa wortt slott Kollinghus sanctj Pouels dag conuersionis aar etc. mdxlix. Wnnder wort signet.

Borgerne wdij Bergen finge breff som her epther følger. Chriistiann. Vor gunst tiilfornn. Wiider, att the Lybiiske haffuer nu fordrett hos off, att naar wij wiille forhøre then trette oc wenighet, som er emellom etther oc thennom, tha wiille the forskiicke theres fulmegtiig tiil off. Saa haffue wij nu tiilschreffuit the Lybiiske, att wij wiille nu sønndagen misericordias dominj først komenndes werre tiilstede wdj vor stadtt Kiiøpnehaffnn oc tha forhøre same ßag tiil en enndeliige ennde. Thij bede wij etther oc wiille, atj ẏetter etther altingest epther att forskiicke etthers fulmegtige samme tiidtt tiil Kiiøpnehaffnn, saa the erre ther goed betime tiilfornn for for^{ne} misericordias dominj, forskiickenndes met thennom alle etthers breffue oc beuiffninger, som y kunde tencke att etther kunde kome tilhielpe wdij then sag, oc attj forskiicke the etthers fulmegtiige fram, som nogsom wiide att berette samme sagh, epther som y wiide mägtt paaliigenndes er, thij samme ßag ther samme tiidt aluorliigenn well fortages oc komme tiil en ende.

Her

Her wiider altingest att rette etther epther oc ladher thet ingelunde. Beffallindes ether Gud. Schreffuit paa wortt slott Kollinghus sanctj Pouels dag conuersionis aar etc. mdxlix. Wnder wortt siignett.

Jes Jenssenn i Brambrup och Hans Jenssenn ibidem citant Staffenn Perssen i Doenns oc Søffrenn Pouelssenn ibidem mett theris mettfølgere, eyermendt i Dons, for ett riidemendz breff om marckeskell emellom Brambrup marck och Doennſ marck, att møde tiisdagenn effter Kyndermisse i Collingh.

Idem citant Claus Albrettssenn till Damsgaard, Jyrgenn Schougaardt till Schougaardt, Iffuer Wind till Starup, Henrich Wind i Wellingh, Per Monssenn i Almynde och Las Knudtssenn i Amidtzbøll for ett marckeskell, som the haffue dømptt paa emellom Brambrup oc Donss, ydermere endt ko. mats befalinge lydde, att møde samme tiidt och stedt.

12 Et breff tiill Erick Rud vdj Westerwiig closter, at hand strax giiffuer seg hiid tiill kon. maat. Et breff vdj liige maade tiill Frands Bylde paa Sylckeborig. Et breff vdj liige made tiill Peder Bylde vdj Arhus. Ett breff vdj liige made tiill Effwertt Byldt paa Ackier.

Item eth breff tiill Claues Sestede, at hand strax skicker hiid føre stagger till ij^c tortysser.

Nils Roßennkranndts till Stensballe citat Hans Styge, for hannom skall witterligtt were om nogenn handell, som waar emellom hannom och Peder Ebbessenn om nogenn iordt oc eyendom, som laa till Stiensballe, att han møder heer i Collingh oc tillstaar synn sandingenn ther om, torsdagenn effter kynndermisse.

Idem citat Rasmus Skade for samme sagh, att møde samme tiidt.

Hanns Suennsen y Leerskuoff citat Jørgenn Thomiisen y Eestrup bye, for hand deller oc platzer hannom for en partt gaardtt, som hand y boer, som hand men, (met vrette), att møde ther om torsdagenn nest epther kynndermøße.

Iuer Krabbe citat Gregers Bruske for hand haffuer ladiit hugge vdij Westerby skuoff, som hand icke haffuer lodtt oc del vdij, baade paa vortt oc kronenns, som hand siiger, att møde fredagenn nest epther kynndermøße.

Frue Marine, Hans Langes effterleffuersche, citat borgemester, raadt och menige borgere i Wordt, for att the om graffue indt vdj hindes marck en engh oc hindis fortte, fellitt oc grøne iordt mett vrett, ad møde i Collingh tiisdagen nest effter kynndermisse, oc thesliigeste vpgraffuitt hinder ett byggestedt, oc for att the icke haffue vdgiffuitt theres faldtzmaall, som hun haffuer landtztings dom paa.

Breff till Jacop Brochenhus, att hand kiøber ko. ma. till gode altt hues kiercke haffre som falder ther i Siellandtz stigtt, oc bode then och hues som hand haffuer tillfforn hafftt, att hand lader then well forware i forraadtt paa wider beskett. Breff

Breff till Jens Rottfeldt, att hand flyer Eyler Rønnow saa møgett tymmer, som handt tillsiiger hannom om till ko. mats. mølle vdenn for Assenns, som er vdtbrøstenn, oc skall handt giffue hannom quittanndtz paa huadt tymmer handt lader annamme till samme mølles behoff.

Item breff till borgemester, raadmendt och menighedt vdj Assenns, att the ere møllerenn vbeuardt vdenn for Assens, och icke heller fisker i nogenne the damme, som ligge till møllenn, oc ther som the kende thennom att haffue nogenn rett till att fiske vdj samme damme, att the tha giffue thett ko. mat. tillkennde.

[Item Eskel Oxe fick breff att skulle strags giffue segh till ko. mat. hiidt till Collingh oc tage mett segh alle the pendinge, som hand haffuer fongett vdaff Norge][1]).

Jens Tybo, borger i Aalborgh, breff till Joenn Matssenn om nogenne pendinge, hand er hannom skylligh for en gaardt, att hand retter seg effter att bethale hannom.

Idem ett breff till landzdommernne, att the helppe hannom, att handt maa komme till samme synn betalinge. 13

Breff til Per Goske, att hand strags lader [wdrede Dauitt paa orloffs viß oc lader thenn løbe ind for Sønderborg][1]). Att hand oc vdj lige maade lader tilslye Buglen oc en boiert oc lader thennom indløbe for Kolling. Vdj lige moode att hand lader til reede Griben oc Per Goskes jagt oc thennom lader indløbe for Kerttemynde. Oc skicker ko. mtt. hannom søebreffue till samme skiibe, oc kand sielff ther vdj indtegne huad høuitzmand han forordinerer ther paa.

Ko. ma. obne breffue om brødtt att bage. Ett obne breff tiill thee herritther, som ligge till Roskilde gaardtt, att huer mandtt annammer ɉ pund rug paa samme gaardtt wdj Roskilde, oc thee skulle lade thet male i miell och bage i kaffring brødtt och yde paa Kiøpnehaffnn slott. End ett obett breff till the herritther, som ligge till Kiøpnehaffnn slott och Abramstrup, att huer mandtt anamer ɉ pund rug paa Kiøpnehaffnns slott oc lade male i miell oc bage i kaffring brødtt oc egen yde samme brødtt paa Kiøpnehaffnn. I lige moode till the herritther till Lundegaardtt liggendes.

Item en mißiue till alle theße for^{ne} len, att the lade bage oc wdførdre same brødtt oc huer i sitt leen flyer ko. ma. lxxx lester brødtt.

Breff till Jesper Friiss, att nar Per Godeske skicker sitt bud till hannom, att hand thaa flyer hannom lx eller l lesther kalck. 14

Breff till her Per Skram, att handtt strags lader hugge wdj Bierre-herritt j^{m} leß wedtt till Kiøpnehaffnns behoff oc lader same veed føre paa thee

[1]) Udstreget.

thee steder, som ko. ma. kand lade thet annamme mett skiffue. Item ett breff till Wordingborig i lige maade om j^{m} leß wed paa Knudtzskouff. J lige maade et breff till Trygeuelde om j^{m} leß wedtt paa Feett. Relator her Eske Bilde, riidder, hoffmester.

Ko. ma. wndersotte i Holstedbroe fick ko. mats. beffaling lyudendes; att thee haffue beclagett therres store armoedtt, som therres bye paa henger, att Olluff Munck, her Otte Krumpen, Erick Skram oc Jens Mogensen giffuer thennom mett thet allerførste till Holstedbroe oc grandske och forffarre ald leyligeheden ther om, huad tynge som thee kunde her eptther giøre och giffue till ko. mat. och kronen, oc giffue thet bescreffuitt fran thennom, att ko. mat. ther aff kand vide seg ther epther att rette.

Rasmus Jffuersen, borger i Aalborrig, schall haffue eyendoms breff, att eptthertbj hand haffuer wdlagd till byggenings behoff paa Aalborrig hus en iord, grund oc eyendom, liggendes westenn for slotthett, som hand then tiid paa boede, thaa haffuer ko. ma. ther emod oc till wederlag ladett wdl(ægge) hannom en iord, grund oc eyendom paa graabrødre kierckegaard liggendes, som hand sielff paa byggett haffuer, fran adelgaden oc neder till aaen, oc er xviij alne bredtt, liggendes nest westen wp till Simen i kiellerens iordtt oc nest østen op till Chresten Wggels iord.

Christiern Perssen i Hem citat teße epther^{ne} mendt Esper Jepsen i Framersløff, Jens Saell i Otting, Tammes Cristiersen i Riisbygardt, Søffren Persen i Westergardt, Jens Persen i Saustrup, Anders Persen i Westergardt, Joen Jepßenn i Ramsing, Per Henrichsen i Onße, Erich Jepsen i Framersløff, Jep Persen ibidem, Niels Andersen ibidem, Jens Persen i Framersløff, Niels Høg i Otting, Per Barh... i Hønborg, Erich i Dangordt, Kieldt Smidt wdj Onße, Jens Huidt ibidem, Thames Jensen i Aating, Christiern Andersen ibidem, Jens Mogensen ibidem, Pouell Jenßen ibidem, store Per Andersen ibidem, Bertell Persen ibidem, Anders Persen i Onße, Anders Jenßen i Rambsing, Jens Søffrensen ibidem, Anders Andersen i Huidbierg, Kiell Andersen ibidem, Christiern Simensen wdj Honborg, faare en tingfredt, the haffue giortt tiill Hønneborgherritzting, att møde første mandag i faste huor ko. mt. tha er her i riigit.

Jdem citat Las Bonde i Holmgordtt, Jens Persen i Huidbierg, Esbern Mogensen ibidem, Erich Persen i Røttrop, Stj Erjchsen i Hem, Jens Andersen ibidem, Cristiern Laßenn i Trudstrup, Cristiern Jepsen ibidem, Cristiern Smidt ibidem, Erich Bonde wdj Hem, Jens Jude i Dalby, Thames Laßen i Trudstrop, Knudt i Dalby, Esbern Smidt i Grue, att the oc same tiidt møde att sfighe teriis sandingen om then tingfredt wedt for^{ne} tingfredt, hues ther om witterliigtt err.

Jdem

Idem citat neffningsmendt, som quit suore the mendt, som giorde 16
then tingfredt tiill Hønborgherritz ting, att the wdgiøre ij mendt aff hver neffn att møde mett fuldmagt paa alle the andres wegne same tiidt.

Hans Michelssenn i Kaenn en vpreysningh for ett herretzskell och marckeskell emellom Worherrett och Hadtzherrett, som handt waar mett att giøre oc bleff ther nederfeldigh giordt for, oc marckeskellett waar emellom Ogdrup marck oc Elbeck marck, emellom Ternndrup marck oc Agistrup marck, emellom Trudstrup marck och Søend sognemarck, och haffuer vptingett emodt Jens Mogenssen paa ko. mats. weg(ne).

Et breff till Erick Banner, att ko. mtt. er komen vdj forffarring, att thet bonde gotzs, som ligger i Onskyldherret, Støffringherret, Haldherret oc i Gielle herret(!), skall vere forhøgt sat met thet paa satte landgielle. Ther for beder ko. mtt. Erick Banner, att hannd nar hand haffuer tid til vill giffue seg til Randers, oc samme tid skall Hans Stygge haffue bønderne tilsteede, oc thaa met Hans Stygge sette samme bønder gotzs for ligeligt landgielle, oc skall Hans Stygge her forinden lade gra[ndgi]ffueligen forfarre alle samme bønder gotzs rette tilliggelse, at the ther kunde viide thennom epther att rette.

Hans Stygge skall haffue quitantze paa Silckeborg oc Skanderborgs regenskaff.

Breffue tiill alle kon. mats. lensmend och regenskaps fogder paa thet 17
strengeste, at the strax skicke alle huder, skijnd, yster och køckenfedt tiill Helsingøør till Sander Leyell, som the tiilforn haffue fanget scriffuelse om.

Breff till alle kiøpstederne, som ligge paa søekantthen, att thee tilsiige theres mettborgere oc skipper, som løbe mett theres skiibe egenom Ørsund frem for Helsingøer, att nar the løbe ther egenom, att the thaa sette ther for byen och sette paa theres segell oc giffue vore tolner beskeed, paa thet ko. mats. toller maa viide, huilcke som skulle tolle och huilcke som forløber for syn told. Datum Kolling sancte Scholastice virginis dag 1549.

Item breffue til alle landzting offuer altt Danmarck, att ingen gresøren skulle vddriffues aff riigett vdj trij sambfelde ar, oc huilcken thett giør skall haffue forbrot samme øxen oc ther til mett straffes som the ko. mtts. breffue icke agte ville. 1549.

Breff tiill biiscop Jonn aff Islanndtt, som Lauriis Mulle fiick. Helse etther alle, biiscope, prelater, laugmenndt, laugrettesmenndtt, syssellmenndtt, bønnder oc meniige almue, som bygge oc boe paa alt wortt lannd Islannd, euenndeliigenn met Gud oc wor naade. Wiider, att wij wtj thette forgangne aar haffue tiilscreffuit biiskop Joenn (i) Holum stiigtt, att hannd personnliigenn skulle haffue gliffuitt seg hiidt tiill oss om merckeliige erennde oc werffue, som wij

haffde

18 haffde met hannom att talle, oc ßennde wij hannom ther hoes wor felliig, chriisteliig leygde, att hannd skulle komme feyliig oc frij tiil off oc fra igenn, ther som hannd haffde seg noget fore off att befriigte. Ther wdoffuer haffuer hannd sett off offuerhoriig fore oc ey agthet vore breffue oc schriffuelse y noger maade, menn offuer wore bud, beffalling oc ordinantz oc tesliigeste fortrenger oc forhader wore wnndersotthe, bønder oc tiennere ther paa lanndiitt, som wij wiille haffue wdij fredtt, huilckiit wij inngennlunde tiilstede eller liide kanndtt. Ther for giøre wij nu for^ne^ biiscop Jonn wdsleger fredløff for off oc alle anndre, som for wor skylldt wiille oc skulle giøre oc lade. Forbindendes alle wore tro wnndersotthe, giießliige oc werßliige, atj wdij ingen maade ere for^ne^ biiscop Joenn høriig, lydiig oc fyllagtiig eller bystanndiig att were wdij noger maade epther thenne dagh, før ennd hannd anderledes mett off forbragenn er. Wnnder vor kongelige heffnn oc vrede. Giiffuiit paa wortt slott Kollinghus mandagenn nest epther sancte Scholastice virginis dag, aar rc. mdxlix, wnder wort siignet.

Same Lauris Mulle fiick breff mett ßegh. Item fiick thenne breffuißer Sere Giisle Nilaußenn paa Islanndtt konngelige mats. beskermelße breff. Datum vt supra rc.

Item Olauer Broder wdij Helgefell paa Islanndtt fiick breff om nogiitt wragh, som hannd skulle lade fylle Lauritz Mulle, som hannd tog ther for closteriitt, aar etc. mdxlix.

Item Chriistopher Huittfeldtt fiick breff, att hannd skall lade the thuenne gaarde, som liigge tiill Berenn stiigtt oc skulle her epther bliiffue tiil Schalantz stiigtt. Datum vt supra.

Item Torloffuer Grimßenn oc hanns høstrue Soltuiig oc theres børnn fiick ko. matts. beskermelße breff. Dat. vt supra.

Item mennige sognnepreste paa Island finge ko. matts. beskermelße breff, oc tesliigeste tiil alle bønnder ther paa landit, att the skulle tiennde rettferdeliigenn. Dat. vt supra.

Item Arffuitt Holgersen paa Islanndt fiick oprettninngs breff for hoer ßag, att hand skulle vere giild oc gieff. Datum vt supra.

Jens Jull tiill Alstedt skall haffue breff ad gratiam paa ko. mts. part aff tienden aff Ny kircke.

Ko. mt. haffuer wnt borgerne i Ringkiøffuing, Hingherret, en thorffue dag om løffuerdagen oc en marckis dag sancte Boels dag.

Idem skulle haffue breff ad gratiam att mue legge noger tønder faare teris bye oc ther faare wpbere ij ß aff huer lest gods.

Item

Item breff till alle bønder oc tienere, som bo i Riber leen, ingen wndertagett, wden adelens egen tienere, att nar Claues Szestede thennom tilsiger, att the thaa giffuer thennom till Riffue mett skouell oc spaer oc ther arbeyde wdj iiij sambfelde dage paa theres egen kost oc terringe. 19

Breff till Per Stub, att nar Claues Szestede hannom tilsiger, att hand thaa tilsiger alle bønder oc tienere, ingen wndertagett, wden adelens egen tienere, att arbeyde wtj iiij sambfelde dage paa therres egen kost oc terringe. Sameledes att hand lader hugge ther i skouffuene xxx leß bøgge weere till hyffuellbarder till byggeningens behoff paa Ribe.

Ett obett breff till Tryeborrig leenn oc Ballum oc Rymowe lige som till Riber leen. Sameledes paa ald Phannøe oc Man øe.

Crestenn Ibssen, tolder wedt Skernn broe, paa hans hustrues wegne en forscrefftt till borgemester och raadt vdj Holstebroe, att flye hannom saa møgett som rett er aff Lauris Crestenssen, som boede i Holstebro, om nogenne arff, thennom emellom er och geldt.

Item her Niels Jespersen, sogne prest til vor frue kircke i Olborg, breff paa kronens partt aff tienden aff Gundrup oc Nøglinge sogne vdj Flestum herrett liggendes, at beholle vdj trij aar. Datum Kolling tisdagen nest epther sancte Scholastice virginis 1549. Relator mester Pouel Predicant.

Her Per Skram citat Mogens Gundersen i Fierrested oc hans metfølger, som dømme emellom Bodel i Katterup oc Per Tuesen i Søllebiergh, at møde till første almindelige herre dag fore samme dom, som the haffue vdgiffuit.

Iffuer Krabbe citat frue Ingeborg, Per Ebbessens efftterleffuerske och hindes laugewerge for ett marckeskell, som Peder Ebbessenn lodt riide emellom Westløes bye' oc Løghøgh och emellom Østløes bye, att møde mett thett riidemenndс breff oc andre breffue then første mandagh i faste, huor ko. mat. tha er i riigett. 20

Idem citat mester Anders Skouffgaardt, mester Nils Friis oc menige capittell i Wiiborgh for ett breff, som ethers forfedre, prelather oc capittell haffue giffuitt her Nils Krabbe paa nogett godtz y Mønstedt oc for genbreffue, the haffue i samme, oc for nogen bepligttelsse, som samme breffue om bemelder, adt møde samme tiidt.

Item Per Sielgienßen i Lembrup oc Anders Winther i Nesborgh vpreßnings breff for ett vretferdiigt vinde, som thee haffde vondett emellom Christen Jensen, borger i Olborg oc Mauris i Møllegard om nogenne pendinge, som for^{ne} Cresten Jenssen skulle haffue annamett aff bisp Jens aff Fyenn, att skulle haffue friiett for^{ne} Mauris samme Møllegaardt.

Iffuer

Iffuer Krabbe citat mester Anders Schouffgaardt, mester Nils Friiff och menige capitell for en vlouglig skiøde, som frue Marine, som boede i Lundegaardt, haffuer giffuitt thennom paa hindis godtz paa Fuer, tesliigeste for att the icke haffue holtt the breffue, som the haffue giffuitt her Nils Krabbe oc Martthen Krabbe i then sagh, att møde samme tiidt.

Christoffer Andersen paa Jomfrulandt breff ad gratiam paa hans gordt ther paa landit. Cum clausulis consuetis.

Idem en forskrifft tiill Per Hansen, att handt annammer j^c daller aff hannom tiill gordtfestning paa ko. mts. wegne.

Breff tiill Effuertt Bylde, att hand strax skicker hiid tiill Koldinghus — lester rog, thennd ther god er aff thenne nye rog.

Et breff tiill Peder Bylle paa Arhusgardt, att (hand) strax och skicker hiid tiill Koldinghus viij eller x ørne aff the ørne, hand haffuer ther standendes, som ko. maat. tiillhører. Vdj liige maade ett breff tiill Frands Bylde paa Sylckeborig om viij eller x ørne at skicke strax hiid.

21 Om huder, skynd, yster och køckenfet en diel at forscriiffues tiill Helsingøør fran regenskaps slotte oc garde vdj Noriutland. Riiperhus. Alborrighus. Hald. Sylckeborig. Scandelboriig. Arhus gord. Ackier. Koldinghus. Randers gord. Datum Koldinghus torsdagen epther Scolastice 1549.

Bertrum van Anefel citat Eyler Hardenberig paa syn broders Jacob Hardenberigs børns wegne for ij skryn, vdj huilke ther ware klenody oc breffue, huilke ij skryn som Henning van Anefel antworet for^{ne} Jacob Hardenberig beselet, att møde vdj Kiøbenhaffuen mandagen nest epther quasi modo genitj søndag nest komendes.

Vdj lige made steffner for^{ne} Bertrum van Anefell frue Soffy, Jacob Hardenberigs eptherleffuerske oc hiindes børns lagwerie att møde same thidt vdj Kiøbenhaffn.

Brede Randtzov ij søebreffue att løbe fran Flensborg, thett ene indt i Norge att kiøbe furtymmer for synne pendinge, oc thett andett skib att indløbe vdj Bahus leenn effter skibs ladt mett egetymmer, som ko. mat. haffuer giffuitt hannom.

Christoffer Pederssenn, borger i Suinborgh, citat Anthonis Bryske, Werner Suale, Eggertt Henrichssen till Westergaard, Hans Friiss, borgemester och Jyrgenn Kotte, raadmandt, for en dom, som the haffue dømbdt emellom hannom oc Anders Nilssen om en gaardt liggendes i Suinborgh, att møde i Odensse nar ko. mat. kommer først tiidt.

Breff till frue Ingeborg, Per Ebbetzens, att nogen ko. ma. borgere oc wndersotte i Aalborig haffuer beclagett seg for ko. ma., huorledes theres gaarde

gaarde oc grundtt er nederbrott oc hans no. slott. wnnderlagtt till thetz beffestening, oc er icke aff kronens iord ther i byen thennom att wederlegge, saa er h. ko. ma. komen i forffaringe, huorledes Per Ebbesen haffuer ßeg tilholtt nogen iord och abbeldgaardtt paa graabrøders grund, ßigendes ßeg att haffue ther paa ko. ma. breff. Ther for beder ko. ma. hende, att hun inden sex wgger, eptther thette breffs datum regnendes, met hendes wyße bud skicker hues ko. ma. breffue som hun ther paa haffuer, till lenßmanden ther samesteds, att handth kand wiide att rette seg ther eptther, saa frompt lennßmannden met borgemester och raadtt icke aff thes forsømelße forarßages till att skifftte oc diele same iord wnder same ko. ma. wnndersotte, som i ßaa maade haffuer myst theres iordtt.

Ett breff till borgemester oc raad i Aalborg, att Jep Persen haffuer beclagett for h. ko. m., att hand ingen wpreyßning haffuer foett emod then iord, hand haffuer myst till slotzbeffestening, att the therfor warderer same iord, hand myst haffuer, oc mett lenßmanden wdlegger hannom saa møgett iord aff thee wpffyltte graffuer, som laa norder helligestus oc stracktte ßeg neder till slußen.

Tistedtt borgerre ett breff ad gratiam paa theße epther[ne] gaarde och goetzs till therres scolemesters wphold, paa thet att religionen kand saa møgett bedre formeres och bliffue wed magtt, som er først iij pd. kornn aff en gaard i Sørringe, liggendes till Sørringe kiercke, Nis Anderßen iboer. Item iij pd. korn aff en gaardtt i Østrewandtt, Niels Andersen iboer, liggendes till Østerwandtz kiercke. Item iij pd. korn aff en gaard i Tordrup, liggendes till Tordrup kiercke, Chresten Nielsen iboer. Item iij pd. korn aff en gaard i Wang, liggendes till Wang kiercke, Matz Persen iboer. Item iij pd. korn aff en gaardtt i Snestedtt, liggendes till Snested kiercke, Bertell Matzen iboer. Item ij pd. korn aff en gaard ibidem, Lauritz Michelsen iboer, liggendes till same kiercke. Item iij pd. byg aff en gaardtt i Westerwad, Chresten Pallisen iboer, liggendes till Westerwadtzs kierck. Item ij pd. korn aff en gaardtt liggendes till Norskiercke, Nis Thomesen iboer. Item et pd. korn aff en gaard liggendes till Tued kiercke, Chresten Mortthensen iboer. Item ij pd. korn aff en gaard, liggendes till Torsted kiercke, Olluff Chrestensen iboer. Item ij pd. byg, et pd. ßmør aff en gaard i Wisbye, Per Storm iboer, som er aff gille goetzs till ett gille i Tistedtt.

Axell Jwll paa ko. ma. wegne citat frue Jngeborig, Per Ebbeßens, oc hindes lageverge, for en kronens kiøbsteder Sæbye wdj Wendßyßell liggendes, som Per Ebbesen haffuer ßeg mett ßytt kiøbe breff paa Birckelße tilholtt, oc haffuer thett berett, att were Birckelßes tilleggelße. Desligeste for en gaard kalles Tomstrup, oc i Winßyßell liggendes, som hand i lige mode haffuer ßeg tilholtt mett wrett, som hand meener. Att møde i Kiøpnehaffnn onsdagen post quasimodogenitj først kommendes.

Jep

Jep Thommesen i Munckøgaard beclager heg, att hans høstrues brøder Jes Persen i Smeshaffue oc Eske Persen i Mølgaardtt att thee haffue skiøde breff paa therres bunde goetzs, oc lyder same skiøde saa well paa hans høstrue som paa thee andre, oc dog holler hannom hans høstrues lod oc deell for, att landtzdommeren helper hannom loug oc rett. Cum claushulis conhuetis.

A. Iwll paa ko. ma. wegne citat Chresten Jensen i Temmerby oc andre kiercke werger till Temmersbye kiercke, som then tiid kiercke werie ware till for[ne] kierck, for en klock, som thee fordrestet thennom till att forkomme oc stiellede fraa for[ne] kiercke mett wrett, att møde torsdagen post quasi modo genitj i Kiøpnehaffnn

Hans Hugger, borger i Koling, schall haffue ko. mats. wpreyhning for en quinde, som hand belaa her i byen, wed naffuen Anne, och haffuer wptingett till Iffuer Krabbe paa ko. ma. wegne.

Henrick Tyggesen, borger her i Koling schall —.

Item Høstrue Karine i Hiemerumgardh skall haffue breff, att hun haffuer beuist for ko. mtt., at hun haffuer nogen loed oc deell liggendes vdj Hiemerum herret i Nørre Jutland, som beløbber seg xiiij skr. kornn, oc at hun vor ett vmøndiigt barnn wdj neste forgangne feygde, ther samme bonde gotzs bleff forbrot til off oc kronen, thaa haffuer ko. mtt. aff synnerlige gunst 24 vnt oc giffuet hinder same hindes bonde gotzs egen, som skyller xiiij skr. korn.

Her Mogens Gyllenstern[1]) till Fultofftt citat Knudtt Gyllenstern till Thym, her Per Skram till Brup, Tage Tot till Erisholl um, Jens Brae till Hammer, Korffitzs Wulffeld till Korbylle, Lauge Wulffstand, Jens Wulffstandtt oc Erick Knudtt for viij gaarde, som i haffuer annammett eblantt Jep Tordhens goetzs wtj Skone liggendes, [och thee holler her Mogens samme goetz for][2]), som handtt meener mett wrett, att møde i Kiøpnehaffnn mandagen post quasimodogenitj søndag først kommendes.

Laug Broch en beffaling till Knud Gyllenstern till Bosborg, Eyller Lycke till Torp, Albrett Skeell till Hammelmohe, Oluff Glob till Worgaard, Hans Lycke till Haffuennø, Jens Marquardsen till Lendisholl m, sandmend haffuer giortt marckeskell emellom Braagaard oc Fielle gaard, emellom Hiørne gaard oc Skiørnne, emellom Nyholl um, Kragehede oc Hyrbye lunds marcke, om thet er giortt rett eller ey. Sameledes er ther trette emellom hannom och Christoffer Gøy om en mølle, liggendes wed Braagard, huad same mølles rette tiilleggeles bør att were mett rette eller ey.

Pouell Crestenssen, borger i Aalborgh, en forscrefftt till the iij landtz-dommere, att the hielppe hannom rett aff biscop Styge Krumppenn for en gaardt oc eyendom, som handt kiøffte aff hans hustrue fader och ingenn betalinge fick ther for.

(Fortsættes.)

[1]) Ovenover: Her Claues Bilde. [2]) Udstreget.

XIX.

Bidrag til Astronomen Tyge Brahes Historie.

Meddeelte af F. R. Friis.

1.

Om Salget af Knudstrup.

Otto Brahe til Knudstrup, Danmarks Riges Raad, der i nogle Aar var Befalingsmand paa Helsingborg Slot, døde her den 9 Mai 1571, i en Alder af noget over 53 Aar, og blev begraven i Kaagerød Kirke[1]). Hans to ældste Sønner Tyge og Steen have maaske i Forening arvet Knudstrup; idetmindste skrives Steen Brahe allerede til Knudstrup den 10 Januar 1572[2]). Det er bekjendt, at Tyge senere solgte ham sin Andeel af Gaarden; men om dette Salg har man dog hidtil neppe vidst synderlig andet, end hvad der kan sluttes af det bekjendte Brev, som Tyge Brahe efter sin Bortreise fra Danmark skrev til Christian den Fjerde, og Kongens meget unaadige Svar derpaa[3]). Tyge Brahe yttrer i Brevet til Kongen, at det var de store Bekostninger, han havde gjort til Astronomiens Fremme, der nødte ham til at sælge sit fædrene Gods, og saaledes forholder det sig uden Tvivl ogsaa. Men der er dog endnu et Par Omstændigheder, som maa nævnes. Allerede i Aaret 1591 begyndte han at yttre Utilfredshed med Forholdene i Danmark[4]); hans store Beskytter, Cantsleren Niels Kaas døde den 28 Juni 1594, og Nødvendigheden af at forlade Danmark blev nu snart sat udenfor al Tvivl[5]).

Det i flere Henseender mærkelige Originaldocument, som her skal anføres, tilhører Hr. Prof., Etatsraad N. C. L. Abrahams, not. publ. i Kjøbenhavn, og er af ham velvilligen blevet overladt mig til Afbenyttelse. Det er skrevet paa Papir. Ved Siderne af Ditlev Holks Navn sees to runde Huller, som Spor af to bortskaarne Segl. Rimeligviis har det ene Segl været Tyge Brahes og det andet Ditlev Holks, og Pladsen tilhøire været bestemt til den i Slutningen af Documentet nævnte Eske Bildes Underskrift og Segl. Documentet lyder saaledes:

Jeg

[1]) C. G. Brunius, Historisk och arkitektonisk beskrifning öfver Helsingborgs kärna (Lund 1845, 4to) S. 45, der anfører Gravskriften over Otto Brahe og hans Ægtefælle Beate Bilde der døde den 18 October 1605, i hendes Alders 79 Aar. Af Monumentet over dem haves en Tegning (af Magnus Petersen) i det oldnordiske Museums Archiv. En mindre Afbildning af Monumentet findes i et Skrift, som er udgivet af — en fremmed Reisende, nemlig: „One year in Sweden, by Horace Marryat" Vol. 1. p. 122.

[2]) I et Brev af denne Dato, som findes iblandt danske Adelsmænds Breve i det store kongelige Bibliothek, omtales den Rang, der skal tillægges Steen Brahe til Knudstrup. — Ifølge Thomas Wegners Ligprædiken over ham (Kjøbenhavn 1621, 4to fol. C.) var Steen Brahe født paa Gladsaxe i Skaane 1547, St. Thomæ Dag før Juul (den 21 December).

[3]) Danske Magazin 2, 327—30, 336—39.

[4]) Danske Magazin 2, 269.

[5]) Danske Magazin 2, 283.

Jeg Tygge Brahe thill Knudstrup, kienndiß och giør witterligt for alle med thette mitt obnne Breff, att effter som Jeg nu haffuer Soldt och Skiødt till min kierre Broder Erllig och Welbyrdig Manndt Steenn Brahe till Knudstrup Min halffpart aff Knudstrups Hoffuittgaardt och grund, Och Jeg mig dog ther hos forbeholldett, att maa och skall ald min Liffstiid schriffuis och kalldis aff samme Knudstrupgaardt, Liige som Jeg giorde, førenndt Jeg thennd affhenndt och soldt haffuer, Eptherthi thennd hafuer Werett min Federnne gaardt, och mig arffueligenn thillfaldenn som min Rette Sedegaardt, Saa beplichter Jeg mig dog med thette Breff, att enndog Jeg baade selff schriffuer och kaller, och aff anndre, huem som heldt (sic) thet Were kannd, mig lader schriffue och kalle, aff for[ne] Knudstrups gaardt, att thed alligeuell icke skall komme for[ne] min kierre Broder Steen Brahe eller hanns Arffuinge thill Hinder eller skade i nogen maade. This till ydermere Vidnisbyrtt haffuer Jeg trøgtt min Signete her neden for thette mit obne breff, och mig met egenn hannd Vnnderschreffuit, Och Wenligen ombedett Erllig och Wellbiurdige Mænndt Dethleff Holck thill Høygaardt och Eske Billde til Ellinge, thette breff med mig thil Vidnisbyrtt att besegle. Giffuit Vdj helsingør Thend x Augusti Anno M. D. Lxxxiiij.

Thyghe Brahe (L. S.) Egen hand. Dettleff Holck (L. S.) Egen handtt.

2.

En Retfærdiggjørelse for Manderup Parsbiergs Forhold.

An den Churfürsten zu Sachsen, Datum Copenhagen den 4 May Anno 1602.

Wir Christian rc. Hochgeborner furst, freundtlicher lieber Vetter. Wir mogen E. L. freundtlich nicht verhalten, daß unß der Ernuest unser Reichs Rath, Ambtman auf Aleburgk, und getrewer lieber Manderup Parßberg vndertähnigst berichtet, wie unlangst einer E. L. Professorn zu Wittenbergk, Johannes Jessenius genant, eine **Orationem Funebrem** vber seligen Tycho Brahen (so alhie in vnnserm Reiche bürtig gewesen vnd vnlangst zu Prage Todeß verschieden) gehalten vnd in offenen Drugk außgehenn laßen, worinn er vndter andern nachfolgende Wort gesetzet: **Neque etiam corporis hunc destituit honor atque decus, erecta statura firma et virilia latera, facies decora et aperta, quam ante annos triginta Rostochii quidam noctu ausu prorsus sicario læsit, vestigio ad mortem usque semper conspicuo**[1]). Nhun wehre es zwar woll ann deme, daß er, Manderup Parßberg, alß

[1]) Ordene findes i Ligtalen i Gassendi Vita Tychonis Ed. 2. p. 233. — Ligtalen var først udkommen i Prag 1601.

alß er in seiner Jugent zu Rostogk studiret, von ermeltem seligen Tycho Brahen, so dahmalß auch ein mutiger iunger Gesel vom Adel vnd Student gewesen, wie sie an einem orth beyde zu Tisch gangenn, auf einen Abendt wehre außgefordertt wordenn, deme er dann gefolget, vnd alß sie sich beide redlich für der faust geschlagen, sich begeben, daß er, Tycho Brahe, im Angesicht verwundet wordenn vnd den schaden, dessenn inn obgedachter **Oration** erwehnet wurde, empfangenn hette. Daß eß aber anderß, alß redlich für der faust, oder **ausu sicario** geschehen, wehre ihme sein lebenlanng biß zu dieser Zeit, von keimande zugemessen wordenn, Sonderen dieweill eß aufrichtig vnd redlich vor der faust geschehen, wehren sie mit einander alßbald darauf vertragen, hernachher auch, so lange er gelebt, gute freunde gewesen, vnd dieser schade von vielgemeltem Tycho Brahenn bei seinem Leben, oder iehmands der seinigen zuuor oder hernach, niemalß im geringesten geeiffert wordenn. Vnnd keme ihme, alß einem ehrlichen Manne, nicht wenig schmerzlich für, daß er ietzo vernhommen, wie dessenn mit solchen ehrenrurigen schmehworten vonn dem angedeuteten Professorn in seiner **Oration** so offentlich außgegossen vnd in drugk gesprenget wehre, Dan obschon sein Nahmen darin nicht außdrugklich genennet oder gesetzt, So wehre dannoch dieses, das er, Manderup Paßberg, der iehnige gewesen, der Tuke Brahen im Angesicht verwundet, vielen Leuten so woll außer alß innerhalb unsers Reichß vnd Lande bewust, vnd er selbbs wehre eß nicht inn abreden. Wan aber die vmbstende, wie sichß zugetragenn, einem iheden nicht allerdinge bekant sein mochten, vnd nuhmer diese **Oration** bei vielen ein seltzameß nachdenken gegen ihm verursachenn konte, beuorauß wan er solche **diffamation** vnd **Iniurien** auf sich vnuerantwortet ersitzen ließe, So hette er sich nicht unbillig über denselben Professorn, alß einen offentlichen **Diffamanten**, zum hogsten zubeschwerenn, vnd diese vnwarhafte auflage, alß ein erlicher Man, mit geburlichem ernste zueiffern hette, mit vndertähnigster bitte, wir geruheten gnedigist E. L. solche gelegenheit durch dieß vnser Königlichs Schreiben nicht allein zuerkennen zugeben, Sondern auch bei dero eß dahinn zubefodern, damit E. L. bei ihrer Vniuersitet zu Wittenbergk die beschaffung zuthun geruhen mochten, daß der vielangeregte Professor solcher seiner vnbesonnenen **Diffamation** halben (die er in offentlichen Drugk gegebenn, vnd darumb nicht laugnen, aber inn alle ewigkeit nicht darthun oder erweisenn kan) zu geburlicher straffe gezogen, auch dahinn gehalten werdenn mochte, daß wie er offentlich durch seine gehaltenne vnnd in drugk publicirte Schrift vnd **Oration** ihnen, vnsern Reichß Rath, an seinen ehren boßlich angegriffen, er ihme auch also durch ein ander publicum scriptum, doch seiner Person oder Namenß weiter nicht, alß in der gedrugten **Oration** geschehen, zugedencken, einen wiederruf thun vnd ihn dieser unwarhaftigen auflage dadurch wiederumb benehmen moge.

Wann

Wann wir nhun dieses vnsers Reichß Rathß suchen vnd begerenn vor billig erachten, vnd ihn, daß er, alß ein vornehmer adelicher erlicher Mann, diese zur vnschuldt ihnn zugemessene wordt, eiffert, gantz und gar nicht zuverdengken, Ihme auch darin die genedigste handt zubieten vnß schuldig erkennen, alß haben wir ihm dieß vnser Königlich schreiben an E. L. gnedigst mitzuteilen nicht vndterlassen wollen, Vnnd bitten demnach E. L. freundtlich, die wolten sich darauf gudtwillig bezeigen, vnd wie von vnserm Reichß Rath gebetten, bei dero Vniuersitet diese gnedigste verordenung anstellen, daß der oftgedachte Professor in geburliche straffe genommen, auch durch ein ander publicum scriptum seine obgesetzte wordt wiederruffen, vnd ihn, vnsern Reichß Rath, iedoch seiner person weiter nicht, alß in der **Oration** gescheen, zugedengken, dieser auflage vnd alles vngleichen verdachts bei Menniglich benehmen musse. Solchß, zu dem eß an sich selbst billig, sein wir vmb E. L. hinwieder freundtlich zubeschulden erbottigk, dero wir auch ohne daß zu besondern freundtschaft vnnd allem gutenn iederzeit willig vnd geneigt, Dat. rc.

(Registranten der Ausländischen Sachen von den Jahren 1602—4, fol. 60b—62, i Geheime Archivet.)

3.

Tillæg til Fortegnelserne over Tyge Brahes Disciple.

I Danske Magazin IV R., 2 B., 32 har Hr. Pastor H. F. Rørdam meddeelt en Fortegnelse over endeel af Tyge Brahes Lærlinge og Medhjælpere efter en gammel Optegnelse i Msc. Ny kgl. Saml. 743 fol. i det store kongl. Bibliothek. Denne gamle Optegnelse, hvis Forfatter ikke har anført sit Navn paa den, er uden Tvivl skreven af en Johannes Aurifaber, om hvem man iøvrigt Intet veed. Tyge Brahes haandskrevne Observationer, der ligeledes findes i det kongl. Bibliothek, ere skrevne deels af Tyge Brahe selv og deels af hans Medhjælpere, og da Navnene paa enkelte af disse sidste af og til findes anførte, kan man saaledes undertiden udfinde, hvem en eller anden i Manuscripterne forekommende Haand tilhører. Sammenligner man nu den omtalte gamle Optegnelse med Tyge Brahes skrevne Observationer for Januar 1590 (Msc. gl. kgl. Saml. 312 fol.), hvor man læser: „Die 16 Januarii Mane observabat Joes Aurifaber declinationum" etc., „Die 19 Januarii vesperi Anno 90 observabantur diametri stellarum, quæ sequuntur, per Aurifabrum" etc., saa overbevises man let om, at begge Dele ere skrevne med samme Haand. Denne Haand forekommer af og til i Observationerne, idetmindste fra 2 November 1588 indtil henimod Slutningen af Aaret 1591. Johannes Aurifaber nævnes i Cometobservationerne under 5 November 1585[1]).

Til

[1]) Tychonis Brahe Dani Observationes septem Cometarum, ed. F. R. Friis (Hafniae MDCCCLXVII) p. 63—64.

Til Fortegnelserne over Tyge Brahes Disciple kan endnu føies nogle Navne.

Paul Wittich var hos Tyge Brahe i Aaret 1580, men kun i nogle Maaneder[1]).

Georg Ludvig Frobenius, f. 1566, var i nogen Tid hos Tyge Brahe, derefter Hovmester hos Rantzau i Wandsbeck, og fra 1600 Bogtrykker i Hamborg, hvor han døde 1645[2]).

Johan Isaksen Pontanus var i 3 Aar hos Tyge Brahe paa Hveen[3]).

Melchior Jostelius var hos Tyge Brahe 1599, og blev senere Professor i Mathematik i Wittenberg[4]).

Ambrosius Rhodius var Tyge Brahes Medhjælper i Prag og blev senere Professor i Wittenberg[5]). Han døde 1633.

Simon Marius (eller Maier, f. 1570, † 1624) studerede Astronomi hos Tyge Brahe og Kepler i Prag, derefter Medicin i Padua og var fra 1604 Hofastronom hos Markgrev Georg Friedrich af Brandenburg-Anspach[6]).

Endelig kan bemærkes, at Peder Jacobsen allerede omtales ved Observationerne for 15 Marts 1578[7]), og at Gellius Sascerides omtales paa en i høi Grad anerkjendende Maade i et utrykt Brev fra Tyge Brahe til Joachim Camerarius, dat. Uraniborg den 21 October 1590. Den berømteste af alle Tyge Brahes Medhjælpere var imidlertid uden Sammenligning Johannes Kepler.

1) D. Mag. 2, 210. Sml. Obs. sept. Com. p. 29—30.

2) J. C. Poggendorff, Bibliographisch-literarisches Handwörterbuch zur Geschichte der exacten Wissenschaften 1, 809. — Haandskrifter af G. L. Frobenius findes i det store kongl. Bibl. i Kjøbenhavn (Gl. kgl. Saml. 320—22 fol.).

3) N. M. Petersens Literatur-Historie 3, 411.

4) Gassendi Vita Tychonis Brahei Ed. 2 p. 159, 230; Astronomie par La Lande 3 Ed. T. 1. p. 156.

5) Om Ambrosius Rhodius hedder det bl. A. i Kepleri Opera omnia ed. Dr. Ch. Frisch Vol. II p. 834 not. 47: Rhodius eodem quo Keplerus tempore Tychonem in calculis adjuvabat; ipse dicit se in literis ad Keplerum datis „Tychonis ministrum olim fidelem" et alio loco: „Tychoni et libenter et fideliter ad annum inservivi non facta justissima compensatione". Sml. Jöchers Gelehrt-Lex. 3, 2050.

6) Poggendorff 1, 54. — Et Manuscript af Marius, „Narratio de Cometa anni 1596" findes i det store kongl. Bibliothek, Thottske Saml. 819, 4to.

7) Msc. Gl. kgl. Saml. 1825 4to og 310 fol. under 15 Marts 1578: „Hæc observavit Petrus Jacobi per Sextantem". (See om ham endvidere Fortalerne til hans Astrologie, udgivet paany 1865).

XX.
Smaastykker.

1.
Tre Breve om Bisp Johan Jepsen Ravensborgs sidste Sygdom og Opladelse af Roskilde Stift til Lage Urne. Februar 1512.

1.

Ethers nades hogmectighed myn ydmige, vellige, vnnerdanige, plictuge oc troæ tieneste altid kerligen forsendt met Gud. Kiere nadige herræ, som ebers nadhe well vittherligt ær, at ieg vti lang tid haffuer stedzæ wæret wed myn sotthe seng, oc kenne Gud, at ieg en nw dauligen ær, oc haffuer altid hobes til thenne dag, at thet skulle worde bedræ mett megh, tha effther thii at ieg fornwmmer, at thet ganske føghe bedres mett megh, suo at ieg huerken kan eller trøster meg tiill at giøre sticktet, ebers nade oc righet slig tiænneste, som wed bøør, haffuer ieg effter thii ord, som ebers nadhe meg tilforne vti myt capitels i Roskilde nærwærelsæ foregiffuet haffuer, offuerweyt then hellige kirckes gaffn oc bestand, suo at ieg acther vti fremtyden met thet alle førstæ at wplade heberlig mand doctor Laghe Vrnæ sticktidt, som ieg nw haffuer, met swo skiell oc vilkor, at ebers nadhe will thet sambtickæ, som mig inthet twil at ebers nadhe io giør. Thii at mig hobeff at han ær sticthet, then hellige kircke, ebers nade oc righet tiill nytthe oc gaffn, suo at han oc besyrffuær meg vti myn liffs tid at holle myn staedt met, oc wij ther om tiill endes worde. Kenne Gud almectigste, at thet haffuer ingen anden giffuet mig vti hwæ oc synd vden Gud i Hemmerige, sanctus Lucius oc suo som meg nw ther tiil mett aff myt egit synd forregiffuet ær etc. Kiere nadige herræ, werdes eber nadhe her wthinne fortenckt at wære, scriffuendes meg ebers nades welie oc gode suor her poæ tiil baghe igen; ther retther ieg meg altid gernæ effther. Ebers nades hogmectighets staet, siell oc liiff Gud oc sancto Lucio befallindes. Ex Hiortholm ipsa dominica proxima ante purificationis anno etc. xij.

Ethers nades ydmige oc tro capellan

Johann Jeipsen biscop
i Roskille.

Udskrift: Excellentissimo principi ac potentissimo domino domino Johanni, Dei gracia Dacie, Suecie, Noruegie, Sclauorum Gottorumque regi, duci Slesuicensi, Holsacie, Stormarie et Ditmarcie, comitj in Oldenborg et Delmenhorst, domino meo metuendissimo.

Original paa Papir med Levninger af Seglet.

2.

2.

Kiere herre och fader, som i off nw met ether scriffuelse till kende giffue, ati ffore ether siwdom oc skrøbelighed skyldh acte met Gudz hielp vdi fremtiiden att oplade off elskelige docther Laghe Vrne, wor kiere sønns canceler, Roskilde biscops stiigth etc., tha mwe i wiide, ath wii ære till fredz oc gerne see, ati met ether capitell vdi Roskilde giøre ther om met hannem strax met aller første en endelig ænde, dog ath thet swaa beskickes, at wii oc riiget fange vdi thenne tilkommende sommer then thieneste aff samme stickth mod waare oc riigens fiender, som thet segh bøør, thii at wii formercke kunde, ath thet ey komme will till naghen bestandeligh ende mellem the Swenske oc off, epther at the icke møth haffue paa the twenne leyder, wii thennom nw tilforen giffuet haffue. Forhopendes, at han met Gudz (hielp) off, kircken oc riget nyttigh bliffuer. In Christo valete.

Originalt Udkast paa Papir.

3.

Ethers nades høgmectighed myn ydmige, plictuge, vnnerdanige oc troæ tiæneste altid kerligen førsendt mett Gud. Kiere nadige herræ, som eder nade wel vittherligt ær, at ieg tilforn haffuer ladet verffuet til eder om thii pantt oc clenodiæ, som then gamble myntæmæster haffde aff megh, oc ieg vdsætthe, then tid ieg war i Engeland poæ eders nades vegnæ, oc tæff forwden lontæ ieg syden j^c rinske gillen aff hannem, tha werdes at wide, at ieg war effter hans død offuer regenscab met hans batther om samme panth, oc hues ther aff betalet bleff drages meg icke tiil mynnæ. Sammeledes lod ieg oc siden doctor Peder, mester Jens Biltzæmand oc her Cristoffær side offuer regenscab mett hennæ poæ mynne vegnæ om for^ne clenodiæ, suo at ieg wed at ther ær fuldt betalet aff, oc formoder ieg, at thet ær icke vden iiij^c marck, som igen stander, bode fore clenodiæ oc breffuenæ, oc formoder ieg at ther findes theres eget register hoff for^ne clenodiæ poæ hues som betalet ær ther aff. Kiere nadige herræ, tha som eder oc vittherligt ær at ieg ligger stedzæ wed myn soættæ seng oc wille ieg nødigt bort døø før thii finge theres igen, som vndsættæ meg met samme panth, oc Gud kænne at ieg icke vdsettæ thennem for myn egen schildh men i eders nades verffue oc tiænnestæ, beder ieg eders nade ydmigeligen ati vele wære her vti fortænckt suo at ieg kunnæ fange for^ne clenodiæ igenn oc antuorde huær syt igen, som eders doctor mester Bertrwm oc thenne myn capellan mester Nielff eders nade ydermere poæ mynne vegnæ ther om berettæ kwnnæ. Kiere nadige herræ, ieg haffuer taledt mett ffrw Margretæ suo at hun haffuer wpladet thet panth, hwn haffuer vti Ystæde, som løber iiij^c marck, fore

fore samme clenodiæ; hues forne Øzstæde panth mere løber en myn gield, tha hobes meg tiil eder nade ati gøre meg fullæst ther fore, thij at ieg scall giøre ffrw Margretæ ther fwllest fore. Kiere nadige herræ, forne eders doctor mester Bertrwm trøster sig til oc haffuer loffueth at hielpe meg aff thenne store siwge oc kranckhed, som ieg nw haffuer, thii beder ieg ydmigeligen ati wele verdes at tilstæde fore myn fattige tiennæste schild, at han mottæ bliffue hoss meg tiill nogen tyd, thet længstæ eders nade hannem ombære kan. Kenne Gud almectigste, ieg leffde gernæ en lenger oc beydra myne synder oc nest Gudz hielp giøre noget godt ydermere en ieg her til giort haffuer. Verdes eders nade vti forne myne verffue gunsteligen fortænck at wære, thet vil ieg altid ydmiligen fortiænnæ. Eders nades statt, siell oc liiff Gud oc sancto Lucio befallindes. Ex Hiortholm ipso die Blasii martiris anno etc. xij.

Ethers nades ydmige tiennære oc tro capellann Johann Jeipsen, biscop vtj Roschillæ.

Udskrift: Excellentissimo principi ac potentissimo domino, domino Johannj, Dei gracia Dacie, Suecie, Noruegie, Sclauorum Gottorumque regi, duci Slesuicensi, Holsacie, Stormarie et Dytmercie, comitj in Oldenborg et Delmenhorst, domino meo metuendissimo.

Original paa Papir med Levninger af Seglet.

2.

Kongebrev om nogle Præster i Kjøbenhavn, som ere løbne fra Præstø Kloster. 6 Maj 1512.

Hanss, met Gudz nade Danmarcks, Sueriges etc. koning, hertug i Slesuig, Holstenn, Stormarn etc.

Vor gunst tillfornn. Vidt, at oss elskelige her prier her vdi Prestøcloster haffuer berett fore oss, at han acther igien at hente noger prester aff Kiøpnehaffnn, som ære her aff closteret emod hans minde. Bethe wij teg oc vele, at tw lader thiine swæne wære hannem behielpelige oc følge hannem eller hans visse bud met same prester hiid till closterit, swo hannem ther paa intthet hinder eller forfang skeer, och lad thet ingelunde. Befalendes teg Gud. Screffuit vdi Prestøø closter sancti Johannis dag ante portam latinam aar etc. mdxij. Vnder wort signet.

Udskrift: Oss elskelige Esge Bilde, wor embitzman paa Kiøpnehaffn.

Original paa Papir med Levning af Seglet.

3.

3.

To Breve fra Biskop Lage Urne til Kong Christiern II om dennes Hylding og Kroning. 21 Maj og 3 Juni 1514.

1.

Fidelis obsequij promptitudinem cum felicissimo regnorum incremento. Høgboren oc høgmectigste første, kereste nadigste herre. Meg vor sende i afftes hiid aff Køpenhaffn twenne breffue fra koningen aff Engeland, huilke ieg oc forsender her nw ingeluct̄he till eders nade, thæ lyde met foo ord bode eenss, att hanss nade wider meg tack, at ieg gaff hanss herold nw i siste herredage trøst oc hoff, at eder nade wille bliffue i brøderscabff, forbund oc confederatz met samme koning etc., oc begerer ther fore end nw, at ieg sammeledes will hielpæ thete hanss sendebud hoff eder nade vti thæ ærende hand haffuer at werffwe. Will ieg nest Gudz hielp were hoff eder nade betymeligen effter pintze hellige dage oc tha handle met eder nade om thenne scriffuelse oc andre erinde eder nade ligger macht poo. Meg tyckes thet kand icke skade at eder nade forholler samme bud aff Engeland, indtill eder nade forsambler Danmarckes riges raad. Tyckes meg nadige herre at weræ raadeligt, eder nade lader seg hylle vti Loland oc Falster betimeligen før end herredagen begynnes, effter som eders nades herrefader oc andre fremfarne koninger i Danmarck, Gud almectigste theres siæle nade, haffue altiid giort. Cum hiis sit regia vestra celsitudo altissimo Deo et sancto Lucio martiri feliciter commendata. Ex curia Swenstorp dominica rogacionum anno domini mdxiiij.

Humilis capellanus Lagho Vrne episcopus Roschildensis.

Udskrift: Illustrissimo et inuictissimo principi et domino domino Cristierno, Dacie, Suecie, Noruegie regi electo, duci Slesuicensi, Holsacie, Stormarie et Ditmercie, comiti in Oldenborg et Delmenhorst, domino meo graciocissimo.

Original paa Papir med Levninger af Seglet.

2.

Fidelis obsequij promptitudinem cum felicissimo regnorum incremento. Høgboren oc høgmectigste førstæ, kiereste naduge herre. Jeg fick vtj dag scriffuelse aff hertugens gard aff Mechelborgs etc., huilken ieg nw sender ederss nade, ock bwdet, meg hænne førde, giffuer seg oc tiill Køpnehaffn at tage herberre tiill samme seelskab. Wille ederss nade verdes then wnge førstæ tiill hederss oc lade ederss nades slottscriffuer fly hannom ett godt oc qwæmpt herberre vtj byen, om ederss nade saa tyckes, oc vndne them eders nades leyde, som

som thee begiere vtj myt breff aff ederss nadhe; ock tyckes meg godt wære, at leyden lyder poæ cancellerenn oc hanss seelskab. Etherss nade wille oc werdes att forscriffue tiill ederss nadess æmbetzmend poæ Nikøping, Wordingburg, Triiggeuelde oc Køgæ, at thee forde oc fremme them met wognæ oc anden foorelse tiill thet bæste. Ellir ederss nade tyckes at then vngæ førstæ, end dog hand seg dyll, skulle anderledes vndfanges. Etherss nade wed well selff, at thee førstær aff Mechelborgs ere ederss nade oc ederss nades riige velwelliigæ ock bewiisde ederss nades sendebud nw stoor ære. Well ederss nade werdes at lade antuorde theres bud Reymer Passow samme leide breff. Myn capellan kom hiem aff Landthornygen oc talede ther met en hertugens secreter aff Pommern, hwess hand ther forfoor well ieg selff vnderuise ederss nade. Cum hiis sit regia maiestas vestra altissimo felicissime recommendata. Ex Roschildia vigilia pentecostes anno etc. xiiij, nostro sub signeto.

V. r. maiestatis

humilis capellanus Lago Vrnæ, episcopus Roskildensis.

Udskrift: Serenissimo principj ac potentissimo domino, domino Christierno, Dei gracia Dacie, Suecie, Norуegie regi electo, duci Slesuicensi, Holsacie, Stormarie et Ditmercie, comitj in Oldenborg et Delmenhorst, domino suo graciosissimo.

Original paa Papir med Segl.

Paa en vedlagt Seddel:

Kere n. herre. Ether nade verdes ath rettæ segh effther, ath eder n. skall begynne at faste po onsdagh neskkommendes och taghe thet verdughe sacramente po søndagh trinitatis etc.

Item ether nade retther segh effther en krone, eth konningligt swerd och en spyer; thet annet i kirken skall were, thet will iegh bestillæ.

Item koreth skall wære draghet met gulden styckæ och flowell och siden styckæ.

Jeg will nest Gudz help wære hoss ederss n. poo torsdagh eller om ederss nade behøffuer myn tienestæ før etc.

V. m^{tis} r.

Lagho capellanus.

4.

4.

Tingsvidne fra Salling Herredsting om hvorledes Horne Bys Jorder vare delte. 17 December 1555.

Wy eptherscreffne Hans Jensßen i Wøstorpe, herretsfogett i Sallingherrett, Mattis Mulle i Espe, Hans Spurrj i Wanthinge, wy gørre witthérlicktt for alle mett thette wort opne breff, aar etc. mdlv tiisdagen førre sancte Tommis dag modt iull paa Sallingherret tiingh tha wor skickett for oß oc mange danne mendt flere, ßom then dag Sallingherret ting ßyøgtt haffde, ærlig oc welbyrdig mandt Ebbe Munck tiill Fiellebro, bedes om ett tings wynne aff viij trofaste danne mendt som worre Niels Persßen i Agorpe, Anders Rimßnier i Broby, Søffren Nielssen i Aastorpe, Per Tagesßen i Heden, Nis Morsßen i Tørniinge, Hans Rasße ibidem, Lauris Mattssen i Olstedt oc Per Hanssen i Gesterløff, huilcke viij trofaste dannemendt ther alle sambrectelig wynnitt paa theres gode tro oc rette sanhedß ordt, att the ßamme dag sannelige ßoge oc hørde paa for^ne^ tingh, att Per Aastriidtssen i Horne wynnett, att ther haffuer verriitt otthiinger paa Horne marck, helle oc halluff otthiinger. Att spurde Hans Jenssen Horne mendt, ßom tha tiill stede wore samme tiidt, om nabo laa hoß annen i otthiinger; tha saude the ney, att the laa icke hoß hyn annen, ßom the bo i by ßammen, for thy ßomme laa i Horne oc ßomme paa Bøden, oc the haffue otthiinger ßammen, oc bode mendens huß tofftte laa wedt Horne by. Att spurde Hans Jensßen Horne mendt om otthiingerne haffuer werrytt lige brede oc giffuit lige møgitt till langiille; ther tiill suorritt Horne mendt, att the haffue werritt liige brede, tho halluff modt en hell, tha haffue the verritt liige brede. Liige ßaa vynnit oc Per Ploff, Per Huidt, Per Staffenssen, Jep Ploff, Jep Kock, Per Lauerssen, Hans Lauerssen wden byen, Hans Lolle, Poell Lang, Oluff Knudtssen, Hans Hanssen i Kircke ballj, oc syden the andre Horne mendt, som tha tiill stede worre; oc wor her tingsteuffninger innen tinge oc hiemlitt, att lodß eyerne vorre alle loufflig kallitt tiill thette wynne. Att thet ßaa gick oc foer som forscreffuit staar, tiill ythermere wynnisbyr trycke wy worre indzegle neden paa thette vort opne breff, giffuit aar oc dag ßom forscreffuit staar.

Original paa Papir med tre Segl.

Danske Magazin,

Fjerde Række.

Andet Binds fjerde Hefte.

XXI.

Ligstenen i Krypten i Lunds Domkirke over „Biskop Herman".

Meddelt af P. G. Thorsen.

Dette anselige og smukke Gravmæle, der er saa rigt udstyret med Indskrift og meget i Sten udført Arbejde, er vistnok det ældste i sin Art fra den tidligere danske Middelalder. Bogstavernes Form, og saavel Beskaffenheden i det hele af den omhyggelig udhuggede Figur, som særskilt af flere af Enkelthederne, have den Karakter, der tilhører Mindesmærkerne fra det 12te Aarhundredes Midte. Det udhuggede Billede fremstiller en Mand i fuldstændig Bispeskrud, men til det, som Billedet saaledes med Sikkerhed udviser, (thi Abbeder som vare „infulati" — og i Dragt vel vilde ligne en Biskop — fandtes vist ikke her allerede dengang), føjer Indskriften kun Navnet. Skjønt denne er lang, er det nemlig dog blot Begyndelsesordene „Presulis Hermanni", der ere af historisk Indhold, i det alt det øvrige er fromme Ønsker for den Afdøde. „Presul" har ikke nogen aldeles bestemt Betydning, men bruges i Almindelighed til at betegne „Biskop", og svarer derved til Billedet med Bispedragten paa Stenen. Spørges der imidlertid, hvem Biskop Herman var, over hvem altsaa Gravmælet er, saa kan der ikke ligefrem svares derpaa. Indskriften — i det mindste som den nu er — angiver intet derom; vel er der et Hul i den efter „Hermanni", skjønt den ellers er vel bevaret og tydelig, dog er det ikke rimeligt (om det end er muligt), at den just der skulde have indeholdt noget nærmere om Manden. Men i høj Grad i Øjne faldende er det alligevel, at Gravmælet, ihvorvel det er over en Mand, som egentlig ej hørte Stedet til, er kjendelig udført med en saa kjærlig Omhu og Pietet, at den ikke let kunde vises større, hvis det skulde have været til Amindelse af Kirkens øverste Mand paa Stedet. Det maa imidlertid indrømmes, at der ikke med Nødvendighed ligger noget Udtryk af Pietet i Meddelelsen fra Samtiden i „Necrologium Lundense" om, at „Episcopus Heremannus" døde en XVII. Kal.

Kal. Febr.; ligesom ikke deri at „Herimannus Slesvicensis“ nævnes der iblandt „Episcopi“, som havde været „huius congregationis canonici“; og endelig heller ikke deri, at „Herimannus Slesvicensis“ var iblandt de Biskopper, som vare tilstede ved Domkirkens Indvielse 1ste Sept. 1145, — Dødsfald anføres nemlig i Hundredvis, mange Bisopper fandtes iblandt hine Canonici, og der var ligeledes flere navngivne Bisopper nærværende ved den nævnte Indvielse. „Liber Daticus Lundensis“, saavel den ældre som den yngre, nævner ogsaa „Heremannus Slesvicensis“ imellem hine „episcopi-huius congregationis canonici“, men uden at tilføje ellers det allermindste. Forsaavidt synes der at mangle noget i disse Efterretninger. Dog var jo herved erindret i hvert Fald — om end ikke anderledes end om mange andre — om en Mand, der havde haft i tidlig Tid at gjøre med Lund; og den stedlige „Tradition“ har, især i den ældre Tid, sikkert vidst god Besked om, hvori dette nærmere bestod, og hvorfor han havde faaet sit Hvilested der paa en fremtrædende Maade, hvorom vore strevne Kilder tie aldeles, og hvorom vi saaledes kun kunde have mer eller mindre sandsynlige Formodninger. Med Tiden maatte dog denne Overlevering tabe sig, og ved Katholicismens Ophør forsvinde. Og det blev derfor ogsaa Tilfælde, da — 50 Aar derefter — den 5te lutherske Bisop Magnus Matthiæ († 1611) tilvejebragte sin „Episcoporum ecclesiæ Lundensis series“, at hine tre, i og for sig smaa, Meddelelser ikke findes, men derimod gives, efter en nu ukjendt Kilde, den ene meget vigtigere Efterretning, at Ærkebisop Eskil 1139 holdt i Lund „comitia ecclesiastica“, qvibus interfuit Theodignus quidam, Pontificis summi legatus, una cum Hermanno, episcopo Slesvicensi, et aliis episcopis Daniæ, Sveciæ atque Norvagiæ“. Det turde — om end M. Matthiæ ubevidst — have sin Betydning, i Henhold vistnok til Kilden, at Bisop Herman er den eneste, der nævnes ved Navn i Forbindelse med den pavelige Legat. Hin Efterretning kom frem allerede 1604 i Ar. Huitfeldts Bispekrønnike, i hvilken „Series Lundensis“ væsentlig er givet efter M. Matthiæ endnu dengang utrykte Skrift (thi som bekjendt udgaves dette først af Th. Th. Bartholin den yngre i Aaret 1710). Men Huitfeldt opfører under Slesvig Stift ved 1138 Herman som Bisop, saa han altsaa har haft selvstændige Kilder til Kundskab derom. Rimeligvis har det været to Kongebreve, det ene fra ca. 1140, hvilket ligefrem angaar Bisop Herman som forhen værende i Slesvig, og det andet fra ca. 1148, der omtaler ham som afdød, — hvilke begge findes i Codex Esrumensis. Denne, som er en samlet Afskrift af Dokumenterne i Klosterarkivet fra Klostrets sidste Tid, har nemlig tilhørt Huitfeldt og har, saaledes som den endnu staar i Universitets-Bibliotheket aldeles i samme Skikkelse som i hans Tid, hans egenhændige Navnskrift. Dog har der ogsaa været andre Kilder. Skjønt — besynderlig nok — Cypræernes „Annales episcoporum Slesvicensium“, udgivne af J. A. Cypræus, som Katholik, i Kølln 1634, slet ikke have Bisop Herman, findes han ikke desmindre indført i Corn. Hamsforts „Catalogus episcoporum Slesvicensium“ (i Scriptores rer. Dan. 7, 173) paa rette Sted, og, med Hensyn til Tiltrædelsen, til rette Tid, men med den

mærkelige

mærkelige Tilføjelse „hunc ex prærogativis ecclesiæ St. Canuti excerpsi“. Dette her paaberaabte Kildeskrift er nu ellers, saavidt vides, ganske ubekjendt, og det er ikke let at gjøre sig nogen Forestilling derom[1]).

Ved den nævnte Bartholins Udgave af „Nicolai archiepiscopi Lundensis († 1341) chronica episcoporum (sic) Lundensium“, i Aaret 1709, kom ikke nogensomhelst særskilt Meddelelse frem om Bisskop Herman, ligesom heller ikke, som ovenfor berørt, i hans Udgave af M. Matthiæ „Series“, 1710, (med Undtagelse af Efterretningen om Eskils comitia Lundensia). Paa Prænt fik man omsider, hvad Necrologium Lundense indeholdt, i Kil. Stobæi „3 monumenta Lundensia“ 1734, og selvfølgelig i Sv. Brings Udgave af det hele Necrologium i „Monumenta Scanensia“ (endt 1751), dog uden mindste nærmere Oplysning i nogen Maade, navnlig uden at Gravmælet omtaltes eller sattes i Forbindelse med de meddelte Efterretninger. Er. Pontoppidan gjorde en bestemt Anvendelse af Kongebrevet ca. 1148, i det han anførte efter Cod. Esr. noget deraf i „Annales ecclesiæ Danicæ“, 1. Theil, (1741), som Bevis for, at Herman havde været Bisskop i Slesvig, — og ligeledes anførte han sammesteds noget af Kongebrevet ca. 1140, (i den Tro derved at støtte den fra Huitfeldt optagne Formening, at Herman havde været Bisskop baade i Roskilde og i Fyn). Noget nærmere var ham øjensynlig ikke bekjendt. — Da J. Langebek heldigvis kom til at udgive Necrologium Lundense, som sædvanlig med mange og righoldige Anmærkninger, meddelte han samlet, hvad han kjendte om Bisskop Herman, (i Scriptores rer. Dan. 3, (1774), Side 435—436), og nævner derved allerførst Gravmælet og dets Indskrift i Forbindelse med det øvrige. Imidlertid synes han ikke at have kjendt hine tvende Kongebreve, og han gjør heller ikke noget Forsøg paa at stille Hermans Forhold til Lund frem. I det Thorkelinske danske Diplomatarium Tom. 1. (1786) fik man endelig, foruden Kundskab om at en Fundats af Bisskop Eskil 1135 havde som testis, iblandt andre, „Hermannus episcopi capellanus“ — en Efterretning der har en ikke ringe Betydning —, saavel Kong Eriks Brev som Kong Svens fuldstændig meddelte. De ere imidlertid der blevne udgivne med megen Unøjagtighed, og for at raade Bod derpaa indføres de her, hvor de ere saa vigtige for det foreliggende Æmne, Ord til andet efter Originalerne (paa anden Haand) i Cod. Esr., først Kong Erik Lams (Cod. Esr. 74. og 75. Blad, hos Thorkelin S. 7), og dernæst Kong Sven Grades (Cod. Esr. 112. Blad, hos Thorkelin S. 12).

„Ericus Dei gracia Danorum rex. Notum esse volo omnibus in regno meo constitutis tam pusillis quam maioribus, qualiter Hermannum episcopum

[1]) Som bekjendt (jfr. ogsaa i Scriptores r. Dan. 3, 278) havde C. Hamsfort, And. Vedel, og deres Tidsalder navnlig, flere Kildeskrifter til vor Historie, som nu — og forlængst — enten slet ikke ere til, eller kun til i Udtog, eller som dog ikke let kunne bestemt gjenkjendes. Det er et Æmne, som meget trænger til en nærmere Undersøgelse.

episcopum tumultu et seditione populari sede sua priuatum liberalitate et clementia regali collegerim, quod illi benefitia ob reuerentiam ordinis sacri, et quia meis necessitatibus viriliter astitit, quo adusque decenter locetur, concesserim, curiam meam in Brunbi cum omnibus suis appenditiis et molendinum in Lugen (sic), que si forte aliene possessioni cesserint, eque valentibus suppleri debebunt. Item in Litelhereth et dimidio Smuremshereth, adhuc autem et alio heredh, quod primum deliberare potuero, omnem iustitiam regalem illis concedo, de mitsumergelt meo in Lunda marcas x singulis annis. Que vt rata et omnibus diebus incoluulsa usque ad prescriptum terminum sine inpedimento permaneant, ego et primates mei fidem dedimus et hoc precepto firmauimus, Eskillus archiepiscopus, Magnus Saxisun, Siunde Suensun, Karl Agesun, Ebbe Skelmsun, Eskil Roskildensis villicus, Thord Staffnessun, Score Wagnessun et plerique mei curiales. Acta Lundis in domo archiepiscopi. Preterea in silua Örwid predium, quod Willingeroth dicitur, cum attinentibus terminis perpetuo illi possessionis iure, ut nostre legis mos est, contradidi in domo Siunde coram hiis testibus, quorum hic notantur nomina, Occo episcopus, Magnus regis filius, Ascerus capellanus, Toko regis notarius, presbiteri, Walterus et Haroldus, Magnus Siunde, Petrus Lagesun, Nicolaus frater eius, Atte Dorsteinssun, Thurgils Gant, Atte Epesun, Ake Frændesøn, Bo Galle, Thort Throkkilssun, et complures alii. Inconcussa ergo hec perpetua stabilitate presenti precepti edicto esse sancciui et sigilli mei inpressione signaui. Si quis inposterum ea perturbare presumpserit, omnipotentis dei iram et regalem experiatur vindictam.“ [1])

„Priuilegium regis Swenonis de villa, que Esrum dicitur, et Willingerøth.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Ego Sueno Dei gracia rex Danorum notum esse cupimus tam futuris quam presentibus, qualiter villa, que Esrom dicitur, que ex regum decessione et successione iuri pertinebat regio, cum omnibus suis appenditiis cultui mancipata sit diuino. Quippe beate memorie (sic) Eskildus sancte Lundensis ecclesie archiepiscopus villam prefatam

[1]) Hverken Dag eller Aar er angivet; i Regesta diplomatica Danica, Tom. 1. (1847) er Aaret uden videre Bemærkning antaget at være 1140, hvilket altsaa maa være støttet paa noget. Ellers skulde man synes, at Aaret snarest maatte være i det mindste det nærmest foregaaende.

prefatam ab antecessore meo Herico rege precariando acquisiuit et vsui immo necessitati fratrum ibidem deo seruientium substituit. Ego autem, qui regni post ipsum adeptus sum apicem, quamlibet regalis maiestas talem donacionem legittime quidem datam uix ferre posset, videns tamen id multorum profuturum saluti, non conductus prece uel precio, quod factum erat, laudaui, et quibus debui modis corroboraui. Et quia multorum vsui pauca et tenua non valent sufficere, prenominatus archiepiscopus villam aliam, Widilingeruth videlicet, quam ab herede Hermanni ecclesie Sleswicensis episcopi pecunia conquisiuit, sumptui fratrum prenominatorum adiecit. Ego etiam, ut tam michi quam meis predecessoribus uel successoribus portum aliquem post huius mundi prepararem naufragium, colonos ipsorum fratrum de omni, quod michi uel meis successoribus debebant, absolui seruicio. Vt autem hec donatio omni posteritati rata et incoluulsa permaneat, carte mee inscriptione firmaui, sigilli mei impressione signaui." [1])

Hertil — i hvert Fald naar det tilføjes, at noget vides om den omtalte „heres" Arving — indskrænker sig Kundskaben om Biskop Herman efter vore Kilder. Sammenlignes det med, hvad vi f. Ex. vide om Saxo, saa er det overmaade meget, men deres Efterretninger, om end sikre, ere dog faa, og det er tydeligt, at der mangler noget til at forklare, hvorledes Bisœoppen fra Landets sydligste Stift kom til at staa i et nærmere Forhold til Lund end til dette.

Og dog er der et med Biskop Herman samtidigt, aldeles paalideligt Kildeskrift til, som herom giver højst mærkværdige og indgribende Oplysninger! Langebek havde ikke Anelse derom, han anfører det ikke blandt sine Desiderata, men det var dog alligevel Bollandisterne og andre litterære Mænd bekjendt baade før og i hans Tid. Det er en Krønnike, i 12. Aarhundrede skrevet i og om Abbediet Rolduc[2]), („Annales Rodenses"), ved hvis Udgivelse vi i vor Tid ere blevne overraskede. Det derfra hidhørende indeholdes i følgende:

— — „Herimannus, Embriconis et Adeleidae, qui tanta contulerant aecclesiae (ɔ: Rodensi), filius, hic edoctus erat et iam adultus, et quasi merito singulari ad apicem suspirabat praesidendi, si forte adiutores assisterent et assentanei. Unde orta est hic gravis discordia de electione, cum ille qui

[1]) Hverken Dag eller Aar er angivet; i Regesta diplom. Dan. l. c. er Aaret antaget at være 1148, og det synes ogsaa rimeligst, at denne Stadfæstelse er fra Kong Svens første Regjeringsaar.

[2]) Det hører under Regjeringskredsen Aachen, og ligger 2 Mil nord for denne By. Abbediet blev anlagt paa en smukt beliggende, men nopdyrket Grund, der blev givet dertil af Greven af Saffenberg. (Dette Grevskab blev ikke længe efter forenet med Limburg.) I Tidens Løb kom hele 10 Pastorater til at høre under Abbediet, og deriblandt var "Afden".

qui potestatis hic erat magnae suspiraret praesidere, maior vero pars eligere vellet canonice. Qua ex re cum iam inter se non possent convenire, assumpserunt sibi denuo in Sprenkerbacensi coenobio iuvenem“ — — („Ao. 1124“).

„Anno dominicae incarnationis 1128 coepit iterum Herimannus, Embrioonis et Adeleidae, qui tanta contulerunt aecclesiae, filius, ardenter et manifeste ad praelaturam suspirare, si forte provehi posset et pervenire ad fastigium singularis eminentiae. Nam de praenominata parentum haereditate, quam ipsi contulerant aecclesiae, elevari mente videbatur et intumescere, quasi inde speciali singularitate dignior esset et vicinior dignitate. Nec defuerunt sane saniores mente, qui voluissent canonice rectorem eligere, sed intercepti sunt illius surreptione, quia conatus est ad se quoscunque potuit ex fratribus assiscere. Unde factis hic partibus congregationis, et dissidentibus multis ab unitate fraternitatis, emersit inter eos gravis tempestas religionis, dum ille conaretur insolenter prorumpere, isti vero mallent electioni, quae incumbebat universitati, insistere. Et evolutis diebus non paucis in errore dissensionis, collecta sibi Heremannus iuventute, dum ei provectiores nollent assistere, praesentavit se episcopo pro suscipienda dignitate. Sed quia progressus est sine senioribus, spem conatus sui non est adeptus. Et protelato tempore sub luctu et merore dissipata fuit aecclesia nutu discordiae, si non astitisset ei mater misericordiae cum paranimpho suo beato Gabriele“.

(„Ao. 1129“.) „Perseverante adhuc in sua Herimanno sententia, qua sibi ad praesidendum conatus est locum, si posset, vendicare, considerantes postremo saniores mente, quod locus periret illius importunitate, voluerunt inter se rectorem assumere, ne iterum alieni concuterentur novitate; sed cassato eorum consilio illius calliditate, elegerunt sibi Bawarum Fridericum nomine, qui fuit frater Richeri, primi scilicet abbatis huius aecclesiae. Unde facta legatione ad terram Bawariae, assumptus est inde Fridericus, et episcopo Leodiensi praesentatus. Sed suscepta loci cura, non est in abbatem consecratus. Fridericus iste utilis fuit officio et idoneus, sed animosus valde et austerus. Unde visum est eis, quibus fuit notus, quod facile posset resistere Herimanno, cum ille adhuc loco esset importunus. Constituto igitur Friderico communi seniorum consilio, quamvis iuvenes stetissent ex adverso, videns se Herimannus fungi non posse officio, suffusus rubore recessit a loco, nullo tamen eum comitante ex partis suae collegio. Et

commendato sibi loco adhuc novello Dunewalt nuncupato a Friderico Coloniensis aecclesiae archiepiscopo, coepit in eo habitare, sed solus consumpsit ibi tempus sine rerum prosperitate. Unde postremo recedens etiam ab eodem loco Datiam est ingressus, et ibidem clientelae cuiusdam episcopi associatus, a quo Romam ad domnum papam delegatus, reportavit ei inde dignitatem et pallium archiepiscopatus totius regionis illius, quae hactenus subiecta erat tota Bremensi aecclesiae, donec absolvit eam inde suo labore idem Heremannus. Tunc etiam reportavit particulam tituli crucis dominicae ab appostolica largitione, quae ibi inventa est eo praesente, et pro sui recordatione dedit eam huic aecclesiae, cum copiosa rerum promissione. Hinc autem procedente aliquo tempore contulit se etiam regis illius obsequio, a quo post paululum condonatus est episcopali fastigio, cuius sedis est vulgo Sleswich nuncupatio, interea electo ad eandem praesulatus sedem indigena a civitatis illius populo. Sed consecrato statim Herimanno, opitulante sibi regis suffragio, consecratus est et ille, astante ei consanguineo et civili populo, quorum postremo provectus subsidio, dignitate potitus est et loco. Unde Heremannus gravi dolore suffusus, post paululum finem vitae quasi victus merore ibidem est assecutus. Cuius obitum praelatus aecclesiae huius pro eo, quod genitor illius tanta contulerat aecclesiae, quorum haeres fuerat ipse, in catalogo conscripsit fratrum pro agenda illius commemoratione“.

„Obiit frater Embrico eiusdem Herimanni pater, qui etiam tanta contulit aecclesiae, ut significatum est post consecrationem criptae, 5. Idus Junii; Adeleida vero uxor eiusdem Embriconis, et mater praedicti Heremanni sacerdotis, obiit 2. Kal. Decembris; obiit et Herimannus utriusque illorum filius 17. Kal. Februarii; obiit etiam Margareta illorum filia, et soror Heremanni, 5. Idus eiusdem Februarii“.

Efter denne bestemte, samtidige og i al sin Korthed dog omstændelige Efterretning om Biskop Herman (Sammenhængen, før saa dunkel, er nu klar) forstaar man ret, at Erkebispestolen i Lund, og Danmark, stod i Taknemlighedsgjæld til ham, at han lønnedes i Livet og at han hædredes efter sin Død. „Annales Rodenses“ blive saaledes et for vor Historie uvurderligt Kildeskrift. Skjønt navnlig Bollandisterne bekjendt, blev det dog ikke videre benyttet — mulig et og andet af mindre Omfang i „Acta Sanctorum“ fraregnet —, men udgaves først 1852 i S. P. Ernsts Limburgs Historie, et fortræffeligt og indholdsrigt Værk, der udkom i 7 Bind, 1837

1837—52, i Lüttich (Liége), og efter Ernsts Død († 1817) besørgedes udgivet af Ed. Lavalleye. Værkets fuldstændige Titel er: „Histoire du Limbourg, suivie de celle des comtés de Daelhem et de Fauquemont, des annales de l'abbaye de Rolduc, par S. P. Ernst, curé d'Afden, ancien chanoine de Rolduc, l'un des auteurs de l'art de vérifier les dates. Publiée avec notes et appendices et précédée de la vie de l'auteur, par Edouard Lavalleye, ancien professeur agrégé (saaledes i 7. Bind, — fra først af blot „agrégé") à l'université de Liége, (og uden Tilføjelse af) membre de plusieurs sociétés". Annalerne meddeltes i 7. Bind (1852), og omfatte af dette S. 1—68 tættrykte, Hovedstedet om Herman findes S. 40. Det var Ernsts egen Bestemmelse, at de skulde optages i Værket, — som gammel Canonicus elskede han naturligvis sit Abbedi, og allerede i Værkets 2. Bind (1838) S. 282—365 har han givet en, paa disse Annaler, „écrites vers le milieu du 12. siècle", hvilende, udførlig og tiltalende Fremstilling af dets ældre Historie, der udmærker sig ved fortrinlige og belærende Anmærkninger (de fleste ere af ham selv, nogle ere tilføjede af Lavalleye), omtrent — kan man sige — paa J. Langebeks Maade. En særlig, næsten rørende Interesse navnlig for os har det at iagttage den Forkjærlighed, hvormed Forfatteren ved hine Annaler — som eneste Kilde — fremdrager noget ubekjendt og vigtigt for den danske Kirkehistorie. Ernst gjør S. 354 Overgang dertil i disse Ord: „On conservait anciennement dans cette abbaye (Rolduc), avant la fin du 15. siècle, une (autre) sainte relique (plus) remarquable (encore) par sa rareté. C'était une parcelle du titre de la croix du sauveur, dont un nommé Hériman, profès dans cette abbaye, lui avait fait présent; nous ne rappelons ce trait, que parcequ'il nous fournit l'occasion de faire connaître d'après l'annaliste de Rolduc, un fait de l'histoire ecclésiastique du Danemark, qui a été inconnu jusqu'ici." Med god Kundskab til Ærkebispestolen, Personerne, Tiden i det hele og vore Kilder, ogsaa Scriptores rer. Dan. (skjønt det derom hedder: „ce recueil ne se trouve pas aisément dans ces contrées"), skildrer han, vistnok ikke uden Fejl, men til Gjengjæld med mange gode Oplysninger og Bemærkninger, de paagjældende Forhold, og slutter S. 365 med at meddele efter Langebek (i Scriptt. rer. Dan. 3, 436) Indskriften paa Hermans Ligsten i Lund.

Da det altsaa dog efter lange Tiders Mellemrum kom til at gaa saaledes, at baade den historiske Anvendelse af „Annales Rodenses" med Hensyn til Lunds Ærkebispedømme, og selve disse først fremdroges i den gamle Hjemstavn[1]), kan man næsten ikke

[1]) Man har dog endnu i den allersidste Tid der kunnet udgive en, hidtil vistnok ubekjendt, Samling af Diplomer eller Breve om Abbediet Rolduc. 1869 udkom nemlig i Maastricht vol. 1. af „Beredencerde inventaris der oorkonden etc. berustende op't provinc. archief van Limbourg", ved Franquinet, 8vo, i hvilket Bind S. 1—195 og S. 291—98 omfatte „Archives de l'abbaye de Rolduc, Rodensis ecclesia, Kloosterrade en hollandais, abbaye de l'ordre de St. Augustin, au diocèse de Liége, a partir de l'année 1108." (Trods al i flere Maaneder anvendt Bestræbelse har det endnu ikke lykkedes at faa Værket hertil, der er saa meget mere at beklage, som Samlingen gaar tilbage lige til Abbediets ældste Tid.)

ikke andet end beklage, at Kundskaben derom ikke ad denne Vej[1]) allerførst er kommet til os. Det er skeet ved et Slags tilfældigt Uheld, da Ernsts Værk dog tidlig blev bemærket her, men man falder jo rigtignok ikke paa at søge noget af den Art i en Limburgs Historie. Det var først ved Optagelsen i de af G. H. Pertz udgivne „Monumenta historica Germaniæ, Scriptores" Tom. 16 (1859) — med Facsimile af Membranen, nu i Berlin, ved S. 233 —, at „Annales Rodenses" bleve her bekjendte og anvendte. Og dette skete ingenlunde strax, thi man fristedes ikke til at ile med at studere dem som formentlig mer fjærnt liggende, og der var ikke givet Antydning i Indledningen om hin „fait inconnu". Det er A. D. Jørgensen, som ogsaa har den Fortjeneste at have været saa nidkjær, at han fuldstændig gjennemsøgte disse Annaler og uden Ophold anvendte det Guld, han fandt deri, i en fortrinlig Undersøgelse om: „De hamborgske erkebispers forsøg på at generhverve primatet over den nordiske kirke," indført i „Ny Kirkehistoriske Samlinger", 4. Bind (1868) S. 593—610[2].

Henimod Ærkebiskop Asgers sidste Tid, 1133, vare Ærkestolens Forhold altsaa ydre forviklede og vaklende. Skjønt dens Oprettelse, ved Kong Erik Ejegods Bestræbelser, allerede havde fundet Sted 1104, — Tiden er sikker, da dette Aar i „Nicolai Archiepiscopi Lundensis Chronica episcoporum Lundensium", udgivet her „ex membranis" for første Gang 1709 af Th. Th. Bartholin jun., ligefrem er angivet efter Pavebrevet af Paschalis 2., hvilket fulgte med Pallium —, vilde den hamborgske Ærkestol ikke slippe disse store Dele af sit Stift. Efter de mange tydske Anliggenders Ordning 1122 blev det Ærkebispen der lettere at underminere Grunden, hvorpaa Lunds Ærkebispedømme hvilede, saaledes at Ærkebiskop Asger flere Gange, efterat Paschalis var død († 1118), af tre Paver efter hinanden blev stævnet til Rom for at bevise sin Ret; men han sad vedvarende dette overhørig, kom ikke og sendte ingen, og Enden blev da, idet ogsaa tvingende politiske Forhold kom til for Paven, at „Ærkebiskop" Asger, som skyldig i „contumacia"[3]), blev 27. Maj 1133 sat ned til at være kun „Biskop", — og ej ufortjent. Hvorledes denne utaalelige, baade med Hensyn til Kirken og Landet dybt indgribende, Afhængighedstilstand igjen hævedes, var før saa uoplyst, at der var ligesom et tomt Rum, hvor der var intet at øjne. Man nøjedes derfor med simpelt hen at antage, at alt af sig selv — skjønt der var meget, der talte derimod — var kommet i Orden efter Asgers Død (1137), eftersom dog

[1]) Om Abbediet og de litterære Forhold, som vedkomme det, findes adskillige gode Oplysninger i det af Alph. Le Roy udgivne Skrift: „l'Université de Liége 1817—67" (1869) S. 265—66 og S. 700—702.

[2]) I sin Glæde herover kom han ikke til at ænse, at dog Udgaven i Scriptores German. giver Anledning til at søge Oplysning om Ernsts Værk.

[3]) For den Adfærd, at man selv gjorde sig løs og fri fra Thing og Dom eller sad samme overhørig, var der i selve vore gamle danske Love sat den naturlige Straf, at man ej havde Adgang til Hjælp fra Thinge, ifølge Eriks sæll. Lov 2, 51, Skaanske Lov 4, 9. (rætløsa) og Jydske Lov 2, 68, jfr. i min Udgave af „Danmarks gamle Provindslove" (1852—53) henholdsvis for disse 3 Love S. 58, S. 21, S. 153.

dog hans Eftermand Eskil 1139, som anerkjendt Ærkebiskop i Lund, holdt „comitia ecclesiastica" (jfr. ovenfor) i Overværelse af den pavelige Legat Theodignus[1]). Af de herlige „Annales Rodenses" vide vi nu, hvor langt det var fra at være Tilfælde, hvor alvorlig Sagen var, og hvor nødvendigt det var, at der hurtig og med Dygtighed gjordes de nødvendige Skridt i Rom fra Lunds Side; men tillige vide vi nu ogsaa, at Bestræbelserne lykkedes, og at Afsendingen herfra, en fremmed Mand, har været dette vanskelige og vigtige Hværv aldeles voxen, saa at hine Annaler med Glæde kunde berette, at Danmark var undergivet den bremenske kirkelige Højhed, „donec absolvit eam inde suo labore idem Heremannus", Sønnen nemlig af hin „Embrico", der var at betragte næsten som Stifter af Abbediet Rolduc. Det er højst mærkværdigt — men har sin Interesse —, at denne Kundskab alene skyldes den stedlige, saalænge uænsede Overlevering, og at der aldeles intet herom er opbevaret, hverken hos os, eller fra Pavestolens Side, og heller ikke i den store kirkehistoriske Litteratur. Det eneste, forsaavidt hidhørende, er vistnok Efterretningen hos Manriq[illegible] i hans „Cistercienses Annales", I. (1642) S. 241, at Kardinalpresbyter Martin se[illegible] hertil „1132" af Pave Innocentius den 2den „confirmaturus provinciam vero p[illegible] et res ecclesiæ in ea reformaturus". Dette var selv S. P. Ernst ubekje[illegible] [illegible]en er fremdraget af vor Fr. Münter fra et Omraade, hvor han var hjemme (i „Magazin für Kirchenrecht und Kirchengeschichte des Nordens", I. (1792) S. 13—16). At den nævnte Martin har været her først i 1134, vides af en Meddelelse af Bernhard (af Clairveaux) fra Kirkemødet i Pisa, men, som man — ogsaa Münter — antog, formentlig blot for at overbringe Bullerne af 1133. Ordene hos Manrique, der urigtig ere opfattede, sige dog meget mere, og danne til det, vi vide om det lykkelige Resultat af Hermans Sendelse, ligesom det afsluttende. Den tidligere uafhængige Tilstand for Lunds Ærkebispedømme var anerkjendt og gjenoprettet.

Det var naturligt, at den Mand, der havde gjort sig saa fortjent af Kirken og Riget, blev belønnet. Da Slesvig Stift kort efter Kong Erik Emunes Død (Sept. 1137) blev ledigt, tildelte den ny Kong Erik ham dette Bispedømme. Herman blev indviet til Biskop, men var dog kun meget kort som saadan i Besiddelse af det sønderjydske Stift. Befolkningen vilde nemlig have en „indigena", en i Provindsen Indfødt, en Sønderjyde, og den Mand, som saaledes ønskedes, blev ogsaa indviet til Biskop, „astante" — som det hedder i Annalberetningen om Herman, jfr. ovenfor — „ei consangvineo et civili populo, quorum postremo provectus subsidio, dignitate potitus est et loco". Biskop Herman traad altsaa tilbage, men

vedblev

[1]) Idet S. P. Ernst — nærmest efter Corn. Hamsfort, jvfr. ovenfor med Hensyn til Magn. Matthiæ — nævner dette, „le concile de Lunden" 1139, tilføjer han: „Un concile, dont les auteurs des collections de conciles n'ont point eu connaissance". Den oprindelige Kilde kjende vi ikke, den maa vistnok have været i Lund endnu c. 1600; men der er noget tilfredsstillende i, at Kundskaben om dette „Concile" alene maa hentes herfra, da vi i det foreliggende Emne have øft alt med Hensyn til Herman, hans Bedrift og Herkomst af udenlandske Kilder".

vedblev altid at kaldes „episcopus Slesvicensis.“[1]) Den „indfødte“ Mand, som saaledes kom paa Bispestolen „tumultu & seditione populari“, hed Okke.[2]) Det ovenaftrykte Gavebrev, hvorved Kong Erik, der øjensynlig har følt sig Bisskop Herman meget forbunden, søgte med Hensyn til Indkomster at holde ham skadesløs, har, udstædt i Lund (1140), iblandt andre som Vidne: „Occo episcopus“. Dette tyder paa, at det stridige Bispevalg i alle Henseender var bilagt. Alt hvad der vedkommer iøvrigt saavel dette, som de politiske Bevægelser, der senest Aaret efter (1141) fjernede Okke fra Bispestolen, findes fortræffelig udredt og fremstillet i den nævnte Undersøgelse af A. D. Jørgensen. Mærkværdigt nok fik Okke, efter 20 Aars Forløb, dette sit Bispedømme igjen, meget imod Ærkebisskop Eskils Ønske, men ifølge Kong Valdemars Villie; Kongen var jo ogsaa „indfødt“ som Sønderjyde, og navnlig indfødt, vistnok i strængeste Forstand, i selve Bispestaden Hedeby. (Med Hensyn til Okke i den følgende Tid kan jævnføres Hamburg. Urkundenb. I. 219 og 233—34). — Bisskop rman har sikkert henlevet sin sidste Tid dels paa sine sællandske Ejendomme, dels , Canonicus i Lund. Han nævnes sidste Gang 1145 i Anledning af Domkirkens en ge Indvielse, og var død 1148, da hint Kong Svens Brev udstædtes. Hans Dødsdag blev ihukommet i hans gamle Klosterhjem, hvortil Efterretningen snart kom.

En Afbildning meddeles her for første Gang af Ligstenen, som den virkelig er[3]). Den frembyder et behageligt Syn og tiltaler uvilkaarlig derved, at alt er øjensynlig saa smukt udarbejdet, navnlig er Bispedragten i Enkelthederne vist lige saa

[1]) Herved forsvinde de hos os hidtil gjængse Meddelelser om Hermans Bispetid, der overalt ere urigtige, og det af en meget naturlig Grund. Men det er besynderligt, at det gamle urigtige er beholdt i Pertz's nævnte „Scriptores“ paa vedkommende Sted S. 708, (de tvende andre herhen hørende ovenfor aftrykte Steder findes S. 707 og S. 705), hvor det hedder endnu, uden Hensyn til netop det ny foreliggende om Herman som Bisskop, „sedit 1138—48“; og højst besynderligt er det, at Potthast i Supplementet, 1868, til sin „Bibliotheca historiæ medii ævi“, ligeledes kan angive (S. 402) — saa længe efter den sikre Kildes Fremdragelse — 1188—48 uden videre. Potthast er imidlertid fra først af her inde paa det gale, da han imod al Historie lader Slesvig Stift være et Led af det tydske Riges Stifter, og lader Slesvig falde sammen med „Hadeby“.

[2]) Okke (som Familienavn Oksen) og Agge (i Lighed med Sveno Aggonis fil.) ere endnu de gjængse sønderjydske Former af Navnet „Aage“, oldd. Aki, jfr. J. Koks „det danske Folkesprog i Sønderjylland“, 2. Del (1867), S. 42. „Aco“ staar der i Bisskop Okkes Signet, hvilket blev opdaget i Jorden paa Marken i Nørbæk Pastorat, lidt nord for Hobro, og findes beskrevet af C. F. Herbst i de af C. Juel og Fr. Knudsen udgivne Slesvigske Provindsialefterretninger 4. Bind (1863), S. 160—62. Det vilde være interessant, om man kunde faa Svar paa Spørgsmaalet om, hvorledes dette Signet er kommet til, formodentlig igjennem Aarhundreder, at faa sin Plads der paa Stedet. Man maa nok sige, ogsaa om saadanne Ting: „habent sua fata“. Det findes nu, gjennem Ant. Petersens Samlinger, i vort fædrelandske Museum.

[3]) A. Strunks Velvillie skyldes en Meddelelse om, at en (ikke meget lignende) Tegning af Hermans Ligsten er indført i N. H. Sjøborgs „Samlingar för Nordens Fornälskare“, 2, (1824) Tab. 36, Fig. 120, — og at Ligstenen (efter 1841) er flyttet fra sin gamle Plads, som var ved den søndre Side af Ærkebisskop Birgers Gravkor.

saa rigtig som den er fin. Den udmærkede Tegning skyldes J. Magnus Petersen — der allerede for adskillige Aar siden i den og anden Anledning var i Lund — og til denne Tegning alene holder jeg mig.

Indskriften er saaledes som følger: PRESULIS. HERMANI ...... S....... ANNI. CVI. SINE. FINE. DIEM. DET. DEVS. ET. REQVIEM. ORBITA. CELESTIS. ET. UITE. FVLGIDA. VESTIS. ASSINT. HERMANNO. LONGEVO. TEMPORIS. ANNO. I HERMANI har der neppe været Plads til det andet N, men en Streg har vist været anbragt, for at tilkjendegive dette, over A eller N; derefter mangler der 7—8 Bogstaver foran S og derefter ligeledes 8—9, (en ældre Tegning, der har noget mere, lades ude af Betragtning, da just dette S ikke findes deri, hvilket dog er aldeles sikkert); iøvrigt ere Bogstaverne, om end tildels noget medtagne af Tiden, alle tydelige eller dog tilstrækkelig synlige. Indskriften er i latinske rimede Vers (som var en almindelig Skik allerede i den tidlige Middelalder og helt igjennem) og den falder i 4 smaa Partier, hvert paa 2 Strofer, saaledes at stille:

„Presulis Hermanni[1]) cvi sine fine diem
(iam transierunt hic) anni, det devs et reqviem.

Orbita celestis assint Hermanno
et uite (ɔ: vitæ) fvlgida vestis longevo temporis anno".

Med Benyttelse af hint sikre S paa det mangelfulde Sted har jeg, som Gisning, udfyldt dette med „iam transierunt hic", navnlig med Hensyn til at der øjensynlig er en Stigning („climax") til de sidste 2 Partier fra de 2 første, og at altsaa Ordene foran „Anni" nærmest maa antages at gaa paa det jordiske nu udslukte Liv, idet der derfra er en Stigning til „Dag uden Ende", og derefter igjen en stærkere Stigning til „de himmelske Veje og den eviglange Tid." Udtrykket er saaledes højtideligt og løftende. — Med Hensyn til Enkelthederne i Indskriften er det at lægge Mærke til, at ikke faa af Bogstaverne ere, i mindre Form, anbragte i eller paa de større (formodentlig for at spare paa Pladsen), — noget der ogsaa kjendes fra Runeindskrifter —, og at flere Bogstaver, nemlig E H M N T, have to Skikkelser, mest paafaldende vel ved H, uden at der dog derfra kan gjøres nogen særegen Slutning. Til nogen Sammenligning i visse ydre Henseender kunne nævnes de højst mærkelige Indskrifter i Gjellerup Kirke (i Hammerum Herred) og Indskriften i Stadil Kirkes Mur (ved Ringkjøbing), — dog ere disse to ikke Ligstene, og med Hensyn til Ligstene i stræng Forstand er der iøvrigt Anledning til at fremføre Ønske om en ny Undersøgelse af dem efter en fast Plan — i Lighed med hvad jeg nylig har tilladt mig at foreslaa, i Førerindringen til „Dueholms Diplomatarium" S. XV—XVI, nærmest om andre Indskriftstene og Stene med Afbildninger. Søger man videre ud for at hente

[1]) „Presul" findes brugt om Ærkebiskop Anders Sunesøn i „Chronica Danorum & præcipue Sialandiæ", S. 62, udgivet 1695 (jfr. i Scriptt. r. Dan. 2. 628) — med en inderlig Tilegnelse til M. Moth af Arnas Magnæus.

hente Sammenligningsgjenstande, vil man finde ikke saa lidet i E. L. Cutts „Manual of sepulchral slabs and crosses", (1849), jfr. pl. 36 især. C. G. Brunius udtaler i „Skånes Konsthistoria" (1850) S. 676, at Stenen, „hvorunder Biskop Herman hviler", viser med Hensyn til Stensnit og Bogstaver hen til Midten af det 12te Aarhundrede; Billedet paa denne, der er en Sandsten, er kun lidt ophøjet; den er 5 Fod 8 Tommer lang, 1 Fod og 6—8 Tommer bred. E. W. Berling har ladet det sig være magtpaaliggende at gjøre opmærksom paa denne Sten i sit Skrift om Staden Lund (1859) S. 110—11, og nævner tillige en anden (utydelig) af formentlig samme Alder i Domkirken.

Har end Mindet om Biskop Hermans Fortjenester været tilhyllet, har dog Skæbnen været saa gunstig, at der var opbevaret Midler til at fremdrage og bevare det!

Afbildningen af Ligstenen findes paa næste Blad.

Anm. I Anledning af den herefter følgende Meddelelse bemærkes, at det fra først af kun var paatænkt her — som et Tillæg til ovenstaaende — at give en Afbildning af den mærkværdige i Sten udhuggede Fremstilling over Hoveddøren paa Domkirken i Slesvig By (tilligemed de nødvendigste Oplysninger). Dette Mindesmærke havde for længere Tid siden ved Besøg paa Stedet særdeles tildraget sig min Opmærksomhed, og det var jo meget ønskeligt, at det blev almindelig bekjendt som en eneſtaaende Erindring om en kongelig Bygherre, ligesom det antoges at tilhøre Biskop Hermans Tidsalder. — Med Hensyn til Tiden og adskilligt andet raadspurgtes imidlertid den i vore Kirkebygningers Historie saa sagkyndige J. Helms, men da hans velvillig overladte Oplysninger bleve saa mange og saa righoldige, — og da Tiden af ham sattes noget senere end før var antaget, — maatte de gives her som en særskilt Undersøgelse.

VESTIS·ASSINT·HERMANNO·LONGEVO·TEMPORIS·ANNO
PRESVLIS·HERM

XXII.

Relieffet over den sydlige Indgangsdør paa Slesvig Domkirke og den deri givne Antydning om Kirkens kongelige Bygherre.

Meddelt af Jacob Helms.

Det er nu godt fyrretyve Aar siden, at afdøde Høyen under sit Ophold i Byen Slesvig paa et Blad i en af sine bekjendte smaa Notebøger[1]) udførte den Tegning, som er gjengiven i medfølgende Chemitypi. Da ogsaa jeg tidligere har haft Lejlighed til at undersøge Slesvig Domkirke og da med stor Interesse har dvælet ved dette Relief ovenover den saakaldte „St. Pedersdør" i den sydlige Korsfløj, er det mig en Glæde herved at imødekomme Hr. Professor Thorsens venlige Anmodning til mig om at ledsage denne Afbildning med nogle oplysende Bemærkninger.

I sine i forskjellige Tidsskrifter omspredte Afhandlinger er Høyen, nærmest i Anledning af andre beslægtede Mindesmærker, ved et Par Lejligheder selv kommen til at udtale sig om dette Relief. I Afhandlingen om Ribe Domkirke i J. F. Schouws „Danske Ugeskrift" for 1842 Nr. 28 taler han saaledes derom i en Anmærkning under Side 28 med følgende Ord:

„Det er over Døren paa den søndre Korsfløi, at det mærkelige Relief findes „med Christus, thronende imellem Evangelisternes Symboler. Peter (Kirkens „Navnehelgen) overgiver han Nøglerne; en anden hellig Mand (en Apostel?) „rækker han derimod en aabnet Skriftrulle. Bag ved Peter staaer en Konge „uden Glorie, men med Modellen til en Kirke i begge Hænder. Det er enten „Kirkens Stifter eller dens Fornyer. Tiden for denne Bygning[2]) er ikke be„stemt, men Sandsynligheden kunde tale for Knud Lavards Regjering".

Allerede lidt tidligere, i den i „Annaler for nordisk Oldkyndighed" for 1840—41 indførte Artikel om „De ældste Partier af Vestervig Klosterkirke" havde Høyen af det i Indholdet beslægtede Relief paa en lignende halvrund Dørfyldingssten i denne Kirke taget Anledning til at sige nogle Ord ogsaa om det her foreliggende slesvigske Stenbillede. Han havde der — S. 99 — fremhævet, at Relieffet i Vestervig stod tilbage for dette med Hensyn til Størrelse og Figurernes Antal, men at hint derimod overgik det ved den Flid og Nethed, hvormed det var udført, og tildels ogsaa derved, at „det paa en mere ublandet Maade vakte Erindringen hos Betragteren om sydligere, ældre christelige Fremstillingsmaader."

Saa

[1]) Disse for Studiet af vore Mindesmærker fra Middelalderen saa særdeles vigtige Notebøger, som H. førte paa sine Rejser, findes nærmere omtalte af J. F. Fenger i „Ny kirkehistoriske Samlinger" I, S. 197.

[2]) „Det vil sige Kirkens ældste Deel, som nu indskrænker sig til Korset", — med disse Ord begynder den her anførte Note.

Saa vidt Høyen angaaende dette gamle Relief, af hvilket der ikke har været offentliggjort nogen fyldestgjørende Afbildning, før nu omsider den her meddelte fremkommer efter den af ham forlængst udførte Tegning. Ogsaa den afdøde Forfatters Udtalelser derom ere jo nu snart en Menneskealder gamle, og dog ville de i alt Væsentligt endnu befindes baade rigtige og træffende. Med Hensyn til Bestemmelsen af den vedkommende Bygningsdels Alder og dermed tillige med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvem der tør tænkes paa ved den i Stenbilledet fremstillede kronede Mand, der holder Kirkemodellen, er der imidlertid siden Høyen dengang skrev, fremkommet mere faste Holdepunkter. Det tør endvidere antages, at hvis H. var bleven foranlediget til at dvæle lidt længere ved Spørgsmaalet om, hvem der kunde være ment med den hellige Mand, der modtager Skriftrullen af Christus, vilde det næppe være undgaaet ham, at denne sikkert ikke kan være nogen Anden end Apostelen Paulus. Naar H. siger, at dette Relief i ringere Grad end det i Vestervig minder om ældre christelige Fremstillingsmaader i sydligere Egne, vil denne Dom beholde sin Gyldighed, saa længe der ikke ses bort fra Form og Udførelse. I denne Henseende staar nemlig dette slesvigske Stenbillede, der er anbragt paa den tilhuggede Flade af en enkelt stor, rødlig Granitblok, og som selv er meget fladt holdt, ikke meget over flere af de Relieffer, der imellem forefindes ogsaa paa vore mindre Kirker, og taaler heller ikke at sammenlignes med de langt kraftigere udrundede Fremstillinger paa den sydlige Korsfløjs Portal i Ribe Domkirke. Holde vi os derimod alene til selve Indholdet af denne Billedtavle, vil det med Interesse bemærkes, hvor Meget der ogsaa her peger tilbage til den oldchristelige Tids Fremstillingsmaade. Ja se vi blot — hvad vi, som det strax skal vises, sikkert ere fuldt berettigede til — i Figuren med Skriftrullen Apostelen Paulus, vil det opgaa for os, at der slet Intet her er fremstillet, uden at det har sine meget gamle Forbilleder, allerede i Fremstillingerne i de romerske Katakombers Vægmalerier og Sarkofagrelieffer eller i Basilikaernes Mosaiker fra saa tidlig en Tid som før Midten af det sjette Aarhundrede. I de sidstnævnte træffes jo gjentagne Gange den imellem Evangelisternes Symboler i Herligheden thronende Frelser saavelsom den med sin Kirkemodel ydmygt fremtrædende Bygherre. Men til den i Katakomberne hjemmehørende Billedkreds hører alt Gud Faders fra Skyen nedrækkende Haand, og ikke mindre Frelseren siddende som den guddommelige Lærer med Skriftrullen eller den opslaaede Bog i Haanden, vejledende og velsignende de to ypperste af Apostlene, der staa paa hver Side af ham, ligesom Herren selv udmærkede ved Glorierne omkring deres Hoveder[1]).

Hvad

[1]) Saaledes ses Herren f. Ex. imellem de to Apostle i Fremstillingen hos Bosio: „Roma sotterranea" p. 475, hvilken findes gjengiven af Didron i „Annales archéologiques" vol. I. p. 14. Sammesteds fremhæves dette Billede som det ældste bekjendte Exempel i den christelige Konst paa Anbringelsen af Glorier. Den om Frelserens Hoved er her endnu kun ved Størrelsen forskjellig fra dem, der omgive Apostlenes. Allerede i Katakomberne findes dog ogsaa Exempel paa den i Middelalderen almindeligt anvendte Korsglorie om Frelserens Hoved, saaledes i de gamle Katakomber ved San Ponziano. Se G. Kinkel: Geschichte d. bild. Künste I. Bonn 1845. S. 203 og 206.

Hvad der paa vort slesvigske Relief gjør, at man ved den nævnte Figur ikke strax kommer til at tænke paa Paulus, er den usædvanlige, temmelig bøjede Stilling, hvilken han har faaet derved, at han som Følge af Figurernes større Antal paa den modsatte Side af Christus, selv er bleven rykket stærkt ind under Rammens Krumning. Bortset herfra vil han derimod ellers i enhver Henseende befindes at være anbragt sideordnet med Petrus. Lige saa vel som denne har han Glorie om Hovedet, og ligesom Petrus modtager Nøglerne, saaledes modtager han af Herren selv Skriftrullen, i hin tidlige Tid, afvexlende med Bogen, endnu det sædvanligste Attribut ogsaa for Apostelen Paulus. Vi have da her en Fremstilling for os ganske af samme Indhold som den, der findes udskaaren paa et Elfenbensbind i Paris om et Evangeliarium, der skal have tilhørt Karl den Skaldede, paa hvilket den i Højheden thronende Christus ses at række til de to nedenfor staaende Apostle Petrus og Paulus, til hin Nøglen og til denne Skriften som Betegnelse af deres Kald[1]). Ja selv det længere, i tilspidset Form nedhængende Skjæg, hvormed den omhandlede Mand paa vort Relief er fremstillet, maa bidrage sit til at betage os enhver Rest af Tvivl om, at vi jo her have for os den anden af „de to store Apostle", ham, der i lignende Fremstillinger er, som Abbé Crosnier med Rette bemærker, „St. Peders næsten ufraskillelige Ledsager[2]"). At Paulus staar ved Christi venstre Side, stemmer jo med den Anordning, der hyppigst møder os i Billeder fra Middelalderen. Som bekjendt var det i den oldchristelige Konst almindeligere, at Paulus stilledes ved Herrens højre, Petrus derimod ved hans venstre Side, saaledes som det ogsaa bestandigt er blevet bibeholdt paa de pavelige Bullers Blysegl. Men om end Exempler derpaa ogsaa nok kunne forekomme paa Mindesmærker fra Middelalderen[3]), saa kan dette i nærværende Tilfælde selvfølgelig saa meget mindre vække Betænkelighed, som det jo er en afgjort Sag, at Pladsen ved Frelserens højre Side her findes optagen af Apostelfyrsten Petrus.

Med Hensyn til den aabnede Skriftrulle fortjener det at nævnes, at der — paa selve Stenbilledet — kan iagttages tydelige Spor af Skrift derpaa. Denne har

[1]) Se Dr. F. Piper: „Ueber d. christl. Bilderkreis". Berlin 1852. S. 37, hvor der henvises til Afbildningen deraf hos Lenormant: „Trésor etc. Rec. de basrel. et d'ornem". T. I, Pl. 20.

[2]) Crosnier: „Iconographie chrétienne". Paris 1848. p. 216. — Ogsaa paa adskillige andre Kirker paa den sydligere Del af Halvøen og Øerne derved findes Dørfyldinger med Herren thronende imellem to Apostle, der da oftest ogsaa selv ere siddende. Saaledes paa Johannes Kirken paa Føer og paa Munkbrarup Kirke i Angel, hvor alle tre Figurer have Glorier, og Petrus holder to Nøgler, medens derimod paa Relieffet over Kirkedøren i Store Andst imellem Ribe og Kolding kun Christus er udmærket ved Glorie, Petrus kun har en Nøgle, og den anden Apostel snarere giver Indtrykket af at skulle være Johannes end Paulus.

[3]) Saaledes f. Ex. paa de berømte Broncedøre paa Domkirken i Nowgorod, se F. Adelung: „Die Korssunschen Thüren in der Kathedralkirche in Nowgorod". 4to. Berlin 1828. Taf. I. Medens Petrus her holder en Nøgle op imod Frelseren, har Paulus som Attribut en tildels aabnet Skriftrulle. Det vides sikkert, at disse Døre hidrøre fra anden Halvdel af det tolvte Aarhundrede.

har imidlertid sikkert fra først af ikke været saa dybt og skarpt indgravet som den, der findes paa Skriftbaandene i Gavlbilledet over Portalen i Ribe[1]), paa hvilken man her let maa komme til at tænke, men det viser sig desuden ogsaa almindeligt, at Graniten er langt mere udsat for at forvitre end den i Ribe anvendte Sandsten. Paa Skriftbaandet i Slesvig har jeg kunnet skjelne enkelte Bogstaver, men derimod ikke læse noget helt Ord.

I Anledning af den Orden, i hvilken Evangelistsymbolerne findes anbragte i vort Relief, maa det være nok her i Forbigaaende at bemærke, at Afvigelser fra den, vistnok fra Ezechiels Syn (Ez. 1, 10) stammende Regel, ifølge hvilken Mennesket (Engelen) og Løven have Plads ved Herrens højre, Ørnen og Oxen ved hans venstre Side, overhovedet ingenlunde ere sjeldne. Endogsaa særdeles ofte vil man finde, at de to øverste Symboler (Mennesket og Ørnen) have skiftet Plads, hvorimod det er ulige sjeldnere, saaledes som her, at finde Markus's og Lukas's Symboler omstillede[2]).

Men hvo kan nu vel være ment med Manden yderst til venstre for Betragteren, paa hvem den himmelske Faders Haand velsignende eller dog beskjærmende[3]) peger ned? Paa en af de flere Helgener, der ogsaa uden særligt Hensyn til det Mindesmærke, hvorpaa de findes anbragte, almindeligt fremstilles med en Kirkebygning som Attribut, vil næppe være at tænke. Glorien vilde i saa Fald sikkert ikke mangle om hans Hoved, da den jo findes om Apostlenes. Endnu mindre kan der jo her være Tale om Kirkens Bygmester i egentlig Forstand. Det er desuden ogsaa først i den gothiske Periode, at Architekter, især paa deres Gravminder[4]), findes saaledes fremstillede

[1]) Se J. Helms: „Ribe Domkirke“. 1870. Sp. 40 og Tavle VII.

[2]) Et andet Exempel paa dette sidste haves paa et Relikvieskrin i Mettlach fra ca. 1220. Her have imidlertid tillige de to Symboler foroven byttet Plads. Se F. v. Quast u. H. Otte: „Zeitschrift f. christl. Archäologie u. Kunst.“ B. I. Leipz. 1856. Taf. 18.

[3]) Det er jo snart som truende og straffende, snart som vinkende, beskyttende og velsignende, at Gud Faders Haand (jvfr. Esaias 59,1) saaledes rækker ned fra oven paa Mindesmærker fra den christelige Oldtid og den tidligere Del af Middelalderen. For denne sidstes Vedkommende kan her mindes om dens Forekomst paa de for Studiet af det ellevte og tolvte Aarhundredes Billedkonst saa vigtige Broncedøre i Domkirkerne i Hildesheim (se Dr. J. M. Kratz: „Der Dom zu Hildesheim“. II. 1840. Abbild. Taf. VI) og Nowgorod. Ogsaa paa Ribe Domkirke rækker, ifølge Theoph. Hansens i Aaret 1836 udførte Tegning (se mit anf. Skrift Tavle VII), i Gavlfeltet ovenover Sydportalen, oppe i Spidsen, en Haand ned fra oven. Paa Grund af en faa Aar derefter med Benyttelse af Cement udført Istandsættelse af dette Sted er jeg stedse bleven hindret i selv at faa denne Haand at se. Ifølge Tegningen er den fremstillet med de fire Fingre bøjede fremad og opad, altsaa som holdende om Noget, hvorved der her muligvis kan tænkes paa „de Retfærdiges Sjæle“, hvilke ifølge Visd.'s Bog 3,1 „ere i Guds Haand.“ Jvfr. Afbildningen hos Didron i „Annales archéologiques“ vol. I. p. 163.

[4]) Højst interessant er saaledes den Ligsten, som nu findes i Domkirken i Reims over Bygmesteren Libergier, død 1263, paa hvilken han er fremstillet med en (i ideal Skikkelse holdt) Model af den af ham opførte Kirke Saint-Nicaise i R. Medens han bærer denne foran Brystet i sin højre Haand, holder han i den venstre Maalestokken, og desuden findes forneden ved den

fremstillede med en Kirkemodel i Hænderne. Der vil da i det Hele næppe være Tvivl om, at det forholder sig, som alt Høyen har bemærket, at vi her have Slesvig Domkirkes „Stifter eller Fornyer“ for os. Overhovedet, hvor som i vort Relief, flere Personer ere samlede i et Billede, alle udmærkede ved Glorier undtagen en enkelt, som derimod bærer en Kirkemodel, der vil det vistnok saa godt som altid befindes, at der med denne er betegnet den paagjældende kirkelige Bygnings Grundlægger eller Fornyer. Paa særdeles interessant og overbevisende Maade belæres vi herom af Mosaiker i oldchristelige Kirker. I den af Pave Felix IV i Aarene 526—30 opbyggede og med Mosaikmalerier smykkede Kirke S. S. Cosma e Damiano i Rom ses saaledes paa Tribunens Hvælving Apostlene Petrus og Paulus førende hver fra sin Side Kirkens to Navnehelgene frem for den i Skyen staaende Frelser. Men bagved hine staar der endnu yderst til hver Side en mandlig Figur, af hvilke den længst til venstre for Beskueren bærer i begge Hænder en Kirkemodel, og af Navnet, der er anbragt ved hans Hoved, underrettes vi om, at dette er Pave Felix, der har ladet Kirken bygge[1]). Noget ganske Lignende møder os i San Vitale i Ravenna i den ligeledes før sjette Aarhundredes Midte udførte Apsismosaik. Af to Engle, en fra hver Side, føres her St. Vitalis og Biskop Ecclesius — ogsaa her give vedføjede Navne paalidelig Underretning — frem til den paa Verdenskuglen thronende Frelser. I dette Billede have alle Personerne Glorie — ja Christus allerede Korsglorien — undtagen Biskop Ecclesius. Derimod bærer han i sine Hænder en Model, i hvilken man let gjenkjender Grundformen af hin berømte Kirke, hvis Grundlæggelse og Opførelse nærmest skyldtes ham[2]).

Der bliver saaledes al Grund til at mene, at ogsaa hvad vort Relief angaar, vil Spørgsmaalet om, hvem Kongen med Kirkemodellen kan være, først kunne finde sin Løsning i Forbindelse med Spørgsmaalet om, fra hvilken Tid den ældste Del

ene Side Passer, ved den anden Vinkelmaal. Se Didron: Annales archéol. vol. I. pl. VI og Texten p. 82 og 117.

[1]) I et lille Træsnit er dette Billede gjengivet i J. Langes endnu ikke sluttede Bearbejdelse af Lübkes Kunsthistorie S. 287.

[2]) En lille Gjengivelse af denne Mosaik findes i J. Gailhabaud: „Monuments anciens et modernes“. Paris. 1845, 4to, under „Eglise de St. Vital.“ Details. Fig. 12. — Det blev fra hin Tid af ganske almindeligt at fremstille Stifteren eller Bygherren paa denne Maade. Naar det i Mosaikerne i den ældste Del af San Lorenzo udenfor Roms Mure ikke er Pave Pelagius II (578—90), den oprindelige Bygnings Stifter, men derimod den foran ham staaende St. Laurentius, der nu ses fremstillet med Kirkemodellen (se J. G. Gutensohn. J. M. Knapp: „Monumenti d. religione cristiana“ Roma 1823. Fol. Distrib. III. Tav. 6), da hidrører dette først fra den senere foretagne, for disse Mosaiker i det Hele meget fordærvelige Restauration. Se E. Platner u. L. Urlichs: „Beschreibung Roms“. 1845. S. 385. Det falder ogsaa let i Øjne, hvorledes Kirkens Titelhelgen, der desuden holder baade et Kors og en Bog, derved er bleven overbebyrdet, medens Pelagius — den eneste af Billedets syv Figurer uden Glorie —, der staar umiddelbart op til ham, nu er ganske tomhændet. — Det fortjener endnu at bemærkes, at vi allerede i denne Mosaik have et Exempel paa, at Petrus er bleven stillet ved Frelserens højre og Paulus ved hans venstre Side.

Del af Slesvig Domkirke hidrører. Og her kunne vi nu ikke mere blive staaende ved den for tredive Aar siden udtalte Mening og end mindre ved den, som er fremsat i den sidste hos os fremkomne Vurdering af Kirken. Da gamle Efterretninger ikke foreligge, ere vi i denne Sag henviste alene til Mindesmærket selv. Først maa da her Bygningsmaterialet komme i Betragtning. I sin foran nævnte Afhandling om „Ribe Domkirke“ havde Høyen omtalt rhinsk Tuf som et væsentligt Materiale i Korspartiet af Slesvig Domkirke, en Angivelse, som er gaaet over i flere andre Skrifter. Da nærværende Forfatter for 14 eller 15 Aar siden undersøgte denne Kirke, var jeg imidlertid ikke istand til at opdage Tuf i den. Ved en senere Lejlighed meddelte jeg Høyen dette. Efterat denne ikke længe derefter selv igjen havde været i Slesvig, sagde han mig, at han nu havde forvisset sig om, at kun en Hukommelsesfejl, hvilken han ikke noksom kunde beklage, havde foranlediget hin „aldeles urigtige“ Angivelse. Det er dog muligt, at denne hos ham kan være bleven hidført ved en ældre Forfatters Udsagn. Jeg skylder Hr. Professor Thorsens Velvillie nu at være bleven gjort opmærksom paa, at der i E. Pontoppidans „Marmora Danica“, Tom. II. (Hafn. 1741) Pag. 19—21 findes indrykket en Meddelelse af Justitsraad Reinboth i Slesvig, i hvilken det omtales, at der findes Tuffsten i denne Del af Kirken. Paa dette Udsagn tør der dog, overfor hvad der nu viser sig, næppe lægges altfor stor Vægt. Det er jo bekjendt, hvormeget der af ældre slesvigske Forfattere er blevet fablet om disse, som man mente, fra England indførte „Duffstein“ („Dufft-Steine“). Det synes næsten for dem at have hørt med til Begrebet af en mærkelig gammel Bygning, at der maatte være Tuffsten deri. Ikke let skulde man jo tro, at der kunde tages fejl af, hvilket Materiale den gamle Kampestens-Kirke i Haddeby fremviste i sit Ydre, og dog findes det lige indtil vore Dage angivet og gjentaget af Forfattere, at ogsaa denne, (som man jo holdt for den af Ansgar selv i „Hedeby“ anlagte Kirke) var bygget af Tuf. At nu Reinboth skulde have set med mere uhildet Blik paa Stenene i Slesvig Domkirke, faar man ingen Grund til at tro, naar man læser hans nævnte i hele sit Indhold saare kuriøse Meddelelse og særligt de højst forunderlige Ting, han har faaet ud af Figurerne i det i nærværende Undersøgelse nærmest omhandlede Relief. Det maatte for en saadan Lærd kun altfor let have været muligt, at han i nogle gule Mursten kunde se den „auch denen Griechen bekannten“ Tuffsten.

At Høyen nu i dette Tilfælde er bleven vildledet af sin kjære, af ham saa flittigt benyttede „Marmora Danica“, er vist højst sandsynligt; men dette Punkt er dog mindre klart end den nævnte hans Angivelses senere Historie. Denne er kortelig følgende: Høyens Udsagn optages af Dr. V. Rothe i hans „Den danske Kirkebygning“. Kbh. 1850 S. 27; — Dr. Rothes Hjemmel for, at der er Tuf i Kirkens Kors „og Midterskib“, paaberaabes atter af Prof. J. Kornerup (som altsaa heller ikke selv maa have iagttaget den i Bygningen) i den Beskrivelse af Domkirken, han har leveret til J. P. Traps „Statistisk-topografisk Beskrivelse af Hertugdømmet Slesvig“. Kbh. 1864. S. 548; — og endelig lader samme, af vore Mindesmærker i flere Henseender meget fortjente Forfatter sig af hin Angivelse, taget i

Forbindelse med Tilstedeværelsen af et lille Stykke Granitmur, forlede til at fremsætte den Formening, at der som oprindeligt Materiale slet ikke er brændte Mursten i de nævnte Partier af Kirken, men at disse derimod ere byggede ene af Tuf og Granit, enten i Slutningen af det ellevte eller i Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede[1]). En Bestyrkelse for den Formodning, at vort her omhandlede Relief kunde hidrøre fra ellevte Aarhundrede, og at Kongen deri kunde forestille Knud den Hellige, har Forfatteren fundet i Portalens og Relieffets store Lighed med „andre fra denne Konges Tid, f. Ex. i Lunds Domkirke".

Hertil vil nu være at bemærke, at det fremdeles maa fastholdes, at i Forbindelse med nogen huggen Granit er det utvivlsomt ikke Tuf, men derimod brændte Mursten, som er det oprindelige Hovedmateriale i Slesvig Domkirkes ældste Partier. Anerkjendes dette, da vil det hermed tillige være indrømmet, at disse Partier ere yngre end tolvte Aarhundredes Midte[2]), og dette Resultat vil ikke være rokket, selv om der virkelig, paa nu for Øjet unddragne Steder, i Forbindelse med hint Materiale skulde findes en større eller mindre Del Tufsten. Men selv om vi forudsætte den Mulighed, at det skulde kunne godtgjøres, at der slet ingen brændte Sten var i hin Del af Bygningen, vilde vi heller ikke derved bringes til noget andet Resultat, da Alt taler for, at paa den sydlige Del af Halvøen optræder heller ikke Murværk af huggen Granit før det nævnte Tidspunkt[3]).

Hvad dernæst angaar selve Portalen og dens Relief, da maa her først gjøres opmærksom paa, at Henvisningen til den nu staaende Lunds Domkirke som en Bygning fra det ellevte Aarhundrede nu til Dags paa ingen Maade mere kan gjælde, ligesom det heller ikke vides, paa hvilke andre lignende Portaler eller Relieffer fra hin Tid der her kunde tænkes. Tværtimod maa det her gjøres gjældende, at medens den her omhandlede Portals Architektur i flere Henseender hindrer i at tænke paa ellevte Aarhundrede, saa vises vi ogsaa ved Relieffet paa en næppe meget mindre afgjørende

[1]) Skjønt J. Kornerup anf. St. skriver „Kalktuf", maa derved jo menes den samme rhinske (vulkanske) Tuf, som hans Hjemmelsmand alene omtaler. — Dr. Rothe antyder ikke selv, at han ved Andet om denne Sag, end hvad han har fra Høyen, hvis Fremstilling han følger med saa stor Troskab, at han endog efter ham anfører den ikke i Virkeligheden existerende „Jermind" (skal være: Jernved) Kirke ved Ribe".

[2]) Se J. Kornerup: „Materialet i de ældste danske Kirker", i „Aarbøger for Nord. Oldk. og Historie". Kbh. 1870. S. 162.

[3]) Som det i denne Henseende forholder sig i Ribe, hvor Granitmurværk først optræder i den vestlige Façade af Domkirken (se Tavle XIII i Værket „Ribe Domkirke"), og i dets Omegn (se mit Skrift: „Tufstenskirkerne i Omegnen af Ribe". Kbh. 1859. S. 49; — findes i „Ny kirkehist. Saml." I. S. 632), netop ganske saaledes har det ved mine temmelig omfattende Undersøgelser af gamle Kirker i og omkring Byen Slesvig vist sig ogsaa at være Tilfældet her. Dette stemmer ogsaa for de tilgrændsende Egnes Vedkommende med de ansete tydske Archæologers Resultater. Se F. Quast's Meddelelse i „Zeitschrift f. christl. Archäol. u. Kunst" I (1856) S. 272 og nu ganske nyligt, tildels netop med særligt Hensyn til slesvigske Mindesmærker, H. Otte: „Geschichte der deutschen Baukunst", Lief. IV. Leipz. 1871 S. 613—15.

afgjørende Maade end ved Bygningsmaterialet hen til en Tid, der ligger paa denne Side af det tolvte Aarhundredes Midte. Netop jo mindre Billedet røber særligt Mesterskab hos den, der har udført det, desmere peger den meget detaillerede Udførelse af saa mange Enkeltheder og Billedets hele Holdning hen paa en senere Tid end den, i hvilken det kolossale Klipperelief paa Externstenene i Westfalen eller Reliefferne over Ribe Domkirkes Sydportal fremstode[1]).

Det tør antages, at det ved det her Fremførte vil befindes godtgjort, at hverken Kong Knud den Hellige eller Knud Lavard nu længere kan betragtes som Bygherre for nogen Del af den nu staaende Domkirke i Slesvig. Mindre vilde der derimod i alt Fald tale imod den Mening, at Sidstnævntes Søn, Kong Valdemar den Store, „det fortrykte Fædrelands udmærkede Befrier", samtidigt med at han med Benyttelse af Mursten fornyede og forstærkede Danevirkes Befæstning, ogsaa kunde have taget virksom Del med i den nærliggende Domkirkes Fornyelse og mulig til Tak derfor var bleven fremstillet med paa Billedet over dens Indgangsdør, med Modellen til den under Bygning værende Kirke i sine Hænder.

(Afbildningen findes paa næste Blad.)

---

[1]) Med Hensyn til den detaillerede Udførelse kan tilføjes, at man paa selve Mindesmærket f. Ex. kan iagttage Vinduer paa Kirkemodellens Taarne. — Ifølge Otte: „Handb. d. kirchl. Kunst-Archäologie." Lpz. 1868. II. S. 658 ved man i Nordtydskland ikke synderligt mere om derværende Stenskulpturer fra 11te Aarhundrede, end vi her hos os. Af Externstenenes Relief, fra 1115, findes et Træsnit i W. Lübkes „Geschichte der Plastik". Lpz. 1863. S. 299. — Af Reliefferne i Ribe maa det nederste antages at være fra c. 1130, det øverste derimod fra Aarhundredets Midte. Se Helms: „Ribe Domkirke". Sp. 44 og 99 ff.

XXIII.

Sivert Grubbes Dagbog.

Meddelt af Holger Fr. Rørdam.

Det er almindelig erkjendt, at der knytter sig en særegen Interesse til Optegnelser af Mænd, der enten ved skarp Jagttagelsesevne eller ved deres Stilling i Samfundet have været istand til at meddele paalidelige Oplysninger om deres Samtid og om de virkende Kræfter i Tiden. Selv naar vedkommende Forfattere ikke have haft den bevidste Hensigt at give noget Tidsbillede, men kun til eget Brug eller til Underretning for deres Børn at optegne, hvad mærkeligt de have oplevet, vil man ikke sjelden finde betegnende Træk, som maaske ikke paa anden Maade ere bevarede, og den historiske Paalidelighed af disse vil ofte staa i omvendt Forhold til Meddelerens bevidste Hensigt om derved at tegne et Billede af sin Samtid.

Blandt de Kilder, hvoraf Historikerne jevnlig have øst Bidrag til Skildring af Kong Christian IV og hans Samtid, fortjener Sivert Grubbes haandskrevne Dagbog udentvivl ikke ringe Opmærksomhed. Thi indeholder den end mange Specialiteter, der vel nærmest kun have Betydning som Bidrag til de danske Adelsslægters Historie, saa vil man dog i samme finde ikke faa Ting, der ere af mere almindelig Interesse, og som skjænke os et Indblik i Stemninger og Forhold, der have været af indgribende Betydning i Danmarks og tildels i hele Nordens Historie, ligesom den indeholder ret anskuelige eller endog hel maleriske Træk af den Tids Sæder og Levevis.

Det Haandskrift, som her er benyttet, findes i Kongl. Bibliothek, Uldallske Saml. 449. 4to. Det er en samtidig Afskrift, hist og her forsynet med Rettelser eller Tilføjelser, skrevne med Sivert Grubbes egen Haand. Dog findes der flere Steder i Haandskriftet Spor af, at Afskriveren ikke har kunnet læse enkelte Ord eller at han har læst fejl, uden at disse Mangler ere rettede. Overhovedet er der ofte ikke nogen fast Form for Skrivemaaden af Navne, som forekomme skrevne snart paa een snart paa en anden Maade, hvorved Misforstaaelser undertiden kunne opstaa. Haandskriftets Titel lyder:

De curriculo vitæ Sigvardi Grubbii in Studiis Academicis, peregrinationibus, inprimis vero de navigationibus satis periculosis cum S. R. Christiano 4, Domino suo clementissimo, ad vltima loca Regni Norvagii vltra arcem Warhusium et Kildinum ad Portum Oleniæ vsqve, vbi Regia navis Victor in latente scopulo illisa aliqvandiu constitit. Item de navigationibus cum S. R. ad alia loca Norvegiæ, Aggershusium, Bahusium et ad insulas in mare Baltico, Bornholmiam, Gothlandiam et Oseliam[1]). Narratio vtcunqve historica pro memoria sui ipsius. — Ita nos vivere oportet, vt vixisse nos non meminerimus et vixisse nos non pudeat. S. G. Paa

[1]) Om Siv. Grubbes her nævnte Rejse med Christian IV til Bornholm, Gulland og Øsel findes dog intet i selve Dagbogen.

Paa Bagsiden af Titelbladet findes følgende Sentens: Inter vitia hominum vivere et hominum vitia vitare, non tam præclarum qvam rarum, nec tam lavdabile qvam difficile. Bernhardus.

Om Forfatteren af denne Dagbog eller dette Levnedsløb kan i alt væsenfligt henvises til Skriftet selv, der indeholder rigelige Oplysninger om hans personlige Forhold. Den bekjendte Bertel Knudsen (Aquilonius) siger i sit utrykte Skrift om den danske Adel (Pro Danica nobilitate ostendenda): „I vor Tid har været Sivert Grubbe til Hofdale, en berømmelig Herre; var i hans Ungdom længe i Kancelliet, drog siden ind i Italien[1]), var 14 Aar øverste Sekretær, omsider Høvedsmand paa Malmøhus. Havde fortræffelig studeret, var soluta et ligata oratione admirandus, en ret sui sæculi Mæcenas“. En endnu stærkere Ros for Kjærlighed til Videnskaberne og heldig Udøvelse af dem har samme Bertel Knudsen tildelt Sivert Grubbe i sin Dedikation til ham foran i sine „Epistolarum selectarum centuriæ quinque, quæ Lipsianum aliquid habent infusum (etc.) Rostochii 1623“. Her tiltaler han ham nemlig saaledes: „Tu mihi Lipsium primus laudasti, et per te mihi legere immortalem authorem fuit, tibi meritissime debeo ac cupio has ab ipso primitias. Offero nunc tandem ac sacras æternasque voveo, ut decorem vel sic a tuo splendore conciliem scriptioni a se obscuræ, utque sic habeam non Mæcenatem tantum, sed censorem. Nec fuit a natis nobilibus, qui alterum magis velit, alterum possit. Tu enim famam fugis, et tamen habes gloriam, adversaris, nec ab eâ te subducis, multorum animos in te convertisti, certe meum, et id occultâ sapientiâ, non ostensâ. Carmen scribis? ego hic solens et vetus colorem non teneo, cum lego; nam de reliqua scriptione non dicam pura, adstricta, plena spirituum et sangvinis, utrumque in ea fortunâ non laudabile sed miraculum. Nec Theologia aut aliæ artes habent, ad quod non adsurgis, in omnibus magnus et directus. Cottidie experior et ab hoc fonte haurio quæ ad usum, nec fautorem tantum habeo sed præceptorem“ (etc.). Jeg har anført disse Ytringer af Bertel Knudsen, fordi de tyde paa, at Sivert Grubbe har hørt til den Retning, som i Beundring for Justus Lipsius's taciteiske Latinitet søgte Ære ved latinsk Forfattervirksomhed, med Tilsidesættelse af Modersmaalet, en Retning, der har været af følgerig men ingenlunde glædelig Indflydelse paa vort Fædrelands litterære Forhold. Intet Under derfor, at Sivert Grubbes Dagbog er skreven paa Latin, og at der hist og her i samme findes indstrøet latinske Vers, der ingenlunde tyde paa en Begynder i Kunsten. At Grubbe har forfattet flere saadanne Vers, erfares ogsaa fra andre Sider[2]). Hvor det derimod gjaldt om at gjøre danske Vers, der synes han at have ladet andre skrive dem i sit Navn. Der er saaledes opbevaret et ret karakteristisk, hidtil utrykt Digt, skrevet i S. Grubbes Navn til hans Fæstemø, Jomfru Hildeborg

[1]) Grubbes Rejse til Italien laa dog forud for hans Optagelse i Kancelliet.

[2]) Et Digt af S. Grubbe findes saaledes trykt i Suhms Saml. I, 3, 149. Et andet „In Lavream Apollinensem Monspeliensem Andreæ Kragii Rip. Dani“, findes i det saaledes benævnte Skrift, trykt i Basel 1586.

Hildeborg Grubbe, hvori en Begivenhed fra Christian IV's Hof omtales; men Digtet, om findes blandt en Samling Breve og Udkast af M. Jon Jakobsen Venusin[1]), synes skrevet af denne fortrolige Ven af Sivert Grubbe. Jeg hidsætter Digtet som et lille Træk af den Tids Hofliv og som et Bidrag til S. Grubbes Levned:

Velbyrdig Jomfru Hyldebaar,
Jeg maa det vel bekende,
Ad i skin som en stierne klar,
Ehuor i eder vende:
Des verrer bliidt
Oc vender jer hiidt
Oc liuser mig i dette,
Adt ieg min liidt
Til eders fliidt
Oc fromhed fast maa sette.

Nu vill ieg sige, huor det er fatt,
Igaar wor otte dage
Da stod ieg som en Toffehatt,
Jeg maa det fuld vel klage;
Wor Konge god
Aff frommer mod,
Hans Maiestetes Naade
Sig femme lod,
Paa fauger fod
Affsides til mig traade.

Hand talede med mig mildelig
Oc mig stor ære tede,
Jeg wor ey wand til høitid slig,
Min mund wor ey til rede,
Ad Jeg da saa
Til ord kund faa:
Eders Maiestet den høige
Jeg tacke maa
Aff gantz attraa,
Ad sig alting mon føige

Saa gantze vel alt med vor Joen[2]),
Adt hand mon leffue oc lege,
Ad hand ey torf med Karen Koen
Viitt effter brødet huege,
Ad hand med ro
Kand fredig bo
Och læse for Studente,
Hand haffuer io
Baade korn oc ko
Och mere gott tilrente.

Det skal min Jomfru, som hun veed,
Forklare i beste maade,
Ad saadan min bondagtighed
Ey tages mig til vnaade.
End er der eett
Wor mer forgett,
Som skeede i Tisdage quelde,
Dett er forseett
Och er mig leett,
Mitt sind mig selff mon schelde.

Hans

[1]) Ny kongl. Saml. 271. 8vo. Venusin har d. 1 Oktb. 1599 tilegnet Siuord Grubbe til Hofdale, Kgl. Maj.s overste Sekretær, og Jomfru Hyldebar Grubbe sin danske Oversættelse af Thomas af Kemptens Skrift „De imitando Christo". Blandt Venusins Skrifter nævnes ogsaa „Gratulatio ad nobiliss. Sigv. Grubbe, carmine Sapphico." Wittebergæ. (Lysfander: Scriptores Danici, ny Udg. S. 257).

[2]) Den ovennævnte M. Jon Jakobsen Venusin, senere Kongl. Historieskriver.

Hans Naade stod aff sæde sin,
  Wort selskab ad besøige,
Da saad Nickhart[1]) i Nacken min,
  Och Prynen i mit øige.
    Mig saa mon gaa,
    Jeg mon opstaa
  Som en eblandt de sidste,
    Hans Naade saa
    Gaff acht der paa,
  Ad ieg en danss mott miste.

Men dersom det er mig forseett
  En anden tiid ad verre
Nær huos hans høige Maiestet,
  Jeg loffuer Gud min Herre,
    Ad Jeg vill staa
    Oc vare paa,
  Som mig bør fliid paa vende,
    Er det end saa,
    Det vare maa
  Fra quæld til nattens ende.

Oc dersom Jomfru Hyldebaar
  Wilde tale dette i minde,
Huer dag ieg paa mine fødder staar,
  Wil Jeg det haffue y finde,
    Oc det formaa,
    Ad hun skal staa
  Blant Jomfruer høit opschreffuen.
    Min schrifft det saa
    Wdrette maa,
  Om ieg er ellers treffuen.

Angaaende Sivert Grubbes personlige Forhold kan, foruden hvad Dagbogen indeholder, endnu bemærkes, at han d. 12 Januar 1625 stiftede et Legat paa 1,000 Dlr. ved Lunds Skole, hvilket senere overførtes til Universitetet sammesteds, hvor det endnu bestaar[2]). Han døde den 27de Marts 1636[3]).

Grubbes Dagbog eller Levnedsløb er altsaa affattet paa Latin. Naar jeg her meddeler Skriftet i dansk Oversættelse[4]), da sker det i den Formening, at det indeholder mange interessante Træk, som fortjene en videre Udbredelse, end de kunde saa, om ogsaa noget Tidsskrift eller historisk Samlerværk vilde aabne sig for det i dets oprindelige

[1]) Tydsk Benævnelse for hvad vi kalde Ole Lukøje. Det henstilles til kyndige, om Navnet Nickhart ikke skulde staa i Forbindelse med Hnikarr, et af Odins Navne.

[2]) Lovenii Disput. de Gothungia p. 98. Döbeln, Hist. Acad. Lundensis p. 48.

[3]) Se Ljungren: „Skånska Herregårdar. II. Torup. III. Hofdala. Rosenvinge: Gl. danske Domme. IV, 76.

[4]) Paa enkelte Steder i Begyndelsen af Dagbogen, hvor Grubbe vidtløftig opregner de Stationer, han berørte paa sin Reise i Udlandet, eller meddeler andre lidet mærkelige Reisenotitser, har jeg indskrænket mig til Uddrag, da sligt for os ikke er af nogen Betydning.

rindelige Skikkelse[1]). Historiegranskere, som kunne ønske at benytte et eller andet Sted i den oprindelige Form, have endnu den samme Adgang til Haandskriftet som hidtil. Men selv for saadanne vil Oversættelsen ikke være uden Betydning, da den vil kunne lette dem Eftersøgningen.

Det er ovenfor antydet, at Historikere af og til have benyttet eller gjort Uddrag af Grubbes Dagbog. Jeg skal saaledes henvise til, at Sven Bring (Lagerbring) i sin „Samling af åtskilliga Handlingar och Påminnelser, som förmodeligen kunna gifwa Lius i Swänska Historien", Lund 1758. III, 1—69, har meddelt et Uddrag, hvori bl. a. hele Beskrivelsen af Rejsen om Nordkap er aftrykt i Originalsproget. I Wolfs „Journal for Politik" 1808, III og IV er der efter Brings Udgave meddelt en Oversættelse af denne Rejseberetning, der ganske vist ogsaa har særlig Betydning, ikke blot fordi den er omstændeligere end de fleste andre af Dagbogens Notitser, men ogsaa derved at den tildels synes at være affattet efter K. Christian IV's egen Befaling"[2]). — I det nu forlængst forglemte og iøvrigt ogsaa lidet værdifulde Tidsskrift „Iris og Hebe" 1800, II, 97—113, 241—5, har Nyerup meddelt nogle Uddrag af Dagbogen i dansk Oversættelse og ved dette Uddrag have senere Historikere almindelig ladet sig nøje. Men ikke at tale om, at der findes forskjellige Unøjagtigheder i dette Uddrag, er det ogsaa saa kortfattet, at det paa ingen Maade udtømmer, hvad der i Dagbogen findes af historisk Betydning. Endelig findes der i J. C. Barfods „Märkvärdighetar rörande Skånska Adeln", Stockholm 1847, S. 132—48, et Afsnit om Grubbeslægten, særlig om Sivert Grubbe, med ret interessante Uddrag af dennes Dagbog, nærmest vedrørende hvad Grubbe fortæller om sine Sendelser til det svenske Hof.

Blandt det, som i Grubbes Dagbog især er forekommet mig mærkeligt, skal jeg fra hans yngre Aar fremhæve hans stærkt fremtrædende Forkjærlighed for Calvinismen, noget der dog udentvivl ikke var noget særegent for ham, men snarere laa i Tidens hele Retning. Danske Adelsmænd sendte i Slutningen af Frederik II's Tid deres Sønner i Hobetal til reformerte Akademier (Strasburg, Heidelberg, Genf o. a.), og var der ikke indtraadt en saa kraftig Reaktion i Christian IV's Dage, især baaren frem af Hans Povlsen Resen og Holger Rosenkrands, da havde det maaske set galt ud

[1]) Jeg finder Anledning til at bemærke, at dette ligesom alt det følgende er skrevet for 6—7 Aar siden, inden jeg endnu havde fattet Planen til Udgivelse af „Monumenta historiæ Danicæ." Nu vilde jeg neppe have paataget mig det temmelig betydelige Arbeide med at fordanske Siv. Grubbe. Men da det nu engang er sket, og da Dagbogens Optagelse i Danske Magazin alt for flere Aar siden er vedtaget, saa vilde jeg ikke foretage nogen Forandring, skjønt jeg ved Oversættelsen udsætter mig for en Kritik, som jeg vilde have undgaaet ved at udgive Skriftet i Originalsproget. Oversættelser af slige Skrifter have nemlig, som enhver veed, der har forsøgt sig deri, flere Vanskeligheder, og jeg tør vel ikke haabe, at jeg i ethvert Tilfælde skulde have truffet det rette, skjønt jeg har gjort mig Flid dermed.

[2]) Se Dagbogen under 13de Juni 1599. Ogsaa en anden af Deltagerne af Rejsen om Nordkap, Dr. Jonas Charisius, har forfattet en Rejseberetning. Denne er paa Dansk og findes trykt i Schlegels Saml. zur Dän. Geschichte. I, 4, 55—90.

ud med den rene lutherske Bekjendelse hertillands. — Fra Grubbes senere Aar skal jeg fremhæve hans skandinaviske Sympathier, om jeg maa bruge dette nyere Udtryk for hans Tilbøjelighed til at fremme Enighed og Samdrægtighed og hans Glæde over enhver nærmere Sammenslutning mellem Nordens Folk og Konger. Heller ikke dette var noget særegent for denne Adelsmand; jeg mener tvertimod, at der ved en nøjere Granskning og ved Opmærksomhed for historiske Træk, som hidtil ere blevne mere eller mindre oversete, vil lade sig paavise flere Spor, der strække sig igjennem et langt Tidsrum og vidne om, at medens Danmarks Konger i Regelen stode fjendtlige ligeoverfor Sverig og lode Landet aabent for tydsk Indflydelse og tydsk Indvandring, hyldede Folket og særlig Adelen en modsat Politik, og saa med Uvilje til de om sig gribende Tydskere, medens man ønskede at fremme et fredeligt Samliv mellem Nordens Folk og glædede sig over ethvert Spor til en god Forstaaelse mellem Kongerne. Som Bevis for Rigtigheden af denne historiske Opfattelse maa jeg paa dette Sted indskrænke mig til at anføre et Par Træk henhørende til den Tid, da Adelen var eneraadende her i Danmark, Christian IV's Mindreaarighedsperiode, en Tid, der udentvivl fortjener særlig Opmærksomhed, naar vi ville kjende ikke Kongernes, men den danske Herrestands Politik. I Kong Frederik II's Tid var der blevet oprettet en tydsk Menighed i Helsingør og den var bleven udstyret med temmelig anseelige Friheder, men disse bleve i høj Grad indskrænkede af Regjeringsraadet i Christian IV's Mindreaarighed, som derved viste, at det ingenlunde ønskede at befordre Tydskernes Udbredelse her i Landet[1]). Hvad Forholdet til Sverig angaar, vil jeg kun minde om, at da Præsten M. Jon Jensen Kolding 1594 havde udgivet en „Nova descriptio Daniæ“ og deri havde omtalt Svenskernes Forhold i Slaget ved Svarteraa paa en Maade, der vakte Uvilje i Sverig, satte det danske Regjeringsraad Aaret efter Forfatteren under Anklage, og det var kun fordi Universitetets Professorer, for hvem Sagen var indstævnet, bestemt erklærede, at de ikke vilde dømme ham i Kongens Naade og Unaade, hvilket omtrent var enstydigt med at dømme ham paa Livet, at han slap med Suspension fra sit Embede[2]). — Naar jeg har fremhævet den danske Adelsstands Stemning for et venligt Forhold til Sverig, skal dermed ikke være nægtet, at enkelte Medlemmer af denne Stand, og det meget indflydelsesrige, hyldede en anden Politik. Saaledes synes den frisiske Slægt at have sluttet sig nærmere til Kongernes politiske Grundsætninger, der gik i en ganske anden Retning. Ligesom man nemlig, og neppe uden Grund, tillagde den gamle Kansler Johan Friis en Del af Skylden for den ødelæggende Syvaarskrig i Frederik II's Dage, saaledes se vi af Sivert Grubbes Dagbog, at den svenske Enkedronning Christine, Gustav Adolfs Moder, der forøvrigt var meget venlig stemt mod Danmark, tillagde Joh. Friis's Brodersøn, Kansler Christian Friis til Borreby, Hovedskylden til Kalmarkrigen, i hvilken Henseende hun dog vistnok har gjort sig skyldig i en betydelig

¹) Se Ny kirkehist. Saml. III, 163—65.

²) Sagen er efter Aktstykker i Konsistoriets Arkiv fremstillet i Ny kirkehist. Saml. V, 378 flg.

tydelig Overdrivelse. Af Dagbogen fremgaar det forresten, hvad jeg ikke mindes at have set omtalt andensteds, at Kansler Chr. Friis's Hustru, Fru Mette Hardenberg, besad stor Indflydelse hos Christian IV, saalænge hun levede; hun ledsagede oftere Kongen paa hans Rejser, og han satte megen Pris paa hendes Klogskab og Indsigt i Statssager. — Jeg skal imidlertid ikke paa dette Sted gaa videre i at fremhæve Enkeltheder af Grubbes Dagbogsantegnelser, men overlade Læseren selv at finde, hvad der forøvrigt kunde fortjene særlig Opmærksomhed.

Den 6te Marts 1566 blev jeg født paa min Fædrenegaard Lystrup. Mine Forældre vare Rigsraad og Kansler Ejler Grubbe, og Else Bjørnsdatter, af den laxmandske Slægt. Da min Moder døde tidlig, giftede min Fader sig anden Gang med Kirstine Lykke, der dengang var i Dronning Sofies Fruerstue; hun var en Datter af Hr. Jørgen Lykke til Overgaard, Ridder (Eqves auratus) og den sidste i Danmark af denne Orden. Det er ham, om hvem Sleidanus fortæller, at da han var den danske Konges Sendebud i Rom, vilde han ikke indlade sig paa at kysse Pavens Fødder[1]).

I min tidligste Alder fik jeg Oluf Stisen, en god og flittig Mand, til Lærer og Vejleder. Han tog senere Magistergraden i Wittenberg, og efter sin Hjemkomst blev han Kannik i Lund[2]). Da han rejste til Tydskland med tre adelige Disciple, kom jeg til Lund under den højlærde Theolog M. Mogens Madsens Tugt. Han var Kannik i Kapitlet og blev senere Biskop i Skaane. Dengang havde han adskillige unge Adelsmænd i sit Hus, saasom min Frænde Peder Madsen af den laxmandske Slægt, Herluf Marsvin, Brødrene Frederik og Jørgen Speigel, og desuden sin egen Søn Mads Mogensen, der senere var Rektor ved Lunds Skole, og nogle andre. I deres Tal blev jeg optagen, og jeg levede der med andre Meddisciple under vor Privatlærers, Laurits Tanches, Tugt i nogle Aar. Foruden denne Privatlærers Foredrag hjemme i Huset hørte jeg ogsaa Mester Mogens forklare Ruths og Krønikernes Bøger i den offentlige Høresal.

Da jeg blev noget ældre og fornuftigere, kom jeg efter min Faders Beslutning til Kjøbenhavns Universitet og blev sat i Huset hos højlærde

D.

[1]) Denne Begivenhed henlægges til Mødet i Nizza 1538 (Sleidanus: De statu religionis etc. comment. 1555. Fol. 185). Over Ejler Grubbe har man en Ligtale (med Levnedsbeskrivelse) af Peder Jensen Vinstrup under Titel: Om det euige Liff oc Død. Kbh. 1587. Og over Fru Else Bjørnsdatter en Ligtale af Niels Hvid, under Titel: Om Dommedags Visshed. Kbh. 1576.

[2]) Han døde den 14 Marts 1617.

D. Anders Lauritsen fra Roskilde, der var første Theolog ved Universitet. Jeg deponerede under M. Jørgen Dybvad, den Tid Dekan, og blev indskreven i Studenternes Tal. Sjælands Bisp, Dr. theol. Povl Madsen, var dengang Rektor, Johannes Sascerides var Professor i Hebraisk, D. Hans Frandsen var Professor i Medicin; Peder Sørensen og Hans de Prato vare Doctorer i Medicinen, men kun den sidste af disse to var Læsemester ved Universitetet, og han døde under en Forelæsning. M. Klavs Skavbo var Professor i Fysik, M. Hans Guldsmed i Rhetorik og M. Peder Aagesen var Pædagogicus. Paa den Tid var der ogsaa udmærkede Præster i Kjøbenhavn, nemlig M. Rasmus Katholm, Sognepræst ved Vor Frue, M. Niels Hvid ved Helliggeistes og M. Anders Mariager ved S. Nicolai Kirke. Om disse har Hemmingsen gjort følgende Vers:

Andra docet, movet Albinus, delectat Erasmus.

Her studerede jeg ved Universitetet i to Aar, indtil min Fader besluttede at sende mig til Tydskland med min Lærer Tanche[1]). Ledsaget af min Slægtning Sivert Beck kom jeg til Wittenberg ved Mikkelsdagstid 1580, i mit 15de Aar. Vi havde Følgeskab af Frederik Ulfeld, Jakob Beck, Siverts Broder, hvilke ogsaa havde deres Lærer, Willum N. fra Roskilde, med sig.

I dette Aar hjemsøgtes næsten hele Europa af en Epidemi, og paa Rejsen fandt vi i Vertshusene mange syge. Dog kom vi ved Guds Beskjærmelse ved godt Helbred til Wittenberg. Her bleve vi immatriculerede under Rektor Dr. juris Vitus Winsheim, som modtog os meget høflig og gav os mange Beviser paa Velvilje under vort Ophold der; thi han havde megen Omsorg for de Danske, som studerede her, fordi han havde modtaget mange Gaver og Æresbevisninger af vor Konge, Frederik, paa Grund af den Understøttelse, han havde ydet Kongen i hans Strid med Hertugen af Holsten angaaende Hertugdømmet Slesvig, i hvilken Anledning han havde været sendt af Kurfyrst August af Sachsen til Kong Frederik.

Foruden Rektoren, Vitus Winsheim, var der paa den Tid følgende andre Professorer i Wittenberg: Johannes Sagittarius og Johannes Matthæus

[1]) Den 30 Januar 1582 fik Ejler Grubbe kongelig Stadfæstelse paa sin Opladelse af sit Kannikdømme i Lund for sin Søn Sivert Grubbe, „der var forskikket udenlands paa Universiteter udi boglige Kunster og anden Forfarenhed sig at forsee“ (Skaanske Registre Nr. 1, Fol. 390). Den 24 Februar 1584 kvitterede Anders Urup for 50 Daler, som Lunde Kapitel havde skjænket Laurentius Tanche til sine Studiers Fremme udenlands (Register over Lunde Kapitels Breve).

thæus Smalchaldius[1]), Doktorer i Theologien. I Retsvidenskaben: Joachim Wesenbecius, Eberhard v. Weihe og nogle andre. I Lægevidenskaben: D. Salomon Albertus, Caspar Strabbius, D. Andreas Schato. I Filosofi, Rhetorik og Historie: Lemmiger, Andreas Franchenberger, Johannes Haggius og andre. Polycarpus Lyser var Præst der; han var en Discipel af Jacob Andreæ, der havde løftet ham af Skarnet og sat ham paa Luthers og Melanchtons Lærerstol, som der stod om ham i en Pasquil, der en Søndag fandtes opslaaet paa Kirkedøren. Denne Præst førte et meget heftigt Sprog og var en stor Ordgyder, og i enhver Prædiken angreb han de orthodoxe[2]), som han kaldte Calvinister og Sacramenterere. Han forbandede mere end han velsignede. Studenterne kaldte ham **Polyhresius**[3]), fordi han altid gik meget pyntet og iført Silkeklæder.

Paa den Tid blev hin bekjendte **Formula Concordiæ** baaren om, og de Professorer, der ikke vilde underskrive den, bleve nødte til at vige deres Plads. Alene Wesenbecius blev det stillet frit, om han vilde underskrive eller ikke. Han negtede da at underskrive, men blev dog i sit Embede. De Studenter ved Universiteterne i Wittenberg og Leipzig, der vare den rene Lære hengivne og ønskede at tilegne sig den rette Religion, forlod derfor disse Højskoler, som derved mistede deres forrige Glands, medens hin „Enighedsformels" Patroner og Forsvarere tordnede og lynede fra deres Kathedre. Endelig begyndte dog Universiteterne atter at drage Aande under Kurfyrst Christian, som affatte D. Mirus fra Præsteembedet i Leipzig og Johannes Møller fra den academiske Lærerstol sammesteds. Da Polycarpus (Lyser) blev kaldet til Brunsvig og Mylius til Jena, lod han dem uden Sorg rejse. Og da D. Christoffer Gundermann kom i Spidsen for det theologiske Fakultet i Leipzig og D. Urban Pierius for det i Wittenberg, gjenvandt begge Højskoler deres tidligere Anseelse.

Studenterne i Wittenberg haanede efter bedste Evne hin **Formula Concordiæ** ved at opslaa forskjellige Paskiller saavel i Kollegiet som paa Kirkedørene. Hesshus kaldte den **„Stabulum multorum monstrorum"**, og en anden **„Lutum erroris ubiqvistici"** osv. Doctor Johannes Major gjorde

[1]) I Hdskr. staar: Smalchaldium et Johannem Matthæum; men jeg har rettet denne formentlige Urigtighed i Henhold til Förstemann: Liber Decanorum Facult. Theol. Academiæ Vitebergensis, p. 59.

[2]) Det er Philippisterne.

[3]) Saaledes staar der aldeles tydelig i det her benyttede Haandskrift. Bring læser derimod (Handl. och Påminnelser III, 3): Polychroesus, hvilket unægtelig passer bedre til den givne Forklaring, medens Polyhresius maatte oversættes: Ordgyderen eller Snakkeren.

gjorde følgende Spottevers over D. Jacob Andreæ Smidlin, de bergiske Fædres Hovedanfører:

Aut mens Vulcanum aut forceps indocta fefellit,
Εἰρηνην **dum vult cudere, cudit** ἔριν.

Paa denne Tid sad D. Caspar Peucer, Melanchtons Svigersøn, fængslet af Kurfyrst August. Udset til Martyr, blev han i ti Aar holdt i Fangenskab paa Grund af sin standhaftige Bekjendelse af den sande Lære om Kristi Embede og om Herrens Nadvere. I sit Fængsel plejede han at trøste sig med følgende af ham selv forfattede Vers:

Soli fide Deo, SOLI constanter adhære,
A SOLO cunctis eripiere malis.

Efter senere at være bleven befriet, havde han sit Underhold ved Fyrsten af Anhalts Gavmildhed.

Ved Mikkelsdagstid 1582 forlod min Lærer og jeg tilligemed flere Landsmænd Wittenberg, idet jeg tænkte paa at drage med min Lærer til Basel og Frankrig, medens min Meddiscipel Sivert Beck og hans Broder Jakob og nogle andre rejste til Jena. I Heidelberg dvælede vi i nogen Tid og besøgte den berømte Theolog Jacob Grynæus, der forsynede os med Anbefaling til Theodor Beza. I Strasburg ligesom ogsaa i Basel levede vi i nogen Tid.

Medens vi opholdt os i Strasburg, besøgte vi den berømte, da ældgamle, Johan Sturm i hans **Sturmianum**, og vi spiste hos ham. Vi havde bragt ham Fisken „**Lucius**", og jeg mindes, at han, da han delte den ud ved Bordet, med det ham ejendommelige Lune sagde om den: „**In capite dignitas, in medio utilitas, in cauda svavitas**". Han havde paa den Tid en aarlig Understøttelse af vor Kong Frederik.

Endelig kom vi til Genf, og da vi havde overleveret Beza Grynæus's Brev, tog han meget høflig og venskabelig imod os og skaffede os strax Bolig ligeoverfor sit Hus, og Bord hos Madame Anastasia, en Datter af Robert Stephanus, og en Søster til Henrik Stephanus. Denne berømte og lærde Kjender af det græske Sprog boede dengang i Genf, da han for sin Bekjendelse af den sande Tro havde maattet flygte fra Paris. Foruden Beza var der endel andre lærde Mænd i Genf (som opregnes). Af Lærerne i de klassiske Fag hørte jeg i Gymnasiet Forelæsninger over Aristoteles's **Organon**, samt over nogle af Ciceros Taler og over Virgil. Under Julius Paccius hørte jeg Forelæsninger over **Institutiones Juris**, som han privat foredrog for mig og nogle andre. I det offentlige Auditorium hørte jeg Jacob Lectius fortolke den Retstitel: „**Dos quemadmodum petatur**", ligeledes: „**de**

„de Usuris". Beza og Fagius læste skiftevis i det offentlige Auditorium, kun tre Timer om Ugen hver. Beza læste over Johannes's Evangelium, og om Søndagen prædikede han i Byens Hovedkirke, begge Dele under et overordentligt Tilløb, saa at der hverken kunde være flere Studenter i Auditoriet eller flere Tilhørere i Kirken. Thi der var i Genf en stor Mængde Mennesker, dels Studenter, dels saadanne, som for deres Tros Skyld levede i Udlændighed der, fordrevne fra Frankrig.

I Juli Maaned 1584 skete der et stærkt Jordskjælv i Omegnen af Genf, og dette fremkaldte et Fjeldskred, hvorved en hel Landsby blev begravet, og alle Indbyggerne omkom med Undtagelse af et Barn, som endnu blev fundet levende, medens Moderen, der havde været ved at give det Die, laa død over Buggen. I Genf rystede og bævede alt, som om det skulde styrte sammen. Da min Lærer og jeg saa, hvorledes vores Seng og Bord bevægede sig, og det var, som om Huset skulde falde overende, skyndte vi os ud paa Gaden, hvor vi ogsaa traf Beboerne af de andre Huse, der ligeledes vare flygtede ud i det fri. De, der vare spadserede udenfor Byen efter Middag, inden Aftensangen begyndte Kl. 1 — det var nemlig en Søndag — mente, at hele Byen skulde styrte sammen; thi de saa den ryste og skjælve. Der blev strax paabudt tre hele Dages Faste, og Bønner og Prædikener holdtes stadig i disse tre Dage. Dette Jordskjælv mærkedes vidt omkring i Savoyen og Frankrig, og det Rygte udbredtes af Papisterne i disse Lande, at Beza var styrtet ned af Prædikestolen og var omkommen, fordi det netop var en Søndag, da Jordskjælvet indtraf, og han plejede at prædike hver Søndag.

Da Fasten og de offentlige Bededage vare tilende, besluttede min Lærer og jeg med nogle Landsmænd og Bordfæller at rejse ud for at se det Sted, hvor Landsbyen var bleven begravet. Da en af vore Rejsefæller paa Turen var stegen af Hesten og atter vilde stige op, slog Hesten hans Skinneben over Vi mærkede intet dertil, før vi saa Hesten komme løbende efter os uden Rytter. Vi skyndte os da tilbage til vor Rejsefælle, som vi fandt liggende paa Marken med brækket Ben. Vor Landsmand **Dr. med.** Anders Christensen samlede i Hast nogle Urter, som han lagde paa Saaret for at hindre Betændelse i den stærke Hede, som det var. Vi fik ham derpaa bragt ned til en lille Fiskerbaad, i hvilken han blev ført til Byen Aigle. D. Anders fulgte med ham, men Baaden kunde ikke rumme flere. Vi andre kom om Aftenen til Aigle. Dagen efter saa vi Bjerget, der var skredet ud. Hvor Landsbyen havde staaet, saa vi en jevn Slette, der lignede en vel pløjet Mark. Vor stakkels Rejsefælle maatte vi

lade

lade tilbage hos en Kirurg i Aigle. Efter tre—fire Ugers Forløb kom han tilbage til os i Genf, men døde dog ikke længe efter.

I August samme Aar, 1584, mistede jeg min kjære Lærer, M. Laurits Tanche, som paa en skjændig Maade blev dræbt om Natten i Værtshuset Collunge ikke langt fra Cluse paa Vejen til Lyon. Morderen var vor Landsmand Morten Knudsen[1]), som dræbte min Lærer med hans egen Kaarde i Kammeret, hvor Adelsmændene Adam Plat fra Meklenborg og Iver Juel fra Danmark, samt D. Anders Christensen og Iver Juels Hovmester M. Christen Foss overnattede. Jeg havde min Seng i et andet Kammer. Alle de, der vare i Kammeret, hvor Mordet skete, bleve førte i Fængsel til den nærmeste Fæstning.

Morderen blev af Retten i Chambery i Savoyen dømt til syv Aars Gallejstraf. Ved Mægling af den tydske Nation ved Universitetet i Genf blev denne Straf dog eftergiven, paa det Vilkaar at Morderen i Danmark skulde staa til Rette for sin Forbrydelse, og den afdødes Brødre der føre Sagen imod ham efter de danske Love.

Ved denne ulykkelige Begivenhed blev jeg efter Bezas Raad nødt til at afbryde mine ikke ilde begyndte Studeringer og at forlade det Sted, hvor jeg havde levet saa lykkelig, og hvor den sande og rette Religion[2]) blomstrer, og hvor der hersker en saa stor Sædelighed og Orden, og Staten er saa vel indrettet som neppe noget andet Sted, og jeg maatte begive mig paa Reisen hjem til mit Fædreland, i hvilken Anledning Beza medgav mig et Brev, som han med egen Haand havde skrevet til min Fader. Brevet, hvilket jeg bevarer som en stor Skat, lyder som følger:

Magnifico et ornatissimo viro Domino Hilario Grubbio, Domino de Liustrup, Regni Daniæ Cancellario sapientissimo, Domino mihi summe observando.

Redit ad te filius, Magnifice et ornatissime mi Domine, comitem habens optimum virum Christianum Fossium[3]). Amisit enim Præ-

ceptorem

[1]) Var dengang forlenet med et Kannikedømme i Hamer i Norge. Nærmere Oplysninger om ham findes i Ny kirkehist. Saml. III, 658 flg. Af Nye Danske Mag. II, 2 ses, at han senere, i Christian IV's Tid, var kongelig Herold.

[2]) Det er den calvinske Lære, som den lutherske Adelsmand betegner paa denne Maade.

[3]) Christen Foss blev efter sin Hjemkomst Rektor ved Viborg Skole. En af hans Disciple, den som Biskop i Bergen siden bekjendte Niels Paaske, bebrejdede ham senere, at han havde befængt ham saavel som sine øvrige Disciple med calvinistiske Grundsætninger (Worms Lexikon over lærde Mænd. II, 163).

ceptorem suum injustissimo et indignissimo casu sublatum, qvum alioqvin vir esset placidissimus et honestissimis moribus. Ipsum vero filium tuum, affirmo præstantiæ tuæ, ita sese hic gessisse, eaqve docilitate et modestia præditum sese ostendisse, vt nihil in eo apparuerit, qvod maximam lavdem non mereatur. Ipsius avtem totius facti narratio, quam sit ab hoc facinore prorsus immunis, ostendit. Qvod si in hac civitate vel ejus territorio contigisset, alias procul dubio poenas dedisset homicida. Tristia hæc sunt, sed qvæ infecta fieri nullo modo possint. Nos qvantum nobis licuit, et filio et ejus Præceptori adfuimus: nec vnqvam favente Deo sumus commissuri, vt in eorum adjuvandis studiis, qvi ad nos istinc venerint, vllum in nobis officium desideremus. Jesus servator ille noster diu te superstitem et incolumen toti Danico florentissimo Regno conservet. Genevæ 17 Avgusti 1584.

Magnificæ præstantiæ et amplitudini tuæ
deditissimus
Theodorus Beza suo et collegarum
omnium nomine.

Dengang jeg sagde Farvel til Beza, leverede han mig ogsaa et Brev til D. Niels Hemmingsen med følgende Udskrift: „Eximio Christi servo et doctissimo Theologo Nicolao Hemmingio, symmistæ et fratri in Christo“.

Der opholdt sig dengang for Studeringernes Skyld mange Adelsmænd fra Polen og Tydskland i Genf; men iblandt dem var Carl af Zerotin fra Måhren den fornemste; han havde D. Niels Krag fra Danmark til Hovmester; desuden var her følgende danske Adelsmænd: Christian Barnekow, Jakob Ulfeld, Brødrene Niels og Erik Kaas, Iver Juel og Sten Bilde.

Paa Rejsen gjennem Schweiz traf vi i Freiburg Petrus Canutius, der, efter hvad man sagde, havde været Jesuiternes øverste Skriftefader hos Kejser Carl V. I Zürich besøgte vi Rudolf Gualter, der i sin høje Alder ikke kunde forlade sin Stol, samt Lavater og andre lærde Mænd; i Bern aflagde vi Besøg hos Musculus og andre ved Lærdom berømte Mænd.

I Brunsvig søgte vi Samtale med den knarvorne Chemnitz[1]); men da han hørte, at vi kom fra Genf og Heidelberg, vilde han neppe værdige os et Ord. Vi paa vor Side sagde, at vi ikke ansaa ham værdig til at skrive

[1]) Den berømte luthersk Theolog Martin Chemnitz, Forfatter af Examen concil. Tridentini.

skrive sit Navn i vore Rejsebøger, og vi sagde ham ligesaa gjerne Farvel som han os.

Efterat være vendt tilbage til Fædrelandet, opholdt jeg mig hos min Fader i to—tre Maaneder. Men just som jeg stod i Begreb med atter at rejse udenlands, navnlig til Frankrig, kom til min Fader paa Vordingborg Slot en Borgmester fra Nürnberg, Joachim Bömer, som havde været hos Kong Frederik, og havde indrettet det skjønne Springvand, der er at se paa Kronborg, hvilket var forfærdiget i Nürnberg. Kongen havde bevist ham megen Ære og da han drog bort, havde han foræret ham en Guldkjæde og et Bæger af purt Guld.

Med denne Borgmester kom jeg til Nürnberg, hvor han paa den ærefuldeste Maade gav mig Bolig i sit Hus, og for min Skyld anrettede et prægtigt Gjæstebud, hvortil Borgherren, Borgmestrene og nogle af de fornemste Raadmænd vare indbudne. Saa ung jeg var, blev jeg nødt til at modtage Hædersspladsen blandt saa mange udmærkede og ældre Mænd. Da man var kommen til Sæde rejste Borgmesteren sig og holdt en lang Tale, hvori han udviklede for sine Kolleger og Gjæster Aarsagen til sin Rejse og langvarige Fraværelse hos Kong Frederik, og endte med at sige, at han haabede, at han ved sin Rejse havde gjort vor Konge særdeles naadig stemt mod Staden Nürnberg, dens Øvrighed og Borgerskab.

Da jeg havde Lyst til at opholde mig nogen Tid i Altorf, ledsagede Borgmester Bömer mig derhen og anbefalede mig til den berømte Jurist Hubert Gifanius, i hvis Hus jeg baade fik Bolig og Kost. Da jeg havde faaet nok af dette Sted, begav jeg mig til Basel, hvor jeg var om Efteraaret og Vinteren. Derpaa vilde jeg rejse til Frankrig; men da jeg i Fasten opholdt mig i Besançon i Burgund, modtog jeg der Budskabet om min kjære Faders Død, og at mine Slægtninge ønskede, at jeg skulde komme hjem for at overtage Værgemaalet for mine Brødre og Søstre.

Jeg begav mig da hjem, og efterat mine Sager vare bragte i Orden hjemme og Skiftet var holdt imellem min Stifmoder og os Børn, af hvilke to af mine Søstre alt vare gifte, den ene med Anders Dresselberg, den anden med Knud Urne, saa tænkte jeg paa at rejse til Italien. Imidlertid døde min ældste Søster Fru Mette Grubbe, der var gift med Anders Dresselberg, dengang Landsdommer i Sjæland, og ingen Børn havde. Paa Grund af hendes Død nødtes jeg til at udsætte min Rejse saalænge, til jeg betids kunde komme til Foraarsmarkedet i Frankfurt for derfra bekvemmere og bedre at kunne rejse med Kjøbmændene til Italien.

I April 1587 begav jeg mig da paa Rejsen med egen Vogn og tre af

af mine egne Heste, efterat jeg først havde taget Afsked med Frænder og Venner, især med min Vært i Kjøbenhavn, min fortrolige Ven, højlærde M. Jon Jakobsen Venusin, der dengang var Sognepræst ved Helliggeistes Kirke i Kjøbenhavn. Til ham havde jeg nemlig en sønderlig Fortrolighed, fra den Tid af vi i min første Ungdomstid studerede samtidig i Wittenberg. Han ansaas dengang for den lærdeste af alle Studenterne i Wittenberg paa Grund af den Indsigt i Mathematik, Theologi og de filosofiske Fag, som han lagde for Dagen ved Disputationer og Declamationer. Fra mine kjære i Hjemmet tog jeg Afsked i et latinsk Digt.

Da jeg kom til Lybek, fandt jeg der den kongelige Bogfører Hans Aalborg samt Antonius Battus[1]) og Laurits Skavbo[2]). Da de ogsaa vilde til Frankrig, bade de om, at de maatte rejse med i min Vogn. Dette tilstod jeg og gav dem fri Befordring til Frankfurt. Der solgte jeg Vogn og Heste og fik saa meget for dem, som Rejsen havde kostet. Antonius Battus vilde fra Frankfurt rejse til Basel for at studere Medicin, han turde ikke drage til Italien, af Frygt for at hans Penge ikke skulde slaa til; da jeg imidlertid lovede ham 100 Krongylden, gik han ind paa at være min Rejsefælle tilligemed nogle Kjøbmænd.

I vort Selskab havde vi ogsaa den udmærkede Maler Johan von Ach, som dengang var i Tjeneste hos Hertugen af Florens og senere blev kaldet fra Italien af Keiser Rudolf, som han tjente i Prag. Da vi vare komne til München, og der paa Slottet blev os forevist en fransk Kvinde, som havde Haar over hele Ansigtet ligesom paa Hovedet, saa tegnede han hende strax uformærkt i min Rejsebog. Han havde dengang en Tjener ved Navn Peiter Isaachsen, der senere blev en berømt Maler og i mange Aar tjente vor Kong Christian og døde i Kjøbenhavn.

(S. Grubbe

[1]) Antonius Battus var Søn af en Apotheker i Haderslev af samme Navn (Herholdt og Mansa: Samlinger til Medicinalhist. S. 8—9.) Han studerede i mange Aar ved Kjøbenhavns og fremmede Universiteter. I en udateret Ansøgning til Kjøbenhavns Professorer (omtrent fra 1580 eller noget senere) skriver han: „Hoc me orare jubet, durum illud necessitatis telum; ego enim cum in hac schola præceptore Reverendo Viro Domino M. Erasmo Katholmio, et in patria, prima artium rudimenta degustassem, in Germaniæ scholas me contuli, ubi jam non sine magnis sumtibus vixi septennium. Nunc igitur ad prima studiorum meorum alvearia recurro“. Han beder derfor om Understøttelse. (Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 187). Den 11te Maj 1588 blev M. Ant. Battus Haderslebiensis indskreven ved Universitetet i Padua (Suhms Saml. II. 3 S. 7). I Bøllings Brevsamling (i Kongl. Bibl.) findes et Brev fra Antonius Battus til D. Jonas Charisius, dat. Neapoli Falstrorum 1601. Jeg formoder da, at han er bleven Apotheker ved Hoffet i Nykjøbing.

[2]) Hdskr. har: Claudius Scavonius; men det er en Fejl for: Laurentius Claudii (eller Nicolai) Scavonius. Denne Lavrits Klavsen Skavbo blev senere Professor ved Kjøbenhavns Universitet, og døde som Bisp i Stavanger.

(S. Grubbe fortæller derpaa, hvorledes han drog over Augsburg gjennem Tyrol til Padua; og da den stærke Hede her angreb hans Helbred, opholdt han sig i nogen Tid, i Forening med den holstenske Adelsmand Frederik v. Ahlefeld, ved et Bad i Nærheden af denne By. Da han her snart kom til Kræfter igjen, begav han sig paa Rejsen til Neapel. Foruden Antonius Battus fra Danmark (Danus) vare nogle preussiske Adelsmænd og et Par tydske Kjøbmænd i Følge med. Over Bologna, Loretto o. fl. St. drog de gjennem Kirkestaten til Rom og derfra til Neapel, hvorfra Rejsen atter gik tilbage til Padua over Pisa, Florens og Mailand).

Paa denne Tid beredte Christian Barnekow, Jakob Ulfeld og nogle Tydskere sig i Venedig til en Rejse til Jerusalem; og de bad mig om at drage med[1]). Jeg havde megen Lyst til at benytte mig af den bekvemme Lejlighed, hvis jeg kunde frigjøre mig for det Løfte, jeg havde givet Frederik v. Ahlefeld, dengang vi opholdt os ved Badet (Thermæ Dabininæ), om at jeg, naar jeg kom tilbage fra min Rejse til Neapel, vilde ledsage ham til Tydskland. Jeg rejste da strax (fra Venedig) til Padua og forestillede Frederik den Lejlighed, der tilbød sig for mig, til en Rejse til Jerusalem, og bad mig fritagen for mit Løfte. Han vilde dog paa ingen Maade gaa ind derpaa, men erklærede, at han ikke kunde anse mig for en ordholden Mand, hvis jeg ikke blev ved mit Løfte. Jeg skrev da strax til Barnekow og Ulfeld, at de ikke skulde opholde sig efter mig.

I Aaret 1588, da jeg opholdt mig i Padua, rygtedes det, at vor naadigste Konge, K. Frederik den Anden, var død. Tilfældigvis hørte vi paa den Tid en stortalende Jesuit prædike, som begyndte sin Prædiken med at udraabe, at en stor Kjætter var død i Norden, og at Gud havde befriet den katholske Kirke for en af den apostoliske Stols bitreste Fjender. Han opfordrede derfor Tilhørerne til at takke Gud: nu da denne mægtige Kjætter var afvejen, vilde alle de frafaldne i Norden nok snart vende tilbage til den romerske Kirkes Moderskjød. Dette sagde han med underlige Gjøglerfagter paa Prædikestolen, saa vi ikke kunde afholde os fra Latter.

Kristi Himmelfartsdag saa vi den Festlighed, som holdes af Dogen og Raadet i Venedig, hvorved Dogen trolover sig med Havet ved at kaste en Guldring deri, som Tegn paa det imaginære Ægteskab: at ligesom Hustruen er Manden underdanig, saaledes skal Havet ogsaa erkjende Dogen i Venedig som sin Herre. En underlig Trolovelse og papistisk Ægteskab, der passer til Papisternes andre Urimeligheder. Af den Slags har jeg ikke uden Afsky og Sorg set alt for meget paa denne min italienske Rejse. Gud forlade mig, om jeg har syndet ved at være en nysgjerrig Tilskuer ved

[1]) Jvfr. Ny kirkehist. Saml. III, 664.

ved hine Afskyeligheder, som ere sande Gudsbespottelser. Det er vistnok bedre for et kristent Menneske ikke at se sligt, end at være Tilskuer derved, paa Grund af den mangfoldige Misbrug med Knæbøjning og anden Overtro, som er forbunden med disse ugudelige og afskyelige Ceremonier.

Endelig forlod Ahlefeld og jeg Italien og drog gjennem den trevisanske Mark, **Forum Julium**, Istrien og Kärnthen til Wien i Østerrig. Der gjorde vi vor Opvartning hos den velbyrdige Herre David von Ungnaden, Kejserlig Majestæts øverste Raad, der altid residerer i Wien og kaldes Overpræsident i Ungarn, fordi han har Overopsynet med alle de ungarske Fæstninger paa den tyrkiske Grændse, der ere under Kejserens Højhed, og skal sørge for deres Forsyning med Munition, Levnedsmidler og andre Fornødenheder. Da han erfarede, at vi vare fra Danmark og Holsten, viste han os den allerstørste Forekommenhed og Tjehstagtighed. Han gav os en af sine egne Tjenere med, der skulde ledsage os, hvorhen vi ønskede i Ungarn, og skaffe os Salvegarder af Husarer og Soldater.

Vi drog da over Hertugen af Sulas's befæstede Borg Schinten, ved hvilken der ligger en lille By, og overnattede i Raab, en stærk befæstet Stad. Her traf vi tilfældigvis i Værtshuset Abbeden af S. Martin, Kejserens Statholder i Ungarn, der kom fra Prag. Da han af vor Fører, David v Ungnadens Tjener, havde erfaret, hvem vi vare, bad han os om næste Dag at ledsage ham til hans Borg S. Martin. Vi takkede og gjorde Følge. Han havde 200 Husarer til Bedækning, og paa Halvvejen kom hans egne Husarer ham imøde og optoge ham. Borgen ligger paa et højt Bjerg og er godt befæstet Vi kunde derfra se langt ud over den omliggende vide Slette, og jeg veed ikke, hvor mange Kirker vi saa, der alle vare ødelagte af Tyrkerne med Undtagelse af den i Raab og en anden, der er i Komorn. Vi blev hos den gode, tykke Abbed i to Dage, og han beværtede os svært, og snakkede, saa godt han kunde, sit Munkelatin med os. Hans Tale var almindelig denne: „I fremmede Studenter ere mig saare velkomne, og I kunne se, hvilken Fare vi her leve i paa Grund af Tyrken, som er os en slem Nabo; og naar I komme hjem, kunne I sige, at vi Kristne leve daarlig paa dette Sted og ikke vide, naar vi skulle leve eller dø". Der var nemlig dengang næsten daglige Skjærmydsler med Tyrkerne paa Grund af deres hyppige Indfald.

Efterat vi endelig havde sagt Farvel til vor gode Abbed og takket ham for hans Gjæstfrihed, førte vor Vejviser os under militær Bedækning til Komorn og ind paa selve Slottet. Kommandanten var en tydsk Adelsmand fra Schlesien af Familien Nostitz, en saare vakker og beleven Mand. Vi

Vi overnattede paa Borgen, hvor vi traf en holstensk Soldat, der fordum havde tjent Henrik Rantzov som Kok og strax gjenkjendtes af Ahlefeld, da vi drog ind paa Borgen. Her blev vi i tre Dage, da det ikke var sikkert at drage videre, paa Grund af Indfald af Tyrkerne, med hvilke Husarerne daglig havde Sammenstød.

En Dag foreviste hin holstenske Kok os et Gravmæle over en Kroater ved Navn Malfet, hvilket var oprettet paa en Høj paa den aabne Slette hinsides Floden Waag, der falder i Donou paa den ene Side af Borgen. Stedet laa saaledes, at Tyrkerne i Omegnen hver Dag kunde se det. Medens vi der betragtede Gravmindet og nogle Tyrkehoveder, som af hin Kroater vare førte derhen og stukne op paa de afstumpede Grene af et udgaaet Træ, gav man fra Borgen af ved et Kanonskud Signal om, at Tyrkerne vare i Fremrykning, forat de, som vare paa Marken, kunde søge Tilflugt til Borgen, og Husarerne gjøre sig rede til at drive Tyrkerne tilbage. Disse vilde nemlig bortføre Kvæget, som var der paa Græsgangene. Vi skyndte os da, saa stærkt vi kunde, tilbage til Broen, der paa Baade og Smaafartøjer var slaaet over Floden Waag. Strax som vi vare komne over, begyndte de at afbryde Broen, hvilket kunde ske med ringe Ulejlighed; thi naar man blot tog et Par Baade bort, drev hele Broen tilside, saa ingen kunde komme over. Vi kom, som sagt, sikkert over, inden Broen afbrødes. Da vi vare komne op paa Borgen, kunde vi se Husarernes Kamp med Tyrkerne. Dengang hine kom tilbage, bragte de tre—fire Tyrkehoveder med sig.

Af Frygt for Tyrkerne saa vi os nødte til at blive tre Dage i Komorn; men da vor Fører saa, at vi sikkert kunde rejse videre, fik vi en Salvegarde, hvorpaa vi satte over Waag og rejste derpaa tillands op med Floden indtil en Mil fra Kastellet Neuhäusel. Her bleve vi optagne af de Husarer, som der ventede paa os, og ledsagede til Borgen, hvorpaa vi overnattede i en lille By, der laa foran Borgen. Den næste Dag saa vi, hvad der var at se i hint ny Kastel, som dengang først var under Opførelse, og spiste hos Kommandanten, en Tydsker af Familien Steinberg. Han tildrak os saa mange Gange vor Skaal paa Soldatermaner, at vi forføjede os hjem til vort Herberge med en alvorlig Rus af hans ungarske Vin.

Derfra rejste vi sikkert nok, uden Bedækning, til Presburg, hvor vi blev nogle Dage. Blandt andet saa vi i et Kapel et Mindesmærke over S. Stephan, Konge af Ungarn, og hans Søn Emmerik. (En Legende om S. Stephans Hellighed meddeles.) Her ligger ogsaa M. Hans Christoffersen fra

fra Danmark begraven, som døde her[1]). I min Tid havde han i Wittenberg en Borgmesterson fra Presburg til Privatdiscipel, hvem han ledsagede herhen. Da han skulde til at dø, gjorde han følgende Vers over sig selv, hvilket ogsaa læses paa hans Gravmæle:

Hic procul a Patria jacet aspectuque parentum,
Patria cui cælum est, pater ipse Deus.

Da vi efter en Maanedstids Rejse i Ungarn vendte tilbage til Wien, aflagde vi Hr. David von Ungnaden vor Taksigelse for den Ledsager, han havde givet os med paa Vejen, da vi ellers ikke sikkert havde kunnet komme til de Steder i Ungarn, som vi nu havde besøgt. Saalænge vi vare i Wien, omgikkes vi meget venskabeligt med ham, og han fortalte os meget om sit Embede og det besværlige Arbejde, han havde, og at han aabent bekjendte sig til den evangeliske og reformerede Lære. Eftersom Kejser Rudolf ikke kunde undvære hans Tjeneste, havde han tilladt ham fri Religionsøvelse i hans Hus. Han sagde, at han havde faaet en meget lærd Prædikant, der var anbefalet ham af Jacobus Grynæus, og han fortalte, at denne Prædikant længe havde levet i Genf hos den ærværdige Olding og store Theolog Theodor Beza og dennes højlærde Medarbejdere, og at han der var bleven saaledes grundfæstet i den rettroende Lære, at han ikke havde taget i Betænkning flere Gange at disputere med de ærkekatholske Jesuiter i Wien, skjønt han havde været nødt til at holde sig inden visse Grændser for ikke at fornærme nogen. Hr. David von Ungnaden fortalte ogsaa, at han selv havde studeret i Wittenberg sammen med nogle danske Adelsmænd, blandt hvilke han især havde staaet i fortroligt Forhold til Niels Kaas, som han havde haft til Bordfælle; han sagde, at det allerede dengang var aabenbart, at der vilde blive noget stort ud af denne Mand; han vidste nemlig, at han nu var den danske Konges Kansler. Han berettede ogsaa, at han havde været i Danmark under Kong Frederik og deltaget i den svenske Krig, og at han havde været paa Bornholm, dengang Kongens Flaade i en Storm led Skibbrud og nær var gaaet helt under ved denne Ø.

Paa denne Tid residerede Ærkehertug Ernst i Wien, og vi saae ogsaa, ved et Taffel hos denne, Ærkehertug Matthias, der ellers residerede i Linz. Den sidste havde 1587 været i Danmark hos Kong Frederik, ledsaget af Christoffer von Teuffelt og Baronen af Starenberg og nogle andre. Ærkehertugen rejste incognito, men da Kongen fik at vide, hvem det var, beværtede

[1]) Det er M. Hans Christoffersen Lyskander eller Brammensis, en Broder til den bekjendte Digter og Historieskriver Klaus Lyskander.

tede ham prægtig paa Skanderborg og andenstedѕ. Christoffer von Teuffelt, som aldrig havde drukket Vin før, lærte ved den Lejlighed at drikke af Kong Frederik, og han lærte det grundig (valde bene didicit). Kongen laante ham 6000 Daler. Denne Christoffer von Teuffelt besøgte os oftere i vort Herberge i Wien og indbød os til sig, og han forærede enhver af os en østerrigsk Bøsse, der var overordentlig kunstig forarbejdet.

Førend vi rejste bort, indbød Hr. von Ungnad os til et Gjæstebud og beværtede os prægtig. Blandt Gjæsterne var Greven af Hamdecken, Carl von Zerotin fra Måhren, som var sammen med mig i Genf, ligeledes Blasius von Grispach fra Bøhmen, der havde været min Bordfælle i Basel, Christoffer v. Teuffelt og Baronen af Starenberg, der havde været i Danmark, samt nogle andre. Der blev drukket tæt, og Christoffer von Teuffelt overgik alle. Han roste sig af, at han havde lært Kunsten af Kong Frederik i Danmark, og paa Kongens Velgaaende tømte han en stor Pokal, idet han lagde til, at for en saadan Konge vilde han dø, og han vilde vise sig som en Hædersmand mod enhver, der kom fra Danmark, om det saa kun var en Hund.

Blandt anden Samtale, der faldt over Borde, fortalte Hr. von Ungnad, hvorledes Bønderne i Danmark beværtede deres Gjæster. Engang havde han nemlig i en Landsby ikke langt fra Roskilde ventet paa en Vogn, der skulde føre ham til Kjøbenhavn. Da der just blev holdt et Bryllup i Byen, blev han nødt til at træde ind i Huset og sætte sig til Bords, efter at Brudgommen og Bruden vare komne til Sæde. Derpaa kom en Skaffer med et stort Fad, som han neppe kunde bære med begge Hænder, og satte det paa Bordet. Det var fyldt med en Spise, som man kaldte Gammelmad; og strax efter kom der en anden ind med en stor Kande Øl, hvori der svømmede ligesom et lille Skib. Hr. von Ungnads Frue spurgte strax: „Min Herre, hvad var det for et Dyr, som var i Gammelmadsfadet"? Han svarede: „Kjære Hustru, det Dyr, der var i Fadet, var af den Slags, som i en hel Maaned kunde bringe sex eller otte knurrende Maver til Tavshed". Derpaa opregnede han alle de Fødevarer, som vare i hint Fad, og fortalte, at der desuden blev sat saa mange Retter frem med alleslags Mad, at Bordet neppe kunde rumme dem. Fruen spurte imidlertid, hvad det Skib i den store Kande skulde betyde, og hvad det sejlede med. Hun var nemlig ung og nylig gift og meget skjæmtefuld. Hr. von Ungnad svarede, at hint Skib bragte enhver af Gjæsterne saa meget Øl, som enhver skulde drikke, eftersom Raden kom til ham; og han sagde, at han havde undret sig meget over midt under den haarde nordiske Krig at finde saa megen Mad og

Drikke

Drikke endnu i Behold, at man endog havde Levnedsmidler i Overflødighed, og Bønderne fik ingen Betaling af nogen for Mad og Drikke, men gav det uden Betaling, og det vilde være blevet anset af Bønderne for en stor Skam, om nogen havde villet tage Penge for Mad og Drikke. I Værtshusene i Kjøbstederne betalte man kun 4 Skilling for Frokost eller Middagsmad; men 4 Skilling udgjør en Fjerdedel af en Mark danst, og der gaar 4 Mark paa en Daler. Han sagde i Spøg, at Danmark var et Slaraffenland, hvor der især blandt Bønderne spises meget og drikkes dygtig.

Da Gjæstebudet var tilende, sagde vi Farvel til Hr. von Ungnad, og da vi paa dette fremmede Sted ikke kunde lønne ham for hans Venlighed imod os, lovede vi at bevare hans Velgjerninger imod os i taknemmelig Erindring. Tilsidst bad han os at hilse hans gamle Ven Niels Kaas og den lærde Theolog Niels Hemmingsen, med hvem han havde talt nogle Gange i Kjøbenhavn, og hvem han endnu daglig omgikkes med ved Hjælp af hans Skrifter. Han ønskede os derpaa Lykke paa Rejsen, medens vi til Gjengjæld ønskede alt godt over ham.

Den følgende Dag forlod Ahlefeld og jeg Wien, og gjennem Mähren og en Del af Bøhmen kom vi til Prag, hvor vi opholdt os en Ugestid i denne store og folkerige Stad. Vi saa her nogle Gange Kejser Rudolf, naar han gik til Messen. Han modtog da med egen Haand Ansøgninger af Supplikanterne og rakte dem derpaa til sin Sekretær eller en anden, som fulgte ham. Det lod til, at han var meget mild og naadig; undertiden standsede han og talte venlig med en eller anden, især med Ungarer.

Da vi en Dag vilde begive os fra Slottet til vort Herberge, mødte vi tilfældigvis paa Gaden Ahlefelds Broder Hans. Da denne saa sin Broder, blev han ganske forbavset og hilsede ham paa holstensk Vis med de Ord: „Sehe für die rasinde styrtend Sychen Broder, sollen vir hir hin anden finden etc."[1]) Broderen tog ham da med til sit Herberge og drak ham ordentlig til i Anledning af Gjensynet. Da jeg imidlertid vandrede om i Byen med nogle andre Studenter forat bese Kirkerne og andre Steder, mødte Kejserens udmærkede Mathematiker Kepler os paa Gaden, og da han af nogle af mine Ledsagere, som han kjendte, erfarede, at jeg var en Dansker, spurgte han strax om Tyge Brahe og om hans Komme til Kejseren. Men da jeg svarede, at jeg ikke vidste noget derom, eftersom jeg ikke kom fra Danmark men fra Italien, saa bad han, at jeg vilde hilse ham, og han spurgte om min Bolig, forat han kunde skrive til ham og sende mig Brevet til Besørgelse; men jeg modtog dog intet.

Fra

[1]) Haandskriftets Skrivemaade er her beholdt.

Fra Prag rejste vi gjennem Lausitz og Schlesien til Breslau og derfra til Frankfurt ved Oderen, derpaa gjennem Markbrandenburg over Stetin og Stralsund til Rostok, hvor jeg besøgte David Chytræus, som nu var en meget gammel Mand. Over Wismar kom vi til Lybek. Der tog jeg Afsked fra Ahlefeld, hvorpaa han begav sig til Holsten, medens jeg rejste lige til Kjøbenhavn med et lybsk Skib. Ved Guds naadige Beskjærmelse kom jeg altsaa tredie Gang lykkelig og vel tilbage til Fædrelandet ved Mikkelsdagstid 1589.

Jeg besøgte strax Kansler Niels Kaas og overbragte Hr. David von Ungnads venlige Hilsen, og da Kansleren hørte, at denne levede vel og var i stor Yndest hos Kejseren, glædede han sig derover. Jeg tilbød ham strax min Tjeneste i det kongelige Kancelli, eftersom jeg ved sl. Kong Frederiks Brev var forpligtet til at tjene i Kancelliet, naar jeg vendte tilbage fra mine Studeringer, paa Grund af et Kannikedømme i Lund, som min afdøde Fader, dengang jeg endnu var i Wittenberg, havde afstaaet til mig med Kong Frederiks Samtykke. Efterat have aflagt Ed til Hr. Kansleren, fik jeg en Plads i Kancelliet ved Mortensdagstid.

Rigens Raad bestod dengang af følgende Medlemmer: Christoffer Walkendorf, Sten Brahe, Jørgen Skram, Mandrup Parsberg, Hak Ulfstand, Anders Bing, Henrik Belov, Axel Gyldenstjerne, Korfits Viffert, Absalon Gøje, Jakob Seefeld, Breide Rantzov, Christen Skeel, Albret Friis og Arild Hvitfeldt, som var Rigens Kansler. Regjeringsraadet bestod af følgende Mænd: Kansler Niels Kaas, Rigsmarsk Peder Gyldenstjerne, Rigsadmiral Peder Munk og Jørgen Rosenkrands.

I det kongelige danske Kancelli var dengang følgende Mænd: Absalon Juel, som var øverste Sekretær, Erik Dresselberg, Peder Dresselberg, Christen Holk, Jakob Trolle, Sten Bilde, Ejler Qvitzov, Hans Andersen, en holstensk[1]) Adelsmand, Iver Juel, Klavs Bilde, en Broder til Sten, og Mogens Skram.

Den 10de September 1594 aflagde Undersaatterne i Holsten Troskabsed til Prindsen, i Flensborg. Og da Prindsen var mindreaarig, fik han Aldersdispensation af Kejser Rudolf.

Mod Slutningen af 1594 fik Hertug Karl af Sverig, der var gift med Christine af Holsten, en Søn, til hvis Daab i Stokholm d. 5 Februar 1595 vor naadigste Herre og udvalgte Konge Christian IV indbødes som Fadder. Derhen affendtes da som Gesandt Christian Friis, dengang Lensmand

[1]) D. e. slesvigsk. Ventelig den Hans Andersen, der nævnes i Slesvigske Provindsialefterretn. III, 258.

mand paa Antvorskov Slot. Jeg tilligemed Jakob Rosenkrands, Eske Bilde den yngre og Erik Hardenberg bleve ham medgivne paa Rejsen, og det blev paa vor naadige Herres Vegne os paalagt at yde ham al skyldig Opmærksomhed.

Paa Grændsen af Danmark og Sverig bleve vi modtagne med mange Æresbevisninger af Hertug Karls Affendinge, og med Hertugens egne Heste førtes vi af vore Ledsagere til Stokholm. Vore Ledsagere vare Jørgen Clausen til Biby, Hertug Karls Raad, og Oluf Haard, Landshøvding i Smaaland. Vi rejste gjennem Smaaland over Jønkøping, gjennem Hulvejen, Østergøthland, og vi vare ogsaa i Linkøping, hvor der er et Bispesæde, ikke langt fra Vadstena Kloster. Derefter vare vi i Nykøping, hvor vi overnattede paa Hertug Karls Residensslot Trælle, og endelig kom vi til Stokholm. En halv Mil fra Byen bleve vi paa Hertugens Vegne modtagne af Marskallen Anders Lindersen, der kom os imøde med 200 Ryttere.

Derefter foregik Gustav Adolfs Daab den 8de Februar med store Højtideligheder. Af Sverigs Riges Raad vare nærværende: Hr. Niels Gyldenstjerne, Rigens Drost; Hr. Erik Sparre, Rigens Kansler; Hr. Gustav Banner, Rigens Marsk; Ture Bjelke, Hr. Klas Bjelke og Jørgen Posse, Mænd, der udmærkede sig ved Lærdom, stor Erfaring og Rejser i fremmede Lande.

I vort Herberge modtog vi oftere Besøg af Erik Sparre, Ture Bjelke og mange andre af Adelen, saasom Anders Lindersen, Oluf Hack og Karl Gyldenstjerne, hvilke alle paa Hertugens Vegne beværtede os udmærket og over al Maade godt. Hr. Klas Bjelke gjorde et Gjæstebud for os i sit Hus og trakterede os prægtig. Han blev dengang anset for den rigeste Adelsmand i hele Sverig, men senere opholdt han sig som Flygtning her i Danmark med Kone og Børn, og havde neppe det nødvendigste at leve af.

Der var dengang et spændt Forhold mellem Hertug Karl og de Rigsraader, som Rigets Styrelse var betroet i Kong Sigismunds Fraværelse. Hertug Karl mente nemlig, at Rigsstyrelse tilkom ham som Sverigs Riges Arvehertug. Denne Uvilje førte siden til, at de udmærkede Mænd Erik Sparre, Ture Bjelke, Gustav Banner og Hr. Hogenschild Bjelke bleve henrettede, da Kong Sigismund efter Nederlaget ved Stangebro blev nødt til at udlevere dem til den forbitrede Sejrherre. Slotshøvedsmænd i Stokholm vare dengang Hr. Karl Sture og Axel Rønning, som Hertugen indsatte, efterat have afsat dem, som Kong Sigismund havde beskikket.

I otte Dage levede vi højt i Stokholm, og vi kunne ikke noksom rose den Velvilje og Opmærksomhed, som saavel Hertugen som de øvrige af Adelen paa

paa enhver Maade viste os. Karl gav Gesandten Friis en Guldkjede med sit Billede, og enhver af os gav han sit Billede.

Endelig sagde vi Farvel til Stokholm, og den første Nat tilbragte vi paa Slottet Svartsjö. Næste Dag overnattede vi i Strengnæs, hvor der er et Bispesæde og hvor Karls[1]) pfaltziske Hustru ligger begraven med elleve (sic) Børn. Derpaa drog vi gjennem Hertugdømmet Nerike og Hertugdømmet Södermanland til Aarebo. Paa Grund af Vinterens Strenghed maatte vi blive to Dage i Høgentorp. Her var Anders Gudmandsen, en saare brav Mand, Befalingsmand. Han vilde kun nødig lade os reise videre og forærede enhver af os en Hest. I Ørebro var Jost Kartzel fra Lifland Slotshøvedsmand; ogsaa han viste sig som en brav Mand. Her har Hertug Karl en Have, der dog paa Grund af Stedets Ubelejlighed næsten ligger øde. Da vi drog gjennem Timileskoven, overnattede vi i en Landsby, der hedder Boren, og som ligger midt i Skoven. Endelig naaede vi Grændsen mellem Rigerne, hvor vore Ledsagere Jørgen Clausen, Oluf Haard, Knud Kill og Tosten Lindersen tog Afsked fra os. Vi overnattede i Nyserød, en Landsby i Halland, og næste Dag kom vi til Halmstad. Paa hele denne Reise i Sverig, der varede i sex Uger, var det en meget streng Frost. De største Søer, Kjær og Elve vare saaledes tilfrosne, at vi ganske sikkert kunde drage over dem. Derfor havde vi en bekvem Vej, og vi tilbagelagde Reisen i forholdsvis kort Tid. Efterat være komne hjem fandt vi vor naadige Herre og hele Hoffet paa Antvorskov.

Den 11te Juli 1595 efterfulgte jeg Christen Holk i hans Embede som øverste Sekretær. Og da den kongelige Kansler Niels Kaas var død paa samme Tid, blev Opsynet med det danske Kancelli overgivet til Mandrup Parsberg som Vicekansler. I det tydske Kancelli var Henrik Ramel Kansler; han efterfulgte Casper Paslich i dette Embede. Augustus Erich fra Dresden var tydsk Sekretær.

Den 9de Juni 1596 blev Christoffer Valkendorf beskikket til Rigens Hofmester og Christian Friis til Borreby til Kongens Kansler. Under Herredagen, som holdtes i Kjøbenhavn paa samme Tid, bleve følgende Mænd optagne i Rigens Raad: Henrik Ramel, Jørgen Friis, Predbjørn Gyldenstjerne, Axel Brahe, Oluf Rosenspar, Eske Brok og Christen Holk.

Den 16de Juni gjorde jeg min naadigste Herre, den udvalgte Kong Christian til Danmark og Norge, min Ed som øverste Sekretær i det danske Kancelli, i Hr. Kanslerens Nærværelse.

Den

[1]) I Hdskr. staar urigtig Gustavi. Her menes aabenbart Maria af Pfalz, Karl IX.s første Gemalinde.

Den 29de August kronedes i Kjøbenhavn den højbaarne Prinds Christian til Konge i Danmark og Norge. Hs. kgl. Majestæt modtog blandt andre Lykønskninger ogsaa følgende fra Jon Jakobsen Venusin, en saare lærd Mand og for Tiden den ypperste Digter i Danmark:

Te Reges inter Danorum nomine Christi
Qvi qvartus gavdes qvatuor ista beent:
Prosperitas abavi, proavi clementia, fervor
Relligiosus avi, mens generosa patris.

Kongens Kroning bivaanedes af Administratoren Hertug Hans af Sønderborg, af tre Hertuger af Lyneborg og af to Fyrster af Brandenborg. Samtidig fejredes Bryllupet mellem Hertug Johan Adolf af Holsten og Prindsesse Augusta af Danmark.

Den 23de Januar 1597 tiltraadte Kongen en Rejse til Tydskland og den 26de Januar drog han fra Kolding. I hans Følge var Kansler Christian Friis, Mogens Gøje, Peder Basse, Andreas Sinclair, Jakob Beck og Joachim Bülov („Bilouff"). I Februar vendte jeg tilbage til Kjøbenhavn med Kancelliet.

I Marts kom Kongen efter syv Ugers Fraværelse tilbage til Kjøbenhavn fra sin tydske Rejse.

Den 17de Maj, da Prædikenen var ude, lettede Kongen Anker fra Kjøbenhavn med de tre Orlogsskibe Raphael, S. Michel og Muslen (Muslingen) forat sejle til Bahus og derfra til Aggershus.

Den 21de kom Kongen til Bahus, og vi laa for Anker i Havnen Karlsund om Natten. Om Morgenen kom nogle fattige norske Fiskere til Skibet forat tigge Brød. De tilbød os en Hest af en let Bygning, der var funden paa en lille Ø, samme Dag som Kongen var kommen hertil, hvilket blev anset for et godt Varsel for den ny Konges Ankomst. De gamle Digtere fortælle jo, at Neptun blev dyrket under Billedet af en Hest.

Den 1ste Juni vendte Kongen tilbage til Kjøbenhavn.

I Oktober drog Kongen med hele Hoffet til Jylland[1]); før hans Afrejse fik jeg Befaling om at udfærdige Breve til nogle Adelsmænd, som Kongen anmodede om, at de vilde lade deres Døtre indtræde i den ny Dronnings Fruerstue. Følgende adelige Jomfruer bleve dertil udvalgte: Kirstine Kaas, Elisabeth Par, Katharine Par, Hildeborg Grubbe, Ollegaard Hvitfeldt, Hildeborg Daa, Rigborg Brockenhus, Vivike Gris, Pernille Gyldenstjerne,

[1]) I Brings Udtog (Handl. och Påminn. III, 14) er her urigtig læst: Italien. Intet Under, at Udg. ikke har fundet nogen saadan Rejse omtalt af danske Historieskrivere.

Gyldenstjerne, Berte Friis. Ved Kongebrev fik de Befaling til at indfinde sig i Nykjøbing hos Enkedronning Sofia.

Den 21de November holdtes i Haderslev Kongens Bryllup med Anna Katharina af Brandenburg.

I dette Aar 1598, den 21de [Februar] døbtes paa Gottorp den holstenske Hertugs Søn, Frederik. Ved Daabshøjtiden vare Kongen og Dronningen tilstede. Hr. Kansleren og vi Hoffinder, som vare med Kongen, overnattede alle paa Slottet.

Den 28de Februar samledes alle Rigsraaderne i Kolding og holdt Raad om de svenske Anliggender, i Henhold til Kongen af Polens Begjæringer.

I Marts rejste Kongen med Dronningen og hele Hoffet til Sjælland.

Den 12te [April] indbød Kongen til sig paa Kronborg Slot, „paa det lille Postej", nogle svenske Rigsraader, som paa den Tid vare i Helsingør, nemlig Hr. Erik Sparre, Hr. Gustav Banner, Hr. Ture Bjelke, Erik Ribbing og Erik Erikssen. Og da denne Dag var Kongens Fødselsdag, hvilket Erik Sparre først gjorde opmærksom paa, saa tilbragte vi Dagen i megen Munterhed, og hvergang Kongens Skaal blev drukken, bleve de store Kanoner paa Slottet affyrede. Den følgende Dag ved Middagsmaaltidet hos Hr. Kansleren blev Digteren Sadolin[1]), som opholdt sig i hans Hus, opfordret til paa staaende Fod at gjøre et Vers i Anledning af Saarsdagens Højtidelighed. Jeg gjorde strax ved Bordet, inden Digteren kom med sit, følgende Vers:

> Illa dies, qvam nos læti celebravimus heri
> Natalem nostri Principis ac Domini,
> Fac Deus, ut redeat felix, videantqve nepotes
> Felices tales sæpe redire dies.

Den 4de Maj var Kongen hos Rentemester Enevold Kruse, og vi drak dygtig indt l langt ud paa Natten. Da vi paa Tilbagevejen til Slottet kom til Høijbro, spurgte Kongen om mit Herberge, og da det var i Nærheden, sagde han strax, at dersom jeg havde Lyst til Besøg, saa vilde han se mit Herberge og min Værtinde, og om jeg havde nogle smukke Piger. Jeg svarede strax, at jeg havde en gammel Værtinde, men unge og udmærket smukke Piger, og desuden havde jeg en engelsk Drik, som man kaldte Rose

[1]) Mester Hans Jørgensen Sadolin, tidligere Præst i Thoreby paa Laaland, om hvem jeg har meddelt udførligere Oplysninger i mit Skrift: Mester Jørgen Jensen Sadolin, Fyns Stifts Reformator og første evangeliske Biskop. S. 101—13.

Rose de Sole[1]), som min Vært igaar havde faaet i en Korkflaske paa et engelsk Skib. „Alt dette behager mig vel", sagde Kongen. Jeg sendte da strax min Tjener afsted forat lukke Porten op og sige til Værtinden, at Kongen kom og ønskede, at Værten strax skulde sætte hin Flaske frem. Da Kongen havde smagt denne **Rose de Sole**, sagde han: „den er fortræffelig, og det er ikke Brændevin, men den er destilleret ved Solen; det skader ikke, om vi drikke lidt friere af den". Han drak mig da et lille Glas til paa min Hildeborgs Velgaaende, og jeg drak saa min Nabo til, og saaledes gik Glasset rundt mellem os fire. Jeg tog da et andet lille Glas og drak Kongen til, idet jeg udtalte min underdanige Taknemmelighed. Men strax som jeg havde drukket det ud, blev jeg saa beruset, at jeg ikke kunde staa paa mine Ben. Da Joachim Bülov saa det, vilde han lede mig hen til Sengen; men Enden blev, at vi begge to faldt om paa Gulvet. Da Børge Trolle saa, at denne **Rose de Sole** havde en saadan Virkning, greb han hemmelig Flasken og heldte Resten ud paa Gulvet. Da Kongen mærkede, at der ikke var mere i Flasken, slog han alle Vinduerne i Stykker med den. Da han saa gik bort fra mig, vilde han se ind til Christian Barnekov, hvis Herberge var i Nærheden, og eftersom Døren var lukket, vilde han krybe ind gjennem Vinduet, men da han uheldigvis faldt paa Hæftet af sin egen Kaarde, fik han et Saar over det højre Øje. Den næste Dag vilde Kongen til Kronborg, men han kom ikke længer end til Vartov, hvor han blev om Natten. Joachim Bülov og jeg vare meget syge og nødtes til at blive i Kjøbenhavn under min Værtindes Pleje, som kurerede os med fed, godt kogt og varm Kaal. Da jeg to Dage efter kom til Kongen[2]), sagde han: „Du trakterede mig godt, sikket nyt Øje jeg har faaet"! Og han lovede, at han ikke mere skulde drikke af den engelske Drik. Da han siden kom ind i Dronningens Kammer, sagde Dronningen til min Hildeborg, som stod hos: „Din Sivert har ordentlig trakteret min Herre". Jeg gjorde jo mange Undskyldninger og sagde, at Kongen burde være gaaet i sin Seng, ligesom jeg og Joachim Bülov gjorde.

Den 21de Maj ankom til Kjøbenhavn Hertug Karls Kammerherre, Christoffer von Zitzerode.

Den

[1]) „Hedder nu i Destillerebøger som i daglig Tale **Rossolis**", bemærker Nyerup, Iris og Hebe 1800 II, 103.

[2]) Maaske i Anledning af sin Forlening med Dekanatet i Roskilde Kapitel. Forleningsbrevet er nemlig netop udstedt den 6te Maj 1598 (Sjælandske Registre Nr. 14, Fol. 156). Ved denne Forlening blev Sivert Grubbe en af Universitetets Konservatorer.

Den 22de spiste jeg hos Kansleren i Selskab med Kongen og Adrian Ramischi, der var Sendebud fra Stænderne i Polen.

Den 1ste Juni red Kongen og Andreas Sinclair omkap fra Frederiksborg til Kjøbenhavn. Kongen gik af med Sejren. Han red paa en lille Norbagge, som nylig var kommen hid, og han kom en Time før Sinclair, der red paa sin bedste Hest, som han holdt i en høj Pris. Samme Dag gjorde Christoffer Valkendorf et prægtigt Gjæstebud for Kongen. Denne lod siden hin Norbagge afmale; Billedet findes i Kongens Kabinet paa Kjøbenhavns Slot og er forsynet med en latinsk Indskrift paa Vers (som anføres).

I denne Maaned døde i Kjøbenhavn Hans Brahe, en Yngling, til hvem der knyttedes store Forhaabninger, og som med megen Berømmelse havde anvendt sine Ungdomsaar paa Studeringer. I Padua var han Raad (**consiliarius**) i den tydske Nation.

Den 12te Juli tiltraadte Kongen en Sørejse til Bahus med to Skibe. Paa Raphael var Kongen tilligemed hans Brødre, Ulrik og Hans, samt Hertug Magnus, en Broder til Dronningen. Af adelige Hoffolk vare vi forresten paa Skibet følgende: Henrik Gøje, Marskal, Sivert Grubbe og Iver Friis, Sekretærer, Hans Bülov („Bilouff"), Kjøgemester, Alexander Papenheim, Peder Basse, Joachim Bülov, Mogens Gøje, Jens Sparre, „Fistrump" Ulfeld[1]), Herluf Daa og Hofgreven. Paa Skibet Raphael var Børge Trolle, som var Kaptejn, Erik Urne, Baltzer Fuchs og Matthis Bülov. Paa Tilbagevejen fra Bahus, i Havnen Karlssund, forlod Hertug Hans os tilligemed Alexander Papenheim og Jens Sparre, for paa et hollandsk Skib at rejse til Frankrig. Vor Konge begav sig derimod til Aggershus.

I dette Aar 1598, den 9de August, blev jeg i Dronningens Kabinet paa Kjøbenhavns Slot trolovet med min elskede Hildeborg Grubbe, i Kongens, Dronningens og Hertug Ulriks Nærværelse. Paa Kongens Vegne, der havde mæglet denne Forbindelse, førte Hr Kansler Chr. Friis Ordet til mine kjære Svigerforældre, Knud Grubbe og Fru Mette Ulfstand. Og saaledes blev vor Forbindelse da sluttet i Guds Navn. Paa min Side havde jeg, foruden Kongen, Hofmester Christoffer Valkendorf, Hr. Kansleren, Niels Gyldenstjerne, Sivert Beck, Jakob Rosenkrands og nogle andre. Paa min Kjærestes Forældres Side vare Rigsraad Eske Brok, Eske Bilde den ældre, Befalingsmanden paa Kjøbenhavns Slot Karl Bryske og nogle andre.

Kongens

[1]) Formodentlig Korsits Ulfeld til Bavelse.

Kongens Søreise.

I April 1599 tiltraadte Kongen en Reise til Norges yderste Egne, lige til Kildin og „Olenia“[1]), med syv af de største Skibe: Victor, Gideon, Josaphat, Raphael, S. Michel, Hector, Duffven, Pappegøjen.

Paa Skibet Victor var Kongen, som vilde kaldes „Kaptejn“ og under Livsstraf forbød nogen at kalde ham anderledes. Hertug Ulrik, som kaldtes Mat Ulrik og ikke anderledes, Henning Gøje, Sivert Grubbe, Mogens Ulfeld Vicekaptejn, Hans Bülov Kjøgemester, Albret Skeel, Joachim Bülov, Jørgen Kaas, Iver Friis, Markus Pens, Knud Gyldenstjerne Axelsen, Dr. Hasenbart Medicus, Jonas Charisius Jur. Doct., M. Anders Bentsen Hofpræst, Michel Nep Skipper paa Victor, Amon Styrmand og vor „rydske“ Tolk Borkhart.

Paa Skibet Gideon var Admiral Børge Trolle Kaptejn og Jørgen Urne Vicekaptejn. Paa Josaphat var Alexander Durham Kaptejn og Henning Valstrup Vicekaptejn. Paa Raphael var Herluf Daa Kaptejn. Paa S. Michel Kjeld Baad („Bode“). Paa Hector var Peder Vielle Kaptejn. Paa Duffven N. Paa Pappegøjen N.

I Guds Navn.

April.

17. Gik Kongen i Kjøbenhavn ombord paa Skibet Victor, og ved Middagstid lettede Skibet Anker. Om Natten laa vi for Anker ved Hven.

18. Omtrent Kl. 10 om Formiddagen kom vi til Kronborg. Vi gik da iland og blev et Par Timer paa Slottet, hvor vi efterlod Kansleren. Kl. 2 om Eftermiddagen stak vi atter i Søen.

19. Tidlig om Morgenen saa vi Varbjerg. Vi hørte en Prædiken over Psal. 107. Vi saa Øen Molsund, Karlsund og Marstrand. Omtrent Kl. 6 vare vi lige ud for Skagen.

20. Med gunstig Vind sejlede vi ad Flekkerøen til. Omtrent Kl. 3 om Morgenen saa vi Tringelen, tre Fjelde, under hvilke Havnen Mardø er. Kl. 1 Eftermiddag kom vi for en stærk Kuling til Flekkerøen, hvor vi traf vore andre Skibe.

21. Hele denne Dag maatte vi ligge for Modvind ved Flekkerøen. Det blev alle under Livsstraf forbudt at kalde Kongen andet end „Kaptejnen“. Og her nævntes Varøen som det Sted, hvor alle Skibene skulde indfinde sig, om de maaske skulde blive skilte ad paa Reisen.

22.

[1]) I Charisius's Reiseberetning kaldes Stedet: Oltin.

22. Da vi havde hørt en Prædiken og spist til Middag, satte v' Kl. 1 Eftermiddag Sejl til, og sejlede ud ad det samme vestlige Løb, som vi vare komne ind ad. Victor gik i Spidsen og alle de andre Skibe fulgte. Strax ved Udsejlingen mødte Østersfangeren Lavrits Friis os. Ved Krydsning vandt vi endelig tre Mile frem.

23. Vi krydsede i rum Sø hele Dagen og kom dog kun ud for Lindesnæs. Gideon saa vi ikke idag; de øvrige Skibe fulgte os.

24. Kl. 6 om Morgenen passerede vi Hitterøen og Seløen, ved Middagstid Lister og Ingerøen, derpaa „Nyd fielcken"[1]). Vi saa Karmsund („Cammersund"), hvorad man sejler ind til Stavanger. I denne Egn er ogsaa Skadenæs og Havnen Brock. Kl. 6 om Eftermiddagen saa vi først Gideon ved Øen Udskjær. En Turteldue satte sig tre eller fire Gange paa vort Skib.

25. Da vi Kl. 3 om Morgenen vare 3—4 Mil ud for Bergen, begyndte et heftigt Regnskyl, som dog holdt op ved Middagstid. I disse Dage mindskede vi Sejl, da de andre Skibe ikke kunde følge os, og idag tabte vi Landet af Sigte.

26. Hele Natten sejlede vi for vort mindre Sejl „Blinden", paa Grund af de andre Skibes Langsomhed. Idag vare vi ud for Sundmør, Merøen, Gidske. Før Middag havde det regnet, men senere klarede det op. Henimod Aften vare vi ud for Trondhjems Fjord. Gideon gav Signal ved at affyre en Kanon; Skipperen mente, at man derved vilde advare os, at vi vare for nær ved Land, hvilket han ikke rigtig kunde afgjøre, da Luften var diset; vi forandrede da Kursen noget. I Begyndelsen troede vi, men med Urette, at de ved hint Skud gav tilkjende, at der var død nogen ombord, som de sænkede i Havet. Samme Dag faldt en af vore Matroser fra Stormasten ned i Kabyssen; han kom sig dog efter nogle Dages Forløb. Ved Solnedgang begyndte en stærk Nordenvind at blæse op, som drev os mange Mile af vor Kurs. Paa denne Tid havde vi ingen Nat.

27. Luften var klar, men der blæste en stærk Kuling af Nord. Vi holdt os dog ikke desto mindre i ret Kurs. Vi hørte en Prædiken over Psal. 23. Ved Middagstid vare vi ud for Nummedal og Oxefos. Ved Solnedgang blæste det endnu stærkere op fra Nord, og vi bleve drevne mange Mile af vor Kurs.

28. Idag blæste den samme Vind med lige Heftighed og drev os, som vi antog, henved 50 Mile af vor Kurs. Da Stormen Kl. 12 om Natten

[1]) Hvor jeg ikke med Vished kjendte den rette Skrivemaade af forekommende norske Lokaliteter, har jeg uforandret beholdt Haandskriftets.

Natten steg endmere, strøg vi alle Sejl med Undtagelse af et trerebet Storsejl. Idag var Mat Ulrik en god Ligger (unus bonus jacens). Jørgen Kaas var ogsaa en meget god Ligger i flere Dage. Efter at vi vare komne hinsides Trondhjems Fjord, saa vi Solen hele Døgnet med Undtagelse af en Timestid mellem Kl. 11 og 12.

29. Det strænge Vejr holdt stadig ved og sinkede vor Reise. Paa Grund af den stærke Storm kunde vi ingen Prædiken høre.

30. Den rasende Nordenstorm holdt endnu ved, først henimod Natten begyndte den at stille lidt af, og Vinden gik lidt mere om i Vest.

Maj.

1. Vejret bedagede sig betydelig, hvorved vi befandt os meget vel; men endnu vare vi ikke komne i ret Kurs, „aff und tho for vore Schonfar Seil".

2. Luften var klar, og Vinden sydlig, „en temmelig god Streckebør". Ved Nadvertid saa vi en stor Hval, som paa Ryggen var besat med Skjælfisk og Østers. Skipperen mente, at vi vare ud for Den Røst, hvor Hvalerne altid holde sig, paa Grund af de mange Fisk, som findes der. Her er et stort Havsvælg, hvorigjennem Jorden trækker Vandet til sig, naar den trænger til Næring, og atter til bestemte Tider udstøder det, naar dens Indvolde ere helt fyldte. Heraf opstaar en Malstrøm. Saadanne Havsvælg findes ogsaa andenstebs paa bekvemme Steder, hvor den forsynlige Natur har sørget derfor.

3. Vejret var endnu klart, men Vinden gik i Nord og bragte saa stærk en Kulde som hos os ved Midvinter. Vor Præst sagde i en Tale, som Kaptejnen dog ikke hørte, at vi ikke vare rigtig kloge, at vi forlod den gode Aarstid forat slække om i disse kolde og uvenlige Egne. Det samme klagede vor Kjøgemester, Hans Bülov, over, og roste Præsten, at han havde prædiket meget godt og ramt Sømmet paa Hovedet. Idag vare vi vel en 30 Mile ud for Lofoten. Mod Aften kom Børge Trolle over til os i sin Baad og bragte Kaptejnen nogle Østers.

4. Vinden var endnu i det samme nordlige Hjørne; vi sejlede derfor øster paa forat faa Land i Sigte, at vi kunde anstille Beregning om, hvor vi vare. Vi hørte en Prædiken over Johannes „om en liden Stund". Efter Prædiken blev der holdt Standret over nogle Delinkventer, der havde gjort sig skyldige i at spise under Prædiken, og de bleve dømte til at miste en Maaneds Hyre; blandt disse var Ulrik af Holsten, Iver Friis, Jørgen Kaas

Kaas og Markus Pens. Solen gik ned i Nordvest, og stod strax efter op i Nordost. I disse Egne er der nemlig paa denne Tid ingen Nat.

5. Vinden blev i det samme Hjørne og vi fortsatte uforandret vor Kurs. Himlen var klar og ren, men det blæste lidt stærkere end igaar. Kl. 3 om Eftermiddagen saa vi Land; nogle formodede, at vi vare ud for Trondhjems Fjord, andre at vi vare 6 Mile fra Øen Røst. Vi satte da atter Kursen i Vest. Henning Gøje kom meget beskjænket op af Kaptejnens Kahyt. Idag var Gideon nær tørnet sammen med vort Skib Victor. Endelig saa vi Torrehatten.

6. Om Formiddagen blæste det meget lidt, og Himlen var overordentlig klar, hvorover vi glædede os meget. Vi hørte en Prædiken over Joh. 16. om den Helligaands Udsendelse. Tilligemed Kaptejnen var jeg ombord i Gideon og Josaphat; Kl. 12 kom vi tilbage til vort Skib. Det var da fuldkomment Havblik. Idag kunde vi atter sætte ret Kurs, efterat vi i ni Dage havde krydset omkring uden at vide hvor. Vinden var Nordnordost. Jeg var i „Capernaum" („Kaptejnens" Kahyt) og tabte mine Penge (i Spil).

8. Vi vedblev med den samme Kurs, og Vinden var god. Forresten var det diset i Vejret med stadig Regn. Jeg var indbudt til Aften af Kaptejnen i „Capernaum".

9. Vi blev fremdeles i ret Kurs, og vor Skipper mente, at vi idag vare 50 Mile fra Varhus. I disse Dage sejlede vi forbi Salten, Senjen, Andenæs, Tromsø.

10. Vinden var meget gunstig, og vi sejlede forbi Øen Loppen og Loppekalven. Her begynder Finmarken, som hører under Varhus Len. Loppesunden her beboes af Finner, der alle ere Fiskere. Man har intet andet her end nøgne Sten og Fjelde. Beboerne have en Kirke (templum), som de kalde „Fandens Badstue". Den er nemlig paa den ene Side ganske sort af den bestandige Røg, som udstrømmer fra det nærliggende Bjerg. Gideon var idag i stor Fare mellem Klipperne.

11. Da Solen brød gjennem Taagen, og det til vor store Glæde blev klart Veir, satte vi Kurs i Nordnordost og saa atter det Land, som vi igaar havde tabt af Syne paa Grund af Taagen. Vi hørte en Prædiken over det Sted af Joh. (ɔ: Jakobs) Brev: Al fuldkommen Gave kommer ned fra Lysets Fader. Omtrent Kl. 10 om Aftenen hørtes tre Kanonskud fra Gideon til Tegn paa, at en død var kastet overbord. Hele Natten spillede vi Kort, og det var saa klart som om Dagen; thi i disse Egne gaar Solen ikke ned lige til Jacobi Dag, d. 24de Juli.

12.

12. Vi sejlede om Nordkap, paa hvis Top et Kompas er indhugget i Fjeldet. Dette Bjerg anses for det yderste Punkt imod Nord. Derpaa kom vi henad Nordkyn til, hvor der er en Ø, Skjershat, og der er et Fiskevær. Ved Middagstid fik vi Modvind. Vi saa der Fiske, som man kalder „Hafffielling“.

14. For god Medbør kom vi endelig med alle vore Skibe, undtagen Pappegøjen, til Varø Havn omtrent Kl. 8 om Morgenen. Her traf vi to engelske Skibe, som strax overgav sig. Hvad der var i Skibene blev erklæret for god Prise. Ved Indsejlingen saa vi det usle Fort og en Trækirke, som vor Barber ansaa for et Rensdyr. Der er en By, hvis Huse bestaa af underjordiske Huler, elendige Fiskerhytter. Præsten, der svarer til Stedet, er et uvidende Asen, som jeg kjendte fra Kjøbenhavn af, da han havde været Famulus hos Dr. Anders Krag. Senere blev han relegeret fra Universitetet; nu gjælder han for en fortræffelig Præst her; men Tilhørerne ere som Præsten. Han besidder stor Autoritet hos disse Kvæghøveder (bestiæ). Han sagde til mig, at han intetsteds hellere vilde være end her, og han takkede Professorerne i Kjøbenhavn for, at de havde relegeret ham fra Universitetet. I Kirken ligger Henning Falster og Mads Skeel begravede; de have været Befalingsmænd over dette Fort. Her ligger ogsaa Knud Ulfeld begravet, som havde fornærmet sin Fader, Jakob Ulfeld til Selsø, og som døde her, da han var paa Rejsen til Rusland. Han var en Broder til Mogens Ulfeld, der var Vicekaptejn paa vort Skib. En af Mandskabet paa Gideon døde her og jordedes i Kirken.

Medens vi laa her for Anker, indbød Generalkaptejn Christian Frederiksen alle de andre Kaptejner til sig. Medens de sad ved Bordet, fik Skotten Kaptejn Durham et heftigt Sygdomsanfald. Vor Læge erklærede, at det var en Paralyse. Han blev baaret hen i Præstens Hytte, hvor vi ogsaa efterlod ham.

Folk her leve udelukkende af Fiskeri. Den ufrugtbare Jord yder dem kun fersk Vand og usle Boliger. Vi saa den Maade, hvorpaa de bære sig ad med at fange og tørre Fisk.

15.[1]) Henimod Kl. 7 om Aftenen forlod vi Øen Varø, men da Vinden var imod, maatte vi gjøre nogle Slag for at komme ud. Kaptejnen havde faaet at vide, at der laa to engelske Skibe i Havnen Olenia, vi rettede derfor vor Kurs derhen, men vi manglede Lodser, der vare kjendte med Farvandet i disse Egne.

16.

[1]) I Hdskr. staar: 16, hvilket maa være fejl.

16.[1]) Vejret var klart, men Luften meget kold; Vinden var vestsydvest. Omtrent Kl. 6 om Morgenen vare vi ud for Stangenæs. Her var der nogle kjøbenhavnske Skibe, fra hvilke nogle danske Mænd kom til os og klagede over den Uret, Englænderne tilføjede dem, idet de med Magt og væbnet Haand havde frataget dem nogle Baade fulde af Fisk. Ved Middagstid tog vi i Havnen Dibin et engelsk Skib kaldet Purchins. Det sneede og haglede paa denne Tid. Kl. 9 om Eftermiddagen sejlede vi forbi Øen Kildin; paa Stranden saa vi nogle Rener og nogle Finnehytter. Vi fandt ingen engelske Skibe her, som vi havde ventet. Idag udregnede Kaptejnen med Skipperen, at vi fra Kronborg til Kildin havde tilbagelagt 520 norske Mile i lige Linie.

Omtrent Kl. 8 om Aftenen stødte vi ved Indsejlingen til Havnen Olenia paa et skjult Skjær, paa hvilket Skibet blev staaende og Kjølen led Skade i en Strækning af ni Alen. Ved Bølgeslagets stærke Tilbagegang blev vi imidlertid atter flot og frelstes saaledes ved Guds Beskjærmelse fra den overhængende Fare. Siden maatte vi bestandig holde Pumperne gaaende, da Skibet tog Vand ind. Her fangede vi to engelske Skibe, som havde søgt Tilflugt blandt Skjærene og saaledes nær vare blevne Aarsag til vor Undergang. Angrebet paa det største af Skibene foretoges af vor Kaptejn, Christian Frederikssen, Albert Skeel, Markus Pens, jeg og vor Læge Dr. Hasenbard. Dette Skib hed Charitas, og dets Ejer eller Kaptejn var Englænderen Willum Teel, der strax blev ført som Fange til vort Skib. Paa dette Skib blev Albert Skeel gjort til Kaptejn; paa det andet og mindre, som Kaptejnen kaldte Lilleperten, blev Erik Urne udnævnt til Kaptejn.

Medens vi laa i Havnen Olenia, kom en russisk Befalingsmand, som de kaldte „Sylvanisch", med ti andre velklædte Russer. Denne Befalingsmand overbragte vor Kaptejn fine Gaver, nemlig en meget god Skinke og et stort Brød af en udmærket Smag, og eftersom han havde hørt, at Kaptejnen havde lidt Skibbrud, vilde han gjerne være ham til Tjeneste med hvad han kunde. Kaptejnen takkede ham og hans Ledsagere, og lod dem beværte saaledes paa Skibet, at de kom fra Borde som Svin og Bæster.

Den 17. Maj, som var Christi Himmelfartsdag, sejlede vi Kl. 6 om Eftermiddagen ud af Havnen Olenia, og styrede vor Kurs henimod Kildin. Men da vi havde en lidet gunstig Sidevind, vare vi nær drevne paa to skjulte Skjær, som kun kunde kjendes derpaa, at Bølgerne brød sig over dem. Vi vare i den største Fare og saa den visse Undergang for Øjnene; men ved

[1]) I Hdskr. staar: 17; at dette er urigtigt, fremgaar baade af Charisius's Dagbog og af det følgende.

ved Guds Beskjærmelse, og derved at vi itide fandt paa Raad, slap vi heldigvis. Imidlertid maatte vi dog afstaa fra at sejle til Kildin, derimod søgte vi ind i en ny Havn, Dibin, der blev os vist af de fangne Engelskmænd, som vi havde ombord, da den ellers er mindre bekjendt. Medens vi laa saa trygt i denne Havn, gik Kaptejnen iland, og vi maatte bestige et højt Bjerg, førend vi kunde komme til Russernes Hytter. Dette Steds Befalingsmand beværtede os med Ost og Smør lavet af Rensdyrmælk, og han gav os en Drik, som de kalde Qvas, brygget af Vand og Mel. Vi saa en russisk Tvekamp og Kaptejnen kastede Dalere i Grams, om hvilke de kjæmpede nøgne og uden Vaaben med Legemerne indsmurte i Fidt. Vi samlede paa dette Bjerg nogle Urter, som Engelskmændene kalde **Orpin**, Normændene Stubberod, et fortræffeligt Middel mod Skjørbug og meget almindelig paa disse Steder. Vor Kaptejn brugte Bladene af denne Plante som Salat. Der fandtes ogsaa Sneglehuse af forskjellig Farve og vidunderlig Skjønhed.

Den 19. Maj lettede vi Anker fra Dibin og sejlede til Kildin, og fra den følgende Dag og indtil den 26de blev Gideon repareret, efter at Skytset og Provianten var udlosset af Skibet. Før vi naaede Kildin, nødtes vi til med vort havarerede Skib at søge ind i en ubekjendt Havn, som Kaptejnen til Ære for Mat Ulrik kaldte Jomfruhavnen. Ved Øen Kildin fandt vi alle vore Skibe med Undtagelse af Josaphat. Medens Skibet repareredes, var jeg nogle Gange med Dr. Jonas oppe paa Toppen af et Bjerg, og vi saa hvide Ræve. Denne Ø har ogsaa Bjørne og nogle Fugle, som kaldes Rypper; de findes i stor Mængde og ere lidet sky. Der vokser i Mængde Løvefod, **Pirula, Myritus,** Tubbebær og Krakkebær, ligeledes **Orpin** eller **Caratias.** Vi fandt ogsaa i Havet Urten **Alcionia,** hvis Blomster og Blade sidde fast paa Stenene. Vi samlede paa Stranden Stene af forskjellig Masse og Farve, smukt tilslebne af Bølgerne, saa nogle vare fuldkommen runde og andre aflange. Nogle syntes at være af en Slags Marmor, hvoraf vi sluttede, at der i denne Egn maatte findes Marmor og lignende Stenarter. Vi viste vor Kaptejn Christian Frederiksen disse Stene, som han betragtede med Beundring. Vi gik saaledes ikke saa meget for at finde Urter (**herbatum**) som for at finde Stene (**lapidatum**) paa denne Ø. Øen Kildin er frugtbarere end de øvrige omliggende Øer; den føder om Sommeren nogle hundrede Rener, foruden en stor Mængde Bjørne og Ræve. Om Sommeren beboes den af Finner eller Lapper, der kaldes Fjeldfinner, fordi de om Vinteren opholde sig mellem Fjeldene, og naar de forlade Øen, tage de deres Rener med sig, og vende atter tilbage om Sommeren paa Grund af Fiskefangsten. De Fiske, som findes her, kalde vi Stokfisk, og de fanges

i

i saa utrolig stor en Mængde, at man kan kjøbe dem meget billigt; hundrede Fiske, som udgjøre tre eller fire Tønder, koste ikke mere end fire Daler. Medens vi opholdt os der, var der sammesteds Kjøbmænd fra Flensborg, som i otte til ti Dage ladede deres Skibe saa fulde, at de ikke kunde føre mere. Denne Ø har en Længde af to norske Mil, og er fire Mil i Omkreds. Den hæver sig meget højt over Havet; paa dens øverste Top ud imod Havet oprejste Dr. Jonas og jeg en Varde af Sten, som vi siden længe kunde se, da vi sejlede bort. Blandt Finnerne her var der en Ganfin, som for Betaling vilde sige Hans Lindenov, hvorledes det stod til i Kjøbenhavn; men vi kom saa hurtigt afsted, at Finnen endnu ikke var bleven færdig med sine Forberedelser. Omtrent to Mil fra Kildin ligger paa Fastlandet Byen Malmis ved en stor Elv, der falder i Havet ud for Kildin. Denne By kaldtes ellers i gamle Dage Kola efter et stort og højt Bjerg, som adskiller Norge fra Rusland. Og denne By Kola, der ligger ved Foden af Bjerget, hørte for ikke saa meget lang Tid siden til Norge, men ved de danske og norske Befalingsmænds Forsømmelighed have Russerne bemægtiget sig denne Egn, hvorpaa de have forandret Navnet til Malmis.

26. Maj. Efter Nadvertid, omtrent Kl. 7, begyndte vi i Guds Navn igjen vor Sejlads, og styrede fra Kildin mod Varhus. Vi sejlede ud af Havnen paa den østre Side af Øen, og vi kunde længe se den Stenpyramide, som Dr. Jonas og jeg havde rejst.

27. Pindsefesten højtideligholdt vi paa vort Skib mellem Kildin og Varhus. Det var en mørk og meget kold Dag, og Vinden var imod. De fleste af os led af Søsyge og spiste intet. Kaptejnen holdt sig i Ro i sin Kahyt.

28. Var det vel klar Luft, men meget koldt, og Vinden var endnu i det samme Hjørne, saa vi ikke naaede videre end ud for Stangenæs.

29. Maj. Om Morgenen tidlig naaede vi til Varhus, hvor vi tog et hollandsk Skib, der tilhørte Marcus Fengler. En hollandsk Skipper, som ved et Tilfælde blev ihjelskudt, begravedes her. En af vore Skibspræster, Hr. Niels, skulde efter Kaptejnens Befaling forrette Begravelsen, og da han var dygtig beskjænket, brugte han ikke mange Ord. Han sagde nemlig: „Hvor han er født, det veed jeg ikke, lige saa lidt som hvem der er hans Forældre, hvorledes han har levet, er mig heller ikke bekjendt; derimod veed jeg til Punkt og Prikke, hvorledes han er død; men da I andre jo ogsaa vide god Besked dermed, saa behøver jeg ikke at udbrede mig vidtløftig derom, og derfor slutter jeg hermed min Tale". Da vi gik i Land, var Kaptejnen og Mat Ulrik i vor Baad; vor Skipper, som styrede, førte os ind

i

i en snæver Havn, og da den ikke havde noget eget Navn, kaldte Kaptejnen den „Soffenhaffn".

30. Forblev vi i Fortet og ordnede vore Sager og indtog Proviant for den forestaaende Rejse. Paa de opbragte Skibe blev Joachim Bülov, Erik Urne og Henning Walstrup satte til Kaptejner. To smaa engelske Skibe lod Kaptejnen fare og tillod dem at sejle hjem med alle de fangne Søfolk. Paa Øen Varø voxer en Urt, som Beboerne kalde Frisgræs, og som ogsaa er gavnlig mod Skjørbug; den anses for at være en Art af **Numularia**. Der paa Øen var en Gansin ved Navn Tuickvas; om ham fortalte Befalingsmanden der paa Stedet, Hans Olsen, mig, at han havde sagt, at vor Kaptejn var i stor Livsfare med sit Skib, men at han dog paa den og den Dag vilde komme uskadt tilbage, hvilket ogsaa indtraf. Denne Tuickvas gav mig en af sine Sønner, som var en Dverg af et forunderligt Ydre; men Moderen vilde ikke af med ham. Denne Dag var meget sommerlig, saaledes som vi ikke havde haft nogen paa hele vor Rejse. Det var første Gang vi mærkede, at Varmen overgik Kulden i disse Egne. Mod Aften hørte vi tre Kanonskud fra Hector til Tegn paa, at en død var kastet overbord. Det var Højbaadsmanden.

Juni.

1. Kl. 6 om Morgenen vare vi ud for Kyn og om Aftenen ved Nordkap, som anses for det nordligste Punkt paa Jorden.

2. Vi havde en gunstig østlig Vind, og Luften var klar; men vi kunde dog ikke se Land paa Grund af en tyk Luft, der holdt sig ved Landet, hvilken Normændene kalde Dysmer. Kl. 9 om Aftenen saa vi Tromsø og Sønderfolen, hvor Tromsø Fogderi (**provincia**) ender.

3. Hele Natten havde vi Modvind, men ved Daggry blev den gunstig, senere blev det Stille. Vi hørte en Prædiken over Joh. 3 om Menneskets Gjenfødelse. Tre af vore Folk begyndte at blive syge. Kl. 4 om Eftermiddagen blæste en stærk Nordnordost op; henimod Natten mødte vi et Skib fra Haderslev; vi vare da ud for Sirøen. Vi drak muntert i Kaptejnens Kahyt.

4. Luften var mørk hele Dagen med tykke Skyer, saa vi ikke kunde se andre af vore Skibe end Hector og Neptunus. Idag saa vi igjen i stort Antal de Fugle, som kaldes Havheste. Naar de saaledes samles, sige Sømændene, at det i nogle Dage vil vedblive at være tyk Luft.

5. Vinden var fremdeles nordnordost med tyk Luft, saa vi blot kunde se fem af vore Skibe. Efter Middag saa vi nogle Hvaler, deriblandt

blandt en af uhyre Størrelse, en Troldhval. Mod Aften vare vi paa Høiden af Den Røst, da det klarede op.

6. Luften var klar, undertiden regnede det lidt, og den Vind, der var, var tildels imod. „Duffuen“ kom til os.

7. Idag saa vi et engelsk Skib i en Afstand af to Sømil. Hele Flaaden vendte da og forfulgte det fra Kl. 6 om Aftenen til Kl. 12 den næste Dag. Vor Victor var en Mil og mere forud for de andre Skibe. Da Engelskmanden saa, at han ikke kunde seile fra os, lod han Seilene falde og holdt ned imod os. Efterat han havde forevist sit Søpas, fik han Lov at seile; men for de to Kanonskud, som vi havde affyret, fordi han ikke vilde lade sine Seil falde og vente paa os, maatte han give to Rosenobler, et Fad med en engelsk Drik tilligemed to Tønder hollandsk Brød af udmærket Mel. Kaptejnen (den engelske) undskyldte sig med, at han ansaa vort Skib for en Sørøver, hvilket var en „skaldet“ Undskyldning. Sagen var, at han stolede paa sit Skib og troede, at han kunde løbe fra os.

8. Vinden blev i det samme Hjørne, og vi vandt kun en Mil af de tolv, vi havde tabt ved at forfølge hint Skib.

9. Havde vi en jevn Kuling med vedholdende Regn hele Natten og lige til Middag. Det maatte jeg bekjende i mit Lukaf, thi da jeg stod op, var jeg næsten gjennemblødt. Da Kaptejnen efter Nadvertid stod med os paa Skandsen, saa vi en forfærdelig stor Hval, meget større end den, vi havde set den 4de; i Længde kunde den næsten maale sig med vort Skib. Henimod Natten begyndte det at blæse meget stærkt op, og da Vinden var os stik imod, maatte vi søge ud i rum Sø til stort Afbræk i vor Fart.

10. Idag, der var en Søndag, hørte vi ingen Prædiken paa Grund af den stærke Storm og det umaadelige Regnskyl. Vi hørte to Kanonskud fra Hector til Tegn paa, at en død var kastet ud. Vore Matroser formodede, at det var Konstablen, som havde været syg. Efter Middag, da Stormen var paa det stærkeste, saa vi nær ved vort Skib to Hvaler, der parredes, og Søfolkene sagde, at en slimet og ildelugtende Materie, som vi saa flyde paa Vandet i temmelig stor Mængde, var deres Sæd.

11. Luften var klar og skyfri; Stormen stillede lidt af, og vi drak noget i Kaptejnens Kahyt.

12. Vi havde den samme ugunstige Sydvest som de foregaaende Dage, og vi saa paa Himlen nogle Skyer, som vor Skipper kaldte „Wæerhoffuit“. Nogle mindre Hvaler, der kaldes Springhvaler, bleve sete i stor Mængde. Joachim Bülov kom til os med sit Skib, og vi talte med ham.

Idag

Idag blev der, af Mangel paa Brændsel, givet Befaling til, at der kun skulde skaffes een Gang om Dagen. En stræng Lov for den knurrende Mave.

13. Vi hørte en Prædiken over Fortællingen af Lucas Evang. om den rige Mand. Vinden holdt sig næsten hele Tiden i Sydvest. Vi vare tilbords hos Kaptejnen i hans Kahyt. Blandt andet, der kom paa Tale, foreslog Mat (Ulrik) og Henning Gjøe at indrette en Kahyt til at hænge saaledes, at den altid kunde være i Ligevægt og ikke rullede med Skibet. Kaptejnen befalede mig at antegne dette som et nyt og mærkeligt Paafund.

14. Idag havde vi en saa voldsom Storm og et saa haardt Vejr, som vi endnu ikke havde haft paa hele Rejsen, og derhos stærke Regnskyl. Om Natten sad Kaptejnen hos mig ved min Køje, som var tæt ved Siden af det Sted, hvor Skipperen stod og klagede over, at han ikke kunde sove, og det især af den Grund, at vi nu ingen Forskjel kunde kjende paa Dag og Nat. Vi gav alle, saamange som vi vare ombord, nogle Penge til de fattige, efter enhvers eget Skjøn.

15. Vinden blev i det samme Hjørne, men den var ikke saa voldsom, og det klarede op. Idag gjorde vore Søfolk den Regning, at vi vare 50 norske Mile tilsøs ud for Trondhjems Fjord. Mod Aften hørtes tre Kanonskud fra Hector eller Duffüen til Tegn paa, at en død var kastet ud. Vinden tog igjen fat med voldsom Kraft, saa at vi maatte lade alle Sejlene falde med Undtagelse af et paa Stormasten, vort Skaanfar-Sejl, der var rebet ned til den nederste Del af Masten, forresten drev vi for Takkel og Tov, som Vinden vilde, uden at vi dog havde noget at frygte, eftersom vi vare i rum Sø langt fra Land.

16. Vinden blev i det samme Hjørne, men Himlen var klar. Vi saa en Fugl, som Skipperen kaldte Ellu, som man plejer at se i disse Egne under stærke Storme. Vi havde ombord en sort Kat med lange Haar og meget større end vore danske Katte, som en af Kaptejnens Hornblæsere havde stjaalet i Kildin fra en Finnekone. Da Hornblæseren havde skyndt sig for at komme ombord med Katten, var Konen løben efter ham grædende og skrigende, at hun vilde have sin Kat igjen; han havde tilkastet hende en halv Daler. Konen havde dog ikke villet lade sig stille tilfreds dermed, men var bleven ved at raabe paa sin Kat, som Ransmanden imidlertid ligefuldt tog ombord med sig. Vor gamle og overtroiske Skipper Amon, der var født i Trondhjemsegnen og opdragen i Finmarken, og som godt kjendte hine Folks Natur og flere Gange havde erfaret, hvad de formaa, bad nogle af vore Folk om, at de dog vilde bede Kaptejnen om, at han ikke længere vilde beholde den Kat ombord, da den sikkert var Aarsag i, at vi havde saa stor og

usædvanlig Storm og Modvind. Den følgende Dag, der var en Søndag, efter Prædiken, anklagede vi da efter vor Skippers Raad denne Kat for Kaptejnen og sagde, at den var Skyld i disse Storme, og bad ham, at den maatte blive kastet overbord. Kaptejnen vilde meget nødig indlade sig derpaa, da Katten besad en vidunderlig Behændighed; den havde undertiden fanget Fugle, som sad paa Tovværket, den kunde svinge frem og tilbage som et Pendul og springe fra et Tov til et andet. Det havde den ogsaa gjort nogle Gange midt under Prædikenen, saa Matroserne ikke havde kunnet bare sig for Latter. Da vor Præst havde bemærket dette, var han bleven meget vred, og havde forladt sin Text og begyndt at skjænde paa Matroserne og sige, at nu var det ikke Tid at le, nu skulde de paakalde Gud. Dette fortalte vi nu Kaptejnen, som ikke havde været tilstede ved Gudstjenesten, og sagde, at Katten havde forarget Præsten og forhindret Tilhørerne i at høre Guds Ord. Det var godt, at vi havde den sidste Grund at støtte vor Anklage til; thi vi havde flere Gange hørt Kaptejnen sige, at han intet havde bragt med sig fra hine Egne, der var ham saa kjært som denne Kat og en russisk Lygte af en overordentlig Størrelse, meget smukt gjort af noget russisk Glas, som kaldes Talch, hvilken han havde faaet til Foræring i Kildin af en russisk Befalingsmand, som kaldes „Sylluannick", af hvem vi ogsaa til billig Pris havde kjøbt forskjellige Slags Pelsværk. Kaptejnen maatte da endelig give efter for vor Anklage, hvorpaa Dommen over den elendige Kat blev overladt til Skipperen, der kjendte for Ret, at den skulde kastes i Havet og druknes. Kaptejnen vilde dog ikke, at man maatte gaa saa strængt tilværks med den, men befalede, at den skulde sættes i et Kar, bunden, forat den ikke skulde springe ud, og forsynet med Føde for en Maaned, om den maaske kunde komme tilbage til sin Herskerinde, som nødig havde villet miste den og havde grædt over den, som om den havde været hendes eget Barn. Skipperen vilde absolut, at den skulde dø, formodentlig for at forsone de vrede Guder Æolus og Neptun; ellers kunde den vende tilbage til sin Herskerinde; hvad dog ikke var umuligt. Enden paa Sagen blev, at Katten blev sat i et Kar og med Lempe firet ned i Havet, og saaledes tog den Afsked fra os.

17. Om Søndagen havde vi da samme Vind, men ikke saa stærk; undertiden regnede det lidt af Vestsydvest. Vi hørte en Prædiken om det store Bryllup og de indbudnes Undskyldninger. Efter Middag kom Admiral Børge Trolle over til os og meddelte, at han med Sextanten (radius astronomicus) havde udregnet Polhøjden og fundet, at vi befandt os paa 66° 8', hvilket ogsaa stemmede med vor Observation. Vi indsaa altsaa, at vi

vare

vare ud for Helgeland og langt fra Egnen ved Trondhjemsfjord, som vi urigtig havde ment at kunne naa om faa Dage. Nu lagde Binden sig; maaske Æolus og Neptun havde ladet sig forsone ved det Offer, vi havde bragt dem, af vor Kat. Imidlertid rullede Skibet dog voldsomt, da Søen var i stærk Bevægelse; dette kaldte Skipperen „Støen Stolpen".

18. Henimod Dag begyndte en let Brise fra Nord, og med gunstig Vind satte vi nu ret Kurs, som vi i nogle Dage havde været forslagne af. Det var en dejlig Dag, der vederkvægede os alle meget. Henimod Natten saa vi en stor Hval saa nær, at Skibet nær kunde være rendt paa den, og vi kunde ikke skræmme den ved vore Raab, da vi sejlede forbi. Omtrent Kl. 12 gik Solen ned og stod igjen op Kl. 1; vi havde saaledes haft bestandig Dag fra den 26de April til den 18de Juni.

19. Vinden var gunstig ligesom igaar, men det var noget koldere. Ved Middagstid vare vi paa Højden af Trondhjemsfjord. Vi saa idag endel smaa Hvaler, som kaldes Springhval, Rørhval og Sildehval. Med alle Sejl til skjød vi nu en stærk Fart for en strygende Medbør. Ingen af vore Skibe kunde følge os uden Hector og Neptunus, dog i lang Afstand. Ligesom Vinden begunstigede vor Rejse, saaledes føjede Lykken mig meget i Kaptejnens Kahyt; thi jeg vandt i Schakspil nogle Rosenobler, og ovenikjøbet drak jeg dygtig af en sød Vin, som Kaptejnen kaldte „vin du mont Esperance" (Capsvin).

20. Vinden var gunstig men stærk. Idag saa vi igjen Land, efter at vi ikke havde havt det i Syne siden den 1ste ud for Tromsø. Vi sejlede forbi den klippefulde Egn, som er berømt af S. Olafs Sejlads og kaldes „Haarleiden". Der ses en Stenstøtte, der i Skikkelse ligner et Menneske. Thi der fortælles, at da S. Olaf sejlede forbi disse Fjelde, forvandlede han et Menneske, som boede der, til Sten. Herom have Normændene disse Vers:

Høre du Oluf Rødeskjæg,
Hvi sejler du gjennem vor Stuevæg.

S. Olaf svarede vredt:

Stat du og bliv til Stok og Sten
Og ingen Dannemand mere til Men.

Havet, der beskyller denne Fjeldegn, kaldes Stadtshav og strækker sig 12 Mile, og i hele denne Strækning er der ingen gode Ankerpladse eller Havne. Her stormer det næsten bestandig, Vindene bryde frem fra Fjeldene og ere ofte fordærvelige for de søfarende. Man siger, at for syv Aar siden gik 100 Jagter her under, som ladede med Fisk sejlede til Bergen. Vi

Vi saa „Kindt", og Toppen af dette Bjerg kalde de Biskopshatten. Vi kunde ikke ønske os nogen bedre Vind end den, vi havde idag. Vi sejlede forbi Øen Udvær, og der er en Kirke; det var først den anden Kirke vi saa paa hele vor Rejse.

21. I Herrens Navn kom vi fra Verdens Ende til det længe forønskede, velsignede Bergen. Kl. 4 om Morgenen sejlede vi ind ved Øen Herlø, som er fem Mile fra Bergen. Til venstre saa vi Henrik Mundts Gaard. Derpaa kom vi under hele Byens Jubel og almindelige Lykønskning til Bergenhus[1]).

22. Var Kaptejnen til Gjæst hos Jakob Trolle, Lensmand over Trondhjem.

23. Kaptejnen indbød alle Adelsmænd, der havde været med paa Rejsen, til et Gilde i Apothekerens, Nicolaus de Freunts, Hus, og der blev vi svært beværtede. De smukkeste Piger fra Bergen vare tilstede og vi dandsede ordentlig med dem, glade over, at vi endelig vare komne til et Sted, der var efter vor Smag. Tilsidst, da vi havde drukket tæt og dandset nok, slog vi alle Apothekerens Vinduer i Stykker, og drog Omsorg for, at Kaptejn Christian Frederiksens og alle vores Vaabenmærker bleve indsatte i dem til en Erindring. Samme Dag overbragte Borgmestrene, Landsdommeren (**judex generalis territorii**), Laugmanden og Byens Raadmænd Kgl. Majestæt deres Gaver paa Bergenhus. Det samme gjorde de tydske Bryggemænd, som kaldes Garper.

25. Saa vi en Leg, som efter gammel Skik aarlig ved denne Tid, paa S. Hansdag, anstilles af de tydske Kjøbmænd paa Bryggen, og som kaldes Spillet. Det tillades ingen at indtræde i deres Lag og nyde godt af deres Privilegier, med mindre han først er bleven ordentlig vexeret og „deponeret" i denne Leg og er bleven pidsket med Ris lige til Blodet. Man fortæller, at denne Leg i gammel Tid var saa ubarmhjertig haard, at det undertiden skete, at Folk omkom under denne „Leg", og at den var saa stræng, for at de yngre Kjøbmænd skulde skræmmes fra strax at indtræde i deres Lag, som handlede paa Bryggen. Ved Slutningen af denne Leg og ved Optagelsen af dem, der saaledes efter at være deponerede fik Adgang til Kjøbmændenes Lag, blev følgende Vers fremsagt[2]):

„Sie

[1]) Om Kong Christian IV.'s Ophold i Bergen i Sommeren 1599 findes Efterretninger fra andre Hænder i Norske Saml. I, 271, i Norske Magasin II, 170 ff., samt i et Hdskr. i Univ. Bibl., Additam. 110. 4.

[2]) Haandskriftets Retskrivning er beholdt.

„Sie Got, sie Got, ich weis wohl was er kan,
Ehr kann Schorsteinn fheien als ein Man,
Ehr muss in das Paradis,
Vnd dar schmechen Barckenriis,
Barckenriis med Huppen,
Als vier Bavern vff seignen Ers kan stuppen".

Vedkommende Kandidat blev da trukken ved Hovedet og Haarene ind paa et mørkt Sted og der overdænget med Ris, medens der blev gjort Støj med forskjellige Instrumenter, for at Kandidaternes Skrig ikke skulde høres. — Kaptejnen befalede sin Løber, Mogens Lakej, at gaa ned for at se, hvorledes der var indenfor; de greb ham da og lod ham saaledes smage deres Ris, at han, da han kom ud, svor paa, at han aldrig nogensinde mere vilde gaa ind i et saadant Paradis.

25. Gjorde Borgmestrene, Laugmændene og Raadmændene et stort Gilde for Kaptejnen paa Raadhuset. Naar Kaptejnens Skaal blev drukken, eller han selv udbragte Skaaler, bleve tre Kanoner affyrede. Ved denne Lejlighed kom to Mennesker tilskade, da man havde glemt at tage Ladestokken ud af en af Kanonerne. Den ene af disse døde strax. Idag bleve Borgerne i Bergen mønstrede; de vare i Antal 3,000.

27. Blev Kaptejnen indbudt af de tydske Bryggemænd til et Gilde paa deres Kompagnihus, og over al Maade prægtig beværtet.

28. Var Kaptejnen indbudt af Jakob Trolle, og her blev Mat Ulrik først bekjendt med Jakobs Hustru, Fru Mette Høeg, hvilket Bekjendtskab ikke var meget værd (non valebat obulum).

29. Var Kaptejnen buden til Gjæst af Slotsherren, Laurits Kruse. Om Aftenen ankom de danske Rigsraader Axel Gyldenstjerne, Statholder i Norge, Eske Brok og Christen Holk, der skulde sidde Retterting i Norge.

30. Hvilede vi en Smule ud efter vore Drikkelag, da vi havde gaaet i en stadig Rus, saa Naturen tilsidst nægtede sin Tjeneste, og det ikke var os muligt at drikke mere; vi maatte saaledes gjøre en Dyd af Nødvendigheden.

Juli.

1. Efterat vi i de foregaaende Dage havde slaaet os alvorlig løs og levet højt med Gilder i Bergen baade ved Dag og ved Nat, vendte vi endelig tilbage med Kaptejnen til vore Skibe. Kaptejnen hørte en Prædiken. De danske Rigsraader vare tilstede og vare indbudne til Taffels.

Efterat

Efterat Kaptejnen havde sagt dem Farvel, satte vi Sejl til; men da Vinden var imod, kom vi ikke langt. Ved Hjælp af Bugserfartøjer, som Tydskerne paa Bryggen overlod os, naaede vi til Havnen Skarholm, hvor der var befæstet Ringe til Klipperne, ved hvilke man kunde fortøje Skibene, saa de kunde ligge sikkert.

2. Efterat have hørt en Prædiken kom vi til Havnen Hykkelvig[1]), om hvilken man siger: „stryg for Hykkelvig". I Nærheden er det høje Fjeld Lyderhorn, der er berygtet af Hexenes aarlige Forsamling der; ikke langt derfra er der et andet Fjeld, der er højere end alle de øvrige. Det kaldes Ulrik og derom lyder Verset:

„Wldrich vnd Lyder Hoerun
Sein für Bergen die besten Thoern".

Da vi ikke kunde komme videre for Modvind, gik Kaptejnen og nogle andre i Land for at kjøbe frisk Smør og Ost i en nærliggende Bondegaard. Da vi kom derhen, var Bonden og hans Hustru til Bryllup i Landsbyen Grimstad, der efter hvad man sagde os laa i Nærheden. Vi sejlede da derhen med vor Baad, og da vi kom der, fandt vi Brudgommen siddende med sin Brud ved Bordet. De bad os meget høflig om at træde indenfor, og da vi alle vare ens klædte, vilde Kaptejnen sidde nederst, forat man ikke skulde kjende ham. Derpaa kom Skafferen hen til Albert Skeel og mig, der sad øverst, og spurgte, om de maatte følge gammel Sædvane. Dertil svarede vi, at det havde vi intet imod. Han vendte da strax tilbage med ligesaa mange Følgesvende, som vi vare i Tal, og hver af dem bar et Sølvbæger. Derpaa drak de os først til paa S. Olafs Minde og derpaa paa den hellige Trefoldigheds. Tredie Omgang drak de os til paa vor naadigste Konges Velgaaende og ønskede ham en lykkelig Hjemkomst. Hermed fulgte strenge Paalæg om, at disse Skaaler skulde enhver, hvad enten det var Mænd, Koner eller Piger, uden Undskyldning tømme ud tilbunds. Denne gode Skaffer og hans Kammerater trakterede os saa vel, at vi vare temmelig fugtige, da vi kom tilbage til Baaden.

3. Var det Vindstille med lidt Regn. Efter Middag var Kaptejnen paa den nærliggende Ø Astø, hvor han fik nogle Smaafisk, som de kalde „Steenforren". Henimod Aften var jeg med Kaptejnen ovre paa Skibene Neptunus og Charitas.

4. Vare vi med Kaptejnen i Bergen hos Jakob Trolle, og vi brød

[1]) Nedenfor skrives den: Kykkelvig.

brød en stor Kakelovn (fornacem) ned i vort Herberge i Haab om en gunstig Vind.

5. Kl. 6 om Morgenen vendte vi atter tilbage til vort Skib; men efter Middag vendte Kaptejnen igjen tilbage til Bergen og hørte en Sag mellem Indvaanerne i Bergen og dem i Trondhjem, der laa i Strid om deres Privilegier. Idag var jeg med Dr. Jonas paa Øen Kykkelvig, hvor der voxer Orpin i stor Mængde, som Beboerne kalde Kalverod, Hollænderne S. Johannis Kraut. Et bremiskt Skib sejlede forbi, hvis Skipper fortalte, at han i tre Dage havde udstaaet en saa forfærdelig Storm paa Søen, at han aldrig nogensinde havde oplevet Magen.

6. Vinden var endnu den samme. Vi hørte en Prædiken over Rom. 8. Efter Middag var Hans Bülov, jeg og vor Kirurg oppe paa Toppen af Lyderhorn. Paa Fjeldsiden fandt vi forskjellige Planter, nemlig foruden Orpin ogsaa Purpurea digitalis, Pingvicala, ogsaa kaldet Marie Sko, ligeledes en Art Angelica, som Normændene kalde „Gibdequarn", og Blaabær. Vi spiste til Aften i Kykkelvig. Kaptejnen var igjen ude at fiske. Om Natten var der Gilde og Dands paa Raphael. Da Knud Gyldenstjerne vendte tilbage til vort Skib med en dygtig Perial, faldt han i Vandet og blev ombødt, da han vilde gaa ombord. Kaptejnen raabte til ham fra Skibet: „Vel bekomme dig Badet!"

8. Kl. 5 om Morgenen lettede vi Anker fra Skarholmen. Vinden var ønskelig. Til højre havde vi Strudshavn. Vi sejlede mellem nogle forunderlige Skjær, og vi vare nær ved det Fjeld, som kaldes „Buk paa Raaen", fordi en Buk engang sprang fra Klippen ned paa Raaen af et forbisejlende Skib. Vi hørte en Prædiken over Luc. 5. Vi saa Korsfjorden. Til højre havde vi det høje Fjeld Seggen og til venstre Lysekloster. Vi sejlede gjennem Sundet Bummelen; hele denne Egn hører under Lysekloster. Vi saa ogsaa den Klippe, som kaldes Bremerholmen. Henimod Natten kastede vi Anker i Havnen Vibrandsø for at vente paa vore andre Skibe. Sejladsen idag var temmelig farlig paa Grund af de mangfoldige Skjær, vi maatte sejle imellem.

9. Om Morgenen tidlig lettede vi igjen Anker, og gjennem Calmersund[1]) kom vi ud i aaben Sø. Til højre havde vi Øen Calmar, hvor vi havde en Stenkirke paa venstre Haand inde paa det faste Land. Vi saa „Jægeren"; henimod Aften saa vi Egersund, hvor Havnen Hitterøen er. Vi havde meget smukt Vejr hele Dagen, og Vinden var efter Ønske.

10.

[1]) Hos Charisius: Carmsund.

10. Henimod Kl. 7 vare vi ud for Lindesnæs. Vi saa Egnen ved Mandal og Redenæs. Fra Middagstid blæste en stærk Østenvind op. Ved Kl. 2 om Eftermiddagen vare vi ud for Flekkerøen. Kaptejnen sendte Neptunus derind for at se, om nogle af vore Skibe vare der, men den fandt kun Hector.

11. Imorges vare vi ud for Marstrand. Det var meget smukt Vejr. Under Middagsmaaltidet hørte vi tre Kanonskud fra Charitas. Vi saa „Trumlingen Blaakuld", hvor Halland begynder. Ved Nadvertid vare vi ud for Varbjerg Slot. Henimod Natten gik Vinden om i Sønder, saa vi fik den imod.

12. Tidlig om Morgenen saa vi Anholt; paa Grund af Modvind tilbragte vi hele Dagen med at krydse. Mod Aften, da vi vare i Nærheden af Anholt, saa vi 50 hollandske Fragtskibe ledsagede af to Convoier; de viste os den skyldige Honør ved at lade deres øverste Sejl falde.

13. Midt om Natten opstod en stærk Storm, saa vi maatte gaa for Storsejlet alene. Mellem Kl. 9 og 10 om Formiddagen stod vi ind ad Øresund. Derpaa blev vi nogle Dage paa Kronborg.

20. Ankom vi lykkelig og vel paa Kjøbenhavns Rhed ved Guds naadige Beskjærmelse, som saa vidunderlig og naadig har bevaret os paa denne lange og farlige Rejse. Paa vort Skib er der paa hele Rejsen ikke død nogen af Besætningen, og vi have ikke mistet uden een, som vi kastede levende ud for at drukne ham, og een, som vi kastede sovende ud for at vække ham. Den ene var Finnekonens Kat, den anden var den norske Buk.

Ønske ved vor Sørejses Slutning:

Nok har jeg pløjet den skummende Sø, nu jeg priser det tørre;
Guderne give, at jeg aldrig mer' komme tilsøs[1]).

In Regiam navem Victor.

Victor ego, ventosqve truces, vastasqve Charybdes,
Atqve alias toto qvæ metuenda salo,
Nil metuo, nec enim Nomen sine Numine favstum
Contigit hoc sorti competat vsqve meæ,
Avspiciis invicte tuis Christiane tuisqve
Christe Deus, Victrix per mare semper eam.

Jonas Jacob. Venusinus.

(Fortsættelsen følger i 4de Bind.)

---

[1]) Dette er en fri Oversættelse af nogle latinske Vers af Siv. Grubbe.

Register.

Fru

Baad,

Bjerge

Fru

Frederik

Gammel

Glambek

Fru

Fru

Hofklæde

Lomberg

Maarslet.

Nicolaus

Orebirk

Peder

Skjernov,

Smollerup,

Stouby

Tim

U

Ulde,

Vester

Ydby

Rettelse.

S. 124, L. 16 ovenfra: Hundstrup, læs Huedstrup.

vRlM /

